HISTORIA REI LITERARIÆ ORDINIS S. BENEDICTI,

IN IV. PARTES DISTRIBUTA.

OPUS

ERUDITORUM VOTIS DIU EXPETITUM,

AD

Perfectam Historiæ Benedictinæ Cognitionem summè necessarium, & universim omnibus bonarum Artium Cultoribus non utile minùs, quàm scitu lectúque jucundum,

A

R. P. MAGNOALDO ZIEGELBAUER,

O. S. B. Theologo Presbytero, &c.

Ichnographicè adumbratum,

RECENSUIT, AUXIT, JURISQUE PUBLICI FECIT

R. P. OLIVERIUS LEGIPONTIUS,

Ejusdem Instituti ad S. Martinum Coloniæ Cœnobita, SS. Theologiæ Licentiatus, & Professor emeritus, Societ. Lit. Germ. Bened. Promotor & Secretarius.

PARS TERTIA

BIOGRAPHICA,

Virorum Illustrium, ac eorum præcipuè, qui Ingeniô, Virtute, Doctrinâ, & Lucubrationibus Orbi universo inclaruerunt, Vitas, Res gestas & Scripta, aliáque memoranda exhibet.

PERMISSU SUPERIORUM.

AUGUSTÆ VIND. ET HERBIPOLI,

Sumptibus MARTINI VEITH, Bibliopolæ,

ANNO MDCCLIV.

Dignum valdè eſt, & ſummè utile, eorum ad laudem Domini Geſta recolere, quorum Vita profutura eſt ad ædificationem Legentibus, & ad æmulationem Virtutum Audientibus.

Fulbertus Carnotenſis in Prologo
Vitæ S. Auberti XIII. Decembris.

REVERENDISSIMO,

PERILLUSTRI AC AMPLISSIMO

DOMINO, DOMINO

BENEDICTO

CELEBERRIMI AC IMPERIALIS MONASTERII

GENGENBACENSIS,

ORDINIS SANCTI BENEDICTI,

ABBATI ET PRÆLATO

MERITISSIMO,

INCLYTÆ CONGREGATIONIS ARGENTINÆ

PRÆSIDI AC VISITATORI

PRIMARIO;

NEC NON

ALMÆ SOCIETATIS LITERARIÆ

GERMANO-BENEDICTINÆ

ANTISTITI ET SOSPITATORI

GRATIOSISSIMO...

VIRO

AD OMNIA MAGNA NATO,

INSIGNI PRUDENTIA, PIETATE ET DOCTRINA

MAXIME SPECTABILI,

MULTISQUE IN REM NOSTRAM MERITIS,

PERENNATURIS ACADEMIÆ FASTIS

OLIM CELEBRANDO...

DOMINO, DOMINO

MÆCENATI SUO ET FAVITORI

SUMME VENERANDO...

QUOD
SINGULARI AC PRÆCIPUO
IN DECUS ORDINIS ET BONAS ARTES
STUDIO
STABILIENDÆ
INTER GERMANIÆ BENEDICTINOS
SOCIETATIS LITERARIÆ
NEGOTIUM
STRENUE PROMOVEAT,
FIRMANDISQUE EJUS PRIMORDIIS,
ET AUGENDO SPLENDORI
OPEM ET OPERAM
IMPENDAT,
TERTIUM HOC
HISTORIÆ LITERARIÆ O. S. B.
VOLUMEN,
SPECTANDA VIRORUM ILLUSTRIUM EXEMPLA
AD IMITATIONEM EXHIBENS,
IN
PUBLICUM ET PERENNE
CULTUS, DEVOTIONIS, OBSERVANTIÆ
TESTIMONIUM,
COMMUNI SODALIUM SUFFRAGIO,
DAT, DICAT, DEDICAT
P. OLIVERIUS LEGIPONTIUS
ILLUSTRISSIMI EJUS NOMINIS
CULTOR DEVINCTISSIMUS...
III. NONAS OCTOBRIS
A.R.S. CIↃ IↃ CCLIV.

PRÆFATIO.

PRÆFATIO.

QUi Benedictinæ Familiæ alumni, liberalium artium disciplinis exculti, nomen suum, libris præclarè scriptis posteritati commendârunt, peculiarem sibi Librum in Historia Literaria O S. B. jure ac meritò deposcunt, non eâ tantùm causâ, ut *sapientiam ipsorum narrent populi, & laudes eorum nuntiet Ecclesia;* sed quòd nemo Sodalium nostrorum rei lit. domesticæ paullò amantior sit, qui eorumdem, ceu Majorum suorum, Vitam, Mores, Ingenium & Virtutes callere non percupiat: *Sapientiam omnium Antiquorum exquiret Sapiens, & narrationem Virorum nominatorum conservabit.* (a) Habet id genus notitia permixtum utile dulci, nec magis ex Auctorum gloria, quàm ex Ordinis commendatione, atque è re & usu Posterorum esse dignoscitur. Nihil enim de religione, nihil de pietate & doctrina, nihil de virtutibus & vitiis, nihil de officio, nihil de strenuis actibus, nihil de erroribus & perturbationibus animi, quæ sæpè cadunt in homines, nihil, *inquam*, sine ea scientia amplè & copiosè dici, scribi aut explicari potest. Duplex verò cùm sit proficiendi in literis via, una *per præcepta*, altera *per exempla*, hæc posterior priori vel ideò videtur præferenda, quòd dictante Seneca (b), *Longum iter sit per præcepta, breve & efficax per exempla.*

Nec minùs interest Virorum *Virtute & Doctrinâ* illustrium memoriam gestáque fortia scriptis perennare, quàm ejusmodi homines habuisse: sunt enim illi, quos vitæ meritum & sapientiæ splendor præ cæteris extulit, velut simulacra in exemplum posita ad informationem eruditionis & incitamentum probitatis, ut minores vestigia Majorum, quæ sequi debeant, aspicientes, sine offensione passibus boni operis currant viam salutis ad gloriam, & ad bravium supernæ vocationis, quod ipsi sunt assecuti, acriùs contendant. *Quotiens*, inquit Milo Crispinus, (c) *magnorum facta Virorum literis consignata recitantur, mentes audientium ad benè agendum informantur, & iis, in quibus torpescere solet fervor, reaccenditur, dum vident alios fecisse, quod ipsi facere monentur.* Unde & illa laudabilis & honesta apud Veteres consuetudo fuit, Majorum suorum imagines erigere, & præclara eorum

(a) Ecclesiast. 39. (b) Seneca Ep. 6. (c) Milo in Vitas Abb. Beccens.

eorum facta memoriæ ſcribendo commendare, quò & alios provocarent ad imitationem, & ipſi laudem, ut putabant, aſſequerentur perennem.

Hunc & nos morem eò ſtudioſiùs ſervandum credimus, quòd Divino moneamur Oraculo, *laudare Viros glorioſos in generatione ſua*, eos nempè, quibus cùm ex Virtutis, tum ex Literarum ſtudio inſignem quamdam gloriam obveniſſe conſtat. Horum quippe memoriam, quoad licet, ab oblivione vindicare, præclarè verò geſta memori ſemper mente circumferre, ac ſuum cuique honorem pro meritis reddere, Poſteros non tantùm decet, ſed & æquitas jubet: *Valere*, inquit Cicero, *apud nos debet perpetua clarorum hominum benè de Republica meritorum memoria.* Et Plinius: * *Pulchrum inprimis videtur, non pati occidere, quibus debetur æternitas.* Si autem id pulchrum & æquum eſt, quidni ex diverſo turpiſſimum erit, illos perpetuæ oblivionis inferre ſepulchro, quorum nomina immortalitati *Virtus & Doctrina* conſecravit? Si quæ quis in re militari, vel in adminiſtratione rei publicæ aut familiaris memoratu digna egit, ſcriptò eduntur ad poſteritatis exhortationem; quippéni Viri Illuſtres, qui Literato in Orbe famam ſibi noménque in omnem poſteritatem comparârunt, ſuâque eruditione ſacro Ordini ornamentum attulerunt, juſtis honoribus à nobis viciſſim ſunt condecorandi? Iniqui profectò eſſemus, & Abderitanæ pectora plebis gereremus, ſi hæc Luminaria extinguere, aut eos, qui noſtræ Genti tantum decus, tantámque gloriam conciliârunt, vellemus inglorios ad plures dimittere.

Neque verò parùm ad Sacræ Familiæ noſtræ Dignitatem & æſtimationem ſpectat, ut Virorum Sapientiæ & Literarum laude celebrium Vitæ Poſterorum memoriæ prodantur. Quod enim Viridariis roſarum eſt purpura, ſylvis arborum viror, cœlo ſyderum fulgor, hoc Ordini Benedictino Monachorum eſt eruditio: *Qui docti fuerint*, inquit ſacer Textus, *fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti, & qui ad juſtitiam erudiunt multos, quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Unde nullus eſt Ordo, nulla Familia, quæ non in hujuſmodi Viris tamquam ſyderibus ſuis & ornamentis ad invidiam glorietur. Hoc fecerunt Antiqui, hoc faciunt adhuc noſtræ tempeſtatis multi, nolentes præterire tacendo, quos alicujus momenti in Orbe erudito fuiſſe putârunt. Quòd ſi verò nulla eſt Familia Religioſa, quæ non gloriæ atque honori ſibi ducat, ſi virum eximiæ eruditionis vel unicum tulerit, quantum ad Ordinis Benedictini commendationem decus eſt, quòd Viros numero ſanè non minimo progerminârit, qui cunctarum ferè Scientiarum diſciplinas mirâ ingenii felicitate, nec minoris doctrinæ copiâ atque varietate excoluerunt, ita quidem, ut ſcientiam cum virtutum ſtudio feliciter conjunxerint, nec ſe per literarum cultum à regularis diſciplinæ obſervantia deduci paſſi fuerint, probè gnari, quòd Monachus ſine Religionis ac Pietatis ardore, non ſecùs ac equus ſine fræno in præcipitia, navis ſine clavo in ſcopulos feratur. Hâc verò viâ gradientes non modò inter æquales ſuos in Monaſteriis floruerunt ut roſæ inter ſpinas, ſed permulti eorum ex clauſtris educti Epiſcopalibus infulis, purpureis galeris, Pontificiiſque tiaris condecorati enituerunt *quaſi ſplendor firmamenti.* Quamdiu nempe ſtudiorum cura penes noſtros fuit, tamdiu Viri Illuſtres, penes quos deinde Eccleſiæ dignitates reſidebant, Ordini non defuerunt. Nec aliæ ſcalæ, quibus Majores noſtri in Regum, Imperatorum & Principum aulis ad ſumma dignitatum culmina conſcendere ſolebant, atque *Virtus & Doctrina* fuerunt.

* Plinius Lib. V. Epiſt. 8.

Cujus

Cujus autem ignaviæ jam fuerit, Majores noſtros tanquam illuſtres ac præſtantes Viros, laudibus atq; præconiis ornare, & tamen otio, luxu & deſidiâ diffluere malle, quàm eorum veſtigia premere? Specioſum *Ædepol!* non eſt, Virtutem atq; eruditionem Majorum verbis comendare, & eaſdem in poſtremis deinde curis habere; Non ex animo Viros Illuſtres admiratur, qui generosâ æmulatione eos non imitatur. Clara Anteceſſorũ vita impigram imitandi neceſſitatem Poſteris ſeríſque nepotibus imponere non immeritò cenſetur. P. Scipio cùm Majorum ſuorum, qui nihil unquàm ſibi præclarum præter bellicam fortitudinem putârant, ſtantes in atriis imagines intueretur, ad eorum egregia facinora, geſtáque fortia preſſim æmulanda animum ſuum vehementer accendi atque inflammari fatebatur. Hoc certè animo & fine ſapientes quidam Ordinis noſtri Superiores Virorum omni liberali diſciplinâ & virtute præſtantium *Gregorii M. Ven. Bedæ*, *Alcuini*, *Rabani*, *Lanfranci*, *Anſelmi*, *Ruperti Tuitienſis*, *Tritbemii*, *Mabillonii*, *Calmeti*, aliorúmque complurium imagines in Bibliothecis, Muſæis, aliíſque Monaſteriorum locis ob oculos conſtituunt, ut Monachis incitamento eſſe poſſint ad ea demùm ſectanda ſtudia, quorum laude illi cæteros antecelluerunt. Doctos & induſtrios celebrare Majores, quid aliud eſt, atque facem Poſteris, quam ſequantur præferre? Neque enim illud Symachi à vero abludit: *Ornamentis bonorum incitatur imitatio, & virtus æmula alitur exemplo honoris alieni.*

Nec eruditio tantùm & doctrina conſideranda eſt, ſed morum etiam caſtimonia & integritas oppidò venit attendenda: quales nempe ſe geſſerint, quámque præclarè vita doctrinæ eorum ac eruditioni reſponderit. Quid enim præcellens illa multarum rerum Scientia, ſi quis illam non ad ſupremi Numinis gloriam, ſed ejus contumeliam, non ad ſuam & proximi ſalutem, ſed ad perniciem convertat? Jam verò quàm multos cùm *Doctrinâ*, tum *Virtute* præſtantes Viros Benedictina Familia olim protulit, & hodiè profert, qui ut nemini, quin utrâque laude excelluerint, ita omnibus, utrâ potiùs eminuerint, dubium relinquunt. Quis non anceps hæreat (*ut rem unico demonſtremus exemplo*) an Venerabilis Beda Scientiarum magis, an Virtutum cultui fuerit addictus? Quis dicat, num ad Preces fundendas, vel Literas excolendas ardentiùs incubuerit? *Ejus vitam ſi conſideres*, inquit Gottfridus Bouſſardus, *nihil ipſum literis indulſiſſe; ſi ſtudia, nihil orationi impendiſſe judicabis.* Omittimus *Gregorios Magnos*, *Ambroſios Autpertos*, *Lanfrancos*, *Anſelmos*, alióſque quamplurimos, è quorum vita non Scientiarum modò, ſed Virtutum omnis generis exempla peti poſſunt præclariſſima, contenti monuiſſe cum Terentiano illo Demea: *Inſpicere, tamquam in ſpeculum, in vitas omnium jubeo, atque ex aliis ſumere exemplum ſibi.* Certè Librum hunc non eâ ſcribere causâ aggreſſi ſumus, quò ambitioſam ac quaſi ſuperbientem Virorum editis exactæ doctrinæ monumentis clarorum pinacothecam adornaremus, ſed ut Sodales noſtri, quorum animi magis domeſticis, ut par omninò eſt, quàm exteris atque aliundè petitis commoveri ſolent exemplis, ſi non plenum & accuratum, aliquem tamen, quantum Sciagraphiæ ratio patitur, in promptu haberent Anteceſſorum ſuorum Indicem; ad quorum exemplar ſua literarum ſtudia moréſq; componere & vellent & poſſent, juxta illud *Horatii* ad Piſones monitum: *Reſpicere exemplar vitæ morúmque jubebit*
Doctum Imitatorem. . .

Hoc enim illud est præcipuè in Auctorum notitiâ salubre & frugiferum, *ut imitari non pigeat, quos celebrare delectat.* Nec privatis solùm Monachis præsens Commentarius stimulos addere potest, ut Viros Doctrinâ inclytos æmulari studeant, sed Superioribus etiam incitamento esse; ut illorum similes quàm plurimos habere Religiosos contendant. Profectò non illæ Abbatis laudes dignæ fuerint, si superba construat ædificia; Turris Babylonicæ Structorum hæc ambitio est: *Celebremus nomen nostrum.* Non si auri argentive coacervandi studio teneatur; *Euclionum & Publicanorum hoc negotium est.* Non si agros cum agris copulet, finésque Monasterii protelet; *Conquestorum hoc Opus est.* Sed illa Abbatis laus est, si sit ipse doctus Lege Divinâ, si sciat proferre nova & vetera, si nihil antiquius habeat, quàm ut Monachi sui in viros Virtute & Scientiâ præclaros evadant. Ab his petitur vera & solida Abbatum gloria, veráque laus & cōmendatio: *Filius sapiens gloria Patris.* Cæterorum, sive sint auro laqueata, seu obryzo tecta, sive pensiles horti, aut amplæ ditiones, vel Attalicæ etiam opes, vana est ostentatio. Non de bobus, vaccis & equis, sed de ovibus reddenda est Abbatibus ratio. Oves verò sunt Monachi, in quibus quidquid utilitatis, tum religiosæ Pietatis, tum sacræ Doctrinæ, quâ tam sibi ipsis, quàm Ecclesiæ & Ordini prodesse valebant, Paterfamilias minus invenire potuerit, culpæ Pastoris incumbit.

Nolim verò, ut qui præsentem inspicere Librum dignabitur, existimet Nos omnium, qui eruditionis laude Ordinem nostrum illustrârunt, Auctorum vitas contexere, ac scripta ad obrussam exigere; cùm hoc opus sit, quod unius atque alterius hominis quantumvis industrii vires superare videtur. Quàm multi enim ab incunabulis Benedictinæ Familiæ tredecim ab hinc Seculis exortæ Viri claruerunt, quorum ætas, locus professionis, vitæque munera & ingenii monumenta ita sunt à notitia non vulgi modò, sed rei historicæ etiam peritorum cognitione remota, ut non dicam integram, sed nec mutilam de iisdem texere narrationem, imò de quàmplurimis ne rudera quidem vel parietinas aut vestigia invenire liceat. Eorum nempe memoriam vel longa oblivio, vel temporum injuria, aut etiam Domesticorum, qui nihil literis consignârunt, incuria abolevit. Certè non infimi nominis sunt Monasteria, quæ licèt viros celebratæ olim inter doctos famæ habuisse constet, nullam tamen de eisdem paulò exactiorem notitiam fide dignis habent monumentis consignatam. Unde, ut eosdem ex profundo, in quo sepulti jacent, oblivionis eruas puteo, actum sæpiùs ages.

Illud autem indignum planè & propudiosum, quòd quidam Sodales nostri putidâ, nescio quâ, rerum suarum incuriâ in transversum acti, nec precibus, nec literis se exorari patiantur, ut vitas Auctorum recentioris ævi, qui eorum in cœnobiis claruerunt, cum aliis communicent. An non monstro simile, Viros sui Monasterii illustres in obscuro jacere malle, quàm notitiæ de eorum gestis scriptísque alios facere participes, qui eadem non modo ad ipsorum Cœnobii, sed ad Ordinis totius cōmendationem, Posterorúmq; utilitatem publici juris essent facturi? Nec ego solus, sed & alii Viri docti, quorum calamus in eodem versabatur argumento, ante me repulsam tulerunt: *Tantum,* exclamat nonnemo de Re Literaria Benedictina optimè meritus in literis ad me datis, *Tantum Sodalium nostratum aliqui Ordinis honorem curant, tanti suorum Concellitarum merita æstimant! &c.* In quo igitur culpa hæret, quòd multorum vitæ Scriptorum memoratu non indignæ silentio involvantur?

vantur?

vantur? O ſurdas, ne dicam, ſuperbas aures! quæ nullis, tametſi honeſtiſſimis patent poſtulatis. Rem utiq; propudioſam & liberali pectore indignam, quod neque ſuorum Monaſteriorum Viros doctrinâ inſignes ſibi demereri, neque alios benè de iisdem merendi cupidos beneficii ſui memores & præcones habere, ſuámque cum iis extendere famam velint.

Quid igitur hujus editione Libri contendimus? Non ut eum ceu doctrinæ ac eruditionis palatium, in quo omnibus & ſingulis Familiæ noſtræ Scriptoribus ſua honoris attribuatur ſedes, haberi velimus, ſed hoc tantummodo cupimus, illuc omnis noſter collineat labor, ut Sodales excitemus noſtros, quò & ipſi in hac ſparta ſolertiùs excolenda operam collocare non graventur. *Peculiarem commentarium*, inquit Mabillonius (a), *poſtulant Ordinis noſtri Scriptores, ex quibus præcipuos quidem in his Annalibus debito non defraudavi honore; at ſingula eorum recenſere opera, & à genuinis dubia & ſpuria ſecernere, res nimiùm faſtidioſa fuerit: quod quidem in peculiari* de Scriptoribus Benedictinis *Opere rectiùs & opportuniùs à quodam è noſtris præſtari poterit.* Sed quis ille, qui id laboris ſuſciperet, poſt *Mabillonium* fuit? Nemo unus; niſi fors Clar. P. BERNARDUM PEZIUM nominaveris. Sed vir ille eximius ad hanc provinciam egregiè defungendam, magnâ eruditione, acri judicio, nitido ſermone, cæteríſque præſidiis apprimè inſtructus labori, *proh dolor!* immortuus eſt. Tametſi verò omnes de adornanda Rei Literariæ O.S.B. Hiſtoria cogitantes idem manere fatum notiſſima inter Eruditos vagaretur fabula, jámque *Pezio* vivis erepto ſpes omnis edendæ ipſius Bibliographiæ proſtrata jaceret (b); Rem tamen ſummâ laude dignam, & multorum votis expetitam aggreſſus eſt *Magnoaldus* noſter, ſociatíſque mecum ſtudiis & operis, prima nobis cura fuit, in omnes oras circumſpicere, atque doctos ubique Viros ſollicitare de juvando hoc inſigni molimine, déque plurimorum eruditorum votis benè mereri. Nunquam tamen ipſi in animo fuit de omnibus Auctoribus univerſim narrationem inſtituere; hanc ille mihi provinciam reliquerat emetiendam, nimis id genus argumenti pro Sciagraphia, quam adornabat, prolixum fore exiſtimans. Centum itaque, non plurium, Virorum ac Fœminarum eruditione Illuſtrium vitas ſuis commentariis pro ſpecimine annumeraverat *Magnoaldus*, quibus præter ſymbolas ipſi à me ſuffectas, tredecim alias, ſudante ſub prelo Opere, adjeci, ac etiam Scriptores non paucos ab eo omiſſos ſupplementi loco attexui. Quâ autem ratione, quóve ordine vaſtum hunc & ſalebroſum emenſi fuerimus campum, paucis libet exponere.

Et quidem uti *Aratus* à Jove incipiendum dictitabat, *quia Jovis omnia plena*, ita nos ab alio, quàm à ſanctiſſimo Religionis Benedictinæ Fundatore hanc Scriptorum ſyllogen exordiri, nobis religioni non immeritò duximus, quia, ut Divus ait Gregorius, *omnium Juſtorum Spiritu plenus fuit.* Sanctiſſimum Legiſlatorem *Corona Patrum*, non omnium, ſed aliquorum duntaxat celebriorum Capite ſecundo excipit. Ita verò illi in reverentiæ atque ætatis indicium vocantur, qui & morum ſanctimoniâ & eruditionis præſtantiâ inclyti ante Theologiæ Scholaſticæ incunabula Divinam Doctrinam, libris publicam in lucem datis, expoſuerunt. Poſt quos Capite tertio locum ſortiuntur alii Scriptores, qui à Seculo XII. ad renatas ferè literas floruerunt. Magna Rei Literariæ in Ordine Benedictino fuiſſe decrementa Seculo XIII. & XIV. jam in prima hujus Hiſtoriæ Parte uberiùs

(a) Præf. ad Tom. 1. Annal. O. S. B.
(b) Vide meam Epiſtolam ad Calmetum Bibliothecæ Lotharingiæ præfixam pag. xxviii

expoſuimus & deploravimus. Neque tamen cùm ad duo iſthæc Secula accedendum eſt, videri nobis debemus ex literata Græcia, ubi magna vis Philoſophorum, in rudem Scythiam, ubi unus *Anacharſis*, eſſe delati. Etſi enim nec tam frequentes, nec tantæ ſemper Doctrinæ Scriptores, uti Seculis antecedentibus, ſeſe offerant; Seculo tamen XIII. octoginta & plures; Seculo autem XIV. centeni ſe videndos præbent Viri doctrina & ſcriptis illuſtres; inter quos etiam Summi Pontifices, Cardinales, Archipræſules & Epiſcopi non pauci veniunt numerandi. Verùm plerorumque ac ferè omnium horum beatam analyſin aliis perſcribendam relinquimus. Seculum XV. inter alios quàm plurimos Abbates & Monachos ſcriptis inclytos, præcipuè illuſtrârunt *Nicolaus Tedeſchus* Abbas Panormitanus, & *Joannes Tritbemius* eruditorum ſuo ævo æviternus Phœnix, cujus vita tribus libris comprehenſa exhibetur integra *pag.* 217. *ſeqq.* Capite quarto Elogia hiſtorica Scriptorum recentioris & noſtri ævi, qui & multi & oppidò docti ſunt, in medium afferuntur; Nullius tamen, qui vitali adhuc veſcitur aurâ, vitam intertexere libuit, quòd tutius ſit hominum magis memoriæ laudem dare, quàm vitæ, *ut illo potiſſimùm tempore merita extollantur, quando nec laudantem adulatio movet, nec laudatum tentat elatio.* Capite quinto texuntur vitæ Sanctimonialium, quæ doctrinâ, eruditione & ſcriptis illuſtres, argumento ſunt Benedictinis Veſtalibus hodie non ingenium, ſed animum, aut inſtitutionem atque exercitationem deeſſe. Habent ſanè non Viri tantùm Ordinis noſtri, ſed fœminæ etiam Majores ſuos, unde ſtudii & gloriæ ſplendida petant exempla. Sexto demùm Capite non Biographos, ſed Nomenclatores agimus ſola Scriptorum utriusque ſexûs nomina appendendo, quorum vitæ ſynopſin Sodalibus noſtris contexendam relinquimus. Quod idem de Anonymis & Pſeudonymis, aliſque quorum in adjunctis meminimus appendicibus, intelligendum venit.

Licèt autem noſtro in Indice nonnulli parùm literati inveniantur adſcripti, atque adeò Criticorum fortaſſe judicio haud ſatis digni reputentur, qui inter Doctos locum ſortiantur; quia tamen in comparatione aliorum tam pauci ſunt, ut vix numerum faciant, non ideò reliquis numerô & doctrinâ longè præſtantibus, ſi immiſceantur, conflare invidiam debent, aut præjudicium. Sed & modernos Scriptores aliquos aliis ſubinde attexui, qui pauca admodùm ſcripſerunt, & Schediaſmata ſolùm ac Theſes ediderunt; quod duplici ratione feci, tum ne ipſos ſpreviſſe arguerer, tum maximè, quia in vivis agentes, forſan plura & majora ſint elucubraturi, ut ſeſe digniores reddant locis, quibus ſunt poſiti. Calamum autem ab immodicis laudibus & encomiis, quâ licuit, abſtinui. Tametſi namque mos ille haud improbus hodie obtinuit, ut Vitæ Scriptorum, qui adhuc in vivis ſpirant, literis mandentur, vitio tamen non vacat id ſcribendi genus, ſi illos, quorum geſta ſcriptáque referre quis ſuſcipit, invidendis mactet elogiis, meráſque charites buccinet. Quis enim non rideat ejusmodi panegyres, in quibus ſæpè tanta pygmæis doctrinæ copia, tantáque morum ſanctitas affingitur, quantam nec in *Auguſtino*, *Hieronymo*, aut aliis præcipuis Eccleſiæ Doctoribus ſuſpicimus? Certè Eminentiſſimus noſter Cardinalis *d'Aguirre* cùm laudes juſtò majores in viros quoſdam doctos contuliſſe ſibi viſus fuiſſet, publico eaſdem ſcripto, quo erat veritatis ſtudio, & tenerâ conſcientiâ, revocavit. Quod exemplum uti ſemper magni feci, ita deinceps ſequi mecum decrevi, minimè quid huic aut illi placiturum

ſit

sit attendens, sed id quod actum est infucatè exponens: Ita enim *Lucianus* de virtutibus Historici, *Maximè*, inquit, * *& ante omnia libero sit animo, ut neque metuat quemquam, neq; ab ullo speret quicquam; quoniam similis hoc pacto foret malis judicibus, qui vel ad gratiam, vel ad odium, acceptâ mercede, sententiam ferunt.* Sed hæc consilia, utùt mihi constanter ob oculos versentur, in eorum tamen vitis, quæ veram, quantumvis invidendam Majorum laudem complectuntur, *non ideò verecundiâ*, ut Vellei Paterculi utar verbis, *domestici sanguinis quidquam silebo;* sed quemadmodùm Virgilius:

Dicta meæ genti ponam, lectósque sacrabo
Alma Viros...

Cùm autem omnis ætas suorum incuriosa sit, & ut Paterculus ajebat, *Præsentes invidiâ, mortuos, virtutémque extinctam demùm veneratione prosequamur;* consultum fore credimus, ut Eruditus quisque suos ipse labores literarios citra inane aucupium enarret: Nemo enim melius novit, quid sit in homine, quàm spiritus, qui inhabitat. Nec id Biographiæ genus exemplis caret: Plerique enim Viri Doctrinæ & Virtutis famâ celebres, ut suo Nomini consulerent, & posteritati servirent in exemplum, suam ipsi vitam laborésq; exantlatos enarrare, & Posterorum memoriæ committere fiduciam potiùs morum, quàm ostentationem & inclarescendi pruriginem arbitrati sunt. Quin referente *Tacito* in Agricola: *Uti apud Priores agere memoratu digna pronum magísque in aperto erat, ita celeberrimus quisque ingenio ad prodendam Virtutis Doctrinæque suæ memoriam sine gratia aut ambitione, bonæ tantùm conscientiæ pretio ducebatur.* Id fecère ex Priscis, *Rutilius, Scaurus, Julius Cæsar, Ovidius &c.* Ex recentioribus *Petrarcha, Trithemius, Cardanus, Thuanus, Andreas Schottus, Huetius, Thomasius,* & novissimè *Guido Bentivolus, Augustinus Valerius, Calmetus,* Angelus Maria Quirinus, aliíque plures Idiobiographi, & rerum suarum Comentatores. Nec istud ipsis citra fidem, vel obtrectationi, aut vitio fuit: quandoquidem *Tacito* teste, *Famæ boni omnes indulgent, & in magnis viris sola animum mentémque perurit gloria;* ita quidem ut & omnes affectus faciliùs à Sapientibus exuantur, quàm cupido famæ & perennandi studium: *Gloriæ cupidinem*, inquit Plato, *& Nominis curam velut ultimam tunicam anima solet deponere.*

Quamvis ergò perniciosa hæc prævaleat Mortalium consuetudo, ut æstimationi vilescant præsentia, soláque præterita menti placeant, pauci de futuris sint solliciti; in id tamen seriò incumbendum duximus, ut quæ modò in Ordine à Viris Illustribus geruntur memorabilia, aut eduntur ingenii monumenta, sedulò adnotaremus. Veniet enim tempus, quo seri nepotes in nostræ ætatis acta & historias non minùs studiosè inquirent, quàm nos modò in præterita inquirimus, & quemadmodùm hodie magni facimus Annales Veterum utut parcos & jejunos, ita quæ nos scribimus, quamvis animis vilescant nostris, olim judicio placebunt posteritatis. Stet igitur sua gratia beatis *Magnoaldi* manibus, quem hujus Operis Architectum veneramur. Sed ut nihil est humanis in rebus, quod perfici subinde nequeat, sic id maximè verum in Historia sit. ad quam beneficio Seculi nostri quotidianæ fiunt accessiones, nova deteguntur monumenta, novæ doctorum hominum lucubrationes, quibus ad vetera novum lumen accenditur. His adjumentis feliciores, quàm Nos, Posteri facilè demùm hac in re omnem omnium superare poterunt jactum, totámque exhaurire Aganippam. Tantùm Sodales nostros, qui possunt, rogatos velim, ut cùm materia fabro non desit, fabri ipsimet materiæ deesse nolint, sed pro suo quisque amo-

* Lucianus ex Mycilli editione p. 363.

amore & ſtudio erga ſui Monaſterii Viros Illuſtres, eorum Elogia hiſtorica literis noſtro ritu conſignanda ſuſcipiat. Dubium certè non eſt, quin de iisdem pariter ac de republica literaria optimè ſint merituri, totiúsque Ordinis noſtri gratiam inituri; ut qui hâc ratione confectas habebit vitas, quas in unum corpus redactas, non tam publicæ luci ad uſum exponat, quàm ad imitandum alumnis ſuis proponat. Ad id verò laboris in ſe recipiendum eos quàm maximè deberet permovere, cùm familiæ ſuæ decus, tum publicum Literatorum commodum, tum etiam invidioſa vetuſtas, quæ præclara quæq; ingenii monumenta evertit, exedit, funerat, ſempiternæq; oblivioni tradit.

Cùm verò non minùs in ſinceræ ac genuinæ hiſtoriæ Canones peccent, qui Viros Illuſtres Ordini Benedictino ultra veritatis leges adjiciunt, quàm qui eosdem invidiosè detrahunt, ſummæ nobis curæ ſit oportet, ne quos in cenſum Scriptorum referamus, qui *Beati Benedicti* inſtitutum reverà profeſſi non fuerunt. Et quamquam quorumdam è noſtris opinione, ii parùm Ordinis honori conſulere videantur, ſoleántque ignominiosè velut *Expunctores* traduci, qui ex Catalogo Virorum Illuſtrium, adhibitis ſanioris Critices regulis, eos expungunt, quibus in Domeſticorum ac Sodalium ſyllabo nonnulli è noſtris Scriptores, argumentis neſcio, quàm firmis, locum attribuerunt; ex adverſo autem *Zeloſi* in honore Ordinis propagando cenſeantur, qui in Virorum clarorum indice vel ſupra modum amplificando nervos omnes intendunt; hâc tamen ratione nos nullo modo, niſi inadvertenter, paſſi fuimus, ut Librum hunc ſubdititiis oneraremus Scriptoribus. Zelum ſed inconſultum, minúsque providum ſapit nimiùs Ordini Viros inſignes vindicandi ardor. Quis enim non videat, ſi ejusmodi homines, qui ad Ordinem non ſpectant, ad eundem tamen collo quaſi obtorto abripiantur, perfacilè fieri, ut certi etiam & indubitati ab adverſæ partis hominibus eidem negentur? Summoperè ergò conducit, ut exiſtimationi Ordinis benè conſulatur, non ſolùm pietatem, non ſolùm zelum, non ſolùm Benedictinæ gloriæ ſtudium, ſed Hiſtoriam, Antiquitatem, ac Criticam habere perſpectam. Qua in re Magni Mabillonii veſtigia præ cæteris nobis terenda duximus. Quemadmodùm enim nemo eruditiſſimo hoc Añalium Benedictinorum Parente meliùs intellexit, quæ decora & ornamenta Ordinem ſibi chariſſimum commendent, ita veri & ſinceri Hiſtorici partes nemo magis explere ſtuduit. Quos ille pro Benedictinis habuit, nos quoque habemus; quos ceu adſcriptitios expunxit, expungimus; quos malè ab aliis negatos vindicavit, vindicamus. Hæc præmittenda cenſuimus, ne qui Sodales noſtri nimio forſan vindicandæ Ordinis gloriæ ſtudio abrepti, nos violati Illuſtrium Virorum canonis reos temerè ſuſpicentur, & ſugillent. Etſi verò hîc venirent jugulandæ ſerpentes quædam adverſum me criminationes; quia tamen ut Terentius ajebat, *in Prologis ſcribundis operam abutitur, non qui argumentum narret, ſed qui malevolorum maledictis reſpondeat*, dehinc *ut quieſcant, porrò moneo, & deſinant maledicere, malefacta ne noſcant ſua.* Tu interim *Lector candide!* hoſce labores meos, qui Tibi aditum ad tot præclaros Scriptores & ſcripta patefaciunt, tantò æquiùs ſuſpice, quò iniquiùs mecum, dum eos ſubirem, actum eſt. Vale!

ELEN-

ELENCHUS
CAPITUM, SECTIONUM, & PARAGRAPHORUM
PARTIS III. BIOGRAPHICÆ,

in qua

Vitæ ac scripta Virorum Doctrinâ Illustrium, Ord. S. B. inde ab Origine ad nostram usque ætatem repræsentantur hac serie:

CAPUT I.

XXXVI.

Caput IV.

Vitæ Virorum Illustriũ Recentioris ævi.

Caput V.

Caput VI.

Appendix I.

Appendix II.

HISTO-

IN OMNIBUS GLORIFICETUR DEUS.

HISTORIÆ REI LITERARIÆ ORDINIS S. BENEDICTI

PARS TERTIA

DE AUTHORUM NOTITIA.

PRæcipuam Historiæ Literariæ partem constituit Virorum Eruditorum notitia; cùm enim duplex sit proficiendi in literis via, altera per præcepta, altera per exempla, hæc posterior priori præferenda omninò est, quò magis ipse usus in rem præsentem deducit. Prout namque incidimus in vitam Theologi, Philosophi, Jurisconsulti, Politici, Ethici, Philologi, ita multa discimus singularia ad illas scientias spectantia, de quibus nunquam cogitârunt, qui præcepta tantùm proponunt. Ex illis arcana quædam colligi possunt, quæ non scientiam tantùm, sed & prudentiam hominis literati augent, & maximas validissimásque addunt vires, tum ad rectè discendas artes, cùm ad vitia emendanda & mores formandos; Omnes quippe Biographi id unum æquè spectare videntur, ut commemoratis Majorum virtutibus ac vitiis, quid sit in vita summoperè optandum vel fugiendum posteritati præcipiant. Impositas autem à Republica nostra partes implere, ex eorum potissimùm rebus gestis docemur, qui sub eadem nobiscum disciplina vixerunt. Quamvis enim in hominum quorumcunque moribus latè patentia honesti principia, animísque innata semina deprehendere interdum liceat; contractioris tamen Societatis jura & domestica disciplina, nisi perspecta ejusdem familiæ alumnorum, & variâ temporum conditione cognosci vix unquam possunt. Quapropter Religionis Benedictinæ Scriptores, quorum nobis aliqua suppeditat notitia, communi Sodalium nostrorum bono descripturi, eos præsertim in theatrum adducemus, qui vitæ intra claustra ritè degendæ ac simul per bonas artes omnibus inclarescendi extantiora nobis præbent exempla. Hunc autem in scopum collimantes

ab alio, quàm ab ejusdem Ordinis *Fundatore* exordiri non immeritò religioni nobis ducimus. Uti igitur *Aratus* à Jove incipiendum putat, *quia Jovis omnia plena*, ita nos ritè cœpturi à Ss.^mo Patriarcha BENEDICTO videmur, quoniam, ut Divus ait Gregorius, *omnium Justorum spiritu plenus fuit*, quem etiam *Joan. Trithemius* magni nominis Bibliographus in libro suo de Viris Illustribus O. S. B. primo collocavit loco, ut inspecto capite reliqua deinceps membra eò faciliùs dignoscere valeamus. Sit igitur

CAPUT I.

VITA FUNDATORIS S. BENEDICTI CUM EJUSDEM REGULA, INQUE EAM COMMENTARIIS, VERSIONIBUS EDITIONIBUS &c.

Orbi natus A. 480. † 543.

S. BENEDICTUS Nursiæ, urbe quondam episcopali, Valeriæ provinciæ contermina, in lucem anno Christi 480. editus claros habuit parentes. De generis prosapia multi afferunt multa, sed pleraque non ita certa, ut ab aliis non in dubium vocentur. Quid? quòd *Gabriel Bucelinus* D. BENEDICTUM, ceu unum ex Majoribus Augustæ Domûs Habsburgo-Austriacæ, *Archiducem* cognominârit: quam verò appellationem cum à viris eruditis (a) explodi videret, meritò eam deseruit. *Mabillonio* non displicuit *Leonis Marsicani* in Chronico Casinensi silentium de genere & prosapia S. Benedicti, quòd in magnis viris decus originis nihil addere nisi contemptu suo possit. *Boni vini & boni viri non est quærenda origo*, inquit apud Angelum Nuceum (b) Vespasianus: *siquidem & vilissima gleba generosum ferre potest vinum, & virum egregium gregaria humilísque familia.* Non ergò *Benedicto* de patria, de gente & familia, sed patriis, gentibus & familiis de *Benedicto* honestiùs, quàm de *Homero* certandum. Ut tamen Mabillonius quorundam commentis, qui S. Benedicti genus deprimere conantur, occurreret, *Observationes* (c) *de genere ejusdem* edidit, in quibus ex S. Gregorio M. vitæ authore comonstrat S. BENEDICTUM *liberiori genere*, ac si dicatur *nobiliori genere*, fuisse ortum, sive hac voce comparativus absolutè, sive superlativus sumatur. Certè *Adrevaldi* monachi tempore, id est, seculo nono, paternarum ejus ædium vestigia superesse dicebantur, quæ quorumvis palatiorum magnificentiam superabant.

de genere & prosapia S. Benedicti.

A. 486. puer septennis Romam ad studia mittitur.

Cùm *Benedictus* ad discendas artes idoneus haberetur, Romam liberalibus literarum studiis imbuendus missus est. *Sed* (d) *cùm in eis multos ire per abrupta vitiorum cerneret; eum, quem quasi in ingressu mundi posuerat, retraxit pedem: ne, si quid de scientia ejus attingeret, ipse quoque in immane præcipitium totus iret. Despectis itaque literarum studiis relicta domo rebúsque patris, soli Deo placere desiderans sanctæ conversationis habitum quæsivit.* Quibus Divi Gregorii verbis *Hermannus Conringius* (e) ut Benedictinis ægrè faceret, doctrinæ laudem S. Benedicto adimere conatus est. Id quod authoritate S. Antonini evincere se posse, nullus dubitavit; qui postquàm part. 2: Summæ historial. tit. XV. c. XIII. verba D. Gregorii M. attulisset: *Recessit igitur scienter nescius, & sapienter indoctus*, subjungit: *Quæ utique indicant aversum à liberalibus studiis Benedicti animum.* Verùm cum D. Thoma Aquinate dicendum, quòd *iste non discessit à studio, quasi scientiam horreret aut studium: sed secularem vitam & societatem formidans.* Unde *Angelus de Nuce* in notis ad vitam S. Benedicti cap. 1. num. 11. scitè annotat, BENEDICTUM non scientiam aut studium abhorruisse, ut inquit Thomas; sed secularem vitam & societatem formidâsse. *Felix*, addit, *sapientia est, multa nescire, quæ noceant, nihil non nôsse, quod juvet; quanquàm nescire interdum*

(a) Vid. Jo. Lud. Schönleben in Prolegom. ad Annum sanctum Habsburgo-Austriacum.
(b) in Notis ad vitæ cap. 1.
(c) Annal. Ben. tom. 1. append. 2. §. 2. pag. 675.
(d) S. Greg. M. l. 2. Dial. in vit.
(e) in Supplem. ad Differt. de Academ. Antiq. n. xxx. Opp. tom. v.

terdum accipitur pro eo, quod est non probare, nescio vos. Quæ Nucei verba cùm doctissimus *Goebelius*, Conringii Scholiastes, retulisset, ejusdem verbis prosequitur: *Alioquin & in specu & in convictu divinis instrui disciplinis maximè studuit, ut ipse sanctæ suæ legis textus abundè prodit, quæ ex S. Scripturæ oraculis, sanctorúmque Patrum doctrinis est opus tessèlatum.*

A. 494. ætatis 14. ab urbe recedit,& in eremū se abdit. Igitur cum sanctus adolescens Romanis Musis valedixisset, in eremum secessit. Hîc post aliquot annos duo supra decem monasteria condidit, in quorum primo Romanorum Procerum filios virtute primùm, tum doctrinâ instituendos accepit. Sic enim de pietate parentes curabant, ut congruæ tamen eruditioni secundas tribuerent. Quis namque sibi persuadeat, Viros apprimè nobiles ac generis Senatorii filios suos in sinum ac complexum *S. Benedicti* comisisse, ut *sanctam* solùm *rusticitatem* ab eo addiscerent, non verò ut literis etiam illustri prosapiâ dignis informarentur? Hinc *Mabillonius* (f) edito libro Abbatem *de Trappa* meritò confutavit; qui dicere non erubuit, quòd D. BENEDICTUS *non modò scientiam proculcaverit, sed & quodam modo ignorantiam publicè professus fuerit.* „Contemni potest scientia, proculcari etiam potest, quin publicè „ignorantiam profiteamur. Et reverà „doctissimus quisque ea, quæ didicit, „parvi pendere debet, si cum scien„tia salutis comparentur. Abrenun„ciare potest, imò & quandoque de„bet quibusdam studiis, quibus ex„cellit, si sibi offensionis & lapsûs „occasio fuerint. Denique inanem „scientiæ gloriam contemnere debet, „quin proptereà palàm inscitiam pro„fiteatur. S. Benedictus, cùm Romæ „studeret, deprehendit juvenum con„suetudine atque diuturna in magna „illa civitate comoratione creari sibi „seductionis, & à *Deo* aversionis peri„culum. Ideò studia reliquit, non „propter ipsa, sed propter ipsorum „circumstantias. Sequitúrne ex hoc, „quòd posteà in suo secessu nequa„quam studuerit? cùm ipse non so„lùm ad legendas sacras Scripturas, „sed etiam ad evolvenda Opera Pa„trum suos Religiosos exhortetur; „*cùm denique ipse Scripturarum scien„tiam absolutissimè calleret, si D. Ab„bati credimus.*„ Hæc *Mabillonius*, qui multis prætereà docet argumentis, quod à sancto *Benedicto* studia literarum ex Ordinis à se fundati monasteriis non modò non proscripta, sed planè in iis fuerint instituta.

A. 506. Gymnasium sanctioris vitæ aperit.

A. 523. Sublacū repetit & nobiles liberos educandos suscipit.

A. 529. Casinum migrat, idola evertit, Regulam scribit. Cæterùm cùm *Florentius* BENEDICTO insidias collocaret, Sublaco discedens in monte Casino monasterium condidit. Hîc Regulæ sanctæ, quam in Sublacensi monasterio scribere exorsus erat, neque omni tamen ex parte perfecerat, suprema ab eo manus imposita est. A solo autem hoc Regulæ libro Romanus Pontifex Gregorius M. (g) insignem S. Patris eruditionem commendare non dubitavit: *Hoc*, inquit, *nolo te lateat, quòd Vir Dei inter tot miracula, quibus in mundo claruit, Doctrinæ quoque verbo non mediocriter fulsit. Nam scripsit Monachorum Regulam discretione præcipuam,* SERMONE *luculentam.* Quod tanti Doctoris elogium ab aliis identidem repetitum, non infimum ei inter sacros Scriptores locum meritúmque conciliavit. Chronographus noster *Yepesius* (h) post alios ait: „Neque multos, „neque magnos libros S. Benedictus „composuit; modicum tamen id, „quod veluti in specimen divini sui „spiritûs post se dereliquit, excellens „prorsus est,& admirabile.„ Et citatis superioribus S. Gregorii verbis, subdit: „Loquitur de S. Benedicto Gregorius, „tanquam de valdè erudito, & eximio „non in prudentia solùm & doctrina, „verùm etiam in eloquentia, & pro„prietate Latini sermonis, quo suam „Regulam exaravit. Sancti enim in „suis scriptis diserti fuerunt & elo„quentes; non rudi ac barbaro stylo, „sed valdè exacto ac proprio fidei my„steria explicantes.„ Ita ferè ille.

Ex qua elucet ejus sapientia & vitæ ratio. Quam verò vitæ rationem in laudatissima hac sua Regula complexus est, ea est, ut absque studiorum fulcimentis nec erigi potuerit, nec erecta subsistere queat. Nec ipsius Regulæ verba obscura sunt, quibus probari nequeat, *S. Benedicto* præter eximiam morum sanctitatem, mentis etiam sacram eruditionem cordi fuisse. Quid enim illa cap. 64. *Vitæ merito &* SAPIENTIÆ DOCTRINA *Abbas eligatur.* & cap. 21. de Decanis: *non eligantur per ordinem, sed secundùm vitæ meritum &* SCIENTIÆ DOCTRINAM. Neque

(f) Tract. de Stud. Monast. vol. 2. art. 13. pag. 65.
(g) Dial. l. 2. cap. 36.
(h) ad an. Chr. 529.

que Abbatem aut Decanos tantùm, sed cæteros etiam suæ Regulæ sectatores ad fastigium doctrinæ & virtutis evehere voluisse, illa sacræ Regulæ verba cap. 73. argumento sunt: *Hanc minimam inchoationis Regulam descriptam adjuvante Christo perfice; & tunc demùm ad majora, quæ supra commemoravimus, Doctrinæ virtutúmque culmina, Deo protegente pervenies.* Quò ut pertingerent, necesse fuit, ut adminicula illis suppeditaret, studia nimirùm, & lectionem sacræ Scripturæ, atque Ecclesiæ Patrum, præter Monasticas Institutiones: sine studio etenim hæ lectiones nunquam cum fructu fieri potuerunt: sine studio nunquam ad illud doctrinæ fastigium licebit assurgere.

prædicatione suâ Gentes ad fidem vocat. Cùm profanæ verò superstitionis non modicæ reliquiæ ea in regione superessent, nihil antiquius habuit, quàm ut qui Casino in monte atque agro vicino paganis ritibus etiamnùm dediti essent, ad sacra Christiana perducerentur. Quin ipsus etiam cùm esset Scripturarum sanctarum, ut Abbas Trappensis diffiteri non audet, scientissimus, munus prædicandi obivit, felici usque adeò successu, ut *commorantem circumquaque multitudinem prædicatione continuâ* ad fidem adduxerit. Utì verò S. Benedictus *verbo doctrinæ non mediocriter* effulsit, multósque gentilium divina luce collustravit, ita subinde pro *exhortandis animabus* discipulos rerum divinarum intelligentes crebrò submisit.

circa A. 543. ætatis 63. vita defungitur. Ad extremum cùm S. Pater rudes, eruditos, literatos, illiteratos, nobiles, ignobiles saluti suæ consulere volentes in disciplinam suam admittens præclarè instruxisset, è vivis ad Superos excessit, iis añumerandus, de quibus scriptum: *Qui docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* Vixit S. BENEDICTUS annos tres supra sexaginta, cùm egisset Nursiæ annos septem, Romæ septem, Sublaci triginta quinque, in monte Casino quatuordecim.

Vitæ S. Benedicti Scriptores. Vitam illius & admiranda Gesta post Gregorium M., qui unus omnium instar esse debet, varii cùm veteres tum recentiores literarum monumentis consignârunt. Eorum enumeratio ne vaga nimis esset, in classes aliquot Benedictus *Hæftenus* coëgit. Prima classis est eorum, qui sancti Patris vitam lato calamo & ex professo scripserunt. Altera Historicorum est. Tertia Chronologorum, qui omnes passim S. Patris meminerunt. Quarta Martyrologii Scriptorum. Quinta Concionatores & Panegyristas repræsentat. Sexta Poëtas exhibet, qui suis carminibus magnum hunc Heroa, ejúsque Gesta decantârunt. Septima est eorum, qui ex aliquâ occasione, & veluti per transennam de hoc SS.^mo Patriarcha mentionem fecerunt. Post *Hæfteni* tempora, qui & ipse insigni commentario res gestas S. Legislatoris illustravit, plures alii ejusdem vitam seculo proximè elapso, & hoc labente seu condiderunt, seu encomiis celebrârunt.

Hispani & Itali: Alphons. à S. Victore, Ex Hispanis *Alphonsus de S. Victore,* Philippo IV. Hispaniarum Monarchæ à concionibus, Almeriensis primùm, dein Auriensium in Gallæciâ, tandem Zamorensis Episcopus librum edidit duobus Tomis comprehensum hac epigraphe: *Sol Occidentis, & magnus Pater Benedictus.* Prior Tomus Matriti an. 1645. alter 1648. prodiit.

de Nuce, In Italia *Angelus de Nuce* Vitam S. Benedicti à Leone Marsicano, Ostiensi Episcopo, scriptam recensuit cum Spicilegio addito Chronico Casinensi, Lutetiæ Parisiorum anno 1668. typis excuso. Habetur etiam Tomo V. Scriptorum rerum Italicarum inserta à V.C. Lud. Ant. Muratorio. **Sangrinus,** ANGELUS SANGRINUS, Abbas Casinensis, vitam S.P. Benedicti carmine & metro, ut erat excellentis venæ Poëta, descriptam, atque elegantissimis iconismis condecoratam Christiano Orbi exhibuit. Opus Florentiæ primum typis Sermartellianis impressum, Romæ an. 1587. & 1634. in 4. recusum. Romæ D. **Costalta,** *Josephus Costalta*, Abbas S. Pauli extra & propè Muros Congregationis Casinensis in Divum Benedictum elogia edidit anno MDCLXV. typis Fabii de Falco in 8. maj. **Quirini,** *Angeli Mariæ Quirini* Vita Latino-Græca S. Patris Benedicti, in quâ Textus Latinus, Authore Gregorio Magno cum duobus Codic. MS.^tis Sublacensibus nunc primùm comparatur, exhibitis etiam variantibus veterum editionum lectionibus. Versio Græca authore *Zacharia* Papa, eadem ratione cum Codic. MS. Abbatiæ Florentinæ confertur. Altera pars, Veterum Carmina, Sermones, & Homilias de S. P. Benedicto complectitur. Postrema Variorum notas in eandem vitam contractas, & ad examen revocatas, in medium affert. Venetiis 1723. apud Antonium Bartoli.

Galli: Planchette. In Gallia ex Congregatione S. Mauri plures habemus Scriptores. *Joannes Bernardus Planchete* Vitam S. Benedicti Gallicè scriptam, ac in tres distinctam libros, atque Parisiis in 4. anno 1652. impressam Reginæ dedicavit. In primo Gesta S. Patris memoratû magis digna exponit, in altero illius virtutes perscribit, in tertio quid contineatur, paulò pòst dicturi sumus. Bugnot, *Ludovicus Gabriel Bugnot*, perelegantis ingenii vates, S. Patris Regulam & vitam carminibus expressit in 12. Parisiis apud Ludovicum Billaine 1665. Mege, *Antonius Josephus Mege* vitam S. P. Benedicti à Gregorio M. scriptam cum explicatione quorundam maximi momenti locorum, & epitome Historiæ Ordinis Benedictini edidit in 4. Parisiis 1690. Denique Mabillon, *Joannes Mabillonius* magno judicio, ut cætera omnia Vitam S. Fundatoris conscripsit in Annalibus Benedictinis, in Actis verò Sanctorum Ord. S. B. eandem notis illustravit.

Germani: Hermanno Schutterensis, In Germaniâ *Hermannus* Schütterensis Abbas *S. Benedicti* Biographiam versibus expressit, quæ in *Stephani Parisiensis* Commentario Regulæ S. Benedicti in Ss. Udalrici & Afræ Bibliotheca adservato cum iconibus descripta conspicitur, hac ad calcem adjectâ epigraphe:

Suscipe depictæ vitæ formam Benedicte!
Dogmata quæ sana describit Gregoriana,
In Schutt' Hermannus *Abbas Pater hoc tibi munus*
Offert, quem merita tua ditent perpete vitâ.

Eo ex opere anno 1495. per R. P. *Thomam Rieger* descripto, Stengelius, *Carolus Stengelius* ex Asceta San-Udalricano Augustæ Vindelicorum Abbas Anhusanus, quàm pius tam doctus, Vitam S. Legislatoris cum figuris æneis publicæ luci exhibuit Augustæ Vind. in 18. 1621. Quam dein ex Latino Germanicè reddidit ibid. 1630. Idem Laudes S. P. N. Benedicti An. 1647. & Æconomiam Regulæ A. 1648. ibid. edidit... Bucelinus, *Gabriel Bucelinus* è Congr. S. Josephi in Suevia Monachus Weingartensis Vitæ S. P. B. compendium exhibet Operum Gerardi Belgæ Parte III. typis S. Galli in 12. an. 1641. Gangelt, *Theodorus Gangelt* S. Pantaleonis Coloniæ quondam Prior, *Regulam* S. Benedicti unà cum ejus *vitâ*, in dies singulos distributam, piisque rythmis & summariis versibus illustratam publico dedit Coloniæ anno 1663. in 12. *Rupertus Hausdorff*, Brevnoviensis in Bohemia Monasterii Asceta perdoctus, S. Fundatoris Doctrinam, virtutes, miracula, seu vitam patrio, id est, Germanico sermone edidit Glacii in 12. An. 1680. Sulger, *Arsenius Sulger*, Prior Imperialis Monasterii ad Duplices Aquas vitam S. Institutoris stylo Latino, nitido, eleganti, & didactico dedit, typis iteratis Monasterii Sangallensis in 12. excusam an. 1691. Clavenau, *Ignatius Clavenau* in Monasterio Admontensi in Styria Novitiorum Magister longè piissimus, Vitam S. P. Benedicti moraliter exposuit, quæ ab ipsius beato obitu Salisburgi in 4. an. 1720. typis Joannis Josephi Mayr excusa fuit. Extat in Authoris Ascesi posthuma Part. I. pag. 1. 181. Erhard, *Thomæ Aq. Erhard*, Theologi Wessofontani è Congr. Bavarica GLORIA SS. PROTOPARENTIS BENEDICTI IN TERRIS ADORNATA, seu *Vita*, *Virtutes*, *prodigiosè Gesta*, & *Cultus* Ss. *Patriarchæ*, in libros viginti quinque divisa, hi in IV. Opera: quorum primum complectitur vitam S. Benedicti; secundum ejus Regulam; tertium Benefactores Ordinis nostri; quartum Ordinem ipsum, ejus fructus, sanctitatem omnigenam &c. Ex his IV. Operibus Opus I. in quatuor libros divisum lucem aspexit Augustæ Vindelicorum anno 1719. sumptibus Joannis Strötter Bibliopolæ. Quid ab obitu Authoris de cæteris tribus Operibus factû, vel futurû sit, me præterit. Nihil eorum hactenus, quod sciam, publicam aspexit lucem. Rupertus Sutor. Quo eodem anno R. P. *Rupertus Sutor* nescio cujus Monasterii Religiosus Vitam S. P. Benedicti prælo subjecit Monachii in 8. Similiter incompertum habeo, cujus Benedictini operâ & industriâ Miracula S. Patriarchæ Benedicti anno 1678. in 12. Salisburgi formis æneis fuerint excusa. Item Hebdomodaria Devotio ad S. P. Benedictum, unà cum compendio vitæ & doctrinæ ejus typis Monasterii Einsidlensis in forma minori. De Præsidio & Patrocinio S. P. Benedicti in articulo mortis Dissertatio Germanicè scripta à me edita fuit Constantiæ in 8. typis Jo. Ignatii Neyer an. 1730. De Sacris Cruciculis, seu Numismatibus S. P. Benedicti *Disquisitionem* edidit A. 1743. Viennæ *Benno Löbelius* Abbas Brevnoviensis.

SCRIPTA SS.^MI P. BENEDICTI.

SECTIO I.

Sacra Regula.

Oudini de Regula S. Benedicti judicium.

CAsimirus Oudinus in Commentario de Scriptor. Eccles. Tom. I. col. 1414. de Regula S. Benedicti agens: *Quamvis autem*, inquit, *hanc Regulam Divo Benedicto Abbati Casinensi abnegare nolim, non desunt tamen argumenta ex ipsa lectione & contextura petita, quibus eruditi credunt, non esse opus à solo Benedicto Abbate compositum, sed factum ex communi suffragio totius Congregationis Monachorum, unde non tanquam Abbas privatus, sed nomine plurali totius velut Congregationis loquitur.* Hæc Oudinus, in cujus sententia, veriùs opinatione levissimâ, haud alii sunt eruditi, atque Joachimus Vadianus, similésque heterodoxi scriptores, quos dudum Benedictus Hæftenus (i) jure ac merito explosit. Quis deinde nescit, quòd, qui leges & statuta aliis observanda præscribunt, pro singulari plurativum numerum authoritatis gratiâ ponere soleant? His igitur non tam confutatis, ne eorum dicta aliquo habere loco videamur, quàm silentio prætermissis, & rejectis, cum universa Catholica Ecclesia, verbis D. Gregorii M. Romani Pontificis pronuntiamus: *S. P. Benedictus* nullius hominis adjutus eruditione ac doctrina, sed divino afflatus Spiritu solus scripsit *Monachorum Regulam discretione præcipuam, sermone luculentam.* Quâ de re videsis superiùs dicta Part. II. Cap. I. Sect. V. pag. 193.

Regulæ Summa.

Regulæ totius Summam his paucis (k) Joannes Mabillonius in Annalibus Benedictinis complexus est: „Tribus „maximè virtutibus fulcitur tota Benedictinæ religionis disciplina, nimirum silentio cum solitudine ac secessu, humilitate & obedientia. Hanc „solam cum conversione morum secundùm regulam solemni voto promittimus, ad difficillima quæque seu „impossibila usque extensam. Primum in religiosis exercitiis officium „divinum, opus Dei & servitutis nostræ pensum; secundum lectio & labor, qui manû exercetur. Nocte „vigiliæ nocturnæ paulum de media „nocte, interposito spatio ante matutinos, quos modò Laudes appellamus. A matutinis redire ad lectos „non licebat, quod tempus meditationi & lectioni insumebatur. Post „Primæ officium labor manuûm à Pascha ad kalendas Octobris, intra „tres ferè horas: ab his kalendis in „Pascha post lectionem, quæ per binas ternásve horas manè fiebat. Hora secunda agatur Tertia, inquit „Regula, & usque ad Nonam omnes „in opus suum laborent. In Quadragesimæ verò diebus à mane usque ad „Tertiam plenam lectioni vacent, & „usque ad decimam horam plenam „operentur, quod eis injungitur.... „Fratribus infirmis aut delicatis talis „opera aut ars injungatur, ut nec otiosi sint, nec violentia laboris opprimantur. Post meridiem in lectulis quiescant. Tum iterum lectio spiritualis, „iterúmque labor pro portione virium „cuique assignatus, ita ut debiles impositum non refugerent, validiores „cuperent etiam duriorem. Vesperas demum & Completorium psallebant.

Atque de sacratissima hac Regula, quam Principes viri, ac mulieres, relictis seculi pompis, ingenti numero professi fuerunt, plura nobis expendenda veniunt. Ut verò non inconcinno ordine progrediamur; primùm acturi sumus de autographis & apographis codicibus, tum de ejusdem ex Latina in alias linguas versionibus, deinde de variis accuratis editionibus; pòst de Scriptoribus, qui in eam vel Commentaria, vel alios libros ad illius commendationem, usum, & observantiam conscripserunt. Sit igitur

§. I.

Sacræ Regulæ autographi & apographi, seu Manuscripti Codices.

Autographum Regulæ S. Mauro traditæ.

QUantum ex historiarum (l) monumentis eruere licet, videtur gloriosissimus Legislator noster Regulam suam pluries, minimúmque bis in literas retu-

(i) in Not. ad Reg. cap. 73. pag. LVIII.
(k) Tom. I. pag. 57.
(l) Hæften. Disq. Mon. l. 2. tr. I. Disq. 4. p. 107. col. 2.

retulisse. Nam constat, eam ipsam, quam scripserat, *S. Mauro* in Gallias proficiscenti tradidisse Regulam, ut testatur viæ vitæque ejus socius *S. Faustus*, qui ait: *Osculatis nobis, ac benedictione super nos tradita, dedit Ss.mo discipulo Mauro librum* REGULÆ, *quem ipse Sanctus* MANU SUA SCRIPSERAT, *proferríque jussit pondus libræ panis, & vasculum æneum, vini heminam capiens, & ita nos sivit abire.* Hunc verò Regulæ authographum Codicem piissimi Authoris manû exaratum, quem *S. Maurus* in Gallias attulit, illum ipsum fuisse certum est, qui postmodùm in Majori Monasterio apud Turones asservatus fuit, (m) ex destructo fortè Glanofoliensi cœnobio istuc allatus. Pro reliquiis certè haberi meruit, quem *Petrus Venerabilis*, Abbas Cluniacensis, piis perlustravit oculis, ut *Jacobus Breulius*, Asceta S. Germani à Pratis, ex veteri codice refert. Utut est, periit exemplar illud Majoris Monasterii, uti & authographum Asceterii Casinensis. Præter exemplar enim, quod S. *Maurus* in Gallias asportavit, alterum quoque S. Legislatoris manu exaratum in Italia mansisse, necessariò fatendum est. Cùm enim anno Christi 586. Longobardi Casinense Monasterium vastarent (uti jam olim S. Benedictus prævideràt) fugientes Monachi, Romam petierunt, secum codicem SANCTÆ REGULÆ, quam præfatus *P. Benedictus* scripserat, & quædam alia scripta, nec non pondus panis, & mensuram vini deferentes; ut tradunt Leo Ostiensis, & Aimoinus de Gestis Francorum. Post annos autem centum & ampliùs, instaurato à Petronace Casinensi Monasterio, eadem Regula à *Zacharia* Papa eodem relata est, ut præter Leonem Ostiensem testatur *Adrevaldus* Floriacensis. Sed edisserat nobis ipse Pontifex hanc suam erga Benedictinos liberalitatem, qui in Privilegio, quod Cassinensi Chronico subnectitur, sic ait: *Hæc autem eo die, quo sanctissimi Patris ecclesiam dedicavimus, parvitas nostra obtulit*: libros scilicet SANCTÆ SCRIPTURÆ, & *librum* REGULÆ, *quam Piissimus* PATER MANU PROPRIA SCRIPSERAT. *Pondus etiam libræ panis, & mensuram vini, nec non diversa ad Ecclesiasticum ministerium ornamenta, & possessiones Apostolica liberalitate concessimus.*

In Galliis asservatum.

Alterum exemplar Casini custoditum.

De quo Theodemarus Abbas in epist. ad Carolum Magnum.

Ex hoc verò exemplari suspicatur Hæftenus, (n) *Theodemarum*, post Romanam è Laterano transmigrationem, septimum Casinensem Abbatem, curâsse describi *Regulam* illam, quam Carolo Magno in Franciam misit. Sic enim in ejus Epistola, ad calcem Chronici Cassinensis edita habetur: *Volumen vobis Regulæ ejus B. Patris* (BENEDICTI) *de ipso codice, quem ille suis sanctis manibus exaravit, transcriptum direximus.* At enim ubi tam pretiosus thesaurus deinde remansit? Sanè, quod aliis rebus sanctissimis quoque evenit, in cineres & favillas, proh dolor! abiit, ut testis est Leo Cardinalis Ostiensis lib. 1. Chron. Casin. cap. 51. *Septimo*, inquit, *hujus Abbatis* (*Ragemprandi*) *anno, Monasterium Teanense occulto Dei judicio cum omnibus operibus suis igne absumptum est; ibi etiam* REGULA, QUAM BEATUS BENEDICTUS MANU SUA CONSCRIPSERAT, *& sacci, in quibus divino jussu cælitus eidem Patri Benedicto escæ delatæ sunt, & plura insuper cœnobii istius monumenta incendio conflagrârunt.* At ne omnia voracibus periisse flammis putemus, subditur ibidem: *Quidquid à Fratribus de thesauro Ecclesiæ potuit quomodolibet eripi, in Episcopio ejusdem civitatis repositum est.* Inter quæ fortè fuerit particula quædam REGULÆ, quæ etiamnum in Cassinensi Sacrario inter reliquias asservatur. Scribit enim Milletius, se anno Domini 1605. in Sacristia Montis Casini vidisse *Ultimum Caput Regulæ S. Benedicti*; propria ipsius manu in cortice arboris descriptum. Erat autem argento, pellucidóque cristallo inclusum, hæc verba cœlaturæ insculpta gerens: HÆC EST SCRIPTURA PROPRIÆ MANUS S. BENEDICTI ABBATIS. At enim Mabillonio hæc Scriptura, qui eam, cùm Casini esset, oculis accuratè subjecit, haudquaquam tantæ visa est antiquitatis. Verisimilius, inquit, existimem, eam esse *Regulæ* partem, quam Drogo Abbas Glanofoliensis, cùm anno supra millesimum centesimo tertio Casinum adiisset, Casinatibus obtulit, cum reliquiis beati Mauri.

Codices apographi.

Quod ad Codices apographos, seu manuscriptos attinet, præ cæteris memoratu dignus est perantiquus codex, qui in Asceterio Fuldensi asservatur, cujúsque ad calcem hoc præclarum attexitur mnemosynon beati Patriarchæ: *Codex peccatoris* BENEDICTI. *Væ mihi misero habenti contrariam mihi rem.* *Qui*

(m) Ruinart in Apolog. Missionis S. Mauri, quæ extat ad calcem Tom. I. Annal. O. S. B. p. 637.
(n) loc. cit. pag. 198. col. 1.

Qui reus in his omnibus, quæ adversantur moribus meis malis. Tu verò horum lector, si tuam vitam videris concordare præceptis, orans pro scriptore, codicem redde domino suo. „Hæc verba „ S. Patris, subdit hujus clausulæ scriptor (o), reperta sunt in fine regulæ, „ quam ipse manibus suis propriis scripsit, & S. Mauro, cùm eum ad Gallias mitteret, tradidit: quæ domnus „ ac venerabilis Abbas N. (*Ruthardus* „ scilicet, qui Fuldensi Monasterio „ præesse cœpit anno MLXXV.) cùm „ apud Majus Monasterium Turonense in eadem Regula, quæ ibi pro reliquiis asservantur, invenisset, rogavit sibi apud Cluniacum transmitti, „ & in hac Regula nostra pro amore „ ipsius sanctissimi Patris nostri jussit „ studiosè describi. „ Grimaldus & Tatto Monachi San-Gallenses cùm ex Gallia confratribus suis in S. Gallo Regulam beati Benedicti egregii Confessoris direxêre, hoc etiam exemplari haud dubiè usi fuerunt. Fieri hoc ab ipsis potuit forsan, cùm residerent in scholis Martiniani Cœnobii Turonensis. An adhuc in S. Gallo habeatur, me præterit.

Alii Codices manuscripti. Quem finem jam habitura nostra esset oratio, si manuscriptos Codices quoscunque recensere instituerem. Vix enim ullum est Ordinis nostri Monasterium, quod non manu exaratos aliquos exhibere codices possit; cùm Novitiorum apud quosdam hoc fuerit studium, ut eam, juxtà quam vivere elegerant Regulam, suâ manu describerent. His verò omnibus prætermissis, eos tantùm commemorare juvat, qui Hugoni Menardo, Benedicto Hæfteno atque Edmundo Martene, celeberrimis S. Regulæ Expositoribus, usui fuerunt. Et quidem *Menardo* septem Regulæ S. Benedicti Mss.tæ adfuerunt: una, cui adjuncti erant Commentarii Ruthardi, monachi, utì ipse quidem existimat, Eremi S. Mariæ apud Helvetios: duæ ex Bibliotheca Monasterii S. Germani à Pratis. Item duæ ex Bibliotheca monasterii S. Victoris Parisiis siti, una ex monasterio S. Ebrulphi, diœcesis Lexoviensis, postrema & recentior S. Faronis propè Meldas. *Benedicto Hæfteno* MSs. Codices quinque auxilio adfuerunt, ex quibus vetustissimum Hugo Menardus ex S. Ebrulphi Ordinis nostri in Normannia monasterio ad ipsum ante aliquot annos transmisit. Proximè sequitur *Dionysianum*, probæ notæ ex Cœnobio S. Dionysii in Brocquerovia propè Montes Hanoniæ. Membranæ *Affligemienses* tertium suppeditârunt. R. D. Abbas S. Andreæ juxtà Brugas quartum exhibuit; quintum est Bibliothecæ S. *Hadriani* Martyris Gerardimonte minùs correctum, quod capitum lemmata præfigit, mutátque arbitratu, reclamantibus plerumque cæteris. *Edmundo Martene* subsidio fuerunt Mss.ti codices plurimi, maximè vetustissimus omnium ante annos mille uncialibus literis scriptus, cujus varias lectiones ex Bibliotheca Bodleiana, quæ est Oxonii in Anglia, transmisit ad Joannem Mabillonium V.C. *Eduardus Bernardus*, deinde Narbonensis ante annos nongentos exaratus; cujus varias item lectiones, utì & alterius monasterii S. Sabini Tarbeiensis annorum sexcentorum excepit Claudius Stephanotius è Congregatione S. Mauri. Alios etiam quinque consuluit, nempe duos Parisienses S. Germani à Pratis, tertium S. Cornelii Compendiensis, quartum S. Petri Conchensis, quintum B. Mariæ Lyrenensis.

Codex Seculi VIII. Hos verò omnes Codices ævi diuturnitate exsuperat Codex seculi octavi, qui apud nos Germanos in celebri Sueviæ Monasterio Faucensi, vulgò FIESSEN, cum cura asservatur.

§. II.

Sacræ Regulæ Versiones.

Cùm antiquissimis temporibus Regulam Benedictinam multi utriusque sexûs in variis Europæ regnis ac provinciis fuerint professi, qui Latinis literis minimè imbuti, eandem hoc scriptam idiomate non intellexerunt, necessariò in eorum gratiam in illum sermonem, cujus periti erant, converti debuit. Quomodo enim aliàs præcepto S. Legislatoris satisfieri potuisset, dum conceptis verbis mandat, ut monasticæ vitæ tyroni Regula per ordinem non modò legatur, sed etiam relegatur, *ut sciat, ad quid ingreditur*, c. 58. Unde complures S. Regulæ habemus versiones, Græcam, Anglosaxonicam, Gallicam, Hispanicam, Italicam, Germanicam, Bohemicam, Poloni-

(o) apud Mabill. Præfat. in Sec. IV. O. S. B. §. V. n. 98.

lonicam, Hungaricam, aliásque, è quibus tamen aliæ exciderunt, aliæ non ita pridem noviter adornatæ fuerunt.

Versio Theotisca.

KERO, sive GERO, Monachus S. Galli, tempore S. Othmari Abbatis circa An. 720. in usum monasterii sui *Regulam S. Benedicti* ex Latino in Theotiscum sermonem convertit, quem ex codice nongentorum, ut Mabillonio To. 4. Analect. p. 632. (edit. novæ p. 19.) visum est, V. C. *Bernardus Franckius*, tunc Bibliothecæ San-Gallensis præfectus, nunc verò Abbas & Princeps Disertinensis descripsit, atque ad D. Jo. Schilterum, Jurisconsultum celeberrimum transmisit, in cujus tomo I. Thesauri Antiquitatum Teutonicarum publicam lucem aspexit, editionem post laudati Schilteri obitum curante Jo. Georgio Scherzio D. & Juris in Univers. Argentorat. Profess. P. Ord. Ulmæ sumptibus Danielis Bartholomæi MDCCXXVI. Confer tamen Jo. Georg. Eckardum Tom. 2. de Reb. Orient. Franc. pag. 326. ubi hæc habet: „ Scio illam interpretationem „ in seculum octavum referri, & *Keroni* tribui; sed utrumque sine validis satis argumentis. Neque enim „ eam ante Reformationem Ordinis „ Benedictini per S. Benedictum Anianensem factam puto. Et *Kero* posterioris adhuc ætatis Monachus hinc „ *Glossarium* excerpsit, quod Goldastus in Alamannicis tom. 2. part. 1. „ p. 64. in lucem protulit.

Anonymi versio germanica seculi XIII.

ANONYMI Benedictini Versio Germanica Regulæ S. Benedicti seculo XIII. adornata extat in volumine Monasterii Aspacensis in Bavaria, quam glossis necessariis instructam prelo dudùm paratam habet V. C. *Placidus Ambos*, Cellerarius Mellicensis, rei antiquariæ non parùm peritus. Alia Germanica versio sec. XV. habetur in Bibliotheca San-Emmeramensi. Vid. Catalog. p. 98.

Recentiores versiones:

JOANNES DE SPIRA, Mellicensis Cœnobita, seculo XV. S. Regulam in Germanicam transtulit linguam. Inc. *Translatio: O Sun hör flisiklich die Gepot des Meisters &c.* Vid. Hist. Bibl. Mellic. p. 295.

CAROLI STENGELII, Abbatis Anhusani, Germanica versio prodiit in 8. Augustæ Vindel. anno 1610. Alia recentior edita *Constantiæ* anno 1749. in 12.

Saxonica,

S. Æthelwolfus ex Abbate Abendoniæ Episcopus Wintoniensis in Anglia seculo X. creatus, *Pater Monachorum, & Sydus Anglorum* à Joanne Bromtone Abbate Jornalensi vocatus, sacræ Regulæ translationem Saxonicam adornavit, de qua in Historia Eliensi hæc leguntur: *Eadgarus Rex, & Alfreth sive Alfred dederunt sancto Ethelwoldo manerium, quod dicitur Suthburn, & cyrographum, quod pertinebat, quod Comes, qui dicebatur Scule, dum possederat, eo pacto, ut ille Regulam S. Benedicti in Anglicum idioma de Latino transferret.* Extat hæc versio inter Mss.tos Codices UniversitatisCantabrigiensis codice 1543. Vid. Cas. Oud. tom. 1. p. 1792.

REGULÆ S. BENEDICTI Abbatis, Patris Monachorum, Militum Christi, de generibus eorum & vita, Latinè, cum versione Saxonica interlineari asservantur in Bibliotheca Cotton. sub effigie *Tiberius* Lit. A. Cod. 3. Notandum, duplicem S. P. B. Regulam asservari in Bibliotheca Cottoniana; Alteram Paraphrasticè translatam, alteram Anglo-Saxonicè interlineatam. Utramque descripsit Junius, atque illam libellum esse dicit quantivis pretii in suis Anglo-Saxonicis. Vid. Tenzel in Colloq. menstr. mens. Aug. An. 1691. ubi libros Mss. Bibliothecæ Cottonianæ recenset.

REGULÆ SANCTIMONIALIUM eximii Patris beatissimi Benedicti, Latinè & Saxonicè, h. e. post singula capita sequitur Saxonica Versio; asservantur inter Mss. Codd. Bibliothecæ Cottonianæ sub effigie *Tiberius* Lit. D. Cod. III.

Belgica,

HENRICUS VAN DEN ZYPE, vulgò *Zypæus*, Abbas Monasterii S. Andreæ Brugis, Regulam Benedictinam in Belgicum idioma primus convertit, atque typis vulgavit. Vid. Hæften. Disq. Monast. l. 2. tr. 5. disq. 4. p. 163. col. 2.

Hispanica,

JOANNES DE ROBLES, Abbas Monasterii S. Vincentio Martyri apud Salmanticenses sacri vulgari lingua convertit, atque edidit *La Regla del Glorioso Padre S. Benito.* i. e. *Regulam Gloriosi Patris S. Benedicti*, Salmanticæ. ex Officina Alexandri de Canova. an. 1571. 8. & ex Lucæ Juntæ an. 1583. in 8. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov.

Gallica,

GALLICA VERSIO, antiqua MS. Conchensis Monasterii, de qua Edmundus Martene meminit in Cap. 8. Sac. Reg. pag. 251.

GUIDO JUVENALIS, Abbas S. Sulpicii Bituricensis, Regulam S. Benedicti Gallicè interpretatus est. Floruit. c. an. 1490.

CLAUDII DE VERT è Congr. Cluniac.

niac. *Traduction de la Regle de S.Benoit*, id est, *Versio Regulæ S. Benedicti*. Parisiis 1689. in 12. Ita Nizeronius Memor. Tom.XI. pag. 315. qui tamen statim subjungit, *Claudium* esse solùm editorem hujus versionis.

JOANNIS MABILLONII è Congreg. S.Mauri Regulæ S.Benedicti versio unà cum Stephani Poncherii Parisiensis Antistitis constitutionibus ad suæ diœcesis Sanctimonialium usum accomodatis, in gratiam Sanctimonialium Calamensium, vulgò de Chelles. Parisiis. 1697. in 18.

Italica, *Italica versio*, nescio cujus Benedictini opera & studio prodiit Romæ an. 1610. typis Barthol. Zaneti in 24. Novissima est, quod sciam, Venetis typis an. 1745. (quæ fuit post annum undecimum secunda editio) excusa tacito nomine interpretis, qui est V.C. *Angelus Calogiera* Monachus Camaldulensis Benedictinus, qui versione hac admodùm clara & perspicua magnam promeritus est laudem.

§. III.

S. Regulæ Editiones, Declarationes, Variæ Lectiones, Notæ & Observationes.

ARNOLDUS WION ante suam S. Regulæ editionem Venetiis año 1593. accuratam, ultra centum alias jam numeravit; inter quas celebris est Veneta anno 1489. & Parisienses minimùm octo; (vetustiores editiones.) prima ex Officina Colinæi typographi, utriusque testamenti sententiis approbata, ac sanctorum Patrum Scripturis elucidata, an. 1522. in 12. altera edita studio & opera Guidonis Juvenalis, Abbatis S. Sulpitii Bituricensis, cum ejus interpretatione Gallica; tertia cum Speculo Bernardi Abbatis Casinensis anno 1507. Quarta studio Jacobi Breulii Prioris S. Germani à Pratis accurata fuit anno, ni fallor, 1604. unà cum veteri Cæremoniali Benedictino, & Bullis Pontificiis, quæ ad reformationem Benedictinorum attinent, pro usu Monachorum Congreg. Bursfeld. in Germania. Quæ editio an. 1616. Parisiis repetita fuit. Quinta, in minima forma & una cum libello de imitatione Christi per Franciscum Vallgravium an. 1635. Sexta, cum declarationibus & constitutionibus Congregationis S.Mauri, jussu & authoritate Capituli Generalis ejusdem Congregationis 1646. in 8. Septima, cui accessêre paucula ipsius S.Patris Opuscula ex diversis Auctoribus in unum collecta, & vetus Cæremoniale Benedictinum à VV. PP. Congr. Bursfeld. ante annos centum & quadraginta compilatum, in quo omnium Capitum Regulæ S. Benedicti vera praxis ostenditur, apud Hieron. Drouart 1610. in 8. Octava, & novissima, quod sciam, anno 1730. in minori forma.

REGULA *à S. Dunstano correcta*, typis Ascensianis & Parisiensibus olim vulgata, haud alia est ab ea, quam *Christianus* Presbyter & Monachus Parisiensis circa an. Domini 1544. adornavit. In præfatione certos nos esse jubet, se in quodam cœnobio, & observantiæ regularis gloria & antiquitate insigni, invenisse Regulam à *B. Dunstano*, Cantuariensi Archiepiscopo, ad integritatem restitutam, & explicatam, quam transcripserit, atque edi curaverit. Hæften. l. c. p. 109. col. 1. Exemplar hujus Editionis mihi visum est in Bibliotheca Augusta Vindobonensi.

Editio *Coloniensis* unà cum Commentariis *Smaragdi*, & *Joannis à Turrecremata* apud Gervinum Calenium An. 1575. *Florentina* cum Statutis Casinensibus 1520. *Veneta*, 1609.

Joannes Bertels, Abbas B. Mariæ Luxemburgensis, novam S.Regulæ editionem accuravit Coloniæ apud Maternum Cholinum, an. 1581. in 12.

Petrus Abbas Monasterii Burgensis in Hispania edidit Regulam S. Benedicti unà cum ejus vita & rebus gestis. Barcinone an. 1633. in 8.

Benedictus Rolle, Gallus Benedictinus, *Regulam S. Benedicti* anno 1594. typis vulgavit Parisiis apud Hieronymum Drouart; cui alia quinque Opuscula subjecit, quæ S. Legislatori verè, an verisimiliter tantùm tribuuntur.

S. Regula excusa in folio auctoritate *Patrum Congregationis Bursfeldensis* in Germania: cui ad amussim penè respondet altera editio in 4. cum Martyrologio Benedictino, Cæremoniis, sive Constitutionibus, & Ordinario divinorum Officiorum ejusdem Unionis. (Editio per Patres Bursfeldenses procurata.) *Certè omnium diligentiam*, judice Hæfteno, *superârunt Congregationis Burs-*

felden-

feldensis Patres, qui Regula in 122. distinctiones partita, in ipso Martyrologio ad singulos dies imprimi curârunt, quæ Regulæ pars legenda: atque ita, sicut de Novitiis S. P. Benedictus præscripserat, ter in anno Regula prælegatur: &

Nulla dies abeat, quâ REGULA *non recitetur.*

Ubi verò hæc editio accurata sit, ignoramus: ex historia verò Regiæ Abbatiæ S. Germani à Pratis discimus, quòd *Jacobus Breulius* prelo Parisiensi subjecerit Regulam S.B. unà cum veteri Cæremoniali Benedictino, & Bullis Papalibus de Reformatione Benedictinorum *ad usum Congr. Bursfeldensis.* Quæ editio anno 1616. iterata fuit. Vid. Jac. Bouillart l. c. lib. 5. p. 219. Eandem verò piis rithmis distinctam, & variis officiis ac etiam exercitiorum praxi auctam publico dedit *Theodorus Gangelt* S. Pantaleonis Coloniæ Prior anno 1663. & sæpiùs in 12.

Patrum Casinensium, *Regula* S. P. Benedicti cum Declarationibus & Constitutionibus editis à Patribus Congregationis Casinensis *Moguntiæ* apud Balthasarem Lippium an. 1604.

& Austriacorum editio. *Regula* S. P. N. Benedicti unà cum Constitutionibus Congregationis Austriacæ Monasteriorum Ord. ejusdem S. B. Urbani VIII. Pont. Max. authoritate recognitis, approbatis, confirmatis. Linzii excudebat Joañes Plancus an. 1626. in 12.

Regula S. Benedicti Abbatis, Monachorum Patriarchæ, cum Declarationibus & Constitutionibus Patrum Congregationis Casinensis motu proprio confirmatis à Sanctiss. D. N. Innocentio Papa XI. anno Domini MDCLXXX. Romæ typis Reverendæ Cameræ Apostolicæ 1680. in 4. maj.

Aliæ editiones privatæ. HUGO MENARDUS è Congr. S. Mauri Regulam ad plures Mss. Codices diligentissimè correctam, atque eruditis notis illustratam edidit in *Concordia Regularum*, Paris. 1631. in 4.

Lucæ Holstenii, Editio perquàm celebris *S. Regulæ* habetur, quam *Lucas Holstenius* in Codice Regularum Antwerp. an. 1638. fol. accuravit, Romæ an. 1661. & Parisiis an. 1663. in 4.to præmissis S. Gregorii M. & aliis veterum, Simplicii etiam Abbatis Casinensis testimoniis.

Hæfteni, BENEDICTUS HÆFTENUS ad *Monasticas Disquisitiones* Regulam adjunxit, seu, ut rectiùs loquar, necessariò præmisit, cum variis Lectionibus & Notis, quas in quibusdam editionibus & Mss.tis exemplaribus, non omnes quidem, sed quæ alicujus essent momenti, annotavit. Ubi à cæteris omnibus discrepabat, aut manifestum apparebat mendum typographicum, veriorem lectionem substituit, sed admodùm raró, ne temerè quid mutare, aut suo tribuere judicio videretur.

Pauli Augustini de Ferraris, PAULUS AUGUSTINUS DE FERRARIIS, patriâ Genuensis, professione Monachus Casinensis, imprimendam curavit SS.mi Patriarchæ Benedicti Regulam, ex vetustissimis membranis Sac. Monasterii Casinensis summa fide ac diligentia exemplatam, cui varias lectiones & notas addidit ipsemet Paulus Augustinus Neapoli typis Novelli de Bonis anno 1659. Opus sanè perutile ac valdè eruditum, sed quod Paulus Augustinus magna ex parte desumpsit ex Collectionibus Angeli de Nuce, qui Notas eruditissimas in vitam ejusdem SS.mi Protoparentis, & in Chron. Casin. concinnavit, quod quidem Paulus in fine suæ Præfationis non diffitetur. Armell. Bibl. Casin. part. 2. p. 119.

Angeli de Nuce, *Angeli de Nuce*, Abbatis Casinensis, *Variæ lectiones, & Notæ eruditæ in Regulam S. P. B.*, jamdiu impressæ sub nomine Pauli Augustini de Ferrariis, ut modò diximus. Armell. l. c. part. 1. pag. 38.

Edmundi Martene, EDMUNDUS MARTENE, scripturus Commentarium in sacram Regulam, priùs ejus textum tam ad probatissimos Mss. Codices, eósque non paucos, quàm ad antiquissimas editiones magna industria & indefesso labore emendare studuit; unde hæc editio pro omnium optima & castigatissima haberi debet. Prodiit verò unà cum Commentario Parisiis in 4. maj. anno 1690. apud Franciscum Muguet.

Thomæ Erhard, THOMAS ERHARD, Monachus Wessofontanus è Congr. Bavarica Regulam sacram S. P. N. Benedicti ad modum Bibliorum in versus distribuit, & variæ lectionis notis illustravit. Augustæ Vindelicorum sumptibus Joannis Strötter, Bibliopolæ, typis Antonii Maximiliani Heiss. 1722. in 8.

Francisci Mariæ Ricci, FRANCISCUS MARIA RICCI, Romanus, S. Mariæ Florentiæ Monachus edidit Regulam aliàs in Italicam linguam jam conversam unà cum Constitutionibus & Declarationibus PP. Congr. Casin. Mantuæ ex typogr. D. Benedicti per Albertum Pazzonum an. 1723.

Meyenschein, BENEDICTUS MEYENSCHEIN Ringelheimensis in Saxonia Monasterii Subprior Regulam S. P. N. Benedicti cum Notis & variis Lectionibus edidit

dit Hildesii in 12. typis Wilhelmi Theodori Schlegel an. 1729.

Joannis Belgæ, JOANNES BELGA, Monachus & Abbas Monasterii S. Bavonis Gandavi, *Declarationes* edidit *in Regulam S. Benedicti*. Claruit anno 1390. Hæften. l. c. p. 161. col. 2.

Ludovici Barbo, LUDOVICI BARBO, Abbatis S. Justinæ, & Præsidis Congregationis, quæ ab eadem Diva nomen accepit, *Declarationes* nonnullæ in Regulam S. P. B. adnexæ libro, cui titulus: *Privilegia præcipua Congregationi S. Benedicti Vallisoletanæ à Summis Pontificibus concessa.* Vallis Oleti excudebat Andreas Merchan an. 1595. Armel. Bibl. Cas. part. 2. p. 84.

Andreæ Salazar, ANDREAS SALAZAR, Hispanus, Monachus S. Æmiliani scripsit *Notas ad Regulam S. Benedicti* Romæ 1614. Vid. Nic. Ant. in Bibl. Hisp. Nov.

Joachimi Seiler. JOACHIMI SEILER, Abbatis Fischingensis Monasterii è Congregatione Helvetica, Notæ & Observationes in S. Regulam, prout illa in Provinciis superioris Germaniæ nostrâ ætate observari consuevit. Ingolstadii apud Thomam Gras 1706. editio tertia. Author patrio, id est, Germanico scripsit sermone. Hæ Animadversiones in Latinum conversæ sermonem recusæ fuerunt Augustæ Vindelicorum in 12. An. 1727.

-- Ejusdem *Hortus Liliorum* ex spinis Regulæ S. B. plantatus cum Animadversionibus super S. Regulam. Warsaviæ. 1731. 8.

Benedicti Bacchini. BENEDICTI BACCHINI, Itali, Parmensis, è Congr. Casin. Abbatis undequaque doctissimi *Observationes in Regulam S. P. B. & in Constitutiones Congreg. Casin.* Opus Mss. in fol. Vid. Armel. l. c. part. 1. p. 82.

Gregorii Marsala. GREGORIUS MARSALA, Siculus Panormitanus, & Monachus ad S. Martinum de Scalis anno 1655. factus, vir apprimè pius ac religiosus, præter vitam S. Legislatoris nostri, etiam ejusdem Regulam in Italicum idioma translatam notis illustravit, ac typis excudi fecit Panormi per Thomam Rommolum 1689. in 12. Qui libri Italicè scripti non mediocriter, statim ac prodierunt, probati sunt, adeóque ab omnibus sub Regula S. P. Benedicti militantibus excepti, ac celeriter omnes distracti; unde nova exspectabatur eorundem editio; abundant enim doctrinis, exemplis, monitísque ad rem monasticam pertinentibus, ac insuper Autoris animum religiosissimum, ac piissimum veluti in speculo ostendunt. Armel. Part. I. p. 188.

Augustini Dornblut. AUGUSTINUS DORNBLUT Gengenbacensis in Alsatia Monasterii Cœnobita perdiligens, edidit Moguntiæ anno 1749. *Praxim Regulæ S. Benedicti.* Plura ejus generis opuscula prelo parata habere dicitur.

§. IV.

Commentatores in Sacram Regulam.

SEquitur, ut de Commentatoribus, qui suam in S. Regulam impenderunt operam, brevem instituamus operam

Benedictus Anianensis, *S. Benedictus* Anianæ in Britannia minore, sive Septimania Galliæ provincia Abbas, anno Christi 821. defunctus, omnium primus occurrit. Is, testante Ardone ejus discipulo, *omne desiderium suum in observantiam Regulæ converterat, suúmque hoc permaximè erat studium, ut nihil intellectui ejus excederet..... & ut ostenderet contentiosis nulla frivola cassáque à B. Benedicto edita fore; sed suam ex aliorum fultam esse Regulam, unum collectis Regularum sententiis composuit librum, cui nomen Concordia Regularum dedit; ita ut B. Benedicti præcederet sententia: ei verò rationabiliter convenientes jungerentur.* Sex verò ac viginti omnino sunt Regulæ, quæ cum Benedictina Regula conferuntur ac conciliantur. Hujus Concordiæ Regularum vetustissimum exemplar in Bibliotheca Floriacensi Edmundus Martene & Ursinus Durand repererunt, quod haud aliud ab eo fuisse opinor, quod Hugo Menardus ex eadem Bibliotheca erutum, notísque & observationibus à se illustratum evulgavit Parisiis 4. An. 1631. ex officina Hieronymi Drouart. Elenchum verò Scriptorum, è quibus Concordia illa composita est, Cl. Jaon. Albert. Fabricius Bibl. med. & inf. Lat. lib. 2. p. 537. ad paginas editionis Menardinæ adornavit, quem hîc subjicere non gravabor,

Index

Index Scriptorum, è quibus Concordiam Regularum cum Regula S. P. Benedicti concinnavit S. Benedictus junior, Abbas Anianensis.

Hanc *Regularum Concordiam* nos Benedictini non ea tantùm causa magni facere debemus, quòd in Sacram Regulam primum sit opus, sed quòd etiam à S. Benedicto Anianensi Abbate fuerit compositum, qui omnibus Ordinis Monastici alumnis singulari veneratione colendus, ab antiquis *Benedictus secundus* meritò est appellatus; & certè post sanctum Legislatorem nulli fuit secundus.

Smaragdus, *Smaragdus*, Abbas S. Michaelis in agro Virdunensi Commentarium suum super Regulam sanctam non solùm ex variis antiquarum Regularum sententiis composuit; sed ex diversis insuper SS. Patrum dictis, suppresso auctorum nomine contexuit, opus tanto scriptore dignum: quamvis in assignando vero, & genuino illius parente non omnes consentiant. Nonnulli enim, quos inter Pamelius, Rabano Moguntinensi Archiepiscopo illud adscribunt; sed quàm perperam probat Jo. Mabillonius in veterum Analectorum Tomo II. cujus ad probationes hanc etiam Edmundus Martene (p) addit, quòd sub *Smaragdi* veri auctoris nomine citetur à Gratiano. Eundem librum Smaragdo Ardoni, Benedicti Anianensis discipulo tribuit Menardus; & quidem consentiunt nomen, ætas, tempúsque auctoris, atque usus Concordiæ Regularum: at refragatur Abbatialis dignitas, quam Commentarii Scriptori tribuunt codices MS.ti, nec assecutus est Smaragdus Anianensis. Alii denique cum Trithemio *Smaragdum* Abbatem Luneburgensem S. Michaelis hujus Comentarii agnoscunt auctorem, qui etiam extat in Parisiensi S. Germani Bibliotheca sub nomine S. Dunstani scriptus; sed illi tardiùs vixerunt, decimo scilicet seculo, quàm ut eis possit tribui fœtus, quem longo ante tempore emissum fuisse constat. Commentarius verò Abbatis Smaragdi excusus fuit cum Commentario Joannis de Turrecremata Coloniæ anno 1575.

Paulus Diaconus. *Paulus Diaconus*, Casinensis Monachus, in Regulam S. Benedicti commentatus est. Cujus rei fidem facit author ùt cùm maximè idoneus Bernardus Ayglerius, Abbas Casinensis, & S. R. E. Cardinalis. Cùm enim à Monachis sui Asceterii impensè rogatus fuisset, ut expositionem in S. Regulam conficeret, equidem eorum votis satisfaciendum putavit, in prologo tamen eos hisce verbis affatus, *mirandum*, dixit, *quòd beati Patris regulam declarari petitis, & pleniùs exponi, præcipuè cùm Esmaragdus* * *Abbas, Paulus, Petrúsque Diaconi Monachi Casinenses, si quid in ea difficultatis esse prima facie videbatur, cum diligentia explanantes suæ vobis expositionis Scripturas, quas in Bibliotheca monasterii reservatis reliquerunt.* * L. Smaragdus. Ex quibus verbis liquet, quòd ævo Bernardi Abbatis, qui anno 1463. regimen monasterii adiit, Pauli commentarius in Bibliotheca Casinensi cum cura asservatus fuerit, nec mihi dubium, quin eodem loci inter manuscriptos Codices hodiedum custodiatur.

Hildemarus. *Hildemarus* Francigena Ludovici Pii Imperatoris temporibus floruit. Is ab Angelberto Mediolanensi Archiepisco accersitus in Italiam, & ad Rampertum Brixiensem Episcopum missus, vitæ severioris normam in monasterio SS. Faustini & Jovitæ restituit. Ibi optimum omnium, judice *Edmundo Martene*, Comentarium in Regulam S. Benedicti composuit, quem Paulo Diacono jam ante annos sexcentos adscripserunt Leo Marsicanus, & Petrus Diaconus, adstipulantibus Petro Casinensi, & Petro Boherio. At Paulo Diacono recentiorem esse, exinde manifestum facit laudatus Martene, quòd citetur in eo celebratum Aquisgrani sub Ludovico Pio Concilium, cùm tamen Paulus seculo VIII. vivere desierit. Plures alias rationes, quibus Paulo Diacono is Commentarius meritò abrogatur, affert Angelus Nuceus in Notis ad Chron. Casin. Leonis Marsicani lib. I. c. xv. Eundem *Ruthardo* Hirsaugiensi Monacho, Rabani & Strabi auditori, adscribit Trithemius, & post eum Eysengrenius in Catalogo Testium Veritatis pag. 69. his verbis: *Ruthardus primò Fuldensis, post Hirsaugiensis Monachus Sanctissimi Patris Benedicti Regulam Commentariis primus illustravit.* Alteri Ruthardo monasterii Eremi B. Mariæ in Helvetiis alumno eundem Commentarium Hugo Menardus assignat. At neque Germanus, neque Helvetus fuit auctor, qui monasterii sui in Francia non semel facit mentionem. Eundem etiam, tametsi non integrum, in Augiensi monasterio reperit Mabillonius cum hac inscriptione. *Incipit expositio Basilii Abbatis super Regulam S. Benedicti Abbatis primitus.* At genuinum Hildemari fœtum esse probant Gallicani Codices quàmplurimi, San-Germanensis, Pratellensis, S. Petri in Claravalle

(p) in Præfat. ad Comment. in S. Reg.

ravalle maximè vetustissimus ex Bibliotheca S. Benigni Divionensis, ab annis circiter octingentis exaratus, cui hæc præfigitur inscriptio: *In nomine D. N. J. C. Dei æterni. Incipit traditio super Regulam S. Benedicti; quam magister Hildemarus Monachus tradidit, & docuit discipulis suis. Quocirca obsecro, cùm aliquid incompositum, sive inhonestum ibi inventum fuerit, non magistro, sed discipulis imputetur.* Incipit autem: *Tres sunt Ecclesiasticæ disciplinæ, prima physica, id est naturalis.* In fine Codicis: *Explicitus liber, seu Comentarius* &c. Cui favet epistola ipsius Hildemari ad Ursum Episcopum Beneventanum, quæ capite 38. integra refertur. Adde, quod in cap. XIV. agens de Sanctorum festivitatibus, in exemplum adducit Festa SS. Ambrosii, Protasii & Gervasii, Naboris, Nazarii, & Celsi, Sanctorum diœcesis Mediolanensis, cui præerat Angilbertus, qui Hildemarum ex Francia advocaverat. Denique in Romanis monasterii S. Pauli consuetudinibus ante annos sexcentos descriptis sub nomine Hildemari hic Commentarius laudatur, ut nulli dubium superesse debeat, quin vulgata Pauli Diaconi nomine Commentatio Hildemaro genuino auctori sit vindicanda. Nec illud taceamus, quòd hæc *Hildemari* expositio allegetur à Guidone in Disciplina Monastica Farfensi, quæ non ita multis ante annis lucem aspexit publicam in Sylloge Scriptorum de Veteri Disciplina Monastica Paris. 1726. pag. 48. ad quem locum annotat eruditus Editor Marquardus Herrgott pag. 48. se illam Hildemari Expositionem typis vulgaturum *in Catena Commentariorum in Regulam S. Benedicti.* Quòd tamen fors nunquam futurum est, cùm Vir Clarissimus aliis scribendis & agendis occupatus omnem de illa Catena in lucem emittenda cogitationem abjecerit, nisi ejus Sodalis, *Stanislaus Wilbertius*, cui eandem in manus consignavit, hoc facturus sit. Etiam Mabillonius hunc Commentarium cum aliis publici juris facturum se receperat Tomo 2. Analect. pag. 96. (editionis novæ pag. 418.) *Hildemari* manuscriptus Commentarius habetur in Bibliotheca Mellicensi. Vid. Kropfius in ejusdem Historia pag. 31.

Remigius, *Remigius*, monachus Autisiodorensis sancti Germani, vir haud dissimiliter pius ac doctus, claruit sub finem seculi noni: Ejus *Commentarium in Regulam S. Benedicti*, ut putatur, Bernardus de Montfaucon se in Bibliotheca Monachorum Camaldulensium B. Mariæ de Angelis haud procul Mediolano vidisse asserit in Diario Ital. Itin. p. 354.

Hugboldus, seu *Hucbaldus*, Elnonensis Monachus, Remensibus scholis cum *Remigio* mox laudato à Fulcone Archiepiscopo præfectus, ex diversis SS. Patrum sententiis in unum collectis, expositionem in Regulam S. Benedicti composuit, quæ manuscripta asservatur in percelebri S. Amandi apud Belgas monasterio. In Catalogo MSs. Codd. Bibliothecæ S. Martini Maj. Coloniæ *Hugo* in Regulam S. Benedicti scripsisse legitur. Quis iste *Hugo* sit, ignoramus, forsan legendum est *Hugboldus*. Hugboldus,

Rudigerus monachus & Scholasticus Monasterii Epternacensis seculo X. in Regulam S. Benedicti explanationem elegantem composuit. Trithem. Annal. Hirsaug. ad an. 990. p. 135. Rudigerus,

S. Dunstanus ex Abbate Glastoniensi primùm Wigorniensis, tum Londinensis Episcopus, ac denique Archipræsul Cantuariensis scripsit in *Regulam S. Benedicti Tractatum parvum*, quem in Belgio extare memoriæ prodit Pitseus de illust. Angl. Scriptor. pag. 179. Sed ubinam locorum, non innuit. Miror, quòd Benedictus Hæftenus, Affligeniensis in Belgio Præpositus, recensendo Commentatores in Regulam S. B. ejus nullam fecerit mentionem. Certè si alicubi extaret, illum non detexisset modò, sed pro tanti Auctoris reverentia in apricum etiam produxisset. Dunstanus,

Teuzo, Monachus Florentiæ Abbatiæ B. M. circa annum 1038. edidit Commentarium in Regulam S. B. qui asservatur in illius monasterii bibliotheca, cum præclara epistola ad Odelricum, quod Comentarium non suo Marte, sed ex *alicujus laboribus* à se compositum fuisse dicit. Illud se evolvisse testatur Mabillonius Annal. tom. IV. p. 421. Extat etiam MS.tus in Bibliotheca Mellicensi. Teuzo,

Marquardus, Monachus & Scholasticus S. Burchardi Wirzeburgensis, sec. XI. in Regulam S. P. N. Benedicti Commentarium edidit. Trith. l. c. ad an. 1048. Marquardus,

Rupertus Abbas Tuitiensis cœnobii juxtà Coloniam Agrippinam, vir in divinis Scripturis à Spiritu sancto persusum eruditus, scripsit sec. XII. libros IV. in S. Regulam; qui ultimæ operum Rupertus Tuitiensis,

rum

rum ejus editioni accefsêre curâ & ſtudiô Andreæ Scoti S. J.

Petrus Diacon9, *Petrus* Diaconus Caſin. Expoſitionem Regulæ in libros IV. diviſit, ut ipſemet teſtatur lib. 4. Chron. Caſin. cap. 68. Opus ſatis magnum, cujus unicum fragmentum refertur à Card. Joañne Bona lib. de Harmonia Pſallentis Eccleſiæ cap. 12. §. 2. de Officio Parvo beatæ Virginis Mariæ pag. 244. Cuſtoditur iſte Comentarius cum aliis quibusdam Petri Opuſculis manuſcriptis in Caſinenſi Bibliotheca, ſcamno primo ad lævam ingredientibus. Gattola in Chron. Caſin.

Stoutton, *Edmundus Stoutton*, ſive *Stourton*, Anglus, Glaſconiæ monachus, laudatus Balæo XII. 98. Expoſitionem, ſeu Dialogum in Regulam S. Benedicti ſcripſiſſe dicitur in Poſſevini Apparatu. Claruit anno 1200. Pitſeus verò tempus, quo vixit, incertum habet.

Simon Affligenienſ. *Simon*, Monachus Affligenienſis, ſec. XIII. in Regulam S. P. Benedicti librum I. ſcripſit, teſte Trithemio in Chron. Hirſaug. ad an. 1242.

Bernard9 Caſinenſis, *Bernardus Aiglerius*, natione Gallus, ex Abbate A. 256. Lerinenſi, ac deinde 1263. Caſinenſi Acerrarum Epiſcopus, ac demùm S. R. E. Cardinalis obiit an. 1282. Erat *in Scripturis ſanctis ſtudioſus & eruditus, Regularis diſciplinæ zeloſus amator, ingenio ſubtilis, conſilio promptus, ſententia ſolidus, eloquio apertus & compoſitus*, ùt ait Trithemius. Scripſit ad preces & petitionem Thomæ Decani & Fratrum Caſinenſium egregium ſuper Regulam S.B. Comentarium, quem tanti fecêre poſteri, ut illum penè ad verbum tranſcripſerit in ſuo Commentario Petrus Boherius, eúmque *Joannes de Precis*, Abbas S.Germani Pariſienſis, Gallico idiomate donaverit, cujus verſione etiam aliquoties ſe uſum fuiſſe fatetur Edmundus Martene.

Arnaldus Odo. *Arnaldus Odo*, ſeu *Otto*, de Leomania, anno 1285. in Abbatem Condomienſem electus, ſuo nomine non tantùm verbo & exemplo utilis fuit, ſed expoſitionem etiam Regulæ S. Benedicti conſcripſit. Vid. Dion. Samarth. Gall. Chr. to. 2. pag. 961.

Nicolaus de Fractura, *Nicolaus de Fractura*, Arnoldo Wion dictus *Nicolaus de S. Germano*, J.U.Doctor, Monachus primùm Caſinenſis, deinde Abbas Monaſterii S. Vincentii juxtà Vulturnum, anno Domini 1299. Scripſit expoſitionem ſatis perſpicuam & doctam ſecundùm jura canonica & civilia ſuper Regulam S.P.N.Benedicti, ut idem teſtatur Arnoldus. Codex, quo uſus eſt Edmundus Martene, ita deſinit: *Explicit expoſitio Regulæ S.Benedicti ſecundùm Nicolaum Abbatem S. Vincentii Decretorum Doctorem, quem expoſuit in Monaſterio Caſinenſi, ſub anno Domini 1299. ſub Abbate Gallardo, qui eo tempore monaſterio Caſinenſi præſidebat.*

Hic liber eſt ſcriptus, exponens ſit benedictus,
Ut roſa flos florum, ſic eſt liber iſte librorum.

Richardus de S. Angelo. In hoc Commentatore deſerendus mihi eſt Cl. Martene, cujus veſtigia hactenùs plerumque preſſi. Ex uno enim tres facit. En verba ipſius. „ Tres Richardos de S. „ Angelo Regulæ noſtræ Commenta- „ tores reperio. Unum Caſinenſem „ Abbatem, teſte Placido Caſinenſi „ Monacho in Supplemento Virorum „ illuſtrium ſui monaſterii, qui anno „ 1240. à Gregorio IX. creatus eſt Car- „ dinalis. Alterum Monachum Ca- „ ſinenſem, & poſteà tempore Cœle- „ ſtini Papæ V. Abbatem S. Juſtinæ „ de Padua, cujus Opus laudat ali- „ quando Paulus Auguſtinus à Janua. „ Tertium Monachum item Caſinen- „ ſem, & Præpoſitum Vallisducis, ac „ Capellanum Landulfi S. Angeli Dia- „ coni Cardinalis, cui etiam librum „ ſuum dedicavit. Duorum priorum „ lucubrationes mihi percurrere non „ licuit, ſed tamen tertii, in cujus „ Commentario intacta aliquot capi- „ ta, tanquam omnibus nota, aut à „ peritioribus exponenda, ut ſe ipſe „ explicat, reperi, ſcilicet ab octavo „ ad decimum nonum. „ Hæc Cl. Edmundus Martene, quem falli tamen, quòd tres Richardos diſtinguat, Eraſmus Gattola in Hiſt. Caſin. ſec. X. ſ. VIII. p. 558. pro certo habet: Unus quippe duntaxat fuit Richardus à S. Angelo, Abbas S. Juſtinæ factus à Cœleſtino V. ut ipſe teſtatur ad cap. 21. hiſce verbis: *Et ego fui unus de revocatis à Bonifacio VIII. qui fueram effectus Abbas Monaſterii S. Juſtinæ de Padua.* Ejus Commentarius Mſs. in Regulam S.Benedicti ad Landulfum Bruncatium evolvit Cangius in Bibl. S. Germani de Pratis Codice 802. Confer Oud. to. 3. p. 650. Nec crede, quæ in Bibl. med. & inf. Lat. lib. 17. p. 233. ex Supplemento Placidi Caſin. afferuntur. Richard9 de S. Angelo,

Petrus Boherius, *Petrus Boherius*, Narbonenſis Gallus, Decretorum Doctor, primùm Abbas S. Aniani in Diœceſi S. Pontii Thomeriarum, & poſteà Epiſcopus Urbevetanus ab An. 1364. ad 1378. duplicem in Regulam S. Benedicti edidit expoſi-

expositionem; unam ad petitionem fratrum suorum, quam præsidentibus in Capitulo Provinciali Abbatibus obtulit corrigendam & emendandam. De ea ita scribit Trithemius (q) *Petrus Boberius scripsit super Regulam S. P. Benedicti Opus certè laboriosum & commendabile, in quo ipsam Regulam juri & canonibus penè in singulis verbis concordare ostendit.* Sed cùm in ista SS. Patrum scita aliquo modo neglexisset; alteram jam factus Episcopus ex variis SS. Pachomii, Basilii, Hieronymi, Cassiani, & ex vitis Patrum, sententiis composuit, quam in sacra S. Benedicti spelunca *corpore collocatus, ministrato candelæ lumine, cum tremore subscribendam incepit.* Hunc secundum Commentarium Carolo Franciæ Regi nuncupavit, in cujus præliminari ad eundem Carolum epistola hæc leguntur: *Oro igitur, Heros noster, & inclyte Princeps, eandem Monachorum excipe Regulam, per me tuæ Majestatis Oratorem humillimum in specu, ubi ipse Benedictus eam edidisse, & in qua diu mansisse pœnitentiæ gratia legitur, sanctorum Patrum dictis salvificis noviter commentatam. Ipsámque enim dexterâ sacrâ tuâ, cùm tu eâ minimè egeas, porrige, precor, Abbati venerabili S. Dionysii, suóque sacro conventui, meis in Christo Patribus, veráque charitate & professione parili fratribus præamandis.* Eandem etiam Sublacensibus Monachis Petrum transmisisse docent versus initio libri ipsius appositi. Utraq; verò expositio extat in Bibliotheca S. Benedicti de Mantua; quâ verò usus est Benedictus Hæftenus, habetur in Monasterio Hasnoiensi in Hannonia. Maurus Marchesius è Congr. Casin. typis excudi fecit *Petri Boerii Commentum in Regulam S. Benedicti*; sed Mongitorius, qui hoc narrat, memoriæ non prodidit, an hoc de utroque commentario, vel uno tantùm, & quo? intelligendum sit; quemadmodùm locum etiam, & annum impressionis, itémque impressoris nomen non indicavit. Prodiisse verò *Petri Commentarium* unà cum alio *Commentario* in *Constitutionem Benedictinam* Parisiis in 8.vo An. 1519. apud Fabricium lego Bibl. med. & inf. Latinit. lib. 2. p. 531.

Angelus Sinesius, *Angelus Sinesius*, Siculus Catanensis, Cœnobii S. Nicolai de Arenis Monachus, vitæ sanctimoniâ conspicuus, scripsit *Expositionem Regulæ S. Benedicti.* V. Abb. Pirrhus l. 4. Sicil. sac. pag. 168. Obiit Angelus anno 1386.

Joannes Castellensis in Palatinatu superiori Monachus propè Ambergam, de quo Trithemius in Chron. Hirsaug. ad an. 1420. p. 365. hæc habet: *Claruit his temporibus in Bavaria Joannes Monachus Ordinis nostri Cœnobii Castellensis in Diœcesi Eichstattensi, homo studiosus, doctus, & multæ lectionis, qui scripsit in Regulam sanctissimi P. N. Benedicti duo magna volumina.* Ejus expositio MS. asservatur in monasterio S. Petri Salzburgensis, ad cujus calcem habetur glossa in Regulam eodem auctore, quæ forsitan, ut Cl. Martene suspicatur, pro secundo illius libro habenda est. Sunt verò Commentarii tres Partes, quarum prima & tertia manuscripta habetur in Bibliotheca Lunælacensi; secunda verò in Bibliotheca San-Emmeramensi inter Mss. Codd. Vide utriusque Bibliothecæ Catalogos typis nuper excusos. Joannes Castellensis,

Joannes Keck, Tegernseensis in Bojaria Monachus, vir inprimis doctus, qui etiam interfuit Concilio Basileensi, ubi coram Juliano, Summi Pontificis Legato, cæterísque Patribus orationem habuit, eruditum composuit in Regulam S. B. Commentarium, quem Caspari de Grandesen Abbati nuncupavit, extátque Mss. in Bibliotheca Tegernseensi. Joannes Keckius,

Joannes Schlittpacher, Prior Mellicensis, & in reformatione Monasteriorum Germaniæ Visitator Generalis edidit Joannes Schlittpacher,

1.mo) *Commentarium in universam Regulam S. Benedicti.* Opus fusum, operosum, & undequaque consummatum.

2.) *Expositionem priorum quinque S. Regulæ Capitum.*

3.) *Memoriale viaticum super Regulam S. Benedicti.* Est perpetua S. Regulæ expositio.

4.) *Expositionem breviorem Regulæ S. Benedicti.* Progreditur hæc expositio usque ad cap. 28. S. Regulæ exclusivè.

5.) *Expositionem Germanicam Regulæ S. Benedicti.*

6.) *Regulam fratrum conversorum Laicorum.*

De his videri potest Bibliotheca Mellicensis, ubi pag. 441. corrigitur Cl. P. Edmundus Martene in Præfatione Comentarii in Regulam S. B. in qua duo distincti Benedictini Mellicenses, Regulæ S. Benedicti comentatores ab eo ponuntur, scilicet Joannes *Vlitpacher*, & Joannes *Schlippacher*. Cùm unus, idémque auctor fuerit, nimirùm *Joannes Schlittpacher*, nullúsque unquam

(q) apud Martene l. c.

quàm in Mellicensi Monasterio Benedictinus *Vlitpacher* exstiterit. Obiit *Schlippacher* anno 1482.

Chrysostomus Altachensis, *Chrysostomus*, Abbas Altahæ superioris, scripsit Expositionem sacræ Regulæ, quam, ùt ipse ait, *ex diversis*, qui super eandem scripserunt Regulam, *viris egregiis*, videlicet Bernardo Abbate Casinensi, Stephano Parisiensi, Hildemaro Abbate, Domino reverendissimo Johanne Cardinali, dicto de Turrecremata, nec non magistro Johanne Keck Tegernseensi, Johañe Castellensi, & Johañe Schlittpacher Mellicensi dictæ Regulæ Professoribus collegit. Ea habetur etiam in Monasterio Scheyrensi anno 1491. scripta in die S. Marci Evangelistæ.

Christianus de Saltzburga, *Christianus de Saltzburga*, Baccalaureus Viennensis, Prior Tegernseensis, & Abbas demùm Oberaltaichensis in Bavaria, scripsit *Expositionem super Regulam S. P. Benedicti*, quam Bibliotheca Lunælacensis inter Codices manu exaratos asservat. Vid. Catal. hujus Bibliothecæ.

Mathias Tornacensis, *Mathias*, Monachus ac Prior S. Martini Tornacensis (quod cœnobium seculo septimo conditum à S. Eligio Episcopo Noviomensi) dedit comentarium in Regulam S. Benedicti. V. du Fresne in Indice Auctorum. Fabric. Bibl. med. & inf. Latinit. lib. XII. tom. 5. p. 169.

Kylianus Weybeck, KYLIANUS WEYBECK, Abbas Nideraltaichensis in Bavaria scripsit seculo XVI. (an. 1529.) patrio sermone Commentarium in Regulam S. P. Benedicti, qui inter Mss.tos Codices Bibliothecæ Lunælacensis asservatur. Vid. Catal. Bibl. Lunælac. Classe V. p. 368.

Joannes Trithemius, *Joannes Trithemius*, Abbas Spanheimensis, vir pietatis & doctrinæ non vulgaris, suum Commentarium edidit paulò post annum 1484 quô primùm creatus est Abbas. Extat inter ejus Opera spiritualia, quæ in unum congesta corpus Joañes Busæus S. J. Theologus publici juris fecit Moguntiæ, anno 1605. apud Joan. Albin. Prodiit etiam opera ac studio Henrici Somalii è S. J. variis modis illustratus, ac Indice copiosissimo auctus, Valencinis in Belgio anno 1608. in 8. Hoc opus reconditiorem viri eruditionem, multigenámque SS. Patrum lectionem exhibet; sed quod satis doleri non potest, inquit Cl. Martene, decurtatum, septem duntaxat continens capita cum prologo, in quibus vix aliquid ad accendendum fovendúmque religiosæ disciplinæ studium ac fervorem aptius aut fortius desideres. Utinam reliquorum Capitum expositio non periisset. Jacobus enim du Breul in Supplemento Antiquitatum Urbis Parisiacæ citat eundem Trithemium in caput quadragesimum Regulæ, Tractatu C. V. Hæften. l. c. p. 162. col. 1.

Josephus à Placentia, *Josephus à Placentia*, Professus S. Sixti ejusdem Urbis effectus año 1556. die 1. Maji, Decanus, tyronúmque ibidem Magister, vir valdè devotus ac pius scripsit:

Espozizione della Regola del nostro Santissimo P. Benedetto fata per profitto de' suoi Novizj. id est: *Expositionem Regulæ sanctissimi Patris Benedicti ad usum & profectum suorum Novitiorum.* Quam cum cæteris ejus Opusculis unico volumine comprehensis penes se habuit Armellinus. part. 2. pag. 45.

Joannes Bertels, *Joannis Bertels*, Lovaniensis Abbatis B. Mariæ Luxemburgensis, Regula D. Benedicti Dialogis XXVI. festivis, utilibúsque ac pietate conditis narrationibus pereruditè explicata in gratiam ejus Ordinis alumnorum. Coloniæ 12. apud Maternum Cholinum 1581.

Jacobus Marquais, *Jacobus de Marquais*, sacræ Theologiæ Baccalaureus ac Prior S. Vedasti Atrebatensis, S. Martini Tornac. an. 1584. Regulam S. Benedicti piis ac eruditis illustravit Commentariis. Gall. Chr. tom. 3. p. 282.

Petrus à S. Audomaro, aliàs *de Wallon-capelle*, Prior S. Winoci eruditum commentarium in regulam conscripsit, qui teste Hæfteno, MS. asservatur in eodem Monasterio, & ad S. Petrum in monte Blandinio.

Mathæus Lambert, Prior Monasterii Alnensis, Expositionem brevem in totam Regulam edidit Leodii excusam anno 1596.

Wernerus, Sigebergensis, in sacram Regulam commentatus est, ùt ex Molani discimus Bibliotheca. v. *Regula.*

Henricus Crixtede, Anglus in Regulam Monachorum, ut Possevinus in Apparatu suo testatur, scripsit. Est verò Scriptor incertæ ætatis.

Eustachius à Strax, Prior Monasterii ad S. Jacobum Leodii Commentarium in Regulam S. Benedicti elucubravit. V. Edm. Martene præfat. in Collect. Ampl. to. IV. p. XX.

Philippus de Lattre, Subprior Cœnobii Vedastini, Regulam S. Benedicti eruditis juxtà ac piis lucubrationibus illustravit. Hæften. l. c.

Cornelii Columbani Vrancx. S. T. L. ex

ex Canonico ac Pœnitentiario Gandavensi, D. Petri in Monte Blandinio Abbatis Commentarium MS. penes se habuit Hæftenus.

Laurentius Bernard, S. T. D. & Prior Collegii Cluniacensis Parisiis, tribus tomis Parænefes suas in Regulam digessit. Hæften. l. c.

Antonius Perez, *Antonius Perez*, Hispanus, natus in oppido S. Dominici de Silos, ex Præside Generali Congregationis Benedictinæ per Hispaniam Episcopus primùm Urgellensis, tum Ilerdensis, ac deinde Archiepiscopus Tarraconensis luculenta *in Regulam S. Benedicti Commentaria* dedit, quæ Lugduni duobus tomis in 4. an. 1624. Barcinone verò in fol. Vol. II. prodiêrunt an. 1632. ex prelo Petri Lacavalleria juxtà Bibliopolas.

Thomas Mannarinus, *Thomas Mannarinus*, Siculus Panormitanus, in Monasterio S. Martini ibidem Professus, J. U. Doctor, ac in Universitate Salisburgensi primus SS. Canonum Professor, inter plura egregia volumina typis parata, *Commentarium in Regulam S. P. Benedicti* reliquit, cùm anno 1636. naturæ debitum solvisset. Armell. Bibl. Casin. part. 2. p. 199.

Gerardus Belga, cujus pium, devotúmque Commentariolum in S. Regulam cum notis edidit Gabriel Bucelinus typis Monasterii S. Galli an. 1641.

Hæftenus, *Benedictus Hæftenus*, Belga, Ultrajectensis, Monasterii Affligeniensis Præpositus, in rebus monasticis quantoperè versatus fuerit, probant duodecim monasticarum Disquisitionum Libri, Antverpiæ apud Petrum Bellerum anno 1644. in fol. typis excusi. Opus inprimis laudandum & utile, cui nonnulla si detraxeris, correxerísve, nescire se fatetur Cl. Martene, an præstantius aliquid in S. Benedicti Regulam exquiras.

Alphonsus de S. Victore. *Alphonsus de S. Victore*, Hispanus Burgensis, nobili stirpe prognatus, Congregationis Vallisoletanæ Præses Generalis, almo rerum fidei Concilio à censuris, doctus vir, & in rebus domesticis exornandis spectatus, scripsit *Commentaria in S. Regulam*, duobus tomis; quorum alter Madriti prodiît Catholicæ Majestati dicatus año 1645. fol. alter Toletanæ almæ Ecclesiæ. 1648. Creatus demùm Almeriensis Ecclesiæ Antistes XXIII. Octobr. MDCLI. Auriensísque I. Septemb. MDCLIII. & Zamorensis XXVII. Januarii MDCLIX. Obiit anno sequenti MDCLX. Nic. Ant. Bibl. Nov. Hisp. p. 38.

Stengelius, *Caroli Stengelii*, Abbatis Anhusani, *Oeconomia Regulæ S. Benedicti*, ex Benedicti Hæfteni, Mon. Affligeniensis Præpositi Disquisitionibus Monasticis instructa, & decem libris illustrata. Aug. Vindel. typis Andreæ Apergeri 1648. in 4. Hæc Epitome iis præsertim sufficere potest, quibus per otium minimè vacat prolixas Hæfteni lucubrationes studiosè perlegere.

Vigellius, *Placidus Vigellius*, Abbas Augiæ Majoris Brigantinæ Commentarium in Regulam S. B. in manuscriptis reliquit, anno 1651. vitâ functus.

Rheding, *Augustini Rheding*, Abbatis & Principis Einsidlensis, præstanti doctrinâ Theologi, an. 1692. è vivis sublati Explanationes & exhortationes in S. Regulam S. P. B. Mss. in fol. asservat Monasterii Bibliotheca.

Baradat, Domina *de Baradat*, dicta *de S. Gertrude* (prænomen me fugit) Monialis Cœnobii Jotrensis in Gallia, quam Edmundus Martene à virtutum & literarum studio commendat, paucis ante annis *Commentarium in S. Regulam* elucubravit, quem tamen prelo fuisse subjectum mihi non constat. Vid. Voyage Liter. part. 2. p. 74.

Hugo Menardus, *Hugonis Menardi* etsi inter eos, qui Regulam S. P. Benedicti ad Mss. Codices emendârunt, notísque illustrârunt, mentionem jam fecerimus, nomen tamen hîc repetere juvat, cùm vir sit æternâ dignus memoria. Ex Monacho S. Dionysii in Francia, zelo strictioris observantiæ Congregationi S. Mauri nomen dedit, in qua doctrinam cum pietate ita conjunxit, ut non solùm inter perfectissimos Monasticæ vitæ cultores numerari debeat, verùm etiam & doctissimis superioris ævi Scriptoribus æquiparari possit, ecclesiastica, monastica, profanáque eruditione refertissimus, inter alia, quæ plurima edidit, *S. Benedicti*, Abbatis Anianensis, *Regularum Concordiam* publici juris fecit; quam ad plures Mss. codices exegit, & notis exquisitissimis illustravit; quo ex fonte hauserunt, quicunque momenti alicujus opus aliquod in Benedictinam regulam posteà scripserunt, maximè verò Carolus Cointius, Oratorii Domini Jesu Presbyter, in Observationibus ad eandem Regulam, quam in Annalium Ecclesiasticorum Francorum Tomo I. integram inseruit. *Vid. Martene in præf. ad Coment. in S. Reg.*

Edmundus Martene, EDMUNDI MARTENE Presbyteri & Monachi Congregationis S. Mauri *Commentarius in Regulam S. P. Benedicti Literalis, Moralis, Historicus, ex*

variis antiquorum Scriptorum commentationibus, Actis Sanctorum, Monasteriorum ritibus, aliisque monumentis cùm editis, tum manuscriptis concinnatus. Parisiis. typis Francisci Muguet anno 1690. *in* 4. Hoc in Regulam S. Benedicti Comentario nec uberior optandus, nec parcior, in quo quidem auctorum, qui ad mentem Legislatoris assequendam conducere valeant, quàm magnus est numerus, tam exquisitus eorum delectus. Ex Domini *Piroti*, Doctoris Sorbonæ, judicio, qui Commentarium approbavit, non aliunde legis animus potest haberi certiùs, nec ipse alibi clariùs exprimit. Verè igitur *Literalis* Commentarius dici meretur, cùm Author omni studio ab eo comentandi genere se sejunxerit, quô nonnulli recentiores Scriptores usi fuerunt, quíque adeò alienam à mente S. Benedicti doctrinam tradiderunt, ut nihil minùs quàm ejus Regulam explicuisse videantur. *Moralis* verò est, quia Author hoc unum studuit, ut S. Benedicti Regulam iis SS. Patrum doctrinis fulciat, & corroboret, quæ ad Cœnobitarum animos piis ac religioso homine dignis moribus informandos unicè conducunt. Denique *Historicus* est, quia S. Regulæ expositiones præclaris, iisque selectis Sanctorum exemplis confirmantur. Videant igitur Sodales nostri, maximè ii, qui Religiosæ vitæ tyrones monasticis legibus & præceptis instituendos suscipiunt, ut Commentarium hunc præ cæteris assidua lectione familiarem sibi reddant. Multùm refert, quibus sacræ Regulæ expositionibus Novitiorum animi primitùs imbuantur; eas siquidem, ceu recentes testæ, diu servabunt. Cl. verò *Martene* non Expositor tantùm, sed & Factor, ut ita loquar, sacræ Regulæ vitam hanc cum meliore an. 1739. commutavit.

Antonius Josephus Mege.

ANTONII JOSEPHI MEGE è Congregatione S. Mauri *Comentaire sur la Regle de St. Benoît, où les sentimens, & les maximes de ce Saint sont expliquez par la doctrine des Conciles, des Sts. Peres, des plus illustres Solitaires, & des principaux Auteurs, qui ont traitè de la vie Monastique.* id est: *Commentarius in Regulam S. Benedicti, in quo Placita & Axiomata sancti Legislatoris explicata habentur per doctrinam Conciliorum SS. Patrum, Monachorum magis illustrium, & præcipuorum Autorum, qui de Vita Monastica egerunt.* 4. *Parisiis* 1687. *apud viduam Edmundi Martini, J. Boudot, & Stephani Martin.* Author suo in Commentario nullum sacræ Regulæ caput diductiùs exposuit, atque illud septimum de Humilitate. Hîc sibi occasionem refellendi Abbatis de Trappa datam existimavit. Celebris hic Cœnobiarcha, ut morem ac praxim humiliationum in Monasteriis à se reformatis assereret, inter cætera non minimæ curæ habuit. Sæpè Monachis suis crimen objiciebat, cui nunquam se affines fecerant. Ut enim ipsius ferebat opinio, nihil Cœnobitis utilius magísque salubre esse potest, atque si culpæ, cui nunquam obnoxii fuerunt, coram aliis insimulati publicum dentur in ruborem. Ab hac sententia multùm P. Megius aberat. Authoritati S. Joannis Climaci, atque aliorum Orientis Monachorum, quibus hoc humiliandi genus non fuisse insolens videtur, authoritatem S. Anselmi, quæ certè haud minoris facienda est, opposuit. Deinde magnis rationibus contendit, sanctos Augustinum & Bernardum non unquam Religiosis suis, quò eos mortificandi causam haberent, delicta affinxisse, nec ullius unquam culpæ gravioribus increpâsse verbis, quàm cujus reipsa se reos reddiderant.

Quale silentium S. Benedictus suis imposuerit.

Non minora sunt rationum momenta, quibus *P. Megius* probat, S. Benedictum nunquam discipulis suis silentium ita rigorosum imposuisse, atque illud est, quod in Trappensi Monasterio observatur. Cùm enim capite 42. velit, ut Monachi silentio studeant, maximè nocturnis horis, nunquam severâ adeò lege eos constringere voluit, quâ inter se convenire mutuísque colloquiis animum relaxare prohibeantur. Capite 48. prohibet, ne frater jungatur ad fratrem horis incompetentibus: horæ igitur erant, in quibus certis diebus ac temporibus libera ipsis potestas fiebat, inter se conferendi sermonem. Adducere potuisset Comentator, quòd, cùm S. Legislator in Capite de Observatione Quadragesimæ suis præscribat discipulis, ut his diebus præter cætera etiam à loquacitate & liberioribus colloquiis se abstineant; ex hoc loco ejus sententia, quòd Solitarii non semper ori digitum imponere debuerint, ita evidens fit, ut à nemine in dubium vocari possit.

Quod ad loca Regulæ obscuriora attinet, quæ per ipsam Regulam elucidari haud possunt, *Megius* à communi & recepta opinione non discedit. Dissentit igitur à S. Hildegarde, cujus sententia, quòd S. Benedictus esum

vola-

volatilium fratribus suis concesserit, ipsi haud probatur. Majorem tamen vini mensuram indulsisse, quàm Lancellotus, & alii severiores Critici volunt, multis contendit. De studiorum necessitate in Monasteriis idem sentit, quod doctissimi quique eorum assertores.

Megii Comentarius laxitatem sapit.

Erit jam verò, qui hîc quærat, quam ob rem *Cl. Edmundus Martene* recensendo Commentatores in sacram Regulam nullam *Megii* mentionem fecerit, cùm tamen non nesciret, quòd is tribus ante annis, quàm ipse suum Commentarium luci publicæ exposuit, alium typis vulgârit? Causam reddere non possum, divinare possum. *Megii* Commentarius cùm nonnihil laxitatis, & quod ad chordam strictioris disciplinæ monasticæ solvendam facit, continere videatur, ea causa fors à *P. Martene* regularis observantiæ studiosissimo silentiô prætermissus est. Certè ejus lectio in Congregatione S. Mauri non cuivis promiscuè permittitur. Vide le Cerf Bibl. Hist. Crit. p. 348.

Ignatius Clavenau,

Ignatii Clavenau, Styri Græcensis, in celebri Monasterio ad Montes Professi, vitæ spiritualis Magistri peritissimi *Elucidarius in Regulam SS.mi Patris Benedicti Salisburgi 4. typis Joan. Josephi Mayr an.* 1720. Author cùm vitæ sanctimoniâ esset conspicuus, atque regularis disciplinæ observantissimus, nihil in suo scripsit Commentario, nisi quod ad eam quà excitandam, quà augendam & conservandam apprimè facit. Opus non utile tantùm, sed etiam lectu gratum, & amœnum.

Augustinus Calmet,

Augustinus Calmet, Lotharingus, Abbas Senonensis, Comentarium Gallicè in Regulam S. P. N. Benedicti elaboratum in publicam lucem emisit Parisiis apud Emerici Socios an. 1734. Tom.II. in 4. quem quidem videre non merui; nullus tamen dubito, quin celebratissimus Author pro insigni sua eruditione ac doctrinâ non *novè* tantùm, sed etiam *nova* scripserit. Quis enim non illum in D. Benedicti Regulam, exiguæ molis libellum, præclarè fuisse commentatum existimet, qui in universæ sacræ Scripturæ libros egregia adeò Commentaria cum erudito orbe communicavit, nihil ut in hoc genere præstantius legi possit? Cæterùm *Calmeti* Commentarium Gallicè scriptum, Latinè reddendum suscepit Domnus *Hilarion Morin* è Congr. SS. Vitoni & Hidulphi; & primum quidem Tomum absolvit, secundum ad mediam partem perduxit, reliquum infirmitate, & aliis occupationibus impeditus imperfectum reliquit. Sed quod deerat, operâ alicujus è suis expleri curavit R.mus Abbas, ac in Germaniam typis excudendum misit. * Prelo autem liberata prodiit hæc versio *Lincii in Austriâ*, veriùs *Augustæ Vindelicorum* anno 1750. Tom.II. in 4. hoc titulo: *Commentarius Historico-Moralis in Regulam S. P. Benedicti cum annotationibus pro variis religiosorum ordinibus regulam S.Benedicti profitentibus à R.mo D. Authore* Augustino Calmet *O. S. B. Abbate Senonensi Congr. Ss. Vitoni & Hidulphi in Lotharingia, Gallicè primùm in lucem editus, annexis observationibus criticis in Religiosorum & Canonicorum regulas, ab ipso R. Domno Authore modò copiosissimè auctus, revisus, emendatus, & in duo volumina divisus, nunc ob eximiam hujus Operis præstantiam, genuinam & S. Regulæ congruam enucleationem à quodam hujus Ordinis professo, ac ejusdem Congregationis Monacho latinitate donatus...* Opus inscripsit Bibliopola Ill.mo Domno *Eugenio de Inzaghi* ad S. Lambertum in Styria Abbati, præfixâ ejus icone ad vivum æri incisâ; Sed dolent boni omnes editionem innumeris scatere erratis, ac oscitantiam, nescio quam, prodere Germano nomini ingloriam. Eundem Comentarium teutonico idiomate donavit *R. P. Augustinus Dornbluth* Gengenbacensis, quam versionem publicæ luci dandam in se recepit *Matthæus Rieger*, Bibliopola Augustanus.

* Olivetrii nota.

Hactenùs eos recensuimus Expositores, quorum nomina nos non latuerunt; nunc duo *Anonymi* commemorandi veniunt, de quibus divinare magìs, quàm sententiam præcipitare malumus. Primus est *San-Martinianus* Coloniensis, cujus Commentarius insignis in membranis fol. maj. exaratus est sub annum 1474. hoc initio: *Jesu Christo humiliter invocato accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis.* Hunc fœtum esse *Adami Mayeri*, zelosissimi juxtà ac doctissimi Abbatis S. Martini Coloniensis Cl. *Oliverius Legipont*, ejusdem Cœnobii alumnus, asseverat, certè quidem in San-Martiniana Bibliotheca asservatur MS. nec alibi reperitur.

Anonymi Comentatores ex San-Martini Coloniæ,

Alter ejusdem loci & ætatis *Anonymus* est, cujus Commentarius in Regulam S. Benedicti præfert titulum, EXPOSITIO CONTINUA; hoc exordio: *Quod minùs attentos fugit, & diligentiores advertere possunt, almi præceptoris*

ris Monachorum tam gratia quàm nomine Benedicti Regula brevis quidem verbis, sed longa sententiis, miro modo sic clara est, ut etiam sit profunda. Asservatur in eadem S. Martini Coloniensis Bibliotheca. Quidni igitur suspicari liceat, hujus Commentarii Authorem esse WILHELMUM STADEN, cujus in S. Regulam MS. lucubratio in laudata habetur Bibliotheca, teste Hæsteno Disq. Monast. lib. 2. tr. 5. p. 162. Hæc Author noster per me pridem literis instructus; Verùm, ne quid dissimulem, posteà intellexi eandem *Expositionem* reperiri MS. in Monasterio S. Laurentii Leodii, quam Vir eruditus R. P. *Cælestinus Lombard* ejus loci alumnus & Bibliothecarius, fundamentis, nescio, quibus innixus attribuit suo Concellitæ *Joanni de Iride.* Clarissimus verò P. *Bernardus Pezius* desuper à me consultus literis iv. Junii A. 1730. ita rescribebat: *In nova TE Cl. Pater! atque præclara quotidie, dum vetustos libros accuratiùs evolvis, incidere vehementer lætor, ac præprimis gratulor. Inter ea haud dubiè est illa* Expositio continua in Regulam S. P. Benedicti, *de qua nihil hactenus à quoquam intellexi. Ea certè, quantum ex tuis excerptis conjicio, prelo dignissima videtur, fortè tunc condita, cùm Reformationis Bursfeldensis fundamenta jacerentur. Dùm in reditu meo Gallicano ad ampliss. Monasterium S. Blasii in sylva Hercinia delatus essem, vidi ibi ad octo in fol. volumina, quibus omnia ferè in S. Regulam nostram Commentaria prelo destinata continebantur. Num verò inter hæc etiam illa tua* Continua Expositio *extet, aliàs resciam...* Tùm in aliis 18. Decembris ejusdem anni, *Auctorem*, inquit, *Continui tui Commentarii in Regulam nondum hactenus detegere potui. Consule, suadeo præfationem Commentarii in hanc Regulam, quod pridem edidit* P. Edmundus Martene *è Congreg. S. Mauri in* 4. *ubi ampliorem Scriptorum in Regulam recensionem comperies...* Ista Pezius; *Martenius* verò literis à me interpellatus hæc reponebat: *De Commentario in Regulam S. P. N. Benedicti, quem inter vestræ Bibliothecæ libros manu exaratos reperisti, certi nihil dicere possum. Si præ manibus Codicem haberemus, auctorem ipsius forsitan expiscari non desperarem. Tuum erit, Vir Erudite! id accuratiùs examinare. Suspicor circa initia Bursfeldensis Reformationis scriptum, & esse fœtum alicujus tui monasterii Cœnobitæ...*

P. Oliverii in eos animadversiones.

Commentariorum in Reg. S. Bened. octo Tomi, in S. Blasii Bibliotheca.

Præter hosce *Anonymos*, alii duo *Expositores* non reticendi videntur: quorum primus est *Stephanus Parisiensis* seculo XII. declivi clarus, quem noster *Poncherium* cognominat, & *Parisiensem* facit *Antistitem*, subdens, *Eum constitutiones ad suæ Diœcesis Sanctimonialium usum accommodatas edidisse, ac Regulam S. Benedicti Commentario exposuisse in gratiam Sanctimonialium Calamensium vulgò de Chelles.* Unde hæc hauserit *Magnoaldus* non indicat; nec mihi perinde probantur: *Stephanus* enim ille *Parisiensis Antistes*, jam anno 1140. diem suum expleverat: At verò Commentarii Authorem post annum 1193. adhuc in vivis egisse, ex ipsius præfatione liquet; ita enim habet: *Venerabili Patri & Domino* ROFREDO *Insulano Divinâ Providentiâ Ss. Marcellini & Petri Cardinali Presbytero & S. Cœnobii Cassinensis Abbati,* Seraphyniato Adenulpho *Decano Viro liberali atque discreto, totíque ejus Cœnobii conventui glorioso,* Stephanus Parisiensis *omnium Clericorum ultimus...* Atqui ROFREDUS *de Insula, quem ingentis animi altíque consilii, admirandæque sapientiæ & fortitudinis virum* nuncupat Ciaconius, primùm anno 1193. purpurâ & titulô Presbyteri Cardinalis à *Cælestino* III. donatus est, uti nos docet EGGSIUS in purpura docta libr. 1. pag. 107. Sequitur ergò *Stephanum* eodem tempore vixisse. Quod autem noster comminiscitur, eundem *Regulam S. Benedicti Commentario exposuisse in gratiam Sanctimonialium Calamensium*, facilè quoque refellitur ex eadem præfatione, ubi Author Casinenses his affatur verbis:... *Harum deliciarum suspirans ego non ex meis meritis, sed vestris incitatus, dulcedine quâdam, etiam novitatis gratiâ serenatus, dulci cœpi ac quieto animo cogitare, quid vobis tamquam Patribus & Benefactoribus meis specialissimis, à quibus multa spiritualia ac temporalia bona necessitatum ac tribulationum mearum tempore susceperam, & assiduâ compassione suscipio, de gazophylacio meo possem convenienter offerre. Inspiratus itaque non vento superbiæ tumultuoso, sed suavissimo caritatis spiramine consideravi attentissimâ consideratione, quòd, præviâ regularis doctrinæ B. Benedicti radiantissimâ claritate, ipsam eandem Regulam secundùm, quòd Spiritûs sancti benignitas meum animum instruere dignaretur, exponerem, expositámque vestræ benignitati caritative offerrem...* Et infrà: *Sanctis igitur orationibus vestris me prece humili commendatum esse deposco...*

Stephanus Parisiensis.

Casinensibus suam dicat expositionem.

sco . . . Et ne hæc Expositio, quam multis SS. Patrum corroboravi auctoritatibus, quot Lectores, tot inveniat Correctores, ad Sedem appello Apostolicam, ne quis eam præsumat corrigere, nisi de judicio S. R. E. & de sententia doctrinæ Apostolicæ, cujus magisterio tota debet Christianitas subjacere. En igitur in quorum gratiam conscriptus est iste Commentarius, eo fortè tempore, quô *Innocentius III.* Pontifex Max. datis ad ROFREDUM Abbatem Casinensem literis, graviter eum reprehendit, quòd Ordinis monastici disciplinam plùs æquo relaxari permitteret. Verba Innocentii hæc sunt: *Super hoc tu non videris alienus à culpa, qui, cùm tibi sit ipsius Ecclesiæ cura commissa, culpam negligis corrigere subditorum; quia juxtà verbum Sapientis*: ubi non est Gubernator, populus corruit, *Pastoris incuriam dissolutione ovium accusante. . .* Quibus monitis ROFREDUS *correctus ipse alios correxit.* Num verò *Stephanus Parisiensis* Benedictinorum albo sit inserendus, haud ita pronum est definire; In Manuscripto Udalricano rubrum ante caput primum Regulæ ita habet: *Incipit Regula Ss.mi Patris nostri Benedicti unà cum subtili enucleatione Venerandi Viri Magistri* Stephani Parisiensis *Literarum sacrarum peritissimi, immò & ejusdem regulæ Monachi per expressum professi. . .* In contextu ferè utitur *Stephanus* hâc loquendi formulâ: *B. Patris nostri Benedicti. . .* In expositione capitis XL. de Hemina vini, & suo apud Casinates incolatu ita differit: *Constituitur Monacho in die Emina vini*, id est, *justa mensura, quæ corporis sufficiat necessitati, & sobrietatis metam nullatenùs excedat. In Casinensi cœnobio est lignea justicia habens coopercukum ejusdem justiciæ. Septies implebitur, justiciæ faciet complementum. Sicut enim in Evangelio pondus talenti significat* mna, *ita hîc per Eminam justa intelligitur Monacho vini appositi mensura: justicia enim Casinensis, quæ tenet septem coopercula*, Emina *potest dici justa quidem mensura; sufficiens enim est, & rationabilis, ut ego ipse probavi sæpenumerò, & non superflua.* Ex quibus quid certi de ipsius Authoris monachatu erui possit, aliis dijudicandum relinquimus. In fine totius Operis hæc legitur descriptoris clausula: *Explicit Expositio* STEPHANI PARISIENSIS *super Regulam Benedictissimi* BENEDICTI, *desideratúsque finis huic perquàm eleganti opusculo jam faustè*

Ejus de Hemina vini expositio.

imponitur per fratrem THOMAM RIEGER *Augustensem tunc temporis Subpriorem* PP. *Venerabilium Ss. Udalrici & Afræ anno Virginei partûs* 1495. *horâ quasi tertiâ peracto prandio feriæ tertiæ post Dominicam Judica. . .* Codex est membranaceus in San-Udalricana Bibliotheca hodie asservatus. Majusculæ singulorum capitulorum exhibent *vitam Ss.mi P. Benedicti* iconibus & versibus expressam; Ante Expositionis præfationem hæc leguntur:

Bis bini justi narrant vitam BENEDICTI:
Scribit GREGORIUS, *scrutatur singula* PETRUS.

Qui versus alludunt ad Iconem initiali literæ præfixam, nec sunt ipsius *Stephani*, utì nonnemo falsus, neque *Thomæ Riegeri* descriptoris, sed *Hermanni* Abbatis in Schütter; Ita enim indicat epigraphe ad calcem apposita, ubi hujus biographiæ Auctor depictus visitur genuflectens, & *S. Benedicto* in throno sedenti librum porrigens cum hoc alloquio:

Suscipe depictæ vitæ formam BENEDICTE!
Dogmata, quæ sana describit Gregoriana,
In Schutt' Hermannus *Abbas, pater! hoc tibi munus*
Offert, quem merita tua ditent perpete vitâ.

Completur opus 133. foliis opistographis. Num verò idem sit ille *Stephani* Comentarius, quem in Senonensi Lotharingiæ monasterio extare perhibet *Theodoricus Ruinartus* in suo per Alsatiam itinerario Tom. III. opp. posth. pag. 442. aliis examinandum committo: Nec enim præsto mihi sunt necessaria ad id genus trutinæ subsidia.

Alter Regulæ S. Benedicti percelebris Expositor est JOANNES DE TURRECREMATA S. R. E. Cardinalis Ord. S. Dominici & cujusdam Monasterii Florentini Abbas Comendatarius, qui rogatu ARSENII Congregationis Casinensis, tum adhuc dictæ *S. Justinæ de Padua*, Præsidis, Commentarium scripsit in Regulam S. Benedicti. Opus magnum & accuratum prodiit *Coloniæ Agrippinæ* typis Gervini Calenii & hæredum Quentelii anno 1570. in fol. Accessit *Expositio Smaragdi* in eandem Regulam. Antiquior est editio Parisiensis de anno 1494. & Rothomagensis A. 1510. in 4. Idem Cardinalis scripsit *Tractatum de Reformatione*, seu *Decisiones in Regulam S. Benedicti pro conscientia Prælatorum & Subditorum*, quæ prodiêrunt *Venetiis* anno 1618. in 8. Plures editiones enumerat *Fabricius*

Joannes de Turrecremata S. R. E. Card.

bricius in Bibl. med. lat. vol. 4. pag. 476. Alios verò plures in Regulam Commentatores recensent *Hæftenus*, *Martenius* & *Calmetus*, quos consule. Nos sanè nihil magìs in votis habemus, quàm ut Sodales nostri inito inter se consilio, unitísque operis, extantiores ejusmodi Commentarios editos & ineditos colligerent, atque in unum corpus redactos publico sisterent.

§. V.

Authores, qui in S. Regulæ quædam capita & loca difficiliora commentati fuerunt.

Rabanus, B. RABANI MAURI *Opusculum contra eos, qui repugnant institutis B. P. Benedicti*, id est, S. Regulæ capiti LIX. *De filiis nobilium, vel pauperum, qui offeruntur*. Tria verò in eo probat Author: primum, licere homini Christiano suam sobolem Deo consecrare: alterum, votum, quod Deo vovetur, sine magno reatu omitti non posse: postremum, vitam monasticam non humana, sed divina authoritate institutam esse. Desideratur verò in editis Rabani Opusculis, ejus tamen copia Mabillonio facta est ex codice Mellicensis in Austria Monasterii, quod integrum in Tomi II. Annalium O. S. B. appendice retulit.

Rodulphus, RODULPHI S. Trudonis propè Leodium Abbatis *Epistola ad Sigebertum de susceptione puerorum in Monasteriis* unà cum literis SIGEBERTI ad Radulphum, habetur apud Mabillonium. Analect. Tom. II. p. 495.

Elemon, ELEMON, Monachus Benedictinus, & Doctor scripsit elegantem Tractatum super *Instrumenta bonorum Operum* sive cap. 4. Regulæ S. Benedicti, qui sic incipit: *Sicut sunt Fabrorum &c.* Extat MS.tum in membranis, in reliquiario Cœnobii S. Georgii Majoris Venetiis, sed aliqua ex parte imperfectum, quo autem vixerit tempore, non proditur: Hæften. Disquis. Monast. lib. 2. tr. 5. Disquisit. 4. p. 163. col. 2. Possev. Appar. Sac. tom. 1. pag. 434.

Hildegardis, S. HILDEGARDIS Abbatissa in monte S. Roberti propè Bingam præcipua capita exposuit. Esum volatilium à S. Benedicto monachis non interdictum fuisse asseruit. Ad Sponsum migravit anno 1180. vel 79. extat ejus commentatio cum Epistolis ipsius, impressis Coloniæ apud Hæred. Jo. Quentell. & Gerwin. Colenium anno 1566. in 4.

Joannes Belga, JOANNES BELGA, cujus jam supra §. III. meminimus, Librum edidit *de esu carnium*. Hæften. l. c. pag. 161. col. 2.

Ultredus Bultonus, ULTREDI BULTONI, Monachi Dunelmensis in Anglia Monasterii, Theologi suo ævo nemini secundi, *Disceptatio, nunquid licitum sit Monachis, secundùm B. Benedicti Regulam professis, carnes edere, exceptis debilibus, & infirmis?* Author, qui vixit tempore Gregorii XI. ad quem legatus fuit, in utramque partem fusè disputat. In fine dicitur esse Tractatus utilis & compendiosus, qui asservatur in Bibliotheca Cottoniana sub effigie Vitellii Lit. E. Cod. XII.

Joannes S. Bavonis, JOANNES *S. Bavonis* Gandavi in Flandria Abbas circa A. 1390. scripsit *Declarationes in regulam S. B.* nec non de illicito sanis monachis esu carnium. Trith. de S. E. cap. 691. & de Scriptor. Germ. c. 142.

Joannes de Spira, JOANNES DE SPIRA seculo decimo quinto ineunte cùm excellenti ac perspicacissimo esset ingenio, in Academia Heidelbergensi Philosophiæ, sacris Canonibus, ac Theologiæ sub celeberrimis ætatis suæ Magistris operam navavit non sine ingenti progressu. Cùm Sacerdotio initiatus pinguia aliquamdiu beneficia aucuparetur, divino collustratus lumine, certa salutis pericula, quæ id genus aucupes manerent, animadvertit. Quare Ecclesiasticam cum Monastica commutare vita constituit. Non aliud ferè id temporis monasterium à morum sanctimonia & exactissima Regulæ Benedictinæ observantia magìs celebrabatur, atque Mellicense in Austria Monasterium. In hoc igitur suscipi & petiit, & impetravit. Monachus factus ita virtutem coluit, ut literarum studia neglectui non haberet. In calamum incumbens plurima literis mandavit. Quæ verò huc pertinent, sunt ferè sequentia.

1.) *Tractatus in Caput XXXIII. & XXXIV. Regulæ S. Benedicti, & in Caput XIII. Regulæ S. Augustini cum variis quæstionibus de proprietate & communitate Monasticorum bonorum*. Inc: *Præcipuè hoc vitium radicitùs amputandum est &c. Quod dicit* præcipuè, *intelli-*

tell:...duin est: *ante omnia & maximè* &c. Autographum in Bibl. Mellic. habetur in Cod. Chart. 4. notato lit. N. num. 14.

2.) *Tractatus de vitio proprietatis Monachorum in Caput XXXIII. Regulæ S. Benedicti.* Inc. *præcipuè hoc vitium radicitùs amputandum est* &c. *Hoc est Capitulum XXXIII. Regulæ B. Benedicti; quod potest dividi in tres partes. In prima prohibetur Monachis, ne res temporales debeant habere &c.* Cod. ch. 4. lit. N. 14. & ch. 4. P. 31. Autographum est in codice Bibliothecæ Lambacensis.

3.) *Tractatus* alius & à præcedentibus distinctus, *de proprietate Monachorum in Caput 33. Regulæ S. Benedicti.* Inc. *præcipuè hoc vitium radicitùs amputandum est &c. Quia in hoc Capitulo Regulæ XXXIII. prohibetur Monachis, ne habeant proprium &c.* In codice autographo N. 14. & in codice P. 31. ac in laudato codice Lambacensi.

4.) *Tractatus in Caput VII. Regulæ S. Benedicti super illa verba* : Ergò his „omnibus humilitatis gradibus ascen„sis, mox ad charitatem Dei perveniet „illam, quæ perfecta foras mittit timo„rem &c. Incipit viginti septem capitum liber: *Non de qualibet charitate &c.* In Codice Mellicensi autographo G. 21. & Lambacensi in 4.

5.) *Expositio Capitis LXVIII. Regulæ S. Benedicti.* Inc. *Si fratri impossibilia injunguntur &c. Quia in itinere directionis quinque gravia &c.* In codice autographo Lambacensi in 4. & Mellic. B. 32.

6.) *Tractatus de illicito esu carnium Monachorum sanorum & fortium*, editus anno 1432. Opus egregium & peramplum. Inc. *propter instantiam quorundam Abbatum Monasteriorum Ord. S. Benedicti Pataviensis Diœcesis &c.*

Autographum in Cod. O. 21. adservatur. Comparet præterea in Codd. O. 45. P. 10. & I. 10.

7.) *Tractatus de esu carnium infirmorum cœnobitarum.* Hunc ex codice autographo in Monasterio MARIÆ-Cellensi adservato, erutum, Bern. Pezius in suo Thesauro Anecdot. Noviss. Tom. II. Part. II. Col. 569. luce publica donavit. Titulus accurati & subtilis opusculi in laudato codice hujusmodi est: *Tractatus de licito esu carnium cuidam Monacho Ordinis S. Benedicti, qui hydropisim patitur*, & est ipse Joannes de Spira. Vide plura in Bibliotheca Mellic. pag. 291.

8.) *Commentarium in Prologum Regulæ S. Benedicti.* Incip. Opus prolixum in Cod. autogr. B. 32. *Ausculta &c. Quidam dicunt, hunc Prologum editum fuisse à Simplicio discipulo S. Benedicti.*

9.) *Commentarium egregium in Caput I. ejusdem Regulæ de generibus Monachorum.* Inc. *Hæc Rubrica præponitur primo Capitulo Regulæ beatissimi Patris nostri &c.* Ibid.

10.) *Comentarium amplum in Cap. II. ejusdem Regulæ de officiis Abbatis.* Inc. *In præcedenti Capitulo S. Benedictus distinxit quatuor genera Monachorum &c.* Ibid.

HIERONYMI DE WERDE, Monachi Lunælacensis in superiore Austria *Tractatus de universis Dubiis, quæ in Regula S. P. Benedicti possunt occurrere.* Incipit: *Rogatus à fratre mihi charissimo.* Asservatur in Rothensi Bavariæ Monasterio. Decessit auctor año 1475. cujus, teste Bernardo Pezio Dissert. Isag. in Tom. I. Anecdot. n. XXI. p. x. propè innumera in diversis Bibliothecis opuscula reperiuntur. Hieronymus de Werde.

ANDREAS BELGA, Trajectensis, Monachus Spanheimensis in finibus diœcesis Moguntinæ, qui inter homines esse desiit an. 1483. scripsit *de abstinentia carnium, & usu Floccorum.* Trith. de S.E. cap. 801. & Ill. Ben. l. 2. c. 141. Andreas Belga.

ADAMI VILLICI, Abbatis ad S. Martinum Maj. Coloniæ Agrippinæ, inter Disciplinæ Monasticæ instauratores Sec. XV. meritò numerandi, *Quæstiones circa Regulam S. B. præsertim de esu carnium.* Opus Mss. sed non finitum in ejusdem Monasterii Bibliotheca habetur. Adamus Villicus.

HENRICI CLAUSII, Abbatis Wiblingensis in Suevia, pietate & eruditione insignis, *In Caput Regulæ sanctissimæ de Observatione Quadragesimæ Sermones duo.* Vid. Annal. Wibling. & supra Part. II. Sect. V. pag. 218. Henricus Clausius.

PETRUS PAULUS BENALLI, Italus, è castro S. Stephani, Florentiæ in Monasterio S. Mariæ Professus anno 1560. Clementis VIII. jussu ac auctoritate ad reformanda utriusque Germaniæ Monasteria profectus, scripsit sub annum 1594. *Dialogum, in quo nonnullæ quæstiones in Regula S. Benedicti resolvuntur.* Armell. part. 2. pag 128. Benalli.

ALARDUS GAZÆUS, Cœnobita Vedastinus in suis ad Cassiani Opera annotationibus plurima Regulæ nostræ loca sparsim in clariori posuit luce. Hæften. l. c. Gazæus.

Petrus à S. Audomaro, PETRI à S. AUDOMARO, aliàs *de Walloncapelle*, Belgæ in Monasterio S. Winoci Professi Expositio Capitis LIII. sacræ Regulæ: *De Hospitibus suscipiendis*, seu *Tractatus de Monachorum Hospitalitate.* Extat ad calcem *Institutionum Monasticarum*, quas Author Coloniæ an. 1584. in 4. apud Maternum Cholinum evulgavit. Dignum Opusculum, quod omnes Abbates attentè legant.

Romanus Hay, *Romani Hay*, Imperialis Monasterii Ochsenhusani in Suevia Presbyteri Theologi DISQUISITIO: *An Monachi Benedictini violent Regulam in esu carnium?* Versandæ hujus quæstionis ansam dedit *Paulus Layman*, Jesuita, qui in sic vocata *Justa Defensione* docuit, Benedictinos in Germania propter esum carnium non esse admittendos ad recuperanda Monasteria post Transactionem Passaviensem ab Hæreticis occupata, imò etiam posse à suis, nisi sese reformari patiantur, monasteriis, quæ possident expelli. Hanc atrocis injuriæ plenam assertionem minimè Benedictinis ferendam existimans *P. Hay*, eam solidè, ut cætera omnia *Laymañi* inofficiosè dicta refutavit in *Astro Inextincto* pag. 103. & seq. Ad gravitatem injuriæ magis declarandam, exemplum afferre juvat, quod *Josephus Mezger* in Historia Archiep. Salisburgensis lib. 5. cap. 14. pag. 660. memoriæ his verbis prodidit.

De esu carnium. Anno 1603. *Wolfgangus Theodericus*, Princeps & Archiepiscopus Salisburgensis suum Consiliarium *Joannem Curtium* ad MARTINUM, Monasterii S. Petri in eadem Urbe Abbatem misit, qui eidem proponeret, ut Religiosi deinceps ter in septimana carnibus, more per universam Germaniam jam recepto vescerentur. Neque enim aliam tam exigui numeri ad XIII. Religiosos redacti, & frequentium morborum causam esse posse, quàm abstinentiam à carnibus juxtà S. Regulæ rigorem hactenùs observatam &c. Hoc petitum Abbas *Martinus*, ut erat S. Regulæ zelantissimus, tum instantissimis precibus, tum sacræ Regulæ & antiquissimi moris obtentu amoliri conatus est; at irrito conatu: nam Princeps in sententia perstitit, & per eundem Consiliarium reposuit: omninò hanc esse suam mentem, cui parere oporteat. Itaque in festo S. Bartholomæi, eodem anno 1603. prima vice carnes in triclinio fuêre appositæ. Lamentis hanc mutationem *Martinus* prosecutus (unde viri religiosi pietatem agnoscas) *O tempora*, inquiebat, *olim Monachi ad strictiora compulsi, modò ad laxiora resolvuntur. Certè fratres hanc licentiam nec sperare, nec petere unquam fuissent ausi. Sed de motivis Domini Archiepiscopi hic disputandum non est. Et quia ipsi tanquam Ordinario & Domino nostro nobiscum ita dispensare visum est, obsequendum certè fuit. Nobis quoque salubrius & convenientius hæc permissio obtigit, quod non requisitus, sed proprio & deliberato motu eam nobis impertivit.* Quid ad hæc Laymannus? num Author Celsiss. Principi & Archiepiscopo existere ausus fuisset, ut propter esum carnium Benedictinos è Monasterio S. Petri expelleret?

Lancellotus de Hemina, CLAUDII LANCELLOTI, Benedictini Parisiensis perdocti *Dissertatio de Hemina vini Benedictina.* (r) Parisiis 1667. Autor probat, heminam esse *semisextarium*; Sextarium sextam congii partem, Congium unciis constare omninò centum viginti; cujus rei periculum factum esse asserit ad antiquum congium, qui Romæ in ædibus Farnesianis adservatur; ex quo intulit, *heminam* uncias plus quàm decem continere haud posse. Sed quidquid sit de congio Farnesiano, qui tamen facta proportione ad veteres uncias Romanas non omninò inventus est ex æquo respondere; tota Dissertationis disputatio super Romanam, non super *Benedictinam heminam* cadit; quod interim demonstrandum incumbebat. Unde *Johannes Mabillonius* in præfatione prima ad Sec. IV. Benedictinum Mabillon, laudavit quidem Dissertatoris eruditionem, nihilominùs mediam & tutiorem iniit viam, uncias decem & octo diurnæ Benedictinæ heminæ tribuens. Et certè non timendus est excessus aut abusus, si decem vel duodecim vini uncias ad prandium, & sex vel octo ad cœnam concesseris. Id nihilominùs timuit Gallicus Dissertator: quapropter anno 1688. alteram libelli sui *De hemina vini, & libra panis Benedictina* editionem publici juris fecit, in qua nonnullis quidem mutatis, primam sententiam sine novis probationibus proposuit, nonnulla interim subjungens responsa ad prædictam *Mabillonii* præfationem, solo veritatis intuitu, utì ipse testatur, non contentionis aut vincendi studio; quamvis de victoria sibi non semel blandiatur, adeò validè, ut ipse sibi persuadet, respon-

(r) Vide suprà Stephani Parisiensis hac de re sententiam.

ſpondens objectis, ut in poſterum nullus ſit deinceps inſurgendi locus.

Hanc ſecundam ejus lucubrationem cùm legiſſet Præfationis auctor, & requiſitus, quid de ea ſentiret, pro innata ſibi modeſtia humiliter reſpondit, non deeſſe ſibi argumenta, atque auctoritates veterum Scriptorum, quibus tota Diſſertatoris diſputatio cum ſuis reſponſis ſubvertatur; *at nolle ſe heminæ ac potationis patronum exhibere.* At enim quod *Mabillonius* facere noluit, faciendum ſibi exiſtimavit *Edmundus Martene* in Comment. in S. Regulam S. P. B. ubi re penitiùs diſcuſsâ Diſſertatorem validè refutavit pag. 539. - 546.

Martene de libra panis & hemina vini.

De libra panis & menſura potûs, quas S. Benedictus ſuis ſtatuit, difficultas verſatur, inquit *Natalis Alexander Hiſt. Eccl. Sec. VI. cap. VI. art. V. pag.* 462. *col.* 1. inter Patres Benedictinos, & alios quosdam viros eruditos. Nec ipſi Benedictini *D. Jacobus du Breul*, *D. Petrus du Mas*, *D. Hugo Menardus* inter ſe conſentiunt. Unde P. Mabillonii *Diſſertatio de libra panis & hemina vini* extat præfat. 1. in ſec. IV. O. S. B. to. 1. ubi ab ipſo alius libellus memoratur, qui hoc argumentum egregiè illuſtrat, de hemina vini & libra panis Benedictina anno MDCLXVII. Gallicè Pariſiis editus, cujus auctor, inquit vir eruditus, poſtquàm de Ordine S. Benedicti meruit ſtudio atque opera ſua, nunc in eodem Ordine ipſe meretur ſub ſevera ejusdem Regulæ diſciplina.

Franciſc. Lamy,

Francisci Lamy è Congr. S. Mauri *Paraphraſis* Gallicè ſcripta in hæc verba, quæ in religioſa profeſſione ſecundùm Regulam S. Benedicti adhibentur: *Suſcipe me Domine ſecundùm eloquium tuum &c.* 24. Pariſiis 1687.

Finckeneis,

Basilii Finckeneis, Aſcetæ & Theologi ad S. Lambertum in Stiria *Inſtrumenta Virtutum*, ſeu *Bonorum Operum*, id eſt: Septuaginta ſelectiſſimarum Virtutum & bonorum Operum genera à S. P. Benedicto conſcripta & præſcripta in ſacræ Regulæ cap. IV. Partes IV. 8. Viennæ Auſtriæ 1691. typis Joan. Jac. Mann.

Mabillon de vocabulo, *Miſſa* &c.

Joannis Mabillonii è Congreg. S. Mauri *Traité, ou l'on refute la nouvelle explication, que quelques Auteurs donnent aux mots de Meſſe, & de Communion dans la Regle de S. Benoît.* i. e. *Tractatus, in quo refutatur modus, quem quidam Autores ad explicanda Regulæ Benedictinæ vocabula:* Missa & Communio *nuper adhibuerunt.* 12. Pariſiis an. 1689. Illuſtriſſimus quidam Abbas ſcripſerat Gallico idiomate Commentarios in Regulam S. Benedicti, in quibus contendebat, nullam in tota Regula mentionem fieri Sacrificii Euchariſtici, Communionísque Sacramentalis, ac proinde voces *Miſſæ* & *Communio*, quibus utitur ſanctus Patriarcha Regulæ ſuæ capitibus XXXV. & XXXVIII. à vulgata acceptione detorquendas eſſe, ut priori ſignificetur divinorum Officiorum concluſio, ſeu finis; poſteriori, pauculum panis & vini, quod à lectore menſæ ſumitur ante lectionem, in ſignum eccleſiaſticæ comunionis cum fratribus ſuis, quibuscum edere non poteſt. Violenta quidem & toti contextui repugnans videbatur hæc explicatio: cùm tamen illuſtriſſimi Abbatis Commentarius typis editus non eſſet, ſed à multis exſcriptus duntaxat & lectus, facilè diſſimulari potuiſſet, niſi doctiſſimus Auctor Diſſertationis Gallicæ de hemina vini, quam ſuis indulget S. Benedictus, in ſecunda editione in Abbatis ſententiam, ſua retractata, non modò iviſſet, ſed & pro ea decertâſſet, quem non multò pòſt ſubſecutus eſt alter, qui Regulam è Latino in Gallicum ſermonem convertit. Veritus Mabillonius ne nova hæc opinio, à conſtanti totius Ordinis traditione diſcedens, & communi interpretum Regulæ ſententiæ repugnans, latiùs ſerperet, eam ſcriptis coërcendam eſſe ſibi putavit. Tractatum proinde patrio ſermone edidit anno MDCLXXXIX. in quo novam eorum auctorum explicationem confutat, nulláque ſolida ratione niti poſſe demonſtrat. Argumenta verò petit tum à priorum monachorum, ſancto Benedicto antiquiorum, praxi; tum à communi totius Ordinis diſciplina, tum ab interpretum ferè omnium ſententia: oſtendítque eum in monaſteriis morem ſemper obtinuiſſe, ut ſingulis Dominicis ac feſtis diebus monachi Euchariſtiæ Sacrificio intereſſent, ſacráque Comunione Chriſti Corporis reficerentur: eos verò fratres, qui coquinæ & refectorio deſerviebant, & lectorem menſæ, quibus indultum erat, ut pauculum panis & vini (quod *Mixtum* vocabatur) ante refectionem ſumere poſſent, *ne grave eis eſſet jejunium ſuſtinere*, *Mixti* ſumptionem iis diebus poſt *Miſſas & Communionem*, id eſt, poſt Miſſæ ſacrificium, & comunionem evchariſticam, quæ à jejunis percipienda erat, diſtuliſſe: tum verò lectorem *Mixtum* ſum-

pſiſſe *propter Communionem ſanctam*, ne ipſa lectione, & contentione vocis periculo ſacras particulas expuendi objiceretur. Hæc ferè Tractatûs ſumma. *Renat. Maſſuet in vit. Mabillonii.*

Aliæ Diſquiſitiones.

EJUSDEM *Diſquiſitio: Num in Regula S. Benedicti manualis labor præcipiatur, tanquam eſſentialis, & citra quamcumque immunitatem obligatio?* extat Tract. de Stud. Monaſt. vol. 2. art. XXIII. §. IV.

EJUSDEM *Diſquiſitio: An ſtudium literarum ſubſtitui queat loco operis manualis?* Tract. de Stud. Mon. Vol. I. cap. XIV.

Claudius de Vert.

CLAUDII DE VERT, Monachi ex antiqua Obſervantia Cluniacenſi *Diſſertation ſur le mots de Meſse & de Communion*, i. e. *Diſſertatio de verbis Miſſæ & Cōmunionis.* Pariſiis 1694. in 12. *Claudium* nonnihil feriebat *Mabillonii* Tractatus; unde illum confutare aggreſſus eſt, ſed verbis (ſæpiùs parùm urbanis & inofficioſis) ac confidentia, quàm argumentis & rationibus graviori; in qua proinde refellenda à contentione ſemper abhorrens Mabillonius otio abuti noluit; quamvis juſtæ querelæ locus eſſe potuiſſet, quòd Auctoris Tractatûs nomen ideò ſibi ignotum eſſe diſſimulâſſet Diſſertationis Auctor, ut incivilius appetere poſſet. *Maſſuet* l. c.

Explicatio Capitis 48. Reg. Benedict.

EJUSDEM *Explication du Chapître 48 de la Regle de S. Benoît, pour ſervir d'eclairciſſement à la queſtion des Etudes Monaſtiques.* i. e. *Expoſitio Capitis 48. Regulæ S. B. pro elucidanda Quæſtione de Studiis Monaſticis.* Pariſiis. 1694. in 12. Autor hanc opellam vulgavit ſub nomine Fratris *Columbani*, pro tuenda D. Abbatis Trappenſis ſententia: fundamentum ſuum ponit in ſacra Regula, quæ ex ejus mente pro ſtudiis nullum tempus reliquum fecit. „At enim falsò ſupponitur, inquit D. *Nicolius*, temporis anguſtias ſtudiis obſtitiſſe; nam ſi rectè calculum ineas, aliter definies. Ad binas lectionis horas, quæ æſtivo tempore dabantur, adjiciendæ ſunt, quæ ſequuntur. Una ampliùs hora tempore Quadrageſimæ. Secundò, Operis manualis, quod Dominicis & feſtis diebus ceſſabat, intervallum, quinque ſcilicet adauctæ horæ ſpatio plusquàm duorum menſium. Tertiò, tempus, quod inter Matutinum & Laudes fluebat, tunc cùm dividebantur, quod tota hyeme obtinebat. Quartò, tempus Nonam inter & Veſperas à Feſto ſanctæ Crucis uſque ad Paſcha. Quintò, hora meridiana, quam vel per ipſam Regulam ſtudio tranſigere licebat. Ut dici poſſit ultra quatuor in diem horas ad ſtudendum fuiſſe." *Vid. Hiſtoria Diſſidii Literarii circa Studia Monaſtica.* Item *Mabill. Tract. de Stud. Mon. vol. 2. art. 23. §. 4. p. 160.*

De volatilium eſu.

EDMUNDI MARTENE è Congreg. S. Mauri *Diſquiſitio, num S. Benedictus in Regulæ ſuæ Capite XXXIX. volatilium eſum conceſſerit?* Autorum ſententiæ tres in claſſes dividi poſſunt. Prima eorum, qui cenſent ſolas quadrupedum carnes à S. Benedicto interdictas eſſe, volatilibus conceſſis. Secunda eorum, qui dicunt tam ſanis quàm infirmis vetitas eſſe volatilium carnes, ſolis quadrupedibus iſtis pro reparatione conceſſis. Tertia eorum, qui ſuſtinent, tam volatilia quàm quadrupedia ſanis prohibita, utraque verò infirmis permiſſa. Rem tamen P. Martene hîc pro certo non definit, ſat eſſe exiſtimans, trium ſententiarum momenta promere, ut quam ſibi arridere viderit, quisque liberè ſequi poſſit. Vid. ejus Cōmentar. in Reg. c. 39. p. 523. ſeq.

De labore manuali.

EJUSDEM *Diſquiſitio, an Monachi à labore, quem S. Benedictus in Regula præſcribit, diſpenſari, & ſtudiis applicari poſſint?* extat in ejus mox laudato Commentario cap. 48. p. 627. Author etſi perſuaſum habeat, inſtituta à S. Benedicto in ſuis monaſteriis ſcientiarum Gymnaſia fuiſſe, nec poſſe ſtudia ex clauſtris Monachorum expelli, quin ſimul & à ſancti Patris mente, & ab ejus Regula diſcedatur, hanc tamen in ſuo Commentario quæſtionem ita verſat & agitat, ut litem abſolutè non dirimat, ſed quia utraque ſententia ſuas habet rationes, ſuos patronos & defenſores, quorum & religioni & virtuti non deferre minimè poſſit, utriusque etiam hîc argumenta depromere contentus eſt, liberum cedens æquis lectoribus, quam ex duabus voluerint amplecti ſententiam.

Otto Aicher.

OTTONIS AICHER è S. Vito cis Rotam in Bavaria multis annis Ethicæ Profeſſoris in Univerſitate Salisburgenſi *Annotationes in Regulam S. P. N. Benedicti ex diverſis ejusdem Regulæ Commentatoribus deductæ.* Fol. MSs. Quod Opus haud minùs luce publica dignum exiſtimandum eſt, quàm quæ alia permulta Author doctiſſimus magna eruditionis & doctrinæ laude typis exſcribenda dedit.

ANO-

Anonymus San-Blasianus, ANONYMI è Congregatione, seu Asceterio Principali S. Blasii in Sylva Hercynia, *Disquisitio, an S. Benedictus in Regulæ suæ cap. 39. ita carnis esum prohibuerit, ut ne volatilia quidem excepta fuerint?* extat in præfat. *ad veterem Disciplinam Monasticam §. II. de volatilibus pag. XIII.* Porrò vetitum non fuisse, tribus argumentorum generibus effici posse existimavit Disquisitor. Primum suppetit Regula ipsa: alterum praxis & usus Ordinis: tertium Scriptorum authoritas. Posteà quidquid objici potest, diluere conatus fuit. Si *D. Eusebio Amort*, Canonico Regulari, fidem habemus, hujus Disquisitionis auctor est *Vincentius Thuillierius* è Congr. S. Mauri. Ita enim in Polycrate Gersensi pag. 42. scribit: *Idem Thuillierius, quod nesciunt plurimi, author Dissertationum, quæ libro de antiqua Disciplina Monastica præfixæ sunt.* Quisquis hujus Disquisitionis sit author, eam *Bernardus Pezius* Differt. Isag. in Tom. 2. Thes. Anecd. Noviss. Observat. præv. ad Part. 2. n. IX. p. XXXIV. inter *laxas recentiorum interpretationes* numerare videtur. PEZII exclamationem, quâ nec Joannis in eremo locustas & mel sylvestre comedentis vehementior esse potest, adscribere nolim.

§. VI.

Qui lucubrationes ad S. Regulæ comendationem praxin & usum ediderunt.

Simplicius, S. SIMPLICIUS, tertius post S. P. Benedictum Casinensis Abbas, cùm esset Poëticâ arte eruditus, Regulæ Benedictinæ laudes atque promulgationem carminibus celebravit, quæ ab idoneis referuntur auctoribus. *Vid. Gattola Hist. Cas. Sec. I. P. IV. pag. 12. col. 2.*

Paulus Diaconus, PAULI DIACONI *Epistola de Regula S. Benedicti ad Carolum M.* scripta nomine Theodemari Abbatis Casinensis extat apud Angelum à Nuce, in notis ad Leonis Ostiensis lib. 1. cap. 12.

Smaragdus, SMARAGDUS, Abbas S. Michaëlis in agro Virdunensi S. Regulam versibus ornavit, suóque eos præmisit Commentario.

Guilielmus, GUILIELMUS, Affligemensis Prior in Brabantia circa annum 1260. scripsit *Librum de Observantia Regulæ S. Benedicti.* MS.tum

Arsenius, ARSENII, Belgæ, Leodiensis, è Congr. Casinensi semel atque iterùm ejusdem, tum adhuc dictæ S. Justinæ de Padua, Præsidis, anno 1457. demortui *Epistola ad D. Jo. de Turrecremata S. R. E. Cardinalem anno 1442. pro Commentatione Regulæ S. Benedicti*, quæ excusa est, & præfixa Commentariis in nostram Regulam ejusdem Cardinalis Turriscrematæ, & iterùm Mediolani anno 1664. per Julium Cæsarem Malatestam in Chronico Abbatiæ Florentinæ à Placido Puccinello composito pag. 124. & seqq. Quamvis ibi alii cuidam Arsenio Florentino pro Leodiensi epistola hæc perperàm tribuatur, & Cardinalis *Dominicus Capranica*, pro *Joanne de Turrecremata*, Regulæ nostræ Commentator dicatur. Armell. Bibl. Cas. part. 1. p. 58.

Carolus Fernandus, *Carolus Fernandus*, Belga, Brugensis, ab ineunte ætate cœcus, tantum in studiis progressum fecit, ut Oratoris, Philosophi, ac Theologi ea tempestate insignis laude celebratus ex publico salario sacras literas Lutetiæ sit interpretatus. Pòst nuntio rebus terrenis misso, Monasticen Benedictinam in Vincentino Cœnobio apud Cenomanos amplexus, ac professus, scripsit ad Sagienses Monachos *de Observatione Regulæ Benedictinæ Epistolam Paræneticam*, id est, admonitoriam, quæ Parisiis apud Badium Ascensium typis excusa fuit, anno 1512. non verò, ut Hæftenus scribit, an. 1516.

Varnerius, JULIANUS VARNERIUS, de antiqua Regulæ Benedictinæ praxi librum Gallicè composuit, teste Edmundo Martene in Coment. in sac. Reg. c. 55. pag. 700.

Benard, LAURENTII BENARD Liber, cui titulus: *De l'esprit de la Regle de St. Benoît, en quoi il consiste, & des moyens pour l'aquerir*: id est: *De spiritu Regulæ S. Benedicti, in quo ille consistat, & de mediis illum acquirendi. Parisiis anno* 1616. Auctor proprium illius ac peculiarem esse spiritum dicit Obedientiam. Libro autem suo subjecit Apologiam sacræ Regulæ.

EJUSDEM *La Police reguliere tirée de la Regle de St. Benoît.* id est: *Politica Religiosa deprompta ex Regula S. Benedicti.* An. 1619. Parisiis apud Petrum Giffart

Giffart. Liber complectitur 24. Paræneses, in quibus agitur de uniuscujusque vocatione, studiis, opere manuali, hospitalitate Monachorum, atque iis omnibus, quæ ad regimen attinent monasticum. le Cerf. Bibl. Hist. Crit. pag. 18.

Philippus François, PHILIPPUS FRANCOIS è Reformata Congregatione SS. Vitoni & Hidulphi, Novitiorum ejusdem Congregationis Director, ac deinde Prior, & Abbas Monasterii S. Agerici Virdunensis, varia ad Ordinis utilitatem composuit, atque inprimis *Meditationes* in totam Regulam, quas *Laurentius Vifetius*, Benedictinus Malmundariensis Latio donavit; *Carolus* verò *Stengelius* è Bibliotheca Weingartensi año 1623. typis vulgavit. Prodierunt etiam hæ Meditationes in Germanicum idioma translatæ à *Fortunato ex Comitibus de Wolckenstein*, Conventuali Eremitano, in Helvetia typis ejusdem Monasterii, & novissimè an. 1730. Pediponti in 8. ex officina Joannis Francisci Hanck. Scripsit etiam *Directorium spirituale* ex Regula S. Benedicti ad Novitios instituendos, Coloniæ excusum anno 1653. in 12. & alia.

Angelus Perfectus, ANGELI PERFECTI, Neapolitani, in Cœnobio patriæ urbis ad S. Severinum anno 1622. Professi *Direttorio Monastico per la risoluzione de' dubbj di coscienza nell' observanza della Regola Benedettina*, id est, *Directorium Monasticum pro resolutione dubiorum conscientiæ circa observationem Regulæ Benedictinæ.* Opus Mss. quod se vidisse anno 1718. in ejusdem Monasterii Bibliotheca sig. num. 328. testatur Armellinus Bibl. Cas. part. 1. p. 43.

Benedictus à S. Joanne, BENEDICTUS *à S. Joanne* è Congr. SS. Vitoni & Hidulphi librum edidit de Benedictionibus & Gratiis à Deo concessis Ordini S. Benedicti, & de *Excellentia Regulæ* ejusdem Sancti. Parisiis anno 1629. Hæften. l. c. pag. 163. col. 2.

Alphonsus de Leon, ALPHONSUS de LEON, Hispalensis Abbas, in patriæ urbis Monasterio, dum in Monte Serrato Monachum ageret, in lucem dedit *Advertencias selectas de la Vida Espiritual en la Regla de san Benito Maestro universal de santitad y discretion.* id est: *Animadversiones selectæ Vitæ spiritualis in Regula S. Benedicti, Magistri universalis Sanctitatis & discretionis*, *Barcinone*, 1637. in 4. Nic. Ant. Bibl. Nov. Hisp. pag. 25.

Hæftenus, BENEDICTI HÆFTENI *Monasticarum Disquisitionum Liber secundus*, SCHOLA DOMINICI SERVITII, sive de *Ipsa S. P. N. Regula.* Auctor librum in octo Tractatus dispescuit. *Primo Tractatu* agitur de Regula, ut ab ipso S. Benedicto est scripta: de qua inquiritur: *Primò*, Quam Regulam secutus sit S. Benedictus, antequam suam conscriberet? *Secundò*, cur eam scripserit? *Tertiò*, Quo tempore & loco? *Quartò*, Quoties scripta, & quibus locis asservata? *Quintò*, An in capita distinxerit, titulósque præfixerit? *Sextò*, quæ eorundem Capitum connexio: *Septimò*? Quis Regulæ stylus? *Octavò*, Cur suæ S. Basilii Regulam præponat S. Benedictus? *Nonò*, Quænam illa Basilii Regula? *Decimò*, Quæ ultima Regulæ S. Benedicti verba?

Tractatu secundo agitur de Regulæ S. Benedicti nominibus: explicatur igitur *Primò*, cur Regula S. Benedicti Lex appelletur? *Secundò*, Quanta inter Moysen, Legislatorem, & S. Benedictum similitudo? *Tertiò*, Quæ inter Mosaicam & Benedictinam Legem, ipsúmque Evangelium comparatio? *Quartò*, cur Regula S. Benedicti dicatur jugum? *Quintò*, Cur minima inchoationis Regula? *Sextò*, cur appellata sancta, & SS. Patrum? *Septimò*, quæ alia ejus nomina.

Tractatu tertio agitur de Regulæ præstantia, de qua disquiritur, *Primò*, An sit à Spiritu sancto? *Secundò*, Quàm suavis S. Benedicti Regula? *Tertiò*, Quàm discreta? *Quartò*, Ut omni hominum generi Regula S. Benedicti sit accomodata. *Quintò*, Quàm plena S. Benedicti Regula? *Sextò*, An S. Benedicti Regula sit spiritualis & interna? *Septimò*, An Regula S. Benedicti sit perfecta? *Octavò*, Qualis inter S. Benedicti & aliorum Sanctorum Regulas collatio?

Tractatu quarto agitur de utilitate Regulæ S. Benedicti. Disquirit igitur Author *Primò*, Quàm ea utilis? *Secundò*, an perducat ad regnum cœlorum? quo cùm nihil utilius esse possit, meritò acquiescit.

Tractatu quinto agitur de Regulæ approbatione & auctoritate. *Primò* igitur quæritur, quàm variè Regula S. Benedicti approbata? *Secundò*, Quanta ejusdem auctoritas? *Tertiò*, Quibus versibus celebrata? *Quartò*, Qui Commentariis, vel quovis modo eum illustraverint?

Tractatu sexto agitur de Regulæ S. Benedicti receptione. *Primò* igitur disquiritur, Num S. Benedictus Regulam suam promulgârit, & secundùm eam vixerit? *Secundò*, An eam, quæ ante

ante S. Benedictum erant Monasteria, passim receperint? *Tertiò*, An toti mundo scripta, toto orbe sit promulgata? *Quartò*, quinam Ordines sub ea militent? *Quintò*, quantum Regula & Ordo S. Benedicti aliis Ordinibus profuerit.

Tractatu septimo agitur de fine ac scopo Regulæ S. Benedicti: consideratur igitur *Primò*, Quis Regulæ S. Benedicti finis? *Secundò*, quis scopus, sive proximus finis? *Tertiò*, An Regulæ huic consona Anachoretica vita? *Quartò*, An & illa, quæ proximorum vacat saluti? *Quintò*, An vitæ activæ exercitia comprehendat? *Sextò*, Quis Regulæ, Ordinísque nostri spiritus?

Tractatu octavo agitur de ejusdem obligatione & observantia: inquiritur igitur *Primò*, quæ Regulæ S. Benedicti obligatio? *Secundò*, Quanta eam servandi necessitas? *Tertiò*, Quanta dignitas & utilitas? *Quartò*, Quibus mediis Superiores Regulæ observantiam tueri possint? *Quintò*, Quanto amore & honore prosequenda Regula? *Sextò*, Quanto studio legenda & meditanda? *Septimò*, An memoriæ mandanda? *Octavò*, Ut opere adimplenda? *Nonò*, Quàm exactè, & quo zelo servanda? *Decimò*, Ut Monachorum opera ad Regulæ amussim exigenda?

Tractatus hos Mantissæ loco excipit *Catechismus Monasticus*, sive Doctrinæ S. Benedicti Synopsis Analytica duabus constans Partibus, quarum prima Monachi Rudimenta traduntur, alterâ ejusdem Officia explicantur. Recusus fuit typis Bambergensibus in 12. Anno 1713. operâ & studiô R. P. *Stanislai Sczygielsky*, Benedictini Tinecensis in Polonia.

Vigellius, PLACIDUS VIGELLIUS, Abbas Augiæ Majoris Brigantinæ, scripsit *Expositionem Vocabulorum peregrinorum* in Regula S. Benedicti, Opus MS.

Albertus S. Pauli, *Albertus*, Abbas S. Pauli in Carinthia. Clagenfurti in lucem editus, quamprimùm annum ætatis vigesimum attigit, ut sibi aliísque cumulatiùs prodesset, suam castitatem, arbitrii, rerúmque terrenarum abdicationem Deo solennibus votis dedicavit, anno MDCLX. à quo tempore etiam ceu speculum consummatæ probitatis inter suos eluxit. In literis & scriptionibus assiduus, post officia Subprioris, Parochi ad S.Martinum & Præfecti in Dominio Lembacensi, ubi simul Theologiam speculativam discipulis tradidit, Abbas eligitur anno MDCLXXVII. Scripsit inter alia plura *Concordantias Regulæ S. P. Benedicti*, in 8. typis vulgatas, an in manuscripto adhuc delitescentes? Author Historiæ Universitatis Salisburg. p. 245. memoriæ non prodit.

NICOLAI RICCIOLI, Siculi, Catanensis, S. Nicolai de Arenis ibidem Ascetæ, Institutoris & Abbatis Perpetui Cœnobii Castro-Casinensis noviter in Lithuania erecti à Clemente X. Pont. Max. renuntiati, Ricciolus,

Summa Monasticæ disciplinæ ex Regula S. P. Benedicti; Quæ mſ. æquè ac impressa plurium Monachorum manibus teritur; ejúsque aliquot exemplaria in Catanensi Monasterio asservantur, teste Bartholomæo de Alexandro à Paternione in Chronico mſ. Monasterii Catanensis, ubi de eo agit. Vid. Armell. l. c. part. 2. pag. 114.

ROBERTI MORELL è Congr. S. Mauri *Meditations sur la Regle de St. Benoît pour tous les jours de l'année*, id est: *Meditationes supra Regulam S. Benedicti pro totius anni diebus. Parisiis anno* 1717. *in* 8. Morellus,

RUPERTI PRESINGER, Prioris venerabilis vitæ ad S.Petrum Salisburgi, *Octo Considerationes super Regulam S. Benedicti.* Tegernsee an. 1720. in 12.

THOMÆ AQ. ERHARD, Monachi Wessofontani è Congr. Bavarica *Concordantiæ Novæ* in sacram Regulam Sanctissimi ac Gloriosissimi Patris gratia & nomine Benedicti, in Rei Monasticæ commodum publico datæ Augustæ Vindelicorum in 8. typis Antonii Maximiliani Heiss, Sumptibus Joannis Strötter, Bibliopolæ an. 1723. Erhard.

Metra de singulis Capitibus S. Regulæ manuscripta asservantur in Bibliotheca Lunælacensi. Vid. Catal. Class. V. pag. 383.

SECTIO

SECTIO II.

Alia Opuscula S. P. Benedicto adscripta.

PRæter Regulam à S. Benedicto scriptam, nullum aliud ei aut Gregorius Magnus, aut Honorius Augustodunensis, aut Sigebertus Gemblacensis adscripserunt. Addit Trithemius lib. 2. de Vir. Ill. O. S. B. *Fertur etiam breves quasdam scripsisse epistolas, de quibus nihil certi possum adstruere.* Ut autem prioris magister est posterior dies: ita recentiorum studio ac diligentia, nonnulla jam pridem ex antiquitatis tenebris eruta editáque sunt Opuscula, quæ sanctissimum Patriarcham videbantur agnoscere parentem. Sunt autem recensente *Benedicto Hæfteno* (s) hæc quinque:

I. *Epistola ad S. Remigium Rhemorum Antistitem.*

II. *Sermo in morte S. Placidi.*

III. *Sermo habitus in discessu S. Mauri, & sociorum.*

IV. *Epistola ad S. Maurum missa.*

V. *Ordo qualiter Fratribus in Monasterio, religiosè conversari oporteat.*

Quæ Opuscula excusa etiam habentur tomo VI. Bibliothecæ veterum Patrum editionis Coloniensis an. 1618. Iterúmque in Auctario, sive Supplemento Tom. I. pag. 706. & in Lugdunensi editione an. 1672. Tom. IX. pag. 655. in Parisiensis editionis supplemento Tom. I. apud Ægidium Morellum an. 1639. Verùm cùm non pauci sint viri eruditi, qui hæc Opuscula pro legitimo S. Benedicti fœtu non agnoscant, nos breviter de iis hîc ita acturi sumus, ut judicium Lectori relinquamus.

Epistola ad S. Remigium. *Epistola ad S. Remigium Rhemorum Antistitem.* Hanc Epistolam Benedictus Hæftenus Commentario suo in vitam S. Benedicti cap. XVI. pag. 121. inseruit, atque à Baronio in dubium revocatam cum *Petro Thyræo*, *Antonio Yepesio*, *Balduino Moreau*, atque aliis defendit. Ut illi verò majorem adstrueret fidem, alteram epistolam Monachorum Rhemensium post quingentos annos à S. Benedicti obitu ad Casinenses perscriptam attexuit. Sed hac etiam lecta fides prioris apud Mabillonium ita vacillavit, ut eam ceu spuriam planè rejecerit. Ejus (t) verba referre liceat. „Refert in vita S. Remigii Rhemorum Episcopi vetus Auctor, *Fortunatus* Hincmaro credi„tus, puellam quandam Tolosanam „à dœmone vexatam, Romam ad B. „Petri sepulchrum deductam fuisse, *ubi quidam Dei servus cum auxilio sacri corporis plurima patrabat signa virtutum*, negâsse tamen dœmonem, se ab alio quàm à Remigio expelli posse. *Tunc,* inquit Auctor, *parentes ejus & ipsius Benedicti servi Dei, & Alarici Gothorum Regis affatibus suffragati, cum ægrota sobole ad S. Remigium Antistitem pervenerunt.* Legerat hæc verba Hincmarus, cùm in vita ejusdem S. Antistitis à se interpolata de S. Benedicto istud factum explicavit, non S. Remigii Testamento malè intellecto, ut putavit Baronius, sed hocce testimonio deceptus. Nam *Benedicti* vocabulum adjectivè hîc, ut sæpè aliàs * usurpatum in nomen viri proprium Hincmarus commutavit. Quod etsi ita esse concedamus, hunc tamen locum negamus S. P. Benedicto aptari posse. Nam ille Dei servus, de quo vetus ille scriptor, *in Romana urbe degebat ad B. Petri sepulchrum*, & quidem tempore Alarici Junioris apud Tolosam Gothorum Regis anno Christi DVII. extincti: quo tempore Benedictus adolescens in specu Sublacensi adhuc latebat, nec inde in urbem recessisse legitur. Præterea non probat Baronius, Remigium Episcopum in vulgata illa Epistola Benedicto Abbati *Fratrem* appellari. Vereor, ne satis validum non sit istud argumentum, cùm Friardus Reclusus apud Gregorium Turonicum Episcopum (de vit. PP. c. 10.) Fratris nomine Felicem Namnetensem Episcopum compellaverit. Quæ diximus, spuriam Epistolam omninò demonstrant. Valeat proinde Epistola illa à Monachis S. Remigii Remensis ad Cassinates præfixo Benedicti nomine transmissa: cujus falsitas vel ex eo deprehenditur, quòd Monachi Remigium ajunt, se Cassinatibus dirigere S. Benedicti ad B. Remigium Epistolam eatenus ipsis ignotam, sensu quidem genuinam, sed verbis aliis à se *caraxatam.* * Nam si illius Epistolæ

* initio ejusdem vitæ *matri suæ* BENEDICTÆ *Ciliniæ.*

* i. e. *scriptam*

(s) in Apend. ad Disquis. Monast. p. 1062.
(t) Præfat. in Sec. I. O. S. B. §. 2. n. 48.

stolæ verum exemplar habebant, cur mutabant verba auctore suo consecrata? si non habebant, quis eis sensum revelavit, non verba? aut quomodo tandem nulla apud Cassinates istius epistolæ memoria? nimis verborum in his terimus minutiis: at non facilè opiniones præjudicatæ ex animis evelluntur.

Sermo in morte S. Placidi.

Sermo in morte S. Placidi. GORDIANUS, vel quisquis est vitæ S. Placidi scriptor; eam memoriæ prodit: Hæftenus verò vitæ S. Benedicti Commentario à se illustratæ ad calcem cap. XIII. p. 113. inseruit.

Sermo habitus in discessu S. Mauri & Sociorum. Faustus oculatus testis in vita S. Mauri. Hæftenus in addit. ad Comment. in vitam S. Benedicti p. 173. & 174.

Epistola ad S. Maurum missa. Faustus l. c.

Ordo monasticus.

Ordo qualiter Fratribus in Monasterio religiosè conversari oporteat. Auctores, qui hoc Opusculum S. P. Benedicto adscribunt, sunt Arnoldus Wion, Anselmus Rolle, Balduinus Moreau, Chrysostomus Henriquez, Antonius Yepez, Ascanius Tamburinus, Andreas Salazar, Editores Bibliothecæ Patrum, & alii; satis tamen Benedictus Hæftenus, non esse genuinum S. Benedicti Opusculum ostendit, primùm quia prisci scriptores ejus non meminerunt, tum quia S. Benedictus Anianensis illud in *Concordia Regularum* citâsset, & ex eo Regulæ textum non ita clarè expressum elucidâsset, deinde quia in ipso hoc scripto quædam occurrunt verba, quæ suspicionem ingerunt, cur S. Benedicto non videatur tribuendum, quæ quidem Hæftenus suis locis in Notis expressit: prætereà, ut aliæ rationes prætermittantur, Authores quidam non adeò constanter S. Benedicti esse volunt, quin suam de opposito formidinem satis prodant. Sic enim Domnus Anselmus Rolle scribit: *Credendum hujusmodi ordinationes valdè esse antiquas, & si non sint sancti Benedicti, fuisse saltem antiquissimi nostræ Galliæ cœnobii pias & sanctas Constitutiones.* Hæftenus igitur non improbabili conjectura, ut opinatur, *Benedicto* juniori, Anianæ Abbati, ab antiquis *Benedictus secundus*, appellato, & certè post sanctum Legislatorem nulli secundo adscribit. Quem etiam ejus authorem agnoscit *Mabillonius*, aut potiùs *Euticium* Abbatem, qui ex beatorum Patrum Regulis & Institutionibus diversas consuetudines sumpsit, unóque volumine conligavit, referente Joanne Monacho. Sed quicunque illius Author sit, nobis demonstrandum fuit, non esse illius parentem S. Benedictum.

Ludovici Mesnil opinio rejicitur.

Unde R.P. *Ludovicus du Mesnil* S.J. audiendus hîc minimè est. Is enim *Doctrinæ & Disciplinæ Ecclesiæ lib.* 27. *tom.* 3. *p.* 208. de Regula S. Benedicti in hæc verba non ita pridem scripsit: „ Illius exemplaria, quæ nunc habemus, inter se non conveniunt. Illius vetus manuscriptum Cassinense, „ quod ab ipso originali dicitur extractum, habetur in Bibliotheca maxima Patrum, & inscribitur: *Incipit ordo, qualiter fratres in monasterio religiosè ac studiosè conversari* * *debeant*, non convenit cum exemplari, quod edidit Lucas Holstenius. Hæc „ regula posterior videtur eruditior, „ & quædam continet, quæ illorum „ temporum simplicitati parùm conveniunt, præsertim ut Abbas coquinam, & hospitium ab aliis distincta habeat, & mensa ejus cum hospitibus & peregrinis sit semper, „ quoties autem minùs sunt hospites, „ quos vult de fratribus vocare, sit in ipsius potestate, quæ sunt recentioris institutionis. In antiquo verò „ ordine legitur: Qui ministrat, à novissimo incipiat, & usque ad Dominum Abbatem ministrando perveniat. . . . *Data benedictione in communi exspectent, ut Abbas priùs accipiat.* „ Hæc ille. Quæ Benedictini verò, qui nullam, nisi unicam Regulam, LXXIII. Capitibus comprehensam, à S. Gregorio M. Pont. Max. visam, lectam, approbatam, à Patribus in Conciliis, ut *Sanctam* laudatam agnoscunt, minimè sibi ferenda existimant. Obtruduntur nobis audaciùs, quàm par est, & ausu planè temerario à Patre Mesnilio duæ Regulæ, una prior & simplicior, altera posterior & eruditior. Priorem vocat *antiquum Ordinem*; cujus tamen auctorem non esse S. Benedictum, ex Hæfteno commonstratum fuit. Hæc S. Gregorio M. nec visa, nec lecta, nec approbata fuit, multò minùs Monachis, ut eam servarent, proposita. Posterior est, quam quidem *eruditiorem* vocat, sed quædam tamen continere dicit, quæ simplici S. Benedicti ævo parùm conveniant. Quænam illa? nempe quòd cap. 53. dicatur, quòd *Coquina Abbatis & hospitium per se sit, ut incertis horis supervenientes hospites, qui nunquam desunt monasterio, non inquie-*

* ac Domino militare oporteat.

tent Fratres. & cap. 56. *Mensa Abbatis cum hospitibus & peregrinis sit semper, quotiens tamen minùs sunt hospites, quos vult de fratribus vocare, in ipsius sit potestate.* Sed optandum fuisset, ut vir doctus Commentarios in Regulam Benedictinam, & speciatim in cap. 53. & 56. cùm veteres tum noviores *Hildemari*, *Smaragdi*, *Edmundi Martene*, *Augustini Calmet* legisset, quàm criticum iisdem unguem impressisset; neque enim, ut ipse in Regula Benedictina magis hospes & peregrinus, quàm versatus, existimat, hæc duo Capita recentioris sunt institutionis. Qui *Concordiam Regularum*, à S. Benedicto, Anianensi Abbate, concinnatam, legit, facilè intelligit, prædicta duo Capita Benedictinæ Regulæ de *Coquina* & *Mensa Abbatis* veterum Patrum institutis ac Regulis concordare. Equidem sunt Abbates, qui ex binis hisce Capitibus argumentantur, mensam Abbatis extra refectorium debere esse, sed hos *Hildemarus*, antiquissimus & fundatissimus S. Regulæ Explanator *Abbates* vocat *carnales*, *quorum olla cum fervet, cacabus congregationis alget.* Verùm hæc hujusmodi huc non pertinent.

Quidquid igitur sit cùm de hoc, tum de aliis Opusculis, quæ à S. Benedicto lucubrata esse non satis constat, illustrem nihilominùs locum inter Scriptores Ecclesiasticos adhuc obtinet, cùm Regulam scripserit, quæ non solùm in Conciliis *Regula sancta* (u) dicta est, ab eodémque, quo sacri canones spiritu condita, & in omnibus Monachorum promulgata cœnobiis, verùm etiam ab ipsis seculi Principibus singulari studio perlecta, profitentibus, *se ex tam prudentibus sancti Patris præscriptionibus ad populos suæ fidei concreditos valde accomodata media percipere.* Quid igitur de numero librorum ac operum multis disceptamus? NUMERUM SACRA REGULA PENSAT.

(u) Edm. Martene initio Præfat. Comment. in Sac. Reg. & Mabill. Annal. Bened. l. 3. n. 36. Guido Grandus in Notis ad vitam S. Bononii Abbatis cap. 1.

CAPUT II.

SS. PATRUM ORDINIS S. BENEDICTI CORONA, EORÚMQUE VITÆ AC SCRIPTA.

I. S. GREGORIUS I. Pont. Max.

Obiit A. 604. IV. Idus Martias.

Gregorii natales & educatio.

GREGORIUS cognomento *Magnus* Romæ in lucem circa annum à partu virgineo quingentesimum quadragesimum editus est, *Gordiano* & *Sylvia* parentibus, non minùs splendore generis, quàm morum integritate ac sanctitate illustribus. A teneris omnibus Legis Evangelicæ præceptis innutritus, in omnium virtutum palæstra, quantum ferebat ætas, imò supra ætatem exercitatus & edoctus fuit. Quibus Magistris ac Doctoribus usus fuerit sanctus puer, ut ad tantum scientiæ ac sapientiæ culmen perveniret, penitus nos fugit. *Literis grammaticis*, inquit Gregorius Turon. lib. 10. hist. c. 1. *dialecticis, ac rhetoricis ita erat institutus, ut nulli in Urbe ipsa putaretur esse secundus.* Linguam tamen Græcam minimè calluisse, rarò inter doctos humilitatis exemplo, profitetur Ep. 32. lib. VII. Juris cum fuisse peritissimum & consultissimum, plurimæ probant ejus epistolæ, maximè libri decimi tertii 45. Eadem cum Gregorio Turon. tradit *Paulus Diaconus*, additque Romæ hoc tempore potissimùm floruisse literarum studia; nimirùm annitente præsertim magno *Cassiodoro*, qui in Italia jacentes literas excitaverat, & celeberrimam in suo monasterio Academiam instituerat, ut toto ferè libro tertio ejus vitæ à *Garetio* conditæ describitur. Notanda præ cæteris sunt hæc *Pauli Diaconi* verba: *Inerat ei* (Gregorio) *in parva adhuc ætate maturum jam studium, adhærere scilicet dictis majorum; & si quid dignum potuisset auditu percipere, non segniter oblivioni tradere, sed tenaci potiùs memoriæ commendare. Hauriebátque jam tunc sitibundo doctrinæ fluenta pectore, quæ post congruenti tempore, mellito gutture eructaret.*

Paulo concinit *Johannes Diaconus*, additque Gregorium fuisse *arte Philosophum*. Quam verò Philosophorum sectam sit amplexus, non aperit. Ethicen

Ethicen maximè coluit.

cen

cen ab eo maximè cultam fuisse nullus ignorare potest; nisi in Operum ejus lectione fuerit peregrinus. Astrologiam divinantem, aliásque curiosas & periculosas artes nunquam sectatus est. Contra Mathematicos futura prædicere præsumentes insurgit hom. 10. in Evangelia num. 4. & 5. Quod autem ait *Johannes Sarisberiensis* lib. II. de Nugis Curialium c. 26. & lib. VIII. c. 19. *eum non solùm Mathesin ab aula recedere jussisse*, sed etiam Bibliothecæ Palatinæ, in cujus archivis recondebantur omnium disciplinarum libri, zelo intempestivo ignem admovisse, ut major esset sacræ Scripturæ auctoritas, & in ea legenda flagrantius studium; id planè inter nugas & aniles fabulas rejiciendum censemus.

Ad dignitates in Urbe evehitur. His virtutibus ornatus, his excultus studiis *Gregorius* mox ad præcipuas Urbis, Senatûs, Reipublicæ dignitates viam sibi aperuit. *Prætor Urbanus*, ut jus in Urbe suprema cum potestate diceret, creatus fuit difficillimis temporibus inter assiduos armorum strepitus, & insignes bellorum calamitates; verùm quô tempore magistratum hunc auspicatus sit, aut deposuerit, non in promptu est statuere.

Vitam Monasticam amplectitur. Pridem conceptum vitæ monasticæ desiderium implere diu distulit, utilem se suis concivibus existimans, meliúsque putans seculari habitu contegi, sub quo specietenus tantùm seculo militare sibi persuadebat, quàm exteriorem cultum mutare. Posteà tamen pius Prætor cùm intimos animi sensus explorare, scrutaríque sæpè consuevisset; animadvertit tandem cœlesti lumine illustratus, insolitâ se vitæ secularis consuetudine devinctum mundíque blanditiis irretitum, in ipsis relinquendis moras nectere; neque corpore tantùm, ut falsò putaverat, sed ipso mentis affectu in seculo retineri. Cuncta itaque sollicitè fugiens portum monasterii petiit, & relictis, quæ mundi sunt, ex hujus vitæ naufragio nudus evasit, ut ipse scribit ad Leandrum in epistola *Libris Moralium* præmissâ, statim ab exordio.

Monachus factus eam tenuit vitæ rationem, ut ejus exemplo plurimi in monasterio profecerint, & ad summam sanctitatem pervenerint. Nec literarum tamen, maximè sacrarum studia omisit. *Gregorius*, inquit Johannes Diaconus in vita lib. 6. n. LXXI. *jam dudum in monasterio positus, ubi eum Angelus Domini sub habitu naufragi scribentem repererat, nimirùm quædam dictaverat, ut ad expositionem tantæ profunditatis, quam in libro Job penetrare potuit, eo paratior, quo ex dictandi consuetudine doctior, perveniret.*

Constantinopolim mittitur. Cùm Constantinopolim à *Pelagio II.* missus fuisset, *Eutychii* novam hæresin compressit. Quidquid temporis à negotiis vacabat, illud sacræ Scripturæ, piísque studiis impendebatur. Tunc *Leander* Episcopus Hispalensis legatione & ipse fungens apud Imperatorem auctor fuit *Gregorio* exponendi libri Job. Inter præstantissimos illos viros magnam necessitudinem adstrinxerant vitæ monasticæ communis utriusque professio, par ferè morum sanctitas, eadem studia. Amicissimi viri, nec non fratrum suorum precibus cedere coactus GREGORIUS, *ad reseranda tantæ profunditatis mysteria*, quæ in libro Job latent, sese accinxit, *certus*, inquit, *quia impossibile esse non poterat, quod de fraternis cordibus charitas imperabat.*

Romæ Abbas, primùm, Romam reversus *Gregorius*, in monasterii sui portum, urbis aulæque tumultum exosus, iterùm se recepit, ubi Abbatis officium rogantibus, imò cogentibus fratribus suscepit. Sancto viro in monasterii recessu otium & latebras quærenti, diu tamen iis prorsùs frui non licuit, aut ab omnibus Ecclesiasticis negotiis feriari. Cùm autem aliquando liberiori otio frueretur, suam in Job expositionem ad limam revocavit, *multa augens, pauca subtrahens*, ut ipse ait in prævia ad illos libros epistolâ. Sed amicam illam quietem turbavit pestis gravissima, quæ Romam Italiámque devastavit, & *Pelagium* summum Pontificem interemit, deinde Pontifex eligitur. cujus loco *Gregorius* electus est. Quæ verò summo in Pontificatu præclarè ac immortali laude digna gesserit, quibúsque nomen *Magni* promeritus fuit, aliis memoranda relinquo; mihi, quæ ad rem literariam spectant, paucis attingere sufficiat.

Ejus de literis cura. Enimverò magna sollicitudinis ejus pars fuit in promovendis literarum & optimarum artium studiis, quæ Romæ præsertim, & maximè in Papæ palatio reflorere visa sunt, cùm neminem in famulitium reciperet, aut in sodalitium, nisi quem singularis vitæ sanctimonia, vel alicujus artis ex liberalibus non mediocris peritia commendaret. *Tunc*, Gregorio Pontificatum gerente, inquit Johañes Diaconus lib. 2. n. XIII. *Tunc rerum sapientia Romæ sibi templum visibiliter quodammodò fabricabat, & septemplicibus artibus veluti colum-*

nis nobilissimorum totidem lapidum Apostolicæ Sedis atrium fulciebat. Nullus Pontifici famulantium à minimo usque ad maximum, barbarum quodlibet in sermone vel habitu præferebat: sed togata, Quiritum more, seu trabeata Latinitas suum Latium in ipso Latiali palatio singulariter obtinebat. Refloruerant ibi diversarum artium studia: & qui, vel sanctimonia, vel prudentia fortè carebat, suo ipsius judicio subsistendi coram Pontifice fiduciam non habebat.

Varia ipsius elogia.

Quantæ verò doctrinæ ac eruditionis ipse *Gregorius* fuerit, ex gravissimorum Autorum testimoniis discimus. Hadriano Papæ I. (x) vocatur *egregius Doctor, sagacissimus Verbi Dei indagator.* S. Isidoro (y) Hispalensi Episcopo laudatur *scientiæ lumine præditus, ut non modò illi præsentium temporum quisquam Doctorum, sed nec in præteritis quidem illi par fuerit unquam.* S. Ildephonso Toletano Archipræsuli (z) si non refragamur, *vicit sanctitate Antonium, eloquentia Cyprianum, sapientiâ Augustinum.* Honorio Augustodunensi (a) *Organum sancti Spiritûs* vocatur. Johañi Trithemio (b) audit: *Vir in divinis Scripturis eruditissimus, & in secularibus literis utique doctissimus, Theologorum Princeps, splendor Philosophorum, & Rhetorum lumen, vita & conversatione integer, atque sanctissimus, cui divinas Scripturas explananti Spiritus S. aliquoties visibili specie apparuit, eique arcana mysteriorum earundem invisibili magisterio reseravit.*

Quantus otii & desidiæ osor fuerit.

Quos libros & multos & præstantissimos conscripsit, indicio sunt, quàm otii & desidiæ fugitans fuerit. *Quod eo magis mirum est,* meritò inquit Paulus Diaconus in vit. n. xv. *tot eum ac tanta condere volumina potuisse, qui omni ferè juventutis suæ tempore, ut verbis ipsius loquar, crebris viscerum cruciabatur doloribus, horis, momentísque omnibus fracta stomachi virtute lacessebat, lentis quidem, sed tamen continuis febribus anhelabat: frequens etiam eum gressuum dolor vehementer affligebat. Verùm inter hæc dum sollicitus pensaret, quia, Scripturâ teste,* OMNIS FILIUS, QUI RECIPITUR, FLAGELLATUR: *quò malis præsentibus duriùs premebatur, eò de æterna certiùs præsumptione respirabat. Fatigabat eum prætereà de ordinandis Urbis vigiliis, ne ab hostibus caperetur, sollicitudo continua. Urebant quoque incessanter ejus animum filiorum hinc inde discrimina nuntiata. Sed tamen ille inter tot & talia deprehensus incommoda nunquam otio indulgebat, quin aut filiorum utilitatibus inserviret, aut aliquid dignum Ecclesiæ scriberet, aut per contemplationis gratiam cœli secretis interesset.*

His assiduis laboribus non minùs, quàm continuis morbis absumtus Gregorius tandem anno Christi 604. IV. Idus Martias ad optatam quietem transivit. Obitus A. 604.

S. Gregorii Opera & seorsim & simul juncta toties in Italia, Gallia, Germania &c. fuerunt typis excusa, ut omnes editiones enumerare iñensi laboris esset, ac supervacanei. Unde S. Doctoris Opera recensere juvat eo ordine, quô in Monachorum è Congregatione S. Mauri novissima editione, quatuor tomis comprehensa, Parisiis anno 1705. leguntur. Scripta.

TOMO I.

Continentur Exegetica in Scripturam sacram.

1. EXPOSITIO IN JOBUM, sive MORALIUM LIBRI XXXV. *ad Leandrum Hispalensem Episcopum.* Primum locum eruditissimi Editores huic Expositioni dederunt propter antiquitatem tum Operis (est enim omnium, quæ sanctus Doctor elucubravit, primum) tum auctoris sacri hoc in Commentario explicati; cùm liber Job aut Moysen, ut plerique sentiunt, aut Moyse antiquiorem parentem habeat. Ex hac editione Editores expungere noluerunt historiam inventorum à Taione Cæsaraugustano Episcopo Moralium, quamvis non omni ex parte certam habeant.

2. HOMILIÆ XXII. IN EZECHIELEM *ad Marinianum Ravennæ Episcopum* distributæ in libros duos, ita ut prior XII. posterior X. complectatur. Cl. Editores numerandi modum diversum ab eo tenuerunt, qui in aliis editionibus conspicitur. In excusis enim eodem modo computantur, ac si ad unum eundemque librum pertinerent omnes: ita, ut quæ prior est secundi libri, dicatur in vulgatis decima tertia. Secùs autem in manuscriptis codicibus, qui post duodecimam prioris libri, eam, quæ præfationem libri posterioris proximè sequitur, primam

(x) ad Episcopos Hispan. Tom. VII. Concil. p. 1017.
(y) Lib. de Script. Ecclesf.
(z) Lib. de Vir. ill. cap. 1.
(a) de Script. Ecclesf.
(b) in Catal. Script. Ecclesf.

mam appellant, & ſic deinceps usque ad decimam. Quibus morem gerendum duxerunt. Alterum verò locum hiſce Homiliis, ut ſanctarum Scripturarum ordinem ſervarent, dederunt.

3.) HOMILIÆ XL. IN EVANGELIA *ad Secundinum Tauromenitanum Epiſcopum.* Illas autem homiliis in Ezechielem eâ ratione ſubjecerunt, quâ in ſacrarum Scripturarum ſerie, libris veteris Teſtamenti, Evangelia & quæquæ ad novum pertinent, poſtponuntur. Alioquin habitas illas fuiſſe, ſaltem aliquas, antequàm S.Doctor Ezechielem Prophetam populo exponere inciperet, legenti primam ſtatim patebit. In calce additur ſermo à S. Gregorio habitus ad plebem *de mortalitate.*

TOMO II.

Continentur Apologetica, pro detrectato curæ Paſtoralis onere; Hiſtorica, nimirùm *Dialogi, Dogmatica, & Canonica,* Regiſtrum ſcilicet Epiſtolarum, quibus univerſum penè *Jus Canonicum* continetur.

4.) LIBER DE CURA PASTORALI *ad Joañem Epiſcopum Raveñatem*, in partes quatuor diſtributus. In pleriſque à ſancto Pontifice elaboratis, diſtinctio Capitulorum, eorúmque argumenta minimè ad eum ſpectant. At verò ipſum agnoſcunt auctorem, tum integri libri Paſtoralis diſtributio quatuor in partes, tum partium in varia capitula, præfixíque ſingulis capitulis tituli.

5.) DIALOGUS IN QUATUOR LIBROS DISTRIBUTUS Gregorium inter & diſcipulum ejus Petrum *de Vita & Miraculis Patrum Italicorum, & de æternitate animarum.* Multùm ab Editoribus laboratum fuit, ut Græcæ interpretationis emendatiorem editionem procurarent.

6.) *Epiſtolarum ex Regiſtro Gregorii Libri XIV.* Opus haud dubiè præſtans, ac facilè præcipuum. Quibus accedit appendix ad S. Gregorii Epiſtolas. Demonſtratur deinde argumentis S. Gregorii M. Ordo reſtitutus. Subjicitur Epiſtolarum S. Gregorii Geographica diviſio bipartita. Sequitur Epiſtolarum S.Gregorii ordo antea vulgatus ad novum reductus. Poſt hunc Epiſtolarum S. Gregorii ordo reſtitutus cum anteà vulgato comparatus. Tomum claudit Index Titulorum ex Regiſtro Epiſtolarum S. Gregorii Magni excerptus operâ & ſtudiô Antonii Caraffæ Cardinalis S.Sedis Apoſt. Bibliothecarii.

TOMO III.

Continentur libri, qui ad rem ſacram pertinent.

7.) *Liber Sacramentorum*, per quæ intelliguntur vel omnia novæ Legis Sacramenta; quo ſenſu Theologi de *Sacramentis* tractatum edunt: vel tria potiſſimùm Sacramenta, quæ ſimul accipiebantur olim, ſcilicet Baptiſmus, Confirmatio, & Euchariſtia; de quibus ſcripti libri ſex, *De Sacramentis*, inter Ambroſii Opera Tom. 2. novæ edit. vel ſolum Euchariſtiæ Sacramentum, quod plurali numero, in ſingulis ferè Miſſis deſignatur, tum propter duplicem panis & vini materiam, tum propter corpus & ſanguinem Chriſti, quæ continet. Poſt *Librum Sacramentorum* Cll. Editores adjecerunt *Notas & Obſervationes doctiſſimas*, quibus Hugo Menardus è Congr. S. Mauri illum illuſtravit.

8.) *Benedictionale*, ſeu ſolemnium ab Epiſcopis dicendarum Benedictionum ordo & ſeries, ex editione Lambecii Tom. 2. pag. 300. ſeq. & Hugonis Menardi: *& Benedictionum Epiſcopalium Supplementum* ex Codice pervetuſto S. Theoderici prope Remos.

9.) *Antiphonarius* jam à Pamelino editus Tomo II. Λιτεργικῶν, & Vaticanæ poſteà Operum ſancti Gregorii inſertus, atque in Guſſanvillæana recuſus, denuò recenſitus ad codices mſs. duos Theodericenſes. *Oudinus* poſt tempora Gregorii compoſitum fuiſſe contendit. Tom. I. p. 1536. ſeq.

10.) *Liber Reſponſalis* ſive *Antiphonarius.* Ex Reſponſoriis *Reſponſalis* à quibusdam dicitur: Ab Amalario Fortunato *Antiphonarius*, propter Antiphonas; ut ex ejusdem libro *de Ordine Antiphonarii* manifeſtum eſt. Porrò etſi libri hujus multi paſſim meminerint: nemo tamen veterum Reſponſ. Antiph. &c. complexionem adhuc publici juris fecit. Eam autem Cll. Editores in lucem emittendam duxerunt, & quidem ex Codice Compendienſi vetuſtiſſimo, ut eſſet omnium Λιτεργικῶν veluti complementum.

11.) *Variæ Expoſitiones in Librum I. Regum, Lib. VI.* Cenſent verò Cll. Editores, hoc Opus ex Homiliis à ſancto Gre-

Gregorio habitis in Lib. I. Regum à *Claudio* ejus discipulo posteà monasterii Classensis Abbate, collectis coaluisse, & cum nonnullis mendis memoriæ lapsui præsertim adscribendis prodiisse. Vide ipsum Gregorium Lib. XII. indict. V. Ep. 24. ad Johannem Subdiaconum, ubi non absimilem in Proverbia, Cantica Canticorum, Prophetas, libros quoque Regum & Heptateuchum operam à Claudio illo collocatam testatur.

12.) *Expositio super Cantica Canticorum.* Egregiam quidem hanc expositionem Gregorio nostro abjudicare conatus est, qui ipsius Operibus evulgandis ante Monachos Congr. S. Mauri ultimus insudavit Petrus Gussanvillæus; quem errantem, inquit *Dionysius Sammarthanus*, olim secuti sumus in vita sancti Gregorii Gallicè scripta: cùm nondum incidissemus in tot libros manu exaratos, tum expositionis hujus, in quibus hucusque magna ex parte latitârat, tum genuinæ collectionis Paterianæ, ex qua invictum eruitur argumentum, ad hoc opus Gregorio adscribendum. Confer tamen Casim. Oudinum Tom. I. p. 1543. qui T. 2. p. 779. edidit sub nomine Roberti Abbatis S. Vigoris Bajocensis ex Ordine S. Benedicti.

13.) *Expositio in septem Psalmos Pœnitentiales.* Quam Petrus Gussanvillæus Gregorii VII. Papæ fœtum esse existimat, Cll. Editores opus hoc dignum esse arbitrantur, quòd sanctissimo Patri vindicetur.

14.) *Concordia quorundam testimoniorum sacræ Scripturæ* sub nomine Gregorii à Johanne Gillotio primùm Parisiis anno 1571. vulgata.

Tomo IV.

Et quidem in prima ejus parte continetur triplex Vita, seu Historia S. Gregorii Magni.

Primam compendiosè descripsit Paulus Diaconus Casinensis Monachus.

Alteram fusiori stylo complexus est Johannes Diaconus monasterii quoque Casinensis alumnus.

Tertiam ex sanctissimi Doctoris Scriptis potissimùm concinnavit Dionysius Sammarthanus è Congr. S. Mauri, ipsámque priùs Gallicè publicavit an. 1698. Cùm verò lucubrationem hanc, felicis recordationis Innocentio XII. acceptissimam fuisse Authori significâsset Emin. Cardinalis Spada literis datis 8. April. 1698. atque ad majora audenda, impertitâ tanti Pontificis benedictione animos ipsi addidisset, statim ad novam omnium sancti Gregorii Operum editionem se accinxit. Hanc autem Vitam in Latinum versam in libros IV. distribuit. *Liber I.* S. Gregorii historiam ab ortu ad summum Pontificatum complectitur. *Liber II.* quatuor priores Pontificatûs S. Gregorii annos continet. *Liber III.* complectitur historiam Pontificatûs S. Gregorii ab annis 594. & 595. ad annos 598. & 599. *Liber IV.* & ultimus, quidquid superest historiæ vitæque S. Gregorii exhibet.

Parte secundâ Tomi Quarti exhibetur

1.) *S. Paterii Gregorii Magni discipuli Expositio Veteris & Novi Testamenti* non mutila, qualis hucusque prodiit, sed majori sui parte aucta. Quæ eo pluris facienda est, quòd S. *Gregorio* auctore ac hortatore incepta & absoluta, ipsum etiam habuerit approbatorem, ut ex ejus Proœmio intelligimus.

2.) *Alulfi* sancti Martini Tornacensis Monachi, sua ætate (anno MXCII.) celeberrimi *Expositio Novi Testamenti* ex S. Gregorii verbis & sententiis concinnata, aliàs, sed perperàm sub nomine Paterii vulgata. Ut à mendis quàm plurimis purgata prodiret editio, operam dederunt Cll. Editores; quia ex hujus scriptoris Excerptionibus magis ac magis illustrari potest noster Gregorius, genuina Opera dignoscuntur, confirmantúrque optimæ lectiones, aut plurimæ variantes haud spernendæ suppeditantur.

Apud Honorium Augustodunensem III. 32. & Johannem Trithemium cap. 215. inter Gregoriana Opera recensetur brevis quator Evangeliorum explanatio, quæ ab his verbis incipit: *Mathæus sicut in ordine.* Sed Benedictini etsi non diffiteantur, se Explanationis duos mss. Codices, unum in Bibliotheca Regia, alterum in Bigotina Bibliotheca apud Rotomagum eodem titulo initióque in Codicibus annorum circiter 900. invenisse: eam tamen, cùm stylus corruptissimus Gregorianum non redoleat, indignum judicârunt, quæ sancti Pontificis Operibus annumeretur.

In tanta verò doctrinæ ac librorum præstantia *Gregorium* non altum sapuisse quis non demiretur? Erat aliquid, Gregorii Commentaria in Job non tantùm per hominum manus voli- Summa ipsius modestia.

tare

tare, sed etiam in Ecclesia, ipso vivente publicè legi; quòd præstantissimæ moralis doctrinæ sparsis ubique Notis animos pascerent, & instruerent: & tamen, quâ erat ipse incredibili modestia, tantum abest, ut id ratum habuerit, ut etiam deinceps fieri prohibuerit, posterósque reddiderit incertos, utrùm ejus doctrinam, vel animi demissionem pluris facere debeant. Verè *Doctor humilitatis* appellandus, ut Augustinus *gratiæ*. Quanta deinde illa humilitas, quòd in epistola ad Innocentium Africæ Præfectum tantum Augustini scriptis pretium præ suis statuendum esse dicat, quantum siligo furfuri præstat? *Si delicioso*, inquit, *cupitis pabulo saginari*, *beati Augustini*, *Patriotæ vestri opuscula legite*, *& ad comparationem siliginis illius nostrum furfurem non quæratis.* Quo Gregorii pronuntiato *Ven. Beda*, *Rabanus Maurus*, *Paschasius Radbertus*, *Lanfrancus*, *Anselmus*, *Rupertus*, cæteríque Benedictinæ Familiæ Doctores ac Theologi didicerunt, quantoperè Augustini doctrinam facere eos oporteat. Quæ iterùm, quantáque illa animi demissio, quâ se linguæ Græcæ imperitum profiteri minimè erubuit? Possem plures recensere Scriptores, qui si linguæ Græcæ intelligentes haud videri volebant, ejus certè imperitiam in suis dissimulârunt libris; à qua verò dissimulatione *Gregorius* longè abfuit, ut qui nec Græcè se nôsse, nec aliquod opus aliquando à se Græcè fuisse conscriptum ultrò confessus fuit in epistola ad Eusebium Thessalonicensem Episcopum: *Nos nec Græcè novimus*, *nec aliquod opus aliquando Græcè conscripsimus.* Quâ insigni humilitate, ut ego existimo, à Deo meritus est, ut ejus quædam Latina Opera ab ipsis Græcis in Græcam linguam fuerint translata.

De S. Gregorio M. & veteres & recentiores plurimi agunt. Præ cæteris legendus est *S. Isidorus*, Hispalensis Præsul, qui Divi Gregorii synchronus fuit, ejúsque Opera magnoperè laudavit. Deinde *Dionysius Sammarthanus* è Congr. S. Mauri, qui novam ejus Operum editionem adornavit.

Obiit A. 669. 23. Januarii.

II.
S. ILDEPHONSUS
Archiep. Toletanus.

Ejus natales & parentes.

PAtria *Ildephonso* Toletum fuit; Natales & Parentes nobilissimi. Parenti nomen *Stephani*, Matri erat *Luciæ*. Hæc soror *Eugenii* Toletani Archipræsulis fuisse perhibetur. Tam nobilem natu excellens ingenium, animi candor eximius, cæterarúmque virtutum ornamenta, præprimis illibatæ castimoniæ decus Superis juxtà & hominibus charum reddiderunt. Illud patri *Stephano* grave atque acerbum videbatur, quòd filius de vita monastica cogitationes secum animo versaret. Crevit indignatio, cùm *Ildephonsus*, inscio patre, in suburbanum Agaliense Monasterium, disciplinæ regularis observantiâ præ cæteris inclytum, se subduxit. Unde furore plenus istuc advolat, fúsque déque omnia evertit, latebras & angulos omnes perscrutatur, sed irrito labore; cœlo, ut credere fas est, oculis glaucoma objiciente, ne in filii latibulum intueretur. Erat id asceterium haud procul ab urbe remotum, sancti *Juliani* nomine insignitum. Patre domum reverso, Benedictinam vestem pius induit adolescens; matre intereà patris animum mitigante, quòd prolem hanc post complures sterilis thori annos à benigno Numine concessam eidem se vovisse, disertis verbis asseveraret.

Agaliense cœnobium ingreditur.

Vitæ monasticæ rudimentis institutum *Eugenius* avunculus, Toletanus Antistes, primus an secundus? eum ad se accersivit, primísque literis à se informatum, ad S. *Isidorum* Hispalensem Episcopum amplioris doctrinæ ac eruditionis gratia amandavit. Ex quo perspicuum fit, jam à primis Familiæ Benedictinæ annis morem obtinuisse, ut monachi aliquando ad capessendas bonarum artium disciplinas ad insigniores magistros amandarentur. Hîc in virum omnibus doctrinæ & sanctitatis numeris absolutum evasit. Toletum reversus non ita diu pòst in Abbatem sui Monasterii (aliis aliter placet) electus fuit: quâ in præfectura sic monachis perfectionis religiosæ documenta suggessit, ut ea exemplo suo faciliora redderet.

Eugenii Toletani curâ literis imbuitur.

EUGENIO *juniore*, Toletano Episcopo, rebus humanis exempto in ejus locum subrogatus est *Ildephonsus*. Eo in Pontificatu, (c) velut *facula ardens*, ut *Cixila* Episcopus, author vitæ, loquitur, *omnem Hispaniam* castimoniæ scilicet, prudentiæ, Christianæque universæ doctrinæ, heroicarúmque omnium virtutum radiis *perlustravit*, ut dignus habitus sit, stupendis duobus sibi à Deo collatis beneficiis signatam & con-

Toletanæ Ecclesiæ præficitur.

(c) ex Nic. Ant. in Bibl. Veteri Hispana Lib. V. cap. 6. pag. 286. seqq.

consecratam sui memoriam posteris transmittere. Sacrum enim celebranti coram *Recesvintho* munus *Leocadia* Virgo & Martyr apparuit, locúmque sepulturæ hactenùs frustrà quæsitum ostendens, gratias viro sanctissimo pro defensa Deiparæ Matris virginitate, quod paullò antè libris editis præstiterat, ejus nomine habuit. Cujus Martyris sanctissimæ civis suæ, veli segmentum cultello raptim à Rege ministrato ab Ildephonso præcisum servari apud Ovetum in arca sancta reliquiarum, constans fama est. Nec diu pòst in ecclesiam die festo Exspectationis partûs B. Mariæ Virginis ad peragendum matutinum Officium veniens, eandem Filii Dei Matrem in Episcopali cathedra sedentem oculis mortalibus conspicere, sibíque benignè alloquentem audire, ac de thesauro cœlesti acceptam vestem, quâ ipse in hoc solenni festo solus uteretur, sibi porrigentem, adorare promeruit: quod cum aliis per eum à Spiritu sancto peractis miraculis retulisse sibi Urbanum & Evantium *Cixila* testatur; quorum prior ab Isidoro Pacensi (d) dictus Toletanæ Ecclesiæ *veteranus melodicus*, hoc est, cantor; Evantius autem ejusdem Ecclesiæ archidiaconus, *doctrinâ & sapientiâ sanctitatéque, & in omni secundùm scripturas spe, fide, & charitate, ad confortandam Ecclesiam Dei Hispanam*, jam sub captivitate gementem, uterque clarus. Hos auctores *Cixila* habuit, quorum testimonio fidem rei adstrueret: quantumvis de ea siluerint *Julianus* & *Isidorus* Pacensis.

Hermañi Monachi de eo testimoniū. Egregiè autem confirmat famam rei ubique vigentem duodecimi seculi scriptor (e) *Hermannus* monachus, quem historicum Vossius ignoravit, *De miraculis sanctæ Mariæ Laudunensis*, in epistola ad Bartholomæum ejusdem Ecclesiæ Episcopum. *Cùm dudum*, inquit, *in Hispaniam ad videndum gloriosum Regem Ildephonsum* (Alphonsus hic Arragoniæ Rex atque idem Castellæ per Urracam uxorem) *Feliciæ materteræ vestræ filium, profectus, felicissimum ab eo promissum suscepissemus, quòd si secundò ad eum videndum reverteremini, daret vobis corpus B. Vincentii Levitæ & Martyris, nec non & casulam pretiosissimam, quam B. Dei genitrix S. Ildephonso Toletanæ civitatis Archiepiscopo dederat ob remunerationem trium libellorum, quos de virginitate sua composuerat &c.*

Ad Superos abiit an. DCLXIX. die Januarii XXIII. ad quem diem refertur ejus memoria in Romano Martyrologio; quam & reperiri apud vetustissimum Adonis Martyrologii exemplar Joannes Mabillonius prodit in Notis ad Vitam, quæ extat Sec. II. Act. Ord. S. Benedicti. vivere desiit A. 669.

Scripsit, inquit *Julianus*, Episcopus & ipse Toletanus in brevi ejus elogio, *quàm plurimos libros luculentiore sermone potissimos, quos idem in tot partibus censuit dividendos*, id est: Ejus ingenii monumenta.

Librum prosopopeiæ imbecillitatis propriæ, qui deperditus fuit.

De Virginitate S. Mariæ contra tres infideles libellum, qui primùm editus fuit à Mich. Alphonso Caranza, Carmelita, Valentiæ 1556. 8. tum à Basilio Melanio Congr. Casin. monacho Basil. 1557. 8. Hieronymo Welæo Lovanii 1569. 8. Francisco Fevardentio Minorita Parisiis. 1576. 8. atque inde per Bigneum in Bibliotheca Patrum Tomo IX. cum Juliani Pomerii præfatione: & Duaci 1625. 4. Præfationem aliam Gomesani Abbatis Ildensis edidit Edmundus Martene Tomo I. Anecdot. pag. 78. De Virginitate Deiparæ.

Quæ propria istorum trium infidelium nomina fuerint, non satis constat: *Rodericus* Helvidium & Pelagium, *Mariana* Helladium & Pelagium, *Pseudo-Julianus* Theudium & Pelagium vocat: sed cùm *S. Ildephonsus* propriis eos appellare nominibus fuerit dedignatus, in ea multis inquirere haud lubet. Illud exploratæ res est veritatis, quòd cùm vetus Helvidianæ & Jovinianæ hæreseos virus per Hispanias diffundere conati fuerint, eos nomine veterum hæreticorum, Helvidii nempe & Joviniani, perpetuam Intemeratæ Dei Matris virginitatem allatrantium compellandos existimârit. Sic etiam Judæum, qui integritatem in puerpera, non tantùm in partu, ut Jovinianus, vel post partum, ut Helvidius, sed omni tempore sacrilegus respuebat, sectæ suæ tantùm nomine appellavit. contra tres infideles.

Opusculum de proprietate personarum Patris, & Filii, & Spiritûs sancti. Intercidit. Eisengreinius *de sancta Trinitate* vocat.

Opusculum adnotationum in sacris, & Opusculum adnotationum in Sacramentis. Adnotationum libri.

(d) in Chron. ad æram DCCLVII.
(e) apud Sanmarthanos fratres in Gallia Christiana in Episcopis Laudun. fol. 620. pag. 2. Eandem *Hermanni* Epistolam vulgavit Acherius ad calcem Operum Guiberti Novigentini pag. 526.

mentis. Trithemius cap. 55. pro diversis habet Opusculis. Nec malè, ut videtur: nam ita & Vincentius Bellovacensis Spec. histor. lib. 7. cap. 120. & Ms. Casinensis Codex, quem vidit Cajetanus, & sic edidit Mabillonius.

Libri duo adnotationum de cognitione Baptismi, & de itinere deserti, quo pergitur post baptismum. Hæc duo opuscula, quorum postremum Viri eruditi in deperditis numerabant, Stephanus Baluzius in Tomo VI. Miscellaneorum ex Ms.tis Codicibus collecto juris publici fecit typis Ludovici Guerin & Sociorum Parisiis anno 1713. in 8.

Opusculum annotationum actionis diurnæ. Fortè, existimat Nic. Ant. diurni temporis exercitia spiritualiter impensi. Francofordiensis habet *actionis divinæ*: quomodo edidit Henschenius. Mabillonius hunc librum omisit. *Quod totum* (ait Julianus) *partis primæ voluit volumini annectendum. Deinde* (ait) *partis secundæ*

Epistolæ. *Liber epistolarum est, in quo diversis scribens enigmaticis formulis egit, personásque interdum induxit: in quo etiam à quibusdam luculentiora scriptorum responsa promeruit.* Hæc clarissima futura sanctissimi Doctoris monumenta, è quibus historia ejus temporis apprimè illustraretur, ætatis invidia delevit. Attamen extant ex his

EPISTOLÆ DUÆ ad *Quiricium* sive *Cyricium* Barcinonensem Episcopum, in Lucæ Acherii Spicilegio Tom. I. p. 310. 312. (editionis novæ Tom. 3. pag. 315.) præmissa Epistola Quiricii, quâ ei gratias habet pro libro de Virginitate Mariæ ad se transmisso; *ex quo hebetescat Jovinianus, dissipetur Helvidius, simúlque & incredulus ac mente perfidus decidat Judæus.*

Missæ, *Partem sanè tertiam Missarum esse voluit hymnorum atque sermonum.* unde in albo isto Operum collocamus

Missas aliquot. Solenne erat tunc temporis, inquit Nicolaus Antonius, Missas confici pro aliquo festo die Christi Domini, Mariæ Deiparæ, aut Sanctorum. Meminit quidem duarum Cixila, *ubi statim in officio* (Abbatis) *clarens duas Missas in laudem ipsorum dominorum* (SS. Cosmæ & Damiani Martyrum, quibus Monasterium dedicatum) *quas in festivitate ipsorum psallerent, miro modulationis modo perfecit, quas Missas infra adnotatas habemus,* ait. Item alterius paulò pòst Missæ meminit de sancta Leocadia. *Ipse verò manibus,* inquit, *statim complexans & astringens, talia fertur depromere vota, vociferans cum omni populo & clamans: Deo gratias.* VIVIT DOMINA MEA PER VITAM ILDEPHONSI. Et id ipsum repetens Clerus vehementer psallebat alleluja &c. Unde videmus non verba esse Leocadiæ Martyris ea, quæ (f) vulgò ei tribuuntur: *Vivit Domina mea per vitam Ildephonsi*; sed populi acclamantis eidem Martyri è tumulo veluti resurgenti. De aliis Missis, quas Ildephonsum composuisse Cixila & Joan. Bapt. Perezius scribunt, vide Nicolaum Antonium loc. cit.

Hymnos. Meminit Cixila *Cantici*, Hymni, quod Ildephonsus fecerat in Leocadiæ Virginis laudem; fortè ejus quod immissum fuit in Breviarium Gothicum, vulgò dictum Isidorianum.

Sermones. Præseferunt aliquot Ildephonsi nomen, qui ejus non sunt, Sermones, ut mox dicemus. Julianus jam loquitur: *Ulterioris denique partis liber est quartus versibus prosáque concretus, in quo epitaphia, & quædam sunt epigrammata æquè adnotata. Scripsit autem & alia multa, quæ variis rerum ac molestiarum occupationibus impeditus, aliqua cœpta, aliqua semiplena reliquit.*

Epitaphia & Epigrammata quædam. Epigrammata, Ex his, quænam pro germanis & legitimis, quæ verò pro spuriis sint habenda, docebit te Nic. Antonius l. c. p. 291. seq. ubi jure invehitur in Hieronymum Romanum de Higuera Jesuitam, magnum fabularum architectum, quòd plura Ildephonso supposuerit.

Præter hæc attributa *Ildephonso* à Juliano encomiaste duo alia extant opuscula, quorum is non fuit recordatus, fortè quòd non justa opera, sed veluti additiones essent, ut reverà sunt, scilicet

Libellus *de Viris Illustribus* XIII. Libellus de Viris Illustribus. (vel XIV. si caput de *Gregorio M.* additur, quod in nonnullis codicibus desideratur) aliàs *de Scriptoribus Ecclesiasticis,* sive additio ad ejusdem argumenti librum S. Isidori. Cujus in præfatione ipse se prodit auctor, successorem se alterius Eugenii in Sede gloriosa Toletanæ urbis referens. Sequitur tamen animadversione isthæc ampliatio dignissima: *Quam,* inquit, *non ex hominum numero gloriosam dico, cùm hanc etiam gloriosorum illustret præsentia principum; sed ex hoc quòd coram timentibus Dominum iniquis atque justis habetur locus terribilis, omniúque vene-*

(f) ab Auctoribus Hispanis Morali lib. 22. cap. 39. Mariana lib. 6. cap. 10. & aliis passim.

veneratione sublimis. Id propter exhibitam sibi ea in Ecclesia, sive Leocadiæ Martyris, sive Deiparæ Mariæ præsentiam, dubio procul, innuens tantùm, ait. Unde colliges libellum hunc post alteram ex duabus his apparitionibus, hoc est, sub vitæ finem exaratum ab eo fuisse. Qui quidem editus est, atque edi semper solet, cum laudato S. Isidori libello. Prodiit inter Opera Isidori à Jacobo du Breul Monacho S. Germani Parisiensis edita Colon. 1617. fol. pag. 518. & in Andreæ Schotti Hispania illustrata An. 1603. ínque Garsiæ à Loisa Conciliis Hispaniæ, Madrit. 1603. & in Agvirrii T. 3. pag. 77. & in Auberti Miræi Biblioth. Ecclesiastica Antw. 1639. atque Hamburgi. 1718. fol. curâ & operâ Jo. Alberti Fabricii. De Mſ.tis Codd. quos Baronius, Ciacconius, Cajetanus, & Resendius vel habuerunt vel perlustrârunt, vide Nic. Ant. l. c.

Auctarium Chronici S. Isidori.

Supplementum item, seu *continuatio Chronici S. Isidori Hispalensis*, quod cum Lucæ Tudensis Chronico edidit Franciscus Schottus, Andreæ frater, hujus operæ succenturiatus in publicandis *Hispaniæ*, ut vocant, *illustratæ* Auctoribus. Pro genuino Ildephonsi fœtu habent præter Rodericum Toletanum & Lucam Tudensem, Joannes Gerundensis in prologo *Anacephalæoseos Hispaniæ*, & Joannes Ægidius Zamorensis in fragmentis suis Mſs. Alii hoc totum, quod sub Ildephonsi nomine sese venditat, Lucæ Tudensi attribuunt, quorum è numero est Laurentius de Padilla in vita S. Isidori. Utut sit, illud negari non potest, quòd quæ apud *Lucam Tudensem* ex Ildephonso leguntur, valdè interpolata & recentioribus assumentis non modò alterata, sed figmentis etiam de Mahometis pseudoprophetæ in Hispanias adventu, & prædicatione, ejusdémque per S. Isidorum expulsione sint depravata, ut benè advertit Nic. Ant. p. 294.

Opera dubia & supposititia.

Quæ in *Francisci Fevardentii* editione Parisiis anno 1576. lucem sub nomine *Ildephonsi* aspexerunt, ab ipsius calamo profecta non fuerunt: Cujusmodi est 1. *Liber contra eos, qui disputant de perpetua virginitate S. Mariæ & de ejus parturitione.* Quem Ildephonsi non esse, primus, ut Nic. Antonius credit, *Joannes Baptista Poza* (g) advertit, ingenio vir atque eruditione singulari, aliàs studiis infelicissimus; atque hunc sequutus est (h) *Theophilus Raynaudus* uterque Jesuita, rationibus agentes; tandémque rationibus & scriptis libris, qui *Paschasio Radberto* disertè adjudicant, *Lucas Dacherius* (i) & *Joannes Mabillonius* (k) Benedictini, quantumvis *Baronius, Bellarminus* & alii Fevardentii editionem admiserint.

Alia Fevardentianæ editionis opuscula.

Ejusdem Fevardentianæ editionis sunt, sed æquè Ildephonsi nostri non sunt *Sermones XIII.* scilicet I. *De parturitione ac purificatione S. Mariæ.* II. *Contra eos, qui mendosè affirmant Mariam Virginem contra legem Dominum peperisse.* III. IV. V. VI. *De Assumptione B. Virginis.* VII. *De eadem Assumptione super illa verba Lucæ cap. 10.* INTRAVIT JESUS IN QUODDAM CASTELLUM. VIII. & IX. *De eadem Assumptione.* X. *De Nativitate.* XI. & XII. De eadem. XIII. *De Purificatione,* super illa verba Lucæ cap. 11. POSTQUAM IMPLETI SUNT DIES PURIFICATIONIS MARIÆ. Audi Joannem Baptistam Pozam, cujus verba ex Nic. Antonio damus, quia *Elucidarium Deiparæ*, unde hæc sunt, in censuram incurrit sacrosanctæ fidei Patrum, neque in manibus omnium est. Reddit ille causas, quare Ildephonso abjudicet hos sermones. *In sermone I. de Assumptione* (ait) *minùs cautè de adoratione corporis est loquutus. Ibidem voces sunt peregrinæ, & inconcinna phrasis, à legitimo spiritu Ildephonsi aliena. Sermone II. ait, de carnis incorruptione jam me supra satis in priore tomo dixisse credo &c. Ecce ubi non sermo ad plebem, sed fragmentum alicujus scripti. Sermo III. ex centonibus compilatus ab Ambrosio & Augustino desumptis. Sermone IV. insinuat B. Virginem necdum corporis resurrectionem obtinuisse. Et tandem Sermone IV. hunc errorem expressè profitetur. Sermone V. ait: Non audent ministri tartarei hodie attingere suos captivos, quos recolunt redemptos illius sanguine, qui pro mundi salute est dignatus nasci de Virgine. Sermo VI. eum habet errorem, quem diximus supra in sermone quarto, & ex fragmentis Augustini est. Sermo I. & II. de Nativitate Virginis nihil ferè habent, quod ad ortum Mariæ pertineat. Plura capit ex Augustini sermone secundo* DE ASSUMPTIONE, *cujus nomen dissi-*

(g) in Elucid. Virg. Deip. Mar. lib. 4. tr. 4. cap. 6.
(h) De bonis & malis libris part. 1. Erotem. 10. n. 228.
(i) in præfat. tom. 1. Spicileg.
(k) in Act. SS. O. S. B. præf. part. 2. Sec. III. p. 13. & Sec. II. pag. 519. Observ. de quibusdam Ildephonsi scriptis.

dissimulat. Sermone de Purificatione peculiaria quædam scribit de peccato originis, & tamen erroneam illam doctrinam sectatur, quæ negat Christi corpus in momento perfectum & absolutum. Quadraginta (inquit) *dierum numero corpus Dominicum in utero Virginis formatum credimus*; *cujus oppositum scripserat in Synonymis. Quæ omnia persuadent non esse Opuscula Ildephonsi.* Hæc ille, cui *Nic. Antonius* suffragatur.

Eidem falsò attributa S.Eugenii vita &c.

Jam ex aliis, quæ falsò attribuuntur eidem nostro Pontifici Toletano, *vita* est *S.Eugenii*, ejus decessoris, quam solus ei tribuit suppostitius Julianus. Deinde *Corona B.Mariæ Virginis*, quam inter Mariana alia depromptam è codice Mf. Toletanæ Ecclesiæ vulgavit ante aliquot annos Petrus Alva & Astorga Franciscanus in *Bibliotheca Virginali* Ildephonsi nomine, ejus non est ex mente sæpiùs laudati Nic. Antonii, qui quidem jure ac merito miratur, quod quæ inedita Opuscula S. Ildephonsi tot ipsius amatores & illustratores, Toletum frequenter accurrentes, aut ibi commorantes, Toletanæque Bibliothecæ custodes hactenùs latuerint, Petrus Alva non modò primus in eadem Bibliotheca detexerit, sed ea etiam typis se daturum fidem obstrinxerit: quam subinde an liberaverit, memoriæ non prodit.

Julianus S. Ildephonsi Biographus.

Vitam *S.Ildephonsi* scripsit *Julianus* Episcopus Toletanus ab An. 680. ad 690. quæ Ildephonsi libello de S. E. subjicitur in Miræi Bibliotheca Ecclesiastica atque in Conciliis Hispanicis Garsiæ Loaisæ, & Agvirrii Tom. 3. pag. 80. extat etiam in limine Tomi sexti Miscellaneorum Stephani Baluzii, & cum Cixilæ Toletani etiam Episcopi ab anno 752. ad 775. additamentis in Actis Sanctorum Tom. 2. Januarii 23. p. 537. Quæ alii recentiores Scriptores de rebus sanctè ac laudabiliter ab eo gestis afferunt, omnia è duobus hisce priscis Biographis, ceu fontibus, derivata fuerunt.

Obiit A. 709. VIII. Kal. Junii.

III.
S. ALDHELMUS
Episcopus Schirburnensis.

D*Ignus* Cambdeno (l) videtur ALDHELMUS, *cujus memoria in æternitatem vigeat, non solùm sanctitatis, sed etiam doctrinæ nomine, ut ea ferebant tempora.* Eum verò ex illustri Saxonum genere procreatum ferunt, patre *Chentuno* aliàs *Kentenio*, qui Inæ nunquam satis laudato occidentalium Saxonum Regi sanguine conjunctus fuisse perhibetur. Primis adolescentiæ annis (m) *Maidulpho* Scotto monacho & eremita præceptore usus est: qui id temporis, urgente necessitate, duro telo, *Bladuni* scholam publicam aperuit, ut sic saltem inopiam utcunque depelleret. Impetraverat priùs tamen à castellanis, qui *Bladunum* inhabitabant, humilem domum, sed quæ tam parvis initiis satis ampla fuit. Crescente verò discipulorum numero, cœpit de domo ampliori cogitare.

Aldhelmi patria, & educatio.

Intereà *Aldhelmus* Dorovernum Cantiorum petiit, ut jactis Latinæ linguæ fundamentis adjiceret artes, nempe Dialecticam, & Rhetoricam, tum etiam Græcæ linguæ cognitionem: in quibus diligentissimè & à *Theodoro* Cantiorum Archiepiscopo, & ab *Adriano* Augustiniani cœnobii Abbate instructus est. Nec literas Hebraicas prætermisit, ita ut notitiam trium linguarum sacrarum haberet. *Prophetarum exempla, Davidis Psalmos, Salomonis tria volumina, Hebraicis literis benè novit, & legem Mosaicam,* inquit Monachus (n) anonymus Malmesburiensis, qui ejus vitæ historiam inter alios in literas retulit. Dúmque hæc Doroverniæ *Aldhelmus* ageret, mirum in modum *Maidulphi* schola aucta fuit; usque adeò, ut favente *Ina* Rege, & *Agilberto* Ventano Episcopo, collegium monachorum multorum intra castelli septa instituerit, officinis tumultuario opere ad tempusculum extructis. Hujus successus lætissimus nuntius ad *Aldhelmum* pervenit, qui paulò pòst relictâ Cantiâ, Bladunum reversus est. Ubi statim monachus factus, plurima virtutis exempla ostendit. Nunquam (o) pedem è monasterio, nisi necessitas exigeret, extulit, legendo, orandóque omne tempus absumere solitus, ut, sicut ipse in quadam epistola scribit, legendo Dei loquentis vocem audiret, orando Deum ipsum alloqueretur. Victus ei tenuis & paucissimus, ut spiritui carnem servire cogeret. Ejus rei causa vicino cuidam fonti, qui nomen ejus posteà ferebat, se ad humeros

Literis Græcis & Hebraicis instructus.

Bladuni Monachum induit.

(l) In descriptione Wiltoniæ.
(m) Leland. de Script. Britan. cap. LXXI. pag. mihi 97.
(n) extat in Actis SS. die 25. Maji cap. 1. p. 84. col. 2.
(o) Harpsfeldius ex Guill. Malmesbur.

ros noctu immergere solitus erat, dum totius psalterii, quasi pensum nocturnum, precationes absolvisset.

Abbas præficitur.

His virtutibus ornatus cùm esset *Aldhelmus*, non alius magis idoneus ab obitu *Maidulphi* regendo novo monasterio visus est *Leutherio*, Ventano Episcopo, qui à vicinis rogatus Abbatibus, *Aldhelmum* ibidem Abbatem primum instituit, atque cœnobii habenas pro jure tunc Episcoporum moderandas eidem contradidit. Sub quo quantum creverit monasterium, non facile est credere. Erat enim in maximo pretio cùm propter generis nobilitatem, tum maximè propter literas: quarum gratiâ ad illum confluxêre multi, non modò ex Hibernia & Scotia, verùm etiam ex ipsa Gallia. *Artivillus* cujusdam Reguli Scotiæ filius literarum studiosissimus sua Scripta *Aldhelmo* examinanda misit, ut Guillelmus Malmesburiensis his verbis narrat: *Hic quicquid literariæ artis elaborabat, quod non adeò exile erat,* ALDHELMI *committebat arbitrio, ut perfecti ingenii lima scabredo eradicaretur Scotica.* Hactenùs Malmesburiensis.

Primus inter Anglos poësin excoluit.

Primus inter Anglos sanè fuit, qui Latina carmina condiderit. Qua de re ipse idoneus testis est, dum scribit:

Primus ego in patriam mecum, modò vita supersit,
Aonio rediens deducam vertice Musas.

In quibus etiam patriâ linguâ scitè & eleganter tam componendis, quàm aut pronuntiandis aut canendis eminuit. quorum aliquot Elfredi Regis tempore, ut ipse Rex testatur, vulgò canebantur. Qui quid ea de re retulerit, memoriâ sanè cum primis dignum est; fuisse videlicet illius seculi populum adhuc rudem, agrestem, & rebus sacris, perfunctoriè deditum: neque diuturnam aliquam in templis moram tulisse; sed sacris Missarum mysteriis celebratis, domum mox confestim convolâsse. Hoc vir prudens Aldhelmus cùm perspiceret, abeuntibus in ponte, quo transeundum erat in rura, se objicit, canendíque peritia eorum aures demulcet. Ob quam cùm esset populo gratus, & plausibilis, viderétque, quæ canerentur, magna cum voluptate in aures animósque influere, magis seria, & ex sacris Scripturis petita sensim aspergit, eóque pedetentim eos traducit, ut cum majore animarum suarum fructu sacros dies transigerent.

Romam accersitur.

Hæc & similia effecerunt, ut vel *Sergius* ipse Pontifex Romanus illum accerseret, & venientem ad se summo cum honore & humanitate acciperet, ac abeuntem munificentia quadam dimitteret. Certè *à Sergio Papa* pro libertate Monasteriorum suorum, *Fromensis* seu *Formensis*, & *Bradefordiensis*, quæ nova condidit, privilegium impetravit, ab Ina Rege dein confirmatum, testante *Willelmo* in lib. I. de Regibus Angl. cap. 2.

Posteaquàm verò *Heddius* seu *Hedda*, occidentalium Saxonum Episcopus anno 705. humana absolvisset, episcopatus in duas parœcias seu diœceses, nempe in Wintoniensem, & Shireburnensem divisus est; quarum prior *Danieli*, altera *Aldhelmo* nostro data est: qui ambo & in rebus ecclesiasticis, & in scientia Scripturarum non mediocriter instructi erant.

fit Episcopus.

Aldhelmus (p) initio sui episcopatûs, cùm ad *pontificale*, ut ipse vocat, *conciliabulum* unà cum sodalibus suis proficisceretur, ad Berkingense agri Londoniensis virginum cœnobium divertit, cui tunc *Hildelita* venerabilis Abbatissa præerat; ejúsque rogatu *Librum de Virginitate* scribendum suscepit, quem exemplo Sedulii & prosa oratione & metro composuit. Eximium hoc vocat Beda, quamquàm salebroso & inculto stylo compositum. Metricus liber scriptus ad Maximam Abbatissam: prosa inscripta *reverendissimis Christi Virginibus, Hildilithæ, regularis disciplinæ & monasticæ conversationis magistræ; simúlque Justinæ ac Cuthburgæ, nec non Osburgi, contribulibus suis; atque necessitudinum nexibus conglutinatæ sibi Alfgidæ, ac Scholasticæ, Hidburgæ, & Berngidæ, Eulaliæ ac Teclæ, rumore sanctitatis concorditer Ecclesiam ornantibus.* In prosæ capite quarto maximè perstringit superbas virgines, quæ tumido elationis supercilio inflatæ de sola carnis integritate gloriantur, seséque periculoso naufragio grassante diræ tempestatis turbine, velut inter scyllam & barathrum voraginis committunt, unde capite octavo necessarium esse ait, ut veram & non frivolam delicatæ virginitatis gloriam *humilitatis cautelâ* tutentur. Quæ sanè cautela longè contraria est perniciosæ illi securitati ac confidentiæ, quam Willelmus Malmesburiensis ex falsis haud dubiè narratiunculis, Aldhelmo viro sanctissimo, & in rebus spiritualibus, teste Beda, instructissimo, perperàm imputat. Sanè quàm studiosè virginitatem coluerit vir sanctus, ex duo-

Librum de Virginitate scribendum suscipit.

(p) Mabill. Annal. Tom. 2. pag. 12.

duobus libris de ea scriptis satis supérque intelligitur: quàm cautè mox allata testimonia probant.

Quantus in literis fuerit.

Quantus jam *Aldhelmus* in literis fuerit, Venerab. Beda 18. cap. quinti libri Historiæ suæ testis his verbis optimus est: *Aldhelmus cùm esset adhuc Presbyter & Abbas Monasterii, quod Maidulfi-urbem nominant, scripsit jubente Synodo suæ gentis librum egregium adversus errorem Brittonum, quo vel Pascha non suo tempore celebrant, vel alia perplura ecclesiasticæ castitati & paci contraria gerunt, multósque eorum, qui occidentalibus Saxonibus subditi erant, Britones ad catholicam dominici Paschæ celebrationem hujus lectione perduxit. Scripsit & de Virginitate librum eximium, quem in exemplum Sedulii geminato opere & versibus hexametris & prosa composuit.* Scripsit & alia nonnulla, nempe librum metricum de octo vitiis, ænigmata & epistolas quasdam, *utpote vir undecunque doctissimus; nam & sermone nitidus, & scripturarum (ut dixi) tam liberalium quàm ecclesiasticarum erat eruditione mirandus. Quo defuncto, Pontificatum pro eo suscepit Forthere, qui usque hodie superest vir & ipse in Scripturis sanctis multùm eruditus.* Hactenùs Venerabilis Beda, cui adjungendus Willelmus in jam citato lib. 1. de Regibus Anglorum cap. 2. *Erat vir ille*, scilicet Aldhelmus, *cùm religione simplex, tum eruditione multiplex, & qui famam virtute præiret, liberalium artium epotator: ut esset mirabilis in singulis, & in omnibus singularis.*

Ejus obitus An. 709. VIII. kal. Jun.

Decessit vir in omni genere virtutis ac doctrinæ excellens anno Christi 709. VIII. Kalendas Junii, postquàm annis non ampliùs quatuor Episcopatui maxima cum laude præfuit. *Hunc Adelhelmum*, inquit Cambdenus, *jam defunctum, in Tutelarem sanctum sibi ascivit Athelstanus ille Magnus, qui eo nomine oppidum hoc maximis immunitatibus donavit, monasterium amplissimis donariis dotavit, in eo sepulturam elegit, ejúsque monumentum etiamnum ostendunt incolæ.*

Scripta

Nunc restat, ut nomina librorum, quos illum edidisse refert *Guilielmus Malmesburiensis* in libello longè elegantissimo, quem de ejus vita accuratissimè scripsit, cum *Joanne Lelando* indicemus.

de erroribus Britañorum.

De Erroribus Britannorum, sive de *Circulo Paschali.* Et erat hoc primum opusculum, in quo acuti ingenii periculum fecit: quódque jam suo ævo deperditum querebatur Willelmus Malmesbur. Unde Cl. Fabricius Bibl. med. & mſ. Latinit. lib. 1. illud intercidisse scribit, ac lectorem remittit ad Pagium ad An. Christi 692. num. 24. seq. & ad An. 699. num. 2. At enim superest hodienum, cùm nihil sit diversum ab epistola 44. inter Bonifacianas sic inscripta: *Domino Gloriosissimo occidentalis regni sceptra gubernanti: Geruntio Regi simúlque cunctis Dei Sacerdotibus per Domnoniam conversantibus, Althelmus sine meritorum prærogativa Abbatis officio functus, optabilem in Domino salutem. Nuper cùm essem in Concilio Episcoporum ex tota Britannia, innumerabilis Dei Sacerdotum caterva confluxit, ad hoc præsertim congregata, ut pro Ecclesiarum sollicitudine, & animarum salute ab omnibus decreta Canonum & Patrum statuta tractarentur, & in coñune Christo patrocinium præstante conscriberentur. His igitur ritè peractis, omne Sacerdotale Concilium meam parvitatem pari præcepto & simili sententiâ compulerunt, ut ad veræ pietatis præsentiam epistolarum apices dirigerem.* Qui Geruntius Mabillonio unus fuisse videtur ex illis decem Regibus, quos occidentalibus Saxonibus post Kenwalchium imperâsse docet Beda in lib. 4. c. 12. nam Domnonia Westsaxonum Regno attribuebatur. Mabill. in Elog. p. 227.

De Virginitate,

De Virginitate prosa & carmine libri duo, cui tertius de *Pugna vitiorum* adjunctus est, quos & Hildelithæ Virgini dedicavit. Librum *de Laude Virginitatis* edidit Jac. Faber Daventriæ 1512. 4. Eosdem libros Canisius ex monasterii S. Galli Bibliotheca vulgavit; qui in nova ejus Lectionum antiquarum editione Tomo I. pag. 708. seqq. recusi fuerunt. Occurrunt etiam in Bibliotheca PP. Colon. Tom. VIII. ubi etiam *Liber de Virginitate* (ante carmen de hoc argumento) prosa ab Aldhelmo scriptus extat, quem tamen emendatiorem Henricus Warthonus ex MSs. Lambethano & Sarisburiensi, Londini 1693. in 4. exhibuit. Barthio ob præfationem libro præfixam Aldhelmus maximi ingenii scriptor audit.

de Septenarii dignitate, &c.

Scripsit præterea ad *Alfridum* Regem Transabrinum librum hæc continentem: *de septenarii numeri dignitate* ex veteris & novi Testamenti floribus, disciplina Philosophorum collectum: *de admonitione charitatis, de Insensibilium rerum natura.*

De veteris & novi instrumenti Floribus.

De Charitate.

De mirabilium, aliàs sensibilium rerum Naturâ.

De Arithmetica

De Astrologia

De metrorum Generibus & Schematibus

Ænigmaton libellum, quem post editionem Basil. 1557. cum notis edidit Martinus Antonius Delrio Moguntiæ 1601. in 12. illique *Monosticha* adjunxit. Ænigmata, In his verò Ænigmatibus Aldhelmi à Delrio vulgatis præponitur Prologus metricus, in quo observavit auctor acrostichon duplex sic versu redditum:

Aldhelmus cecinit millenis versibus odas.

Post prologum sequitur in veterrimo codice Bibliothecæ S. Germani Parisiis Longobardicis literis exarato aliud Acrostichon in editis omissum, quo exprimitur nomen *JESUS*. Sunt, qui *ænigmata* & *monosticha* Aldhelmo abjudicare, & ad Alcuinum vel Columbanum referre volunt, prout Fabricius in Bibliotheca veteri Latina testatur. At enim pro genuino Aldhelmi fœtu habuit *S. Eulogius* Martyr Cordubensis, eáque tanti fecit, ut ex Pampilonia cum aliis melioris literaturæ libris secum retulerit, ut in ipsius vita tradit Alvarus apud Mabill. in Elogio. pag. 227.

Cantiones, Epistolæ, & alia. *Cantiones Saxonicæ*, in quibus vel ad miraculum, teste Ealfrido, claruit. Edidit etiam

Librum epistolarum, è quibus

Epistola ad Eahfridum habetur in Usserii Epistolis Hibernicis pag. 37. adde pag. 129.

De vita monachorum versus elegiaci, quorum initium

Quid deceat Monachum, vel qualis debeat esse
Qui vult ut dicam, porrigat ipse manum.

Hos versus D. *Jamesius* S. Aldhelmo adscribit, eos verò inter Mss. Codd. in Bibliotheca Cotton. sub effigie *Caligulæ* Lit. A. Cod. XI. n. 3. asservari à *Thoma Smitho* in Catalogo pag. 34. edocemur.

Salmasii de eo judicium. *Egregius auceps antiquarum vocum* dicitur à *Salmasio* ad Spartian. pag. 647. ubi Apographum ejus ex vetustissimo Codice à *Jureto* sibi communicatum laudat. Quæ laus verò mihi ejus non absimilis videtur, quâ *Lenæus Grammaticus*, ætate Cæsaris Augusti, Sallustium ornavit, cum vocans *priscorum Catonis verborum eruditissimum furem*. Vocabula verò *Aldhelmi* desita, obsoleta, & inusitata excerpit & illustrat *Cerda* in adversariis sacris cap. 165. pag. 430. seq. Plura ejus loca præter Meursium mantissa ad lib. de luxu Romanorum cap. 1. emendat Jo. Frid. Gronovius in Monobiblo Observationum Ecclesiasticarum cap. 6. 8. 15. 20. & Barthius in Advers. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. lib. 1. p. 142.

Quanti ejus Scripta fecerit S. Bonifacius. Quanti Scripta S. Aldhelmi fecerit *S. Bonifacius* adhuc Diaconus, indicat Epistola 4. his verbis: *Obsecro, ut mihi Aldhelmi Episcopi aliqua opuscula, seu prosarum seu metrorum aut rythmicorum dirigere digneris ad consolationem peregrinationis meæ & ob memoriam ipsius beati Episcopi.* Factus est dein S. Bonifacius Sacerdos anno circiter DCC. XII. Episcopus Romæ an. DCCXXIII. Martyr anno DCCLV.

Ipsius vitæ Scriptores. Vitam S. Aldhelmi in literas retulêre præter Bedam *S. Egwinus* Wicciorum Episcopus ejus æqualis, *S. Osmundus*, Sarisberiensis Episcopus seculo XI. *Eadmerus* Cantuariensis & Willelmus Malmesburiensis Monachi seculo insequenti. Ejus meminerunt Scriptores Rerum Anglicarum plerique, & post antiquos Harpsfeldius seculo 7. cap. 19. & sec. 18. cap. 11. Eduardus Maihew in Trophæis Anglic. ad diem XXV. Maji & Alfordus in Annalibus Ecclesiæ Anglicanæ ab anno 666. quo statuit Abbatem creatum, & ad annum 709. quô è vita migravit. Henricus Warthon in Angliæ sacræ Parte II. ubi librum de vita Aldhelmi à Willelmo Malmesburiensi scriptum, & in quatuor partes distinctum edidit, cujus compendium, seu Elogium Aldhelmi à se contextum Mabillonius in prima parte seculi tertii Benedictini vulgaverat, conquestus, se nullam ejus vitam potuisse assequi. At nactus posteà hanc à Malmesburiensi scriptam, edidit in Appendice primæ partis seculi quarti, & quidem (ut præfatur) ex MS. Codice Bibliothecæ Cottonianæ, eodem verisimiliter, unde Henschenius & Papebrochius acceptam in Actis Sanctorum die 25. Maji in lucem emiserunt.

IV.
BEDA VENERABILIS PRESBYTER.

Obiit A. 735. VII. kal. Junii.

PRæcipuus hic Ecclesiæ Anglicanæ Doctor in auras vitales elatus est anno à partu Virgineo sexcentesimo septuagesimo tertio. Natale solum fuit ignobilis vicus *Girvum* dictus haud procul à *Tinæ* fluminis ostio, in agro

Dunel-

Bedæ natales & educatio. Dunelmensi. Istic lucis usuram accepit à parentibus Anglo-Saxonibus, sed ignotis, eo tempore, quo Egfridus Northumbris imperabat. Cùm septimum ageret ætatis annum, curâ propinquorum datus est educandus *Benedicto Biscopo.* Erat is monasterii S. Petri ad *Weremutham* & monasterii S. Pauli ad *Girvicum* reverendissimus Abbas, ut qui utrumque construxerat. Quamvis unum potiùs monasterium tum propter locorum viciniam, tum maximè ob unum idémque regimen, mutuúmque monachorum consensum & commercium censeri poterat. Regula S. Benedicti in utroque illo cœnobio à primordiis viguit. Fuit verò Beda in Wiremuthensi cœnobio monachū induit. non in Girwensi, sed in Wiremuthensi monasterio traditus Biscopo: tametsi posteà apud Girvicum cum *Ceolfrido*, Biscopi successore mansit, ibidémque diem supremum explevit.

Ejus studium & meditatio Scripturarum. Quid rei egerit Beda in monasteriis hisce, nobis aperit in Epitome sua his verbis: *Cunctum ex eo tempus vitæ in ejusdem Monasterii* (Girwicensis) *habitatione peragens, omnem meditandis Scripturis operam dedi: atque inter observantias disciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in Ecclesia curam, semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui.* „ Verè hoc Bedam de se „ scripsisse, inquit Jacobus (q) Gretserus è S. J. doctus Theologus, te„ stantur tot ejus in sacras literas ex„ planationum volumina, & alia plu„ rima opuscula partim de argumentis „ sacris, partim de ingenuis & libera„ libus artibus composita; quæ pro„ fectò non nisi ab illo, qui semper „ aut discere, aut docere, aut scribe„ re dulce habuit, proficisci potue„ runt. „ Summa ergò hæc vitæ ipsius fuit, meditatio & studium Scripturarum, cui tantum impendebat temporis discendo, docendo, & scribendo, quantum sibi post disciplinæ regularis, & officiorum divinorum pensum supererat. Quo magìs mirandum est, hominem tantum tot rebus impeditum, nec posthabuisse statûs sui officia, à quibus facilè eximi potuisset: nec tamen minus à summis viris aut didicisse, aut scripsisse: *Beda Monachus erat*, inquit Gaufridus Boussardus, *per dies & noctes cum Fratribus suis jugi psallentio invigilans; ac veluti nihil oraret, studiis literarum semper incumbens. Ejus vitam si consideres, nihil ipsum literis indulsisse, si studia, nihil orationi impendisse judicabis.* Ita ille in epistola ad Petrum Securibilem de editione Comentarii in Apostolum à Beda ex Augustini Operibus deflorati. Utinam etiam pia hæc mentis agitatio ad multos derivetur Bedæ exemplo! cui post monastica exercitia id solum cordi fuit, meditari Scripturas, discere, docere, & scribere. Quamquàm utriusque istius cœnobii Monachi non solis animi actionibus exercebantur: siquidem Biscopus Abbas, teste Beda in ipsius vita, *Fratrum simillimus aliorum, ventilare cum eis & tritulare, oves vitulásque mulgere, in pistrino, in horto, in coquina, in cunctis Monasterii operibus jocundus & obediens gaudebat exerceri.* Et Beda ipse tametsi fortasse exterioribus officiis minùs occupatus, tamen amanuensis & exscriptoris laborem non defugiebat, ut paulò pòst videbimus.

Græcæ linguæ peritia. Nullum fuit artis aut disciplinæ genus, in quo vir discendi avidus non fuerit diligentissimè versatus: in cujus rei subsidium præter Latinam, etiam Græcam linguam comparaverat. Quod quidem mirum est in homine privato, & in extremis ferè Britanniæ recessibus intra Monasterii parietes consistente. Omnem verò studiorum suorum rationem in Scripturæ sacræ interpretationem conferebat. Huc vigilias suas, huc lucubrationes dirigebat, quò posset vel in suo, vel in discipulorum animis tam sanctum & laudabile studium promovere.

Præceptores. Plures habuit præceptores Beda; in his *Tumberthum* Monachum, Ceaddæ Liccifeldensis Episcopi discipulum, quem unum fuisse *de iis, qui se in Scripturis erudiebant*, fatetur Beda in Hist. lib. 4. cap. 3. Sunt, qui eum *Joannis de Beverlaco*, Episcopi Hagulstadensis discipulum ajunt, rectiùs *Joannis Archicantoris Romani* dixeris, quem sui futurum magistrum monasterii Biscopus Româ in Angliam adduxerat. Nec dubium, quin aliquos audierit ex doctissimis discipulis Theodori & Cantuariensis Episcopi & Hadriani Abbatis.

Fit Presbyter, & libros scribere incipit. Anno ætatis decimo nono Diaconatûs, anno tricesimo Presbyteratûs gradum suscepit. Sacerdotiô initiatus, non antè, libris scribendis operam dedit. Qua in re Accam Hagulstaldensem Episcopum præcipuè hortatorem, & incitatorem habuit, cujus exstat

(q) in Dedicatione Commentarioli de sanctis Palæstinæ locis ad Steph. Abbatem Schirensem; qui extat Opp. Tom. 4. pag. 240.

exstat epistola Bedæ inscripta ante ipsius Bedæ commentaria in Evangelium Lucæ. Primus fuit, qui nobis integram in septem Epistolas Catholicas reliquit expositionem. Etsi verò Beda tantis rebus dignus, & tam arduis occupatus studiis esset, tantâ tamen fuit modestiâ, ut Scriptoris amanuensis operam non subterfugiens, *ipse sibi dictator, simul notarius, & librarius exsisteret.* Nec nova solummodò excudebat Opera; vetera quoque in lucem extrahebat, vel in compendium redacta novo indumento, ut lectoribus gratiora acciderent, amiciebat. Testem fero, inquit laudatus *Gretserus*, hunc Commentariolum de Palæstinæ locis sanctis, quem ab Adamaño Scoto, seu Hiberno religiosissimo, atque celeberrimo Abbate, ex ore Arculphi, Episcopi Gallicani compositum ipse Breviatoris munere functus, epitomavit. In omnibus verò lucubrationibus suis Beda doctrinæ SS. Patrum addictissimus fuit, ita ut non tam nova opera cudisse, quàm ex ipsorum monumentis collectanea excerpsisse fateatur. Locum semper, ex quo profecit, ad marginem annotavit. Quo iniquior in virum modestissimum Desiderius Erasmus, qui in adnotationibus ad Marci cap. 14. sugillat Bedam, ob dissimulatum, ut putat, Hieronymi nomen, dum locum ex Hieronymi commentariis in Matthæum Beda transcribit in Marcum, quasi novi commenti gloriolam ex veterum scriptis suffurari voluerit. At longè alia mens Bedæ fuit, lectorem in expositione in Evangelium Marci obsecranti, *ut si hæc opuscula transcriptione digna duxerit, adnotationem nominum eorum, quæ in margine apposita sunt, diligens scriptura conservet.*

Primus in 7 Epist. Cathol. commentatur.

Tantam existimationem ingenii sui monumentis Beda obtinuit etiam apud exteros, ut ipsum Sergius Pontifex Romanus Romam arcessivisse dicatur: cujus rei epistolam à Sergio scriptam profert Willelmus Malmesburiensis in libro I. de Regib. Angl. cap. 3. Bedam tamen non vertisse patrium solum, communior opinio est, satisque intelligitur ex ipsius Epitome, *ubi cunctum ab infantia tempus vitæ suæ in sui monasterii* habitatione à se peractum adfirmat.

Numerus Discipulorum:

Habuit verò suo in monasterio tot ferè discipulos, quot Monachos, id est, sexcentos; tot enim in Wiremuthensi & Girwensi Congregatione Cœnobitæ degebant; immò etiam alios ex diversis monasteriis confluentes, ut ipsius eruditione proficerent. Istic auditores habuit *Eusebium* seu *Huetbertum* (nam binominis erat, ut patet ex præfatione ad librum IV. in Samuelem) posteà Abbatem Wiremuthensem, cui *librum de ratione temporum*, & *Explanationem in Apocalypsin*; *Cuthbertum* Huetberti successorem, cui *librum de arte metrica* nuncupavit; *Constantinum*, ad quem exstat libellus de numerorum divisione, *Nothelmum* primò Presbyterum Londinensem, deinde Episcopum Cantuariensem, quo petente edidit *librum Quæstionum* 30. in libros Regum, & alios, quorum nomina nobis ignota. Nec tamen intra Monasterii sui cancellos ita sese continuit, ut foras prodierit nunquam. Superiore seculo tenebris eruta est ipsius epistola ad Egbertum Eboracensem Archiepiscopum adversùs corruptos sui seculi mores, in qua hæc præfatur: *Memini te hesterno dixisse anno, cùm tecum aliquot diebus legendi gratia in Monasterio tuo demorarer, quòd hoc etiam anno velles, cùm in eundem deveniens locum, me quoque ob commune legendi studium ad tuum accipere colloquium.* Id intelligendum videtur de Monasterio Eboracensis Ecclesiæ, in quo Egbertus adhuc Monachus, Ceolwlfi Northanimbrorum Regis consanguineus, Bedam præceptorem habuisse fertur in vita Alcwini Abbatis.

quibus varios libros inscribit.

De vitæ illius sanctitate (non enim hîc rem tantùm literariam spectamus) legendus est *Willelmus Malmesburiensis lib.* 1. *de Regibus Angl. cap.* 3. Modestiam viri satis indicat *liber Retractationum ab ipso editus in Acta Apostolorum, exemplo eximii Doctoris ac Pontificis Augustini. Quod quidem præstitit, maximè vel addendi, quæ minùs dicta, vel emendandi gratiâ, quæ secùs quàm placuit dicta videbantur.* Ex hoc modestiæ affectu Beda non propriam in exponendis Scripturis sententiam, sed scita sanctorum Patrum exprimere studuit. Id jam superiùs dictum.

Vita in eo sanctitas & modestia.

Nec tamen homo veritatis amantissimus sic in auctoritate majorum totus erat, ut quidquid illi dixissent, nullô delectu sibi adfirmandum esse putaret. Isidorum Hispalensem Episcopum secutus erat Beda, dum in Commentario in Acta Apost. cap. 1. scripsit, Simonem Zelotem eundem esse, *qui post Jacobum fratrem Domini Hierosolymorum rexit Ecclesiam, ac sub Trajano crucis martyrio coronatum fuisse, cùm centum & viginti esset annorum.*

rum. Quod tamen in Retractationibus suis in dubium revocat: tametsi non adhuc constanter negare audeat. Possunt & alia adduci testimonia, quibus probemus, Bedam non ita credulum ac præcipitis fuisse judicii in scribenda Historia sua: cùm etiam in scriptis Patrum delectum ac censuram adhibuerit. Lege ipsius Præfationem Historiæ ad Ceolwlfum Regem, in qua quibus auctoribus res à se relatas didicerit, declarat.

Vix autem Beda discere, docere, & scribere priùs desiit, quàm vitam agere; nam ut Wilhelmus Malmesburiensis scribit, supremo decumbens morbo *totis diebus, præter debitum psalmodiæ pensum assiduis ad discipulos lectionibus, ruminandísque & absolvendis quæstionum difficultatibus, gravedinem valetudinis decipere suspensa interim cogitatione nitebatur, & subinde monebat discipulos: Discite filioli, dum vobiscum sum; nescio enim quamdiu subsistam.*

Ejus obitus Anno 735. 7. kal. Jun.

Finem vivendi fecit anno Christi 735. die festo Ascensionis dominicæ 7. kal. Junii. Quam sanctus verò ille fuerit, docet ejus discipulus Cuthbertus in epistola ad Cuthwinum de Bedæ morbo & obitu. Morti proximus dedit Fratribus suis Presbyteris xeniola (S. P. Benedictus enim in Regulæ suæ cap. 54. eulogias non prohibuit, modò ne darentur, acciperentúrve citra conscientiam Abbatis) ut memoriam sui haberent in sacris Officiis, ad eum modum, quô Antonius Athanasio *melotem unam,* Serapioni *alteram,* Fratribus *cilicinum vestimentum* testamento reliquit. *Sepultus est in Gyrwe,* inquit Turgotus Prior Dunelmensis, *in cujus videlicet Bedæ honorem porticus ad aquilonarem plagam ecclesiæ S. Pauli in Girwe consecrata, venerandam Fidelibus nominis ejus ibidem præstat memoriam. Ostenditur etiam locus hodie, ubi de lapide mansiunculam habens ab omni inquietudine liber sedere, meditari, legere, dictare consueverat, & scribere.* Epitaphium ex Thuaneo Codice exscriptum sic sonat:

Epitaphium.

Crystallus patriæ, gregis astrum, lumen avorum,
Laus juris, bajulus legis, honórque jacet.
Beda datus sacris, gravitate senex, puer annis,
Devotæ mentis æthera thure replet.
Discit, scrutatur divina, docet, meditatur:
Hujus cura Deo reddere vota fuit.
Justitiæ sedes, virtutum regia, casus
Illecebræ, gladius lubrica carnis arans.
Ense pio verbi confratrum castra tuetur,
Ne Christi miles hoste ruente ruat.
Nam invasit eo præsente penuria mentes:
Esurie lætis pascua læta fuit.
Hujus in ecclesia nardus respirat odorem,
Et circumfusos mulcet odore bono.
Hic dum subtrabitur cæco carbunculus orbi,
Orbis damna ferens munere lucis eget.
Vellere deposito superum comitatur ovile,
Cui merces operis vita beata Deus.

Statim post mortem Sanctus habetur.

Statim ab ipso obitu Venerabilis Beda *Sanctus* habitus est & appellatus. Certè Elfredus Presbyter Dunelmensis, referente Turgoto in lib. 3. Hist. Dunelm. cap. 7. *ad Monasterium, quod est in Gyrvum, ubi Bedam Doctorem conversatum, defunctum, & sepultum noverat, singulis annis adveniente anniversaria dormitionis ejus die venire, ibíque precibus & vigiliis solebat insistere.* Vivebat verò Presbyter ille Eadmundo Episcopo Dunelmensi, qui anno 1020. electus est. Is est Elfredus, qui sancti Bedæ Reliquias clanculum suffuratus Dunelmum transtulit. Hugo autem Dunelmensis Episcopus anno 1154. electus, *feretrum nimis pretiosum, auro purissimo, & argento mundissimo optimè fabricatum, lapidibúsque pretiosis opere mirifico adornatum construxit, in quo viri venerabilis Bedæ Presbyteri & Girwensis Monachi ossa cum multorum aliorum Sanctorum Reliquiis collocavit,* sicut in appendice ad Turgotum legitur.

Cur Venerabilis Presbyter dicatur.

Multis Elogiis celebratur Beda, tum subparibus, tum sequioribus. Quo verò tempore, quáve de causa Beda sit dictus *Venerabilis Presbyter*, inter eruditos etiamnum disceptatur. Si Trithemio credimus, *Venerabilis* dictus est, dum adhuc in vivis erat, ideò scilicet, quòd cum ipsius homiliæ eo vivente in Ecclesiasticis Officiis lectitarentur, *Venerabilem* nuncupabant, quem adhuc in carne degentem nondum poterant *Sanctum* appellare. Quo factum sit, ut nomen *Venerabilis* passim usu receptum apud omnes, hactenùs auctoritatem retinuerit. Verùm hæc opinio, tametsi apud plerosque invaluerit, suas patitur difficultates. Cur verò, inquis, *Presbyter*, non *Monachus* vocatur, si Monachus fuit? Nimirùm tanta erat quondam (ut par est) existimatio sacerdotalis dignitatis, ut qui hoc gradu insigniti erant, missis aliis nominibus Presbyteri vocitarentur. Hinc Hieronymus & ipse (ut sæpè fatetur) Monachus, vulgò Presbyter audit. Imò etiam Abbates Presbyteri (nam Presbyteri quondam non erant omnes) ob gradus dignitatem *Presbyteri*, raro Abbates dicebantur. Hæc causa est, cur SS. Carilesus, Richarius, Gallus, Walaricus, etsi Abba-

tiali dignitate præditi, tamen *Presbyteri* in antiquis Martyrologiis cognominari solent.

SCRIPTA V. BEDÆ.

ALia sunt certa, alia dubia, alia subdititia, alia relicta, alia deperdita.

Opera certa.

I. *Certa* sunt, quæ continentur in catalogo Operum, quem ipse sanctus Doctor ad calcem Historiæ contexuit. Sunt verò sequentia:

„ In principium Genesis usque ad „ nativitatem Isaac, & ejectionem „ Ismaëlis libros tres.

„ De tabernaculo & vasis ejus ac „ vestibus Sacerdotum libros tres.

„ In primam partem Samuelis, id „ est, usque ad mortem Saulis, libros „ quatuor.

„ De ædificatione Templi allegori„ cæ expositionis, sicut & cætera, li„ bros duos.

„ Item in Regum, librum triginta „ quæstionum.

„ In Proverbia Salomonis libros tres.

„ In Esdram & Neemiam libros tres.

„ In Cantica Canticorum libros sex.

„ In Canticum Abacuc librũ unum.

„ In librum B. Patris Tobiæ explana„ tionis allegoricæ de Christo & Eccle„ sia librum unum.

„ Item Capitula lectionum in Penta„ teuchum Moysi, Josue, Judicum.

„ In libros Regum & Verba dierum.

„ In librum B. Patris Job.

„ In Parabolas, Ecclesiasten, & „ Cantica Canticorum.

„ In Esaiam Prophetam, Esdram „ quoque & Neemiam.

„ In Evangelium Marci libros qua„ tuor.

„ In Evangelium Lucæ sex.

„ Homeliarũ Evangelii libros duos.

„ In Apostolum quæcunque in Opu„ sculis S. Augustini exposita inveni, „ cuncta per Ordinem transcribere cu„ ravi.

„ In Actus Apostolorum libros duos.

„ In Epistolas septem Canonicas li„ bros singulos.

„ In Apocalypsim S. Johannis li„ bros tres.

„ Item Capitula lectionum in totum „ Novum Testamentum excepto Evan„ gelio.

„ Item librum Epistolarum ad di„ versos, quarum de sex ætatibus se„ culi una est.

„ De mansionibus filiorum Israël „ una.

„ Una de eo, quod ait Esaias: *Et* „ *claudentur ibi in carcerem, & post* „ *multos dies visitabuntur.*

„ De ratione bissexti una.

„ De æquinoctio juxta Anatolium „ una.

„ Item de Historiis Sanctorum. Li„ brum vitæ & passionis S. Felicis Con„ fessoris de metrico Paulini opere in „ prosam transtuli.

„ Librum vitæ & passionis S. Ana„ stasii malè de Græco translatum, & „ pejùs à quodam imperito emenda„ tum, prout potui, ad sensum correxi.

„ Vitam S. Patris Monachi simul & „ Antistitis Cuthberti & priùs heroico „ metro & postmodùm plano sermone „ descripsi.

„ Historiam Abbatum Monasterii „ hujus, in quo supernæ pietati deser„ vire gaudeo, Benedicti, Ceolfridi, & „ Hutberti in libellis duobus.

„ Historiam Ecclesiasticam nostræ „ insulæ ac gentis in libris quinque.

„ Martyrologium de natalibus san„ ctorum Martyrum diebus, in quo „ omnes, quos invenire potui, non so„ lùm quâ die, verùm etiam quo gene„ re certaminis, vel sub quo judice „ mundum vicerint, diligenter adno„ tare studui.

„ Librum hymnorum de diverso me„ tro sive rhytmo.

„ Librum Epigrammatum heroico „ metro sive elegiaco.

„ De natura rerum, & de tempori„ bus libros singulos.

„ Item de temporibus librum unum „ majorem.

„ Librum de ortographia alphabeti „ ordine distinctum.

„ Item librum de metrica arte, & „ huic additum alium de schematibus, „ sive tropis libellum; hoc est de figu„ ris modisque locutionum, quibus „ Scriptura sancta contexta est.

Præter Opera Bedæ in suo Indice recensita, pauca sunt, quæ ipsi tribuere tutò possimus, inquit Mabillonius, excepta *epistola ad Egbertum* Eboracensem Pontificem; scripta *post annos triginta à morte Aldfridi Regis Northanimbrorum*, hoc est anno Christi 735. qui Bedæ supremus fuit. *Commentaria in Evangelium Joannis*, si quidem Bedam habent auctorem, post annum 731. ab eo sunt edita, quæ veluti quoddam Augustinianæ Expositionis compendium esse videntur, insertis hinc inde sententiis aliorum Patrum, ut capite IV. agens de Regulo, verba Grego-

rii

rii Magni adducit. Certè Jonas Episcopus Aurelianensis Ludovici Pii æqualis in lib. 1. de Institut. laicali cap. 13. citat plures versus ex Beda in *Homilia Evangelii vigesima*, qui in prædictis Commentariis leguntur capite secundo. Unde suspicatur Mabillonius legendum esse apud Jonam, *in Homilia Evangelii secunda*. Et quidem Alcwinus in præfatione Commentarii sui in Joannis Evangelium ex homeliis beati Bedæ Presbyteri multa se adsumsisse fatetur. S. Thomas tamen in Catena sua allegat quandoque ex Beda, quæ in editis non habentur, & conveniunt cum *Erici* commentariis. Cæterùm Johannes Martianay (r) vocat V. Bedam *quasi publicum patrem, cui omnes ferè Scripturæ sacræ expositiones adoptârunt imperiti exscriptores.*

Opera dubia. 2. In *dubiorum* classem rejicienda sunt *Expositiones in Mathæi Evangelium*. Cl. Fabricius in Bibl. med. & inf. Lat. lib. 11. p. 509. refert, Joannem Aventinum Melanchtoni testatum fuisse, se in Ms.to Passaviensi legisse enarrationem verborum Cœnæ Dominicæ, quæ in editis desideratur. *Commentarius in Psalmos*, seu *de Psalmorum libro Exegesis*, ubi etiam mentio Psalmi centesimi quinquagesimi primi, atque enumerantur diapsalmata LXXIX. Fatetur tamen Mabillonius, se in Bedæ Homiliario Thuaneo vetustissimo legisse manu recentiori ante annos 400. adscriptum: *Ego non peto librum Expositionis Bedæ super Evangelia, sed peto librum Expositionis Bedæ super Psalmos Psalterii. Vitæ Sanctorum*, exceptis *Actis SS. Felicis, Cuthberti, & Anastasii*, quæ Beda agnoscit ut sua; *De Officiis libellus* ex Patrum dictis excerptus. Vix digna Bedâ collectanea, judice Quesnello pag. 551. ad Leonem Magnum: & junioris Scriptoris esse oportet, in quo Anastasius citatur in vita Melchiadis Papæ. *Commentarius in Boetii librum de Trinitate.* Bedæ non esse vix dubitant viri eruditi, sive auctor sit Eadmundus Albanus, sive quis alius, ut Fabricius in Bibl. Latina III. 15. 8. annotavit. *Meditationes Passionis Christi per septem diei horas. Libri de elementis Philosophiæ. Liber de remediis peccatorum*, quem jam inter supposititia relegavit Spelmannus Tomo I. Concil. Angl. tametsi in Collectione canonum Regino - Pœnitentialem librum *Theodori* seu *Bedæ* citat in lib. 1. cap. 297. Ivo etiam & Gratianus ex *Pœnitentiali Bedæ* referunt capitulum de *Sacerdote Eucharistiam vomente*. Exstat cum Pœnitentiali Romano, sive Canonibus pœnitentialibus editum ab Antonio Augustino Venet. 1584. pag. 102. & in Henrici Spelmanni Conciliis Angliæ pag. 281. qui testatur in MS. referri ad Agbertum ipsum, sive *Egbertum* Archiepiscopum, tanquam Auctorem. Ex *Homiliis Bedæ* vult Mabillonius homilias in *Dominicos dies post Trinitatem*, item in festos *S. Stephani Protomartyris, S. Scholasticæ, S. Mariæ Magdalenæ, Transfigurationis Domini, Adsumtionis B. Mariæ, S. Bartholomæi, Nativitatis B. Virginis, S. Michaëlis, S. Lucæ, Præsentationis B. Mariæ*, & alias de *Communi Martyrum* &c. aut subdititias esse, aut certè ex sinceris Bedæ commentariis in Marcum & Lucam expressas. Certè *Homilia de S. Scholastica* S. Bertario Abbati Casinensi tribuitur in Casinensi cod. ms. & *sermo in festo omnium Sanctorum* legi solitus adscribitur HRabano Mauro in apographis nonnullis, nescio an benè. Illud movet, quod Festum omnium Sanctorum institutum est à Gregorio Papa III. ut probant veterrima Usuardi exemplaria, & Hugo Menardus in librum Sacramentorum S. Gregorii pag. 184. at sermo iste Bedæ stylum sapit.

Opera supposititia. 3. Inter Opera *supposititia* Bedæ collocandum esse Petavius putavit libellum *De loquela per gestum digitorum, & de temporum ratione.* Aliud tamen visum Joanni Aventino, ut Cl. Fabricius in Bibl. Lat. IV. 6. 12. notavit. Meliùs probat Oudinus Tom. I. pag. 1683. quòd *Computus vulgaris*, sive *Ephemeris* Auctoris Bedæ junioris sit. *Martyrologium* versibus hexametris, quod incipit: *Primum nunc Jani vocitatum nomine mensem*, Wandelberti Prümiensis, non Bedæ est. *De embolismorum ratione computus* cum tetrastichis singulis ad singulos menses. Etiam hunc computum Bedæ abjudicandum & *Radulpho de Lingham* Anglo adscribendum esse, Oudinus disputat. *Musica Theorica & Practica* (ita lege pro *Quarta*) seu *mensurata*, junioris esse Scriptoris contendit Oudinus, quem vide Tomo I. pag. 1685. *Proverbiorum & sententiarum liber* ordine alphabetico. Hunc & *sententias* sive *axiomata philosophica*, & sententias in Ciceronis libris III. de Officiis Bedâ indignos & longè recentioris esse Scriptoris

(r) Tom. II. Oper. S. Hieron. pag. 70.

ptoris idem Oudinus disputat. *De substantiis libellus* non à Beda, sed à Benedictino aliquo duodecimi vel undecimi sæculi compositus fuit, judice eodem Oudino. Διδαξέων, sive *Elementorum Philosophiæ* libri IV. non Bedæ, sed *Guilelmi de Conchis*, de quo vid. Fabric. in Bibl. med. & inf. Lat. *Epistola de divinatione mortis*, apage hanc, inquit Mabillonius, quæ deliramenta quantum à mente pii hominis absint, probat Epistola ad *Herenfridum Presbyterum* libello de Tonitruis à se Latinè verso præfixa. *Arca Noæ* Ecclesiæ typus & de *linguis gentium*; item *Sibyllinorum verborum interpretatio* næniæ Bedâ indignæ ab Oudino vocantur. Vitæ SS. *Vedasti*, *Columbani*, *Patritii*, *Eustasii*, *Bertholfi*, *Arnolfi*, *Burgundoforæ* sunt suppositæ Venerabili Bedæ. Vid. Possevinus, Bellarminus, Miræus, & quos pro se allegant. *Martyrologium* neutiquam sincerum Bedæ, sed multis modis interpolatum. Vide Bollandum Præfat. ad Tom. I. Act. Sanct. Jan. pag. 40. seq. *Interpretatio nominum Hebraicorum* ordine alphabetico. Hanc Oudinus testatur in codicibus optimæ notæ tribui Remigio Autissiodorensi. *Excerptiones Patrum*, *collectanea*, *flores ex diversis*, *quæstiones & parabolæ*, & alia, quæ in Bedæ Opp. Tomo III. sequuntur, parùm digna ipsius ingenio judicantur à viris eruditis. *De XII. luminaribus Ecclesiæ*. Hoc est, quod fertur etiam sub Hieronymi nomine de XII. *Doctoribus ad Desiderium*, atque in Bibliotheca Ecclesiastica subjectum est à Cl. Fabricio Catalogo Hieronymiano, licèt nec Hieronymum, nec Bedam habeat auctorem. *In Jobum* libri III. sunt Philippi Presbyteri, cujus fidem facit ipse Beda libro de ratione unciarum. *Homiliæ ac Sermones* non pauci suppositititii, de quibus speciatim videnda, quæ monet Mabillonius, & ex eo Oudinus Tomo I. pag. 1699. seq. *Sermo in Psalm. LIII.* 3. *Deus de cœlo prospexit*, ejusdem est auctoris cum libro de substantiis.

Opera in editis desiderata. 4. In editis Bedæ Operibus desiderantur (ni fallor cum Mabillonio) genuina ejus Opera quædam, nempe *Explanatio in Canticum Habacuc*, quod tamen typis vulgavit Henricus Warthon Lond. 1693. & Edmundus Martene Tom. V. Thes. Anecdot. Item desideratur Carmen *de divino judicio ad Accam Episcopum*, editum à Simeone Dunelmensi Monacho in libro de gestis Regum Angl. qui Bedæ etiam in mſ. cod. Thuaneo adscribitur. *Epistola Apologetica* pro libro de sex ætatibus ad *Plegwinam* Monachum adversùs alterius monachi *Davidis* objectiones, quæ unà cum Historia *Abbatum Monasteriorum Wiremuthensis & Girwensis*, & epistola ad Egbertum Eboracensem Antistitem de Christiani Præsulis officio primùm à Waræo, tum à Warthono vulgata est. *Epistolam ad Albinum* exhibet Mabillonius Analect. Tom. I. pag. 9. Expositionis in Geneseos capita priora XXII. ex quibus tantùm in caput primum, & initium secundi, lucem Tomo IV. viderat, luci publicæ donavit Warthonus. *Sincerum Bedæ Martyrologium* Henschenius in Tomo II. Actorum Sanctorum Martii juris publici fecit: in quo tamen an *Festum omnium Sanctorum* locum habere debeat, dubius hæret Mabillonius; cùm Beda quatuor tantùm annis vixerit post creationem Gregorii Papæ tertii, qui hujus solemnitatis auctor habetur. *Metricum Bedæ Martyrologium* in Spicilegii Acheriani Tomo X. vet. edit. novæ autem Tomo II. prodiit. Desideratur genuinus Bedæ in *Epistolas Pauli Commentarius*, qui nondum lucem vidit, sed MS. extabat apud Mabillonium, ut ipse testatur Tomo I. Analectorum pag. 51. & novæ editionis fol. 788. *Fragmentum de temporibus* extat apud Munsterum lib. 2. Cosmographiæ, quod in editis non comparet. *Hymni* aliquot occurrunt in collectione Cassandriana.

Opera deperdita. 5. Inter Opera deperdita à Guilielmo Cave in Hist. Liter. de Scriptoribus Ecclesiasticis recensentur 1.) *Commentarius in Esaiam Prophetam.* 2.) *Epistolarum liber.* 3.) *Tractatus de mansionibus filiorum Israël.* 4.) In illud Esaiæ, *Et claudentur ibi in carcere, & post dies multos visitabuntur.* 5.) *Epigrammatum liber.* 6.) *Liber de vita & passione Anastasii*, quem malè è Græco translatum, & pejus à quodam imperito emendatum Beda ad sensum correxit.

Opera omnia in unum corpus collecta. Opera V. Bedæ priùs in unum corpus quàm congesta typis exscriberentur, variis hinc inde ac parùm nitidis editionibus excusa fuerunt, quas enumerare nullius pretii operam existimo. Collecta verò tribus in folio tomis primus edidit Parisiis anno 1544. Franciscus Jametius, quæ cùm brevi tempore non sine rei suæ familiaris commodo distraxisset, novam editionem multis partibus auctiorem, octo tomis comprehensam adornavit anno 1554.

Toti-

Totidem tomi ſunt, quibus Baſileæ apud Joannem Hervagium anno 1563. Coloniæ apud Antonium Hieratum anno 1612. & iterùm hîc loci apud Wilhelmum Frieſſem 1688. prodiit. In ultima hac editione, quæ Opera contineantur, diligentiùs recenſuit Caſimirus Oudinus, ita, ut illam ſecundùm tomos, & ordinem in iis contentum ſigillatim expenderet. Nec ſibi actum agere viſus eſt Cl. Jo. Alb. Fabricius, ſi & ipſe tanti Viri Scripta diſtinctè referret, quæ exſtant in octo tomis poſtremæ editionis Colonienſis, deinde illa, quæ in hiſce tomis deſiderantur. Ex mente autem Oudini Opera Venerabilis Bedæ in editionibus proximè futuris commodiùs ita diſtribuerentur.

Tomus I. ſeu volumen primum.

Eorum, quæ ſpectant liberales artes & philoſophiam.

Tomus II. Commentariorum in libros Veteris Teſtamenti.

Tomus III. Commentariorum in libros Novi Teſtamenti & Sermonum,

Qui omnes tomis quinto & ſexto editionum Bedæ continentur, nempe

Tomus IV. Hiſtoricorum vel Operum ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam ſpectantium.

Tomus V. Suppoſitorum, quorum incerti Authores ſunt. Quænam projicienda ſint foras, ſeu extra Bedæ Opera, apud Oudinum hæc omnia explicatiùs invenies. V. C. *Joannes Georgius Eccard* in Commentario de Rebus Franciæ Orientalis quædam in lucem protulit, quæ pro nova editione Operum V. Bedæ ſervire poſſunt. Sic Venerab. Bedæ *Liber de ratione temporum cum Bibliothecæ Cathedralis Wirceburgenſis Codice collatus*, pag. 825.

Additamentum ad Bedæ Martyrologium, ex Codice Wirceburg. Sec. IX. exarato pag. 829.

Necrologium inſertum Bedæ Martyrologio ex Codice Wirceburg. Sec. IX. pag. 830.

Gloſſæ Theotiſcæ in Bedæ artem metricam, ex Codice Goldaſtino Bibliothecæ Bremenſis Sec. X. pag. 1002.

Notitiam aliorum mſs. Codicum, ad quorum fidem nova editio exigi & poteſt, & debet, Catalogi Bibliothecarum Angliæ, Galliæ, & Germaniæ ſuppeditabunt. Proximè in Collectione *Goriana* Veterum Monumentorum Florentiæ prodibit Opuſculum de VI. ætatibus Mundi V. Bedæ, deſcriptum è Codice Vallicelliano X. ſeculi, quod plurimum diſcrepat ab editionibus.

Supereſt, ut novæ editioni adornandæ Benedictini ſe accingant. Ut verò in Germania noſtra ab iis hoc fiat, optandum magìs, quàm ſperandum. Siqui enim ſunt, qui pauci fortè ſunt, qui id laboris ſubire velint, neceſſariis ad hanc ſpartam ritè obeundam præſidiis plerumque deſtituuntur, nec in magna opum affluentia iis adminiculis, abſque quibus nihil rectè, ac cum dignitate fieri poteſt, à Superioribus adjuvantur. Alii hoc ſtudiorum genus, tametſi in Ordine Benedictino antiquiſſimum, Monachis utiliſſimum, & à Summis Pontificibus magnoperè commendatum, haud adeò magni faciunt, ſi non omninò infra doctrinæ ſuæ dignitatem exiſtimant. Certè Familiæ noſtræ Theologum aliquando dicere audivi: Perpauca eſſe Opera, quæ fuerint à V. Beda elucubrata, eáque omnia uno tomo contineri. Ita bonus ille Theologus, magnus aliàs in ſpeculativis, ut vocant, rixator, in SS. Patrum Operibus evolvendis erat verſatus, ut ne elenchum quidem Operum Bedæ, Ordinis Benedictini illuſtriſſimi Sideris, perſpectum ac cognitum haberet.

De adornanda nova editione conſilium.

Denique elogia, quibus V. Beda à viris doctis ornatur, *Thomas - Pope Blount* in Cenſura celebriorum Authorum accumulat, è quibus illud, quod eſt *Thomæ Fulleri*, Theologi Angli, hîc retuliſſe ſatis ſit. *Beda*, inquit, *ſeculi ſui omnigena eruditione ornatiſſimus fuit.* Incipiat ab ejus *Axiomatibus* „ *Sophiſta*, ad ejus Metaphyſica pro„ grediatur *Baccalaureus*, ad ejus *Ma*„ *thematica* Magiſter Artium. Ejus „ verò *Controverſiis*, & in *Scripturas* „ *Commentariis* concludat Theologus: „ Et cùm ſinguli in quavis harum *Ar*„ *tium ac Scientiarum* quovis Scripto„ re Chriſtiano illius ſeculi præſtan„ tiorem deprehendent. Univerſa fer„ mè *Biblia* explanavit, in Anglicum „ idioma *Pſalmos & Novum Teſtamen*„ *tum* tranſtulit. Vitam egit, quæ „ Commentarius fuit in hæc Apoſtoli „ verba: *In medio nationis pravæ ac* „ *perverſæ ſplendentes ut luminaria in* „ *mundo.*

V. Bedæ Elogia.

Legi etiam merentur, quæ in laudem V. Bedæ commemorant *Jacobus Waræus*, & *Henricus Warthon*, Acatholici Angli, quorum prior ejuſdem epiſtolas duas & Vitas Abbatum Wiremuthenſium & Girwienſium vulgavit Dublini typis Johan. Crook an. 1664. in 8. poſterior ejuſdem Opera quædam theologica nunc primum edita, nec

non historica anteà semel edita, publicavit Londini per S. Roycroft in 4. an. 1693. Breve quidem est, sed elegans & eruditum *Venerabilis Bedæ elogium*, quod stylo lapidario expressit *Felix Egger* in idea Ordinis Hierarchico-Benedictini Part. III. pag. 608. hoc exordio: *Dum Bedam dico, scientiæ non unius Musæum, sed omnium Universitatem, Musarúmque Præsidem dico &c.*

V.
S. BONIFACIUS Archiep. Moguntinus.

Martyrio coronatus A. 754. vel 755.

NAtale solum Bonifacii fuit Anglia, & quidem in Saxonia Occidentali urbs *Cridiantum, Crediton* seu *Kirton*, quæ in hodierno Devoniæ comitatu sita, quondam sedes Episcopalis, ab Oxonia sex circiter milliaribus removetur. Quos parentes habuerit, cùm antiqua literarum monumenta memoriæ eos non prodiderint, in illorum nomina, statum, ac conditionem vanis conjecturis inquirere nec volupe est, nec conveniens. Illud in comperto est, quòd perquàm illustri, non tamen regiâ, ut quidam volunt, ortus fuerit prosapiâ. Vix septimum ætatis annum compleverat, cùm Monachis cœnobii Adestancastrensis traditus est; ut literis juxtà ac piis moribus institueretur. Quinquennio vel sexennio pòst admodùm adolescens religioni Benedictinæ se dicavit, multùm obnitente patre, quoad immissâ divinitùs ægrotatione, pervicacia ejus fuit expugnata. Discendi erat cupidissimus. Cùm verò in Monasterio Adestancastrensi, quod primò ingressus fuerat, literarum ac doctrinæ minùs adverteret, quàm in optatis habebat, fieri sibi ab Abbate Wolfardo potestatem petiit, ad Monasterium *Nutscellense*, aliis *Nuitcellense*, ubi eruditionis copia & occasio major, commigrandi. Annuente illo, ad Wigbertum, ejus Asceterii Abbatem, qui id temporis & sanctimonia vitæ, & doctrinæ opinione præstabat, sese contulit.

Ejus patria

& illustriss. prosapia.

Ordinem Benedictinum amplectitur.

Insignis ejus progressus in literis.

Tanto igitur discendi ardore cùm sanctus flagraret adolescens, támque idoneum in melioribus disciplinis procedendi locum & magistrum consecutus fuisset, in grammaticis, poëticis, theologicis tantos fecit progressus, quantos Anglia tum admirata est, & nos hodie, cum Nicolao Serrario loquor, in effectis, & pauculis, quæ supersunt, literariis ejus monumentis, de quibus posteà, suspicimus. Hinc Gregorius II. Pont. Max.: *Experimur*, inquit, (s) *te ab infantia sacras Literas didicisse, indolem & augmentum talenti cœlitùs crediti prospectu divini timoris, extendere, videlicet gratiam cognitionis cœlestis oraculi, in laborem salutiferæ prædicationis expendere.* Etsi verò in doctrinarum studia toto pectore incumberet, nunquam propterea tamen ab opere manuali, quod à sacra Regula præscribitur, se exemit, quod magnæ laudi vertendum.

Ex discipulo factus Magister non Monachos tantùm, sed Moniales etiam, quæ tantæ sapientiæ virum Magistrum expetiêrant, divinis literis instituit. Sacerdotio non ante tricesimum ætatis annum exactum initiatus Frisones Christianis sacris imbuendos, Pontificum deinde Gregorii II. Zachariæ &c. jussu universæ Germaniæ populos excolendos suscepit. Jam verò Bonifacii labores, sudores, agones, & arduum LV. annorum à Sacerdotio ad Martyrium usque actorum cursum quis pro dignitate explicet? id certè nec propositi, nec instituti nostri est. Quæ verò ad rem literariam pertinent, non æquè silentio nobis prætermittenda sunt. Post stabilitam fidem Christianam curas ad constituendas scientiarum Academias convertit; neque enim, quâ erat mentis perspicaciâ, nesciebat, quantum rei Christianæ interesset, ut feroces Germaniæ populi Musas in amore ac pretio habere inciperent. Ab his quamprimùm literas imbibissent, dubio procul futurum, ut etiam mitiora saperent. Quapropter monachos juxtà ac Moniales quibus non minimum esset doctrinæ, ex Anglia in Germaniam evocavit. *Scientiâ variâ imbutos venire fecit*, inquit Othlonus in vita lib. 1. n. 25. His in mandatis dedit, ut apertis ludis literariis in Germanorum pectora Christianæ pietatis amorem cum literis instillarent. Quod ab ipsis in Fritislarensi, Fuldensi, Bischoffsheimensi alíisque compluribus monasteriis haud segniter factum. Ad hæc Utiloni, potentissimo Bavariæ Duci auctor fuit, ut passim per ditionem id temporis prævastam monasteria excitaret, in quibus ii formarentur, qui Verbi divini præcones constitui possent. Ut ne verò id genus literarii exercitii ab obitu suo negligeretur, ad Fulradum, præcipuæ tunc in regno Francorum authoritatis, literas dedit, quibus enixè illum rogavit, ut constitutos

Monachos & Moniales SS. Literis,

Germanos Christianis sacris imbuit,

& Academias ibidem constituit.

(s) lib. 1. vitæ cap. XII.

tutos à se literarum Doctores Regi commendaret, quò eis necessarii vitæ sumptus præberentur. Hoccine non erat, totis anniti nervis, ut ab illiterata Germania ignorantiæ squallor depelleretur? Certè Bonifacius fuit, qui popularibus nostris tunc temporis plerisque analphabetis primum subjecit corticem, quò è profundo inscitiæ pelago emergerent atque enatarent.

literarũ semper amantissimus. Quæ honestissima majoris doctrinæ flamma Bonifacii pectus à teneris annis succenderat, ea subinde nec per occupationes maximas, labores plurimos, ipsum etiam senectæ frigus refrixit, sed tota cum ejus vita vixit & arsit semper. Fuit omnino S. Bonifacius à puero ᾗ φιλομαθὴς καὶ φιλοβίβλος, id est, discendi, librósque versandi & scribendi cupidissimus; adeò ut in Germania jam versans, opúsque operosissimum & occupatissimum prædicationis Apostolicæ obiens, quidquid ab Evangelicis laboribus, peregrinationibus, & precibus vacui nancisci, aut suffurari posset temporis, id verò totum ad divinorum librorum lectionem & meditationem conferret. Hinc ex Anglia sibi ab amicis libros istiusmodi, sanctorúmque Patrum, & eruditorum Catholicorum lucubrationes mitti enixè ac frequenter obsecrabat, ut *Prophetarum libros* epist. XI. S. Petri Epistolas, & quidem ob suam erga illum observantiam religionémque summam *literis auratis* conscriptas, epist. XXXI.; *Quæstiones* D. Augustini, Anglorum Apostoli, & ad eas D. Gregorii responsa epist. XXXV. ejusdem *S. Gregorii epistolas* epist. V. *Commentaria in D. Pauli Epistolas* ep. XXVIII. *Ven. Bedæ Commentarios* epist. XLIV. omnigenos *SS. Patrum Tractatus* ibidem, *SS. Martyrum Acta* epist. XXXV. Operæ pretium foret, hîc totam pænè ipsius ad Dudonem epistolam proferre, nisi Bonifacianam doctrinæ, librariæque gazæ cupiditatem demonstrarent evidenter, quæ de ipsius martyrio à S. Wilibaldo c. X. & Othlono L. II. c. XXVI. conscripta sunt. Videmus enim in extrema etiam senectute, in evangelicis itineribus, Apostolicis occupationibus, eum absque libris nunquam fuisse, ita ut opum arcas putarent sacrilegi ejus homicidæ, quæ librorum erant, tantò utique illâ, in qua Homerum Darius & Alexander habuerunt, pretiosiores, quantò vate illo cœco sacri nostri VIDENTES, Evangelistæ, Apostoli, horúmque interpretes, & hyphegetæ majores ac diviniores. Videmus etiam, quanto miraculo bonam librorum, quos barbari illi, à libris, & iis, quæ sanctissima libri præciperent, alienissimi distraxerant, dilacerârant, in paludes abjecerant, & imerserant, partem conservavit Deus, & quidem ita, ut supersint adhuc aliqui, prout notat *Hagiologus*, & se, strictim licèt ac per transennam, Fuldæ aliquando aspexisse testatur Serrarius.

Martyrio coronatur An. 754. vel 755. Vixit sanctissimus Germaniæ Apostolus LXXXV. vel LXXXVI. annos, martyrio coronatus anno, ut Henschenius & Mabillonius volunt, DCCLIV. ut Pagius verò, An. DCCLV.

Etsi verò gloriâ gesti in Germania Apostolatûs esset ornatissimus, non defuerunt tamen sectarii, qui insigni impudentiâ eum calumniis ac convitiis defœdare sustinerent. **Cavillatio Sagittarii retunditur.** Caspar Sagittarius in Antiquitatibus Gentilismi & Christianismi libro II. quamvis non eat inficias, quòd S. Bonifacius puram Evangelii doctrinam prædicârit primitùs, postmodùm tamen decretis Papalibus plusquàm Verbo divino inhæsisse scribit, multásque adeò traditiones, ad quas juramento adstrictus fuerat, in Germanam Ecclesiam invexisse; effecisse etiam, ut sacerdotes sibi non obsequentes anathemate Papali ferirentur; prohibuisse etiam esum carnium, orâsse pro mortuis, & sacrificium missaticum in Thuringiam introduxisse; Sanctos & invocâsse ipsum, & horum invocationem non minùs, quàm cultum reliquiarum promovisse, Monasteria pro Monachis & Monialibus hinc inde per Germaniam extruxisse &c. atque adeò Bonifacium non sanctum, sed magnum fuisse peccatorem, multósque adeò Christianos factos non tam convertisse, quàm pervertisse. Ita Sagittarius (t), quîcum plures alii hæretici strenuè ululant, ac in sanctissimum Germaniæ Apostolum, ceu signum, cui ab hæresi contradicitur, innumeras convitiorum sagittas conjiciunt. Quos degeneres filios, cuculósque ingratissimos fortiter repulit Nicolaus Serrarius. Ego cum Eminent. Card. Baronio (u) *recentiores provoco Saxones, atque Germanos hæreticos, ut respiciant* A QUIBUS SANCTUM ACCEPERINT EVANGELIUM, *& qui qualésve, aut cujus fuerint fidei, qui* PRIMAM *eis veritatem Catholicam propinârunt, à quo fluente Apostolica doctrina manârit, & videant, à qui-*

(t) vide Acta Erud. Lips. an. 1685. m. Aug. p. 364.
(u) Annal. Tom. 9. an. Chr. 723. n. 16.

à quibus defecerint, & quibus adhæserint. Vivit quidem, vivit in cœlis tantus Germanorum Apostolus, qui in novissimo die ab ipsis singulis sigillum suæ prædicationis, & collatæ fidei depositum sit apud magnum Judicem exacturus. Erit namque & ipse vir Apostolicus sedens cum Apostolis judicaturus, non duodecim tribus Israël, sed Saxones & alios Germaniæ Populos, à quibus Catholica & Apostolica Ecclesia acceptum Evangelium, ipsúmque signis ac virtutibus divinitùs consignatum tradidit, quo Uno è dæmonum cultu, ad Deum verum, & è tenebris in lucem magnam sunt feliciter vindicati: Stabitis simul ante tribunal Christi, reddituri ingrati de acceptis per S. Bonifacium beneficiis rationem. Hæc Baronius Annal. Tom. 9. ad an. Chr. 723. n. 16. qui rursùs id anno Christi 755. n. 30. hæc habet de eodem. *Decebat Apostolicum virum Apostolicos usque ad obitum subire labores, atque demùm Apostolatum suum relinquere, Apostolorum more, proprio sanguine consignatum, ut nihil minus haberet Germania ab aliis erectis ab Apostolicis viris Ecclesiis, sed perenni memoria, summâ gloriâ tanto Apostolo glorietur & Martyre,* A QUO RECEPERIT EVANGELIUM *testatum sanguine, morte signatum, miraculorum sigillo munitum, atque etiam (ne quid deesset) scriptis multiplicibus roboratum &c.* Hæc pluráque alia Baronius.

Heymannus revincitur. Mihi prima hujus Operis parte paucis respondere visum fuit *Christophoro Heumanno*, qui doctrinæ laudem ei detraxit. Nec dicta revoco, sed addo: An existimas Vir erudite, futurum unquam fuisse, ut Bonifacius idolomanniam everteret, errorum portenta dissiparet, hæreseon monstra configeret, nisi insigni præditus fuisset doctrinâ? Feroces atque indociles eruditione nationes, variis vitiis ac criminibus, quæ falsorum Numinum exemplo consecrata fuerunt, oppressas gentes ad amorem virtutum, & Christianæ pietatis cultum traducere, populos inhumanos difficillimis fidei mysteriis imbuere, novis moribus ac vivendi ratione instituere, ut quæ amaverunt, odio, quæ oderunt, amore prosequantur, quis unquam felicibus auspiciis aggressus est, aut feliciter perfecit, nisi, qui doctrina & scientia vel infusa aut acquisita excelluit? nisi forsan existimas in elucidandis fabulosis poëtarum commentis, exponendis Rhetorum præceptis, enodandis philosophorum argutiis, cæterísque profanis literis florem requiri scientiæ, in recludendis verò cœlestis sapientiæ thesauris fœcem sufficere doctrinæ. An existimas Vir erudite, futurum unquam fuisse, ut Bonifacius à Sumo Pontifice, Christi in terris Vicario, fidei Christianæ magister, custos & amplificator constitueretur, nisi excellenti quadam doctrina ornatus fuisset? Hujus enim rei accuratum semper examen in vetere viguit Ecclesia, ut ad docendos populos nullus mitteretur, qui sacræ doctrinæ opibus non abundaret. An existimas Vir erudite, illos in Doctorum numero neutiquam habendos, de quibus scriptum legimus: *Qui ad justitiam erudierint multos, fulgebunt quasi stellæ in perpetuas æternitates.* An non cumulatè verò id præstitit Bonifacius? An non populos ab idolorum cultu abductos mysteriis Christianæ religionis & sacris omnibus initiavit? An non populos vitiis ac superstitionibus contaminatos in viam reduxit? An non cum hæreticis pertinacissimis congressus, eos disputando errorum convicit, atque è terris Germaniæ ejecit? Et tu Bonifacium, qui hæc omnia præstitit, doctum fuisse inficiari audes?

Qui res à S. Bonifacio gestas uberiùs pleniúsque literis persecuti sunt, quinque è veteribus fuerunt. Primus Wilibaldus, de quo lis est inter neotericos Criticos, an idem cum S. Wilibaldo Eistettensi Episcopo, inter Divos relato fuerit. *Vid. Pagium Critic. Baron. ad an. DCCLV. n. XIX. p. 300.* Alter est S. Ludgerus Monasteriensis Episcopus. Tertius *Ruthardus* Hirsaugiensis Monachus. Quartus *Rathodus* Ecclesiæ Trajectensis Episcopus. Quintus *Othlonus* Wilibaldi exegetes, auctor illius vitæ, quæ extat apud Surium Tomo III. Quibus addi possunt, an merentur? Johannes Leznerus, Cyriacus Spangenberg, & Caspar Sagittarius, Novatores; Et postremus quidem *in dem gründlichen und ausführlichen Bericht von dem Heyden- und Christenthum der alten Thüringer, Jen.* 1685. *in* 4. Ipsius vitæ Scriptores.

SCRIPTA

Scripsit S. Bonifacius, ut Arnoldus Wion lib. V. ligni vitæ testis est, *plurima opuscula, doctrinâ Catholicâ referta*, inter quæ feruntur:

Contra hæreticos Liber I. qui asservatur MS. in Fuldensi Monasterio.

Pro rebus Ecclesiæ Liber I.

De fidei unitate Liber I. cujus honorificam facit Zacharias Pontifex lib. II.

vitæ,

vitæ, cap. x. mentionem, eúmque laudat, dum addit: *& doctrinam*, in illo ſcilicet libro contentam, *Apoſtolicam ſcriptam valdè nobis acceptabilem eſſe cognoſcas.* Hunc tamen librum nullum alium eſſe, quàm ſynodalia quædam Statuta, de quibus mox acturi ſumus, veriſimile judicat Mabillonius Prolegom. ad Wilibaldi vitam Bonifac. §. XII. pag. 4.

Statuta XXXVI. quæ ex vetuſta Canonum collectione MS. Corbejenſis Monaſterii vulgavit Lucas Acherius in Spicilegio Tom. IX. pag. 63. & editionis novæ Tom. I. pag. 507. -509.

De ſuis in Germania laboribus.

Epiſtola ad *Ethebaldum*, ſeu *Erchebaldum* Angliæ Regem, occurrit apud Wernerum Rollevinck lib. I. de moribus & ſitu Weſtphalorum cap. 7.

De ſua fide, doctrina, & religione Liber I. niſi idem eſt cum eo, quem primo loco recenſuimus.

Epiſtola ad Zachariam Papam anno 745. de cauſa Adelberti Galli & Clementis Scoti, in Uſſerii Epiſtolis Hibernicis pag. 44. cùm Zachariæ Epiſtolis ad Bonifacium.

Epiſtolæ cùm ab eo tum ad eum ſcriptæ CLI. editæ cum notis à Nicolao Serrario, Moguntiæ 1605. 4. recuſæ ibidem 1629. 4. & in Bibliothecis Patrum Pariſienſibus & Colonienſis Supplemento Tomo II. pag. 48. & Tomo VIII. & Lugdunenſ. Tom. XIII. ſed ita, inquit, Cl. Gœbelius in ſcholiis ad Supplement. Conringii Diſſert. de Antiq. Academ. pag. 509. *ut novum editorem videantur exſpectare, qui non modò cum codicibus Romanis, aut Viennenſibus Mſ.tis conferat, ſed & ſecundùm ordinem temporum diſtribuat epiſtolas, eáſque notis uberioribus illuſtret.* Plura & accuratiùs de epiſtolis Bonifacianis lib. III. cap. VI. ſect. II. dicturi ſumus.

Vita S. Livini Epiſcopi & Martyris, quam S. Bonifacio incertâ fide quidam tribuunt, & cum ejus Epiſtolis Serrarius dono acceptam à Miræo, edidit. Exſtat in Mabillonii Sec. 2. Actorum Sanctorum Benedictin. pag. 448. qui eam ſeniori Bonifacio, Epiſcopo an Abbati, incertum, circa annum 680. tribuit. Nec à Mabillonio abit Pagius Critic. Baron. ad an. DCCLV. n. XVIII. pag. 299.

Vita S. Libunii, quam Bonifacio itidem adſcribit Wion, & ex eo Serrarius, *Hucbaldi* eſt, ut idem obſervat Mabill. §. XII. Prolegom. ad vitam Wilibaldi Bonifacian. p. 4.

Sermones XV. quos Edmundus Martene & Urſinus Durand Tomo IX. Vet. Script. Collectionis ex Mſ.to illuſtriſſimi Franciæ Cancellarii Domini Dagueſſau ante annos 800. exarato deſcriptos cum publico communicârunt. Ex his, non *ſex* tantùm, ut Oudinus memorat, Tomo primo pag. 1789. ſed *decem* primos Mabillonius ex Mſ. duobus Reginæ Sueciæ n. 1302. & 1335. eruit, quibuscum, inquiunt eruditiſſimi editores, illos contulimus, decimum quintum à noſtro Bernardo Pezio habuimus.

Sermo de Abrenuntiatione in Baptiſmate, quem Apoſtolicæ doctrinæ plenum è ſitu & ſqualore eruit, & cum Orbe Catholico comunicavit Cl. Bernardus Pezius in Theſ. Noviſſ. Anecdot. Tom. IV. part. 2.

Jam verò poſt recenſionem librorum, quos S. Bonifacius elucubravit, quidni cum doctiſſimo Serrario dicam: *Optare iſta S. Bonifacii Opera extare omnia, ſtudioſi fortaſſis atque pii eſt: conſequi verò publicíque uſus facere, felicis.* Næ pretium operæ facturus eſt, quisquis ea ſaltem, quæ hodie ſuperſunt ac extant, in unum corpus congeſta prælo ſubjiciat.

Præter vitæ Scriptores de *S. Bonifacio* conferenda ſunt in primis Acta Sanctorum 5. Jun. Tom. I. Acta Sanctorum Ord. S. B. Sec. III. part. 2. Nicolai Serrarii Notationes LX. in Othlonianam S. Bonifacii vitam Libro III. Rerum Moguntiacarum, quibus accedunt aliæ notæ Georgii Chriſtiani Johannis. Cardinal. Baron. in Annal. Eccleſ. Tom. IX. Antonius Pagi Crit. in Annal. Baronii; Marcus Velſerus lib. V. Rer. Boicarum, & alii plures.

VI.

S. AMBROSIUS AUTPERTUS Abbas in Monaſterio S. Vincentii ad Vulturnum in Italia.

Claruit ad A. 778.

FUit D. *Ambroſius Autpertus* natione Francus illuſtri loco natus. Se à puero pietati & bonis literis dicavit. Cùm verò impeditioris eſſet linguæ, Virginem Matrem aſſiduis precibus fatigavit, ut promptam linguæ facultatem ſibi à Deo impetraret. Voti compos factus linguâ rectè eſt uſus, mille laudibus in Patronam ſuam collatis. Ex ephebis egreſſus, cùm omnibus nobilis juventæ ornamentis eſſet cultiſſimus, facilè in familiam Pipini Regis Francorum eſt cooptatus. Nec diu in

Ejus patria & primæ juventutis anni.

regia fuit, cùm à Pipino Carolum filium primis literis informare est jussus. In Italiam subinde profectus, fortè fortunâ ad monasterium S. Vincentii ad fontem Vulturni in Samnio seu agro Beneventano situm delatus fuit. Hìc piâ Monachorum conversatione captus rebus humanis valedixit, ac cucullum induit. Ejus exemplo (x) *plurimi ex aula regia militiæ cingulum deponentes, in sancto proposito Religionis ei adhæserunt, & omnia, quæ habere videbantur, ac si non visa, pro Dei amore penitùs dimiserunt.* Nullius tamen virtus omnium oculos æquè ad se convertit, atque Ambrosii Autperti. In monasterio, ceu virtutum palæstra tam strenuas edidit pugnas, ut ab antiquo chronographo, qui istius monasterii historiam seculo XI. in literas retulit, *Sanctissimus* appelletur.

cucullum induit.

Nihil tempore pretiosius ducebat, quod ita partiebatur, ut jam oratio, jam lectio totum ferè illud sibi vindicarent. Non alii tamen, atque sacrarum Literarum vacabat studio, in quo ut optatos progressus faceret, sanctos Patres, præcipuè Augustinum & Gregorium Magnum, ceu præstantissimos divinæ paginæ interpretes assiduò evolvebat.

orationi & SS. Literarum studio assiduè vacat.

Posthæc commentaria in sacram Scripturam scribere aggressus est. In iis verò adornandis, quantâ sedulitate Patrum legerit vestigia, pluribus in locis perspicuum ab eo fit, maximè in fine libri X. his verbis: *Quantum itaque ad fidei attinet rectitudinem, ita in singulis sententiis cauta servatur expositio, ut si fortè me voluerit in his reprehendere, reprehendat etiam (ut de multis paucos commemorem) Hieronymum, Augustinum, Ambrosium, atque nostrum Gregorium.*

Comentaria in S. Scripturam scribere aggreditur:

Quæ autem ratio ipsum ad scribendum impulerit, ipse nos docet in ipso limine libri I. *Quòd si à me quæritur, cur postquàm omnes Ecclesiastici Scriptores siluerunt, hoc agere præsumo, cum humilitatis satisfactione citò respondeo: quia ad hoc ipsum divinâ gratiâ impulsum me esse cognosco. Si autem de vita tractatoris indigna conqueritur, potiùs ego quàm alii in hac parte me reprehendo. Sed non est Deo indignum, per hominem, etsi peccatorem, tamen utcunque Christianum, sua verba depromere, qui dudum per sacrilegos, & impios prophetavit.*

cujus rationem reddit.

Etsi ea virtute & scientiâ præditus esset Autpertus, maledicentiæ tamen dentes evitare haud potuit. Cùm enim libros suos in Apocalypsin publicam in lucem emisisset, continuò invidorum sermonibus vellicari cœpit, qui ejus commentationes optimo animo susceptas in deteriorem partem interpretabantur: quorum tela ut ille frangeret, Stephani Pontificis Maximi auctoritate ceu clypeo se ipse munire conatus est. Extat ea de re ejus epistola ad Stephanum, in qua defendit TOTIUS ECCLESIÆ LIBERTATEM, ut scilicet unusquisque, prout desuper accepit, sine alterius controversia volumina condat: eúmque adfirmat *damnandum* censeri, *quisquis hanc libertatem spiritus abolere conatur.*

editis in Apocalypsin libris maledicorum invidiam in se concitat:

Non minor tamen fuit illius adversùs eosdem suos invidos Momos & Aristarchos mansuetudo cum summa animi demissione conjuncta, quam his verbis expressit: *Sed quid ego beatissime Pater, quid ad ista nisi gaudere debeo? Qui si omnium tractatorum ultimus, tamen ex eo, quod bonum prædicationis scriptis profero, obtrectatores habere mereor. Quibus profectò leniùs ego respondeo, quàm alios respondisse invenio = quoniam illos canes & canino dente rodentes vocabant, & cætera siqua sunt injuriæ condigna: quia & sicut me illorum meritis imparem cerno, sic ab istorum objurgatione linguam refræno. Dixerunt illi, quod tales decuit audire; dicam ego, quod humilitati meæ sentio convenire. Valuit fortè contra tales illorum aspera redargutio, valeat apud tales mea lenis deprecatio. Obsecro itaque vos, quicunque estis, qui in mea reprehensione vigilatis, per mansuetudinem Christi, quâ estis præventi, obsecro vos per sanguinem Crucifixi, quô estis redempti, ut à detractione linguæ parcatis, dum in rectitudine verbi non invenitis, quòd possitis offendi. Quòd si vobis de vita & moribus indignus displiceo, pariter vobiscum sentio: nullus enim potiùs in hac parte me reprehendit, quàm ego. Sed sicut sæpè pro defensione sacri verbi ingerere soleo, non est Deo indignum, per me etsi peccatorem, tamen utcunque Christianum, sua verba scriptis formare, quem dudum per sacrilegos & impios novimus prophetâsse, Balaam scilicet, Saulem, & Caipham.*

quibus lenissimè respondet.

Illud verò cumprimis memoratu dignum, Autpertum inter omnes Scriptores extitisse primum, qui à Romano Pontifice suorum librorum approbationem expetiêrit. Discimus id ex ejus

Primus omnium à Rom. Pontifice librorum

(x) ex vita.

approbationem petit. ejus epistola ad Stephanum Papam, in qua: *Nuper,* inquit, *in Apocalypsin Johannis decem edidi libros: & quamquam sufficeret mihi, quia sanctarum Scripturarum testimoniis veræ fidei congruentibus roborati erant, quia præcedentium tractatorum sensu vigebant; humilitati tamen meæ prospiciens peto, ut vestro etiam decreto profuturi firmi maneant: quod videlicet nullum præter me alium tractatorem fuisse reperio. Sed non ideò libertas succubuit, quia humilitas semetipsam liberè prostravit.*

Præter graves in scribendis & describendis libris labores. Ad extremum adeò vigiliarum in studiis tolerans erat, ut, cùm nullum Amanuensem haberet, ejus in describendis libris labores, tametsi graves, prompto animo subiret: Sic enim Deum in oratione alloquitur. *Et quia in hoc tam laborioso opere Notariorum solertia deesse mihi videtur; obsecro, Domine, ut nec manus verborum characteres formans, aut visus exterior verba literis formata conspiciens, impedimentum præstent cordi intus secreta rimanti: sicque cordis intentio vigilet intrinsecùs, quatenùs officium manûs nequaquam torpeat extrinsecùs.* Mirum est sanè, tanto viro (quod etiam Venerabili Bedæ & Paulo Diacono accidisse legimus) defuisse sodalem vel unum, qui excipiendis ejus sententiis ac dictis calamum ac manum porrigeret.

Prædicationis quoque munus assumit. Non solùm autem expositioni sacrarum Scripturarum, sed earum etiam prædicationi se dedit: cujus studium ipse commemorat initio libri IX. *Johanni, imò etiam Ecclesiæ in Johanne dicitur: Accipe librum & devora illum. Quibus utique verbis memetipsum loquendo percutio, qui accepto intelligendi ingeniolo plerumque cogente nullâ necessitate per inania diffluo; plerumque etiam sub obtentu prædicationis divinæ secularibus viris plusquàm deceret, familiaritate conjungor. Cui contraria opponitur sententia, quâ dicitur: Sapientiam scribe in tempore otii, & qui minoratur actu, ipse percipiet eam. Sed in uno horum, quæ dixi, occurrit nobis magna consolatio, quia quo propter multorum utilitatem caritate exigente ad ima descendimus, eo valenter ad summa intelligenda consurgimus. . . . Inter hæc autem necesse est, ut cum familiari meditatione ad officium egredimur prædicationis, atque ab officio prædicationis ad familiarem rursum Scripturarum meditationem revertimur; sollicitâ inquisitione nosmetipsos discutiamus, & quæ vel quanta sint, in quibus aut proficimus, aut detrimentum passi sumus, sagaci intentione perpendamus: quatenùs hinc inde & formidine & spe animum pulsantibus, nec elatio per præceps impingat, nec rursum desperatio in profundi voraginem mergat.* Hæc Autpertus. Utinam verò ii, qui sacræ prædicationis munus exercent, eandem rationem teneant, *ut à familiari Scripturarum meditatione ad officium egrediantur prædicationis, atque ab officio prædicationis ad familiarem rursum Scripturarum meditationem revertantur.* Quæ est sanè præstantissima prædicandi methodus, quam utinam observent ii Sodales nostri, qui sacrum suggestum conscendunt.

Hic pater sanctus, inquit Biographus, cùm in eodem venerabili Monasterio, pretiosi Martyris Christi Vincentii per plures annos Domino deserviret, jámque cunctis in exemplum foret rectè vivendi, defuncto ejusdem sanctæ Congregationis venerabili Abbate Johanne, licèt invitus & renitens sacri regiminis locum post sanctum Paldonem septimus ipse suscepit. Abbas eligitur. Expleto autem in sancto regimine uno tantùm anno, mensibus duobus & diebus xxv. justi operis palmam percipiens feliciter ad Christum migravit anno 778. Obiit A. 778.

Vitam exhibet Chronographus Monasterii S. Vincentii ad fluvium Vulturnum in Benevento, qui vivebat seculo XI. Extat in Actis Sanctorum 19. Julii Tom. IV. p. 646. seq. & apud Mabillonium seculo III. Sanctor. Benedictin. Parte III. pag. 256.

SCRIPTA.

Qui Chronographus vitam S. Ambrosii Autperti in literas retulit, ejus etiam Opera sectione seu numero 7. fideliter his verbis recensuit: *Denique, ut comperimus, plurimos sanctarum Scripturarum libros exposuit. Nam Leviticum Moysi, Cantica Salomonis, Psalterii flores melliflua suavitate, quæ in his divina maneant arcana sacramentorum, quæve uniuscujusque fidelis disciplina morum, sive Christi observatio mandatorum, suorum edisserens patefecit documento verborum. Librúmque de conflictu vitiorum, sed & homilias aliquas Evangeliorum pulchra suorum edidit declaratione sermonum. Vitam etiam beatorum Patrum Paldonis, Tatonis, & Tasonis cum historia sui monasterii plena relatione describens, cunctis in exemplum Monachis ita proponit, ut* di-

divinæ munere Trinitatis, tam præcipuè caritatis, quàm amore pro Christo paupertatis, tres illos Fratres speculum ostendat esse normámque vivendi. Testatur hoc etiam venerandus Paulus Diaconus in historia, quam de Longobardorum adventu tunc temporis in Italiam descripsit, ubi eundem virum eruditissimum Autpertum, & ejusdem Monasterii Abbatem fuisse commendat.

Ex his verò *Autperti* Operibus alia typis dudum excusa fuerunt, alia adhuc excudenda veniunt.

1.) *Expositio in Apocalypsin*, quæ edita fuit Coloniæ an. 1536. & in Bibliotheca Patrum Tomo IX. & Lugdunensi Tomo XIII. pag. 403. Complectitur X. libros, quos Stephano III. Romano Pontifici dicavit, & propter facilitatem ipsos intelligendi SPECULUM PARVULORUM inscripsit.

2.) *Liber de Gestis SS. Paldonis, Tatonis, & Tasonis* fratrum & Monasterii S. Vincentii ad Vulturnum in Samnio Abbatum laudatur à Paulo Warnefridi in lib. VI. de Gestis Longobardorum cap. 40. ubi Autpertum *eruditissimum* virum appellat. Extat autem apud Ughellum Tomo VI. pag. 458. (editionis novæ pag. 369.) Mabillonium Sec. 3. Benedictin. pag. 423. & in Actis Sanctorum XI. Januarii.

3.) *Commentaria in Psalmos atque in Cantica Canticorum*, quæ Labbeus Coloniæ anno 1536. & alibi edita scribit, nemini adhuc visa fuerunt. Certè ab Oudino atque ab aliis diligentiùs inquisita nunquam reperta sunt, nec horum ullum apparuit vestigium, quòd impressa illic sint: unde lapsum memoriâ Labbeum existimare fas est. Etsi verò Commentarius *in Cantica* prælo nondum fuerit subjectus, non tamen excidisse credendus est; cùm Mf.tus habeatur in Bibliotheca Floriacensi litera A. 7. cujus procemium incipit: *Librum de Proverbiis Salomonis scripsit* &c. Hinc textus: *Osculetur me osculo oris sui* &c. usque *aromata.* Comentarius incipit: *Constitue ergò Virginem desponsatam* &c. ibidem literâ A. 16. Oudinus de S. E. Tom. I. col. 1809.

4.) *Liber de conflictu vitiorum & virtutum*, qui inter Opera spuria Sanctorum Augustini & Ambrosii legitur; Ambrosio autem Mediolanensi Archiepiscopo in pluribus MSs. exemplaribus tribuitur, errore forsitan nominis: nam *Autpertum* etiam *Ambrosium* vocatum esse constat, quod nomen præfert ejus *Expositio in Apocalypsin.* Certè cùm in Opusculo præfato mentio Regulæ Divi Benedicti fiat, opus spectare non posse ad Ambrosium *Mediolanensem* constat, optimè & meritò ad *Ambrosium Autpertum*, Abbatem S. Vincentii ad Vulturnum positi. Oudinus loc. cit. Liber Mf.tus extat in Bibliotheca San-Emeramensi.

5.) *Libellus*, seu *Sermo* de *Cupiditate*, quem habes MS. in Bibliotheca Collegii S. Benedicti Cantabrigiæ Cod. 288. cujus initium *Sanctorum Ecclesiam.* Oudin. l. c. Item in Bibliotheca San-Emmeramensi.

6.) *Homiliæ.* Numerum non definit Biographus, sed tantùm dicit, quòd *Homilias aliquas* scripserit. Mabillonius tamen ternas ei attribuit; I. *de Transfiguratione*, alteram *de Purificatione*, tertiam *de Assumptione.* Sed cùm de authore vix certi quidpiam possit statui, haud longiori discussioni insudabimus; maximè cùm alio loco ad examen revocandæ sint. Oudinus, aliíque Bibliocritici existimant eas cum Autperti Abbatis Casinensis homiliis esse confusas, quas Jo. Bapt. Marus in annot. ad cap. XIII. Petri Diac. de Vir. Illust. examinat.

7.) *Comentarius in Leviticum, Flores Psalterii, Liber Epistolarum* vel interciderunt, vel nescio quibus in Bibliothecis reconditi latent.

Agunt de *S. Ambrosio Autperto* Sigebertus, Trithemius, Sixtus Senensis, Gesnerus, Simlerus, Possevinus, Maraccius, Bellarminus, Miræus &c. qui eum anno Domini DCCCXC. claruisse affirmant. Quòd autem à vero calculo toto seculo aberrent, ex ipso Autperto discimus, qui ad calcem libri X. Comentariorum in Apocalypsin suam ætatem satis clarè indicavit, dum se sub Paulo I. Pontifice, qui Romanæ Sedi præfuit ab anno DCCLII. ad DCCLXVII. scripsisse testatur.

VII.
B. ALCUINUS.

Obiit 804.

De illius nomine & prænomine.

AD genium ætatis suæ Literatorum, quibus Romana nomina in deliciis erant, ut se *Alcuinus* conformaret, præ Saxonico vocabulo ALCWIN molliori ac Latino ALBINUS dici voluit: cui prænomen FLACCUS addidit; unde non rarò epistolis suis inscribit nomen suum *Flaccus Albinus*, passim *Alcuinus*, nusquam *Albinus Flaccus.* (y) Quocirca operæ pretium est advertere, quod scitè observavit Jacobus Sirmondus (z) in notis

(y) Mabill. Annal. Ben. Tom. 2. lib. 23. n. 27. p. 186.
(z) Opp. Tom. 1.

notis ad Apollinarem Sidonium, apud posterioris ætatis homines morem obtinuisse, ut, cùm viri antiquæ nobilitatis multa ferè nomina usurparent, proprium tamen cuique nomen fuerit, quod cæteris omnibus postposuerunt, contrà quàm veteres Romani facere solebant, quibus stante Republica proprium id nomen fuit, quod primum, id est, prænomen. Id observandum in Paschasio Radberto, Servato Lupo, utì & in *Flacco Albino*, quorum id proprium nomen, quod ultimum in locum conjicitur, adscititium, quod primo loco collocatur.

Alcuini patria, genus,

Ortus est Alcuinus circa annum DCCXXXII. in provincia Eboracensi ex non humili gentis Anglorum prosapia, tametsi parentum ejus nomina incerta relinquantur. Fratrem habuisse fertur *Aquilam* Juvaviensis, seu Salzburgensis Ecclesiæ Antistitem, qui altero nomine *Arno* dicebatur. Hoc tamen Cointius & Pagius (a) negant.

educatio in Eboracensi monasterio,

A prima pueritia educatus fuit Eboraci in monasterio primariæ ecclesiæ adjuncto. Præceptores ille habuit, non Venerabilem Bedam, ut fallit *Alcuini* vitæ scriptor, cùm Beda ante natum Alcuinum ex hac migrâsse vita videatur; sed Egbertum, Edberti Regis fratrem, atque Ælbertum, unum post alterum Episcopos Eboracenses.

Studia,

His præceptoribus usus linguam non tantùm Latinam, sed etiam Græcam didicit, nec Hebraicæ penitùs expers fuit. Quos sub eorum disciplina cùm in literarum tum virtutum studio progressus fecit, tanti erant, ut brevi tempore condiscipulos longo intervallo post se relinqueret. Utì nullus faciliùs docebatur, ita majori nullus erat animi demissione. Magistrorum è nutu, quos

Virtutes.

divinæ interpretes voluntatis venerabatur, ut totus dependeret, suam penitùs abnegavit. In coërcendis animi affectibus tum præcipuè nervos omnes contendit, cùm eos juventæ æstu concitatos mordere frænos velle advertit. Quem in finem assiduas orationes, jejunia, vigilias, & quidquid demùm ad sensuum mortificationem comparatum est, non segniter adhibuit. Neque verò hæc pœnitentiæ opera, quæ animam tantùm virtutum ornamentis insignire videbantur, nihil ad literarum intelligentiam contulerunt; quò fortiùs enim inordinatæ illæ affectiones, quæ animum corpori subjicere solent, eliminantur, eo promptiùs scientiarum disciplinæ mentem subeunt. Atque hac ratione in virum non modò pientissimum, sed ætatis etiam suæ doctissimum evasit.

Egberto Archiep. charus Eboracensi Bibliothecæ,

Eximia erat de ejus doctrina Archiepiscopi Egberti æstimatio. Etsi enim tenero nunquam non amore fuisset illum complexus, tamen cùm à morte propiùs abesset, eum Eboracensi Bibliothecæ præfecit, quò *sapientiæ thesauros*, id est, scholasticæ eruditionis libellos, ab eodem Archipræsule magnis sumptibus & curis comparatos, custodiret. Ab obitu Egberti eodem loco fuit apud Ælbertum, ejus in Archiepiscopatu successorem, à quo cùm aliquantùm temporis scientiis adhuc imbutus, suorúmque sodalium æmulationem cùm modestia tum benefactis superare doctus fuisset, docendi præfecturæ in Eboracensi Athenæo admotus fuit.

dein Scholæ præficitur ab Ælberto successore.

Et verò in docendis literis Alcuinus longè cæteris antecelluit. Posteaquàm verò Ælbertus anno 780. è medio excessit, Romam ab Eanbaldo successore, ad obtinendum pallium missus fuit. In reditu per Lombardiam Parmæ Carolo Magno obviàm factus est.

à Carolo Magno in Franciam invitatus,

Hic viri eximia cùm virtute tum doctrinâ captus nihil non egit, ut in Franciam ad se pelliceret. Promisit Alcuinus, se, expleta legatione, venturum. Nec promissis non stetit.

Palatinæ scholæ Magister constituitur.

Simul verò ac in Franciam accessit, scholis palatinis præfectus fuit, in quibus Carolum ipsum, regias virgines, ac purpuratos, eorúmque filios discipulos habuit. Ut verò Carolus in deliciis habebat Alcuinum, ita hoc unum studuit, ut eum apud se retineret. Quare duo illi commisit monasteria regenda, quibus tamen non ita se retineri est passus, ut ad Eboracense Monasterium in Angliam non rediret.

in Angliam redux

Factum id fuit sub annum nonagesimum supra septingentesimum.

iterum vocatur in Franciã.

Nondum duos in patria exegerat annos, cùm à Carolo in Franciam revocatus fuit ad profligandam impiam Nestorii hæresin, quæ à Felice, Urgelitano episcopo in Hispaniis resuscitari cœperat. Venit Alcuinus, interfuit Concilio Francofurtensi, ac hydram debel-

(a) Pag. in Crit. Hist. Chronol. ad an. 796. n. 19. pag. 468.
Credidit quidem Mabillonius *Alcuinum* fuisse Fratrem Germanum *Arnonis* Salisburgensis Archiepiscopi, eo quòd *Alcuinus* eundem in suis Epistolis sæpiùs *Fratrem*, nonnunquam etiam *Germanum suum* appellet. At enim hæc amicitiæ tantùm non consanguinitatis signa fuisse post *Cointium* & Pagium optimè advertit & probat Cl. P. Marcus Hansizius Tom. II. Germ. sacræ pag. 102.

bellavit. Unde Carolo dignus est visus, quem toti Concilio commendaret.

Sub hæc Alcuinus non semel à Carolo facultatem petiit secedendi in Fuldense S. Bonifacii, popularis sui, monasterium, ubi monasticam vitam ad accuratas sancti Benedicti degeret leges, quarum laxior apud Turonenses disciplina erat. Verùm Carolus eum à se tam longè abesse non est passus. Commodùm anno 796. Turonis vitâ functus erat Hitherius seu Itherius Abbas Martinianus, & Palatii Archicancellarius. Carolus, ut Alcuino, qui ad vitam in monasterio transigendam identidem aspirabat, rem gratam faceret, non modò assensit, ut se Turonos ad S. Martinum recipere posset, sed eum etiam Abbatem constituit. Nec tamen illic vitam otiosam duxit, imò toti Ecclesiæ ac reipublicæ maximè proficuam, tum scribendis libris & epistolis, tum discipulis erudiendis, quos illic frequentes habuit. Sic enim ille in epistola prima ad Carolum loquitur: *Ego Flaccus vester secundùm exhortationem & bonam voluntatem vestram, aliis per tecta S. Martini sanctarum mella scripturarum ministrare satago; alios vetere antiquarum disciplinarum mero inebriare studeo; alios grammaticæ subtilitatis pomis enutrire incipiam; quosdam stellarum ordine, ceu picto cujuslibet magnæ domûs culmine inluminare gestio, plurima plurimis factus, ut plurimos ad profectum sanctæ Dei Ecclesiæ, & ad decorem imperialis regni vestri erudiam.* Fructus verò ex hac institutione promanans à Monacho S. Galli in vita Caroli M. lib. 1. c. 2. in hæc verba deprædicatur: *Cujus* (Alcuini) *in tantum doctrina fructificavit, ut moderni Galli, sive Franci antiquis Romanis vel Atheniensibus æquarentur.* Fuit verò hæc tertia & postrema schola quam bono publico aperuit. Falluntur enim, qui Alcuinum Romæ in Italia, Fuldæ in Germania, apud Suessionas in Francia docuisse affirmant.

Turonensem Abbatiam adeptus

tertiò scholas aperuit.

Dum verò Cæsaroduni Turonum scholas teneret, identidem cum aliquot discipulis Parisios in aulam regiam ventitabat à Rege invitatus. Hac occasione Carolo author fuisse dicitur, ut ibidem publica studia institueret. Certè Carolum hortatus est, ut *Athenæ novæ perficerentur in Francia*, suísque & dictis & scriptis Francorum animos ad studia excitavit. Quam ob rem fuerunt, (b) qui originem atque prima Parisiensis subinde celebratissimæ Academiæ incunabula ad Carolum & Alcuinum referrent. Cùm verò hæc aulæ frequentia & frequentatio viro pio gravis & molesta esset, sæpè Carolum rogavit, ut his turbis omnino nuntium sibi remittere liceret, quod tandem vel serò obtinuit. Tum verò in seipsum quasi hominem è naufragio ereptum, atque in portu quietis ac securitatis constitutum intuebatur. Quâ quidem requiete non ad vitam commodè ducendam, sed in exercitiis merè spiritualibus transigendam utebatur. Potissima ejus occupatio erat contemplatio ac oratio conjunctæ cum laboribus pœnitentiæ. Singulis diebus usque ad vesperum jejunabat, exceptis Dominicis ac festis diebus. Labor corporalis, quem sibi in hoc præstituit secessu, præcipuus erat, transcribere propria manu libros sacros: veluti etiam jussu Caroli Magni Biblia Latina nunquam sat laudatis vigiliis correxit, atque ab erroribus, qui fors irrepserant, pristinæ integritati vindicavit.

In aula Parisiensi frequens Regem hortatur, *ut Athenæ novæ perficerentur in Francia.*

solutus tandem aulæ negotiis

reliquum vitæ Deo & sibi vixit.

Obiit demum (c) relictis pluribus profundissimæ doctrinæ monumentis, plenus dierum XIV. Cal. Junii an. 804. Turonibus. De cujus morte author Anonymus, Operibus Albini à Duschesnio præfixus: *Eadem nocte*, mortis Albini, *super Ecclesiam* S. *Martini inæstimabilis visa est splendoris claritas, in tantum, ut putaretur à longè positis tota igne cremari.* Ita non doctrinæ modò & dignitatis, gratiæque Augustæ, sed sanctimoniæ quoque radiis luxit Alcuinus.

piè obiit an. 804. XIV. cal. Jun.

Alia Alcuini præclarè gesta (nam nos, quæ ad rem literariam attinent, solùm referenda suscepimus) Andream Duschesnium adeat in vitâ Alcuini, quam ejusdem Operum editioni præmisit. Agunt præterea de eo Honorius Augustodunensis cap. 2. lib. IV. de Luminaribus Ecclesiæ. Sigebertus c. 48. de Vir. Ill. Guilielmus Malmesbur. l. 1. Histor. Henr. Canisius hinc inde in Tomis Antiq. Lect. Theophilus Raynaudus Opp. Tom. 18. ubi eum vocat verè doctum, veréque pium Monachum. Dupinius, Caveus, Oudinus, Fabricius suis in Bibliothecis. Hen-

Ejus vitæ Scriptores.

(b) Bulæus in Historia Univers. Paris. Confer tamen, quæ ex Steph. Pasquiero, Petro Bonfonsio, Lambecio, Loiserio & Jolio Pagius scribit ad an. 802. n. XI. & XII. Tom. 3. pag. 434.

(c) Josephus Pichler S. J. in Histor. Aug. Quinque Carol. in vit. Carol. M. cap. 2. n. 41. pag. 8.

Henschenius in Actis Sanctorum 19. Maij Tom. 4. p. 333. Cointius Annal. Franc. Tom. 6. 7. & 8. sed præcipuè Mabillonius in Annal. Ben. & Actis SS. O. S. B. Sec. IV. Part. II. ubi ejus Elogium texit, in cujus §. III. investigat, cujus professionis fuerit vir pius, monasticæ, an canonicalis? Ipsum quidem Monachis nostris accensent Trithemius, Paulus Langius, Wionius, aliíque nostrorum: sed his non contentus videndum porrò existimavit, an veterum testimoniis stabiliri possit eorum sententia, cui recentiores nonnulli adversantur. Re bene discussâ, ejusmodi ipsi visa fuerunt argumenta, quæ Alcuini monasticam professionem adstruunt, ut omnem objectorum dubitationem tollere videantur. Etsi verò non nesciam, Hyacinthum Gravesonum, aliósque non nullos, post utriusque partis argumenta à Mabillonio discussa de Benedictino Alcuini Monachatu hærere nonnihil ancipites, mihi tamen sufficit, eum à Magno Mabillonio in Benedictinorum numero fuisse habitum. Is enim fuit Mabillonius, qui non accurati tantùm Criterii, quo Familiæ Benedictinæ Sancti proprii ab extraneis & subdititiis discernuntur, peritiâ præstaret, sed Historici sinceri & veritatis studiosi partes ita semper explere studeret, ut teste *Gerbesio*, Doctore Sorbonico, & Professore Regio toti mundo justitiam absque ullo partium studio aut personarum acceptione administrârit. Quas duas res, accurati Criterii peritiam, & veritatis studium qui habet, ejus judicio ac sententia tutò stari potest.

utrum fuerit Monachus an Canonicus.

SCRIPTA.

Quæ Opera nobis Alcuinus reliquit, & multa sunt & docta; nil nisi pietatem, cujus apprimè studiosus fuit, pleraque spirant; è quibus etiam ardens ille zelus, quo pro conservanda sanâ & orthodoxa doctrina flagravit, non obscurè elucet. Ea verò operâ & studio *Andreæ Quercetani* in unum congesta volumen, Parisiis apud Cramoisinum anno 1617. publicam lucem viderunt. Sunt autem tres in partes distributa.

PARS I.

Continens ea, quæ super diversos sacræ Scripturæ libros piè ac doctè commentatus est.

1.) *Interrogationes & Responsiones in Librum Geneseos.*

2.) *Dicta super illud Geneseos: Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.*

3.) *Enchiridion, seu Expositio pia ac brevis in septem Psalmos pœnitentiales.*

4.) *Expositio in Psalmum CXVIII.*

5.) *Expositio in Psalmos Graduales.*

6.) *De Psalmorum usu liber, cum variis precandi formulis, ad res quotidianas accommodatis.*

7.) *Officia per Ferias, seu Psalmi secundùm dies Hebdomadæ singulos, quibus in Ecclesia cantantur, dispositi. Cum Orationibus, Hymnis, Confessionibus, & Letaniis.*

8.) *Epistola de illo Cantici Canticorum loco:* SEXAGINTA SUNT *Reginæ, & octoginta Concubinæ.*

9.) *Commentaria super Ecclesiasten.*

10.) *Commentoriorum in S. Joannis Evangelium Libri VII.*

PARS II.

Continet Libros

11.) *De fide sanctæ & Individuæ Trinitatis.*

12.) *De sancta Trinitate Quæstiones XXVIII.*

13.) *Quid sit inter æternum, & sempiternum, & immortale, & perpetuum; & sæculum, & ævum, & tempus, Epistola.*

14.) *De animæ ratione ad Eulaliam Virginem, libellus.*

15.) *Contra Felicem Urgelitanum Episcopum, Epistola.*

16.) *Ad Elipantum, Toletanum Episcopum, Epistola.*

17.) *Elipanti ad Albinum Epistola.*

18.) *Contra Epistolam Elipanti Libri II.*

19.) *De Incarnatione Christi, & de duabus in eo naturis, ac de veritate unius personæ, adversùs eundem Elipantum Libri II.*

20.) *Elipanti ad Felicem nuper conversum Epistola.*

21.) *Confessio fidei Felicis Orgelitanæ Sedis Episcopi.*

22: *Albini Epistola de eadem re.*

23.) *De Divinis Officiis liber.* Opus suppostitium, tum quia farrago est ex diversis ipsius Alcuini, aliorúmque Autorum ipso posteriorum scriptis collecta, tum ex aliis rationibus, quas vide apud Mabill. in Elogio §. XVI. pag. 185.

24.) *De ratione Septuagesimæ, Sexagesimæ, & Quinquagesimæ Epistola ad Karolum Magnum.*

25.) *De eadem re Karoli M. ad Albinum Epistola.*

26.) De

26.) *De Baptismi Ceremoniis Epistolæ II.* Altera earum non est Alcuini, sed Amalarii Archiepiscopi Trevirensis, ut primus observavit Jacobus Sirmondus in notis ad Theodulfum. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. 1. p. 212.

27.) *De Confessione peccatorum Epistola.*

28.) *Sacramentorum Liber*, sive de Missis per hebdomadem celebrandis, aliisque temporibus.

29.) *De silentio, in quo missum est Incarnatum Verbum, Homilia.*

30.) *In Nativitate beatæ Mariæ Virginis Homilia.*

31.) *In Festo omnium Sanctorum Homilia.* Hæ tres homiliæ sunt suppositiæ ex Pauli Diaconi Homiliario depromptæ. Tertia inter Augustinianas de Sanctis locum sortita est.

32.) *Vita Antichristi ad Karolum Magnum.*

33.) *De Virtutibus & vitiis liber.*

34.) *De septem Artibus liber incompletus:* cujus duo tantùm extant Capitula, videlicet de Grammatica & Rhetorica cum transitione ad Dialecticam.

35.) *Grammatica.*

36.) *De Rhetorica Dialogus.*

37.) *Dialectica.*

38.) *Disputatio Pippini Regalis & nobilissimi juvenis cum Albino Scholastico.*

PARTIS III. OPERA.

39.) *Scriptum de vita S. Martini Turonensis Episcopi.*

40.) *De transitû S. Martini Sermo.*

41.) *Vita S. Vedasti Episcopi Atrebatensis.*

42.) *Vita S. Richarii Presbyteri.*

43.) *De vitâ S. Willibrordi Trajectensis Episcopi.*

44.) *Libri II. prosâ unus, alter carmine, & cum Homilia in Natali ejusdem Willibrordi, & Elegia de S. Wiligiso.*

45.) *Epistolæ CXV. è quibus LXVII. antehac editæ jam longè auctiores ac emendatiores.*

46.) *Aliarum Epistolarum fragmenta ex Willelmo Malmesbur.*

47.) *Poëmata seu Versus de pluribus Sanctis.*

48.) *De Carolo Magno & Leonis Papæ ad eum adventû, Carmen.*

49.) *Alii Versus ex variis locis collecti.* Advertit Mabillonius loc. cit. in carminibus Alcuini quædam notha & spuria esse, ut carmen, seu epigrama 3. de *Bugga*, quod scriptum est regnante *Ina* Westsaxonum Rege, qui uno ferè seculo, Alcuinum præcessit. 48. de Ethildrita, quod est Bedæ Venerabilis. 177. quod Angilberti Abbatis Centulensis.

Quæ autem in hac editione *Chesnianâ* desiderantur, ac sub nomine Alcuini lucem viderunt, ea ex Jo. Alb. Fabricii Bibliotheca (d) cujus diligentia nobis nihil reliquum fecit, recensere juvat.

1. *Poëma* versibus hexametris 1658. *de urbis Eboraci primordiis, déque primis ejus Ecclesiæ Pontificibus ac Sanctis,* editum ex duobus Remensibus MSS. à Thoma Galeo Tom. I. Historicorum Angliæ, Oxon. 1691. fol. & partem sub titulo *Anonymi Angli,* qui Ælberti Archiepiscopi Eboracensis discipulus fuerit, Joannes Mabillonius (qui integrum ad Galeum miserat) Sec. III. Benedictin. Parte II. pag. 558. Non Alcuini, sed *Fridegodi* esse contendit Oudinus Tom. I. Coĩentar. pag. 1923. & Tom. III. pag. 467. seq.

2. *Epistolarum* Alcuini collectionem MS. Colbertinam memorat Baluzius, & ex eâ Epistolam *ad Candidum & Nathanaëlem* publicavit Tom. I. Capitular. Regum Francorum pag. 1442. seq. Epistola ad *Karolum* ab eodem Baluzio Tom. II. Misc. pag. 365. *Capitulare admonitionis* ad eundem pag. 375. Epistola *ad Abbates & Monachos Gothiæ* de Filio Dei non adoptivo pag. 377. Epistolæ VII. ad *Aquilam*, sive *Arnonem* Antistitem Saltzburgensem in Anecdotis Bernardi Pez Tom. II. pag. 4. seqq. Ad eundem Arnonem præfatio in expositionem VII. Psalmorum Pœnitentialium, Psalmi CXVIII. & Psalmorum XV. Gradualium (in Operibus Alcuini pag. 59. seqq. obviam) in Dacherii Spicilegio Tom. IX. pag. 111. & editionis novæ Tom. III. pag. 323. Aliæ Epistolæ III. ad *Gallicellulam*, & de decem verbis Legis, & ad *Fridugisum* de tribus generibus visionum ab eodem Dacherio Tom. VI. Spicilegii p. 391. & Tom. III. editionis novæ pag. 321. nec non aliæ XXVI. à Mabillonio Tom. IV. Analect. pag. 272. atque editionis novæ pag. 399. seq. Epistola parænetica *ad Eanbaldum II. Archiepiscopum Eboracensem* scripta A. 796. edita ab illustri Fontanino in Appendice ad vindicias antiquorum Diplomatum pag. 266 & à Jacobo Basnagio Tom. II. editionis novæ lectionum Canisianarum pag. 450.

(d) med. & inf. Latinit. Lib. I. pag. 134.

3. Ser-

3. *Sermo in Hypapanti* dictus coram Carolo Magno: apud Baluz. Tom. I. Miscellan. pag. 382.

4. *Confessio Fidei* edita à Petro Francisco Chiffletio, Div. 1656. 4. judice quidem Carolo Cointio, seculi noni fœtus, sed Alcuini nequaquam, Tom. VII. p. 28. atque integra differtat. posthuma Alcuino negata à Joañe Dallæo. Rothomag. 1673. 4.to tamen Alcuino vindicatur à Mabillonio Tom. I. Analect. pag. 178. (editionis novæ pag. 490.) & ab auctore *de la perpetuité de la Foy* Tom. IV. Table Historique & Critique pag. 33. Alia est Alcuini Confessio, sive *doctrina de Deo*, quæ inter Opera ejus legitur pag. 762. atque lucem debuit Matthiæ Flaccio, qui eam vulgaverat ad calcem libri, cui titulus: Unanimis consensus primitivæ Ecclesiæ de non scrutando Divinæ generationis Filii Dei modo. Basileæ 1560. 8.vo. *Libri tres de Fide SS. Trinitatis*, itidem inter Opera obvii p. 702. leguntur etiam in homiliario Pauli Diaconi ad Festum SS. Trinitatis. Eosdem separatim cum Commentario edidit vir pius & doctus Lucas Lossius Francofurti 1554. 8.vo

5. Opusculum *de Comparatione Novi & Veteris Testamenti à denario numero usque ad unum*: in Bern. Pezii Anecdotis Tom. II. pag. 1.

Jussu Regis Caroli *Divinam correxisse Historiam* scribit Sigebertus ad Annum Christi 790. eòque referendum, quod Theganus cap. 7. de gestis Ludovici Pii, Carolum Regem *corrigendis sacris libris vacasse* retulit: nec non VI. Epigrammata de correctione Bibliorum ab Alcuino facta, quæ exstant in ejus operibus pag. 685. Vide Baronium ad Annum 778. num. 23. Richardum Simonem lib. II. Historiæ Criticæ Novi Testamenti cap. 9. Joannem Jacobum Wetstenium Prolegomenis ad novum Testamentum pag. 88. seq. & quæ infra, ubi de *Correctoriis Bibliorum*. Poëmata duo, hexametrum alterum, alterum elegiacum, Bibliis ab Alcuino præmissum edidit Lambecius Tomo II. pag. 403. seq. qui etiam de *Vita S. Vedasti* Alcuiniana videndus pag. 409. seq.

In Fuldensi Bibliotheca sub nomine Alcuini asservantur MS.ta *Expositiones in Prophetas XII. in Epistolas Pauli ad Ephesios, in Proverbia Salomonis*; sed quia nec Duschesnius, nec alii Bibliographi earum mentionem faciunt, non fides statim habenda, neque tamen etiam abroganda est; sed illis, qui eas Expositiones in promptu habent; cujus sint, cum cura & critico examine dispiciendum relinquimus.

Antonius Verderius in Bibliotheca Gallica pag. 21. narrat, se sub Alcuini nomine vidisse mſ. librum versuûm leoninorum moralium *un livre de vers morals en latin non mesurés par pieds mais rymez*.

Nec omittendum, quod Barthius VI. 20. Adversar. *Calliopium*, qui Terentii Comœdias recensuisse in Codicibus MSs. notatur, non alium putat esse, quàm hunc Alcuinum, qui in Codice MSs. vitæ Wilibrordi vocatur *Dominus Albinus Magister optimus Calliopicus*, hoc est, totus formatus à Calliope, Musisque. At enim quis credat, Alcuinum Comœdias Terentii, *meretriciæ artis magistri*, dignas habuisse, ut eas illustraret ac recenseret, qui à profanis Poëtis ita aversus erat, ut ne Virgilii quidem, Virginei, ut vocant, Poëtæ, legendi copiam suis fecerit; cujus rei memorabile exemplum jam aliàs retulimus.

In optatis aliquando Henricus Canisius (e) habuit, ut non nemo exsisteret, qui Alcuini omnia monumenta in lucem erueret, vel saltem illa, quæ jam sunt eruta, unum colligere in volumen, collectáque simul vulgare vellet; ne temporis successu denuo dispergantur, ita ut vix ampliùs reperiri, & in unum conduci queant. Votis damnavit Canisium Andreas Duschesnius, Alcuini Operibus junctim uno volumine in folio editis; sed ejus tamen editio non ita numeris omnibus absoluta est, ut non melior desideretur. Annis abhinc aliquot cùm rumor sparsus fuisset, novam apud Gallos editionem parari, V. C. Justus Fontaninus ut symbolam suam in eam conferret, Alcuini Epistolam ad Eanbaldum vulgavit, cui Eminent. Card. Dominicus Passioneus, id temporis adhuc Abbas, notas criticas adjecit.

VIII.

B. RABANUS MAURUS Archiep. Moguntinus.

Obiit. 856.

SI quis in perfectum quoddam, & numeris omnibus àbsolutum virtutis juxta ac doctrinæ exemplum intueri velit, in B. RABANUM MAURUM intueatur. Erat is ex illustri prosapiâ urbe Moguntia oriundus, natione, ut tum

Ejus natales.

(e) Præfat. ad Alcuini Grammat. & Dialect. Tom. 2. nov. edit. pag. 485.

tum loquebantur, Francus Orientalis. Parentes fuêre *Walramnus* & *Waldrada* (f) Moguntiæ cives, sed genere claro conspicui. Fratrem habuit *Tutinum*, quem ipse in Epitaphio *virum insignem*, & *alta clarorum parentum stirpe natum* prædicat, eundémque inter *regales viros* cum magno honore vixisse, & mediis in armis gratia Domini sui viriliter cecidisse testatur. Vitam adiit circa annum ferè DCCLXXXVI. Nomen Rabani è sacro fonte tulit. In quo nomine Serrarius illustre omen agnoscit, cùm Doctor Magisterque tantus fuerit. Hebræis enim à multiplici doctrina RAB Doctorem dici constat; unde *Rabbinis* suæ dignitatis nomenclatura. MAURI nomen *Rabano* ab Alcuino Magistro datum. *Magnentii*, aut *Magnentianæ* familiæ, quam profert Trithemius, nulli coævi, quos viderit Bollandus, meminerunt. (g) Fuisse tamen *Magnentius* nomen gentilitium, ex veteri codice fides adstruitur, quem V. C. Fridericus Schannat profert in Fuldensi Historia.

Fuldæ Monasticen à puero amplexus

Quô ætatis anno, incertum; à puero certè quidem Fuldæ Monachus, vitæ Christianæ & monasticæ leges didicit. Adolescens jam; & præter literas humaniores Philosophiam edoctus, à Ratgario Abbate sub initium seculi noni ad Alcuinum in Gallias missus fuit, ut ab eo in sacris literis, quæ fuerunt illius temporis Theologia, pleniùs institueretur. Hîc verò ubinam celeberrimum hunc magistrum audivit? non apud Suessiones, aut Parisios, ut aliqui volunt, sed in Turonensi Divi Martini Monasterio. Nec tamen multo tempore operam Alcuino dedisse, ex epistola intelligi datur, quam Alcuinus adhuc superstes, qui anno 804. mense Majo decessit, *benedicto sancti Benedicti puero Mauro* in Germaniam ex Gallia reverso scripsit, quæ in editis vitiosè ad Benedictum data dicitur, teste Mabillonio. Studiorum socios in Turonensi Academia habuit *Hattonem*, ejus postea in Abbatiali dignitate successorem, *Haimonem*, dein Episcopum Halberstatensem, & *Samuelem*, Episcopum subinde Wormatiensem.

studiorum causâ in Gallias mittitur.

redux in patriam Scholis præficitur.

Domum Turonis reversus paulò pòst anno DCCCIV. ætatis suæ decimo octavo, aut undevigesimo Scholis Fuldensibus à Ratgario Abbate præfectus fuit. Sub finem anni DCCCXIV. ætatis vigesimo octavo sacerdotio primùm initiatus fuit ab Haistulpho Archiepiscopo Moguntino, cùm jam anno DCCCI. Diaconus factus fuisset. Quo tempore Ratgarius Abbas parùm æquus in literas ac literatos esse cœpit. Non aliis enim monachis tantùm libros abstulit, sed Rabano etiam ipsi scholarum Præfecto, parvam librorum supellectilem ademit. Quid iste hîc faceret? Ut durum & ferocem Præsulis sui animum deliniret, carmen veluti supplicem libellum ipsi obtulit. Sed surdo fabulam cecinit. Quare loco cedere coactus Fuldâ discessit. Sed quonam gentium aut terrarum? Mabillonio (h) aliquando visum fuit, Rabanum per eam tempestatem peregrè abiisse in loca Palæstinæ sancta, quod ex ejus Commentario in Josue id temporis nondum edito colligendum putabat. Verùm hunc locum ex Origene desumtum postea deprehendit. Unde mirari subit, quòd, postquàm Mabillonius ab hac discessit sententia, in eam noviter concesserit doctissimus Abbas Calmetus in Historia sua Universali, ut de Jo. Alberto Fabricio, Viro non dissimiliter (i) eruditissimo nihil dicam. Nisi ratio temporum repugnaret, dicerem ego, Rabanum in monasterium Corbeiæ Novæ in Saxonia se contulisse, eò enim loci sacras illum literas exposuisse ex versibus Saxonicis Parte I. præliminari à nobis in medium allatis certiores reddimur. Verùm, ut dicebam, temporum ratio reclamat; Fuldâ enim Rabanus discessit, Ratgario ad clavum sedente, quem anno 817. ponere compulsus fuit. Corbeia verò nova anno primùm ejus seculi vigesimo secundo condita est. Non ergo hoc temporis Corbeiæ docere potuit, sed alio forsan, quod hîc disquirendum non suscipio. Quocunque verò abierit, ex itinere Fuldam redux, Ratgario exauthorato anno 817. scholæ iterum præfectus sub Egile Abbate, studiorum usum strenuè revocavit.

loco dein cedere coactus

sub Egile Abbate iterum restituitur.

Fuldens. Academiæ celebritas eo docente.

Rabano iterum literas profitente magna fuit celebritas Fuldensis Academiæ, quæ omnium disciplinarum libris tum abundavit, & præclaros orbi Christiano Doctores peperit. Non solus tamen in istis scholis docebat Rabanus, tametsi præcipuus magister erat. Adjutorem, sodalémque habuit Sa-

(f) Jo. Georg. Eckhart Comment. de Reb. Franc. Orient. Tom. I. p. 730.
(g) Comment. præv. in vit. B. Rabani.
(h) Annal. Tom. 2. pag. 416.
(i) Bibl. med. & inf. Lat. Vol. 6. p. 69.

Samuelem postea Wormatiensem Episcopum, quem etiam sub Alcuino præceptore condiscipulum habuerat. Dum humaniores verò disciplinas in schola Monasterii doceret, admirabile illud opus de sanctâ Cruce composuit.

fit Abbas. Post Egilem anno 822. è vivis sublatum, Rabanus eodem anno, mense Augusto vel Septembri in Abbatem electus fuit. Præclaras res à tanto Abbate gestas explicare omnes, uti difficile, ita nostri instituti non est. Dixisse sufficiat, quòd ab eo sarta tecta viguerit monastica disciplina, & literarum studia mirificè exculta fuerint. Unde præter modum aucta Cœnobii existimatio & fama, uti & Principum, Regum, & Imperatorum, quibus gratissimus & acceptissimus semper fuit, conciliata benevolentia. Fuerunt eo tempore, Meginfrido apud Trithemium testante, in Cœnobio Fuldensi Monachi centum quinquaginta, quos ille non minùs virtutibus, quàm literarum studiis informabat. Sic enim curabat de doctrinâ, ut morum probitati priores deferret. Si quos videbat monachos, in quibus virtus ac pietas cum eruditionis studio haud paria facerent, hos è schola sua exesse jubebat, nec antea in eam iterum admittebat, quàm literas æquare cum vitæ integritate studerent. Munus docendi liberales artes *Candido* Monacho, aliisque imposuit, reservato sibi officio interpretandi Scripturas sacras. Discipulos habuit plures in literis egregios, neque sui dissimiles in moribus; quorum alii variarum diœceseon Antistites, alii diversorum cœnobiorum Abbates, alii scholis publicis præfecti, alii doctrinâ vitæque sanctimonia juxtà conspicui floruerunt, è quibus Walafridum Strabonem, Servatum Lupum, & Ottfridum Weissenburgensem hîc nominâsse sufficiat.

Abbatiali dignitate sponte se abdicat. Postquàm monasterium viginti años præclarè rexisset, Abbatiali dignitate an. 842. ultrò cessit, quò sacrarum literarum studiis liberiùs vacare posset.

Post dimissam præfecturam in cellam, quæ in monte S. Petri sita est, duodecim ferè stadiis à Fuldensi monasterio, secessit, ubi toto fere quinquennio degens, totum se contulit ad studia sacra, & varii argumenti elucubranda opera, de quibus postea dicetur.

Archiepiscopus Mogunt. eligitur. *Otgario* Archiepiscopo Moguntino è vivis sublato, Rabanus in ejus locum anno 847. suffectus fuit. Quo in munere zelum pro fide, & pro morum integritate quantum ostenderit, argumento sunt cùm decreta ab ipso sancita variis in synodis, tum homiliæ plures adversùs morum relaxationes scriptæ. Tres verò synodos celebravit, primam anno 847. ut bona & jura ecclesiastica à laicorum violentia vindicaret. Alteram anno 848. in causa Gotescalci Monachi Cœnobii Orbacensis de prædestinatione Dei praviter sentientis. Tertiam anno 853. in quâ quid Gozberto Osnabrugensi Episcopo in Herifordensis Parthenonis ecclesias competere debeat, definitum est. Etsi verò ingenti non apud Ecclesiasticos tantùm, sed seculares etiam homines, atquè adeò Reges & Imperatores valeret auctoritate, majori tamen erat humilitate, atque animi demissione. Nihil eo etiam erga pauperes atque inopia oppressos homines liberalius, quorum trecentos de diversis locis venientes quotidie alimento sustentabat, exceptis his, qui in præsencia illius vescebantur assiduè.

Post annos novem in Archiepiscopatu præclarè exactos, anno 856. die 4. Februarii, ætatis ferè 70. annorum, Ludovico Lotharii filio imperante, regnantibus verò Ludovico in Germania, & Carolo Calvo in Gallia, Ludovici Pii filiis, Deo naturæque concessit. Sepultus ad S. Albanum Moguntiæ, epitaphium de se ipse composuit. Reliquiæ in Saxoniam translatæ anno 1515. A Trithemio lib. III. de Vir. Illust. O. S. B. annumeratur *Sanctis & Canonizatis*, quem etiam viventem nonnulli *sanctum* imò *sanctissimum* appellârunt. A Bollandianis verò & Mabillonio solo *Beati* titulo honoratur. *Beatum* appellare malui, inquit Mabillonius, quàm *Sanctum*, donec sanctior Ecclesiæ accedat auctoritas, siquidem nullo festivo cultû in Moguntiacensi Ecclesiâ honoratur, teste Browero in notis ad poëmat. moritur an. 856. 4. Febr. ætatis suæ 70. An Sanctus vel Beatus appellandus?

Quæ elogia illustres Scriptores de B. Rabano Mauro dederunt, præmissa sunt primo ejus Operum Tomo. Solius Cæsaris Baronii attexere me non pœniteat. *Emicuit planè Rabanus ut fulgentissimum sidus, cujus quæ extant scripta, tanquam lucis radii excellentiam demonstrant auctoris: de quo Trithemius tradit, ipsum præter Opuscula tam carmine, quàm solutâ oratione conscripta; Scripturam sanctam à principio usque ad finem omnem feliciter explanâsse; virum planè omni literarum genere egre-* Baronii de eo elogium.

giè excultum, triúmque linguarum, Hebraicæ, Græcæ, atque Latinæ peritum. Baron. ad an. 856.

Ipsius vitæ Scriptores.

Vitam summi viri dederunt *Rudolphus* discipulus ejus, Scholasticus Fuldensis, ac Ludovici Germaniæ Regis Confessarius: extat in Actis SS. cum Comment. prævio Henschen. & Bolland. 4. Febr. & cum notis Mabillonii Tom. IV. Act. SS. O. S.B. sine notis apud Browerum lib. 3. Antiquitatum Fuldensium. Alia *Trithemii*, Alberto Brandeburgensi, Archiepiscopo Moguntino & Magdeburgensi nuncupata apud Bolland. 4. Febr. Alia *Bailleti*, Vies des SS. 4. Febr. pag. 72. Alia Friderici Schannat Histor. Fuldensi part. 11. p. 100. Elogium Historicum contexuit Mabillonius l. c. Addi possunt Nicolaus Serrarius & Christophorus Browerus è Soc. Jesu: ille libro IV. Moguntiacarum rerum de Rabano distinctas quinque supra viginti resolvit quæstiones; iste in Antiquitatum Fuldensium lib. 2. cap. 13. lib. 3. c. 13. 14. & lib. 4. in quinto Abbate Fuldensi varia de eodem proponit. Vossius de Hist. Lat. Cav. in Hist. Liter. Arnoldus Wion in Ligno vitæ. Possevinus in Apparatu, Sixtus Senensis in Bibl. San. Labbeus de Script. Eccl. Tom. II. Cellotius in Append. ad historiam Gothescalci. Baluzius Miscell. Tom. I. p. 505. = *Rhabanus Moguntiacensis obit DCCCLV. ei Karolus successit* = ex Chronico Wirzeburgensi, ex vetustiss. S. Gallensi codice, quod incipit: = *Kilianus S. martyrizatus an. DCLXXVII.* & pertingit usque ad A. CIↃCI. Denique Francisci Buddei Dissertatio 4. Jen. 1724. cujus tamen perlegendæ desiderio frustrà flagravi. Ex veteribus Sigebertus cap. 89. de Viris Illustribus Honorius Augustodun. libelli 4. de Luminaribus Ecclesiæ cap. 4. Hermannus, Marianus, & Lambertus Schafnaburgensis in Chronicis, Hincmarus contra Gothescalcum, Lupus Ferrariensis ep. 40. quâ eum Reverendissimum Patrem, eximiúmque præceptorem vocat, S. Odilo in Sermone de S. Cruce, Annales Fuldenses à Pithoeo primùm editi &c.

SCRIPTA.

Omnia *B. Rabani Mauri* Opera, quotquot, magnâ adhibitâ diligentiâ & industriâ, reperiri potuerunt, in unum corpus congesta, sexque in folio Tomis comprehensa Coloniæ typis Antonii Hierati, excusa anno 1626. in publicam lucem prodierunt ex schedis Jacobi Pamelii, studio atque accuratione Gregorii Colvonerii Duacensis Academiæ Cancellarii. Continentur verò

Post vitam Rabani à Rodulpho Presbytero, & Monacho Fuldensi, ejusdem discipulo, atque à Joanne Trithemio Abbate Spanheimensi editam

Excerptio de Arte Grammatica Prisciani, pag. 28 - 50. Quo tempore Rabanus literas humaniores docebat, in gratiam studiosæ juventutis hoc opusculum concinnavit.

De Universo Libri XXII. sive *Etymologiarum opus ad Ludovicum Germaniæ Regem, de proprietate verborum, & rerum mysticarum significatione.* Equidem Rabanus hosce libros in Hemmonis, seu Haymonis Episcopi Halberstatensis sui quondam condiscipuli gratiam condiderat, sed cùm Rex Ludovicus secum eosdem ab Authore communicari petiisset, hic opus à se lucubratum cum epistola ei nunc præfixâ ad ipsum transmisit. Circa annum 844. quo tempore à regimine Abbatiali vacabat, Operi huic insudavit, quod ex impresso antiquo hìc excusum fuit pag. 51 - 272.

De laudibus sanctæ Crucis libri duo partim prosâ partim carmine conscripti, pag. 273 - 348. Ut Rabanus arduum hoc opus adornandum susciperet, autor ei fuit Alcuinus præceptor; quod tamen primùm ab ejus obitu inchoavit año ætatis suæ XXX. Æræ Christianæ ferè DCCCXVI. cùm ab itinere, nescio quo, veriùs exilio rediisset. Plures verò sunt, quibus opus hoc laboriosum & idem ingeniosum inscripsit: primùm S. Martino Episcopo Turonensi, in cujus monasterio sub Alcuino magistro sacris literis operam navavit; tum Ludovico Augusto; deinde Gregorio IV. tametsi non ei, sed Sergio ejus successori anno 844. per Ascrichum & Ruodpertum Fuldenses Monachos obtulerit; posteà Heberardo Comiti Italiæ, qui prædictos libros per eosdem monachos Româ revertentes efflagitaverat; ac demùm Monachis Cœnobii Dionysiani in agro Parisiensi nuncupavit. Primus typis exscribendum curavit Jacobus Wimphelingius Alsata, Selestadiensis an. 1503. Phorcheimii in Suevia apud Thomam Anselmum, quod deinde Augustæ Vindelicorum anno 1605. recusum fuit. V. C. Joannes Vogtius in *Catalogo Historico-Critico Librorum rariorum* Hamburgi an. 1738. vulgato librum vocat rarissimum, tum propter summam infrequentiam, tum etiam propter innu-

meras

meras figuras Crucium diversas formas exhibentes. Nescire etiam se non dissimulat, an legatur in Collectione Pameliana. Mabillonio tamen judice hoc Opus plus habet ingenii, laboris, atque artificiosæ diligentiæ, quàm utilitatis. Nolim tamen censuram illius præferre judicio S. Odilonis, Abbatis Cluniacensis in sermone de laude S. Crucis, ubi sic ait: *Rhabanus seculari scientia affatim eruditus, fide Catholicus, spirituali scientiâ ad plenum edoctus, tale de laude S. Crucis texuit opus, & texendo perfecit, quo pretiosius ad videndum, amabilius ad legendum, dulcius ad retinendum, laboriosius ad scribendum non potest inveniri.*

Tomo II. continentur

Commentariorum in Genesim libri IV. quos circa annum DCCCXXX. ad Freculphum Lexoviensem in Gallia Episcopum transmisit, cujus præmittitur epistola, quâ à Rabano explanationem in Octateuchum efflagitavit & obtinuit. pag. 1.-83.

In Exodum libri totidem ad eundem Freculphum pag. 84-170.

Expositionum in Leviticum libri septem, ad eundem: quibus accedit Epitome eorundem Commentariorum in Leviticum, auctore Walafrido Strabo, ejus discipulo pag. 171-313.

In Librum Numerorum Libri IV. ad eundem Freculphum Episcopum pag. 314-404.

In Deuteronomium Libri IV. ad eundem pag. 405-463. Hos Commentarios *in Exod. Levit. Numer. & Deuter.* non Rabani esse, sed Walafridi Strabi contendit Caveus, & Parte II. Histor. liter. eccles. p. m. 181. ait: „ Liquet id è Cod. mss. in Bibliotheca „ Collegii novi apud Oxon. ubi præ„ fat. in Exodum hæc habentur ver„ ba: *In Genesin commentarios edidit „ ipse per se: quæ sequuntur expositio„ nes in IV. libros Mosis, proficiscuntur „ à Strabo ejus discipulo, qui magistri „ sui dicta fideliter annotavit.* At enim, ut nihil dicam, annotationem hanc neoterici cujusdam esse Critici, Rabano disertis verbis Rudolphus, vitæ scriptor, testísque omni exceptione longè major, in syllabo Operum attribuit. Adde, quod Mss.ti Codices *Commentariorum in librum Numerorum & Deuteronomii* in Bibliotheca majoris ædis Moguntinæ nomen Rabani præferant.

Tomo III. continentur

In Librum Judicum libri duo exarati sub annum 834. Humberto Episcopo Wirzburgensi rogante, cujus præmittitur epistola pag. 1.-35.

In librum Ruth liber unus, quem rogatu ejusdem Humberti explanavit pag. 36-44.

In quatuor libros Regum libri IV. ad Hilduinum Abbatem; quam expositionem Ludovico Augusto Fuldæ obtulit. pag. 45-144.

In duos libros Paralipomenon libri IV. quos Ludovico Germaniæ Regi transmisit: perperàm igitur hos Commentarios ad Ludovicum Augustum fuisse scriptos editio prodit Coloniensis pag. 145-242.

In librum Judith liber unus cum præfatione metrica, subjicitur Jacobi Pamelii in eundem librum Commentarius. pag. 243-265.

In librum Esther ad Reginam nobilissimam Emmam, ut Labbeus arbitratur, Ludovici Regis Germaniæ uxorem. pag. 279-292. Verùm utramque scriptionem Rabanus circa annum DCCCXXXVI. Judithæ Augustæ, postquàm *hostes suos non parva ex parte vicerat*, dicavit.

In Cantica, quæ ad Matutinas laudes per septimanam dicuntur, ad Ludovicum Germaniæ Regem pag. 293-322.

In Proverbia Sapientiæ libri tres ad Othgarium Archi-episcopum Moguntinum. pag. 362-393.

In Ecclesiasticum libri decem, quos eidem Archipræsuli ante annum 840. nuncupavit.

Tomo IV. continentur

In Jeremiam Prophetam comprehensis ejus Lamentationibus sive Threnis libri triginta, quos post annum 840. Ludovico Augusto è vivis sublato, ejus filio Lothario Imperatori obtulit. Commentarium autem hunc in Threnos, quem falsò aliqui S. Hieronymo tribuunt, à Rabano scribi curavit Hlarmotus Decanus Sangallensis referente Ratperto cap. 9.

In Ezechielem Prophetam libri XX. quos sub annum 841. Lothario Augusto inscripsit, cujus præmittitur epistola ad Rabanum pag. 196-379.

In Machabæorum libros duos explanatio post annum 836. cum duobus pro-

logis, primo ad Ludovicum Germaniæ Regem, altero ad Geroldum sacri Palatii Archidiaconum p. 380-429.

Tomo V. continentur

Commentariorum in Mathæi Evangelium libri octo, quos Abbas factus anno 822. Haistulfo Archiepiscopo nuncupavit, qui obiit anno 826. pag. 1-168.

In quatuordecim S. Pauli Epistolas libri triginta ad Samuelem Episcopum Wormatiensem, suum quondam sub Alcuino præceptore condiscipulum, & in schola Fuldensi coadjutorem: quos commentarios anno 842. Lupo, pòst Abbati Ferrariensi transmisit, qui nuper ex Academia Fuldensi in Gallias redierat, cujúsque rogatu *hoc in epistolas Pauli collectarium* ex variis SS. Patrum flosculis confecerat. Editæ habentur ejusdem Rabani ad utrumque epistolæ, quas Jacobi Pamelii Commentariolus in epistolam ad Philemonem præcedit pag. 169-579.

Homiliæ super Epistolas & Evangelia à Natali Domini usque ad Vigilias Paschæ numero LXI. ad Haistulfum Archiepiscopum. Quibus plures aliæ homiliæ de Sanctis & variis virtutibus accedunt. pag. 580--626.

Homiliæ super Epistolas & Evangelia à Vigilia Paschæ usque ad XV. Dominicam post Pentecosten tam de tempore, quàm de Sanctis, numero XCI. ad Lotharium Imperatorem pag. 626-743.

Homilia de Evangelio Liber Generationis Jesu Christi Filii David. pag. 743-746.

De septem signis Nativitatis Domini pag. 746.

Allegoriæ in universam sacram Scripturam è veteri MS. descriptæ. pag. 749-823.

Tomo VI. continentur

De Clericorum institutione & ceremoniis Ecclesiæ libri tres ad Heistulphum Archiepiscopum Moguntinum, præmisso ejusdem Rabani epigrammate ad Fratres Fuldenses, conscripti Æræ Christianæ anno 819. ut constat ex carmine dictis libris præfixo, quod inter Rabani poëmatia vulgatum fuit pag. 1.-50.

De sacris Ordinibus, Sacramentis divinis, & Vestimentis Sacerdotalibus liber unus ad Thiotmarum. In multis convenire cum libro primo de institutione Clericorum recte monuit editor pag. 50-59.

De disciplina Ecclesiastica ad Reginaldum libri tres: quorum primus est de sacris Ordinibus. Secundus de Catechismo & Sacramentis. Tertius de agone Christiano agens de virtutibus & vitiis. In duobus prioribus capita quædam in margine notantur, quæ cum libris de institutione Clericali conveniunt. p. 60-85.

Libri tres ad Bonosum Abbatem. Primus de videndo Deo. Secundus de puritate cordis. Tertius de modo pœnitentiæ. p. 88-109.

De Quæstionibus Canonum Pœnitentialium ad Heribaldum libri tres. Opus spurium; neque enim Rabani Mauri est, sed Halitgarii Cameracensis, ut rectè advertit V. C. Stephanus Baluzius in præfatione ad Rabani epistolam Heribaldo scriptam, qui Halitgarius libros quinque pœnitentiales composuit rogatu Ebbonis Archiepiscopi Remensis editos ab Henrico Canisio in tomo 5. Lectionum antiquarum. Nam liber primus de quæstionibus canonum apud Rabanum, est quintus liber Halitgarii, secundus est tertius; tertius est quartus. Vid. Mabill. in Elog. §. X.

De vitiis & virtutibus, de peccatorum satisfactione, & remediis, sive pœnitentiis libri tres. pag. 125-154. Opus spurium, quod ejusdem Halitgarii est, ut l. c. Baluzius advertit; primus enim liber de vitiis apud Rabanum est primus Halitgarii, secundus Halitgario etiam secundus; tertius Rabanicus cujus sit incertum.

Pœnitentium liber unus Otgario Archiepiscopo inscriptus sub annum 842. in cujus capite XV. meminit pugnæ Fontaneticæ, quæ inter filios Ludovici Augusti commissa est anno 841. pag. 155-165.

Quota generatione licitum sit matrimonium, epistola ad Humbertum Episcopum p. 165-166.

De Consanguineorum nuptiis, & de Magorum præstigiis, falsisque divinationibus ad Bonosum liber unus pag. 166.-172.

De anima & virtutibus ad Lotharium Regem opusculum. p. 173-177.

De ortu, vita & moribus Antichristi Tractatus pag. 177-179.

Rhabani Mauri Martyrologium ex Tomo VI. Antiq. lect. V. C. Henrici Canisii Noviomagensis. p. 179-201.

Poëmata de Diversis per Christophorum Browerum Soc. Jesu Theologum Moguntiæ edita cum ejusdem scholiis pag. 202-245.

Com-

Comentaria in Regulam S. Benedicti non sunt Rabani, sed Smaragdi Abbatis monasterii S. Michaëlis ad Mosam in diœcesi Virdunensi, ut constat tum ex Sigeberto in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis cap. 118. tum ex Aimoino serm. de S. Benedicto, ubi, Smaragdus, inquit, expositionem in ipsius Regulam commentatus hos præmisit versiculos:

Quisquis ad æternum mavult concedere regnum
&c.

Quod est initium carminis præfixi huic expositioni Rabano suppositæ. Alios permultos codices membraneos, in quibus hæc Comentaria suo Authori, Smaragdo tribuuntur, se vidisse testatur Mabillonius l. c.

Glossæ Latino-Barbaricæ de partibus humani corporis ex Tomo II. Rerum Alamannicarum Melchioris Goldasti Francofurti ad Mœnum editæ anno 1606. pag. 331 - 332.

De inventione linguarum ab Hebræa usque ad Theodiscam, & notis antiquis ex eodem Goldasti Tomo pag. 333 - 334.

Atque hæ sunt Rabani Opera, quæ sex Tomis comprehensa Coloniæ prælo subjecta fuerunt: alia complura, quæ tametsi magna adhibita diligentia conquisita fuerint, adipisci tamen non potuit Colvenerius, ut ipse conqueritur: subinde tamen non pauca in lucem à viris doctis protracta, partímque manu, partim verò typis exscripta fuerunt. Sunt verò, quæ ego sciam, ferè sequentia.

1.) *Expositio de Paschate & Agno Paschali.* Extat MS. in Collegio S. Benedicti Cantabrigiæ vol. 122. uti fidem facit Caveus Hist. Lit. pag. 457.

2.) *Libri III. in librum Josue.* ex Msc. Cisterc. eruit Jacobus Launois, Cisterciensis Monachus, misítque olim Lucæ Acherio, qui eosdem etiam libros accepit à R. P. Francisco Chiffletio S. J. Presbytero, typis verò comisit Edmundus Martene ampliss. Collect. Tom. IX. pag. 667.

3.) *Commentariorum in Prophetam Danielem libri IV.* Habentur manuscripti in membranaceo codice Bibliothecæ Augiæ Divitis: desiderantur verò in libro II. priora novem capita, & initium capitis decimi.

4.) *Expositionis in Joannem liber I.* quem ex eadem Augiensi Bibliotheca cum Commentariis in Danielem pro prælo descripsi, atque Notis & Observationibus illustravi.

5.) *Commentarius in Acta Apostolorum.* Extat MS. in Bibliotheca Collegii Baliolensis Oxon. cod. 151. Cav. l. c.

6.) *Glossarium Latino-Theodiscum in tota Biblia veteris & novi Testamenti,* ut volunt Lambecius & Nesselius, veriùs in multas voces Biblicas, & aliorum quoque Auctorum. Hoc quidquid sit Glossarii, à Petro Lambecio ex arce Ambassiana in Vindobonensem Bibliothecam illatum V. C. Joannes Georgius ab Eckhart typis vulgavit Comment. de Rebus Franc. Tom II. pag. 950. At enim Glossarium hocce nec Rabano adscribendum, nec scitè rectéque, *Glossarii Latino-Theodisci* in tota Biblia V. & N. T. titulo à Lambecio & Nesselio insignitum esse, Jo. Diecmannus, Ecclesiarum Bremensium ac Verdensium Superintendens, in præfatione ad *Specimen* illius typis editum allatis rationibus ostendit, suámque tandem sententiam his exprompsit verbis: „Ego „ verò, ut quid mihi de hoc Glossario „ videatur, liberè dicam, in junio„ rum monachorum, aliorúmque dis„ cipulorum Fuldensium usum Raba„ num voces Latinas hujus vel illius „ libri Biblici tum Latinè exposuisse, „ eámque expositionem ab illis ex præ„ legentis ore calamo esse exceptam, „ haud temerè negaverim; quomodo „ etiam Walafridus Strabus ab eodem „ Rabano magistro suo, *Glossas Lati-* „ *no-barbaricas, de partibus humani* „ *corporis* à Goldasto ex manuscr. re„ rum Alamannicarum II. 64. 65 pri„ mùm emissas, deinde Rabani Ope„ ribus VI. 331 - 332. à Colvenerio in„ sertas, se accepisse refert. Sed uti „ Rabanum ipsum, *Glossarium* ali„ quod *Biblicum* scripsisse, nemo ve„ terum testatus est; ita tantùm ab„ est, ut hoc MS. ea, qua hodie pro„ stat forma Rabano auctori dare que„ am, ut id illo mihi planè indignum, „ & mera rhapsodia esse videatur, ex „ Rabani Latino-Theodiscis, ejusdem „ item, & aliorum glossis, interrupto „ alphabeti, cujus cæteroquin servari „ cœpti indicia clarissima sunt, ordine, „ tumultuariè & admodùm oscitanter „ consarcinata. „ Ita Diecmannus apud Georg. Christ. Joannis in addendis & emendandis ad Tom. I. Rer. Mogunt. pag. 1009. Hanc verò Diecmanni censuram etsi legisset *Jo. Georg. Eckhartus*, eâ tamen se absterreri non est passus, quò minùs Glossarium in ve-

tus

tus & novum Teftamentum fub nomine Rabani Mauri ex Codice Bibliothecæ Cæfareæ vetuftiffimo in lucem emitteret ad calcem Tomi II. de Rebus Franciæ Orientalis pag. 950 - 976.

7. *Liber de variis quæftionibus adversùs Judæos feu cæteros infideles, vel plerosque hæreticos Judaizantes ex utroque Teftamento collectis.* Ex mf. codice Monafterii S. Sergii Andegavenfis ediderunt Edmundus Martene & Urfinus Durand Thef. Nov. Anecd. Tom. V. pag. 402. Hoc tamen Opus Baluzius ex Trithemio & Mfs. Codice Bibliothecæ Colbertinæ Amuloni Epifcopo Lugdunenfi tribuit, quem fequitur Muratorius Antiquit. Med. Ævi Difput. XVI. col. 895. contra Chiffletium S. J. id fub *Rabani* nomine Divione anno 1654. vulgantem. Schötgenius tamen in Continuatione Bibl. med. Lat. Vol. 6. pag. 76. hunc *Rabani* librum à Martene & Durand vulgatum effe alium ab eo, quem Petrus Francifcus Chiffletius edidit, teftatur. Quæ res alio loco fub examen à nobis vocanda eft.

8.) *Opufculum de Paffione Domini*, quod fub Rabani nomine Bernardus Pezius in lucem emifit Thef. Noviff. Anecdot. Tom. IV. Legenda tamen eft ejus prævia Obfervatio, in qua non diffitetur, extra dubium non penitùs effe pofitum, B. Rabanũ hujus Opufculi effe authorem: illud certum, quòd erga Paffionem Dominicam fuerit devotiffimus.

9.) *De vita S. Mariæ Magdalenæ & Marthæ liber.* Habetur Mf.tus Oxonii in Bibliotheca Collegii Magdalenfis cod. 2230. n. 89. qui liber forfan non diverfus eft ab eo, qui infcribitur *Vita amicorum Chrifti*, & affervatur in Bibliotheca Henrici Langley Equitis C. 6991. n. 38.

10.) *Opufculum contra eos, qui repugnant inftitutis B. P. Benedicti*, feu *Liber ad Lud. Imp. de Oblatione puerorum fecundùm Regulam S. Benedicti*. Edidit Mabillonius Añal. Bened. Tom. II. append. n. 51. Fallitur igitur vir eruditus, Chriftianus Schötgenius, qui Bibl. med. & inf. Lat. Vol. VI. pag. 79. ineditum fcribit.

11.) *Liber de Computo*, quem Stephanus Baluzius publici juris fecit Mifcellaneorum Tom. I. pag. 10. Codex MS. auctior, & iconibus neceffariis illuftratus eft Lugdun. Batav. apud Federicum Pacium, edendus, ut Jo. Al**bertus Fabricius notavit, à Gabriel du** Mont, Roterodami. Vid. Schötgenius in Continuat. Bibl. med. & inf. Lat. lib. 17. pag. 77.

12.) *Epiftola Nuncupatoria in Jofue*, ficut & *Præfatio in Judith & Efther* defiderantur in editione Pamelii, fed defectum fupplevit Mabillonius feorfim illas imprimendas curans in Act. SS. Ord. S. B. Sec. IV. Part. II. pag. 41.

13.) *Epiftola ad Egilum, feu Egilonem*, ea eft, quæ extat in Actis Sanctorum Ord. S. Benedicti Sec. IV. Part. II. à Guillelmo Caveo autem in deperditis habetur, cujus verba hîc adfcribere me non pigeat. „Inter Opera ejus „ (*Rabani*) quæ hodie non fuperfunt, „ gravi Ecclefiæ difpendio periit Epi„ftola *ad Egilonem Abbatem Fuldenfem*, „ *quâ veram & orthodoxam de Evcha*„*riftia doctrinam afferuit, & novam* „ *Pafchafii fententiam refutavit: meminit* „ *hujus epiftolæ auctor coævus, qui in* „ *gratiam Pafchafii fcripfit, & in Biblio*„*theca Thuana, San-Germana, & Victo*„*riana MS. delitefcit*, tefte Albertino „ de Sacrament. Evchar. lib. 3. pag. „ 924. Difertè meminit & ipfe Raba„nus in *Pœnitentiali* à Stevartio pri„mùm edito cap. 33. Sed vel temporis „ injuria, vel hominum iniquitate du„dum evanuit. „ Ita Caveus, cujus confidentiam fatis mirari non poffum. Ex epiftola Rabani ad Egilonem, quam tamen fe nec legiffe, atque adeò nec vidiffe quidem (quia deperditam) confitetur, adftruere contendit, Rabanum à fua, quæ *Tranfubftantiationem & realem præfentiam* negat, ftetiffe fententia. In teftem vocat Albertinum, hoc eft, teftem, nec legentem, nec videntem, ut qui Rabani epiftolam ad Egilonem pariter nec legit, nec vidit, cùm illa pridem interciderit ex Cavei opinione & confeffione. At enim adeft hodie Rabani in D. Joannis Evangelium Commentarius, in quo *Tranfubftantiationem, & realem Chrifti in Evchariftia præfentiam* conceptis verbis affirmat. Quis ergo Rabanum in Epiftola ad Egilonem Pafchafii doctrinam refutâffe credat? Quò fe Caveus, quò Suerus (k), cæterique Calvini affeclæ vertent, cùm in Rabani Cõmentario hæc verba lecturi funt? *Sed cùm Chriftus hunc panem carnem fuam effe afferuit, carnaliter fapientes fcandalizati funt; fola autem turba fidelium credit myfterium, quod de Altari participatur, verè*

corpus

(k) *Joannes le Suer*, Auctor *Ecclefiæ & Reipublicæ* Amftelodami an. 1730. Tomis VIII. impreffæ Tomo VII. pag. 86. demonftrare multis conatur, *Rabanum Maurum* in doctrina de Sacramento Cœnæ longè difceffiffe ab hodierno dogmate Ecclefiæ Romanæ.

corpus & sanguinem illius esse. An quisquam deinceps ita fronte erit perfricta, ut Rabanum *realem* negâsse *præsentiam* dicere audeat? Quid enim hoc est aliud, quàm Rabanum statuere extra TURBAM FIDELIUM, *quæ sola credit mysterium, quod de altari participatur, verè corpus, & sanguinem illius esse?* Rabani verò Epistolam ad Egilonem de Eucharistia apud Mabillonium Sec. IV. Bened. part. 2. pag. 591. legi Schöttgenius, tametsi ex numero heterodoxorum, non diffitetur l. c. p. 77.

14.) Epistolæ tres de Prædestinatione adversùs Gothescalcum, primùm in lucem editæ, curâ & studio Jacobi Sirmondi an. 1647. Prima est ad *Hincmarum* Remensem Episcopum, altera ad *Heberardum* Comitem, tertia ad *Notingum* Veronensem: ex quibus epistolæ ad *Notingum* & ad *Eberhardum* recusæ sunt in Tomo tertio Italiæ Sacræ operâ Ferdinandi Ughelli, qui Sirmondi editionem non viderat.

15.) *Epistola ad Heribaldum* Autisiodorensem Episcopum, quæ à Petro Stevartio ex codice Weingartensi prodiit in lucem, postea à Stephano Baluzio recusa post collectionem Canonum Reginonis.

16.) *Epistola de Chorepiscopis ad Drogonem Metensem Episcopum*, curâ Stephani Baluzii edita in tertia editione librorum Petri de Marcâ *De concordiâ Imperii, unà cum libro de reverentiâ filiorum erga Patres, & subditorum erga Reges ad Ludovicum Imperatorem*, qui liber ex sententiis divinorum librorum excerptus à Rudolpho *Collectarium* vocatur; cui præmittitur *Epistola consolatoria ad eundem Ludovicum Pium post calamitatem, quæ ei accidit ex parte filiorum suorum.* Fabric. l. c. p. 79. ineditam, sed erroneè, scribit.

17.) *Epistola Synodalis jam in Conciliis edita.* Alia, quâ Ludovico Regi Canones Concilii Moguntini año 847. obtulit.

18.) *Epistolæ duæ ad Regimbaldum Chorepiscopum Moguntinum de quibusdam quæstiunculis pœnitentiæ*; quarum unam edidit Stephanus Baluzius in appendice Actorum veterum ad Capitularia Regum Francorum, ordine VIII. alteram habemus in Tomo 8. Conciliorum editionis Regiæ p. 1845. & Tom. V. Harduini p. 1411.

19.) *Exhortationem ad plebem Christianam*, quam linguâ Latino - Francicâ, seu veteri Theotisca conscriptam è pervetusto Bibliothecæ Cassellanæ codice primus publicavit *Joañes Henricus Hottingerus*, in Specimine verò Lectionum Antiquarum Francicarũ repetiit *Didericus von Staden*, Rabani esse conjicit, qui eandem monumentis suis Catecheticis Theotiscis postea inseruit Eckhardus in Præfat. XII. pag. 47. Ita leges apud Georg. Christ. Joannis Rer. Mogunt. Tom. I. 395. col. 1.

20.) *Carmen ad Heistulphum Archiepiscopum in fine librorum de institutione Clericorum*, edidit Baluzius Miscell. Tom. IV. pag. 553.

21.) *Epitaphium Lotharii Augusti*, quod Browerus refert in Annalium Trevirensium lib. VIII.

22.) *Prophetiam de Regibus Francorum*, quæ à nonnullis S. Augustino adscribitur, etiam Rabano alii tribuunt; in quibus est Jacobus Alexander Tenneurius in Veritatis vindicatæ cap. ultimo. Si huic prophetiæ credimus, *quamdiu Reges Francorum duraverint, qui Romanum Imperium tenere debent, Romana dignitas ex toto non peribit.* Id quo titulo adscribatur Rabano, sibi nondum compertum esse fatetur Mabillonius. Multò minùs id genus oraculi tribuendum S. Augustino, in cujus tamen Operum appendicem refertur Tomo IX.

Crucem etiam mihi mox laudatus Mabillonius fixit, dum inter Opera Rabani à *Pamelio* collecta tria tantùm numerat supposititia, nempe libros *de Quæstionibus Canonum Pœnitentialium*, item *libros de vitiis & Virtutibus, & Coñentarium in Regulam S. Benedicti*, nihilo tamen secius in eâdem *Pamelii* collectione Commentarios in libros Judith & Esther deesse ineditos dicit, editos verò supposititiis non annumerat. Id verò est, quod haud satis assequor. Vel enim *Commentaria in Judith & Esther* Collectionis Pamelianæ sunt genuinus vel supposititius Rabani fœtus? Si genuinus: ergo non sunt inediti, quos manũ *Petri Chiffletii* descriptos penes se esse Mabillonius dicit. Si supposititius: ergo in collectione Pamelianâ non tria prædicta tantùm Opera sunt spuria, sed quatuor. Beneficium illi debebo, qui mihi sphyngem hanc solvet. Fecit id pro insigni sua humanitate*, artísque Criticæ peritia V. C. *Jacobus Martin* è Congr. S. Mauri, à novissima (ut de aliis Operibus præclarè scriptis, atque superioribus annis in lucem emissis nihil dicam) Operum Theodoreti editione percelebris, qui per literas eaprópter à me consultus, in hæc verba rescripsit.

„ Quam tibi crucem fixit, ab hac ipse te Mabillonius noster facilè liberabit. Verba quidem Elogii Rabani num. 44. *Desunt in collectione Pamelii Commentarii in libros Judith & Esther inediti, qui penes nos sunt descripti manu Petri Francisci Chiffletii*; Verba ista, inquam, nulla ratione possunt intelligi, si sola & seorsim considerentur. Neque enim Rabani in libros Judith & Esther commentarii desunt in collectione Pamelii, neque penes Mabillonium fuerunt Chiffletii manu descripti. At si quæ paulò infrà num. 49. p. 41. de commentariis in Josue à Chiffletio acceptis, & p. 42. de commentariis in librum Judith & Esther subjicit idem Mabillonius, tantisper attendas, continuò deprehendes, in allato contextû, vel incuriâ typographi, vel ipsius Mabillonii ad plurima intenti quâdam velut oscitatione, errorem irrepsisse, delendásq; voces *in libros Judith & Esther*, earúmque loco istas sufficiendas *in librum Jesu Nave.*

„ Enimverò quinam commentarii à Chiffletio accepti, in editis (dum hæc scriberet Mabillonius) non extabant? soli in librum Josue commentarii. Id testatur Mabillonius ibidem num. 49. p. 41. *Eodem ferè tempore*, inquit, *Rabanus librum Josue exposuit. . . . . præmissâ sequenti epistolâ, cujus fragmentum retulit Henschenius, acceptum à Petro Francisco Chiffletio Societatis Jesu Presbytero, à quo eam accepit noster Acherius, cum ipso commentario, in tres libros distincto, qui in editis non extat.* De Commentariis verò Rabani in libros Judith & Esther, quid ait? nihil aliud prorsus, nisi Chiffletii beneficio acceptam eorum præfationem, necdum typis vulgatam. *Circiter annum 836.* inquit, *Judithæ Augustæ . . . . dicavit Rabanus scriptionem suam in libros Judith & Esther, cujus præfatio necdum typis vulgata, quam beneficio . . . Chiffletii accepimus, hîc reddenda est.*

„Ex his, ni fallor, conficitur 1.^mò Mabillonium accepisse à Chiffletio ineditam præfationem commentariorum editorum in libros Judith & Esther. 2.^dò ineditos Rabani commentarios in Josue, cum suâ præfatione similiter ineditâ, ab eodem Chiffletio ad Acherium primò, deinde ad Mabillonium devenisse. Cùm autem non de præfatione, sed de comentariis ineditis, & „à Chiffletio acceptis, loco suprà laudato, loquatur Mabillonius, reddendus est procul dubio suæ integritati prædictus Mabillonii contextus, & de commentariis Josue intelligendus. Itaque legendum censeo: *Desunt in collectione Pamelii commentarii in librum Jesu Nave, inediti, qui penes nos sunt descripti manu Petri Francisci Chiffletii.* quæ omnia verissima sunt, nullíque difficultati obnoxia.

„ Ita verò scriptum fuisse in autographo, aut saltem scribi debuisse, vel ea fides sit, quòd ibi Mabillonius de commentariis in librum Jesu Nave sermonem habere debuerit, de commentariis autem in libros Judith & Esther silere. Quæ duo ex ipso quæstionis statu sic evinco.

„Agebatur de enumerandis Rabani scriptis à Rudolpho laudatis, & in editis, tempore Mabillonii, deficientibus; *Ut facilè distinguamus*, inquit Mabillonius num. 44. *quæ Rabani opera nondum typis vulgata sint, operæ pretium est dispicere, quid ex Scriptis ejus à Rudolpho commemoratis desit in editis.* Agebatur præterea de Commentariis antea ineditis, manû Chiffletii descriptis, penes Mabillonium asservatis. *Desunt*, inquit ibidem num. 44. *Commentarii inediti, qui penes nos sunt descripti manû Petri Francisci Chiffletii.*

„ Hæc autem omnia in Commentarios in librum Josue ritè cadunt. Laudantur enim à Rudolpho pag. 19. vitæ Rabani num. 51. *in Jesu Nave Libri III.* Desunt in collectione Pamelii, ut cuilibet eam evolventi patet. Erant prorsus inediti, dum scribebat Mabillonius. Fuerunt à Chiffletio ad Acherium primò, deinde ad Mabillonium transmissi; servabantur in ejusdem Mabillonii scriniis, indéque non ita pridem à Domno Edmundo Martenio nostro eruti, in nono volumine Thesauri Anecdotorum, publicâ luce donati sunt.

„ At contrà haud quidquam istiusmodi dici potest de Rabani commentariis in libros Judith & Esther. Neque enim desunt in collectione Pamelii, quod rei caput est; nec proinde, cùm hæc scriberet Mabillonius, inter inedita Rabani Opera numerari potuerunt. Adde, quòd ubicunque de illis commentariis mentionem facit, nunquam eos Chiffletii manu descriptos penes se asservari asserat, sed solam eorum præfationem Chiffletii beneficio acceptam commemoret. ibid. n. 49. pag. 42. Denique Commentarium Rabani

„ni in Judith & Esther ne minimum quidem vestigium in superstitibus Mabillonii scriptis deprehenditur.

„Eradamus igitur ex allato contextû *libros Judith & Esther*, qui ad rem, quæ ibi pertractatur, nullatenus pertinent, eorúmque loco *librum Jesu Nave* reponamus, qui sine gravi culpâ eo loci non potuit omitti. Quemadmodum enim ab errore nequit absolvi, qui deesse in collectione Pamelii comentarios in librum Judith & Esther, qui tamen non desunt, pronuntiat; sic etiam graviter errat, qui, dum pollicetur sese diligenter ea omnia Rabani opera, quæ à Rudolpho enumerantur, & in Pamelii collectione desiderantur, assignaturum, commentarios in Josue omittit, à Rudolpho expresè nominatos, & à Pamelio prorsus ineditos: præsertim verò si, quod de Mabillonio constat, commentarios illos noverit, si apud se descriptos habeat, si de iis sequentibus paginis, & alibi passim mentionem faciat.

„Cæterùm, nisi mutetur prædictus Mabillonii contextus, multiplicis erroris uno eôdemque in loco reus dicendus erit; cùm enim eo in contextu legatur, in Pamelii collectione commentarios in libros Judith & Esther deesse ineditos, vel editos in Judith & Esther commentarios tanquam supposititios, vel tanquam genuinos Rabani fœtus habuit Mabillonius? Si supposititios existimavit, cur inter edita Rabani opera tria tantùm numerat supposititia, nempe *libros de quæstionibus canonum Pœnitentialium, libros de vitiis & virtutibus, & commentarium in Regulam S. Benedicti*? Si genuinos credidit, duplicem igitur in Judith, duplicem in Esther commentarium Rabano tribuendum censuit; scilicet editum unum à Pamelio, ineditum alterum & à Chiffletio descriptum. Id verò est, quod mihi nullâ ratione persuadeam. Et primò quidem Rudolphus author vitæ Rabani conceptis verbis narrat, Rabanum scripsisse *Expositionum in historiam Judith librum unum, & in historiam Esther librum unum.* Rudolpho Trithemius, Bellarminus, Labbeus, & alii, qui de Scriptoribus Ecclesiasticis disseruêre, consentiunt. Denique unum tantùm in libros Judith & Esther comentarium laudat Mabillonius, sive in Annalibus Ordinis nostri, Tom. 2. p. 564. n. 21. sive in Elogio Rabani, ubi nominatim singula Rabani Opera recenset.

Itaque si Mabillonium amas, ut amas „plurimùm, ne dubites tanti viri contex-„tum, duarum aut trium vocum mutatione, nativæ integritati restituere. Id, ut demonstravi, Mabillonius ipse, sui, compluribus in locis, interpres efflagitat.„ Hæc vir Literatissimus Jacobus Martin.

Cùm igitur in Pamelianâ collectione perquàm multa & præclara Rabani Opera desiderentur, alia verò eidem falsò sint adscripta, nonnulla etiam fors haud satis emendatè fuerint edita, Reverend.^mus Abbas *Calmetus* novam, auctiorem, magísque correctam suadet editionem. Quæ eò magis suscipienda est, quò Rabani Opera in Bibliothecis minùs sunt frequentia, sed libros inter rariores numerantur. Quia verò ægrè fieri potest, ut accurata prodeat editio, nisi excusa Rabani Opera cum manuscriptis codicibus conferantur, operæ pretium facturus mihi videor, si ubinam locorum, & in quibus Bibliothecis id genus veteres membranæ delitescant, paucis hîc significem. **Consilium de adornanda nova opp. Rabani editione.**

In Bibliotheca Bodleiana. 1159. 122. Expositionum in Mathæi Evangelium libri octo. 1214. 49. Commentarius in Mathæum à cap. 23. ad finem. 1418. 87. De sermonum proprietate, & mystica rerum significatione. 1568. 42. Expositio in Libros Machabæorum. 1953. 8. De vita B. Mariæ Magdalenæ. 2646. 74. Expositio in libros Regum. Desiderantur quatuor Capitula ultima. 2706. 3. Expositio super Mathæum libris octo. Ejusdem Epist. ad Haistulphum Archiep. ibid. 3010. 2. Expositio in libros Machabæorum. 5228. 117. Glossæ Latino-Barbaricæ, de partibus humani corporis. 8226. Expositio in quinque libros Mosis ad R.^mum Patrem Freculfum Episcopum. **Manuscripti codices operum Rabani.**

Oxonii in variorum Collegiorum Bibliothecis. In Collegio Baliolensi 232. Rabani Mauri super librum Paralipom. super librum Esther, super librum Judith. 299. 25. super Mathæum. 425. 19. super Genesim. *In Bibliotheca Collegii Mertonensis.* 486. 18. Postillæ super Mathæum. 643. Homiliæ 4. *In Bibliotheca Collegii Novi.* 993. 29. super Pentateuchum Mosis. In hoc libro leguntur verba ista in Præfatione Commentarii in Exodum, *in Genesin Commentarios edidit ipse per se: quæ sequuntur Expositiones in quatuor libros Mosis, proficiscuntur à Strabo ejus discipulo, qui Magistri sui dicta fideliter annotavit & abbreviavit.* 1123. 159. De naturis rerum & significationibus lib. 22. *In Bibliotheca Collegii omnium Animarum,* 1432. 31. *in libros Machabæorum.* 1434.

1434. 33. de laude S. Crucis, cui præfigitur intercessio Albini pro Mauro. *In Bibl. Collegii S.Jo.Bapt.* 1816. 78. Etymologica. 1914. 82. de natura rerum. *In Bibl. Colleg. S. Trinitatis* 1959. 22. ad Ludovic. Regem libri 22. *In Bibl. Collegii S. Mariæ Magdal.* 2202. 61. Homiliæ excerptæ è diversis tractatibus, puta Origenis, S. Leonis, B. Maximi, Gregorii, Augustini, Fulgentii & Bedæ per Rabanum Monachum, in Festos & Dominicales Dies. 2230. 89. De vita B. Mariæ Magdalenæ & Marthæ. *In Bibliotheca Ecclesiæ Cathedralis Dunelm.* 359. Homiliæ 531. 466. in Evangelia. fol. *In Bibl. Ecclesiæ Cathed. Wigorn.* 696. 21. De Universo lib. 22. ad Ludovicum Regem, libri duo postremi desiderantur. 828. 153. Nomina librorum, quos composuit Rabanus. *In Bibl. Ecclesiæ Sarisbur.* 1071. 145. Rabanus in libros Regum & Chronicorum. Fortè ejusdem in Mathæum & Joannem. *In Bibl. Collegii Etonensis* 1907. 109. Rabanus in partem Vet. Testamenti, videlicet: In libros Numer. Deut. Jos. Judic. Reg. Ruth, Tobiæ, Judith, Esther, & Machabæorum. fol. *In Biblioth. Ecclesiæ Cathed. S.Petri apud Oxoniam* 2079. 25. De computo de variis rebus Astronomicis, charactere Saxonico. *In Bibl. Isaaci Vossii* 2332. de naturâ rerum. *In Bibl. Henrici Langley Equitis* 6991. 38. Rabani vita amicorum Christi. *In Bibliotheca Jacobæa* 7937. 215. in Mathæum. 7938. 216. In libros Machabæorum. 8180. 458. Fragmentum libri octavi. 8524. 802. Etymologiæ 8687. 964. operum fragmentum. *In Bibliotheca Johannis Mori Episc. Norvic.* 9231. 45. Rabani Expositio in Genesin libros Machabæorum, & Actus Apostolorum. Codex membranaceus fol. scriptus per Joannem Lambert Fratrem Carmelitam. *In Bibl. Symonds D'ewes Baroneti* 10041. De institutione Clericorum.

In Bibliothecis Benedictinis per Regnum Galliæ quænam Rabani Opera manu exarata custodiantur, consuli potest V. C. Bernardi Montfauconii Bibliotheca Bibliothecarum Manuscriptorum Nova Parisiis in fol. 2. vol. an. 1739. typis excusa. Solùm hîc adverto, quòd in Bibliotheca Regis Christianissimi duo exemplaria *Libri de Officiis Ecclesiasticis* asserventur; quorum unum ad annos ferè sexcentos, alterum ad octingentos accedit. Vid. Mabill. Differt. de Azymo ac Fermentato cap. IX. p. 160. (extat Opp. posthum.) Alius manuscriptus codex habetur Romæ in Bibliotheca Vaticana, quem Cardinalis Bona, Rabani locum lib. 1. cap. 31. pro Azymo interpolatum fuisse suspicatus, consuluit, atque multùm ab editis diversum esse deprehendit.

In Bibliotheca majoris Ædis Moguntiæ habentur Commentarii in libros Judith & Esther, in libros Regum, Judicum, & Ruth; in Machabæorum & Sapientiæ libros; in lib. Numerorum & Deuteronomium; in Jeremiam item & in Epistolam Pauli ad Romanos &c. In Bibliotheca verò Monasterii ad S. Jacobum Moguntiæ codex manuscriptus asservatur, in quo *Sermo de festo omnium Sanctorum* V. Bedæ tribui solitus, Rabano adscribitur, nescio an bene. Vide, quæ suprà diximus de Operibus dubiis Ven. Bedæ.

In Bibliotheca Augiæ Divitis videre licet Rabani Commentaria in Genesin, Regum libros, in Judith & Esther, in Danielem, in Joannem; item de sermonum proprietate & mystica rerum significatione. Adest etiam Commentarius in Job sub Rabani nomine, cujus tamen non est, sed Philippi Presbyteri, ac discipuli S. Hieronymi.

In Bibliotheca S. Martini Maj. Coloniæ habetur Rabanus in Genesim & Exodum; item de divino officio. Adest etiam sub Rabani nomine *Sermo in festo omnium Sanctorum.* Scriptus est Codex per F. H. tempore Prioratus anno Domini 1475. Maurus de anima & virtutibus ad Lotharium Regem. In Bibliotheca Monasterii Metensis *Opus de laudibus S. Crucis.* In Bibliotheca San-Emmeramensi pleraque.

Et quia Novæ editiones non solùm ad fidem MS.torum Codd. castigantur, sed veteres etiam editiones typis impressæ consuluntur, eas è quàm plurimis solùm afferre placet, quas Regia Bibliotheca Parisiensis asservat. 1.) Comentarii in Ecclesiastic. ex editione Petri Pessilieri. Parisiis, Simon Colinæus. 1544. in fol. 2.) Commentarii in Hieremiam Prophetam. Basileæ, Henr. Petrus 1534. in fol. 3.) Opus de Laudibus S. Crucis. Augustæ Vindelicorum è typographeo Prætoriano 1605. in fol. Item Phorcheim, Thomas Anselmus 1503. in fol. 4.) Libri III. de Institutione Clericorum & ceremoniis Ecclesiæ. Liber I. pœnitentium; epistola, quota generatione licitum sit matrimonium; liber I. de nuptiis consanguineorum & de præstigiis magorum; liber

Liber I. de anima, & quædam de septem signis Nativitatis Domini, & de Antichristo. *Coloniæ Joan. Prael.* 1532. *in* 8. 5.) Liber de Sacramento Eucharistiæ editus è Bibliotheca Cuthberti Tunstalli. Coloniæ, Joan. Quentel 1551. in 8. *Opus Rabano Mauro suppositum.* 6.) Opusculum de fide Catholica, ex recensione, & cum animadversionibus Petri Francisci Chiffletii. Divione, Philibertus Chavance. 1656. in 4.to 7.) Opus de virtutibus, vitiis, ac ceremoniis antiquæ Ecclesiæ ex editione Wolfgangi Lazii. Antverpiæ, Joannes Bellerus 1560. in 8. 8.) De divinis Catholicæ Ecclesiæ officiis ac ministeriis, curâ Melchioris Hittorpii. Coloniæ, Gervinus Calenius &c. 1568. in fol. 9.) Poëmata sacra edidit Christophorus Browerus. Moguntiæ, Bern. Gualtherus 1617. in 4.to Complura horum Opera mihi etiam in Bibliotheca Augusta Vindobonensi visa fuerunt. Vide etiam Catalogum San-Emmeramensis Bibliothecæ Tom. I. pag. 34. & alibi.

IX.

S. PASCHASIUS RADBERTUS Abbas Corbeiæ Veteris.

Obiit A. 860. VI. kal. Majas.

Ejus educatio.

MAgnam *Paschasius Radbertus* reliquit sui nominis famam, non virtute magis, quàm doctrina & eruditione partam. Qui ejus parentes fuerint, nescitur; perquàm honesto loco natos fuisse, nemo dubitat, cùm sacrarum Virginum Regii Parthenonis Suessionensis cura & studio à teneris educatus fuerit; quo tempore Theodrada regiæ stirpis Antistita, Caroli Magni consanguinea, earum monasterio præfecta erat. Cujus beneficii memoriam in Paschasio nulla unquam delevit oblivio. Certè illud non verbis tantùm, sed scriptis etiam suis celebravit; nempe in explanatione Psalmi quadragesimi quarti, & in Opusculo de Virginitate Matris Dei: quam utramque lucubrationem, ceu grati animi mnemosynon, prædictis Vestalibus inscripsit, quibus certè magno est honori, quòd se earum disciplinæ alumnum his locis profiteatur, maximè in epistolis Dedicatoriis.

Primò Clericum,

Eo loci cùm versaretur Radbertus, prima, ut vocant, tonsura Clericali militiæ adscriptus est. Posteà autem nescio quo spiritu, haud bono sanè, afflatus, ex eo cœnobio ad seculares homines discessit, quibuscum, ut verba ipsius usurpemus, *mundanis actibus* navavit operam, in clericalis ac laicalis vitæ statu? atque non minimum temporis hoc vivendi genere contrivit. Denique, ut fit, secularis vitæ tædio affectus in veteris Corbeiæ monasterium commigravit. Hîc sanctioris disciplinæ magistrum & ducem habuit S. Adalardum Abbatem, Theodradæ ejusdem fratrem, & Walæ Comitis, qui & ipse pòst monachus & Abbas Adalardo successit. Monasticam igitur vitam professus cùm ingenio atque indole esset præstanti, ad literas se referre jussus est, in quibus non minùs, atque in omni virtutum genere pleno gradu progressus est. Cujus cùm omni probitate, summáque virtute, tum studiis doctrináque delectatus S. Adalardus, eum Corbeiensi scholæ præesse jussit. „Corbeiam, inquit Sirmondus, Radberti ætate cùm plurima illustrârint, haud scio tamen, an Radberto ipso quidquam fuerit illustrius, viro scientia & integritate, atque omnibus religiosissimæ sanctissimæque vitæ insignibus præstantissimo: cujus & sapientia cæteri doctiores, & exemplo sanctiores, & studio ac vigilantia, cùm omnibus præesset, excitatiores fuerunt.„

dein monachum professus

Corbeiensi scholæ præficitur.

Literis humanioribus Radbertus non leviter tinctus erat, ut fidem ejus scripta faciunt, in quibus nec profanos auctores aliquando tacitos relinquit: nec dubium est, quin in eadem elegantiori literatura addiscenda suis sodalibus magno fuerit adjumento. Nec majorem tamen in his disciplinis posuit operam, quàm quæ cùm ad sui, tum aliorum institutionem necessaria erat: præcipuam suam delectationem & salutem à studio sacræ Scripturæ, sanctorúmque Patrum lectione & meditatione petiit. Unde factum, ut nondum Abbas diebus solennibus publicas habere dissertationes, sacrúmque Evangelium in fratrum consessu exponere jussus fuerit.

Studiis maximè deditus

Etsi verò studiorum amore mirificè incensus, atque libris elucubrandis assiduò occupatus esset, nullum tamen, quod in præcipua ejus laude ponendum, monasticæ vitæ officium prætermisit: sed *furtivis horis*, ut ipse nos docet in Prologo in Mathæum, *quia sub hac disciplina aliter non vacat, scribendi diligentiam persolvebat.* Ab otio & desidia summoperè abhorruit, ratus, monachis concessam esse facultatem, ut in otium se referrent, & solitudinis opportunitate gauderent; *non ut ignaviter torpeamus, sed ut meditemur*

nullum tamen monasticæ vitæ officium prætermisit.

in mandatis Dei, in laudibus & contemplatione divina, in Scripturis sacris, in Lege, & Prophetis, in Evangelio & doctrina Apostolorum, in traditionibus sanctorum Patrum, si quo modo, quæ novimus, Christo exhibeamus. In hunc ferè scopum omnia ejus studia & lucubrationes collineârunt, nempe ut sacri sui otii fructus illi constaret, eúmque quàm amplissimè referret.

Ejus discipuli.

Ejus discipuli in Academia Corbeiensi, & multi & insignes fuerunt, quos inter eminuêre *Adalhardus* junior, senioris discipulus, ac coadjutor in regimine, *S. Anscharius*, Septentrionis Apostolus, *Hildemarus* & *Odo*, Episcopi Bellovacenses; *Warinus* Corbeiæ novæ in Saxonia Abbas, aliíque complures

Variis legationibus fungitur.

Inter hæc variæ legationes, queis fungi jussus est, ejus curas ac sollicitudines exacuerunt. Anno DCCCXXVI. cùm Adalhardo Abbate Corbeiæ veteris è vivis exempto Monachi suffragiis suis Walam Abbatem renuntiâssent, Radbertus ad aulam Ludovici Augusti missus est, ut electionem ab Imperatore confirmandam curaret. Quod negotium ex animi sententia ei successit. Quâ occasione cùm ex eo Magnatum quidam sciscitaretur, cur monachi in tantæ severitatis virum vota contulissent, inter cætera Paschasius respondit: *eum præferri oportere, non qui post tergum eat, sed potiùs eum, qui præcedat.* Tanta verò prudentia, industria, ac fide ab omnibus habebatur, ut non solùm domesticis, sed etiam publicis negotiis, jussu Ludovici Augusti, interesse debuerit.

Abbas eligitur.

Isaaco, Corbeiæ veteris Abbate è vita sublato Abbatiale pedum capessere coactus est. In hac autem præfectura quàm feliciter gubernârit, quàm æquabilem se in omnibus præbuerit, quàm charus vicissim omnibus fuerit, non facile est explicare, inquit Sirmondus in vita. Nam cùm in eo plurimæ & maximæ virtutes elucerent, tum præcipua quædam morum lenitas & mansuetudo cum singulari prudentia & pietate conjunctæ, amabilem illum summis æquè ac infimis reddebant, ut non abs re bonis omnibus amplectendus Abbas ab æquali quodam suo dictus videatur. Oris adhuc dignitas inerat, & venustas, vividi oculi, roseus in vultu color, qui virgineum pudorem & modestiam deceret, canities etiam in cæsarie venerabilis. Nec domi solùm aut apud suos erat in pretio; sed foris apud omnium ordinum homines par gratia & existimatio, tum maximè apud Reges & Principes; à quibus propter insignem doctrinam & sanctitatem expetebatur, studióque non vulgari & honore colebatur.

plurimis virtutibus,

maximè humilitate illustris

Sed inter tot Radberti laudes & ornamenta nihil illustrius fuit summa ejus animi modestia & humilitate, quâ de se ipse, cùm maximi ab omnibus fieret, mòdicè omnino sentiebat. Itaque monachorum se omnium peripsema, Levitarúmque ultimum appellare solebat: & Diaconi gradu contentus ad presbyterii honorem nunquam adspiravit: Quam sui despicientiam ut post mortem quoque singulari exemplo testaretur, convocatis sub vitæ finem discipulis edixisse fertur, ne quis de ipsius vita quicquam literis consignaret. Monasterium Corbeiense multis rebus auxit, & ornavit; decretúmque à Synodo Parisiensi amplissimum impetravit, quo illius jura omnia & privilegia jam olim, & tum proximè à diversis Principibus concessa Episcopi comprobârunt, assensúque suo confirmârunt. Synodis quoque aliis, quæ per ea tempora crebriùs agebantur, interfuit, eíque nominatim, in qua Gothescalci apud Carisiacum causa iterum discussa atque damnata est.

Abbatiali dignitate se abdicat.

Post hæc omni ferebatur cogitatione, ut Abbatiali dignitate se abdicaret: ad quod faciendum impulsus est tum propriâ modestiâ, tum non levium, quas in suo regimine passus est, turbarum consideratione, maximè verò ingenti, quo tenebatur, desiderio ad studia intermissa revertendi. Huic consilio monachi aliquamdiu obluctati fuerunt: sed tandem, faventibus Superis non excidit optatis suis. Curis negotiosi regiminis solutus nihil prius habuit, quàm ut dudum exoptata sacrarum Literarum studia repeteret; quibus ingravescentis ætatis molestias mitigavit, ac lenissimè tulit.

Ejus ingenii monumenta, præprimis de Ss. Altaris Sacramento.

Ingenii & doctrinæ monimenta libris scriptis plurima reliquit, in quibus notissimus est liber, quem edidit de sanctissimo Altaris Sacramento, seu *Corporis & Sanguinis Domini* anno octingentesimo trigesimo primo, ut perdoctè evincit Mabillonius seculo IV. Benedictino Parte II. in Præfatione Capite I. Hunc librum eo fine à se editum testatur Paschasius in epistola, quam scripsit ad Carolum Calvum Francorum Regem, ut exponeret de Eucharistiæ Sacramento Catholicam doctrinam in gratiam Saxonum Puerorum recens ad Christianam Fidem converso-

versorum. Qua de causa tria potissimùm hoc in Opere docet Paschasius, quæ statim ab initio libri exponit, nimirùm verum corpus & sanguinem Christi existere in Eucharistia: Panis & vini substantiam non superesse factâ consecratione: ipsúmque Christi corpus in Eucharistia existens non aliud esse, quàm quod de MARIA Virgine natum est. Tantâ perspicuitate primus inter veteres ejusmodi argumentum pertractat Paschasius, ut eum veluti Apostolicæ Traditionis eximium hac in causa interpretem agnoscat Catholica Ecclesia. At Hæretici nostri temporis, qui præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in augustissimo Eucharistiæ Sacramento inficiantur, Paschasium Radbertum ceu novatorem lacessunt, asserúntque illum ab antiqua Ecclesiæ fide descivisse, ut novam realis præsentiæ & Transubstantiationis doctrinam inveheret in Ecclesiam. Verùm hoc putidum hæreticorum commentum ab omni veri specie prorsùs abhorret. Paschasius siquidem præsentiam realem Corporis & Sanguinis Christi in Eucharistia, nec non Transubstantiationis dogma in libro à se edito ita asserit, *ut*, si quis non credat, *impio deteriorem* esse pronuntiet capite duodecimo, & in Epistola, quam scripsit ad Frudegardum, appellet *Sanctorum Fidem*, secùs verò sentientes *contra ipsum Dominum & contra omnem Ecclesiam agere dicat*. Quin & ipsemet in Commentario in Mathæum testatur: neminem esse, qui in aperto hoc ita esse contradicat, quod totus orbis credit, & confitetur. Porrò quis, nisi emotæ mentis homo suum inducat in animum, eò impudentiæ prorupisse Paschasium, ut fingeret, non unum terræ angulum, non singulares Ecclesiæ populos, sed totum Orbem Chistianum, nemine in aperto contradicente, sentire & confiteri, quod ipse sentiebat, scribebátque? Quis, inquam, credat, Paschasium, si reverà novator fuisset, ut obstrepunt hæretici, potuisse obtinere ab Episcopis Gallicanis in Synodo Parisiensi congregatis privilegium pro suo Monasterio Corbeiensi cum eximio elogio ejusdem cœnobii Monachorum, qui omni procul dubio Paschasii Abbatis ac Magistri sui doctrina erant imbuti? Denique Paschasium novatorem non fuisse ex eo maximè liquet, quòd ei nullus noni seculi Scriptor erroris dicam scripserit, sed potiùs omnes Episcopi, Abbates, & Monachi sanctitate & doctrina conspicui illum ceu avitæ fidei, vitæque integerrimæ virum complexi, & maxima amicitia prosecuti sint, qui profectò, ut erant antiquæ fidei retinendæ tenaces, novatorem non tulissent, sed, ut par erat, eum admonuissent, arguissent, coërcuissent, confutâssent. Quæ verò opponit *Claudius* Carentonensis Pseudo-Minister levissima argumenta, ut suspectam reddat Paschasii fidem, probétque eum cum sui temporis Ecclesia non concordare, nullo negotio exsufflat doctissimus Mabillonius Parte II. seculi IV. Benedictini in Præfatione.

ab hæreticis ceu novator lacessitur: horum putidum commentum refutatur.

Iisdem ferè argumentis post Mabillonium, licèt non iisdem penitus verbis pro Paschasio decertat R.P. Ludovicus du Mesnil Doctrinæ & Disciplinæ Ecclesiæ Tomo III. Libro XXXVII. N. XVIII. pag. 690. „ Paschasius, inquit, Catholicam de Eucharistia doctrinam se exponere profitetur. Et in commentario super Matthæum neminem esse testatur, qui in aperto hoc ita esse contradicat, quod totus orbis credit & confitetur. Cùm autem illud opus publicatum est, eo vivente, imò usque ad Berengarium, nemo contradixit vel reclamavit, non Romanus Pontifex, non Episcopi, quorum plerique eruditione præstabant, non viri docti vel pii, utì semper contigit, quando quis contra communem sententiam inducit novam opinionem, ubi primùm innotescit. Excipe Joannem Scotum, cujus opus damnaverunt Episcopi, & confutârunt viri periti. Imò multi laudaverunt Paschasium. Omnibus sui temporis Gallicanis Episcopis venerabilem fuisse constat, præsertim ex privilegio, quod synodi Parisiensis Patres viginti ipsius rogatu Corbeiensi monasterio contulerunt, cum eximio elogio ejus monachorum. Ac proinde doctrinam, quæ omnium consensu sine ulla oppositione recepta est, Paschasius meritò dixit Catholicam & totius Ecclesiæ, præsertim, cùm eadem de Eucharistia credidisse Orientalem Ecclesiam Acta septimæ synodi superiùs laudata demonstrent. Cùm autem ante Paschasium nulla hæresis extiterit adversùs Eucharistiam, solíque hæretici phantasiastæ, qui Christo phantasticum corpus tribuebant, consequenter verum ejus corpus in Eucharistia negaverint, quorum impium dogma jam dudum extinctum insectati sunt Patres omnes etiam antiquissimi, ut in primo Tomo hujus „ Operis demonstravimus. Inde constat,

Paschasii dogma Catholicum ulteriùs comprobatur.

„ſtat, doctrinam de Evchariſtia, quam tradit Paſchaſius, & tunc omnes agnovêre ut Catholicam, eandem in Eccleſia ſemper fuiſſe traditam, ac proinde in doctrina illius myſterii, nulla hactenùs facta fuerit mutatio, & conſequenter eadem perſeveraverat, & nunc perſeverat in Romana Eccleſia, quæ eadem ac modò expoſita ſe credere in ſynodo Tridentina profitetur. Proteſtantes igitur, qui contraria tenent, ipſimet innovârunt, vel potiùs Berengarii & diſcipulorum ejus novitates „toties anathematizatas recoxerunt. „

Præter hunc nunquam ſatis laudatum Librum *De ſanctiſſimo Sacramento Corporis & Sanguinis Domini*, alia Opera edidit Radbertus, quæ V. C. Jacobus Sirmondus in unum volumen in fol. congeſta publicavit Pariſiis anno 1618. unà cum ejus vita, in qua ait, Paſchaſium ſanctitate illuſtrem ex hac vita ad Deum migrâſſe anno DCCCLI. Mabillonius tamen Parte II. Seculi IV. Benedictini in Elogio Paſchaſii Radberti, probat, ſuperſtitem fuiſſe anno DCCCLX.

Dies obitûs Senex ergò, cœlóque jam maturus felici exitu vitam clauſit die S. Richarii, quem præcipuo ſemper amore coluerat, memoriæ ſacro, VI. kalendas Majas, anno à Chriſto nato non ſatis comperto. Sepultus eſt à ſuis, non ut ipſe ex magni animi demiſſione volebat, loco obſcuro cum Monaſterii famulis, ſed in eccleſia S. Joannis Evangeliſtæ medio loco ante introitum presbyterii. Poſteà pluribus annorum curriculis jam emenſis ſub Fulcone Abbate, qui octavus decimus ab eo Corbeiæ præfuit, plurima ad ejus ſepulchrum miracula facta ſunt. **miracula ad ejus ſepulchrum, & translatio corporis.** Quocirca auctoritate Sedis Apoſtolicæ à Widone Ambianorum Præſule quarto Idus Julii ſacrum ejus corpus de terra levatum ad majorem eccleſiam S. Petri honorificè translatum eſt, ut cum aliis Sanctis Adalardo & Præcordio populo venerandum exponeretur. Extat de S. Radberti laudibus carmen Engelmondi Epiſcopi Sueſſionenſis, quod poſt vitæ ſynopſin, quam illuſtrat, non incommodè ſua in editione ſubjungendam putavit Sirmondus. Nunc ex ejusdem editione D. Paſchaſii Scripta recenſebimus.

Scripta. *Commentaria in Matthæi Evangelium Libri XII.* quorum quatuor priores adhuc monachus elucubrârat, reliquos jam Abbas adjecit; ac primos quidem illos Guntlando S. Richarii apud Centulam monacho, poſteriores univerſis ejusdem cœnobii aſcetis inſcripſit. In amplis hiſce & doctis Commentariis cum Ammonii canonibus ſequi ſe profitetur SS. Hieronymum, Hilarium, Ambroſium, Auguſtinum, Gregorium, Chryſoſtomum & Bedam, queſtúsque præ Græcorum facundiâ Latinam paupertatem egere documentis, negat ſe *Fortunatiani* & *Victorini* in Mathæum opuſcula reperire potuiſſe. Confer Fabricium Bibl. med. Lat. Tom. V. p. 587. & quos citat.

Expoſitionis in Pſalmum XLIV. ERUCTAVIT COR MEUM *&c. Libri III.* quos ad Sanctimoniales B. Mariæ Sueſſiones ſcripſit, per eam cauſam, ut gratiam illis rependeret primævæ, quam ab illis hauſerat, educationis ſuæ. Minerval auro contra pretioſius.

In Threnos ſive Lamentationes Hieremiæ Prophetæ Libri quinque, quas à nemine Latinorum explanatas ait ſe legiſſe. Poſtremum hoc Radberti opus fuiſſe credit Sirmondus, à ſene ſeni Odilmaño, ut ex epiſtola conſtat, oblatum. *Paſchaſius Radbertus, Monachorum omnium peripſema, ſeni* ODILMANNO *plurimam & ſempiternam ſalutem.* Prodierant Baſil. 1502. 8. Coloniæ 1532. ſed auctiores edidêre Sirmondus, & in Bibl. Patrum Colonienſi Andreas Schottus.

De Sacramento Corporis & Sanguinis Chriſti Liber ſcriptus à Radberto adhuc monacho circa An. 831. ad *Placidum ſuum* (Warinum Abbatem Corbeienſem) quem *votorum filium* appellat. Hic Paſchaſii (m) liber varias ſubinde procellas ſuſtinuit, variósque adverſarios, alios aliis non parùm diſſimiles ac diverſos. Quidam enim ſeculo IX. Paſchaſii ævo exſtitêre, Catholici omnes, aut ferè omnes; alii ſeculo XI. auctore atque incentore Berengario, hæretici: quibus noviſſimi poſt longa tempora ſucceſſerunt noſtri temporis itidem heterodoxi, Lutherani & Calviniſtæ. Sed iſtius libri fortuna haud planè eadem fuit apud hos atque illos. Ex Lutheranis quippe *Hiobus Gaſtius* Hagenoënſis Paſchaſii librum, de quo hîc agimus, vulgavit anno MDXXVIII. eúmque penitus pervertere demùm auſus eſt, pudendo planè ac deteſtando facinore. Cùm enim Paſchaſium non minùs tranſubſtantiationis & ſacrificii, quàm realis præſentiæ patronum ubique animadverteret; eò proceſſit hominis impudentiſſimi temeritas,

(m) vid. Mabill. Præfat. II. in Sec. IV. Benedictin. item Annal. Bened. Tom. III. & IV.

ritas, ut non solùm integra hujusce libri capita expunxerit; verùm etiam alia subinde verba, aliásque sententias suborhârit, intruseritque, quò Paschasium errori suo patrocinari persuaderet. Hujus autem falsarii perfidiam ac depravationes Nicolaus Mameranus Lucemburgensis detexit primus, ac Paschasii librum sanum ac integrum Coloniæ excudi curavit anno MDL. ut Mabillonius testatur. Fabricius verò etsi Paschasii librum à Mamerano vulgatum fuisse non eat inficias, eum tamen non sub Paschasii, sed Rabani Mauri nomine (cui in manuscriptis codicibus quibusdam tribuatur) ad calcem Bertrami Coloniæ 1551. edente Nic. Mamerano prodiisse scribit. Sed Paschasio, vero auctori restitutus edente Jo. Ulimerio Lovanii 1561. 8. prodiit unà cum ALGERO, aliísque de eodem argumento. Inde in Bibliothecis Patrum omnibus, ubi non omittendum, quòd in indicibus ad Parisiensem A. 1589. Bignæus ex Codice Frontonis Ducæi exhibuit *duo fragmenta* à Gastio non tam præterita, quàm studio expuncta. Post Sirmondianas denique editiones in recentioribus Bibliothecis Patrum repetitas Edmundus Martene hunc librum secundis auctoris Radberti jam Abbatis curis expolitum exhibuit Tomo IX. monumentorum veterum pag. 373.... 470. præmissis versibus & Epistola ad Carolum Calvum Regem, versibúsque aliis, qui incipiunt: *Regis adire sacræ*, & quorum acrostichis: *Radbertus Levita*. Paris. 1733. fol.

De Corpore & Sanguine Domini Epistola ad Frudegardum, cui subditum est *Expositum in illud: Cœnantibus autem &c.* ex Commentariis in Mathæi cap. XXVI. Hanc epistolam unà cum libro de Corpore & Sanguine Christi Joannes à Fuchte Lutheranus Helmstadii 1616. vulgavit.

Vita S. Adelardi, Abbatis Corbeiensis, obvia etiam apud Surium, 2. Januar. & in Actis Sanctor. Tom. 1. Jan. pag. 96. & in Mabillonii Sec. IV. Bened. part. 1.

Passio SS. Martyrum Rufini & Valerii, sub Imperatore Diocletiano, quorum agonem cùm apud eorum basilicas corruptum & depravatum offendisset, Clericorum ejus loci rogatu comptiore stylo edidit ac perpolivit. Sed longiores amplificationes Sociis Bollandianis non arriserunt, unde prætermissa Paschasii historia, brevioribus Actis locum fecerunt Tom. 2. Junii d. 14. pag. 796. seq.

Post Sirmondianam editionem Operum Paschasii lucem viderunt:

1.) *Epitaphium Arsenii*, alterius temporum suorum Jeremiæ, sive *Vita S. Walæ*, Abbatis post fratrem Adelhardum Corbeiensis, vulgata à Mabillonio Sec. IV. Benedictin. Parte I. pag. 453. Hæc historia duobus constat libris, quorum prior privatam Walæ vitam; posterior lugubrem exauthorationis Ludovici Augusti scenam repræsentat: adeò, ut arcana hæc omnium ejus rei calamitatum historia, & velut ἀνέκδοτος dici possit. Totam autem istius facti causam rejicit Paschasius in Bernardi Septimaniæ Ducis ac Imperatoris Cubicularii obscenos mores, feritatem, & nimiam cum Juditha Augusta consuetudinem. Qua in re Paschasio, auctori non minùs gravi, quàm pio, rerum gestarum plerumque testi oculato, nemo jure fidem abrogare potest. Is enim nulli parti favebat præter æquum; utì fidem facit Mabillonius, qui modestia scribendi, ac veritatis amore nemini cedit. Primùm quia Walâ per hos motus apud Lemanum lacum exsulante, ut in ejus epitaphio legitur lib. 2. cap. 10. Paschasius legatione functus est pro Ludovico Augusto: cui proinde suspecta non erat ipsius fides. Deinde neque in Bernardum (quantumvis acrioribus eum verbis passim insectetur) pravè affectus erat Paschasius: siquidem Wala, cui is adhærebat, Bernardi sororem in matrimonium duxerat. Certè Nithardus, regiæ Familiæ Scriptor, Ludovici Pii sororius, Carolo ejus filio addictissimus, non minùs acerbè invehitur in Bernardum in libro primo, ubi Bernardus *Republica abusus quam solidare debuit, penitus evertisse* perhibetur; & sub initium lib. 2. idem Caroli Calvi mandatum insuper habere solitus, in ejus offensam incurrisse propter *seductiones, quas patri fecerat, & hactenùs illi faciebat. Hinc grandia moliens, summísque inbians, majestatis reus, Francorum judicio, Caroli in Aquitania capitalem sententiam subiit anno DCCCXLIV.* ut tradunt Annales Bertiniani, in quibus etiam *tyranni* nomine afficitur. Prætereà neque à partibus Lotharii stabat Paschasius. Huic rei illud argumento est, quòd, cùm à proceribus nonnullis Lothario monarchia deferretur, obstitit cum Wala Paschasius. Adhæc Carolo Calvo Juditha Augu-

Augustæ filio, acceptissimus fuit: à quo ejus electio in Abbatem Corbeiensem probata est: cui etiam librum de Sacramento Altaris à se olim compositum, obtulit in Natali Domini cum insigni epistola, observantiæ in Carolum plena.„ Hæc Mabillonius. Contrà verò R. P. *Josephus Pichler* S. J. in Historia Imperatorum Romano-Germanicorum Seculo I. Tract. II. cap. 4. n. 24. *Paschasium Radbertum* neque à modestia scribendi, neque ab æquitate in Juditham commendat, ut quem, *inquit*, plurimarum fallaciarum convincit *Natalis Alexander* Hist. Eccl. Sec. IX. Tom. VI. N. 12. toto, observátque, authorem calumniis in Juditham à malevolorum grege jactis nimium facilè credidisse, pejùs eas scriptis prodidisse, id quod in gratiam *Walæ* Abbatis, quem libro suo laudandum, defendendúmque suscipit, agebat; qui & ipse, Lotharii olim præceptor, & partium ejus studiosus, quidquid in partis adversæ odium ab Aulicis & Episcopis Lotharianis jactabatur, nimiùm pronis auribus acceperat. Acriora adhuc sunt verba, quibus Paschasium D. Muratorius in Histor. Ital. ad an. 930. perstringit, eum contemptim bonum vocans Monachum. Vitio illi vertit, quòd Bernardum vocaverit *Amissarium* (vel quod verisimilius est) *qui cuncta reliquit honesta.* Difficile bono accidisset monacho, hujus criminationis afferre probationes, neque virum ejus ordinis ac statûs, cujus ipse fuit, in id genus prorumpere verba decet. At pace D. Muratorii dixero, Paschasius non fuit tantùm aliquis, sed aliquid, non bonus tantùm monachus, sed magnæ authoritatis in Cæsarea Aula Abbas, quâ tantùm valuit, ut dignus haberetur, qui pro Ludovico Augusto legatione fungeretur. En de S. Paschasio Radberto duo judicia Critica toto cœlo diversa! Cui verò non difficile accidat, in animum inducere, ut credat D. Paschasium præter plurimas & maximas virtutes præcipua quadam animi demissione, morum lenitate, & mansuetudine cum singulari prudentia & pietate conjuncta præditum Abbatem, ad calumniam usque aliorum partes Walæ tuendas suscepisse; neque enim humilium ac sanctorum est, alios, præsertim in materia gravi, denigrare, ut alios dealbent?

2.) *De Partu Virginis Libri II.* ad Matronam & Virgines Suessionenses, Bertramo oppositi, quos *Ildephonso* Toletano adscriptos à Fevardentio, Dacherius ex fide duorum Codicum Corbeiensium Paschasio vindicavit, subjunctóque Bertrami libro edidit Tom. 12. Spicilegii pag. 1. (edit. novæ Tom. 1. pag. 44.-52. Fragmentum vulgaverat Dacherius pag. 561. seq. ad Guiberti Novigent. Opera.

3.) *De Fide, Spe, & Charitate* ad Warinum novæ Corbeiæ Abbatem & Archimandritam libri III. Primus in lucem hoc Opusculum emisit V. C. *Bernardus Pezius*, acceptum à Cl. Viro *Georgio Eckhart*, qui illud ex codice Corbeiensi non satis fideliter descriptum ipsi tradidit edendum, tot mendis conspurcatum, ut non solùm verba integra, sed integras passim lineas omittat, aut saltem immutet: id quod *Bernardo Pezio*, viro diligenti, minimè censetur esse tribuendum, sed *Eckhardo*, aut illi, qui ejus nomine Tractatum præcipiti nimis calamo descripsit: quod indignè ferentes nostri Corbeienses exemplum aliud accuratè descriptum & diligentiùs collatum *RR. PP. Edmundo Martene & Ursino Durand* contulerunt, quò eorum in amplissima veterum monumentorum Collectione locum habere posset, quem etiam Tomo IX. pag. 471-578. obtinuit.

In Rayrhadensi prope Brunam Moravorum O. S. B. Monasterio extat vetus codex membranaceus continens *Vitas Patrum Græcorum* jussu *Martini*, fortè *Warini*, Presbyteri & Abbatis à *Paschasio*, ut creditur, *Radberto* in latinum sermonem translatas. Num verò hic partus nostro sit adscribendus, aliis dijudicandum relinquimus.

S. Paschasii Radberti elogium vide apud Mabillonium Sec. IV. Bened. Part. II. ubi de ejus meritis, virtutibus, & scriptis disserit. Hugo Menardus in Menolog. die 26. April. Radbertum Paschasium facit natione Romanum, dignitate Levitam, septimum in ordine Diaconorum, qui, cùm S. Adalardus Abbas Corbeiensis Romæ esset, ejus sanctitatem admiratus ei deinceps adhæserit, & in Galliam redeuntem secutus se ejus magisterio regularibus disciplinis tradiderit erudiendum: at veriora sunt, quæ ex Sirmondo & Mabillonio de Paschasii natalibus & educatione attulimus. De ejusdem circa S. Evcharistiam doctrina legi potest Nat. Alex. Dissertatione V. in Historiam Sec. IX. ubi quæcunque hæreticorum in Paschasium argumenta diluit, & invictis rationum monumentis fidem

Paschasii Radberti Elogium.

illius

illius Catholicam adstruit. Quod pariter facit Ludovicus du Mesnil in præclaro Opere de Doctr. & Discipl. Eccl. Tom. III. Lib. XXXVII.

X.
B. SERVATUS LUPUS Abbas Ferrariensis.

Obiit 860.

Lupi patria, familia, & literarum studia.

NAtus est, quantum conjecturâ assequi datur, in provincia Lugdunensi quarta, ex clarâ haud dubiè familia, sub imperio Ludovici Pii. A puero deditus fuit studiis literarum. *Amor literarum*, inquit in epist. I. ad Einhardum, *ab ipso ferè initio pueritiæ mihi est innatus, nec earum, ut nunc à plerisque vocantur, superstitiosa otia fastidio sunt. Et nisi intercessisset inopia præceptorum, & longo situ collapsa priorum studia penè interiissent; largiente Domino, meæ aviditati satisfacere potuissem.*

Ferrariis Monachum indutus

Circa ea tempora Ferrariarum Abbatia in magna celebritate erat sub sancto Abbate Aldrico, Senonensi postea Archipræsule, qui eam pristino regularis observantiæ vigori restituit. Hîc Lupus monachus factus doctorem grammaticæ sortitus est, præceptáque ab eo artis accepit. Cùm Diaconus esset, ab eodem sancto suo Abbate studiorum causa in Germaniam missus est ad Rhabanum Abbatem Fuldensem, celeberrimum per eas tempestates sacrarum Scripturarum interpretem. Illic, facilitate morum, sibi conciliavit amicitiam plurimorum, magnámque hinc famam eruditionis ac pietatis reportavit in Galliam.

Fuldam studiorum causa mittitur.

Ante verò quàm ad suos rediret, Fuldâ Seligenstadium excurrit ad Einhardum seu Egenhardum, eum nimirum, qui Caroli Magni Imperatoris quondam Cancellarius, tum verò ejus monasterii Abbas erat, vir, quantum ferebant illa tempora, eruditione ac doctrinâ celebratissimus. Discimus id ex Lupi epist. IV. ad eundem Einhardum, in qua eum de suo adventu his verbis præmonitum voluit: *Medio Majo, vita comite, hinc recedere decrevi. Quo tempore, Deo volente, sicut vobis, si recordamini, dixi, ad vos venturus sum, & aliquot apud vos dies facturus; ut & libros vestros vobis restituam, & quibus indiguero discam, fruárq; aliquamdiu vestro suavissimo alloquio, atque informer mihi gratissimo vestræ gravitatis & honestatis exemplo.*

Magistri munus obit in suo Cœnobio.

Cùm verò Ferrarias (n) rediisset Lupus, quas Fuldæ didicerat scientias, in suo Cœnobio tradidit, discipulúmque habuit Herricum, qui deinde in Cœnobio S. Germani Autissiodorensis, ubi in Monachorum cœtum adlectus fuerat, Magistri munus obiit.

In aulam cæsaream adlegitur.

Anno DCCCXXX. VII. kal. Octobris, haud multò post reditum ex Germaniâ suum, Ludovico Pio Imperatori præsentatus à Juditha Augusta, & turbæ aulicorum immixtus, in spem dignitatis proximam adductus est. Quâ spe utì non evolutus est, ita per annos plures eam alere debuit; nam anno DCCCXXXVII. ad Reginbertum Monachum & amicum in hæc verba scripsit. (o) *Superiore anno, annitentibus amicis, in præsentiam Imperatoris deductus sum; & ab eo atque Regina benignè omnino exceptus; & nunc, hoc est X. kal. Octobris, Indictione primâ, ad Palatium, Regina, quæ plurimùm valet, evocante promoveor, multíque existimant fore, ut citò mihi gradus dignitatis aliquis conferatur. Quod si divina exuberante gratia evenerit, non dubites illicò te accersendum, ut unà permissû Imperatoris degentes, communium studiorum exercitatione jucundissimâ perfruamur. Sin autem spes nostras eventus eluserit; rescribe, an velis me per amicos ut ab Imperatore locus tibi quidem reddatur in monasterio tuo, apud me autem studendi gratia, quatenus uterque nostrûm voluerit, conferatur. Cùm hæc ita se habeant, hortor, ne divinæ scripturæ nulla tibi fuerit cura, cujus & usus frequens est, & cognitio salutaris.* Hæc Lupi verba in medium afferre, eo consilio visum est, ut perspicuum fiat, à Lupo sacrarum literarum studia, quod ipsi Abbas Trappensis nostrâ ætate vitio vertit, minimè in postremis curis habita fuisse. An ipse enim ea negligeret, ad quæ excolenda alios adhortatus fuit?

Fit Presbyter & Abbas.

Sub hæc ordinatus est Presbyter. Tandem quia Odo Abbas Ferrariensis, atrocium facinorum manifestus, Karoli Calvi Francorum Regis animum in se concitaverat, ejus auctoritate amotus est à regimine illius monasterii, quod commissum est Lupo. Is ergo cum Præcepto Karoli illuc accedens, à monachis electus est X. kal. Decemb. anni DCCCXLII. Pridie dein kalendas,

(n) Vid. Mabill. Tract. de Stud. Mon. vol. 2. art. 12. p. mihi 69.
(o) Epist. VI. pag. 23.

das, Karolus ei donum Abbatiæ confirmavit. Nondum tamen Odo paruerat jussis Principis. Itaque Lupus, cui pellendi Odonis delegata cura fuerat à Karolo, illum hinc abscedere fortiter compulit. Præbuit istud materiam novis sermonibus; ac si Lupus Odoni comparâsset insidias, per fraudémque potiùs ac vim, quàm canonicè factus esset Abbas Ferrariensis. Sed ipse eam calumniam expurgavit in epistola scripta ad Jonam Episcopum Aurelianensem.

Ejus de literis, Abbas creatus magnam curam gessit de libris quà sacris quà profanis undequaque corrogandis, ut monachis, qui erudiendis juvenibus occupati erant, usum præstare possent. Eapropter non ad diversos tantùm Abbates, Episcopos, aliósque viros eruditione ac doctrina conspicuos, sed ipsum etiam summum Pontificem literas exaravit. Sic

inprimis verò de virtutibus cura. verò de literis curabat Lupus, ut pietati primas deferret. Quâ de re nullum dubitandi locum nobis relinquit ejus (p) epistola ad *Ebrardum* monachum, Propinquum suum scripta, in qua doctrinarum studium, nisi cum illo virtutum conjungatur, stultitiam ac dementiam vocat. *Reviviscentem*, inquit, *in his nostris regionibus sapientiam quosdam studiosissimè colere pergratum habeo; sed hinc haud quaquam mediocriter moveor, quòd quidam nostrûm partem illius appetentes, insolenter partem repudiant. Omnium autem consensû nihil in ea est, quod jure excipi possit, aut debeat. Quare apparet nos ipsos esse contrarios, dum insipienter sapientiam consequi cogitamus. Etenim plerique ex ea cultum sermonis quærimus; & paucos admodùm reperias, qui ex ea morum probitatem, quod longè conducibilius est, proponant addiscere. Sic linguæ vitia reformidamus, & purgare contendimus; vitæ verò delicta parvi pendimus & augemus. Sed cùm omnis sapientia à Domino Deo sit, ut litteræ divinæ demonstrant; ordine congruo eam appetamus, & procul dubio consequemur. Id autem nobis ex divina auctoritate depromitur:* FILI, *inquit,* CONCUPISTI SAPIENTIAM, SERVA MANDATA, ET DOMINUS PRÆBET EAM TIBI. (Eccl. 1.) *Ubi etiam quid sit sapientia, summè ac pulcherrimè definitur:* TIMOR DOMINI, *inquit,* EST SAPIENTIA, ET RECEDERE A MALO, INTELLIGENTIA. (Job. 18.) *Cæterùm de his qui perperàm vivunt, & integrè loqui concupiscunt, sic instruimur.* OMNIS LABOR HOMINIS IN ORE EJUS, ET ANIMA ILLIUS NON REPLEBITUR. (Eccl. 6.) *Quia dignum profectò est, ut qui primas partes eruditioni tribuit, non sanctitati, à refectione sapientiæ exitiali jejunio excludatur. Quocirca si vigilanter poliendo incumbimus eloquio, multò maximè consequendæ honestati atque justitiæ operam impendamus.* Hæc Lupus, quibus sapientiùs nihil dici aut scribi potuit. Non igitur obstabant studia literarum, quo minùs Ferrariarum sodalitas ab omnibus summa veneratione coleretur sub Abbatis Lupi regimine, teste (q) Hildegario Episcopo Meldensi, scriptore contemporaneo in S. Pharonis vitâ: *Pastor modo pro religione sanctitatis in monasterio famosissimo Ferrariensi, ubi cœtus monachorum in Christo cum illo toto orbe est venerandus.*

Per ea tempora Karoli Calvi Galliarum Regis res admodùm afflictæ erant; quas ut erigeret, martios spiritus induit. Cùm verò magis bellatoribus indigeret ob bella domestica, quàm viris literatis, Lupi studia ob eam causam non magni facere visus est, adeóque eum ad bellum proficisci jussit. Nam monasterium Ferrariense

Castra sequi jubetur à Rege. unum ex iis monasteriis erat, quæ non solùm preces, sed munera etiam militiámque Regi debebant. At Lupus animo erat ab armis alienissimo, ut plerumque solent ii, qui literarum studio dediti sunt; & haud dubiè dulcia pacis otia præferebat immanibus & turbulentis bellorum tumultibus; quod his bonarum artium studia compertum sit infeliciter jugulari, illis verò mirum in modum alantur ac floreant. Ea de causa literas dedit ad Pardulum Laudunensem Episcopum, quibus eum enixè rogavit, ut id apud Regem efficiat, ne ipse cogatur ad bellum proficisci. Neque enim Regem indigere tantùm bellatoribus. Se suam operam Principi navaturum in iis, quæ suæ Professionis fuerint. En Lupi verba: (r) *Ego, ut nostis, hostem ferire ac vitare non didici, nec verò cætera pedestris ac equestris militiæ officia exequi. Nec Rex noster solis bellatoribus indiget. Admonitu vestro, &, si opus fuerit, Hincmari, si expeditio ingruerit, obsecro, doceatur; ut quoniam studia mea non magni facit, vel dignetur considerare propositum, & alia mihi injungere, quæ ab illo penitus non abhorreant.*

Præ-

(p) Epist. xxxv. pag. 72.
(q) apud Mabill. de Stud. Mon. vol. 2. art. 12. p. 60.
(r) Epist. 78. pag. 119.

Difficillimis temporibus præest.

Præfuit Lupus Monasterio Ferrariensi difficillimis temporibus, quibus in Gallia omnia sursum deorsum ferebantur: *Itaque tædio necessitatum afflictus*, inquit in (ſ) epistola ad Hincmarum Episcopum, *vacationem officii, ad quod à fratribus electus sum, subinde cogito. Verùm ab ea, & secularium perniciosa voracitate, & impatientiæ crimine, si in tanta perturbatione eosdem fratres relinquam, deducor.* Certè monachos suos ea charitate complexus est, ut, quò eorum necessitatibus subveniret, Ecclesiæ suæ distraxerit ornamenta.

Unde Servatus cognominetur?

Hildegardus Meldensis Episcopus, Lupi contemporaneus in vitâ S. Pharonis (t) author est, Lupum aliquando gravi & periculoso admodùm morbo decubuisse, à quo tamen ejusdem Divi precibus ac intercessione convaluerit, séque id ex ipso Lupo audivisse; atque hinc est fortasse, quòd sibi *Servati* cognomen imposuerit, in grati animi monumentum.

In bello capitur.

Anno DCCCXLIV. in expeditione, qua Pippinus junior Rex Aquitaniæ aggressus Carolum Calvum, ejus exercitum fudit, multósque viros illustres partim peremit, partim cepit, etiam Lupus in hostium potestatem venit, à quibus rebus omnibus spoliatus fuit, prout ipse in epistola ad Ludovicum Abbatem his verbis conqueritur: *In expeditione Aquitanica olim, ut nostis, omnia perdidi.*

Legatione pro Carolo R. fungitur.

Anno DCCCXLV. functus est legatione pro Karolo in Burgundia, in qua decem se amisisse equos scribit eadem Epistola ad Ludovicum S. Dionysii Abbatem, Regis Cancellarium.

Synodo Episcopali,

Anno eodem exeunte habita fuit Synodus Episcoporum apud Vernum palatium regium, cui interfuit Lupus noster. Tantáque tum erat ejus fama, ut licèt hîc adesset Hincmarus Archiepiscopus Rhemensis, Lupus tamen ab universâ Synodo rogatus sit scribere canones in eâ decretos.

itémque conventui apud Marsnam secus Trajectum,

Anno DCCCXLVII. interfuit conventui apud Marsnam secùs Trajectum: quò Lotharius Imperator, Ludovicus Rex Germaniæ, & Karolus Calvus Rex Francorum, convenerant pacis causâ. Per eas tempestates, anno nimirum DCCCXLIX. ut Baluzius arbitratur, à Karolo missus est ad Leonem IV. Papam; & anno DCCCLIII.

nec non Concilio Suessionensi interesti.

interfuit Concilio Suessionensi, in cujus actione II. legit volumen gestorum depositionis Ebbonis Remorum Archiepiscopi.

ingenium illi elegans & festivum.

Fuit Lupus ingenio eleganti, festivo, nec à salibus alieno, etiam aliquando cum periculo offensionis. Ita in epistola (u) ad Marcwardum Prumiensem Romanam Curiam, ceu munerum avidam, his salsis dictis perstrinxit „Romam proficiscor. Et quoniam in conficiendis rebus, Apostolici notitia indigebo, ea verò sine munerum intercessione iniri commodè non potest: velut ad paternum, immo ad maternum gremium ad vos confugio, supplicans ut sicut nunquam mihi in ulla necessitate defuistis, ita in hac adesse dignemini; mihíque, si ullo modo potestis, per præsentes nuncios duo saga veneti coloris, & totidem lintea, quæ Germanicè glizza vocantur, dirigatis, quæ illi comperi esse carissima atque gratissima. Horum si fuerit vobis integritas ardua, nequicquam videbitur nobis ipsa medietas contemnenda. Namque ita seculari eruditione docti sumus, ut sperantes minora, majora poscamus. Ac ingenio nostro latiorem defuisse materiam suspicemini, si equo tollutario, vel quolibet alio fortissimo, nostrum iter sublevaveritis, plurimùm nobis collatum esse ducemus. Sanè nihil me obtinuisse molestè non feram, si communicatis his literis cum communi filio Eigile, risum uterque vestrûm tenuerit.„ Manifesta heic erat offensio, si Marcwardus hanc epistolam misisset Romam. Sed nimirum existimabat Lupus multa joca esse in epistolis, quæ prolata si sint, inepta esse videantur; multa seria, neque tamen ullo modo divulganda; ut in secunda Antonianarum scribit Tullius. Id quod Marcwardum quoque, virum prudentem, & amicum suum, non latere putabat. Itaque liberè se ad eum scribere posse credidit.

Vivere desiit An. 861.

Pervenit autem usque ad tempora Nicolai I. Papæ; obiítque post annum DCCCLXI. Familiares habuit præstantissimos quosque sui seculi viros, Hincmarum Remensem, Rhabanum Moguntinum, Wenilonem Senonensem, Heriboldum Autissiodorensem, Pardulum Laudunensem, Prudentium Tricassinum, Jonam Aurelianensem, Odonem Bellovacensem, Æneam Parisiensem, Einhardum Abbatem Seligenstadiensem, Hilduinum, Ludovicum

(ſ) Epist. 42. pag. 82.
(t) apud Mabill. l. c. p. 70.
(u) Epist. 68. pag. 112.

cum, & Hugonem S. Dionysii, Ratbertũ Corbeiensem, Ratramnum monachum Corbeiensem, Gothescalcum monachum Orbacensem, & alios plurimos. Atque hæc omnia & multò plura, colligi abundè posse ex ipsius Lupi epistolis, aliisque illius ævi monumentis, monet V. C. Stephanus Baluzius, cui quæ de Lupo hactenus diximus, pleraque in acceptis referri debent. Is ipse fuit, qui Lupi scripta in unum volumen congessit, atque eruditis notis illustravit Paris. 1664. in 8. typis F. Muguet. quæ editio recusa in Bibl. Patrum Lugd. 1672. Tom. XV. statim in vestibulo. Sed Lupi scripta denuo recusa fuerunt Lipsiæ (licèt titulus Antverpiense prælum mentiatur) 1710. 8. ex secunda laudati Baluzii recensione. Vide Acta Erudit. 1715. pag. 205. Sunt verò Lupi scripta editionis Baluzianæ hæc potissimùm:

Lupi Scripta editionis Baluzianæ.

1.) *Epistolæ CXXX. pag.* 1. post Papyrii Massoni editionem Paris. 1588. innumeris mendis fœdissimè conspurcatam & Andreæ Duchesnii Tom. 2. Scriptor. de rebus Francor. pag. 726. meliorem quidem, sed nondum ab omnibus erroribus expurgatam.

2.) *Canones XII. Concilii II. in Verno palatio habiti A.* 844. quos stylo suo comprehensos ad Hincmarum Archiepisc. Remensem se direxisse scribit Lupus Epist. 42. (pag. 195.)

3.) *Liber de tribus quæstionibus*: de libero arbitrio, de prædestinatione, & de sanguine Christi effuso pro omnibus, ut omnes vult salvos Deus, licèt propriâ culpâ non omnes salutem æternam consequantur. pag. 207.

4.) *Collectaneum* testimoniorum Cœlestini Papæ, S. Augustini & aliorum Patrum *de tribus quæstionibus*. pag. 246.

5.) *Vita S. Maximini Episcopi Trevirensis* An. 839. scripta ad Waldonem Abbatem in Germania, cujus mentio extat in Annalibus Fuldensibus ad annum DCCCLXI. Probabile enim Baluzio videtur, eum Lupo notum fuisse, quo tempore is studiorum causâ degebat in Germania. pag. 275.

6. *Vita S. Wigberti Abbatis Frizlariensis* ad Bunum sive Brunum Abbatem Herfeldensem anno 846. demortuum, ut scribit Lambertus Schafnaburgensis. pag. 292.

7.) *Homiliæ duæ in solemnitate S. Wigberti pag.* 323. &

8.) *Hymni duo in solemnitate S. Wigberti.* pag. 322. sub Lupi nomine à Joanne Busæo S. J. Moguntiæ, 1604. vulgati.

Lupi Opera Baluzius digna existimavit, quæ illustrissimo Abbati Karolo Mauritio Le Tellier, postea Archiepiscopo Remensi nuncuparet. Dedicationem verò his verbis auspicatus est: *Inter omnes Scriptores, qui verè aureo Karoli Magni liberorúmque ejus ævo vixêre, neminem ego prætulerim Lupo Abbati Ferrariensi; sive rerum divinarum humanarúmque cognitionem spectare libet, vel etiam scribendi modum.* Quæ verba multùm utique abludunt ab immeritâ & indigna illa censura, qua Armandus Buthilierius Abbas Trappensis Lupum in suo de Officiis Monasticis Tractatu perstrinxit. Sed Joannes Mabillonius vol. 2. Tract. de Stud. Mon. Lupum ab inofficiosis illis dictis egregiè vindicavit. Thomas Jamesius in Catalogo Librorũ Theologic. meminit sequentium Sermonum, qui MS.ti habentur in Bibliothecis Angliæ. — Baluzii de Lupo elogium.

1.) *Sermo ad Anglos super incursu Dacorum.*

2.) *Sermo in festivitate S. Judoci.*

3.) *Diversi Sermones.*

XI.

S. ADO

Archiepiscopus Viennensis. † 875.

Fuit sanctus ADO natione Gallus, ex illustri stirpe progenitus anno circà octingentesimo. — Adonis patria. A rudibus annis Ferrarias, inclytum Benedictinæ Familiæ asceterium, à parentibus missus est, virtutibus ac liberalibus disciplinis instituendus. Isthic eam pietati ac literis navavit operam, ut nulli secundus haberetur. — Ferrariis virtutibus & literis imbutus. De ejus singulari eruditione ac doctrina certos nos esse jubet B. Lupus ejus præceptor, ac deinde Abbas Ferrariensis, cùm eum scribit esse *idoneum ad docendum, quæ plurimùm indiget Ecclesia.*

Tunc temporis Prumiensi in Germania celeberrimo monasterio præerat Marcwardus, ex Ferrariensi cœnobio adsumptus Abbas. — mittitur in Prumiense Monasteriũ. Hic Adonem, vitam monasticam à teneris professum, ad se transmitti à Lupo Ferrariensi Abbate petiit. Nec pro magna necessitudine, quæ ipsi cum eodem Præsule intercesserat, repulsam passus est. Venit igitur Ado ex Gallia in Germaniam. Sed cùm Prumiæ aliquamdiu commoratus virtute ac doctrinâ emineret, invidiæ morsibus patuit. — ex quo ut invidiæ Nunquam enim *eminentia*, ut Velleius Patercu-

lus

& insidiis se subtraheret, discedens lus ait, *invidiâ carent*. Accesserunt quorundam insidiæ, quibus ut tempori se subduceret, vasa collegit, atque è monasterio discessit.

Romam & Ravennam Nec tamen Ferrarias reversus est, sed iter in Italiam instituit, ut Principis Apostolorum limina devenneraretur. Romæ exacto ferè quinquennio Ravennam delatus est, ubi nescio quem apud monachum libellum conspexit, quo sanctorum Martyrum nomina & gesta continebantur. Hunc sibi in concinnando Martyrologio usui posse esse existimans, describendum petiit, & ad dies aliquot obtinuit.

deinde Lugdunum petit. Perfunctus hoc labore Ravennâ Lugdunum contendit. Hîc à Remigio, magnarum virtutum Archipræsule, piè susceptus, & benignè habitus fuit. At ubi in familiari congressu Adonis virtus & doctrina màgìs ab eo detecta est, quantum potuit, adlaboravit, ut eum secum retineret. Quare Ferrarias ad Lupum Abbatem literas dedit, quibus ab eo petiit, ut Adoni potestatem faceret, Lugdunensi in Ecclesia tamdiu subsistendi, quamdiu ei utilis futurus existimaretur. Abbate Lupo non abnuente, Ado quoque non invitus Lugduni remansit, quò sciendi desiderium, quo maximo flagrabat, explere posset. Semper enim & ab antiquissimis temporibus Lugdunensis civitas ob literarum studia celebris habita fuit. Quis enim illud Juvenalis ignorat?

Palleat ut nudis pressit qui calcibus anguem,
Aut Lugdunensem rhetor dicturus ad aram.

Lugduni, quàm sub id temporis studia viguerint? Tunc autem temporis doctrinarum disciplinas, si aliàs unquam, Lugduni excultas fuisse, testatum faciunt viri eximiæ doctrinæ & eruditionis, Leidradus, Agobardus, Amulo, Remigius, istius Ecclesiæ Archipræsules, quibus Florus Diaconus annumerari meretur.

Factus Archi-Episcopus Viennensis Sub hæc Agilmarius Viennensis Antistes ad Superos excessit. Clerus verò ac Populus Viennensis Adonem unanimi consensu in Archiepiscopum delegerunt. Huic tamen electioni cùm alii nonnulli, tum præcipuè Gerardus Dux Provinciæ, ac illarum partium Comes se opposuit; eam scilicet per causam, quòd Adonem non salutato Abbate clàm ex Ferrariis olim discessisse, atque adeò fugam corripuisse existimaret. Unde literis ad Lupum Abbatem datis, ab eo de rei veritate certior fieri petiit. Hic verò Gerardo in hæc verba rescripsit: „ *Quod diligenter scrutamini, noveritis monachum & discipulum meum Adonem nunquam à nostro monasterio aufugisse, sed ad petitionem beatæ memoriæ Marcwardi Abbatis ex Prumia ad Proneam, à nobis eum honestè directum, & cum illo aliquamdiu conversatum, quorundam invidiosorum vitâsse insidias, & inde discendi studio & quietis amore in urbe Lugdunensium constitisse. Reverendissimis autem viris Remigio memoratæ urbis Metropolitano & Hebbone Gratianopolitano instanter postulantibus, & conversationem memorati fratris laudantibus, quamquàm olim meam verbis habuisset licentiam, etiam regulares literas accepisse; quæ prolatæ, quid de eo sentiam, fideli relatione fatebuntur. Literas etiam eum ecclesiasticas habere à venerabili Episcopo nostro Guenilone certissimè scio, nec impedire aliquid, si Deus eum vocat, quo justè ejus infirmari possit electio. Benè apud nos conversatus est. Quæ plurimùm indiget Ecclesia, idoneus est ad docendum. Regularibus & pontificalibus fultus est epistolis. Progenitorum nobilitate ornatur. In sancto proposito, judicio prædictorum Antistitum, inter quos degit, devotè perdurat. Quid restat, nisi ut quod sanctis Præsulibus Deus inspiraverit fiat? Quid autem mirum, si aliquando asperiùs aliquid super eo locutus sum. Illud culpa fuit inimicorum ejus impudenter falsa vulgantium: istud quod nunc literis allego, meum est judicium, constanter priùs visa & posteà comperta narrantis.* Quibus literis Lupus non fugæ modò & infamiæ labem ab Adone detersit, sed extremis etiam verbis pro suo ingenuo candore fassus est, se ejus æmulis nimis credulas præbuisse aures.

Electio verò Adonis contigit anno sexagesimo supra octingentesimum. Fuit verò Nicolao I. Pontifici probata, qui epistolam cum pallio ei Româ transmisit. **à Nicolao I. pallium & literas accipit.** In nova dignitate non novos ac insolentes mores induit, sed insignem modestiam atque animi demissionem semper præsetulit. Non minoris fuit religionis in ecclesiis exornandis, hospitalitatis & charitatis in pauperes, assiduitatis in officiis divinis. Sollicitudo ejus pastoralis potissimùm eluxit in gravi negotio Teutbergæ pellicis Lotharii Regis, qua de re cùm ad Nicolaum Papam scripsisset, hic in rescripto *sanctissimum confratrem Adonem Archiepiscopum* laudavit, quòd *pro statu sanctæ Dei Ecclesiæ ferventiùs invigilet, & contra delinquentium prævaricatorum & sanctarum Legum violatorum mores & actus per zelum rectitudinis erectus* sit.

Post-

Moritur an. 875. Postquàm in Archiepiscopatu sexdecim annos exegit, ad Dominum migravit anno septuagesimo quinto supra octingentesimum, annos natus plus minúsve septuaginta sex. Martyrologio Romano inter Sanctos adscriptus habetur.

SCRIPTA.

1.) *Martyrologium.* Hoc ante Episcopatum aggressus est Ravennæ; perperàm verò Adoni Trevirensi Pontifici à nonullis tribuitur: de quo plura Mabillonius in recensione Scriptorum *Adonis*, qui inter alia monet, in eo restituendam esse commemorationem S. Mauri Abbatis, sanctæ Scholasticæ, & aliorum ferè omnium Sanctorum, quos Jacobus Mosander Carthusianus, & Heribertus Rosweidus, primi ejus editores, errore decepti eliminaverunt.

2.) *Libellus de festivitatibus Apostolorum successorúmque eorum*, extat ex editione Rosweidi in Tomo XVI. Biblioth. Patrum edit. Lugdun. pag. 823.

3.) Ado etiam retrò actorum *temporum summam ab exordio mundi usque ad Imperatoris Lotharii ac Ludovici & Caroli filiorum regni principatum, quanta potuit brevitate notavit,* ut ipse præfatur in Chronico suo, cujus extrema pars ab anno 874. ad 880. ab alio authore adjecta fuisse oportet. Prodiit verò Adonis Chronicon in Patrum Bibliothecis Paris. Colon. & Lugdun. & aliorum Operibus, prout alio loco commodiùs dicturi sumus.

4.) Idem etiam Acta S. Desiderii Viennensis Episcopi expolivit in gratiam Viennensium suorum, uti fidem facit *Præfatiuncula Adonis Viennensis Antistitis anno incarnationis Domini DCCCLXX. Indictione III., cum passione S. Desiderii Episcopi eidem Ecclesiæ directa*, cujus hæc verba: *Ado peccator & humilis Episcopus Viennensis Ecclesiæ dilectissimis fratribus & filiis ejusdem Ecclesiæ: Beatissimi Desiderii Patris vestri vitam & martyrium, sicut antiquis scriptis commendatur; vobis idcircò revolvere & stylo coñittere aggressus sum, ut ejus incitamentis & studiis ad amorem vitæ æternæ vos ampliùs inflammarem.* Hæc vita, quam Henricus Canisius primus vulgavit, extat in ejus antiquarum Lectionum Tomo VI. vet. edit. pag. 441. & Tomo II. editionis novæ Parte III. pag. 1. & apud Surium atque in Actis Sanctorum xi. Febr.

5.) Ad hæc idem sanctus Pontifex libellum de vita S. Theuderii Abbatis Vieñensis literis mandavit, ejúsque cœnobii Monachis nuncupavit hoc prologo: *Ado Viennensis Episcopus Fratribus in Cœnobio sancti Theuderii consistentibus in Domino Jesu Christo æternam salutem. Patris vestri vitam, id est, beati Theuderii, idcircò vestræ sanctitati scriptis meis commendare disposui, ut vos suis exemplis ad amorem vitæ æternæ ampliùs invitarem &c.* Vita hæc edita est in Actis Benedictinis Seculi I. appendice pag. 678.

XII.

B. PETRUS DAMIANI S. R. E. Cardinalis.

† An. 1072.

Nascitur Raveñæ An. 1007. ANnus agebatur post natum Servatorem septimus supra millesimum, cùm Petrus honestis, sed tenuis fortunæ parentibus Ravennæ ortus in lucem prodiit. A primis incunabulis multas tulit ærumnas. In infantia à matre A matre, dicam an novercâ? ob multiplicem protervitatem rejectus, fame sitique infans periisset, nisi ab eadem, persuadente aliâ fœminâ, ad ubera receptus fuisset. Vix ablactatus erat, cùm utroque parente orbatur. Ab eorum obitu frater natu maximus duxit uxorem. Hi conjuges cùm pueri educandi provinciam suscepissent, adeò nullius curæ aut sollicitudinis affectus ipsi impenderunt, ut paulò ætate provectiorem porcis pascendis præfecerint. dein fratrum uno durè habitus In quo vili servitio cùm die quadam nuñum reperisset argenteum, rationes secum inire cœpit, in quos usus potissimùm expenderet. Equidem puero nuces, poma, bellaria arridebant, sed cùm demortui parentis memoria animum subiret, sacerdoti dedit, ut pro anima illius sacrum faceret.

Sub hæc Damianus (hoc nomen erat alteri ejus fratri) Ravennam rediit, à qua plures annos abfuerat. alterum tandem in se benignum experitur. Is Petri ærumnas miseratus, non in fratris modò, sed amantissimi filii loco habuit. Ex subulco literarum studiosum fecit, quas cùm Petrus celeriter didicisset, sumptus suppeditavit, quò Faventiæ primùm, mox Parmæ viris doctis operam dare posset. Quod Petrus literis suis testatum facit, in quarum una *Ivonem* magistrum suum appellat. In illis igitur doctrinarum scholis atque officinis institutus, tantam sibi brevi tempore liberalium artium omnium cognitionem atque intelligentiam

com-

comparavit, ut eas subinde, applaudente totâ Italiâ, atque incredibili auditorum frequentiâ docuerit. Sacrarum Literarum, & utriusque Juris Doctor, Parmæ Legis peritiam docuit, inquit Constantinus Cajetanus in Præfat. ad Reg. Petri de Honestis Tom.IV. pag. 3. Ab eo tempore Petrus & divitiis & honoribus affluere; sed injuriarum, quibus à mundo agitatus fuerat, non immemor, ab ejus blanditiis abhorrens, inter rerum omnium affluentiam cœpit duriter atque inclementer se habere, corpori, ceu indomito equo, frœnum imponere, juveniles ejus æstus gelidis undis extinguere, nuda latera sub veste splendida setosis ciliciis constringere, denique excussis mundi vinculis inter Benedictinos Fontis Avellani eremitas latebras quærere, ibíque è discipulo sanctioris vitæ Magister prodigiis coruscare. Sed his omissis ad literarum studia veniamus.

Divinarũ Scripturarum scientiâ claret.

De his vitæ auctor ita loquitur: *Qui* (Petrus) *nimirùm dum cellulæ stationem rigidâ censurâ servaret, & post assuetum psalmodiæ, precum, atque orationum persolutum sedulâ meditatione lectioni vacaret, tantâ divinarum Scripturarum scientiâ claruit, quantâ secularium anteà non claruerat.* Docuit ibidem Fratres suæ eremi, dein monachos Pomposianos à S.Guidone Abbate evocatus. Mortuus hic Abbas est anno CIↃXLVI. sed annos eum octo supra quadraginta cœnobio Pomposiano præfuisse tradit Rubeus lib.5. Historiæ Ravennatis. Annis duobus apud Pomposianos quà docendo quà concionando exactis ad eremum Fontis Avellani reverti jussus est: atque aliquâ illic quiete fruitus ad celebre S.Vincentii monasterium ablegatus est, ut in eo pariter Scholastici atque Concionatoris munere fungeretur. In hoc cœnobio B. Petrum Damiani scripsisse vitam S. Romualdi circiter annum tertium decimum, postquàm hic è vivis excesserat, asserit idem Rubeus. Mortuus verò est S. Romualdus An. CIↃXXVII. Hinc decimus tertius ab obitu illius annus convenit in añum Christi CIↃXL. qui erat vitæ Petri trigesimus tertius.

Factus primùm Abbas Eremi Fontis Avellani

Creatus dein eremi Fontis Avellani Prior, seu Abbas eam provinciam magna cum laude administravit, monasterii ædificiis senium detraxit, Monachos ad pietatis & bonarum literarum studia exemplo incitavit, scriptis informavit; quódque immortali laudi ei tribuitur, primus omnium horarium Officium B. V. Mariæ instituit. Varias dedit epistolas ad Clementem II. Leonem IX. Victorem II. apud quos magnum gratiæ locum obtinuit. Sub Stephano autem IX. veriùs X. B. Petrus *obedientiæ præcepto* coactus, ut vitæ acta habent, Ostiensis Ecclesiæ Episcopus, & S. R. E. Cardinalis ordinatus est. Qua in dignitate constitutus fortiter schismati Benedicti Antipapæ restitit, ac Nicolai II. partes defendit. Qui deinde ab eodem Pontifice ad Mediolanenses missus, habitâ doctâ concione, Ecclesiam illam à duplici labe Simoniacæ & Nicolaitarum hæresum liberavit, qua de re legendum ejus Opusculum 30. Sub Alexandro II. qui anteà Lucensis Episcopus, Anselmus vocatus, B. Petri comes erat in Legatione Mediolanensi, periculosum schisma, à Cadaloo Pseudo-pontifice, Parmensi episcopo conflatum compressit, variis de hoc argumento scriptis ventilatis. Cùm solutos Romani Cleri mores indignè ferret, Romæ, ut ipsius verbis utar, cum iis vitam agere, à quibus adeò moribus diffidebat, multùm abhorruit. Ægrè tandem ab Alexandro episcopatu cedere permissus, in eremum Fontis Avellani rediit. Non diu autem sacro frui otio datum est. Ab Alexandro variis est adhibitus legationibus; quarum forsan prior fuit ad Cluniacense monasterium, cujus Abbas id temporis erat S. Hugo, quo petente vitam S. Odilonis conscripsit; utì ipse his verbis nos certos reddit: *Hugo Cluniacensis monasterii Rector & spiritalis militiæ dux ac præcipuus informator, hoc mihi laboris injunxit, ut vitam B. Odilonis decessoris videlicet sui, proprio stylo succinctè perstringerem, & ex his, quæ in anterioribus paginis latiùs reperiebantur esse diffusa, utiliora quæque, magísque necessaria, brevi compendio deflorarem.* Alteram legationem obivit ad Galliæ Archiepiscopos, in qua cum aliis Episcopis sententiam tulit in Reginaldum Monasterii S. Medardi invasorem, quam Alexander II. subinde confirmavit, atque executioni mandari jussit. Post hæc in Germaniam Legatus prudentiâ suâ Henricum Augustum in publico Romani Imperii procerum conventu impedivit, ne Berthæ, quam conjugio sibi copulârat, libellum repudii daret. In Italiam reversus Florentiam missus est, ubi causam Episcopi de Simonia accusati discussit. Occasione hujus Episcopi Florentini celebratum est Romæ Concilium

dein Episcopus Ostiensis & S. R. E. Cardinalis triplici hoc munere egregiè fungitur.

Varias legationes obit.

lium centum & ampliùs Episcoporum adversùs Simoniacos: ubi & canone quarto statutum est, ut Clerici simul manducarent, & dormirent, bonáque in communi possiderent; quod Baronius an. 1063. num. 37. asserit *factum suggestione Petri Damiani*, *scriptis suis Alexandrum Pontificem ad hæc sancienda rogantis*: scilicet opusculo 24. contra Clericos proprietarios. Circa annum CIↃLXX. Henricus Archiepiscopus Ravennas in excommunicatione mortem oppetierat: quo sublato Petrus Ravennam, patriam urbem missus est, ut cives Ecclesiæ Romanæ conciliaret, & anathematis vinculo solveret. Re ex animi sententia confecta Faventiam abiit, ubi febri correptus anno MLXXII. ad Dominum migravit.

Faventiæ è vivis abit 1072.

Operosum foret, ea omnia testimonia, quibus res Petri præclarè gestæ laudantur, in medium afferre. Qui ea legendi desiderio tenetur, Cajetanum adeat, qui pleraque Operum Tomi I. initio congessit, alia verò tomi 3. initio dedit. Locô omnium nobis esse possunt Alexandri II. Romani Pontificis verba, quibus in epistola ad Gervasium Remensem aliósque Galliæ Archipræsules Petri, Legati sui, laudes ita extulit, ut nemo magis. *Quoniam igitur*, inquit, *pluribus ecclesiarum negotiis occupati ad vos ipsi venire non possumus, talem vobis virum destinare curavimus, quo nimirùm post nos major in Romana Ecclesia non habetur, Petrum videlicet Damianum, Ostiensem Episcopum, qui nimirùm & noster est oculus, & Apostolicæ Sedis immobile firmamentum.* Quo encomio quod insigne magìs atque honorificentius proferri potuit?

Alexandri II. de eo testimonium.

Unde B. Petro cognomen *Damiani* accesserit, variant auctores. Ciaconius, Bellarminus, cum aliis nonnullis *Damiani* filium appellant. Fortunius, alíique à nomine fratris Damiani, cujus operâ studiis liberalibus imbutus est, illud sibi vocabulum adsumsisse malunt, & forsan hac de causa Petrus Damiani, non Damianus ab aliquibus scribitur. At Petrus Damianus, nisi passim aberrent codices quàm exactissimè excusi, appellatur à Leone Marsicano & auctore antiquo miraculorum S. Hugonis suprà relatis. In vita Stephani X. Papæ, in epistolis Alexandri II. Pontificis: secuti dein Helinandus, Antonius, Lipomannus, Bergomensis, Ricordatus, Rolewinkus, anonymus Benedictinus Congregationis S. Justinæ, & anonymus Fontis Avellani in testimoniis à Cajetano ante Opera B. Petri excusis.

Variæ sententiæ, cur *Damianus* cognominetur.

SCRIPTA.

Clemens VIII. Sumus Pontifex negotium dedit Constantino Cajetano, Monacho S. Nicolai de Arenis, & Abbati S. Barontis Congregationis Casinensis, ut Opera B. Petri Damiani in unum corpus congesta typis mandaret. Cujus jussibus ille obtemperans, multis sudoribus & curis collecta diversis annis & per partes tribus tomis edidit Romæ 1606. 1608. & 1615. fol. quæ Lugduni subinde 1623. fol. recusa fuerunt. Atque hanc editionem Labbeus Tom. 2. pag. 201. seq. servato Cajetani ordine recensuit. Tomum quartum adjecit idem Cajetanus, atque Urbano VIII. Pontifici Maximo anno 1640. nuncupavit. Hinc iteratæ editiones Parisiis anno 1642. & 1664. apud Ludovicum Billaine in Palatio, ad secundam columnam in aula magna, sub signo Palmæ & magni Cæsaris. in quibus omnes quatuor tomi non admodùm vastæ molis exhibentur.

Ejus Opera jussu Clem. VIII. collecta & vulgata.

TOMO I.

Continentur *Epistolarum Libri VIII.* E quibus tres ad rem literariam pertinent, quarum argumenta breviter hìc persequi liceat. *Epistola VI. Libri I.* ad Hildebrandum & Stephanum S. R. E. Cardinales scripta est, quâ librum sibi, quem multis laboribus, vigiliísque proximè confecerat, ab Alexandro II. Romano Pontifice subreptum fraude vehementer quæritur; & ut sibi restitui operam dent, Hildebrandum & Stephanum efflagitat. *Epistola XI. Libri IV.* ad Theodosium Senogalliensem, & Rodulphum Eugubinum Episcopos data: quâ hos Antistites librorum suorum judices & quasi censores constituit: præcipítque, ut iis diligenter perlectis, quidquid visum fuerit, aut ante, aut post suam mortem quacunque ratione corrigant, & emendent. *Epistola III. Lib. VI.* ad Hugonem Cluniacensem Abbatem scripta, eidem Damianum, suum ex sorore nepotem, quem in Galliam ad liberales artes perdiscendas miserat, commendat. Præter has epistolas alia memoratu valdè digna habetur, éstque XII. Libri I. hujus enim epistolæ partem esse tractatum *de correctione Episcopi & Papæ*, qui apud Goldastum de Monarchia Impe-

Imperii, Tom. 2. pag. 43. atque alibi legitur, disputat *Cl. Jo. Albert. Fabricius Bibl. med. & inf. Lat. Lib. IV. pag. 22.* contra Guilelmum Caveum, qui *Librum de Correctione Papæ & Episcopi* in editione Cajetani locum non habere scripsit. An verò Goldastus hanc epistolæ XII. partem ritè inscripserit: *B. Petri Damiani, Cardinalis Romani & Episcopi Ostiensis Tractatus de Correctione Episcopi & Papæ,* suo loco & tempore discutiemus. Cæterùm Epistolæ B. Petri Damiani Viris piis ac doctis dignæ visæ fuerunt, ut separatim ex Cajetani recensione ad Romanam editionem Parisiis excuderentur A. 1609. 4.

Tomo II.

Continentur *Sermones LXXV.* juxta mensium ordinem distributi, atque in his Sanctorum quorundam Vitæ eodem ordine dispositæ, de quibus Possevinus, Vossius, & Labbeus consuli possunt. His accedunt aliorum Sanctorum historiæ 1. Vita *S. Odilonis* Abbatis Cluniacensis & Confessoris Ordinis S. Benedicti. 2. Vita *S. Mauri* Episcopi Cæsenatis & Confess. Ord. S. B. 3. Vita *S. Romualdi* Abbatis & Confessoris, Congregationis Camaldulensis, Ord. S. B. Institutoris. 4. Vita *S. Rodulphi* Episcopi Eugubini juncta vitæ *S. Dominici Loricati.* 5. Passio SS. Virginum & Martyrum Floræ & Lucillæ. Quod ad Sermones attinet, ex illis nonnulli Petro Damiano præter rem tribui notavit Theophilus Raynaudus in *Erotematis* de bonis & malis libris pag. 151. seq. Alii auctorem habent S. Bernardum, alii Nicolaum Clarævallensem. Et Nicolao huic, tum etiam Petro alteri, Ostiensi Episcopo, qui Leoni IX. à Secretis fuit, vel etiam Petro Comestori alios deberi animadvertit Oudinus, qui Cajetanum notat, quòd Petri Damiani amplificandi plus æquo studiosus eidem sermones attribuerit, qui nunquam ab eo fuerint elucubrati.

Tomo III.

Continentur *Opuscula LX.* non unius, sed diversi argumenti, quorum 1. *de Fide Catholica* ad sanctæ spei dilectum filium Ambrosium. 2. *Antilogus contra Judæos* ad Honestum virum clarissimum. 3. *Dialogus* inter Judæum requirentem & Judæum respondentem. 4. *Disceptatio synodalis* inter Regis Advocatum, & Romanæ Ecclesiæ Defensorem. 5. Actus Mediolani, de Privilegio Romanæ Ecclesiæ, ad Hildebrandum S. R. E. Cardinalem Archidiaconum. Est brevis narratio legationis, quam jussu Sedis Apostolicæ obivit. 6. Liber, qui appellatur *Gratissimus.* Ad Henricum Archiepiscopum Ravennatem; in quo tractatu prolixè ostenditur, non esse eos, qui à Simoniacis Episcopis consecrati sunt, iterùm consecrandos. 7. Liber *Gomorrhianus* ad Leonem IX. Rom. Pont. in quo nefandum & detestabile crimen, in quo Deo dicati sui temporis prolabebantur, deplorat: eósque utpote indignos à sacris Ordinibus removendos esse contendit. 8. *De parentelæ gradibus.* Ad Joannem Episcopum Cæsenatensem, & DD. Archidiaconum Ravennatem; addita ejusdem argumenti dissertatiunculâ alibi ab Auctore habita. 9. *De Eleemosyna*, quam præ cæteris virtutibus commendat, ad Mainardum Episcopum Urbinatem. 10. *De Horis Canonicis*, ad T.... virum clarissimum; cui prætereà Officium B. Virginis magnoperè comendat. 11. Liber, qui appellatur, *Dominus vobiscum.* Ad Leonem Eremitam miræ sanctitatis, quem super quadam dubitatione quid sentiendum sit consulit; an scilicet, ut nonnullis videbatur, cùm quis in cella solus Officium recitaret, illas voculas *Dominus vobiscum*, & *Jube Domne benedicere*, tanquam unius personæ non convenientes omittere deberet? ipse contra sentire se ait multis rationibus, ad ejus tamen sententiam confugit. 12. *Apologeticum de contemptu seculi.* Ad Albizonem Eremitam & Petrum Monachum. In hoc libello in Monachos exleges gravissimè invehitur. 13. *De perfectione Monachorum.* Ad O.... Abbatem Pomposianum, ejúsque Conventum. In hoc libello, ut ita dicam, præceptoris officio fungitur. Nam cùm Monachorum sui temporis corruptos mores, & instituta deplorâsset, eosdem saluberrimis præceptis ad perfectionem instituit. 14. *De Ordine Eremitarum*, & facultatibus Eremi Avellani. 15. *De suæ Congregationis Institutis.* Ad Stephanum Monachum. 16. *Rhetoricæ declamationis invectio* in Episcopum Monachos ad seculum revocantem. Ad Gislerium Episcopum Auximanum. 17. *De cœlibatu Sacerdotum*; ad Nicolaum II. Romanum Pontificem. 18. *Contra intemperantes Clericos*, contextum ex tribus aliis beati Damiani de eo argumento dissertationibus. 19. *De Abdicatione Episcopatûs.* Ad Nicolaum II. Rom. Pont. quem alla-

allatis causis orat, suppliciterque obsecrat, ut sibi Episcopatûs onus deponere permittat. 20. *Apologeticus* ob dimissum Episcopatum. 21. *De fuga dignitatum Ecclesiasticarum.* 22. *Contra Clericos aulicos*, ut ad dignitates provehantur. 23. De brevitate vitæ Pontificum Romanorum, & divina providentia. 24. Contra Clericos Regulares *proprietarios.* 25. *De dignitate Sacerdotii.* 26. Contra *inscitiam & incuriam* Clericorum. 27. *De communi vita Canonicorum.* Ad Clericos Fanensis Ecclesiæ. 28. *Apologeticus Monachorum contra Canonicos.* 29. *De vili vestitu Ecclesiasticorum.* Mainardo Abbati, qui pretiosioribus vestibus indui consueverat, ostendit, quàm sit Ecclesiasticis viris & præsertim Monachis indecorum, vestimentorum speciositatem appetere. 30. *De Sacramentis per improbos administratis.* 31. *Contra philargyriam & munerum cupiditatem.* 32. *De quadragesima, & quadraginta duabus Hebræorum mansionibus.* 33. *De bono suffragiorum*, & variis miraculis, præsertim B. Virginis. 34. *De variis miraculosis narrationibus*, addita simili disputatione de variis apparitionibus & miraculis. 35. *De picturis Principum Apostolorum.* 36. *De divina Omnipotentia* in reparatione corruptæ, & factis infectis reddendis. 37. *De variis sacris quæstionibus*, juncta alia ejusdem argumenti tractationem priorem consequente. 38. *Contra errorem Græcorum*, de processione Spiritûs sancti. 39. *Contra sedentes* tempore divini officii. 40. *De frænanda ira* & simultatibus extirpandis. 41. *De tempore* celebrandi nuptias. 42. *De fide* Deo obstricta non fallenda; addita alia ejusdem argumenti dissertatione. 43. De laude flagellorum, & (ut loquuntur) disciplinæ. 44. *De decem Ægypti plagis*, atque decalogo. 45. *De sancta simplicitate* scientiæ inflanti anteponenda. 46. *De ferenda æquanimiter correptione.* 47. *De castitate*, & mediis eam tuendi. 48. *De spiritualibus deliciis.* 49. *De perfecta Monachi informatione.* 50. *Institutio Monialis.* Ad Blancam ex Comitissa Sanctimonialem. 51. *De vita Eremitica*, & probatis Eremitis. 52. *De bono religiosi status*, & variarum animantium Tropologia. 53. *De patientia in insectatione improborum.* 54. *De jejunio Sabbati.* 55. *De celebrandis vigiliis.* 56. *De fluxa mundi gloria*, & seculi despectione. 57. *De Principis officio in coercitione improborum*, addita alia ejusdem argumenti dissertatione. In hoc opusculo Gothifredi Ducis lenitatem in puniendis criminibus reprehendit, ostenditque quantum nimiâ benignitate Principum in populos damni redundet. Augeri profectò, non reprimi improborum audaciam, resque humanas susque deque misceri, nisi peccata paribus pœnis coërceantur. 58. *De vera felicitate ac sapientia.* 59. *De novissimis & Antichristo.* 60. *Expositio mystica Historiarum Libri Geneseos*, recens addita.

Acta quædam *Legationis* Petri Damiani ab Alexandro II. missi in Galliam, & synodi eo in regno celebratæ anno 1063.

Hymnus de Gloria Paradisi ex dictis beati Augustini, cujus initium: *Ad perennis vitæ fontem mens sitivit arida. Claustra carnis præstò frangi clausa quærit anima.*

Tomo IV.

Continentur *piæ quædam orationes*, sive *preces*, Hymni, Lectiones, Missæ, Responsoria, & Carmina CCXXV. in quibus etiam *Epitaphium*, quod ipse sibi Damianus posuit, num. CCXIII. *Quod nunc es, fuimus; es, quod sumus, ipse futurus, His sit nulla fides, quæ peritura vides.*

Collectanea in vetus Testamentum ex Opusculis & Epistolis Damiani, ab Anonymo illius Discipulo excerpta ad Damianum ex Rodelinda sorore S. Doctoris Nepotem, & S. R. E. Cardinalem à Gregorio VII. in Avunculi memoriam creatum, cui *Opusculum de Castitate & mediis eam tuendi* inscripsit.

Regula institutionis Canonicæ, cui præmittitur Epistola ad Paschalem II. in qua ei sequens Opus destinatur emendandum, & alia Paschalis ad calcem subjecta, in qua hanc Institutionis Canonicæ Regulam suscipit, & confirmat. Est verò Regulæ hujus conditor alius Petrus à nostro, junior, dictus *Petrus de Honestis*, cognomento *peccator*, Clericus Ravennas, Prior Cœnobii Portuensis; qui suam hanc Regulam edidit pro Clericis & Canonicis illis, qui regulariter apud Matrices Ecclesias penes ipsos Episcopos, vel in Collegiatis aliis ad normam potissimùm Concilii Aquisgranensis degebant: non verò pro S. Augustini Professoribus; prout Cajetanus in præfatione pluribus argumentis solidè docet. Petrus Damianus A. 1072. fatis concessit, Petrus de Honestis A. 1119. Paschalis Papa fuit ab anno 1099. ad 1118.

Atque

Atque hæc sunt Opera Petri Damiani, quæ à Constantino Cajetano collecta quatuor tomis vulgata fuerunt. Subinde Cl. Lucas Acherius *Sermones quinque in Orationem Dominicam* sub nomine Petri Damiani in lucem emisit Tomo VII. Spicilegii, quos tamen non diu pòst Petro Chrysologo deberi agnovit, cui etiam in nova Spicilegii editione Tomo I. p. 215. attribuuntur, & jam pridem in omnibus Chrysologi Sermonum editionibus lucem aspexerant.

Varia de Petro Dam. honorifica testimonia.

Honorifica de Petro Damiano testimonia Leonis IX. Alexandri II. Victoris III. Summorum Pontificum, Leonis Marsicani S.R.E. Cardinalis, Lamberti Schafnaburgensis, Bertholdi Constantiensis, Sigeberti Gemblacensis, Honorii Augustodunensis, Hellinandi Galli, Francisci Petrarchæ, Johannis Trithemii, Aloysii Lipomani, Onuphrii Panvinii, Caroli Sigonii, & plurium aliorum Constantinus Cajetanus, ut suprà dictum, accumulat. Solius Pauli V. testimonium paucis referendum existimo, qui in Brevi ad Constantinum Cajetanum dato *Petrum Damianum extitisse Doctorem eximium, ac Reipublicæ Christianæ & Apostolicæ Sedis nobilem partem* contestatur.

Ejus vitæ Scriptores.

Vitam & Acta B. *Petri Damiani* stylo suo exornârunt *S. Joannes Laudunensis*, Prior Eremi Fontis Avellani ac posteà Episcopus Eugubinus; Joannes Antonius Flaminius Forocorneliensis, Augustinus Fortunatus Monachus Camaldulensis, Hieronymus Rubeus in historia Ravennate, quam Cajetanus, sed alio ordine dispositam, cum præcedentibus auctoribus vulgavit in editione Romana, quæ tamen in editione Lugdunensi omissa fuit; quemadmodum alii etiam vitæ Scriptores, quod nihil novi ab eo, quod Joañes Laudunensis scripsit, memoriæ prodiderint. Eandem Vitam Italicè libro de Sanctis ac Beatis Camaldulensibus edidit *Silvanus Razzius* Abbas Camaldulensis: quam potissimùm præfatur se ex Rubeo transtulisse.

† Circa A. 1089.

XIII.
ALBERICUS CASINENSIS MONACHUS † S. R. E. Cardinalis.

ALBERICUS, quem nonnulli Trevirensem patriâ faciunt, Monachus Casinensis, S.R.E. Cardinalis à *Stephano IX.* renuntiatus, vir ævo suo doctrinâ & eruditione maximè celebris enituit. *Berengarium* Sacramentariorum antesignanum ipse acriter impugnavit, eúmque ad resipiscentiam & palinodiam adduxit: *Berengarius enim*, ut scribit Petrus Diaconus, *inter multa, quæ adstruere nitebatur, dicebat Sacrificium Corporis & Sanguinis Domini figuram esse. Cúmque nullus ei resistere valeret*, Albericus *evocatur ad Synodum* Romæ sub Nicolao II. A. 1059. celebratam) *quò dum pervenisset, post varia conflictationum genera, cùm pars parti non cederet, idem* Albericus *acceptâ hebdomadæ unius licentiâ, librum adversùs eundem Diaconum de corpore Domini edidit, sanctorum Patrum testimoniis roboratum, in quo omnes assertiones ejus destruxit, æternæque oblivioni tradidit.* Tanti igitur Sacramenti *Primarius Defensor*, inquit Eggsius, *dictus est Albericus, cujus rationibus Berengarius potissimùm superatus & victus, errorem suum confessus est.* Calamum etiam strinxit Albericus pro *Gregorio VII.* contra HENRICUM IV. Imperatorem *de Romani Pontificis Electione.*

Berengarium impugnat.

Alberici Virtutes & Scripta.

Multis verò Virtutum radiis cum fulgeret illustris, præcipuo in Deiparam Virginem studio eminuit, cujus ineffabiles laudes publicis monumentis posteritati consignavit, scribendo *de Virginitate ipsius* egregium volumen, & *de Assumptione ejusdem* Hymnos tres. Scripsit etiam *Dialogum de Musica.* Tractatum *de diversis dictaminibus & salutationibus. De Dialectica. Passiones Ss. Modesti & Cæsarii. Vitas S. Dominici Abbatis, & S. Scholasticæ Virg. Homilias item aliquot de S. Scholastica. Hymnos de Paschate, de Ascensione, de S. Cruce, de die judicii, de pœnis inferni, de gaudio Paradysi, de Monachis. Carmina de S. Paulo, de S. Apollinare, de S. Nicolao, de S. Scholastica. Epistolas plures*, & alia, teste Petro Diacono, quæ ad nostram notitiam non pervenerunt. Ejus autem Lucubrationes ferè omnes habentur MSs. in Bibliotheca Cœnobii S. Crucis FF. Minorum Conventualium S. Francisci Civitatis Florentinæ. Vita quoque S. Scholasticæ asservatur in Monte Casino. Extant pariter nonnullæ *Petri Damiani* ad eum Epistolæ Tom. I. libr. 2. epist. 20. & 21. in quibus quæstiones quasdam sibi ab *Alberico* propositas eleganter discutit. Meminit ejusdem *Petrus* Diaconus libr. MS. de Vita Justorum Casinensium cap. 48. in *Guaiferio* his verbis: *Surgens in medium* Albericus Diaconus *per Jesu Christi Domini nostri*

Ubinam extent MSs.

nomen obtestari eundem Guaiferium *cœpit, ut post suum è mundo recessum, qualiter susceptus, quóve in loco deputatus esset, eidem apparens revelare curaret. Quo dicto prædictus frater ex hoc mundo recessit. Post nonnullos dies* Guaiferius *defunctus* Alberico *per visionem apparens dixit ad eum: In veritate scias me ad vitam transiisse æternam.* Hæc Petrus. Transcursis à memorata visione aliquot annis *Albericus* meritis plenus mortali vitâ decessit Romæ circa annum 1089. sepultus in ecclesia SS. quatuor Coronatorum, quorum titulum, teste *Joanne Baptista Mario* in notis ad Petrum Diaconum, gessisse Cardinalis perhibetur.

Guaiferius defunctus Alberico apparet.

Alius igitur ab hoc nostro fuit *Albericus*, pariter Monachus Casinensis, natione Campanus, natus circa An. 1101. qui teste Petro Diacono in Auctario Leonis Ostiensis Libro IV. cap. 66. Casinum petiit anum ætatis agens decimum sub *Gerardo* Abbate, qui præfuit ab anno 1101. usque ad annum 1123. *Stephanus* verò Papa X. à quo *Albericus* senior in Cardinalium cœtum cooptatus fuit, obiit anno 1058. Unde posterior diversus apertè dignoscitur, contra *Bolandum* in prolegomenis vitæ *S. Dominici* Abbatis Sorani, qui ex duobus unum eundémque facit. Doctrinâ quoque insignem fuisse hunc *Albericum* perhibet *Eggsius* in purpura docta, libr. 1. p. 35. ubi scripsisse ostendit *Librum de Visione sua &c.* Confer. Wion *in Ligno vitæ*; Oldoinus *in add. ad Ciaconium &c.*

Albericus alter junior circa An. 1123.

XIV.

B. LANFRANCUS Archiep. Cantuariensis.

† 1089.

Lanfrancus Ticinum, vulgò Papiam, celeberrimam Insubrium Urbem in Gallia Cisalpina ortu suo mirum in modum condecoravit. Parentes fuêre Humbaldus & Roza, ambo illustri loco prognati, civitatis Ticinensis indigenæ & primores. Etenim pater vir erat ex Senatorio ordine, juris apprimè ac legum peritus. Sub hujus oculis cùm Latinis & Græcis literis primùm esset institutus, juri civili operam navavit: cujus brevì tantam sibi paraverat peritiam, ut à doctissimis undique viris consuleretur. *Adolescentulus Orator* (x) *veteranos adversantes in actionibus causarum frequenter præcipitavit torrente facundiæ, appositè dicendo.* Et cùm parens immaturam obiisset mortem, in ejus locum succenturiandus erat. Quam tamen provinciam quò minùs acceptaverit, in causa erat insanus discendi ardor, quo tanto flagrabat, ut natale verterit solum. Nec solus Italiâ egressus est, sed plures secum magni nominis habuit scholares. Franciam aliquamdiu peragrans Abrincam venit, urbem Episcopalem Normanniæ inferioris, versùs Britanniam Armoricam. Hîc demoratus pluribus annis docuit.

Illustri ortus prosapia

studiis excolit.

Cùm verò secum aliquando attentiùs consideraret, quàm fluxa & caduca sint omnia terrena, ab eo momento haud ampliùs ipsum inter & mundum convenit. Quare ejus illecebris quamprimùm nuntium remittendi, atque monasticæ vitæ ineundæ consilium, Deo inspirante, suscepit. Nec mora: Abrincensi urbe egreditur, ac Rotomagum petit. Quò tamen non pervenit; iter enim per sylvas faciens, in latrones incidit, è quorum manibus ac vinculis post vota & preces liberatus Beccum adire constituit.

De vita monastica cogitat,

Tunc fortè (ait Beccens. codex) Abbas extruendo fornaci occupatus ipsemet operabatur manibus. Et accedens ad eum dixit: Deus te salvet: & Abbas (erat B. *Herluinus* nobilissimo genere ortus) Deus te benedicat, inquit. Es Lombardus? at ille, Sum: Quid vis? Monachus fieri volo. Tunc Abbas præcepit cuidam Monacho nomine Rogerio, ut illi ostenderet librum Regulæ: quâ perlecta respondit, omnia se Deo juvante servaturum. At ille in faciem procidens, osculatus est pedes ejus. Lanfrancus humilitatem animi, sermonísque dignitatem in Abbate plurimùm veneratus & amans monachus ibi efficitur. Erat is annus quadragesimus secundus supra millesimum. Postquàm verò cucullum induit, reliquum boni otii evolvendæ & addiscendæ sacræ paginæ dedit; nec minor omnigenarum virtutum ac observantiæ regularis disciplinæ ipsi fuit. Quâ cùm cæteros longè antecelleret, magni à B. Herluino Abbate fieri cœpit.

eámque Becci amplectitur.

Post triennium ludum literarium licèt gravatè aperuit. Tum verò ejus nomen per ora Doctorum celerrimè volitare cœpit. Guillelmus Malmesburiensis lib. 1. de Gestis Pontificum Anglorum sic in hanc rem scribit: [exivit

Ibidem publicè docet.

(x) Vide veteres Tabulas Archiepiscoporum Cantuar. apud Gerberon. in edit. Opp. S. Anselmi.

ivit fama ejus (Lanfranci) remotissimas Latinitatis plagas, erátque Beccum magnum, & famosum literaturæ gymnasium] Et iterùm lib. 3. de gestis Reg. Anglorum eum vocat [virum antiquis scientia & religione comparandum: De quo seriò dici potest; *Tertius è cœlo cecidit Cato*: adeò cœlestis sapor pectus ejus & palatum infecerat, adeò Latinitas omnis in liberalium artium scientiam per doctrinam ejus se incitabat] Omitto alia æquævorum Scriptorum testimonia.

Licèt à superbia, Quàm verò scientia non pugnet cum humilitate, nemo illustri magis exemplo testatum fecit, atque B. Lanfrancus. Etsi enim multò esset doctissimus, eâ tamen erat animi demissione, ut lectionem non priùs in ecclesia legere voluerit, quàm Cantor eam audîsset. (y) „Quadam die dum ad mensam legeret, dixit quiddam inter legendum, sicut dicere debuit, quod „non placuit præsidenti, & aliter dicere jussit: veluti si ille dixisset *docêre*, „mediâ productâ, ut est; & iste eadem „media correpta emendâsset *dócere*, quod non est: non enim Prior ille literatus erat. At vir sapiens, sciens „magìs obedientiam Christo deberi „quàm Donato, dimisit, quod benè „pronuntiaverat, & dixit, quod non „rectè dicere jubebatur. Nam producere brevem, vel longam corripere „syllabam non capitale noverat crimen: verùm jubenti ex parte Dei non „parere, culpam non levem esse sciebat.

Quàm præclarum etiam illud ac singulare omnino humilitatis specimen? „Quidam secularis dedit Beccensi Ecclesiæ terram, ad quam missus est Lanfrancus, ut eam servaret, & „instauraret. Una dierum dum de „monasterio ad locum illum regrederetur, detulit catum in panno involutum, post se ad sellam ligatum. Dum „iter faceret, quidam adjunxit se illi: „cúmque simul pergerent, socius viator audivit vocem cati, & cœpit mirari & circumspicere, ubi esset catus, „cujus audiebat vocem. Tandem advertit Magistrum Lanfrancum, illum „post se ligatum ferre, & ait illi: Domine quid portas? respondit, mures „& rati valdè nobis sunt infesti, & idcircò nunc affero catum, ad comprimendum furorem illorum. Ecce ad „quantam humilitatem tantus vir pro „Deo sese submittere curavit: & quia „multùm se humiliavit, Deus illum „exaltare in præsenti non distulit.

Quemadmodum verò Lanfrancus à nulla re magìs abhorrebat, quàm ab animi elatione atque superbia, ita fastum, moresque thrasonicos in aliis ægrè patiebatur. Herfastus Guilelmi Normanniæ Comitis, ac subinde Angliæ Regis Capellanus cùm literis leviter esset tinctus, literatissimus tamen videri volebat. Is aliquando magna sociorum & equorum pompa ad Beccensem Academiam pervenit. Hic ipse suæ doctrinæ tibicen erat, quam sibi eximiam vendicabat, præcipuè in arte Dialectica. Lanfrancus verò ex prima collocutione intelligens, quàm propè nihil sciret, abecedarium ipsi proponendum curavit. Mirum, quantam bilem hic contemptus homini in nares conciverit. superbísque plurimùm abhorreet,

Etsi verò Lanfrancus tum eruditus tum probus esset, invidiam tamen, assiduam virtutis comitem, effugere non potuit. Erant in monasterio haud literati quidam fratres, qui ejus gloriæ minimè favebant. Cujus rei ille non ignarus de agenda eremitica vita cogitare cœpit. Fugam igitur animo meditatus, illam certò inivisset, nisi monachus defunctus B. Herluinum Abbatem de ea monuisset. Re cœlitùs detecta in monasterio persistere constituit; quod cùm Abbati Herluino supra quàm dici potest, gratissimum esset, eum instituit Priorem. Non ita diu pòst Consiliarius Guilelmi Ducis Normanniæ factus fuit. Sed cùm æmuli, maximè Herfastus Regius Capellanus Ducis animum ab eo abalienâssent, solum vertere jussus fuit. Nondum è Normañia pedem extulerat, cùm cognitâ ejus innocentiâ in pristinam gratiam à Duce receptus fuit. Invidiæ tamen tela evitare nequiit.

Sub annum 1063. Guilhelmus (z) Nothus Cadomi monasterium condidit in memoriam D. Stephani Protomartyris, cui Lanfrancum renitentem, sed tandem sua Procerúmque Normannorum importunitate expugnatum præposuit. Vix effluxerat triennium, hoc est, annus 1067. lætifer D. Maurilio Rotomagensium Præsuli, in cujus locum sufficì Lanfrancum postulabant Normanni, sed eos constanter postulantes constanti fatigavit refutatione. Recusato Archiepiscopatu Rotomagensi tribus post annis ad Cantuariensem evocatus fuit. Annus enim 1070. honorem onúsque alias ab eo rejectum injecit Abbatis in Cadomensi monasterio dein Episcopi Cantuar.

(y) Milo Crispin. in vit.
(z) Gerberon in vit. Synopsi.

munus in eum confertur. injecit humeris, licèt pro more firmiter detrectantis. Ea verò de causa Guilhelmus Anglorum Rex in Normanniam miserat Legatos, sed & Hermenfrodus Sedunensium Pontifex redux ex Anglia (in quam navigaverat cum duobus S. R. E. Cardinalibus missis ab Alexandro Papa, ut Guilhelmum Nothum Anglici regni diademate redimerent, idem petierat) Lanfranco denuntiavit in Concilio Episcoporum & Abbatum Normanniæ petitionem Regis, simúlque voluntatem suam, & reliquorum Sedis Apostolicæ Legatorum. Is verò petiit inducias. Perspectum namque & indubitatum tenebat, simul ire non posse negotium Archiepiscopi & otium Monachi. Precatur Regina cum filio: jubet Abbas Herluinus licèt invitus, cui tanquam Christo obedire solitus erat. Hortantur etiam ad hoc studiosè collecti Majores. Nam hanc urgentem undique violentiam dictaverat mandatum Regis, scientis æstimationem dilectissimi Patris, cùm ad altiora invitaretur. Non abnuit ille præcipiti sententia (sic omne factum & dictum discretionis norma regebat) obedientiam, offendere cavet simul & tantos, qui rogant, favent, hortantur. Mœstus ergò trans mare excusatum se vadit, sperans jucunditatem in reversione. Cæterùm divinæ dispositioni quo consilio resisti poterit? Rex cum gaudio atque cum digna reverentia recepit Christianæ religionis coadjutorem: devicit reluctantem pulchrè pugnans humilitate & majestate.

Lanfrancus igitur primus Abbas monasterii S. Stephani Cadomensis à Guilelmo Duce Normañorum creatus est; tandémque Archiepiscopus Cantuariensis: cujus in Angliam transmigratio paucos ante dies per visum Herluino Abbati ostensa est. (a) Videbatur ipsi, quòd arborem malum in horto haberet ramorum specie, & fructuum ubertate, decore & sapore præcellentem. Hanc Rex Angliæ Guilelmus exposcebat; at contrà Abbas renitebatur. Quòd unicam in horto haberet: sed regia prævalens auctoritate eam Guilelmus asportavit. Verùm radices penitùs avelli non potuerunt: ex quibus pullulantes virgulæ confestim in magnas arbores excreverunt. Gaudebat Rex coram Abbate de arboris transplantatæ ubertate: at ille se ex ea lectissimas habere propagines respondebat. Rex verò eum invitabat, ut arboris transplantatæ incrementum inviseret; sed parantem proficisci nescio quæ alia impediebant. Visionis veritatem rerum eventus comprobavit. Cupiens ergò Lanfrancum videre venit Boloniam in Angliam trajecturus. Volens ire ad portum, qui sex leucas ab eadem urbe distat, à Comitissa Eustachii Comitis conjuge prohibebatur; eoquòd nullæ essent in portu naves ob tempestatem quadraginta dierum. Nihilominùs ad portum se contulit: dicens se orationibus fratrum, qui in monasterio remanserant, quamprimùm naves reperturum; quod ita accidit. Nam ut venit ad portum, sexdecim naves appulsas invenit. Ingressurus navim, cùm nautæ, ut ferè usu evenire solet, tumultuarentur, seorsim cum monachis litaniam dicebat; tum quidam homo grandævus decoro vultu coram astitit, incertum, unde venerat. Frater, qui litaniam dicebat, eum conspexit, & ab universis putabat videri, existimans esse pauperem, stipem finita oratione petiturum. Intrantibus eis vidit eum jam in loco eminenti navis consedisse. Jam navi in altum evecta territi sunt nautæ monstra quædam in salo videntes: ille verò subridens eorum metum compescebat. Tum primùm nautæ eum viderunt: & sciscitantibus illis, quis esset, & à quo introductus, an naulum dedisset: nihil respondebat: sed monachus ille, qui jam dudum eum viderat, dixit sibi comitem adjunctum fuisse cùm litaniam incepit. Jam omnes mirari & intueri. Viderat Abbas quendam valdè ipsi similem, & quæsivit nominatim, an is esset: Ille hilari vultu respondit: *non sum*: & hoc unicum in tota navigatione protulit verbum. Tandem secundo vento ad Doffrensem portum navi appulsa undique novus ille comes quæsitus nusquam apparuit. Lanfrancus Abbatem suum lætus accepit: sese illi in omnibus submisit: secundus ab eo sedebat ubique: nisi missas celebraret, suámque domum ejus arbitrio regi volebat. Cùm igitur Abbas aliquot dies in Anglia commoratus esset, ab Archiepiscopo dimissus felici navigatione trajecit in Normanniam. Et hoc pacto aliqua ex parte somnii veritas comperta est. Altera verò hoc modo. Propagines ex radicibus avulsis enatæ designant præstantissimos monachos, qui Abbatiam Beccensem, & Ecclesiam Catholicam illustrârunt: ut fuerunt sanctus Anselmus

Somnium B. Herluini,

cujus veritatem eventus comprobat.

(a) Hugo Menard. in vit. B. Herluini, quam Menol. Bened. inseruit ad d. 26. Aug.

mus clericus Augustensis, monachus & Prior Beccensis, & defuncto Herluino Abbas, tandémque Archiepiscopus Cantuariensis post Lanfrancum. Guillelmus Cormeliensis Abbas: Henricus Cantuariensis Ecclesiæ Decanus, & postea Abbas monasterii de Bello: Hernotus Ecclesiæ Roffensis Episcopus, & ejus successor Gondulphus, vir morum sanctitate admodùm reverendus.

Plura ejus facinora enarrantur.

Plura de Lanfranco memoratu digna suppeterent, sed pro synopsi vitæ unum adhuc atque alterum retulisse sufficiat. „Lectioni erat assiduus & ante Episcopatum, & in Episcopatu, quantum „poterat. Et quia Scripturæ Scriptorũ „vitio erant nimiùm corruptæ, omnes tam Veteris quàm Novi Testamenti libros, nec non etiam Scripta „sanctorum Patrum secundùm orthodoxam fidem studuit corrigere: & „etiam multa de his, quibus utimur, „nocte ac die in servitio Ecclesiæ ad unguem emendavit: & hoc non tantùm „per se, sed etiam per discipulos suos „fecit. Quantum poterat, paupertatem retinebat in vilitate habitûs, „parsimoniam tenens inter multimodas delicias: multa quoque & magna „offerebantur sibi dona, quæ ille hilariter rogantibus se, vel indigentibus tribuebat. Nec pudebat Archiepiscopum altè succinctum pauperibus cibos apponere, & tenuioris „fortunæ scholares ad disputationum „pugnam committere. Post verba „utrique læti abibant, dum & victor „scientiæ prœmium & victus acciperet verecundiæ solatium.

Nec illud relatu indignum: Quidam cœnobii Cantuariensis Frater „singulis annis triginta solidos denariorum ad opus matris suæ ab ipso „Patre solebat accipere. Huic quadam vice solidi quinque de illis (nam „divisè per temporum vices conferebantur) ex præcepto ejus dati sunt; „quos ipse in panno ligatos, matri loquens in manum, sicut putabat, „clanculò dedit. At ipsa aliàs mente „tenta, quid filius faceret, non advertit; & ita nummis decidentibus, „divisi ab invicem sunt mater & filius. „Post hæc mandavit mulier filio suo, „scire volens, quid de nummis actum „fuerit, quos sibi se daturum spoponderat. Admiratus ille, fecit eam „venire ad se. Et audiens rei eventum tristis effectus est, non tantùm „pro damno, quod matri contigerat, „sed ne hoc Archiepiscopus sciens, „ob incuriam suam irritatus eum ali„quatenus gratiâ suâ privaret. Inter hæc pius Pater pro more claustrum introiens sedit, ac Fratrem à „materno colloquio redeuntem mœstum intuens, remotis aliis, causam „mœstitiæ ejus secretè perquirit, audit, & benignissimo vultu, sicut „jugiter erat circa afflictos, ita respondit: Et inde, fili mi carissime, „contristaris? Denarios illos Deus „alii prædestinavit, & contulit, qui „eis plus matre tua fortassis indiguit. „Tace, & ne cuiquam inde loquaris diligenter attende. Ac ne „quod actum est, animum tuum vel „modicum gravet, solidos septem „pro illis quinque ad utilitatem matris tuæ tibi hodie dari præcipiam. „Sed, ut dixi, inde id nemo sciat. „Ipsum quippe usum in dando habebat, ut danda hilariter daret, & „nulli vel datum, vel dantis personam cuivis revelare concederet.„

Breve ipsius vitæ compendium.

Cætera Lanfranci in Pontificatu præclarè gesta, quoniam Guillelmus Malmesburiensis, Mathæus Parkerus in antiquitatibus Ecclesiasticis Britann. & post eos Cardinalis Baronius in Annalibus minutatim computârunt, minimè replicanda suscipio. Ut ea tamen in pauca conferamus; natus is erat Ticini, seu Papiæ seculo undecimo, incertum quo anno: Monachus in cœnobio Beccensi anno 41. factus est; Abbas Cadomensis S. Stephani nominatus an. 1063. & Archiepiscopus Cantuariensis an. 1070. mortuus est an. 1089. Elogium Lanfranci, in quo multa habentur de munificentia, alisque gestis ipsius, asservatur inter MSs. Codd. Bibl. Cotton. sub effigie *Tiberius* Lit. C. Cod. VI. n. 8.

SCRIPTA.

Opera omnia editionis Dacherianæ Tomo uno in fol.

Ejus Opera omnia, quæ reperiri potuerunt, neque interciderunt, Lucas Acherius è Congregatione S. Mauri Tomo uno in folio Lutetiæ Parisiorum an. 1648. evulgavit, hócque ordine disposuit. Inprimis Vitam B. Lanfranci à Milone Crispino Cœnobii Beccensis Cantore scriptam ejus præfixit Operibus, eámque eruditis Notis, quæ Lanfranci sanctitatem, doctrinam, & prudentiam commendant, magísque spectabilem reddunt, illustravit.

Subinde primum locum occupat *Commentarius in Epistolas D. Pauli* cum glossa interlineari, qui tamen Lanfranci non est; nam genuinus illius

Commentarius penes RR. Patres Congregationis S. Mauri extitit, ab Acherio primùm post editionem repertus; an verò etiamnum apud illos extet, vel nescio quo casu deperditus sit, animi dubium me faciunt illa Gerberonii verba: *Utinam Superiorum nostrorum diligentia consuluisset ejusdem Lanfranci Commentariis in Epist. D. Pauli recensitis à Petro Christiavillano Beccensi Monacho, in Indiculo Bibliothecæ Beccensis anno 1483. ut legi in Biblioth. Becc. Hinc enim multò plura prompsissemus testimonia, quibus Roscelinum jure postularemus stellionatûs.*

Sequitur postea *Liber de Corpore & Sanguine Domini* contra Berengarii librum Humberto Cardinali oppositum. Hic Lanfranci liber (b) typis jam vulgatus fuerat à Francisco Carreo, sive Quadrato, Beccensi Cœnobita, recusus cum Philastrio Basil. 1528. 1541. 8. & cum Paschasii Ratberti libro per Guil. Ratum Rothomag. 1540. 8. & in Orthodoxographis Basil. 1555. atque in Bibliothecis Patrum Colon. & Parisiensibus Universis. Editio Jo. Ulimerii emendatior cum Algero, Guitmundo ac Paschasio Ratberto vidit lucem Lovanii 1561. 8. Quas autem *Epistolas invectivas* in Berengarium ante hunc librum scripsisse Lanfrancus à Sigeberto cap. 155. traditur, intercidunt. De actis autem cum Berengario adeundus Milo in Lanfranci vita cap. 2. pag. 836 editionis Henschenianæ Tom. VI. Maji d. 28.

Ad Collationum Joañis Cassiani quatuor loca annotatiunculæ pag. 777.

Ordinarium & Decreta pro Ordine S. Benedicti in Anglia pag. 778. ex editione Clementis Reyneri in Apostolatu Benedictinorum in Anglia. Duaci 1626. in fol. Jure tamen merito Dacherius suspicatur, his Decretis non nulla à quodam consarcinatore fuisse adjecta; tum quia gravitatem & styli Lanfranci majestatem non referunt ubique; tum quia etiam ipsemet Lanfrancus citatur Sectione 2. cap. 2. illorum Decretorum, ubi hæc leguntur: *Cantent Matutinas* (decretas Lanfranci) *Laudes.*

Liber Epistolarum LX. pag. 807. Etsi verò sat multæ sint epistolæ, non ambigit tamen Lucas Dacherius, complures alias à Lanfranco fuisse scriptas, quæ haud dubiè magno rei literariæ dispendio perierunt, dum anno millesimo sexcentesimo vigesimo quarto ruit ditissima Monasterii Beccensis Bibliotheca, in quâ bene multi Codices MSs. cura & studio tam B. Lanfranci quàm S. Anselmi lucubrati & castigati studiosè asservabantur. Deinde in his *Epistolis* sunt etiam quædam aliorum ad Lanfrancum, ut Paparum, una Alexandri II. & Gregorii VII. præterea Hildebrandi adhuc Archidiaconi, Thomæ Eboracensis Archiep. Anselmi, qui Lanfrancum Dominum, Patrem, & amicum appellat; Cleri Populique Dublinensis. Et verò Dublinensium ad Lanfrancum & Epistolas tres Lanfranci ediderat Usserius in Epistolis Hibernicis: ad Gothricum Regem Dubliniæ, ad Terdeluacum Hiberniæ Regem, & ad Domnaldum Hiberniæ Episcopum.

Pericope Orationis in Concilio Londinensi A. 1072. dictæ *pro primatu Ecclesiæ Cantuariensis* contra Thomam Eboracensem pag. 827.

Liber de celandâ Confessione pag. 828. cujus obscuriora loca perdoctis Notis Dacherius illustrat.

Alia Lanfranci Opp. in editione Dacher. desiderata.

Hactenus editio Operum Lanfranci Dacheriana, in quâ tamen desideratur Sermo à Lanfranco compositus, quem antehac ineditum idem Lucas Dacherius evulgavit Tom. IV. Spicileg. pag. 227. (edit. novæ Tom. I. pag. 441.) Incip. *Octo sunt, quæ si diligenter.* Idem Sermo in Bibliotheca Patrum Lugd. Tom. 18. pag. 833. legi potest.

Præter *Lanfranci* genuinum Comentarium *in Epist. D. Pauli*, de quo suprà, desiderantur ejusdem *Historia Ecclesiastica* & *Vita Guillelmi Conquæstoris Regis.* Henschen. in Comment. præv. ad vitam B. Lanfranci Tom. 6. Maij. d. 28. pag. 832. Et quod ad Historiam Ecclesiasticam attinet, ad eam procul dubio respexit Eadmerus, cùm lib. I. Historiæ novorum in laudem Lanfranci excurrens, ait, eum *de rebus Ecclesiasticis, quæ suo tempore gesta sunt, veracissimo & compendioso calamo scripsisse. Vitæ* verò *laudum ac triumphorum Guillelmi Conquæstoris* meminit Sigebertus cap. 155. Utrumque opus intercidit.

Appendicis locô Lanfranci Operibus à Dacherio subjuncta hæc sunt: *Chronicon* Abbatiæ Beccensis; Vita B. *Herluini*, Fundatoris ac primi Abbatis Cœnobii Beccensis authore *Gilberto Crispino. Vitæ* quatuor priorum Abbatum ejusdem Monasterii, Guilelmi, Bosonis, Theobaldi & Letardi, authore *Milone Crispino.* De nobili prosapia

(b) Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. lib. xi. pag. 708.

ſapia Criſpinorum. *Vita ſancti Auguſtini* Cantuarienſis Archiepiſcopi & Anglorum Apoſtoli. *Tractatus duo de Eucharistiæ Sacramento*, *Hugonis* videlicet *Lingonenſis Epiſcopi*, & *Durandi* Abbatis Troarnenſis in Neuſtria: uterque liber ſcriptus fuit contra Berengarium.

Cæterùm Opera Lanfranci à Luca Dacherio edita recuſa fuerunt in Bibl. Patrum Tom. XVIII. pag. 621.

XV.
S. ANSELMUS
Archiepiſcopus Cantuarienſis.

† 1109.

CHriſtianæ pietatis ac monaſticæ religionis obſervantiam qui cum literarum ſtudiis magis conjunxerit, vix alius occurrit, atque Divus Anſelmus Cantuarienſis Archipræſul. Cujus rei tot támque præclara dedit documenta, ut lectû tametſi ſint longè digniſſima, brevitas tamen Sciagraphiæ noſtræ ea omnia minimè capiat. Quare vitæ ejus ſynopſis chronologica à doctiſſimo Gerberonio noſtro ſcitiſſimè, ut cætera omnia, contexta, ſubinde verò ab Eminent. Card. de Agvirre diductiùs nonnihil in lucem emiſſa in præſentiarum Benevolo Lectori ſufficiat.

Anſelmi natales & optima educatio.

Anno Chriſti MXXXIII. Benedicto VIII. Eccleſiam gubernante, natus eſt Anſelmus Auguſtæ, in confinibus Burgundiæ & Longobardiæ, ad radices Alpium ex Gondulpho patre, & Ermengarda matre, nobilibus & copioſis civibus: ex quibus prior poſt militarem vitam, tandem ſeculo renuntiavit, & in monachatu diem clauſit extremum: poſterior irreprehenſibilem vitam egit, & ſtuduit educationi Anſelmi pueri ad præſcriptum totius honeſtatis.

Monachū Becci indutus,

Anno MLX. Nicolao II. Pontifice Anſelmus jam orbatus parentibus, venit ad Monaſterium Beccenſe, & ab Herluino ejuſdem fundatore, ac primo Abbate, habitum S. Benedicti ſuſcepit. Erat Prior ejuſdem monaſterii Lanfrancus, qui & magiſter ipſius in ſacris literis fuit, ſicuti & complurium aliorum.

& Cadomenſis Prior effectus,

Anno MLXIII. ſub Pontifice Alexandro II. Lanfranco in Abbatem Cadomenſem aſſumpto, Anſelmus Prior deligitur, & id muneris gerit piè ac feliciter quindecim annis, eâ virtutum ac doctrinæ opinione apud domeſticos & extraneos, ut in omnium ore & admiratione eſſet. Cùm verò (inquit Eadmerus lib. I. vitæ ipſius) pro omiſsâ ſtatûs ſui tranquillitate vehementiſſimè fieret, ab onere Prælationis, quod ſibi fatebatur importabile, ut relevari mereretur, magnoperè Archiepiſcopum Rhotomagenſem (Maurilium) cœpit rogare. Ipſe verò Maurilius præcepit, ut Prælationem, quam habebat, retineret. Scripſit eo tempore quatuor Dialogos, nimirum De Veritate, De libero arbitrio, De Caſu Diaboli, & De Grammatico: Præterea Monologion & Proslogion, inſupérque hujus laciniam, quæ eſt *Reſponſio contra Inſipientem.* Præterea edidit Meditationes piiſſimas, & illam nominatim, quæ incipit: *Terret me vita mea*: éſtque ſecunda in ordine apud Gerberonem pag. 207. & celeberrima ubique extitit.

demùm Herluino in Abbatiæ Becc. dignitate ſuccedit.

Anno MLXXVIII. ſub S. Gregorio Papa VII. ſanctiſſimè Eccleſiam gubernánte, Herluino Abbate humanis exempto die XXVI. Auguſti, paulò pòſt Anſelmus obnitens, & reluctans, Abbas Beccenſis eligitur. Quindecim annis præfuit Monaſterio, pariter & profuit, ea humilitate, charitate, afflictatione corporis, rerum cœleſtium contemplatione, & omnium virtutum fulgoribus in eximio gradu, ut potiùs cœleſtem, quàm mortalem vitam in terris agere videretur.

A Gisleberto Epiſcopo conſecratus,

Anno MLXXIX. Giſlebertus Ebroicenſis Epiſcopus Anſelmum jam electum in Abbatem benedixit, ut tunc moris erat, in Eccleſia Beccenſi, in feſtivitate Cathedræ S. Petri. Ita habet Chronicon Beccenſe à Bollandianis laudatum: in quo & numerantur anni regiminis ejus quindecim, poſtquam in Abbatem electus fuit. Poſt acceptam verò benedictionem prædictam ab Epiſcopo, Anſelmus in Angliam proficiſcitur, & Cantuariæ in Monaſterio Sermonem habet, qui inter ejus Opuſcula Parænetica inſcribitur: *De charitate fraterna.*

Anno MLXXXVIII. tempore Urbani II. Papæ, Guillelmus I. Angliæ Rex jam moriturus, Anſelmum ad ſe vocat. Ille adit, ſed Regem jam vitâ functum invenit.

Anno MXC. Anſelmus edit Homiliam *Intravit Jeſus &c.* inſtantibus Guillelmo Abbate Fiſcanenſi, & Arnulpho, Troarnenſi, quæ eſt numero IX. & habetur apud Gerberonem pag. 178.

Anno MXCII. Anſelmus inchoat librum *De Fide Trinitatis & Incarnatione*

ne Verbi, contra hæresin Roscelini. Proficiscitur in Angliam vocatus ab Hugone Comite Cicestrensi, & pride Nativitatis Deiparæ Cantuariam ingreditur.

evocatus venit Cantuariam,

Anno MXCIII. mortuo Lanfranco magistro suo Archiepiscopo Cantuariensi Anselmus magna totius Angliæ gratulatione in ejus locum sufficitur: sed invitus & reluctans. Verba Eadmeri lib. 2. col. 1. sunt: „Acclamatur ab universis, & edictum Regis „(nimirum Willelmi Rufi, qui eum „elegerat) laudat Clerus, & populus „omnis, nec resonat ibi ulla contradi„ctio cujuslibet hominis. Audit hæc „ille, ET FERE USQUE AD EXANIMATIONEM SUI CONTRADICIT RELUCTATUR, ET OBSISTIT. Prævalet tamen Ecclesiæ Dei conventus. RAPITUR ERGO, ET VIOLENTER IN VICINAM ECCLESIAM CUM HYMNIS ET LAUDIBUS PORTATUR MAGIS, QUAM DUCITUR. Acta sunt hæc anno Dominicæ Incarnationis millesimo XCIII. pridie Nonas Martii I. Dominicâ Quadragesimæ. Unde & ipse S. Doctor in Epistola ad Falconem Episcopum inquit: *Sciant omnes, sicut mea conscientia dicit coram Deo, quia non me rapit, aut alligat ad Archiepiscopatum Anglorum, cupiditas alicujus rei: sed timor Dei me cogit pati, ut, quamvis dolens, & timens, ab Ecclesiâ Dei trahar.* Eodem anno Wintoniæ signo Crucis incendium divinitûs extinguit. VII. kalendas Octobris ingreditur Cantuariam, & Sedem Archiepiscopalem conscendit. Ibidem consecratur pridie Nonas Decembris.

mortuique Lanfranci Archiep. dignitatem accipere cogitur.

Anno MXCIV. Willelmus Angliæ Rex exigit pecuniam. Recusat ille, & Curiam deserit. Ecclesiam dedicat in villa, cui nomen *Berga*. Convenit cum aliis Episcopis, & Principibus, ad Hastinges, ut Regem in Normanniam transfretaturum benedicat. Die Cinerum intra Missarum solemnia invehitur adversùs nutrientes comam concione publica, & adeò vehementi, ùt plurimi tonsis crinibus pœnitentiam agerent. Clericos verò eam ob causam cinerum susceptione & sua benedictione privavit.

Eodem Anno perficit librum, jam antea inchoatum, *de Fide Trinitatis & Incarnatione Verbi*: illúmque Urbano II. Pontifici inscribit, cui gratissimus fuit. Aggreditur scriptionem librorum *Cur Deus homo*.

Anno MXCV. Die II. Junii Gualterus Albanensis Episcopus & Legatus Sedis Apostolicæ, nomine Urbani II. Anselmo Pallium defert.

Pallium Gualterus ei affert.

Anno MXCVI. Diebus Octavis Paschæ & Pentecostes Anselmus plures Episcopós consecrat.

Anno MXCVII. Cùm Anselmus pro immunitate Ecclesiastica diu multúmque laborâsset, ac passus fuisset à Rege Angliæ Willelmo, tertiò petita, & tertiò negatâ licentiâ eundi Romam, Idibus Octobris ab eo discedit, & die sequenti Cantuariâ egressus, venit ad portum Dofris, unde post XV. dies solvit ex Anglia in Lugdunum, ibidémque ab Archiepiscopo Hugone amanter & honorificè excipitur. Lugduno discedit feria ante tertiam Dominicam Palmarum, & Romam perveniens, post decem dies divertit in villam *Schlaviam* in Provincia Capuæ, ejúsque obsidioni adest cum Urbano II.

Pro tuenda immunitate Ecclesiastica

Romam se confert.

Eodem anno perficit libros *Cur Deus homo*. Interest Concilio Barensi, & publicâ disputatione Græcos Spiritus sancti processionem ex Filio negantes convincit, ut suprà à num. 22. latiùs dictum est. Cùm verò Patres ejusdem Concilii anathemate publico inurere vellent Willelmum Regem persecutorem Anselmi, hic flexis genibus pro eo rogat, ne extra Ecclesiam fiat.

In Concilio Barensi cum Græcis publicè disputat.

Anno MXCIX. Anselmus interest Concilio Romano, in quo excommunicati sunt dantes vel accipientes investituras, &c. contra quàm in Anglia fiebat. Româ discedit Lugdunum, ibidémque moratus cum Hugone Archiepiscopo ereptum vivis Urbanum II. à quo summos honores acceperat, audit. Ibidem scribit librum *de Conceptu Virginali & Originali Peccato*, ac præterea Meditationem de *humanâ Redemptione*, quæ est ordine XI. in editione Gerberonis pag. 221.

Anno MC. Paschalis II. Papæ I. in Monasterio Cluniacensis moratur, & sermonem habet de *Beatitudine Cælestis patriæ*. Ibidem accipit horribilem mortem Willelmi II. Regis Angliæ, quæ contigit mense Augusto ejusdem anni, illámque amarissimè deflet. Revocatur in Angliam ab Henrico II. illius successore kalendis Octobribus ad Portum Dofris pervenit. Summa Regni gratulatione exceptus, *Hominium*, ut tunc dicebatur, Regi facere detrectat. Lite commotâ dantur induciæ usque ad proximum Pascha.

Revocatus in Angliam

homagiū Henrico II. præstare recusat.

Anno MCI. Roberto Henrici II. Regis fratre ex Palæstina, à Christianis

recu-

recuperata, paulò antè regresso, Anglia commota fuit, & in duas partes divisa. Anselmus pro Henrico II. stat. Eo anno, aut imediatè sequenti, scribit Librum *de Processione Spiritûs sancti* contra Græcos, itidémque librum *de Azymo & fermentato* ad Walerannum Episcopum Newemburgensem.

Anno MCII. Anselmus cogit Synodum Londoniæ: Episcopos, qui à Rege Henrico II. investituram acceperant, consecrare non vult. Scribit librum *de Sacramentorum diversitate* ad Walerannum.

Anno MCIII. post Festum Paschæ, annuente Henrico II. ex Anglia egreditur v. kal. Maij. Venit in Monasterium suum Beccense, & ibidem festum Pentecostes celebrat. Post Assumptionem B. Virginis Romam pergit ad Paschalem II. Papam pro rebus Angliæ componendis. Româ egreditur circa finem Novembris, & propè Natale Domini pervenit Lugdunum.

iterùm Romam proficiscitur.

Anno MCIV. Anselmus Lugduni manet cum amicissimo Hugone Archiepiscopo usque ad mensem Martium sequentis anni MCV. quo ipso Concilium Romanum anathema dicit in Comitem de Mellento. Anselmus ad Cellam Charitatis Congregationis Cluniacensis secedit: indéque proficiscitur Blesium ad Comitissam Henrici II. sororem, & cum ea ad Castrum, cui nomen Aquila, accedit, ubi cum ipso Henrico colloquium habet. Deinde partim Rhemis, partim Becci moratur.

Anno MCVI. Anselmus præsente Henrico II. Angliæ Rege die Assumptionis Missarum solemnia Becci celebrat: rebúsque posteà cum illo compositis, ultimò in Angliam revertitur.

Rebus cum Henrico II. Becci compositis in Angliâ abit.

Anno MCVII. Anselmus æger decumbit in Regis Curia à Pascha usque ad Pentecosten. Conventus Anglicanus fit kalendis Augusti. Libertate Ecclesiæ redditâ, & statutâ pace, Anselmus tertio Idus ejusdem mensis plures Episcopos consecrat.

Anno MCVIII. Anselmus initio Quadragesimæ Londoniam venit ad colloquium Regis, qui in Pentecoste cum eo agit de Clericorum incontinentia. Post festum SS. Petri & Pauli Cantuarium redit, ubi consecrat Episcopum Roffensem, sicuti & Pahage Londoniensem.

Anno MCIX. scribit Librum *de Concordia præscientiæ* &c. cogitátque & mente revolvit Opusculum *de Origine animæ*. Sed antequam id præstet, ingravescente ægritudine, quâ jam diu affligebatur, anno ætatis suæ LXXVI. Archiepiscopatûs XVI. Cantuariæ, post plura miracula, post innoxiam vitæ periodum, post insignia in Deum merita, post innumeros labores pro Ecclesia Dei patienter & fortiter toleratos, inter suas & fratrum preces placida ac pretiosa morte obdormivit in Domino, illucescente Aurora quartæ Feriæ præcedentis Cœnam Domini, quæ erat XI. kalendas Maij, aliàs die XXI. Aprilis. Nimirùm, ut observant Henschenius & Papebrochius (duo alia Ecclesiasticæ Historiæ lumina post Bollandum) dicto anno MCIX. cyclo Lunæ VIII. Solis XXVI. Litera Dominicali C. Pascha contigit die XXV. Aprilis, & obitus Anselmi die XXI. Ex iis LXXVI. annis in seculo vixit XXVII. Monachus tres, Prior Beccensis XV. Abbas XV. Archiepiscopus XVI. Accidit insigne miraculum ante ipsius sepulturam; nam cùm vix esset gutta balsami in Ecclesia Majori ad conficiendum Chrisma, nec putaretur satis ad ungendum vel faciem Anselmi defuncti, subitò adauctum est divina virtute coram omnibus, ut vas superesflueret, & totum sacri Pontificis corpus abundantissimè ungeretur. „Stupentibus cunctis (ait Eadmerus in fine libri secundi) liquor desiliens copiâ sui manum meam complevit, „& supereffluxit. Hoc ipsum secundò, „ac tertiò, & sæpiùs factum est. Et „quid dicam? Tantam abundantiam „balsami vas fermè vacuum ministravit, ut intacto vase Ecclesiæ non solùm caput & manus, sed brachia, „pectus, pedes quoque & totum corpus ejus, non una sed sæpiùs repetita vice omni ex parte inungeretur. „Addit deinde, sarcophagum paratum S. Doctori, inventum fuisse minùs profundum, quàm oporteret, ad „corpus ipsius recipiendum: sed subito & patenti miraculo profundius „factum, coram omnibus qui aderant. Quare statim à morte Anselmus ubique terrarum sanctus haberi cœpit, & à Magistro Sententiarum, qui triginta post annis circiter scripsit, aliisque Theologis ejusdem seculi, inter celebres Ecclesiæ Doctores numerari.

Cantuariæ è vivis sublatus ætatis an. 76.

Miraculum ante ejus sepulturá.

Qui verò vitam admirandam ejus, & heroicas virtutes, variósque eventus, voluerit pleniùs nôsse, legat duos Eadmeri libros de eodem argumento, qui jam in antiquis editionibus habebantur, & denuò majori curâ, ac collatione veterum exemplarium editi fue-

Ejus vitam describunt Eadmerus,

fuerunt, tum à Godefrido Henschenio, & Daniele Papebrochio in Actis Sanctorum ad diem XXI. Aprilis, tum demùm à Gabriele Gerberon è Congregatione S. Mauri in sua editione Parisiensi: in qua etiam ad finem habetur *Historia Novorum* ab eodem Eadmero scripta: in qua plura de Anselmo narrantur.

Raynerius. *Andreas Raynerius* (c) Parmensis in S. Joannis Evangelistæ insigni in patria cœnobio Professus anno 1650. Abbas subinde creatus varia rexit in Congregatione Casinensi monasteria, ac scripsit Italico idiomate *Historiam Panegyricam S. Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis, & Doctoris Ecclesiæ* tomis IV. varia eruditione præsertim Ecclesiasticâ, ac sacra abundè refertis. Tomus I.mus impressus Mutinæ anno 1693. apud hæredes Cassiani; Tomus secundus Parmæ apud Paulum Montium anno 1700. Tomus tertius ibidem apud eundem anno 1705. denique Tomus quartus ibidem apud eundem anno 1706. omnes in quarto.

Fellbien. Eâdem ferè ætate Domnus Michaël Felibien è Congregatione S. Mauri, vir doctissimus, sancti Archipræsulis vitam cum reflexione super ejus Opera composuit, typis tamen nondum vulgatam. Ante ipsum ex eadem celeberrima Congregatione Domnus Gabriel Gerberon S. Anselmi Opera in quatuor partes distributa prælo subjecit. Prima pars continet Opera didactica seu dogmatica, hoc est, Tractatus, qui Theologiæ vel etiam Philosophiæ placita exponunt. Altera pars habet parænetica, homilias videlicet, & exhortationes. Tertia includit Ascetica, id est Meditationes, & Orationes. Quarta Epistolas continet. Editio Eminentissimo Cardinali *de Aguirre* summoperè laudata. *Natalis Alexander* omnium uberrimam & accuratissimam vocat, séque ex Gerberoniana censura Operum S. Anselmi multùm profecisse testatur. Duæ verò Gerberonianæ extant editiones, prima lucem vidit Parisiis 1675. fol. altera cum novo supplemento ibid. 1721. fol. repetita fuit, ex qua Cl. *Fabricius* Opera Anselmi ita recensuit.

Opera Anselmi recensentur. 1. *Monologium*, sive Soliloquium, & p. 29. *Proslogium* h. e. allocutio ad Deum, quibus per ideam ipsam summi Entis, ut deinde facere Nicolaus Cusanus in dialogo de *possest*, & post eum Cartesius instituit, homo ad Conditorem suum agnoscendum adducitur. Citat hoc Monologium suum Anselmus dialogo de Veritate cap. 10.

2. *Liber apologeticus* contra Gaunilonem, cujus brevis responsio ad Monologium, Insipientis nomine præmittitur. pag. 35. Profundas meditationes hoc in scripto Anselmi reperiri notavit illustris Leibnitius in Leibnitianis pag. 412. Vide etiam Dominicum de Colonia in historia literaria Lugdunensi, quam Gallicè nuper edidit Tomo II. pag. 214. seqq.

3. Liber *de Fide SS. Trinitatis, & de Incarnatione Verbi* pag. 41. contra blasphemias *Ruzelini*, qui Abailardi Magister fuit, sive *Roscelini*, velut tritheitæ, ad Urbanum II. qui Papa fuit ab A. C. 1088. ad 1099.

4. *Contra Græcos* Liber *de Processione Spiritûs S.* pag. 49. Meminit hujus Opusculi Hildebertus II. 9. & 13 Epist. & Anselmus ipse in libello de tribus Waleranni quæstionibus.

5. *De Casu diaboli*, dialogus pag. 62. cujus etiam meminit in dialogo de Veritate. In hoc dialogo de origine mali Anselmus disputat.

6. *Cur Deus homo*, dialogus cum *Bosone*, libris duobus pag. 74. adversùs Infideles, simplicitatem Christianam tanquam fatuam deridentes: scripti anno 1098. Vide Pagium ad an. 1097. n. 6.

7. *De conceptu virginali, & Originali peccato* liber pag. 97. ad eundem Bosonem.

8. Dialogus *de Veritate* pag. 109.

9. *De Voluntate* pag. 116. & *de Voluntate Dei* pag. 151.

10. *De libero arbitrio.* pag. 117. cujus scripti etiam in dialogo de Veritate fit mentio.

11. *De concordia Præscientiæ & Prædestinationis*, nec non *Gratiæ Dei cum libero arbitrio*. pag. 123.

12. *De tribus* WALERANNI Newemburgensis Episcopi *quæstionibus*, ac præsertim *de azymo ac fermentato* contra Græcos pag. 135. subjuncta Walerañi ad Anselmum Epistola pag. 131. & Anselmi responsione ad illius querelas pag. 139. *Græcè* vertit hoc Anselmi scriptum sicut librum de Processione Spiritûs S. quoque *Demetrius Cydonius*.

13. *De presbyteris concubinariis*, seu *offendiculum Sacerdotum* brevis parænesis pag. 140. Confer Anselmi Lib. I. Epist. 56.

14. *De*

(c) Armell. Bibl. Casin. par. 1. pag. 18.

14. *De nuptiis consanguineorum*, pag. 141.

15. *Dialogus de Grammatico*. pag. 143. Etiam hujus mentionem facit Anselmus dialogo de Veritate.

16. *Homiliæ XVI*. pag. 155. quarum ultima in Hebr. II. 10. iterùm recurrit inter excerpta pag. 546.

17. *Exhortatio* ad contemptum temporalium, & desiderium æternorum. pag. 190.

18. *Admonitio morientis*. pag. 194.

19. Carmen elegiacum *de contemptu Mundi*. pag. 195. quod incipit: *Quid deceat Monachum* &c. cum aliis duobus brevioribus carminibus de rerum vanitate pag. 200. & de solo Deo amando pag. 201.

20. *Meditationum XXI*. liber pag. 202. quarum decima quarta etiam inscribitur *Enchiridion*, sive *Manuale*, vel etiam *Liber de salute animæ*. Separatim prodiêre Lugd. 1609. formâ minore.

21. *Orationes*, sive *Precationes* LXXIV. in quibus etiam quædam diriguntur ad B. Virginem Mariam, ad S. Crucem, ad Sanctos &c. Recusæ itidem separatim Romæ curante Agvirrio, & Veronæ 1726. 12. Hoc Orationarium non Anselmi esse, sed Cœlestini cujusdam Monachi, qui post SS. Dominicum & Franciscum scripsit, probat Raynaudus in heteroclitis spiritalibus p. 247.

22. *Hymni & Psalterium de S. Virgine*. pag. 303.

23. *Epistolarum Libri IV*. primus earum 77. quas Monachus, secundus 53. quas Abbas Beccensis, tertius 188. quas Archiepiscopus Cantuariensis scripsit, quartus 108. anteà ineditas complectitur. His Epistola pag. 704. & aliæ Epistolæ tres addi possunt ex Edmundo Martene Tom. III. Anecdotorum pag. 273. seqq. nam quam ad Paschalem Warthonus Tomo II. Angliæ sacræ pag. 178. vulgavit, jam in Seldeni historia decimarum XII. 2. pag. 376. & apud Gerberonem legitur IV. 4. Epistolas octo offert Dacherius Tomo nono Spicilegii, qui anno 1669. lucem vidit (Tom. III. editionis novæ p. 433.) Alias Epistolas novem Baluzius Tomo quarto Miscellaneorum pag. 471. seq. Parisiis 1683. 8. & in Tomo quinto pag. 306. 342. quibus omnibus aliæ etiam adduntur in Supplemento novo editionis Anselmi A. 1721. cum *Sermone de Passione Domini* è MS. Regio, & *Tractatu ascetico*, quem ediderat Dacherius Tomo III. pag. 24. (editionis novæ Tom. I. pag. 443. & Anonymi Carmine elegiaco in Anselmi laudem, ex Baluzii Tom. IV. Misc. pag. 557. seq.

24. Tractatus *de Pace & Concordia* pag. 705 - 707.

In Appendicem rejecta primò Dubia Scripta:

Elucidarium, sive Dialogus summam Christianæ Theologiæ complexus, libris III. pag. 457. quod opus Guiberto Novigentino Abbati Codices quidam vindicant, Trithemius refert ad Honorium August. alii ad Guilelmum Coventriensem Carmelitam. Scripta dubia.

Planctus B. Mariæ ad Anselmum pag. 488. sive Dialogus B. Mariæ Virginis & Anselmi de passione Domini.

De mensuratione Crucis ad Luc. IX. 23. pag. 494. Scriptoris S. Bernardô junioris, qui in eo citatur.

De Conceptione B. Mariæ Virginis pag. 499. & de VI. Idus Decembris festo in ejus memoriam celebrando pag. 505. seq. pag. 507.

Passio Sanctorum Guineri, Fingaris, Pialæ, & sociorum An. Christi 450. Martyrum in Britañia p. 508. Confer Acta Sanctorum 23. Martii.

Aliena:

Gisleberti, sive *Gilberti* Westmonasteriensis ab anno 1084. Abbatis *Disputatio Judæi cum Christiano* cum præmissa Epistola, qua auctor hoc scriptum censuræ Anselmi subjicit p. 512. Gisleberto vindicatur hoc scriptum etiam à Trithemio cap. 353. licet sub *Guilelmi de Campellis* nomine edita est in Bibliotheca Patrum Lugdunens. Tom. XX. p. 1884. & sine nomine auctoris, prodierat Colon. 1537. fol. Altercatio Christiani cum Judæo de Fide Christiana interlocutoribus Gamiele & Paulo. Aliena.

Ruperti Tuitiensis Abbatis annulus, seu dialogus Christiani & Judæi de fidei Sacramentis pag. 524.

Dicta quædam ex dictis S. Anselmi collecta p. 545. & miracula p. 548.

Præter castigationes & emendationes à præclaro editore, subjiciuntur:

Joannis Picardi, Augustiniani, Canonici S. Victoris Paris. Notæ eruditæ ad tres libros priores Epistolarum ex editione Operum Anselmi, Coloniæ 1612. folio, quam perinde ut Lugdunensem Theophili Raynaudi Lugd. 1630. fol. recenset Labbeus Tom. I. de S. E. pag. 80. seqq. Extat & editio Coloniensis 1573. de qua Possevinus & Norimbergensis 1491. fol. de qua Theophilus

philus Sincerus *Nachricht von alten und neuen Bücheren.* Fr. 1731. 8. pag. 21. seq.

In *Eadmeri* operibus, quæ in editionibus Par. 1675. 1721. fol. Anselmo subjiciuntur, extant præter Anselmi vitam liber quoque *de Beatitudine cœlestis Patriæ* (d) Anselmo à quibusdam tributus, & liber de *S. Anselmi similitudinibus*, in cujus cap. 47. seqq. tractatio illa de beatitudine iisdem verbis recurrit.

Carmen Anselmi *in laudem Lanfranci* Cantuar. decessoris sui exstat ad calcem vitæ Lanfranci editæ à Dacherio, & in Bibl. Patrum Lugd. Tom. XVIII. pag. 620. & Tom. XII. Opp. Raynaudi pag. 86. & in Actis Ord. Bened. Sec. VI, 2. p. 659.

Explanationes in S. Matthæum, Anselmo tributas, *Petri Babionis* Angli, qui circa an. 1360. vixit, esse notat Raynaudus, qui præfationem ex MS. Lugdunensi exhibet Tom. XII. pag. 90. seq. Oudino videntur referendæ ad *Guilelmum* Parisiensem, quod & Raynaudus pridem fuerat suspicatus. *In Cantica Canticorum*, *& in Apocalypsin* sunt Anselmi Laudunensis: *In Pauli Epistolas* Hervæum, Monachum Dolensem Benedictinum habere auctorem noscuntur.

Post hanc recensionem superest, ne Anselmus noster cum aliis, qui eodem vocati fuerunt nomine, confundatur. Sunt enim plures Anselmi. Hîc verò illorum tantùm brevis facienda est mentio, qui ferè coævi & synchroni Anselmi nostri seculo itidem XI. & XII. vixêre. Conringius in Coment. de Scriptoribus XVI. post Ch. Nat. seculorum Cap. I. Sect. XI. pag. 112. præter nostrum duos comemorat Anselmos, qui ab eo Seculi XI. *tria lumina* vocantur. Alter eorum Lauduni Decanus vel Archidiaconus erat, ubi non minùs quàm Parisiis per quadraginta aliquot annos sacram Theologiam summo cum applausu docuit, atque anno 1117. finem vivendi fecit. Alter Mantuâ oriundus Episcopus erat Lucensis, de quo plura Cavæus & Oudinus ad 1070. Extra hos duos in Belgio Anselmum Gemblacensem, in Germania verò Anselmum Episcopum Havelbergensem doctrina & eruditio celebres reddiderunt. Hic posterior *Librum de Ordine Clericorum* à Cl. Bernardo Pezio ex MSs. Hamerslebensi, ab Eckardo communicato, in Thesauri sui Anecdotorum Tomo IV. Part. II. col. 75. 110. editum scripsisse fertur. Ille prior verò Sigeberti Gemblacensis Chronicon ab anno 1112. usque ad an. 1136. continuavit. Varii Anselmi.

(d) *De felicitate Sanctorum* sub Anselmi nomine Antvverpiæ 1602. 12. per Henricum Somalium, & sub Eadmeri Parisiis 1638. 8. edente Joanne Baptista Machalto Soc. Jes. Eadmeri Præfationem dederat Raynaudus Tom. XII. Opp. pag. 85.

APPENDIX
DE
GOTHESCALCO
ORBACENSI MONACHO
Seculi IX. Cilone.

SI *Gothescalcum* præcedentes inter Scriptores retulissem, multorum judicio non gemmam eorum diademati insertùrus, sed maculam in coronam gloriæ eorundem daturus fuissem. A multis enim *Gothescalcus* pro hæretico habetur, qui prædestinatianam hæresim instauravit. Ita, ut veteres omittam post *Sirmondum, Petavium*, aliósque, non ita pridem R. P. *Ludovicus du Mesnil* S. J. GOTHESCALCUM Hæreticorum sylloge in suo Opere de Doctrina & Disciplina Ecclesiæ accensuit. Contrà verò HENRICUS NORISIUS S. R. E. Cardinalis *Gothescalcum* ab omni hæreseos labe absolvit, rectéque de prædestinatione sensisse asseruit. Quid? quòd *Vincentius Contensonus*, gravissimus juxtà ac doctissimus Theologus non innoxium modò labísque hæreticæ purum pronuntiavit, sed penè inter Martyres collocavit. Concludit enim Tomo V. de Gratia (e): *Ex quibus omnibus liquidò constat*, GOTHESCALCUM *non Prædestinatianæ hæreseos instauratorem, & multò minùs satorem, sed Augustinianæ Catholicæque doctrinæ strenuissimum defensorem, pro justitia, pro veritate, & pro gratia persecutionem passum, & patiendo immortuum*

(e) in Append. ad Dissert. 3. pag. 434. & 537.

tuum fuisse. „Usque adeò, *inquit Cardinalis Aguirre Theol. Anselm. Tom.* 3. *Tract.* 6. *Disp.* 115. *Sect.* 5. *pag.* 289. Usque adeò *Contensonus* præ reliquis „ omnibus defensoribus *Gothescalci*, ipsum in cœlos evexit, & tantùm „ non appellavit SANCTUM, *gloriosúmque Christi Martyrem* sub *Rabano* pri„ mùm, deinde verò sub *Hincmaro* passum. „ Quibus jam fidem adhibeam, Patronísve an Adversariis *Gothescalci?* Visum est, utrorumque argumenta & narrationem in medium afferre, ut *Lector* illis, qui vero proximiora scripsisse videntur, adstipuletur.

HISTORIÆ GOTHESCALCANÆ SYNOPSIS

Autore Eminent. S. R. E. Cardinale Henrico Noris.

CAPUT I.

Gothescalci controversia cum Nottingo. Synodi in hac causa habitæ. Quid varii senserint ac scripserint.

MAllem calamum suspendere, quàm plenum invidiâ opus aggredi. Libenter *Gothescalcum* silerem, ejúsque jam diu sopitos cineres evolvere recusarem; rem enim tot difficultatibus, ac variis auctorum dissidiis confusam video, ut vel ipsa Apollinis oracula fatigaret: sed ne turpiter ex acie pedem referre velle videar, libeat ea, quæ latissimè & eruditissimè prosecutus est *Gilbertus Maugin*, in valentiorem veluti succum redacta exhibere, & sapientissimi Viri Christianissimi Regis Consiliarii Synopsim contexere; ille enim nedum cespitantibus ac medias inter tenebras palpantibus prætulit facem, sed ceteris hujus itineris unicum se præbuit monstratorem & ducem.

Gothescalcus natione Germanus fuit Monachus Ord. S.Benedicti, inter cujus alumnos in cœnobio Orbacensi adscriptus monasticæ religionis votum emisit. Hic profanis poësis præsertim disciplinis & sacris posteà Literis ac SS. Patrum, Augustini verò præcipuè doctrinis imbutus, Romam sanctorum Apostolorum limina veneraturus iter instituit. Peregrinatione suscepta in Urbem venit, ibíque solemniis (erat enim sacris initiatus) de more celebratis in Germaniam revertens in domo religiosissimi Comitis Eberhardi apud Insubres hospitio exceptus inceptum iter abrupit. Piissimus enim Comes tum monachi religione, tum etiam singulari eruditione captus non citò dimisit, sed diu secum insigni pietatis exemplo detinuit. Accidit interim anno 847. ut Gothescalcus cum Nothingo Brixiensium Episcopo de gemina Dei prædestinatione dissereret, eámque ex Augustini doctrina acriter propugnaret. Hoc tot malorum ac tempestatum caput & origo extitit. Nothingum uti parùm in Augustiniana palæstra exercitatum nimirùm percuilit habita illa cum Gothescalco collatio; quare eodem ipso anno Rabanum Archiepiscopum Maguntinum sollicitavit, ut aliquo brevi licèt opusculo Gothescalcum confutaret. Rabanus amici votis satisfaciens, libellum edidit de prædestinatione, quem eidem Nothingo dicavit. Verùm parùm feliciter belli initia Maguntinus auspicatus fuit, assumpsit enim (ut inquit Remigius) *non necessariam, nec ullatenus ad rem, de qua quæritur, pertinentem disputationem.* Vides celebrem hunc Monachi antagonistam Andabatarum more pugnantem, & vel in primo congressu vanis ictibus aëra diverberantem? Gothescalcus ubi Rabanum hostili voce sibi minitantem audivit, ne pugnam facere timidè videretur, illicò ex Italia superatis Alpibus in Germaniam propiùs pedem cum hoste collaturus descendit; certaminis etiam arbitros designavit sapientissimos illius ætatis viros, quos datis literis consuluit, rogavítque, ut quid de Augustini mente ipsis videretur, exponerent. Carmina sunt Gothescalci, in quibus quid in nascentium dissensionum exordio ab illo actum sit, satis apertè monstratur.

Lib. de tribus epist. cap. 41.

Ad hos atque alios per barbara regna locatos
Cernua bis avidus direxi scripta diebus,
Orans magnoperè dignentur, ut ocyus inde
Respondere mihi, ceu scis, vehementer egenti;
Estq; Augustini his sententia missa beati,

Quam liquido exponi auctori quadrando poposci.
Nempe tribus horum studui proprium indere sensum,
Marcaudo, Jonæ, atque Lupo rutilantibus ore
Poscens obnixè, satagant ut vera referre.

Quantum verò Gothescalcus Augustino in hac controversia detulerit, testes sunt ipsius infestissimi vexatores Rabanus & Hincmarus. Ille in epistola ad Eberhardum ait: *Dicitur enim ipse Doctor vester multa testimonia excerpsisse de opusculis beatissimi & doctissimi Patris Augustini, quibus nititur suam sententiam affirmare.* Hic verò, testatur hoc ipsum his verbis: *Idem quippe Gothescalcus solet frequentissimè dicere, ut sæpe commemoravimus, loquens de B. Augustino, Augustinus noster.* Ne tamen segniùs operi incumbere Monachus videretur, apud Maguntiam in placito regio sententiam suam exposuit, & apologetico se defendit, in quo ne latum quidem unguem ab Augustino discedendum esse tradidit: *De quo, inquiens, libero arbitrio quid Ecclesiæ Christi tenendum sit atque credendum, cùm à cæteris Catholicis Patribus evidenter sit, Deo gratias, disputatum, tum præcipuè contra Pelagianos, & Cælestianos à B. Augustino pleniùs & uberiùs diversis in opusculis, & maximè in Hypognosticon esse cognoscitur inculcatum. Unde te potius ejusdem Catholicissimi Doctoris fructuosissimis assertionibus incomparabiliter inde quoque malueram niti, quàm erroneis opinionibus Massiliensis Gennadii, qui plerisque præsumpsit in locis, tam fidei Catholicæ, quàm Beatorum etiam Patrum invictissimis auctoritatibus infelicis Cassiani perniciosum minus dogma sequens reniti.* Sed nihil iniquius ac periculosius, quàm illius quem offenderis, judicio sisti. Rabanus, quem Gothescalcus illo apologetico libro perstrinxerat, in eo Maguntino consessu præses omnia ad libitum tractans, Monachum erroris accusat, proscriptionem surripit, exilio multat, & Hincmaro versuto cavillatori, falsario, impostori, uno verbo, Camaleonti (his enim titulis Nicolaus Pontifex illum insignivit) custodiendum tradidit. Erat Hincmarus Rhemensium Archiepiscopus, Carolo Calvo adeò gratus, ut Rex Hincmari sui potiùs, quàm Nicolai Pontificis partes propugnandas susceperit. Hic ineunte anno cùm quosdam Episcopos Regis mandato in Carisiaco palatio congregandos acciperet, Gothescalcum *ad eorum præsentiam*, ut ipse ait, *producere studuit.*

Tom. I. Vindic. 9. sæculi pag. 4.

Lib. de non Trina Deitate pag. 550.

In Epist. ad Eccles. Lugdun.

Erat Hincmarus in eo judicio, uti postea in Rothadi damnatione, * *Ipse accusator, ipse testis, ipse judex.* Miserabilis Monachus Hincmariana fraude ac potentia damnatur, * & *ut improbus virgis cæsus*, & licet tot flagellis dilaniatus penè animam traheret, defensionem, quam scripto paraverat, in ignem projicere compulsus est. Rem sanctus Remigius lacrymis est prosecutus. *Illud prorsus omnes non solùm dolent, sed etiam horrent, quia inaudito irreligiositatis & crudelitatis exemplo, tamdiu ille miserabilis flagris & cædibus trucidatus est, donec (sicut narraverunt nobis, qui præsentes aderant) accenso coram se igne libellum, in quo sententias Scripturarum, sive sanctorum Patrum collegerat, quas in Concilio offerret, coactus est jam pene emoriens suis manibus in flammam projicere, atque incendio concremare.* Hincmarus consessu illo soluto veritus, ne si Monachum Rothado, vel Abbati ordinariis judicibus custodiæ credidisset, vel apologiam iterum ederet, vel ad Romanum Pontificem appellaret, usurpato sibi jure, maxima verò Rothadi injuria apud suos carceres reum detineri jussit, quod ut ab se rectè factum fuisse Nicolao Pontifici suaderet, Rothadum (quem summus Pontifex *virum apostolicum*, *alterum* * *Athanasium*, *episcopum conscientia purum, conversatione innocentem, columbam simplicitate, ac prudentia serpentis insignem*) infamavit: ** *Quoniam*, inquiens, Rothadus, de cujus parochia erat, *illi nesciebat resistere, & novitates amans timebatur à nobis, ne disceret prava sentire, qui noluit discere recta docere.* Libet hìc Hincmaro exprobrare, quod illi in ejusdem Rothadi causa Nicolaus Pont. objecit: *Falsitas in ipso mox actionum invenitur principo.* Jacobus Sirmondus anno 849. in Carisiaco Concilio damnatum asserit Gothescalcum, edita anathematis capitula, & ipsum Carolum Principem Synodicæ proscriptioni suos calculos addidisse. Sed illius fidem suus Hincmarus, S. Prudentius, Lupus uterque, Ratramnus, Johannes Scotus, qui in hac ipsa caussa strenuè sese exercuerunt, prorsus elevant; nullam enim ipsi de Carisiaco Concilio mentionem, nullum verbum habent, quod tamen maximi ponderis in lite, in qua versabantur, esse poterat, nullo etiam ipsis titulo subticendum. Quòd si Rex Carolus anathemati subscripsit, cur postmodum Ratramno injunxit, ut

* Rothadus in libello proclamat.

* Hincm. de prædest. cap. 2.

Epist. 43. ad Suessionens.

* Ep. 40. ad Carolum.

** Apud Flodoard. lib. 3. hist. Rhem. cap. 14.

ut de exorta quæstione geminæ prædestinationis ex sanctorum Patrum libris capitula ac asserta colligeret? Sanè nedum Rege, sed vel imperitissimo judice indigna diligentia foret, cùm caussam dijudicaveris, consultum petere. Annales etiam Bertiniani ab Hincmari amicissimo scripti, quattuor illa capitula referunt ad annum 853. his verbis: *Carolus inde scilicet à Concilio Suessionensi ad Carisiacum veniens cum quibusdam episcopis & abbatibus monasticis quattuor capitula edidit, & propria subscriptione roboravit. Quorum primum est, neminem prædestinatum ad pœnam esse.* Hincmarus ipse eorum canonum architectus, fatetur editos post plurima multorum auctorum ea de re scripta. *Deinde,* inquit, *illa, quæ à pluribus & per aliorum manus de pluribus ex his caussis accepimus, propter quam necessitatem ex Catholicorum Patrum (ut diximus) sensibus & verbis capitula illa quattuor excerpere procuravimus.* Lege auctorem cap. 10. Hincmarus igitur anno 849. damnato Monacho, S. Prudentium Tricassinum Antistitem virum & pietate & doctrina celeberrimum totius rei per literas certiorem fecit *significans se ab eo consilium quærere velle de statu & compressione Gothescalci, intimans quod de ipso actum vel judicatum fuerat in Synodo, quo eum reclusum judicio, & quia multis modis eum converti tentaverit, & de moribus ac superbia ipsius, & si in Cœna Domini, vel in Pascha debeat eum admittere ad audiendum sacrum officium, vel accipiendam communionem.* Hæc satis confirmant Gothescalcum nondum ut hæreticum esse damnatum, non in Maguntino placito, in quo, ut ajunt Annales Fuldenses, *rationabiliter ut plurimis visum est convictus, & ad proprium episcopum Hincmarum Rhemis transmissus est;* nec etiam in Carisiaco conventu, neque enim dubitâsset Hincmarus hominem à duplici Concilio damnatum hæreseos, & fidelium communione recisum, feriis illis Paschatis admittendum prorsus non esse. Prudentius re diligenter inspecta nedum Gothescalcum sacris non prohibendum rescripsit, sed paullo pòst destitutam Monachi causam scriptis primus omnium defendit, inscripto libello ipsimet Hincmaro ac fidissimo Achati Pardulo, in cujus præfatione: *Hoc primum,* inquit, *vestram sinceritatem monens, & postulans, ut doctrinam beatissimi Patris Augustini absque ulla dubitatione undequaque doctissimi, sanctarum Scripturarum auctoritati in omnibus concordissimum, quippe nullus Doctorum abstrusa earum scrupulosiùs rimatus, diligentiùs exquisierit, veriùs invenerit, veraciùs protulerit, luculentiùs enodaverit, fideliùs tenuerit, robustiùs defenderit, effusiùs disseminaverit, vestri Pontificatûs tempore commento quolibet impugnari non permittatis.* Vides Augustini propugnatores sub ipso prælii initio adversariorum superbiam vellicantes? Sed Prudentio comitem se dedit Lupus Servatus, qui Maguntino placito interfuerat. *Hic cùm comperisset, primùm in Italia* (ut verbis utar ipsius) *deinde in Gallia, si non concuti fidem, turbari certè quorundam intentionem, quod de libero arbitrio, & de prædestinatione bonorum & malorum, ac de sanguinis Domini taxatione vulgo quædam inaudita jactarentur,* aureum de tribus quæstionibus libellum edidit, quo in omnibus Gothescalci sententiã, sicut Prudentius confirmat, & Augustinianam de prædestinatione auctoritatem elogio insignivit. Nec minùs alter Lupus Abbas Ferrariensis factis, quàm nomine Maguntino Lupo se similem demonstrare cupiens, scripto ad Regem libello, Gothescalcum acriter propugnans, totum se Augustinianum ostendit; nam quæstione tertia cum Augustinum *à Gelasio PP. approbatum asseruisset,* addidit: *Nos igitur incorruptum sanctarum scripturarum sequentes intellectum, & Apostolicæ sedis gravitatem suscipientes quid aliter dicamus? nisi taceat Faustus, & similiter sentientes; loquatur cum suis consortibus Hieronymus & Augustinus, scilicet illius proverbii recordantes: conticescant ranæ, dum Cœlum tonat.* Tum etiam Ratramnus, quod à Carolo Rege acceperat mandatum, sententias sanctorum Patrum in quæstione de gemina prædestinatione colligendi, gemino libello eandem veritatem confirmans, plenè executus est; qui latissimè Augustinianas capite excerptis includit. *Sicut enim ex his, quæ breviter de B. Augustini libris collegimus, intelligi datur.* Et postea librum secundum ab Augustino auspicatus, post plura ibidem ex S. Doctore deducta: *In his duobus,* inquit, *testimoniis manifestissimè monstrat geminam venerabilis Augustinus prædestinationem.* Ubi primùm Hincmarus tot sapientissimos viros veluti facta conspiratione in se unum stylum acuisse cognoscit, dolet, facti pœnitet, & infectum vellet. Sed jacta erat alea, pedem

In Præfat. de trib. quæst. Tom. 2. vindic.

In fine libri 1. de præd. dest.

pedem revocare, vel palinodiam canere turpissimum ratus, cum suo Pardulo rem communicat. Huic tutius esse videtur, mercenario milite bellum gerere, quàm se ipsos aperto quasi discrimini objicere. Præ cæteris è re esse judicabatur Johannes Scotus cognomento Erigena, vir ingenio petulanti æquè ac erudito, qui Caroli aulam secutus jam diu *in magna ab eo dignatione susceptus, individuus comes fuerat mensæ & cubiculi.* Ne tamen unius humeris tantam molem imponerent, Amalarium etiam supposuerunt. His qua promissis, quà prœmiis, qua mille Hincmarianæ fraudis astutiis expugnatam ac pene perditam causam restituendam persuadent, hortantur, & recusantes impellunt. Tene S. Remigium Piladi ac Oresti respondentem, an exprobrantem? *Quod autem*, inquit, *inter cæteros, qui de tanta quæstione divinæ videlicet præscientiæ & prædestinationis apud eos scripsisse memorantur, etiam Amalarius ponitur, & Scotus Johannes ab eis ad scribendum compulsus esse refertur.* Neque Pardulum puduit ingenuè id ipsum fateri, *Scotum illum*, inquiens, *qui est in palatio Regis, Johañem nomine scribere coegimus.* Scotus magna arrogantia palæstram ingressus ab adulatione Hincmaro & Pardulo gratans præfatur: *Fari non possum, quantas qualésque gratiarum actiones vobis rependere debeam, in eo quod vestræ dilectionis copiosissima sublimitas me tanquam aliquid valentem in defendenda omnium nostrum salute, quæ est professio Catholica, non est dedignata cooperatorem eligere.* Ab adulatione præfationem incœptam adulatione concludit, & ut gratior haberetur, ad chelym recitat:

Ex Mathæo Westmon. ad an. 883.

Lib. de trib. epist. cap. 40.

Cæsare sub Carolo Francorum gloria pollet,
Litore seu pelagi piscibus, atque salo.
Secta Diabolici damnatur dogmatis, atque
Pastorum cura splendet amœna fides.

Quàm ridiculè verò, ne infeliciter dicam, opus aggressus sit, inde satis constat, quod primum caput in Philosophiæ divisionibus assignandis consumit. Tales hæresis Pelagiana discipulos exigit optimè in philosophicis tricis exercitatos. Ubi primùm liber ille erroribus & hæresibus scatens in lucem prodiit, piis omnibus veræ & Catholicæ doctrinæ cultoribus horrori & execrationi fuit. Primus omnium sanctus Prudentius Wenilone Senonensi Archiepiscopo jubente, Scotum pari titulo inscripto ac in tot capita diviso volumine confutavit. Sanè de Erigena tale judicium protulit: *Deprehendi, quantum divinitùs inspiratus potui, Pelagii Cælestiique, eorumque sequacis, ac defensoris acerrimi Juliani per omnia sectatorem, Johannem videlicet Scotum tanta impudentia Orthodoxæ fidei Patribúsque Catholicis oblatrantem, acsi unus spiritus Julianum Johannémque docuerit, unus idémque spiritus in eis fuerit, nec dispar spiritus per eorum linguas tot tantásque blasphemiarum nauseas evomuerit.* Postea addit, post Augustinum nemini in Pelagianos nova scribenda esse, immo ne posse quidem: *Quibus*, ait, *cum à Patribus, præcipuéque beatissimo Augustino competentissimè abundantissiméque fuerit &c.* Per idem tempus delatis ejusdem Scoti sententiis ad Lugdunensem Ecclesiam, quæ *studio charitatis, & debito loci, atque ordinis insolentiæ illius Scoti respondere necessarium duxit, ne illius Lectores inani verbositate, & ventosa loquacitate perniciosissimè occupati non se divinis Scripturis, & auctoritatibus paternis humiliter submittant, sed ejus potius fantastica deliramenta sequantur.* Opus Magistro Floro doctissimo Diacono injunxit, qui adeò excellenter Scotum confutavit, ut vel ab ipso hoste Hincmaro laudes extorserit, dum eum & * *virum doctum* asserit, & † Augustini sensum secutum affirmat. Porro Flori librum fuisse ab Ecclesia Lugdunensi confirmatum, non solùm omnes editi ac manuscripti codices præseferunt, sed ex præfatione libelli probatur, in qua hæc habentur: *Venerunt ad nos, id est, ad Ecclesiam Lugdunensem cujusdam vaniloqui garruli hominis scripta &c.* & paullò pòst: *Necessarium omnino ducimus, ut studio charitatis, &c. debito nostri loci atque ordinis ejus insolentiæ auctore Deo responderemus*: quod simplici diacono non convenit. Interim Hincmarus & Pardulus, cùm Scotum à Prudentio confutatum acciperent, ab Ecclesia Lugdunensi sententiam quasi dubii (quod tamen initio agendum erat) petere non erubuêre. Pardulus *valde inter se ipsos dissentire, ac maximam fieri contentionem* fassus est. Tanta erat etiam eo seculo Augustini auctoritas, ut Hincmarus & Socii, cùm veri Augustini patrocinio se destitutos esse animadverterent, ad fictam Augustini imaginem confugerent, saltim sub magni nominis umbra tuti evasuri: nam relictis germanis eximii Doctoris fœtibus spurium Hypognosticon (sic volumen illud Augusti-

In Præfat. lib. de Prædest.

Libello adversùs Scotum initio.

Lib. de prædest. * cap. 6. † cap. 12.

In Præfat.

In epist. 2. ad eccles. Lugdun.

Augusti-

gustino falsò suppositum inscriptum est) ausi sunt petulanter obtrudere. Sic * Hincmarus, sic ** Pardulus, sic *** Rabanus, & alii: At † Prudentius, & †† uterque Lupus, & † Florus eum librum in apocryphorum quisquilias rejiciendum clamabant. Audi Pardulum litem ad Lugdunensem Ecclesiam deferentem: *Quæ autem inter nostros sit maxima contentio, vobis significo. Quidam dicimus Augustinum edidisse libellum, quem Hypognosticon præintitulavit. Et quidam nostrorum dicunt non à præfato viro eumdem libellum esse editum.* Rabanus, ut caneret inter olores, duabus Hincmari & Parduli literis comites suas dedit, ut Gothescalcus trium Episcoporum sententia damnatus appareret, & faciliùs Lugdunenses in suas partes pellicerent. Hisce tribus epistolis in Lugdunensium consessu perlectis, S. Remigius ejus Urbis Antistes omnibus diligenter ritéque discussis, in Hincmarianum Geryonem acriter invectus, jactis septem firmissimis fidei Catholicæ firmamentis, objectas Gothescalco calumnias non *ex suo sensu*, ut ipse ait, *sed ex Scripturarum sanctarum immobili veritate, & beatissimorum Ecclesiæ Patrum fundatissima auctoritate* rejecit.

* in 1. epist. ** in 2. *** in 3. † cap. 14. †† ubique †

De tribus ep. in Præfat.

Nil magis inexspectatum Hincmaro & sociis accidere poterat, quàm Remigium, cujus nomen omnium animos tota Gallia pulsabat, ac universam Lugdunensem Ecclesiam suis conatibus adversari. Jam probè cognoscere poterat, suos caussa cecidisse, nisi furor ac semel in Monachum concepta rabies illum penitus obcæcâsset. Scio recentiorem Parisiensem in sua historia, veriùs Rythologia Gothescalcana negare S. Remigium tribus illis epistolis respondisse; sed ut omittam Lugdunenses Annales, audiat Jacobum Sirmondum, quem ipsemet extra sidera & orbes extulit: *Quin & eadem*, inquit, *rursus Lugdunensis ecclesia ejúsque antistes Remigius in libro de tribus epistolis Hincmari contra Gothescalcum respondens &c.* Hincmarus *more camaleontis* (ut à Summo Pontifice posteà audivit) cedere nesciens modò hoc, modò illud consilium arripiens, varias in partes, dubius quid sibi agendum esset, impellebatur, ad dolos tandem *versutus* homo convertitur. Año 853. Rex Carolus Suessionensi Synodo soluta in Palatium suum Carisiacum rediens, Hincmarum ac quosdam alios aulicos Episcopos secum adduxit. Hincmarus rei gerendæ tempus opportunum intelligens Regem adit, precatur, ut Gothescalcum in Episcoporum, qui aderant, judicio condemnet. Annuit votis Carolus supplicantis; conveniunt jussu Regis Episcopi, damnandum Gothescalcum clamat Hincmarus, urget proscriptionem Carolus, in quorum sententiam caussa minimè judicata cæteri vel metu, vel adulatione labuntur. Quattuor in Gothescalcum capitula eduntur ipsius Regis subscriptione firmata. Porrò quàm celeriter, quàm raptim, quàm præcipitanter Carisiacum illud conventiculum habitum sit, appello ad Hincmarum ejusdem architectum ac Præsidem: *de cujus sancti Viri sc. Prosperi verbis, ut simpliciter, & veraciter omnibus legentibus fateamur instantia devotionis Domini & Christianissimi Caroli Principis coacti, qui librum illius præ manibus non habuimus, quantum ad memoriam nobis venit, & brevitas temporis & simultanea compulsio permisit, hoc capitulum humilitas nostræ intelligentiæ delibavit.* Quid tam alienum à maturo, quod in Concilio haberi debet, examine? Illa sola præcipitatio & subitanea compulsio (etiamsi nihil aliud obstaret) ad capitula illa rejicienda & explodenda sufficeret. Aptè Nicolaus Pontifex hæc Hincmari Concilia nuncupavit cum Psalte *conventicula sua de sanguinibus.* Hoc est famosum illud Concilium, in quo damnatus fuit Gothescalcus, quod Sirmondus refert in annum 848. in quo in Monachum quattuor capitula publicata fuisse affirmat. Sed falso, nam Annales Bertiniani, qui studio R. P. Heriberti Rosueidi ex pulvere inter Francorum historias inserti sunt, ad annum 853. Carisiacum hoc conventiculum exprimunt his verbis: *Carolus inde sc. à Suessionensi Synodo ad Carisiacum veniens cum quibusdam Episcopis & Abbatibus Monasticis, quattuor capitula edidit, & propria subscriptione roboravit.* Hæc porrò capitula non synodi alicujus, sed ipsiusmet Hincmari versutia compilata esse testes sunt Hincmarus & Sirmondus: hic dum inquit: *Duplex fuit Hincmari adversùs Prædestinatianos lucubratio, una tres libros continens pro defensione Carisiacensium ejus capitulorum contra Gothescalcum:* ille verò idipsum priùs asseruerat. *Sed cuicunque placet*, inquit, *benigno animo conferat capitulum sanctæ Arausicanæ synodi cum capitulo à nobis ad sensum excerpto, quia librum præ manibus tunc non habuimus, quando hoc capitulum de sensibus Orthodoxorum dictare coacti sumus &c.* Ride iterùm per me

Lib. hist. prædest. c. 12.

Lib. de prædest. cap. 34.

Ep. 46. ad Hincmar.

Tom. 3. Conc. Galliæ.

Tom. 3. pag. 150. & seq.

Ep. ad Lect. in oper. Hincm.

me licet ô Lector, dum Hincmarum congregantem cernis *conventicula sua de sanguinibus.* Nulli tunc libri, quidni etiam Biblia? præ manibus erant: quare ampliùs Hincmarianum fœtum abortivum ac præcipitanter editum ne mirere. Inter cæteros verò, qui huic regio placito subscripsêre, S. Prudentium Tricasinum Episcopum Hincmarus numerat; hæc tamen tum quæ præcesserunt, tum quæ imediatè subsecuta sunt, falsitatis convincunt. Novimus cum Syrmondo *Hincmaro suo falli & fallere proclive fuisse.* Siquidem Prudentius eodem anno cum Carisiacas technas intellexisset, quattuor capitula ex adverso edidit, ad quorum defensionem Æneam, antequam ad Infulas Parisienses eveheretur, adegit. Paullò pòst & S. Remigius cum universa Ecclesia sua Lugdunensi Hincmariana capitula edito libello confutavit, in cujus initio sic præfatur: *Hæc cùm legissemus, & adjuvante nobis fratrum nostrorum Deo donante benè studentium & rectè intelligentium collegio, pia & fideli attentione singula pertractassemus, graviter perculsi & confusi animo vidimus in eis & Scripturæ sanctæ certissimam veritatem & beatissimorum Patrum & præcipuè sancti Augustini reverendam & in omni Ecclesia Catholica receptissimam auctoritatem novo conatu & ausu temerario impugnari, & quantum in ipsis fuit, improvidè atque insolenter labefactari.* Ineunte verò anno 855. celebratur Concilium Valentinianum tertium ex trium provinciarum Lugdunensis, Viennensis, & Arelatensis Episcopis congregatum; in quo Augustino, cæterísque Patribus Ingenii fasces submittendas primo his verbis decernitur: *Novitates vocum & præsumptivas garrulitates, unde potiùs inter fratres contentionum & scandalorum fomes excitari potest quàm ædificatio ulla timoris Dei succrescere, cum studio omni devitamus. Indubitanter autem Doctoribus piè & rectè tractantibus verbum veritatis, ipsísque sacræ Scripturæ lucidissimis expositoribus, id est Cypriano, Hilario, Ambrosio, Augustino, cæterísque in Catholica pietate quiescentibus reverenter auditum, & obtemperanter intellectum submittimus, & pro viribus, quæ ad salutem nostram scripserunt, amplectimur.* Canon verò tertius Augustini testimonio firmatur, & Arausicanæ Synodi, quæ tota ex Augustino est, decreto finitur. Canone quarto Hincmariana capitula & Scotus Erigena his verbis exploduntur.

Differt. de Dionys. c. 4.

Lib. de ten. verit. Script.

Canone 1.

Porrò Capitula quattuor, quæ à Concilio Fratrum nostrorum minùs prospectè suscepta sunt, propter inutilitatem vel etiam noxietatem & errorem contrarium veritati, sed & alia XIX. syllogismis ineptissimè conclusa, & licèt jactentur nulla seculari literatura nitentia, in quibus commentum Diaboli potiùs, quàm argumentum aliquod fidei deprehenditur, à pio auditu fidelium penitus explodimus, & ut talia & similia caveantur, per omnia auctoritate Spiritûs sancti interdicimus. Novarum etiam rerum introductores, ne districtiùs feriantur, castigandos esse censemus. De quattuor hisce capitulis Sirmondus hæc habet: *Et quamquàm quatuor Hincmari capitulis, quibus quattuor Gothescalci capitula eliserat, contraria quattuor Synodus Valentina opposuerit, atque hæc ipsa Synodi Valentinæ capitula in Synodo Lingonica post hæc confirmata, & in Tullensi apud Saponarias oblata & relecta &c.* Quantæ verò auctoritatis fuerint Valentini Patres, ipse Hincmarus testatur. *Miramur*, inquit, *de tantis ac talibus Viris Archiepiscopis & Episcoporum primoribus.* Lotharius Imperator Valentinos canones ad fratrem suum Carolum Calvum deferendos curavit per Ebonem Gratianopolitanum Episcopum, à quo Carolus accepta Hincmaro suo tradidit discutienda; totum hoc testatur Hincmarus. *Hæc eadem namque capitula*, inquit, *sicut facile reminisci potestis, ante triennium nobis in villa Rothomagensis episcopi, quæ Nielpha dicitur, quando in excubiis contra Nortmannorum infestationem degebamus, sub titulo quasi in Valentina Synodo conscripta fuerint anno Incarnationis Dominicæ 855. sub Lothario Imperatore dedistis, ut ad illa, quæ nobis viderentur, Catholicè & Orthodoxorum magisterio responderemus*: quod & in præfatione priori latiùs narraverat. Ubi igitur Hincmarus & sua capitula à Valentina Synodo uti *inutilia, noxia, & erronea*, ac veritati *contraria* proscripta esse intelligit, simúlque suum Scotum anathemate fulguritum, manum ipse operi admovere, aciémque ductare decrevit. Omni igitur abjecto pudore bipedum insolentissimus, &, ut ait Nicolaus Papa, *zeli & invidiæ Diaboli facibus accensus*, fumum & tartareas fæces in sanctissimos Valentini Concilii Patres evomuit, illos his verbis infamans: *Isti moderni Prædestinatiani, qui quantum rescire possumus, diversi ordinis & habitus, diversæque professionis nec ad decimum numerum pervenerunt, in tribus tantùm*

cap. 12. de hist. prædest.

In præf. 2. operis de prædest.

in 2. præf. ad Carol. Regem.

Epist. 39.

Lib. de prædest. cap. 34.

tùm provinciis contra tantorum doctrinam (sicut legitur) mures egressi de cavernis suis, & velut pustulæ humore noxio de loco in loco scatent in corpore, atque velut putres & corruptæ cicatrices ecclesiæ membra fœdare tentantes, se Catholicos esse dicunt, suísque capitulis, vel potiùs pediculis, ecclesiarum præsules nimio errore & sine discussione vel examinatione ordinatos, atque non appropinquantes Apostolicæ formæ denotare, seu infamare præsumunt. Hæc minùs humaniter Ecclesiam Lugdunensem, ejúsq; S.mum Remigium Antistitem excipiens, ait: *Sed & in præfata synodo capitulis, quæ nobis dedistis, in quaterniunculis unius consacerdotis nostri septem subjunctas invenimus, non veritate, sed nomine regulas, quia non fidei, sicut ibidem scriptum reperimus, regulæ, sed ad infidelitatem simplicibus protensa sunt retiacula &c.* Anno 859. celebratur Concilium Lingonense, à quo inter cætera Valentinæ Synodi canones repetita auctoritate firmantur, iterúmque post 15. dies in pleno Tullensi Concilio 12. provinciarum præsente Carolo Principe relecti sunt. Quidam Episcopi, teste Hincmaro, ut huic gratarentur, audita eorum canonum propositione decreverant (ô modestiam Concilio dignam!) blando sibilo charaxare. Verùm S. Remigius eam decisionem ferendam curavit, qua Hincmari ac sociorum dignitati ac Regis Caroli auctoritati meliori modo consuleretur. Hic sententiæ tenor est: *Relata sunt denique in eadem synodo quædam capitula, super quibus quorundam fratrum sensus dissentire probantur. Unde convenit inter Episcopos, ut Deo favente pace & tranquillitate recuperata simul conveniant, & prolatis sanctarum Scripturarum atque Catholicorum sententiis, quæ saniora sunt, concordi unanimitate sequantur.* Sanctus Prudentius testatur, canones Valentinos à Nicolao Papa confirmatos fuisse his verbis: *Nicolaus Papa Pontifex Romanus de gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ prædestinationis, & de sanguine Christi, ut pro credentibus omnibus fusus sit, fideliter confirmat, & Catholicè decernit:* quod etiam auctor Annalium Bertinianorum iisdem verbis testatur ad annum 859. cui vel eo major fides habenda est, quòd Hincmaro addictissimus sit etiam in contemptum Romani Pontificis, ut ex Rothadi caussa deducitur. Nec difficile fuit Nicolao geminam præcipuè prædestinationem definire, eam enim olim Hadrianus I. Pont. in epistola ad Episcopos Hispaniæ asseruerat, quam epistolam Gretserus anno 1613. Ingolstadii publici juris fecit.

[Lib. &c. c. 31.] [Canone 10. Concil. Tullens.] [Apud Hincm. epist. 24.] [habetur Tom. I. Vindic. Præd. pag. 1.]

Anno sequenti 860. celebratur Concilium Tullense II. ad quod omnes ferè, qui ex 14. Provinciis interfuerant, Episcopi convenêre, Hincmarus ne hiscere quidem ausus, nullum de suis Carisiensibus capitulis verbum habuit, dum tamen Valentini canones per universam Europam deferrentur. Quin hac eadem Synodo sancti Augustini doctrina de gratia & libero arbitrio per 57. Episcoporum Synodicam fuit specialiter comprobata. Hincmarus verò Valentinorum canonum confutationem scriptitabat: sanè decebat tumultuarios ac furtivos canones suos Carisiacos æquè tumultuario ac furtivo studio defendi; habes Hincmari verba ad Carolum Regem: *Quasque responsiones*, ait, *furatis horulis, & diversis occupationum distentionibus, qui cogitationum ferias non habemus, sicut de sententiis sanctorum Patrum excepimus, ne torpore vel inobedientia à vestra denotaremur Christiana devotione, committere schedulis tumultuario sermone studuimus.* Dum operi Hincmarus tam diligenter incumberet, Prudentius Episcopus Tricassinus Orthodoxæ fidei contra hæresis Pelagianæ reliquias assertor & vindex acerrimus Augustini partibus adversùs Scotum & Hincmarum strenuè propugnatis, non minùs morum sanctitate, quàm doctrina eximius moritur, & Divorum fastis adscribitur. De quo Ludovicus ab Angelis scribit: *S. Prudentius natione Hispanus, cujus festum peragitur apud Tricassinos VI. Idus Aprilis, errores Pelagii suscitatos à quodam Joanne Scoto strenuè confutat, & illis asserit in præfatione sui libri à Patribus præcipuéque beatissimo Augustino competentissimè abundantissiméque responsum.* Inscriptus etiam fuit novissimè in Auctario Martyrologii Romani ad Urbanum VIII. Ejus reliquiæ ligneæ capsulæ insitæ in primaria Tricassiensium æde servantur, & quotannis ejus festum 9. Lectionibus de Comuni Confessorum celebratur. Cujus doctrinæ quidam Recentiores detrahere non erubescunt, sed vel eo maximè Augustinianus esse probatur, quòd illis displiceat, qui ne Auctorem suum semel erràsse fateantur, Augustinum, Prudentium, Fulgentium, cæterósque Augustinianæ palæstræ frequentatores *immoderatis calumniis impetere non quiescunt.*

[præf. poster. oper. de prædest.] [teste Camuzato in SS. Tricassiensibus.] [S. Prosp. con. collat. initio.]

CAPUT.

CAPUT II.

Hincmari crudelitas in Rothadum & miserabilem Monachum.

MIserabilis Monachi obliti forsan videbimur, dum longum de illo silentium fecimus, unde eum jam vitâ functum non immeritò quis suspicari posset. Vivit tamen infelix, & undecimum in ergastulo annum agit: parùm illi tot sapientissimorum hominum patrocinium, minùs Valentina ac Lingonica Synodus, nihil Tullensis Concilii decreta profuêre, crudelissimus enim æquè ac dolosus Pharao, quo pluribus ad Monachi liberationem impellebatur, eo severiori carcere miserum custodit. Ultimas in hoc capite Hincmarianæ fraudis lineas describimus, & licèt à materia de gratia & Augustini doctrina prorsùs aliena videantur, quæ subsequuntur, ex iis tamen Rhemensis Antistitis ac Pelagianæ versutiæ viscera penetrabimus. Hincmarus, quo novorum semper cupidum animum expleret, vetuit, ne in sua diœcesi ampliùs caneretur ille versiculus omnibus retrò seculis ab Ecclesia in fine hymni de pluribus Martyribus recitatus: *Te Trina Deitas unâque poscimus.* Huic innovationi sese opposuêre Monachi Ord. S. Benedicti, quorum unus Ratramnus non exiguo edito volumine ex pluribus SS. Hilarii & Augustini testimoniis contexto, versiculum more solito canendum probavit. Hisce tumultibus ad Gothescalcum delatis, illicò Monachus schedulam scripsit, qua Trinam Deitatem dici posse probavit. Hincmarus graviter indignatus, unum Monachum nempe captivum suis conatibus resistere, ingens volumen confecit, quo Gothescalci schedulam explosit, quem tamen librum nisi mortuo hoste vulgavit, ut securiores mortuo Leoni lepores insultarent. *Hæc omnia*, inquit post librum de prædestinatione contra Gothescalcum & complices ejus, puta, utramque Synodum, Rhemigium, Prudentium, aliósque asserentes, *quia sicut quosdam ad vitam, ita quosdam Deus prædestinavit ad mortem, de authenticis scripturis, & Catholicorum dictis collectum statim in initio suæ de Trina Deitate blasphemiæ collegi, & scripsi &c.* Mirare hunc peritissimum ac æquissimum judicem blasphemiæ incusantem illud carmen, quod tot seculorum vetustas in Ecclesia comprobaverat, & nostris etiam temporibus inter sacros hymnos reperitur: *Te Trina Deitas, unâque poscimus.* Verùm Monachi obtemperare recusabant, quare Hincmarus more solito ad minas conversus: *Denique si quod absit, aliquis de fratribus hinc pro finalitate hymni, unde absque ulla necessitate exorta est ista cervicosa contentio, Trinam Deitatem defendendo, vel de prædestinatione Sanctorum, & relictione reproborum, vel quod Deus non vult omnes homines salvos fieri &c. vindictæ Canonicæ subjacebit.* Et paullò pòst, quam canonicam vindictam intelligat, his verbis expressit: *Si per contemptum deinceps offenderint (quod dicimus satis inviti) quem non correxerint vetera, & cum gradus privatione, atque à corporis & sanguinis Christi separatione, ut Gothescalcus pertinacissimus damnatus est, condemnabitur exilii vel ergastuli relegatione.* Sed leviora ista sunt Rhemensis Præsulis deliria, jam ad graviora propero. Hucusque in miserabilem Monachum debacchantem Hincmarum vidimus, modò ejusdem sævitiam ac Pharaonicam crudelitatem in optimum emeritæ militiæ virum detestemur.

Hincmar. de non Trina Deit. pag. 552.

Ibid. pag. 442.

pag. 441.

Rothadus veluti Gothescalci amicus suspectus erat Hincmaro, ut initio præcedentis capitis observavimus: illum igitur à Suessionensi sede deponere Rhemensis omnibus artibus satagebat, eóque vehementiùs ad tantum facinus perpetrandum impellebatur, quòd Rothadum suis opinionibus pravísque doctrinis semper resistentem cognoverat, quam præcipuam depositionis suæ caussam ipsemet in libello supplici ad Romanum Pont. testatur: *Venerabilis,* inquiens, *Metropolitanus Hincmarus sanctæ Rhemensis ecclesiæ Antistes quibusdam occasionibus exortis, acri circa me infestatione certans, diu multis ac variis laboribus meam vexabat exiguitatem. Ego autem quantum poteram, illum tolerans in his ei nequaquam pro suo libitu acquiescere volui, quæ sacris perpendebam auctoribus esse contraria.* Jam diu occasionem quæritabat, quâ Rothadi depositionem aliquo modo palliaret. Audi Romanum Pontificem ad Episcopos Galliæ hæc perscribentem: *Notum sit dilectioni vestræ fratres mei & filii carissimi, quod quidam Gallorum Episcopi zeli & invidiæ Diaboli facibus accensi, quia mors (sicut scriptum est) per invidiam introivit in orbem terrarum, hinc fratri nostro Rothado venerabili viro insidiantes, & per octo circiter annos, quemadmodùm illum proprio privarent episcopatu, judicio meditati sunt*

Libellus proclam. Rothadi

Ep. 39.

sunt &c. Sed ne alium ab Hincmaro ibi à Pontifice designari putes, audi illum ipsum Regem Carolum alloquentem : *Sed horum, imò hujus contumaciæ nullus auctor, nisi Hincmarus Rhemorum Episcopus extat.* Mirum igitur nulli esse debet, Hincmarum & Carisiacum conventiculum finxisse, tantam etiam bilem in sanctos Prudentium & Remigium evomuisse, ac talem denique in miserabilem Monachum crudelitatem exercuisse: ut omittam ab utraque Synodo rebellionem, & immodestiam in Tullensi Concilio, qua ausus fuit cum suis *blando sibilo charaxare*; in cuncta enim, quæ dixi, facinora præceps ruebat *zeli & invidiæ diaboli facibus accensus*, quibus octo annis ante depositionem Rothadi miserè agitabatur. Ad Rothadum redeo. Hic quemadmodum presbyterum in stupro deprehensum gradu sacerdotali dimoverat, & alium in ejecti locum suffecerat, idque 33. Episcoporum judicio peractum fuerat. Hincmarus, cui uti Metropolitæ Suessionensis Ecclesia subdita erat, stupratorem illum in sua primùm diœcesi sacra facere permiserat, dein post triennium Rothado ut par erat reclamante parochiæ Suessionensi restituendum curavit; eum verò, quem Rothadus in depositi locum substituerat, loco motum ad se trahi jussit, & carcere more solitæ feritatis inclusit; huic violentissimæ, iniquissimæ, ac injustissimæ oppressioni resistentem Rothadum minis ac censuris priùs aggreditur; tandem anno 862. in Pistenti Synodo ut contumaciæ & obstinationis reum denunciat, coram Patribus trahit, increpat, damnat. In quo sanè Concilio quas partes Hincmarus egerit, Rothadus ipse testetur: *Meus Archiepiscopus voluntatis suæ propositum, quantum poterat, implere curavit, factúsque est gravis meus accusator, ipse testis ipséque judex. Et sicut me absentem prout voluit culpabat, sic & temerè judicare nec timuit, nec retractavit.* Posteà: *Tanquam Imperator triumphans, & tanquam Sum̃us Ecclesiæ Pontifex decernens subjugata suo potentatui, & oppressa fratrum humilitate jam mihi intrepidè, & ut reor impiè depositionis judicium emisit, parvipendens, quòd ulli ulteriùs inde esset rationem redditurus, & quasi hoc nulli deberet in se ipso confidens.* Rursùs: *Tunc è vestigio tanquam in latronem, more satellitum homines in me manus injecerunt, méque rapaciter ad carceralem duxêre custodiam. Quantis posteà sim affectus injuriis, ac per diversa loca distractus, quanto fuerim labore fatigatus, tædet me pudétque referre: adhuc namque coarctare satagebant interdum aliquot honores, id est, unam abbatiam repromittentes atque spondentes, tantum ut in meam damnationem ego subscriberem* &c. Sic Rothadus violentissimam, quam ab Hincmaro tulit, oppressionem ostendit, quam ubi primùm Nicolaus Pontifex per Rothadi literas intellexit, statim ad Hincmarum epistolam dedit censuras minitantem, conquestus, quòd Rothadus *cùm debuerat honoribus pro sua senectute multiplicibus ampliari, & pro tot laboribus ac obsequiis in Ecclesia Dei pariter & principibus mundi fideliter ac utiliter impensis, majori dignitate frui, & jam tandem sine cujusque impulsione quietus existere, nunc econtra dehonestatus, & ad injuriam B. Petri Apostolorum Principis, cujus sedem appellaverat, fame & siti, ac innumeris maceratus miseriis, ac depositus pariter & abjectus existit.* Restitutionem jubet, urgétque, quibus si obtemperare recuset, post mensem sacris se interdictum sciat. Altera etiam epistola hortatur Carolum Regem, ut Rothadum honori pristino restituendum curet. Hincmarus Apostolicas hasce literas acceptas ne quidem legere dignatus est. Tene verba Pontificis scelus Hincmaro exprobrantis. *Quam epistolam contemplatus etiam solo tactu indignam judicans, Dioscorum in hoc imitatus saltem hanc legere nullo modo consensisti.* Summus Pontifex vehementiùs indignatus, omnibus Episcopis, qui Rothadum judicaverant, præcipit, ut intra 30. dies illum liberent; ni faciant, à missarum solemniis excludit. Altera rursùs epistola Hincmarum hortatur ad obedientiam, quòd si pertinax maneat in proposito, proscriptionem veluti sacrorum canonum contemptori intimat. Tertia etiam epistola Regem ipsum omnium mandatorum certiorem facit. Hincmarus crimini novum crimen annectens, Pontificis literas per quattuor menses ad se secretas detinens, nemini passus est eas revelari. Audi Pontificem apud Regem Hincmarum fraudis accusantem. *Denuò frater noster Hincmarus in contumelia nostra versatus, non solùm non obedire nobis delegit, verùm etiam epistolam nostram, quam ad eum & ad Episcopos, qui in depositione Rothadi sibi consenserunt, miseramus, apud se per quattuor menses retinens, quæ de Rothado decrevimus, etiam inter hæc diversis aliis*

[Margin notes: Epist. 40. — Rothadus in libello supplici ad Pont. — Ibidem. — Epist. 29. — Epist. 41. — Epist. 40.]

aliis pro hac eadem caussa nostris epistolis per nonnullos directis crebro contemptis agere recusavit. Sed durior erat Rhemensis Pharao, quàm qui duplici Romani Moysis correptione emollitus, Rothadum suæ libertati donaret. Quinta etiam epistola contumax Hincmari pervicacia pulsanda fuit: *Miramur*, inquit Summus Pontifex ad Hincmarum,
Epist. 37. *& æquanimiter ferre non possumus, cur Apostolica nostra monita jam toties pro confratre nostro Rothado Episcopo vilipendens, spernere non recuses, de quo non solùm ter, sed & quater charitati tuæ, ut recuperaretur, direximus, & ad ultimum statuimus, ut aut honori pristino redderetur, aut kal. Maij istius XII. Indictionis Apostolatui nostro cum Legatis suis præsentaretur, quod non tantùm fieri renuisti, sed etiam cùm ipse venire vellet, itérque jam cœptum haberet, non est permissus, sed potiùs coactus retrò reversus est, in quo datur intelligi, ut tua fraternitas ad hujus casum prompta existere possit, quando ei Apostolica præceptio ad injuriam B. Petri Apostoli illis in partibus non observatur, & à te spernitur, ac violatur &c.* Hincmarus tot repetitis Summi Pontificis mandatis compulsus, Rothadum cum accusatoribus Romam dimittit; qui per octo circiter menses coram Nicolao examini subjectus est, in quo, utì posteà idem Pontifex ad Regem
Epist. 40. ad Regem Carolum. scripsit, *omnia falsitatis argumenta destructa sunt, & fabricatores mendacii terga subitò converterunt; At verò Rothadus Episcopus conscientia purus, conversatione innocens, columbarum simplicitate ac prudentia serpentis insignis, cùm ad examen Rom. Ecclesiæ ventum esse perspexit, ubi nullum suspectum habet, nullum inimicum passus est.* Probè igitur Rothadi innocentia cognita Summus Pontifex die vigiliarum Nativitatis Domini in Basilica S. Mariæ Majoris inter Missarum solemnia de causa Rothadi sermonem fecit, in quo miris laudibus viro innocenti celebrato ipsum Hincmarum nomine designato reprehendit: *Nimium absurdum est*, inquiens, *quod Hincmarus fingit* &c. Absolutum posteà Rothadum unà cum Arsenio de Latere Legato in Gallias
*Epist. 40. ** 41. † 42. †† 43. misit unà cum epistolis ad * Principem, ** Hincmarum & † Suessionensem populum, & †† universos Episcopos Galliæ, in quibus acriter in Hincmarum invehitur. Sanè ad ipsum Hincmarum hæc habet: *Contra appellantem Sedem Apostolicam eundem (Rothadum) venerabilem virum tanta molimina tantáque præparare machinamenta minimè formidâsti, ut postquam data sibi Romam veniendi licentia fuerat, priúsque sibi & Regi valefaceret, posteà hunc à nostro examine ad tua (ut ita dicam) tribunalia deduxeris, quia Synodus dici non potest, ubi noster nullus præbetur assensus, & ingredi Prætorium nolentem depositioni tyrannico more subjiceres, occasionem sumens de quadam epistola, tanquam Rothadus, postquàm ad nostrum appellaverat judicium, rursùs ad vestrum mutata voce provocâsset, quod omnino falsum est.* In epistola verò ad plebem Suessionicam quasi suprema hujus restitutionis coronidè Nicolaus Pontifex protestatus est, hoc opus esse dexteræ Excelsi, inde Rothadum quasi alterum Athanasium ab Hincmaro, ut illum ab Ario calumniam passum commendans: *Habetis*, inquit, *prætereà in hoc beatæ recordationis Athanasii prudentissimi sacerdotis exemplum, cujus tolerantia cui non consolationi sit? cui non spem faciat ejus inexspectata reversio? Ejicitur Ario persequente, sed revocandus Domino prosequente. Passus est carcerem, passus est angustias &c.* Sancti autem Papæ Cœlestini verba sunt hæc, quæ nos Rothado possimus non inconvenienter aptare, præter quod ille Reverendi Athanasii & blasphemi Arii mentionem fecit, inpræsentiarum verò Hincmarus persequens, & Rothadus innocens in causa sunt. Hæc de Rothadi innocentia dicta sufficiant; alio enim Hincmari nequitia vel nolentem trahit; siquidem, ut Carisiaci conventiculi fraudes & Hincmariana crudelitas manifestior evadat, Vulfadi & sociorum tragœdia hìc inserenda est, quæ unà cum iis, quæ de Rothado narravimus, non exiguam dicendis de Gothescalco afferet lucem.

Anno 853. Hincmarus celebraverat synodum apud urbem Suessionum in monasterio sancti Medardi, in qua præcipuè Vulfadi ac sociorum depositio confirmata fuerat, cujus depositionis approbationem iteratam suis fraudulentissimis artibus surripuerat. Vulfadus illatam sibi injuriam diu dissimulavit, donec supplici libello Romam misso Romanum Pontificem appellavit. Nicolaus Arsenio in Gallias de latere Legato unà cum Rothado proficiscenti recognoscendæ Vulfadi causæ curam commisit. Hic cum Hincmarum ad dicendam caussam ad se vocâsset, illius tamen literas accepit, in quibus quantum ad Vulfadum alιósque depositos clericos pertinebat, respondit: *Ego*

eos

eos non judicavi, neque dejeci, neque cum judicibus eorum subscripsi. Hac Rhemensis Antistitis responsione Romam ab Arsenio missa anno 866. ipse Sumus Pontifex, qui ex Rothadi vexatione Hincmari fraudes benè noverat, Vulfadi caussæ dijudicandæ totus incumbit, *& cuncta* (verba sunt Baronii) *quæ per Hincmarum adversùs clericos illos gesta essent in utroque Suessionensi Concilio, confutans eum, & convincens multipliciter, iniqua falsáque fuisse dissolvit, & Vulfadum, & reliquos Remenses Clericos destitutos suis ordinibus & honoribus restituit.* Quæ sententia ut faciliùs executioni mandaretur, literas in publico Suessionensi Concilio hac de caussa cogendo coram Principe legendas direxit: in quibus perspectis Hincmari in hac Vulfadi controversia fraudibus, dolis, ac mendaciis, eundem superbiæ, dolositatis, ac crudelitatis publicè criminatus increpavit. Audi ipsumet fraudum Architectum injustè à Romano Pontifice illatas sibi injurias coram ipsomet judice conquerentem: *Modo cum tumore, quem quantum potui ab ineunte ætate vitavi, dolositate atque crudelitate apud sanctam & prudentissimam simplicitatem vestram videor denotari.* Verùm leviter Hincmari animum illæ literæ perstrinxerunt; nam audacissimè in Concilio Suessionensi quantum potuit Vulfado refragatus est. Quare ne schisma erumperet, cùm præcipuè ipse Carolus restitutionem urgeret, res integra per Egilonem Romano Pontifici decernenda defertur. Hincmarus Egilonem præ cæteris ad eam legationem subeundam elegerat; quare longa epistola ad illum scripta, quid cum Romano Pontifice agendum, quid subticendum docuit. Monuit Egilonem, ut presbyteros à Synodo justè damnatos fuisse probet, multa ea suggerens, quibus Pontificis animum à Vulfadi restitutione avocari posset: *Sed si locum videritis*, aulicè inquit, *Domno Apostolico aperire debetis, quoniam multi jam dicunt, si illa firma non fuerunt, quæ tunc inde confirmata sunt, nec ista quæ modò fiunt, firma erunt; & nihil est jam firmum, quod Episcopi & Apostolica Sedes decernunt; neque de nostris judiciis, nec etiam de excommunicatione curant; nec presbyteri à nobis degradati pro nostro judicio suum ministerium dimittent, quia nihil est firmum, quod agimus, sed sicut vult Rex, & sicut nos aut odium movet, aut gratia, aut cupiditas, aut timiditas, ita & nostra & Apostolicæ Sedis vadunt judicia.* Tandem Egiloni excusationem sui coram Pontifice habendam urget his verbis: *Peto etiam, ut ad hoc, quod Domnus Apostolicus mihi scripsit de duritia Pharaonis, sicut in epistola mihi missa legetis, ei ex ordine condicatis, quàm benignè eosdem fratres & anteà & pòst tractavi, sicut etiam ipsis in Synodo comprobavi, ne talem me existimet, sicut me æmuli mei illi depingunt &c.* Porrò quid ad Egilonis relationem actum fuerit, satis ex literis Nicolai Pontificis intelligitur. Sanè in epistola, quam ad Episcopos Synodi Suessionensis dedit, tot increpationibus Hincmarum perstringit, ut ipsemet hypocrita ad Pontificem rescripserit: *Tales ac tantas increpationes dignitati meæ à dignitate vestra inlatas inveni, sicut peccata mea merentur.* Primò quidem falsitatis notatur circa acta Concilii Suessionensis anni 853. *in quibus*, inquit S. Pontifex, *quanta reprehensionum inveniatur congeries, si voluerimus exhibere per singula, faciliùs chartæ quàm verba deficient; ibi namque falsitas in ipso mox actionum invenitur principio.* Secundum tyrannicum agendi modum Hincmari in Synodis accusat: *Ibi Metropolitanus Antistes modò sua jura depònit, modò resumit, modò subest Synodo, modò præest, modò quasi accusatus, modò accusator, modò judex accedit, & pro libito vicibus alternantibus cuncta disponens, more cujusdam animantis non semper unius ejusdémque coloris apparet.* Tertiò narrat, quomodo Hincmarus subdolè confirmationem Suessionensis consessus ab Apostolica Sede subripuerit, his verbis: *Hincmarus arma præparat, & eidem summo Præsuli, tanquam suarum inexperto versutiarum latenter subripit &c.* Quartò increpat Hincmarum veluti Apostolicarum literarum corruptorem: *Frater verò Hincmarus*, inquit, *quædam addens, plura subtrahens, vel commutans*, aliter prosecutus est. Quod verò per Arsenium Legatum Summus Pontifex primùm, dein per Egilonem Nicolao Hincmarus significandum curaverat, se nec in Vulfadum sententiam tulisse, immò illam ne subsignâsse, risu dignissimum reputans addit: *Illud tamen videre libuit, quod idem Antistes crebro memoratos clericos ab officio se minimè suspendisse, vel judicâsse, aut à gradibus ejecisse fatetur. Non modò enim illorum depositioni subscripsit, sed totius*, inquit Pontifex, *depositionis seriem scripsit.* Libeat hîc rationem tam falsi judicii

Marginal notes: ad annũ 866. — Hincmari ep. 26. ad Nicol. PP. — Ibidem. — Epist. 46. Nicol. PP. — Hincmari ep. 26. ad PP.

dicil ex ipso Nicolao in eadem epistola annectere: *Sed quid mirum,* ait, *si textus & finis ejusdem Concilii accepti non sunt, quando in nomine Domini juxtà morem inchoatum non est? Nam cum Apostolo omne quodcunque facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu facienda præcipiente ritus ecclesiasticus in colligendis Conciliis id observet, & in hoc duntaxat abdito permittente divino judicio fuerit prætermissum constat procul dubio non eos in nomine Domini congregatos extitisse, ac per hoc eum minimè in medio sui habuisse, qui tale concilium, imò conventicula sua de sanguinibus contra Psalmistam congregavêre.* Hæc ibi Nicolaus Pontifex. Hincmarus igitur tot criminum reus falsarius, mendax, versutus cavillator, impostor, varius, inconstans, Camaleon, ac penè divini Numinis, cujus patrocinium implorare recusaverat, contemptor, post sapientissimos Suessionensis Synodi Patres, immò ipsos Romanos Pontifices deceptos aliquam apud posteros fidem merebitur? Eodem anno 853. Suessionica conventicula de sanguinibus, & Carisiaca inde placita celebravit. Si in priori Concilio nullam cœlestis Spiritus opem imploravit, quam in posteriori tot peccatis obnoxius deprecatus est? Porrò subdolas artes, quibus in conventibus Hincmarus utebatur, siquis intimiùs penetrare voluerit, audiat fidissimum illius Achatem in epistola, qua Hincmaro pro recuperata salute gratulatur: *Si contigisset,* inquit, *mihi cæterísque fidelibus vestris, modo quod Deus avertat, plus aliquid contrarietatis in hac vestra infirmitate, optabam me, aut cito vos secuturum, aut nullatenus in aliquam Synodum progressurum.* His lectis nullus existet, credo, adeò bardus ingenio, qui omnem Hincmari fidem in furtivis suis conventiculis abrogandam censeat, siquidem magnæ prudentiæ est, nunquam illi fidere, qui te vel semel deceperit.

CAPUT III.

Gothescalcus ab Hincmaro vexatur, tandem moritur.

EXpedita utraque Rothadi & Vulfadi causa, modò ad Gothescalcum descendimus, à cujus molestiori vexatione Hincmarus licèt tot rebus distentus nunquam abstinuit. Dum Rothadi caussa altiùs Romano Pontifici corde inhærebat anno 863. missi fuerunt à Nicolao Legati, qui Metis consilium in caussa Teutbergæ Reginæ injustam à marito repulsam passæ tenerent, quibus injunxit, ut per Galliam transeuntes de Rothadi depositione, & Gothescalci etiam damnatione perquirerent. Legati ad judicium Hincmarum literis compellârunt jubentes, ut secum etiam Gothescalcum adduceret. Hincmarus solita pertinacia parere contempsit, hoc impio prætextu, quòd Gothescalci caussa eorum Legatorum minimè interesset; quam vecordis animi pertinaciam ipsimet Romano Pontifici patere non erubuit. *De quo,* inquiens, *Gothescalco nihilominùs ut redderem rationem, quidam Episcopi, quorum nihil de illo intererat, &c. literis vocaverunt.* Hincmarus veritus ne apud Pontificem in Rothadi & Gothescalci caussa contumaciæ accusaretur, Luidoni pro Rege apud Pontificem Legato enixè caussam commendavit. Cum hoc Luidone inter cætera de injusta ac crudeli Monachi vexatione sermonem habuit, quod fatetur Hincmarus his verbis ad Romanum Pontificem: *Cæterùm Luido mihi dixit, quod cum eo rationem de damnatione & reclusione Gothescalci habuissetis;* in qua quidem epistola emendicatis excusationibus ac fictis accusationibus suam crudelitatem justi prætextûs velo palliare studet. Tandem Rothadum Romam dimittere coactus per vicarios suos illum paulò pòst subsecutos Romano Pontifici literas deferendas emisit, in quibus, ut cætera omittam, Gothescalci errores latè exaggerat, ejúsque hæreses has esse, quæ sequuntur, significat. Verba autem Hincmari de Gothescalco:

Epist. 17. apud Flodoardum lib. 3. cap. 14.

Epist. 17.

Dicit primò, quoniam sicut Deus quosdam prædestinavit ad vitam æternam, ita quosdam prædestinavit ad mortem æternam. Porrò Gothescalcum per τὸ *mortem æternam* non intellexisse malum culpæ, sed malum pœnæ accepisse, ex verbis ejus apud Hincmarum ipsum colligitur, ibi: *Præscivit inquam illos pessimum habituros ortum, pejorem obitum, prædestinavit autem eos ad luendum perenne tormentum, & sempiternum interitum.* Quæ sanè doctrina tota tota ex S. Augustino desumpta est, teste D. Fulgentio dicente: *Nihil aliud accipiendum existimo in illo S. Augustini sermone, quo ad interitum quosdam prædestinatos firmat, nisi ad interitum supplicii, non delicti, nec ad malum, quod injustè admittunt, sed ad cruciatum, quem justissimè patientur &c.*

Cap. de Prædest.

Lib. p. ad Monim. c. 5.

Quam

Quam sententiam pluribus aliis ex S. Fulgentio authoritatibus probaverat Hadrianus I. Pontifex in Epistola ad Episcopos Hispaniæ; quæ etiam veritas definita fuerat in utraque Synodo Valentina & Lingonensi, & in majori Tullensi Concilio relecta: Synodorum verba sunt: *Pœnam sanè malum meritum eorum sequentem, utì Deum, qui omnia prospicit, præscivisse & prædestinâsse, quia justus est.* Sequitur altera hæresis Gothescalci his verbis expressa: *Dicit, quod & veteres Prædestinatiani dixerunt, quoniam non vult Deus omnes homines salvos fieri, sed tantùm eos, qui salvantur; omnes autem salvari, quoscunque ipse salvari voluerit, ac per hoc quicunque non salvantur, penitus non esse voluntatis illius, ut salventur; quoniam si non omnes salvantur, quos vult Deus salvos fieri, non omnia quæcunque voluit, fecit, & si vult, quod non potest, non omnipotens, sed infirmus est. Est autem omnipotens, qui fecit quodcunque voluit, dicente scriptura: Omnia quæcunque voluit, fecit Dominus in cœlo & in terra &c.* Et hæc pariter Gothescalci assertio ejúsque probatio desumpta est ex Enchiridio S. Augustini cap. 96. & 97. ut Adversarii ipsi fatentur. Sequitur Hincmarus: *Dicit, quod & veteres Prædestinatiani dixerunt: quod non pro totius mundi redemptione & non pro omnium hominum salute & redemptione Dominus & Salvator Noster Jesus Christus sit crucifixus & mortuus, sed tantùm pro his, qui salvantur.* Sanè hæc propositio est hæretica, meritóque ab Inocentio X. proscripta; sequeretur enim, omnes Christianos reprobos in baptismate, & antequam in peccata dilaberentur, vel nullam habuisse gratiam, quod est idem ac dicere, sacramenta nulla suscepisse, quod blasphemum, vel gratiam illam non fuisse ex meritis Christi, quæ æqualis immò major blasphemia est. Verùm Hincmarum inimica manu eam propositionem Gothescalco imposuisse, ex libello ipsius miserabilis Monachi apertè colligitur, in quo fidei suæ professionem emittendo ait: *Quod Deus noster omnipotens omnium creaturarum conditor & factor electorum tantummodo cunctorum gratuitus esse reparator dignatus est & refector, nullius autem reproborum perpetualiter esse voluit Salvator, nullius Redemptor, & nullius coronator:* alludens ad illa verba Augustini, quibus fideles reprobos ait non perpetualiter, sed temporaliter gratiam suscepisse: *Et rursùs,* inquit, *sunt quidam, qui filii Dei propter susceptam vel temporaliter gratiam dicuntur à nobis, nec sunt tamen Dei, de quibus posteà subdit, quod temporales sunt.* Sed dubia sint omnia, appello in testem Hincmarum, qui de S. Prudentio loquens ait: dicítque in suprà memorata epistola cap. 3. *Ut credat, & confiteatur scilicet ordinandus cum omnibus Catholicis, sanguinem Domini Nostri Jesu Christi pro omnibus hominibus ex toto mundo in eum credentibus fusum, non autem pro illis, qui nunquam in eum crediderunt, nec hodiéque credunt, nunquam nec credituri sunt, dicente ipso Domino: Venit enim filius hominis non ministrari, sed ministrare, & dare animam suam redemptionem pro multis. Sed & Gothescalcus in hanc venit sententiam.* Nihil evidentius requiri potest pro Gothescalci defensione. Porrò non pro omnibus hominibus mortuum esse Christum Dominum, ex Scriptura & SS. Patribus non obscurè (f) deducitur. Tene verba B. Lupi Abbatis Ferrariensis in epistola ad Carolum Regem: *Postremo quos redemerit, inquit Dominus, sanguine suo, evangelica lectione colligitur apud Mathæum: Bibite, inquit Dominus, ex hoc omnes: hic est enim sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Apud Marcum: Hic est sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur. Apud Lucam verò: Hic est calix novum Testamentum in meo sanguine, qui pro vobis fundetur. Duo ergò Evangelistæ ponunt pro multis, unus pro vobis, quia & discipuli multis annumerantur. Nullus pro omnibus.* Hæc ille. S. Augustinus ait: *Sicut omnis, qui Christi sanguine redemptus est, homo est; non tamen omnis, qui homo est, etiam sanguine Christi redemptus est.* Idipsum S. Hieronymus asseruit his verbis super illud Mathæi: *Et dare animam suam in redemptionem pro multis. Quando ait: formam servi accepit, ut pro mundo sanguinem funderet, & non dixit, dare animam suam redemptionem pro omnibus, sed pro multis, id est, pro his, qui credere voluerint.* Vides Gothescalcum ac S. Prudentium ex D. Hieronymo illam sententiam mutuatos fuisse? Eundem Hieronymi sensum Beda secutus est in explanatione capitis 10. D. Marci,

[Left margin: Canone 3. — Epist. eadem. — Apud Hincm. de prædest. cap. 29.]

[Right margin: Lib. de cor. & grat. c. 9. — cap. 13. in fin. — Lib. de prædest. cap. 33. — cap. 26. v. 27. — cap. 14. v. 24. — cap. 22. v. 20. — cap. 20. v. 28.]

(f) Scripturæ & Patrum doctrinam Synodus Tridentina proponit sess. 6. cap. 3. his verbis: *Etsi ille pro omnibus mortuus est, non omnes tamen mortis ejus beneficium recipiunt: sed ii duntaxat, quibus meritum passionis ejus communicatur.*

verſ. 45. ci, dum ait: *Non dixit dare animam suam pro omnibus, sed pro multis, & pro his qui credere voluerint.* Idem etiam Hieronymus edisserens illud Psalmi: *Vendidisti populum tuum sine pretio: usque nunc,* inquit, *de se locuti sunt Martyres, nunc de Judæorum populo dicunt, quibus dictum est, in peccatis vestris venditi estis, & ideò sine pretio, quia non est effusus Agni sanguis pro eis.* Porrò tres relatos errores, quorum Hincmarus apud Pontificem Gotheſcalcum accuſat, olim impoſiti etiam fuerant S. Auguſtino. Primus ſc. de prædeſtinatione ad interitum, ut vidimus apud Fulgentium: & cap. 1. & 3. & 11. Gallorum & 3. & 5. & 8. & ſeq. Vincentianarum objectionum apud S. Proſperum. Secundus error habetur in cap. 2. Vincentii, & cap. 8. objectionum Gallorum. Tertius verò cap. 9. Gallorum, & capite 1. Vincentii. Verùm S. Proſper adeò apertè Gotheſcalci & S. Prudentii ſententiam aſſerit, ut nullus penè ſuperſit dubitationi locus. *Quod ergò,* inquit, *ad magnitudinem & potentiam pretii, & quod ad unam pertinet cauſſam generis humani, ſanguis Christi redemptio eſt totius mundi. Sed qui hoc ſeculum ſine fide Chriſti, & ſine regenerationis ſacramento pertranſeunt, redemptionis alieni ſunt. Cùm itaque propter unam omnium naturam & unam omnium cauſſam à Domino noſtro in veritate ſuſceptam, rectè omnes dicantur redempti, & tamen non omnes à captivitate ſunt eruti. Redemptionis proprietas haud dubiè penes illos eſt, de quibus princeps mundi miſſus eſt foras, & jam non vaſa Diaboli, ſed membra ſunt Chriſti. Cujus mors non ita impenſa eſt humano generi, ut ad redemptionem ejus, etiam qui regenerandi non erant, pertinerent.* Et alibi poſtquam pro fidelibus Chriſti Domini ſanguinem effuſum aſſeruiſſet, ait: *Cùm itaque rectiſſimè dicatur Salvator pro totius mundi redemptione crucifixus, propter veram humanæ naturæ ſuſceptionem, & propter communem in primo homine omnium perditionem, poteſt tamen dici pro his tantùm crucifixus, quibus mors ipſius profuit.* Hæc Auguſtini diſcipulus, non Gotheſcalcus aliquis, vel Prudentius. Quare redemptio illa Chriſtianorum reproborum incompleta eſt, & ſi aliam efficaciſſimam conſideres, parvi facienda. Hinc S. Prudentius, S. Remigius, uterque Lupus, magiſter Florus, Eccleſia Lugdunenſis, utraque Synodus Valentina & Lingonica (nec Tullenſis abhorruit) ſanguinem Chriſti pro ſolis fidelibus effuſum fuiſſe docuerunt; quod & à Summo Pontifice Nicolao approbatum teſtantur S. Prudentius, hujúſque adverſarius ac calumniator Bertinianus Chroniſta. Immò eadem fuit ſententia Scriptorum illius ſeculi præſertim B. Paſchaſii, & Haymonis, qui Gotheſcalcanæ cauſſæ non ſe immiſcuerunt. Paſchaſius in 26. Matt. exponens verba illa: *Qui effuſus eſt pro multis in remiſſionem peccatorum; pro multis quidem,* inquit, *ſed non pro omnibus, quia non omnes credunt Evangelio:* Haymo verò Alberſtatenſis in illa verba: * *Qui vult omnes* &c. *ſubaudis, qui ſalvantur.* Et paullò pòſt ad illa: ** *Qui dedit redemptionem pro omnibus: ſubaudis,* inquit, *electis, hoc eſt vel ad gloriam vel ſolùm ad fidem.* Hinc S. Thomas apertè pronunciavit, Chriſtum in cruce non oràſſe pro omnibus hominibus, aliàs exauditus fuiſſet pro reverentia ſua, immò nec pro iis, qui credituri erant, ſed tantùm pro electis, quos illi Pater crediderat, ne perderet ex eis quemquam. Quartam Gotheſcalci hæreſim ſcribit Hincmarus: *Exponens ſententiam Apoſtoli Petri, eum qui eruit eos Dominum negantes: Baptiſmi,* inquit, *Sacramento eos eruit, non tamen pro eis crucem ſubiit, neque mortem pertulit, neque ſanguinem fudit.* Verùm non adeò ſtupidus erat Monachus, ut negare auſus fuerit, merita ac gratiam, quæ baptiſmum veluti cauſſam conſequitur, eſſe ex meritis paſſionis Chriſti; ſed lege Auctorem cap. 22. Hincmari fraudes reprehendentem. Ultimam hæreſim fingit. *Quod Prædeſtinatiani veteres non dixerunt, iſte ut audaciùs, ita perniciosiùs dicit: Deitatem S. Trinitati trinam eſſe:* Et poſteà addit: *Sunt & alia, quæ ipſe & alii plures in iſtis partibus dicunt, quæ nobis ſanæ fidei adverſari videntur.* Majoris ac gravioris criminis arguit illam propoſitionem, in qua nullum eſt crimen; ſed univerſalis Eccleſiæ calculis etiamnum approbata, uti ſuprà notavimus. Si igitur Gotheſcalcus, in quo maximè peccàſſe aſſeritur, innocens reperitur, ſceleri obnoxium putabimus, in quo, vel adverſario judice, minori reprehenſione dignus eſt? Habes paucis Gotheſcalcanæ hæreſis ſummam inimica manu ad ſupremum orbis tribunal adductam, Recenſitis ſuppoſititiis illis erroribus, concludit Hincmarus, quod ſi ſua Sanctitas Gotheſcalcum Romam mittendum juſſerit, *veſtris juſſionibus,* inquit, *nullo modo reſultabo.* Papæ obedientem

Marginal notes: Pſal. 43. v. 13. — in reſp. ad p. Vincent. — in reſp. ad 9. Gallorum. — 1. Timot. 2. * 4. ** v. 6.

tem virum! Hisce literis ad Romanum Pontificem per Hincmari Vicarios delatis, parum, immò nihil è voto accusatoris successit. Sed idem Pontifex singulari epistola Hincmarum tyrannidis, falsitatis, contumaciæ, & prævaricationis in caussa Rothadi convincit, eique, ni proposito ac cœpto desistat, depositionem & carcerem talionis nomine minitatur, in qua sanè epistola nec verbum quidem de Gothescalco rescribit, sed Arsenio Legato, qui Rothadum ad Gallias in suam sedem reducturus erat, Gothescalcanæ caussæ ac damnationis munus injungit. Arsenius cùm primùm in Galliam pervenit, ut in mandatis habebat, superbissimum illum Hincmarum non ampliùs ut Judicem, sed ut reum sibi sisti præcepit, qui scriptis tamen facti rationem reddidit. Audi Hincmarum indignationis Pontificiæ caussas quæritantem; scripserat enim Nicolaus Regi Carolo, Sumum Pontificem Hincmarianæ nequitiæ patrocinium suscipere: *Dominus* (verba sunt Hincmari hoc ipsum referentis) *Apostolicus Domino Regi Carolo de me scripsit, quia semper me tegere non debet à talibus, nec valet &c. Nam ego nescio, in quibus Domnus Apostolicus tam sæpè se texisse me dicat. Si de Gothescalco dicit, de quo, sed & de præfatis ordinatis, ab Arsenio scripto interrogatus, scriptis rationem reddidi, eundem Gothescalcum à duabus Synodis damnatum jubentibus Episcopis, postquam judicatus fuit, custodiendum accepi, ne aliis sua perversa dogmata nocerent &c.* Gothescalcus cùm omnem, quam in Arsenio spem collocaverat, evanuisse cerneret, certéque sciret, Pharaonis crudelitatem nulla re emolliri, nedum frangi posse, monitus ex caussa Rothadi sui Episcopi, ad Romanum Pontificem appellationem sibi decernendam duxit. Igitur post octodecim annos inter carceris angustias misetè exactos furtim per Guntbertum Monachum ad Sedem Apostolicam reclamationem perferendam curavit. Ubi primùm Monachum illum magnis itineribus Romam properaturum, Hincmarus aufugisse cognovit, statim ad Egilonem Senonensem Archiepiscopum Romam à Suessionensi Synodo pro Vulfadi ac sociorum controversia dirimenda delegatum literas misit, in quibus de Guntberti fuga ait: *Sicut mihi dictum est, qui si ipsius Gothescalci reclamationem vult perferre ad Domnum Apostolicum, videns qualiter illa adversum me, quæ de istis partibus ad illum veniunt, suum cursum accipiunt.* Posteà quæ circa Gothescalcum cum Arsenio egerit, exponit: addit deinde se paratissimum esse ad dimittendum Gothescalcum, ut *suam doctrinam*, inquit, *sive Synodus, sive quilibet Episcopus audiat, & si bona est, sequatur, si prava est, ab eis, qui eum audierint, refellatur, & illi, quibus hæc comendaverit, facient de illo, quod sacris regulis viderint convenire, sicut illi de eo fecerunt, qui se sacras regulas intellexisse putârunt, nihil mea interest.* Posteà quinque, ut ipse putat, errores Monachi enumerat. Monet etiam Monacho illi plures patrocinari, inter quos Prudentius Tricassinus Antistes: *Qui etiam*, inquit, *Domnus Prudentius in Annalibus gestorum nostrorum Regum, quæ composuit, ad confirmandam suam sententiam gestis anni Dominicæ Incarnationis 859. indidit dicens: Nicolaus Pontifex Romanus de gratia Dei & libero arbitrio, de veritate geminæ prædestinationis, & de sanguine Christi, ut pro credentibus omnibus fusus sit, fideliter confirmat & Catholicè decernit: Quod per alium non audivimus, nec alibi legimus. Undè quoniam ipsa gesta, quibus hæc conscripta sunt, jam in plurimorum manus devenerunt, necesse est, ut taliter de hoc Domno Apostolico suggeratis, ne scandalum inde in Ecclesia veniat, quasi ipse, quod absit, talia sicut Gothescalcus sentiat.* Deinde cùm probè jam sciret, Hincmarianas technas Nicolao abundè innotuisse, *precor*, ait, *ut de mea parte nihil ei dicatur, quia commotum dicitur habere animum suum erga me multis ad eum contra me scribentibus, & mihi derogantibus, ne scandalum in me inde retorqueat, unde culpam non habeo.* Rursùs more solito Gothescalcum, sicut & anteà Rothadum ut *maniaticum* traducit. Suggerit tamen, omnia necessaria victui Monacho suppeditari, non minùs ac aliis fratribus religiosis. Concludit tandem, nullo modo remittendum esse ex ergastulo ad Synodum, nam (Vide rationem, sed quid aliud diceret?) *sciatis*, inquit, *quia maxima nausea in ista ecclesia commovebitur, si ad Synodum venire jussus fuerit, aut de ipsa custodia absolutus extiterit. Quæ non pro me dico* (bono enim erat stomacho) *quia nulla inde mihi est cura, nisi pro aliis.* Verùm Guntberto vel fortuito aliquo casu oppresso, vel veriùs (quod de homine credere fas est) Hincmari insidiis intercepto supplicatio illa Gothesalci ad Pontificem prorsùs evanuit. Cùm Egilo

Epist. 41.

lo Romam pervenisset, universa Suessionensis Concilii acta à Nicolao Pontifice magna diligentia discussa sunt, & cognita Hincmari in illis conficiendis nequitia, prorsùs exauctorata atque abrogata fuerunt. Cúmque Egilo significâsset ea, quæ S. Prudentius in Annalibus inseruerat, neque enim ea silere poterat, eo maximè quod ab Hincmaro & amicissimo, & in regni regimine potentissimo ea sibi lege injunctum erat: *Necesse est, ut taliter de hoc Domno Apostolico suggeratis* &c. Nihilominùs nullum aliud responsum retulit à Pontifice, quàm increpationem fallaciæ, falsimonii, fraudis, crudelitatis, & superbiæ, ut capite superiori in Rothadi absolutione narravimus. Neque enim si, verbotenus licet, retulisset Egilo, falsum esse, quod in Annalibus Prudentius scripserat, quod perabsurdum est; hoc in posterioribus scriptis siluisset Hincmarus, sed sexcenties triumphans Prudentio ac sectatoribus objecisset. Interim cùm Nicolaus Pontifex sub finem anni 867. diem suum obiisset, miserabilis monachus diuturni tot annorum carceris miseriis conflictatus, ultima crudelitatis exempla passus fuit. Hincmarus, qui à dolis tragœdiam inchoaverat, dolis etiam concludere satagens, ridicula, cùm jam hæreses non posset, imposuit. Inter cætera cachinnis dignissima illa sunt, dixisse Gothescalcum, quia *primùm Filius in eum intraverit, posteà Pater, deinde Spiritus sanctus, qui in illum intrans ei circa os barbam adussit, & quia nollet vestimenta de vestiario fratrum communicantium mihi accipere, nisi pretio compararet, qui pretium non habebat, sed vellet ire, sicut Adam ibat, antequam peccaret, &c.* Quæ omnia insaniam objicientis potiùs, quàm ejus, cui objiciuntur, evincunt. Tot igitur calumniis, tot angustiis, tot denique pœnis per viginti ferè annos exagitatus mortalium infelicissimus Gothescalcus in morbum incidit. Deinde, inquit Tortor, cùm jam finis ejus appropinquaret, fratribus, qui aderant, ut à pravo suo sensu & perversa sententia se revocaret, & communionem sacram perciperet, suadentibus respondit, à suo se sensu revocare & sententia, & communionem non posse recipere, turpissimum sanè existimabat, cùm jam metam penè assecutus esset, alio cursum divertere. Noluit igitur sententiam vel inter ipsa tormenta defensam turpiter retractare, prætertim cùm certò sciret, tot sapientissimos viros albos calculos addidisse, duplicem Synodum, & ipsum Romanum Pontificem subscripsisse. Misit tamen Hincmarus schedulam, in qua professio quædam fidei continebatur; inter cætera credendum Gothescalco proponebat, *de gratia & libero arbitrio sicut S. Augustinus docet in his libris suis, & de correptione & gratia, de prædestinatione Sanctorum, de dono, vel bono perseverantiæ, & in libro de spiritu & litera, & in libro Hypognosticon, & in epistola ad Sixtum Ecclesiæ Romanæ presbyterum, & sicut hinc sanctus Prosper ex libris beati Augustini ad objectiones Gallorum, Vincentianorum & Genuensium rescripsit, & cæteri Catholici Doctores dicunt, quia Sedes Apostolica, & sancta Catholica Ecclesia & nos sic credimus & tenemus.* Admirari licet divinæ pietatis providentiam, quæ, cùm nullus morienti Monacho consolator assisteret, & gravissimè ab Hincmaro hoste aggrederetur, optimùm illi confortatorem invenit, ipsum, quis crederet? Hincmarum, qui illa schedula Gothescalcum in Augustiniana doctrina firmavit, & ad detestandas suasmet opiniones, utì olim S. Prosper Vincentianorum ac Gallorum deliria rejecerat, strenuè sollicitavit. Quare animadvertens hostem suum vel invitum Augustinianæ doctrinæ jam tandem subscripsisse, nil ampliùs habens in votis *abiit*, ut verbis ipsius æmuli ac tortoris concludam, *in locum suum*, hoc est, ex Ægypto excusso Pharaonis jugo ad promissæ telluris delicias ac gaudia, ut fas est credere, transfretavit. Illud tamen Hincmari facinus diris omnibus devovendum execrari hîc libeat; moribundo enim sacram synaxim crudelissimè ac injustissimè denegavit; in neutro enim placito seu Maguntino, vel Carisiaco (à quibus damnatum fuisse Gothescalcum Hincmarus ad Romanum Pontificem perscribebat) miserabilis ille Monachus excommunicationis vinculo illigatus fuerat, cùm ipsemet Hincmarus post utriusq; Synodi celebrationem S. Prudentium consuluerit, ut primo capite observavimus, essétne Gothescalcus sacris solemniis Paschatis admittendus? Hunc exitum habuit Gothescalcus, qui licèt à sapientissimis ac sanctissimis illius ætatis viris strenuè propugnatus, Hincmaro tamen persequente inter catenas pro veritate tuenda animam exhalavit eo gloriosior, quod veluti alter Daniel in lacu leonum Augustinianam de divina gratia ac præde-

Hincmar. de non trina Deitate in fine.

Ibidem.

destinatione doctrinam ad mortem usque defendens ipsius infestissimos adversarios ad easdem Augustinianas sententias propria manu subsignandas coegerit. Quàm fortiter verò debacchantis Hincmarianæ nequitiæ persecutiones exceperit, quóve animo tot sibi illatas injurias & longi carceris molestias tulerit, ex his, quas inter vincula preces ad superos effundebat, facilè dignosci potest. *Hac ergò gratis animatus fide,* (dicebat) *solidatus etiam spe, & inflammatus pariter charitate te ipsum* (*Deus optime*) *suppliciter obsecro, ut vera humilitate mihi data solido vitæ gaudio semper facias gaudere me. Denique tibi tuóque numini debitam per secula gloriam, & propter justitiam quidem, quia meritò superbos humilias, incurvas, & inclinas, propter gratiam autem, quia gratis humiles exaltas, elevas, atque sublimas. Per quam scilicet utramque supplico tibi, cunctipotens & clemens Trinitas pariter & Unitas, ut omnibus inimicis meis* (*quicunque sint invidia nominis tui, sive nescienter, sive etiam scienter nocuerunt, immò necesse voluerunt mihi, nocuerunt potiùs absque dubio sibi*) *universa debita sua indulgeas funditùs & ignoscas, & omnia flagitia simul ac facinora remittas penitus ac parcas. Amen.* Nec tamen in Rothado, Vulfado, sociísque, ac denique in miserabili Monacho Gothescalco Hincmarianæ crudelitatis sitim extinctam putes. Barbariem inauditam in ipsum etiam Hincmarum Laudunensem Episcopum nepotem suum, scelus exhorrescente seculo, exercuit. Nedum enim illum gradibus ac dignitate privavit, sed ferreis catenis gravatum, ac perpetuo carceri mancipatum ad oculorum usque excœcationem afflixit; quam ferini animi sævitiam Gothescalcanæ vexationi affinem pluribus his delineare, minimè necessum puto; à miserabilis enim Monachi caussa, quam discutiendam suscepimus, prorsùs aliena videtur.

In confess. prolix. tom. 1. Vindic. Prædest. & grat. Manguini.

Calamum igitur sisto, æquum enim est, ut tragœdia cum Gothescalci funere finem sortiatur suum, qui licèt ecclesiastico tumulo ac sacris inferiis privatus ab Hincmaro, qui in mortuum usque desæviit, nostro tamen seculo opera eruditissimi ac nobilissimi Viri D. Gilberti Manguini in publicam lucem post plurium seculorum caliginem tandem assertus apparuit. Hujus viri synopsin contexui, in qua præcipuè curæ mihi fuit, ut non ipsum Manguinum, sed eosdem et Gothescalcanæ tragœdiæ, non spectatores dicam, sed actores ipsos recitantes Lectorum oculis iterùm exhiberem. Ex quibus Dei Opt. Max. providentia in hac ipsa caussa, ut & in reliquis omnibus, palàm fiet, qui veritatem impiorum quidem versutiis vexari, opprimi verò nunquam permittit; supremum siquidem illi locum concessit, ut semper mendacium victrici planta calcaret, & si qui illam opprimere aliquando tentarent, erumpentium more flammarum majori impetu ad superiora conscenderet. Benè Hieronymus: *Semper veritas superna est, deorsúmque mendacium.* Hucusque per novem secula Gothescalcus hæreticus audivit, à scholis explosus, malè ab historicis tractatus, inter damnata capita recensitus. Iis modò suam gloriam acceptam debet, qui ut Augustini famam faciliùs elevarent, sopitos Gothescalci cineres inconsultiùs ventilantes, plurimorum animos è somno excitârunt, qui non modò delatos per tot secula Augustiniano nomini honores ratos fixósque decrevêre, sed etiam Gothescalcum caussa meliùs discussa liberantes, versipelles illius calumniatores ac iniquissimum Hincmarum judicii falsitate probata talionis pœna multârunt. *Hæreticorum quippe inquietudine*, inquit August. *ut Scripturas vigilantius perscrutemur, unde, ne ovili Christi noceant, eis possit occurri, tanquam de somno ignaviæ nostra excitatur industria: ita per multiplicem gratiam Salvatoris, etiam quod inimicus in perniciem machinatur, Deus convertit in adjutorium: Quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.*

In cap. 25. Oseæ.

Epist. 105. ad Sixtum.

Rom. 8. v. 28.

HISTORIÆ GOTHESCALCANÆ SYNOPSIS

Autore R. P. Ludovico Du Mesnil Soc. Jesu.

Gothescalci errores. PRædestinatianam (g) hæresim circa idem tempus (An. 847.) instauravit Gothescalcus natione Saxo, monasterii Orbacensis, parœciæ Suessionicæ monachus sub Bavone Orbacensi Abbate. Multam dedit operam legendis SS. Patrum libris, maximè Augustini, cujus sententias, teste Hincmaro, memoria proferre solitus erat. Annal. Bertin. A Rigboldo Remensis Ecclesiæ chorepiscopo presbyter ordinatus inscio Episcopo suo, Romam se contulit, ac diu multúmque divagatus cœpit spargere prædestinatianorum errores. In domum Comitis Eberardi in Italia receptus, dum in ea commoraretur, collationem habuit cum Nottingo electo Veronensi Episcopo de gemina prædestinatione, sive electorum ad vitam, sive reproborum ad mortem. Hincmarus l. de prædest. Dei c. 2. Nottingus aliquanto pòst profectus in Veteraviam salutaturus Ludovicum Imperatorem, quem pater ejus Lotharius nuper sibi collegam renuntiaverat, in pago Logana de ea hæresi cum Rabano sermonem habuit, atque inter eos convenit, ut Rabanus è divinis, & de orthodoxorum Patrum sententiis aliquod opusculum conficeret ad convincendum errorem eorum, qui de Deo bono & justo tam nequiter sentiunt, ut dicant ejus prædestinationem facere, quòd nec homo ad vitam prædestinatus possit in mortem incidere, nec ad mortem prædestinatus ullo modo se possit ad vitam recuperare: sed prædestinatio faciat ipsum invitum peccare, atque ut dicebat Gothescalcus, unumquemque prædestinationis necessitate aut coronari aut puniri. Raban. opusc. de prædest. apud Sirmond. l. 2.

Rabani liber adversus Gothescalcum. Rabanus fidem suam liberavit, & librum de prædestinatione per modum epistolæ scripsit ad Nottingum. In prima parte probat multis scripturæ testimoniis, quòd, licèt Deus peccatum præsciat, ad illud tamen non prædestinet, nec sit causa perditionis: Siquidem in scriptura peccatores adhortatur, ut malè agere desistant, minis à peccando deterret, propositis præmiis invitat ad mandatorum observationem. Imò Deus ipse testatur: „Nolo mortem impii, sed ut convertatur impius à via sua & vivat. Convertimini, convertimini à viis vestris pessimis, & quare moriemini domus Israël? Ezech. 33. Tunc autem sibi contradiceret, si quos sic à malo revocat, atque deterret, ad peccandum prædestinaret.

In secunda parte D. Prosperi authoritate probat, Deum velle sincerè salutem omnium hominum, ac proinde aliquos ad mortem æternam non prædestinat. Ibid. Atque cum eodem Prospero concludit: „Igitur prædestinatio Dei, dum nos in præsentis vitæ periculis versamur, incerta est, apud illum tamen, qui fecit, quæ futura sunt, incommutabilis permanet. Prosp. ad object. Vinc. Neque, quem illuminavit, obcœcat, neque, quod ædificavit, destruit, neque, quod plantavit, evellit. Job 12. Sine pœnitentia enim sunt dona & vocatio Dei, & firmum fundamentum perstat, habens signaculum hoc: „Cognovit Dominus, qui sunt ejus. „ Rom. 11. Nullo igitur modo prædestinatio Dei facit, ut aliqui ex filiis Dei filii sint diaboli, aut ex templo Spiritûs S. templa sint dœmonum.... 2. Tim. 2. Sed potiùs prædestinatio facit, ut ex filiis Diaboli fiant filii Dei,... Hi autem, de quibus dicitur, „ex nobis transierunt, sed non fuerunt ex nobis, si enim fuissent ex nobis, mansissent utique nobiscum: „ voluntate exierunt, voluntate ceciderunt: & quia præsciti sunt casuri, non sunt prædestinati; essent autem prædestinati, si essent reversuri, & in sanctitate ac veritate mansuri. 1. Joan. 2. Ac per hoc prædestinatio Dei multis est causa standi, nemini est causa labendi.... Object. Vinc. 14. Si ergo in sanctitate vivitur, si in virtute proficitur, si in bonis studiis permanetur, manifestum munus est Dei, sine quo nullus boni operis fructus acquiritur. Si autem ab his receditur, & ad vitia & peccata transitur, nihil sibi Deus malæ tentationis immittit, & recessurum non deserit, antequàm deserat, & facit plerumque, ne deserat, aut etiam, si discessit, ut redeat. „

Ibid. Tertiò probat adversus Pelagianos & fidei initium, & fidem ipsam, & justificationem esse dona Dei gratuita.

Cur

(g) Tom. III. Lib. 37. n. 49. pag. 714.

Cur autem quosdam sic vocet Deus, ut perseverent in justitia, vel lapsi resipiscant, alios non sic vocet: inscrutabilia Dei judicia. Demum sic opus suum concludit: „ Ecce habes, frater dilectissime, quod petisti, sensum orthodoxorum atq; Catholicorum Patrum breviter in uno libro constructum, de præscientia & de prædestinatione, de gratia & libero arbitrio: restat, ut credas ac confitearis... Deum præsciisse bonos & malos futuros, bonos autem tantùm, ut vitam æternam accipiant, prædestinâsse, malos verò in æternum perituros tantùm præsciisse, non prædestinâsse. Gratia autem Dei, quotquot salvi fierent, salutem adipisci. Libero autem arbitrio, quod per primi hominis lapsum corruptum fuerat, cùm divina bonitas illud secundùm suum placitum regere voluerit, mercedem mereri posse perpetuam. Cùm autem homo illo abutitur per superbiam, non gloria ejus, sed pœna dignum esse perpetua. Occulta autem atque secreta Dei, quæ soli patent cognitioni divinæ, neminem scrutari debere, ne plus volens sapere, quàm oportet sapere, pro veritate falsitatem, & pro recta fide maximum errorem sequendo in interitum decidat sempiternum.„

Heberardo Comiti scripsit Rabanus: „ Quia divulgatum in istis partibus constat, quendam sciolum, nomine Gothescalcum apud vos manere, qui dogmatizat, quòd prædestinatio Dei omnem hominem ita constringat, ut etiam, si quis velit salvus fieri, & pro hoc fide rectâ atque bonis operibus certet, ut ad vitam æternam per Dei gratiam veniat, frustra & incassum laboret, si non est prædestinatus ad vitam: quasi Deus prædestinatione sua cogat hominem interire, qui author est salutis nostræ, non perditionis. Et jam hinc multos in desperationem suimet hæc secta perduxit, ita ut dicant: Quid mihi necesse est pro salute mea & vita æterna laborare? quia, si bonum fecero, & prædestinatus ad vitam non sum, nihil mihi prodest; si autem malum egero, nihil mihi obest, quia prædestinatio Dei me facit ad vitam æternam pervenire. Hæc traditio multis in istis partibus scandalum est, & prædicatio Evangelii homines inobedientes facit, quia jam desperantes de semetipsis eos reddidit: dicitur enim ipse doctor vester multa testimonia excerpsisse de opusculis B. & doctissimi Patris Augustini, quibus nititur sententiam suam affirmare.„ Hanc autem ipse scripturæ, SS. Hieronymi & Prosperi authoritatibus confutat, atque ita concludit: „ Hæc, amice charissime, ideo tibi scripsi, ut cognosceres, quale scandalum de illis partibus opinio veniens in hoc populo generavit, & si quis manens apud te docet, quæ rectæ fidei sunt contraria, prohibeas eum, ut cesset ab hac secta, dicásque ei: Vide frater, ne hac licentia tua in prædicando offendiculum fiat infirmis, & tuo dogmate perdas eum, pro quo Christus mortuus est, quia sanguis ejus requiretur de manu tua. „ Hæc anno octingentesimo quadragesimo septimo contigêre.

Gothescalcus Italia turpiter ejectus, Dalmatiam, Pannoniam, Noricúmque percurrens, doctrinam suam de duplici prædestinatione dictis & scriptis disseminavit. Moguntiam tandem accessit. Id ubi comperit Rabanus, statim synodum indicit circa kalendas Octobris anni octingentesimi quadragesimi octavi. Præsens erat Ludovicus Germaniæ Rex, & cum eo Hetto Trevirensis, Hildebaldus Coloniensis, & alii multi Episcopi & Abbates, inter quos complures erant vita & doctrina celeberrimi. Gothescalcus sequentem fidei suæ confessionem Rabano obtulit: „Ego Gothescalcus credo & confiteor ... & affirmo, quòd gemina est prædestinatio, sive electorum ad requiem, sive reproborum ad mortem: quia sicut Deus incommutabilis ante mundi constitutionem omnes electos suos incommutabiliter per gratuitam gratiam suam prædestinavit ad vitam æternam; similiter omnino omnes reprobos, qui in die judicii damnabuntur, propter ipsorum mala merita, idem ipse incommutabilis Deus per justum judicium suum incommutabiliter prædestinavit ad mortem merito sempiternam.„ Deinde Rabanum reprehendit: „Legi, inquit, librum tuum, scilicet ad Nottingum, in quo positum reperi, quòd impii quoque sive reprobi non sint divinitus ad damnationem prædestinati: Præscivit, inquam, illos pessimum habituros ortum, pejorem interitum. Prædestinavit autem eos ad luendum perenne tormentum & sempiternum interitum.„ Errores suos, quos hîc dissimulat, expressiùs sic exposuerat in libro, quem scripserat adversùs Rabanum: „Omnes, quos vult Deus salvos fieri, sine dubitatione salvantur: nec possunt salvari, nisi quos Deus vult salvos fieri.

Annal. Bertin.

Synodus Moguntina.

Chron. Hirsaug.

Hincm. l. de præd. c. 5.

Gothescalci fidei professio.

Ibid. c. 24.

Non est quisquam, quem Deus salvari velit, & non salvetur. Quia Deus noster omnia, quæcunque voluit, fecit. Ipsi omnes itaque salvi fiunt, quos omnes vult salvos fieri.„ Demum in eodem libello negavit, Christum pro salute reproborum esse mortuum.„ Illos omnes, inquit, impios & peccatores, quos proprio fuso sanguine Filius Dei redimere venit, hos omnipotentis Dei bonitas ad vitam prædestinatos inretractabiliter salvari tantummodò velit: & rursum, illos omnes impios & peccatores, pro quibus idem Filius Dei nec corpus assumpsit, nec orationem, ne dico, sanguinem fudit, neque pro eis ullo modo crucifixus fuit, quippe quos pessimos futuros esse præscivit, quosque justissimè in æterna præcipitandos tormenta præfinivit, ipsos omnino perpetim salvari penitus nolit.„ Gothescalcus hic apertè tradit errores, quos postea in Jansenii libro recoctos damnavere summi Pontifices.

Synodica ad Hincmarum. apud Sirmond. Tom. 2. & Concil. Tom. 3. edit. Hard.

Quid autem in Moguntina synodo gestum sit adversùs Gothescalcum, sic in ejus concilii synodica ad Hincmarum Remensem exponit Rabanus. „Notum sit dilectioni vestræ, quòd quidam gyrovagus monachus, nomine Gothescalc, qui se asserit sacerdotem in vestra parochia ordinatum, de Italia venit ad nos Moguntiam, novas superstitiones & novam doctrinam de prædestinatione Dei introducens, & populos in errorem mittens: dicens, quòd prædestinatio Dei, sicut in bono, sit ita & in malo: & tales sint in hoc mundo quidam, qui propter prædestinationem Dei, quæ eos cogat in mortem ire, non possint ab errore & peccato se corrigere, quasi Deus eos fecisset ab initio incorrigibiles esse, & pœnæ obnoxios in interitum ire. Hanc ergo opinionem nuper in synodo apud Moguntiam habita ab eo audientes & incorrigibilem eum reperientes, annuente atque jubente piissimo rege nostro Ludovico, decrevimus, eum cum perniciosa sua doctrina damnatum mittere ad vos, quatenus eum recludatis in vestra parochia, unde primùm inordinatè recessit, & non sinatis ampliùs eum errorem docere, & seducere populum Christianum, quia jam multos seductos, ut audivi, habet.„ Gothescalcum igitur cum ejus doctrina damnatum ad proprium Episcopum remittit Rabanus, ut ab eo inclusus deinceps nemini noceat.

Aliqui Rabanum accusant calumniæ, quippe qui Gothescalco imputet, quòd prædestinatio Dei sicut in bono, sit & in malo, quasi Deus reprobos ab initio fecisset incorrigibiles esse. Quæ, inquiunt, in ejus fidei libello non leguntur. Sed qui ita Gothescalcum excusant, plures & sanctos Episcopos accusant calumniæ, quippe hos errores ex ore ejus se audivisse testantur, involutósque in sua fidei confessione, distinctiùs in libro suo exposuerat: ut constat ex eis, quæ suprà retulimus. Eundem librum cum sua synodica transmisisse, minimè dubium videtur, siquidem eum manu sua flammis abolere postea compulsus est Gothescalcus. Illius synodi Moguntinensis, & damnationis meminerunt annalista Bertinianus, Fuldensis, Hildesheimensis, Hirsaugiensis.

Carisiaca synodus. Concil. Tom. 5. edit. Hard. & Tom. 8. L' Ab.

Gothescalcus eodem anno perductus ad Hincmarum, in Carisiaco palatio iterum auditur à duodecim Episcopis, præsidibus Wenilone Senonensium & Hincmaro Remorum Archiepiscopis ... Aderant duo chorepiscopi, & tres Abbates Benedictini, quos inter Bavo Orbacensis Gothescalci superior, aliique sacerdotes & diaconi. Gothescalcus auditus nihil dignum ratione vel dixit, vel interrogatus respondit. Inventus est autem hæreticus & incorrigibilis. Itaque sequentem in eum protulere sententiam: „Frater „Gothescalce, sacrosanctum sacerdo„talis mysterii officium, quod irregu„lariter usurpâsti, & in cunctis mori„bus ac pravis actibus atque perversis „doctrinis eo hactenus abuti non per„timuisti, judicio Spiritus sancti, cujus „gratiæ munus est sacerdotale offici„um, per virtutem sanguinis Domini „nostri Jesu Christi noveris tibi esse „sublatum, & ne ulteriùs eo fungi præ„sumas, penitus interdictum. Insu„per quia & ecclesiastica & civilia ne„gotia contra propositum & nomen „monachi conturbare, contemnens „jura ecclesiastica, præsumpsisti, du„rissimis verberibus te castigari, & se„cundùm ecclesiasticas regulas erga„stulo retrudi, authoritate episcopali „decernimus: & ut de cætero doctri„nale tibi officium usurpare non præ„sumas, perpetuum silentium ori tuo „virtute æterni Verbi imponimus.„ Executio statim subsecuta est, atque in eorum præsentia Gothescalcus pro sua irrevocabili contumacia, secundùm Agathenses canones & regulam S. Benedicti, ut improbus, virgis cæsus est, dum librum suarum assertionum igni tra-

traderet: & postea ergastulo retrusus est, in Altivillarii monasterio, ne aliis noceret.

Hincmarus damnatum ac reclusum Gothescalcum frustra conatus est ad saniorem mentem revocare, data ad eum epistola, quâ SS. Patrum, & præcipuè Augustini ac Prosperi testimoniis ostendebat, Deum & bona præscire, & mala; sed mala tantùm præscire; bona verò & præscire & prædestinare. Unde præscientia esse potest sine prædestinatione: prædestinatio autem esse non potest sine præscientia: & quia bonos præscivit & prædestinavit ad regnum, malos autem præscivit tantùm, non prædestinavit, nec ut perirent, sua præscientia compulit. Gothescalcus huic confessioni subscribere recusavit. Interim ad Rabanum & Prudentium Trecensem episcopum, qui synodo Carisiacæ non adfuerat, Hincmarus scripsit, intimans, quid de Gothescalco judicatum fuerat: & quia multis modis eum converti tentaverit, & de moribus ac superbia ipsius: & si in cœna Domini, vel in Pascha debeat eum admittere ad audiendum sacrum officium, vel accipiendam comunionem. Prudentii responsio non extat: sed priusquàm Rabani responsionem acciperet, Gothescalco scribendæ confessionis fidei licentiam dedit, sperans, fore, ut errorem tandem ejuraret: quam licentiam reprehendit Rabanus, ut dicemus inferiùs.

Ille duplicem fidei confessionem edidit, longiorem unam per modum orationis ad Deum: in ea, postquàm in judices suos debacchatus est, spondet se in confirmationem suæ doctrinæ paratum per quatuor dolia aqua, oleo, pice, ferventibus repleta, & postea per ingentem ignem coram omnibus transire sospitem. In altera breviore & dogmatica suum errorem sic callidè dissimulat: Credo & confiteor Deum omnipotentem & incommutabilem præscîisse, & prædestinâsse Angelos sanctos & homines electos ad vitam gratis æternam: & ipsum diabolum caput omnium dœmoniorum cum omnibus angelis suis apostatis, & cum ipsis quoque hominibus reprobis, membris videlicet suis, propter præscita certissimè ipsorum propria futura mala merita, prædestinasse pariter, per justissimum judicium suum, in mortem meritò sempiternam. Hîc errorem de prædestinatione ad peccatum fraudulentèr tacet. Ita enim sensisse constat ex supra laudatis ad Eberardum Comitem & Hincmarum Rabani literis, in eoque errore etiam post editas fidei professiones perseveravit, teste Amolone Lugdunensi Archiepiscopo, cui scripta sua miserat Gothescalcus, & qui, quod Moguntiæ & Carisiaci in ejus causa gestum erat, ex actis certo noverat, & tamen disertè testatur in suis ad Gothescalcum literis ipsum immaniter sentire de divina prædestinatione in damnatione reproborum. Sed de his inferiùs.

Apud Usser.

Hincmarus metuens, ne multos præsertim ex ordine monastico fraudulentis illis confessionibus in partes suas traheret Gothescalcus, opusculum contra ejus errores ad reclusos & simplices Remensis diœceseos scripsit, quod non extat. Ratramnus Corbejensis monachus in epistola ad amicum, illud censura liberiore perstrinxit, aitque, quòd S. Fulgentii sententiam non rectè exposuisset, & quòd libellum de induratione Pharaonis S. Hieronymo perperàm tribuisset, ejúsque fuisset authoritate deceptus. Hincmarus librum suum cum gemina confessione Gothescalci, & Ratramni scriptum misit ad Rabanum Moguntiæ Archiepiscopum.

Hincmaro anno 866. nuntiatum est de cella Altumvillari Guntbertum monachum aufugisse cum libris & vestimentis, & caballis, & aliis, quæ furatus fuerat. Quia pro suis negligentiis regulariter correptus fuit: & quia sæpe Gothescalco furtim se conjunxerat, & dicebatur illius perversa doctrina depravatus, & Gothescalci reclamationem velle perferre ad Domnum Apostolicum. Hincmarus hinc duas alias instructiones ad Egilonem misit, in quibus errores Gothescalci exponit, & quæ in ejus causa synodaliter gesta sunt, ut hæc Papæ notificet. Ibidem ut Gothescalci fautorē carpit Prudentium. His subjicit: „Si aliquis vos interrogaverit de Gothescalci custodia, talem esse veraciter illi respondere potestis, quidquid fratres in cibo & potu habent, hoc ei quotidie sine ulla negligentia ministratur. Vestimenta illi ad sufficientiam offeruntur: ligna illi ad focum faciendum sufficienter dantur. In mansione sua caminum habet, & necessaria: lavacra illi non denegantur. Sed postquam in eandem mansionem intravit, non solùm corpus lavare noluit, verùm nec manus, nec faciem.„ Monet etiam, ut Papæ suggerat, utrum verum sit, quòd eorum doctrinam ap-

Ibid. opusc. 24. & 25.

Q 3 pro-

probaverit, qui Christum pro solis credentibus sanguinem fudisse dicebant, quemadmodum in suis Annalibus scripserat Prudentius.

Hinc. opusc. 28. Tom. 2.

Guntbertus monachus quid post fugam egerit, prorsus incompertum est, illius enim nulla deinceps extat memoria. Non multò pòst Hincmaro nuntiatum est, Gothescalcum esse morti proximum. Itaque scripsit monachis Altovillarensis monasterii: „Si ad satisfactionis plenitudinem omnia, quæ ab eo malè sunt sensa, vel viva voce, vel signo competenti damnaverit, reconciliatio, & communio illi non denegetur. Et si in hac confessione, & communione obierit, sicut cæteris fratribus, ita & illi communem sepulturam, ac sepeliendi officium, & orationem post obitum exhibete.„ Sed contumax Sacramentis non receptis obiit circa annum octingentesimum sexagesimum octavum.

Gothescalci mors.

Hinc. l. de non trin. Deit. c. 17. & seq.

Hæc de eo refert Hincmarus: „Scripsit ad Deum loquens & dicens ei, quod ipse illi præceperit, ut pro me non oraret, & quia primum Filius in eum intraverit, postea Pater, deinde Spiritus sanctus, qui in illum intrans ei circa os barbam adussit, & quia nollet vestimenta de vestimentario fratrum mihi communicantium accipere, nisi pretio compararet, qui pretium non habebat, sed sic vellet ire, sicut Adam ibat, antequam peccaret, mox autem, ut frigus cœpit eum constringere, cum vestimentis etiam pelliceam & focum studuit quærere ... Ante aliquot annos suæ revelationis, & ipse Remorum episcopus fieri, & post septennium veneno interfici, & sic gloriæ martyrum adæquari deberet. Et cùm prophetiam impleri non vidit, juvenculo sectatori suo sequentem misit orationem: *Domine Deus noster, & Magister Jesu Christe, pro solis electis crucifixe, qui vides, quod qui oderunt te, extulerunt caput, quia non est post triennium dimidio anno terminato mortuus, ceu putabatur fur & latro.... Pronus te exoro.. quando vis, evellatur ex hac vita, mœchus, & cœcus, & pertinax hæreticus.* Hæc si supposuisset Hincmarus, Gothescalci fautores illum haud dubiè mendacii coarguissent, quorum proinde silentium hæc esse vera confirmat.

Authoris reflexio.

Jam verò, *Benevole Lector!* postquàm *Gothescalcum* & accusari & defendi audivisti, tuo in arbitratû à me relinquitur, an ejusdem vel Patronis vel damnatoribus accedere velis. Mihi *Joannis Mabillonii de Gothescalco* arridet judicium: *Certè* GOTHESCALCUS, inquit, *paulò jactantior & audacior fuisse videtur, atque inutilium quæstionum sectator, uti patet ex* LUPI *Abbatis Epist.* 30. *ubi ejus nimiam impetiginem reprehendit.* Ac denique postquàm eruditè & sobriè Gothescalcanam historiam texuisset, totam rei narrationem his verbis concludit: *Hæc satis dicta de Gothescalco, qui si animum tantisper continuisset, meliùs famæ, meliùs saluti suæ consuluisset.* Exemplum habetis; CAVETE POSTERI.

CAPUT III.

VITÆ VIRORUM DOCTRINA ILLUSTRIUM ORD. S. B. MEDII ÆVI, INDE A SÆC. XII.

I.

ODO

Abbas S. Martini Tornacensis, atque Episcopus Cameracensis.

† 1113. III. kal. Julii.

ERat ODO Clericus Aurelianensis Civitatis, patre Gerardo, matre Cæcilia natus. Anno reparatæ salutis MLXXXVII. Aurelianis Tornacum à Canonicis ejus civitatis evocatus, scholis publicis præfuit: qui adeò præclarè functus illo est munere, ut in tota provincia illi non esset secundus. Ita totus in libris erat, quasi nullam se crederet habere requiem, nisi eum, quem in exercitio scripturarum arripuisset laborem. Erat quippe fundatus Grammaticâ, ornatus Rhetoricâ, armatus Dialectica: & his studiis indesinenter eum occupatum multa turba discipulorum sequebatur, qui ad famam tanti viri undique congregati ejus disciplina sitiebant informari, magisterio

Tornaci publicè docet.

rio erudiri. Tanta denique in scholis ejus quies, tanta pax inter discipulos, & vitæ compositio per ejus disciplinam habebatur, ut non tam magister literarum, quàm Episcopus animarum meritò haberi posse videretur.

Fortè fortuna (h) à quodam Clerico S. Augustini librum de libero arbitrio cùm coëmisset, in scrinii angulum projecit, utpote qui *adhuc mundanæ sapientiæ deditus magis delectabatur lectione Platonis, quàm Augustini.* Cùm verò post duos fermè menses Boëtium de consolatione Philosophiæ discipulis prælegens, ad quartum librum, in quo de libero arbitrio disserit, pervenisset, recordatus emti libri, *vocato ministro suo jussit eum sibi deferri.* Lectis duabus tribúsve paginis, convocatis scholaribus suis, *Verè*, inquit, *hactenùs ignoravi Augustinum, tantæ támque delectabilis fuisse facundiæ.* Perlegendo tertium librum, mutatus in virum alium, cœpit odisse, quæ dilexerat, & diligere, quæ priùs oderat. JESU bone! quanta hominis mutatio? Fit in pauperes Christi rerum distractio, cibi & potûs abstinentia, carnis maceratio, & omne studium, quod in sæcularibus disciplinis insumserat, in veram convertens Philosophiam de discipulis socios fecit, exemplo sui & doctrina multos convertit, & postmodùm relicto foris clerico monachus effectus, monasterium quod dicitur ad S. Martinum Tornaci construxit. Ab omnibus, qui per eum vel cum eo mundum reliquerant, in Abbatem eligitur, consecratur. Tunc verò quasi lumen in regione illa visum est oriri. Populus enim ad ejus prædicationem convertebatur. Inter conjugia utriusque partis fiebant sancta divortia, patres à filiis, & filii à parentibus gladio verbi Dei dividebantur, omnes sicut in tempore Apostolorum in commune afferebant pretia eorum, quæ possederant, juvenes ac virgines, senes cum junioribus certatim hujus seculi sarcinam projiciebant, & quasi jam de hoc mundo non essent, nudi ac leves ad cœlum volare gestiebant. Civitas eorum quasi carcer eis esse videbatur, monasterium paradisus. Ipse autem omnibus omnia factus, infirmis infirmus, sanis robustus apparebat, & quasi omnium pater esset, sic omnium ex animo curam gerebat. Quid multa? tantam lucernam Christus sub modio latere non patitur, sed per Dei gratiam, ut omnibus, qui in domo ejus sunt, luceret, ad Episcopatum Cameracensis Ecclesiæ assumitur: qui à Pontifice Paschali II. confirmatus, munus consecrationis accepit anno Dominicæ Incarnationis MCV. à Manasse Archiepiscopo Remensi, & septem comprovincialibus Episcopis VI. Nonas Julii Dominicâ die: sed contra nitente Henrico IV. Imperatore (quòd nollet ab eo investituram accipere, ne in censuras canonum incideret) Gualterus ab Henrico constitutus, urbe Cameracensi occupata, ei introitum & redditus Episcopii denegabat.

Lectione S. Augustini penitùs immutatus, fit Monachus, Abbas, denique Episcopus Cameracensis. Ab Henrico IV. Imp. investituram accipere renuens

Interim Reverendus Odo vicinas Ecclesias visitabat, & munus Episcopale exequebatur, sedem ac domicilium habens in cœnobio Aquiscinctino apud Aymericum Abbatem; & Amando Priori admodùm familiaris. Donec tandem Henricus junior, Imperatori Patri succedens, ad literas Paschalis Papæ Odonem restituit Sedi Cameracensi; civibus per literas præcipiens, ut ejecto Gualtero germanum Episcopum suum admitterent Odonem; qui deinceps ab anno salutis humanæ millesimo centesimo sexto in Sede Cameracensi residens, ipsis civibus & toti diœcesi suæ tam vitæ sanctioris exemplo, quàm doctrina & concionibus vehementer profuit; frequenter oves sibi commissas visitans, aliísque necessitatibus subveniens atque sustentans.

in cœnobio Aquiscinctino exulare cogitur.

Tandem *Odo* cùm suis laboribus non parceret, totam diœcesim latissimam circumiens, senio confectus incidit in morbum; quo vehementer pressus atque afflictus lecticâ se deduci præcepit ad monasterium Aquiscinctinum, in quo & ante Episcopatum, & exul, & quamdiu provinciam Episcopalem administravit, familiarissimè semper vixerat, cum reverendo Aymerico, ejúsque successore Alviso Abbatibus Aquiscinctinis, ac Priore ejusdem loci Domno Amando de Castello.

Tandem laboribus & senio confectus

Porrò Reverendus Abbas Martinianus successor ipsius Odonis, & Domnus Segardus audientes apud Aquiscinctinos in extremis agere Odonem, cum alio religioso venit Aquiscinctum rogans & petens ipsius Beati corpus ad proprium monasterium S. Martini, quod restaurârat, deferri: ut ubi primus omnium monachalem vitam fuerat amplexatus, Abbatialémque dignitatem primus omnium gesserat, at-

(h) vid. præfat. Opp. S. Aug. nov. edit. è Congreg. S. Mauri.

atque tot virtutibus in vita clarus erat, post mortem illic quoque quiesceret. Ad hæc respondit Abbas Alvisus, Aquiscinctenses non passuros eum virum sanctum aliò ablegari, quem Dominus Deus ad se transmiserat; sed in sua ecclesia propriam sepulturam habiturum.

alacer & securus *Odo* intereà, omnibus, quæ Christiano morienti conveniunt, ritè expletis, tam alacer, tam securus novissimam horam exspectare videbatur, quasi non ipse, qui infirmabatur, sed alius pro eo esset moriturus. Unde quidam frater in stuporem adductus, remotis omnibus arbitris, solus ad solum accessit, & utrùm timeret, apposita ori ejus auricula diligenter investigavit: tunc ille, ut verbis ejus loquar, cùm diceret, ad quid timerem? & ille opponeret ei periculum mortis, & quia *judicia Domini abyssus multa*, & quia *non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*, & cætera hujusmodi, ille paululùm reticens, & quasi aliquid in se priùs deliberans respondit: *Non timeo.* Admiratus autem frater conticuit, & magnam eum habere fiduciam persensit.

migravit ad Dominum Anno 1113. 3. Cal. Julii. Obiit plenus virtutum an. MCXIII. tertio kalendas Julii, magnóque cum honore conditus est in medio basilicæ Aquiscinctensis apud Crucifixi imaginem, coram altari S. Andreæ sub insigni candido & perlucido marmore cavato, effigiem dicti Odonis, baculum pastoralem cum infula & vestimentis Pastoralibus referente. Verùm altari nunc destructo jacet in vestiario ejusdem ecclesiæ coram tabula insigni, referente miraculum S. Andreæ naufragos in mari liberantis.

Ipsius vitæ scriptores. Vitam & obitum *B. Odonis* exposuit Amandus de Castello ex Priore Aquiscinctensi Abbas Marchianensis in Epistola prolixa, quæ manuscripta in Bibliotheca S. Martini Tornacensis teste Sandero pag. 108. postmodùm typis excusa fuit. Extat in Actis Sanctorum die 10. Junii Tomo III. ubi alia etiam Vita exhibetur, quam Franciscus la Barr, Prior itidem Aquiscinctinus composuit. Utriusque Scripta nos hîc delioravimus.

SCRIPTA

Permulta sunt Opera, quæ Odo elucubravit. Ejus verò hæc Manuscripta Tornaci in Bibliotheca S. Martini exstant teste Sandero pag. 107.

Super Canones Evangeliorum (Jacobo le Long pag. 883. Bibliothecæ Biblicæ: *de Concordia Evangelistarum libri duo.*)

De originali peccato Libri III.

De canone Altaris ad Vulbodonum dilectum filium.

Disputatio contra Judæum, nomine Leonem, *de adventu Christi*, Filii Dei, dialogus dicatus Acardo Phidemensi Monacho. Tractatus, *Quid sit blasphemia in Spiritum sanctum?* quem ut interrogationi Amandi de Castello, Prioris Aquiscinctini satisfaceret, composuit.

Homilia in Lucæ XVI. de villico iniquitatis.

Expositio Canonis in honorem S. Trinitatis.

In Bibliotheca Mellicensi habetur M. Odonis Ep. Cameracensis *Summa Pœnitentiæ*. In Ecclesia Jacobæa Cathedrali Tom. 2. Catalogi Manuscriptorum Angliæ pag. 244. habetur Odo Cameracensis *de Canone Missæ* & *super Canonem Evangelii.* Idem in *Psalmos.* Ex his *expositio Canonis Missæ* divisa in quatuor distinctiones ad Odonem, sive Vulbodunum, quem *dilectum filium suum sub venerabili Abbate Hasliginensi Fulgentio Dominicis castris militantem* appellat, edita à Francisco Titelmaño, Antverp. 1523. Lugd. 1556. inde in Bibliothecis Patrum, Paris. 1575. tom. 4. & 1589. 1624. 1644. Tom. VI. & Colon. Tom. XII. & Lugdun. Tom. XXI. pag. 221. ubi deinde sequuntur ejusdem Odonis Opuscula sacra, quæ primus Andreas Schottus in Tomo decimo quinto Bibliothecæ Patrum Coloniensis anno 1622. vulgaverat: *De peccato originali* Lib. III. pag. 22. *Dialogus cum Leone Judæo de adventu Christi, Filii Dei*, pag. 241. *De blasphemia in Spiritum S.* pag. 245. *In Canones Evangeliorum* pag. 247. *Homilia de villico iniquitatis.* Luc. XVI. pag. 249.-251. Inc. *Pœnitentiam agite &c.* Cod. membr. in 12. E. 49. Vid. Hist. Bibl. Mellic. pag. 32.

Collationum librum & *Parabolas*, quæ manuscripta memorat Miræus, nec non *Libellos tres de Dialectica*, quos refert Herimannus Abbas, nemo adhuc in lucem protulit; uti nec Odonis Aurelianensis Carmina, quæ manuscripta evolvit Cangius. Vide Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Lib. XIII. pag. 451. qui tamen & Natalis Alexander Hist. Eccl. Sec. XI. & XII. Tom. VI. cap. 6. pag. 514. præter rem affirmant, Odonem in exilio mortuum esse. Equidem verum esse, quòd cùm virgam & annulum, quæ consecratus ab Ecclesia acceperat, iteratò ab Henrico IV. Imperatore nollet accipere, Sede sua

fuerit

fuerit pulsus, in eandem tamen ab Henrico V. restitutus Ecclesiam Cameracensem ab anno millesimo centesimo sexto usque ad annum decimum tertium in optata pace gubernavit. Aquiscinctum verò, ubi animam Deo redderet, ejúsque corpus terræ mandaretur, ipse sibi elegit.

II.

† 1125.

S. BRUNO
Episc. Signiensis, S.R.E. Cardinalis.

Ejus natales. S. BRuno Abbas Cassinensis, Episcopus, Divúsque tutelaris Signiorum, Ligur, ex familia Soleria nobilissima, Castelli Solerii Dynasta, Andream, Syllámque in Parentes habuit. In cœnobio S. Perpetui Ordinis S. Benedicti primùm, deinde Bononiæ, omnibus ferè scientiis excultus, Astenses inter Canonicos omnium plausu cooptatus est, Romámque profectus sub Pontificatu Gregorii VII. in publico Romano Concilio Berengarium impiè de Sacramento Altaris sentientem disputando repressit, profligavítque, ita ut à Summo Pontifice honoris, ac celebris victoriæ ergò S. R. E. Cardinalis, & Signinius crearetur Episcopus, quam quidem Ecclesiam ad multos annos sapientissimè sanctissiméque administravit, donec tranquillioris, vitæque contemplatricis desiderio tractus, abdicato onere Episcopali, Monachum Cassinensem anno salutis 1104. professus iterùm est. A Paschale II. missus in Gallias Legatus in ea Provincia Synodum celebravit; reversus ad Claustra anno 1107. post decessum Othonis Abbatis, Monachorum omnium suffragiis Abbas eligitur. Annis tribus mensibus decem præfuit huic cœnobio, quibus elapsis, ejusdem Paschalis Pontificis jussu rediit ad regimen antiquæ Ecclesiæ Signinæ, quam eadem prudentia rexit usque ad annum 1125. quo 15. kal. Aug. præsentem cum cœlesti commutavit vitam. Cùm autem claruisset tum in vita, tum in morte multis miraculis, Lucius III. eum Beatorum Collegio adjunxit, ut constat ex subjecta inscriptione, quæ ad perennem memoriam in Cathedrali Signiæ extat.

Berengario in Concilio Rom. disputatione represso, Cardinalis & Episcop. Signinius;

dein abdicato onere Episc.

Abbas Cassinensis eligitur.

Jussu Pontificis ad Sig. Eccles. regimen revertitur.

Beatorũ Collegio adjungitur.

MEMORIÆ ETERNÆ BEATI
BRVNONIS
QUEM LVCIVS III. PONT. MAX.
CARD. ET EPISCOP. CONVENTV
SIGNIÆ IN ECCLESIA B. MARIÆ
VBI DEFVNCTI CORPVS
IVSSIT ADSCRIBI
ANNO AB EIVS ABSCESSV LVIII.
S. P. Q. S.

Scripta. Tantus hic vir sanctitate & doctrina clarus scripsit:

In Cantica Canticorũ librum unum.
In Genesim librum unum.
In Exodum Lib. I.
In Judith Lib. I.
In Psalmos Lib. I.
In Isaiam Lib. I.
In Apocalypsim Lib. I.
In Sententiarum librum primum Lib. I.
Sermones Dominicales, & Homilias de Sanctis, nec non de Annunciatione B. Mariæ semper Virginis.

Hujus Sancti Opera duobus Tomis distincta in lucem emissa fuerunt studio, & labore cum scholiis D. Mauri Marchesii Cassinensis Decani. Venetiis 1651.

Primus Tomus continet
Expositionem, seu Commentarium in Lib. Genesis.
In Exodum.
In Leviticum.
In Numeros.
In Deuteronomium.
In Job.
In Psalterium.
In Cantica Canticorum.
In Apocalypsim.

Secundus verò Tomus continet Homilias, seu Sermones 145. in Evangelia totius anni.
Tractatum in Canticum Zachariæ.
Tractatum de Incarnatione Domini.
Argumentum de sacrificio azymo.
Opusculum de Sacramentis Ecclesiæ, mysteriis, & Ecclesiasticis ritibus.
Vitam S. Leonis Papæ IX.
Responsionem ad Quæstionem, cur corruptus status Ecclesiæ.
Vitam S. Petri Episcopi Anagnini, & Privilegium Canonizationis ejusdem.
Epistolam ad Paschalem Summum Pontificem.
Epistolam ad Episcopum Portuensem.
Sententiarum libros sex, prænotatos de laudibus Ecclesiæ.

In his tamen duobus Tomis non habentur omnia Opera nostri Brunonis, indicata à Petro Diacono Cassinensi in Opusculo de Viris illustribus, licèt in his recenseantur alia, quæ Petrus non annumerat; ut autem omnibus nota sint, quæ Petrus profert, placet hîc illa rescribere, & sunt:

Expositio super Psalterium, Esaiam, Genesim, Cantica Canticorum, super Exodum, Numeros, & Deuteronomium.

Sermones de laudibus Ecclesiæ in Dedicatione Templi; de Paradiso, de Arca Noë, de Tabernaculo fœderis, de Templo Salomonis, de Muliere, per quam Ecclesia significatur, de Civitate Hierusalem, de Basilicis, quæ ab Episcopis dedicantur, de Evangeliis, de ornamentis Ecclesiæ, de Fide, de Spe, de Charitate, de quatuor virtutibus, de Humilitate, de Misericordia, de Pace, de Patientia, de Castitate, de Obedientia, de Abstinentia, Ubi Ecclesia ornatur, de novo Mundo, de Cœlis novis, de Avibus novis, de Montibus novis, de festivitatibus festivitatum, id est, de sancta Trinitate, de Nativitate Domini, de Circumcisione, de Epiphania, de Palmis, de Cœna Domini, de Pascha, de Ascensione Domini, de Pentecoste, de Nativitate S. Mariæ, de Annunciatione, de Purificatione, de Assumptione: De Virginibus 3. de Martyribus 7. de Pontificibus 4. de S. Angelo, de S. Scholastica, de Translatione S. Stephani è civitate Constantinopolitana ad arcem Romanam.

Homiliæ in festivitatibus Confessorum, in festo S. Benedicti 5. de SS. Apostolis 3. de pluribus Martyribus, de uno Martyre, de Dedicatione Ecclesiæ; in Adventu Domini, pro Dominicis 2. 3. & 4. Adventûs. de Annunciatione B. M. 2. in Vigilia Nativitatis Domini; in Nativitate 3. In die S. Stephani, in die S. Jo. Evangelistæ, in festivitate Innocentum. Pro Dominica prima post Natalem Domini; in Octava Domini, in Epiphania. In Purificatione B. Mariæ, in Septuagesima, Sexagesima, & Quinquagesima; In Cinere & cilicio pro feria 6. & Sabbato in capite Quadragesimæ usque in Cœnam Domini 40. In Cœna Domini, in Sabbato sancto, in festivitate Paschali, in feriis 2. 3. 4. 5. & Sabbato, in Octavis Paschalibus; in Dominicis 1. 2. 3. & 4. post Octavas Paschæ; In Processione majori, in festivitate Apostolorum Philippi & Jacobi, in Inventione S. Crucis, de S. Angelo, in Ascensione Domini, in Dominica prima post Ascensionem Domini, in Pentecoste, in Dominicis 1. 2. 3. & 4. post Octavam Pentecostes; in festo S. Joannis Baptistæ, in Vigilia SS. Apostolorum Petri & Pauli, in die eorundem. In Dominica I. post natalem Apostolorum, in festo S. Laurentii, & Matthæi, in Assumptione B. Mariæ, in Vigilia, & festo S. Andreæ, in Decollatione S. Jo. Baptistæ, in Nativitate B. Mariæ, & in laudem ejusdem Versus.

Præter hæc in Bibliothecis Ducis Sabaudiæ Taurini asservantur Comentaria in 4. Evangelia, teste Andrea Rossoto in Syllabo Scriptorum Pedemontii; & in Rhegiensi ex Possevino in Apparatu sacro de laudibus Ecclesiæ Opus.

Scriptores, qui S. Brunonis meminere.

Meminêre S. Brunonis Martyrologium Romanum, Baronius in Notis, Leo Ostiensis in Chronico Cassinensi, Ferdinandus Ughellius Tomo I. Italiæ sacræ, Raphaël Sopranus in suo Catalogo Scriptorum Ligurum, Marcus Antonius Scipio in Elogiis Abbatum Monasterii Cassinensis, Hippolytus Maraccius in Bibliotheca Mariana, Petrus Diaconus in Cassinensi Chronico, Philippus Malabaya in Disquisitione de Ortu, Canonicatu, & recessu à Cassinensibus S. Brunonis, Maurus Marchesius Panormitanus, Congregationis Cassinensis Monachus, in Dissertatione historica de S. Brunone Astensi, Philippus Labbè de Scriptoribus Ecclesiæ, & denique Augustinus Oldoinus, cujus hæc est symbola, in Athenæo Ligustico, seu Syllabo Scriptorum Ligurum Tom. I. pag. 119. Adde Fabricium Bibl. med. & inf. Lat. Vol. I. lib. 2. pag. 785.

III.

HERVEUS

Burgidolensis Asceta.

Claruit 1130.

SI quis alius, certè *Herveus*, in exemplum proponi meretur, à quo Cœnobitæ addiscant, quâ ratione literarum studia, præcipuè illarum, quæ viros decent Religiosos, cum pietatis ac virtutis studio sint conjungenda.

De Hervei patria, laudibus ac meritis.

Claruit Vir hic verè Venerabilis, patriâ Cenomanensis, in diœcesi Bituricensi anno circiter 1130. de cujus laudibus ac meritis extat Epistola Encyclica Abbatiæ Burgidolensis, edita Tomo II. Spicilegii Dacheriani veteris editionis, novæ autem Tomo III. pag. 461. quam integram ceu lectu dignissimam huc transcribere me non pigeat.

Epistola

Epistola Encyclica

Monachorum Burgidolensis Abbatiæ vitam librósque Hervei continens.

„Cùm Propheta dicit, *Dominus virtutem operum suorum annuntiabit populo suo*; si ipse non pro sua, sed „pro auditorum salute proprias enarrat laudes, quomodo nos, quorum „tota salus in laudibus ejus est, tacere „audebimus magnalia ipsius, quæ nostris temporibus ostendere nobis dignatus est? Noverit itaque quisquis „hæc auditurus est vel lecturus, nos „nequaquam vanis vel falsis laudibus „velle mortuos extollere: sed ad laudem & gloriam Christi, salutémque „audientium, pro amore veritatis, de „veritatis ipsius amatore veraci stylo „pauca describere.

„Fuit igitur vir tam vitâ quàm doctrinâ venerabilis Herveus nomine, „Dolensis Cœnobii Monachus, degens „ibi circiter quinquaginta annis in „prædicanda morum probitate, patriæ „autem Cenomanensis indigena. Multa apud nos suæ fidei & sapientiæ, „nec non & innocentiæ monimenta relinquens. Jam namque juvenis & „à puero, scholarum dogmatibus multipliciter imbutus, cùm prædictum „monasterium ingressus fuisset, totum „se studio sanctarum Scripturarum dedit, atque Catholicos tractatores, „Augustinum videlicet, Hieronymum, „Ambrosium, Gregorium, ac reliquos „frequenter cœpit, jugitérque diebus „ac noctibus eorum lectioni incumbere, meditationi inservire non destitit, nec quolibet impedimento ab inquisitione veritatis avelli potuit. Cúmque singularis ingenii atque inæstimabilis memoriæ esset, cœpit in vasculo cordis sui multa profutura recondere, & columbæ more meliora grana eligere, memoriter retinere, scriptóque commendare.

Scripta. „Fecit ergò primum *Expositionem „mirabilem super librum beati Dionysii de „Hierarchiis Angelorum*, deinde *exposuit tum librum Isaiæ Prophetæ & Lamentationes Jeremiæ, extremámq; partem Ezechielis*, ibi incipiens, ubi S. Gregorius Papa dimiserat, & ad finem usque perducens. Simul etiam *Deuteronomium Moysi & Ecclesiasten Salomonis, nec non quoque librum Judicum, & „libellum Ruth, librúmque Tobiæ*, omnia „quæ in illis minùs intelligentibus solam literam sonare videntur, inconvincibili ratione ostendens Christi & „Ecclesiæ contestari & prædicare Mysteria. Prætereà & *Apostoli Pauli Epistolas cum tanta sapientiæ affluentiâ „exposuit*, ut qui eas legerunt, asserant nunquam se illis comparabiles cognovisse, & vix aut nunquam „tantâ expositas diligentiâ posse alicubi reperire. Ad ultimum cùm „fama doctrinæ ejus circumquaque „spargeretur, & jam nullus ei, sicut attestantur, qui eum veraciter cognoverunt, Canonicarum Scripturarum scientiâ primus haberetur: *Librum duodecim Prophetarum & librum Genesis „ex integro*, tam mirabili sensu exposuit, „ut expositionem super illos necdum „potuerimus invenire, quæ suæ æquiparari possit. Inter hæc quippe fecit „plurimas *Expositiones de Lectionibus „sanctorum Evangeliorum, Canticorum „etiam*, quæ in Ecclesia leguntur: *Libellum quoq; de connexione quarundam „Lectionum*, ostendens aliter in quibusdam Ecclesiis legi, quàm in sacra „Historia continentur: de quibus unũ „quod subditur, exemplum sufficiat. „Legitur in Quadragesima Lectio quædam de Libro Esther, & ita in quibusdam Lectionariis incipit Lectio Libri „Esther: *Oravit Esther ad Dominum dicens, Domine Deus Rex omnipotens in „ditione tua cuncta sunt posita.* Quam „orationem ipse illic ex authore sacræ „Historiæ probat, non fecisse Esther, „sed fecisse Mardochæum, & ideò non „esse legendum, *Oravit Esther*, sed legendum esse, *Oravit Mardochæus*: & „multa similia ibidem asserit. Librum „etiam non minimum fecit *De miraculis sanctæ Mariæ Dei Genitricis*, quæ „eadem inviolata Virgo temporibus „ejus gessit in Dolensi templo: quæ „ipse mox postquam gesta erant, sicut „audiebat ab ipsis, in quibus fiebant, „& à Monacho custode monasterii, sine aliqua dilatione scribebat.

„Demùm quamvis propinquum finis sui terminum paulatim vigore deficiente sensisset, tamen sine consueto scribendi opere esse non poterat. „Et rogatus à nonnullis, ut qui omnes Scripturas supra cunctos memoriter retinebat, *De Cœna sancti Cypriani Cæcilii Carthaginensis Episcopi*, ferè „de omnibus libris Canonicis aggregata, quæ quid intimaret eatenus apud „nos incognitum erat, edoceret, & „ipse quid de ea sentiret: adquievit „rogantibus, dicens, dum scriberet, „se fortassis cum ista præsentem vitam „finire. Et quia prior liber Expositionum suarum, de dictis sanctorum Patrum, Dionysii videlicet Areopagitæ ex-

„extiterat, de eorundem sanctorum „Patrum dictis, iste posterior esset. „Sicque contigit. Námque cùm eandem Cœnam usque ad illum locum „exposuisset, quo dicitur, *Confundebatur Elizabeth, stupebat Maria, „ridebat de facto Sara*, quo loco videlicet apud nos terminabatur; arbitrabatur autem de eâ non nimiam abesse partem, tam ipse quàm Dominus Abbas Girbertus, qui hoc ei tanquam Monacho suo & filio mandaverat, cámque quæ deerat partem, ab Abbate sancti Savini, qui se eam habere dicebat, & mittendam eis promiserat, exspectabant: multa siquidem in ea vel dempturus fortasse vel additurus, illam sicut erat in abolitione reliquit.

„Et cùm tempus Quadragesimæ „in maximâ mentis & majore corporis, quàm nuper fuerat virtute, in „multâ abstinentia, multísque quotidianis virgarum verberibus, devotis atque assiduis orationibus, & in quotidiana sacrosancti corporis & sanguinis Domini reverenda celebratione, cum alacritate & gaudio Spiritûs sancti consumâsset: & in die sancto Cœnæ Domini nos dulcissimo verbi Dei pane in Capitulo refecisset: in die sancto Paschæ Missæ hebdomadarius fuit, & sermonem in Capitulo fecit. Secundâ feriâ Missam in conventû cantavit, & postmodùm debilitate correptus quartâ feriâ inunctus est. Sed tunc communicare non potuit, quod ipse postea aliquantulùm convalescens, divina providentia asseruit: dicens non Dominum ad se, sed se ad Dominum venire debere. Et sic sequenti, quam præcedenti die non audierat, ipsiúsque diei Missam audivit: & confessus priùs, sacrosancta Mysteria corporis & sanguinis Domini, in tutelam exituræ in proximo animæ, devotissimè accepit. Sicque per totam hebdomadam, cùm Missam quotidie audisset, quam nullo modo omittere volebat: & dominum Abbatem, qui tunc fortè deerat, antequàm recederet, multùm videre vellet: postquàm venit, ab eo visitatus & absolutus, inter manus ipsius, cui se accusabat, cœpit acri quidem sed brevissimo dolore fatigari, usque ad mortem: Dominica in Octavis Paschæ transiens ex hac vita, & scandens, ut credimus, ad syderea regna.

„Ne verò longiùs protrahatur Epistola, de omni tempore vitæ ejus breviter dixerim⁹: in diebus nostris majoris abstinentiæ, pudicitiæ mundioris, sanioris consilii, humilitatis altioris, taciturnitatis magis assiduæ, locutionis plus circumspectæ prorsúsq; à vanitate alienæ, purioris vel ampliùs Catholicæ doctrinæ, ínque universa morum honestate, præclàriorem nullum nos cognovisse. Hæc scribimus vobis, quoniam frater erat, ut de tanto fratre gaudeatis, & quod ei promiseratis, devotè persolvatis in regno Dei, ad quod eum evolâsse confidimus, ei consociari precantes. Valete.„

Doctissimus *Gabriel Geberonius* è Congreg. S. Mauri in Proloquio ad Opera S. Anselmi spem fecit, omnes *Hervei* in sacram Scripturam commentarios, qui in MSs. codicibus habentur, typis, si tempora darent, edendi; quâ spe tamen literatus orbis ob iniqua postmodùm Gerberonii fata evolutus est. Eruditorum vota ex parte implevit V. C. Bernardus Pezius, dum Hervei Commentariorum in Isaiam Prophetam libros VIII. juris publici fecit Thesauri Anecdotorum Novissimi Tomo III.' Parte I. ubi etiam allata à nobis epistola encyclica legenda est, quam Oudinus quoque exhibet Tomo II. de S. E. ubi alii authores, qui Hervei meminerunt, allegantur, videlicet Philippus Labbeus in Dissertatione Historica de Scriptor. Ecclesiast. Tom. I. pag. 432. Guillelmus Cavus in Historia Scriptorum Ecclesiasticorum, Sec. XII. ad an. 1130. pag. 659. Carol. Dufren. du Cange in Indice Scriptorum præmisso Glossario mediæ & infimæ Latinitatis vet. edit. pag. seu col. 113. **Authores qui de Herveo agunt.**

IV.
GOFFRIDUS
Abbas Vindocinensis, & S. R. E. Cardinalis.

† Circa A. 1131.

GOffrido patria fuit in Andegavis: genus clarum in primis ac nobile: quod indicat ejus Epistola II. & aliæ, in quibus Rainaldum Credonis dominum, & Mauricium ejus filium consanguineos suos vocat. Educatus à Guarnerio Archidiacono Andegavensi, magistróque usus Guillelmo, ad quem libro IV. scribit; prima ætate inter monachos Vindocinensis Monasterii, quod Goffridus Martellus Comes paucis ante annis in Carnutum finibus fundârat, nomen dedit. Nec multò post, novitius adhuc & juvenis ac Diaconus tantùm, Bernone mortuo, quin-

Patriâ Andegav. genere nobilis.

Monachis Vindocinensibus accensetur.

Novitius adhuc Abbas eligitur. quintus ejusdem Cœnobii Abbas renuntiatus est. Tum ab Ivone Carnutensi Episcopo inauguratus, Romámque ad Urbanum II. Guibertinæ factionis metû latitantem profectus, immortali Pontificem beneficio devinxit, pecunia, unde Lateranum, & turrim Crescentiam redimeret, affatim collata. Quo nomine primus omnium pedem Urbano in sede Pontificia cum Laterano restituta osculatus est. à quô & presbyter sacratus, Ecclesiam etiam B. Priscæ, unde vi à Guitbertinis dejecti fuerant Vindocinenses, cum adnexa Cardinalis dignitate postliminiò recepit. Cardinalis creatur. Reversus in Gallias Salmurum ad Ligerim eodem ipso anno, qui fuit Christi MXCIV. ab Hugone Legato ad Fulconis Rechini Comitis expiationem accitus est; tum sequenti mox anno ad celeberrimum apud Arvernos Concilium ab Urbano vocatus interfuit: adfuturus etiam Lateranensi Paschalis II. & Romano item Callisti II. à quibus pariter evocabatur; nisi alterum iter brevitas temporis, alterum hyemis asperitas exclusisset. Urbano sanè, quoad vixit, unici filii instar carus fuit: tribus summis PP. charus, quem etiam Vindocini, ac postea Paschalem undenûm dierum spacio hospitem habuit. Callisto autem veteri necessitudine conjunctus, &, quod utriusque mutuæ Epistolæ ostendunt, intimus fuit. Quo præterea in numero apud Ludovicum VI. Regem Goffridi nomen fuerit, hoc declarat, quod à Rege delectus est inter arbitros controversiæ, quæ de Majoratû, & Senescalcia Franciæ ab Andegavorum Comite movebatur. Monasterium summa cura, & vigilantia rexit: ita ut nullum illo tota Gallia, quod non uno loco prædicat, ea ætate ordinatius haberetur: & quamquàm non nullis asperior videbatur; ipse tamen se ad indulgentiam naturâ proniorem fuisse scribit. Proventus verò atque opes externas sic amplificavit, ut monasterium duplo quàm acceperat, locupletius copiosiúsque reliquerit. Sed multæ illi, ut mos est, dum antiqua illius jura & possessiones tuetur, cum vicinis Episcopis, Abbatibus, & Principibus viris subeundæ molestiæ, & contentiones fuerunt. Ingenio fuit acri & vivido; quod in sacris præcipuè literis, Canonibúsque exercitatum omnia passim opera cum singulari ejus pietate testantur: libertatem vel unica ad Paschalem de investituris ab eo concessis Epistola: fidem ac studium erga Sedem Apostolicam, cujus speciatim filii sunt Abbates Vindocinenses, tum impensæ, quas pro ea maximas fecit, tum susceptorum itinerum labores, in quibus Alpes pro Ecclesiæ Romanæ utilitate duodecies transcendit, ter etiam ab ejus adversariis captus est. pro utilitate Ecclesiæ Rom. duodecies Alpes superat. De obitû nihil compertum ad extrema Honorii II. tempora pervenisse, Honorii ipsius ad Goffridum literæ anno MCXXX. scriptæ fidem faciunt.

Vitæ seriem à nobis hîc datam contexuit *Jacobus Sirmondus* S. J. qui etiam ejus Scripta primus in lucem eruit, ac notis Epistolas illustravit an. MDCX. Parisiis 8. Sirmondus Goffridi biographus. Extant etiam inter Opera Sirmondiana Paris. & Venet. nec non in Bibliothecæ Patrum Supplemento Paris. Tom. II. pag. 487. & in Lugdunensi Tom. XXI. statim sub initium: distinguuntur verò in *Epistolas*, *Opuscula*, & *Sermones*.

Epistolarum Libri V.

Quorum I. ad Pontifices, & Sedis Apostolicæ Legatos. II. ad Episcopos Carnotenses. III. ad Episcopos Andegavenses, Cenomanenses, & Santonenses. IV. ad Abbates, Priores, Monachos diversorum Cœnobiorum: inter quas ordine 47. est decantata illa in antiquissimis etiam obvia Codicibus de Roberto de Arbruscello. V. ad Seculares tum Clericos, tum Laicos. Epistolam ad Cluniacenses de ineunda suffragiorum societate vulgavit Mabillonius Tom. III. Analect. pag. 481. (edit. nov. pag. 159.) quæ repetita etiam ab editoribus Operum Sirmondi.

Opuscula XVIII.

I. De corpore ac sanguine Domini.
II. De ordinatione Episcoporum & de investitura laicorum ad Petrum Leonis Cardinalem.
III. De Simonia & investiturâ laicorum, quare utraque dicatur hæresis, ad Callistum Papam.
IV. De possessionum Ecclesiasticarum investitura, quod Regibus concedatur.
V. Qualiter dispensationes in Ecclesia fieri debeant, ad Callistum Papam.
VI. Quæ tria Ecclesia specialiter habere debeat, ad Callistum eundem.
VII. De Arca fœderis, ad Hamelinum & Andream.
VIII. Quid baptismus, quid confirmatio, quid infirmorum unctio, quid corporis & sanguinis Christi perceptio in anima christiana operentur.

IX. Quid sit Sacramenti iteratio.
X. De promissionibus, quas pro consecratione sub nomine professionis Abbates faciunt Episcopis. ibidem.
XI. De illis, qui in Capitulo inordinatè clamant, & de his, qui ibi inordinatè respondent.
XII. Quæ tria Pastoribus inesse debeant.
XIII. Invectio Dei contra peccatorem, & peccatoris confessio precantis misericordiam.
XIV. Alia invectio contra peccatorem, & pœnitentis peccatoris consolatio.
XV. Lamentatio cujusdam peccatoris accusantis se, & judicantis.
XVI. Oratio ad Jesum.
XVII. Oratio ad Matrem Domini.
XVIII. Hymnus de S. Maria Magdalena.

Sermones XI.

I. II. III. IV. In Nativitate Domini.
V. De Resurrectione Domini.
VI. De Ascensione Domini.
VII. De Purificatione S. Mariæ.
VIII. In omni festivitate B. Mariæ.
IX. In festivitate S. Mariæ Magdalenæ.
X. De Latrone salvato in cruce.
XI. In festivitate B. Benedicti.

Scriptores de Goffrido quinam agant.

De Goffrido agunt Card. Baronius in Annalibus Eccl. Nat. Alex. in Histor. Eccles. Mabill. Annal. Benedict. Tom. VI. Doctor Eggsius in Purpurâ doctâ, ac præter plures alios novissimè R. P. Lud. du Mesnil Doct. & Discipl. Eccl. Tom. 4. lib. 49. ad an. 1134. hæc habet: „ Goffridus Abbas „ Vindoc. & Cardinalis B. Priscæ septimo kalendas Aprilis ad cœlestia „ regna transiit. Vir fuit in sacris literis, & Canonibus exercitatus, ut „ ostendunt ejus opuscula: tribus summis Pontificibus gratus fuit, & intimus, ut epistolæ mutuò datæ fidem faciunt. „

† 1134. 18. Decemb.

V. VENERABILIS HILDEBERTUS.

Patriâ Vindocinensis.

Hildebertus piis, etsi mediocris fortunæ parentibus in Castro Lavorzinensi, seu Laverdini ad Montem aureum in agro Vindocino natus est anno 1057. A puero disciplinis bonisque artibus institutus, magistróque usus fuit Berengario, tunc eruditionis laude præ cæteris insigni. Nec incautus, ut puerilis ætas solet, Magistri errorem hausit; nihil quippe ex pestiferâ ejus circa sacram Eucharistiam doctrina mutuatus, intemeratam sanámque (i) in scriptis suis de tanto mysterio præfert sententiam. Sed in doctorem tamen suum non ingratus, ubi de sincera ejus, etsi serâ, pœnitentia certior factus est, Epicœdium illi cecinit, virúmque laudibus exornavit ultrà fortè quàm satis erat. Primos adolescentiæ annos sic emensus ad sacrarum literarum studia se contulit. Tunc verò ad sacrum Cluniacense Cœnobium, quod S. Hugone Abbate disciplinarum omnium laude florebat, accessit, monasticúmq; (k) statum amplexus fuit. Inde eum Hoellus Episcopus Cenomanensis, eruditionis ejus famâ permotus, Cenomanensibus scholis præfecit, & anno 1092. cùm ætatis annum ageret 35. in Archidiaconum adlegit, quod munus per annos 5. administravit, nec tamen (uti contra Cardinalem Baronium Hildeberto paulò iniquiorem famam ejus Antonius Beaugendre egregiè tuetur) post acceptum honorem illum vitam solutiorem exercuit.

Magistro utitur Berengario, cujus errorem non hausit. Cluniacense Cœnobium ingreditur.

His gradibus Vir ille præclarus ad Episcopatûs honorem viam sibi paravit. Defuncto quippe Hoello Episcopo in ejus locum A. 1097. quadragenarius successit, non sine magnâ quidem partium dissensione in Præsulem ordinatus, prout & post illud tempus plurimas factiones sibi adversantes superare necesse habuit. Multa inprimis à Guillelmo Rufo Angliæ Rege perpessus fuit. Is enim, quòd Cenomanensem Comitatum suæ ditionis esse contenderet, indignè tulit Hildebertum, solo Heliæ Comitis Cenomanensis nutû, séque inconsulto collatum munus accepisse. Exorto propterea Regem inter & Comitem funesto bello, non Cenomanensis modò Ecclesiæ ditiones à Rege devastatæ, sed ipse etiam Hildebertus proditionis primùm accusatus, tum manibus pedibúsque constrictus tetrum in carcerem proditoriè injectus fuit. Ne tantis quidem ærumnis fractus Hildebertus maluit annum integrum in miseria & deterrimo situ jacere, quàm oblatam sibi conditionem, ut per attactum igniti ferri innocentiam probaret, accipere, quia id sacris Canonibus vetitum erat. Eam quippe consuetudinem

In Episcopum Cenomanensem assumptus, multa pati cogitur.

(i) Hoc patet ex ejus eruditissimo Tractatu de sacra Eucharistia, ex ejus explanatione Missæ, è Poëmate de Sacrificio Missæ, & de Sacra Eucharistia, ex ejus Sermonibus, & aliis passim.
(k) Ant. Beaugendre in vitâ, & multò solidiùs id evincit *in advertendis quibusdam* ad calcem Opp. Hildeberti.

nem, prioribus seculis usitatam, jure abrogavit Ecclesia; quòd videretur eos, qui tale probationis genus usurparent, & Deum tentare, & periclitari, ne innocentes opprimerent.

Postquàm verò Guillelmus Rufus, Rex Angliæ, in venatû miserè peremptus fuit, ex carcere quidem Hildebertus eductus fuit, non mitiorem tamen Henricum ejus successorem expertus fuit. Is enim defuncti fratris vestigiis insistens, dirui turres Ecclesiæ Cennomanensis Regiæ arci imminentes jubebat. Sed cùm jussis non obtemperaret Episcopus, bonis iterum omnibus spoliatus, ad tantam rerum omnium penuriam redactus est, ut cùm ad Pictaviense Concilium inopiæ causâ se conferre non posset, ejusmodi excusationem Apostolicæ Sedis Legatis adferre compulsus sit. Nec amborum modò Regum exagitatus odiis, sed etiam Consulum, ut ille vocat, Cenomanensium contumeliis impetitus est; qui ut Henrici gratiam captarent, toto triennio Præsulem lacessere non desistebant. Quare tot oppressus malis Romam iter capessit, tum ut apud communem parentem solatii quidpiam inveniret; tum ut ejus nutû Episcopatum abdicaret, & Cluniacum se denuò reciperet, ut cum pace reliquum vitæ tempus in Monasticis exercitiis transigeret; quamquàm non Romæ, sed Saviniaci Papam Paschalem II. invenerit. Hic autem viri indole, doctrinâ, industriâ, animarum curâ permotus non solùm à proposito Pontificatum deponendi eum deterruit, sed & expresso scriptis mandato ad Ecclesiam, curásque pastorales remisit.

Cenomanum igitur vel invitus rediit, civitatémque magnâ tandem tranquillitate fruentem reperit. Helias enim armis & auxilio Fulconis Richini Andium Comitis, qui filiam ejus Heremburgam sibi desponderat, devicto Anglorum Rege Henrico I. Urbem in suam iterum ditionem redegerat. Constituta sic satis pace mox denuo confligandum ipsi fuit cum Henrico quodam priscorum hæreticorum deliramenta non pauca revocante. Quo vix superato & expulso novas expertus est molestias. Technis etenim Rotroci Comitis Mauritanensis, ejúsque matris, & dapiferi Humberti, circumventus duro præter omnem opinionem carceri cum Hugone Cenomanensi Decano se mancipatum vidit. Tantus porrò luctus Clerum, & populum Cenomanensem, ob captivitatem sui Præsulis invasit, ut nihil non tentaverint pro captivorum obtinenda relaxatione. Hinc privatorum gemitus; hinc celebrata publicè jejunia; hinc indictæ solemnes supplicationes: hinc tandem Clerici parati etiam Cruces ipsas & vasa sacra pro redemptione captivi Pastoris impignorare, vendere, frangere. Quod ut Hildebertus rescivit, plus Ecclesiæ honori & libertati, quàm suæ consulens, toto nisu ne fieret prohibuit. Pace tandem multis post annis inter Ludovicum Crassum Francorum Regem, & Henricum Anglorum Regem inita, ac inter eos etiam composita, qui utrique parti adhæserant, captivi utrinque dimissi. Sícque Comes Rotrocus è carcere Cenomanensi & Hildebertus Episcopus cum Hugone Decano suo è Mauritanensi carcere post exantlata dira tormenta restituti sunt.

Cleri populíque studia in suum Præsulé.

Vinculis verò solutus Hildebertus dissipatam pravísque moribus imbutam plebem ad saniorem mentem revocare summoperè annisus fuit. Quia verò ad institutionem populi multùm conferre solet Clericorum exemplum, Canonicos Ecclesiæ Cenomanensis, qui belli turbarúmque tempore à vera pietatis norma longè deflexerant, quà exemplo, quà monitis suis, ad meliorem frugem reducere satagebat. Hæc ipsi præcipua sollicitudo. Hanc quasi summam rerum inprimis curabat; sed tamen, quæ ad exteriorem Ecclesiæ apparatum, ad ædificiorum restaurationem, & augmentum spectabant, non negligenda duxit: imoverò tam strenuam iis operam posuit, ut mirum sit, virum non semel omnibus fortunis spoliatum, & ad extremam inopiam redactum, ea præstare potuisse, quæ in Gestis Cenomanensibus recensentur. Si quis verò sit conjecturæ locus, tantas opes & pecunias, quantas construendis ædificiis, ornandísque Ecclesiis insumpsisse narratur, nonnisi ex liberalitate Regum, Præsulum, & Magnatum, quos in variis vitæ casibus adiit, quibúsque acceptissimus fuisse traditur, hinc & inde coacervâsse traditur.

Ejus de emendandis populi,

inprimis verò Cleri vitiis

Itemq; de ornandis ecclesiis cura.

Nec ornandæ tantùm & ditandæ Ecclesiæ suæ, cæterísque & Urbis & Diœcesis Cenomanicæ insudavit Hildebertus: erga Monachos in suburbio Cenomanensi, quos specialiter *fratres suos & filios* vocare solebat, propenso fuit animo; varia illis munera aut procuravit à Regibus & Optimatibus, aut ipse

Monachis Cenomanensibus favet.

ipse contulit, & plures concessit ecclesias; devotissimóque erga S. Domnolum Cenomanensem Episcopum, & illius Monasterii, rogatu & consilio sancti Germani Parisiensis Episcopi, Fundatorem, pietatis sensu permotus, sacrum ejus tumulum reverenter primus aperuit an. circiter 1124. præsente Fulcone juniore, Andegavensi Comite, magnáque totius regionis & Optimatum ejus frequentia, qui omnes miraculorum in hac solemnitate, ad invocationem sancti Domnoli à Deo patratorum, fuerunt oculati testes.

Archiepiscopus Turonensis eligitur.

Porrò anno sequenti 1125. Gilleberto Turonensi Archiepiscopo è vivis sublato, in ejus locum Hildebertus, ferè licèt septuagenarius, & renitens, suffectus est. Cùm enim, ut Cenomanensis Episcopus, & ob id suæ sedis privilegio Suffraganeorum Episcoporum primus, vacantem Ecclesiam Metropolitanam administraturus, Turones advenisset, unanimi Cleri populíque consensu in Archiepiscopum electus est. Et quidem in nova hac dignitate constitutus sicut dum esset Cenomanensis Episcopus, nihil minuerat de cibi & potûs parsimonia, de strati duritie, de cilicii asperitate, de vigiliis & orationibus, quibus dum Monachus viveret, corpus domare didicerat; sic nec in Archiepiscopatu, quamvis senio jam penè confectus, de solitis sibi pœnitentiæ exercitiis remisit. Sic semper sibi parcus, & naturæ necessitatibus paucissima indulgens, erga pauperes rerum suarum profusus, in Ecclesias munificus, omnibus humanus & gratus; sed erga populos suæ curæ commissos Pastor semper extitit vigilantissimus.

Concilium provinciale celebrat.

Hinc ad Cleri populíque mores aut reformandos, aut in melius informandos animum intendit. Nannetense etiam Concilium Provinciale coëgit, quò præter Provinciæ Episcopos acciti sunt diversis è locis insigniores illarum partium Abbates, præcipuíque doctrinâ & pietate viri, ut deformatam penè illius Provinciæ Ecclesiam restauraret, lapsam disciplinam restitueret, Ecclesiasticósque mores à pietate devios ad meliorem frugem auctoritate Ecclesiastica reduceret. Inprimis verò curavit incestas nuptias tollere, fœda sacerdotum conjugia solvere, maximéque turpem illam inveteratámque consuetudinem amovere, quà sacrilegarum hujusmodi nuptiarum proles ad Canonicas Præbendas, & ad Sacerdotia ipsa quasi hæreditario jure accedebat. Hos autem abusus solenni Patrum Decreto indictâ anathematis pœna proscripsit.

Cùrat, ut populis benè sit.

Nec Ecclesiasticas modò res composuit, sed populorum etiam oneri levando operam navavit. Ipse quippe Conanum tunc Britaniæ Comitem eò deduxit, ut in ipso Concilio, & in manibus Patrum duo usu recepta jura plebíque gravissima, ultrò abdicaret. Cùm primùm enim alteruter ex conjugatis, sive maritus, sive uxor obierat, defuncti mobilia omnia, in grave prolis detrimentum, Comitis fisco cedebant. Nec levior injuria miserè naufragantibus inferebatur, dum quidquid illis, sive ex mercibus, sive ex navalis supellectilis reliquiis supererat, totum id sibi Comitis fiscus vindicabat. Comitis autem animum pro innata facundia ita demulsit Archiepiscopus, ut vel ipse iniquis hujusmodi vectigalibus renuntians, enixè postularet, ut anathematis pœna in refragantes indiceretur. Hæc autem præclara gesta mirum, quàm brevi temporis spatio Præsul noster absolverit, omnia perfecta completáque fuerunt.

Magna ævo illo authoritate valet.

Quanti autem nominis, & authoritatis ævo illo in Ecclesia fuerit Hildebertus, vel id maximè testatur, quòd in illo celebri dissidio, quod inter Anacletum Pseudo-Papam & Innocentium II. legitimum Pontificem intercessit de summo Pontificatu, D. Bernardus, unanimi Cardinalium consensu, summus quasi tantæ quæstionis electus arbiter, tantoperè Hildeberti suffragium ambierit. Et quidem initio Hildebertus Petro Leonis, sive Anacleto, utpote pluribus suffragiis electo, faverat; quippe qui unam supra viginti voces sortitus fuerat, Innocentius autem septem tantùm supra decem. Quo comperto, Anacleto, priori pluralitate vocum electo, Hildebertus bonâ fide adhæserat. Id animadvertens S. Bernardus, simul & quanti foret momenti, si Hildebertus, cujus pietatis & doctrinæ fama per universam ferè Ecclesiam pervolârat, quíque totius Britanniæ Metropolitanus erat, cum suis suffraganeis Episcopis ab Innocentio deficeret, epistolam ad ipsum misit omnino patheticam, quâ ipsum ab Anacleto diverteret, & ad Innocentium, ut legitimum Pontificem revocaret, ut & reipsa revocavit. A pluribus quippe annis inter se D. Bernardus & Hildebertus sanctæ necessitudinis fœdus inierant, ut liquet ex epistola

18.

18. Lib. 3. Hildeberti ad S.Bernardum, quâ *intra sacrarium*, ut loquitur, *ejus amicitiæ* enixè petierat admitti, & ex Epistola 19. ejusdem Libri D.Bernardi ad Hildebertum, totâ mellifluâ, & ejus laudibus fulgenti: Unde in præfata Epistola, quam ei de illius percelebris dissidii negotio scribit, ei se tanquam familiari & noto, quod æquum & Ecclesiæ censebat utile, suggerere dicit, *ne tantam*, inquit, *Ecclesiæ columnam concuti contingeret.* Quibus monitis libenter acquiescens Hildebertus totam Armoricam, & consiliis, & exemplo ad partes legitimi Pontificis Innocentii traxit, & ei cum universa ipsa deinceps constanter adhæsit.

Magnâ etiam authoritate valuit apud S. Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem. Cùm enim accepisset, quàm gloriosè sanctus hic Archipræsul de Græcis processionem Spiritûs sancti à Filio impugnantibus triumphâsset, illum obnixè rogavit, ut rationum momenta, quibus in publica disputatione coram Summo Pontifice illorum errores in Concilio Barensi confutârat, scripto tradere dignaretur: quod ad ejus preces egregiè præstitit S. Anselmus. Sic Hildeberti curis & rogatui universa Ecclesia debet eximium illum S. Anselmi Tractatum de Spiritu sancto. Id verò liquet ex eorum reciprocis Epistolis 9. scilicet, 11. & 13. Lib. 2. & è Guillelmo Gemeticensi Hist. Norman. Lib. 6. cap. 9.

S. Anselmo author est, ut scribat Tract. de S. Spiritu.

Denique Venerabilis Antistes tot curarum spinis inoffenso calle superatis, toties repetitâ facultatum omnium jactura, tot exiliis, & propriæ etiam personæ identidem vexationibus toleratis, tot calumniarum injuriis, sola patientia, & in Deum confidentia dilutis, tot denique laboribus pro Ecclesia Dei & Ordinis sui dignitate tuenda susceptis obdormivit in Domino XV. kal. Januarii, sive decimo octavo mensis Decembris anno 1134. postquàm Ecclesiam Cenomanensem per octo & viginti annos, ut ipse testatur epist. 31. lib. 3. & Turonensem per annos sex, & totidem menses in summa reum varietate sanctè, sapientérque rexisset.

Obiit XV. Cal. Jan. 1134.

Multa scripsit (1) tam prosa quàm versu, quorum editionem promiserat *Stephanus Baluzius* præfatione ad Lupum Ferrariensem, atque in Epistola an. 1680. data ad Fridericum Benedictum Carpzovium testatus est, se elegantis Scriptoris Opera contulisse cum multis antiquis exemplaribus, & pleraque se habere tunc necdum edita, & Notas in eum comparâsse historicas. Interim D. *Antonius Beaugendre* Presbyter & Monachus è Congr. S. Mauri rem feliciter executus, atque Operum Hildeberti præclaram editionem adornavit, in qua & à *Jacobo Hommey* in Supplemento Patrum publicata adhibuisse se, & à D. Baluzio concessa quædam, & ex *D. Philippi Loyante* schedis, qui & ipse Hildeberti Epistolas illustrandas in se susceperat, accepta nonnulla in usum vertisse, se profitetur. Prodiit Beaugendrii Hildebertus; cui & vita ejus, & notæ, & *MARBODI* Redonensis opuscula addita sunt, Paris. 1708. Quæ singula in illis contineantur, retulit Fabricius in Bibliotheca Latina IV. 2. Separatim vel sparsim edita, à Caveo, & diligentiùs ab Oudino recensentur, ubi etiam de pluribus codicibus MSS. Tom. 2. pag. 995. seq. Nos in Sodalium nostrorum gratiam, qui editione *P. Beaugendre* carent, opuscula, eorúmque argumenta ordine referemus.

Beaugendre ejus Opera edit. Paris. 1705.

Epistolæ centum & viginti, quas inter additæ sunt veteribus triginta novem recentes. Prudenter verò Editor in tres libros distinxit. In primo igitur collocavit, quæ pietatem Christianam & vitam Asceticam, sive, ut Hildebertus ipse loquitur, Contemplativam spectant: in Libro II. quæ ad dogmata Catholica, seu Disciplinam Ecclesiasticam pertinent: in Libro III. quæ meram in amicos familiaritatem, & honestam urbanitatem exprimunt. Accessit appendix Epistolarum, quæ nunquam editæ, recenter post præcedentes jam excusas detectæ fuerunt: Eduardus enim Brown nonnullas ex Epistolis Hildeberti edidit Londini fol. 1690. in appendice ad Orthuini Gratii fasciculum rerum expetendarum, fugiendarúmque.

Sermones, seu Conciones centum & quadraginta, sive quas in frequentibus Synodis, & Episcopus & Archiepiscopus, ad suæ Diœceseos secundos Pastores mirâ doctrinâ & pietate refertas habebat. Sic & ovibus docilitatem, & Pastoribus diligentiam inspirabat efficacibus illis & verbis, & rationum momentis, quæ in ejus concionibus passim advertimus. Magnoperè Cl. Editoris consilium laudandum est, quòd quid utilitatis, vel etiam piæ oblectationis ex

(1) Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. in Hildeberto, quam verò Baluzii epistolam ad Carpzovium citat, legesis in Schellhornii amœnit. lit. Tom. VIII. pag. 627.

ex Hildeberti nostri sermonibus Lector percipere possit, breviter indicaverit; & ea, quæ sive ad Ecclesiæ dogmata, sive ad antiquos Ecclesiæ ritus & disciplinam, sive tandem, quæ ad dirigendos in quocunque statu Fidelium mores attinent, in synopsin quasi redacta ei ob oculos posuerit. Nonnullos ex his Sermonibus exhibet Combefisius in Bibliotheca Concionatoria.

Exceptiones, seu, ut alii, *Excerptiones Decretorum*, quas in unum volumen, ut ait, ordinare disposuerat, & quarum jam partem expleverat, ut ex ejus Epistola 27. lib. 2. intelligimus; quas quidem per curas Episcopales non illi licuit absolvere, sed quas, iis quantocyus posset excussis, ibidem se spondet ad umbilicum deducturum. Notat verò Cl. Beaugendre hoc Opus, seu Operis initium, in nullo ex plurimis, quos viderit mss.is Hildeberti reperiri; nec tamen dubitandum esse, quin ejus Author ipse sit, cùm id in hac (27.) epistolâ disertè affirmet.

Vita S. Radegundis Reginæ. Hanc S. Radegundis vitam ad R. P. Mabillonium à R. P. D. Claudio Stephanotio, rerum antiquarum studiosissimo, olim transmissam ipse Mabillonius, cùm se quandoq; offerret occasio, juris publici facturum proposuerat. Verùm gravioribus intentus studiis, solùm interim in illam V. Hildeberti Prologum, Tom. I. Analectorum suorum inseruit, & opusculum ipsum Antonio Beaugendre Hildeberti lucubrationes quaquaversùm investiganti evulgandum amicè dimisit. Hanc autem sanctæ Reginæ Vitam præfatus Stephanotius è duobus optimæ notæ mss. Codicibus Regulis Ecclesiæ Collegiatæ sanctæ Radegundis Pictaviensis eruerat, in quorum antiquiore, paginâ primâ, depictus cernitur Episcopus, sacris vestibus indutus, qui flexis genibus Librum offert sanctæ Radegundi coronatæ, nigrâ veste & sanctimoniali indutæ, & sedenti, quæ & ipsius capiti infulato coronam imponit, supra quam scriptum est antiquo charactere vocabulum hoc: HILDEBERTUS EP. Circa caput autem beatæ Reginæ, sic scriptum est: S. RADEGUNDIS REGINA. Assistunt autem ei duæ Sanctimoniales nigris vestibus similiter indutæ, cum his vocibus: S. AGNES. S. DISCIOLA. Subtus autem, in Iconis margine, leguntur hi duo versus:

Crimina Pastoris tanti mercede laboris
Christus condonat, & eum Regina coronat.

Quænam autem fuerint Sanctimoniales, sanctæ Radegundi assistentes, discimus è Gregorio Turonensi: Et quidem de S. Disciola, Historiæ Francorum Lib. 6. num. 9. ubi pretiosa ejus mors enarratur; de S. autem Agnete Lib. 9. n. 42. ubi in suo diplomate ibi relato S. Radegundis, eam à S. Germano Paris. Episcopo, in Abbatissam benedictã fuisse asserit. Utramque verò ut Sanctam coli in Ecclesia Pictaviensi III. Idus Majas, notat Ruinartius in suis ad Gregorium Turonensem Notis, & ut Sanctas invocari in Litaniis Pictonicis, quæ ab Henrico Ludovico Castaneo, Episcopo Pictaviensi vulgatæ sunt. Hanc autem Iconem, ut eximium antiquitatis monumentum, graphicè ad Originale descriptam, & à Beaugendre, quàm exactè fieri potuit, insculpi jussam, ad vitæ initium Editor censuit Lectori exhibendam.

Vita S. Hugonis Abbatis Cluniacensis è Surio 29. Aprilis & ex Bibliotheca Cluniacensi, ad ms. Cluniacense recognita. extat etiam in Actis Sanctorum Tom. 3. April. 29. pag. 634. - 648. cum Notis Henschenii.

Tractatus de Querimonia & Conflictu Carnis & Spiritûs, seu Animæ, editus an. 1684. in Supplemento R. P. Jacobi Homey Augustiniani; ubi primum illi locum assignavit inter fragmenta Opusculorum Hildeberti. Hunc autem Tractatum inter Opuscula dubia Hugonis Dufoliet recensuit Dupinius in Indice Authorum Ecclesiasticorum seculi XII. suæ Historiæ part. 2. pag. 951. Quod sanè non fecisset, si copiam habuisset Manuscripti Corbeiensis, quo Beaugendre usus est, satis ampli in fol. sexcentorum ad minus annorum, ubi continentur Opera istius Hugonis, inter quæ nullum omnino reperitur, quod, nec vel titulo ad Conflictum hunc carnis & spiritus accedat. Porrò tantùm abest, ut fuerit Monachus Corbeiensis, ut nec unquam Monachum fuisse, nec Benedictinum, ipsa ejus Opuscula clament, sed ubique Canonicum Regularem S. Augustini, cujus capite de Temperantia sibi & suis *regulam tenendam* asserit.

Moralis Philosophia, seu *Tractatus de Honesto & Utili* ex ms. Colbertino n. 2662. & Victorino 759. nondum editus. In hoc autem Tractatu præ cæteris Auctoribus Senecæ potissimùm sententiis è libro de Clementia desumptis utitur Hildebertus. Illum verò concinnâsse è plurium prophanorum libris cum Editore credimus, dum adhuc juve-

juvenis humanioribus literis daret operam, & illorum libros præ manibus haberet, quod è frequentioribus Poëtarum citationibus evinci potest. Non dubium igitur, quin ex frequenti lectione Senecæ, Ciceronis, Sallustii, & aliorum priscæ ætatis eloquentiæ principum, quos Hildebertus adhuc juvenis assiduè versaverat, & quorum in hoc Tractatu præcipuas sententias, ut ex celebrioribus Poëtis collegerat, illum sibi formaverit concisum & elegantem stylum, multa paucis differentem, & bonos sales ubique spargentem; quem in ejus Operibus, sed præsertim in Epistolis, mirati sunt hucusque omnes eruditi.

Tractatus Theologicus ex mſ.to Lyrano 600. circiter annorum, nondum editus. Ex quo Theologiæ Scholasticæ illius ævi auctores non modicum subsidium, sive illorum doctrinæ substantia spectetur, sive etiam ordo attendatur, desumere potuisse existimat Beaugendre, ut jam aliàs dictum.

Brevis Tractatus de Sacramento Altaris ex mſ.to Colbertino num. 2662. nunquam editus.

Expositio Missæ è mſ.to Colbertino n. 6101. nondum editus. Ex hoc autem initium Expositionis Missæ à Melchiore Hittorpio Coloniæ editæ anno 1568. è vetustis Codicibus, quos non designat, desumptum esse manifestum fit, ex verbis scilicet ejusdem ipsissimis, usque ad Introitum Missæ, à quo sunt omnia omnino diversa.

Metrica.

Libellus de quatuor virtutibus è mſ. Colbertino n. 6327. nondum editus. Nihil aliud est, quàm synopsis sententiarum & præceptorum moralium ab ipso in Tractatu de Morali Philosophia collectarum ad suum ipsius comodum, aut etiam institutionem juvenum, quibus ejus lucubrationes ad mores informandos tradebantur; quod quidem de se testatur Petrus Blesensis, Epist. 102. ad R. Archidiaconum Nannetensem de Puerorum Institutione his verbis: *Profuit mihi, quod Epistolas Hildeberti Cenomanensis Episcopi styli elegantia & suavi urbanitate præcipuas firmare, & cordetenus reddere adolescentulus compellebar.* Quid ni ergò & ejus carmina ad juvandam puerorum memoriam composita, & quæ, teste Orderico Vitali Ecclesiasticæ Historiæ lib. 10. pag. 770. non solùm in Gallias spargebantur, sed etiam Romam transferebantur, & *dicacium scholis*, ut ait, & *Didascalis Quiritum* admiranda videbantur, & etiam illis fortasse memoriter discenda imponebantur.

Versus de Mysterio Missæ è Bibliothecis Patrum. Quando hoc carmen concinnârit Hildebertus, incompertum habetur. Probabilius est illud composuisse, vel cùm adhuc sub sancto Hugone Cluniaci moraretur, vel cùm Scholarcha Cenomanensis effectus est, tum cùm illud multùm intererat, ut ab erroribus Berengarii, cujus in humanioribus auditor fuerat, imunem omnino se præstaret, & scripto etiam publico probaret; quod & duobus præcedentibus Tractatibꝰ, & præsenti poëmate effecit.

Passio S. Agnetis V. & M. ex mſ.to S. Mariani Autissiodorensis. Invenitur typis editum Francofurti anno 1624. Wechelianis apud Danielem & Davidem Aubrios, & Clementem Schleichium. Idque etiam nomine Hildeberti vulgatum est à Barthio lib. 31. Adversariorum Commentariorum, & ab A. Rivino Lipsiæ 1637. cum decem homiliis Hildeberti: sed prolixius eo, quod extat in mſ.to S. Mariani Autissiodorensis, cui ex undecim capitibus, in quæ in Barthiano dividitur, desunt ferè duo ultima capita, quæ huic San-Mariano Editor subjunxit. Christianus Daumius ad Paulinum Petrocorium scribens hanc S. Agnetis Passionem non Hildeberti, sed Alexandri Esseni esse contendit, nixus authoritate Balæi & Mſ. Jo. Schöferi.

Vita B. Mariæ Ægyptiacæ edita apud Bollandum Tom. I. April. 2. pag. 83.--90.

Carmina Miscellanea.

E quibus jam typis vulgata fuerunt. 1. *Epitaphium Berengarii* in Bibliotheca PP. Lugdun. Apud Albericum in Chronico ad an. 1115. p. 226. *Hildebertus celebratur Berengarii Turonensis discipulus, versificator & dictator egregius, ut apparet ex non paucis, quæ fecit. Epitaphium quoque ejusdem Berengarii scripsit magnificè in versibus quinquaginta duobus, sed in eis laudum modum excessit, qui etiam Canonem metricè exposuit.* 2. Sugerii Abbatis S. Dionysii epitaphium in editione Mabilloniana Operum S. Bernardi. 3. De Partu B. Virginis: *Sol, cryſtallus* &c. in Supplemento Homeyii. 4. De Roma: *Par tibi Roma nihil.* 5. Item de Roma: *Dum simulacra mihi.* 6. Oratio prosodica & devotissima ad tres Personas SS.mæ Trinitatis, in Supplem. Homey. 7. In Natali Domini Prosa in Bibl. Patrum. 8. Liber de Exilio suo: *Nuper eram locuples.* in Supplem. Homeyii,

meyii. Varias lectiones Codicis Lipsiensis in hoc Carmine offert Leyserus in Historia Poëtarum medii ævi pag. 389. ubi & de aliis ejus carminibus plura, quæ III. 15. Epist. Hildebertus *ingenioli sui filias* appellat. 9. De Matrimonio: *Affines consanguineos* apud Wolfgangum Lazium. 10. Plura brevia & sacra Epigrammata. Pro coronide afferam carmen de Hermaphrodito.

Dum mea me mater gravida gestaret in alvo,
Quid pareret, fertur, consuluisse Deos.
Phœbus ait: Puer est; Mars fœmina, Junóque neutrum:
Jam qui sum natus, Hermaphroditus eram.
Quærenti lethum, Dea sic ait: Occidet armis,
Mars cruce, Phœbus aqua: sors rata quaque fuit.
Arbor obumbrat aquas, ascendo, labitur ensis,
Quem tuleram casu, labor & ipse super.
Pes hæsit ramis, caput incidit amne, tulique
Vir, mulier, neutrum, flumina, tela, crucem.

Præter hæc Opera in editione Beaugendriana desiderantur adhuc Hildeberti quædam alia, nimirum *Historia miraculorum Exoniensis Ecclesiæ*, cujus ipse mentionem facit lib. 3. epist. 3. ad Clarembaldum: *Statuta Synodalia pro diœcesi Cenomanensi*, de quibus consule Beaugendrii præf. p. xiv. Liber *de virginitate servanda*, quem ante annos triginta composuisse se scribit II. 45. Epist. ad eúmque respicit sermone 3. pag. 677. vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. pag. 759. seqq.

Beaugendre Hildeberti biographus.

Vitam Hildeberti ex ejus scriptis & veterum monumentis concinnè adornavit Cl. Editor, *Antonius Beaugendre*, suæque editioni præmisit, quam nos compendiario stylo delibavimus.

† 1136. xiv. kal. Januar.

VI.
DROGO
S. R. E. Cardinalis, & Episcopus Ostiensis.

Ejus patria, & vita claustralis.

DRogo ex territorio Remensi ortus, Religionis habitum suscepit à pueritia in Asceterio S. Nicasii Remensis sub Joranno Abbate, cujus post strictioris vitæ tirocinium, & eximiæ virtutis ac prudentiæ specimen ab eo editum, Prioris claustralis dignitatem assecutus est. In hoc munere obeundo sodalibus adeò se charum exhibuit, & exteris amabilem, ut Bartholomæus Laudunensis Episcopus, qui ejus conversatione pridem usus fuerat, statuerit eum Abbatem Monachis Benedictinis præficere, quos apud S. Johannis Laudunensis cœnobium, Monialibus regia auctoritate ob spurcitiam ejectis, subrogaverat anno 1128. Frizonius qui mutationis hujus gloriam Drogoni specialiter attribuit, patriam ejus ac professionem omnino reticet: at Hermannus lib. 3. de Miraculis S. Mariæ Laudunensis gradus à Monachatu ad dignitates clariùs aperit & prosequitur, cujus fragmentum Domnus Guillelmus Marlotus Historiæ Remensis Tom. II. lib. 2. cap. 28. reddidit, ob id maximè, ne quis Drogonem cœnobii S. Nicasii alumnum fuisse neget, eo quòd Robertus de Monte, Trithemius & recentiores quidam non meminerint.

Abbas præficitur Cœnobio S. Joan. Laudun.

Auctor Historiæ Cardinalitiæ, qui illud etiam tacuit, refert professionem ab Abbatibus requiri solitam coram Bartholomæo Laudunensi edidisse, juxta Concilii Aurelianensis primi decreta. Cæterùm quàm se providum, sagacem & strenuum novellæ suæ familiæ dispensatorem & villicum exhibuerit, vel ex hoc intelligi potest, quòd Innocentius II. cognita ejus eruditione, & in rebus agendis solertia, quibus inprimis usus est in Concilio Pisano, ad Cardinalatum & Episcopatum Ostiensem Pisis evexerit in secunda promotione, mense Decembri anno 1136. quamvis adhuc eodem anno chartis quibusdam subscripsisse reperiatur titulo Abbatis S. Johannis Laudunensis.

Cardinalis & Ep. Ostiensis creatur.

Ejus Scripta.

Drogonis pietas & insignis doctrina elucet in Tractatu *de Passione Salvatoris*, quem collectores Tomo II. Bibliothecæ Patrum inseruerunt, & in *Soliloquiis*, quorum meminit Bibliotheca Belgica, aliísque nonnullis ingenii monumentis, in quibus elocutionis nitor & nervositas deprehenditur ferè æqualis stylo S. Bernardi. Auctor appendicis additæ ad Sigebertum anno 1138. quo & obiit, *Virum religiosum & sapientia clarum*, eum nominat, Nangius *Religione & facundia venerabilem*, & Necrologium S. Johannis Laudunensis xiv. Calendas Januarii his verbis: *D. piæ memoriæ Drogo Ostiensis Episcopus, & Apostolicæ Sedis Cardinalis, primus Abbas nostræ Congregationis, & Mathildis ejus soror, in quorum obitu habemus quindecim solidos annuatim.* Vid. Marlotum l. c. cap. 33. pag. 287.

† 1137.

VII.
EADMERUS
Episcopus S. Andreæ in Scotia.

SAtis laudâsse *Eadmerum* videri possem, si illud modò dicerem, quod The-

Theseus Pirithoo, hoc ipsum S. Anselmo Cantuar. Archiepiscopo fuisse. Sed à singulari etiam doctrina atque eruditione majorem in modum comendandus mihi est, cùm vix ulli Scriptorum seculi XII. fuerit secundus. Adjiciam igitur alia pluscula ex Guillelmo Malmesburiensi, Joanne Lelando, Henrico Warthono, atque ipso Eadmero, seu ex *Historia Nova*, cujus ipse author celeberrimus habetur.

Nascitur in Anglia. Natus in Anglia, atque Cantuariæ educatus primam ætatem Musis consecravit. Mundi posteà pertæsus Monachus factus est Cantuariensis Ord. S. Benedicti in S. Salvatoris Cœnobio Congregationis Cluniacensis. Primùm (m) orbi innotuit per S. Anselmum, qui ex Abbate Beccensi anno MXCIII. à Guilielmo Rufo Archiepiscopus Cantiorum, persuadente Hugone Comite Castrensi factus est. Hic Cantium civitatem nobilem veniens, & monachorum cùm ingenia tum virtutes judicio quodam perpendens, solum ex tanto numero Eadmerum delegit sibi comitem; futurum putans, ut suis rebus ornamento & usui esset. Quæ opinio adeò Pontificem non fefellit, ut *Eadmerus*, orta gravissimâ contentione inter patronum suum & Guilielmum Rufum ne latum quidem unguem ab illo recesserit, quantumcunque adversâ fortunâ presso. Neque hoc officii in Anglia tantùm erga Episcopum exhibuit: exulem secutus est Romam usque; ubi quanta in æstimatione apud Urbanum II. Pontificem Maximum fuerit, colligere possumus ex Guillielmo Malmesburiensi, qui Libro I. de Gestis Pontificum Angliæ agens de S. Anselmo ista scribit: *Obedientiæ pertinax custos, cùm Archiepiscopus liberæ potestatis esset, rogavit Papam Urbanum, ut sibi aliquem proponeret, cujus jussis vitam disponeret. Is Eadmerum exhibuit: cujus Anselmus jussa tanti faciebat, ut cùm eum cubili locâsset, non solùm sine præcepto ejus non surgeret, sed nec latus inverteret.*

Monach9 Cantuariensis factus

S. Anselmo comes jungitur.

quocum Concilio Barensi interest. Interfuit cum eodem S. Archiepiscopo anno MXCVII. Barensi Concilio, prout ipse his verbis testatum facit: „Inter hæc ego Patri Anselmo per „omnia præsens aderam, paratus videlicet ad servitium ejus. Et quia „mihi ab infantia hic mos erat, semper „nova, quæ fortè, sed maximè in Ecclesiasticis, occurrebant, diligenti „intentione considerare ac memoriæ „commendare; dispositum Concilium, „loca & ordines personarum, modos „& examinationes causarum, curiosa „fortasse magis quàm sagaci mente & „oculo hinc inde, utpote qui priùs talia „non videram, modesto intuitu consideravi.„ Redux cum patrono in Angliam, ab eo, Regis ira & odio nihil territus, nusquam recessit. Quid, quòd nec officia, quæ vivo præstitit, mortuo denegavit. Anselmi enim funus impendiò curavit, corpúsque balsamo divinitùs aucto, ut ipse iterùm auctor est, inunxit.

Multa literis consignat: Anselmo terræ mandato, privatam vitam Eadmerus ducens, totus in calamum incubuit, multáque lectu dignissima literis consignavit. Subinde Romam, si Lelando credimus, denuò profectus est. Radulfus enim Archiepiscopus Cantuariensis Romàm petens, Anselmi judicium non malè secutus, Eadmerum comitem aptissimum accepit; non modò propter rerum Romanarum experientiam, verùm etiam linguæ cognitionem.

Commodùm in Angliam reversus fuerat, cùm Alexander Rex Scotiæ, missâ honorificâ legatione, eum à Radulpho Cantuariensi Archiepiscopo in Episcopum, Ecclesiæ S. Andreæ expetiit. Quàm ægrè Radulphus votis regiis annuerit, liquet ex literis ipsius ad Regem datis, in quibus inter cætera his usus est verbis: *Quasi oculum, aut dexteram à corpore nostro avellere quæritis.* Veniens igitur Eadmerus anno 1120. in Scotiam mox tertio die adventûs sui Pontificatum S. Andreæ Chenrimutensis quidem suscepit, consecrationis tamen munus nunquam obtinuit. Ipse enim (n) nimiâ Ecclesiæ Cantuariensis, cujus erat monachus, veneratione ductus, Ecclesiam Sant-Andreanam Cantuariensi subjicere, & à Radulpho Archiepiscopo consecrationem suscipere voluit. Contra Turstinus Archiepiscopus Eboracensis Ecclesiam Scotiæ ad jus suum spectare contendit. Alexander Rex neutri Anglorum Archiepiscopo Ecclesiam Regni sui subdi voluit, & Eadmero ut Romam profectus consecrationem à Papa obtineret suasit. Ejus rei authorem etiam habuit Nicolaum Priorem monasterii & Ecclesiæ Wigorniensis, qui Regi morem gerendum & Ecclesiæ Scoticæ libertatem asserendam monuit. Consilii verò hujus impatiens in Angliam redire constituit. Cùm autem

Episcopatus ei defertur,

quo se abdicat.

S 3

(m) Leland. de Script. Brit. cap. 147.
(n) Warthon Angl. sac. Tom. 2. p. 236. in Not. ad Nicol. epist.

autem urgeretur, ut annulum, quem à manû Regis susceperat, & baculum, quem desuper altare tulerat, priùs restitueret; aliàs omnem è regno exitum ipsi præclusum iri, intrepidè respondit: Annulum quidem quem de manu illius suscepi, libens reddam, eâ re, quòd nihil potestatis, quæ eô significatur, in illo accepi, Laico scilicet dante, cui tale quid nihil attinet. Baculum autem, quem super altare præsentibus duobus Episcopis sumpsi, ponam, ubi assumpsi, & eum dispositioni Jesu Christi commendabo. Dictum, factum. Scotiâ igitur relictâ Cantuariam anno 1121. veniens, ab Archiepiscopo & Fratribus suis lætè susceptus est. Diligebatur enim ab omnibus, & qui de absentia illius fuerant mœstificati, in præsentia illius facti fuerunt vehementer exhilarati. Cantuariæ verò continuè agebat, sicut olim, priusquàm in Pontificem electus esset, facere solebat. Conventum Monachorum non facilè deserens, sed more aliorum sese in omnibus habens. Annus autem volvebatur millesimus centesimus vicesimus secundus; postquam ampliùs quindecim annis vitam pientissimè actam protraxit. Plenus igitur dierum anno 1137. inter vivos agere desiit.

A. 1137. vita fungitur.

SCRIPTA.

EX Eadmeri Scriptis hæc sunt à *Gabr. Gerberonio* edita ad calcem Operum S. Anselmi Cantuar. Archiepiscopi, & post Henricum Warthonum Præfat. ad Tom. II. Angliæ Sacræ à Cl. *Fabricio* Bibl. med. & inf. Latinit. lib. V. pag. 210. recensita.

1. *Vita S. Anselmi* Cantuariensis Episcopi ab anno 1093. ad 1109. libris II. obvia etiam in editionibus Anselmi prioribus Coloniæ 1612. Parisiis 1630. & apud Surium 21. Aprilis, & in Actis Sanctorum Tomo 2. Aprilis p. 866. cum Notis Henschenii. Capita tria desiderata in editis, LXVI. LXVII. LXVIII. supplevit H. Warthonus Tom. 2. Angliæ Sacræ pag. 181.- 183. Fortasse etiam Eadmero debetur *Carmen de S. Anselmi miraculis*, editum primùm ab Edmundo Martene Tom. 6. monumentorum pag. 983.-987. quod incipit: *Cùm Patris Anselmi miracula plura ferantur.*

2. *Historia Novorum* ab Anno 1066. sive à Rege Angliæ Eduardo, qui Edgaro Patri successit, usque ad annum 1122. libri VI. expressi ex editione *Joannis Seldeni* Londini 1623. fol. cujus etiam Notæ eruditæ subjunctæ sunt: obviæ cum Spicilegio Tom. 2. Opp. p. 1588. sq. Ex libro primo novorum petita *Vita Lanfranci* Cantuariensis, quæ exstat in Actis Sanctorum Tom. 6. Maji 28. p. 848. & *Vita Anselmi* Tom. 2. April. p. 893.

3. Liber *de excellentia Virginis Mariæ*. pag. 135. *& de quatuor virtutibus, quæ fuere in B. Maria: Justitia, Prudentia, Fortitudine & Temperantia, ejúsque sublimitatibus*. pag. 143.

4. *De beatitudine Cœlestis Patriæ*. pag. 146.

5. Liber *de S. Anselmi similitudinibus* pag. 153.

Præter hæc à Gerberonio recensita exstant:

6. *Vita S. Wilfridi*, Archiepiscopi Eboracensis, vulgata à Mabillonio in Actis Benedictinis Sec. III. Parte I. p. 196. & ab Henschenio cum Notis Tom. 3. Act. Sanctor. April. 24. p. 293.

7. *Vita B. Bregwini*, Archiepiscopi Cantuariensis & Confessoris, apud Warthonum Tomo 2. Angliæ sacræ pag. 184.

8. *Vita S. Oswaldi* Episcopi Wigorniensis & Archiepiscopi Eboracensis, id. pag. 191.

9. *Vita S. Dunstani* (o) Archiepiscopi Cantuariensis, id. pag. 211. & *Epistola ad Glastonienses*, corpus ejus habere se perhibentes, pag. 222.

10. *Liber de miraculis S. Dunstani*. Compendium ejus apud Surium 19. Maji.

Nicolai, Prioris Wigorniensis, Epistola ad Eadmerum electum in Cathedram S. Andreæ, de primatû Sedis Eboracensis in Scotia apud Warthonum Tom. 2. pag. 234.

11. Eadmeri *Epistola ad Monachos Wigornienses* de electione Episcopi. idem pag. 238.

12. *Vita S. Odonis*, Archiepiscopi Cantuariensis, id. pag. 78. & apud Mabillonium Sec. V. Benedictin. pag. 283. *Osberno* perperam inscripta.

Inedita Eadmeri hæc memorari video:

De libertate Ecclesiastica volumen grande, de discordia inter Guilelmum Rufum Anglorum Regem, & Anselmum Cantuariensem. Vide Baleum II. p. 68. Meminit & Henricus Gandavensis cap. 7. & Trithemius cap. 372. de S.E. & II, 114. illustr. Benedict. qui ambo

(o) Sub Osberni nomine, sed minùs integra apud Surium 19. Maji. Vide Warthoni præfationem pag. XIII.

bo Emundum pro Eadmero appellant, sicut Pitseus quoque p. 199.

Instituta Christianæ vitæ.

Historiarum Collectanea. Vide Pitseum pag. 199.

De Gestis sui temporis, opus utrumque ab Historiâ Novorum in Anglia diversum, præter quam Historiam hexabiblon nihil se ab Eadmero scriptum aut vidisse aut legisse testatur Lelandus cap. 147.

Carmen *de S. Dunstano.* Aliud *de S. Eduardo Rege & Martyre*, cum Epistola alterius ad Eadmerum de matre S. Eduardi.

Liber *ex dictis B. Anselmi de monte humilitatis, & duobus ejusdem custodibus.*

Carmen *de rebus gestis S. Anselmi & S. Elphegi* Archiepiscoporum, carmine heroico.

Querela super morte S. Anselmi, carmine elegiaco.

De ordinatione B. Gregorii.

De Conceptione B. Virginis. Vide Thomam Jamesium in ecloga Oxonio Cantabrig. & Henrici Warthoni Præfat. ad Tom. 2. Angliæ sacræ pag. xv. Caveum ad annum 1221. Oudinum Tom. 2. pag. 1073.

Vita Petri primi Abbatis Cœnobii S. Augustini Cantuariensis.

Sententia de memoria Sanctorum, quos veneraris.

De commovendo super se manum S. Petri Apostoli.

De Reliquiis S. Audœni & aliorum Sanctorum in Ecclesiâ Cantuariensi.

De Gabriele Archangelo.

Epistolæ plures in Bibliotheca Cottoniana.

Atque hæc Eadmeri Scripta in Angliæ bibliothecis delitescunt, ex quibus, inquit *Gerberonius*, eruere ea omni nostro studio, omni amicorum ope & quibuscunque impensis non valuimus directis ad diversos hac de re schedulis. His igitur in scriniis delitescentes Eadmeri Thesauros ut feliciùs inquirat, cui facilius erit eos depromere, non solùm non invidemus, sed obnixiùs exhortamur.

VIII.

PETRUS Diaconus Casinensis.

† Circa An. 1140.

Romæ illustri loco natus

ROmæ natus illustri loco ex patre Ægidio, Gregorii Romanorum Patritii & Consulis filio, ex Comitibus Tusculanis, cùm quintum ageret ætatis annum, Beato Benedicto in monte Casino à parentibus oblatus fuit. Sub Girardo Abbate præceptorem habuit alium *Petrum*, etiam Diaconum, vulgò seniorem, quem ipse cap. 39. libri de Scriptoribus Casinensibus Institutorem suum, & declamatorem insignem vocat: *Petrus Diaconus institutor meus, declamator insignis, è civitate Theanensi, de qua oriundus erat, egrediens, Casinum advenit, atque ab Oderisio Abbate monachus factus est.* Tum laudat ejus Sermones de Septuagesima, de Dedicatione ecclesiæ, de Nativitate Domini, de Epiphania, aliósque quàmplurimos. Ab egregio hoc præceptore per octo ferè annos eruditus in virum sacris humanísque literis taliter eruditum evasit, ut inter elegantissimos Scriptores suâ tempestate sit habitus. *In physicis*, inquit Natalis Alexander, (p) *Mathematicis, Astronomia, Musica, peritum fuisse, Veterum, qui iis in studiis excelluerunt, breviati libri & illustrati, quidam etiam propriâ Minerva scripti testantur.* Unde Bibliothecæ & Archivo præfectus fuit. Ipse Petrus tituli amore non intactus in Diplomate Innocentii IV. pro confirmatione Abbatis Glanofoliensis se *Archibibliothecarium* (q) Sacri Cœnobii Casinensis nominavit. Anno verò Incarnationis Dominicæ MCXXVIII. ætatis autem ejus XXI. cùm Oderisius Girardi Abbatis successor Abbatiam reliquisset, ad exilium, æmulorum suorum faciente invidia directus est.

quinquennis B. Benedicto in monte Cass. offertur.

Sacris humanísque literis eruditus

In ipso autem exilio bonas horas non ignavo otio combussit, sed quàm multa literis consignavit; scilicet passionem beati Marci, & Sociorum ejus. Vitam egregii Confessoris Falconis. Vitam sancti Placidi discipuli sancti Benedicti. Vitam sancti Apollinaris Abbatis. Vitam Sanctorum Guinizonis & Januarii. Rhythmum de novissimis diebus, in quo juxtà literam videtur sequutus esse Apostol. Joañem, cùm idem Petrus sciret, quod ibidem scriptum est, finitum pro infinito. Destructionem & restaurationem Atinæ Urbis in beati Marci adjunxit historiam. Scripsit etiam Sermones hos: De festivitate B. Marci Sermones octo. Sermonem in vigiliam ejus. De vigilia SS. Nicandri & Marciani. Sermonem de Cœna Domini. Duos in Parasceve, in Sabbatho sancto. Homiliam de sancto

in exilio plurima scribit.

(p) Hist. Ecc. Sec. XI. & XII. cap. 6. art. 3. n. 3. p. 514.
(q) Gattola Hist. Cas. Sec. VI. pag. 303.

cto Benedicto. In Pascha, in Ascensione, in Octava S.Benedicti, in Pentecoste, in festivitate S. Joañis Baptistæ, de sancto Petro & Paulo, de sancto Laurentio: in vigilia sanctæ Mariæ. Librum Illustrium Virorum Cœnobii Casinensis. Miracula Casinensium Monachorum, quæ scripta adhuc minimè erant. Historiam de eversione, seu restauratione Cœnobii beati Mauri ex jussione Abbatis Senioretti emendavit, in qua & prologum scripsit. Fecit & prologum in libro privilegiorum ex rogatu Raynaldi Subdiaconi Casinensis. De S. Nicandro Sermonem. De translatione S.Stephani Protomartyris à Civitate Constantinopolitana ad Urbem Romam. De ortu & vita Justorum Cœnobii Casinensis. In festivitate omnium Sanctorum. De Nativitate Domini Sermones duos. De S.Stephano. Chronica Cœnobii Casin. à renovatione ecclesiæ B. Martini à Desiderio facta, usque ad hunc diem. Astronomiam ex veteribus libris collegit. Solinum de miraculis breviavit. De generibus lapidum pretiosorum librum exaravit. Expositionem Regulæ in quatuor libros divisit. Scholia in veteri Testamento. Epistolas duas ad Lotharium Imperatorem. Ad Richizam Imperatricem. Librum notarum ex parvo ampliorem fecit. Vitruvium de Architectura Mundi abbreviavit. Librum Heve Regis Arabum de lapidibus transtulit. Hymnum de S. Christina. Vitam S. Constantii Episcopi. Epistolam ad Conradum Imperatorem. Visionem Alberici Monachi Casin. corruptam emendavit. Scripsit & vitam S. Severi Episcopi & Confessoris ex rogatu Raynaldi Subdiaconi Casin. De sancto Nicandro & Marciano Sermonem de translatione, & Chronicam Consulum, Dictatorum, & Imperatorum composuit. Translationem beati Marci in Civitate Atina & ejus miracula exaravit. Cantus B.Marci composuit, & SS. Nicandri & Marciani &c.

Legum Longob. distributionem primus adornat.

Prætereà Leges Langobardicas primus secundùm varia Jurisprudentiæ argumenta distribuit. Quam ipsi divisionem sive distributionem Legum non modò Melchior Goldastus tribuit, sed veteres etiam Codices hanc ab eo susceptam curam testari (r) dicuntur. Quô tempore verò hanc divisionem adornârit, æquè inexploratum est, atque pro comperto haberi debet, quòd quæ modò enumeravimus Opera, non omnia ab ipso tempore sui exilii elucubrari potuerint. Id quod vel ex sola epistola ad Conradum Imperatorem data evincitur, quam multis ante annis ad Monasterium Casinense jam reversus post obitum Lotharii II. primùm exaravit.

Casinum redux varias legationes suscipit.

Casino restitutus cùm pari doctrinâ ac prudentiâ præditus haberetur, variis legationibus perfunctus est, præcipuè ad Lotharium II. Imperatorem; in cujus aula cum versaretur, insignem disputationem cumGræco Philosopho, Rom. Ecclesiam convitiis lacessente habuit, è qua victor etiam decessit. Lotharius ejus eruditionem & prudentiam in rebus gerendis suspiciens (sæpiùs enim ad conventum Melphiæ vocatum audiêrat, monasterii sui jura strenuè vindicantem) Logothetam, Exceptorem, Auditorem, Cartularium, ac Capellanum eodem in conventu instituerat. *Logotheta* (s) ad verbum ratiocinator & discussor computorum Fiscalium, Neapoli appellatur *Maestro Razionale*. Porrò Magister nomen est non doctrinæ, sed Præfecturæ, unde Magistratus, Magister Militum &c. De cæteris Officiis videndi Lexicographi.

A Lothario II. diversis aulæ officiis,

Cùm Lotharius Imperator Petrum cum suo Abbate Wibaldo aliquando convivio adhibuisset, finito prandio seductum monuit, ut è vestigio eodem temporis pararet se ad iter, imperialia semper servitia peracturus. Quæ cùm audisset Wibaldus, qui cùm esset Abbas Corbeiensis & Stabulensis, invitus electus erat etiam Casinensis Abbas, Lothario suppliciter exposuit se quasi exulem, peregrinum in loco remotissimo, atque omnium popularium ope destitutum, Petri Diaconi, cui maximè fidebat, operâ carere nullo modo posse. Sineret potiùs se, abdicatâ Casinensi Abbatiâ, ad suos reverti Stabulenses. Cui Imperator: *Quia*, inquit, (t) *dicis, te sine illo non velle manere, hunc tuæ fidelitati summo studio, summo mentis amore commendo, eo tenore; ut siqua meæ dilectionis, siqua amoris in tuo corde vestigia sunt, in isto ostendas, eúmque pro nostro amore loco carissimi & unici filii habe.* Et sermonem ad alios Episcopos, & alios Optimates conferens: *Nostri à Deo conservandi imperii majestas hunc, quem videtis, disci-*

ac publico encomio honoratur.

(r) vid. Præfat. Muratorii in Tom. I. part. 2. Script. Rer. Italic. pag. 7.
(s) Angelus de Nuce in Notis ad Chron. Casin. lib. 4. c. 117.
(t) vid. Edm. Martene Collect. Ampliss. Tom. II. pag. 165.

discipulum Henrici Ratisbonensis Episcopi & Cancellarii effecit, Logothetæ, exceptoris, & auditoris officio remuneravit, sessionem ad dexterum pedem indulsit. Is solus in gente Romana inventus est, qui contra Constantinopolitanos pro Imperio se & Pontifice Romano opponeret. Wibaldo itaque Petrum Diaconum reliquit Imperator, & facta utrique uti & ceteris fratribus Montis Casini potestate abeundi, ipse unà cum Innocentio Summo Pontifice contendens Romam, & paucis interjectis diebus, pacatâ Urbe relicta Tyburim deflexit. Ibi anxius præter solitum seu valetudine, quæ senio quotidie deperibat, seu ipsa Wibaldi absentiâ nimis conflictaretur, Petrum Diaconum denuo instititit secum abducere in Germaniam, quasi jam è memoria excidissent ea, quæ non ita pridem coram omnibus Casinensi Abbati pollicitus fuerat. Aulici nihilominùs omnes, adeò sunt hujusmodi proclives ad assentationem, Imperatoris voluntati obsecuti, imò & plaudentes, auctores fuêre, ut Cassino quantocyus acciretur, scriptæque sunt eam in rem literæ sequentes.

Vix tandem à se dimissum Imperator

Lotharius Dei gratiâ Romanorum Imperator Augustus, dilectissimo fideli suo Guibaldo Cassinensi Jerarchæ, & Romani Imperii Archicancellario, & Magistro Capellano ac principi pacis, gratiam suam & bonam voluntatem.

per literas ad aulæ negotia revocat,

Tuæ fidelitati per Imperialia scripta mandamus, ut nostræ à Deo conservandæ majestati Petrum Cassinensem diaconum, qui à nostra imperiali serenitate logotheta Italicus, exceptor, cartularius, & capellanus imperii constitutus est, transmittere studeas, recepturus pro suæ fidelitatis servitio dignæ retributionis præmium. Indubitanter enim noveritis nostram majestatem & collaterales imperii propter antiquitates & rerum gestarum relationes ejus minimè frui absentiâ velle. Mitte etiam per eum omnia præcepta antecessorum nostrorum, quæ ei ad Aquas pensiles olim nos custodienda dedimus. Data apud Suburbium Tyburtinum pridie Calendas Decembris.

Hîc obiter notandum, à Lothario Imperatore Petro Diacono demandatum fuisse, ut historiam Imperatorum Occidentis conscriberet: docemur id ex epistola (u) Wibaldi ad Lotharium, in qua Petrum excusat, quòd prædictæ historiæ nondum supremam imposuerit manum: *Historiam verò occidentalium imperatorum, quam eidem Petro dictare præcepistis, noveritis adhuc non explêsse. Variis enim tribulationibus & angustiis pressus, plus ei flere quàm scribere libuit.*

jubetque, ut historiam texat Imperat. Occidentis.

Cæterùm cùm non ita diu pòst, anno 1138. Imperator Lotharius, ab expeditione Italica redux, haud procul Tridento vivendi & regnandi finem fecisset, remansit in Italia Petrus. Literis tamen Richizam Imperatricem ex obitu Conjugis afflictam consolatus est. Alias dedit ad Conradum III. quibus Cæsareum ei diadema gratulatus est. Aulæ negotiis exemptus, quò posteritati prodesset, majori ardore in calamum incubuit. E vivis verò excessit non planè senex post annum 1140. innumeros pænè fœtus sui ingenii ad Reipublicæ literariæ commodum relinquens, quorum ob temporis injuriam hominúmque negligentiam nonnulli collapsi ac dispersi sunt; eorum tamen indicem ipsemet Petrus lib. 4. Chron. Casin. cap. 68. edit. Venet. vel cap. 66. edit. Mediolan. pertexuit: *Vah quàm multa tempus atrox falce metit.* E quibus typis (x) excusi fuerunt

vitam finiit anno 1140.

1.) *Liber de Viris illustribus Casinensibus,* quem cum Placidi Diaconi Casinensis Supplemento atque eruditis Notis edidit Jo. Baptista Marus Romæ 1655. 8. recusus fuit Parisiis 1666. 8. & in Bibl. Patrum edit. Lugd. 1677. T.XXI. p. 347. nec non in Bibliotheca Ecclesiastica, quam Jo. Alb. Fabricius edidit Hamburgi 1718. fol. & in Thesauri Scriptorum Italiæ Muratoriani T. VI. & Burmanniani T.IX.

2.) *Continuatio Chronici Casinensis* authore Leone Ostiensi ab An. 1086. usque A. 1140. Venetiis 1513. Parisiis 1601. Neapoli 1616. Paris. 1668. Mediolani 1725.

3.) *Disciplina Casinensis*, inter Scriptores Veteris disciplinæ Monasticæ Paris. 1726. 4.

4.) *Historica relatio de corpore S. Benedicti, Casini*, in Actis Sanctorum Tomo III. Martii p. 288. - 298.

5.) Libellus ad Conradum III. Imperatorem *de notis* sive siglis *Romanorum*, Venet. 1525. 4. curante Nicolao Erythræo, atque inter Grammaticos Latinos Putschii pag. 1579. - 1638.

6.) *Vita SS. Guinizonis & Januarii,* in Actis Sanctorum Tom. VI. Maij pag. 450.

7.) *Vita S. Placidi*, discipuli S. Benedicti, quam veriùs interpolavit, quàm scripsit, cujúsque Prologum dedit Mabillo-

(u) est inter Wibaldi epistolas prima, quam vide apud Martene l. c. p. 185.
(x) vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Tom. V. pag. 746.

billonius Sec. I. Benedictin. unà cum Prologo libri *de locis sanctis*, ad Guibaldum Casinensem & Stabulensem Abbatem, & argumentis capitum libri *de ortu & vitâ Justorum Cœnobii Casinensis.* Hæc tria ex Mabillonio reddidit etiam Edmundus Martene Tomo VI. Veterum monumentorum pag. 785. 789. 791.

Nonnullæ lucubrationes, refero *Jo. Bapt. Mari* verba, quæ prælo hactenus non sunt traditæ, in nostro sacrorum penario MSs. asservantur, quas commemorare hîc non diffugimus, & sunt:

De ortû & vita Justorum Cassinensium, incipit: *Benedictus Signifer.*

Scholia in diversas sententias: *Veni verbum Dei.*

Scholia in quæstiones veteris Testamenti: *Mos est sanctæ Scripturæ tempora mutare.*

Exhortatorium ad Monachos, in quo ostendit, quid custodire, quid cavere debeant, & de septem vitiis & virtutibus. De Patriarchis: De Rege Ozia, & de Moyse: *Omnibus qui secundùm S. Benedicti Regulam.*

Rythmus de novissimis diebus: *Anno Christi passionis finito millesimo Satanas Averni princeps solvetur à vinculis.*

Altercatio pro cœnobio Cassinensi: *Igitur dum in conspectû Imperatoris Lotharii.*

Catalogus Regum, Consulum, Dictatorum, Tribunorum, Patriciorum, ac Imperatorum gentis Trojanæ: *Saturnus Uranius.*

Epistola ad Lotharium Imperatorem Abbatis Cassinensis nomine Guibaldi missa: *Post innumeras sollicitudines.*

Epistola secunda ad eundem Imperatorem: *In variis, multiplicibus, ac diversis tribulationibus constitutus.*

Epistola consolatoria ad Richizam Romanam Imperatricem: *Multoties Imperatrix invicta.*

Epistola consolatoria ad Richizam Imperatricem de obitu Lothari II. Imperatoris: *Licèt nervus incisus doleat.*

Epistola consolatoria ad Conradum Imperatorem tertium de electione suâ: *Benedictio & claritas & sapientia.*

Sermo in Cœna Domini: *Scripturus venerabilem Domini passionem.*

Sermo in Parasceve: *Hodie quadrifida fabrica Orbis innovatur.*

Sermo in Sabbatho sancto: *Sicut fuit Jonas in ventre ceti.*

Sermo in Resurrectione Domini: *Resultet hodie Cœlum.*

Sermo in Ascensione Domini: *Hodie terrenis cœlestia sociantur.*

Sermo in Festo Pentecostes: *Redemptoris nostri festivum diem.*

Sermo in Nativitate sancti Joannis Baptistæ: *Hodie Evangelica tuba sulsit in Orbe.*

Sermo in Natali Apostolorum Petri & Pauli: *Sanctissimus ac felicissimus dies.*

Sermo de S. Laurentio Martyre: *Divini muneris sacratissimum hodie.*

Sermo in vigilia Assumptionis Beatissimæ Virginis: *Sacratissimæ, ac Intemeratæ Genitricis.*

Sermo in festivitate omnium Sanctorum: *Hodie æterni Imperatoris claritas.*

Sermo in Nativitate Domini: *Hodie mundo salus redditur.*

Alter Sermo in Nativitate Domini: *Hodie nobis pax vera resulsit.*

Sermo singularis in Octava S. Patris Benedicti, ubi de miraculorum abundantia: *Egregii atque pretiosissimi Confessoris Benedicti.*

Vita S. Placidi discipuli S. Benedicti, sive Regestum ejus compilatum à nostro Petro circa annum 1130. ubi prolixæ narrationes variorum de vita & martyrio S. Placidi, de oblationibus Tertulli, Justiniani Imperatoris, & Vitaliani Papæ habentur.

Vita S. Severi Episcopi Cassinensis ad Seniorettum Abbatem: *Quia vestra injussus potestate.*

Vita S. Apollinaris Abbatis ad Raynaldum Cassinensis Cœnobii Diaconum: *Nimium admiranda.*

Vita sanctorum Guinizonis & Januarii ad Richardum monachum: *Guinizonis ortum, vitam, obitúmque descripturus.*

Sermo in vigiliâ S. Marci Atinensis Episcopi: *Vigilias pretiosissimi Martyris & Pontificis Marci.*

De Sanctis Atinatibus, scilicet Marco Episcopo, Nicandro & Marciano, eorúmque miraculis: *Domitiano Imperatore Ecclesiam persequente.*

Sermo in eorundem Martyrum festivitate: *Sanctam venerandámque fratres charissimi.*

De B. Marco Atinensi Episcopo seorsim à Nicandro & Marciano Sermones. Primus incipit: *Unius idem est initium, celebritas, & gaudium,* alter verò: *Maximus Prophetarum.*

Hæc suprà memorata opuscula, quæ MSs. servamus, communi orbis bono

in

in lucem exitura speramus. Ita Marius, qui quod ad opusculum *De ortu & vita Justorum Casinensium* attinet, spe sua evolutus non est, cùm typis illud excusum lucem publicam aspexerit.

Exaravit insuper noster Petrus vitam S. Leonis Papæ ad Innocentium Papam secundum: librum etiam de locis sanctis, sive Itinerarium Terræ sanctæ, continet septem folia. Librum pariter, in quo descripti sunt fasti consulares & series Imperatorum, Pontificum, atque Abbatum Casinensium. Præterea expositionem in Regulam S. Benedicti, opus satis magnum, cujus unicum fragmentũ refertur à Viro Cl. Joanne Bona lib. de Harmonia Psallentis Ecclesiæ cap. 12. §. 2. de Officio Parvo B. Virginis Mariæ pag. 244. Item Regestum pervetustum sign. n. 86. characteribus Longobardicis in membranis scriptum ex mandato Senioretti Abbatis habens folia 259. in quo continentur multa diplomata Monasterio Casinensi à Romanis Pontificibus, Imperatoribus, Regibus, Principibus concessa. Custodiuntur supradicta Opuscula MSs. in Casinensi Bibliotheca, scamno primo ad lævam ingredientibus. Vid. Erasm. Gattola in Hist. Monast. Casin.

Alia *Petri Diaconi* Scripta in unum volumen superiore seculo congessit, ac prælo paravit *Flaminius Pate*, Siculus Messanensis, in Monasterio S. Placidi propè eandem Urbem Professus. Sunt verò

1.) *Historia eorum, quæ à temporibus Vitaliani Papæ usque ad Henrici & Alexii Imperatorum tempora evenerunt, quam jussu R.mi Casinensis Archimandritæ Rainaldi Petrus Diaconus Casinensis ex Cosmographia Theophanis, & Chronographia Romanorum Pontificum excerpens, dictæ Historiæ adjunxit anno* 1131.

2.) *Series restaurationis Monasterii Messanensis S. Placidi post ejus martyrium, & Missionem Monachorum aliam in Siciliam à D. Benedicto factam.*

3. *Tredecim Sermones*, & fors etiam habiti in solemnitate S. Placidi.

4.) Homilia in Evangelium Festi diei.

Timotheus à Messana Scripta ejus edit. Quæ Petri Diaconi Scripta ex Bibl. Monasterii Casin. vetustissimis MSs. characteribus Longobardicis exaratis, diligentia atque studio D. Timothei à Messana, Monachi, & Monasterii Messanensis Alumni, qui summa fide, & non mediocri labore ex autographis excerpsit. Codex hic MS.ta suprà recensita continens extat in Bibl. S. Pauli de Urbe, in quo tamen Sermones non reperit Armellinus, anceps an ab isto subducti, vel in alio MS.to Codice sepositi fuerint, quem non viderit. V. Bibl. Casin. Part. I. p. 172.

Qui de eo meminerint. De Scriptis, laudibus, & vita Petri Diaconi agunt Trithemius, Card. Baronius, Possevinus, Wion, Camillus Peregrinus, Angelus Nuceus, Jo. Bapt. Marus, Mandosius, Caveus, Oudinus, Fabricius, & alii. A Mabillonio præfat. in Sec. I. Act. O. S. B. *Scriptor non malus quidem, sed non satis diligens* vocatur. Eodem teste, non parcus est in suorum laudibus, aliis verò ex cicadâ nonnunquam Apollinem facere videtur. Ang. Nuceus in Notis ad prologum lib. IV. Chronici Casin. *Multa*, inquit, *scripsit, sed sine delectu, & sine crisi; vivido quidem fuit ingenio, properantis interdum judicii.* Hæc dicta sunt, meo quidem judicio, inquit Jo. Bapt. Solerius, Hagiographus Antverp. Tom. IV. Julii p. 485. quàm mitissimè; plura qui volet, Baronium adeat, apud quem Diaconus multoties vapulat.

IX.

SUGERIUS Abbas S. Dionysii, & Regens Franciæ.

† 1152. idibus Januar.

Obscuris in Gallia natalibus ortus, SUgerium sancti Dionysii Abbatem, humili loco in Galliis natum virtus & doctrina ad summa evexit. Vitam adiit anno 1081. Cùm annum ætatis suæ vix decimum egressus esset, monasticæ vitæ in S. Dionysii asceterio se addixit, in cujus subinde Abbatem anno 1122. electus fuit. monachus, dein Abbas S. Dionysii factus, Non id consilii hîc injici mihi patiar, quò singula ejus gesta, quibus non domi modò apud suos, sed foris etiam apud exteros celeberrimum sibi nomen comparavit, latiore calamo describam. Ille consilio juvit Magnates Germaniæ in electione novi Imperatoris, qui Lotharius erat hoc nomine secundus: ad gravissima negotia, ille à Rege Galliarum ablegatus fuit ad Romanum Pontificem Innocentium II. in Cluniacensi Abbatia suscipiendum; ille interfuit diversis Conciliis, tantáque dexteritate, atque felicitate omnis generis negotia confecit, quanta demum à viro, qui Regni oraculum audiebat, vel expeti, vel exspectari potuit. At enim non aliàs magis inclytus esse cœpit, atque cùm absente Ludovico VII. qui cum cæte-

imò vicariam Franciæ gubernationem adhibetur.

ris ferè omnibus Europæ Principibus ad bellum sacrum in Palæstinam profectus erat, ejus nomine regni gubernacula moderaretur. Tum verò ad illum, velut summum rerum arbitrum, causæ ac querimoniæ ex toto regno deferri; tantum enim auctoritate sua profecerat, ut regnum à seditione factiosorum liberaret, eorum avaritiam, qui manus in ecclesiastica bona injiciebant, sine cæde ac strage reprimeret, Magnates in officio erga Regem, subditos in obsequio erga proceres contineret. Ingens erat auri vis, quam ad Regem in Terra Sancta bellum contra Christiani nominis hostes gerentem submisit, quin tamen regni provincias gravi pecuniarum exactione affligeret. Quid plura? Sugerii regimen ita inclytum atque memorabile haberi cœpit, ut primi ordinis viri certatim laudibus illud extulerint. Summi Principes atque Prælati non sine honoris significatione de eo verba faciebant. Erant, qui titulo Majestatis illum devenerarentur; alii Celsitudinis nomine utebantur. Ex Anglia non nemo Episcoporum deditâ operâ in Galliam trajecit, quò oculis usurparet, quæ fama de rebus illius præclarè gestis vulgaverat. Rex ipse ex Palæstina redux *Patrem Patriæ* salutare non dubitavit. Pietas & virtus omnes illius actiones honestabant. Denique postquàm salutares leges ad disciplinam suâ in Abbatia instaurandam sancivit, æs ingens ad belli usum in terrâ sanctâ numeravit, sepulchrum S. Martini religiosè visitavit, atque ex Divi Bernardi consilio communivit, decimo tertio Januarii anno millesimo quinquagesimo primo, ætatis suæ septuagesimo rebus humanis exemptus est.

vitâ cedit an. ætatis 70.

Hæc Philippus le Cerf in Bibliotheca sua Historico-Critica, quæ ex P. Felibien Historia Regalis Monasterii S. Dionysii in Francia in compendium redegit. Juvat tamen diductiùs tanti Viri elogium ex Samarthanis Fratribus in Gallia Christiana Tomo IV. pag. 334. subjicere. Non enim fas est, tanti Præsulis laudes paucis attingere, præsertim cùm multi Sodalium nostrorum in Germania sint, qui nec Historiam Abbatiæ San-Dionysianæ, nec Galliam Christianam unquam viderint, tantum abest, ut unquam legerint.

Sammarthani de eo multa prædicant.

Sugerius regni Galliarum ministerio sub Ludovico VII. dicto Juniore celeberrimus, quem præter exquisitam magna prudentia, & integritatis laude, rerum gerendarum sagacitatem & solertiam, singularis integritas, eruditio, religionis probitas multiplex, & tot in suæ Basilicæ decus congesta ornamenta apprimè commendant, meritò ut ad supremum illud politicæ administrationis fastigium, fortunato quodam genio provectus esse videatur. Is humili ortus loco circa añum 1082. inter Divi Dionysii Cœnobitas tyrocinium fecit, ac mira ingenii felicitate studiis expolitus, Synodo Pictavensi anno 1106. interfuit. Postea Tauriaci famosæ in Belsia S. Dionysii villæ præpositus, inde Berevallis in Normannia eligitur: quibus officiis functus ad sum̃um Pontificem Calixtum legationem suscepit, qua egregiè obitâ, omnium suffragiis Abbas exposcitur absens, ut ipse in *Vita Ludovici Regis* de sua promotione loquitur: *Triplici angebar dispendio, utrum contra Domini Regis voluntatem electionem suscipiens, Ecclesiæ Romanæ vigore, & Domini Papæ Callisti, qui me diligebat, authoritate, matrem Ecclesiam dilapidare occasione mei sustinerem. Nos autem cùm ad matrem Ecclesiam, Deo opitulante pervenissemus, tam dulciter, tam fideliter, tam nobiliter filium prodigum suscepit: ut & Regem priùs severo, modò sereno vultu occurrentem, Archiepiscopum Bituricensem, Episcopum quoque Silvanectensem, ibidem nos exspectantes gratulanter invenerimus. Qui cùm multa veneratione celerrimè cum lætabundo fratrum Conventu nos suscepissent, sequenti die, Sabbato scilicet Medianæ, me indignum ordinavit Presbyterum: sequente autem Dominica, ibidem ante sacratissimum corpus Beati Dionysii, Abbatem licèt immeritum consecravit.* Hoc contigit anno 1123. Consecratus Abbas confestim animum reformationi Abbatiæ suæ addicens, Regularem observantiam in Cœnobio sibi commisso *absque scandalo & perturbatione fratrum* cum prudentia insigni restituit: Deo sanctam reformationem bonorum etiam temporalium copiâ remunerante, ita ut dicere possent: *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illâ.* Quæ commemorans ipse Sugerius in libro *De Vita Ludovici Grossi Regis* ita Monachos affatur: *Quo experimento gloriæ futuræ Dei, fratres successores nostros obtestando, per Dei misericordiam & terribile ejus judicium sollicitamus, ne sanctam Religionem, quæ & homines & Deum conciliat, consolidat, perdita restaurat, paupertatem opimat, tepescere permittant: quia sicut*

cut timentibus Dominum nihil deest, ita non timentibus, etiam Regibus ipsis omnia deficiunt. Anno post ordinationem proximo, ne grati animi significationi deesset, ob favores à Romano Pontifice acceptos Romam se contulit, ubi à Callisto Papa & Purpuratorum universo Collegio honorificè & amanter susceptus, sex menses in Curia demoratus est, qui Concilio Lateranensi Oecumenico, quo diuturna de Investituris controversia composita est, interfuit.

Scripsit non tantùm Vitam *Ludovici VI. Regis* cognomento *Grossi*, sed & Opus aliud *De rebus in administratione Monasterii S. Dionysii à se gestis*, nec non & *Libellum de consecratione Ecclesiæ à se ædificatæ, & translatione corporum S. Dionysii atque Sociorum ejus.* Præterea *Volumen Epistolarum* ad Eugenium III. Papam, Regem Ludovicum, & alios Franciæ Magnates, ipsorúmque ad eundem de gravissimis rebus conscriptarum, dum Ludovico Juniore in Terram sanctam profecto, Regnum dignissimè administraret: quas ex MS. Codice clarissimorum virorum, eruditissimorúmque Puteanorum fratrum Tomo IV. *Historicorum Francicorum* inseruit Andreas Quercetanus cum exemplari Testamenti Sugerii Abbatis xv. Calendas Julii an. 1137. Supplementum verò (y) hujus Collectionis dedit Mabillonius Analectorum Tomo I. 328. Præterea *Sugerii* Epistolæ aliquot, & multorum ad ipsum exstant Tomo I. Thesauri novi Anecdotorum Martenii & Durand p. 414. seqq. *Una* ad Petrum Mauritium, sive Venerabilem in Bibl. Cluniacensi pag. 960. ubi etiam tres Epistolæ Petri ad nostrum habentur. *Una* ad Eugenium Papam legitur in Tomis Conciliorum; *de rebus in sua administratione gestis*, qui liber etiam à Franc. du Chesne seorsim editus est, Paris. 1648. 8.

Inter Epistolas, quas plures ipsi scripsit B. Bernardus, illum carissimum & intimum amicum, maximúmque Principem in Regno vocat: in altera ad Papam Eugenium de laude Sugerii ita fatur: *Si quod magnæ domus magni Regni vas in honorem apud nostram habetur Ecclesiam Gallicanam: si quis ut David fidelis, ad imperium Domini ingrediens & egrediens: meo quidem judicio, ipse est venerabilis Abbas sancti Dionysii. Novi siquidem virum, quod & in temporalibus fidelis & prudens, & in spiritualibus fervens & humilis: in utrisque (quod & difficillimum) sine reprehensione versetur. Apud Cæsarem est tanquam unus de Curia Romana, apud Deum tanquam unus de curia cœli: specialiùs diligere, & honorare personam ejus, honorificare est ministerium vestrum.* Robertus Herefordensis Episcopus de illo hæc etiam habet: *Abundantiùs rapiunt in amorem vestrum & lætificant animam meam tantarum charismata virtutum, quæ de vobis ad commoda multorum latiùs prædicantur. Quid enim si sapientia, si providentia quæritur in Sugerio? Tanta reperitur, ut quæcunque negotia vestro nituntur consilio, cautiùs procedant, & succedant feliciùs. Si ad religionem recurritur, de speculo vitæ vestræ relucet, & quod foris luceat, & quod intus expediat: additur liberalitatis præconium, quæ beneficiis prævenire gaudet, necdum rogata erogaturum.* Et Sarisberiensis Episcopus ad eundem: *Opinionis vestræ odor, qui circumquaque diffunditur, nos de transmarinis partibus in odorem vestri currere fecit. Venimus ergo de finibus terræ vestram scilicet nostri temporis audire sapientiam. Sapientiam audivimus, templum, quod ædificatis, aspeximus: ornamenta, quæ à vobis oblata sunt, & offeruntur, vidimus: ordinem Ministrorum, & Ministeriorum attendimus; & meritò in illius australis Reginæ voces erupimus, quia media pars non fuerit nobis nuntiata, & quoniam major est sapientia & opera, quàm rumor fuerit in terra nostra. Quis enim non miretur hominem unum, tot & tanta sustinere negotia, ut & Ecclesiarum pacem conservet, statum reformet, Regnum Francorum armis tueatur, moribus ornet, legibus emendet.*

Sed quæ in Republica & aulico Regis Consistorio gravissima munia exegerit, abundè testantur authores Rerum Francicarum hujus temporis. In primis circa ornatum excellentis Basilicæ, quam innumeris vasorum, reliquiarum, lapillorum, cæterísque hujusmodi donariis exquisiti pretii, munificè locupletavit, ut ipse fusè exponit singulari libro *De gestis in administratione suâ.* Instauravit enim Ecclesiam eo schemate, quo nunc non sine admiratione conspicitur in forma crucis, longa pedes 390. larga 100. alta à pavimento ad fornicem 80. columnis seu pilis 60. suffulta, plumbo tecta, porta majore alta pedes 15. lata 11. cum dimidio, vitreis fenestris in-

(y) Schöttgenius l. 18. Bibl. med. & inf. Lat. p. 602.

incomparabilibus, choro vario marmore strato, cuppa porphyrea, Cruce & Crucifixo, tabulaque aurea: quam curavit anno 1140. benedicendam, Rege ipso præsente, aliisque primoribus Regni proceribus. Ubi ipse tandem tot exantlatis pro Ecclesia & Regno laboribus, anno 1152. tumulatus est, cujus exequias Ludovicus Junior sua præsentia honestavit. Cæterùm Epitaphii excerptum veteris MS. Codicis Ecclesiæ sancti Dionysii ad annum præfatum omittere noluimus, quia Sugerii memoriam quodammodo illustrare videtur, quod est hujusmodi.

Hic est annus ultimus vitæ felicis recordationis Sugerii Abbatis Monasterii Regalis S. Dionysii in Francia, viri magnæ prudentiæ, & eloquentiæ, ac inter præclaros Ecclesiæ Gallicanæ viros eruditissimi & facundissimi. Cui tempore prælationis quantum fuerit studium, ut ecclesiam omni gloria & honore attolleret, religiosè ordinaret, & eam redditibus opulentam, ædificiis ampliorem, ornamentis decoratam redderet, omnibus patet. Cooperante etiam superna illius clementia, qui ponit humiles in sublime, & ipsum de plebe humili sic erexit, ut non solùm in Parlamento Regali solium ac tribunal judicii sapientia, qua præditus erat, laudabiliter peroraret: verùm etiam tanquam vir magni consilii, & industriæ, ac in omni domo Regia spectabilis, & porbatæ fidei, cum excelsis Principibus consederet, ac Regni ipsius gubernacula præcipuè moderaretur. Acumen ingenii, linguæ nitor, literarum scientia, scribendique peritia, semper in eo splenduerunt, tantæque opinionis apud Eugenium Papam extitit, ut quotiens aliqua in Regno graviora emergebant, & usque ad ejus audientiam perlata, istius probatæ discretioni terminanda committebat. Gloriosus etiam Rex Franciæ Ludovicus Hierosolymam proficiscens, Pontificum & Procerum consilio, expertæ illius fidei & solertiæ Regnum suum specialiter commisit regendum. Quod ille Deo juvante ita administravit & rexit, ut Principi redeunti commissa sibi cum pace & integritate restitueret. Verùm quia à conditione moriendi nemo excipitur, cum valetudine, quà mortuus est, vexari cœpisset, fratrum manibus sustentatus in Capitulum se deduci poposcit. Ubi post verba ædificationis, cum lacrymis & gemitu omnium pedibus provolutus, eorum se judicio humiliter exposuit: lacrymabiliter postulans, ut quod in eos deliquerat, vel negligentiùs egerat, respectu pietatis ei relaxarent. Quod fratres omnes maxima cum devotione & copiosa lacrymarum effusione gratantissimè fecerunt. Transiit autem idem Venerabilis Pater inter verba Orationis & Symboli die Idus mensis Januarii, anno verò Domini MCLII. LXXX. ætatis suæ anno, à susceptione autem Monastici habitus ferè LX. Prælationis verò suæ XXIX. Cujus sepulturæ & exequiis interfuerunt sex Episcopi cum multis Abbatibus & Christianissimo Rege Franciæ Ludovico: ubi & pietatis memor, & immemor Regiæ celsitudinis, dum sepeliretur, amarissimè flevit. Flevitque omnis Regia domus, sed & populus, qui eum tanquam prudentissimum Consiliarium, totiúsque Regni gubernatorem & administratorem planxerunt sapientissimum. Jacet porrò in ecclesia, sub statua Pontificalibus insigniis ornata, cujus præliminari hic titulus inscriptus: *Hic jacet Sugerius Abbas.* Vitam ejus literis exaravit Guilielmus ipsius domesticus, & S. Dionysii Monachus, quam Michaël Felibien in Codice Probationum Historiæ Monasterii S.Dionysii publici juris fecit an. 1706. Alia Historia vitæ Gallico etiam sermone scripta à viro docto, sed anonymo, prodiit Parisiis in 12. vol. 3. an. 1721. sub titulo: *Histoire de Suger, Abbe de S. Denis, Ministre d'Etat sous le regne de Louis le jeune.*

Porrò elegantissimum ipsi epitaphium composuit *Simon Capra Aurea*, Canonicus Regularis Cœnobii S. Victoris Parisiensis, quod post Franciscum Chifletium exhibet Joannes Mabillon in Notis ad Epistolas S. Bernardi pag. 35.

Epitaphium.

Decidit Ecclesiæ flos, gemma, corona, columna,
Vexillum, clypeus, galea, lumen, apex.
Abbas Sugerius, specimen virtutis & æqui,
Cum pietate gravis, cum gravitate pius.
Magnanimus, sapiens, facundus, largus, honestus,
Judiciis præsens corpore, mente sibi.
Rex per eum cautè rexit moderamina Regni:
Ille regens Regem, Rex quasi Regis erat.
Dúmque moras ageret Rex trans mare pluribus annis,
Præfuit hic Regno, Regis agendo vices.
Quæ duo vix alius potuit sibi jungere, junxit:
Et probus ille viris, & bonus ille Deo.
Nobilis Ecclesiæ decoravit, reppulit, auxit,
Sedem, damna, chorum, laude, vigore, viris.
Cui rapuit lucem lux septima Theophaniæ
Veram vera viro Theiphonia dedit.

Plures ejus effigies æri incisæ conspiciuntur; earum uni sequens carmen adscriptum est:

Deliciæ Regum, Regnique, Sugerius Abbas;
Cui similem vix Roma tulit, sic ora ferebat.

X. S. PE-

† 1156.

X.
S. PETRUS MAURITIUS, cognomento Venerabilis Abbas Cluniacensis.

Ejus natales & parentes.

HAbuit Petrus patriam Arverniam, parentes Mauritium, & Raingardam, pari, eáque nobilissima prosapia conspicuos. Ex inclyta stirpe de monte Buxerio oriundus, in lucem sub finem seculi undecimi editus est. Adolescentiæ annos ubi attigit, militiæ nomen dedisse, Caveus & Oudinus auctores sunt; sed ambo falluntur. Etenim parentes Petrum à teneris annis inter religiosorum hominum cohortes militare maluerunt, unde adhuc puellum in Cluniacensi Monasterio supremo Numini obtulerunt. Radulfus in vita Petri memoriæ prodit, sanctum Hugonem, Cluniacensem Abbatem, ejus matri uterum ferenti prædixisse, fore, ut masculam prolem enitatur, quam verò divino consecrare servitio deberet. Igitur Petrus sub S. Hugone Abbate monasticen & amplexus & professus est; quod ante annum decimum quintum fieri haud consueverat.

Monasticen amplexus;

cùm in studiis multùm profecisset,

Erat ingenio acri, & excellenti; quò factum, ut in optimarum artium studiis tantos processus habuerit, quantos vix illius præceptores optare auderent. Literis politioribus ubi primùm institutus fuit, operam posuit in dialecticis & physicis, præcipuè autem in his, quæ ad Theologiam pertinent, disciplinis. Nullum erat literarum genus, quô Petrus mirum in modum non excelleret. Ex discipulo magister factus in Vizeliacensi monasterio *Seniorum Doctor & Custos Ordinis* constitutus est; dein cellæ de Domena, diœcesis Gratianopolitanæ præfectus. Quæ officia magna cum laude non vulgaris pietatis, religionis & prudentiæ administravit, adeò quidem, ut post decessum Hugonis, eo nomine secundi, in Præsulem Cluniacensem anno 1123. die assumptæ Virgini sacra electus fuerit.

Seniorum Doctoris aliáque munia obit.

Postea Abbas factus

Abbatiæ auctus dignitate nihil aliud eandem esse existimavit, atque curriculum exercendæ virtutis. Duas res, tanquam bona fidei suæ comissa præprimis curæ habuit; alteram, ut in amplissima Congregatione Cluniacensi disciplinam monasticam sartam tectam, editis novis Constitutionibus, conservaret, vel in quibus monasteriis nonnullam fecisset labem, pristinæ integritati restitueret; alteram, ut bonas literas, earúmque studia in Congregatione foveret, ac proveheret. Hoc veluti magnete complures viros doctos Cluniacum ad monasticen amplectendam pertraxit. Eminuerunt inter eos Zelon, Tezelinus, & Algerus, Leodiensis Ecclesiæ Canonici, magníque suis temporibus magistri, qui certè vel obscurissimi cujusque monasterii tenebras eruditionis suæ fulgore depellere potuissent. Alia virtutum ac doctrinarum lumina erant Albericus Ostiensis Episcopus & Apostolicæ Sedis Legatus in partibus Hierosolymitanis: Hugo Turonensis Archiepiscopus: Raynaldus Archiepiscopus Lugdunensis; Mathæus Cardinalis; Petrus Pictaviensis, & alii complures Monachi Cluniacenses.

subditos ad pietatis

& literarum studium inducit.

Quem verò postremo loco nominavi, Petrus Pictaviensis erat vir longè doctissimus. Hunc sibi Petrus Venerabilis à scribendis epistolis, atque arbitrum & quasi censorem suarum lucubrationum delegerat. Nemini igitur, quantus in omni literarum genere Petrus Venerabilis esset, magis perspectum erat, atque Petro Pictaviensi. Quàm verò excellens est illud universalis atque mirabilis elogium doctrinæ, quâ cunctis eum decessoribus suis pleniùs abundâsse, non solùm loquendo, sed etiam scribendo testatur. *Quis unquam*, inquit, *Plato subtilius, quis Aristoteles argumentosius, quis Cicero pulchrius, aut copiosius aliquando quicquam disseruit? Quis Grammaticus instructior? quis Rhetoricus ornatior? quis Dialecticus fortior? quis Arithmeticus numerosior? quis Geometricus regularior? quis Musicus cantilenosior? quis Astronomicus perspicacior extitit? Si de sanctis Patribus aliquid dicere audeamus, vos ab unoquoque quatuor fluminum Paradisi, quæ post sanctos Evangelistas totum orbem irrigant, aliquid simile reportâstis: quia cum Hieronymo velox, cum Augustino profusus, cum Ambrosio profundus, cum Gregorio clarus inceditis.* Post hæc animos eidem ad lucubrandum his verbis addidit: *Expergiscimini ergo, vir eloquentissime, & fidelibus conservis doctrinæ cibaria, quibus certè cunctis decessoribus vestris pleniùs abundatis, non solùm loquendo, sed etiam scribendo, erogare studete. Ita quippe non nobis solummodò, verùm quibusque remotissimis: nec præsentibus, tantùm, sed & futuri temporis Christianis multum prodesse valebitis, si more Patrum vestrorum, prout vobis Spiritus divinus suggesserit, in Sermonibus,*

Petri Pictav. de eo elogium,

& ad lucubrandum adhortatio.

in

in Epistolis, diversísque Tractatibus, tam præclari monumenta ingenii posterorum memoriæ relinquatis. Ad hoc enim sublimi Ecclesiæ suæ specula sanctitatem vestram providentia superna constituit, quatenus per viam Sion ad æternæ Hierusalem gaudia festinantes, ab infestantium Babyloniorum incursionibus defendatis, tota die & nocte non tacendo reducere valeatis. Date igitur operam, ô magnum nostri seculi decus! ô clarum sidus! mundo divinitùs ortum, ne creditus vobis thesaurus inutiliter lateat, sed magis magísque nummulariis erogatus, pérque vestram industriam centuplicatus, nobis & vobis sublimem immortalitatis gradum acquirat.

Aures Petrus Petro præbuit, Cluniacensis Pictaviensi, magister discipulo, & varia omni eruditionis ac doctrinæ genere refertissima Opera, infrà à nobis recensenda lucubravit. Plura adhuc literis mandaturus fuisset, nisi gravia, eáque ferè assidua amplissimæ Congregationis negotia ejus calamum à scribendo revocâssent, & sæpè sæpiùs sufflaminâssent. Accesserunt alia negotia à Sede Apostolica ipsi demandata. Sic anno 1145. ab Eugenio Pontifice Italiam adire jussus est, quò Tusciæ civitates implacabili irâ, ac bellico furore inter se dissidentes ad concordiam revocaret. Jussis obtemperans nulli equidem operæ pepercit; sed major erat Tuscorum pervicacia, quàm ut se flecti aut emolliri pateretur.

Post confecta gravissima negotia,

Præ hujusmodi tamen provinciis atque negotiis, licèt maximè honorificis, longè beatius, optabiliúsque Petrus noster duxit illud otium, quod quidem in legendis aut etiam æmulandis Sanctorum Patrum monumentis traducere liceret. Erant haud procul Cluniaco nemora, in quorum recessus complures monachi se referre solebant, ut rerum divinarum contemplationi attentiùs soli vacarent. Hos inter erant aliqui, nominatim *Arnulphus*, *Robertus*, & *Gislebertus*, qui præter exercitia pietatis etiam sacrarum literarum studia excolebant. Quo secessû etiam Petro venerabili per aliquod frui tempus aliquando placuit. Afficiebant ipsum, supra quàm dici potest, loci solitudo, & altissima sylvarum quies, in qua sine ullo interpellatore liceret ipsi cœlestia meditari, ac tum in sacris literis multas horas ponere. Cùm verò religiosi hujus otii

sacro & literato otio fruiturus,

non procul Cluniaco in solitudinem secedit.

Petrum Pictaviensem esse participem cuperet, literas ad ipsum his verbis scriptas dedit: „ Sylvas incolimus, „ pertæsi urbium, rura amamus. Et „ ut aliquid Poëticum addam,

Inde ad Petrum Pict. literas,

—— Jam non mihi turbida Roma,
Sed vacuum Tibur placet, at imbelle Tarentum.

„ Eremitæ jam sumus, & juvenibus „ tibi tuíq; similibus bella relinquimus. „ Armare igitur, & quia per Dei gra- „ tiam, ut scripsisti, pes tuus conva- „ luit, ad prælia procede, pugna vi- „ riliter, viribus hostes subige: & quia „ jam totus mundus in arma conjurat, „ tu quoque armatorum numero con- „ jungere. Nam ea de causa cohe- „ remita noster fieri noluisti. Ego ta- „ men, quod imputas otium, non „ prorsus otiosum esse volui. Et, ut „ iterum verbis illius cujus suprà utar,

Me doctarum hederæ præmia frontium
Diis miscent Superis.
Me gelidum nemus, taceo reliqua,
Secernunt populo.

Tum si quæ nova in sacro illo secessu Scripta lucubraverat, Petro Pictaviensi describenda, & cum reliquis conjungenda transmisit; vel Sanctorum Patrum, maximè S. Augustini, Opera sibi transmittenda petiit. Sícque Petri Venerabilis otium non sacrum modò, sed etiam literatum fuerat. Atque hic perpetuus ejus vitæ cursus fuit, ut cum summa religione & morum sanctimonia bonarum, maximè sacrarum literarum studia conjuncta haberet.

& lucubrationes suas dirigit.

Hoc præclarum omnium disciplinarum, atque virtutum exemplum cùm quotidie Cluniacensibus Monachis ante oculos versaretur, fieri non poterat, ut de ejus uno intuitu atque admiratione non illorum plures peterent veræ eruditionis, doctrinæ, ac religiosæ vitæ rationem. Erat (z) incessus ejus gravis, sermo maturitatis & gratiæ plenus, mores bene compositi, totus jocunda gravitate, gravíque jocunditate redimitus. – Staturâ corporis conspicuus erat adeò, ut inter omnes sui temporis personas vultûs venustate, membrorum positione, morum compositione præclarior extiterit. Cognomentum *Venerabilis* par illi cum Ven. Beda doctrinæ pietatísque existimatio peperisse (a) videtur,

***Venerabilis* cognominatur.**

Ad

(z) Radulphus in vita, & ex eo Chron. Cluniac.
(a) Duchesnius in notis ad Petri Ven. ep. 9. lib. 6. p. 162.

Sanctè moritur an. 1156. Ad Superos migravit anno 1156. octavo kalendas Januarii. Ab obitu ejus *erat corpus ipsius,* utor verbis Radulphi discipuli ac vitæ Scriptoris, *mortuum vitro purius, nive candidius, & mirabili quadam pulchritudine cæleste corpus in terrenis adhuc existens. Quis crederet, illam sanctam carnem cilicio aliquando fuisse tectam, jejuniis afflictam, meditationibus & contemplationibus sanctis attenuatam, vigiliis maceratam? Erat profectò jam quasi in quadam futuræ gloriæ transformatione splendidissimum, sine macula & ruga dotium cælestium præsagium ferens. Osculabantur discipuli caput magistri, sugebant aquam, quâ lavabatur, & unusquisque quod poterat, rapiebat.*

Sepultus est itaque B. Petrus Venerabilis Abbas Cluniacensis in capite majoris & novæ Basilicæ, cum magno honore & grandi dolore suorum filiorum, ab Illustriss. & Reverendissimo Viro Wintoniensi Episcopo. Epitaphium hoc positum est:

Epitaphium.

Paret in hac urnâ, quòd non sit vita diurna;
Qualescunque sumus, morte coæquat humus.
Dum Petrus moritur pius Abbas, jus sepelitur,
Pax cadit, ordo jacet, flere moríque placet.
Ille salus patriæ, mundi decus, arca sophiæ,
Nescius invidiæ, vena fuit veniæ.
In Natale Dei solemnis mane diei
Mortuus, obtinuit plurima quæ meruit.

SCRIPTA.

EQuidem Petrus Pictaviensis Notarius Petri Venerabilis, ejusdem Opera in *Epistolas, Sermones*, & *Tractatus* dividit; sed hæc divisio non est adæquata; cùm *Historiæ, Poëmata*, & alia quædam Scripta sint prætermissa.

EPISTOLARUM volumen in sex libros dividitur. Primus liber continet XXXVI. Epistolas. Secundus LI. Tertius VII. Quartus XLIII. Quintus IX. Sextus XLVII. Epistolarum autem meminit & ipse Petrus Epist. XXXV. lib. IV. & præfatus ejus amanuensis Epist. VII. Duæ Epistolæ antea ineditæ habentur apud Mabillonium Analect. Tom. 3. pag. 481. Alias quasdam [numero octo] Sugerii S. Dionysii, Bernardi Claraevallis, & Petri Cellensis Abbatum ad Petrum nostrum Abbatem Cluniacensem, ejusdémque Petri ad Sugerium aliquot nondum editas supposuit Duchesne in Bibliotheca Cluniacensi col. 959. seqq. Item Epistola de translatione sua, quâ fecit transferri ex Arabico in Latinum sectam sive hæresim Saracenorum, quam ipse fieri procuravit anno 1142. scripta est ad S. Bernardum; cujus tamen Epistola Responsoria hactenus desideratur. Alias iterum Petri Venerabilis Epistolas vulgavit Edm. Martene Thesauri Anecd. Tom. I. Prima ad R. Priorem S. Benedicti col. 408. Secunda ad R. Abbatē Moisiaci col. 409. Tertia de societate inita inter Cluniacenses & Resbacenses monachos. Quarta est ad Sugerium S. Dionysii Abbatem c. 416.

TRACTATUS. 1.) Contra eos, qui dicunt, Christum nunquam se in Evangeliis apertè Deum dixisse; scriptus est per modum Epistolæ ad Petrum de S. Joanne, seu Pictaviensem. Extat Bibl. Clun. col. 966.

2.) *Tractatus* adversùs Judæorum inveteratam duritiem. ibid. col. 983. Caspar Barthius Adversar. lib. 3. c. 116. *eloquentissimum* vocat.

3.) *Tractatus* adversùs Petrobrusianos hæreticos ibid. col. 118. scriptus fuit anno 1126. postquam voce priùs Petrum de Brui oppugnâsset.

4.) Summula quædam brevis contra hæreses & sectam diabolicæ fraudis Saracenorum, sive Ismaëlitarum. Est disputatio quædam adversùs impiam Mahumedis doctrinam, quam S. Bernardo transmisit, ut eum pariter ad scribendum contra impia hæc dogmata excitaret.

SERMONES. De his Andreas Duchesne in Bibliotheca Cluniacensi, in quâ Petri Vener. Opera omnia, quæcunque reperire potuit, typis mandari curavit, hæc habet: *Item scripsit idem Petrus Sermones quatuor valde utiles, & elegantissimos, quorum primus de Transfiguratione Domini est; secundus sermo de laude sepulchri Domini est; tertius sermo de S. Marcello Papa & Martyre est; quartus est inscriptus in veneratione quarumlibet reliquiarum.* Ex quatuor hisce Sermonibus unicum de Transfiguratione Domini habes in Bibliotheca Cluniacensi col. 1231. aliis ab Andrea Duchesne frustrà quæsitis; reliquos tres publica luce haudquaquam indignos reperit Edmundus Martene inter schedas Mabillonii; tertium verò & quartum in veteri codice Cluniacensi, auctoris ætate exarato; in quo lectiones ad nocturnas vigilias recitandæ continentur. Hinc colligit P. Martene, Sermones illos olim Cluniaci in divinis officiis decantatos fuisse. Vulgavit verò Thes. Anecd. Tom. V. col. 1419. . . 1439. & 1445. Vide ejusdem præfationem col. 1418.

HISTORIÆ. *De Miraculis libri duo.* In primo continentur Historiæ XXVIII. in

in secundo XXX. quæ suis temporibus contigerunt.

POEMATA. Quo nomine veniunt Rythmi, Prosæ, Versus, & Hymni.

1.) Adversùs calumniatores carminum sui Petri Pictaviensis Defensio, cujus argumentum est:

Egregius pro vate suo Dux ipse perorans
His jaculis rabidam confodit invidiam.

2.) Rythmus in laude Salvatoris.

3.) De Resurrectione Domini.

4.) In honore Matris Domini, Prosa. Item alia Prosa.

5.) In honore S.Mariæ Magdalenæ, Hymnus.

6.) De S. Patre Benedicto, Hymnus: *Inter æternas Superûm coronas.* Continet novem strophas, ex quibus priores quatuor nos Benedictini in festo S. Patris ad Laudes decantamus. Reliquis quinque strophis duodecim S. Benedicti miracula breviter explicantur. Occasio & causa pangendi hujus Hymni Petro Venerabili fuit, quòd æquo animo ferre & decantare non poterat alium Hymnum, in quo præter aptitudinem sententiarum, quæ nulla erat, ad minus viginti quatuor mendacia reperiebantur. Quid autem indignius, quàm tanti viri veras laudes mendaciter proferre & celebrare? Lege Petri Vener. epistolam hac de re scriptam ad Petrum Pictav.

7.) *De translatione simul & illatione ejusdem Patris alius Hymnus*, cujus meminit ipsemet Petrus lib. 4. epist. 30. loquens de Hymnis in laudem S.Benedicti à se compositis. *Et quia*, inquit, *semel cœperam de translatione simul & illatione ejus, alterius metri secundum, propter tædium cantantium altero breviorem edidi.* Vide præterea Hug. Menardum Observat. Lib. I. in Martyrol. Bened. die 4. Decemb. pag. 384. Ego lites inter Gallos & Casinenses Benedictinos ut non instaurare velle videar, nihil addo.

8.) De S. Hugone Abbate Cluniacensi Rythmus.

9.) Epitaphia. Primum Eustachii Comitis. 2. Bernardi Prioris. 3. Rainaldi Archiepiscopi Lugdunensis. 4. Petri Abælardi.

Poëma, seu Carmen de sacræ Missæ ritibus, quod Joannes Albertus Fabricius in *Bibliographia Antiquaria*, sive *Introductione in notitiam Scriptorum, qui antiquitates Hebraicas, Græcas, Romanas, & Christianas scriptis illustrarunt*, sub nomine Petri Vener. in lucem emisit, non est ipsius, sed Hildeberti nostri, Cenomanensis Episcopi, ac postea Turonensis Archiepiscopi. Vide Oudin. de S. E. Tom. 2. c. 1195. quo judice rectiùs Caspar Barthius Petro Venerabili attribuit opellam, seu Prosam unicam de S. Martino Episcopo, quam ut modicam refert Adversariorum lib. 14. c. 13. col. 955. editionis Francofurtanæ 1648. in folio, atque omissam reperit in Bibliotheca Cluniacensi, ubi Rythmi, Prosæ, Versus, & Hymni illius habentur à col. 1338. ad col. 1354. At enimverò Oudinus hîc multùm fallitur: Barthius Prosam de S. Martino necquidquam Petro Venerabili, sed Fulberto Carnotensi disertim attribuit.

Dispositio rei familiaris à Petro Venerabili Abbate Cluniacensi anno 1149. *Prælaturæ suæ 28. facta*, quam ex MS. Codice edidit anno 1700. in 8. Stephanus Baluzius Miscellaneorum libri V. à pag. 443. ad 453. cujus mentionem facit Bibliotheca Cluniacensis in Gestis Petri Cluniac. col. 592. Ita Oudin. l. c.

Statuta Congregationis Cluniacensis; de quibus vide Conspectum Novæ Bibliothecæ Cluniacensis, quem volumine præcedente exhibuimus.

Oratio, seu Elogium funebre Raingardis Matris. Hîc S. Petrus Mauritius omnes eloquentiæ, ingenii, animi, naturæ, & artis contendit nervos ad leniendum suum dolorem, quo ex sanctæ suæ matris obitu affectus fuit. Est hæc Oratio excellens quædam pictura vitæ & mortis hujus pientissimæ matronæ, quæ post Radulfi conjugis mortem Marsiniacense Ord. S. B. Monasterium ingressa, in eo viginti annis ut simplex monialis admirabili vitæ sanctimonia vixit. Hæc verò Oratio est ipsa Epistola XVII. Libri II.

Editionem Operum *Petri Ven.* primus odornavit *Petrus de Monte Martyrum*, Monachus ac Theologus Cluniacensis, Parisiis anno 1522. in fol. min. Sed hæc editio est incompleta, in quâ Sermones, Tractatus, Dispositio, & Statuta desiderantur. *Andreas Duchesnius* in Bibliotheca Cluniacensi, Opera Petri Ven. omnia, quæcunque reperire potuit, typis mandari curavit, quæ postea Bibliothecæ PP. edit. Lugd. Tom. 22. inserta fuerunt. Operum Petri Ven. Editores.

Vitæ sanctimonia, pietas, religio, & aliæ ejus virtutes, præclaráque gesta non jejunè referuntur in Bibliothe- Scriptores, qui de eo

ca

mentionem faciunt. ca & Chronico Cluniacensi, sed post Radulphum tantùm Monachum Cluniacensem, ejusdem discipulum. Videri etiam possunt Baronius in Annalibus Ecclesiasticis; Mabillonius in Annalibus Benedictinis, & Actis Sanctorum Ordnis S. B. Tum qui de Scriptoribus Ecclesiasticis agunt, ut Labbeus, Dupinius, Caveus, Fabricius, Oudinus, aliique plures. Nemini verò *Petrus Vener.* magis ferè laudatur, atque Caspari Barthio, magno illi Critico, tametsi Acatholico, in Adversariorum suorum libris, ubi eum vocat (b) *Scriptorem ævi sui eloquentiæ & doctrinæ laudibus admirandum.* Quid? quòd eum appellet non Abbatem modò, sed *Principem formosissimum, eruditissimum, sanctissimum.* Nec silentio involvenda sunt verba doctissimi Arnaudi D' Andilly in elegantissimo Discursu gallicè scripto super Vitas Patrum Eremi Part. 2. p. 21. ubi inquit: *S. Petrus Mauritius nonus Abbas & Generalis Cluniacensis fuit honoribus ab Episcopis cumulatus, magni à Summis Pontificibus factus, visitatus, & ad Concilia vocatus, dilectus à magno S. Bernardo, in veneratione à Gallia, Hispania, Anglia, & Italia habitus, ut qui per nobilissimos natales magnus erat Princeps, magnum ingenium per naturam, vir magnus per doctrinam, & per gratiam magnus Sanctus.*

XI.

† 1158. xiv. kal. Augusti.

WIBALDUS
Abbas Stabulensis & Corbeiensis.

FLorebant (c) apud Leodios seculo undecimo & sequentibus, viri nobiles Domini de Prato, multis & magnis dignitatum titulis eminentes. *Wibaldum* ex eo genere esse oriundum, idonei scribunt authores. Is ab ipsis incunabulis ereptus mundo, monachis Stabulensibus traditur rudimentis imbuendus religionis. Labentibus paullatim tenellæ ætatis annis, grammaticæ applicatur & rhetoricæ, sub disciplina venerabilis Reinardi, qui tum Stabulensium scholas mirâ sapientiâ regebat. Is Wibaldum juvenem ob eximiam cùm virtutis tum ingenii naturam tanto amore prosequebatur, ut post aliquot annos creatus primus Reinehusensis Abbas, & deinde senior factus, ad finem usque vitæ loco haberet filii, paternæque ætatis privilegio utens, admonuerit frequentiùs, cùm ad summos dignitatis gradus assumeretur, ne sese fineret malè blandientis seculi illecebris illaqueari. Id videre est in nonnullis ejus epistolis, quæ certè pietatem spirant non vulgarem. Magnos hoc magistro progressus fecit Wibaldus, & disciplinis altioribus brevì maturus, ad majores Leodiensium scholas statim fuit evocatus. Tum verò summa ejus & ingenii felicitas & judicii vis enituêre, ut paucorum annorum intervallo dialectica, rhetorica, arithmetica, geometrica, & astronomia imbueretur. Sed jam mundi pertæsus secessum meditabatur, de loco solùm dubius hæsitans.

Ejus genus & educatio.

Leodium accersitur ut doceat.

Invitabant quidem vetera Stabulensium merita ad eos ut diverteret, at solitudinem quærebat, quæ esset ab hominum consuetudine remotior, & fortè vicinitatem verebatur consanguineorum, quorum, quisquis sese Deo devovet, consortium fugit. Quibus omnibus ritè pensatis, anno 1117. vastam Valciodori solitudinem selegit. Neque tamen Wibaldus, quem Deus optimus ad labores magis actuosæ vitæ vocabat, quàm ad contemplativæ otium, speratam Valciodori quietem invenit. Abbas enim Widricus cognita ejus & profunda eruditione, & morum maturitate, ferè priùs scholis regendis eum applicat, quàm solemnia religionis vota nuncupâsset. Stabulenses verò sollicitant, ut ad se redeat, acerbiùs conquerentes ereptum sibi esse, trahunt denique, secum detinent, atque elapsis annis septem vel octo Abbatem sibi constituunt.

In Valciodori solitudinem abit.

Inde extracto à Stabulensibus

Interea Cuno Stabulensis Abbas, optimum in Wibaldo adjutorem repe- riens, non scholas solùm ei commisit, sed & monasterii portam, quod præcipuum erat Stabuleti munus ob frequentes Principum & Imperatoris accessus. Imò de maximis quibusque negotiis cum eo conferens ejus consiliis quàm lubentissimè utebatur. Cunone autem ejúsque successore Johanne

varia,

(b) Lib. 2. col. 133. Lib. xi pag. 514.
(c) Ex Edmundi Martene Collect. ampl. Tom. II. ubi pag. 153. vitam Wibaldi à se concinnatam protulit.

Abbatis etiam munus imponitur,

ne Rulland demortuis Wibaldus anno 1130. in Abbatem electus fuit. Nec sine Dei optimi consilio factum est, ut eo præcisè eligeretur anno, quo Summus Pontifex Innocentius secundus, prævalente Petro Leone, suâ pulsus sede est. Nunquam utique legitimo Pontifici subvenisset Germania, si ejus consilio fuisset destituta. Cùm enim Lotharius Imperator & miram in consulendo solertiam, & incredibilem in exequendo celeritatem in Wibaldo eminere deprehendisset, ipsius consilio non Innocentii tantùm partes tuendas suscepit, sed eum quasi admisit in administratione Imperii consortem.

Tamen cùm attenderet non Principis solùm vices Stabulensem Abbatem implere, verùm & Pastoris, atque adeò monasterii non minùs, quàm imperii demandatam ipsi esse curam; sic uni perinde ac alteri vacabat, nullum ut intermitteret tempus à labore.

quo præclarè fungitur.

Quod ad monasterium spectat, primam reformationi disciplinæ regularis operam collocavit, útque omnibus eò pariter tendentibus, felicem propositi sui finem consequeretur, singulis, quos digniores sciebat, propria tribuit munia. In his Warnerum, & eo mortuo Robertum studiorum sub Reginardo sodalem, constituit Priorem seu Decanum, quæ Stabuleti proxima dignitas est ab Abbate. Hic prudentia & virtute præcellebat, atque inprimis eloquentiâ. Scholis Henricum præfecit monachum verè pium & eruditum, cujus labores & merita non semel epistolis suis celebravit. Erlebaldum denique germanum fratrem, qui Leodii apud Laurentianos vota religionis nuncupârat, accitum ad se Capellanum priùs instituit suum, deinde Custodem, sic porrò appellatur is, cui Commissum est instrumentorum archivum. Neque verò sanguini destinatio hæc referatur, cùm jam videretur muneribus primis adolescens dignissimus. His tribus præsertim adjutoribus, fieri non poterat, quin brevì recalesceret & tepidior observantia, & jura monasterii vindicarentur.

de Imperio

Quid verò operæ negotiis Imperii dederit, libentiùs exequemur, cùm ea potissimùm vitæ suæ parte conspiciendus sit. Ejus consilio Lotharius Imperator collecto exercitu Iñocentio II. contra Schismaticos suppetias laturus in Italiam contendit. Tum verò quantos Wibaldus pertulit labores? Nondum pedem ab urbe Augusta Vindelicorum moverat Rex, cùm ecce tibi adest nuntius, Conradum Sueviæ Ducem, qui Italicum regnum invaserat, irrupisse in Germaniam, atque eundem omnia miscere, plurimis ad partes ejus inclinantibus. Is territus expeditionis fama deviis itineribus cum exercitu fugerat ab Italia res novaturus. Reprimendi igitur Wibaldo fuêre utì & ceteris Imperii proceribus rebellium conatus, confirmandi alii in fide Cæsaris, providendum statim exercitui de necessariis, cavendum denique quocunque modo, ne malum illud improvisum latiùs serperet. Quâ occasione insignia cùm fidei tum virtutis & præcipuæ in rebus gerendis solertiæ specimina edidit, quæ certè Lotharium, confecta expeditione, eò compulêre, ut deinceps virum illum frequentiùs de præcipuis Imperii negotiis appellaret, atque eundem non tantùm Henrico superbo Bavariæ Duci, genero suo, quem copiis præfecerat, adjungeret, sed etiam maritimæ in regnum Siciliæ expeditioni, quæ magnam in duce dexteritatem exigebat, præstitueret, ita tamen ut ne priùs discederet ab Imperatore, quam classis, quæ instruebatur, aliquo tandem moveret. Hinc Cæsari Wibaldus ferè ubique consiliis æquè ac virtute adfuit.

Subinde Lotharius convocato apud Melphiam conventu, Wibaldum navalis expeditionis ducem Neapolim misit, ut classem milite & armis instrueret. Ipse verò cum exercitu Salernum contendit, expugnatâ hac urbe in Siciliam, quò se hostis contulerat, trajecturus. Verùm brevì iterum Imperator jussit acciri sibi Wibaldum, quo eum in monte Cassino, exauthorato Raynaldo Tusco, homine schismatico atque vi intruso, Abbatem constitueret. Dignitate ægerrimè accepta, ea brevì iterum se abdicavit, cedendum ratus armis & insidiis Rogerii Siciliæ ac Neapolis Regis, Lotharii acerrimi hostis. Postquàm verò Cassinenses, ne quid mali fors sui unius causa paterentur, à sua obedientia absolvit, rectà migravit ad Imperatorem, qui positus in extremis, paucis post diebus devixit, susceptúsque est abs Serenissima Augusta ùt princeps pacis, qui dissensiones, quæ tum prævidebantur, consiliis suis removere posset.

Agebatur enim de creando novo Rege, & duo erant contendentes iidem potentissimi & rerum gloriâ spectatissimi. Henricus Bavariæ & Saxoniæ Dux Lotharii gener, & Conradus Sueviæ

viæ Dux Henrici V. sororius. Divitiis ille & potentiâ eminebat, sed fastu & tumore insolens, unde & superbo nomen inditum, proceribus æquè ac plebi minùs erat acceptus. Hic verò lenitate in primis & clementiâ, quæ præsertim dotes in Rege spectantur, omnium ferè animos sibi devinxerat. Electionis seriem, quíque sunt exinde secuti bellorum motus, exponere hîc nostrum non est, tametsi minimè dubitamus, quin ubique effulserit Wibaldi prudentia & æquitas. Ea solùm afferemus, quæ de ipso scriptis traduntur. Henrico præpositus est Conradus in conventu circa mediam Quadragesimam habito in oppido Confluentia, studio inprimis Adalberonis Trevirensis Archiepiscopi, & Wibaldi Abbatis, Theoduino Episcopo & Cardinali sanctæ Romanæ Ecclesiæ Legato præsente.

Eo tempore Wibaldus Stabulenses suos nimis exspectatus invisit, sperans cum illis optato secessu fruiturum, & paucos, qui supererant vitæ annos acturum quietiùs, ídque unum abs Rege, de quo erat optimè meritus, avebat sibi concedi. Verùm pro summo in Stabuletum studio quantas componendis ejus rebus curas ponebat, & sollicitudines, quot itinera suscepit! ut alias omittamus molitiones. Modò Conradum Regem adire oportebat, modò Coloniensem Præsulem, modò Leodiensem. In plerisque Comitiis Imperii, in synodis Episcoporum semper novi aliquid de Stabulensi monasterio tractabatur. Improbitas sola ministerialium, quæ omnino comprimi debuerat, post Leodiense, Wormatiense, & multa alia judicia semper recrudescens, infinitas ipsi curas imposuit. Coactus fuit tandem ad ipsum Apostolicum pergere, auxilium ipsius imploraturus. Certè eo anno, quô Innocentius II. obiit, Romæ agebat, impetravítque ab ejus successore cum privilegii literis, literas alias ad Alberonem Episcopum, quibus hortatur eum Summus Pontifex, ut Stabulensium partes suscipiens, ipsos in villicos & ministeriales gladio spiritali animadvertat, si opus erit. Reversus ab Italia Wibaldus cum Cœlestini literis speratam diu quietem quasi à longè venientem videbat, melioratis aliquantum Stabulensium rebus, atque unum aut alterum annum egit satis placidè.

[Margin: & Monasterio Stabulensi optimè meritus.]

Prodente quidem virum magnâ sui nominis famâ, excitatæ viciniores Ecclesiæ eum in pastorem subinde votis deposcebant, petentes id sibi non denegari, quod Cassinensibus monachis, externis & minimè notis aliquamdiu concesserat. Verùm illud eis propheticum responsum dabat: Non sum medicus, non est in domo vestimentum, nolite me constituere principem populi. *atque ita*, inquiebat, *absque avaritiæ moribus, contentíque præsentibus, ei monasterio, cui adscripti eramus, etsi non benè vivendi exemplo, vel fideliter administrandi studio deserviebamus*, immotúmque videntes ampliùs non urgebant. Nec constanter minùs Corbeiæ novæ, illustrissimi in Saxonia Asceterii, regimen à se omni animi corporísque contentione removit, cujus tamen gubernaculis, volente ac jubente Conrado III. admotus est, quò gravissimis vulneribus, quêis nobilissima hæc Abbatia ab Henrico antistite Simoniaco, eámque ob causam à Thoma S. R. E. Cardinale deposito, affecta fuit, mederetur.

[Margin: A vicinis Ecclesiis in Pastorem nequicquã deposcitus]

[Margin: Corbeiæ novæ regimen invitus suscipit.]

Intereà Conradus exemplo motus Ludovici Francorum Regis, & frequenti hortatione impulsus S.Bernardi Abbatis Clarævallis, accepto Ratisbonæ vivificæ crucis signo, mense Februario celebriorem habuit conventum Francofurti, ubi ordinato belli sacri apparatu, bellum aliud, efflagitantibus Saxonum proceribus, queîs jam Wibaldum accensemus, indictum est adversùs Lutitios & Obotritos, gentem Sclavorum crudelem, & idolorum cultui addictam, quæ Christianos regionis Transalbianæ & Daniæ miserrimè vexabat. Aderat porrò huic conventui inter plurimos Ecclesiæ proceres Wibaldus noster; eo verò soluto, missus obviam fuit Eugenio Summo Pontifici, qui tum ex Italia in Gallias excedebat. Literas ferebat Regis, quibus significabantur ea, quæ in conventu fuerant statuta. His auditis, quæ modò diximus, de bello Saxonico, útque Saxones cum Episcopis provinciæ ad illud sese accingerent, Pontifex Wibaldo ex auctoritate à Deo sibi concessa præcepit, utì negotio huic operam omnem navaret. Admonens rem agi suam, cùm propaganda his in locis esset fides, ubi olim à primis Corbeiæ suæ monachis plantata fuerat. Eo enim fine bellum hoc instituebatur, ut virtute magis Evangelicæ veritatis, quàm ferri acie subigerentur barbari, & proprium expeditioni insigne ipsi imposuit. Crux erat, ait Otto Frisingensis, *non quidem vestibus simpliciter assuta*, qualem ferebant expeditionis orientalis

[Margin: bello Lutitiis & Obotritis facto]

[Margin: jussu Eugenii Pont. interest.]

talis milites, *sed à rota subterposita protendens in altum.* Jussis pontificiis Wibaldus eo lubentiùs annuit, quò ardentiùs avebat miseros ab idolorum fæce eripi. Sed & propriâ insuper Corbeiæ causâ urgebatur. Insulam Rugiam, quam Lotharius Imperator Corbeiæ concessit anno 846. ob insignem victoriam beati Viti meritis reportatam de Abotritis, ubi & cæsus est Gestimulus eorum Rex, impiissimi barbari ex longo jam tempore invaserant, Christiano nomine penitus deleto. Spes erat, succedente expeditione, fore, ut recuperari omnino, aut saltem fidei pristinæ posset restitui.

Acceleratô igitur itinere, Herbipolim concessit feriis paschalibus, hinc Bambergam, ubi Conradus sanctum Pascha celebraverat, qui Guidone admisso & expedito, Henricum filium suum, puerum Regem Wibaldi fidei pluribus verbis commendavit, atque hoc ultimum charissimo Abbati benevolentiæ pignus Conradus dedit, priusquàm discederent à sese. Ex quo affirmare certè possumus, Moguntinum Præsulem pro Ecclesiæ suæ jure nomen quidem tutoris habuisse, & dignitatem, tutelæ onus subiisse Wibaldum: ídque fateatur necesse est, quisquis ejus epistolas legerit 30. 31. 89. aliásque passim, si sit æquus rerum æstimator. Post hæc cum cæteris Saxoniæ proceribus in Sclavos movit. Tantus verè Christianorum exercitus erat, ut transmisso Albi, *tota terra à facie eorum contremuerit.* Et spe nulla in ipso ingressu ducibus affulgente Slavicæ feritatis edomandæ, verso in rabiem, ut ita dicam, Rege Nicloto, *ferè per tres menses*, uti scribit auctor antiquus, *omnia vastârunt, civitates & oppida igni succenderunt, simum etiam cum idolis, quod erat ante civitatem Malchon, cum ipsa civitate concremârunt.* Verùm plurima utrinque strage edita, cùm belli cardo in expugnatione *Dimin* & *Dubin* munitissimarum arcium verteretur, & jam bipartito exercitu arcem utramque eodem tempore circumventam & obsessam urgerent acriùs, orta inter duces dissensione, *grandis illa expeditio cum modico emolumento soluta est.*

Absente Conrado Imperii negotia procurat. Wibaldus ab expeditione reversus, Imperii negotia, absente in Palæstina Conrado Imperatore, feliciùs procuravit. Trevirensi concilio sub initium anni 1148. nomine Henrici Regis junioris adfuit, deinde Remensi, ubi multa proposuit. Hinc vocatus ad comitia Winisbergæ habita, tum Francofurtum, ut Regi *ad informandum regni statum & pacem firmandam consilio & auxilio assisteret.* His intentum curis Wibaldum & Stabuleti agentem redux è Palæstina Conradus anno 1149. conventu indicto Francofurti ad diem festum assumptionis acciri præcepit, ante alios Imperii Principes, ea seorsim communicaturus, quæ palàm erant in conventu exponenda. **Redux Imp. consilia cum Wibaldo participat.** Negotia duo majoris momenti Rex moliebatur, expeditionem Italicam, & Ladislai Poloniæ Ducis profugi restitutionem, quæ duo post amissum in Oriente florentissimum exercitum, æquè ardua conficere non potuit, quamvis sæpiùs tres ferè annos, quos superstes egit, variis in comitiis agitata sint, missis non semel Legatis cùm ad Summum Pontificem tum ad Polonos. Atque his ferè Conventibus invitatus abs Rege Wibaldus adfuit. Ac primùm Francofurti hoc anno 1149. deinde Bambergæ, ubi hebdomadas novem, & eo ampliùs regiis expensis detentus fuit, brevì mittendus Romam cum Arnoldo Coloniensi Præposito & regni Cancellario, nisi gravissima intervenissent reipublicæ negotia. Hinc Spiræ sub initium Februarii, tum Fuldæ tertio nonas Aprilis; atque adeò Regis lateri menses omnino quinque adhæsit; quô ferè tempore, Romanis rebellibus, qui Regis gratiam adversùs Eugenium Summum Pontificem frequentibus literis aucupabantur, assiduè obstitit, susceptis pro virili Ecclesiæ partibus.

Conrado mortuo charior adhuc Friderico Conrado morte consumto Wibaldi auctoritas summa, & gratia cum Rege, ut vulgò accidit, minimè disperiit. Charior adhuc Friderico, qui canam ejus sapientiam fidémque, uti omnes, summè venerabatur, factus est, sublato è vivis Conrado, consiliorum ejus omnium arbiter, atque unus, ut ita dicam, primis ejus & regni & imperii annis universam Imperii molem prudentiâ suâ sustentavit; ídque advertat necesse est, quisquis epistolas, quas ex eo tempore, quo assumtus in regni socium est, Fredericus aut scripsit, aut recepit, attentiùs leget. Et felicem fortunatúmque hunc, si talem sibi ministrum fortuna servâsset diu.

eum in solium evehere allaborat Annos tantummodo quinque Wibaldus Conrado superstes fuit, sed qui, si expendentur accuratiùs, superiorem ejus ætatem videntur rerum gestarum gloriâ exæquare. Et primus quidem

dem insignis fuit Frederici promotione ad regnum, cui haud parùm adlaboràsse Wibaldum Fridericus ipse in comitiis generalibus anno 1153. habitis Merseburgi diplomate testatus est literis aureis exarato. Hic verò annus Christi 1153. quàm gloriosus fuit Wibaldo mutuo cum *Manuele* Imperatore commercio literarum, queîs de connubio tractabatur Frederici Regis cum Imperatoris ejusdem filia. Et Wibaldus ipse, qui connubium illud sic prosequebatur, Frederico auctor fuerat, ut futurus ipse Imperator, affinitate se cum Imperatore conjungeret. Id porrò testatur epistola 90. ad Manuelem his verbis: *Instanter non cessavi, quatenus inclytus atque victor dominus meus Fredericus Imperator cum constantissimo vestro imperio fœdus amicitiæ iniret, & de sanguine vestro uxorem duceret, quod etiam vestra sapientia complere indubitanter maturabit.*

déque connubio Regis cum Manuelis filia tractat.

Jam de sequentibus annis quid afferemus? etenim brevitatis studio eligendum. Expeditionem in Italiam sub finem anni 1154. movit Fridericus Wibaldi nutu, atque ejus consiliis anno sequenti post insignes triumphos coronatur Longobardorum Rex, tum ulteriùs progrediens, eodem comite *Wibaldo* Romam ingressus, ab Adriano Pontifice 14. cal. Junii coronatur Imperator. Anxius quidem Summus Pontifex de Regis adventu hostísne an amicus accederet nesciens, Legatos obviam præmiserat: sed Pontifici præsente Wibaldo quid metuendum? id verò postmodùm Adrianus impensè agnovit, gratúsque erga Abbatem nostrum, ob egregiam operam in placido hoc congressu Imperatoris, Stabuleti & Corbeiæ monasteriorum jura privilegiáque novis diplomatibus instauravit. Necdum lætissimus ille annus exiêrat, cùm ad Imperatorem Constantinopolitanum, *qui Palæologum nobilissimum Græcorum*, utì scribit Otto Frisingensis, *regalísque sanguinis procerem, & Marodocum egregium virum Imperatori miserat, munera non parva deferentes,* destinatur. Exacta verò hac legatione an. 1156. & paucis interjectis mensibus, abs Friderico, qui tum in Polonos movebat, ut Ladislaum profugum Ducem restitueret, invitatur ad ineundam anno sequenti expeditionem in Mediolanenses, sed heu! Deus optimus, cujus nutu omnia administrantur, quàm aliter providebat. Reversus enim Fridericus è Polonia victor, dum secundam ad Manuelem legationem instituit, Wibaldus denuò mittitur, qui altero demùm anno rediens, Butelliæ in Paphlagonia potionatus, utì suspicio est, occubuit 14. cal. Augusti. Quam ob causam, utì scribit ex Radewico Annalium Paderbornensium auctor eruditus *Nicolaus Schaten*, Legati Græcorum Imperatoris, qui anno 1159. ad Fridericum missi aderant, refugêre comitia Principum intrare, nisi publica primùm fide Principum data, securi essent, quòd ob tanti viri acceleratam veneno mortem aut suspecti aut invisi haberentur.

Bis ad Græcorum Imp. ablegatur.

obiit veneno, ut creditur, infectus.

Atque hic Wibaldi Abbatis finis fuit, Viri, si mores spectabuntur, primorum Ecclesiæ temporum dignissimi. Si felicitas ingenii, si prudentia, si ceteræ animi dotes, vix ulli sui ævi, quod sanè insigniorum virorum ferax fuit, secundi.

De summo ejus literarum præsertim politiorum studio jam aliàs diximus. Quas epistolas de rebus gravissimis insigni doctrina & prudentia conscripsit, earum tomum unum edidit Cl. Edmundus Martene, qui duos in tomos fuisse distributas conjicit, quorum prior exciderit. Utrùm tractatus aliquos emiserit, incompertum est: sed amicos & fratres seu filios sæpiùs est cohortatus ad scribendum. Sic Anselmum Episcopum Havelbergensem epistola 142. Henricum Stabulensem monachum epist. 105. sexta verò Theodoricum Walciodorensem Abbatem. Et veteres Corbeiensis ecclesiæ ritus, qui in Bibliotheca etiamnum servantur, ejus jussu esse instauratos, & ordine dispositos, ipsa suadet operis sublimitas, & codicis characteres antiqui. Ingentis sanè librorum supellectilis, quam laboribus immensis collegerat, pretiosæ reliquiæ.

Epistolarum ejus Tom. unum edidit Martene.

Hunc igitur virum Lotharingiæ decus, lumen Imperii, Ecclesiæ Romanæ difficillimis temporibus in Germania columen, Butelliæ in Paphlagonia, utì tradunt breviores Stabulensium Annales, Græcorum perfidia sustulit, 14. cal. Aug. 1158. Ossa ejus in basilica civitatis deposita, Stabuletum, agente Erleboldo fratre & successore, honorificentissimè translata sunt anno sequenti, & celebrante exequias Henrico Leodiensi Episcopo, in medio chori septimo calendas Augusti condita fuêre. Epitaphium hîc subjicimus, quod Annales Corbeiæ habent

bent

bent ex Chronico Huxariæ, tametsi Stabulensium opinio est, monumento ejus incisum esse nihil præter nomen *Wibaldi* & mortis diem.

Epitaphium.

WIBALDUS DEO ET ECCLESIÆ
Qui vixit dum vixit inter mortales
omnium Abbatum felicissimus,
Summo * Pontifici, Imperatori,
& Principibus carissimus
Exuvias corporis sui hîc depo suit
Universæ posteritati ob pietatem, diligentiam, & singularem zelum
Maximè & perpetuò comendandus,
Tu qui post eum sedebis,
fac idem & vives.

* *Immo Pontificibus saltem quinque & Imperatoribus quatuor.*

XII.

† 1165. VII. kal. Julii.

GODEFRIDUS
Abbas Admontensis.

FUit *Godefridus*, ejus nominis Primus Abbas Admontii celeberrimi in Styria Asceterii, Dynasta de Venningen. Fratrem habuit Irimbertum, celebrem illum Divinarum Scripturarum Explanatorem, suúmque post Luitholdum & Rudolphum in Abbatia Admontensi successorem, de cujus vita & scriptis alio loco acturi sumus. Monasticen secundùm Regulam B. Benedicti & consuetudines Hirsaugienses properante ad finem seculo Christi undecimo professus est in famigeratissimo quondam Monasterio S. Georgii in Sylva Hercynia, ex quo iisdem ferè temporibus vitæ sanctimoniâ & doctrinæ laude longè clarissimi plures viri prodierunt. Porrò quantos Godefridus sub eorum oculos tum in virtutis tum in Divinarum cognitionum studio progressus fecerit, egregia ejus acta, quorum fama omnem Germaniam implevit, pòst paulò declarârunt.

D. Benedicti Ordinem amplexus,

Ejus Religione, prudentia & eruditione capti Cœnobitæ Weingartenses (c) cùm post Abbatem *Chunonem, Dapiferum de Waldpurg, Comitem à Thann, sub quo magnus Principum, Comitum & Baronum numerus, & octo minimùm ex solùm Comitum de Thann familia in Vineis floruêre*, de deligendo Successore cogitarent, neminem, cui loci sui regimen crederent, Godefrido digniorem repererunt. Annum, in quem ea Godefridi in Abbatem Weingartensem designatio & creatio præcisè inciderit, non notat Bucelinus, satis habens observâsse, eum claruisse anno Christi MCXXX. Nec ex eo certius ampliúsve quid habemus, quot annos Weingartense Cœnobium sua pietate & doctrinâ illustraverit. Sed quidquid de hoc sit, Godefridi Præfecturam Weingartensem ultra annum MCXXXVIII. non processisse, ex eo constat, quòd ad hunc eundem annum jam *Prior* Monasterii S. Georgii, quò ex Monasterio Weingartensi recesserat, à Chronographo (d) Admontensi adpelletur. Agens enim de ejus in Abbatem Admontensem electione ita disertè scribit: *Domnus Godefridus, Prior S. Georgii, in Abbatem Admuntensem electus, Chunradi Archiepiscopi nuntiis & literis expetitus, & ad nos deductus est.*

primò Abbas Weingartensis,

Porrò mox ut Godefridus Admontensis Monasterii regimen capessivit, incredibile est, quantum comodi lucis & gloriæ ei Ecclesiæ accesserit. Dixisse sufficiat, Admontium fuisse scholam veluti & Gymnasium quoddã sanctitatis & doctrinæ, quod præsidente Godefrido mirum in modum florebat. Ex eo siquidem, Godefrido habenas monasterii moderante, Abbates minimùm viginti eruditione juxtà ac virtute conspicui ad aliorum Monasteriorum administrationem assumpti fuerunt: quo *Postulatorum* numero nescio an ullus Germaniæ Abbas aliquando gloriari potuerit. Neque verò ea Godefridi merita de solis virorum Cœnobiis erant. Sacros etiam Parthenones, si quos à veteri sanctiori disciplina desciviisse comperiret, emissis ex Admontensi suo Parthenone Virginibus & Magistris in viam reducere adlaborabat. Quo in genere eximia fuit doctissima illa *Regilindis* seu *Kelindis*, de qua infrà acturi sumus. Quanta etiam Godefridi gloria, quòd non modò nobilissimorum Principum filiæ, aliæque præclaris ortæ natalibus Virgines, sed *Sophia* etiam, Belæ Hungarorum Regis filia, deserto Regio sponso, in Admontensem Parthenonem secesserit. Id his verbis à Biographo (e) S. Gebehardi narratur: *Per idem tempus, anno videlicet MCC. Sophia Ungarorum Regis Belæ filia, à filio Chunradi Regis Romanorum desponsata, & regaliter ipsi cum inæstimabili pecunia transmissa, Mundo, quod suum est, diligente, scilicet bona temporalia, & fidem & veritatem negligente, prædicta Regina secùs, quàm regiam dignitatem decuit,*

dein Admontensis eligitur.

Postulatorum numerus sub ejus regimine.

(c) Bucel. Germ. Sac. P. I. pag. 93.
(d) Tom. II. Script. Rer. Austr. col. 180. & seq.
(e) Tom. VI. Antiq. Lect. H. Canis. pag. 1245.

decuit, habita, regnum cœleste pro terrestri commutavit. Consilio namque & auxilio Comitissæ Ratisponensis Luikardis, Admuntense Monasterium expetiit, & cum sacris Dei Virginibus, humillimâ conversione & conversatione cœlibem vitam deinceps duxit. Nonnulli etiam Principum seu Comitum, sed & plures Nobilium, filias suas Deo ibidem sub regulari servituras institutione offerentes, Cœnobium ipsum cunctis penè, ut superiùs diximus, in Germania Sanctimonialium Monasteriis celebrius reddiderunt.

Admontium incendio absumptum, Ita secundis rebus dum uteretur Godefridus, vehemens derepentè se Admontio tempestas infudit, quæ omne monasterium, tanta hactenus industria servatum & auctum, unâ nocte funditùs evertit. Annus volvebatur MCLII. cum V. Idus Martii omnes Monachorum ædes, antequam luceret, lugubre ac atrox incendium absumpsit. Quantæ-vero-cunque acerbitatis hæc afflictio fuerit, tam effusa in Godefridum extitit Fautorum munificentia, ut intra unius ferè anni spatium universa propemodùm res Admontensis restituta fuerit. intra annum ferè restituit

S. Eberhardi potissimùm munificentiâ. His primo jure loco accenseas S. Eberhardum, qui cùm Godefridi potissimùm operâ Conrado I. in Archiepiscopatu Saltzburgensi suffectus fuisset, nunquam deinceps destitit gratum suum erga Monasterium Admontense animum demonstrare. Locuples omnium testis est Scriptor vitæ S. Gebehardi, qui postquàm obitum Conradi ejúsque de Admontensi Monasterio merita sanè amplissima, retulisset, hæc de Eberhardo subjungit: *Defuncto beatæ recordationis Domino Conrado Archiepiscopo, Clerus & populus Salzburgensis Ecclesiæ, Divina, ut non ambiguum est, inspiratione, & præcipuè interventu Domini Godefridi Abbatis Admuntensis, unanimi electione & voto, Dominum Eberhardum Biburgensem Abbatem in Archiepiscopum elegerunt, anno Incarnationis Domini MCXLVIII. sub Chunrado Rege, anno regni ejus decimo. Hic ergo Eberhardus, dilectus Deo & hominibus, ex nobilibus & religiosis parentibus oriundus, priùs Canonicus Babenbergensis, postmodùm Monachus Pruvingensis, indéque in Abbatem Biburgensem fuerat assumptus: quod etiam Cœnobium ipse & sui germani auxilio & cooperatione felicis memoriæ Ottonis Babenbergensis Episcopi fundaverat. Divina itaque gratia & virtutum suffragantibus meritis, Archiepiscopus ordinatus, gregi sibi commisso, non solùm verbo eruditionis, sed & exemplo sanctissimæ conversationis studuit præesse. - - - Hic præ cæteris Episcopii sui locis & ecclesiis Admuntense Cœnobium, prædecessorum suorum more, familiariùs diligebat, fovebat, & amplificabat. Cui etiam incendio miserabiliter collapso annuatim, quousque repararetur, triginta libras argenti impendebat, & de redditibus suis plus quàm sedecim marcarum æstimatione paternè subveniebat. Possessiones quoque ejusdem Monasterii suis donationibus, & præcipuè decimarum collationibus, largè adauxit, & privilegiis communivit.*

Erat præterea Godefridus apud plerosque sui seculi viros doctos in maximâ doctrinæ ac eruditionis opinione, incredibiléque est, quantum ponderis ei parti accederet, in quam se ille dedisset. Eum maximi semper fecit eruditissimus ille Babenbergensis Episcopus *Eberhardus*, cujus dogmaticas *de Gloria & Honore Filii Hominis* Epistolas adversùs Gerhohum ex Codice Admontensi Bernardus Pezius evulgavit. Ei celeberrimus hic ipse Gerhohus, Præpositus Reichersperġensis, *Prologum* suum *Galeatum*, ut vocat, in Psalmorum Explanationem, seu Libellum adversùs duas sui temporis hæreses inscripsit, *ubi placet, approbandum*, inquit ipse Gerhohus, *atque ubi rationabiliter displicet, emendandum.* Eum denique S. Eberhardus Archiepiscopus Salzburgensis dignissimum censuit, cujus consilio, æquitate ac prudentia præcipuè in gravi illa controversia dirimenda, quæ inter Othonem I. Episcopum Frisingensem & Hartwicum Episcopum Ratisbonensem de utriusque Episcopatûs finibus exorta erat anno MCLVII. uteretur. Summi fit à viris clarissimis.

Obitum magni hujus Abbatis omnium optimè consignavit Scriptor Vitæ S. Gebehardi apud H. Canisium Tom. VI. Antiq. Lect. *Hujus* (Conradi II. Archiepiscopi Salzburgensis) *Pontificatûs anno secundo, qui ab incarnatione Domini MCLXV. Reverendus Abbas Admuntensis Gotfridus, vir magnæ in Ecclesia Christi gloriæ & auctoritatis, ac multorum Pater monasteriorum post multiplices fructus, quos Domino & in propria conversatione, & in aliorum copiosâ ædificatione fructificaverat, anno regiminis sui XXVIII. in bona senectute VII. Cal. Julii diem clausit extremum, & lacrymosa filiorum & filiarum suarum querimonia, in Festo Sanctorum* De ejus obitu.

ctorum Apostolorum Petri & Pauli debitâ veneratione corpus ejus terræ est commendatum.

Reliquit Godefridus suis posteris illustria non solùm industriæ, ac sanctimoniæ, sed etiam ingenii sui monumenta, nempe

Scripta. I. *Homilias Dominicales & Festivales*, quas Tomis II. comprehensas juris publici fecit Bernardus Pezius Augustæ Vindelicorum & Græcii A. 1725. sumptibus Fratrum Veith fol.

II. *Opusculum de Benedictionibus Jacob Patriarchæ*, quibus is in extremis constitutus futuram filiorum sortem descripsit.

III. *Librum de X. Oneribus in quædam Capita Isaiæ*, ex meris homiliis conflatum, quem Cl. Pezius in Thesauro Anecdotorum Tom. II. P. I. sub nomine Irimberti exhibuit, postea verò Godefrido, genuino ejus Auctori, restituit.

IV. *Epistola* Godefridi ad O. quondam Monachum suum, quem rogat, ut sibi *Josephi Opus, excidium Jerosolymorum & celebratum Romæ Vespasiani & Titi triumphum*, aliósque melioris notæ libros exscribendos mittat.

XIII.

PETRUS
Cellensis Abbas, ac postea Episcopus Carnotensis.

† 1187. IX. kal. Martii.

Natalibus illustris. ILlustri loco, clarísque parentibus ortum, ac liberaliter educatû, ajunt Petrum nostrum fuisse in Campania, Galliæ provincia. primò monachû S. B. in incerto monasterio, Admodùm adolescens Benedictina Instituta professus est, sed quo in monasterio haud satis exploratum habetur. Alii Cellam nominant Trecensem, alii monasterium S. Martini de Campis assignant. Quodcunque fuerit cœnobium, in eo Petrus præclara virtute, insigni doctrina, ac ornatissimis moribus dignitatem Abbatialem sibi conciliavit. dein Abbatem Cellensem, Abbas igitur S. Petri Cellensis Trecis in suburbio circa annum MCL. electus fuit. Monasterii habenas multa cum laude moderatus, anno 1162. in Abbatem Remensis Archicœnobii S. Remigii assumi promeruit. postea Remensem agit. Quis sub eo monasterii status fuerit, ipse epistola XIV. lib. V. his verbis certiores nos reddit: *Pax in congregatione nostra est, & cursû consuetudinario adhuc currimus. Cum omnibus hominibus pacem habemus, maximè cum Archiepiscopo. Debitis non valde gravamur. De Marna reditus nostros habemus. Bene est amicis nostris & vestris.*

Ecclesiæ S. Remigii senium detraxit non sine magnis impensis, uti intelligimus ex ejus epistola V. lib. IX. ad Ingelbertum aut Ingelrannum Priorem de Lapelec, quem Lapelecensi S. Remigii in Anglia Prioratui præfecerat: Ecclesiã, *Caput monasterii nostri renovare aggredior, & cum Dei auxilio jam opus inchoatum videt, & sequentis operis auspicia nobilia spondet. Non excidit à memoriâ, quòd aliquando mihi quasi reprehensoriè dixeras, studere alia opera facere, & non curare de monasterio. Hoc verbum etsi perfunctoriè fuit dictum, non transitoriè fuit auditum. Mille enim libras, adhuc semel quingentas postea pro opere Monasterii expendi.* monasterium,

Solent aliàs Abbates, qui in struendis ædificiis sumptus faciunt, in rem literariam adeò non sumptuosi esse, ut à pecuniis potiùs se inopes dicant: at non ita Petrus noster. ac Bibliothecam instaurat. Ut doctrinæ decus apud suos promoveret, bibliothecam monasterii multis, iísque præstantioribus libris locupletavit. Hanc verò non monachis tantùm suis, sed aliis etiam viris doctis patere voluit. Quin ipse, ut ad monasterium suum accederent, humanissimis literis eos invitavit. Excerpta ex ejus epistola ad Hilarium Episcopum Excestriensem in Anglia licèt aliàs jam dederimus, hîc tamen repetere liceat: *Si magna illa bellua evomuerit vos de terra vestra, est apud nos domus nova parata, cum omni sumptu, sine auro & argento, ubi & copiam librorum, & studendi etiam pro libitu invenietis.*

Amicos multos habuit, ac inter eos Thomæ Angliæ Archicanc. familiaris Thomam, supremum Angliæ Cancellarium, à quo de amicitia rogatus cùm fuisset, ita Petrus modestè respondit: (f) *Rogastis de familiaritate & amicitiâ. Quod rogastis, si admitteretis, admirationi procul dubio habendum esset pro inæquali rogantis & rogati fortunâ. Quæ enim proportionalitatis habitudo inter Abbatem Cellensem, & Cancellarium Regis Angliæ? Pene non est comparatio, ubi non est existimationis adaptatio.* Cùm subinde verò eundem suum amicum ex Cancellario Archiepiscopum Cantuariensem, martyrio affectum audiisset, ita ad Bartholomæum Exoniensem Episcopum scripsit. (g) *Quis dabit mihi pennas sicut columbæ, ut evolem, & visitem tumbam* eum Sanctû præ-

(f) Epist. XXVII. lib. I. (g) Ep. XVI. lib. V.

dicat ac Martyrem.

bam pretiosi Martyris sancti Thomæ? Credite mihi confidenter, veniam impetraturus de peccatis meis adirem locum illum, de quo sanctissima ejus anima per proprium sanguinem assumpta est ad consortium sanctorum meorum.

Quàm sincero benevolentiæ affectû amicos complexus fuerit, indicio sunt ejus verba in epistola ad Richardum Joannis Saresberiensis fratrem, qui in Monasterio Remigiano aliquamdiu hospitatus fuerat, deinde verò in Angliam regressus sub an. Chr. 1170. quo exeunte interfectus S. Thomas, habitum mutârat regulari suscepto: „Ecce „mi dulcissime Richarde, proruo in „oculis faciei tuæ, non sine affectu vi-„scerali, attendens mutatum habi-„tum, nescio si melioratum animum. „Quid enim honestatis, quid matu-„ritatis, quid pietatis, quid carita-„tis, quid totius religionis deerat, cùm „esses in oculis meis, & nostræ Con-„gregationis, speculum bonitatis & „forma integra æmulandæ imitatio-„nis? Nusquam fuisset illa præpropera „sollicitudo regressionis, potuisset ti-„bi sufficere domicilium amicæ pau-„pertatis, & satis caræ si recolis soci-„etatis. Sed ô cœca & futurorum „nescia mens humana! extra vel ul-„tra divinæ moderationis gressum ne „porrigas pedem: quia labi est, à „Deo non regi, & per se ire, perire „est: Si nobiscum mansisses, solatio „contra pene omnem fuissem, nec à „Deo desertum crederem, dum hu-„jusmodi suæ miserationis mecum „tenerem. Sed factum est, quod fa-„ctum est. Sit stimulus majoris desi-„derii molesta corporis absentia, & „ubi nulla subest corporalis visio, con-„tinuetur oratio.„ Hujus Richardi frater fuit Joannes Saresberiensis non vulgaris doctrinæ ac eruditionis Auctor, atque Episcopus Carnotensis; qui cùm adhuc Clericus apud Petrum Abbatem esset, non minimis favoribus ac beneficiis ab eo cumulari meruit; cujus rei ipse nobis fidem facit in epistola, qua fautori ac Mæcenati suo gratias rependit.

In Theobaldi gratiam Sermones scribit.

Spectatæ apud omnes doctrinæ & pietatis laude cùm Petrus floreret, à Theobaldo Parisiensi Episcopo rogatus fuit, ut in sui gratiam sermones componeret, quo modo Salvianus Presbyter homilias Episcopis multas fecisse dicitur à Gennadio. Extat Petri epistola ad Theobaldum lib. I. n. XXI. ubi: *Sermones de adventû Redemptoris ut componerem vobis, in mandato acceperam.... Tres sermones de Adventû Domini, & unum de Nativitate orditus sum vobis. Valete.*

Ejus modestiæ specimina.

Etsi verò doctissimus esset, & præclara in lucem emitteret Opera, admodùm tamen modestè de suis Scriptis sensit, eáque aliorum judicio & censuræ submisit. Nescio quodnam illud opus fuerit, quod ad Latiniacensem Ord. S. B. Abbatem per eam causam misit his verbis: *Noverit dilectio vestra, frater, nos opus nostrum incorrectum confidentissimè vobis credere, obnixè rogans, & supplicans, ut limam correctionis adhibeatis, superflua confodiendo, exilia supplendo, malè ordinata ad ordinem revocando, & quidquid inde vobis visum fuerit, tanquam de vestro faciendo.*

Hujus, quâ viri eruditi haud pauci destituuntur, modestiæ specimina in aliis epistolis, quibus de suis Scriptis mentionem facit, videre est. *Liber de panibus* magni ab aliis jure ac merito, ab ipso autem parvi fiebat. In epistola (i) ad Monachum de Reddinges Congreg. Clun. in Anglia (Radingensis Monasterii) ita loquitur: *Panes nostros, si tamen nostros, libenter comeditis, & Scripta nostra sublimiori honore, quàm decet, excipitis. Nunquam enim de tam im̃undo vase emanat aqua digna ad sorbendum, vel de tam furfureo & cinereo clibano mundus egreditur panis. Dilectio tamen, quæ cinerem tanquam panem manducat, in vobis abundans, vilia quæque amici pretiosa reputat, & pallio honestiori ignobilia nostra circumvenustat. Sed utinam limâ correctionis vestræ omnia scripta nostra explanata essent, & emendata.*

Eadem modestia (k) respondit ad literas Monachi Sithivensis monasterii, qui ejus *Sermones* expetiit: *Sermones nostros, quos tanquam plumas inutiles & superfluas quatuor venti cœli per diversa projecerunt, habere desideras. Si legisti, nonne exsangues sensibus sententiarum, & enerves verborum invenisti? &c.*

In epistola (l) ad R. Clarævallensem, à quo rogatus fuerat, ut *Commonitorium* scriberet, se temporis angustiâ laborare, atque à scribendo sæpiùs revocari asserit: „Præter hæc, tanta „certè confusio concurrentium ad me „fit, cùm incipio scribere, ut pene syl-„labæ singulæ nova cogantur habere „principia. Ecce monachus confitetur, „ecce

(i) Ep. 22. lib. VI. (k) Ep. XIX. lib. VII. (l) Ep. XXI. lib. III.

„ecce alius diffitetur: ecce miles saltat, „ecce clericus salutat; ecce famulus in„quietat, ecce nuntius corvum fre„quentiùs, quàm columbam resonat. „Mi dilecte! quam interim cor huma„num congregare poterit sanctarũ scri„pturarum meditationem? quod com„ponere commonitorium?

Pro Mathilde Abbatissa Fontis-Ebraldi sententias composuit. Erat verò hæc Fulconis V. Andegavensis Comitis, Hierosolymorum postea Regis filia, quam Guillelmo Henrici primi Anglorum Regis filio desponsam utriusque gentis historiæ narrant. Cæterùm Guillelmo sponso marinis fluctibus ante nuptias absumpto, Mathildis intactam virginitatem inter Fontis-Ebraldi sanctimoniales Deo devovit, & *pro Rege Anglorum*, ut Cellensis noster (m) loquitur, *Regem* commutavit *Angelorum.*

De Festo Conceptionis B. V. disputat cum Nicolao monacho.

De Festo Conceptionis B. Virginis eadem concertatio Petro Abbati nostro fuit cum Nicolao Monacho ad S. Albanum, veteris & nobilis apud Anglos monasterii, quæ D. Bernardo fuerat cum Canonicis Lugdunensibus, epistola CLXXIV. eademque sententia: nihil videlicet in ea re novandum videri ante Sedis Apostolicæ decretum. Quod quidem si eorum ævo prodiisset, inquit Cl. (n) Sirmondus, quale postea secutum est, haud dubium, quin pro eximia utriusque erga Virginem reverentia æquissimis lætissimísque animis accepissent. Petri epistola licèt satis dentata sit adversùs Nicolaum monachum, incredibilem tamen erga Virginem Parentem spirat amorem. *Sed fortè dices mihi*, inquit, *audésne qualiscumque Abbas occludere puteos continuandæ semper devotionis, & profundiùs quotidie fodiendæ venerationis? Nonne eodem spiritu potantur moderni, quo & antiqui? ---- Non erat ab initio Nativitas Virginis in Ecclesia solemnis, sed crescente Fidelium devotione, addita est præclaris Ecclesiæ solemnitatibus. Quare igitur non similiter & diem Conceptionis obtineat sedulitas Christianæ devotionis?* Ad quod ego: *Cataractas cœli & fontes abyssi libentiùs in obsequium Virginis solverem, quàm clauderem. Et si filius ejus Jesus aliquid omisisset in prærogativa exaltationis suæ Matris, ego servus, ego mancipium, non quidem de effectu, saltem affectû supplere gestirem. Mallem certè non habere linguam, quàm aliquid dicere contra Dominam nostram. Antè eligerem non habere animam, quàm velle ejus extenuare gloriam.* Hæc Petrus. Quis verò inde non intelligit, ejus animum ardentissimo erga Virgineam Matrem amoris incendio conflagrâsse?

Alexander II. plures ad eum literas dat.

Alexandro II. ob raram eruditionem ac doctrinam in pretio erat: Plures hujus Pontificis epistolæ ad eum extant, quibus ei diversarum causarum judicium committit, quarundam etiam inter seculares, de usura, de defensione pupillorum, de cruce signatis pro itinere Hierosolymitano; ab eo autem ad Concilium Generale, seu synodum Lateranensem an. MCLXXIX. invitatus in hæc verba rescripsit: „Ad generale Concilium, Pater „venerande, cum cæteris Catholicæ „Ecclesiæ filiis citatus excusationem „præfero, non frivolam de perfun„ctoriis Evangelicis aliquam, quibus „ad cœnam invitati se excusando ac„cusant: sed manifestis documen„tis probabilem & veram. Prompta „siquidem est in me ad omnem obe„dientiam devotio: sed succumbit „propter invaletudinem languida exe„cutio. Inest voluntas, sed impedit „infirmitas: Spiritus quidem prom„ptus est, caro autem infirma. A„pud igitur paternam clementiam & „æquissimam Apostolicæ discretionis „censuram, ætas annosa, longa via, „brevis vita, fessa membra, sint no„stræ excusationis probabilia & ne„cessaria argumenta. Mavult habe„re filium absentem vivum, quàm „secum semimortuum, vel certè ex„tinctum. Percussus sum, ut fœnum, „quod jam exaruit, quod hodie est, „& cras non in clibanum, sed in fe„retrum mittetur; & quomodo tan„quam plaustrum onustum fœno pro„sequi potero ambulantes in equis, „& volantes in pennis sanitatis, & „robustæ ætatis? Quid enim, si præ„sens essem, nec interesse possem? „Quid faceret facula fumibunda inter „astra lucentia? Parcite ergo in hoc „nunc, sicut semper fecistis, nostras „preces benignè suscipiendo, & effi„caciter implendo.

Fit Episcopus Carnotensis.

Postquàm Abbatiam Remensem per XIX. annos magna cum prudentiâ, atque erga subditos discretione rexisset, in Joannis Saresberiensis, Carnotensis Præ-

(m) Vid. Sirmond. in Notis ad ep. 10. lib. 2. p. 1066.
(n) In Not. ad ep. 22. lib. VI. col. 1194.

Præsulis, de quo suprà, episcopatum successit An. MCLXXX. exeunte, aut sequente ineunte, quod commendatione Cardinalis Campaniæ Guillelmi factum, cujus favorem ac benevolentiam *Petrus* egregiis virtutibus sibi conciliârat.

è vivis abit 1187. Præfuit non ampliùs quinque annos, defunctus anno 1187. De ejus obitu Calendarium Carnotense IX. calend. Martii: *Obiit piæ recordationis dominus Petrus Carnotensis Episcopus, qui priùs fuerat Abbas S. Remigii Remensis, qui antiquam banni consuetudinem Theobaldo Comite assentiente reformavit.*

Extat hujus epitaphium (o) in Abbatiâ de Josaphat, ubi humatus an. 1187. die II. cal. Martii.

Epitaphium.

Mœnibus & plateis urbem insignivit, & auxit,
Et variis Præsul tecta superba locis.
Hanc pia plebs habuit tanti, pietatis amore,
Oscula mille suis ut dederit pedibus.

Plurium cl. virorum laudibus celebratur. Alias Petri laudes reperies in epistolis, quas clarissimi ætatis suæ viri ad eum dederunt; èquibus præcipuæ sunt una S. Bernardi, Melliflui Doctoris, ep. 293. Joannis Saresberiensis, Episcopi doctrina & eruditione celeberrimi, ep. 75. 76. & alia. Alexandri Papæ plures. In epistola ad Henricum Comitem 172. vocatur fidelissimus & devotissimus Abbas, eidémque Cœnobiarchæ S. Remigii ep. 180. dirigit. Nicolaus autem Claræyallensis Monachus ep. 25. ad Henricum Episcopum Trecensem sic loquitur: *Abbas Cellensis vir Religiosus ac timens Deum, homo bonus, & testimonium bonum habens à bonis, vitâ & literaturâ conspicuus, nobis quoque tanta familiaritate devinctus, ut non sit unus de cæteris, sed præ cæteris unus.*

SCRIPTA.

PEtri Cellensis Opera conjunctim edidit V. C. Ambrosius Janvier è Congregatione S. Mauri Parisiis anno 1671. ex cujus editione hîc ea recensebimus.

Primum locum obtinent *Sermones* XCI. quos vel ipse ad discipulos habuit, vel composuit rogatu amicorum; in quibus etiam IX. in Synodis habiti, unus de S. P. Benedicto, & unus de communi Confessorum. Memorabilis est Sermo ultimus de triplici lege, primâ Naturali, quam quasi *diætam universalem* ait esse: alterâ Lege Moysis, quæ fuerit instar *hellebori*; & tertiâ, Lege *Evangelii nihil habente amaritudinis, nihil acredinis.* Quibus addi potest Sermo *de meditatione mortis* in Combefisii Bibliotheca Concionatoria ad festum Commemorationis Omnium Fidelium Defunctorum. Cæterùm Petri Sermones tanto in pretio habiti fuerunt, ut *per quatuor*, ait ipse, *ventos cæli spargerentur.*

Libri duo de Tabernaculo Moysi, & *Liber de Conscientia*, ad Alcherum Monachum; item *Liber de Disciplina claustrali* secundùm Regulas SS. Benedicti & Augustini, ad Henricum Campaniæ Comitem pag. 507. qui tamen pridem à Luca Dacherio Tom. 3. Spicileg. pag. 42. edit. vet. & Tom. I. novæ edit. pag. 452. vulgatus fuit.

Liber de Panibus, ad Joannem Sarisberiensem, subinde Carnotensem Episcopum.

Epistolæ libris IX. comprehensæ; à quibus tamen sublatæ sunt Alexandri III. R. P. eo quòd cum aliis Pontificum Epistolis reperiantur in novissima Conciliorum editione anno 1672. Tom. 10. pag. 1247. Prætermissa etiam fuit elegantissima illa Epistola ad fratres de Monte Dei; cùm non sit Petri Cellensis, ut vir eruditus conjectavit, qui eandem ex Latino Gallicè reddidit, sed Guillelmi Abbatis Monasterii Theoderici.

Præter hæc typis vulgata in editione Ambrosii Janvier, & Bibl. Patrum Lugdun. Tom. XXIII. alia quædam *Petrus* lucubravit, v. c. *Commentarium in Librum Ruth*, qui teste Joanne Liron in Bibl. Scriptor. Diœces. Carnot. manuscriptus asservatur in Bibl. Claræyall. *Epistolæ duæ* ad Wilhelmum, Petrum, Widonem, ne Ordini Cisterciensi, quem ingressi fuerant, nuntium improvidè remitterent, vulgatæ à Dacherio Spicil. vet. edit. Tom. 2. p. 447. edit. nov. Tom. 3. p. 544. *Vocabula Latino-Barbara* Petro Cellensi usurpata, excerpsit Joan. Lud. de la Cerda Advers. sacr. cap. 180. & 183. V. C. Nicolaus Camuzatius, Ecclesiæ Trecensis Canonicus, spem orbi erudito injecit, se Petri Cellensis anecdota in lucem protracturum, quam tamen, quod sciam, postea haud implevit.

De *Petro* meminerunt Labbeus Tom. 2. de S. E. pag. 190. Caveus ad an. 1182. Oudinus de S. E. Tom. 3. pag. 1157. Joan. Alb. Fabricius Bibl. med. & inf. Lat. Tom. V. lib. XV. pag. 748. ubi ejus Opera recenset. Qui de eo scripserint.

(o) Fratres Sammarth. in Episc. Carnot. pag. 491. col. 1.

XIV.

Claruit A. 1182.

REINERUS Monachus S. Laurentii Leodiensis.

INclytum Divi Laurentii Ord. S. B. Cœnobium, ad muros urbis Leodiensis adsitum, à primis suæ fundationis annis & pietatis & doctrinæ schola fuit. Labente Seculo XII. in eo à teneris annis educatus fuit *Reinerus*; Habuit is in literis humanioribus præceptores Johañem & Nizonem Monachos. Utriusq; libro Imo. *de Scriptoribus monasterii sui* mentionem facit. Et prioris quidem his verbis: (p) *Johannes Scholasticus & eruditione & officio fuit, cujus extremui plerumque ferulam puer, ut clavam Herculis nemo unquam plus extremuerit. Heu quotiens, dum nostra exigit aut discutit opuscula, & aduncis correptas manibus obliquo tabellas oculo intuetur! Heu quotiens illum Virgilii monoculum me putavi Polyphemum incurrisse.* Alterius verò his verbis: (q) *Nizo falli poterat, fallere homo simplex ignorabat. Proinde nos pueruli, cùm ab illo doceremur, undelibet nobis iratum facilè supplantabamus, ac veluti ex alto aëre cadentia librantis & ferientis eludebamus verbera.*

Reineri educatio, & Præceptores.

Poësi,

Poëticis studiis adeò delectatus fuit, ut adhuc adolescentulus sacra ediderit carmina. „ (r) Discendi quippe „ agebar studio, inquit, & magnos „ poëtas ego poëta modicus tentabam „ utcunque imitari. Unde & *Opusculum de novo ac veteri Testamento* „ condidi, *duobúsque Libris* partitus „ sum. Hoc etiam *Pantherem* pro varietate appellavi, quòd prosa esset „ ac metris velut multicoloriter distinctum. Quin etiam *de Compoto* „ quædam tunc composui. Denique „ *Libellum de suspendio* scripsi prosaicè „ *cujusdam latronis. Martyrium quoque VII. Machabæorum fratrum* ver„ su heroico. Deinde illud de Apostolo capitulum: *Nescitis, quòd ii, qui in stadio currunt, omnes quidem currunt, sed unus accipit bravium,* pede latiùs excurri Asclepiadeo. Sed hæc Reineri opuscula familiarium nonnemo datâ occasione subripuit, atque in pignus mutuæ charitatis secum abstulit.

& Musicæ operam navat.

Cùm Poësi conjunxit artem Musicam, in qua cum celeres progressus fecisset, *melodiam* (s) composuit de *Sanctis* Sixto, Felicissimo & Agapito. Quod cum Monasterii Subprior levitati tribueret, arripiens tabellas, quibus *Reinerus* suos impresserat cogitatus, aliquantisper consideravit. „ Interim oscitabam metu, inquit *Reinerus*. Etenim „ torvus hominis vultus, suspensáque „ supercilia mihi malum præsagiebant. „ O judicem Minoe vel Athamanto „ severiorem! legens infremuit, cantans ex hoc in hoc inclinavit: cùm „ ecce veluti magna colaphizatus injuriâ cœpit innocentes ceras obruere, & quæ exarata erant, æmulo unguis arato confundere. Quid „ facerem? Luctarérne, streperem, „ convitiarer? Virgarum fasces in Capitulo, accusatores multi, ut recogitanda magnoperè mihi Pharisæorum, Saducæorúmque tumultuatio, „ quâ periclitatus olim Paulus fuerat „ in concilio. Pestem murmure imprecarer? Pressum dentibus nihil prodesset anathema. Quid igitur? Depono auriculas ut iniquæ mentis „ asellus, cùm gravius dorso subiit „ onus, hypócritarúmque patientia „ mansuesco ad calamitatem." Subinde tamen Numinis beneficio ita feliciter in cantûs rediit memoriam, ac si ante oculos haberet exteriores annotatum. Igitur dedit membranæ, quod redditum erat memoriæ.

Ad scribendum se convertit.

Et cùm desidiam, quæ inimica est animæ, meritò exosam haberet, ad libellos varii argumenti conscribendos calamum denuò convertit, de quibus ipsum (t) audire juvat: „ *Geminis* ergo *libellis conversionem* descripsi *sanctæ Pelagiæ*, opusculúmque hoc illu„ stravi titulo *Speculum Pœnitentiæ*. „ Dehinc *Passionem Virginis Mariæ* „ *Cappadocis* æquè *duplici libello* expli„ cavi ita prætitulando: *Palmarium* „ *virginale*. Subsequenter *vitam Tiebaldi Eremitæ duobus* itidem *libellis* „ complexus sum, appellavíque *Florem Eremi*. Opusculum denique „ confeci, quod sic titulatur: *Libellus* „ *cujusdam funebris super morte amici*: „ cui & *tetrastichon* superscribendum „ tumulo adjeci."

Morti mirabiliter ereptus,

Post hæc (u) Reinerus gravi adeò infirmitate correptus fuit, ut à linea ultima proximè abesset. Delatus verò in Cryptam sanctæ Dei Genitricis ad sepulchrum Divi Wolbodonis Episcopi & Monasterii Patroni, ejus, ac cumprimis Matris Virgineæ meritis pristinæ sanitati à Deo fuit restitutus. Ut gra-

(p) cap. XVI. (q) cap. XVII. (r) Lib. 2. cap. 1.
(s) l. c. cap. 2. (t) cap. 3. (u) cap. 4.

gratum verò erga cœlestes medicos animum monstraret, in eorum honorem varia lucubravit.

Etsi verò à recepta valetudine nullos ut antea concinnaret libellos, non tamen se ignaviæ dedit, sed vel libris evolvendis, vel sodalibus suis erudiendis (x) occupabatur. Labori non parcens pepercit tempori. Ad scribendi laborem rediit, cùm ab amico interpellatus scriptum elucubravit diffusius, quod nuncupavit *Commonitorium pietatis*. Scripsit etiam ad quendam familiarem opusculum *de Insignibus Insularum Sardiniæ & Siciliæ* duobus versificè digestum libellis. Item ad alium *duos libellos*; primum *de conflictu duorum Ducum & animarum mirabili revelatione*: secundum *de quodam milite captivato & per salutarem hostiam liberato*. Majorem operam ac laborem impendit conscribendæ historiæ, libellis XIV. comprehensæ, quâ continebatur, qualiter Jerusalem sancta, & aliæ plures apud Orientem urbes sive regiones ab Occidentalibus Christianis circa eam sint ætatem receptæ, cujus erat titulus; *Laurea peregrinorum Iherosolymitanorum*.

Studia prosequitur.

His ita conscriptis (y) gravissimo morbo decumbere cœpit, à quo nunquam convaluisset, nisi *Sanctorum Septem Dormientium* intercessione sanitatem à Deo recepisset. Ut verò sanctis suis intercessoribus gratum se præberet, *Melodiam de ipsis compositam* obtulit. Scripsit etiam versificè *libellum de adventu Reliquiarum S. Laurentii in Leodium ab urbe Roma*. Libellum denique ad quosdam edidit Sacerdotes *de reverentia sacrorum Locorum*, acriter culpans, quòd penes cimiteria, seu corpora defunctorum, priusquam ad ecclesiam deferrentur, nocturnis maximè vigiliis puellares choros aliáque execranda agi, dici, vel cantitari paterentur.

Periculosissimè decumbens denuò miraculosè convaluit.

Laudem doctrinæ ac eruditionis, quâ magnâ Reinerus apud omnes florebat, ut ei nescio quis Sciolus, invidiæ facibus succensus adimeret, varias quæstiones proposuit, nunquam, ut credebat, ab illo enodandas. Qua de re Reinerus ita loquitur: (z) „Sophista verò, qui sua extollere, nostra deprimere pugnaret, abstrusas quæstiones barbarásque dictiones undecunque congestas, mihi scripto proposuit. Dædali Labyrinthum & Minotauri cornua me putaveram incurrisse. Quâ evaderem? Quibus regerer? Subtilis deerant fila ingenii. Quo defenderer? Facundi gladius oris nullus. Implexa tamen illa dissolvi, cornupetam dirum evasi, Libellúsque hunc accepit titulum: *Qui sophisticè loquitur, odibilis est*.

Abstrusas quæstiones à Sciolo quodam sibi propositas edito libello dissolvit.

Hoc defunctus labore (a) *de victoria Michaëlis Archangeli tres* digessit versificè libellos, tam de illa videlicet, quâ ex antiquo dracone & angelis ejus cum suis est clarificatus Angelis, quàm de illa, quâ pro Christianis contra paganos dimicans gloriosè innotuit, quando in monte Gargano novum instituit ac dedicavit sanctuarium. Quin etiam de *Sancto Servatio* & de *Sancta Begga* musicè aliqua rogatus à Canonicis quibusdam composuit. Rogatu cujusdam fratris *de sancto Spiritu VII. Hymnos* contexuit. Prætereà *quinque* exaravit *Libellorum* opuscula, qualiter diebus ipsius Ecclesia Leodiensis *Bullonienſe Castrum* pervasoribus triumphatis Divina receperit virtute, titulóque præsignavit: *Triumphale Bulonicum*. Hoc ipsum musico quoque astruxit modulamine. De *sanctis* etiam Martyribus *Evermaro*, sive *Urbano* exigente fratrum devotione *geminos* Cantus composuit. *Epitaphia & Epistolas* conscripsit quàm plurimas.

Alia ejus ingenii monumenta.

Quod igitur Venerabilis Beda quondam de se perhibuit, hoc verè etiam Reinerus de se dicere potuit: *Omnem meditandis scripturis operam dedi: atque inter observantiam disciplinæ regularis, & quotidianam cantandi in ecclesia curam, semper aut discere, aut docere, aut scribere dulce habui*. Virum fuisse excellenti (b) ac pereleganti ingenio præditum, omnia ejus Opera loquuntur, stylo perscripta erudito, terso, & qui vix seculi sui sit. Nec virtute ac vitæ sanctimonia inferior extitit, ut qui cœlestibus etiam visionibus claruerit, quas in Opusculis suis tanquam ab aliis habitas passim refert, & veteribus, quas tractat, historiis interserit. Ætatem *Reineri*, quem plerique circa annum Domini MCXXX. claruisse scribunt, certam habemus ex ejusdem libello de casu fulminis super ecclesiam monasterii sui. *Nam præsenti anno*, inquit, *qui est ab Incarnatione Dominicâ MCLXXXII. XI. Kal. Aprilis, in crastinum, scilicet post dies Palmarum mirabilis in altis Dominus intonuit super nos fulmine cum maximo atque horribili fragore cadente &c.* Ejusmodi certas ad

Claruit cœlestibus visionibus.

(x) cap. 6. (y) cap. 7. (z) cap. 8.
(a) l. c. & cap. 9. (b) Bern. Pez. Dissert. Isag. in Reineri Opusc.

De ejus obitu nil certi constat.

ad stabiliendam Reineri ætatem notas Chronicas in aliis etiam ejusdem Opusculis reperies. Quo autem anno mortem cum vita commutaverit, ex nullis monasterii sui monumentis *Cl. Cœlestinus Lombardus* Bibliothecarius potuit extundere.

Reineri Scripta à Cœlest. Lombardo cum Bern. Pezio communicata

Is ipse fuit, qui pleraque ejus ingenii monumenta ex autographis codicibus exscripsit, atque cum Eruditissimo Bibliothecario Mellicensi *Bernardo Pezio* communicavit, ut suo Anecdotorum Thesauro insereret, in cujus etiam Tomo quarto locum obtinuerunt. Sunt verò sequentia:

recensentur ex Ejusdem Thes. Anecdot. T. IV.

1.) *De claris Scriptoribus Monasterii sui Libelli III.* Hi ita in Codice autographo inscribuntur: *De ineptiis cujusdam idiotæ Libellus ad amicum suum*, quæ inscriptio, sine dubio ab ipso Reinero profecta, insignem auctoris modestiam prodit.

2.) *In Novem Ante-Natalitias Antiphonas ab O. exordientes Opusculum*, seu *Quid significent novem O, & quæ sit dierum illorum ratio.* Comodo ac usui erit hoc Opusculum Divini Verbi præconibus, qui in diversis Ecclesiis ultima Dominici Adventûs Hebdomada in has ipsas mysteriorum plenas Antiphonas Sermones ad populum habere consueverunt. Quæ autem sit ratio, quòd Reinerus Novem ejusmodi Antiphonas, non septem, quot nunc in omnibus ferè Ecclesiis decantari solent, exposuerit, Lector ex Nota Cl. P. Lombardi col. 68. cognoscet.

3.) *Speculum Pœnitentiæ*, seu *Vitæ S. Pelagii Lib. II.* Historiæ hujus non tam auctor, quàm interpolator Reinerus est, ut ex ipsius verbis, quibus Prologum finit, constare potest: Porrò etsi horum Libellorum argumentum satis decantatum sit, non æquè tamen cognita hucusque fuerunt plura Virtutum exempla, quæ vel de se dissimulato nomine, vel de aliis Lib. I. cap. IV. & Lib. II. & cap. III. Reinerus narrat, id quod & in aliis historiarum & Vitarum suarum Libellis agit, ut adeò vel hoc nomine in lucem proferri dudum commeriti fuerint.

4. *Palmarium Virginale*, seu *de Vita & Passione sanctæ Mariæ Virginis Cappadocis Libri II.* Hos adolescens adhuc edidit Reinerus eô maximè fine, ut otium fugeret, ac salutaribus studiis animum imbueret. De Maria Martyre Cappadoce ac ancilla vide Baronium in Martyrologio Romano ad diem primam Novembris, & Laurentium Surium, qui eodem die Mariæ acta ex Vincentii Speculo Historiali recitat, quô integrô ferè seculo antiquior noster Reinerus est.

5.) *De Vita S. Tiebaldi Libri II.* Hujus sancti Eremitæ vitam Petrus Vangadiciæ Abbas prior in literas retulerat, cujus vitulâ Reinerus aravit, nec nisi elegantiori oratione Petri opus convestivit, ac singularibus quibusdam sui temporis eventis, pro more suo, telam distinxit.

6.) *De Conflictu duorum Ducum & Animarum mirabili revelatione*, *ac de milite captivo per salutarem hostiam liberato. Libelli duo* metrici.

7.) *De Adventu Reliquiarum S. Laurentii Româ Leodium Liber metricus*, cui *Officium de sancto Spiritu* sensu pietatis plenum subjungitur.

8.) *Triumphalis Bulonici Libri V.* Quantas turbas & calamitates Hugo & Rainaldus, filii Rainaldi Barensis Comitis, Ecclesiæ Leodiensi intercepto castro Bulonico, seu Bulliono dederint, latè describit Bartholomæus Fisenus in Historia Ecclesiastica Leodiensi Libro X. ad annum MCXLI. Earum miseriarum Iliadem, ac tandem Leodiensis Ecclesiæ post recuperatum ope S. Lamberti Martyris castrum Bullionense triumphum, duo insignes veteres Scriptores in literas retulerunt. Primus est Nicolaus Canonicus Leodiensis, auctor æqualis, cujus *Triumphum S. Lamberti M. de Castro Bullonio* ex veteri Codice Monasterii Alnensis primùm in lucem extulit Joañes Chapeavillus Tom. II. Scriptorum rerum Leodiensium à pag. 577. Alter est, quem illustrandum hîc sumpsimus, Reinerus de Ecclesia Leodiensi non uno nomine optimè meritus, qui ejusdem argumenti Libellos V. admodùm elegantes & graves composuit, quibus *Musicum modulamen*, quod excidisse videtur, adjecit.

9.) *Evracli Episcopi Leodiensis vita.* Non meminit hujus vitæ Reinerus Libro II. de clar. Scriptor. Monasterii sui, ubi Opuscula sua singulorúmque occasiones & titulos recenset. Ast non omnia ibidem retulisse Reinerum, aut plura deinceps post finitum illum Librum II. scripsisse vel ex hoc loco demonstrari potest, ubi se ab auctore vitæ S. Wolbodonis, editæ à Mabillonio Seculo Benedictino VI. Parte I. minimè distinguit.

10.) *Vita Domni Reginhardi Episcopi.* Nec hujus Opusculi mentionem facit Reinerus in Libellorum suorum indiculo. Nec tamen propterea minùs liqui-

liquidum eſt, illud neminem alium quàm eundem Reinerum auctorem agnoſcere. Auctor enim in prologo ea affert, quæ nulli niſi Reinero poſſunt convenire.

11.) *De caſu fulminis ſuper Eccleſiam Monaſterii ſui Liber.* Cùm anno Domini 1182. xi. kal. Aprilis Eccleſia Monaſterii S. Laurentii, ictu fulminis percuſſa, dirè conflagrâſſet, tragœdiam ſingulari Libro Reinerus perſecutus eſt, eúmque inſcripſit ac obtulit Friderico Monacho *familiari amico ſuo*, ac dein Cœnobitæ Stabulenſi. Hujus Opuſculi nulla iterùm memoria extat in Libro II. Reineri de claris Scriptoribus Monaſterii ſui.

12.) *Libellus gratiarum actionis ſuper Dedicatione novâ Eccleſiæ Monaſterii ſui.* Libellus hic præcedentem nativo ordine conſequitur. Cùm enim lugubrem Baſilicæ ſuæ caſum & excidium in priori fleviſſet & miſeratus eſſet Reinerus, in iſto fauſtam ejuſdem reſuſcitationem ſibi celebrandam, perpetuúmque grati adversùs B. Laurentium animi monumentum eſſe relinquendum exiſtimavit. Opuſculum hoc ſine diſpendio temporis ipſe Lector percurret. Id enim in Reineri Opuſculis ſingulare eſt, quòd brevitatem cum elegantia orationis nullibi non conjungat, id quod & ad lectionem facilè pellicit, & ab eadem ſine faſtidio ac tædio dimittit.

13.) *Breviloquium de incendio Eccleſiæ S. Lamberti.* Ejuſdem commatis hoc Opuſculum eſt ac numero 11. relatum. Nempe leſſus eſt, quem Reinerus fecit, *cùm anno ab Incarnatione Domini MCLXXXVIII. Quarto kal. Maji, quo die S. Lamberti celebratur Translatio, ad primam ſcilicet ſubſecutæ noctis Vigiliam, ignis à domo prorumpens cujuſdam Canonici, circumpoſitas domos, dein clauſtrum, clauſtraléſque Officinas repentè corripuit & abſumpſit, nimiúmque dæmonica exagitatione invaleſcentes flammæ tuo, ſancte Lamberte Monaſterio incubuêre, & tecta quamvis conveſtita diligentiſſimè plumbo ambáſque turres, nec non & palatium vetus cum Eccleſia ſanctarum Virginum, nonnulliſque circum manſionibus ingenti conflagratione ruináque dejecêre.* Breviculum quidem hoc Scriptum Reineri eſt, ſed quod tamen inſigni uſui eſſe potuiſſet Bartholomæo Fiſeno in perſcribenda Hiſtoria Eccleſiaſtica, in qua ne verbo quidem memorabilis eventûs meminit ad annum MCLXXXVIII.

quo eum contigiſſe ex Reinero advertimus.

14.) *Lachrimarum Libelli III.* Elegantiſſimi, & qui pietatis ſenſu reliqua omnia ſuperent, ſunt præſentes III. Lachrimarum libelli, à Reinero ad Philo-Chriſtum ſeu quemlibet Jeſu Chriſti amatorem conſcripti, fortè jam à ſenio gravi & morti vicino. Vocat autem propterea *Libellos*, ſeu *Libros Lachrimarum*, quòd in iis eæ duntaxat doctrinæ ac exempla proponantur, quæ animum terrenis rebus immerſum ſalubriter futurorum exſpectatione ac metu concutiant, & amaras pœnitentiæ lacrimas ex captis mundi vanitate oculis eliciant.

De Profectu Mortis Libri duo; quorum alter ſub finem mutilus eſt, fortè propterea, quòd morte, cujus *profectum* ſibi adeò conſtanter ob oculos poſuit, præventus eum ad calcem perducere nequiverit. Atque hæc de Reineri Opuſculis, ex Cl. Bernardi Pezii Diſſertatione Iſagogica, in qua de iiſdem perquàm eruditè more ſuo diſſeruit.

Doluit verò V.C. Schœttgenio, qui Jo. Alberti Fabricii Bibliothecam med. & inf. Lat. libris ſex adjectis ad finem deduxit, quòd in Reineri Operum Recenſione Pezii Diſſertationem in promptu non habuerit. Quædam tamen Vir Eruditus in medium profert, quæ apud Pezium me legere non memini. Sic verò infit: REINERUS, aliis *Renerus*, *Nonnum Renerum* vocat Codex MS. teſte Papebrochio Tomo VI. Maji p. 724. natus an. 1155. poſt annos viginti Ordini S. B. nomen dedit in monaſterio S. Laurentii Leodienſis, Romam quater profectus, an. 1197. monaſterii ſui Prior electus an. 1215. ad Lateranenſe Concilium vocatus eſt, obiit an. 1230. Scripſit multa, quorum recenſum ipſe init Libro II. de claris Scriptoribus monaſterii ſui. Nos primùm enumerabimus, quæ typis ſunt edita.

Vitæ quorundam Epiſcoporum Leodienſium ab an. 1194. ad 1230. ex quibus *Geſta S. Lamberti* edidit Jo. Chapeavillius Tom. I. Script. Leodienſium p. 411. *Vitam Wolbodonis*, qua idem uſus eſt, ediderunt Antwerpienſes in Actis Sanctor. Tom. II. April. p. 857. & Mabillonius Seculo VI. Benedictino Part. I. p. 174. *Vitam Frederici*, Bollandiſtæ Tom. VI. Maij pag. 725. Aliam ejuſdem Martene & Durand Collect. ampliſſ. Tomo IV. p. 1023. Pezius dedit loco citando p. 167. *Vitam S. Reginardi* Ægidius de Aurea valle hiſto-

riæ suæ Leodiensi ad verbum inseruit, & extat Tomo II. Scriptorum Leodiensium p. 167. Præfationem verò ab illo omissam ediderunt Martene & Durand Collect. ampliss. Tom. I. pag. 961. *Vitam Fraclii* dedit Pezius Thes. noviss. Anecdotorum Tom. IV. Part. III. p. 155.

Vitæ S. Theobaldi Eremitæ & Pelagiæ præfationes ediderunt Martene & Durand. Collect. ampliss. Tomo I. pag. 960.

Continuavit *Historiam monasterii S. Laurentii Leodiensis*, quam *Rupertus Tuitiensis* inchoaverat, ab anno circiter 1120 - 1226. editam ab iisdem Tomo IV. pag. 1033.

Continuavit porrò *Lamberti parvi* Chronicon ab anno 1194 - 1230. ab iisdem productum Tomo V. p. 1. Reliqua vide apud Pezium l. c.

XV.

CÆSARIUS PRUMIENSIS posteà Heisterbacensis Monachus.

Claruit A. 1222.

CÆsarius illustri prosapiâ *de Milendunc*, castro prope Novesium in agro Coloniensi natus, in Prumiensi cœnobio divi Benedicti legibus ineunte seculo XIII. se devovit, insigni vitæ probitate inter optimos præstantissimus, Abbas Monasterii creari meruit, eúmque honorem strenuo labore & fructu plurimo, per quadriennium illustravit; quo transacto curam & dignitatem Abbatialem resignans, perfectioris vitæ studio reformationem Cisterciensem in S. Petri Heisterbacensi Diœcesis Coloniensis Cœnobio indutus & executus est circa A. 1220. In divino servitio mirus ejus fervor & summa religio insigniter se prodidit. Quod verò post secessum in Heisterbacense Cœnobium scripsit, & commentariis illustravit, Regestum bonorum Ecclesiæ Prumiensis ab illustri *Hontheimio* in Historia Diplomatica Trevirensi ad A. 1222. nuper editum, sapit Virum rerum civilium sui seculi expertissimum juxta & eruditissimum. Epistola Cæsarii ad Fridericum Abbatem Prumiensem operi præfixa ita habet: *Domino Venerabili & in Christo Reverendissimo F. Dei provisione Abbati Prumiensis Monasterii Fr. Le. Cæsarius quondam ejusdem quamvis indignus dictus Abbas, nunc autem apud vallem S. Petri* in Heisterbach *humilis monachus Ord. Cisterc. &c.* In fine: *Ne ex incertitudine temporis, quo idem liber scriptus & denuo à me rescriptus est, aliquod ejus auctoritati præjudicium generetur; noverint cuncti ipsum apud Vallem S. Petri à me ejusdem incarnationis MCCXXII. anno conscriptum...* Ejusdem quoque credimus esse epistolas ad *Hartmannum* & *Alexandrum* Himmerodii, nec non ad *Petrum* S. Mariæ Priores circa idem tempus exaratas, quas *Martenius* extulit Collect. ampliss. Tom. I. pag. 1152. & seq. In primâ ad Hartmannum in hæc verba rescribit: *Cùm nuper inter nos esset collatio de transfiguratione Salvatoris in monte Thabor celebratâ, in qua & ipsius & omnium nostrum fuit, & est gloria futuræ resurrectionis declarata, sicut nôstis, valde humiliter & multum instanter supplicâsti parvitati meæ, ut eandem lectionem Evangelicam exponere vellem, & ea præcipuè replicare, quæ circa corporum resurrectionem & futuræ vitæ statum inquiri, & per disputationes ventilari solent. Placuit etiam nobis ad majorem intelligentiam, ut hoc fieret sub typo dialogi... Ad quod opus cum scirem me prorsùs insufficientem, Caritatem vestram offendere pertimescens... petitioni vestræ acquievi. Et quia circa corpora glorificata dotésque eorum multa in disputationibus versari solent, quæ auctoritatibus divinæ scripturæ solvi nequeunt, magis ad interrogata studui opinando respondere, quàm aliquid assertivè diffinire...* In altera ad *Alexandrum* Himmerodiensem & *Petrum* S. Mariæ Priores epistolâ tractat *De expositione Morali* super Passionem Christi secundùm quatuor Evangelistas; quod opus in septem homilias se distinxisse meminit. *Præterea*, inquit, *in homiliis moralibus de solemnitatibus diversorum Sanctorum dictandis ita occupabar, quod huic operi, nisi illis prius expletis, vacare non potui.* Ex quibus de illius doctrinâ & lucubrationibus judicium ferre pronum est. Num verò is alius sit à *Cæsario* Priore Heisterbacensi, deficientibus documentis certò statuere non audemus. Tempus, locus & opera apprimè conveniunt; unde fine necessitate non esse multiplicandos arbitramur, proindéque eidem adscribenda credimus alia quæ sub nomine *Cæsarii Heisterbacensis* circumferuntur opera, videlicet 1. *Homiliæ seu conciones morales super omnes Dominicas & Festa totius anni, in IV. Partes distributæ.* 2. *Homiliæ in Evangelia Quadragesimalia.* 3. *Sermones in Psalmos.* 4. *Sermones ad Monachos.* 5. *Libri XII. de miraculis.* 6. *Vita S. Engelberti*

Prumiæ Monachus Benedictinus, dein Abbas factus.

Ord. Cisterc. amplectitur.

An idem sit cum Cæsario Heisterbacensi?

berti Coloniensis Archiepiscopi. 7. *Vita S. Elisabethæ*, & alia nobis incomperta. Vixisse adhuc anno 1237. ejus ex operibus constat: quo autem die & anno felicem agonem consummaverit, nondum liquet. Obitualis dies in Fastis Coloniensibus signatur VII. kal. Octobr. in Villariensibus VII. kal. Martii. *Ex Symbolis P. Oliverii Legipontii.*

XVI.

† 1259.

MATHÆUS PARISIUS Regis Angliæ Historiographus.

Natione Anglus,

*M*Athæus Paris, Parisius, vel Parisiensis, sic enim cognominatum lego à familia, non à patria, uti & *Joannes Paris*, de quo in appendice, fuit enim uterque natione Anglus. Et hic quidem *Mathæus* Ordinis S. Benedicti Monachus ad S. Albanum Congregationis Cluniacensis. Ab ipsa, uti videtur adolescentia quasi Deo dicatus, & monasticæ disciplinæ traditus, egregiam, quam natura dederat, indolem, omni laudabiliori eruditione perpolivit, omni virtute ornavit. Manuarius, scriptor, pictor non vulgaris, omnes denique mechanicas artes quantum & quâ parte liberale ingenium decere possunt, sufficienter didicit. Artes autem liberales accuratè calluit. Poëta elegans, Orator facundus, Dialecticus acutus, Philosophus subtilis, Mathematicus non contemnendus, Historicus percelebris, Theologus solidus, & quod omnium caput est, morum integritate purus, vitæ innocentiâ clarus, simplex, candidus. Innocentii Papæ IV. jussû Norwicensis diœcesis Monachos nonnihil in observantiâ regularis disciplinæ claudicantes reformavit. Ex mandato etiam ejusdem Papæ anno Domini 1248. missus est in Norwegiam, ut monasticam disciplinam in cœnobio de Holui labefactatam restauraret, uti fecit. Acerrimus vitiorum reprehensor, patriorum privilegiorum strenuus propugnator, & defensor. Ita zelatus zelum suæ gentis & Ecclesiæ Anglicanæ, ut nimias Summi Pontificis exactiones redargueret nimis, & durum ejus ingenium in Clerum Angliæ scripto confidenter taxaret. Anno etiam Domini 1250. cùm Rex Henricus Tertius fratres suos uterinos & multos alios exteros in favorem dictorum fratrum, postpositis Anglis in Anglia ad maximas dignitates tum Ecclesiasticas, tum seculares eveheret, hic Mathæus suæ gentis deplorans in hac parte miseriam, graviter conquestus est, quòd vix Anglus aliquis, vel in aliis exteris regionibus aliquod officium vel beneficium possideret; cùm tamen in Anglia tum Itali tum alii multi externi maximis in utroque genere ditarentur reditibus, & subjungit in hæc verba: *Profectò peccata nostra nobis gravamina meritò talia præparârunt.* Hæc tamen & similia utrùm ab ipso sic scripta, an ab aliis illi falsò adscripta fuerint, nihil ausim certò affirmare, maximè cùm quorundam sit opinio, multa ejus scripta recentiùs edita, incorrepta, imò corrupta, & nonnihil depravata in lucem prodiisse. Virtutis & doctrinæ titulis Principibus & Proceribus regni, ipsíque Regi Henrico Tertio mirè charus erat. Rex eum ad maximas quasque solemnitates, quæ in Aula frequenter habebantur, advocavit, ut omnia præsens oculis contemplaretur, & posteà securiùs atque fideliùs scriptis mandaret singula. Erat enim ad historias scribendas ingenio satis accommodato. Quo nomine à suis multùm laudatur, & inter sui cœnobii benefactores non ultimo loco numeratur. Sanè in ejus scriptis immensos labores & incredibilem sedulitatem videre est, quibus etiam accedunt ingenium & judicium. Antiquorum enim scripta diligenter perlegit, quæ ad suum propositum faciebant, sagaciter selegit, omnia in bonam methodum compendio redegit, deduxítque ingenti historiarum volumine res gestas ab Adamo, mundíque exordio usque ad ingressum Guilhelmi Normanni in Angliam. Deinde scripsit historiam, quam vocat *Majorem*, incipiens ab Heraldo, & præfato Guilhelmo, hoc est, ab anno Christi 1066. & perseverans usque ad annum Domini 1250. Ubi subsistere constituerat, propter quasdam rationes, quas ipse non obscurè versibus his sequentibus insinuavit in hæc verba:

[Marginal notes: ad S. Albanum monach⁹. — Omni virtute & eruditione præstans. — Monasticæ disciplinæ restaurator. — Historiographus Regius. — Labor & industria in suis Scriptis.]

Siste tui metas studii, Mathae, quietas,
Nec ventura petas, quæ postera proferet ætas.

Nihilominùs tamen vel sua sponte, vel ex majorum præscripto, mutata sententia, penè decem alios adjunxit annos. Nam non nisi anno gratiæ 1259. scribendi simul & vivendi finem fecit. Sed intereà multa alia edidit opera, & hanc ipsam *Majorem* Historiam pressè in breve redegit compendium, & *Minorem* vocavit, habétque in hac singularia non pauca, quæ apud alios vix aut ne vix quidem reperias. Sed jam titu-

Obitus.

titulos Scriptorum ejus subjiciamus. Scripsit

Scripta: *Historiam ab initio mundi, Librum unum.* Mss. in Bibliotheca Siduciana.

Descriptionem mundi, Librum unum. Castrum Dovorense in ipsa rupe.

Historiam Majorem à Guilhelmo Normanno usque ad finem regni Henrici tertii libros seu Reges octo. De chronographia, id est, temporum descriptione locuturi. MS. Cantabrigiæ in Collegio S.Benedicti. Item in privata Bibliotheca Baronis de Lumleio. Extat an. 1606. Editiones typis factas complures in sequentem differimus librum. Joannes Bapt. Sollerius S. J. Hagiographus Antverpiensis doctissimus Commentar. præv. ad vitam S.Dominici §.XXV. pag. 451. Tom. I. Aug. *Non temerè*, inquit, *suspicabimur ab hæreticis editoribus huic operi insertas esse calumnias, quibus sub nomine Mathæi Parisiensis in Romanos Pontifices ac Religiosos Ordines furiosè debacchari solent.* Eadem ferè habet Cl. Joañes Pinius ejus sodalis Coment. præv. in vit. S. Ludovici Aug. Tom. V. pag. 282. col. 2. Ejus verba sunt: *Mathæus Parisius in sua Historia, quemadmodum in Regem sanctissimum* (Ludovicum IX. Galliæ Regem) *non satis æquus subinde, ita & in Summos Pontifices, eorúmque administros frequenter bilem exonerat, nec rarò hac de causa vapulat apud Baronium, aliósque Scriptores Catholicos. Verùm non satis constat, utrùm hæc omnia ipsi Parisio imputanda sint; an ejus Historiæ à malevolo quopiam deinde fuerint inserta.* Nec Sollerius & Pinius primi fuerunt, qui in hanc opinionem venerunt, cùm ante ipsos aliis viris doctis Catholicis ea non displicuerit, ringentibus tamen eapropter Novatoribus.

aliqua censentur fuisse corrupta.

Additamenta Chronicorum Librum unum. Cujus mentionem facit in historia ad annum 1219. & aliàs sæpè, potissimùm in Henrico tertio. Quod opus apud S. Albanum repositum esse scribit ad annum 1252.

Minorem Historiam, quæ est epitome Majoris librum unum. Considerans prolixitatem chronicorum Angliæ MS. Cantabrigiæ in Collegio S. Benedicti. Item in privata Bibliotheca Comitis Arundelii.

Chronica cœnobii S. Albani majora. Librum unum.

Gesta viginti duorum Abbatum S. Albani. Librum unum.

Vitas & martyria SS. Albani & Amphibali. Libros duos.

Vitam S. Edmundi Archiepiscopi. Librum unum.

Vitam S.Guthlaci. Librum unum.

Vitam S. Wolstani Episcopi. Lib. un. Et alia quædam.

Obiit anno Dominicæ Incarnationis 1259. Henrico tertio regni Anglicani clavum tenente.

Hæc de *Mathæo Parisiensi* Joannes Pitseus, Theologiæ Doctor, Liverdunus in Lotharingia Decanus Libro de Illustribus Britanniæ Scriptoribus pag. 337. quæ etiam Casimirus Oudinus Commentario suo de Scriptoribus Ecclesiasticis Tom. III. col. 1240. & seqq. intexuit. Nec his contentus, præter accuratam Operum Mathæi recensionem etiam de ejus virtutibus & vitiis prolixè disputat. Totus in eo Præmonstratensis hic Apostata est, ut Mathæum de ponte religiosæ modestiæ & humilitatis dejiciat. Ingratissimum ac superbum Monachum vocat. Oudino autem dici potest, quod D.Gregorius Nazianzenus Arianis reposuit: *Lenes sibi sunt Judices, aliis autem severi Censores, vulnera habent, & aliis vibices objiciunt: turpiter cadunt, & aliorum offensiunculas exagitant: in cœno volutantur, & ex aliorum maculis voluptatem sibi fingunt: denique oppressos trabibus oculos habent, & festucas aliis probro vertunt.*

XVII.
BERNARDUS
Abbas Casini & S. R. E. Cardinalis. † 1282.

NAtione Gallus ex Provincia, cognomento autem *Aiglerius* sive *Ayglerius*, in cœnobio Saviniacensi Lugdunensis Diœcesis ab adolescentia humanioribus literis, alíisque altioribus disciplinis egregiè instructus & excultus fuit. Assumpto ibidem sacrô Ordinis habitu, hujus loci primùm Sacrista, seu sacræ suppellectilis Custos, tum Abbas S. Honorii in Insula Lerinensi effici meruit anno 1256. teste Vincentio Salerno in historia sacræ Insulæ Lerinensis. Hunc Carolus Siciliæ Rex plurimi faciens, cùm iter in Italiam susciperet, itineris comitem, consiliorum & conscientiæ arbitrum delegit. Neapolitano deinde Regno potitus non modò in paucis charum habuit, sed & operam dedit, ut præclaræ ejus animi dotes, & insignis religio, cùm alibi tum Romæ præcipuè divulgarentur. Quare Urbanus IV. de Bernardi

Gente Gallus,

Saviniaci S. Bened. Familiæ adscribitur.

Fit Abbas S.Honorii

ardi prudentia, eruditione, vitæque sanctimonia edoctus, illum etsi diu reluctantem Casinensis Cœnobii regimine decoravit an. 1263. Bullâ datâ, apud Urbem veterem IV. kal. Aprilis, Pontificatûs sui anno secundo, in quâ hæc de ejus virtutibus prædicat: *Sperantes quoque, quòd per tuæ circumspectionis industriam, cùm habearis vir scientiâ præditus, morum honestate decorus, consilii maturitate præclarus, & sollicitudine circumspectus, monasterium ipsum relevetur à noxiis, & utiliter, auctore Domino proficiat in utrisque, te à vinculo, quô tenebaris monasterio Lirinensi, cujus præeras regimini, penitus absolventes, ad prædictum monasterium Cassinense, de Fratrum nostrorum consilio in Abbatem præfecimus, & Pastorem. Ideóque discretioni tuæ per Apostolica Scripta mandamus, quatenus impositum tibi onus devotè suscipiens sic curam dicti monasterii Casinensis laudabiliter gerere studeas, quò tibi per vitæ meritum, & aliis proficias per exemplum. Nósque personam tuam præcipui favoris gratiâ prosequi non immeritò teneamur.*

& Cassinensis Cœnobii.

Hæc præterea de Bernardo nostro scribit Oldoinus in additionibus ad Ciacconium Tom. I. pag. 175. „ Quare Urbanus IV. de Bernardi sapientia, ac sanctitate certior factus, illum „ Cassinatis Collegii regimine decoravit &c. Bernardus suscepta cœnobii „ administratione, studium, & curas „ omnes eò intendit, ut sanctissimarum legum cultus ad primævam in„stitutionis normam studiosissimè re„vocaretur &c. Atque doctissimus „ Martene in præfatione Comentarii „ ad Regulam S. Benedicti subdit, *Bernardus natione Gallus in Scripturis sanctis studiosus, & eruditus, regularis disciplinæ zelosus amator* &c. Abbas igitur anno 1263. constitutus, recuperandis ante omnia Cœnobii fortunis animum atque operam adjecit.

Per annos 36. Fridericus II. Conradus IV. Impp. & Manfredus Tyrannus, Friderici Nothus, direpto cœnobio, ejectísque ferè omnibus Religiosis, locum sacrum in arcis formam munitum, fossis ac muris undequaque vestitum militari præsidio firmaverant. Quod Bernardus detestatus, ac procerum quorundam operâ adjutus, dejectâ militum statione, dispersos Ordinis sui Sodales collegit, atque adeò loco prophanæ militiæ sacram iterùm familiam Cassinum invexit, oppida, & facultates, quibus Cassinates per temporum bellíque injurias exuti fuerant, iterùm in potestatem asseruit, terminos ac limites singulis ad evitandas cum adjacentibus vicinis discordias præscripsit. Xenodochium in S. Germano peramplum erexit, assignatísque illud facultatibus, & copiosa munerum largitione cumulavit. Coactis in unum totius Cassinatis Diœcesis Clericis & Religiosis, Synodum apud S. Germanum celebravit, in eáque saluberrima statuta pro Ordinis decore, & utilissimas constitutiones edidit. Fratribus Ordinis Prædicatorum, D. Thomæ Aquinatis desiderio & postulatis gratificaturus, Ecclesiam in S. Germano ad incolendum concessit.

cujus res restituit.

Hisce omnibus feliciter confectis, cùm Cœnobio Casinensi annis aliquot summa cum laude & industria præfuisset, à Clemente IV. renuntiatus est S. R. E. Cardinalis, missúsque est paulò pòst Legatus à latere in Gallias pro expeditione in Albigenses promovenda: exinde alterâ legatione insignitus Constantinopolim concessit, pari industriâ ursurus bellum in Saracenos, ut ipsemet in Procemio *Speculi Monachorum* meminit. Eo interim absente Carolus Siciliæ Rex, vel ab ipsa regnandi libidine stimulatus, vel malis suorum consiliis depravatus, inter alia, quæ patravit, detestanda facinora, Cassinates rerum Capitalium foro, Jurisdictione, ac oppidis munitioribus sacrilego ausu spoliavit, militibúsque suis in sacras Cœnobii facultates impunè grassandi licentiam fecit. Bernardus suis perfunctus legationibus ad Cœnobium redux, admirabili prudentia ac lenitate usus, infestas Caroli copias ab insessis monasterii oppidis ac castris submovit; omnésque facultates, Bona ac Jura iniquo hostium dominio liberavit. Quo peracto senio confractus, meritísque repletus, Cassini obiit Non. April. An. 1282. ubi nobili tumulo conditus, plurimorum inscriptiones & elogia promeruit, attestante Eggsio Purpuræ doctæ Lib. I. pag. 201. &c.

Cardinalis dignitate insignitus in Gallias & Constantinopolim legatur.

Monasterio 2.da vice à graviss. calamitatibus liberato, è vivis excedit.

Quod autem dicunt aliqui Scriptores, Aiglerium unum è V. Cardinalibus fuisse, qui Carolum Siciliæ Regem in Ecclesia S. Petri Romæ die Epiphaniæ anno 1265. vel 66. jussu S. P. Clementis IV. solenniter sacrârunt, ac coronârunt, refutatur ex inscriptione videnda in Hist. Liter. Lugdun. P. de Colonia. Tom. II. pag. 330.

Cassinatibus suis *Speculum Monachorum* à se compositum, atque in tres divi-

Speculū Monachorum.

divisum partes nuncupavit, ut ex prologo liquet, qui sic incipit: *Præcordialissimis Fratribus Johanni Decano, Thomacio Vicedecano, sacróque Conventui Cassinensi beatissimi Benedicti Bernardus successor indignus. In rore cœli, & pinguedine terræ benedictionem, quæ Fratribus in unum habitantibus promittitur, & debetur. Frequenter pulsatus, & à multis temporibus maximè modernis, quando missus eram de mandato Sedis Apostolicæ, ut agerem quædam negotia ipsius Sedis in partibus Gallicanis de juribus regulæ beatissimi Patris nostri Benedicti, an omnia, quæ continentur in regula ipsa, sint meritò dicenda præcepta, & per consequens ad culpam mortalem obligent non servantes Professores, an etiam sint consilia, ut non sint transgressores ad culpam obligati. Meditatus sum in corde meo, brevem quidem esse verborum materiam quæstionis, sed difficultate gravidam absolvendam* &c. *Diversa sacræ Scripturæ, Juríque Canonici ac doctorum Exemplaria lectitanti, ex quibus ipsorum, non meas sententias proferendo, profiteor non mihi attribui debere, si aliquid adlegentis in hoc opusculo ædificationem mysteriorum est ingestum. Hoc ergo Speculum vobis Fratres charissimi decrevi tradendum, in quo de monasticæ professionis observantiis & responsione quæstionis præfatæ cum explanatione ipsorum, quæ coram Deo, & Sanctis ejus professi sumus, aliqua sunt inserta &c.* Editum est Venetiis in 16. an. 1505. apud Lucam Antonium Junctam unà cum vita & regula S. Patris Benedicti. Parisiis verò an. 1507. cum aliis Opusculis, atque inde Coloniæ an. 1520. Pii doctíque homines hoc *Speculum Monachorum* plurimi faciunt.

Expositio in Reg. S. Bened. Eandem pietatem doctrinámque redolet Bernardi Expositio *in Regulam S. Benedicti, & de præceptis Regularibus,* Monachorum Cassinatium precibus concinnata, ut ipsemet in prologo testatur hisce verbis: *Cùm igitur dilectissimi Fratres Thoma Decane, & Conventus sacri monasterii Cassinensis ipsius beati institutio Benedicti ab illo edita, qui ad fores sapientiæ vigilando continuis meditationibus insistebat formæ ipsius ferventissimus amator, difficultatis obscuritatem nullam prorsùs noscatur lecta cum studio continere, mirandum, quòd beati Patris regulam declarari petitis & pleniùs exponi, præcipuè cum Esmaragdus Abbas, Paulus, Petrúsque Diaconi Monachi Cassinenses, si quid in ea difficultatis esse prima facie videbatur, cùm diligentia explanantes suæ vobis expositionis reliquerunt scripturas, quas in Bibliotheca monasterii reservatis. Nuper etiam me redeunte de partibus Gallicanis, ad quas de mandato Sedis Apostolicæ missus eram, super illa quæstione: An omnia, quæ continentur in regula, sint præcepta, à diversis exemplaribus compilatum edidi libellum, quem vos appellatis* SPECULUM MONACHORUM, *quibus pensatis, nulla restare videtur dubietas explananda, immò superaddi per me aliquid ad prædicta petentes, videmini fastidire mellis dulcedinem per alios ministratam, & styli decorem floribus rhetoricis adornatum* &c. *Suscipite igitur Fratres dilectissimi, qui estis meum gaudium & corona in charitatis amplexu, hoc expositionis opusculum, quod assiduis vobis edi petitionibus postulâstis.* Hæc verò Expositio habetur Mſ.ta Casini & in Bibliotheca Monasterii S. Benedicti propè Mantuam.

& alia ejus Opera De Bernardi lucubrationibus videri potest Placidus Diaconus supplemento ad Petrum Diaconum cap. 2. & Jo. Bapt. Marus in notis: Trithemius c. 601. & lib. 2. de Vir. Ill. O. S. B. p. 130. Wionius Lig. vit. lib. I. p. 25. ubi memorantur *Regesta duo*, unum collationum beneficiorum, & officiorum: alterum omniũ inquisitionum, jurium, & bonorum in castris & villis Monasterii Casinensis.

Monasteriorum Benedict. Præfectis valdè utilia. Sunt verò Bernardi Opera Benedictinis Ascetis, præsertim Monasteriorum Præfectis & Abbatibus non parùm utilia. Illos enim, & superiorum Abbatum exemplis, & proprio usu atque experientiâ seriò admonet, enixéque etiam obtestatur, ut si officio suo ritè perfungi; & à subditis suæ fidei commissis integram inviolatámque sacri Instituti observantiam exigere & consequi velint: illud ipsi vicissim cumprimis meminerint, exactéque observent, ut quæ illorum victûs & cultûs ratio expostulat, prompta manu, ac liberali animo suppeditent. Alioquin irritum, & inutile fore, quidquid dixerint; quosvis labores ac conatus pro religiosa disciplina vel retinenda, vel restauranda susceperint, nihil omnino profuturos. Neque fieri ullo pacto posse, quin sacer Ordo (quo tantoperè Christianus Orbis gloriatur) quotidie in pejus ruat, sensimque deficiat, & pessum eat, si hæc Rectorum in suos Alumnos charitas, industria, vigilantia, & paterna sollicitudo desideretur. Hæc ille, sed longe uberiùs, nervosiúsque atque hîc ego, inquit Cl. Eggsius

Eggsius Purp. Doct. lib. 1. pag. 203. Videri præterea de Ayglerio possunt Chronicon Cassinense, Chronologia SS. Lerinensium, Scipio in Elog. Abbat. Casin. Ciacon. Oldoin. Ughell. Wion, Frizon, Robert. Gall. Christ. Possevinus in Apparatû Sacro, & Casim. Oudinus Tom. III. S. E. pag. 474. Qui duo tamen postremi falluntur, hic, quòd Bernardi mortem ad annum 1230. ille ad an. 1247. assignent; nam constat, Bernardum an. 1282. vitâ functum, de quo omnium novissimè agit Reverendissimus Abbas Erasmus Gattola in Historia Monasterii Cassinensis Sæc. VIII. pag. 481. & seq.

Scriptores qui de eo agunt.

XVIII.

† 1331. 12. Maji.

ENGELBERTUS Abbas Admontensis.

ENgelberti Abbatis meminerunt ferè omnes recentiores Scriptores, quotquot de Auctoribus Ecclesf. egerunt, quibus addendus Vossius de Historicis Lat. Wion de Ligno Vitæ, & Bucellinus in Annalibus Bened. Verùm hi omnes jejunè admodùm & parcè tanti viri laudes exposuerunt. Itaque operæ pretium nos facturos arbitramur, si quæ non nihil uberiùs de vita ejus Cl. Bernardus Pezius (x) disseruit, hoc loco afferamus. Igitur

Nobili oriundus prosapia.

Engelbertus circa annum Domini MCCL. ortus est ex nobili familia de Volckerstorff, ut Bucellinus Germ. Sac. Part. II. scribit, tametsi Amandus Pachler Abbas Petrensis, Scriptor accuratus in Chronico Admontensi MS. eum *nobili genere natum* satis dixisse habuerit. Adolescens seculo renuntians Monasticen in amplissimo Monasterio Admontensi in Stiria profiteri cœpit circa annum MCCLXVII. à quo tempore studia pietatis & literarum colere non destitit. Anno Domini MCCLXXI. ut ipse in Epistola de studiis & scriptis suis narrat, *transtulit se ad studium versus Pragam, ubi*, inquit, *per illud tempus sub Magistro Oscono & Magistro Bohemilo in castro Bragensi legentibus Grammaticam & Logicam studui, & profeci in tantum, quòd inter socios non fui minimus reputatus. Et ibidem tunc etiam primò audivi libros Naturales à Magistro Gregorio tunc Canonico & Scholastico Bragensi, postmodùm Episcopo facto ibidem. Et cùm celebrato Concilio prædicto* (Lugdunensi) *rumor publicus venisset Bragam de Rege Rudolpho electo, & per Apostolicum confirmato, statim oportebat nos omnes scholares de Austria & Stiria Bragæ studentes de terra recedere & exire.* Admontium reversus Engelbertus *occasione se offerente per adventum tunc electi Regis Rudolphi in Austriam, composuit ad instantiam Domini Johannis tunc Chiemensis Episcopi, Cancellarii ipsius Regis Rudolphi primũ suum Opusculum de electione ipsius Regis Rudolphi, quod incipit: Sclavica, qui tumidi confregit cornua sceptri.* Jámque de prælio & victoria ipsius Regis contra Regem Bohemiæ Ottakarum secundam Opusculi sui partem inceperat, cùm itinere Paduano ab ea perficienda impeditus fuit. Porrò *Paduam veniens*, pergit Engelbertus, *continuavi studium ibidem in Logica & Philosophia quinque annis sub Magistro Wilhelmo de Brixia tunc actu ad salarium legente ibidem, viro magnæ reputationis, postmodum facto Parisiis Canonico per Dominum Bonifacium Papam, & Medico etiam effecto ipsius Domini Papæ. Deinde post quinquennium audivi Theologiam Paduæ in domo Prædicatorum sub Magistris Lectoribus. Tunc ibidem in eodem studio continuò quatuor annos mansi. Et deinde ad claustrum meum rediens in Admundam totum meum studium posui ad Originalia inquirenda & perlegenda &c.* Hæc de se ipse Engelbertus in laudata Epistola, ubi etiam, quâ in studiis methodo usus fuerit, breviter exponit. Ita dum domi versatur, anno Domini MCCXCVII. Henrico Abbate vitâ functo unanimi fratrum suffragio ad Abbatialem dignitatem evehitur, in qua tamen cùm à studiorum cultu avelli non posset, quorundam imperitiâ & calumnia in maximum discrimen incidit & dignitatis & existimationis suæ. Rem memoriâ dignam verbis Chronographi Leobiensis Lib. V. c. 4. ex primo Tomo Scriptorum Rerum Austriacarum dabimus. *Fridericus* [Dux Austriæ Réxque Rom.] *exercitum congregans, Ungaros & Comanos advocans, finem necessitati volens imponere, & cum Ludovico per prœlium negotium expedire. Et mittit ad Enrichonem de Alzeya, ad Hainricum Ducem Karinthiæ, monens, quatenus sibi, sicut promiserat, subveniat & assistat. Fecit autem transitum per Monasterium Admontense, cui Abbas Engelbertus vir magnæ Litteraturæ, est lætus locutus, quòd Regi Friderico expeditio non*

Admontii regulam S B. professus,

primò Pragæ,

dein Paduæ studiis vacat.

Admontium redux

Abbas eligitur.

(x) Differt. Isag. in Tom. I. Thes. Anecd. Part. alterâ n. IX. p. LXI. & Præfat. ad Tom. III. Bibliothecæ Asceticæ.

non esset utilis, & in prosperum nullatenus proveniret. Hic vir acuti ingenii de Regimine Principum ad juvenes Duces scripsit, ac inter alia de Daniele, & Apocalypsi sumpta materia de Antichristo superlucidè disputavit. Hic à duobus suis Monachis quodam laico Camerario agente ad Dominum Salzburgensem defertur, & quòd esset in Monasterii causis inutilis, accusatur. Quadam nocte præfatus laicus vidit se stantem in littore stagni juxta Monasterium positi cum duobus Monachis supradictis, & beatum Blasium, qui ibidem Patronus est, concito remigio undas persulcando venientem, duósq; ipsos Monachos sublatos, & laicum tractum ad alta stagni per colles horribiles spumantis pariter evectos, in profundum indignanti animo demersisse, exprobrantem eis mendacium & perfidiam contra suum ministrum, & fidum pastorem Ecclesiæ fabricâsse. Camerarius mane facto plenus timore mortis, tremens Abbatis pedibus provolutus, petens gratiam, cuncta, quæ viderat, patefecit. Vade, inquit, dispone domui tuæ, quia morieris, & Monachi una tecum: quia Beatus Blasius vestrum facinus & meam injuriam disponit sic ulcisci. Quod factum est brevi temporis intervallo &c. Fuit hoc haud dubiè illud tempus Engelberti, quod ipse in fine insignis Libri sui *de Providentia Dei* his verbis innuit: *Istum Tractatum in quodam tempore cujusdam magnæ tribulationis & afflictionis meæ composui ad hoc, ut in Deo spe posita, cujus bonitatis providentiæ bonis facit omnia cooperari in bonum, flagella ipsius discerem cum patientiâ tolerare, memorans illud verbum Apostoli 1. Cor. 10. quòd fidelis est Deus, qui non patitur nos tentari ultra id, quod possumus, sed faciet cum tentatione proventum, ut possimus sustinere.* Ita cœlitùs vindicatus Engelbertus multò deinceps liberiùs ac vehementiùs studiis institit, frequenter se in vallem Janspacensem, mira quâdam rupium scena & silentio ac solitudine dulcem abdens, ubi Eremitæ more suavissimam & Divinis contemplationibus ac litteris excultissimam vitam trahebat.

Refellitur Clutenus. Non dissimulandæ hîc sunt ineptiæ Joachimi Cluteni Megalopolitani, qui in præfatione ad Librum Engelberti *de Ortu & fine Romani Imperii*, quem is anno 1610. Offenbachii ex officina Conradi Nebenii in 8. prodire jussit, Engelbertum *Oceanicæ Monasticarum ceremoniarum multitudinis pertæsum rarò in Admontensi Monasterio, sed plerumque in Janspacensi pago ad S. Ægidium duobus à Monasterio milliaribus habitare ac ibi philosophari solitum fuisse nugatur.* Non monasticarum cæremoniarum tædio, sed Divinarum rerum & sacratiorum litterarum amore in illum locum, in quo etiam templum D. Ægidio sacrum ipse, teste Pachlero Chron. Admont. lib. 2. c. 2. §. 1. construxit, se contulit Engelbertus, ubi tandem decrepitus senex post triginta quatuor annorum regimen ad præmia laborum à Deo vocatur, anno MCCCXXXI. feliciter obiit die XII. Maij, sepultus in Oratorio Beatissimæ Dei Genitricis MARIÆ, cujus eximius in vitâ cultor, & laudator exitit. Moritur an. 1331. Fuit is, dum per vitam liceret, magnis Principibus charus, summóque apud viros doctos loco. A quodam Regio Concionatore Hispano *Vir Sanctus, & Spiritu Prophetico plenus* nuncupatur. Operum ipsius, quæ ad triginta octo elucubravit, catalogum texit citatus P. Pezius, præmissâ brevi hac Critica: „ Id universè de scriptis Engelberti affirmare licet, vastum quoddam ac subtile ingenium ex omnibus relucere. „ Propositam Quæstionem nunquam „ deserit, nisi re funditùs exhausta. „ Nec nodus ullus tam intricatus est, „ cujus dissolutionem non tentet, aut „ desperet, modò argumentum ejusmodi sit, cujus fines ab humano ingenio circumspici & circumscribi „ possint. Superstitiosus nequaquam „ est, rejicere solitus, quidquid cum „ Divinis Scripturis, aut ratione, aut „ saltem cum magnorum Virorum auctoritate non satis apertè cohæret. „ Stylo utitur Scholastico, neque tamen, quod familiare suo seculo vitium erat, contaminatissimo. At „ hæc omnia ex ipsorum Engelbertinorum Operum lectione meliùs lector, quàm ex nostra descriptione „ intelliget. „ Sunt verò ea partim edita, partim inedita, iterum alia vel deperdita, vel nondum saltem reperta. Cl. P. Pezius aliquibus Thesaurum suum Anecdotorum locupletavit.

Catalogus librorum V. Engelberti Abbatis ex R. P. Bernardi Pezii Dissertatione Isagogicâ in Tom. I. Thes. Anecd. Noviss.

1. *EXpositio Continua super Psalmum CXVII. Vadam in agrum.* Extat in Codice membr. fol. exarato anno 1384. in Bibliothecâ Claustroneoburgensi: & in Bibliothecæ Lambacensis Codice chart. fol. seculi XV. manu

per-

perscripto. Putamus eam etiam in Bibliotheca Admontensi haberi. Opus vastum est, proferendum tamen in sequentibus voluminibus.

2. *De Gratiis & Virtutibus B. Mariæ Virg. Lætetur anima vestra.* Opus hîc habes à col. 503. ex Codd. MSs. Admontensi coævo, Scotensi, & Gemnicensi, qui circa MCCCLXX. exaratus videtur. Idem adservatur in Codicibus Monasterii Lambacensis & Mellicensis. Scriptionem omnem in quatuor partes auctor dispescuit; *in quarum primâ ponuntur aliqua, quæ de vita & virtutibus B. Virginis in laudem ipsius ex Evangelica historia trahi possunt. In secundâ ponuntur illa, quæ ex authoritatibus & dictis Sanctorum habentur de virtutibus B. Virginis circa ipsius vitam activam. In tertia agitur de illis, quæ habentur de ipsius virtutibus & gratiis circa ipsius vitam contemplativam. In quarta parte agitur de his, quæ habentur de ipsius B. Virginis transitû ex hac vita, & glorificatione in corpore & in anima.* Engelbertus argumentum hoc sobriè pertractat, unicéque dolendum est, virum acuto ingenio præditum non advertisse, *Epistolas Ignatii ad Johañem Evangelistam, & ad B. Virginem, hujúsque ad illum* mera hominis piè nugantis figmenta esse. Sed Engelberti ævo nulla critica erat. Denique quæ noster Parte ultima à cap. III. col. 703. de B. Maria Virgine *miraculosè concepta & sanctificatâ*, modo ab hodiernis scholis diverso disputat, eidem tempori, quo pia sententia de Immaculata Beatissimæ Deiparentis Conceptione tantum nondum obtinuit, tribuenda sunt. Quod si nunc vivens adeò vulgatam constantémque Doctorum eâ super re consensionem videret, in eorum sine dubio sententiam vir, honoribus Beatissimæ Virginis tantoperè deditus, manibus, ut ajunt, pedibúsque concederet.

3. *Tractatus de articulis Fidei: Qui confidunt in.* Hunc nullibi adhuc videre licuit. Nam Engelberti *Liber XII. Quæstionum de rebus fidem spectantibus*, quem è Codice MS. Scotorum Wiennæ prelo jam paravimus, ab hoc *Tractatu de Articulis Fidei* penitus diversus est, utpote quem adversùs errorem, *qui non nisi unum in omnibus animabus intellectum esse statuunt*, scripsisse se ipse testatur *in Libro de sumo bono hominis in hac vita cap.* 3. In Catalogo Librorum Monasterii Campiliensis, seculo XIV. confecto, sic quidam Codices recensentur: *Item Alexander de intellectu, & alii tractatus, quorum primus est tractatus Thomæ contra murmurantes de Mundi æternitate, & super tractatus Sphæræ Mag. Franconis, & tractatus de nutrito editus à Domno Alberto. Item Albertus super Metaphysicam. Item libellus * contradictione contra eos, qui dicunt, quòd post separationem ex omnibus animabus non remanet nisi intellectus unus, & anima una.* Vix dubitemus, postremum hunc libellum esse Engelberti Tractatum de articulis fidei. Sed nos illum in perlustratione Codicum Campililiensium vidisse non recordamur.

* Ita Codex.

4. *Tractatus unus de Passione Domini & Mysterio Crucis: Circa magnum* &c. Hic extat in Cod. chart. fol. in Bibliotheca Cremifanensi à trecentis annis, & in Glunicensi Cod. chart. 4. ac omnium optimè in Admontensi Cod. membr. 4. maj. ex quo eum erutum prelo paratum jam habemus.

5. *Tractatus de Corpore Domini: Cùm propter plures modos.* Eum in tot hactenus Austriæ & Bavariæ Bibliothecis, imò & in Admontensi frustra quæsivimus. Fortè tamen in aliis vicinis Stiriæ Bibliothecis adhuc delitescit.

6. *Tractatus de Gratia salvationis & justitia damnationis humanæ: Indica mihi.* Editioni paratum habemus ex bonæ notæ coævóque membraneo Codice Monasterii Admontensis in fol. Idem Opus extat & in alio chartaceo Cod. in 4. ejusdem Monasterii, uti & in Cod. chart. 4. Bibliothecæ Tirnsteinensis, ubi malè tribuitur Magistro Alberto Magno.

7. *Tractatus de libero arbitrio: Inter cæteras plures.* Hunc deteximus in Codice B. Mariæ ad Scotos Wiennæ, manu seculi XV. exarato, unde depromptum prelo jam destinavimus.

8. *De summo bono hominis in hac vita: Melius est videre.* Indidem descriptum typis proximè commendabimus.

9. *De Providentia Dei: De Providentia Dei.* Eum ex Codd. Admontensibus jam eruimus, quorum alter membraneus in 4. alter chartaceus eâdem forma est, uterque verò quadringentorum annorum.

10. *Tractatus de Miraculis Christi: Mirabilia testimonia.* Occurrit in Bibliotheca Tirnsteinensi Cod. chart. fol. & in Cremifanensi Cod. membr. fol. & itidem ibidem in Cod. chart. fol. manu seculi XV. At nos eum ex Co-

dice Admontensi membr. in 4. seculi XIV. pro prelo descripsimus. Idem Tractatus habetur etiam in alio ejusdem ætatis Admontensi Codice chartaceo in 4.

11. *Super duodecim Antiphonas, O Sapientia, Tractatus, qui incipit: Aspiciebam à longè*: Extat in Codice membr. Zwetlensi propè coævo in fol. unde Opus nostrâ gratiâ exscripsit Ven. P. Anthelmus Carthusianus Axpacensis. Habetur & in Cœnobio Admontensi Cod. chart. 4. sine præfatione: in Carthusia Gemnicensi eadem præfatione destitutus: in Claustro Neoburgensi Cod. membr. fol. ab an. 1384. & Mellicensi in Cod. chart. manu Seculi XV. signato Lit. O. 4.

12. *Tractatus de Quæstionibus super Antiphonam, Cùm Rex Gloriæ: De illo laudabili.* Prelo itidem paratum habemus ex Codice Zwetlensi supra laudato. Eundem retinent Canonia Tirnsteinensis in Cod. chart. 4. Monasterium Scotense Cod. chart. 4. à trecentis annis: & Mellicense in Cod. Sec. XIV. signato Lit. O. 13.

13. *Tractatus de Statu defunctorum: Occasione ejus, quod legitur.* Hunc nullibi adhuc reperimus.

14. *Tractatus de Quæstione illa, utrùm Deus adhuc incarnatus fuisset, si primus homo non fuisset lapsus: Utrùm si primus homo.* Hoc doctissimum opus ex coævo Admontensi Codice membraneo in 4. nostra manu exscripsimus, & prelo paravimus.

15. *Super Evangelium: In principio erat Verbum, Tractatus: Ad præceptum tuum elevabis.* Desideratur.

16. *Tractatus de sensu doloris Christi in passione, & de declaratione verborum Hilarii: Super quibusdam verbis Hilarii.* Penes nos est, de Codice membraneo Zwetlensi, Seculi XIV. descriptus.

17. *Magnum Commentum super librum Aristotelis de Mundo: Inter plura capitula.* Nescimus adhuc, ubi lateat. Nec hujusmodi Scholastica commentaria nostræ Collectionis sunt.

18. *Scriptum super librum de inundatione Nili: Post librum Aristotelis.* Scriptum hoc nusquam comparuit.

19. *Tractatus de Fascinatione: Cùm secundùm Philosophum.* Eum vidimus in Codice Monasterii Glunicensis chart. in fol. finito anno 1436. Extat & in Codice Bibliothecæ Mellicensis chart. 4. signato Lit. G. II. Ubi opus elegans, & prelo dignissimum explicit *anno* 1462. manu nostri Johannis de Weylheim.

20. *De naturis animalium Tractatus: De naturis.* Habemus hujus operis duo ad manum exempla ex BibliothecaAdmontensi, unum in fol. membr. Sec. XIV. & aliud membr. 4. ejusdem ætatis. De ejus editione, cùm ex Isidoro & aliis ejusmodi pervulgatis Scriptoribus excerptum sit, nihil adhuc certi statuimus.

21. *Tractatus de quibusdam Naturalibus: Super exceptivis.* Latet.

Tractatus de causis & signis mutationis aëris & Temporum. Ubi adservetur, ignoratur.

23. *Tractatus de causis longævitatis hominum ante diluvium: Quæstionem difficilem.* Hunc egregium librum ex Codice membr. Zwetlensi, manu seculi XIV. in 4. exarato eruit R. P. Carolomannus Huber, contubernalis noster. Engelberti Opus habes in Thes. Anecd. Noviss. Tom. I. Part. I. à col. 439. in quo statuit, *non irrationabiliter dici posse, quòd tanta prolongatio vitæ humanæ ante diluvium, & tanta abbreviatio postmodùm, & in tanto tempore, sicut legitur facta fuisse, & status abbreviationis, in quo à tempore David permanet adhuc usque, processerit & procedat cursu & ordine naturali.* Quam sententiam suam doctis & lectû dignis rationibus à cap. XVII. usque ad finem corroborat.

24. *Tractatus de Regimine Principum: Philosophus dicet.* Eum evolvimus in Bibliotheca Tirnsteinensi Cod. chart. 4. Florianensi Cod. chart. fol. Mellicensi Cod. chart. fol. sign. b. 4. Quæ exempla omnia seculi XV. sunt. Prelo eum nobis ex nostro Cod. paravit Ven. P. Anthelmus Carthusianus Axpacensis. Cæterùm idem Engelberti Opus extare etiam in Carthusia Gemnicensi nuntiavit Ven. P. Leopoldus Wydemannus ejusdem loci eruditus Bibliothecarius.

25. *Tractatus, qui dicitur Speculum virtutum ad Albertum & Ottonem Austriæ Duces: Gloriosis Dominis.* Unicum scimus hujus magni Operis exemplum in Bibliotheca B. Mariæ Virg. ad Scotos Wiennæ, unde non sine sudore integrum expromsimus, prelo proximè subdendum. Codex Scotensis trecentorum annorum, chartaceus & in folio est. Mabillonius in Itinere suo Germanico se id etiam Villingæ in Bibliotheca PP. Minorum vidisse scribit. Verùm is Codex nuper, cùm Villinga à Tallardo, Gallicarum copiarum duce obsidione premeretur, à Cæsareanis intra mœnia militi-

militibus, dum alia deessent, onerandis tormentis bellicis adhibitus, & absumptus est, ut nos docuit Reverendissimus Dominus Michaël, S. Georgii humanissimus ibidem nunc Abbas. Arnoldus Wion in Adjunctis ad Lib. II. Vitæ Ligni c. 66. auctor est, hoc Engelberti Opus in *Bibliotheca Laziana* Viennæ quoque extitisse, unde fortè ad Bibliothecam Cæsar. Vindobonensem cum altera Bibliothecæ Lazianæ parte pervenit. Nam aliqua ejusdem Bibliothecæ pars in libellario Magistratus Viennensis adservatur. Quid autem sibi vir eruditus Gotthelffius Struvius in Bibliotheca Historica cap. 18. velit, dum scribit, Lambecium in Syntagmate suo rerum Germanicarum evulgare promisisse *Engelberti Abbatis Speculum virtutum ab anno* 1104. non assequimur. Neque enim hoc Engelberti Opus Historicum sed Ethicum est. Atque hæc jam scripseramus, cùm nos A. R. P. Cœlestinus Mayr Bibliothecarius Celebris Monasterii Wiblingensis propè Ulmam certiores facit, idem Engelberti Opus in suæ quoque Bibliothecæ Codice adservari, id quod hîc adnotâsse satis sit.

26. *De officiis & abusionibus eorum: Cùm libros.* Integrum hoc opus adhuc nobis non obtigit. Nam quæ initio cujusdam Codicis Admontensis chartacei in 4. per aliquot membranea folia extant, non nisi fragmentum elegantis Libri sunt. Ex specimine hoc tamen colligitur, omne opus in plures tractatus distributum fuisse.

27. *De ortu & fine Romani Imperii: Consedentibus.* Librum hunc primus edidit Casp. Bruschius Basileæ 1553. 8. Tum Joachimus Cluten à nobis supra castigatus. Tandem ab Andrea Schotto recognitus transiit ad Bibliothecas SS. Patrũ tam Coloniensem quàm Lugdunensem. Mss.ta ejus exempla habentur in Codice Admontensi chart. 4. manu Seculi XIV. & Mellicensi chart. 12. Lit. b. 26. à nostro Johanne de Weylheim an. 1474. finito. Atque ab hac scriptione distinctum non est illud opus, in quo *Engelbertus de Daniele & Apocalypsi sumpta materia de Antichristo superlucidè disputâsse* supra ab Anonymo Chronographo Leobiensi dicebatur.

28. *Tractatus, utrum Sapienti competat ducere uxorem: Narrat Satyrus.* Prelo paratum habemus ex membraneo Codice Zwetlensi, signato num. 91. in 4. seculo XIV. exarato.

29. *Dialogus Concupiscentiæ & Rationis: Quoniam ut dicit Seneca.* In Codice chart. Admontensi, perquàm difficili lectu charactere, seculi tamen XIV. perscripto in fol. unde Opus exhibebimus.

30. *Tractatus metricus de consilio vivendi: Consilium vitæ cupiat qui discere ritè.* Extat in mox memorato Codice Admontensi, unde Poëma Ethicum efferemus.

31. *De electione Regis Rudolphi: Sclavica qui tumidi confregit cornua sceptri.* Hoc Poëma Casimirus Oudinus in Supplemento Bellarm. de Script. Eccles. pag. 552. audacter scribit haberi *in Collectionibus Historicorum Germaniæ, quos diversi ediderunt.* Ast in his Collectionibus ne versus quidem nec verbum Engelbertini Poëmatis extat. Igitur omnes decepti sunt, quotquot Oudinum intrepidè secuti sunt, Pinium putamus in Bibliotheca Eccl. de Script. seculi XIV. Guilielmum Cave in Hist. Lit. qui ne Oudinum ad verbum exscripsisse videatur, ait, *Carmen Engelberti in quavis ferè Historicorum Germanicorum Collectione reperiri*: &, quod magis mireris, Gottfridum Olearium in Bibliotheca Scriptor. Eccles. Tom. I. qui ad hæc nos cavere jubet, ne Engelbertum cum Possevino in Apparatu sacro ad annum 1320. rejiciamus, cùm ex Chronico Admont. MS. Amandi Pachleri certissimum sit, Engelbertum non nisi anno 1331. ad superos abiisse. Igitur nihil certius nobis est, quàm hoc Engelberti Poëma iis accensendum esse, quæ lucem nondum aspexerunt. Imò cùm nec in Bibliotheca Admontensi hactenùs à diligentissimo & doctissimo ejus loci Bibliothecario A. R. P. Sigismundo Münich reperiri potuerit, vehementer veremur, ne omnino exciderit.

32. *De Passione beatæ Katherinæ Opus: Inclyta sanctæ Katherinæ Virginis acta.* Nondum repertum est.

Jam verò cùm sub id tempus, quo Engelbertus laudatam sæpiùs Epistolam de Studiis & Scriptis suis ad Ulricum dedit, is plura affecta Opera habuisse se insinuat, quæ postmodum feliciter enisus est, ea nunc vel à nobis reperta, vel ab aliis indicata subjicimus.

33. Andreas Abbas Bambergensis *Libro de Vir. Illustr. Ord. S. Bened. Parte tertia* testis est, Engelbertum *ad ædificationem fratrum suorum scripsisse de virtutibus & vitiis, Sermonésque elegantes.* Quæ iisdem ferè verbis haben-

bentur apud Trithem. *in Lib. de Script. Eccl. c. 379. & Lib. 2. de Vir. Illust. Ord. S. B. c.* 100. nisi quod in hoc posteriori Opere *Sermones Engelberti* prætermittat. Porrò ad scriptionem Engelberti *de vitiis & virtutibus*, quod attinet, persuasissimi sumus, eam ab ejusdem Opere *de Officiis & abusionibus eorum*, aut *Speculo Virtutum* diversam non esse. *Sermones* Engelberti perbreves de Tempore aliquot vidimus in membr. Cod. Admontensi in fol. de quorum editione tamen nihil nobis adhuc certi sedet, cùm præstantiora ejus opera nos satis occupatos adhuc habuerint.

34. Amandus Pachler, Abbas Petrensis in Chronico Admont. MSs. Engelberto tribuit *Opus de sanctissima Trinitate magnificum*, quod nobis hactenùs incognitum in aliqua Stiriæ vel Carinthiæ Bibliotheca fortè cum tineis & blattis luctatur. Dignissimum profectò foret, quod studiosè perquiratur.

35. In Codice chartaceo in 4. trecentorum annorum, qui apud Scotenses nostros Viennæ adservatur, conspeximus Engelberti *Libellum XII. Quæstionum*, de quo vide ad §. 3. supra observata. Hîc addimus, dubitari non posse, quin hic genuinus Engelberti fœtus sit, utpote in quo lectorem remittat ad librum suum: *utrùm adhuc Deus incarnatus fuisset, si Adam non peccâsset*.

36. In Bibliotheca Tegernseensi extant Engelberti *Orationes precatoriæ ad Jesum & Mariam semper Virginem*, in duas partes divisæ. Quarum prima incipit: *O Messia vitæ via* &c. *Expliciunt* in Codice chart. 4. anno 1473.

37. Prelo maturum habemus etiam Engelberti *Tractatum de Passione Domini secundùm Mathæum*, qui ita incipit: *Scitis, quia post biduum Pascha fiet, & filius hominis tradetur, ut crucifigatur*. Math. 26. *Ubi venit plenitudo temporis misit, Deus Filium &c.* Hunc MS. retinent Bibliotheca Admontensis in Cod. membr. 8. sec. XIV. in quo subjuncta est *Recapitulatio articulorum Passionis Christi*: & Canonia S. Hippolytana in Cod. membr. 4. ejusdem ætatis.

38. Bucellinus *in Annalibus Benedictinis & Menologio* Engelbertum prætereà celebris illius de B. Maria Virg. Hymni: *Omni die dic Mariæ* &c. auctorem facit. Sed cùm hæc res operosioris disquisitionis sit, eam Bibliothecæ Benedictinæ servamus.

XIX.

CLEMENS VI. Pont. Max.

Obiit anno 1352.

NAtus est *Clemens VI.* loco nobili in Gallia ex illustri Gente Rogeriorum Malomentensium. Pater fuit Petrus Rogerii, Dominus de Roserio, frater Nicolai Rogerii Archiepiscopi Rothomagensis. Fratrem habuit Guillelmum Rogerii Comitem Bellifortis, Gregorii XI. posteà parentem. E sacro Fonte nomen patris sui tulit, vocatúsque est Petrus Rogerii. Vix decimum ætatis annum attigerat, cùm in monasterio Casæ Dei in Arvernia Diœcesis Claromontensis Familiæ Benedictinæ adscriptus est. Post nuncupata sacra vota Lutetiam missus in Philosophicis Theologicísque disciplinis non mediocriter excelluit: unde Doctoralem lauream in Theologica facultate promeritus, eandem publicè professus est magna frequentia ac celebritate. Lutetia rediens ad monasterium Casæ-Dei spoliatus est à latronibus in saltu Randano. Historia illa extat in tabula appensa in Ecclesia monasterii S. Illidii Claromontensis, ex qua eam Massonus transtulit in librum sextum de Episcopis Urbis.

In Gallia nobili loco natus

vitæ monasticæ

dein studiis Lutetiæ sedat,

ubi Theologiam profitetur.

Petro Cardinali de Mortuo Mari cùm mirificè acceptus esset, ab eo per literas Romam invitatus est. Venit, vidit Pontificem Joannem XXII. ejúsque vicissim oculos doctrina ac eruditione sua non vulgari in se convertit. Ab hoc igitur primùm Prior S. Baudilii Nemausensis, deinde Abbas Fiscanensis constitutus est. Quo tempore Carolum Moraviæ Marchionem, posteà Imperatorem hujus nominis IV.tum scientiis Principe dignis instituit. Sed primi gradus hi fuerunt ad sublimiorem dignitatum culmina. Non diu enim pôst ab eodem Pontifice Atrebatensi Episcopatui præfectus est, à quo tamen iterùm primùm ad Senonensem, tum Rothomagensem Archipræsulatum provectus fuit. Anno autem 1330. quo Archiepiscopus erat Rothomagensis, provisor etiam fuit Domûs Sorbonicæ, cujus jura & privilegia ut pro viribus tueretur, nulli operæ pepercit. Majori adhuc animi contentione, Ecclesiastici juris peritia atque oris facundia anno præcedenti, id est anno 1329. Ecclesiasticorum causam contra secularium judicum molimina defenderat. Sic enim de eo Chronicon Rothomagense: *Hoc anno*

Venit Romam,

perque varios dignitatum gradus

facta

facta convocatione Prælatorum totius Regni Franciæ coram Rege fuerunt multi articuli propositi contra Jurisdictionem Ecclesiasticam: sed Prælati virtuosissimè responderunt, & viriliter restiterunt: & M. Petrus Rogerii Clericus Senonensis Magister in Theologia responsionem fecit solenniter pro Prælatis.

Anno 1332. interfuit determinationi Doctorum de Visione Beatifica apud Vincennas contra opinionem Joannis Papæ, cujus licèt summi sui Mæcenatis auribus nihil dedit, sed cum aliis Theologis determinavit. Inter Purpuratos Patres adlectus est à Benedicto XII. 15. kal. Jan. an. 1337. tit. SS. Nerei & Achillei, sed Cardinalis Rothomagensis vulgò cognominatus. Sublato è vivis Benedicto XII. anno 1342. in Pontificem Maximum electus nomen *Clementis* ascivit. Primo anno Pontificatûs ut benè de Universitate Parisiensi altrice sua mereretur, eidem privilegium indulsit, redituum ex beneficiis percipiendorum, etiam dum Parisiis Doctores & Professores residerent.

ad Rom. purpuram, & ad Summi Pontificatûs apicem ascendit.

Hunc Petrarcha *literatissimi Pontificis* encomio exornat, hominem vocans tam felicis, támque stupendæ memoriæ, ut quod semel legisset, oblivione abolere nullatenus posset: *Et quod mirabilius est,* inquit, *hæc memoria magno quondam capitis ictu, cujus ingens supremo vertice cicatrix remanserat, ei provenerat.*

Ejus elogium ex Petrarcha.

Erat Clemens VI. suo in Pontificatu insignis literatorum fautor, ac cùm negotiis summis & operosis & quotidianis præpeditus esset, quò minùs evolvendis libris operam daret, negotium viris doctis ac eruditis dedit, ut ex præstantissimis quibúsque voluminibus optima quæque seligerent, quæ ab ipso compendiaria lectione percurri possent. Et si divini vir ingenii Plato Aristotelem nuncupavit Agnostem, hoc est, perpetuum studiosissimúmque Lectorem, id nominis certè Clemens jam ante aditum Pontificatum summo jure promeritus fuit: quidquid enim temporis comparare potuit, ad lectionem conferebat, rationem afferens ex Cicerone pro Archia. *An tu existimas, aut suppetere nobis posse, quod quotidie dicamus, in tanta varietate rerum, nisi animos nostros doctrinâ excolamus.* Nec minori voluptate de liberalium artium disciplinis, ac scientiis tum humanis tum divinis sermonem cum viris doctis instituere solitus erat. Unde factum, ut ad tanti literarum Mæcenatis aulam, velut ad arcem Palladiam, nobilissimi ingenii homines undique se conferrent; quos ille plerosque vel beneficiis cumulavit, vel dignitatibus ornavit.

Literatos amat, in literis ipse haud parùm versatus.

Nepotem habuit *Petrum Rogerii*, fratris filium, quem annum ætatis 18. agentem Cardinalium Collegio adlegit, Perusiúmque protinus ad Baldum Jureconsultum misit, sub cujus disciplina plurimùm profecit. Et ille ad Pontificatum quoque evectus Gregorii XI. nomen accepit. Obiit autem Clemens an. 1352. & sepultus est in Cathedrali Avenionensi.

Moritur 1352.

SCRIPTA.

1.) *Sermones & Collationes.* Extat in Bibliotheca illustrissimi Archiepiscopi Remensis vetus codex cum hoc titulo: *Sequuntur diversa sermonum themata festorum Dei, beatæ Mariæ Virginis, & aliquorum Sanctorum, & aliqua alia secundùm diversos eventus rerum ac temporum facta, ordinata, & prædicata diversis temporibus per Dominum Clementem Papam sextum temporibus suorum Archiepiscopatus, Cardinalatus, ac etiam Papatus, ut qui legerit, poterit invenire.* Aymericus de Peyraco Abbas Moyssiacensis in suo Chronico fol. 93. eum vocat *maximum sermocinatorem verbi Dei*, continuator Nangii in Tomo XI. Spicilegii Dacheriani pag. 739. ultra modum communem hominum eloquentem, Thomas Walsinghamus virum insignis literaturæ. Insignis est locus in vita Karoli IV. Imperatoris, ubi vocatur homo facundus & literatus omníque morum honestate circumseptus. *De Sermone*, quem ipse dicitur habuisse post elationem suam, vide Albertum Argentinensem p. 133. ex editione Christiani Urstisii. Ex catalogo Bibliothecæ Benedicti XIII. apparet eum habuisse plura volumina ejusdem Clementis.

2.) *Tractatus de paupertate Christi & Apostolorum,* de quo Baluzius in Notis ad vitas Paparum Avenionensium p. 836. Extat apud me vetus codex MS. in quo legitur: *Incipit lectura magistri Petri Rogerii Prioris sancti Baudilii, Doctoris in Theologia, super decretali per sanctissimum Patrem Dominum Johannem Dei gratia Summum Pontificem edita, quæ incipit: Quia quorundam mentes &c.* Eum publicè tum in Academia Paris. interpretatum esse librum

 quar-

quartum ſententiarum legimus apud Ægidium Bellamerum in cap. *Quanto* de conſuetud.

3.) *Tractatus adversùs Michaëlem de Cæſena, an cenſendus eſſet hæreticus?* Vide Waddingum ad an. 1328. §. 13.

4.) *Declaratio Clementis VI. de Monachis nigris,* quam exhibet Baluzius Tom. VII. Miſcellan. pag. 152. & ex eo Labbeus Concil. Tom. XV. col. 567.

5.) *Declaratio de Epiſcopatu Oſtienſi & Velletrenſi.* apud eund. Baluz. Tom. IV. pag. 508.

6.) *Epiſtola ad Archiepiſcopum Tarraconenſem de Jubilæis anno quovis quinquageſimo celebrandis.* Agvirre inſeruit Tomo III. Conciliorum Hiſpaniæ pag. 612.

7.) *Encyclica adversùs flagellantes,* ſeu *de flagellantium hæreticorum condemnatione ad omnes Archiepiſcopos eorúmque ſuffraganeos.* Labbe Concil. Tom. XV. col. 565.

8.) *Bulla contra adulteratores Monetarum in regno Franciæ,* quam Baluzius ſub Clementis V. nomine Tomo II. Paparum Avenionenſium vulgavit. Extat in Acherii Spicilegio Tom. XI. pag. 392. editionis novæ Tom. III. pag. 730. Eodem Tomo tertio novæ editionis aliæ extant hujus Clementis VI. Epiſtolæ XXXII. pag. 722. ſeq. quas prior Spicilegii editio offert Tom. IV. pag. 271. ſeq & Tom. VI. pag. 242. Epiſtolæ XLV. apud Baluzium Tom. II. Papar. Avenionenſium pag. 615. 625. 656. ad 662. 665. ad 678. 681. ad 695. 697. & 701. ad 731.

9.) *Regeſtum Epiſtolarum Decretalium* MſS. in Bibliotheca Vaticana, ex quo *Epiſtolæ decem* apud Abrahamum Bzovium ad annum 1342. &c. Aliæ XXX. apud Wadingum in Annalibus Minorum Tom. 3. ad añum 1342. &c. Aliæ CCXII. ibidem in Regeſto Pontificum pag. 263. Aliæ XVII. apud eundem Tomo IV. ad annum 1351. 1352. Aliæ XXXIX. ibidem in Regeſto Pontificum. pag. 1.

10.) Conſtitutio *de Ivone* Sanctis adſcribendo, publicata an. 1347. extat inter *quinque Conſtitutiones* apud Laertium Cherubinum Tomo I. Bullarii pag. 278.

De Bulla Clementis VI. pro anno Jubilæo. Emanâſſe etiam à Clemente VI. dicitur *Bulla* pro *Anno Jubilæo,* propter cujus ineptias Proteſtantes mirum quantum Catholicis inſultant. *Cornelius Agrippa*, neſcio cujus religionis, an nullius Scriptor libro *de Vanitate ſcientiarum* cap. 29. his verbis exclamat: „Nonne Clemens Papa in Bulla, „ quæ hodie adhuc Viennæ, Limovis, „ Pictavii in privilegiorum ſcriniis „ plumbata ſervatur, præcipit angelis de cœlo, quod animam peregrinantis Romam pro indulgentiis & „ decedentis à purgatorio abſolutam „ ad gaudia perpetua introducant? „ Inſuper inquiens, nolumus, quòd „ pœna inferni ſibi aliquatenus infligatur, concedens inſuper cruce ſignatis ad eorum vota, tres aut quatuor animas, quas vellent, è purgatorio poſſe eripere, quam erroneam „ intolerabilémque temeritatem, ne „ dicam, prope hæreſin, tunc Pariſienſis ſchola palàm deteſtata eſt, „ atque corripuit. Sed fortaſſis pœnitens hodie, quod non hyperbolicum illum Clementis zelum pro aliquo Commento interpretati ſunt, „ ut res valeret potiùs, quàm periret.„ Hæc ille. At enim hanc Bullam minimè à Clemente VI. editam fuiſſe, pridem *Adamus Contzen* S. J. Theologus in præfatione ad *Chronologiam Jubilæi Evangelici* contendit, cùm ab impoſtore quodam conficta & ſuppoſita fuerit. Ejusdem ſententiæ eſt eruditiſſimus Baluzius, cujus verba hæc ſunt: „ Jure meritóque Proteſtantes adversùs hanc Bullam utì temerariam & „ impudentem inſurrexerunt, quia „ videbant Romanum Pontificem nullam poteſtatem habere in angelos, „ aut reliquos regni cœleſtis incolas „ & habitatores. Ego verò libenter „ cum illis ſentio: ſed tamen diverſas „ interim opiniones habemus. Illi „ enim in eam ut veram ac genuinam „ invehuntur, ego illam falſam ac ſuppoſititiam, & ab aliquo impoſtore „ valdè imperito conſcriptam fuiſſe „ contendo. Quis enim ſanæ mentis „ homo in animum inducere queat, „ virum gravem, doctum, dicendi „ peritum, prudentem, ac limati judicii, qualem fuiſſe conſtat Clementem Sextum, tam averſo à Muſis „ animo fuiſſe, tam inſulſum ac fatuum, ut compoſitionem diſſolutam, „ ridiculam, abnormem auderet aut „ vellet publicè proponere? At, inquies, Weſelus Gansfortius Groningenſis, & Cornelius Agrippa teſtantur eam Vienæ in Lemovicibus, „ apud Pictavos extare plumbatam, „ adeóque in dubium revocari non „ poſſe, quin vera ſit, cùm conſtet „ eam fuiſſe munitam Bulla pontificia. „ Primùm reſpondere poſſum, emerſiſſe diverſis temporibus falſarios, qui „ Romanorum Pontificum Bullas con-

Baluzii ſententia.

„ tin-

„ tingerent, eásque plumbi Romani „ testimonio confirmare niterentur. „ Quæ pestiferorum hominum audacia extorsit varias eorundem Pontificum constitutiones editas in libris „ Decretalium, & alibi. Verùm omissa ea responsione, quanquàm non „ inutili, quis non videt, quis non animadvertit Weselo homini Batavo, „ & exscriptori ejus Agrippæ, hominibus multùm ab ævo Clementis VI. „ & à Vienna, Ratiasto Lemovicum, „ & Augustorito Pictonum remotis „ nullâ ratione credendum esse in rebus adeò antiquis & tanti momenti „ absque testimonio vetustioris Scriptoris? Eâdem illi fide tradunt hanc „ Clementis erroneam intolerabilémque temeritatem, ac tantùm non „ hæresim reprehensam ac correctam „ fuisse à Theologica facultate Parisiensi. Et tamen nuspiam in tot ævi „ illius monumentis, reperire licet ullam ea de re concertationem fuisse „ in Academia Parisiensi. Et sanè si „ ita est, ut tradit Weselus, oportuit „ Academiam illam cæterarum principem fuisse admodùm stupidam, si in „ re adeò clara & manifesta fidem potuit vel tenuiter adhibere mendacio. „ Insulsa est enim compositio, fatua, „ demens, aliena à stylo Curiæ Romanæ, denique superflua, cùm ad constituendam stabiliendámque auctoritatem Jubilæi & indulgentiæ generalis, excitandámque fidelium pietatem satis supérque sufficiat illa „ Clementis constitutio, quæ edita „ est in collectione Extravagantium „ communium. Ne cui verò mirum „ videatur, quòd hanc Bullam pronuntio falsam esse, ea diu ante me „ fuit sententia Alberici à Rosate: „ qui tametsi illam inveniat pulchram, „ ait tamen ignorare se an vera fuerit, „ & huc inclinat, ut putet, eam non „ fuisse bullatam nec confirmatam; „ cæterùm testatur eam non fuisse servatam Romæ anno MCCCL. *tempore prædictæ indulgentiæ, ad quam fui cum uxore, & tribus filiis.* Sanctus quoque Antoninus Archiepiscopus Florentinus par. 3. Summæ tit. „ 10. cap. 3. §. 6. eam falsam esse pronuntiavit his verbis: *Et ne quis sumat dubia pro certis, sciendum quòd in copia cujusdam Bullæ, quæ dicitur esse Clementis, multa narrantur, quæ non videntur esse de stylo curiæ, cùm sint levia & exorbitantia satis. Unde licèt adscribantur Clementi, non videtur verisimile illius vel alterius Summi Pontificis fuisse, sed fictitiè inventa.* Hoc loco S. Atnonini usus est „ Joannes Brunelli in repetitione in „ Decretalem primam de homicidio „ in antiquis par. 4. conclus. 9. ubi „ falsò putavit, Antoninum loqui de „ Constitutione Clementis VI. incipiente *Unigenitus*: in qua ait contineri multa puerilia & levia, illam „ porrò deviare à stylo communi. Addit eam non extare in collectione „ Extravagantium communium, & „ non esse de potissimis. In quo illum „ errare omninò manifestum est. Habetur enim inter Extravagantes, & „ cùm certum sit eam editam fuisse ab „ eodem Clemente, & ejus auctoritate promulgatam, dubium esse non „ potest, quin sit de stylo Curiæ. „ Cæterùm nihil in ea puerile, nihil „ quod levitati debeat adscribi. Ferri „ autem non potest insulsitas Joannis „ Hornbeck, qui primus, ut ipse putavit, hanc egregiam bullam edidit p. „ 275. Examinis Bullæ Urbani VIII. „ de festis; ubi pro sua audacia, seu „ potiùs temeritate non veretur asserere, illam Clementis Bullam à nostris ita suppressam esse, ut vix uspiam „ reperiatur. Cùm enim edita jam „ diu sit apud Albericum, & ex eo illam Cyrillus Franchus ediderit Boniæ anno MDLXXV. in Comentario de anno Jubilæi; reperitur autem in duobus antiquis codicibus „ MSs. Bibliothecæ Colbertinæ, ac „ fortasse alibi, manifestum est illam „ non fuisse suppressam ab iis, qui Romana sacra colunt. „ Hactenus Baluzius in Notis ad Vitas Paparum Avenionensium col. 916.

Vitam Clementis VI. edidit Franciscus Bosquetus Montis Pessulani Episcopus cum Vitis Summorum Pontificum, qui Avenione sederunt, quam exhibet Baluzius Tom. I. Vit. Papar. Avenion. pag. 243. cui secundam vitam subjecit ab anonymo scriptam. Utramque verò ipse eruditis Notis illustravit. De Scriptis Clementis VI. videri possunt Robertus Gerius ad Caveum ad an. 1342. Oudin. de S. E. Tom. III. pag. 931. Fabric. Bibl. med. & inf. Latinit. vol. 1. l. 3. pag. 1107. & alii. *Ejus vitæ Scriptor.*

XX.

PETRUS BERCHORIUS Prior Collegii S. Eligii.

Obiit anno 1362.

PEtrus Berchorius honesta Berchero-rum gente Pictavis in Gallia natus acumine ingenii & varietate doctrinæ cele- *Ejus genus & patria.*

celeberrimum sibi nomen seculo XIV. in orbe literario comparavit. Humaniorum literarum præceptis à prima adolescentia egregiè institutus fuit. Decurso earum stadio Ordinem Benedictinum ingredi constituit. Itaque Cluniacum, inclytum præ primis Asceterium, atque Congregationis totius caput adiit, ubi receptus, exacto religiosæ vitæ tyrocinio, se Deo soleñi votorum nuncupatione devovit. Probata satis per aliquot annos ejus pietate ac doctrina scholis præfectus fuit, ut literas, quibus humanitatis nomen impertimur, juniores Congregationis suæ Sodales doceret. Qua sparta ita insigniter functus est, ut elegantioris literaturæ præceptor sui temporis habitus fuerit doctissimus. Unde Cluniaco Parisios in Collegium S. Eligii missus est; ubi easdem politiores literas docendo & scribendo multò latiùs ingenii famam protulit. Primùm igitur in Grammaticam metricam, quæ tunc in Galliæ scholis ante Joannis Despauterii prosodiam passim tradebatur, præcipuo quodam studio commentatus est. Quæ ejus commentationes non modò discipulis, sed etiam magistris, magna ubique autoris fama & gloria, usui & fructui esse cœperunt. Has aliæ ingenii mirique acuminis plenæ exceperunt, quibus in Ovidii Metamorphoses incredibili subtilitate commentatus est. Non minori autem morum quàm literarum elegantia exornatus gratiam Joannis Galliarum Regis promeritus est, cui sanè in deliciis & amoribus fuit. Ejus jussu Titi Livii Historiam in linguam Gallicam convertit, quam duobus magnæ molis voluminibus comprehensam eidem Regi, Mæcenati suo nuncupavit. Adjecit verò historiarum icones, scilicet ut oculis subjectæ majori oblectatione ad animi judicium transmitterentur. Tanta verò elegantia sunt depictæ, quantam, qui oculis non arbitrati fuerunt, ægrè animo concipere possunt. Unde hoc opus in literariis cimeliis à Regibus Galliæ habitum est. Dono ab iisdem illud accepit Eminentissimus Cardinalis Richelius, qui eodem ceu pretiosissimo eruditæ jucunditatis munere Sorbonam donavit. Non levidense, sed ingens ac ferè decumanum pretium est, quod curiosi antiquitatum æstimatores huic operi statuunt; quo nec pulchrius nec elegantius se uspiam unquam conspexisse, uno ore fatentur.

Cluniaci inter Benedictinos recipitur.

Literas humaniores domi,

dein Parisiis cum laude docet.

Joannis Gall. R. gratiam promeretur.

Quum verò viros Religiosos haud deceat, ut humanioribus literis plus operæ impendant, quàm quantum satis est ad literas sacras cùm intelligendas tum exponendas, *Berchorius* ab iisdem studia sua ad intelligentiam & expositionem divinæ paginæ convertit. Adversùs studiorum labores indomitum fuisse, indicio sunt Opera ab ipso composita, quæ sine perpetuis ac assiduis vigiliis lucubrari minimè potuerunt; tanta doctrinæ copia atque eruditionis varietas in eisdem continetur. Certè à nemine uno legi possunt, qui non admiretur, tot & tantos MS.tos Codices, typographia nondum inventa, ab uno viro evolvi potuisse, ut, quæ usum præstare poterant, in suos transferret commentarios. Hi verò cùm omnium ore celebrentur, tum verò præcipuè iis, qui pro sacro suggestu ad populum verba faciunt, majorem in modum commendantur. Non defuit ei Latinæ eloquentiæ facultas, sed dedita opera facili ac plano stylo ad animi sensus palam faciendos maximè idoneo usus est.

Ad sacratiora studia se convertit.

Tanta literarum quà profanarum quà sacrarum doctrinâ florentem Superiores Collegio S. Eligii id temporis perquàm celebri præfecerunt. Quot annis eidem præfuerit, ignoramus. Claruit verò sub Abbatibus quatuor Cluniacensibus, Petro II. Abbate Cluniacensi XXXI. Iterio XXXII. Hugone VII. hujus nominis Abbate XXXIII. atque Anduino Abbate XXXIV. Tandem sexagenario major vitæ integer, plenúsque gloriæ terrenæ, quæ ei ex editis præstantis doctrinæ atque eruditionis monumentis undique obvenerat, ad cœlestem eámque perennem quòd migraverit, spem nobis facit indubitatam vita piè religioséque ab eo transacta. Quotus quisque enim est, qui, si bene vixit, non etiam bene moriatur? Naturæ igitur concessit in Prioratu suo, in cujus etiam ecclesia terræ mandatus fuit, anno à reparata salute MCCCLXII.

Fit Prior Collegii S. Eligii.

Ad plures abiit 1362.

SCRIPTA.

1.) COmentarius prolixus & insignis in *Doctrinale metricum*, quod plerisque ferè in Gallia Scholasticis usui fuit, antequam Joannes Despauterius suam protulit prosodiam. Nunquam typis, quòd sciam, exscriptus fuit, sed ejus tria MS.ta exemplaria asservantur in Bibliotheca S. Victoris Parisiensis.

2.) *Com-*

2.) *Commentarius Moralis*, seu *Allegoriæ in libros quindecim Metamorphoseos Ovidii*, quem custodit Bibliotheca monasterii S. Germani à Pratis Cod. 688.

3.) *Versio Gallica Titi Livii*, quam reperies Romæ in Bibliotheca Reginæ Sueciæ, nunc Vaticanæ incorporatæ; in Bibliotheca Regia Parisiensi; Colbertina & D. Ranchin. Vide Montfauconii Bibliothecam MS.torum Codicum, ubi *Berchorii* nomen mirè variatum leges; modò enim *Bertreve* (al. *Berthievre*) jam *Berseur*, nunc *Bercheur*, modò *Bercenne*, nunc *Bercheve*, jam *Berceure* vocatur.

4.) *Naturalium exemplorum libri tres*, quos Bibliotheca Gemmeticensis MS.tos asservat. Vide Bernardum Montfauconium l. c. pag. 1212.

5.) *Dictionarium*, sive *Repertorium Morale*, quod dictiones ferè omnes sacræ Theologiæ studiosis ac Verbi divini Concionatoribus usui futuras, locorum communium instar, alphabetico ordine complectitur, earúmque significationes moribus accommodat.

6.) *Reductorium morale utriusque Testamenti* in triginta quatuor libros divisum, in quo prætermisso historico sensu, breviter universa capita Scripturæ tropologicè exposuit, intermissis interdum allegoriis: stilóque usus demisso & aperto, & ad sensus animi explicandos maximè accommodato, ut rectè judicat Sixtus Senensis.

7.) *Inductorium Morale*, quo agitur *de diversis thematibus*, *& auctoritatibus*, *& quibusdam brevibus collationibus*.

8.) *Sermones* plures & doctè & eleganter compositi.

9.) Commentarius in Psalmos perperàm sub nomine Michaëlis Styguani editus.

Operum *Berchorii* editiones habemus complures: Basileensem an. 1515. Parisiensem 1521. Venetam 1589. Coloniensem geminam an. 1620. & 1694. Inter has pro optima commendatur Parisiensis quatuor in folio voluminibus comprehensa. Præ hac tamen se correctiorem venditat nova Coloniensis an. 1730. & 1731. accurata, & VI. Tomis comprehensa, quorum duo colligati tria volumina constituunt.

Scriptores, qui illius meminerunt.

PETRI BERCHORII honorificam faciunt mentionem Trithemius de S. E. & Vir. Ill. O. S. B. Eysengrenius in Catalogo Testium Veritatis pag. 143. ubi eum vocat Philosophum ac Mathematicum clarissimum, Rhetorem insignem, Poëtam gravem, Historicum celeberrimum, & suæ ætatis subtilissimum Scripturarum divinarum interpretem. Sixtus Senensis libro IV. Bibliothecæ Sanctæ. Antonius Possevinus Apparatu Sacro Tom. II. pag. 241. de Operibus Berchorii præclarè disserit. Casimirus Oudinus de S. E. Tom. III. Sæc. XIV. pag. 1063. studium sacræ Scripturæ in Berchorio præ cæteris jure ac merito commendat. Joannes Schlitpacher vulgò de Weilheim, Prior Mellicensis, virtute & doctrina insignis de REPERTORIO Petri Berchorii loquens, *verè dicere possum*, inquit, *quòd beatus fuit venter, qui talem Monachum portavit, & genuit, qui præfatum librum composuit.* Vid. Bibl. Mellic. p. 412. Legi etiam meretur MICHAELIS XIMENII BARRANCONIS *Incognitus per se cognitus*, sive Dissertatio comparativa, in qua Petrum Berchorium verum esse auctorem Commentarii in Psalmos disputat. Madriti 1720. 8. Ejusdem *Incognitus apertiùs cognitus*. ibid. 1722. 8. & *Conclusio allegationis* in lite super certitudine Autoris *Incogniti* in Psalmos, sive Supplementum duplicis Tractatus pro Petro Perchorio. ibid. 1728. 8. Vid. Fabric. Bibl. Med. Lat. Vol. 5. p. 222. & 728.

XXI.

ADAMUS ESTON S. R. E. Cardinalis.

Obiit 1397. die 20. Octobr.

ADamus de Eston Anglus (quem Auberyus ortu nobilem, Ughellius plebeium dicit) Herefordiæ, percelebri Cambriæ urbe natus, quum eruditi & acris ingenii esset, facilè sibi viam ad summos Ecclesiæ honores doctrinâ aperuit. Adolescens Divi Benedicti Institutum Norwiaci amplexus, prima non minùs vitæ regularis, quàm literarum fundamenta inter Monachos sub optimâ Magistrorum disciplina jecit. Norwiaco Oxonium altioribus studiis imbuendus missus, confecto feliciter Theologiæ curriculo, eandem facultatem ibidem post adeptam Lauream, obtentámque Cathedram magistralem secunda sui nominis fama aliquamdiu docuit. Non modò Latinam, sed & Græcam, atque Hebraicam linguam exactissimè callens, multa, quæ ad facilitandam Hebraicam spectant, eruditè conscripsit. Fortunâ igitur comite ac virtute duce à Ri-

Ejus primordia.

Ad Episcopatũ Londinensem evehitur, & purpura donatur.

Richardo II. Angliæ Rege ad episcopatum Londinensem evectus, Romámque missus, paulò post ab *Urbano VI.* egregiis ejus animi dotibus capto, instante maximè Rege, inter Presbyteros Cardinales titulo S. Cæciliæ adlectus est.

Initæ conspirationis suspectus,

Romæ existens, cùm frequentiùs literas notis arbitrariis scatentes ad *Carolum Dyrrachium* exararet, eæq; ab observantissimo Pontifice semel atque iterum interceptæ, nec quid sibi vel lent, quídve innuerent, ab ullo vel diligentissimo interprete explicari possent, in suspicionem commutatæ fidei, initæque conspirationis apud Pontificem venit. Eapropter cum aliis quinque Cardinalibus apertæ proditionis reis, Luceriæ anno salutis 1385. Urbani jussu captus, gravitérque tortus, cùm nihil ab eo, quod conspirationem saperet, erui posset, reliquis mactatis, ipse in vinculis detentus est. Tandem in gratiam Richardi Regis, multùm de ejus vita solliciti, & quòd nihil aliud peccâsset, quàm quòd Pontificem intolerabilis fastûs & sævitiæ insimulâsset, vel (*ut alii habent*) quòd sciens conjurationem non detexisset, ac satis jam pœnarum suæ taciturnitatis expendisset, dimissus est sub custodia cujusdam Clerici Cameræ Apostolicæ Galli, depositus tamen à Cardinalatu, & Sacerdotio privatus.

carceri mancipatur,

A Bonifacio IX. honoribus restituitur.

Urbano VI. circa annum 1389. veneno sublatô *Bonifacius IX.* Successor, in primordio sui Pontificatûs Regi gratificaturus, cum carcere exemptum, insontémque declaratum dignitatibus omnibus restituit, ac cùm in Angliam properaret, Apostolicis literis magno Regni Angliæ conventui, uti virum Ecclesiæ utilem, pium, ac doctum, impensè commendavit.

Cùm verò sub annum 1396. *Richardus* Joannem Henrici Lancastrii patrui filium ob quædam in se dicta (quibus ob nimias exactiones seditionem moliri attentaverat) bonis fisco adjudicatis in exilium conjecisset, Ipséque paulò post à Baronibus Regni, Richardum exosis, revocatus, motâ seditione illum cepisset, ac in carcere diu detentum fame tandem enecâsset, Adamus Richardi partibus addictus, tumultum juxtà ac vitæ periculum declinaturus, convasatis rebus Romam se contulit, ubi intemperantiùs studiis ac elucubrationibus intendens, contracto paralysis morbo, non planè senex vivis excessit XIII. kalend. Novembris anno salutis 1397. tumulatus ad S. Cæciliam, cujus titulum Cardinalis gesserat, cum hac sequenti inscriptione.

Romam reversus moritur.

Ejus Epitaphium.

D. O. M.

ADAMO ANGLO TIT. S. CÆCILIÆ PRESBYTERO CARDINALI, EPISCOPATUS LONDINENSIS PERPETUO ADMINISTRATORI, INTEGRITATE VITÆ, DOCTRINA, ET RELIGIONE PRÆSTANTI.

Artibus iste Pater famosus in omnibus Adam,
Theologus summus Cardiquenalis erat.
Anglia cui patriam, titulum dedit ista Beatæ
Ædes Cæciliæ, morsque suprema polum.

Tradunt ferè omnes Angli Authores, qui de Adamo scripsere, Urbanum morti proximum palam de Adami innocentia testatum, vehementer ob illum malè habitum indoluisse; útque veniam commissorum morituro concederet, submissis oratoribus postulâsse. *Ita Doct. Egssius in Purp. Doct. Lib. II. pag.* 468. ante quem alius Doctor, & Anglus quidem, de *Estono* literis sequentia consignavit:

Aliud ejusdem elogium ex Pitseo,

ADAMUS ESTONUS humilibus in Anglia natus parentibus, virtute, industria, doctrina ad summos in Ecclesia Christi pervenit honores. Adolescens S. Benedicti regulam amplexus, habitum illius Ordinis suscepit, suo tempore professionem edidit, & Ventæ Icenorum, id est, Norwici inter Monachos Monachus privatim simul cum disciplina regulari, bonum literarum fundamentum jecit, & sub optimis ibi præceptoribus, humaniores literas, unà cum rudimentis linguæ Græcæ gnaviter didicit. Qui studiis ejus præfuerunt ut magistri, quíque quotidianis ejus exercitiis interfuerunt ut condiscipuli, deprehenderunt in eo raram indolem, felix ingenium, maturum judicium, magnum acumen, tenacem memoriam, omnia naturæ dona summè perfecta, sedulitatem & industriam mirificè promptam, & alacritatem nullo labore fatigabilem. Visum est igitur expedire, ut ingenium ad majora natum, ad minima non deprimeretur, neque in humilibus detineretur animus aspirans ad sublimia. Missus est igitur Oxonium ad altiora studia capessenda. Ibi primùm Mathematicas scientias, omnémque philosophiam accuratè imbibit, non oblitus interea Græcarum literarum quotidianum exercitium. Ita ut peracto philosophiæ cursu, videretur Græcus philosophus, & alter planè Plato vel Aristoteles. Sed nec in istis secundis ter-

tertiisvè (in quibus consistere honestum est) consistere potuit vir, primas consequi & animo intendens, & totis viribus contendens. Alacriter igitur se ad Theologica accinxit studia, simúlque linguam Hebræam addiscere incepit, & tantos in utraque disciplina fecit progressus, ut paucos eo tempore pares illi viderit Europa, superiorem puto planè neminem. Quare non immeritò, ut cæteros taceam, honorificam de hominis persona, de rebus ejus gestis, & libris etiam scriptis mentionem facit in suis collectionibus *Joannes Stöus* Ord. S. B. Monachus etiam Norwicensis. Doctrina igitur comite, virtute duce, fautrice fortuna, fausta illi omnia successerunt. Rex illi contulit Episcopatum Herefordensem, & paulò post Gregorius Papa undecimus eum creavit Presbyterum Cardinalem tituli S. Cæciliæ. Sed de his suo loco. Nunc ad ea, per quæ nomen ejus adhuc floret, & per quæ ipse licèt mortuus, adhuc quodammodò vivit, veniamus. Multa enim partim ipse scripsit, partim ex aliis linguis, Hebræa præsertim & Græca, in Latinam transtulit, & posteris ad æternam nominis sui memoriam reliquit.

Varia ejus Scripta.

Totum vetus Testamentum ex Hebræo vertit in Latinum.

- *Postillam Hebraicam. Lib. un.*
- *Expositionem Levitici. Lib. un.*
- *Hebraica Saraceni. Lib. un.*
- *Hebraica Iarchi Salomonei. Lib. un.*
- *Latinè scripsit de potestate Ecclesiæ*
- *Defensorium Ecclesiæ. Lib. unum.*
- *De electione Pontificis. Lib. un.*
- *Modum conferendi beneficia. Lib. un.*
- *Dialogum Regis & Episcopi. Lib. unum.*
- *Perfectionem vitæ spiritualis. Lib. un.*
- *Formam procedendi contra hæreticos. Lib. un.*
- *Opus vitæ contra hæreticos. Lib. un.*
- *De communicatione idiomatum. Lib. un.* Incip. *Reor primùm cum Doctoribus sanctis.*
- *De diversitate translationum. Lib. un.*
- *De veritate Catholica. Lib. un.*
- *Meteora Aristotelis è Græco transtulit. Lib. quatuor.*
- *De sua calamitate. Lib un.* Incip. *Dulcissime Domine exspectans exspectat.*

Claruit an. Dom. Incarnationis 1390. dum Anglicani regni sceptrum teneret Richardus secundus. *Pitseus de Illustr. Angliæ Scriptor. æt.* 14. *pag.* 448. qui lectorem etiam remittit ad suum Londinensium & Herefordensium Episcoporum catalogum. Fallitur verò, cùm dicit, *Estonum* à Gregorio XI. creatum fuisse Cardinalem; hanc enim dignitatem ei contulit *Urbanus VI.* uti fidem facit Author Purpuræ Doctæ, cujus de *Estono* narrationem primo loco retulimus. Pitseum fefellit *Baleus*, utì mox audiemus. Juvat enim cum Clemente (y) Reynerio doctissimum hunc Cardinalem verbis etiam describere Balei, quamvis heterodoxi, & ut Montacutius de eo testatur, *impotentis linguæ & calami plerumque Scriptoris*, tamen quia hostis monachorum maximus fuit, in hoc negotio fidem facturi, præsertim quia videtur *D. Pitseus* ejus verba per paraphrasin reddidisse: hic igitur de eo sic scribit:

Balæi de Adamo Estono relatio.

Adamus Eston Benedictinæ professionis Ventæ Icevorum, seu Nordovici monachus, & Oxoniensis Academiæ Doctor, ex singularibus Dei donis in nostro Catalogo locum petit illustrem. Licèt hic tenui natus sit parentela, vir tamen facundiæ & solidæ eruditionis fuit: tum præterea tam exactus philosophus, ut ad omne disciplinarum genus aptissimus videretur. Erat ille præter alias linguas, Hebraicè, Græcè, & Latinè peritus, quod ea ætate pro miraculo haberi poterat. Hanc illi linguarum ac scientiarum virtutē non educatio, aut natura ipsa, sed insignis quidam labor & diligentia attulerunt. Unde Romam vocatus à Gregorio XI. fit ejus Ecclesiæ presbyter Cardinalis tituli S. Cæciliæ. Circa añum verò à Christi Nativitate 1380. sub Urbano VI., qui Gregorio successit, incomoda sustinuit multa. Et ut *Theodericus à Niem* in primo libro de schismate cap. 57. testatur, Genuæ cum aliis Pontifex captivum illum reliquit. Postea tamen ad petitionem Richardi Anglorum Regis, & monachorum, qui pro eo scripserant, è carcere demissus, sed non liberatus, privatam atque pauperem duxit vitam, usque ad Bonifacium IX., qui in statum pristinum ipsum tandem reposuit.

De ejus Scriptis.

Plura *Adamus* scriptis commendavit, scilicet *Latina*: De communicatione idiomatum. De sua calamitate. De potestate Ecclesiæ. De electione Pontificis. Defensorium Ecclesiæ. Per-

(y) Discept. Hist. de Antiq. Bened. in Anglia pag. 223.

Perfectionem vitæ spiritualis. Modum conferendi Beneficia. Formam procedendi contra hæreticos. Opus vitæ contra hæreticos. Dialogum Regis & Episcopi. De diversitate translationum. De veritate Catholica *Græcè*. Meteora Aristotelis ex Græco. *Hebraica* verò ejus: Alphabetum Judæorum, Hebraicè. Textum Hebraicum Bibliorum. Postillam Hebraicam. Psalterium Hebraicum. Expositionem Levitici. Hebraica Saraceni. Hebraica Salomonis Iarchi. Et alia plura habuisse ac scripsisse dicitur. Claruit anno à Christi Servatoris adventu in carnem 1390. in Anglia regnante Richardo ejus nominis secundo: & fertur totum vetus Testamentum ab Hebræo in Latinum illis diebus transtulisse. Hæc Baleus, cujus testimonium credibile nimis est contra seipsum, & hæresim suam, cùm virum tantum Congregationis Anglicano-Benedictinæ decus insigne collaudet, tam excellenti præconio, quem non diffitetur sectariorum hostem acerrimum, & Romanæ Ecclesiæ observantissimum fuisse.

Godwini de iisdem judicium.

Interpretabitur *Godwinus* Balei verba de Scriptis *Adami* Cardinalis: sic enim de illo scribit: *Multa scripsit, utpote vir egregiè eruditus, sapiens, in rebus gerendis dexteritatis eximiæ, & linguæ tam Græcæ, quàm Hebraicæ (quod in illo ævo mireris) apprimè peritus*. Quapropter ob dotes animi singulares & merita sua sine ullo gratiæ respectu, Cardinalis creatus est sanctæ Cæciliæ. Et *postea*: Volumina reliquit à se conscripta plusquàm viginti, quorum pars maxima vel Hebræâ linguâ exarata sunt, vel translationes fuerunt alienorum Operum ex Hebræa in Latinam linguam, vel saltem de Lingua Hebræa conscripta sunt. Inter cætera verò, si taceam Officium Visitationis B. Virginis ab eo compositum, metuo, ne succenseant mihi Pontificii nostri. Hæc Godwinus, ex quo intellige, quantæ diligentiæ vir fuerit, qui sua manu adhuc monachus Biblia Hebræa & Glossam Salomonis Iarchi Hebræam descripserit; quantæ eruditionis, qui alia opuscula à Baleo citata in Hebræa Græcâque lingua composuerit; quæ nisi ejus opera cognovissent, nunquam certè illi tantum laudis attribuissent, qui passim nostris (utpote quibus in fidei simplicitate satis fuit Hieronymum Hebraicè, quod sufficit Christianis, scivisse) Hebrææ linguæ ignorantiam, passim monachis otiositatem & ignaviam soliti sunt objicere. Et illa sanè maxima laus est hujus monachi nostri (primum fortassis post Hieronymi tempora) totius Canonis Hebraici libros de Hebræa in Latinam linguam vertisse.

XXII.
BASILIUS VALENTINUS.

Vixit anno 1413.

Natione Germanus.

IN Germania superiore, &, ut vulgaris habet opinio, in Alsatia natus seculo XIV. exeunte floruit *Basilius Valentinus*, celebre nomen in aula tum Cæsaris, tum aliorum Germaniæ Principum adeptus. Sub hujus verò seculi finem potissimùm claruisse, illud argumento est, quòd *Luis Venereæ*, quæ circa illa tempora initium à Gallis militibus habuit, mentionem faciens, novum, suóque ævo recèns grassantem morbum non modò appellet, sed ad illum etiam medicamenta præscribat. Ex aliquorum opinione in Alsatia, patria sua, aut, quod multò propiùs fidem est, Erphordii, primaria Thuringiæ civitate, in S. Petri cœnobio potissimam ætatem egit. Hîc religiosæ vitæ cultum ampliùs etiam insigni Sodales juvandi studio condecoravit. Erat inter illos, quem nephritici à calculo dolores miserè excruciabant, ita ut sæpè æger lecto affigeretur. Hujus à medicis destituti misertus Basilius pertinaci Chymiæ studio medicinam invenit, quâ ægrotum denique sanitati restituit. Longe etiam latèque totâ Europâ, maximè Compostellam ad D. Jacobi limina peregrinatus est; tametsi hac de re, cæterísque circumstantiis loci, temporis, personarum, & id genus aliis nullam in libris suis inferat mentionem. Aliis prodesse magis, ut vir erat eximiæ charitatis ac religionis, quàm celebri nominis gloria inclytus haberi studuit. Vitam ad annum 1413. produxisse ex Gudeni Historiâ Erfordiensi discimus. Quo autem anno diem supremum obierit, neminem non fugit, cùm à tricennalis belli tempore, quo miles Suecus Petrense Monasterium expilavit, amplior de Basilio notitia cum monachorum elencho aliísque manuscriptis documentis in deperditis habeatur. Immeritò verò factum, ut propterea viri quidam eruditi, an ullus unquam Basilius in orbe terrarum extiterit, in dubium vocaverint. Certè Vincentius Placcius (z) eum in numerum Scriptorum Pseudonymorum referre non dubitavit. Sed quæ causæ virum impulerint, ut hoc faceret, ex eo intelligere,

Monachus

Confratrem ope Chymiæ à calculi doloribus liberat.

Compostellam peregrinatur.

Ejus mortis tempus incertum.

Sunt, qui eum extitisse omnino negant.

(z) pag. 111.

gere, operæ pretium est, maximè cùm ejus Opus, cæteroquin præclarum, in multis Benedictinis Bibliothecis desiderari non nesciam. Sic verò scribit:

Basilius Valentinus, Monachus Benedictinus (cujus libri Chymici plurimi recensentur apud *Borellum*, Biblioth. Chymicæ p. 212. & seqq. nec non apud *Draudium*, titulis variis, *Lindanum* pag. 93. & jejunè apud *Schenck* pag. 43. Biblioth. Med.) nullus unquam in rerum natura fuisse quibusdam creditur. *Morhofius* sanè in Epistola elegantissima de Metallorum transmutatione, hîc Hamburgi anno superiori edita, p. mihi 133. omnia de ipso incerta esse testatur, quanquàm diligentissimè in ejus Historiam inquisitum fuerit ab Imperatoribus Germanicis. Certè Dominus *Martinus Fogelius* Ph. & Med. Dr. aliquoties mihi, sed pro merito nunquam dignè laudatus, ex Domino *Raschio*, Med. olim Doctore, se plus semel audivisse, mihi confirmavit, nullũ ejus nominis Monachum Benedictinum fuisse. Quandoquidem nec in Catalogo Benedictinorum Provinciali Erfurti, neque in Generali Romæ nomen hoc à se fuerit inventum. Arbitrari verò se, quendam hoc nomine latitare voluisse ex familia Johann. Tholdeni Hessi, cujus *Haligraphia* Germanica, sive *Beschreibung aller Salz-Mineralien*, Erfurti 1612. in 8. edita Chymiæ notitiam non proletariam arguit. Quicquid autem ejus sit, certè librum illius *Basilii* nomine venditatum *de incrementis & decrementis Metallorum* & cùm *clavibus* 12. impressum, *Andreæ* de Solea seculo integro antiquiori deberi, docet modò laudatus *Morhofius* p. m. 9.

Idem repetit *Morhofius* Polyhistoris liter. lib. I. c. IX. p. 85. 86. Sed in tantum mutata sententia, ut credat A. *de Solea* Nomen esse Anagramã Joannis *Toldeni*, veri scripti hujus Auctoris; vid. allegat. sub lit. (*a*) Sed *Leibniz.* Epistola quadam data Hannov. 1690. d. 27. Junii, interpolata tantum à *Tholdio* credit Personati Valentini *Basilii* scripta, quanquam non tam vetustum auctorem esse largitur, quàm quidem ille videri vult. vid. lit. (*b*) Et extitisse omnino *Basilium Valentinum*, ex Curiosorum quorundam relatione per D. *Waizium* certus factus *Reiherus* docet, ut in recensione dissertationis Reiherianæ de Nummis Chymicis animadvertunt, *Monatliche Unterredungen* 1693. p. 617. sub lit. (*c*) & 1689. p. 36. 37. 44. Cum *Leibnizio* facit *Bibliotheque Universelle* Tom. 13. de l'an. 1689. p. 206. sub lit. (*d*) itémque *Nouvelles de la Rep. des Lettres* du Fevrier 1689. p. 176. ex *Tollio* sub lit. (*e*). Scripta hujus Basilii Valentini vide apud *Mercklin* in Linden. renov. Lib. I. p. 120. qui Monachum Benedictinum appellando indicat satis, ipsi hunc Scriptorem non personatum, sed verum videri: æquè ac *Olao Borrichio* Conspectus Chymicor. Illustr. §. XLIV. p. 30. qui notabilia refert, & castratum ejus artificis scriptum suspicatur. De quo mirabilem historiam probat Sam. Reyherus Tr. de nummis ex Chymico metallo factis cap. XXXVI. p. 136. §. 22. & sequentibus, qui legi meretur.

(*a*) Morhof Polyhist. literar. Lib. I. Cap. IX. p. 85. 86.

In his (Pseudonymis) Basilius Valentinus, magnus hujus artis antistes) ut hoc ὡς ἐν παρόδῳ *moneam (quibusdam numeratur. Ego ipse quondam in illa fui sententia, ac confirmat Raschii testimonio Placcius in Pseudonymorum catalogo p. 159. qui nec in catalogo Benedictinorum Provinciali Erfurti, neque in Generali Romæ nomen hoc invenerit. Raschius aliquem ex familia Johann. Tholdenii Hessi sub hoc nomine latitare voluisse existimavit. Sed in aliam nunc sententiam penè impellit Gudenus ipse Erfurdiensis, qui in Histor. Erfurdensi lib. 2. p. 129. ita scribit: Eadem ætate, sc. An. 1413. Basilius Valentinus in Divi Petri monasterio vixit, arte medica & indagatione naturali admirabilis. Addit quidem Gudenius ipse ab his sacris alienior: Insuper iis accensetur, quos in augmentum spei nominant aurum confecisse. Sic aliena dementia post secula fallit, ideò minùs culpabilis, quòd non nisi decipi amantes facultatibus exuat. Verùm ut iis verbis demonstrat, illum rerum, quas proponit Basilius, notitiam non habuisse, ita suffragium tamen idoneum præbet, quendam ejus nominis vixisse in Divi Petri monasterio. Librum tamen illum de incrementis & decrementis metallorum, qui Basilio Valentino vulgò tribuitur, sed cujusdam de Solea nomine apud amicum editum vidi, & quidem in 4.to Suspicionem hoc de Solea nomen mihi movit, quoniam de Tholdeno aliorum opinio est, an non fortè in illo Johannis Tholdeni nomine lateat: Et sanè integrum illud nomen de Solea in nomine Joannis Tholdeni occultatur: quæ verò supersunt literæ, nullum formare prænomen possunt, atque nunc memoria*

excidit, quale in libro illo edito fuerit. Fortassis aliud quoddam assumpsit, eo contentus, quòd nomen quodcunque è suo exstruxerit.

(*b*) Leibniz Epist. data Hannov. 1690. d. 27. Jun.

Basilii Valentini nomen esse fictitium, & de duobus effectibus primariis lapidis Philosophorum jactati sumtum divitiis Regiis, & perfecta valetudine, dudum suspicatus sum, & Cl.mo Tollio sententiam meam aperui; qui ab ea non videbatur abhorrere, idque nuper indicavit in libello edito titulo sapientiæ insanientis. Nescio an Rudolphus Imperator, ut narrat Tollius, in Monachi hujus crediti res inquisierit, illud scio Job. Philippum Electorem Moguntinum Erfordia potitum investigari jussisse apud Benedictinos ejus civitatis, sed frustra. Ego, ut verum fatear, an scriptor sit tam antiquus, qui, ut ipse videri vult, libros suos composuerit eo tempore, quo lues venerea innotuit, anceps hæreo; dictio enim Germanica recentius aliquid spirat, nisi dicere malimus, fuisse scripta Basilii à Johanne Tholdio interpolata. Hic enim quorundam editor habetur. Et sunt, qui credunt, Tholdium cognatione junctum auctori, quædam ex ejus schedis in Haligraphiam suam transtulisse.

(*c*) *Monatliche Unterredungen* 1693. pag. 617. 618.

Wir lassen demnach diese ungewisse und betriegliche Dinge fahren, und kommen mit dem Herrn Reyher auf den Basilium Valentinum, *welchen etliche gar nicht auf der Welt gewesen zu seyn glauben. Herr* Dr. *Waiz aber hat an ihn überschrieben, dass er von allen* Curiosis *versichert worden,* Basilius *habe sich eine geraume Zeit würcklich zu Walckenrieth aufgehalten, und bey damahligen Cinnober Bergwerck-Bau zu der* via humida *gute Gelegenheit bekommen; von welchen allen Herr* Dr. *Waiz viel* singularia *beygefüget, und mit einem alten Gemählde zu Walckenrieth im Creuzgange nach der Kirchen beschleust, darinnen der Meister der erstmahligen Tinctur mit allen* Figuris *in kleinen Thieren, als Tauben, Löuen und dergleichen, unter fünff Bögen zu sehen, so sehr rar ist, und weil es noch in seiner natürlichen Farbe stehet, da das andere fast alles ruiniret ist, so ist es bis dato recht fatal. Wir haben auch einmahl vom* Basilio Valentino *gehandlet, fuhr* Leonardo *fort, im* Januario p. 36. 37. & 44. *und in Zweifel gestellet, ob er zu Erffurt im Peters-Kloster gelebet, weil* Raschius *im* Catalogo *der Benedictiner daselbst seinen Namen nicht finden können. Nach der Zeit aber bin ich dessen abermahl versicheret worden, und als ich die Exception mit dem* Catalogo *machte, ward mir zur Antwort, die Schweden, als sie im 30. jährigen Kriege Erffurt inne gehabt, hätten den* Catalogum *mitgenommen: Doch wäre vor wenig Jahren noch ein Manuscript von ihm auf dem Peters-Berg vorhanden gewesen, welches die Capuciner einmahl geborget, aber man wüste nicht, wo es hernach weiter hinkommen. Ob aber* Basilius Valentinus *in dem Walckenriethischen Kloster sich jemahls aufgehalten, lasse ich dahin gestellet seyn. Im* Eckstormio *kan ich nichts finden. Ja derselbe sezet die Erfindung der Ciñober-Minen erst um das Jahr Christi* 1569. *da doch* Basilius Valentinus *nach* Gudeni *Rechnung, schon* an. 1413. *zu Erffurt floriret.*

(*d*) Bibliotheque Univ. Tom. 13. de l' an. 1689. p. 206.

„ La plûpart de ceux, qui ont lû „ les livres de Basile Valentin, ont crû, „ que c' etoit un Moine de l' ordre des „ Benedictins : Mais M. Tollius fait „ voir, qui l' étoit inutile à l' Empereur „ Maximilien de faire chercher ce pretendu Moine & son Convent dans „ ses états ; Cet Auteur introduit souvent le *Mercure Philosophique* que les „ Philosophes appellent Basilius ou Regalis, fils de Regale parlant sous ce „ nom. Il ne s' apelle pas Valentin de „ la Ville de Valence, comme on se l' „ est imaginé, mais du verbe Latin *Valere*, qui signifie *être puissant*, parce „ que ce Mercure penetre, engen„ dre, nourrit, augmente, change & „ renouvelle toutes choses.

(*e*) Nouv. de la Rep. des Lettres Fevrier 1689. p. 176.

M. Tollius prétend neantmoins, que tout y est allegorique jusqu' au Nom de *Basilius Valentinus,* que tout le monde prenoit bonnement pour le Nom de l' Auteur ; au lieu que, selon Mr. Tollius, c'est le Nom de l' Auteur ; c'est le Nom qui donne au Mercure Philosophique, dont la Nature & l' Excellence se trouve exprimé par l' Etymologie de ces deux mots.

Raschii

Raschii argumentum refellitur.

Raschii argumentum nervo caret. Quòd enim Basilium in rerum natura extitisse neget per eam causam, quòd ejus nomen nec in Catalogo Benedictinorum Provinciali Erfurti, neque in Generali Romæ à se fuerit repertum, nihil dicit. Prior enim Catalogus à Sueco milite interiit; Generalis autem Catalogus Monachorum Benedictinorum nullus habetur. Eat Raschius Romam, & quærat meum nomen Romæ. Quid responsi feret? Haud absimile ferè ab illo, quod aliquando S. Paulus tulit. Is enim *cùm Ephesum veniret, & inveniret quosdam discipulos, dixit ad eos: Si Spiritum S. accepistis credentes? At illi dixerunt ad eum: Sed neque si Spiritus sanctus est audivimus.* Ita si Raschius Romæ quæreret nomen Patris Ziegelbauer, responderetur ei: Sed neque si Pater Ziegelbauer est, audivimus. Nullus enim Generalis Catalogus Romæ habetur, cùm Benedictini Germani nec Romæ, nec in Germania uspiam ullum habeant Generalem, qui Ordinis sui monachorum nomina syllabo intexta habeat. An verò, quòd Romæ nomen meum ignoretur; ideò in rerum natura non existo? Valeat igitur Raschius cum suo argumento, cujus tamen authoritate & testimonio alii nituntur. Nec Morhofius, nec Leibnitzius, nec Bibliothecæ universalis author certa argumenta, sed meras suspiciones & conjecturas afferunt. Cuinam igitur credamus? cùm omnium sit eadem fides. Certè quia non liquet, utri credendum, satius fuerit, neutri fidem adhibere. Maneat Ordini Benedictino Basilius Valentinus, donec certioribus argumentis eidem eripiatur. In dubio, maximè ex suspicionibus tantùm & conjecturis excitato, melior est conditio possidentis. Plura verò de *Basilio Valentino* diximus libro præcedente, Capite III. Sectione I. quò Lectorem remittimus.

SCRIPTA

Alia sunt *Medica*, alia *Chimica*. Priorum Catalogum dabimus ex Georg. Abrah. Mercklini Lindenio Renovato de Scriptis Medicis pag. 120. posteriorum syllabum texemus ex Petri Borelli Bibliotheca Chimica pag. 212.

Medica.

Azoth, sive Aureliæ occultæ partes duorum Philosophorum materiam primam, & decantatum illum Lapidem Philosophorum filiis Hermetis, solidè, perspicuè, & dilucidè explicantes, per Ænigma Philosophicum, Colloquium Parabolicum, Tabulam Smaragdinam Hermetis, Symbola, Parabolas, & Figuras Saturni, M. Georgio Beato interprete. Francof. apud Johan. Bringerum 1613. in 4. Extant etiam volumine quarto Theatri Chemici editi Argentorati, apud Lazarum Zetznerum, 1613. in 8.

Opus præclarum ad utrumque. Quod pro Testamento dedit Filio suo adoptivo. Extat eodem vol. quarto Theatri Chemici, 1613. in 8.

Practica unà cum XII. Clavibus, & Appendice, ex Germanico in Latinum translata. Extat cum Tripode aureo à Michaële Meyero edito. Francof. apud Lucam Jennisium 1618. in 4. Extat etiam cum Musæo Hermetico Reformato & Amplificato Francofurti apud Hermannum à Sande, 1677. & 1676.

De Microcosmo, déque magno mundi mysterio & Medicina hominis, Liber geminus; recens ab Angelo Medico Latinitate donatus cum Interpretis Aphorismis Basilianis & Præfatione Philosophica ad Illustriss. Princ. D. August. Anhaltinum Marpurgi, apud Wolfgangum Kezelium, 1609. in 8.

Apocalypsis Chymica. Erfurti. 1624. in 8.

Currus Triumphalis Antimonii, Commentario illustratus & Latinitate donatus à Theodoro Kerckringio. Amstelodami apud Andream Frisium, 1671. in 12.

Tractatus Chymico-Philosophicus de Rebus supernaturalibus & Naturalibus Metallorum & Mineralium. Francofurti, 1676. in 8.

Chimica.

Claves Philosophiæ 12. Item Gallicè cum aliis ejus Opusculis.

Ejusd. Dialogus Fratris Alberti cum spiritu.

Ejusd. Currus triumphalis Antimonii.

Idem cum notis Pet. Fabri & aliis tractatibus. Ejusd. Valentini.

Idem de Tincturis, &c. Vide Fabri & Majeri Tripodem, ut & Poterium.

Idem Gallicè, Revelation des teintures des 7. metaux, Lutetiæ apud Jacq. Sanlequium eruditum Typographum 1646. à Paris traduit par Israel Med. Allemand.

Ejusdem

Ejusdem Lib. de Microcosmo, magno mundi mysterio, & hominis Medicina, Marpurgi 1609.

Idem, de Azoth Philosophorum, seu aureliis occultis &c. Francof. 1613. in 4.

Ejusdem Conclusiones cum notis Pet. Fabri supra memorato libro.

Ejusdem Praxis Chimica.

Les 12. Clefs de Philosophie à Paris in 8. 1624. avec l' Azoth des Philosophes.

Revelation des mysteres des teintures essentielles des 7. metaux, & de leurs vertus medicinales par Basile Valentin Religieux de S. Benoist, traduit de l' Allemand par J. Israel Med. Allemand, à Paris, chez Jacq. de Senlecque 1646. Notez que les deux premiers chap. y manquent, & que le vray titre est: Traité des choses naturelles & surnaturelles.

Ejus Practica & 12. Claves cum Tripode aureo Majeri.

Sermones Conclusini, Germanicè.

Idem de Sulphure & fermento Philosoph. &c.

Testamentum ejus, Germanicè.

Sed quis hîc non videt, quòd in utroque Syllabo eadem ferè Opera recenseantur? ita & Medici & Chimici præcellentis hujus Autoris Scripta sibi attribuunt.

XXIII.

VENERAB. NICOLAUS de Mazen Abbas Mellicensis.

Obiit anno 1425.

Ejus natales & patria.

Haustæ primùm à Nicolao lucis annus & dies pro comperto non habentur. Vero tamen simillimum est, ipsum circa annum MCCCLX. vitam adiisse. Patria Nicolao Austria fuit, domum Mazenum non incelebris in Campis Marchiacis locus præbuit. Patri nomen fuit Leonardo Seyringer; matris ignoramus. A parentibus Viennam missus est, ut in ejus nova, & jam tunc celeberrima Academia bonarum artium imbueretur disciplinis. Decursis humaniorum literarum studiis, Philosophiæ primùm, tum Theologiæ operam dedit, Magistro & Professore usus, inclyto illo Carthusiani Ordinis lumine, Henrico de Langenstein, vulgò de Hassia. Tantum verò in rerum divinarum cognitione progressus fecit, ut Ss. Theologiæ Baccalaureus, qui honor ea ætate propemodùm summus erat, crearetur. Quin, quod multò majus est, non modò Baccalaureatûs insignibus, sed & Rectoris Universitatis Viennensis munere exornatus fuit año Christi MCCCCI. Florebat igitur ea ætate Nicolaus, fruebatúrque doctissimorum hominum, ut credere par est, aut usu, aut amicitia, quales erant Leonardus Schauer Decretorum Doctor, Wolfhardus Mayr Licentiatus in Artibus, M. Colomannus Kolb, M. Colomannus de Nova Villa. Stephanus de Enzesdorff Canonicus Viennens. Conradus de Pewrn Decretorum Doctor, Hermannus & Petrus de Treysa, quorum ille Medicinæ, hic Theologiæ Doctor. M. Lambertus de Geldria, Casparus de Mayselstain Decretorum Professor, Nicolaus de Dinkelspihl &c. qui simul omnes uno, eodémque tempore Academiam Viennensem aut honoribus, aut eruditione suâ, doctrinâve illustrârunt. At enim alia, sublimiorique flammâ in Nicolai præcordiis ardente, factum est, ut is posito supremo Academiæ honore mundanis rebus nuntium remitteret, ac in Monachorum Ord. S. B. cœnobium se includeret. Erat illud non in Germania, ubi veteris à Majoribus acceptæ disciplinæ splendor ferè omnis extinctus fuerat, sed in Italia situm; nempe Sublacense S. Benedicti Monasterium, quod à regularis vitæ observantia celeberrimum habebatur. Monasticam vestem in eo circa annum 1403. induit. Brevì verò increbrescente sanctitatis & doctrinæ fama, Benedictus XII. Nicolaum ita charum habuit, ut illo nemo aptior, qui in monasterio S. Annæ non procul Neapoli posito Prioris munere fungeretur, hujus judicio repertus fuerit.

Studiorum causâ Viennam missus

Ss. Theol. Baccalaureus,

& Rector Universitatis creatur.

Sublaci monasticam vestem induit.

Monasterium S. Annæ sibi commissum

optimè regit.

In hoc Monasterio Nicolaus sibi omnino similis eo animo contentionéque pristinæ disciplinæ rigorem persecutus est, ac curatè commissorum sibi cœnobitarum mores ad S. Regulæ amussim exegit, ut veluti recens quidam exortus sol sanctitatis suæ radios non solùm per universam Italiam, sed Germaniam quoque ac Sarmatiam longè latéque spargeret. Sanè exiguum ac pertenue illius Monasterium, *in quo*, verba sunt Nicolai Dinkensphylii ad Albertum V. Austriæ Ducem in consiliis de Reform. (a) *secundùm rigorem Regulæ vivitur, & secundùm Sanctorum Patrum primaria instituta*, Sacri & Oecumenici Concilii Constantiensis Patribus armamentarium quoddam visum fuit, & sanctorum

(a) Chron. Mellic. pag. 309.

ctorum hominum seminarium, ex quo ductis subinde coloniis diversorum regnorum Ord. S. Benedicti Monasteria primævo flori & integritati restitui possent. Hinc cùm ab Andrea Laschari Electo Posnaniensi à Concilio Constantiensi peterentur viri, quorum operâ suæ diœcesis monasteria ad rectam vivendi formam reducerentur, Patres gloriæ S. Patris Benedicti studiosissimi non aliunde hujusmodi athletas, quàm ex S. Annæ monasterio evocârunt.

Ad Concil. Constantiense veniens

Concilii Constantiensis Patribus mox paruit Nicolaus, deductâque insigni præstantium virorum colonia circa an. 1416. Constantiam profectus est. Ibi, quantum Venerabilium Patrum exspectationem superârit, incredibile dictu est. Sanè multi, cùm de Pontifice Summo eligendo publicè tractaretur, de Nicolao Sedi Romanæ imponendo cogitarunt. Sic enim legitur in Codice MS.to Bibliothecæ Mellicensis: *Nota quòd Dominus Nicolaus Magister artium, & Baccalarius in Theologia in electione Domini Martini in Papam in magno Concilio Constantiensi habuit multa vota ad Papatum, sed Dominus Martinus prævaluit, qui dictus fuit priùs, ut puto, Odo, seu Otto de Columna.* Hoc Sanctorum Constantiensium Patrum de Nicolao judicium non potest non piissimi viri famam, existimationémque in immensum augere. Siquidem id unicum electoribus propositum erat, *ut eligerent virum sanctum & idoneum, in cujus humeris cum pace & unitate Ecclesia quiesceret;* quæ ferè verba sunt anonymi synchroni in Actis Pontific. à Bollandianis in Conatu Chronico-Histor. ad Catal. Pontif. relatis pag. 113. præterea satis constat ex eodem authore, Martinum V. virum omni exceptione majorem fuisse.

Pontificiâ tiara dignus à nonnullis judicatur.

Ad instantiam Alberti Ducis

Cæterùm reliquis omnibus, qui Nicolaum à Venerabilibus Concilii Constantiensis Patribus impetratum ferventissimè iverunt, anteivit, demúmque prævaluit pientissimus religiosissimúsque Austriæ Dux Albertus V. Ei pro more religiosissimæ gentis suæ novum quoddam Monasterium condere molienti à prudentioribus, sanioribúsque, quos à consilio habebat, viris persuasum fuit, ut omissis novis curis in id unicè animum intenderet, qua ratione Monasteria antecessorum suorum ope condita, dotatáque, quæ à monasticæ vitæ, sanctiorúmque morum regula descivêre, quàm diligentissimè restituerentur. Nec optimo Principi consilium displicuit; cui ut quantocyùs obsequeretur, ipsa brumali tempestate Legatos Constantiam ad Martinum V. misit, qui Ven. Nicolaum de Mazen in Austriam adducerent. Isti à Pontifice non solùm benignissimè accepti, sed mox voti quoque sui compotes redditi sunt. Eo fine Nicolaum ad se Martinus evocat, explicatáque christianissimi Principis voluntate ad suscipiendam sui in Austria Ordinis provinciam adhortatur, & quò negotium hoc de se satis arduum, & sexcentis veluti spinis obsitum alacriùs, faciliúsque expediret, singularibus favoribus & privilegiis munit, postremò, sanctissimum virum pectori non sine multis lachrimis admotum Austriacis Legatis unà cum aliis quinque monachis committit. Sub initium veris Viennam delatus Alberti oculos, animúmque primo congressu ità in se convertit, ut eum non aliter, ac munus sibi divinitùs datum complexus sit. Rebus deinde ad sanctissimum auspicandæ reformationis negotium constitutis, Mellicio Abbas præfectus fuit. Quæ verò & quanta cum summa laude juncta suo in regimine Nicolaus gesserit, non est hujus loci pluribus commemorare. Paucis: nihil non egit, quæ Abbatem omnibus numeris absolutum decerent, suósque non tam verbis, quàm exemplo ad observantiam regularem induxit. Quo factum, ut eo tempore Monasterium Mellicense veluti seminarium quoddam esset virorum virtute & eruditione præcellentium; fervebant bonæ literæ, studium potissimùm sacrarum Scripturarum, conscribebantur historiæ tum sacræ, tum profanæ, nec poëtica negligebantur. Hinc tanta manuscriptorum moles ad hunc usque diem apud Mellicenses exstat, tanta literarum elegantissimarum cura, ut nullum non paulo eruditiorem hospitem in admirationem traducant.

missus à Martino V.

coloniam deducit in Austriam.

Factus postea Abbas Mellicensis.

Virtus & individua illius comes fama effecerunt, ut anno 1423. inter discordiam Capitularium Pataviensium de novo eligendo Episcopo Albertus V. Dux Austriæ inter reliquos pro Episcopatu Pataviensi Nicolaum de Mazen, secundo loco Summo Pontifici commendaret. Etsi verò, contranitentibus æmulis atque adversariis, ad Episcopalis dignitatis gradum non ascenderit, perpetua tamen, & nunquam intermoritura ipsius laus & glo-

septemdecim monasteria reformavit. ria est, quòd septem supra decem monasteria, magno Benedictini Ordinis bono, reformaverit. Quibus laboribus confectus, relictis rebus mortalibus, omnibus suis mœstissimo orbitatis luctu impletis ad exoptatam immortalitatem discessit, Vindobonæ eadem die, hora, & anno, quo ejus parens Conradus Seiringer nonagenarius, anno scilicet 1425. ipsa nocte Domini natalitia, hora prima mane, ab hominum vita demigrâsse fertur, vir sanè æternâ memoriâ & nunquam intermorituris laudibus dignissimus. Amborum cadavera Viennâ Mellicium sunt transportata, ibidémque, quòd in morte non sunt separata, in eodem tumulo honorificè fuerunt condita.

vitâ cedit an. 1425.

Opera.

1.) Reliquit Nicolaus non contemnendum Opus, quod *formulam de practica regulari observantia* inscripsit.

2.) *Ceremoniæ regularis observantiæ Ordinis SS.mi Patris Benedicti ex ipsius Regula sumptæ, secundùm quod hodie in sacro Monasterio suo Sublacensi & Specu practicantur.* Vulgatum est integrum in Chronico Mellic. Anselmi Schramb.

3.) *Glosella ex Petro Boërio exscripta in Regulam S. P. Benedicti* Constantiæ 1418.

4.) *Literæ, Confraternitatis* cum Monasterio S. Dorotheæ Viennæ.

5.) *Literæ quibus Christiano Eybensteiner Titulus mensæ* confertur.

6.) *Literæ confraternitatis indultæ Dominæ Elisabethæ viduæ Henrici Baronis de Zelking. Germanicè*, datæ 1420.

Videbatur etiam Bernardo Pezio Nicolaus Auctor Regulæ fratrum *Conversorum Laicorum*, quæ ms.ta in Bibliotheca Mellicensi asservatur. Vide hæc omnia uberiùs apud Cl. Kropfium in Bibl. Mellic. pag. 135. seqq.

XXIV.
JOANNES LIDGATUS.

Obiit circa ann. 1440.

Natione Anglus.

Monachus S. Bened.

JOannes Lidgatus, id est, ex oppido Lidgat, Comitatus Suffolciensis in Anglia natus, Ord. S.B. Monachus in celeberrimo cœnobio Buriensi ad S. Edmundum in dicto Comitatu. Unde, ut inquit Pitseus, non benè ponit eum inter Augustinianos Josephus Pamphilus in suo Chronico. Postquàm scholas diu frequentâsset, & satis felices domi fecisset in re literaria progressus; ut simul cum studiis linguas peregrinas addisceret, & exterorum mores experiretur, Academiam Parisiensem invisit in Gallia, & Patavinam in Italia. Linguas utriusque gentis didicit, utrobique diligenter studuit, magnáque tum rerum experientia, tum morum urbanitate, tum etiam optimarum disciplinarum supellectile instructus, in patriam rediit, scholas aperuit, nobilium filios literas humaniores docuit. Et licèt omnium penè scientiarum esset peritissimus, tamen in gratiam juventutis, ut eam in bonis artibus, moribus, & virtute instituerct, exercitiis politioris literaturæ quasi jugiter inhæsit. Erat autem non solùm elegans Poëta & Rhetor disertus, verùm etiam Mathematicus expertus, Philosophus acutus, & Theologus non contemnendus. Multùm etiam ornatûs patriæ linguæ contulit, imitatus in hoc Chaucerum nostrum. In hunc autem finem Dantem Italum, Alanum Gallum, & alios similes studiosiùs legit, accuratéque in linguam Anglicam transtulit, omnésque aliarum linguarum elegantias ad ditandum patrium sermonem assumpsit, & accomodavit. Scripsit autem partim Anglicè, partim Latinè, partim prosa, partim versu libros numero plures, eruditione politissimos.

Parisinam & Patavinam Academias adit.

Redux in patriam literas humaniores docet.

Scripta.

De audienda Missa Librum unum.

De gaudiis cœlorum Lib. un. Incip. *Multi sunt, qui cœlorum gaudia cup.*

De saltu Macabræ, Anglicè, *The danse of Macabre. Lib. un. Gentiles lapide aut ferro duriores.* Extat Londini. an. 1554.

Vitam S. Albani Protomartyris Britanniæ, Lib. un. Transtulit ex Prosa Latina in versus Anglicos *Vitas & Martyria SS. Albani & Amphibali, Lib. duos.*

Item transtulit in versus Anglicos *Chancerum de obsidione Thebes.*

Vitam S. Mariæ ad Henricum V. *Lib. un.* Mœrore ac vario cor tactum. MS. Oxonii in Bibliotheca publica.

Vitam S. Edmundi Regis libros duos. Illustrem historiam memoriæ.

Vitam S. Fremundi Principis Lib. un. Gloriosus Martyr, qui ex insigni.

Vitam S. Ethelstani, Lib. un. Pro solidiore suscepti operis firm.

De cantico amoris Lib. un. Jesu Servator, quis tuam dulcedinem.

Calendarium rhythmicum Lib. I. Jesu Domine pro tua circumcisione.

Præcepta moralia Lib. un.

De

De Philosophorum secretis, *Lib. un.* Cunctipotens Dominus sua bonitate.

De Alexandro & Aristotele, *Lib.* 1. Salvet altissimus & conservet Regem.

Parliamentum volucrum, *Lib.*1. Hoc parliamentum est avicularum.

De rustico & avicula, *Lib. un.* Problemata veterum similitudinum.

De equo, ove, & ansere, *Lib. un.*
Contra temerarium judicium, *Lib. un.*
Inter rationem & tristitiam, *Lib. un.*
De Rege Arthuro, *Lib. un.*
De mensa ejus rotunda, *Lib. un.*
De arte militari, *Lib. un.*
De officio Regis, *Lib. un.*
Acta Guidonis Warwicensis, *Lib. un.*
De Guidone & Colbrando, *Lib. un.*
Proprietates nationum, *Lib. un.* Anglus interrogatus respondere.
Proverbia Lidgati *Lib. un.*
De fabro Dominam reformante *Lib. un.*
De duobus amantibus *Lib. un.*
De homine diætando *Lib. un.*
De fortuna *Lib. un.*
Sales & satyras *Lib. un.*
Poëmata & Odas *Lib. un.*
Eclogas seu Bucolica *Lib. un.*
Comœdias & Tragœdias *Lib. un.*
Præceptiones linguæ Gallicæ *Lib. un.*
De vita hominis Anglicè, *Lib. un.* MS. in Bibliotheca publica Oxonii.
De vita B. Mariæ Virg. Anglicè. *Lib. un.* MS. ibidem.
Lamentationes ejusdem Anglicè. *Lib. un.* MS. ibid.

Ex Joañe Boccacio & aliis transtulit *De casibus illustrium Virorum*, *ab Adamo usque ad Joannem Franciæ Regem ab Anglis in Pictavia captum*, *Libros novem.* Qui quandoque suam fecit diligentiam. Extat opus Londini an. 1527. & 1554. Habeo, inquit D. Pitseus, volumen istud versu Anglico. Asservatur nunc in Bibliotheca Bobleiana.

De genealogia Deorum Lib. quindecim.
De nominibus Deorum, *Lib. I.* Dum per cancrum sol cursum servat.
De bello Thebano, *Libros tres.* Quoniam vestrâ clementiâ Domini.
De captione Trojæ *Libros sex.*
Boëtium de consolatione *Lib. quinque.*
Petrarchæ quædam, *Lib. un.*
Dantis opuscula. *Lib. un.*

Alia etiam multa tum ipse jucundè scripsit, tum eleganter ex linguis aliis transtulit. Buriæ tandem circiter sexagenarius mortuus & sepultus est circa annum Verbi Incarnati millesimum quadringentesimum quadragesimum (malè etenim vitam ejus producit Josephus Pamphilus usque ad annum Domini millesimum quadringentesimum octogesimum secundum) regnavit tunc apud Anglos & Gallos Henricus Sextus. Sequens epitaphium ejus tumulo ferunt inscriptum: (moritur an. 1440.)

Mortuus sæclo, superis superstes
Hîc jacet Lidgat tumulatus urna,
Qui fuit quondam celebris Britañæ
Fama Poësis.

Vid. Pits. æt. 15. pag. 632. Balæus VIII. 7. & Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Vol. 4. lib. 9. pag. 274. ubi *Lidgatum* Monachum fuisse Buriensem ad S. Edmundum, non Augustinianum, sed Ord. Bened. circa A. 1440. testatur. Nam Elssius in Encomiastico Augustiniano Lidgatum obtorto collo inter Viros Familiæ suæ illustres abreptum multis extollit laudibus. (Scriptores qui ejus meminerunt.)

XXV.

JOANNES WHETHAMSTEDUS Abbas S. Albani in Anglia.

(Obiit circa an. 1440.)

JOannes *Frumentarius*, vulgò *Wethamstede*, monachus fani Albani, ad variarum artium potiùs cognitionem, & antiquitatem è tenebris eruendam, quàm ad eloquentiam compositus, in pretio fuit regnante *Henrico* quinto, Gallorum domitore. Senserat, hoc præside, fanum *Albani* suas fortunas, splendorem, gloriam denique auctam. Magni ergò symmystæ lumen demissum sibi faciebant, & bonas literas, ducem talem ac tantum nacti, redamare cœperunt: *Fervet opus, redoléntque thymo fragrantia mella.* (Ejus vita & gesta ex Joan. Leland.)

Solebat huc non raró divertere, tum religione loci captus, tum animi recreandi gratiâ, *Hunfridus*, nobilitatis omnis & eruditionis phœnix planè unicus; qui alioquì sua sponte currenteis stimulis quibusdam virtutis ad incrementa excitabat magna. Volupe & illis quidem, tam benè erga politas artes adfectis, hujusmodi calcar perpeti. Sic inter *Hunfridum*, & fani *Albani* monachos, præcipuéque *Frumentarium*, quo usus est tanquam Bibliothecario, insignis orta est & amicitia & familiaritas.

Abba verò contendens modis omnibus satisfacere exspectationi Principis de se conceptæ, vetera undique exemplaria conquirere, atque in numerum referre, denique Mecænati dono dare. Addidit & ad cumulum Librum *de Viris Illustribus*, à se elabo-

rata quadam scriptum diligentia: cujus archetypus bibliothecam propter *Isidis Vadum Hunfridinam* nunc incolit. Cùm nuper divertissem *Durovernum*, *Tuinus* pædagogus ostendit mihi *Frumentarii* libellum *de Situ Terræ sanctæ*. Jo. Leland. de Scriptor. Britan. cap. 530. pag. 437.

ex Joan. Pitseo. *Joannes WHethamstedus* aliàs Frumentarius, à loco ubi natus est, sic cognominatus, Ord. S. B. Monachus *Anglus* ad *S. Albanum*, aliis Glocestriæ, Congr. Cluniac. qui etiam tandem factus est Abbas. Vir propter multiplicem doctrinam, & singularem linguarum peritiam, suo tempore celeberrimus. Erat etiam industriæ mirabilis, acerrimi ingenii, solidissimi judicii, & incredibilis in rebus agendis prudentiæ. Propter quas insignes animi dotes, dici vix potest, quanto fuerit in pretio apud viros principes & magnates. *Humfredus* Glocestriæ Dux singularis bonarum literarum & literatorum hominum fautor illum in deliciis habuit, & ad eum non raro divertens de rebus variis familiariter cum eo contulit, ejúsque consilio & hortatu multa tanto Principe digna fecit. In ejus denique gratiam *Cœnobii* Bibliothecam, coëmptis variis, iísque selectissimis libris liberaliter auxit, & ornavit. Abbas etiam bono Principi vicissim quosdam libros donavit, suúmque *de Viris Illustribus* elaboratum *Opus* ei dedicavit, & exemplar unum sua manu pulchrè descriptum ipse tradidit. Hæc mihi Lelandus in suo Catalogo subministravit. *Joan. Pitseus.*

ex Joan. Balæo. *Joannes Whetamstede*, aliàs *Frumentarius*, in *Albani* fano Monachus, vir ad variarum Artium potiùs cognitionem & Antiquitatem è tenebris eruendam, quàm ad eloquentiam compositus. *Joan. Balæus.*

Dicitur in tantum studiis delectatus, tam impensè libris legendis atque etiam scribendis intendisse, ut œconomiam & res sui Cœnobii penè neglexerit, ideóque tandem gravem Monachorum suorum indignationem in se concitâsse, & ab iis (quod olim *Hesiodo*, ob rem familiarem studiorum causâ neglectam, filios fecisse ferunt) in jus vocatum fuisse.

ex Fullero & Pope Blount. *Joannes Whetamstead* natus est in loco cognomine Comitatûs Hatfordiæ, non tam celebri ob *Frumentum* optimum, à quo nomen mutuatur locus natalis, quàm ob Joannem istum *Whetamstead*, qui à loco denominatus est. Educatus fuerat in Prioratu Tinmouth, provinciæ Northumbriæ, quem *aureo calice sacro* donavit. Fuit postmodùm Abbas S. Albani, atque sextus Christiani hujus nominis. Vastis impensis hanc Ecclesiam adornavit, cùm sex millia Librarum excesserint. Duos Criticismos omittere non possum circa ejus ædificia. *Unum*, quod ad Septentrionalem partem Ecclesiæ (cui novis fenestris majorem lucem conciliavit) statuas posuerit Ethnicorum Philosophorum, qui de Christi Incarnatione testimonium tulerunt. Alter est, quod in exiguo Sacello (huic nomen Tittenhanger) Imagines erexerit omnium Sanctorum, quorum Christiana nomina fuerant *Joannes*, cum sui ipsius pictura, & hac precatiuncula disticho comprehensa, *Ut quamvis indignus propter nomen suum in cœlis locum habere posset.* Propterea procuravit ab *Humfredo* Glocestriæ bono Duce, magno suo Mæcenate, qui apud S. Albanum sepultus fuit, vestimentorum synthesin pretii ter mille marcarum, & *Pembrochii* dominium in *South-Vallia.* Plurimi sunt libri, quos posteritati reliquit, cùm non pauciores quàm octoginta & ultra numerentur *Tractatus.* Diem verò obiit circiter anno 1440. *Thomas Fuller libro de Viris Præclaris, Anglicè: Thomas verò Pope Blount Latinè in Censura celebr. Auth. p. 450.*

Hoc ejus Epitaphium quodam Monacho S. Albani Auctore.

Contegit iste lapis venerabilis ossa Joannis
Whetamstede, Abbas hic qui fuit ejus in annis,
Ter doctus, doctos & amans, & eis miseratus,
Nec fraudes patiens curarum Presbyteratus.
In lubricos Phinees, in adulteriisque Joannes
Extitit, Symo Petrus, in omnes Symonianos.
Insuper in laceris domibus, mansisque vetustis
Sic reparator erat, sic reparando novabat:
Quod sibi præteritus non sit compar Pater ullus,
Sive coæqualis manet impar rebus in istis.
Marcas Millenas decies numero repetitas
Scripta ferunt post se quæ liquerat exposuisse.
Pro dilectoris anima tui dulciter ora
Albani sancti Conventus, qualibet hora.

Weauve'rs Funeral Monuments. p. 567.

Joannes WHetampstedus, seu *Frumentarius*, natione Anglus, circa annum 1440. claruit, ac in Conciliis Papiensi & Senensi tempore Martini V. Romani Pontificis orationem habuit. Idem multa scripsit, atque inter alia potissimùm, Opus *de Viris Illustribus*, quod *Granarium* inscripsit, quod MSs. extat in Cottoniana Bibliotheca sub effigie ex Ouidno. Multa scripsisse perhibetur.

effigie Neronis litera C. Codice 6. extat prima pars *Granarii II.* Joannis de loco frumenti, id est Wheathamsted, olim Abbatis Monasterii S. Albani de Historiis & Historiographis: quæ pertingit ad literam L. *Lapides pretiosi.* Extat verò in eadem Bibliotheca sub effigie Tiberii litera D. Codice 5. Secunda pars *Granarii* Joannis de loco frumenti, olim Abbatis Monasterii S. Albani, de viris illustribus, eorúmque illustriis; de doctis Philosophis, eorúmque dictis & dogmatibus. In Catalogo autem MSS. Codicum Ecclesiarum Angliæ Cathedralium, & aliarum Bibliothecarum ejusdem insignium num. 2910. in MSs. Codicibus Bibliothecæ Nortfolcianæ in Collegio Greshamensi apud Londinum Codice II. *Excerpta quædam è prima parte Granarii Joannis de loco frumentario.* Et ibidem num. 2933. in MSs. eisdem Norfolcianis Cod. 34. *Joannis Frumentarii Registrum de diversis terris ad Monasterium sancti Albani pertinentibus.* Ibidem Codice 3280. in MSs. iisdem Codice 381. ejusdem Granarii pars secunda. Ibidem num. 5516. in MSs. Codicibus Collegii Armorum Londini Codice 91. *Chronicon Joannis Wethamsted Abbatis S. Albani, præcipuè de rebus Abbatiæ prædictæ, & de Abbatia de Wyndham Norf & bello civili inter domos Eboracensem & Lancastrensem.* Idem *Vitam S. Albani & Amphibali,* è quodam Libro Gallico excerptam, in Latinum Sermonem transtulit, quæ extant inter MSs. Codices Bibliothecæ Bodleianæ, num. 2357. in MSs. Codicibus Thomæ Bodleii litera F. 2. Codice 18. num. 1. Ibidem num. 2439. litera F. 7. Codice 11. num. 2. *Tabula Alphabetica super 6. libros posteriores Valerii Maximi*, edita per Joannem Withamsted Abbatem S. Albani, qui hunc librum Bibliothecæ Oxoniensi dedit, quæ tunc fuit cum anathemate. In Bibliotheca Cottoniana sub effigie Claudii litera D. Codice 1. num. 1. Epistola Joannis Wethamsted, Abbatis Monasterii S. Albani. Num. 2. Acta ejusdem Joannis VI. Abbatis per Joañem Agmundishamensem, Monachum S. Albani, per singulos annos ipsius regiminis. Ibidem sub effigie Othonis litera B. Codice 4. num. 1. Gesta paucula Abbatis Joannis VI. id est, Joannis Wethamsted, Abbatis Monasterii S. Albani, de tempore illo, quo præfuit primò in officio Pastorali. 2. Annuitates suffragiorum concessæ eidem Abbati à locis diversis, propter varia beneficia impensa ipsis. 3. Causa sub brevibus, quare Abbas dictum baculum ad tempus reposuit regiminis pastoralis. 4. Processus sub brevibus totius suæ molestationis post suæ tempora resignationis. 5. Exclamationes variæ, quas Abbas dictus in successorem eructaverat, propter inhumanitatem, ingenerositatem, & ingratitudinem, quas in sua persona inveniebat. 6. Declaratio quædam solemnis in his, quæ sibi primò objiciebantur per ingratitudinem successoris. 7. Metra varia, tam invectiva, quàm etiam alia, de forma & modo, quibus ipse successor in similem accusationis laqueum incidit, qualem paravit contra prædecessorem, seu parari fecit. 8. Processus sub brevibus forma & modo, quibus Successor dictus veniam petiit à Prædecessore pro excessibus suis. 9. Nomina & numerus librorum, quos ipse scribi feríque fecit, temporibus sui regiminis, & ante prælationem. 10. Processus inductionis manerii sive Prioratus de Benbroke, in partibus Southwalliæ, metricè. 11. Processus erectionis Ecclesiæ de Wymundham de cella in Abbatiam, metricè. 12. Processus brevis super quadam plebis insurrrectione in Regno Angliæ, metricè. 13. Processus brevis super trina variatione fortunæ in Regno Angliæ, metricè. 14. Articuli illi omnes, quos contra Joannem Successor porrexerat. 15. Responsiones ejusdem ad eosdem. 16. Metra varia, puta de misera forte regni Angliæ, de bello commisso infra villam S. Albani. Item Epitaphia varia. 17. Excerpta varia de prima parte *Rupinarii* Abbatis prædicti. Continet explicationem communium locorum alphabeticè digestorum, *Abstinere, Advocatus, Ambitiosus* &c. Liber olim erat Henrici Comitis Stafford, filii Edwardi Ducis Buckinghamiæ, anno 1560. *Casim. Oud. de Script. Eccl. Tom. III. col.* 2458.

Alia ejusdem Abbatis Scripta memorantur apud Balæum VIII. 3. & Pitseum pag. 631. Expositio S. Scripturæ, sive *Granarium de granis typis Libri V. Manipularium Doctorum. Ordinationes suæ Abbatiæ. Defensorium Exemptorum. De hominum officiis. De hæreticis & eorum fautoribus. Contra Episcopum Nordvicensem. Contra infidum fratrem. De gestis propriis. Orationes in Synodis Papiensi & Senensi habitæ tempore Martini V. De vita S. Amphibali, carmine,* quod incipit: *Si cupis Amphibali certamina. Opus necessariorum. Opus* Alia ejus Scripta.

metricum, cujus initium: *In Cirrhæ cyatho pueris potanda propino. Palearium Poëtarum & Pabularium.* Vertit etiam vitam S. Albani, atque indicibus instruxit, sive, ut Balei verbo utar, tabulavit Valerium Maximum, Joannem Sarisberiensem, Petrum Blesensem, Augustinum de Ancona, & Defensorium Ecclesiæ. *Narratio de processu contra Reginaldum Peacokium*, quam Thomas Hearne ad calcem Historiæ de rebus gestis Eduardi I. II. & III. authore Waltero Hemingford vulgavit Oxon. 1730. in 8. duobus vol.

XXVI.

Obiit 1445.

NICOLAUS TEDESCUS Abbas Panormitanus.

De patria *Nicolai Tedesci* Pontificii Juris Doctoris longè celeberrimi, antonomasticè vocati *Abbatis Panormitani*, lis est inter Panormitanos & Catanenses, quam aliis dirimendam relinquo.

Monachum Catanæ induit,

Anno MCD. ætatis suæ decimoquarto, Monasticum S. Benedicti institutum amplexus est Catanæ in Cathedrali Ecclesia D. Agathæ, ut ipsemet fatetur *in Repet. cap. causamque de Judiciis n. 8.* non in Catanensi Cœnobio S. Mariæ Novæ Lucis, ut Aloysio Lello placuit *in Histor. Eccles. Montis Regalis Par. 2. pag. 21.* Studiis addictus, ob ingenii excellentiam, & subtilitatem, ac admirandam oris eloquentiam, inter doctissimos Philosophos ac Theologos recensitus est. Anno 1414. Catanensis Ecclesiæ Canonicus declaratus fuit: exinde ut singularis ingenii dotes impensiùs exerceret, Bononiam missus est, ubi Jurisprudentiæ operam dedit, & doctrinâ mirum in modum cumulatus enituit. Ideóque adhuc discipulus, ab illius Academiæ Moderatoribus cum eximiis aliquot viris electus fuit, ut ejusdem Athenæi privilegia recognosceret, eo asserente *in cap. finali n. 3. ne Clerici.* Pontificia Jura ab Antonio de Butrio didicit, ex Philippo Labbæo *de Script. Eccles.* Tom. 2. pag. 112. & Lud. Morerio in *Dict. Tom. 2.* pag. 85. & à Francisco Zabarella, teste Joanne Fichardo *in Vitis Jurisconsult.* pag. 25. Hic autem cùm multa in Nicolai beneficium edidisset benevolentiæ argumenta, ad Cardinalis dignitatem evectus, doctorali laureâ Nicolaum cohonestavit. Cùm autem doctrinâ cumulatissimus supra omnes undique celebris emineret, primùm in Catanensi Academia sacras sanctiones interpretatus est, ex Hieronymo Ragusa in *Siciliæ Biblioth. veteri* pag. 169. inde ad Senensium Lycæum accersitus anno 1412. ut Pontificia Jura publico ære doceret, eo in munere per annos tredecim magno cum plausu & Auditorum frequentiâ refulsit. Tunc à Martino V. Pont. Abbas S. Mariæ Maniacis in Messanensi diœcesi ad Ætnæ radices electus est 10. Januarii an. 1425. ut ipsemet Nicolaus ait *in cap. cùm olim de dolo & contumacia cap.* 7. non S. Agathæ, ut habent Philippus Labbæus, Lud. Morerius loc. cit. & Henricus Warthon in appendice ad Histor. literariam Guilielmi Cave pag. 70. Inde Parmam vocatus sexennio Pontificias etiam Constitutiones in illius Athenæo haud minori plausu publico docuit. Tandem in Bononiensi Academia id ipsum præstitit addito stipendio 800. aureorum. Honoribus satis maturus à Martino V. Romam evocatus, Romanæ Rotæ, & Cameræ Apostolicæ Generalis Auditor constitutus est: & ab Eugenio IV. Apostolicus Referendarius renuntiatus.

Bononiæ Jurisprudentiæ studet.

Doctoris laurea insignitus

varijs in locis publicè docet.

Fit Abbas.

Romæ varia præclara munia obit.

Alphonso Siciliæ Regi etiam gratissimus fuit, à quo Regius Consiliarius electus, & 150. auri unciis singulis annis persolvendis ex Regia Secretia Panormi donatus. Ab eodem Rege, & ab Apostolica Sede Judex Delegatus in difficillimis controversiis constitutus, singulari doctrinâ se ornatum ostendit. Tandem ab ejusdem Regis munificentiâ Archiepiscopus Panormitanus designatus, anno 1434. ab Eugenio prædicto consecratus est. Multa in Ecclesiæ sibi creditæ bonum patravit, & obtinuit. Ad Basileense Concilium cum Joanne Cardinale Tarentino Orator Missus ab Alphonso Rege, in eo, teste præter alios Henrico Wharton loc. cit. dicendi copiâ, verborum gravitate, reconditâ Juris Canonici scientiâ, & nominis auctoritate, principem inter omnes locum tenuit. Sed exinde corrupto Concilio ob fœdissimas contra Pontificiam auctoritatem sententias, ab Eugenio IV. Apostolicæ Sedis Orator adlectus est, ut Concilii dissolutionem curaret; ejúsque operâ dissolutum fuisse tradit S. Antoninus Archiep. Florentinus in Chron. par. 3. tit. 22. cap. 10. §. 4. & magnâ ingenii subtilitate, & eloquentiæ vi Pontificis auctoritatem egregiè propugnavit, ut ait PanciroIus *loc. cit.* ex Ænea Sylvio; cui Bzovium

Regis Siciliæ Consiliarius

& Archiep. Panormitanus eligitur.

Ad Concilium Basileense missus

dissolutionem ejus curat jubente Eugenio IV.

vium ad an. 1439. n. 7. adde, & Petrum Possinum in *Vincentio victo* cap. 11. pag. 102. & seq. Constanti etiam pectore navavit operam, ne Presbyteri in Episcoporum vacantia loca succederent ad decisiva vota pronuntianda, teste Ænea *cit.* & Bellarmino *de Script. Ecclesiast.* pag. 394. cum aliis.

Immutatâ Concilii facie, dum ejusdem Patres deponere è Pontificiâ Sede Eugenium temerè meditabantur, noster Nicolaus Alphonsi Regis jussû, à Concilio recessit, ex Hieronymo Surita *Annal. Aragon. lib.* 15. *cap.* 1. & Pancirolo. Eo igitur tempore, quô aberat à Concilio Nicolaus, per summam audaciam Eugenium Pontificia auctoritate expoliatum definiêre Patres; & Felicem V. ad Pontificatûs apicem evexêre. Sed ad Concilium redire coactus, Alphonso Rege impellente, ejusdem nomine Felicem veneraturus, Basileam adiit, Felici adhæsit, ut Regi morem gereret, qui & ipse Eugenio infensus, Antipapæ accessit, ex Ænea *cit.* & Amadeo Pacifico pag. 131. & 132. apud de Grossis *in Abbate Vindicato* pag. 47. & 48. Felix verò, non in mercedem iniquitatis, ut scripsit S. Antoninus *in Chron. cit.* sed in egregiæ doctrinæ & meritorum præmium, ad Cardinalatûs dignitatem extulit, ut Amadeus Pacificus pag. 178. n. 5. apud de Grossis *cit. pag.* 69. Warthon *loc. cit.* & Thomas Strozzi *in Controversia Conceptionis Part.* 2. *cap.* 14. *pag.* 94. scribunt. Cardinalis titulo SS. Duodecim Apostolorum fuit 12. Novembris 1440. electus, ex Alphonso Ciacconio *in Vitis Pontif.* Tom. 2. pag. mihi. 943. & Honuphrio Panvino in libro: *Romani Pontifices pag.* 299. aliisque. Etsi ab Antipapa Felice creatus, qui quadriennio post Nicolai mortem, anno 1449. Pontificiam dignitatem deposuit; attamen Nicolaus V. Pont. Max. qui Eugenio successit, nedum Cardinales superstites à Felice Antipapa creatos confirmavit, ut ait Panvinus *cit. pag.* 303. S. Antoninus loc. cit. & Oldoinus *in Athenæo Romano pag.* 507. *& in addit. ad Ciacconium Tom.* 2. *pag.* 943. verùm etiam omnia Felicis acta confirmavit, & collatas ab ipso dignitates ratas fore decrevit, ex Bulla edita 15. Junii 1449. apud Bzovium *Annal. Eccl. Tom.* 15. *an.* 1449. *n.* 4. Hinc deducendum, quòd etsi eo tempore jam defunctum scimus Nicolaum, attamen creationis suæ decretum ex bulla subsequuta confirmatum fuit. A Felice V. Legatus à latere in Germaniam missus est, Morerio *cit.* teste.

eò redire coactus Felici Antip. adhæret,

à quo Cardinalis creatur,

Acta Felicis Nicolao V. confirmante.

Panormum à Basileensi Concilio regressus, dum Ecclesiam suam summâ vigilantiâ moderabatur, Generalibus Siciliæ Comitiis præfuit anno 1440. in quibus Alphonsus Rex feuda à Regni Præsulibus & Baronibus concessa vel confirmavit, vel iterum concessit. Anno 1445. eidem Regi imperterritè se opposuit, qui Ecclesiasticorum bona & beneficia bellorum sumptui obstricta contendebat: etenim id fieri illicitum dicebat Nicolaus, inconsulto Pontifice. Demum eodem anno mense Julio, ex *Pirro cit.* vel 24. Februarii ex Carrera *cit. pag.* 102. & de Grossis *cit. pag.* 123. Panormi decessit; at non peste affectus, ut perperàm Henricus Wharton in *Append. ad Hist. liter. Guilielmi Cave pag.* 71. & *L. Ellies Du-Pin in Biblioth. Auct. Eccles. Tom.* 12. *cap.* 4. *pag.* 98. eo enim anno nullum pestis vestigium fœdâsse Panormum pro certo certius habemus. Nonnullos post annos marmoreo sepulchro cohonestatus est, in cujus operculo hæc insculpta legitur inscriptio:

Ecclesiæ jura defendit.

moritur 1445.

Morte tuâ Canon, & Leges & Jura Quiritum
Occubuere, jacent hoc tumulata loco.
Tu Nicolaus eras Tudisco sanguine natus,
Panormi Antistes & Catanensis eras.
Eugenio & Basila discordi pace ruebat
Nostra fides, steterat te Duce Consilium.
Nominis, & Tituli cumulos, & laudis adeptus,
Unde tuum texit Rubra tbiara caput.

Obiit anno MCCCCXXXXV.

Epitaphium.

Hinc corrigendus Philippus Labbæus *in Ss. Patrum Biblioth. Chronologica* pag. 277. qui anno 1443. obiisse tradit. Nonnulla sunt edita honoris argumenta, quæ Nicolaum emeritis laudibus extollunt, ejúsque excellentiam testantur. Inter alia æreus nummus, in cujus antica parte Abbatis nostri effigies spectatur, in postica verò Trutina, Justitiæ, virtutísque suæ testis. De eo Mauritius de Gregorio in libro *Condottiero del Predicatore Tract.* 6. *pag.* 266. Carrera *cit. pag.* 78. & de Grossis *cit. pag.* 35. Pulcherrimum Nicolai simulachrum in Bononiensi Cœnobio Ord. S. Benedicti Congregationis Casinensis, sub S. Proculi nomine, demiratur, ut habent Victorinus Aucellus *in Itinerario* apud Petrum Ant. Tornamiram *in Origine Congreg. Casinens.*

Honoris ejus argumenta,

Casinens. lib. 2. §. 15. pag. 236. & Bernardo de Montfaucon *in Diario Italico cap. 27. pag. 398.* Alia ex pario marmore statua, licèt non integra, spectabatur Panormi in ornatissimis ædibus Marci Getii Cathedralis Ecclesiæ Panormitanæ Canonici, teste de Grossis *cit. pag. 36. & 37.*

Quæ dilucidè, doctè, & eruditè edidit noster Abbas, hæc sunt:

Ingenii monumenta.

In quinque Decretalium libros Commentaria. Omnes hîc horum editiones recensere non vacat: præcipuas tantùm indicabo. Prodiêre Venetiis apud Juntas 1588. in 4. & 1582. & 1592. in fol. cum aliis Nicolai lucubrationibus octo Tomis comprehensa. Antiquioris editionis de anno 1492. & recentioris novem Tomis comprehensæ de anno 1617. meminit Jo. Albert. Fabricius Bibl. med. & inf. Lat. Tom. V. lib. 13. pag. 394. Lugduni 1527. 1534. 1537. Cum additionibus Alexandri de Nevo. Ibidem 1549. 1578. & 1586. in fol. in sex Tomos distributa. Cum additionibus Zachariæ Ferrerii Vicentini, Taurini apud Nicolaum de Benedictis 1517. Parmæ typis Bernardini Macrini 1569. in 4. In compendium contraxit hæc Commentaria Hieronymus Pantonus de Ferrariis Ordinis Prædicatorum. Venetiis apud Michaelem Tramezinum 1564. in 4. ex Ambrosio Altamurano in *Biblioth. Dominic. pag. 31.* & Fontana *in Biblioth. legali Part. 2. pag. 341. & 374.*

Cōmentaria in Epistolas Clementinas, & earum Glossas. Parisiis 1516. in 8. ex Bibliotheca Classica Draudii pag. 668. & Gesnero *in Biblioth.* pag. 633. qui & mss. asservari addit in Bibliotheca Imperiali in fol. Venetiis 1571. in fol. ex recognitione Leonardi à Lege J. C. Mantuano. Ibidem apud Juntas 1617. Lugduni 1584. & 1586. ex Du-Pin in *Biblioth. cit.* & alibi cum Commentariis in libros Decretalium.

Consilia CCXXVI. non 118. ut habet Wharton, & Du-Pin *loc. cit.* nec 104. ex Trithemio & Gesnero in Biblioth. pag. 633. & Oldoino in *Athenæo Romano* p. 508. Tomis duobus comprehensa, Lugduni typis Joannis Crispini 1537. in fol. & alibi sæpiùs cum Commentariis Decretalium.

Quæstiones VII. subtilissimæ unà cum Consiliis editæ sunt Lugduni 1584. & 1586. in fol. ex Bibliotheca Classica Draudii *pag.* 684. Venetiis 1571. Ibidem apud Juntas 1617. Aliquæ ejusdem Quæstiones extant in volumine inscripto: *Quæstiones Juris Variæ, & Selectæ.* Coloniæ 1570. in fol. & Lugduni 1572. in fol.

Repetitio in Cap. per tuas de Arbitriis. Typis tradita cum Commentariis Decretalium, & in volumine secundo operis inscripti: *Repetentium in universas ferè Juris Canonici partes, materiásque.* Venetiis 1587. Antverpiæ 1615. & Coloniæ 1618. & 1650. ex Fontana *in Bibliotheca legali pag.* 157. & 374.

Processus Judiciarius, sive Practica in omnibus ferè Curiis observari solita. Prodiit in 4. ex Gesnero *cit.* & cum Cōmentariis allatis. Ex Leonardo Cimino in libro *Sol Ritus* pag. 164. n. 61. Rithum Regni Siciliæ, qui modò in omnibus Siciliæ Curiis viget, noster Nicolaus, Alphonso Rege instante, condidit.

Thesaurus singularium in Jure Canonico Decisorum conscriptus in Concilio Basileensi, & secundum ordinem alphabeticum pro faciliori usu dispositus. Ex Trithemio *de Script. Eccles.* Wharton & Labbæo cit.

De Concilio Basileensi Tractatus. Parisiis ex Bibliotheca Exotica pag. 467. & Bibliotheca Classica *pag.* 675. Hujus etiam meminêre Gesnerus in Biblioth. pag. 633. *Bellarminus de Script. Eccl. pag.* 394. & Oldoinus in *Athenæo Romano pag.* 508. & *in addit.* ad Ciacconium Tom. 2. pag. 943. Sed liber hic à Sacra Congregatione Indicis prohibetur, ut *ex Indice librorum prohibit.* pag. 62. patet.

Nicolao Simonis Carmelitæ etiam adscribitur, teste Fontana *in Biblioth. legali par. 2. pag.* 292. sed perperàm: is enim de Concilio Basileensi nullum edidit Tractatum, sed librum scripsisse fertur *de Potestate Papæ, Imperatoris & Concilii,* qui an idem sit cum illo, quem de eodem argumento Nicolaus Tedeschi composuit, examinat Flaccius *de Scriptor. Anonym. Lit. A. pag. 1. col. 2.* Prodiit etiam an. 1697. Panormitani Tractatus de Concilio Basileensi in Gallicam linguam versus à N. Gerbais Doctore Sorbonico, ut Dupinius in Bibl. cit. tradit.

Tractatus de Auctoritate Papæ & Imperatoris & Institutione Conciliorum sacrorum, præsertim Basileensis, cum annexione quorundam dubiorum & casuum. Lugduni 1517. in 8. Gesnero teste asservabatur etiam in mf.^to apud M. Dresserum cum aliis Panormitani libris, & omnino diversus est à præcedenti libro. In Bibliotheca Cottoniana

sub

ſub effigie *Caligulæ* lit. A. cuſtodiri Thom. Smithus in Catalogo pag. 32. ſcribit.

Quæſtio quædam in Parmenſi Gymnaſio diſputata. Prodiit unà cum Repetitione *in cap. Per tuas*, Comentariis in Epiſt. Clementinas, & Practica. Lugduni 1587. in fol. ex Bibliotheca Claſſica Draudii pag. 170. & Bibl. Exotica pag. 579

Diſputationes variæ. Ex Trithemio, Geſnero, & Oldoino.

Deciſiones Rotæ Romanæ. Inter Deciſiones Rotæ, ex Fontana cit. p. 373. & Jo. Bapt. Catalmaio in Syntaxi ſacræ Rotæ Romanæ Auditorum.

Concluſiones Gloſſarum Clementinarum. Extant mſs. in Bibliotheca Imperiali, ex Geſnero cit.

Qui de Nicolao ſcripſerint? De noſtro *Nicolao* innumeri Auctores edidêre multa; inter quos primo loco collocandus nobis eſt *Antonius Mongitore in Bibliotheca Sicula* Tom. II. p. 98. & ſeq. utpote cui omnia de Abbate Panormitano hactenus in medium allata in acceptis referri debent. Apud quem etiam magnus Authorum elenchus texitur, qui de *Tedeſchio* egerunt. Eosdem habes apud Jo. Bapt. de Groſſis in libro, cui titulus: ABBAS VINDICATUS, ſive *Nicolai de Tudeſchis vita edita Florentiæ* 1651. in qua nonnulla Nicolai gloriam obumbrantia diluere conatur. Paulus Laymann, cùm Panormitanum novitiæ ſuæ doctrinæ de *Monaſteriis Extinctis* haud patrocinantem haberet, *magnum quidem Canoniſtam, ſed exiguum Theologum* nominavit. At Cl. P. Romanus Hay in Appendice ad Hortum Cruſianum pag. 465. graphicè oſtendit, non eſſe, quòd ſupercilium tollat Laymannus, ſibíque ad pedes ſedere Panormitanum exiſtimet. Agunt prætereà de Abbate noſtro Aubertus Miræus in Auct. de Script. Eccl. pag. 267. & Jo. Bapt. Catalmaius in Syntaxi Auditorum Sac. Rotæ Romanæ. Marq. Freherus Theatri virorum eruditione clarorum Part. II. Sect. II. p. 18. ubi Nicolaum Siculum Archiepiſcopum Panormitanum à Nicolao Tedeſco Cardinale diſtinguit, & ex uno duos facit. Quorum uterque tamen Commentarios in Decretales, & Conſilia multa ediderit, ínque eadem ſchola Senenſi docuerit. Uterque gloriam in Concilio Baſileenſi aſſecutus fuerit. Quin & mortem utriusque biennio tantùm diſcernit. Quæ omnia nemo præter Freherum credit. Denique Joſeph Eggſius *Purp. Doct.* l. 3. p. 140. ubi Nicolai non præclarè tantùm, ſed perperàm etiam geſta memoriæ produntur. Et verò in vita magni hujus Juriſperiti non tantùm reperiemus, quæ imitemur, ſed quæ etiam, cùm meritò in reprehenſionem vocata ſint, omni ſtudio devitemus.

XXVII.

MARTINUS ABBAS Scotorum Viennæ Auſtriæ.

Obiit circa A. 1470.

MARTINUS ex Sepuſienſi ſeu Cepuſienſi (vulgò *Zips*) Comitatu ſuperioris Hungariæ oriundus, primùm Cracoviæ, tum Niſſæ in Sileſia humanioribus literis excultus, poſtremò ſub annum 1424. Viennæ Auſtriæ in Philoſophiæ, Theologiæ, Sacrorúmque Canonum ſtudia magna ſedulitate profectúque incubuit. *Natione Hungarus,* Rogatus dein ab ægrotante matre, ut ad SS. Apoſtolorum limina piam peregrinationem ſuſciperet, ejus precibus morem gerens Romam comigravit; indéque in Campaniam profectus, cùm regularis obſervantiæ famâ celeberrimum Monaſterium *Sacri-Specus*, quem S. Benedictum adoleſcentulum in eremo degentem incoluiſſe ferunt, religionis ergò luſtrâſſet; contemptis ſeculi vanitatibus, locíque religione ac ſanctimonia captus, ibidem Monaſticum Inſtitutum ſub norma S. Benedicti ſuſcepit. *matre hortante Romam profectus in Campania demonaſticæ vitæ ſe dat.* Verùm cùm nimium vivendi rigorem, qui tum illic vigebat, ferre non poſſet, anno religioſi tyrocinii necdum expleto, Cœnobium vel invitus deſeruit. *Rigoris causâ inde diſcedens* Hinc in Auſtriam regreſſus, Aſceterium B. Mariæ Virginis vulgò ad Scotos Viennæ, quod anno 1418. à Nicolao Abbate de Reſpicz gente Auſtriaco reformatum quidem, ſed paulò tamen mitiùs ac illud Sacri Specûs conſtitutum fuerat, ingreſſus eſt; annuáque de more vitæ religioſæ exercitatione feliciter decurſa, ſolennia inibi vota nuncupavit. *Viennæ eidem Inſtituto nomen dat.* Subinde ob morum gravitatem, præclarás virtutes, doctrinæque non vulgaris opinionem Cœnobii ſui Prior creatus, tandem in Johannis Ochſenhuſani è Monacho Mellicenſi Scotorum Viennenſium Præſulis anno 1446. demortui locum ſucceſſit. *Ibidem Præſul factus* Qua dignitate auctus Martinus, non ſolùm egregiè florentem in Monaſterio ſuo diſciplinam Monaſticam ſtudiosè conſervavit, verùm etiam in aliis afflictam multúmque collapſam mirificè reſtauravit. Nam cùm anno 1451. Nicolaus Chuſanus S. R. E. Cardinalis, Legatus in Germaniam à Nicolao V.

P.M. missus, annuentibus Friderico III. Imp. & Alberto ac Ludovico Bavariæ Principibus, universa Ordinis Benedictini Cœnobia in Archiepiscopatu Salisburgensi sita visitari reformarique jussisset; ad id muneris præ cæteris delecti fuerunt, hic Martinus Scotorum, Laurentius Monasterii Cellæ Mariæ in Austria Abbates, & Johannes Slitpacher pius ac eruditus Cœnobii Mellicensis Prior: qui lustratis utriusque Austriæ ac Bavariæ, Diœcesis Salisburgensis, Styriæ ac Carinthiæ Monasteriis, severiorem regulæ Benedictinæ observantiam vel inventam alicubi constabiliverunt, vel laxatam restituerunt. In hoc operoso non minùs quàm difficili negotio, quæ præcipua Martini nostri cura fuerit & occupatio, exponit ipse Senatorii sui Cap. IV. his verbis: *Officium meum fuit*, inquit, *facere collationes sive Sermones post submissionem visitandorum. De hoc invenies Sermonem laboriosè collectum, cujus thema: Fratres tuos visitabis, si rectè agant &c.* Quantum autem hoc nomine piissimo huic Præsuli, cæterísque duobus supra laudatis operis adjutoribus, Ordo Benedictinus debeat, quantísque pro ejusdem incremento ac restauratione laboribus ac periculis perfuncti fuerint; is facilè cognoscet, qui *Senatorii* seu Dialogi Caput IV. attentè perlegerit. Integro anno, & quod excurrit in hac sanctissima, saluberrimáque expeditione contrito, Monasterio suo tandem redditus Martinus, non multo pòst (anno fortean 1455.) præfecturâ se spontè abdicavit, quod reliquum erat vitæ, religiosa quiete rerúmque cœlestium meditationibus exacturus. Ejus obitum IV. Cal. Aug. anni 1455. reponit Necrologium Scotense, sed hic manifestus error (saltem quoad annum) refellitur ex ipsomet Martino, qui Cap. VI. Historiam Principum Austriacorum usque ad annum 1460. se scripturum profitetur. Et in eodem Cap. Senatorio suo sub Pio Papa II. quem certum est universæ Ecclesiæ ab anno 1458. ad 1464. præfuisse, se insudâsse disertè affirmat. Seriùs igitur eum mori oportuit, non tamen post annum 1470. adscribens, ejus ut jam vitâ defuncti meminit his omnino verbis: *Hæc excerpta sunt ex una epistolarum Patris Martini, piæ recordationis olim Abbatis Monasterii Scotorum Wienæ, Magistri artium, & postea ibidem Senioris. Qui post liberam resignationem Abbatiæ tantam copiam misit mihi Epistolarum, ut ex eis facerem tres fasciculos; sed in mei absentia penè omnes periêre, vel &c. Requiescat anima ejus in pace* 1470. Hæc *Johannes Slitpacher.* Itaque ante annum 1470. obierit necesse est Martinus; at quo præcisè anno, nobis incompertum.

Monasteria visitat.

Positâ curâ pastorali

Postquam igitur *Martinus*, posita cura Pastorali liberius otium uni sibi posthac vacandi nactus esset, ne hoc ipsum inerti segnitia contereret, tædiáque senectutis labore quopiam fructuoso superaret, aggressus est scribere, quod V. C. Hieronymus Pezius Tomo II. Scriptorum Rerum Austriacarum vulgavit, *Senatorium*, seu Dialogum historicum Senem inter & Juvenem, scitu sanè dignum, lectúque perjucundum, quem in septem Capita divisit.

scribere aggreditur Senatorium

Aliud Opusculum Asceticum nobis reliquit, cui titulus: TRIALOGUS *de gratitudine beneficiorum Dei.* Incipit: *Quid retribuam Domino, pro omnibus quæ retribuit mihi. Cogitanti mihi de retributione beneficiorum &c.* Colloquentes sunt, *Ratio, Memoria*, & *Voluntas.* Extat hæc lucubratio in Cod. MS. Bibliothecæ Tegernseensis N. 16. notato. Servatur & in Mellicensi Monasterio Germanicè versa Cod. L. 94.

& alia Opuscula.

Ejusdem Martini est Libellus, *Trialogus de Militia Christiana* inscriptus, hoc initio: *Militia est vita hominis super terram, ut dicit Job.* Item: *Nascitur homo ad laborem, & avis ad volandum, ut dicit idem. Præter enim illud, quod adversarius noster Diabolus tanquam leo rugiens &c.* Est Dialogus, in quo interlocutores sunt, *Tentatio, Sensualitas*, & *Ratio.* Habetur itidem in Cœnobii Tegernseensis Cod. MS. N. 643. prænotato. Hæc de *Martino*, non de Cœnobio Scotorum Viennæ solùm, sed de universo etiam Ordine Benedictino optimè merito Præsule dicta sunto, quæ videsis apud laudatum Pezium loc. cit. Alia Acta, quæ ad Reformationem & Disciplinam Regularem attinent, in Visitatione Monasteriorum utriusque Sexus, præscripta, recensentur in P. Kropfii Bibliotheca Mellicensi pag. 398. & 399.

In Monasterii Lunælacensis Bibliotheca inter Mss.tos Codd. asservantur *Cæremonialia Martini Abbatis Scotorum Viennæ.* Vid. Catal. Bibl. Lunælac. pag. 398.

XXVIII.

XXVIII.

Obiit 1496.

CAROLUS FERNANDUS Professor Regius in Universitate Parisiensi.

Trithemii de eo relatio.

CAROLUS FERNANDUS non sine stupore atque admiratione dicendus nobis venit. De eo sic (b) Trithemius Abbas: Carolus Phernandus, natione Teutonicus, Brugis oppido Flandriæ ortus, à parva ætate captus oculis, & ob id elementorum quoque penitus ignarus, tantum sui miraculum præbet, ut velut alter Homerus poëta, musicus, philosophus, & orator celeberrimus evaserit, divinarum quoque Scripturarum sagacissimus interpres, carmine excellens & prosa, ingenio subtilis, eloquio disertus, vita & conversatione integerrimus, qui à Rege Gallorum publico & perpetuo donatus stipendio in celeberrimo Gymnasio Parisiensi multo tempore literas humanitatis egregiè docuit, & authores complures pulcherrimè exposuit. Demùm contemptis omnibus, mundum cum suis stipendiis deseruit, & ante biennium fermè Ordinem Divi Patris nostri Benedicti intravit, in monasterio probè reformato, quod Casale Benedictum appellatur, situm in quadam sylva densissima decem à Bituricensi civitate fermè milliaribus distante, in quo usque hodie perseverat, magno fervens zelo animarum, adeò ut dispensatione Apostolica Levita ordinatus, Verbum Dei cum maximo omnium fructu & admiratione publicè prædicet; scripsit tam metro quàm prosa multa præclara volumina, quibus nomen suum posteritati Commendavit.

Scripta.

In decertationem metricam Ruperti Gaguini de purissima conceptione sacræ Dei Genitricis & Virginis Mariæ, adversùs Vincentium de Castro novo Ordinis Prædicatorum Opus elegantissimum. Libri duo.

Commentariorum Lib. I. *Non ambigimus ab Apostolo.*

Laudes Ordinis Carmelitarum Lib. I. *Dum tela vertit Parthus.*

Odarum in laudes Christi & B. Virginis Lib. I.

Orationem de Conceptione B. V. contra Vincentium Lib. I. ad Carthusienses.

Carmen Jambicum de eadem. Lib. I. *Quantum creatis antecell.*

Orationem de S. Catharina.

Epistolarum multarum Lib. II.

Elegias de contemptu mundi Lib. I. & alia multa.

Vivit hodie cœcus, sed doctissimus in præfato cœnobio multa ac varia componens sub Maximiliano Romanorum Rege, & Summo Pontifice Alexandro VI. anno Domini, quo ista scripsimus 1494. Indictione 12.

Hæc de *Carolo Fernando* Trithemius, & ex eo Antonius Sanderus *Libro I. De Brugensibus eruditionis fama claris* Cæsar verò Egassius Bulæus Tomo V. Historiæ Universitatis Parisiensis hæc addit:

Vita & Acta Caroli ex Bulæo.

Carolus Fernandus, seu *Ferrandus Flander* Brugensis in Artium professione diu claruit, licèt à pueritia cœcus: eum ait Trithemius fuisse à Rege Gallorum Ludovico XI. publico & perpetuo donatum stipendio, in celeberrimo Gymnasio Parisiensi multo tempore literas humanitatis egregiè docuisse, authorésque complures pulcherrimè exposuisse; demùm anno circiter 1492. relictis stipendiis & mundo apud Monasterium, quod Casale Benedictum dicitur, in agro Bituricensi habitum Benedictinum sumpsisse (aliis in Cœnoman. cœnobio) quo tempore Jo. Raulinus ad Cluniacenses quoque se contulit. Ejus opera plurima commemorat Trithemius in Libr. de Scriptoribus Ecclesiasticis. Fratrem habuit eodem tempore Joannem Fernandum, virum quoque doctissimum, Philosophum, Oratorem, & Poëtam celeberrimum, Regis Musicum, ab eóque stipendio perpetuo donatum. Ejus Opera referuntur à Trithemio, tam metro quàm prosa conscripta. Obiit tandem *Carolus* an. 1496. Carolum commemorat Gaguinus inter eos, qui tersam Latinitatem solio Academico redonârunt. Epistol. 61. ad Bostium. *Inter temporis nostri tenebras expergiscitur Carolus Fernandus scribere in Vincentium illum, cui dii cum suo illo in Virginem codicillo malefaciant. Quem libellum, ut haberet in quem pila potenter emitteret, Carolo communem feci; nec ab alio, si tacebit, vindictam de maledico deposcas.*

Caroli hujus Fernandi *Confabulationes monasticas* in quatuor libellos divisas cum vocum & sententiarum quarundam explanatione impressit Parisiis Judocus Badius 1515. Item ejusdem *Speculum monasticum*, sive *de Disciplina Monastica* Libri IV. ibidem. *De animi tranquillitate* Lib. II. apud eundem

(b) De Scriptor. Eccles. pag. mihi 393.

dem Badium. 1512. *De Observatione Regulæ Benedictinæ*, Epistola parænetica apud eundem. 1516.

Liber *De Deo sciendo, & noscendo se ipso* in 8. asservatur inter Mss. Codd. Bibliothecæ Monasterii S. Petri Pratellensis n. 78. uti fidem facit Montfauconius in Bibl. Mss. p. 1264. *Speculum* verò *Disciplinæ monasticæ* mſ. extat Ultrajecti in Bibliotheca publica.

Alii Scriptores, qui de eo aguot.

De *Carolo Fernando* præterea videri possunt Andreas Valerius Bibl. Belg. pag. 120. Franciscus Swertius Athen. Belg. pag. 167. Ant. Sander de Clar. Brug. pag. 23. Aub. Miræus in Auctar. de S. E. pag. 275.

XXIX.

Obiit A. 1499. 17. Febr.

ADAMUS VILLICUS
Abbas S. Martini Maj. Coloniæ.

ADAMUS VILLICUS vulgò MAYER *Abbas S. Martini Maj. Coloniæ, nascentis Congregationis Bursfeldensis Præsidens Generalis, Visitator, & Reformator omnium Monasteriorum Ord. S. Benedicti per Provincias Coloniensem, Trevirensem, Leodiensem, Trajectensem, & Monasteriensem à Summa Sede constitutus: Vir utroque & Eruditionis & Virtutum cultu meritissimus.* Natus is in agro Trevirensi Vico S. Wendelini, in S. Mathiæ Treviris fœcundo iis diebus magnorum virorum Seminario Monasticen induit circa annum 1430; ubi ad optima quæque formatus, unà cum *Joanne de Dome* S. Mathiæ Antistite, aliisq; sodalibus ad instaurandam in agro Coloniensi veterem disciplinam sub añum 1448. destinatus fuit. Hactenùs verò per aliquot annos præbendariorum ritu, divisis inter se redditibus, egerant S. Martini apud Ubios Cœnobitæ. Eo autem luxus & ambitiosa quorundam cupiditas proruperat, ut damnatione postpositâ fundationes Deo sacras, ex quibus Ecclesia illustrabatur, & communis vitæ alimonia sufficí debuerat, privatis usibus subdolè applicare, aut cum maximo divini Cultûs detrimento, & posterorum gravamine turpiter abligurire, oppignorare & decoquere præsumerent. Cui malo latiùs serpenti, ut opportuna tandem aptaretur medela, cogitatum subindè fuit de introducenda Reformatione. Fuêre quidem qui obstipo capite contrà niterentur; at eos facilè repressit *Nicolai Cusani* S. Sedis Legati auctoritas, qui anno 1452, habitâ Coloniæ Synodo, in qua confirmatis *Conradi* & *Sifridi* Colon. Archiepiscoporum Sanctionibus, ampliori edicto, *omnibus & singulis Religiosis personis exemptis, & non exemptis per Diœcesim Colon. constitutis* injunxit, *quatenus ad reformationis leges vitam instituerent, easque fideliter custodirent.* Extat Constitutio in Labbeana Collect. Concilior. & in Lunigii Spicilegio Eccles.

Fit Monachus Treviris in S. Mathiæ cœnobio.

Piis conatibus adfuêre Superi. Accitus quippe ex S. Mathia Treviris *Joannes de Dome* excellentis vir probitatis, omni mox submotâ proprietate vitam coñunem reduxit, ac veterem disciplinam, quâ licuit, excitavit. Facto itaque à Divinis principio, ad luxatas quoque facultates reficiendas cura conversa. *Adeò quippe in suis rebus deterioratum extiterat hoc Monasterium, ut pro inibi observanda & continuanda regularis disciplinæ normâ opes non suppeterent.* Supplicatum proinde fuit ad Sedem Apostolicam pro impetranda unione subjectiva parochialis Ecclesiæ S. Brigidæ Monasterio contiguæ, hactenùs quidem ad Abbatum S. Martini nominationem procuratæ, sed sub id tempus nonnihil controversæ. Votis haud ægrè annuit *Nicolaus* Pontifex eâ lege, ut introducta reformatio jugiter observaretur: Cujus etiam intuitu accessit quorundam benefactorum pietas, qui ampla quædam prædia S. Martino contulêre.

Dum hæc adeò felici gressu procederent, fatalis intercidit *Joannis de Dome* obitus, qui cùm in refrigerato monastici rigoris calore excitando & confovendo incredibilem hausisset laborem, sui moram incolatûs in hoc loco extremâ clausit periodo die 5. Aug. 1453. Eum secutus est postero anno *Jacobus de Wachendorp* hujus cœnobii S. Martini Abbas, qui diem VI. idus Augusti suprêmam habuit. Decreta itaque ad diem 29. Septembris novi Præsulis electione, communi omnium bonorum voto sublectus est ADAMUS MAYER, *Vir sanè cujus vita meretur elogium, fama calamum, virtus immortalitatem.* Et verò tot ille eximiis dotibus ornatus erat, ut quibus in singulis excellere alii magnum putant, ipse universis pariter emineret; nam probitas, justitia, humilitas, observantia, zelus, sibi Adami pectus quasi gratissimum quoddam hospitium delegerant; sed inter hæc omnia, literarum studium & cultus exsplendescebat; cùm interim nihil ille famæ aut nomini, omnia verò virtuti tribueret. Tanti

A. 1454.

dein Abbas S. Martini Coloniæ.

ti ergò syderis ortu reflorescere mox omnia, postliminio renasci pristinus Abbatiæ splendor, vindicari temporum injuriæ, excutere veternum rudera, vigil mores castigare solertia, repetere Lycæum Musæ, pulchráque necessitudine virtutibus convivere. *A capite nimirum vitalem ducere spiritum corpus assolet, plurimúmque ad publicam interest felicitatem eum sedere ad clavum, cujus vita sit aliis vivendi norma.*

Sub eo reflorescit disciplina monastica ac literarum studium.

Adamus itaque ut erat ad amussim optimus, suos per omnes sacri canonis periodos irretortè duxit, atque istud cumprimis animadvertens quantã bonarum artium neglectus regulari disciplinæ inferat labem, totus in eo fuit, ut literarum studia quammaximè excitaret. Eo igitur prælucente, in hoc religioso cœtu veluti minores stellæ mirum quantum emicuêre Cœnobitæ. Florebat in nonnullis erga proximos charitas, alios extollebat humilitas, quâ unusquisque æmulator præceptorum Dei fieri contendebat. Operabantur omnes certatim, altérque alterum invitans in bonis operibus præcellere concertabat. Augebatur invicem ardor placendi Deo, & regulam observandi: Unusquisque propriæ artis industriam ad communem profectum exercitabat, ac sedularum instar apum opere nusquam languido certatim omnes desudabant. Erant qui ex Ss. Scripturarum & Ecclesiæ Patrum hortis sententiarum flores colligerent; alii quod temerè conjectum in schedas, vel dictando elapsum, ad purum exscribentes & ordine quæque suo digerentes venustabant; Chalcographiam nonnulli, alii typographiam curabant; hi spargendis in membranaceas chartaceásve tabellas apicum, comatum, lemmatum, capitalium & initialium literarum, diversíque generis characterum notis operam dabant. Minio alii & picturis, ac multifario colorum imaginúmque usu codices exornabant, hos alii compingebant, aliqui fibulas & ornamenta adjiciebant. Sícque admirabili Abbatẽ inter & Cœnobitas reciprocante commercio in omnes suum regularis disciplina principatum vendicabat, ut suos non pateretur executores in minimo degenerare.

Ejus monasterii alumni in aliis disciplinam restituunt.

Inde uti ex equo Trojano (si Poëtæ fides) Græciæ vis & flos in excidium Trojæ invaluit, sic Adamo Archistratego in subsidium reformationis recens introductæ, ex hoc uno S. Martini Cœnobio Monachi undequaque consummatissimi prodière, qui avitæ disciplinæ leges in aliis Monasteriis dixerunt. Sic *Adamus de Hertzenrode* cum aliis septem sodalibus ex S. Martino, luxatam in percelebri Abbatia Brauweillerensi disciplinam resarciit, *Marsilius* in Siloë, *Jacobus Königspach* ad S. Paulum Trajecti, *Conradus Barscerier*, vel ut Trithemius vocat, *de Rodenberg*, in S. Joannis Ringaviensi, *Theodoricus* in Egmundensi, atque alii itidem tum Abbatum honoribus clari, tum Priores, tum Magistri, œconomi, varíisque officiis donati (*Omnes consortes operum, per quos correcta vetustas*) purioris vitæ canones aliis instillârunt.

Qui Scriptores sub ejus regimine claruerint?

Præcipuos autem inter Scriptores, præeunte Adamo, ingenii ornamentis, operum immensitate, & eleganti graphiâ claruêre *Henricus Zonsbeck*, *Arnoldus Rees*, *Martinus à Grevenbrocken*, *Leonardus de Ruremunda*, *Benedictus*, aliàs *Chrysanthus de Monasterio Eiffliæ*, *Theodoricus* Coloniensis, *Hermannus de Winningen*, *Emericus* Cellerarius, & alii, qui codices non paucos aut in membranis, aut in charta exaratos, typísque ligneis excusos posteris consignârunt, quorum aliqui hodiéque superant in Chartophilacio San-Martiniano....

Temporibus itaque usus *Adamus* Vir πολιτικώτατος, cùm egregiè consilio atque prudentiâ viguit, tum in omne genus hominum se maximè benevolum præbuit. Ac ipso quidem sui regiminis ingressu An. 1455. vectigales Monasterii hominès non pacuos à jure & justitia peregrinantes, ad debita homagia & obsequia reformavit, alios beneficiis excidisse denuntiavit. Contra Brigidanæ parochiæ ædiles, ut vocant, intuitu Scholæ & ministrorum rem fortiter egit. Monasterii ædificia, ubi vitium fecerant, correxit; Ecclesiæ turrim, quæ ultra quinquaginta annos sine tecto & testudine elementorum injuriis obnoxia steterat, novâ eáque magnificâ galeâ (quæ altitudine conficit ultra 150. pedes) beneficiis *Ewaldi de Baccharaco* civis Coloniensis instauravit; odæi exedras, Altare princeps, organum, hierothecas, sacra Cimelia, aliáque id genus ornamenta multifariam templo intulit; tùm facultates fortunásque injuriosè tractatas, disjectámque rem familiarem sic porrò levavit, ut cuncta reduxisse haud dubii argumenti monumenta loquantur.

1455.

1456.

Ecclesiæ ac Monasterii decori

1457. ac commodis studet. Cùm verò finistrum latus pulsarent improbi quidam bonorum harpagatores, qui, ut solent, quibus dentes fame dentiunt, reliquo Monasterii bolo sacram ingluviem explere volupe habebant, eorum salivam ad satietatem restinxit *Adamus*, dum habita A. 1457. die 14. Martii *Cameræ feudalis*, ut vocant, *juridicâ*, omnes Monasterii Vasallos & prædiorum possessores, quotquot juramento adstricti erant, publico edicto denuntiavit, maleversantes bonis proscripsit, & quidquid juris rigor vel ordo dictabat rationis, sollerter explevit. Tum verò in causâ Brigidana nodosos obstrigillantiū stipites, & quiquid illi malè obsipabant, penitus excuneavit, accepto à Summa Sede decreto, ne quid Brigidani in Monasterii præjudicium præsumerent.

1458. Domesticis hisce negotiis utcunque temperatis, illud deinceps ADAMUS apud exteros animarum compendium fecit, ut quamplurimos Monastices consecraneos veteri vitiorum fœculentiæ indormientes, acerrimè excitatos bonæ frugi redderet. Constitutus proinde A. 1458. die 27. Aprilis *Judex & Executor causarum ac negotiorum Capituli provincialis*, *nec non Visitator & inquisitor Generalis*, *additâ potestate visitandi*, *corrigendi & reformandi omnia Coloniensis*, *Trevirensis*, *Mtensis*, *Trajectensis*, *Leodiensis*, & *vicinarum Diœcesium Monasteria*: operi adeò sollerter incubuit, ut augescente numero Cœnobiorum, quæ reformationi manus dabant, nominis illius fama odórque quaquâ versum gloriosè diffunderetur. Verùm, ut penè fatale est, suos pati obtrectatores & invidos, ita sanè non defuêre filii *Mempheos* & *Taphnes* crudeles Monacho-mastyges, qui fertili ad omne genus calumniarum invidiâ, demesso etiam uno alteróve Monasterio in sanctissimum Institutum nova identidem venena adsibilarent. Neque hæc clades à profanis solùm illata, etiam qui Sacris præsidebant, haud melioris farinæ Episcopi, in Monasteria subinde vim ciebant, qua folles Abbatibus excuterent, eósque à communi corpore avulsos impunè depecterent.

ita habet charta.

Visitator Generalis Cong. Bursfeldensis constitutus.

1459. Quare Unionis Promotores communi suffragio factâ ad Sedem Apostolicam interpellatione, modestâ oratione Pontificem rogârunt, quatenus suæ auctoritatis præsidio, quæ pro hujusmodi reformationis profectu statuta ac providè concessa erant, confirmare, ac roborare dignaretur. Pronus Pontifex PIUS II. ad ea, quæ Religionis propagationem, divini cultûs augmentum, & observantiæ regularis stabilitatem excitant, suæ sollicitudinis curam intendens, hujusmodi Congregationem (quæ deinceps BURSFELDENSIS dicta est) amplissimè laudavit, confirmavit, ac iisdem quibus ornata erat Congregatio S. Justinæ de Paduâ privilegiis, gratiis & exemptionibus communivit datâ Senis Bullâ, quæ incipit, *Regis pacifici*... Pridie Nonas Martii Anno sui Pontificatus primo, Christi 1459. signatâ.

Rebus his ad umbilicum perductis ADAMUS omnium ferè ordinum favore ac cumprimis *Theodorici* Agrippinensium Antistitis auctoritate suffultus, id inter alia an. 1460. apud Summum Pontificem effecit, ut Monialium celebre apud Ubios sub patrocinio S. Agathæ Gynecæum, suppresso inibi & extincto Canone Augustiniano, ad Ord. Divi Benedicti transferretur, ac perpetuum directioni Abbatum S. Martini (sub quâ etiamnum in omnium virtutum vigore florescit) manciparetur. 1460.

Inde (ut nunquam non plus ultra, qui virtutibus operantur, voto & labore contendunt) Hollandis, Frisiis, Westphalis, Trajectensibus, Belgis, alisque finitimis Benedictinæ familiæ alumnis ad severioris observantiæ metam facem prætulit, ac plura utriúsque sexûs Monasteria ad Congregationem perduxit. Ejus igitur fraternæ Societatis fructus & emolumenta cùm observâsset summus Pontifex, cogitationem animò volvere cœpit, quo pacto universus Ordo S. Benedicti per Germaniam in tres Congregationes præcipuas, nempe *Bursfeldensem*, *Mellicensem*, & *Castellensem* dispersus in unam redigeretur, mentémque suam prolixè significavit Episcopo Eistadiensi, qui mox missis ad Bursfeldenses literis, ampliùs Suæ Sanctitatis consilium exposuit. Accidit ipsis Patribus hæc intentio gratissima, rogâruntque Sanctissimum, ut ille de opportunis ad id exequendum mediis providere dignaretur. Pontifex hujusmodi supplicationibus ex animo inclinatus continuò per Rescriptum Apostolicum Romæ III. Nonas Novembris A. 1461. signatum commisit Episcopo Eistettensi, ut ea, quæ hoc negotium cernebant, executioni demandaret. 1461. plura monasteria reformavit & ad Congregationem perduxit.

Eâdem occasione Adamus plenariam Ecclesiæ S. Brigidæ incorporationem 1462.

Varia privilegia à S. Pontifice impetrat.

onem Monasterio S. Martini à Summo Pontifice impetravit, illúdque retulit privilegium, quo sibi suísque successoribus liceret benedicere vestes sacerdotales, consecrare calices & altaria, minores Ordines suis conferre ac etiam cum iis in ætate dispensare, Missas ante lucem celebrare, & alia quæ hodiéque vigent.

1463. Mortuo interea Theodorico Agrippinensium Antistiti successit ROBERTUS Bavariæ Dux, *Vir*, si Chronico Belgico fides, *exilis personâ & mente levis*, cui, ne quid liberius auderet, certæ statim ab initio Regiminis scriptæ sunt leges, quas vulgus *Erblandes Vereinigung* nuncupat: iísque simul conventum, ut Susatum & Sanctensis Civitas Duci Cliviæ relinqueretur, non obstante PII *Papæ II.* decreto, quo jubebatur Susatum & media pars urbis Sanctensis Ecclesiæ Coloniensi ex integro restitui.

1464. Generalem monasteriorum unionem per Germaniam meditatur:

Hæc inter Abbates Coloniensis & Trevirensis Provinciæ apud S. Pantaleonem Coloniæ magnâ frequentiâ coierunt, collatísque suffragiis de propagandâ generali per Germaniam Monasteriorum Unione, consilium urgente *Adamo* sancti Martini, pluribus egerunt. Verùm ut nihil est in rebus humanis tam sanctum, nihil egregium, quod suos non patiatur obtrectatores, dicente B. Leone, *quia nunquam deest tribulatio persecutionis, si nunquam desit observantia pietatis*; Ita sanè vix exortus hujus magni consilii Angelus jam tum à primo sui diluculo ejus fati documenta dedit, non modo à maleferiatarum mentium vappa, sed à viris etiam, quorum commodis velificabat, perinde sufflaminatus.

1465. Cùm enim PIUS *Pontifex Maximus*, in rerum Germaniæ triturâ peritissimus, diem suum obiisset, successit *Nicolaus Barbus* assumpto nomine *Pauli II.*, qui statim atque Magistratum iniit, omnes, quos in curarum partem Pius adhibuerat, exauctoravit; unde non parum meditatæ Unionis negotium in transversum abiit. His accessêre bellorum tempestates, quæ hujates adeò pulsârunt, ut Patribus Capituli provinciæ Coloniensis & Trevirensis tutus non pateret accessus ad Comitia anno 1466. apud S. Mathiam

quod consilium optatum effectum non sortitur.

1466. Treviris indicta. Quare *Adamus* noster eo tempore Præses principalis, *Enciclicas* ad omnes Abbates pro Capituli dilatione die 20. Martii expedivit, quibus etiam seriò hortabatur Visitatores, ut suo interim officio sollicitè intenderent, dum motibus angustior terra celebrandis comitiis itinera sterneret pervia. Ipse verò ne frustra in afflicto rerum statu Præsidis nomen gerere videretur, sacræ Unionis privilegia in unum redegit, eáque ROBERTI Coloniensium Archiepiscopi authoritate communiri & ratihaberi impetravit.

Post hæc majora ausurus, de obtinendo *Salvi conductûs* diplomate Cæsareo, quo liceret Monasteria, quæcunque reformationis desiderium incesserat, visitare & in Congregationis album referre, sollicitus fuit. Re apud *Maximilianum* & *Philippum* Austriæ Archiduces expositâ, illud pii viri precibus clementer indulserunt, ut in suis inferioris Germaniæ territoriis malè verminantes vitiorum truncos excideret, & quævis Cœnobia exempta & non exempta ad pristinæ severitatis leges revocaret: ad id insuper operis omnem ipsi ab omnibus favorem tutelámque & auxilium exhiberi demandârunt, specialiter eidem injungentes, ut contra eos, qui personas idoneas ad reformanda Cœnobia dimittere recusarent, acriùs procederet. *Ex literis authenticis in Archivo Congregationis Bursfeld. Sig. A. 19.* 1467.

Salvum conductum obtinet ad visitanda monasteria Germaniæ infer.

Sub idem tempus *David de Burgundia* Episcopus Trajectensis *Adamum* prolixè invitârat ad luxatam in suæ diœceseos cœnobiis disciplinam redintegrandam. Hinc cum delectu Sociorum, qui suppetias ferrent, in Trajectenses pietatis arma movit, atque plurimis in locis, etsi non ubique pari successu, scabritiem morum lævigavit, virtutes implantavit. Sed vix eloquar quantum sudoris fuderit, ut rem reformati Canonis promoveret in celebri Monialium parthenone *Nigræ Aquæ* Trajectensis Diœcesis. Eas *Adamus* auctoritate quâ pollebat *Reformatoris Generalis*, sæpè sæpiùs charitativè monuerat, ut saniora vellent, ut suave jugum subirent, ut vocanti Deo ad misericordiam, responderent per obedientiam; sed frustra fuit. Regulæ enim, in quam juraverant, malè obliviosæ, instar aspidis surdæ obturantes aures suas, nil nisi bilem spuebant. 1468.

Ulteriores ejus labores in reformatione exantlati.

1469.

Quocirca *Adamus*, cùm nihil lenitate proficeret, ad acerbiora conversus, rebelles diro perculit anathemate, Superiorissas loco movit, alias substituit, ac demùm suæ exactionis pœnâ compulit reliquas ad rectitudinem festinare. Neque hoc absque 1470.

pro-

prodigio, quo stygiam vulpem sycophantiis *unam ex illis* ludentem, haud
1471. vulgariter depexuit. Processus quos itidem edidit adversus Abbates reformationem excutientes Congregationis servat Archivum sub lit. C. 6. quorum initium rescribere sufficiat; ita enim habent: *Adamus Villicus Dei miseratione Abbas S. Martini Colon. Præsidens Generalis, Visitator, & Reformator omnium Monasteriorum Ord. S. Benedicti per provincias Colon. Treveric. Leodiens. Trajectensem &c.*

1472. Sub hæc ingens Coloniæ adversus *Rupertum Bavarum* Archiepiscopum nata est seditio, quæ graviore strepitu totam propè Germaniam concussit, accito in partem armorum *Carolo Burgundo* vulgò *pugnace*, qui anno 1473. conflato ingenti exercitu omnia circumquaque infesta habuit, ac cumprimis Novesium acerrimâ oppugnatione pressit.

1473. Neque tamen turbulentis hisce quamquam temporibus Adamus noster ab opere destitit. Quin florentissimum hodie S. Ludgeri in Werthinâ Monasterium, quod sub *Conrado Comite de Gelichen* Abbate successionis ordine quinquagesimo, in extremam perniciem devenerat, feliciter cœpit reformare; repressisq;, eâ quâ valebat prudentiâ, Illustrium instituto reluctantium conatibus, & deposito etiam
1474. *Conrado*, utriusque Monasterii *Werthinensis* & *Helmstadiensis* administrationem Abbatis nomine suscepit, tenuitque summâ cum laude & utilitate per aliquot annos. Hoc verò Cœnobium institutis Bursfeldensium solemni ritu subjecit anno 1474. literis in Vigilia S. Bartholomæi signatis, quæ extant in Archivo Congregationis Sig. B. 6. Cætera quæ Adamus circa Monasteriorum visitationes, eo quidem tempore disposuit, produnt chartæ ibid. asservatæ sub lit. C. 10.

Abbatiæ Werthinensis & Helmstadiensis administrationem suscipit.

1475. Erat tùm is Novesiorum status, ut quamquam armis & omni tormentorum vi eos Burgundus oppugnaret, nullis tamen periculorum minis cederent; At verò cùm longius bellum duceretur, Cæsar suæ fidei ratus quàm celerrimè subsidium ferre obsessis, ineunte anno 1475. cum maximis copiis, & evocatorum firmâ manu urbem Agrippinam majore hebdomadâ ingressus est. Ubi explorato belli gerendi consilio, copiisque in unum contractis, demùm postridie Ascensionis Dominicæ sumpto sago se dedit in campum: Commissóque acri prælio prope Novesium, Burgundum terga vertere compulit. Gnarus verò Imperator quàm indomitos Carolus gereret spiritus, consiliis firmandæ pacis aures dedit, & annitente cumprimis *Alexandro Foroliviensi* Pontificis in Germaniam Legato pridie kal. Junias fœdus cum Carolo pepigit. Lætus itaque Cæsar de pace ex improviso firmatâ, aliquamdiu Coloniæ substitit; tum verò Cleri Coloniensis privilegia laudavit, atque ad preces Adami nostri veteres Abbatiæ libertates, jura item & privilegia, ut rata essent firmáque in posterum cavit, ac huic Monasterio, uti & Werthinensi Regalibus impertitis, utrumque expers reddidit vectigalibus, portoriis, tributis, theloniis, omnibúsque iis ornavit prærogativis, quibus vel liberrimæ & Imperiales Abbatiæ gaudere possunt. Tria superant in Archivo S. Martini hac de re Diplomata Coloniæ data 20. Septembris A. 1475. quorum uniùs tale est initium: *Wir Friderich von Gottes Gnaden Römischer Kayser... Unss hat der Erwirdig Adam Abt des Gotteshauss S. Martin zu Cöllen und Administrator zu Werden und Helmstetten, unser Fürst und lieber ahndächtiger &c.*

Privilegia monasterio S. Martini & Werthinensi ad preces Adami firmata & aucta.

1476. Tantis potitus gratiis Adamus in Divorum cultum apud suos augendum curas fervidiùs appulit, cúmque graculi quidam maligno spiritu afflati blaterarent Divum Wolffgangum Ratisbonensem Antistitem cœlestium evergetum albo nunquam fuisse relatum, Adamus, qui ejus cultum sub ritu duplici celebrandum tunc fortè apud nostros invexerat, de ipsius Canonizatione sollicitus, Ratisbonam ad S. Emerani Monasterium ablegavit R. P. *Jacobum Königspach*, ut veritatem inquireret; qui humanissimè à *Joanne* loci Antistite totóque illo Venerabili cœtu exceptus amplas de Canonizatione testes tabulas die 10. Martii anni 1476. majori Abbatis & Capituli, nec non Vener. *Joannis* S. Jacobi ibidem Abbatis sigillo obsignatas, plurésque sacras reliquias, nempe de eodem *S. Wolffgango, de S. Emerano, & Dionysio Areopagita*, præstantia sanè cimelia, Ecclesiæ S. Martini intulit. Ajunt autem Adamum veteres quosdam codices membranaceos in vicem contestandi animi ergò transmisisse.

Divorum cultum augere satagit.

Cæterùm ea horum fuit adhuc temporum funesta conditio, ut ad annum 1477. turbidis apud Ubios decertaretur armis; dum denique Conventu Berchemii instituto, de pace has in leges 1477.

leges agi cœptum, ut *Rupertus* ultrò se Archiepiscopatu abdicaret, & pensione annuâ contentus viveret. Sed neque his aures *Rupertus* dare voluit, maximè cum nulla adhuc Pontificis sententia prædamnatus ad ejusmodi extrema urgeretur.

1478. Werthinensi Abbatia se abdicat. Dum interim hæc acriùs disceptantur, Adamus noster hactenùs Imperialis ac liberæ Werthinensis Abbatiæ Administrator, stabilitâ demùm ac velut postliminiò revocatâ regularis disciplinæ observantiâ, Regimen anno 1478. abdicavit in manus *Theodorici de Hagendorn* Prioris S.Petri Erfordiensis, viri pariter pii, prudentis, & cordati, qui solemni ritu inthronizatus, receptisque consuetis homagiis, severioris disciplinæ scalpro fundamentales lapides ab Adamo positos strenuè expolivit....

1479. Sed enim utut tot spectatissimi viri toto penè exercitu in varia sese effunderent Cœnobia, bellum vitiis ubique indicerent, ubique suæ virtutis trophæa erigerent, nec ita tamen sese Monastica erigere potuit observantia, quin superantibus interdum loliis mores antiqui profluerent, & cupiditatibus sanè multi adhuc segreges fræna laxarent, ordinatáque declinarent, aut

Adversantes Reformationi per Bullam Sixti IV. impugnarent. Quare SIXTUS Pontifex Maximus *Motu proprio* Bullam kal. Aug. A. 1479. signatam ad Germaniæ partes expedivit, quâ controversias & lites Abbatum reformationi obnitentium antiquaturus declarabat censuras incurrisse, qui Præsidentium, Visitatorum, aut Capituli constitutionibus rebelles existerent.

1480. Treviris publicatam reprimuntur. Habitus indè primus apud S. Maximinum Treviris Capitularis processus in contumaces, ubi *Sixti* Bulla solemni ritu est promulgata. Sequentis deinde anni ineunte Vere Comitiis in Monasterio S. Martini Coloniæ celebratis, congregati Patres unanimi voto *Adamum* loci Abbatem declarârunt *Capituli Coloniensis & Trevirensis Procuratorem, Actorem, Syndicum & negotiorum in Curia Romana Gestorem*, unà cum *Melchiore* S. Florini in Schonavia Abbate, & provido viro *Bernardo de Orsey* causarum Notario; qui deinceps utroque quasi cornu collaborârunt contra frequentiores Monasteriorum ab Ordine dimembrationes, & Statutorum ac Reformationis neglectores.

Hæc inter Rupertus Bavarus Coloniensium Antistes exauctoratus die 16. Julii mortales posuit exuvias, eique

Successor est datus *Hermannus ab Hassia*, jam aliquot annis Administratoris munere functus, cui Adamus noster gratulationis ergò insignem planè, ac nobilem *Tractatum de Archi- & Episcoporum ac Patriarcharum Statu* inscripsit his veteris stipulæ versibus: Hermanno ab Hassia Archiep. Col. librum inscribit.

Magnifico Domino cunctis patriæ Venerando
Hermanno quondam consorti Lantgraviatûs,
Nunc autem faustus Antistes Coloniensis,
Abbas Cœnobii Martini Præsulis almi
Obtulit exiguum munus cum corde benigno,
Affuit & Fratrum consensus valdè paratus.
Partitur præsens in his tractatulus iste,
Dirigit hic primus gladium, quem sumpsit ab arce
Cesaris, egregius Princeps, sontes feriundo,
Innocuos acie sua porrò ritè tuendo,
Ensem flammigerum, quem confert summa potestas,
Discernens: animas manuducens arte secundus.
Hos semper vibret melior, bonus, optimus auctor,
Ut sic respiciat, protegat, conservet à noxa,
Quos sub cura gerit, nec cesset pascere gregem,
Sanctus doctrinis, exemplis, oramine mentis,
Nonnunquam sursum conscendat mente fideli,
Fusurus laudes toto modulamine cordis,
Ut capiat facem, quâ detulit auctoritatem
Cornutus Moses, fuit & vultu traductus.
Non tibi de vola labatur parvulus iste
Libellus, ferax speculum Tibi sinceritatis
Accipito placidâ Princeps & mente benignâ,
Non quantum, sed ex quanto præponderet ipse,
Archivis Fratrum Martini Præsulis almi.
Pastor æterne Deus vivens per secula cuncta,
Hermannum nostrum Tutorem serva per ævum,
Ut cùm prole suâ valeat cœlestia regna
Scandere feliciùs, quo regnas trinus & unus.

Extat hujus operis autographum *Hermanno* oblatum in membranis descriptum, & variis iconibus, initialibúsque picturis exornatum in Bibliotheca Patrum Soc. Jesu Coloniæ. Adservatur etiam inter Cimelia Bibliothecæ S. Martini, sed in aliquibus à priori diversum, ac subinde interlinearibus correctionibus & marginalibus additamentis, ut quidem videtur, ab ipsomet Adamo interpolatum.

Etsi verò Ubiorum res jam eo in statu videbantur constitutæ, ut bonus quisque tranquillitatem sibi polliceretur, non tamen defuêre recudescentis subinde bilis impetus: Coloniæ námque (ut ibi vertigo solutior) seditiosi quidam in Magistratum civilem manus violentas injicere ausi, captivos Senatores aliquot abduxêre. Facinoris tamen pœnitentes, quos insontes judicârunt, subitò dimiserunt, ast quatuordecim Consiliarios ad pœnam capitis expostulârunt. 1481.

Secuto inde añò 1482. mense Aprili Abbates Coloniensis & Trevirensis Provinciæ in unum coiverunt apud S. Mathiam Treviris, quo in congressu 1482. Alia ab eo præclarè ge-

sta enarrantur. Adamo nostro Præsidenti, & *Joanni S. Mathiæ* Antistiti, plena auctoritas causas & negotia Unionis promovendi, decidendi, & fine debito terminandi est denuò commissa. Ibidem Abbati Werthinensi in mandatis datum, ut obtritam apud Grafschafftenses observantiam reficeret. Ineunte Junio *Adamus* Edictum ad normam *Sixtinæ* promulgavit adversùs Abbatem Gemblacensem, aliósque, qui timoris Dei & propriæ salutis imemores caput de sub jugo Reformationis excutere attentabant. Processus ad valvas Ecclesiæ S. Jacobi & S. Laurentii apud Eburonum Lutetiam affixus est die XIX. Junii. *Ex Archivo Congreg.*

1483. Subsequenti anno in generali Bursfeldensium Conventu Erfordiæ celebrato actum est ex instituto de uniendis inter se tribus per Germaniam Congregationibus supra memoratis, nempe *Mellicensi* in Austria inferiore, *Castellensi* in Palatinatu superiore, & *Bursfeldensi* ad inferiores Rheni Tractus. Productâ hoc nomine per delegatos Episcopi Eistadiensis Bullâ Pii Papæ II., advenientibus cum in finem deputatis *à Mellicensi, Castellensi, Moguntinensi, Bambergensi, Coloniensi & Treverico* Capitulis, salubre institutum vehementissimè ursit laudatissimus Princeps Elector *Bartholdus* Archiepiscopus Moguntinus, agente *Joanne* Fuldensi Abbate, per Germaniam primario, sub cujus præsidio negotium feliciùs perficiendum credebatur. Ast lætis magnificísque initiis (ut rebus magnis ferè assolet) perturbatus decursus, & inanis tandem exitus successit. Enimverò ad eandem regendi parendíque disciplinam adstringere Austriacos, Bavaros, Bambergenses, Mogonos, Colonienses, Westphalos, Flandros, Trevericos, ac diversarum provinciarum Religiosos non minùs moribus quàm linguis diffidentes, quâdam etiam æmulatione gloriæ & studiorum divisos, id verò difficile, neque diu ad posteros propagandum opus nonnullis videbatur, cùm quæque Provincia & leges alienas & homines non suos, vix esset toleratura. Fuêre etiam, qui *unionis* nomine territi, ejus amplitudini obsisterent. Sic in apologo legimus lupos gravissimè canes ovili incumbentes fuisse insectatos, quò faciliùs possent dispersum gregem ac incustoditum captare.

1484. Cæterùm salubre ejusmodi institutum universi per Germaniam Ordinis Benedictini sub unius Capitis administratione componendi in Capitulo annali Coloniæ in Monasterio S. Martini A. 1484. die 12. Maij celebrato gravissimè ursit Adamus noster, quo Præside plura etiam ad solutos mores restringendos & malè pullulantes vitiorum surculos penitùs averruncandos salubriter statuta sunt & decreta; ut videre est in recessu Capitulari in Archivo Congr...

Postero inde anno Adamus *Hermannum* Archiepiscopum Colon. suis induxit Supplicibus, ut tumbam B. Eliphii Martyris (qui à S. Brunone Colon. Archiep. in Ecclesia S. Martini repositus fuit) solemni ritu aperiret; qua de re legendus Surius 16. Octobris. 1485.

Sub idem tempus duæ Moniales *Catharina* & *Agnes de Lünen* germanæ sorores in celebri ad S. Agatham apud Ubios parthenone votis nuncupatis, ad deserendum institutum variis spectris à Diabolo impetitæ, diúque acriter oppugnatæ, tandem ope Adami confirmatæ, invocata beatissima cœlorum Reginâ, meruerunt à spirituali tribulatione liberari. Superat ejusce rei depicta eo tempore historia, quam etiam ex Adami ore haustam pluribus commemorat Trithemius in Chronico Hirsaugiensi edit. San-Gall. p. 576. seqq. 1486.

Post hæc Adamus inter varios motus civiles, firmandis veteribus Monasterii exceptionibus & privilegiis totus fuit. 1487. Vertente autem anno 1489. ad inclytum *S. Adalberti* in Egmunda Archisterium, ut disciplinam æquo remissiorem intenderet, digressus, præclarum quoque opus, etsi non sine obluctantium nubilo, illic perfecit. 1489. Etenim, ut erat rerum gerundarum dexteritate felix, negotium hoc arduum apud Summam Sedem tam solerter exposuit, ut *Innocentius* datâ Bullâ 7. Octobris signatâ ipsum ad omnia, quæ reformationi conducerent, peragenda, auctoritate communiret. 1490. Nec mora, *Adamus* tanto suffultus præsidio in *Jordanum de Druel* Abbatem, & quoscunque obluctantes primò suspensionis, ac dein die 27. Januarii A. 1491. 1491. excomunicationis sententias promulgavit. Sícque exactionis suæ constantiâ plerosque, quâ vi, quâ consilio ad saniora compulit; dum tandem ad promotoriales *Joannis* Comitis Egmundensis locumtenentis Maximiliani Romanorum Regis, Bursfeldensium institutis cervicem flecterent; sed utique duraturâ haud diu inflexione, quòd curvæ in deteriora mentes, non secus atque

atque obliquæ arbores, facilè ab obtortis resiliant.

1492. Sub id tempus ab Innocentio Pontifice Maximo privilegium Adamus obtinuit, quo Monasteria utriusque sexûs, quæ in futurum Congregationi nomen darent, omnibus gratiis & prærogativis Capitulo hujusmodi & personis illius concessis, aut imposterùm concedendis, potiri deinceps & gaudere liberè licitéque possint ac debeant. Frequens dein Abbatum synodus coaluit apud S. Maximinum Treviris, in qua Præside Adamo nostro salubre inter alia contra dimembrationes ab Ordine Statutum emanavit.

1493. Summa verò hoc tempore quies per Westphaliam vigebat auctoritate *Hermanni* Coloniensis & *Henrici* Monasteriensis Antistitum, penes quos tum dominatus residebat. Adamus proinde suam hanc occasionem ratus, Hermañi auspiciis, unà cum deputatis à sacro Capitulo Visitatoribus in com̄une reformationis bonum, symbolam illas in partes non sine fructu contulit.

1495. At enim cùm eâ tempestate in plerisque Germaniæ partibus vis privata nimium quantum insolesceret, adeò ut *qui prior robore, potior foret jure*; huic petulantiæ repagulum obducturus Cæsar *Maximilianus* habitis Wormatiæ Principum Comitiis, sub pœna *Banni* vim omnem cohibuit. Quo adfulgente diluculo *Patres conscripti*, quùm Ordini Benedictino plurimùm interesse crederent, ut Monasteria passim avulsa,

1496. & alienos in usus commutata, seriò restituerentur, útque laborantibus consulerent, & dimembrationem etiamnum meditantibus frænum injicerent, pluribus inter se egerunt, ac denique statuerunt, ut in Ordinem recipiendus quisque hanc clausulam suæ professionis syngraphæ adjiceret: *Promitto etiam, quòd nunquam consentiam in translationem hujus, vel cujuscunque nostræ Unionis Cœnobii, neque sollicitabo per me vel alium directè vel indirectè pro dimembratione ab Ordine vel Capitulo annali, nec sponte quovis modo concessâ uti volo.*

1497. Anno 1497. Patres Reformatores agente *Adamo* à Summa Sede compulsorias impetrârunt contra Abbates, Præpositos, Priores, & quoscunque pervicaces, qui locustarum ritu segreges Statutis & ordinationibus Sum̄orum Pontificum Gregorii IX, Innocentii III, Benedicti XII, Clementis V, Sixti IV. . . adversantes, contributiones solvere, aliáque Capitulorum decreta servare detrectabant.

Secutis inde diebus Adamus noster, 1498. etsi senio & hujus comite adversâ valetudine pressus, tot inter labores, legationes, & negotia, semper erga Deum inconnixâ pietate, jugi vigilantiâ, suíque instituti exactissima observatione sibi constans non ante finem benè merendi, quàm vitæ fecit, dum tandem penè consumptus, año 1499. summo omnium bonorum planctu æternitati sanctæ sanctam reddidit animam die XVII. Februarii, tumulum consecutus in odæi aditu, ubi porrectus ipse jacet humanâ staturâ, Abbatiali ornatu, barbatâ facie, manibus supplicantis in modum plicatis, lapidi incisus, additâ circulari limbo hâc Epigraphe: (c) *ad superos migravit 1499.*

Epitaphium.

Hîc jacet exanime funus Venerabilis Adæ,
Abbatis primi, qui fluxua cuncta reduxit.
Laude immortali post ultima fata superstes,
In cœlum scandit sertandus ritè beatus.
Obiit 1499. 17. *Febr.*

Etsi verò quæ sparsim rescripsi meritissimi Antistitis beatam analysin omnium virtutum ornatissimam satis insinuent, tot tamen sui nominis ipse trophæa erexit, ut fluctus Libycos citiùs quis numeraverit, quàm singula ejus facta vel obelo digna legerit. Quod ne ultrò à me dictum quis existimet, audi pateticè loquentem, qui ejus acta in ms. Abbatum syllabo delibavit *Hubertus Holthuisen* Adamo suppar: *Hujus*, inquit, *dignissimi, caníque Patris, si velim cunctas enarrare virtutes, ac gesta referre præclara, citiùs me tempus deficeret, nec modica id charta pateretur, sed in immensum volumen opus excresceret... Hic quippe talis fuit ac tantus, ut omnium ferè Ordinum favore fretus & gratiâ Clementissimi Principis Hermanni ab Hassia Archiep. Colon. cui à consiliis fuit, innumera propè Cœnobia utriusque sexûs multo tempore ob temporum injurias deformata, ad genuinam observantiam, ac purioris vitæ statum infatigabili revocaverit operâ, & jam prorsùs collapsa multijugâ prudentiâ decori restituerit pristino. Talis denique habitus est, ut ei passim ab omnibus, quocumque aut eques, aut pedes pergeret, summus ceu Principi honos exhiberetur; tam commodus inter planipedes, quam socco cothurnóque spectabilis inter proceres,* *Huberti Holthuisen.*

(c) Hic lapis sublatus est anno 1749. cùm chori pavimentum elevaretur, contra leges de non violandis sepulchris seu domibus defunctorum.

res, atque ut bonus & facilis in bonos, sic asper in contumaces & metuendus... Sed & pauperum ac hospitum usque adeò amantissimus extitit, tantáque comitate & hilaritate adventantes excepit, exceptos tractavit, ut nusquam non ejus celeberrimi nominis fama increbresceret, déque ejus humilitate, rectâ animi devotione, ac stupendâ integritate, & morum candore, vitæque incorruptione omnes per Germaniam homines narrarent. Ipsemet tametsi multo senio confectus omnibus peregrinis hospitibus pedes lavare solebat. Unico autem Fratre & famulo stipatus, quocunque proficisceretur, etiam Regibus, Principibus, Archiepiscopis, Episcopis, Ducibus, Satrapis & Proceribus nedum gratus sed & admirationi fuit... Verbo Iliadem, tota ipsius vita morum fuit disciplina, & quodammodo campus virtutum omnium vernantissimus. Hæc ille ad Prælatos ejusmodi hypomnema subnectens: *Audiant hæc nostri seculi Abbates pompatici, quorum Religio esse videtur in phaleratis equis, in canibus venaticis, in numerosa famulorum turma, in opiparis, sumptuosis & frequentibus conviviis...*

& Trithemii de eo elogium. Huberto Scriptori domestico consonat *Trithemius* morum ejus ævi censor acerrimus, qui in Chronico Hirsaugiensi edit. San-Gallensis utramque de Adamo nostro paginam implet, eáque recenset, quæ ex ejus ore hausit, ab ipso patrata, mira profectò & homine majora: *Non fuit nostrâ ætate,* inquit, *similis illi cujuscunque etiam Religionis alius, nec surrexit post eum quisquam usque in præsentem diem tam zelosus amator, custos & reformator disciplinæ regularis in se sibíque subjectis. Unde plurium fuit Pater & Visitator Monasteriorum... Erat vir conversatione sincerus, maturus & integer, conscientiâ purus, in jejunio strenuus, in oratione devotus, atque die simul & nocte penè continuus, in docendo eruditus, in exhortando validus, in consolando firmus & efficax, in monendo solidus, in corrigendo mixtâ pietate severus. Nemo illum unquam reperit otiosum, nemo vidit levem aut dissolutum; verbum ex ejus ore nunquam audivi otiosum, sacræ lectionis quocunque proficiscebatur, secum ferebat libellos, & frequenter dum potuit, aut ipse aliquid ædificationis legit, aut Capellanum suum, vel Notarium audivit legentem. Erat enim satis doctus, tam in Jure Canonico, quàm in divinis Scripturis, quod ex lucubrationibus ejus lector facilè intelliget, inter quas libellus est prænotatus tali inscriptione*: Sermo Magistralis de S. Benedicto: *Incipit*: Ego in innocentia mea ingressus sum. *Multa scripsit monita salutis ad sibi commissos...* Hæc Trithemius.

Et sanè plura Adamum Cœlestis Sapientiæ & eruditionis consummatæ monumenta *Trithemio* invisa conscripsisse, quibus tum Religiosorum, tum fidelium mentes ad supernæ patriæ desiderium excitantur; tum eminens ipsius in utroque Jure, sacrísque Literis, & negotiis publicis peritia demonstratur, præter jam allata, testantur securi & irrefragabiles vades manuscripti Codices, qui hodiéque partim in Bibliotheca S. Martini, partim aliò dispersi superant. Videlicet:

Ejus ingenii partus. 1. *Tractatus de Statu Archi- & Episcoporum ac Patriarcharum, ad Hermannum Coloniensem Antistitem*: in quo sanè reconditioris ejus Ss. Canonum & Juris publici notitiæ specimen elucet. Incipit: *Pro Patribus tuis nati sunt tibi filii.* Vide dicta ad A. 1480. num. 27.

2. Egregium opusculum *de Statu Religiosorum in titulum XVI. Decretalium*, cujus initium: *Religiositas custodiet & justificabit cor.* Eccles. 1.

3. *Libellus de tribus votis Monasticis sub hoc exordio*: Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt.

4. *Tractatus Asceticus de septem gradibus spiritualis Ascensionis in Deum.* Unus profectò mihi instar omnium, non tam mole, quàm saluberrimis documentis magnus; eloquio quidem simplex, sed pateticus & igneis pietatis scintillis splendidus, nihílque (meo quidem animo) solidius illo, aut salubrius ad Religiosorum componendos affectus; quem proinde per me descriptum, nuper typis exscribendum in se recepit *Martinus Veithius* Bibliopola Augustanus.

5. Præter laudatam Orationem *de S. Benedicto* typis Gothicis excusam, quatuor extant Capitulares in congressibus Abbatum ab Adamo habitæ, egregiæ omninò & notabiles, quas itidem Pezio edendas commiseram; extant verò in Cod. Membran. Sig. H. 10.

6. Sermones breves de tempore, & alia quædam Analecta diversi commatis in schedas desultoriè conjecta, de quibus in indice codicum MSs. fusiùs egimus.

7. Ad-

7. Adservatur in eadem Bibliotheca S. Martini insignis quidam Commentarius in Regulam S. Benedicti, descriptus in membranis sub A. 1474. cujus Auctorem suspicor esse Adamum, ita verò incipit: *Jesu Christo humiliter invocato accipite disciplinam per sermones meos, & proderit vobis. Sap. 6. Quamquam omnis Sapientia...* Ad calcem Commentarii agitur *De dispensatione & periculis Prælatorum.* Opus verò finitur in quæstione, *Utrum inter infideles & non existentes in charitate Dei sit vera dilectio?* Sapit apprimè genium & stylum Adami, estque opus amplissimum & prelo dignissimum.

8. Superant ibidem codices non pauci, cùm in membranis, tum in chartâ, Adami nutu à Religiosis exarati, sed plerique suppresso Auctorum nomine, adeò ut certi nihil possimus definire. *Ex Chronico* Abbatiæ S. Martini Maj. per R. P. Oliverium Legipont, cujus est hæc de *Adamo Abbate* symbola.

Et quia vir iste Clarissimus aliud insigne Opus, typis nondum vulgatum, *Fastos Abbatiæ S. Martini Maj. Heroico Epicheremate à se deductos*, legendum concessit, Versus, quibus præclarè Gesta *Adami* Abbatis complexus est, in gratiam Lectoris hìc transcribere non gravabor.

De Gestis Adami carmen epicum ex Cl. Oliv. Legipont.

Ergo ubi Nobilitas claustris exosa recessit,
Et plantata piis Bursfeldina Unio cœpit
Crescere principiis fœcundo germine felix,
Protinus ex Treviris accitus Venerabilis Adam
Villicus assumpsit curam, quam credidit æther;
Vir summus meritis, doctrinâ illustrior omni,
Quo pietas authore redit, Relligio fervet,
Disciplina viget, virtus cum Pallade certat,
Cana nitet gravitas, casti sine crimine mores,
Pax, ordo, requies, candor, concordia regnant,
Firmáque fraternæ coëunt in fœdera dextræ.
Scilicet ille vices, tanto libamine rerum,
Temperat, ut virtus casu dominetur in omni,
Relligio primas sibi vindicat optima sedes,
Rebus in externis zelus, vigilantia, fervor,
Sollicitum curis animum mordacibus urgent.
Nec minùs indociles vindex censura coërcet;
Ipse tamen terror speciem spirabat amantis,
Plúsque metus pœnæ, quàm pœna inflicta juvabat.
Unde novo fœtû generosa propago renascens
Germinat immensum, & latè diffundit odorem.
Numinis inde fluit benedictio, & alma
Gliscit opum saties, & rerum copia turgens,
Quà reparat Præsul macerata rubigine claustra,
Et levat attonsæ non parvula pondera cistæ...
Plura quid enarrem? Series tam splendida vitæ
Extitit, ut cornicum oculos configere posset.
Quin hìc dixisses doctas habitâsse sorores;
Usque vigent artes, studiis sic quilibet instat,
Ut propè nec lampas habeat, nec clepsidra tempus,
Nec quæ securas enervant otia mentes,
Hìc habeant partes: etenim stimulante magistro,
Quisque suum festinat opus, pars una libellos
Evolvit veteres, alius monumenta virorum
Discutit, ille notat, rapsodia colligit alter,
Vermiculant alii chartam, pars altera pingit,
Castigántque moras, opere omnis semita fervet;
Nullus amat ludos, nullus sectatur inanes
Quisquilias, nemo vacuas pertransigit horas.
Unus præ reliquis Operum speculator Apollo
Adamus sacri dux, lux, & gloria Pindi
Acriùs insistit venturis tradere sœclis,
Quæ meliora videt, rerúmque suprema coronans,
Attica Romanæ complura volumina linguæ
Condidit, æternâ victurus laude perennis.
Cætera prætereo divini encomia patris,
Ne tentem Ionios revocare ad litora fluctus;
Id memorâsse satis, quod Synchronus accinit unus:

Joannes Piemontanus Prior Lacensis.

Haud obiit, vivit Præsul Venerabilis Adam,
Servator, Vindex, dux Relligionis avitæ,
Vivit in Elisiis campis, fruitúrque salute;
Hoc probitas, hoc sancta fides pepérere, labórque
Et ducta insomnes, intérque volumina noctes;
Ac plantata piis sacra Unio Bursfeldina
Principiis, eadem claustro introducta Lacensi,
Et totum Adami studio diffusa per orbem.
Hinc meritò vivit decus insuperabile nostri
Ordinis, atque poli famam jam terminat axis.

XXX.

JOANNES RAULINUS Regii Navarræ Gymnasii Magnus Magister.

Obiit 1514. 6. Febr.

Ejus primordia.

Joannes Raulinus Tullensis cùm bonis literis in Academia Parisiensi egregiam operam navâsset, Licentiatus est in Artibus an. 1461. Procurator Nationis Gallic. factus 21.

Octob.

Octob. 1472. tunc Regens in Artibus, deinde Theologiæ Doctor & Professor: quo tempore & egregium in Aristotelis Logicam commentarium edidit, & multos de vita rectè instituenda sermones ad populum fecit. Hoc in genere unum memoratu dignissimum, Joannes Major, Parisiensis Theologus, qui Raulinum vidit, narrat in IV. sent. editionis II. distinct. XX. quæst. 2. *Laudo factum optimi cujusdam viri & doctissimi Joannis Raulini piæ memoriæ, qui cùm in Theologia Licentiatus esset, & hi Quæstuarii* (Indulgentiarum prædicatores) *sibi offerrent pecuniam pro suo Doctoratu, eâ lege, ut cum eis proficisceretur de parochia in parochiam concionando, id tanquam se indignum recusavit.* Circa añum MCCCCLXXXI. Guillelmo Castrofortio in moderandi Collegii Navarrici potestate successit, etiam reluctante Ludovico XI. sic enim ille Ep. 5. ad Joannem Standonk: *Eja frater age, commodè tibi speramus omnia successura. Experto crede mihi. Pro Regalis Collegii Navarræ Magisterio pugnavi contra favorem Regis Ludovici, instigante ad hoc Narbonensi Archiepiscopo, qui omnia condigerebat. Non ego, sed Dei gratia mecum. Et tunc in solis nudísque intellectibus positus eram, utpote qui nec Beneficium, nec Officium, imò nec denarium habebam, & nescio unde omnia supervenerunt abunde.* Summi Magistri officium tantâ cum vigilantia exercuit, ut inter Theologiæ Classicos diu primus haberetur.

Collegio Navarrico præficitur.

Jurium Ecclesiasticorum Zelator fuit acerrimus, Joanni Standonk autor fuit persequendæ litis adversùs Cardinalem Macloviensem, quem ambitiosissimum & ignarissimum fuisse satis indicat in Epistolis; quam ob rem illi vehementer succensuit Cardinalis, sed nihilo segniùs ille Ecclesiæ causam tutatus est. Cujus cùm deprædationes molestè ferret, simúlque mundi scelera, clam & nemine monito, Collegium Navarricum deseruit, séque ad Cluniacenses contulit circa an. 1491. successorem habuit M. Ludovicum Pinellam Theologiæ Professorem, apud quem se quoque per Epistolam excusat, quòd furtim discessisset. Alia verò Epistola innuit se à fundamentis eduxisse Bibliothecam Navarricam, Pinellam verò absolvisse & complevisse. In Epistola autem ad M. Jo. Lentement olim Rectorem Universitatis tunc verò Constantiensis Ecclesiæ in Germania Canonicum Lectorem, sic de se suáque conversione scribit: *Scis frater! labores meos, quibus nuper in sæculo cùm Parisius regerem, perdius & pernox vacabam, & quàm plurima eorum satis elaborato studio per Dei gratiam cognoscis apud nos esse recondita, nec tamen ordinata & disposita ut prodeant in publicùm, ac aliquando eorum nonnulla gravissimo furto à me surripuisti, nunc apud Cluniacum famatissimum Cœnobium, bene nunc secundùm antiquorum Patrum regulas & Observantias institutum mihi inveni requiem.* Et in Epist. ad Joa. Standonck de se sic loquitur: *Quamobrem bene faciunt, qui tecum sunt, pro tuo denique jure sollicitè ignorantes jam præteritum nostrum vivendi studium. Parisius enim degens sicut passer solitarius in tecto, non palatia, non tribunalia, non alienas domos rimabar, solam unam domum intra Parisios muros frequentans, cum nemine alio familiaritatem contrahebam &c.* Et in Ep. ad Custodem Basileensem suæ fugæ causam scribit his verbis: *Vis scire meam à sæculo fugam. Ego enim ipse sum, qui nuper in alma Parisiorum vulgata per orbem & omnium scientiarum Parente Universitate inter cæteros coævos meos florens amicis & Consanguineis undique circumvallabar magnorum favoribus, si fas sit dicere, in cœlum usque sublimatus, opulentus divitiis, officiis, & beneficiis plurimis: quippe qui magni illius Collegii per universam Romanam Ecclesiam celebrati, quod vulgò Navarræ dicitur, magnus Magister & dicebar & eram quamvis indignus. Quid plura, honoratus inter plurimos, delicatè nutritus eram, utpote qui singulis diebus ad pinguissima convivia evocatus, quandóque attractus, quandóque vi pulsus. Itaque ut more Epulonis Divitis quotidie epulabar splendidè, & his omnibus quasi catena ferrea ligatus eram. Cùm verò arrideret mihi mundus fallerétque plurimùm; inter decipiendum videbam plurimorum mortes terribiles, mirabiles, nonnullos quidem doctos quasi stultos Idiotas morientes. Alios in tremore maximo, ac si ad patibuli postes existerent, vi & violentia exeuntes. Alios divitiis refertos quamprimùm post mortem sic pauperes, ut omnia velut in ventum pulvis, spargerentur. Et nunc ut verbis utar Salomonis, laudavi magis mortuos, quàm viventes. Inde ut mortuus & per Dei gratiam fractis catenis ferreis, quibus detinebar, mortis discipulus efficerer, quæ multos erudit, quamvis tardè, elongavi fugiens parentes meos distantia*

Ecclesiæ jura defendit.

Relicto Collegio Navarr. Cluniacensibus se adjungit.

stantia quasi ducentorum octoginta milliarium, & Parisios distantia fere 200. & in hac solitudine Cluniaca jam nuper mortuus sum &c. Qui nutriebar in croceis, nunc cibus aridus dulcis est; qui mollibus vestiebar in domibus Regum, & Præsidentium, nunc mihi deliciæ sunt aspera vestis, hirsutus habitus, vilis supellex, vigiliæ longæ, jejunium multum, silentium assiduum.

Badii de eo testimonium. Quantæ præterea virtutis fuerit, cùm alia multa nos docent, tum illud quoque, quod Ascensius Badius testatissimum reliquit, libro XVIII. commentarii in Aulum Gellium, cap. XV. *Joannes Raulinus Parisiensis Gymnasii Doctor, Theologus insignis, secularia negligens, factus est Monachus, quò sanctiùs viveret & tutiùs. Qui in Domo Cluniacensi cùm Parisiis somnum mediâ nocte caperet, repente surrexit, quos habebat Sodales proximos, altissimùm evocans, jubénsque, ut preces religiosè, eásque continuò Deo Optimo Maximo pro fratre Barguino omnes offerrent. Is autem aberat 40. milliaribus, domûs negotia, ut reor, procurans, & ipse tunc in agonia luctabatur maximè, & laborabat in extremis, & quò vicinior erat Barguini exitus, eò intensiores jubebat preces effundi: inde eas unusquisque emittens, noctem transegit. Et ecce post dies admodùm paucos Barguini nunciatur obitus, scitúmque tunc fuit, illum eâ expirasse horâ, quâ cessandum Doctor ille præceperat. Hoc ego sæpissimè accepi à Domino in sacrâ Theologia Magistro, & Doctore egregio Jacobo Molino, seu mavis de Molendino Mæcenate meo, & avunculo haudquaquam pœnitendo. Audivit & Germanus Faber, sancti Clodoaldi Decanus non indignus, quondam Præceptor meus; audiverunt & plerique alii.*

Item Dautonii. Joannes Dautonius, Ludovici XII. Regis Historiographus in Historiæ capite LXXVI. ad annum MDI. scribit, à Cardinali Ambasiano Legato, datam esse Joanni Raulino reformandi Ordinis Benedictini provinciam. Guillelmus Parvus, Francisco I. à Confessionibus in epistola, quæ Claudii Scisselii libri de triplici statu viatorum initio præponitur, *Raulinum magno eulogio Theologum* appellat. Qui præfationem Sermonum Raulini de Festivitatibus confecit, Raulinum ita describit: *Vir desideriorum Daniel eos, qui docti fuerint, aliorúmve culturæ nec non institutioni navaverint operam, siderum instar olim promicaturos vaticinatur: quæ res cùm Delphico quidem oraculo sit indubitatior, eximia sanè summo examinis die claritate effulsurum virum imprimis observandum Joannem Raulinum, haud ambigat quisquam, qui multos annos in Lutetiana Theologorum versatus Academia, curas, studia, laborésque omnes in rempublicam Christianam magnifico omnium emolumento contulerit: etenim, se suáque, id est, animum, corpus, vim ingenii, demum fortunas, alumnis Christi vir pius videbatur devovisse. Nam præterquàm quòd inter Theologiæ Classicos diu primus habitus sit, nec sibi quicquam deesset ad virtutum summam, integerrimum Cluniacensem Ordinem professus est, quotidie plures conciones, dum hîc ageret, erogabat plebi, quas postmodùm in vulgus edere nonnullis sui nominis studiosis curæ fuit.*

& Launoii. *Raulini* Doctoris historiam breviùs confecerit, inquit Joannes Launoius, qui dicet, eum nullis parcentem laboribus, nunc scribendo, nunc monasticos Ordines reformando, nunc sermones ad populum instituendo, totum vitæ tempus exegisse. Quæ autem scripsit, sunt hujusmodi:

Scripta. *Commentarium* in Logicam Aristotelis, scilicet in librum Prædicabilium, in librum Prædicamentorum, in librum de Interpretatione, in librum Priorum, in librum Posteriorum, in librum Topicorum, in librum Elenchorum. In fine sic habetur: Hîc manus extrema apposita est Logicæ eximii & egregii Doctoris Raulini diligenter castigata per virum doctrina præditum, Magistrum Joannem de Rupe, bonarum artium Professorem, & in sacra Pagina Baccalarium, qui non duxit indignum suis laboribus singulos quosque codices, immò verò singulas pagellas diligenter recognoscere, seu additiones perquàm acutissimas ex sui ingenii officina profectas advertere. Propterea multo labore se recognoscat juvenis levatum, qui hoc opus tanta arte cernat laboratum, cum additionibus Joannis Amantis. Parisiis anno Domini MD. apud Nicolaum Valterium, & Durandum Gerlerium.

Opus Sermonum de Adventû Domini apud Joannem Parvum anno MDXVI. Parisiis. Quod ibidem iterum prodiit anno MDXIX. in quarto, & Venetiis MDLXXXIV.

Opus

Opus de triplici genere mortis, scilicet corporis, culpæ, & gehennæ, quod vulgò dicitur *Doctrinale mortis.* ibidem apud Joannem Marnesum anno MDXXIII. Quamvis antea editum fuerat apud Joannem Parvi in 4. anno 1518. & cum Itinerario Paradisi Venet. 1588. in 4.

Opus Sermonum Quadragesimalium super Epistolas & Evangelia Quadragesimalia, divisum in duas partes, ibidem apud Joannem Parvum anno MDXXIII. imò apud eundem jam duplex editio adornata in quarto eodem anno 1518.

Opus Sermonum de Festivitatibus Sanctorum totius anni in duas divisum partes, apud Damianum Hischinum anno MDXIV.

Opus Sermonum de Pœnitentia cum illius partibus, quod inscribitur *Itinerarium Paradisi.* Item opus de conjugio & viduitate, Parisiis apud Joannem Parvum anno MDXXIV. Sex ante annis ibidem prodierant apud Marnes. in 8.

Liber unicus complectens quatuordecim Sermones de Eucharistia, ibidem apud Joannem Parvum anno scilicet 1518. in 4.

Hic auctor xxv. ad Ludovicum Pinellam epistolâ scribit, se commentarium in Cantica inchoâsse. *Si Magister*, inquit, *Joannes sit in urbe Parisia, fac, ut quàm citiùs mittat ad me libros meos. Jam enim cœpissem scribere super Cantica, sicut jam cœperam, ut opus illud pedetentim consummarem; sed non valeo librorum meorum inopiâ causatus.* Sed nescio, utrùm perfecerit, & perfectus publicam lucem aspexerit.

Volumen Epistolarum, Parisiis apud Joannem Parvum anno MDXXI. in 8. maj. Quarum summa capita libro sequenti exhibituri sumus. Scatet hæc editio innumeris mendis typographicis.

Collatio habita in Regali Collegio Navarræ in solenni festo S. Ludovici per thema: *Domine, in virtute tua lætabitur Rex.* Hanc collationem sequitur epistola Sebastiani Branti ad Christophorum Basileensis Ecclesiæ Custodem. Oratio verò illa de *Sancto Ludovico* habetur etiam in Tomo V. Scriptorum Franciæ Andreæ Quercetani.

Deinde *Collatio* habita in publico Conventu Cluniacensium Ordinis S. Benedicti de perfecta Religionis plantatione, incremento, & instauratione. Hæc Oratio edita est seorsim an. 1499. Parisiis apud Guidonem Mercatoris in 8. posteà Argentorati apud Jo. Andream in 12. an. 1644.

In hujus Operis fine Brantus cecinit hos versus:

Perlegat has chartas, si quem reverentia honesti,
Aut superûm tangat cura timore Dei.
Has legat in vera qui gaudet Religione,
Has legat & Monachus, qui bonus esse volet.

Sermones tum Quadragesimales, tum de Adventu Domini; item Doctrinale de triplici morte naturali, culpæ, & pœnæ, & Itinerarium Paradisi prodierunt Venetiis anno MDLXXV. & anno MDLXXXV. apud Altobeilum Salicatum.

Porrò *Joannes Raulinus* annos natus LXXI. Lutetiæ in Cluniacensi Collegio migravit anno MDXIV. ad VIII. Idus Februarias, quo in loco positum est hoc Epitaphium.

Epitaphium.

Hic jacet Frater Joannes Raulinus, sacræ Theologiæ Professor, Ordinis Cluniacensis, luminare fulgentissimum, & quondam Decanus S. Dionysii de Nongento Rotrodi egregius admodùm & indefessus suis temporibus Verbi Divini Prædicator, qui obiit anno ætatis suæ LXXI. Dominicæ verò Incarnationis MDXIV. mensis Februarii.

alii ejusdem cognominis

Fuerunt autem eodem seculo duo alii ejusdem cognominis, *Joannes Rolin* Æduus Cardinalis & Episcopus Æduensis tit. *S. Stephani* in Cœlio Monte, qui patrem habuit Nicolaum Philippi Burgundiæ Ducis Cancellarium: Et ille obiit an. 1483. Et Joannes Rolin ejusdem nepos in Camera Inquisitionum Lutetiæ Præses, Ludovici XII. Confessarius, idémque ex Decano factus an. 1501. Episcopus Æduensis. De his & nostro Raulino vide Cæs. Egass. Bulæum Histor. Univers. Paris. Sec. 7. Tom. 5. pag. 896. Joan. Laun. in Histor. Collegii Navarræ, Nizeron in Memoriis.

XXXI.

Obiit 1516. XIII. Decembris.

XXXI.
JOANNES TRITHEMIUS
Abbas Spanheimensis.

MAgna *Johannis Trithemii* fama & celebritas fuit sub finem seculi decimi quinti, & initium decimi sexti; cujus vitam, ex opinione V.C. *Joannis Georgii Eccardi* in prævia Observat. ad Trithemii Nepiachum Corpori Hist. med. ævi tom. 2. p. 1826. intextum, nondum quis exactè in literas retulit. Laudem hanc occupavit R. P. OLIVERIUS LEGIPONT Cœnobita ad S. Martinum Coloniæ Agrippinæ doctissimus, qui eam à se magno studio & labore scriptam pro sua humanitate mecum communicavit. Hanc verò in tres libros dispescuit, quorum *primus* exhibet beatam ipsius vitæ analysin, præclarásque animi dotes, gesta, fata & merita. *Alter* ejus ingenii monumenta ordine temporum recenset. *Tertius* pios ejus mànes ab iniquis obtrectatorum criminationibus & censuris vindicat, atque ipsius Operum simul edendorum ichnographiam repræsentat. Quæ omnia æquis rerum censoribus eò gratiora fore speramus, quòd *Trithemii* in Historiam literariam, Civilem & Ecclesiasticam, Germaniæ præsertim nostræ, tam insignia sint merita, ut nemo grati hoc animi officium eidem præstari non exoptaverit. Viro igitur docto aures benevolas præbeamus.

VITÆ & APOLOGIÆ
VEN. JOANNIS TRITHEMII
LIBER PRIMUS.
Exhibet beatam ipsius Vitæ Analysin, præclarásque animi dotes, gesta, fata & merita.

§. I.

Trithemii Elogium ex Felice Egger.

JOANNES TRITHEMIUS *magnum Ecclesiæ Bonum à summo Bono, illustre Ordinis monastici lumen & columen, ingens Teutonicæ gloria gentis, Eruditorum ævo suo æviternus phœnix, emeritus sub Benedictinis Vexillis miles, vivus Prælatorum Archetypus, & virorum illustrium, qui Franconiam ipsámque adeò Germaniam eruditione, scriptis, ac nominis famâ sæculo XV. declivi exornârunt, facilè Princeps*, magnâ incomparabilis ingenii laude, linguarum Orientalium peritiâ, ac omnigenæ eruditionis cultu, scriptorúmque varietate & copiâ, utì & vitæ ac morum integritate, rerúmque fortiter gestarum magnitudine, non popularibus solùm suo merito nominatissimus, sed etiam Gallorum, Italorum, Hispanorum, Anglorum, Scotorum, Batavorum, aliarúmque doctissimarum gentium insignibus elogiis passim condecoratus: *Vir si doctrinam spectes*, inquit Arnoldus Wion, *sapientissimus, si sanctitatem, incomparabilis, & quodammodo, ut ita dicam, orbis miraculum, ac totius àrca sapientiæ*; Patriâ Mosellanus fuit, in *Trittenheim* (unde cognomen accepit) (d) Diœcesis Trevirensis oppido ad lævam in descensu Mosellæ fluminis ripam sat frequenti & copioso, Treviris, duodecim amplius millia passuum dissito, quod veteres *Tripatriam* à trino dixêre judicio, natus anno humanæ salutis MCCCCLXII. Calendis Februarii, in ipsa Purificatæ Virginis nocte, horâ undecimâ, minuto ferè tricesimo. .. Patrem habuit *Joannem Pagamotorum*, ut ipse nuncupat, seu *de Monte Gentili*, vulgò *Heidenberg*, Matrem *Elisabetham de Longo-vico*, honestos quidem, sed mediocris fortunæ homines, ut quibus cultura vini vitæ necessaria ministrabat. *

Patria. Natales 1462. Chron. Hirsaug. P. II. pag. 410. Parentes.

* At enim non sanguinis, aut familiæ conditione, sed virtutis amore spectari ingenia Ausonii sententia est. *Virtus enim neque natalium imaginibus, neque censûs magnitudine circumscripta est, neque tenuium sordes aspernatur, omnibus, in quibus amor laboris*

Natalium jura.

(d) Quamvis autem ipse cognomen suum subinde sine aspiratione scripserit, dubium tamen non est, quin potiùs debeat scribi *Trithemius* vel *Trittenheimus* cum aspiratione; uti appositè observat *Lambecius* in Coment. de Bibl. Cæs. Lib. II. c. 8. p. 806.

ris cernitur, ex æquo suæ claritatis communicans fructum. Hinc *Marius* apud Sallustium, *Malo*, inquiebat, *Pater tibi sit Thersites, dummodo tu sis Æacidæ similis, quàm te Thersitæ similem producat Achilles:* * probati nàmque viri genus *virtutis prosapia est*, inquit Ambrosius. Quia sicut familiæ hominum splendore generis nobilitantur, ita animorum genus clarificatur splendore virtutis, & doctrinæ. Sua ergò natalium jura Trithemio salva esse debent, ut qui cum *Ovidio Nasone* meritò dicere possit:

* *Juvenal. Satyr.* VIII.

Sit quoq; nostra domus vel censu parva vel ortu;
Attamen ingenio non latet illa meo.

Educatio. II. In hujus mundi scenam, quâ personam suam decenter sustineret, ingressus *Joannes noster*, mox cum adversis certare, luctari, vincere cœpit. Cùm puer esset unius anni, patre orbatus est. Mater verò ejus ob amorem infantis, ne tenellus injuriis vitrici (*ut fieri amat*) exponeretur, vidua per septennium mansit; quo elapso ad secundas transiit nuptias, ex hoc thoro plures enixa liberos, qui tamen omnes in juventute obierunt, præter unicum filium *Jacobum* nomine, ad quem *Trithemius* itinerarium vitæ suæ, & plures epistolas conscripsit. In hac nova statûs reìque familiaris mutatione *Joannes noster* asperiori sorte pressus, vix non succubuit. Dici enim vix potest, quot verbera, quot injurias, quot contumelias juvenis innocuus ab hirsutæ frontis vitrico sustinuerit, quot imbres lacrymarum angustatus effuderit, priusquàm jugum ejus omni servitute crudelius subterfugere potuerit. His tamen omnibus adversitatibus *incoctum generoso pectus honesto* masculè objecit, jámque Ephebis egressus annum attigerat ætatis quindecimum, dum invitis Parentibus & cognatis literas furtivè discere cœpit, quarum amore succensus, & mirabili quâdam visione de sublimiori scientia aliquando consequenda certior factus, nullis vitrici verbis, nullis verberibus à proposito, quod insidebat, dimoveri potuit. Quin quanto pluribus objectis premebatur angustiis, tanto ferventiori literarum discendarum studio efferebatur. Nocte concubiâ sopitis omnibus, sese domo clanculùm surripiens ad vicinum quemdam amicum elegantiore literaturâ imbutum digredi cœpit, à quo *Alphabetum*, *Orationem Dominicam*, *Salutationem Angelicam*, *Symbolum Apostolorum*, *confessionem Altaris & reliqua* trivialium institutionum rudimenta pueris primùm instillari solita brevì hausit, eâ facilitate, ut Præceptor ipse stupenda docilis ingenii & vivacis memoriæ specimina in adolescente attonitus suspiceret. *Quemadmodùm nempe maturè se produnt magna ingenia, animíque impetum ita detegunt, ut ad quæ nata sint, vel ex primis adolescentiæ vestigiis colligere liceat*, ita & Trithemiana virtus in ipso puero enituit, ut, quis futurus esset, præceptoribus & patronis illicò patuerit. *Chron. Spanh. ad A.* 1483.

Ardor in literas.

Visio de futura scientia. III. Utì verò *Philo Judæus* libro de somniis refert, immortalitatis candidatos, velut *Mosen* summo concentu & voluptate cœlestium raptum extra corpus, quadraginta diebus & totidem noctibus cibo potúque abstinuisse, atque hoc modo scientiam Dei hausisse; sic TRITHEMIUS (*si fas est magnis componere parva*) præter communem & humanum ordinem ad doctrinam præproperè videtur pervenisse, ut qui juxta illud Eccli cap. 51. *Cùm adhuc junior esset, priusquam oberraret, quæsivit sapientiam palàm in oratione sua, & data est ei.* Sicut enim prodit ipse in Chronico Spanheimensi: *Ad unius anni spatium jejuniis & orationibus continuis duo quædam maxima à Domino Deo cum maxima intentione postulavit, quorum alterum fuit*, scientia scripturarum, *alterum nulli unquam se manifestare scribit. Ecce quadam nocte juvenis claro habitu ipsi dormienti adstare visus est, qui habebat duas tabulas in manibus; quarum altera scripta literis, altera depicta quibusdam imaginibus fuit, qui dixit ad eum*: Elige ex his duabus tabulis unam, quam volueris. *Mox Trithemius amore literarum, quas adhuc penitus illo tempore ignorabat, etiam dormiendo flagrans, eam tabulam, quæ scripta videbatur, elegit. Cui juvenis, qui apparuerat, dixit:* Ecce Deus orationes tuas exaudivit, dabítque tibi utrumque, quod postulâsti. *Alterâ mox die nihil illi de visione cogitanti, mirabili occasione data fuerunt principia literarum cupienti.* *

Opinio Petri le Brun * Equidem *Petrus le Brun* Oratorii Presbyter in Opere suo gallicè edito sub titulo: *Histoire critique des pratiques superstitieuses Tom. I. pag.* 242. de hujus revelationis modo ita differit, ut eum inter illas illusiones collocandum existimet, de quibus *Augustinus libr. 2. de Doctr. Christ. cap.* 24. ait: *Illi enim Spiritus, qui decipere volunt, talia procurant cuique, qualiter eum irretitum per suspiciones, & confessiones ejus viderunt...* Sed sanè si rem justâ collectæ rationis trutinâ curatiùs expendamus, tantum abest, ut illius visionis aut revelationis modus in hanc suspicionem trahi queat, quin **refellitur.**

potiùs

potiùs inter illa media, ad quæ velut ad sacram anchoram confugiendum nos docet Scriptura, collocari debeat, ita enim Jacobi I. v. 5. *Si quis indiget ſapientiâ, poſtulet à Deo* Patreluminum, *qui dat omnibus affluenter, & non improperat.*

Patruo cooperante ſcholas adit publicas.

IV. Hac itaque cœleſti, ut credere pronum eſt, colluſtratus viſione *Joannes* noſter, poſtquam aliquamdiu in natali ſolo operam dediſſet literis in occulto, jámque variis velut in proſcenio præludiis haud levem de ſe ſpem excitâſſet, mox ad altiora cœpit palàm eluctari. Tum enim amici ejus & loci Sacerdotes tantum juvenis ingenium amorémque literarum admirati, patruo ipſius *Petro de Heydenberg*, viro maturo, atque ſevero auctores fuerunt, ut quid ſibi tam vehemens doctrinæ cupiditas in eo portenderet, experiretur. Conſenſit ille, & ſe tutorem juvenis utpote patruus, reclamante vitrico exhibuit, etiam deinceps ejus patrimonii habere rationem cœpit. Sed commodum iſtud licet ingenuo juveni accidiſſet, adhuc tamen ſub duro inflexibilis vitrici jugo ipſi nonnihil ſudandum algendúmque fuit, dum tandem propitiori affulgente fortunâ, *evaſit domum novercam, ſicut Iſraëlitica turba Ægyptum, & iter trium dierum amore literarum in deſerto peregit.* Prima autem tyrocinii fundamenta apud Treviros poſuit, inde Coloniam Ubiorum tantiſper ſeceſſit, ac poſtremò in Heidelbergenſi athenæo trivialibus, ut vocant, ſtudiis coronidem impoſuit, iis ubique editis ingenii ac virtutis ſpeciminibus, quæ ab ipſis ludorum ſcholaſticorum præfectis mirum in modum extollebantur, *ita ut etiam præceptores ipſi palàm profiterentur, ſe nunquam docilius ingenium & memoriam vivaciorem in aliquo homine conſpexiſſe... Chron. Spanheim.*

Ejus in linguis oriental. Præceptores

V. Neque verò vulgares tantùm trivit ſemitas, ac intra latinæ ſolius linguæ cancellos ſeſe ingenuus adoleſcens continuit, ſed etiam orientalibus perdiſcendis animum curáſque appulit, uſus hac in re variis præceptoribus eâ ætate celebratiſſimis, quos inter primo nominandus loco occurrit illuſtriſſimus ille *Joannes Camerarius Dalburgius*, poſteà Philippi Electoris Palatini Cancellarius, ac demùm Wormatienſis Epiſcopus, quem in græcis tradendis literis & ſcriptoribus interpretandis palmam aliis ſui temporis præripuiſſe nemo ignorat, niſi qui in eruditorum hiſtoria planè hoſpes. Ne-

Joannes Dalburg.

que verò ampla ejus in ſe merita publicè diſſimulavit *Trithemius*, tum in nuncupatoria libri *de Scriptoribus Eccleſiaſticis*, cùm in ſuæ Polygraphiæ libro VI. ubi inter alia *doctiſſimus ille*, inquit, *quondam præceptor meus* JOANNES CAMERARIUS DALBURGIUS *Eccleſiæ Wormatienſis Reverendiſſimus Antiſtes aliquot millia dictionum græcarum collegerat, quæ in utraque lingua Græca & Germanica idem ſignificant...* Alii ejus didaſcali, quos etiam factus Abbas coluit, fuêre *Conradus Celtis* Protucius, natione Francus, Orator & Poëta laureatus, à quo grammatices & prima græcanicæ inſtitutionis rudimenta percepit; & *Joannes Capnio*, aliàs *Reuchlinus* genteSuevus ex oppido Pforczheimenſi oriundus, *homo eruditiſſimus & ſingularis gratiæ docendi*, à quo in altioribus græcæ linguæ præceptis ſimul & in hebraicis meruit poſteà edoceri. Sed & Heidelbergæ in hebræis præceptorem habuit *Judæum* quemdam baptizatum tenuioris fortunæ hominem, ſed doctum, quem poſteà effectus Abbas ad ſe in monaſterium accivit, & quamdiu vixit, propter Deum enutrivit. In primo quoque libro Epiſtolarum Herbipoli ſcriptarum, *Libanium Gallum*, virum in omni doctrina celebrem, vocat *Præceptorum ſuorum optimum & poſt Deum fideliſſimum*, quo duce in Cryptographicis, Cabaliſticis, & ſecretiore Philoſophiâ uſus eſt, ut ſuo ipſe in *Nepiacho* narrat. Non mirum itaque noſtrum maturè ingenium ad græcas potiſſimùm & hebraicas literas excolendum natum & formatum, publicis ſpeciminibus demonſtrâſſe.

Conradus Celtis

Capnio ſeu Reuchlinus,

Judæus baptizatus,

Libanius Gallus.

Ingreſſus ad Monaſter. 1482.

VI. Annum attigerat ætatis viceſimum *Joannes* noſter, dum in Spanheimenſi apud Cynonotos O. S. B. Cœnobio haud procul Stauroneſo ſeu Crucinaco, duodecim verò ab Auguſtâ Trevirorum, & ſex à Moguntia milliaribus diſſito, ſub Venerabili Patre D. *Joanne de Colnhauſen* Abbate ſucceſſionis ordine XXIV. & in obſervantia Burſfeldenſium primo, Sacræ Religionis Benedictinæ habitum, non ſine divini Numinis afflatu & prodigio induit, quod ità contigiſſe prodit ipſe in Chronico Spanheimenſi ad annum MCCCCLXXXII. his verbis: *Cùm ex Heydelberga iter inſtituiſſet cum ſocio ſcholari ad patriam, monaſterium Spanheimenſe, quia in via erat, comite non modò perſuadente, ſed cogente potiùs, viſendi gratia* VIII. *cal. Februarii mane circa horam nonam intravit, factóque* pran-

prandio nihil minus, quàm Religionem cogitans incœptum iter continuaturus recessit, cúmque viarum ignarus ad montem villulæ Bockenaw contiguum ambo venissent, cœpit oriri subitò nivium immensa congeries, densáque tempestas nubium, quæ non solùm viarum tramitem opplevit, verùm etiam facies ex adverso confundens, oculos penè excæcavit. Suadenti ergo comiti itineris reditum ad monasterium, cùm progredi non liceret, Trithemius respondit: Verecundum nimis est redire; progrediamur potiùs quantum possumus. *Verùm præstolantibus eis usque tertio sub arborum tutela finem tempestatis, cùm prorsùs augeretur, iterum Trithemius ad comitem suum dixit:* Revertamur ad Cœnobium oportet: Ecce me ibi mansurum videbis. *Hoc nescio quo inspirante Numine dixit, nihil etiam minus, cùm ea diceret, quàm Religionis introitum cogitans. Invitus igitur, sed necessariò ad hunc locum reversus, juxta verbum suum, quod nesciens dixerat, permansurus,* Henrici de Holzhausen p. t. *Prioris persuasione inductus animum mutavit, & in die Purificationis B. M. Virg.* (in cujus noctis vigilia mundo editus fuerat) *secularem habitum exuit, annorum cùm esset præcisè viginti, pòst in die S. P. Benedicti Novitius factus, eodem anno* 1482. *in festo purissimæ Conceptionis Beatissimæ Virginis Mariæ, cum aliis tribus professus secundam regulam fuit...*

Ejus studia & conversatio monastica.

VII. Factus hoc modo monastices consecraneus, sicuti religiosæ conversationis ità pietatis & prudentiæ omnes explevit numeros, studiúmque cùm primis SS. Scripturarum (quas ab unguiculis *ceu castas animæ suæ delicias* deperierat) & solitudinem cellæ omnibus aliis prætulit, uti ipse in suo Nepiacho hisce verbis commemorat: *Ex eo autem tempore, quo primùm ad Ordinem veni, nihil unquam mihi dulcius fuit, nihil jucundius, nihil suavius, quàm studiis intendere Scripturarum, quibus & tempus non inutiliter expenderem, & mentem in cognitionem summi boni & eorum, quæ scire juvat, sine intermissione pro viribus exercerem. Unde omnes horas, quas mihi de somno, de quiete, de solatio Fratrum subfurari potui, lectionibus & studiis scripturarum cum maximo fervore deputavi, ità ut illum me diem perdidisse turpiter, crederem, in quo non aliquid utile legendo ex libris sanctis didicissem... Hinc tandem usu & consuetudine factum est, ut omnibus deliciis mundi hujus atque solatiis hominum carere facilè didicerim, solo Scripturarum studio, & quæ nascuntur ex illo, meditationibus non minus sanctis, quàm utilibus contentus.* Et alibi: *Harum*, inquit, *occupationum consuetudine & amore mens delectata, ac velut inescata seipsam saltem vel in parte cœpit cognoscere, & à noxiis vanísque cogitationibus, ac discursibus abstinere.* Pulchrè enim & veraciter divus Hieronymus: *Ama*, inquit, *scientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis.* Unde & vetus Poëta canit:

Nil homini melius, quàm si divina legendo,
Figat ibi mentem, quo sibi vita venit.

VIII. Tam plausibili exordio felix de se novellus Religionis alumnus præjudicatum inspiraverat, cùm secuto inde anno 1483. *Joannes de Colnhausen* loci Antistes (*qui multum Trithemii studiis afficiebatur*) consensu & voluntate Domini ALBERTI Sedis Moguntinæ Administratoris ad Seligenstadiensium Monachorum regimen in locum demortui *Reinhardi* translatus est, resignatâ Spanheimensi Abbatia die XXVII. Julii in manus sui Capituli. Quocirca *Henricus de Gelnhausē* eo tempore Spanheimensium Præses, cæteríque Capitulares decretâ ad novi pastoris electionem die XXIX. Julii, per nuntios & literas, absentes more solito convocârunt, præmissóque triduano jejunio & orationibus consuetis, Visitatoribus sibi ab Ordine deputatis *Hermanno* sancti Jacobi prope Moguntiam, & *Conrado* S. Joannis in Rhingavia Monasteriorum Abbatibus ad præfixum diem unà cum *Joanne de Colnhausen* recens in Seligenstadium translato, comparentibus, negotium *Electionis* in Dei nomine ipso *S. Felicis* Papæ & Mart. die IV. cal. Augusti celebrandum inchoârunt. Missa de Spiritu Sancto solemniter decantata convenientes ad locum capitularem Fratres, viam *compromissi*, quæ videbatur tutior, in electione servandam susceperunt, compromittentes in *Hermannum* S. Jacobi Moguntiæ & *Joannem* Seligenstadiensem Abbates; ac tres de gremio, *Henricum de Gelnhausen*, Præsidentem, *Joannem de Dona*, Custodem, & *Joannem de Dreysa*, Magistrum donatorum, ut auditis in occulto singulorum votis coram Notario & Testibus illum in Abbatem eligerent, in quem major & sanior pars sua vota direxisset. Scrutatis itaque suf-

Eligitur Abbas 1483.

per compromiss.

suffragiis, cecidit sors in *Joannem Trithemium*, omnium in Ordine juniorem, neque ut suspicari proclive est, adhuc Presbyterum, utpote qui alterum duntaxat supra vigesimum ætatis añum (e) attigerat, & per octo solùm menses & aliquot dies Professus erat. Quam ob causam, factæ de se electioni reclamâsse pluribus ipse in locis memorat, nominatim in quadam ad Moniales epistola eo tempore conscripta, & in prologo sui commentarii de regimine Claustralium his verbis: *Cùm ars artium sit regimen animarum*, ut dicit S. Gregorius in suo Pastorali, *miser est, fateor, qui antè compellitur docere quàm discat, & viam ostendere aliis, quam ipse nunquam ambulavit. Ecce compellor ego simul discere & docere, & aliorum esse ductor, priusquam fuerim viator, & cum Propheta eligam clamare ad Dominum & dicere*: A, a, a, Domine, nescio loqui, quia puer ego sum. *Puer sum inquam, vitâ & ætate, doctrina parvulus, ingenio exiguus.*

Confirmatur. IX. Publicatâ interim electione omnes unanimiter in eum consenserunt, & decreto electionis propria manu subscripserunt; quo ad curiam Archiepiscopalem directo, ac de more examinato, probatóque, eodem anno in festo Assumptionis B. Virginis Mariæ per *Albertum* Sanctæ Sedis Moguntinæ Administratorem in castro *Steinheim* confirmatus est, præsentibus ibidem *Hermanno* S. Jacobi Mog. *Joanne* Seligenstadiensi, & *Melchiore* Schonaviensi cognatæ nobis disciplinæ Abbatibus. Post hæc Presbyter ordinatus, eodem anno die quinto idus Novembris, quæ fuit Dominica ante festum S. Martini, à *Bertholdo* Pariadensi Episcopo, altefati D. *Alberti* in Pontificalibus Vicario, munus benedictionis accepit in ecclesia S. Jacobi prope Moguntiam assistentibus sibi, ex more pontificalibus indutis, præfato *Hermanno* ejusdem loci, & *Anselmo* Lympurgensis Cœnobii, Abbatibus ab eo rogatis. Quantum verò ab hujus dignitatis ambitu fuerit alienus, quàm eâ sibi impositâ modestus, prodit ipse in locis mox citatis, sed digna cumprimis sunt, quæ huc liberaliùs admetiar verba ex primo Exhortationum libro ipsius deprompta; ità enim perorat in Hom. 2.dæ exordio: *Quotiescunque Fratres charissimi! ad memoriam recordatio illius momenti venit, quando reclamantem & renitentem me vobis indignum constituistis Abbatem, totiens amaritudine cordis mei totus in memetipso concutior, & lacrymas etiam invitus & nolens fundere compellor. Cur ita voluistis Fratres? juvenem me, indoctum & nequaquam idoneum ad militiam quam profitemur, erexistis in ducem, ut mihi docere simul & discere jam sit necessarium, quando nec vitæ perfectio commendat doctrinam, nec ætatis consideratio necessariam pastori adhuc consequitur auctoritatem.*

Benedicitur.

Abbas studia continuat. X. Vocatus igitur tanquam Aaron ad præfecturæ munus, non modò quicquam de prioris studii fervore remisit, quin potiùs auxit, & continuavit tanto ferventiùs, quanto jam liberiùs potuit, nemine ipsi innatam studendi sedulitatem invidente; siquidem & major necessitas ipsum jam ad studium Scripturarum perurgere videbatur, tum ratione dignitatis assumptæ, in qua necesse erat non solùm discere, sed docere, tum verò nê propria eum ignorantia confunderet coram Fratribus suis, quorum aliqui senes, alii revera docti, nonnulli etiam scioli videbantur. Ne igitur in horum conspectu contra normam curæ pastoralis turpiter obmutescere, aut ignarus cum verecundiâ loqui cogeretur, omne tempus, quod ipsi à sollicitudine, & curâ rei familiaris supererat, studio & lectioni Scripturarum impendit, multásque noctes ingenti fervore studendo peregit insomnes, interdiu etiam legendi studium necessario cibo & obsonio præferens corporali. Quin Scripturas bonarúmque artium scientiam tanto deinceps ardore, etiam usque ad quorundam in vicino *Rapophagorum*, ut vocat, invidiam est prosecutus, ut ex corde omni tempore paratus esset Abbatis dignitatem potiùs, quàm studium literarum relinquere. Ità enim ipse Homilia IV. ad Fratres: *Abbas*, inquit, *sum vester, quamdiu voluerit ille, qui me vocavit; si alterum è duobus oporteat, Abbatiam malo dimittere, quàm sancto Scripturarum studio renunciare. Scio enim verè, nihil in hac vita homini claustrali salubrius posse contingere, quàm si divinas cœperit Scripturas veraciter amare.*

Trithemius SS. literarum amantissimus.

Prima scriptionis tentamina. XI. Tanto itaque cùm arderet scientiarum amore, tantáque in literas teneretur assiduitate, sed curta admodum librorum supellectile non parum retraheretur à proposito, incœpit paulatim codices sibi comparare necessarios, legeréque diligentissimè comparatos, quotiescunque tempus dabatur

 &

(e) Videsis *Gall. Christ.* Tom. V. pag. 640.

& otium. *Et quia multum legere, & nihil seligere, negligere est*, tandem anno ætatis suæ XXIII. Christi 1484. ipsa die S. Mathiæ Apostoli honoribus sacra, cogitationes suas, *rudis adhuc* (ut pro sua moderatione loqui amat) *& indigestus scriptor* cœpit literis demandare, non eo quidem tunc animo, quo crederet se suis lucubrationibus alicui profuturum, sed ut sibi vel soli consulens proficeret, dum sanctorum Patrum sententias de occurrente qualibet materia in unum corpus, veluti pulcherrimos lapides ad structuram ineptus magister non satis ornatè comportans pro modulo suo redigeret, quo semper in promptu haberet de quavis virtute aut vitio, quod fratribus suis verbum exhortationis indies more suo proponeret. Ita ipse in prologo libri de regimine claustralium, *cùm nuper*, inquit, *ad regimen animarum insufficiens fuissem assumptus, & factus magister, antequam discipulus essem. . . subiit animum aliquid colligere, & de sanctorum promptuariis mendicare, ut loquens habeam ad manum quod placeat audientibus.* Alias hujus sui consilii causas profert in epistola ad Rogerium Sicambrum: *ut* nempè, *dum hæc ageret, vanis & inutilibus vel etiam noxiis cogitationibus viam præcluderet, & ingenium usu ad quamdam facilitatem exerceret.* Unde alibi: *dabit mihi, sicuti confido, in scripturis exercitatio usum, & continuata scribendi sollicitudo profectum*... Est enim calamus occultus quidam magister, docétque discentem prope inadvertentem, & ut Cicero ajebat: *diuturna observatio notandis rebus facit artem.* 2. de Divinat. Cura ergo illi prima fuit nudas Patrum sententias excerpere, & in locos communes juxta materiæ ordinem, tanquam lapides futuri alicujus ædificii, congerere; sed cùm ista farrago, quasi murus sine cæmento, distorta & nulla æqualitate videretur sursum erecta, calcem suorum quoque verborum cœpit interponere, & ad instar novi artificis murum æquata jam superficie continuare. Hinc tempore usúque factum est, & ut in dicendo successivè proficeret, & componere *Orationes* primò, tum *Epistolas*, postea etiam *Tractatus* pro sua devotione, absque crebra Doctorum allegatione, styli exercendi gratia inciperet. *Ex ejus Nepiacho.*

Locos communes congerit.

Exercitationis profectus

XII. Profuit autem illi plurimùm *pucrilis ista*, ut vocat occupatio, in qua non solùm ductu Præceptorum, sed imitatione quoque & longa consuetudine pro suo exercitatus modulo, tam facilis ad quælibet occurrentia dictanda factus est, ut omnes etiam doctissimi de ejus orationis facilitate, seculo adhuc barbaro mirarentur, & qui eum scribentem tempore quocunque non præmeditata viderunt, fluere orationem potiùs quàm scribi asserent. Maluit verò in didacticis argumentis sermonem pulvere, sed erudito oblitum, quàm cerusca & pigmentis incrustatum. Sic namque ipse: *Eloquentiam*, ait, *non quæsivi, nec ornatum sermonis nitidum curavi, propterea quod Monachus claustralibus scribere simplicibus, non eruditis, statui, & animos ædificare potiùs quàm mulcere auditum legentium optavi. . . Monachorum quippe est non verba ornare, sed opera, mentem potiùs componere, quàm dictionem, curare ne oberret ratio, non oratio.* Idem ferè repetit in Oratione VII. ad Abbates his verbis: *Nitorem coruscantis eloquentiæ in orationibus à me habitis nunquam adhibui: interruptrices sententiarum*, *quas* introductiones locales *nonnulli appellant, usque ad invidiam omisi, ne vel simplicioribus sensum necessariæ admonitionis politiore tractatu occulerem, vel memoriam nimia locorum assumptione perturbarem. Mentes enim auditorum meorum ad internam compunctionem divinúmque amorem comoveri semper plus optavi, quàm vel in mei admirationem, vel in amorem scientiæ secularis. . .* Cur autem planam, lucidam, & allegationibus vacuam scribendi methodum aliis suo tempore usitatis prætulerit, indicat in exordio orationis quartæ. Cæterùm non satis fuisse elegantis ingenii viro veritate & rerum majestate suos oblectare lectores, nisi etiam dictionis venustate & stylo facundissimo, tinnulóque eosdem afficeret, testantur accurata, quæ adhuc juvenis protulit opuscula, in quibus omnino sermonis puritas cum gravitate doctrinæ ita videtur concertare, ut etiam *Hortensius* in ejus comparatione deficeret, qua quidem de re ipsum collaudans *Rutgerus Sicamber* hanc sui judicii rationem reddit: *Quia suas*, inquit, *cogitationes scriptis mandare, nec eas ordinare, neque efficere quadam suavitate & dulcedine tales, ut auditores lectorésve demulceant, hominis abutentis & otio, & literis. Sed Tritthemio stulta videbatur præsumptio, materia despecta, pulchram velle depingere formam*; Ideò utrumque studuit combinare, non tamen adeò scrupulosè, ut

scribendi facilitas

& styli ratio,

ut in brevia maluisset incidere & syrtes, quàm dictionem protulisse non rectam.

Vigilantia in studiis.

XIII. Quamquàm verò primis additæ præfecturæ annis *Trithemius*, ut dixi, multis premeretur angustiis, ipsáque exterior rei familiaris occupatio, & loci inopia, sæpiùs eum à salutari studio retraherent Scripturarum, & animum contra voluntatis propositum aliorsum transponerent, attamen ille omnes horas ab aliis negotiis vacuas sic porrò impendit, *ut noctibus atque diebus in exercitio boni operis semper vigiliam mentis summa cum devotione perageret, nullum tempus otiosum vel feriatum sibi præterire fineret, nunquam ab occupatione vel lucubratione languidus cessaret.* Quippe hanc ille sibi cum D. *Hieronymo* præfixerat vivendi normam, *ut orationem lectio exciperet, oratio lectionem terminaret.* Subinde etiam rei familiaris curas seponebat, ut studiis & lucubrationibus commodiùs insistere posset. Probant hoc ipsum ea, quæ in nuncupatoria Sermonum ad Fratres comemorat his verbis: *diebus tantummodò festis atque Dominicis mihi ad scribendum conceditur otium, in quibus ob Dei reverentiam nullas soleo admittere causas rusticorum. Interdum etiam post decantatas ex consuetudine laudes matutinas, quod reliquum est noctis, studio literarum soleo impendere, & aliquid pro fratrum meorum institutione, prout possum, lucubrare... & ne frustra locum videar occupare Pastoris, quod noctibus lucubravi, soleo post nonas loco regularis studii dicere, & coram fratribus in conventu ex chartula recitare. Experior enim, quòd hæc mea sollicitudo non solùm fratribus ad ædificationem proficit, sed etiam mihi ad dictandi peritiam conducit.* Huic rei argumento sunt ea, quæ è primis ipsius ingenii fœturis superant specimina, *Homiliæ & Sermones* verè melliflui, quibus non modò fratrum suorum animos in unitate pacis & disciplinæ conservavit, sed plures alios erudivit ad justitiam, & ab iniquitate plurimos avertit.

Obtrectatorum cavillationes

XIV. At enim tametsi suos in sacra observantia jugiter instituerent monachos; nihil de cura temporalium, nihil de sollicitudine pastorali ob lucubrationes remitteret, fuêre tamen nonnulli, qui obstipo capite ei succenserent, ejúsque studiis usque ad invidiam obstreperent, ARATOREM *se malle habere Prælatum*, *quàm* ORATOREM *cavillantes. Immò* quod narrat ipse Homilia IV. *Visitatores in suam trahere sententiam tentaverunt, cupientes, me illorum hortatu in abnegationem traducere scripturarum, ut Ruricolam facerent, & porcorum curatorem potiùs quàm animarum... Sed frustra*, pergit ipse, *conantur divinum impedire oraculum, quo impellente omnes mundi honores atque divitias, quamdiu vixero, studiis postponere decrevi scripturarum... Scio enim verè, nihil in hac vita homini claustrali salubrius posse contingere, quàm si divinas cœperit scripturas veraciter amare. Quisquis vestrûm hanc institutionem meam sequi voluerit, me ducem itineris pariter & comitem habebit; qui autem sequi discentem contempserit, docentem nihilominus audire compelletur vel invitus. Hæc dixerim in eos, qui terrena sapientes & caduca, timorem Domini à se abjiciunt, qui omnia penè ignorantes, discere contemnunt.* Ita ipse in laudata Homilia. Tum verò in prologo commentarii in Regulam *S. P. Benedicti*, adversùs eos, qui asserebant, *ipsi non licere Regulam exponere, aut aliquid scribere*, fervidior assurgens: *Dicas mihi*, inquit, *detractor malevole! Num Abbati liceat fratribus suis prædicare verbum Dei an non? Quod si responderis;* liceat omnino, & necessarium est. *Interrogo te, cur hunc quem facit sermonem, cum labilis sit memoria humana, non debeat conscribere in charta? Ad hoc quippe usus literarum inventus est, quatenus hominibus res gestas verba prolata ad memoriam reducant. Quid ergò laceras me hominem, qui meam excolo devotionem sine alicujus nocumento? Si enim mihi docere licet fratres meos, & regulam eis juxta constitutiones SS. Patrum verbotenus explicare, quare non licebit & mihi scribere quod sentio? Obsecro te, quicunque es, non sis mihi molestus; te non offendi; si legere mea dicta piget, detrahere quoque pudeat. Hæc contra æmulos dicta sufficiant.*

Ejus molestiæ reliquæ.

XV. Threnodias texere videbor, si cæteras, quas primis quidem jam tum aditæ Abbatialis præfecturæ annis sustinuit molestias & simultates, fusiùs prosequi voluero. Paucis ipse multa complectitur, dum Homilia 2.da *in isto*, inquit, *jam triennio satis experior, quantis sum miseriis involutus, dum omnium vestrûm portare infirmitates solus ipse compellor, & à nemine infelix ego supportor.* Unde jam tum minabatur se Abbatiam dimissurum citiùs, quàm studia sua, subinde illo usus paradigmate: *Monachi reprobi non meren-*

merentur Abbatem habere bonum. Hinc & in quadam ad *Joannem de Colnbausen* antecessorem suum epistola anno 1486. data prope illacrymans: *Nescio*, inquit, *sub quo sydere infortunato monasterium istud Spanheimense constet exstructum, quòd Abbas in eo moritur rarus, sed omnes pene tædio affecti, jam fermè ab annis septuaginta, sicut ex annalibus reperi, spontaneâ voluntate cesserunt, fratrum nempè injuriis malè oppressi, quæ quidem super me quotidie omnia duplicantur.* Plura possem referre similia, ni pudenda memorare pigeret. Erant autem viri quidam probi, & timorati, qui eidem sedulò persuaderent invidiam æmulorum minimè pertimescendam, dicentes: *Volupe invideri, at invidere probrum esse ingens.* Hos inter Trithemii fautores præcellebant laudatus *Joannes Seligenstadiensis* Abbas, *Conradus de Rodenberg* S. Joannis in Rhingavia Antistes, & *Melchior* S. Floriani in Schonavia, viri maturi & eruditi. *His*, inquit ipse, *ac quibusdam aliis adjutus invidiam latrantium canum surda aure transivi, quousque tam multorum patrocinio suffultus etiam superavi, & evici penitus, ut visio tabularum ante plures annos verificaretur ostensa... Ex ejus Nepiacho.*

Fautores studiorum.

Parta ex eruditione & scriptis fama.

XVI. Eas itaque, quas dixi, prætergressus molestias, secutis inde annis, ubi jam firmata virum fecerat ætas, præclaram sanè non tantùm ex alienæ eruditionis opibus congerendis excitavit sui nominis apud omnes existimationem, sed etiam ex locupletissimis proprii ingenii doctrinæque gazis eam longè latéque reddidit adeò illustrem, ut utrarumque opum splendore illectos mox doctissimos homines non modò ex Germania universa, verùm etiam ex provinciis longa interrcapedine disjunctis, visendi magni animo & corpore TRITHEMII, spectandíque literarum thesauri apud Cynonotos, gentem obscuram retrusi & defossi, percupidos dietim propè exciverit, totíque deinceps orbi erudito stuporem pepererit & admirationem, quando inter summas rei familiaris angustias, & *furentes*, ut loquitur, *rerum mundialium occupationes*, ac creberrimas ad diversa monasteria profectiones, tot tamen subitò librorum tractatuúmque, quasi superfœtante semper alvo effudit partus, ut mirum sit, ei vel exscribendorum, minióque, utì consueverat, exornandorum, otii satis suppeditavisse. Sicut autem doctrina & eruditione quasi lumen aliquod, cæteris extinctis, suo ævo eluxit, ità summam dedit operam, non solùm ut sacras familiæ Benedictinæ, quam profitebatur leges, ritus, historias ac universam religiosæ vitæ & disciplinæ panopliam scriptis illustraret, sed etiam ut artium liberalium, ac sacrarum maximè Scripturarum studia, prioribus seculis quasi abacta & proscripta tum in Ordine Benedictino, cùm in orbe Catholico universo pristinum recuperarent nitorem, istud demùm suo quasi jure promeritus, ut non tantùm *Multisciis ac Polygraphis*, sed & summis Heroibus literariis, primísque renascentium per Germaniam literarum instauratoribus adscribatur socius ab eruditissimo Literatorum censore RICHARDO SIMONIO *Bibl. crit. Tom. IV. Epist.* 21. Cui consonat Andreas Thevetus in elogio Trithemii ità rescribens: *Je puis l' appeller une phare eclairante de son âge, auquel les lettres demeuroient ensevelies, & est un de ceux, qui prémier les a resuscitées & élairées.*

Ejus animi & corporis dotes

XVII. Elucebant autem eo in viro omnia requisita, quæ & hominis literati, & boni Præsulis esse solent: vitæ sanctimonia, morum integritas, prudentiæ decus, judicii dexteritas, laboris amor, animi constantia, disciplinæ regularis studium, conversandi facilitas, pastoralis sollicitudo, & in peragendo officio assiduitas. Erat tam eleganti aspectu, tam placido ornatus eloquio, vultu tam ad omnem humanitatem, suavitatem ac modestiam composito, ut intuentium animos in sui raperet admirationem simul & amorem. Hanc externam corporis speciem interna animi compositio indissolubili nexu comitabatur, támque ornatè cohonestabat, ut nihil in ipso nisi excelsum, nisi majestuosum, nisi summo Prælato dignum elucesceret. Internam animi gravitatem exprimebat in dictis & factis maturitas non Religiosis modò, sed etiam secularibus reverenda & metuenda, eo usque, ut in ejus præsentia homines cæterùm dissoluti & levissimi, quasi quodam numine intus violenter prohibente, non nisi honestatem & modestiam potuerint exhibere. *Omnia ejus verba erant ratione, & utilitate referta, sale condita, & quadam auctoritatis majestate veneranda; caritas enim Dei, quæ in ejus pectore fervebat*, nullum exire *verbum otiosum vel inutile permittebat.* Jocosus quidem interdum erat, nunquam

verò

verò dissolutus, ipsámque hilaritatem ita temperabat, ut ridenti risum nemo crederet. Cujus quidem rei testimonium adfert *Rogerius Sicamber*, Canonicus claustralis in Hagen, Trithemii familiaris, in sua ad eum Epistola his verbis: *Scripsi nuper quoddam prognosticon jocis & facetiis plenum, quod multis placet, sed quoniam tua censoria severitas jocos aspernatur universos, non integrum judicavi ea mittere ad te, qui maturitate vitæ atque verborum nimium esse nugis formidabilis soles...* Confer. *Epist. 2. & 16. libro 2. & Conradi Celtis Carmen.*

Regendi dexteritas

XVIII. Hanc maturitatem morum sequebatur majestas & authoritas regendi, ut non tantùm destinatione divina, sed humana quoque & naturali dispositione ad supremum monasterii regimen factus videretur. Qualem verò se se in officio exhibuerit, ipse luculenter nos edocet, dum boni Antistitis dotes, adeóque suas hisce coloribus depingit Homilia XVI. *Abbas*, inquit, *se monachis suis dignum in omnibus studeat exhibere pastorem, qui oves Christi sibi commissas verbo pascat & exemplo in omni mansuetudine charitatis. Non conturbet fratres sine justa & rationabili necessitate, non sit contemptor sanctæ communitatis; dispensatorem se rerum monasterii agnoscat, non dominum. Non sit divisor subditorum suorum, non turbulentus, non importunus, non tyrannus, sed amator eorum sincerus, sermone placidus, moribus lenis, & integer, conversatione sanctus, conscientia mundus, mente in Deum semper devotus. Curam gerat animarum sibi commissarum omni tempore sollicitam, & nihil eorum negligat, quæ ad salutem eis videntur posse conducere. Non se propterea in altum extollat, quoniam rector aliorum positus est, sed meminerit sibi tanto metuendum amplius, quanto ad reddendam pro omnibus rationem in tremendo Dei judicio certissimè est obligatus. Superbos, rebelles, & contumaces, quasi dominus corrigat; humiles, & obedientes, & dirigibiles, ut pater mansuetissimus benignè foveat, & unicuique sine personarum acceptione jus suum sapienter distribuat. Matrem se ac nutricem monachorum semper existimet; & ideò quos mansuetudine potest ad meliora reducere, importunis verbis, & duris invectionibus non debet exacerbare. in suis discat infirmitatibus quemadmodum oporteat eum subditis misereri. Bonus enim pastor animarum esse non potest, qui necessitatibus infirmantium subditorum ex animo compati dedignatur. Ille verò bonus inter Monachos Abbas fieri potest, qui se personis infirmantium ita novit comparare, ut quotiens aliquid frater ab eo postulat, personæ formam in se postulantis assumens in corde suo dicat:* Quid mihi fieri vellem in hoc negotio secundùm rectum judicium rationis, si essem in persona postulantis? *Enim verò si Abbas imaginetur se subditum, nullum à se dimittet abire contristatum...* Et infrà fratres suos alloquens: *Audistis*, subdit, *qualem ego me vobis debeam exhibere pastorem; quod utrum faciam nec ne, vos ipsi meliùs, quàm ipse, judicabitis... Neque enim pastorem me malum confido, quippe qui nihil magis quæro, quàm fraternam in omnibus nutrire & amplificare charitatem.* Hæc ille Hom. XVI. & XX.

Prælatorum typus.

Cura pro monasterii commodis.

XIX. Tot igitur & tantis cùm fulgeret tam corporis, quàm animi dotibus & prærogativis, non literis modò (*quod Mysantropi quidam faciunt*) sed cumprimis Abbatiæ suæ commodis, laudibúsque & decoribus nervos adeò feliciter & strenuè intendit, ut ex luteâ lateritiam, ex ignota famosissimam brevì reddiderit. Eò namque omnem statim curam & sollicitudinem appulit, ut quæcunque ejus tam in spiritualibus, quàm in temporalibus incrementum concernerent, solerti studio perageret. Et primis quidem sui regiminis temporibus, *curtem in Nosbach* à centum & ultra annis oppignoratam, aliáque prædia ære alieno, & oneribus variis ab olim prægravata, multis laboribus & impensis redempta ad possessionem Monasterii maximam partem reduxit. Multa ædificia collapsa, aut ruinosa instauravit; Hypocaustum hospitum, Triclinium fratrum, conclavia, promptuaria, cellas & alia id genus plura construxit; Horreum quoque ex solido lapide à fundamentis ad summa tecta eduxit; Ecclesiam multis clenodiis & ornamentis ditavit, sacella & altaria erexit; Sanctorum reliquias quamplurimas & notabiles sacrario intulit; Campanas, organum, exedras & similia, quæ in digitos mittere & sigillatim censere longum foret, fieri fecit. Toti denique monasterii fabricæ senium detraxit, ac in novam, eámque elegantiorem formam plenè comutavit, utì fusiùs per partes eundo commemorat Chronicon Spanheimense.

Sollicitudo in spiritualib9.

XX. Nec minor illi pro spiritualibus & regularis disciplinæ cultu sollicitudo fuit. Nil quippe antiquius, nihil

hil altiùs cordi infixum habuit, quàm ut sanctam illam Bursfeldensium observantiam recens in suo Cœnobio implantatam excoleret, & florere ac frugescere uberiùs faceret. Utque exemplo aliis præiret, omnes ipse reformati canonis apices exactè custodire, tum subditos per singulas ejus periodos ducere, atque ut presso pede vestigia tererent, indefessa pastoralis vigilantiæ curâ hortari sollicitus fuit. Hinc doctrinæ opportunitate & constantia infirmos confirmare, vacillantes consolidare, depravatos convertere, verbum vitæ in æternitatis cibum alendæ familiæ continuò dispendere, omnésq; & singulos opportunè, & importunè, publicè, ac privatim, fortiter & suaviter ad cultum veræ sapientiæ excitare quotidiana *Trithemii* exercitatio fuit. Et quamvis, ut ipsemet deplorat, sementem sæpiùs in petras & arida pectora sparserit, nullíque minùs, quàm filiis suis placuerit, ipse tamen ceu fidelis servus & prudens in officio constans perstitit, bonísque operibus & studio jugiter insudans suæ pietatis & doctrinæ splendore subditorum deformitates & vitia sic porro obumbravit, texítque, ut cœnobium Spanheimense velut schola eruditionis & disciplinæ ubique eluceret, ac elegantioris literaturæ cultores isthuc gregatim acciret. Et verò TRITHEMIUM ipsum quod attinet, luculentum planè de irreprehensibili ejus conversatione & internæ perfectionis studio testimonium præbet *Joannes Centurianus de Clusardia* parochus in Tritenheim, qui biennio sub ejus magisterio pro discendis græcis hebraicísque literis, salutaríque scientia Scripturarum haurienda in Spanheimensium contubernio versatus, *nihil*, inquit, *unquam videre potui, nihil audire de Te, quàm sanctum, integrum & religiosum. Sed in tanta te vidimus puritate conversantem omni tempore, ut satis miraremur. Cæteris dormientibus, tu in sacro Scripturarum studio vigilabas, semper aut legens, aut scribens aliquid pro communi utilitate multorum. Nemo te unquam reperit otiosum, nemo comessationibus, aut potationibus vacantem audivit, nemo risu aut levitate aliqua te vidit dissolutum, cum mulieribus loquentem aut conversantem, unde mali posset oriri suspicio, nemo te unquam invenit. Hæc ille Epist. 16. Libr. 2. famil.*

ejus conversatio.

FamaMonasterii excitata

XXI. Tali ergò prælucente sydere reflorescere mox omnia, ac in tantum locus hic alias obscurus & vicinis vix notus increbrescere cœpit, ut deinceps velut omnis eruditionis & disciplinæ seminarium haberetur. Quippe cujus vel *parietes muti*, ut habet Chronicon Spanheimense, *plus continuerint doctrinæ, quàm aliorum pulverulentæ Bibliothecæ*. Et de fama quidem hujus monasterii per Trithemium excitata locuples testis est *Joannes Godfridi* pastor in *Mandal* vicino Abbatiæ oppido in epistola ad Trithemium, quæ est 16. libr. 2.di ubi: *Quid*, inquit, *erat Spanheim, antequam Trithemius esset in eo? aut quis nomen ejus procul audivit? certè nihil erat, & nomen ejus obscurum, in tenebris abjectum latitans & incognitum; Trithemius verò sua eruditione & lucubrationibus nomen illustravit Spanheimense, fecítque in toto mundo cum ingenti gloria inclytum, quod antea penitus fuit incognitum. . .* Idipsum *Theodoricus* Fuldensis Monachus pluribus statuminat in *Epist.* 54. ejusdem libri his verbis: *Quid enim fuit monasterium Spanheimense, priusquam vestra Paternitas reverenda eidem præficeretur? in obscuro latebat & in tenebris, ita ut ultra decem milliaria in circuitu nominis ejus nulla æstimatio ac notitia haberetur. Reddidistis illud vestris lucubrationibus longè latéque gloriosum & notum, ita, ut sicut vidi per memetipsum, qui ultra triennium sub vestro magisterio militavi discipulus; quod Gymnasio Parisiensi in Gallia, Lovaniensi in Brabantia, Tubingensi in Suevia, ex Italia quoque & Alemannia, alísque remotioribus terrarum locis quammulti viri doctissimi, Principes quoque & Pontifices excitati fama nominis vestri certatim confluebant in Spanheim. . . Confer Epist. 2. libr. 2. & Chron. Spanheimense.*

XXII. Sed nihil adeò illustre hoc effecit monasterium, quàm magnifica illa & planè incomparabilis BIBLIOTHECA quà manuscriptorum, quà arte chalcographica recens Moguntiæ tunc reperta pressorum codicum congerie adeò referta, nulla ut per id temporis in Germania extaret, quæ cum hac de palma contendere posset. Ita enim ipse suo in Nepiacho: *Nec vidi*, inquit, *in tota Germania, neque esse audivi tam raram, támque mirandam Bibliothecam, licet plures viderim, in qua sit librorum copia tanta non vulgarium, neque communium, sed rarorum, abditorum, secretorum, mirandorúmque, & talium, quales alibi vix reperiantur.* In epistola item ad *Joannem Damium* inter editas à Fre-

insignis Bibliotheca, ejúsque celebritas,

à Frehero 47. *In omni*, scribit, *facultate scientiarum multa volumina comportavimus non solùm impressa, sed etiam in pergameno scripta complura pretiosa & rara, ut confidenter ausim dicere, in tota Germania similem non esse Bibliothecam, in qua tot rara, & pervetusta reperiantur volumina in omni varietate scripturarum tam divinarum quàm secularium; diversarum quoque linguarum Hebraicæ, Græcæ, Latinæ, Chaldaicæ, Arabicæ, Indianæ, Ruthenicæ, Tartaricæ... Taceo reliquas consultò, quæ nostris utuntur characteribus, ut Italicæ, Gallicæ, Bohemicæ ac similes. . . .* Idem ferè refert in literis ad *Joannem Brachtium*, ad *Jacobum Kymolanum*, ad Conventum Spanheimensem, in Chronico Hirsaugiensi, & alibi passim. Sed insuper audiendus ea de re *Mathæus Herbenus* Trajectensis, qui anno 1495. ad *Trithemium* digressus, & ab eo in admirandam illam Bibliothecam deductus, hoc de eo posterorum memoriæ consignavit elogium: *Demiror*, inquit, *unius hominis in tam variis monimentis consequendis exactam diligentiam, atque vehementer obstupesco, cùm in tota Germania non existimaverim tantum peregrinorum voluminum extitisse. Nam quinque linguarum sermone & charactere à se longè distantium libros in codicibus perantiquis illic reperi, quos Trithemii vigilans studium, non sine multo sudore comportavit. Hoc igitur modo fulcitam inveni Spanhemensem Bibliothecam. Neque eam solùm, verùm etiam parietes totius domûs abbatialis (quæ ampla est) & testudines camerarum, græcis, hebræis, latinis versibus characteribúsque decentissimè ornatas aspexi. Quam ob rem ego quoque ita mecum reputo: si in Germania nostra sacra aliqua græcáve academia sit, ea Spanhemense Cœnobium est; ubi plus eruditionis concipere possis ex parietibus, quàm ex multorum aliorum pulverulentis atque librorum inanibus Bibliothecis. Quidquid enim antiquitatis & eruditionis Germania in libris habere potest, Monasterium Spanhemense Trithemio Abbate procurante possidet.* Hæc ille, & plura *Wolfgangus Tresterus* alibi referenda. *Thesaurum* sanè *inæstimabilem* vocat *Hermannus Hermes* in fasciculo juris publ. Cap. 26. n. II. *Cujus*, inquit, *manuscripta ad 80. millia coronatorum æstimata, sed belli injuriâ distracta, perdita & corrupta sunt hæc omnia, & chartæ pretiosæ equis loco straminis subjectæ fuerunt.* Hi nempe prætensæ reformationis fructus.. Ejus porro Bibliothecæ residua primùm Heydelbergensi palatinæ illata sunt; hanc verò demùm *Maximilianus* utriusque Bavariæ Dux spolio ereptam *Gregorio XV.* Pontifici Trophæum misit anno 1623... *Vid. Eggs Pontificium doctum pag.* 855.

XXIII. Vix autem quatuordecim volumina, eáque parvæ æstimationis, & minoris ad solidam eruditionem utilitatis à se reperta esse perhibet ipse *Homilia VII.* ubi suos alloquens Monachos: *cernitis*, inquit, *hujus Cœnobii Bibliothecam omnem, quæ olim fuit insignis & magna, per deformatos ante nos Monachos usque adeò distractam, venditam & alienatam, ut ultra quatuordecim volumina non fuerint hìc à nobis inventa.* Tum causas prætexens, cur eo tempore plures non posset coëmere codices, subdit, *industria quidem impressoriæ artis nuper apud Moguntiam inventæ multa quotidie volumina producit in lucem, sed comparare nobis omnia nequaquam est possibile, qui adhuc maxima deprimimur egestate.* Quocirca suos graviter admonet & hortatur, quatenus ad honorem Dei scribendis voluminibus quàm diligenter laborent: *necessitas namque*, inquit ibidem, *nos urget libris scribendis cum diligentia intendere, si cupimus habere ad manum unde nos mutuo possimus in studio spirituali utiliter occupare.* Hæc scribebat *Trithemius* in ipso suæ præfecturæ exordio. Cùm autem aliquamdiu jam Abbatis munus sustinuisset, exarato rerum suarum *Nepiacho* Antecessorem suum *Joannem de Colenhausen* promerito condecorans encomio, ob triginta codices ab eo comparatos, quòd plures non congesserit, causam adfert duplicem: *Quoniam*, infit, *& nimia eum paupertas in principio reformationis Bursfeldensis oppressit, & raritas librorum propter impressoriæ artis novitatem pretium auxit...* Dein sibi de meliori sorte adplaudens: *Ego autem*, inquit, *cùm Deus paululum auxisset mihi substantiam, & multiplicatio Typographorum pretium libris minuisset, magnam successivè copiam comportavi.* Sciebat nimirùm summus ille Vir literas non modò ad virtutes reliquas conducibiles, verùm etiam Monachis præsertim ad benè beatéque vivendum esse necessarias, *ne vel ignavia torpeant, vel inerti otio languescant.* Unde subdit: *Laboris monasticæ institutionis exercitium, lectionis & orationis studium, & diligens custodia vigiliarum, vera sunt*

Status Bibliothecæ ante Trithemii tempora.

sunt incitamenta virtutum. Literis verò bonísque artibus excolendis nullum esse validius præsidium, quàm optimam Bibliothecam, vulgata eloquitur paræmia: *Haurit aquam cribro, qui discere vult sine libro.*

Trithemii in libros amor

XXIV. Fatetur verò Trithemius se tanto in literas & libros flagrâsse studio, ut nunquam cessaverit, vel altero saltem fatigari potuerit, quominùs animum secutus suum, quidquid in mundo scibile est, scire percuperet; Hinc libros omnes quos vidisset, vel audivisset formis excusos, *quantumlibet etiam pueriles & inconcinnos*, habere ac legere pro summis deliciis computabat, memor utique illius, quod *Plinius* librorum helluo dicebat: *Nullum esse librum adeò malum, qui non aliqua ex parte prosit.* Qua de re ipsum commendans *Wolfgangus Treslerus* sancti Jacobi Moguntiæ Cœnobita iisdem diebus clarus, nihil fuisse ait, ex omnibus scitu aut lectu dignis, quod ipsum quovis modo aut latere aut fugere posset. *Unde quoque actum*, inquit, *ut omnium ferè Auctorum volumina, qui quod eruditioni proximum foret, scriptitavissent, in unum, ut ita dixerim, alvearium congregans grandem mirandámque viris eruditis Bibliothecam instruxerit, quæ & diligentiæ ipsius erga studia literarum specimen monumentúmque in posteros foret dignissimum, virísque doctis ac philobiblis demirationis idolum quoddam grandiusculè obstupescendum. . .* Atque utinam! laudabilis hujus studii, curæque & diligentiæ Trithemianæ exemplum plures cœnobiorum præfecti (quoniam & ipsi musis præesse debent) ad se pertinere sapienter perspicerent, numósque aliàs malè tuburcinandos, æquè ac industriam, optimis quibusque libris in suos & aliorum usus comparandis studiosiùs conferrent, probè gnari felicitatem & gloriam monasteriorum, utì & disciplinæ regularis vigorem quàm maximè ex bonarum artium cultu pendere, quemadmodùm noster passim inculcat, nominatim verò cap. XIV. opusculi *De laude Scriptorum manualium*, ubi lepidos quosdam sui temporis Abbates nummorum quàm librorum magis studiosos sibíque infestos redarguens: *Ecce*, inquit, *tu aurum & argentum congregas, agrum agro copulas; & malum non judicas, sed dicis:* pecunias colligere pro instanti fratrum necessitate providentiæ est, & in futurum recondere, justæ rationis; libros autem tam innumeros emere, non providentiæ sed curiositatis est. . . *O! Imperator cupiditatis, ô! avaritiæ Princeps! quid honestatis non oppugnat ignavia tua? quid non corradit sæva cupiditas? ut amatores sacræ scientiæ vituperes, avaritiam commendas. Ex abundantia cordis tui os loquitur, & quod sapientiæ adversarius sis, tuus sermo testatur. Non est, quam simulas, providentia, sed avaritia, non fratrum necessitas, sed auri cupiditas.* Odisti disciplinam & sermones Domini projecisti retrorsum, *& quasi de insigni justitia gloriaris, dum tuo luxui & perituris vanitatibus ipsam monasterii substantiam prostituis. Quid igitur nobis de copia librorum insultas? cur sanctum, & necessarium in Ecclesia studium condemnas. Bonum est constanter ausim dicere, & multos & bonos in cœnobio habere codices, quibus fratrum promoveatur studium, etiamsi omnes legere non sufficiant. Secularium quoque auctorum volumina à monachorum Bibliothecis non sunt repellenda, sine quorum notitia divinos libros non æstimo quemquam perfectè intelligere posse. . .*

Imitandus proponitur

Notatus de Bibliomania se ipsum vindicat.

digressio ad Abbates

XXV. Hæc & plura *Trithemius*, quibus suum erga libros studium egregiè vindicat, & festivos Abbates illos suo sale commodè defricat, qui cæterà in perituras vanitates effusi, tunc demùm, ubi de libris in suos & aliorum usus comparandis agitur, de parcitate cogitant, longè profectò à spiritu sacræ Regulæ alieni: Maximam enim Divo Patri *Benedicto* insedisse curam, ut in quovis monasterio communis Bibliotheca, *quæ est pabulum mentis benè institutæ, & exercitatio animi ingenui*, studiosè adornaretur, idonei testantur auctores; nec hujus rei divinando fit conjectura, siquidem sanctissimus Patriarcha neminem filiorum sine suo codice & graphio velut summè necessaria armatura in sacræ monastices arenam dimittere voluit. Et verò longè honestius esse ac viris ad sacrorum ministerium vocatis dignius, hanc verè laudis viam insistere, atque in Bibliothecarum instructionibus, quàm in magnificis substructionibus, spectaculis, epulis & innumeris aliis perdendarum opum instrumentis sumptus facere, nemo sanæ mentis facilè negaverit: quidquid enim hìc impenditur, in commune bonum seræ etiam posteritatis cedit, cùm cetera vel perituræ voluptati, vel inutili vanitati, cum rei sacræ detrimento impendi soleant. *Quanto autem gloriosius*, inquit Clemens Alexandrinus, *multis benè facere,*

quàm

quàm magnificè habitare? quanto prudentius in homines, quàm in lapides & muros impensas facere? Atque aureum hoc monitum tanto studiosius assequi deberent Prælati, quòd multis jam suorum experimentis cognoverint, quantum ad promovendos Religiosorum animos momenti habeat verus & non adumbratus rei literariæ & librorum amor; quàm parùm verò ad monasterii alicujus celebritatem, gloriam & splendorem; aut disciplinæ regularis decorem & stabilitatem faciant sumptuosa ædificia, excelsi parietes, atria longa, insanæ substructiones, & pretiosa supellex, nisi doctrina & eruditio, ac quæ felicitatis mater est *sapientia*, & nutrix *virtus* sedem in iis collocaverint. Quid enim sunt vel amplissima Cœnobia sine viris religione ac doctrina præstantibus, nisi dealbata vivorum hominum sepulchra? *Et quid quæso*, inquit Trithemius, *miserabilius Religioso Sacerdote indocto? qui licèt nullum prædicationis officium habeat, ratione tamen suscepti ordinis ad scientiam obligatur scripturarum.* Sic scribit Homilia quarta, digna quidem ut tota attentè legatur. Sed ista fortean prolixiùs ac odiosiùs, quàm ut delicatioribus quorumdam palatis arrideant. Nunc qua porrò industria, quibúsve mediis ad ampliorem ejusmodi Bibliothecæ instructionem pervenerit Trithemius, paucis dispicere lubet.

Quibus mediis usus sit in congerenda Bibliotheca

XXVI. Neque enim hîc facimus cum illis, qui credunt Trithemium, ut Bibliothecam suam, quam jugiter in oculis habebat, quotidie locupletaret, in coëmendos insanis sumptibus libros omnem monasterii substantiam dilapidâsse, ac propterea suorum simultates in se concitâsse. Quibus ipse mediis in ea congerenda augendáque usus sit, luculenter exponit, tum *Homiliâ VII*. cùm in suo *Nepiacho*. Labores nempe extra monasterium propterea suis minuit, *ne gravius malè operando peccarent*, & injunxit ipsis opus manuale, *libros sacræ lectionis scribere, ligare, scribentibus aliis necessaria præparare, & similia, quæ cum tranquillitate mentis & corporis intra monasterii septa possent perficere.* Quo quidem salubri, & nunquam satis laudando opere pluribus egregiis manuscriptis codicibus aucta est Spanheimensis Bibliotheca. Sed & præterea hanc ille sibi inter alias rationem proposuerat, ut ubicunque visitabat cœnobia, omnium Bibliothecas studiosè perlustraret, librorúmque indices diligenter evolveret, in quibus si quid, quod priùs non haberet, reperit duplicatum, id vel dato civili pretio, aut altero volumine impresso, quale postulâssent inventi codicis possessores, in compensam surrogato, ut sibi contingeret, agebat. Opuscula etiam à se typis edita pariter cum Bibliopolis, typographis, philobiblis, aliísque rei librariæ cultoribus comutabat. Suos quoque habebat emissarios, quorum industria insignium virorum labores literarios exiguis sæpè nummis ab interitu vendicavit. Sæpius itidem contigit, ut multa in diversis monasteriis rescripta essent volumina in Astronomia, Musica, Mathematica, Philosophia, Poësi, Oratoria, in Historicis item & Medicinis, aliísque artibus curiosis, quæ eorum possessores aut non intelligebant, aut metuentes eorum præsentiâ sanctam violari observantiam, *Trithemium* rogabant, ut illa omnia sibi tolleret, & eis alia quædam impressa, quæ magis optâssent, in concambium suppeditaret, quod statim non invitus ipse, ut rogabatur, facere consueverat. Ita cùm anno 1496. Bibliothecas plures librorum amore perlustraret, rarissimum illum codicem *Notas Tullii Tyronis, Senecæ & Cypriani* continentem in quodam Ordinis nostri monasterio repertum, datis in vicem S. Anselmi opusculis recens tum impressis, sui fecit juris, multum sibi exinde in sua Polygraphia gratulatus. Simili solertia complures alios pretiosos, & optandæ lectionis libros congessit, quorum quidem numerum ad duo circiter millia se se exporrexisse pluribus ipse in locis insinuat, addítque se pro ejusmodi supellectili exposuisse ultra quingentorum & mille ducatorum summam, quæ etsi divitiori penu instructis exigua videatur, ipsi tamen pro rei familiaris angustia quasi maxima & penè intolerabilis apparebat; sed nihili ille has fluxas caducásque opes pendebat, cùm ad perennem illam sacratioris Minervæ felicitatem eas impendebat. *Nostræ*, inquiebat, divitiæ sunt in lege Domini meditari die ac nocte, pulsare januam, & seculi fructus præeunte Domino calcare.

Viri illustres qui Spanheimiũ confluxerunt.

XXVII. Prolixior fortassis fuero, si omnes viros illustres, qui præclari hujusce thesauri apud Spanheimenses congesti splendore, Trithemiíque fama excitati atque illecti, ex variis provinciis

vinciis ad hoc cœnobium confluxerunt, tantíque viri magisterium, aut literarium cum eo commercium studiosiùs affectârunt, hîc sigillatim percensere constituero. Nemo enim, ut ex ejus epistolis liquet, politioris erat literaturæ cupidus, qui summum hunc virum videre, alloqui, ac ejus interesse arcanis non percuperet, felices se arbitrati, siquos in suam familiaritatem semel admisisset. *Adeò nempe amplissimum eruditionis præmium ipsa virtus, & sua sapientiam & doctrinam fama semper comitatur!* Sed lubet ipsummet audire *Trithemium* in Chronico Spanheimensi ita loquentem: *Bibliotheca hujus monasterii hodie in omni terra prædicatur in tantum, ut multi Principes, Episcopi, Doctores, Magistri, Nobiles, Viri clarissimi, non solùm è vicino, sed etiam è regionibus longinquis, nomine & fama* Joannis Trithemii Abbatis, *& voluminum ejus celebritate excitati hunc locum inviserint, quibus antehac nec nomen quidem cœnobii constabat.* Inter quos, ut paucos cæteris præstantiores comemorem, fuit *Joannes Dalburgius* WormatiensisEpiscopus, *Joannes Capnion* Pfortzheimensis, Conradus Celtes Protucius Poëta laureatus, *Franciscus Bononius* Reginæ Romanorum Secretarius, omnes viri doctissimi, græcæ quoque & hebraicæ linguarum peritissimi, *Henricus Burrungius* Saxoniæ Ducum Secretarius, *Joannes Cuspinianus* Poëta laureatus & Medicus, *Jacobus Wimpfelingus* Theologus, *Aquinus* natione Suecus Mathematicus subtilissimus. *Ægidius Delphius* Theologus Parisiensis, *Jason* Italus, *Jodocus* Gallus Rubiacensis Theologus, *Mathæus Herbenus* Trajectensis, *Rutgerus Sicamber*, *Carolus Bovillus* Medicus, *Libanius Gallus* Archiater expertissimus, *Gabriel Biel* Theologus famosissimus, *Theodoricus Gresemundus de Meschede*, & alii complures magna tum scientiæ & auctoritatis opinione florentes viri, *quorum nonnulli ad mensem, quidam ad duos vel tres, alii etiam ad unius alteriúsve anni spatium, solutis expensis, amore literarum tam græcarum quàm hebraicarum, quibus instructus affatim habebatur Trithemius, in hoc mansêre cœnobio.* Hactenus Chronicon Spanheimense. *Joannes* verò *Bautzbachius Piemontanus*, Lacensis in Euphalia cœnobii Prior, qui superstite adhuc Trithemio libris senis denis laudes ipsius prosecutus est, testatur *Alexandrum Hegium* Daventriensis scholæ in Belgiis Gymnasiarcham, & *Erasmi Roterodami* quondam præceptorem, eadem de causa, ætate licèt decrepita, & tota civitate obstupescente, apud Cynonotos invisisse *Trithemium*, indéq; reversum coram tota juventute, quæ tunc erat ducentorum capitum supra mille (*inter quos*, ait, *& ego tunc censebar*) asseveravisse incredibili se cum voluptate *magnum illud mundi jubar*, ejúsque locupletem Bibliothecam spectâsse, omníque fama & opinione majora inibi offendisse.

XXVIII. Sed quid libeat Magistros, Doctores, Virósque & genere & doctrina illustres fusiùs prosequi, cùm potentissimi Reges, Principes, Duces, Imperatores atque Pontifices, apud quos summo in pretio Trithemius, utramque hîc nobis paginam faciant? Certè Augustissimus ille rei literariæ per Germaniam instaurator MAXIMILIANUS I. Romanorum Imperator, non modò Trithemiana consuetudine impensiùs delectabatur, sed magnoperè etiam optabat eundem in suam aulam adsciscere, ut hac ratione commodiùs in reipublicæ bonum, tum consiliis communicandis, tum conscribendis historiis ac bonis artibus reducendis, & promovendis opem qualemqualem una secum conferret, digna, quæ hîc legantur Jacobi Spiegellii verba in nuncupatoria Epistolis Trithemianis præfixa ad C. V. Mathiam Held Consiliarium Cæsareum & Germaniæ ProCancellarium. *Neque te*, inquit, *latere potest, in quanta existimatione ubique habitus sit Trithemius ob incredibilem ingenii acrimoniam & acerrimum in omni genere literarum studium, prudentiam verò tantam, ut à Regibus & Principibus, & ab ipso Maximiliano omnifariam sua ætate maximo Imperatore in summo honore habitus sit, ac sæpius, ut se in ordinem Consiliariorum adscriberet rogatus.* Pari amore PHILIPPUS Comes Palatinus Bavariæ Dux & S.R.I. Princeps Elector Trithemium complexus, creberrimè apud Budoras ejus colloquiis in multos fruebatur dies; nonunquam etiam cum liberis suis Spanheimense intervisit Cœnobium, summísque gratiis Trithemium cumulavit. Haud minore benevolentia ac familiaritate erga eum usus est sapientissimus ille Princeps JOACHIMUS Marchio Brandeburgicus, qui quoties comitiorum causa Coloniam, Francofurtum, vel ad alias viciniores urbes à Cæsare evocabatur, *Trithemium* à latere suo discedere noluit, ac tandem etiam in Marchiam

Principum in eum favor.

chiam

chiam longis itineribus traxit, & in nonum usque mensem ab ejus institutione suspensus detinuit, præclarísque ac propè regiis ornatum muneribus à se recedentem ægrè dimisit, tanto deinceps absentem prosecutus studio, ut & frequentes ad eum literas (in quibus Trithemium modò *præceptorem suum amantissimum*, modò *Germaniæ decus, totiúsque arcam sapientiæ nuncupat*) exaraverit, & plurima ac pretiosa dona miserit, non *pro munere*, sed, ut sunt verba epistolæ Berolino 1507. datæ, *in signum amoris ac stabilis amicitiæ dudum contractæ, & usque ad mortem permansuræ*. Summo quoque eum honore dignati sunt *Bertholdus* & *Albertus* Moguntinenses Archiepiscopi, *Hermannus ab Hassia Coloniensis, Theodoricus* Lubecensis, *Joannes* Fuldensis, aliíque Antistites sacri. Taceo *Fridericum* Saxoniæ Ducem, *Christophorum* Marchionem Badensem, *Joannem* Symerensem, *Joannem Westerburgium* Comitem, & alios propè innumeros Principes, Episcopos, Proceres & Magnates, in quorum speciali gratia & familiaritate extitit. Duumviros tamen silentio præterire nefas duco, Italum unum, alterum Gallum. Erat is *Raymundus* Cardinalis S. Mariæ novæ Presbyter, Apostolicæ Sedis ad Germaniæ partes legatus à latere Nuntius, magni vir meriti, qui *Trithemium* aliquando mensæ Marchionis Brandeburgici accumbentem affatus, multúmque sibi de ejus doctrina gratulatus eidem optima quæquæ pollicitus est, si Romam secum proficisci vellet. Alter ex ultimis Galliæ finibus *Coburrensis Episcopus* eum quoque propositis insignibus honorariis ad se accire studuit. Idem fecère alii plures, quos sparsim commemorat Chronicon Spanheimense, cum quo hac de re conferendæ variæ epistolæ inter familiares editæ libr. 2.

Trithemii modestia & aulæ fuga.

XXIX. Verùm enimverò, utì *Principibus placuisse viris*, Trithemii *non ultima laus est*; ita ejus modestia, humilitas, quietísque monasticæ, & observantiæ regularis amor, studiúmque exinde elucent illustriùs, quòd licèt apud summos hujusmodi Proceres optatissimam vivendi conditionem adipisci potuisset, sui tamen instituti tenacissimus maluerit *pro DEO*, cum sanctissimo Legislatore nostro BENEDICTO *laboribus fatigari, quàm vitæ hujus favoribus inaniter extolli.* Ita enim ipse spiritu planè heroico in epistola 50. libri 2. *Elegi*, inquit, *pauper & abjectus habitare in cœnobio, magis quàm dives & gloriosus apparere cum Principibus in seculò.* Et iterùm in epistola 35. *Nunquam*, infit, *poteram induci, ut aulicis me papilionibus pateret conjungi, vetante id non minùs philosophia, quàm religione, quam in tumultu aulico illæsam conservare, nescio, si quis potuerit unquam*; scriptum enim est: *Exeat ex aula, qui cupit esse pius.* Nimirùm ut ipsus in citata epistola 50. inculcat: *Non est vita piscibus in arido, nec monacho tuta conversatio sine claustro.* Cujus effati rationem reddit in epistola 58. ejusdem libri. *Non enim decet homines, imò nec licet iis, qui se divinis semel mancipârunt obsequiis, ad actus redire seculares.* Meretur hoc loco adscribi testimonium magni viri Jacobi Spiegellii Aug. Impp. Maximiliani, Ferdinandi, & Caroli V. dum viveret Consiliarii & Secretarii, qui Trithemium cumprimis à modestia celebrat in nuncupatoria ejus epistola ab eo editis præfixa his verbis: *ad hæc*, inquit, *cum vitæ fuerit inculpatissimæ, (fuit enim mihi multis annis familiariter notus) ac summo studio Scripturis divinis semper intentus, ut nemini dubium esse possit, quin pium admodum & fidelem Ordinis sui præstiterit, mirum est, quod tam nihil aut parùm suæ sanctimoniæ adscripserit coram Deo, cum nostra hac ætate hoc nomine etiam ii soleant gloriari, qui ab omni conversatione pia & honesta sunt alienissimi.* Unde apparet, quàm malè stipata sit illa quorumdam criminatio, qua *Trithemium* de Cenodoxia sugillant, quasi verò captandæ auræ gratiâ curias secutus Principum, monasterii sui rem familiarem neglexisset, factus suis propterea monachis tum maximè odiosus & invisus. Non enim vitâ ipse oblectatus aulicâ, vel vanæ gloriolæ actus cupidine in viam se dedit unquam, sed qui principes ejus consilio ac opera publicis in negotiis, vel discendis artibus uti volebant, eum quà precibus, quà mandatis è monasterio subinde reluctantem & invitum abstraxerunt. Nec is id genus itinera facilè obivit, nisi vel apparatu pro conscribenda Germaniæ historia, quam animo conceperat, onustus, vel donis ac muneribus à suis Mæcenatibus in cœnobii sui emolumentum cumulatus domum referre pedem posset. Imò quotiescunque Principes adibat, minimè otiosus in aulis degebat, sed vel eorum metu opuscula lucubrare, vel certè cum ipsis *versari, loqui, differere, non quidem de vanis*

Liberatur à vanæ gloriæ nota.

nis

nis rebus, ac minimis aut vulgaribus, sed de arduis & maximis solitus erat. Ita enim ipse in quadam ad Joachimum Brandeburgicum epistola: *nihil*, inquit, *gratius mihi, nihil dulcius hoc tempore contingere potuisset, quàm sapientissimum eruditissimúmque adire te Principem, tecum versari, loqui atque disserere, non quidem de parvis rebus ac minimis, sed de arduis & tuo ingenio fœcundissimo dignis, quæ triplicem nostram non abhorreant Philosophiam. Quoties enim cunque nostrarum inter nos disputationum, quas ante biennium Francfurdiæ in multam consuevimus deducere noctem, in mentem recordatio venit, toties me tuis interesse sermonibus puto, & magni aliquid audire abs te &c.* In epistola itidem ad Rogerium Sicambrum p. 564. *Novem*, inquit, *mensibus, quibus cum serenissimo Principe Joachim Electore in Marchia Brandeburgensium manseram, quod te non latet, minimè fui otiosus, sed quædam NB. ad ejus imperium lucubravi opuscula, quorum aliqua complevi, reliqua imperfecta reliqui.* Confer. Ludewigii Præfatio *ad Scriptores Wirtzeburg.* §. 14. seqq. . . Epist. *ad Jodocum Beivilium &c.*

Trithemius honorum contemptor, XXX. Neque tantùm curias fugit Principum, sed etiam oblatas sibi dignitates Ecclesiasticas, & Abbatias contempsit ditiores, prout ipsemet in epistola 77. *Libri I.* de sua Spanheimensi disserens testatur his verbis: *Hæc me annis compluribus nimio sui amore detinuit, & ne consentirem in Abbatias pinguiores, quæ mihi offerebantur, nimium retraxit.* Quin votivæ paupertatis adeò rigidus cultor exstitit, ut quæ sibi Principum munificentiâ fuerant condonata, in communem monasterii & fratrum converteret utilitatem. (paupertatis cultor,) *Nihil enim illi speciale, nihil proprium, nec ulla in cibo, potu vel habitu singularitas fuit*, ut ex epistola 2. *Libri I.* colligitur. Hinc cùm subinde ex Spanheimensi Abbate creatus fuisset divi Jacobi in suburbano Herbipolensi Antistes, hanc tanto studio, tótque impendiis & laboribus à se congestam Bibliothecam noluit secum transferre, *eo quòd de monasterii substantia*, ut loquitur, *eam comparavisset. Bibliothecam*, inquit, *integram dimisi in Spanheim, cujus non magni facio jacturam, cùm jam tandem sine illa philosophari magna ex parte didicerim*. . . (quietis monasticæ amator,) Sed & quantus quietis & solitudinis monasticæ amator fuerit, indicat ipse Homilia VI. ubi suos ad sacræ hujus Philosophiæ cultum cohortatus: *Rogo vos*, inquit, *& obtestor in visceribus fraternæ charitatis, ut cellæ quietem diligatis tanquam salutis vestræ officinam, in qua pax est multa diligentibus Deum, & magna commoditas perficiendi ad cognitionem summæ veritatis intellectum. Dicit enim Propheta Isaias*: In silentio & spe erit fortitudo vestra. *Qui non amat solitudinem cellæ & quietem silentii, mentis puritatem nequaquam diligit, sed corpore vagus novas semper animo vanitates haurit... Mihi certè*, ut cum Hieronymo loquar, *oppidum carcer est, solitudo paradisus.* Et alibi: *Solitudo*, inquit, *mihi semper placuit, quam quoties deserere compulsus fueram, minus aptus ad spiritualia toties fiebam. O verè sal terræ, quo præcordia nostra, ne possint seculi vanescere errore, condiuntur!*... (observantiæ regularis exemplar,) Qualis autem in reliqua regularis disciplinæ observantia fuerit, Liber, quem super regulam S. Benedicti exscripsit, digito monstrat: *Neque enim aliter vixit, quàm in expositione legis nostræ vivendum fore monachis intimavit.* (animi moderatio.) Quanta verò animi moderatione & patientiâ injurias sibi non modò ab extraneis, verùm etiam à suis filiis illatas sustinuerit, prodit ipse fusiùs suis in epistolis, nominatim 75. his verbis: *Ad Christianos, maximè ad claustrales pertinet injurias tacendo, fugiendóque potiùs, quàm respondendo aut reluctando vincere. Ego ut me Christi servum licet inutilem comprobarem, ecce quanta sine demerito sustinui meo, quæ in æmulos retorquere potuissem, sed nocentibus malum inferre nunquam volui, sperans, quòd Dominus Jesus patientiam remuneratur, quam dedit.* (virtutes reliquæ.) Possem hic latiùs excurrere in campum cæterarum virtutum, quibus *Trithemius* enituit, ac vel de ejus pietate, justitia, frugalitate, temperantia, fortitudine, charitate, zelo honoris Dei & salutis proximi, utì & de vanæ laudis ac gloriæ fuga morúmque innocentia integrum volumen comportare; sed cùm *Joannes Piemontanus* Lacensis Prior, eo adhuc vivente, hanc provinciam occupaverit, & omnia ipsius Trithemii scripta, dicta, facta nihil aliud spirent, quàm omnium harum virtutum odorem, admirabundus ipse eò Lectorem invito, atque interim ad alia properans, labores, quos pro sacri Ordinis præsertim verò Congregationis nostræ Bursfeldensis propagatione, incremento, stabilitate & splendore constanter exantlavit, vel desultoriè attingam.

XXXI.

Labores pro sacro Ordine.

XXXI. Quæ enim & quanta hac in re præstiterit, satis ipsemet declarat in epistola 68. Libri I. ad Præsidentes & Abbates sacræ hujus confœderationis rescribens in hæc verba: *Annis jam viginti & amplius* (sicut vos ipsi scitis) *pro communitate Ordinis atque Capitulo continuè laboravi, scribendo, dicendo, hortando, visitando, causas & commissiones innumeras Unionis nostræ coram Episcopis atque Principibus, aliísque diversis expediendo, nec hodie quisquam in Ordine vivit, qui tantos labores pro bono communi toleravit, quantos me scitis pertulisse. Per Sueviam, Franconiam totam, Alsatiam, pérque Diœceses Trevirensem, Coloniensem, Herbipolensem, Argentinensem, Augustanam & ceteras, non semel aut bis, sed multoties vestro jussu visitavi, multóque tempore de Monasterio meo absens, vobis imperantibus propria neglexi, curans aliena....* In plerisque itidem Capitulis tum Provincialibus, cùm Annalibus præfuit, Orationes, subinde etiam ex tempore, quamplurimas fudit, salubria condidit statuta, præcedentia contraxit, alia elimavit, leges, ritus, cæremonias scriptis illustravit, methodum visitandi aliis præscripsit, excidia causásque ruinæ Ordinis pro adhibendo efficaciori remedio detexit, sapientissima ad monasteriorum conservationem consilia suggessit, hortari, instare, & jam liberiùs accusare, mox suaviùs monere Abbates non destitit, ut perniciem fugerent, luxum vitarent, turpem ignaviæ labem à se removerent, Præcepta Evangelica & Regulam accuratè observarent, Ordinis decus studiosè quærerent, disciplinam promoverent, cœnobiorum dimembrationes sollicitè præverterent, periclitantibus mutuò subvenirent, subsidia conferrent &c. Nullos ille cavillos, nullas molestias, nullásque invidias aut inimicitias eâ causâ sibi defugiendas putavit, atque adeò nullam non adhibuit curam, quo veternum à Prælatis juxta ac Monachis depelleret, ac denique, ut cætera prætervolem, grave illud & momentosum negotium, quod hortante *Pio II.* Pontifice maximo, ad instantiam *Bartholdi* Archiepiscopi Moguntini, & *Joannis* Abbatis Fuldensis, *de conjungendo* sub uno capite *universo per Germaniam Ordine Benedictino*, agitabatur, vehementissimè ursit, tam in Capitulis provincialibus, quàm in suis ad id legationibus, dignus sanè, qui plures sui similes habere meruisset cooperatores. *Vid. Rom. Hay Astrum inextinctum Q. VII. pag. 233. & Recessus Capitulares...*

Ejus in literas merita.

XXXII. Istud etiam *Trithemio* præcipuè laudi dandum, quòd non sibi solùm, Musísque cecinerit, sed & omni, quâ poterat contentione seculi sui barbariem profligare studuerit, plures suo in cœnobio discipulos melioribus literis instituerit, eóque nervos omnes intenderit, ut cùm secularium, tum maximè sacrarum Literarum studia in Familia Benedictina, ipsáque adeò Germaniâ universâ prioribus duobus seculis quasi abacta & intermortua resuscitaret, ac pristino nitori restitueret. Cùm enim animadverteret sagacissimus Antistes, quantam bonarum artium & literarum neglectus pariat perniciem, quantam cœnobiis inferat labem, se in Ordinem illustrius haud conferre posse beneficium existimabat, quàm si doctrinæ ac sapientiæ fontes, è quibus bona omnia in eundem profluxerant, propè jam tum exarentes & occlusos denuò aperiret. Hinc totus in eo fuit, ut quod bonarum artium ac literarum majores in suis Monasteriis, primis olim apud Germanos Musarum sedibus, sustulerant signum, posteri impigrè sequi contenderent, & quantum studiorum neglectus disciplinæ & Religioni importaret mali, vel serò tandem agnoscerent. Cúmque non deessent lepidi quidam Prælati, qui suos ad studia literarum incitari periniquè ferrent dicentes: *Quid Monachis tantoperè commendas inane studium Scripturarum, quod eos non humiles, sed contumaces & superbos reddit?* Trithemius in Oratione, quam coram omnibus in Reinhartzbornensi Monasterio habuit, acriùs insulsos ejusmodi ignorantiæ Patronos redarguit, hisce in eos ūsus invectivis: *O stulti & insipientes! qui Ordinem sanctum subvertitis, dum literis dare operam Monachos prohibetis. Ergóne Monachi vestri, cùm sint rudes & indocti, non possunt esse superbi? Si ignorantia Scripturarum facit humiles, vos veraciter* humillimi *debetis appellari. Sed erratis: Nam & habet ignorantia plures superbos, quàm humiles. Nemo enim tam rudis, nemo tam imperitus, cui non pars stultitiæ & superbiæ major contigerit. Omnis superbus ignorans est.* Uti enim folles tument, quia vacui, & inde inflati, ita & insipidi; sapientia autem auro contra solidior sibi constat, nullo superbiæ vento distenditur, sine cristis, sine supercilio est. *Multa Ordinis nostri cœnobia perlustravi, varias Mona-*

Prælatos ignorantiæ Patronos redarguit.

chorum passiones & displicentias reperi, quas non à doctis, neque à studiosis, sed ab imperitis & literarum contemptoribus semper & motas & continuatas offendi. Et unusquisque nostrûm plures profectò habet monachos imperitos & rudes, spiritu superbiæ turgentes, quàm in scientia Scripturarum studiosos. Stultum ergò est Monachis studium literarum propter humilitatem interdicere; cùm & eos, qui sine eruditione sunt, videamus perampliùs superbire. Nam scientia Scripturarum plures fecit humiles, quàm superbos; ignorantia autem non humilitatem, sed superbiam semper habet amicam. Vos autem qui colos, id est, rudes & imperitos ad Ordinem libenter assumitis, juxta vulgare proverbium vobis similes amatis: Doctus amat doctos, & imperito rudis conjungitur. *Forsitan timetis, ne si doctos haberetis Monachos, vos in eorum comparatione imperiti rudésque judicemini, aut certè doctrina illorum correctio fiat vestrorum scelerum? Enimverò si veri observatores essetis monasticæ conversationis, non tantoperè Monachos doctos potuissetis contemnere... Si verò humilitatem ex recta intentione quæritis, insipienter nihilominùs agitis, qui monachis studium literarum interdicitis. Neque enim omnibus datum est contemplationi & orationi semper insistere, aut meditationibus continuò vacare. Igitur Monachi secundùm regulam cellis inclusi, quo exercitio tempus utiliter poterunt expendere, quibus interdicitis studio & literis operam dare? Necesse est enim, ut cogitationibus vanis & inutilibus defluant, vel certè fabulis intenti foras sedulò discurrant. Nónne melius esset Monachum in cella studiosum & quietum persistere, quàm lectione despectâ otio & distractionibus vacare?* Hæc ille politissimus rei monasticæ Magister, tantóque locupletior arbiter, existimatórque tanto spectatior, quanto priscæ scientior disciplinæ, & morum suæ ætatis versatior.

Monachos desides & insipidos increpat.

XXXIII. Sicuti verò festivos, quos dixi, ignorantiæ patronos commodè suo sale perfricuit, ita etiam desides illos & inertes Monachos egregiè depexuit, qui suam ignaviam & ignorantiam trito nitebantur obtegere sipario dicentes: *Ad quid nobis scientia Scripturarum, qui prædicationis nullum habemus officium? Salomonis amplectimur consilium dicentis: Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter...* Unde vesanâ nescio quâ insaniâ inferebant, sibi sufficere simpliciter vivere, & in sua inscitia torpere; quoniam *servus sciens voluntatem domini sui, & non faciens, plagis vapulabit multis, ignorans autem non peccat...* Contra insipidos hos calones *Trithemius* stylum exacuens in hæc verba prorumpit: *O stulti & perditissimi petrones, qui scientiam salutarem contemnitis, & ignorantiam Scripturarum potiùs, quàm intelligentiam amatis! Nunquid affectata voluntatis Domini ignorantia paucioribus vos plagis reddet obnoxios? aut propterea delinquentes eritis coram Deo innoxii?... Imò*, subdit, *duplici pœnâ cruciandi eritis, alterâ quòd scire viam mandatorum Dei contemnitis, alterâ quòd sermones ejus non custoditis. Non est, quam allegatis, simplicitas, sed duplex potiùs impietas. Nam si juxta Prophetam*: Beati sunt, qui scrutantur testimonia Domini; *Quis dubitet illos esse maledictos, qui nec Deum exquirunt, nec scripturas ejus advertunt, sed indurato magis animo contemnunt. Audite quid vobis Salomon dicat in proverbiis*: Ubi non est scientia animæ, non est bonum, & stultitia hominis supplantat gressus. *De vobis etiam, ô stultissimi tenebriones! illud intelligitur D. Hieronymi*: Quoniam ibi non est ignorantia jam excusabilis, ubi scitur, quid sit illud, quod ignoratur. *Magis autem cavendum vobis, ne cum illis tandem computemini, qui dixerunt Deo*: Recede à nobis, viam scientiarum tuarum nolumus.... *Enimverò si in laïcis videtur intolerabilis inscitia, quanto magìs in his qui prælucere aliis debent, nec excusatione est digna, nec veniâ? Mihi profectò nihil videtur infelicius Monacho indocto, qui studium Ss. Scripturarum vel negligit vel contemnit: Quia nunquam potest in vera cordis tranquillitate apud semetipsum purus consistere, sed compellitur inquietudine propriâ contra monasticæ conversationis integritatem externis & inutilibus mentem occupare.* Hæc ille Homilia IV. Similia passim occurrunt in ejus epistolis & sermonibus, quæ si colligere vellem, nunquam absolverem; satis erit inculcare huc cumprimis spectare aurea ejusdem monita cap. 2. libri *de Laude Scriptorum Manualium*, ubi in commendationem studii Scripturæ sacræ calamum fusiùs laxat, & Monachos ad sacratioris hujus Philosophiæ cultum inflammat, dignus sanè, qui plures sui propositi nactus esset consortes, & consilii sequaces.

Clericos instruit.

XXXIV. Haud remissiori zelo & fervore *Trithemius* in Ecclesiarum Pastores

ſtores & Clericos ſeculares invectus, prædicationis ſuæ ſignum etiam ſuſtulit in poſteros, ſpeciali conſcripto ſyntagmate *De vita, moribus & doctrina Clericorum*; quo in opere graviter cumprimis ipſos ad frequentanda Scripturarum ſtudia ſtimulat, hortatúrque, ut vitam Chriſti & Apoſtolorum tanquam exemplar illius quam agere debeant, ſedulò imitentur; inde iis præcepta morum, aliáque ad honeſtam converſationem, & vitæ ſanctitatem documenta, quæ ipſe divino veluti hauſtu imbiberat, abundè propinat. Duriuſcula quidem nonnulla delicatulis ſacerdotibus videri poſſent, quæ circa corruptos illius temporis clericorum mores ſubinde adducit in medium, quæ tamen prudentiſſimus vir non ex vano hauſerat: *Joannes noſter hoc eructabat, quod biberat.* Ad opticum namque Dei oculum diſtantiſſimarum rerum præſcium *præviderat ille* (verba ſunt doctiſſimi Felicis Egger) *pullulantium jamjam hæreſum prodromos, aſtutos, verſutos, acutos.* Hos in cunis cum Hercule eliſurus, Paſtores & Presbyteros ſalutaris doctrinæ clypeo providè præmunivit, & præmonuit, ut tandem aliquando ſaperent ac noviſſima providerent: *Timeo*, inquiebat, *vehementer, ne brevì contra Clerum graviora ſint futura malorum incommoda.* Cur times Trithemi! *Quia* nempe *ſicut populus ſic & ſacerdos*: *Liberet*, inquit, * *ſi conduceret, tempeſtatis noſtræ mores deteſtari humanos, quos hodie tam enormiter cernimus depravatos, in his maximè, qui de generis nobilitate gloriantur, quos rectiùs* Dumetinos Equites *Maximilianus Rex appellare conſuevit, quàm* Nobiles, *qui latrocinia, rapinas, ſcortationes & luxum ſectantes, nec Deum timent, nec homines reverentur...* Tum verò alibi verſo in Eccleſiaſticos ſermonis impetu: *Ad tantam*, infit, *nunc miſeriam devenit auctoritas Eccleſiaſtica, ut Sacerdotum jubeamur verba amplecti, non facta. Dicunt enim de ſemetipſis infelices Presbyteri, inquinationis ſuæ teſtimonium perhibentes:* Eruditionis noſtræ verba attendite, exempla cavete... *O verba*, exclamat ille, *omni confuſione digniſſima! Qui quantum ex doctrina erudire populum debuerant, tantum ex operibus ſcandalizant...* Inde Canonicorum præſertim Equeſtrium ruditatem acriùs inſectatus: *Quàm multi hodie*, inquit, *ex Nobilibus inveniuntur non ſolùm Cathedralium, ſed aliarum quoque Eccleſiarum Canonici atque Prælati, contemptores ſacræ lectionis, qui ſcientiam Scripturarum propterea ſibi exiſtimant ignominioſam, quia non ruſticorum procreati ſanguine*, licèt plusquam ruſtici, *ſe nobiles gloriantur ignaros. Quanta inſania mortalium pectora rotat? ſi contemptus & ignorantia Scripturarum nobiles faceret, jure tales dicerentur* Nobiliſſimi; *qui minùs quàm nihil intelligunt, cùm & ſeipſos neſciant, & Deum ignorent...* Rursùs alibi fervidior efferbeſcens: *Indocti*, ait, *& rudes jam ſine diſcretione meritorum ad ſacerdotium veniunt, qui moribus ſuis peſſimis Chriſti oves infeliciter occidunt. Nulla jam in ordinandis clericis vitæ ſanctitas requiritur, literarum eruditio nulla poſtulatur, conſcientiæ puritas non attenditur, ſufficit apud eos, ſi currentem ſortem poſſint conſtruere, ſi cujus partis orationis ſit,* Muſa, Dominus *reſpondere, ſi* ita, *&* non, *intelligere...* Verſo denique in ſacrorum Antiſtites orationis ariete: *Væ*, clamat, *Væ noſtræ ætatis Epiſcopis, & Sacrorum Miniſtris, qui ſecularibus negotiis intenti ordinationes clericorum non conſiderant, ſed curam examinandi imperitis locant. O quàm diſtrictam ſubituri ſunt ſententiam, qui ſe totius in Eccleſia mali exhibent cauſam!... Sed noſtra de his cum ſit infructuoſa diſputatio, tacere compellimur, ne os in cœlum poſuiſſe videamur...* Hæc ille, in tempora profectò noſtra æquè ac in illius ætatem accomodatiſſima, quæ proinde acceptare convenit tamquam ſalutares monitiones à Deo immiſſas, quibus calcar addatur currentibus, & unusquisque officii ſui moneatur.

Mores eorum carpit.

Equites Dumetinos & Canonicos vellicat, eorúmq; ruditatem ſugillat.

Epiſcopus admonet.

* In Chron. Hirſaug. P. II. pag. 605.

XXXV. Pari quoque acrimoniâ in ſuæ ætatis Theologaſtros, & Verbi Dei præcones ineptos exarſit: *Pudet me*, inquit, *horum temporum, in quibus pudiciſſima virgo Philoſophia noſtra cœleſtis, quam græco vocabulo* Theologiam *vocamus, usque adeò quarumdam meretricularum ſocietate violata corrumpitur, ut penè nusquam exeat pura, ſed Philoſophorum inutilibus, ne dicam, vanis deturpata plumis potiùs quàm ornata videatur. Quaſi vobis ad ſtudium cœleſtis doctrinæ minùs ſufficiat Evangelium Chriſti, deſintque ad fidei noſtræ confirmationem Divinarum teſtimonia Scripturarum, ut in omni penè ſermone ad Chriſtianos de fide inſtruendos Gentilium ſit neceſſe opiniones introducere Sapientûm.* Aliter profectò veteres Eccleſiæ Patres, qui paſſim docuêre fidei noſtræ principia eſſe Scripturam ſacram

Arguit illos, qui neceſſaria neſciunt, quia ſuperflua diſcunt.

cram & Traditionem Apostolicam, mysteria esse credenda, licèt capi non possint, quantúmque ad fidei Christianæ institutionem pertinet, Evangelium Christi Salvatoris abundè sufficere; Quia sicut Divus ait *Bartholomæus* à Dionysio Areopagita in Theologia mystica introductus: *Et latum & magnum est Christi Evangelium, rursúsque concisum*; Magnum est, *quia omnem continet disciplinam sapientiæ cœlestis*; Latum est: *quoniam quidquid ad confirmationem sacrosanctæ fidei videtur necessarium, abundè docet*; *Rursúsque* concisum: *Quia nihil continet inutile, nihil in eo reperitur superfluum, nihil insipidum*... Hanc Evangelii sufficientiam vetustiores sanctæ recordationis Doctores optimè intellexerunt, qui in declamandis ad populum sermonibus sacrosanctam Christi doctrinam, & Apostolorum sanctiones ab omni fuco depuratas in medium produxerunt: *Nostri autem Concionatores*, inquit, *majore in numero purissimos ac limpidissimos Dei sermones Aristotelicis, Tullianíssque intermiscent opinionibus, crebriùs Philosophos Gentilium, quàm Christi Apostolos allegantes. Proh pudor! tam celebris facta est Verbi Dei præconibus peripateticorum auctoritas, ut in cathedra Christi crebriùs Aristoteles citetur in medium, quàm* Paulus *aut* Petrus *sacratissimi Apostolorum Principes.* Quid amabo! talium sermones simplici & indocto Dei populo proficiunt, in quibus ad ostentationem totum, ad compunctionem verò nihil inducitur. *Ad scholas Gymnosophistarum istæ meretriculæ, Gentiliúmque traditiones remittendæ sunt, ut in schola Christi nihil aliud, quàm doctrina Christi pura & immaculata prædicetur.* Furfures enim purissimæ farinæ commiscuit, quisquis hunc prædicandi modum primus adinvenit... *Indignum planè meo judicio, docendi genus, ut in schola Christi, quasi pro dictorum Spiritûs sancti confirmatione, illorum audiantur nomina recitari, quorum spiritus, absque ambiguitate, à Christo penitus fuit alienus.* Non enim cognoverunt Dei sapientiam ipsius mundi Sapientes, & propterea in suis vanitatibus turpiter evanuerunt. *Stultus ergò sit prædicator oportet, qui doctrinam Christi gentilium dictis Philosophorum existimat decorandam: Divina quippe eruditio*, ut Lactantius edisserit, *dialecticam non desiderat, quia non in lingua, sed in corde sapientia est, nec interest, quali utare sermone, ubi res quæruntur, non verba.*

Aristotelicos Concionatores corripit.

XXXVI. Sed neque Viros eruditione & scientiâ literarum superbientes à sua commonitione dimisit inanes. Ita enim ipse in Tractatu de laudibus S. Annæ cap. III. illos affatus: „ Sunt, *inquit*, inter vos (quod pace bonorum „ dixerim) qui typo superbiæ inflati, „ omnia devotionis simplicium exercitia despiciunt, Sanctorum miracula & exempla velut deliramenta „ contemnunt, nihílque sanctum admittendum existimant, quod Philosophorum argumentis non probatur. Revelationes omnes à Deo devotis hominibus ostensas, mendacia vel somnia mulierum reputant, „ Legendas Sanctorum fabulas appellant, & dum eruditionem suam temerè prædicant, magni Dei opera „ imprudenter impugnant. Tractatus quoque sanctorum Patrum & devotorum hominum, quia Tullianam „ præ se non ferunt eloquentiam, tamquam eruditione carentes abjiciunt, & cœlestis doctrinæ verba propter orationem simplicem contemnunt. O stulti & subversores! quare vosmetipsos decipitis? Cur Christiani cùm sitis, simplicitatem Ecclesiasticam contemnitis? Gratia „ Dei non in eloquentia cognoscitur, „ sed in simplicitate sancta acquiritur. „ In extremo Dei judicio non requiretur à vobis Quintiliana elegantia, „ sed Christiana vita.. Non remuneratur à Deo ornatus sermo, sed humilis devotio. Ibi cessabunt argumenta sophistica, ubi secreta cordium erunt manifesta. Tunc simplices devoti apparebunt in gloria, & „ docti superbi in pœna. Ecce surgunt indocti simplices, & regnum „ Dei in sua simplicitate devota accipiunt; & vos cum doctrinis vestris „ in superbia & elatione ad infernum „ descenditis. Vobis sufficere creditis famam Eruditionis, quâ Veterum „ exemplo apud posteros nominis immortalitatem acquiratis. Sed esto: „ fiat quod quæritis; nomen vestrum „ & fama in mundo, quamdiu steterit, cum laude prædicetur; quid „ vobis proderit? Verè stulta consolatio, si lauderis, ubi nunquam eris, „ & torquearis, ubi semper sine fine „ manebis. Moneo itaque & consulo, „ deponite supercilium, pellite insaniam, tumorem abjicite, ut inferni tormenta possitis evadere. Deus „ enim superbis resistit; remunerat „ non verba, sed opera; non scientiam, sed vitam, non doctrinam, „ sed

Eruditos superbiâ inflatos reprehendit.

„ ſed conſcientiam... Rara eſt in Eruditis devotio; quia dum in profunditate ſuæ conquiſitæ doctrinæ confidunt, à ſimplici devotione longiùs recedunt... Hæc me dicentem nemo hoſtem bonarum artium exiſtimet, nemo Eruditorum calumniatorem credat; quippe qui literas ſemper colui & dilexi, viros Eruditos ſemper honorare conſuevi, & usque ad odium & perſecutionem imperitorum nonnunquam defenſavi. Sed ut caveant, qui ſibi docti videntur in oculis ſuis, ne ſimplicium devotionem contemnentes, eos à ſancto propoſito judicent revocandos. Si qui verò tales futuri ſunt, Eruditum in eorum numero crediderim neminem; cùm vera Eruditio devotionem juvare conſueverit, non reprehendere... „ Hæc & plura Trithemius in ſuis Sermonibus, quæ vel idcircò fuſiùs commemoranda duximus, tum quia ex tanto viro maximè pendet iſtius ſeculi imago; tum etiam ut exinde palàm faceremus, quanto fervore zelóque vir ſumus ſui ævi barbariem profligare, mores lævigare, vitia extirpare, virtutes inſerere, & quemlibet ſui officii commonefacere ſtuduerit; tum denique ut inde apertiùs eluceret, quàm irreprehenſibilem ipſe docendi vivendíque rationem inierit, qui tam conſtanter, tam intrepidè aliorum noxas retegere, plectere, caſtigare auſus fuerit: Sicut enim vixit, ita docuit, & ut docuit, ita vixit, verus melioris diſciplinæ magiſter, juſtitiæ myſta, & incorruptus morum arbiter. Etſi verò aſperiora videri poſſent aliqua, proderit tamen ea nôſſe etiam ab illis, qui fortè hoc tempore tam projectæ indolis non ſunt; *Ne ſaltem per aſtum mali dæmonis nunquam ad perniciem otiantis, aut per obrepentem ignaviam in ſimilia degener prolapſus* fiat. Felix enim ille, quem faciunt aliena pericula cautum. *Vid. Illuſtriſſimus D. Franciſcus Guillelmus Epiſcopus in præf. ad Trithemii libellum de inſtitutione Sacerdotis...*

Trithemii Fata &c. XXXVII. Quia verò *nunquam deeſt tribulatio perſecutionis, ſi non deſit obſervantia pietatis*, & calamitates ſolent magnorum plerumque virorum eſſe pabulum; quod etiam *M. Minucius Felix* his verbis prædocet: *Omnes viri fortes, qui in exemplum prædicantur, ærumnis ſuis inclyti vixerunt*; poſtquam curſum vitæ à *Tritbemio* per tot præclariſſimarum virtutum laborúmque ſeriem hactenus traductum ſpectavimus, tanti quoque fata Viri ad commune noſtrum levamen ordine hîc proſequi non erit inutile. Harum enim experto rerum, *Hieronymo* teſtante, *ſemper in propatulo fortitudo æmulos habet*, & juxta Naſonis effatum: *Summa petit livor, perflant altiſſima venti*; ut proinde nemini mirum videri debeat, ſi quanto doctiores & ſanctimoniâ clariores, tanto ſubinde acriores & plures habuerint obtrectatores. En tibi pro exemplo *Tritbemii* noſtri tragœdiam, & ſuſcitatæ in eum tempeſtatis ſeriem. Illuxerat ineuntis ſeculi XVI. annus quartus ob mortem *Georgii* Bojoariæ Ducis (*cujus hæreditati partes diſtractæ ac infenſæ ſibi invicem imminebant*) ſeditionum ac tumultuum plenus, & Germaniæ perinde atque Palatinatui Rhenano funeſtus, dum *Tritbemius* belli motu ac dein domeſtica ſuorum ſimultate jactatus, atque etiam ob interiorem *Philippi* Palatini gratiam adverſis partibus inviſus, quo ſe diſcrimini eriperet, in proximum Spanheimio Palatini oppidum, quod antiqui *Stauroneſum*, recentiores *Cruciniacum* dixêre, ſeceſſit, ubi (*deportatis ſucceſſivè libris, aliiſque Monaſterii clenodiis, ne in prædam cederent hoſtibus*) moram traxit per ſex ferè menſes; quibus elapſis, adſpirante pacis feriundæ favonio, monaſterium in vigilia S. Andreæ repetiit, in quo omnia ſus deque verſa, graviáque damna ab hoſtibus illata reperit. Secuto inde anno 1505. *Philippi* Comitis Palatini juſſu & literis Heydelbergam evocatus, die *primâ Aprilis*, uno ſtipatus famulo equeſter itineri ſe commiſit. Erat verò nonnihil debilis, febri tertianâ correptus, quæ infirmitas ex aëris intemperie aucta, eum Heydelbergæ lecto affixit, adeò ut redire ad ſuos, ſicut diſpoſuerat, citiùs non potuerit. Eo autem illîc decumbente, quintâ poſt ejus à Monaſterio diſceſſum die, gravis inter ſuos, inſtigante malo dæmone, exorta eſt perturbatio, quæ nimis inconſultè præſumpta cauſam *Tritbemio* præbuit tantarum tribulationum, ut ab hac die Spanheimium repetere noluerit, *non quòd probiberetur ab aliquo, ſed propterea, quòd verebatur ſe pacem cum æmulis poſteà nunquam habere poſſe*, iſtud Achillis ad Hectorem apud Homerum Iliade X. ſæpè ingeminans: *Sicut non eſt leonibus & urſis concordia firma, neque lupi & oves unanimes eſſe queunt, ſed mala utrinque meditantur ad invicem, ſic non erit me & te alterutrum amari ampliùs.* Confer.

fer. Epist. *ad Jodocum Beiselium.* Linturius *Append. Fasc. tempor.* Langius *in Chron. Citizensi &c.*

A Joanne Brandeburg. Coloniam evocatur.

XXXVIII. Frequens interea Principum à Cæsare reformandæ pacis causâ convocatorum cœtus Coloniæ Agrippinæ coaluit, ad quem *Joachimus* Marchio Brandeburgicus cum aliis digressus *Trithemium*, qui tum Spiræ Nemetum adversâ valetudine pressus in ædibus Abbatis Lymburgensis morabatur, per nuntium cum literis, ut Coloniam descenderet, rogavit. Hic igitur quamvis adhuc ex parte debilis, & propter lapsum ex equo, fluxum pateretur in crure sinistro, vehiculo Moguntiam, indéque navigio Coloniam descendit, ubi per mensem cum Marchione hæsit, reditum ad cœnobium procrastinans, donec sibi innotesceret, quò æmulorum suorum laberetur intentio. Quod ubi Marchio rescivit, armatis precibus *Trithemium* sollicitare cœpit, ut congressu soluto secum in Marchiam proficisceretur. *Erat enim Princeps ille in omni varietate Scripturarum doctissimus, annum agens tunc vigesimum quartum, sed prudentiâ atque sapientiâ longè supra ætatem clarus, qui amore scientiæ salutaris nimium æstuans*, Trithemium *à multis annis habere præceptorem desideraverat.* Cujus quidem votis annuit *Trithemius*, sed tum denique illuc se venturum promisit, postquam de *Philippi* Palatini consensu & rerum sui cœnobii statu sibi pleniùs constaret. Copioso itaque viatico & honestâ comitivâ à Marchione donatus die VI. Augusti Coloniâ exivit, & navigio Moguntiam, indéque Spiram repetiit: ubi vocato ad se *Nicolao de Remig* Priore Spanheimensi, omnem illi dispositionem Monasterii commisit; quo facto cum bona *Philippi* Comitis Palatini veniâ per Thuringos interiorem Saxoniam penetrans, Berolinum seu Ursulum Marchionis Regiam ineunte Septembri A. 1505. appulit, ibíque perhonorificè exceptus à Principe, ac juxta aulæ magnificentiam provisus, per novem menses commoratus, variâ ad ejus nutum elucubravit opuscula, quæ infra sigillatim enumerabimus. *Vid. Chron. Spanh. & ejus Epist...*

Ejus apud Berolinenses mora,

XXXIX. Berolini constitutus, die XX. Octobris *Theodoricum* Capellanum suum cum literis ad Priorem & Conventum Spanheimensem remisit, indicans se in Marchia ad proximum Pascha mansurum, neque verò Spanheimium priùs regressurum, quàm æmulorum simultates sopitas nosceret. Rogabat hinc suos, ut *Joannem* Simerensem Ducem sibi, ex eo quòd à *Philippi* Palatini partibus stetisset, malè aversum conciliarent, & quàm temerè in se æmuli processissent, palàm facerent: *Si quominùs; Ecce*, inquit, *iterùm denuntio vobis illum non me habiturum Dominum, qui me non habet Prælatum, neque illius me subjiciam imperio, qui injustitiâ & tyrannide armatus Dei justitiæ non vult esse subjectus... Palatinis faventibus, propterea persecuti sunt me gratis; Quid facturi sunt æmuli, si dixero: Sed & favebo, quamdiu in me spiritus resederit vitæ?....* Tantùm verò abest, ut justis hisce Trithemii rogatis responderint Spanheimenses Monachi, quin potiùs subinde interrogati: *Ubi Trithemius versaretur?* Quô ipsi turpem fugæ inurerent notam, *se nescire*, mendaciter reponebant. Rumorem alii subdolè disseminabant, *malè eum periisse*; Alii mancipatum vinculis asserebant; Alii aliud, quo illi odium conflarent & infamiam, malitiosè spargebant; de quibus ipse non sine justa cordis amaritudine graviter conqueritur in suis epistolis, tum ad *Antonium* Abbatem S. Matthiæ Treviris, cùm ad alios Ursulô datis. Ceterùm propter ejus absentiam quùm asperiùs ab omnibus vexarentur æmuli, aliam subinde chordam oberrare cœperunt, & caudam jactantes populo, humilia atque dulcissima verba scripserunt *Trithemio*, ut ad monasterium quantociùs reverteretur. Huic rei argumento sunt literæ *Nicolai Remitii* Prioris Spanheimensis 22. Novembris A. 1505. Ursulum directæ, ubi inter alia: *Ingenti*, ait, *me tristitiâ affecit mora tam diuturna &c.* Cui Trithemius rescribens, *verbis*, inquit, *verba retulimus, donec mentes pleniùs exploraremus; Non enim deinceps facilè credemus, semel tam enormiter decepti...* Hæc inter *Joachimus* Marchio Trithemii familiaritate, moribus, doctrinâ, scriptis & institutione vehementer delectatus, impensè eum hortabatur, ut perpetuò secum maneret, nec suo à latere recederet unquam. Quod ut faciliùs ab eo impetraret, Universale Gymnasium Francofurti ad Oderam ipse instituit, cui *Trithemium* præficere meditabatur. Ast quùm hic renueret, anno 1506. die XXVI. Aprilis primus scholarum Rector creatus est *Conradus de Wimpfen* Francus Lipsiensis Doctor. Quibus peractis *Trithemius* impetratâ abeundi licentiâ, eximiis à Principe cumulatus

& sparsi de eo rumores.

hono-

honorariis die xiv. Maji Ursulô egressus, iter ad Rheni oras relegit; sex verò diebus Lipsiæ calculi & vesicæ morbo conflictatus substitit, inde à satellitibus Comitis Duroburgii malè lacessitus, tandem secundâ Junii Neometim appulit, ibique moram aliquamdiu traxit, ac demùm ad Budoras se recepit Principi sua pensurus officia. Cùm autem Spanheimium regredi nollet, nisi priùs æmulorum in se animos intelligeret compositos, Francofurto præmiserat ad Spanheimenses Capellanum suum *Theodoricum*, qui rerum statum diligenter indagaret, & Priorem Conventûs Heydelbergam acciret. Fluctuantibus adhuc inter Cœnobitas simultatibus, immò quorumdam superbiâ magis emotâ, mansit hinc *Trithemius* cum Abbate Lymburgensi apud Budoras usque ad finem Septembris, tacitus rei præstolaturus eventum.

Cur ad suos redire noluerit... XL. Contigit intereà Annale Ordinis Capitulum apud Moguntiam in fine Augusti celebrari, cujus Præsidentes duos è gremio ad Trithemium Heydelbergam miserunt Prælatos; *Conradum* S. Stephani Herbipoli, & *Joannem* Scuterensem, qui nomine totius Capituli illum rogarent, ut Spanheimium repeteret, spondentes se daturos operam, quò impedimenta omnia, natæque difficultates tollerentur è medio. Ordinaverant & alios duos Abbates, *Thomam* Seligenstadiensem, & *Joannem* S. Joannis in Rhingavia, qui Ducem Symerensem, si contra illum adhuc in aliquo offensus esset, eidem conciliarent. Quibus auditis *Trithemius* per incautas suorum cavillationes sibi aliunde relatas, prope abalienatus, tale fertur dedisse responsum: „Ex eo tempore, quo monachus esse cœpi, semper „& voluntarius fui, & animo promptus „Patrum meorum in omnibus obedire „mandatis, & temerè nunquam ab eorum institutis declinavi; solùm hac vice mandatis eorum nulla possum ratione præbere consensum, ut ad Sponheim revertar denuò mansurus, propterea quòd me pacem cum eis habiturum deinceps minimè confido. Manifestum enim est, quàm malè quidam „ex eis contra me machinati sunt, qui „(*malitiâne vel simplicitate ignorantiæ, non judico, sed comitto omnipotentis Dei judicio*) plures mihi æmulos suscitârunt; unde si reverterer ad monasterium, nec ego illis fidem habere potero, nec eorum animos mihi credituros „perfectè scio. Melius est ergò, ut separemur ab invicem, quàm ut in dissensione perpetua vivamus: *Semper enim salus animarum commodo est præponenda corporum, & Pastor, qui oves sibi commissas meliores se non posse facere considerat, & sibi & illis salubriter consulit, si officium resignat.* „Annus hodie tertius atque vigesimus „planè exactus est, quo Spanheimensis Abbas indignus fui ordinatus, in „camino paupertatis nimiæ semper „decoctus, in miseria & labore continuus, & quod plus omnibus me „gravare consuevit, auxilio fratrum „meorum in tot curis necessario, nunquam relevatus. Causarum quoque „ad cedendum me moventium non „ultima fuit, quòd unus ex monachis „meis haud infimus, quem semper „ut filium intimum sinceriter dilexi, „& sicut pupillam oculi mei contra „quoscunque molestatores ubique „defensavi, omnium immemor * beneficiorum nuper ad Moguntiam „constitutus, consilio & auxilio cujusdam alterius boni fratris literas „in me contumeliis & injuriis plenas „nomine totius Conventûs edidit, „cùm mihi constet manifestè, quòd „nullam à Conventu desuper habuerit comissionem vel consensum. Si „hoc fecit, aut facere potuit homo „pacis meæ, in quo sperabam, qui „mecum ambulabat ante pauperculum gregem in pascuis Domini, „quid facturi sunt infirmiores, quos „tantis beneficiis minimè cumulavi? „Si dextera mea, mei oblita tam temerè me abnegare potuit, manus „quid facient alienæ? Si amicus imò „amicissimus meus talia contra me „præsumpsit, inimicus quid faciet? „Denique addam & illud, quòd ego, „ut verum fatear, homo natus ad studium Scripturarum magis, quàm ad „curas negotiorum secularium, quietem magis desidero, quàm inutiles „labores. Venit ergò nunc tempus, „quod semper optavi, data est mihi „non merenti occasio cedendi, quam „non secùs duxi suscipere, quàm si „omnipotens Deus manifesta me pietate à tantis calamitatibus decreverit liberare ad nominis sui honorem. Cedam ergò libens, & Divinæ me providentiæ committam, ne „si cum ingratis diutiùs manere consensero, & corporis periculum & „animæ incurram detrimentum; *Melius enim est*, inquit Ambrosius, *emigrare cum gratia, quàm cum jurgio residere....* Verumtamen priusquam „id faciam, necesse fuerit, ut mihi lo-„cum

* *Memoria beneficiorum fluxa, injuriarum ænea.*

„ cum futuræ mansionis provideam. „ Dominus Deus, qui non spernit preces pauperum, sed auxilium postulantibus mittit in tempore opportuno, ipse mihi locum providebit, „ non dubito, in quo liberiùs & quietiùs ei possim obsequi & salutem „ propriam in silentio operari... *Ex Chron. Spanh.*

Invitatur à diversis Principibus.

XLI. His aliisque expositis sui secessûs causis, cœptâ perstans in sententia, redire ad suum Spanheimense monasterium non consensit; quare missi Abbates aliis duobus remandârunt, opus non esse, ut Ducem Symerensem propter *Trithemium* adirent, cùm mallet ipse hanc Abbatiam omninò dimittere, quàm sese in medium turbationis collocare. Audientes igitur Principes illum nolle ad suos Lares regredi, eum instanter sollicitârunt, ut ad se deflecteret, ingentia polliciti minervalia, & provisiones honorificas, si operam ipse suam sibi commodare vellet. Ita, referente Chronico Spanheimensi, *Maximilianus* Imperator, *Philippus* Palatinus, *Joachim* Brandeburgicus, *Hermannus* Coloniensis Archiepiscopus, *Joannes* Fuldensium Antistes, aliique Proceres cùm seculares, tum Ecclesiastici, eum in suas adsciscere aulas certatim studuerunt.

Refugit aulas.

Verùm raræ & eminentis doctrinæ Abbas, monastici cùm esset tenacissimus instituti, nec sanum sibi nec integrum duxit in curiis Principum versari, aut extra observantiæ regularis orbitam secedere. Divino igitur sese in ærumnis consolans præsidio, locum studiis & conversationi suæ congruum maluit patienter exspectare, ac interim innocentiæ clypeum rebus asperis objicere, quàm ullatenus à virtute desciscere. *Propterea omnipotens Deus misertus illius desolationem, & nolens afflictum deserere in finem, super eum clementer aspexit, & locum studiis ejus congruum in observantia regulari providit.* CONRADUS namque S. Stephani Herbipolensis Abbas (*qui à Capitulo Abbatum Moguntiâ Heydelbergam ad Trithemium ablegatus fuerat*) operam dedit, ut S. Jacobi Majoris in suburbio Peapolitano, quod Scotorum dicebatur, cœnobium acciperet regendum. Erat autem ejus loci tunc temporis Abbas *Chilianus de Oxenfurt*, vir gente & mente Germanus, qui cùm audivisset *Trithemium* posse induci, ut sibi succederet, *nulli se in mundo libentiùs, quàm tanto viro cessurum dixit, rogavítque ut res optatum quantociùs sortiretur effectum.* Delato proinde ad R.mum *D. Laurentium de Bibra* loci Episcopum negotio; respondit ille: *Sibi non solùm placere, sed maximè optare, ut Trithemium in sua Diœcesi posset habere Abbatem.* Voluntate Pontificis auditâ, Trithemius per nuntium & literas Herbipolim continuò invitatur; qui causâ *Philippo* Palatino, ut par erat, propositâ, de consensu illius, quò vocabatur, ascendit. Tertiâ Octobris anno 1506. Herbipolim delatus, post resignationem *Chiliani* Abbatis duodecimâ ejusdem factam, compromissione fratrum in Episcopum & duos Abbates vicinos, præfati Cœnobii Antistes constitutus est, atque die XIV. Octobris ab eodem *Ordinario* confirmatus, alterâ mox die divi Burchardi patriæ Tutelaris honoribus sacrâ in realem Abbatiæ possessionem est introductus. Literas deinde misit ad Spanheimenses, quibus illam se abdicare, & hanc suscepisse Abbatiam nuntiabat. Est hæc epistola inter familiares secunda libri II. lectu digna. *Confer Chron. Hirsaug. edit. Sangall. pag. 634.*

Fit Abbas S. Jacobi Herbipoli A. 1506. 12. Oct.

Sparsis de se rumoribus obviat.

XLII. Mirabantur omnes quomodo induci potuisset *Trithemius*, ut locupletissimam illam Bibliothecam Spanheimensem tantis impensis & laboribus coactam desereret, ac pauperculum cœnobiolum pinguiori præferret; cúmque nonnulli inficetæ opinionis scabie languidi, casum viri locíque mutationem variè acciperent, quidam temerè culparent, alii periisse aut delirâsse crederent dicentes: *Hei! lumen illud splendidum, quod illuminare totum orbem suâ eruditione consuevit, quomodo tenebrarum caligine est obfuscatum! Quis Abbatem Trithemium in toto penè orbe Christiano famâ eruditionis & sanctitatis gloriosum in tantam animi dejectionem credidisset venturum, ut patriam & amicos tam inconsultè desereret?...* Hisce clamoribus, qui viro liberali ac erudito, latiùs serpendo, officere potuissent, obviam iturus *Trithemius*, scriptis ad diversos compluribus epistolis, tum causas sui discessûs prolixè pertexuit, cùm insignem Spanheimensium petulantiam & malesartas æmulorum offucias egregiè notavit. Rerum verò humanarum sortem & instabilitatem pulchrè nobis depinxit in epistola ad *Joannem Brachtium* S. Mathiæ apud Treviros Priorem his verbis: „ Quàm pendeant cuncta sub ancipiti „ mortalia casu, si priùs, *Amice!* „ nescieras, Trithemiana nunc patefacit historia. Ego sum ille Trithe-

„ mius,

„ mius Abbas quondam Spanheimen-„ sis, quem docti simul & indocti tam-„ quam oraculum Apollinis observa-„ bant; qui omniū ore laudatus, Burs-„ feldianæ Congregationis videbar ca-„ put atque columen. Magnum me „ aliquid existimabant Reges & Prin-„ cipes; Ecclesiarum Præsules ad fa-„ mam nominis nostri concitati, me „ videre, me alloqui, ac suis interesse „ cupiebant arcanis. Nomen Span-„ heimensis Abbatis per omnium ora „ cum laude volitabat, séque puta-„ bant felices viri magni & eruditi, si-„ quos in mei familiaritatem admisis-„ sem. Confluebant ad me non solùm „ ex tota Germania viri doctissimi, „ sed ex Italia quoque & ex tripartita „ Gallia plures. Principes quoque & „ Pontifices Ecclesiarum suis me lite-„ ris atque muneribus visitabant. . . „ Et ecce venit illa dies pravis optata „ blasphemis, quâ improbi raptores „ totum Palatini turbantes Principa-„ tum, rapinis incendióque vastârunt, „ neque monasteriis, neque Dei par-„ centes ecclesiis. . . Hinc temerita-„ tis ausum invidia sumpsit, & me „ pauperem ac innoxium carpsit. . . Tum verò mutationis suæ factum exemplo aliorum Patrum fusè comprobat in Epistola XXXI. ad *Antonium* ejusdem Abbatem: *Sic enim*, inquit, *sanctissimus* P. N. BENEDICTUS *improborum Abbatiâ Monachorum dimissâ commigravit in eremum. Sic &* Rabanus Maurus *Fuldensis*, Benno *Goseckensis*, Othmarus *San-Gallensis*, Regino *Prumiensis*, Ratbertus *Corbeiensis*, *& alii propè innumeri suorum injuriis & contumeliis agitati, sua deseruerunt cœnobia, alio digressi. . . Horum ego*, subdit, *exemplo Patrum spontaneâ voluntate dimisi Spanheimensem Abbatiam, eámque in qua nunc dego pauperculam, sed quietam, meísque studiis convenientem accepi, malens inter paucos habere pacem, quàm cum multis jugem Deo & saluti adversam sustinere contentionem.*

Ejus mansuetudo & patientia.

XLIII. Potuisset equidem *Trithemius* favore Principum suffultus æmulos suos facilè comprimere, excitatúmque livorem & densam injuriarum ac probrorum nubem, quam minabantur discoli, ultimæq; sortis homines, acriori impetu à se repellere, & in eos retorquere; sed Christianâ ut erat plenè imbutus Philosophiâ, frænatis atque coërcitis vanæ indignationis aculeis, maluit per patientiam fieri salubrior, quàm per vindictam effici superior. Argumento sanè luculento, simul ut cognoscamus perfectum virum non moveri ulciscendi doloris invidiâ, nec malorum rependere vicem.* Digna sunt, quæ hìc attentè legantur ejusdem verba sacratioris ejusmodi ethices melle madida in epist. 32. libr. 1. *Paratus sum*, inquit, *ipse Dominus Jesus novit, & non sum turbatus, pro gloria ejus nominis, pro meis quoque peccatis, & amore regni cœlestis, non Abbatiam solùm & omnem hujus mundi favorem spontè dimittere, sed etiam extremæ inopiæ me subjicere & addicere mendicitati. Injurias & contumelias non meritas à Principe Cynonotorum sustinui, quas cùm possem in ejus retorquere caput, malui amplecti patientiam, quàm contra Dei voluntatem suscitare vindictam. Est Deus in cœlo, qui videt injurias, quas patior sine causa, ipse non dubito vindicabit. . .* Rursùs in epist. ad Jodocum Beseilium Jurisconsultum: *Neque verò*, inquit, *invidiam æmulorum expertus sum adeò insuperabilem, ut eam facilè domare favore & auxilio Ser.*[mi] *Principis* Philippi *Comitis Palatini potuerim, si voluissem. . . sed ego non minùs amore pacis & tranquillitatis, quàm injuriarum consideratione permotus, fixum apud me, quod statueram, servavi, patienter sufferens datam mihi occasionem, quâ variis & inutilibus mundi occupationibus vel serò tandem eximerer. . . Sanctum igitur* BENEDICTUM *ducem Monachorum secutus, monachos, quos induratos promovere ad saniora non potui, pacis amator deserui*, ut ipse rescribit ad Simonem Abbatem Lacensem. Et alibi: *Ego*, ait, *conscientiæ testimonio, quod Deum fallere non potest, contentus, juxta illud Ovidianum*: Conscia mens recti famæ mendacia spernit, *invidis locum dedi, nec mea interest, quod subjungitur:* Sed nos in vitium credula turba sumus. *Omnipotens Deus, qui nihil ignorat, ipse novit, quam temerariam injuriosámque contumeliam susceperim ab æmulis meis, quam cùm summo Judici discernendam commiserim, nolo eam literis vindicare mordacibus, probè gnarus Nobile vincendi genus esse patientiam.* Quæ virtus maxima est non tam in Religiosis, quàm in ministris Verbi Dei & præsertim in Prælatis, quos par est, pro Christi gloria illustranda omnia patienti animo sufferre. Jucundum planè est ac consolatione plenum, quod eam in rem edisserit epist. 75. his verbis: *Christiani*, inquit, *sumus & claustrales, imò aliis prælati, & proinde peramplius ad humilitatem & patien-*

* *Quippe minuti & infirmi est animi voluptas ultio. . . Juvenal. Satyra XIII.*

tiam exemplo Christi, & Apostolorum, obligati; propter quod omnia gravia & amara pro Christi amore patienter à nobis ferenda sunt. Quanto enim nos professio monasticæ institutionis ad perfectionem ligat ampliùs, tanto nobis licet minùs vim vi repellere, sed magis oportet adversa quæquæ patientiùs sustinere. Plena sunt reliqua ejus scripta gemmeis hujusmodi sententiis. Quæ in animum dum reducimus, vix non possumus non irasci, & cum *Rogerio Sicambro* exprobrare ac maledicere Monachis Spanheimensibus, *qui*, ut ille queritur, *ex invidia & malignitate hunc virum omnium mitissimum, optimum, atque doctissimum, Regibus & Principibus charum, & cunctis viris bonis eruditisque reverendum, qualem trecentis ab annis Ordo S. Benedicti habuit neminem, tam injuriosè confundere, & ad indignationem provocare non timuerunt.*

Quo pacto vitia & persecutiones vicerit.

XLIV. Verùm, *sicut*, divo dictante Gregorio, *gravioris est culpæ inter bonos bonum non esse, ita immensi præconii est inter malos malum non extitisse.* Quâ autem arte inter malignantes tam incorruptus substiterit Trithemius, & emotas in se persecutiones adeò feliciter superaverit, pluribus ipse inculcat in epistola ad *Eberhardum de Campis*, ubi studiorum fructum ceu unicum suæ securitatis præsidium obtendens. *Quid putas*, inquit, *accidisset in transacta persecutione Trithemio, si studium scripturarum à principio non amâsset? ubi credis hodie esset? Experior nunc, quòd scientia Scripturarum non solùm tutam facit animam, sed & corpori omnia copiosè procurat. Unde me non pœnitet literis operam navâsse bonis, quamquam propterea multas ab æmulis injurias susceperim.* Hæc ibi; in alia verò ad Jacobum fratrem suum epistolâ Ursulô datâ: *Neque fratrem te*, inquit, *nos imitari pigescat oramus, qui annorum vitæ transactæ, ut nôsti, tempus omne studio Scripturarum, usque ad invidiam vanarum impendimus. Quod nisi fecissemus, ubi nunc fortunâ sæviente in nos Frater! putas jaceremus? Nam etsi parùm docti evasimus, consistere tamen in nobis, Deo juvante, didicimus, variósque & fallaces fortunæ contemnere vultus, & intelligere, quis sit ignorantiæ finis. Quæ nostra sunt, nemo tollet à nobis, quippe qui nostra nobiscum portare didicimus omnis terreni jacturam parvi facientes...* Similiter in literis ad Jacobum Syberti, *Pulcherrima*, infit, *possessio est eruditio mortalibus... Nam ut Tibi loquar in aurem, non jactantiæ causâ meæ, sed ratione institutionis tuæ, quid precor! mihi contigisset in ea persecutione, quam adversum me annis prioribus æmuli suscitârunt, si studio imbutus vel parum non fuissem literarum? Conspirârunt in me Cynonoti unâ cum perfidis quibusdam Claustralibus meis, invisa contra nos mendacia confingentes... quos studio literarum adjuti pulchrâ cogitatione tandem exbalistavimus, Abbatiam Spanheimensem dimittentes cum ingratis hominibus suis, non metu æmulorum, sed contemptu honorum, viam nobis ad meliorem studio parante literarum...* Sed lectu cumprimis digna sunt ea, quæ in suis ad *F. Joannem Nutium* Spanheimensem monachum rescribit: *Annis triginta in pace & tranquillitate, ut ita dixerim, Philosophiæ Christianæ operam dedi, die ac nocte lectionibus Scripturarum, quod omnibus est notum, qui me noverunt, continuum penè studium impendi, sed quantum profecerim, jam primùm experientia dabit. Tempus omne studendi mihi paravit naviculam, jam venit hora tentationis, quæ necessariam indicit navigationem. Experiar oportet, quàm scitus nauta evaserim, qui tot annis discendi laboribus non peperci. Doctrina enim viri*, ut quidam sapiens dicit, *per patientiam dignoscitur. Si ergò in tantis adversitatibus patiens evasero, satis me didicisse arbitrabor... Scio autem me esse mortalem & brevì necessariò moriturum, propterea cùm alterutrum oporteat, malo injurias ferre, quàm inferre. Dicit enim S. Joannes Chrysostomus*: „Quidquid à quolibet hominum passi fuerimus, aut remissionem accipiemus omnium peccatorum, aut si tanta in nobis delicta non fuerint, clarioribus honorabimur coronis... *Ita ipse;* concludit verò Chronici Spanheimensis interpolator: *Divinâ igitur ordinatione factum credimus, ut locum studiis sanctis inveniret aptissimum, qui cunctis mundi honoribus semper prætulit scientiam Scripturarum; quarum etiam amore maluit pauper & abjectus latere in angulo, quàm multas possidere divitias cum mala inquietudine mentis in seculo...*

Ejus labores reliqui.

XLV. Quieti itaque restitutus *Trithemius*, multúmque sibi exinde gratulatus, pristino quoque literarum studio se totum reddidit, ac multiplici deinceps genere scriptionis, non annis, quàm meritis & stylo vivacior, ingenii & diligentiæ effectus suæ ætati, & bonis omnibus in futurum affatim probavit, lustrando, visendóque monasteria

ſteria, probæ morum diſciplinæ, uti priùs adfuit, & ne extremum quidem vitæ actum majorum conatuum cogitatione vacuum habuit. Is enim funeſtum illud malum, quod experti ſunt Patres noſtri, & nos usque & usque experimur, providè ut averteret, Eccleſiæ, Religioni, patriæ conſuleret, Principes cùm ſacros, tum profanos periculi iminentis admoneret, conſilia in rem opportuna & neceſſaria ſubminiſtraret, omnem movit lapidem, diésque ac noctes laboravit; cúmque apud exteros parùm aut nihil proficeret, illud inprimis conatus eſt, ut ſui Ordinis collegas in officio contineret, novo fervore ſpiritûs accenderet, otium & ignaviam proſcriberet, literarum ſtudia latiùs propagaret; quod & plurimis in locis effecit, tantúmque valuit, ut tam in inferiore quàm ſuperiore Germaniâ & eruditionis laude & vitæ meritis non pauci eniteſcerent, & ſarta omnia, atque integra conſervarent, plura effecturus, niſi obſtinata jam præcépsque in exitium patria conſilium omne & antidotum contemptim reſpuiſſet. Ipſe verò ante omnes gliſcentibus jam tunc per Germanias hæreſum ſeminibus, non ſine Numinis ſpeciali impulſu providè occurrit, dormitantes paſſim paſtores excitavit, Clerum fideliter præmonuit, Eccleſiam variis adversùs ſerpentes impiorum technas cautelis inſtruxit, Rempublicam literariam immenſis propè ac innumeris ſubſidiis velut præſcius futurorum præmunivit, egregio ſanè fidei, vigilantiæ, zeli ac induſtriæ exemplo demonſtrans, quid hæreſibus in apertum erumpentibus facturus erat, ſi ſuperſtes foret. Inexplicabile verò meritum, quo ſibi obſtrictam reddidit Germaniam univerſam (*Utinam*, inquit Bucelinus, *impia hominum peſtis & colluvies agnoſceret!*) id fuit, quòd improbas mortalium, invaleſcentésque nimium totis provinciis ſuperſtitiones, cunctáque maleficia exſcindere pro virili adlaboraverit, ac rerum patriarum hiſtorias eâ ætate adhuc neglectas egregiè illuſtraverit, Rem literariam ſuis commentariis copiosè adauxerit, iíſque orbem eruditum inſtruxerit adminiculis, quibus hodiedum permulti ad quandã ſcientiæ lucem prorepant, majora ſanè præſtiturus, ſi hujus lucis uſura diutiùs in tranquillitate frui licuiſſet. Nihil enim illi jucundius, nihil uſitatius, quàm legere, ſcribere, & præclaras quidem res antiquitatis cognoſcere, præſentem loqui cum priſcis vel poſteris, atque ita omne tempus, quod aut præteritum vel futurum eſt, ſuum facere. Huic rei argumento ſunt innumera prope ejus ingenii monumenta inferiùs recenſenda.

XLVI. At enim ſublimioribus ejusmodi cogitatibus indies magis magísq; dum indulgeret, atque ad finem usque vitæ propoſiti tenax, laboríſque indefeſſus extantioribus operibus memoriam ſui ulteriùs extendere feſtinaret, morbo interceptus, non ſine ingenti Eruditorum, Magnatum, Principum, immò & Cæſaris *Maximiliani*, bonorúmque omnium luctu & planctu, *omniſcius ille, mirandíque ingenii Abbas* *; extremam in ſuo Herbipolenſi S. Jacobi majoris cœnobio vitæ periodum beato, ſed heu! nimis præpropero fine complevit die XIII. Decembris ſanctæ Luciæ Virgini & Martyri ſacrâ anno reparatæ ſalutis MDXVI. ætatis 54. Menſ. x. diebus xv. **Trithemii obitus A. 1516. XIII. Decemb.**

* *Hoc eum mactat elogio Flachius.*

Erectum ei in divi Jacobi templo ſaxum ſepulchrale, cui ipſe inſculptus viſitur Abbatis habitu mitrati, dextrâ librum, ſiniſtrâ lituum paſtoralem tenentis, additâ circulari hâc epigraphe:

ANNO. DOMINI. MCCCCCXVI. IPSO. DIE. SANCTE. LUCIE. OBIIT. VENERABILIS. PATER. DOMINUS. JOHANNES. TRITEMIUS. ABBAS. CUJUS. ANIMA. IN. SANCTA. REQUIESCAT. PACE. AMEN.

Ponè ad latus columnæ appenſa viſitur tabella lignea, hoc ſpectantibus legendum exhibens monumentum perenni illius honori & memoriæ ſacrum:

EPITAPHIUM
JOANNIS TRITHEMII
Auctore D. GEORGIO FLACHIO Suffraganeo Herbipolenſi, quarto ab illo in Abbatia D. Jacobi ſucceſſore.

Hanc meruit ſtatuam Germanæ gloria gentis,
ABBAS TRITHEMIUS, *quem tegit iſta domus.*
Quam fuerit literis ſimul & virtute celebris,
Admiranda ſui dant monumenta ſtyli.
Arguit hoc etiam multorum gloria Regum,
Ex quibus inprimis MAXIMUS ÆMILIUS.
MAXIMUS ÆMILIUS * *Romani gloria ſceptri,*
Qui fuit Auſtriacæ clara propago Domûs.
Hujus magnificâ fuit acceptiſſimus aulâ,
Et primum tribuit docta caterva locum.
Abſit ſuſpicio de Dæmonis arte Magiâ,
Contra quam magnum ſcribere cœpit opus. *
Ut vivit famâ, ſic vivat mente beatus,
Et videat ſummi cœlica regna Dei.

* *Maximilianus I.*

* *Libri XII. contra maleficia &c.*

Cùm anno 1716. pavimentum templi Jacobæi in altum erigeretur, R.mus D.nus JOANNES BERNARDUS MAYER *Epiſcopus Chryſopolitanus Herbipolenſis Suffraganeus*, Trithemii exuvias è tumulo in corona multorum Virorum dignitate & doctrina illuſtrium, non mino-

minori religionis affectu, quàm veneratione erga virum sanctitatis opinione inclytum levavit, easque sigillo obsignatas, in loco ubi corporis requiem acceperat, reposuit anno 1720. uti testatur lapis infra statuam sarcophago impositus cum hac inscriptione:

HIC. REQUIESCUNT. OSSA.
VIRI. PIETATE. ET. DOCTRINA.
CELEBERRIMI.
JOANNIS. TRITHEMII.
PRIMO. SPANHEIMENSIS. DEINDE.
HUJUS. AD. S. JACOBUM. MONASTERII. ABBATIS. REPOSITA. ANNO.
MDCCXX.

Sed ut plenam tandem fidem Lectori faciam *Trithemium* meritis in rem literariam suo seculo neminem sibi habuisse superiorem, continente filo retexenda jam ejus sunt ingenii monumenta, atque adeò luculentiori demonstratione evincendum sine adulatione egisse viros doctissimos, qui Trithemianam Musam in cœlum laudibus evexerunt. Quo labore eo lubentiùs defungar, quòd pleraque ejus Opera disparuerint, ita ut nec ubivis inveniri, nec inspici possint, qui verò eorum dedêre indices, mancos plerumque & jejunos exhibuerunt.

VITÆ & APOLOGIÆ
VEN. JOANNIS TRITHEMII
LIBER SECUNDUS,

In quo omnia ejus Opera, quotquot vel olim typis excusa, vel anecdota reperiri potuerunt, servatâ, quâ licuit, annorum serie, locísque indicatis, in quibus de singulis mentio occurrit, curatè recensentur, additis subinde rerum summariis, & Eruditorum de iis judiciis & censuris.

§. I.

Operum Trithemianorũ commendatio.

TAmetsi cursus Vitæ à *Joanne Trithemio* Abbate per tot præclarissimarum virtutum laborúmque seriem traductus indolem ejus verè præclaram & egregia in Ecclesiam, Religionem, Ordinémque suum & patriam merita abundè testatur; majora tamen quædam lumina radiare videntur ex nobilissimis uberrimísque ipsius lucubrationibus. In his enim tanta felicitas cum fertilitate doctrinæ conjuncta relucet, ut velut in tranquillo mari lenes undæ posteriores sese prioribus superfundant; adeò ut sive in iis spectes styli soliditatem & elegantiam, sive materiæ perpendas dignitatem aut copiam, attonitus hæreas, nec quid in tanto numero mirêre magis, tecum possis ipse convenire: *In ipso*, inquit Gabriel Bucelinus, *redivivum* BENEDICTUM *& primævum Ordinis Benedictini spiritum resuscitatum nemo dubitaverit, qui Commentarios ejusdem in Regulam S. Benedicti*; Homilias & Exhortationes ad Monachos; Sermones in generalibus Abbatum congressibus habitos; Tractatum de triplici regione claustralium; Libellum Penthicum de ruina Ordinis monastici, Instructionem Sacerdotum, & alia ejus scripta attentè legerit. *Adeò omnia Divini Pnevmatis dictata referunt, ut in hoc genere in nullo maximis Ecclesiæ Doctoribus cessisse videatur, adeò ponderosè, graviter simul & suaviter animos religiosos afficit, ut reverâ non hominis, sed Dei verba & dictata agnoscas; útque merito, tanto pòst, sæpiùs in reformatissimis cœnobiis ad mensam & aliàs lecta magno cum fructu summáque omnium admiratione & approbatione audiantur.* Et verò, subdit cultissimus FELIX EGGER, *Trithemii divinam prope doctrinam æquali ubique alveo fluentem propiùs dum contemplor, dignissimam invenio, quam omnes admirentur. In lucubrationibus de fide & intellectu, novo Manichæo (futuro quem prævideret* Luthero) *novum opposuit* Augustinum; *in Tractatu de Scriptura sacra adæquavit eruditionem* Hieronymi. *In Cõmentariis ad Regulam D. Benedicti stillavit suavitatem* Ambrosii. *In libello Penthico & adhortationibus ad Prælatos, Monachos, & Sacerdotes, ostendit gravitatem utriusque* Gregorii, *ascendit ad majestatem* Leonis, *profundit aurea* Chrysostomi *flumina, melifluum lac propinat* Bernardi. *In reliquis quos emisit libris, sentit ut* Pythagoras, *dividit ut* Socrates, *expli-*

plicat ut Plato, *implicat ut* Aristoteles, *ut* Æschines *blanditur*, *ut* Demosthenes *irascitur*, *vernat ut* Hortensius, *æstuat ut* Cethegus, *incitat ut* Curio, *moratur ut* Fabius, *simulat ut* Crassus, *dissimulat ut* Cæsar, *suadet ut* Cato, *dissuadet ut* Appius, *persuadet ut* Tullius, *instruit ut* Hieronymus, *destruit ut* Lactantius, *adstruit ut* Augustinus, *attollitur ut* Hilarius, *submittitur ut* Johannes, *ut* Basilius *corripit*, *ut* Gregorius *consolatur*, *plangit ut* Salvianus, *stringit ut* Rufinus, *ut* Orosius *affluit*, *narrat ut* Eusebius, *ut* Eucherius *sollicitat*, *provocat ut* Paulinus, *ut* Ambrosius *perseverat*. Quæ densa elogiorum sylva ultro prodit, quanta sit Operum Trithemianorum præstantia: Nimirùm ut *Desiderius* ille *Roterodamus* ajebat: *Auro sapientiæ nihil pretiosius, fulgore eloquentiæ cum sapientia conjunctæ nihil mirabilius...* Quæ etiam causa fuit, cur præter Germanos, Galli quoque & Itali, Hispani, Batavi, Belgæ, aliæque nationes ab hoc astro ad se lucem derivare studuerint, hodiéque illi, qui magno subinde supercilio, multóque orationis fuco rerum argumenta incrustant, suos ipsos commentarios Trithemii auctoritate fulcire & ornare verbis satagant. Nec id meo quidem ánimo prorsùs ineptè; siquidem is unus in plerisque plurimorum instar esse queat, accinente *Paulo Langio* Posaviensi Monacho ejus quondam discipulo: -- *Hic est*

Insignis virtute Cato, Pompejus honore,
Tullius eloquio, Relligione Numa.
Relligio, probitas, honor & facundia in illo est;
Sicque Viros Abbas quatuor unus habet.

Ejusdem Operum Indices. II. Variis autem in locis lucubrationum suarum elenchum *Trithemius* ipse pertexuit, non quidem cœnodoxiæ aut inanis gloriolæ afflatus spiritu, ut nonnullis perperam visum, sed potiùs humilitatis & candoris ductus amore. Has enim ipsus sui consilii causas non sine insigni magnæ moderationis & modestiæ indicio assignat in fine libri Virorum Germaniæ illustrium his verbis: *Non existimo me dignum, qui locum inter Scriptores, & illustres Germaniæ Viros occupare debeam propter ingenii mei paupertatem, sed ne mihi obveniat, quod multis legimus contigisse, qui titulos Operum suorum ex humilitate occultantes, auctores eorum quoque librorum æstimati sunt, quos forsitan non viderunt. Sed Apologiam cui scribimus? In his conscientiæ testimonium unicuique sufficiat, nemo extra se amplius requirat. Celent alii ex humilitate, quæ cuderunt opuscula, ego quæ scripsi magis ex humilitate & caritate in lucem constitui producenda. Malo enim, sicubi erratum esset, vivus corripi, quàm mortuus; quoniam sicut à mortuo perit confessio, ita in vivo prodest correctio. Neque enim tam petulans sum, ut memoriam nominis vanitati obnoxiam pro laboris mei mercede expostulem. Ne ergo composuisse videar aliena, aut celâsse propria, exemplo Divorum Patrum titulos Operum meorum subjiciam... Ut noverit posteritas benè me semper voluisse, quamvis Nayatharum præpeditus insolentiâ, minimè potuerim bonum perficere, quod volebam....* Septem verò ab eo confectos habemus ejusmodi indices totidem inexhaustorum ipsius laborum testes. *Primus* extat ad calcem libri *de Scriptoribus* Ecclesiasticis A. 1494. editi. Alter habetur in fine Catalogi Illustrium Germaniæ Luminarium ad an. 1495. perductus. *Tertius* in Nuncupatoria Chronico Spanheimensi año 1506. præfixâ edente Frehero. *Quartus* in ipso Spanheimensi Chronico ordine annorum digestus. *Quintus* in Epistola ad Rogerium Sicambrum datâ Herbipoli A. 1507. quæ est 51. libri secundi familiarium editionis Speigelianæ. *Sextus* & locupletior in ejus *Nepiacho* de scriptis propriis à pueritia repetitis ad annum 1507. deductus, in quo etiam noñulla ejus Opera alibi non memorata comparent. *Septimus* auctior occurrit in Chronico Hirsaugiensi curis & typis San-Gallensium in Helvetia Monachorum nuper edito, cujus calci ipse Trithemius recensionem Operum à se ad A. 1513. exaratorum annexuit. Alius & ferè ceteris explicatior legitur in Epistola *Joannis Duraclusii* ejus discipuli ad *Nicolaum Hamerium Emelanum* anno 1515. scriptâ, quæ reperitur inter Trithemiana. Ejus quoque vigilias & lucubrationes fusè recensuêre *Gesnerus* & *Josias Simlerus* in suis Bibliothecis; Fusiùs verò *Arnoldus Wion* libr. 5. Ligni vitæ pag. 784. *Freherus* item, *Busæus*, & *Heidelius* in editis à se Trithemii Operibus, omnium indicem præmiserunt. De iisdem plura suppeditat *Vossius* libr. 3. de Historicis latinis cap. 10. Ne referam, quæ in ejus laudem congesserè *Bzovius*, *Laurentius Crassus*, *Thomas Popeblount*, uberiora sunt illa, quæ ad rem nostram *Posse-*

vinus, *Labbeus*, *Du-Pinius*, *Niceronius*, *Warthonus*, *Olearius*, aliíque Bibliographi suggerunt. *Jacobus Masenius* Jesuita in notis & additamentis ad Broweri Añales Trevirenses *pag.* 556. omnium quoque Trithemii Operum indicem subnectit. *Chilinus* in Theatro Virorum Literatorum pag. 13. multa huc facientia commemorat. Suam itidem symbolam in idipsum contulerunt *Bucelinus* in Benedicto redivivo, *Felix Egger* in Idea O. S. B. *Ignatius Groppius* Tom. I. Scriptor. Wirtzburg. pag. 247. Sed omnium pleniorem & accuratiorem notitiam dedit V. Cl. *Albertus Fabricius* in Bibl. mediæ latin. libr. IX. pag. 453. Ex his itaque & aliis, quæ nobis bona obtulit fortuna, sequentem procudimus Catalogum, servatâ, quâ licuit, annorum serie chronologicâ, locísque diligenter adnotatis, in quibus de singulis mentio occurrit, aut ubi typis exscripta, vel anecdota reperiuntur, additis subinde ipsorum Operum argumentis, Eruditorum censuris, judiciis, aut elogiis, ut eo ipso homines cupidos moveremus ad conatus nostros promptiùs juvandos.

Primæ ingenii fœturæ ab A. 1484.

III. Postquam igitur noster triviis quibusdam tentaminibus velut crepundiis ad majora præluſisset, sensímque promptior & exercitatior evasisset, anno demùm ætatis suæ XXII. Christi 1484, primùm cœpit scribere, ac tam multiplici deinceps lucubrationis genere ingenii vires ac laborum fructus omnibus probavit, sícque naturæ dotes artis perfectione & culturâ ceu cote lævigavit, ut supra conditionem humanam eas extulisse multis visus fuerit. Prima autem quæ scripsit opuscula, erant de iis rebus, quæ statum & profectum concernunt Monachorum, quorum aliqua velut informes partus ignibus ipse tradidit, postquam aliquantulum politiores jam edere didicerat. Has inter infelices victimas Vulcano sacrata cessit ampla quædam collectio in quatuor partes distributa hoc rubro: *De origine, acquisitione, pulchritudine ac utilitate virtutum in genere & in specie...* Opus sanè & titulo, & argumenti præstantiâ splendidum, dignúmque quod ætatem ferret, sed quia propter nimiam prolixitatem & varias initæ Abbatialis præfecturæ occupationes illud limare & expolire non ita potuit, utì voluisset, *Maronis* exemplo flammis cremandum dicavit, ut refert in Chronico Spanheimensi ad A. 1488.

De Virtutibus...

Hac in re meo quidem animo minimè imitandus: Nam quemadmodùm *Apellis* tabulæ, licèt ruditer tantùm adumbratæ, in pretio subinde apud veros æstimatores fuêre, ita fieri potest, ut quæ suis auctoribus, præsertim summis viris imposita, & à spongia ad pulveres, piperísque togas videntur relegenda, suos aliquando procos, manúsque sortiantur obstetrices. Latitant enim nonnunquam in ejusmodi collectaneis horridis cæteroquin & inficetis velut in sterquilinio quodam pretiosi uniones, quibus diligentiores probè uti, & sua exornare didicerunt. Sed ista pro monito insinuâsse satis. *Vid. Schelhornii Amœnitates Tom. VII. à pag.* 75. Hanc porrò primigeniam ingenii fœturam excepit *Summula quædam de vitiis & virtutibus*, ex dictis SS. Patrum & Doctorum duobus libris conflata hoc exordio: *Magna virtus animi est...* Quod Opus necdum anno 1507. in lucem prolatum fuisse memorat in epistola ad Rogerium Sicambrum: *Inprimis*, inquit, *cum essem annorum trium & viginti, comportavi ex scriptis Doctorum Summulam Virtutum in duobus libris, quam necdum in lucem edere potui.* Ejusdem meminit in suo Nepiacho, hodiéque, desideratur. Extat verò consimilis argumenti Opus manuscriptum in Bibliotheca S. Jacobi apud Mogonos, quod Trithemii esse suspicamur; sed vacillantibus duntaxat suffulti conjecturis.

An. 1485. Summula de Virtutibus & vitiis...

IV. Sub idem tempus à quodam Presbytero interpellatus de pœnitentia in sacro tribunali iis injungendâ, qui per negligentiam filium perdiderant in igne, & quod sceleratius, duodecim annis in hoc reatu scienter communicantes perduraverant, prolixam ad eum rescripsit hac de re Epistolam, quæ inter editas à *Joanne Busæo* vigesima est. Crebris itidem pulsatus quarumdam Monialium precibus, ut exhortationis suæ Sermonem aliquem ipsis communem faceret, fusam æquè, ac boni succi plenam ad easdem conscripsit *Homiliam de sectanda charitate, humilitate, & in tentationibus perferendis patientiâ.* Hanc *Busæus* inter Epistolas retulit num. 3. pag. 921.

Epistolæ quædam & Homiliæ.

Ad instantiam earumdem Monialium eodem tempore inchoavit magnum Opus *de Laude Virginitatis...* quod tamen sub annum 1506. necdum perfecerat, utì ex ejus Nepiacho & aliis indicibus discimus.

De Laude Virginitatis.

Eodem

De miseriis humanæ vitæ. Eodem anno 1485. ſcripſit *Libellum de vanitate & miſeriis humanæ vitæ....* decem capita complectentem. De hac lucubratiuncula ipſe in Epiſtola ad Rogerium Sicambrum ita reſcribit: *Ad inſtantiam cujusdam amici librum ſcripſi unum* de miſeria vitæ præſentis, *in quo legentis animum ad mundi contemptum inducere conatus ſum. Hoc Opus dudum fuit impreſſum,* (Moguntiæ 1495. in 4.) *& incipit: Cùm nihil ſit vita...*, Recuſum eſt curante laudato *Joanne Buſæo* inter ſpiritualia Trithemii Opera pag. 784. Aureo hoc in opuſculo hortatur cumprimis peccatores ne differant vitæ emendationem. Monet omnia vanitati eſſe obnoxia, háncque vitam eſſe quamdam peregrinationem à patria cœleſti. Inde nos edocet, qualis aſſumenda ſit vitæ inſtitutio; tum verò varia enumerat, quæ nos à pœnitentiæ fructu retrahunt. Agit deinde de multiplici humanæ conditionis miſeria; & quod in omni ſtatu, ſexu, ætate & conditione ſuæ ſint ærumnæ, oſtendit. Tractat denique de præſentis vitæ brevitate, de mortis neceſſitate & amaritudine, nec non de judicii diſtrictione. Ex quibus concludit mundum, carnem & omnes hujus vitæ voluptates eſſe contemnendas.

De investigatione S. Scripturæ. Circa idem tempus conſcripſit Tractatum quemdam *de inveſtigatione S. Scripturæ*, quem anno 1486. cum literis miſit ad *Nicolaum* Mernicenſem Presbyterum, his uſus verbis: *Ut autem ſcires qualiter ſtudio ſacræ lectionis debeas fructuoſiùs inſiſtere, mitto tibi de hac materia Tractatum, ob quorumdam amicorum petitiones à me nuper editum; in quo compendiosè multa de ſacrarum Literarum inveſtigatione perſcripſi...* Vide Epiſt. IX. apud Buſæum pag. 941. & infra §. IX.

A. 1486. Instructio Sacerdotis. V. Secuto inde anno repetitis præfati *Nicolai Mernicenſis* ſui quondam conſcholaris neo-presbyteri literis flagellatus, *ut formam in ſacerdotio laudabiliter vivendi*, ſtylo commendaret, gemmeum illud condidit opuſculum, *de vita, moribus & doctrina Clericorum*, ſeu *de vitæ ſacerdotalis inſtitutione*; quod Spanheimio Calendis Aprilis anno 1486. ad eundem transmiſſum legitur. Typis verò exſcriptum eſt primùm *Moguntiæ* anno 1494. cum Epiſtola *Thomæ Ruſcher de Gamunda* Ss. Literarum Profeſſoris & in majori æde Moguntina Verbi Dei præconis eâ ætate celebratiſſimi, ubi quàm neceſſaria in hoc quæ continentur opuſculo, ſuis eſſent temporibus, præſertim ad Clericorum in partibus illis libertati ſenſuum tunc magis aſſuetorum reformationem, pluribus oſtendit. Duriuſcula quidem nonnulla delicatioribus noſtri ævi Criticis videri poſſent, quæ *Trithemius* circa mores Sacerdotum liberali fronte profert in medium; Verùm aliter planè viſum eſt ſapientiſſimis plerisque Epiſcopis, qui eundem Tractatum ſuo Clero aut commendârunt, aut in ſynodis ab omnibus legendum ſanxerunt, ac iteratis excudendum typis curârunt, ut multiplicatis exemplis, quilibet frequenter eum manibus tereret, eóque veluti vitæ & viæ duce per iſtas ſui ſeculi ſalebras uteretur. Digna cumprimis ſunt, quæ hîc repetam, mellita fel. record. *R.mi D.ni Chriſtophori Andreæ* primùm Brixinenſis, dein Gurcenſis Epiſcopi verba, quibus Clerum ſuum allocutus eſt, quando anno 1577. auream hanc Trithemii inſtructionem, exemplo aliorum Epiſcoporum in uſum ſui Cleri typis recudi fecit; ita enim præfatur: „ Poſtquam in ea incidimus „ tempora, quibus maximè, ſi unquam anteà, creberrimis ad Clerum „ exhortationibus opus eſt; operæ „ pretium facturos eſſe nos exiſtimavimus, ſi quod vivâ voce jam ſecundo in anniverſaria noſtra Synodo „ quantum in nobis fuit, præſtitimus, „ ſcripto illud idem in præſentia ſedulò conaremur, ut vos omnes paterno ſtudio veſtri officii commonefaceremus. Nam ut neſcio quo „ pacto mirificè afficiant, quæ auribus „ hauriuntur; non minùs tamen commovere ea plerumque ſolent, quæ „ ipſi meditatis diligentérque perpenſis rationibus à mutis interpretibus „ accepimus. Qua de cauſa ex Straſburgenſi noſtra Bibliotheca JOANNIS TRITHEMII jam olim Abbatis „ Spanheimenſis, *Viri*, ut ex ejus „ ſcriptis apparet, *& vitæ & eruditionis ſpectatiſſimæ*, libellum deligere „ viſum eſt, quem novatis excudendum typis curaremus, ut multiplicatis exemplis, veſtrûm quilibet frequenter in manibus haberet, eóque „ quaſi vitæ & viæ duce per iſtas noſtri ſeculi ſalebras uteretur. De Sacerdotum vita piè ſanctéque inſtituenda, optima & ad corruptiores „ noſtri temporis mores accommodatiſſima præcepta tradit; omnia ex „ limpidiſſimis Theologicæ doctrinæ „ fontibus deprompta ſunt; nihil præter ſaluberrimas admonitiones, nihil „ præter Chriſtianam pietatem, nihil „ deni-

Christophorus Andreas Episc. Brixinensis in præfatum opusculum.

„ denique præter salutis adipiscendæ „ rectissimam, amœnissimámque viam „ continet. Verùm quoniam vix est, „ ut à nobis aliquid ita novum ac in„ auditum excogitari dicíve possit, „ quin anteà vel sæpiùs dictum audi„ túmve sit, *Trithemium* hoc argumen„ tum, post aliquot alios celeberrimi „ nominis Theologos optimè tractâsse „ inficiari nec possumus, nec volumus. „ Etenim quo ille vixit tempore, jam „ ante annos centum, aut eadem vi„ gebant, quæ hodie, flagitia, aut hanc „ nostram tempestatem tot sceleribus „ contaminatum iri vaticinatus est; „ ita plerorumque mores & vitam de„ pingit: Atque adeò quid nobis „ agendum, quid fugiendum egregiè „ ob oculos proponit. Quæ potissima „ ratio fuit, cur vobis piissimum ejus „ libellum præ ceteris comendandum „ censuerimus.

Urbanus Brixinēsis Episcopus eundem Tractatū laudat.

„ Accedit huc, quòd audiamus „ URBANUM prædecessorem nostrum, „ cujus & memoriam colimus, & ve„ stigia libenter sequimur, hunc eun„ dem Tractatum vobis laudare soli„ tum. Cùm igitur nostrum sit vobis „ præire, vos vocare, vos excitare, „ persuasum habetote, illud Nos eò „ libentiùs ac sæpiùs facere, quòd vi„ deamus cohortationes nostras apud „ vos inanes non esse; quarum fru„ ctus haud exiguos & ipsi jam senti„ mus, & universus Grex noster pro„ pediem longè uberiores percipiet, „ si, quod vestrâ sponte facitis, nostris „ precibus & monitis alacriùs ad *Ve*„ *nerandi Patris* TRITHEMII præscri„ pta vitam informaveritis. Neminem „ vestrûm ignorare arbitramur, quan„ ti sint apud imperitam multitudi„ nem Pastorum exempla, à quibus „ si quid liberiùs fiat, id sibi non tan„ tùm licere existimat, sed plerumque „ videmus multa addere & afferre de „ suo. Quare tales exemplo & oratio„ ne vos præstate, quales eos esse de„ cet, qui salutis suæ omnes propè ra„ tiones à nobis suspensas habent. Va„ lete officii munerisque vestri memo„ res. Datum Strasburgi ex arce no„ stra Episcopali Cal. Febr. anno à sa„ lute reparata MDLXXVII.„ Hæc laudatissimus & sapientissimus Præsul *Christophorus*. Eundem verò Tractatum notis quibusdam perutilibus illustratum iteratis typis pro usu & commoditate sui Cleri excudendum curavit Ill.mus Princeps D. *Franciscus Guilelmus* Ratisbonensis, Mindensis & Verdensis Episcopus... *Coloniæ Agrippinæ* anno 1655. in 12. paria præfatus.

Franciscus Guilelmus Episcop. Ratisbonensis eundem suis commendat.

Hunc quoque cum notis & epistola quadam adventatoria, *in qua occasiones Statui Sacerdotali perniciosiores proponuntur*, R.mus ac Ill.mus Princeps D. *Antonius* Brixinensis Episcopus alterâ vice recudi fecit Oeniponti anno 1675. Istis verò ornamentis & encomiis spoliatum dedit *Joan. Busæus* Jesuita inter spiritualia Trithemii Opera *pag.* 765...

1486. Epistolæ quædam & Parænetes.

VI. Eodem anno die VIII. Idus Aprilis *Trithemius* ad eundem *Nicolaum Mercinensem* amplam conscripsit epistolam, in qua novitios Sacerdotes instruit de officio. Scripsit & alias plures ad eundem literas satis prolixas, quibus documenta saluberrima tradit, *de vita piè traducenda; de cavenda mulierum familiaritate; de studio sacræ Scripturæ, & Ss. Patrum; de fugienda ebrietate; de vitandis tabernis, otio, ignavia, aliîsque vitiis.* Has epistolas extulit *Busæus* num. 1. 4. 5. 9. 10.

Iis itidem diebus, *inter furentes*, ut ipse loquitur, *mundialium rerum occupationes*, duos conscripsit libros *Homiliarum & Sermonum*, seu *Exhortationum ad Monachos*, quorum primum die IX. Junii absolvit, & sextâ Augusti suo Antecessori *Joanni de Colnhausen* Seligenstadiensium eo tempore Antistiti transmisit, correctionis ejus limâ expoliendum; Alterum verò die 1. Septembris complevit, & XII. ejusd. præfato Abbati inscripsit. Ita enim in præfixis epistolis, & ad calcem utriusque libri legitur. In priori ad institutionem fratrum, ut præfatur, Homilias XXV. quas coram pro suo more indies peroraverat, comportavit; in altero Sermones septem secundùm ordinem, quo dicti fuerant, compegit. Solemne istud habebat *Trithemius*, ut singulis ferè diebus exhortationes ad suos faceret, utì ex prologo in librum *de regimine claustralium* liquet, unde mirari subit, non plures esse servatas aut editas; sed fatetur ipse se non omnes literis commendâsse in epist. 34. apud *Busæum*. Harum Exhortationum editionem Argentinensem de anno 1486. referunt quidam Catalogographi; sed credimus errorem inde natum, quòd annum scriptionis pro editione consignaverint. Eas adhuc ineditas delituisse anno 1507. rescribit Trithemius in sua ad Rogerium Sicambrum Epistolâ; ubi Opus his ait incipere verbis: *Militiæ convenit Christianæ*... Prodierunt autem primò Argentorati anno

1516.

1516. in fol. min. ex officina *Joannis Knoblouch Calchographi*, impensis *Joannis Hasselbergers de Augia* Constantiensis Diœcesis, ut in fine legitur. In Opus prælusit *Ottomarus Luscinius* Argentinensis hoc decasticho:

Si cui non satis est placidas sectarier aqui
Leges Christe tuas: ni referat Monachos;
Serapion, Paulus, callémque Antonius olim
Prætentat, salebris qui riget innumeris.
Aspera ut excruciet corpus, monstrare lucernâ
Nititur, & plumam non sinit esse thoro.
Ut pellant animi tumidum jejunia fastum,
Membra brevis foveat semisopita quies.
Hæc taciti factis docuêre, sed aptior illis
TRITEMIUS, *linguâ qui valet atque manu.*

Aversâ paginâ legitur Maximiliani Imperatoris privilegium Trithemio anno 1514. datum, ubi inter alia sapientissimus Imperator: *Quùm Te*, inquit, *varias tam veterum, quàm novorum authorum editiones non sine magno labore, vigiliis & diligentia collectas, composuisse humiliter nobis exposueris, quas in lucem edendas totâ mente desiderares, atque hujuscemodi rei ministrum noster & S. R. I. dilectus magister Joan. Hasselberg de Constantia se futurum paratissimum obtulerit, formásque idcircò, quibus prænominata opera imprimere valeat, magnis impensis comparaverit. Nos itaque prædicti Magistri Joannis indemnitati, tuíque honoris ornamento consultum iri cupientes, ne opera tua magnis à TE laboribus & vigiliis composita, veluti rubigine obducta latitent, sed potiùs indies magis elucescant; ideò &c.* Recusi sunt hi duo Exhortationum libri *Antverpiæ* cum opusculis *Thomæ à Kempis* anno 1574. in 8. & iterùm *Lovanii* cum regulis quatuor Ss. Patrum anno 1575. Item *Florentiæ* cum aliis ejusdem commatis A. 1577. ac denique curante *Busæo* inter opera spiritualia Trithemii Moguntiæ An. 1604. *pag.* 410. In illo autem ipso *ætatis flore vigente suæ* aliquamdiu jam Abbatis munus sustinuerat *Trithemius*; sed quàm modestum in eo dignitatis gradu se præbuerit, nos edocet in ipso Homiliæ secundæ exordio. In reliquis suos cumprimis ad studium Scripturarum inflammat, iísque salubria ad benè beatéque vivendum suppeditat documenta, ac subinde ignavos acriùs mordet. Hos sermones cùm fortè fortunâ aliud agendo *Schelbornius* aliquando pervolutâsset, *probè gnarus*, ut ipse præfatur, *virum inter sui ævi* πολυμαθεστάτους *meritò referendum, scriptis etiam dogmaticis & moralibus varia inserere consuevisse, quæ inibi haud facilè quæsiveris*, nonnulla ex iis notatu dignissima excerpsit, suísque amœnitatibus literariis intexuit Tom. VII. pag. 283. pro genio exinde in rem suam philosophatus.

VII. Circa idem tempus adornare cœpit *Commentarium in Regulam Ss. P. N. Benedicti*, seu *Tractatum de regimine Claustralium*, duobus libris complendum; cujus tamen postremus desideratur. De hac lucubratione Trithemius ipse in epistola ad *Jacobum Syberti* Lacensem in Evphalia Monachum anno 1508. signatâ mentionem injiciens, *Ea*, inquit, *quæ dudum in Regulam Divi Principis nostri* Benedicti *scripsimus, cum aliis in Spanheim remanserunt; cogitamus autem, quoniam isthic multi postulant, aliam in eandem facere lucubrationem, quæ priorem vetustate dictionis aliquantulum excedat...* At verò in epistola ad *Joannem Piemontanum* ejusdem loci Priorem sequenti anno datâ, totum se in complendo Hirsaugiensi Chronico detentum insinuans subdit: *Hinc fit, quod Commentarios in Regulam S. B. sicut proposueram, aggredi animo tuo haud potero.* Ex quibus colligere pronum est opus istud mutilum remansisse; nec de parte altera nobis quidquam hactenùs compertum: licèt ipse ubique duos ejus Operis libros designet: ita enim in epist. ad *Rogerium* Sicambrum anno 1507. exaratâ: *Ad instantiam Nicolai Stauronesii tunc Prioris mei claustralis in Spanheim scripsi super Regulam S. P. N. Benedicti libros duos;* quod Opus sic incipit: *Venite filii, audite me.* In prologo suos festivè perstringit æmulos, qui ei succensebant eo, quòd post veteres Patres, qui sacrum Divi Benedicti Canonem luculentissimè exposuerant, rursùs ipse novus expositor accederet. Superat verò ejus comentarii liber primus manuscriptus in chartulario S. Jacobi Scotorum Herbipoli; ex quo illum in lucem protulit Busæus inter Opera Trithemii Moguntiæ edita pag. 150. Eundem separatim recudi curavit *Henricus Sommalius* Jesuita *Valencenis* anno 1608. in 8. Quo quidem Opere nihil ille *magis pium, nihil magis eruditum in Regulam Divi Benedicti* scriptum se legisse unquam non semel affirmat. *Sommalio* consonat doctissimus *Edmundus Martene* in observationibus præviis ad suum in eandem Regulam Commentarium, ubi: *Hoc opus*, inquit, *reconditiorem multigenámque Ss. Patrum lectionem exhibet; sed quod satis doleri non potest, decurtatum*

1486. Comentar. in Regulam S. Benedicti.

tum septem duntaxat continet capita, cum prologo, in quibus vix aliquid ad accendendum fovendúmque religiosæ disciplinæ studium ac fervorem aptius aut fortius desideres. Idem ferè judicium de eo tulit doctissimus Abbas *Calmetus* in suo itidem ad Regulam S.B. Commentario Gallicè edito Parisiis 1724. Tom. II. in 4. Illustris verò *Felix Offelius* Ser.mi Bavariæ Ducis Consiliarius Aulicus & Bibliothecæ Electoralis, quæ Monachii est, præfectus, nuper per me ad suppetias novæ, quam paro, Operum Trithemianorum editioni è locupletissimo Monacensi Chartophylacio sufficiendas coram invitatus, in hæc verba ad rem propositam rescripsit: *Commentariorum in Regulam SS.mi Patris vestri Benedicti liber secundus deperditus omnium Bibliographorum vestrorum vim odoram suscitare, & diligentiam acuere deberet ad eum retegendum; neque enim dubito alicubi cum blattis & imbribus luctari. Excussi in eum finem Catalogos Manuscriptorum plusquam triginta, variorum Bavariæ potissimùm Monasteriorum, qui Maximiliani I. Septemviri nostri, Principis etiam in literis maximi jussu sive rogatu concinnati sunt; sed pauca admodùm Tritemiana ubique reperi, Haselbachiis, Dunckelspüblanis, Henricis de Hassia & similibus Quotlibetariis omnes propè forulos occupantibus.* Hæc & alia summus ille vir, quæ profectò morosioribus nostris Concellitis & Abbatibus pudorem incutere deberent. Sed ista alibi uberiùs.

A. 1487. De tentationibus Monachorum.

VIII. Cùm ætatis vigesimum quintum, regiminis verò Abbatialis quartum ageret annum, scripsit *Trithemius* libros duos *de tentationibus Religiosorum*, rogatu *Joannis Damii Curtensii* Agrippinatis ejus quondam à cubiculis famuli, tum verò Monachi & Capellani, ac denique Sanctimonialium in Noviburgio prope Budonim Præpositi. Primus liber undecim absolvitur capitibus, in quibus agit de quatuor tentatoribus, *Deo, Mundo, Carne, & Diabolo.* Post hæc multiplicia demonstrat tentationum genera, modósque & causas earumdem indicat. Deinde subjungit remedia, & quàm utiles sint proficienti in melius tentationes ostendit. Liber posterior sex tantùm capita complectitur, cæteris deperditis aut delitescentibus. In illo libro speciales vincendi tentationes formulam suo præscribit discipulo. Statim ab initio suam juvenilem causatur ætatem & regendi scribendíque imperitiam; unde conjicimus *Trithemium* hoc opus in ipso aditæ præfecturæ Abbatialis exordio adornâsse ac sensim expoliisse: Ita enim ipse: *Cui hæc*, inquit, *loquor? Tibi utique & fratribus tuis, qui nondum in discipulatu institutum me vobis præfecistis Magistrum. Modò quanta sit temeritatis docere, quod nescias, coactus experior. En sermo implanatus meæ dat testimonium ignorantiæ, quòd puer ego balbutiens doctorum usurpaverim mihi nomen munúsque...* Extant hi duo libri inter ejus opera curante *Busæo* editi *pag.* 661. sed in posterioris libri extremis mutili, proindéque in nova editione ex MSS. supplendi. Sequitur ibidem *Tractatus de vitio proprietatis claustralium* decem capita complectens, circa idem tempus ad instantiam cujusdam Monachi Blidenstatensis ab eo conscriptus. Quo quidem in opusculo ostendit primò *Monachi proprium esse, voluntatem propriam abnegare, & Christi vestigiis insistere.* Agit deinde de tribus votis substantialibus, quibus monastica religio innititur. Tum verò expandit quàm periculosum sit non reddere votum; ac denique ex Jure Canonico & SS. Patrum sententiis probat peculium Monacho penitùs esse interdictum, nec Abbatem Monacho posse concedere proprium. Hinc excusantes proprietatis vitium egregiè carpit & admonet de periculis, atque ad illud fugiendum eosdem seriò cohortatur. Prodiit hoc insigne opusculum primò *Moguntiæ* anno 1495. typis *Petri Friedbergensis* exscriptum in membranis & in papyro cum aliis ejusdem tractatulis. Deinde recusum est, tum curis Busæi anno 1604. tum etiam *Sommalii* cum Commentario in Regulam S. B. *Valencenis* 1608. in 8. Extare Manuscriptum in variis Belgii Bibliothecis discimus ex *Antonii Sanderi* Bibliotheca Belgica Parte II. pag. 150. & 219...

De vitio proprietatis.

Eodem anno inchoavit laboriosum & vastissimum Opus *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, quod septenni decursu absolvit, ut suo loco pluribus edisseram. Varias insuper Epistolas ad diversos conscripsit Trithemius, quas turbatâ annorum serie dedit *Busæus* Num. 18. 2. 6. 12. 19. 11. 13. 14. 15. in postremis præscribit cuidam Clerico modum proficiendi in studio Divinarum Scripturarum. Tum fusè exponit, *cur angusta dicatur via ad vitam æternam, lata verò ad perditionem.* Deinde rationibus aliquot ostendit, non ideò religionis monasticæ propositum esse dese-

De Scriptoribus Ecclesiast. Epistolæ.

deferendum, quòd in ea nonnulli inveniantur desides & mali. In decima quinta tres dissolvit quæstiones, 1. *An secretum Confessionis patefieri possit?* 2. *Quando festa solemnia inchoentur & finiantur?* 3. *An fato aliquid sit tribuendum?* In prioribus expostulat cum aliquo de intermissis ad se literis; Arguit monachum causâ adeundæ Eremi cœnobio egressum; Causam fugitivi ad communem Abbatum conventum esse referendam contendit; in XII. conqueritur se nimiis oppressum negotiis &c...

An. 1488. Investigatorium S. Scripturæ.

IX. Sub idem tempus opusculum, cujus jam priùs prima duxerat lineamenta sub titulo: *Investigatorium SS. Scripturarum*, ad usum fratrum suorum paulò curatiùs elaboravit. Mancum illud habuit *Busæus*, sed causis nescio quibus, suppressit; Nec hactenus, quod sciam, lucem publicam adspexit; dignum omnino meliori sorte, nostrâ præsertim ætate, quâ omnia sophisticis crepitibus personant, & Aristoteliadum ineptiis obfuscantur. Certè *Tritbemium* divini oracula verbi impensissimè præter illius, quo vivebat, seculi morem & genium adamâsse, ac Scripturas velut *castas cordis sui delicias* maximi fecisse scimus; ast longè aliâ præditos fuisse mente Monachos ejus cœnobii, cui præerat, discimus ex Homilia IV. in qua suos his compellat verbis: *Videmus inter vos quosdam Scripturarum ignaros, instabiles, discolos, vagos, quibus eo magis imputamus ignorantiam, quo minùs inclinantur ad disciplinam. Turpe quidem est nescire, quod scire juberis; turpius non discere, turpissimum verò contemnere. Et sunt inter vos quidam, qui scientiam salutarem nesciunt; Sunt etiam, qui discere negligunt; quid si addam esse & alios, qui scientiam Divinarum Scripturarum penitùs contemnant? Certè non mentior, Vos scitis, quia verum est, quod dico...* Hos igitur morosiores ut ad studia SS. Scripturarum accenderet, laudatum condidisse opusculum non ex vano conjicimus. Procudisse prætereà alium Tractatum *de vero modo studendi*, discimus ex Chronico Spanheimensi ad hunc annum. Quo itidem tempore conscripsit alterum opusculum *de Vita spirituali*; necnon *Speculum vitæ hominis Religiosi*, & similia quædam synthemata hactenus anecdota, & fortè deperdita, aut alicubi cum blattis & tineis luctantia. Geminas quoque epistolas iis diebus exaravit ad *Joannem* Monachum Blydenstatensem, in quibus aberrantem, & per devia incedentem graviter admonet, ut futurorum cautus periculorum mala prospiceret, & de reliquo vitam in melius commutaret. Utraque lectu dignissima habetur inter editas à Busæo Num. VII. & VIII. plura ad hunc annum opuscula refert Chronicon Spanheimense ab eo conscripta, sed ordinem chronologicum videtur neglexisse, qui in Nepiacho explicatior apparet.

De modo studendi. De Vita spirituali. Speculū vitæ Religiosi viri. Epistolæ.

A. 1489. Vitæ Sanctorum & Panegyres.

X. Proximo inde anno 1489. regiminis Abbatialis sexto composuit *Legendam S. Irminæ Virginis*, filiæ Regis *Dagoberti*, primæ in Horreo Trevirensi cœnobio Abbatissæ, cujus emortualis dies signatur in Calendario XXIV. Decembris, sacræ verò capitis exuviæ olim adservabantur in Spanheimensi Sacrario. Scripsisse etiam eo tempore *de Laudibus S. Josephi* Nutritii D. N. J. C. librum unum, & alterum *de Laudibus S. Andreæ Apostoli*, ac etiam unum *de Laudibus SS.mi Patriarchæ Benedicti*, prodit Chronicon Spanheimense. Sed an ista typis edita sint, aut delitescant anecdota, ignoramus. Versabat insuper alia quædam in manibus opuscula, quæ tamen isto anno non perfecit; *Nam studium linguarum orientalium, quod ante religionis ingressum adhuc in seculo positus inchoaverat, ac per septennium fermè intermiserat, aliis intentus, ne per ipsum in oblivionem duceretur, rursùs iis diebus totis viribus assumpsit excolendum,* ut refert Chronicon Spanheimense. Eodem anno varias conscripsit Epistolas, quas extulit Busæus *Num.* 16. 17. 21. 22. 23. in prima ad Priorem Brulensem *Petrum de Suchtelen* respondet ipsius querelis de fratre quodam *Wilhelmo* apostatâ; in altera hunc *Wilhelmum* increpat, & ad viam reducere tentat. In XXII. signatâ IV. iduum Martii ad F. *Bernardum de Sliersbach* Ord. Minorum Conventûs Crutzenacensis Concionatorem, tractat de vera amicitia Monachorum. In sequenti, quæ XXI. est, ad eundem data XV. kal. Novembris recenset Auctores, qui scripserunt *de Misericordia Dei, de excellentia charitatis, gloriâ regni cælorum, sacrâ Eucharistiâ & de Laudibus B. M. Virginis.* In XXIII. ad eundem agit *de Timore servili, & de igne infernali. Legi*, inquit, *de hac materia plurima, quæ magis opinionem faciunt, quàm certitudinem... Ait enim Augustinus: Ignis æternus cujusmodi sit, & in qua mundi vel rerum parte futurus, hominem scire arbitror neminem, nisi fortè, cui Spiritus Divinus ostendit... sit ergò quidquid sit...*

Epistolæ.

sit... Sic autem vivamus dum vivimus, ut ignis, de quo loquimur, qualitatem evadamus. Curiosa magis, quàm utilis est ista inquisitio, quoniam quod sine peccato nescitur, non est cum periculo discendum &c.

A. 1490. Forma visitationis claustralis.

XI. Secutis inde diebus omnes prope ingenii vires in labores pro Ordine Benedictino intendit, atque anno 1490. regiminis sui septimo concinnavit *Methodum & formam Visitationis Claustralium*; quod opusculum XXXII. capitulis absolvitur; in quibus ad Ss. Canonum obrussam examinat qualitates & jura Visitatorum, iisque visitandi modum præscribit. Typis posteà ex mandato Capituli Provincialis Abbatum O. S. B. per Germaniam impressum est *Norimbergæ*, cum aliis ejusdem argumenti opusculis anno 1496. extátque inter ejus Opera à Busæo edita pag. 979. De hac lucubratione in sua ad Rogerium Sicambrum Epistola sic scribit: *De modo & forma Visitationis Claustralium scripsi librum, qui Norimbergæ dudum jussu Patrum est impressus, & ita incipit*: Fratres tuos visitabis... *De modo etiam & forma celebrandi Synodum Ordinis Provincialem scripsi librum unum, qui præscripto coimpressus est.*

De modo celebrandi Capitulum Provinciale.

Eodem anno insignem habuit orationem coram Abbatibus in Congressu annuo Moguntiæ in monte S. Jacobi celebrato, quæ excusa est ibidem eo tempore, & deinde recusa curante Busæo *pag.* 840. In ea agit Trithemius *de fuga seculi, & de laudibus vitæ religiosæ*; videtúrque esse ichnographia vel compendium alterius opusculi, quod eâ ætate procudisse prodit Chronicon Spanheimense hâc rubricâ: *Laudes vitæ Cœnobiticæ*; quod quidem opusculum necdum anno 1507. typis vulgatum fuisse memorat in sua ad Rogerium Sicambrum Epistolâ, solóque titulo nobis hodie cognitum est. Eo insuper anno Epistolam dedit ad *F. Franciscum Wilet* Ord. Minorum Concionatorem in Pfortzen, in qua exacerbatum hoc delinit popismate: *Nihil responsione dignum in tuis reperi epistolis, qui sententias sermonibus imperitis obruisti. Mel absinthio misces, laudibus falsis interponis convitia, & dum utrique laxas habenas, neutrum me putas accipere. Benè quidem. Ego enim, qui profiteor monachum, nec laudibus variis demulceor, nec convitiis injustis ullatenus perturbor. Quid velis intelligo, & quid intendas non ignoro. Me operum tuorum constituis judicem, & causaris detractorem. Qualis es, talem me fore judicas... Sed quid mihi obtendis querelam? Nullum adhuc tuorum legi Operum, præter id quod* de Novitiorum scrupulositate *scripsisti, & paucas epistolas, in quibus si ut putas, limam reprehensionis apponerem, multa quàm vilia scripseris, facilè demonstrarem... Cùm enim sis Monachus, usurpato jam vocabulo, & sacram coneris Scripturam evolvere, defectus sententiarum poëtico stylo contendis palliare. Sed utriusque confundis industriam, dum nec Poëta es, nec Theologorum intelligis qualitatem... Si* Franciscum *tuum sanctissimum juxta habitûs insignia imitari decreveris, elatam prorsùs cervicem & in te & in aliis semper horrebis: Deus enim superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. Dicamus quod ait quidam*: Hoc scio, quod nescio; *Ne dum volumus plurima scire videri, nihil veraciter scire contingat. Hæc tibi,* Frater charissime! *breviter respondendo rescripsi, habiturus te, si humiliter accipias, amicum benevolum, vel pacificum iratum...* Eodem anno die XVI. kal. Septembr. aliam ad *F. Bernardum Slierbach* ejusdem Instituti Concionatorem dedit Epistolam, in qua notatu digna hæc occurrit sententia: *Stultum est malo suo amicorum probare constantiam: quia sæpè dum paucis non creditur, multorum amicitia violatur.* Desino plura congerere quamquam bellè & sapienter dicta.

Oratio de fuga seculi.

Laudes vitæ monasticæ.

Epistolæ.

XII. In sequenti anno regiminis sui octavo *Enchiridion seu Epitomen recessuum* Statutorum *Capitularium O. S. B. per Provinciam Moguntinam & Diœcesin Bambergensem à tempore Concilii Constantiensis emanatorum*, submisit primò Præsidentibus illius Provinciæ Abbatibus censurandum, ut est in Epistola apud Busæum XXVII. ubi inter alia: *Præcepistis*, inquit, *ut ex Decretalibus & constitutionibus summorum Pontificum illa colligerem, quæ nostro convenirent proposito, ac utilitati consulerent. Feci quod potui, & ex eisdem constitutionibus, videlicet decretalium* Benedicti XII. Martini V. Nicolai Cusani *Card. & Legati Apost. Conciliorum Constantiensis & Basileensis, nobis quæquæ utiliora extraxi, & in unum cum cæteris compendium coarctavi... suscipiant igitur Paternitates vestræ obeditionis opusculum, quod ut perficerem, vestrum præsidentiæ mandavit imperium. Si quid emendandum occurrerit, limam auctoritatis vestræ meo arbitrio libens subibit...* Deinde idem opusculum cum aliis misit

A. 1491. Epitome Statutorum Provincial.

ſit ad *Joannem* S. Ægidii Norimbergæ Abbatem prelo committendum, ut diſcimus ex Epiſtola XXVI. apud eundem Buſæum, ubi: *Receſſus*, inquit, *Capitulorum ad mandatum DD. Præſidentium in breve quoddam Enchiridion coarctavi. Formam quoque, ut poſtulâſtis, viſitationis incepi, & Dei auxilio ad finem usque perduxi, quam DD. Præſidentium examini diſcutiendam ſubjeci.* De ſervando Capitulo Provinciali *modum quemdam concepi, quem veſtræ quoque cum prædictis omnibus Reverentiæ deſtinavi. Bullam etiam Baſileenſis Concilii cum quibusdam aliis ex decretalibus & Benedictinâ, nobis opportuna collegi, & ſuis in locis abbreviata diſpoſui... Cùm ergò paternitas veſtra hæc ipſa ſuſceperit, examinet, & ſic demùm, ſi placuerit, juxta comiſſionem Patrum tradat imprimenda... Conſilii autem mei eſt, ut forma viſitandi atque ſervandi Capitulum non imprimatur; quia quod paucis convenit, in aures omnium non eſt propalandum.* Hæc ille. Aliter tamen viſum eſt Præſidentibus, ſiquidem memorata *Abbreviatura* ſive *ſynopſis receſſuum Capitularium*, unàcum viſitandi, & Capitulum celebrandi modo typis excuſa ſunt *Norimbergæ* accurante præfato Abbate per *Georgium Stöchs ex Sultzbach* civem Norimbergenſem anno 1493. ut ex Gottwicenſi in Auſtria, & Schwartzacenſi in Francia codicibus ipſemet didici. Hujus quoque editionis meminit *Roederus* in Catalogo Librorum, qui Norimbergæ impreſſi ſunt num. 324. & infra num. 393. addit librum *de forma viſitandi, & celebrandi Capitulum* cum ſtatutis Capitularibus recuſum eſſe ibidem circa annum 1496. ſed hujus editionis exemplar nullum videre nobis contigit. Extant eadem opuſcula inter alia à Buſæo digeſta pag. 1026. De his agit Trithemius in ſua ad Rogerium Sicambrum Epiſtolâ, addens ſe etiam *Statuta Annalis Capituli Patrum de obſervantia Burſfeldenſi ornatiore ſtylo in unum librum abbreviando redegiſſe, qui Coloniæ habetur in Cœnobio S. Martini,* & incipit: *Reverendis in Chriſto Patribus... Præterea*, ſubdit, *ad inſtantiam Joannis Abbatis Burſfeldenſis Modum & formam deſcripſi Annale Capitulum celebrandi; quod opus priusquam perficerem, ille obiit, & libellus in Spanheim cum aliis remanſit*; incipit autem ſic: *Reverendo Patri Domino Joanni...*

Synopſis Statutorum Burſfeldenſ.

Modus celebrandi Capituli Annalis.

Iisdem diebus utroque quaſi cornu laboravit Trithemius in perficiendo *Scriptorum Eccleſiaſticorum* Catalogo, ut ex citata Epiſtola XXVI. diſcimus; ubi ad altefatum S. Ægidii Abbatem ita reſcribit: *Cæterùm quod poſtulâſtis denuò de Scriptoribus Eccleſiaſticis opus grande incepi, ſed nimiis occupationibus preſſus perficere hucusque non potui. Spero tamen in hac me, ſi vixero, æſtate completurum. Continebit autem plurium, quàm ſexcentorum Doctorum nomina, ſcripta & tempora. Interim itaque patienter ſuſtineatis, quia citiùs perficere non potero...* Eo itidem anno totus fuit *Trithemius* in adducendis ad reformationem Monachis in Odenheim Diœceſeos Spirenſis; qua de re extat ejus Epiſtola ad *Ludovicum* Spirenſem Epiſcopum data V. Maji. Scripſit etiam ex Hirſaugia ad *Rupertum* Argentinenſem Epiſcopum, qui Viſitatores Ordinis admittere detrectabat, in hæc verba: *Non ignoramus Epiſcopalia jura noſtris viſitationibus fore liberrima; cogit enim nos obedientia ſtatutis obtemperare Apoſtolicis & Abbates Monachósque noſtro Capitulo ſubjectos, quantum poſſumus, ad deteſtationem exhortari vitiorum & amorem virtutum...* Huc etiam referenda eſt Epiſtola ad fratres quosdam in tribulationibus conſtitutos, lectu digniſſima apud Buſæum *N. XXX. pag. 969...*

Epiſtolæ.

XIII. Circa idem tempus Trithemius ad inſtantiam *Johannis Lapicidæ* de Colonia Prioris Carmeli Crucenacenſis, & *Jacobi de Cuba* Lectoris ibidem ſcripſit *Libros duos de origine, progreſſu, & laudibus Ordinis FF. Carmelitarum*, quos anno 1492. ſubmiſit R. P. *Joanni Wirici de Nuſſia* ejusdem Ord. per inferiorem Germaniam p. t. Provinciali, cæteríſque Patribus in Conventu Colonienſi capitulariter congregatis Epiſtolâ IX. kal. Maji ſignatâ. De tempore elucubrati Operis certiores nos adhuc reddit Trithemius in fine libri ſecundi, ubi *Joannis de Aqua Veteri* mentionem injiciens, hæc ſubdit: *Vivit adhuc in Conventu Aquenſi... anno Domini, quo hæc ſcripſimus, 1492. indict. X.* Typis exſcriptum eſt opuſculum Moguntiæ circa annum 1494. quo ſignata in fronte comparet Epiſtola *Rutgeri Sicambri* ad Joannem Lapicidam idibus Novembris data. Capitulis abſolvitur duodecim, in quibus agit, de principio Ordinis Carmelitarum; de *B. Elia* ejus phoſphoro & conditore; de converſione filiorum Prophetarum, aliorúmque eremicolarum ante nativitatem Chriſti. Tractat

A. 1492. De origine Ordinis Carmelitar.

deinde de modo & tempore, quo data est regula Fratribus Carmelitis; de hujus confirmatione & approbatione; Inde inquirit quare Carmelitæ dicantur *Fratres B. Mariæ Virginis de Monte Carmelo*; Agit denique de transmigratione eorum in Europam; de multiplici persecutione hujus Ordinis, & ejus contra æmulos victoriâ; de profectu, multiplicatione, & utilitate ejusdem Ordinis; de Sanctis & viris illustribus, ac Scriptoribus ejusdem Instituti. Addita sunt varia in librum epigrammata tum ipsius Trithemii, cùm etiam *Joannis Empolidis* Canonici S. Petri Dumetensis, & *Rutgeri Sicambri.* Versus tales quales ego & Cluvienus. Vix lucem adspexerat gloriosum Carmelo opusculum, cùm illicò illud excepit *Joannis Paleonydori* Carmelitani Batavi liber *Trimerestus*, *Anaphoricus*, *Panegyricus*, *de principio & processu Ordinis Carmelitici*, Moguntiæ itidem impressus arte magistri *Petri Friedbergii* anno 1497. in 4. In ea, quam lustravimus utriusque Operis editione, titulum excipit Epistola *M. Mathæi Herbeni* ad Gotfridum Conventûs Aquensis Priorem, eo stylo scripta, qui authori suo locum in *Menckenii* Charlataneria vindicat. Sequitur alia *Joannis Damii* Spanheimensis Monachi Epistola in *Tractatum Trimericum* Paleonydori ad R. P. *Arnoldum Bostium* Carmelitam Gandavensem ex Spanhemio v. kal. Majas 1496. data. Ejus Epistolæ partem, cùm Trithemium propiùs concernat, visum est hîc repetere: „Venit nuper ad nos „ Carmelita tuus *Joañes Paleonydorus*, „ Batavus, vir bonus & studiosus, afferens secum quædam synthemata „ de Religionis suæ principio & progressu. . . Rogavit itaque non sine „ magna instantia *R. P. N. D. Tritbemium* Abb. quatenus id laboris „ pro Dei amore assumeret, & ipsum „ codicem legendo perlustraret, ne „ quid fortè contradictioni rationabiliter obnoxium illo contineretur. „ At R. P. N. tum aliis & quidem altioribus studiis intentus mihi hanc „ contulit provinciam, ut ipsum codicem unà cum ejus auctore diligenter „ relegerem; & si quas invenissem „ mendas, secundùm veritatem historiarum emendarem. Ego igitur Præceptoris mei cupiens adimplere mandatum, præfatum Joannem Paleonydorum authorem voluminis mihi „ associavi. . . Anaphoricum ipsum diligentissimè legimus; superflua nostro communi judicio resecavimus, „ ambigua cum græcis & latinis exemplaribus, quorum nobis copia erat, „ contulimus, & veriora nobis visa. . . „ multiplici attestatione comprobavimus. Sed cùm nihil sit humanis in „ rebus perfectum, nostrum ingenuè „ fatebor erratum; Nam etsi studium „ non mediocre impendimus, nequaquam tamen omnia correctione digna potuimus emendare. . . „ Mittunt ergò ad Bostium, ut ille opus perficeret, & emendatum ocyùs remitteret. Sequitur in præfata editione *Trimeresti libri* alia Rutgeri Sicambri Epistola ad Paleonydorum auctorem data A. 1495. die x. kal. Februarii. Hanc excipit ipsius Paleonydori Epistola ad *R. P. Rumoldum Laupach* Priorem Francofurtensem Ordinis Carmelitici data ex Aquensi Conventu v. kal. Martii anno 1495. ubi circa finem hæc rescribit: „Et quia Reverendissimus in Christo P. & D. Joannes Spanheimensis „ Abbas Ord. D. Bened. satis lucidè „ & extentè de Doctoribus nostri Ordinis & illustribus viris in suo libro „ de laudibus Carmelitarum scripsit, „ de illis succinctim pertransibo. . . . „ *Idem Cap. XIV. ejusdem libri ita habet:* Anno Domini 1492. R. M. Poncius celebravit Capitulum generale „ Romæ. . . Eodem tempore Magnus, „ ille Dom. Abbas Spanheimensis O. „ D. B. dictus JOANNES insignem librum de Ordinis nostri dignitate, titulo & laude insignibúsque & illustribus Viris conscripsit, qui Dei Ecclesiam illustrârunt. Hunc librum „ religiosus Pater S. Theologiæ Lector „ *Joannes Lapicida* Coloniensis Prior „ Conventûs Crucenacensis impressuræ comendavit anno Domini MCCCCXCIIII. *Rursùs Cap. XV.* Et „ quid, *infit*, de modernis nostræ Religionis Carmeliticæ Scriptoribus „ dicam? de quibus supersedere judicavi: Nam Venerabilis Abbas historiarum armarium *Trithemius* tum „ in libro de Ecclesiasticis Scriptoribus, cùm de Scriptoribus Germaniæ, plura de nostris narravit laude „ digna. Insuper in Tractatu suo, „ quem prætitulavit, *de Laudibus Carmelitarum*, LXVIII. nominatim, etiam „ quoad eorum scripta pro tunc sibi „ occurrentia compilavit. O celeberrimum felicémque Patrem & Benedictinum Beatum, qui Benedictæ „ Matris fratres sic amavit, ut sui Ordinis initium, Patres, Fundatores, „ ipsúmque patronatum ex vetusto

„ ob-

„ oblivionis ſepulchro in lucem advexerit; qui torpentem ſacram deſidiam noſtram acutiſſimis calcaribus urget; qui velut Angelus ſub junipero *Heliam* dormitantem excitavit; qui ſic Carmelitanos omnes ad Literarum ſacrarum ſtudia, ad meliorem animorum cultum amplexandum animavit; cui ſe totum Ordo noſter dat, devovet, atque tradit... Hactenus ille Scriptor coævus; ex quo caſtigandi ſequiores quidam Critici, qui Trithemium non eſſe laudati Operis authorem comminiſcuntur, quos inter *Dorſchæus* in ſylloge Miſcell. p. 100. hunc partum Trithemio abjudicare ſuſtinet. Sed fruſtrà. Trithemium enim de laudibus Ordinis Carmelitarum ſcripſiſſe recepta apud eruditos opinio eſt, altíſque adeò eorum in animis defixa radicibus, ut incaſſum Dorſchæi argumentis laceſſita fuerit. Unde *Cl. Menckenius* in ſua Bibliotheca ſemel atque iterùm (pag. 807. & 855.) Trithemium illius Operis authorem eſſe perhibet. Mihi ne minimus dubitandi locus eſt relictus, poſtquam citatas epiſtolas, & librum de miraculis ad invocationem B. V. M. in Urticetano Carmelitarum monaſterio juxta Heilbrunnenſe oppidum patratis evolvi. Iteratis verò typis repetitus paruit iſte Trithemii liber, primùm *Florentiæ* cum notis *Petri Lucii* Belgæ anno 1593. in 4. Deinde *Moguntiæ* curante *Buſæo* inter paralipomena Anno 1605. in 8. pag. 534. Tertiò *Lugduni* cum *Marci Antonii Alegre* elogiis & auctariis anno 1639. in fol. Quartò cum *Auberti Miræi* & *Joannis Carthagenæ* additamentis *Coloniæ* 1643. in 8. Ejus quoque verſio in ſermonem teutonicum recens adornata prodiit *Pedeponti* hoc titulo: *Trithemii Abhandlungen von dem Urſprung und Fortgang des Ordens der ſeeligiſten Jungfrauen und Gottes Gebährerin Mariæ vom Berg Carmelo.* 1747. *in* 4...

A. 1492. Oratio de ruina Ordinis... XIV. Eodem anno 1492. celebratâ die VII. Cal. Sept. Erphordiæ in monte S. Petri Abbatum Synodo, *Trithemius* inſignem illam peroravit *Orationem de ruina Ordinis monaſtici, & de laudibus Congregationis Burſfeldenſis*; quæ paulò pòſt typis vulgata eſt *Moguntiæ*, extátque inter alias curante Buſæo editas pag. 850. Inde redux cum Venerabili Viro Dom. *Gerlaco de Breitbach* Tuitienſis prope Coloniam ad Rhenum Cœnobii Antiſtite, ad hujus inſtantiam nobile illud condidit opuſculum *de Laude Scriptorum Manualium*, dignum ſanè quod literis aureis procudant illi Præſules, quibus monaſtica diſciplina & bonæ artes curæ cordique ſunt. De Laude Scriptorum Manualium. Ex eo quippe cumprimis diſcimus, quis olim labor Monachos in cœnobiis benè conſtitutis potiſſimùm occupatos tenuerit, *Librorum* videlicet *deſcriptio*, & *neceſſariorum ad ſcribendum præparatio.* Ita enim ipſe cap. IX. *Unus*, inquit, *corrigat, quod alius ſcripſit; alius rubro pèrornet, quod ille emendavit, hic notis diſtinguat, atque ſchematibus; conglutinet iſte, & liget codicem aſſeribus; Tu aptabis aſſeres, iſte corium, laminas ille præparet ad ornatum. Nullius hic deſit miniſterium, quo devotus ſcriptor relevatus ſuum valeat continuare officium... ſcindat unus pergamenum, alius purget, tertius lineando Scriptoribus aptet, alius encauſtum, pennas alius miniſtret...* Hæc ibi. In reliquis verò Capitulis commendat præſertim ſacræ Scripturæ ſtudium; Veterúmque diligentiam & amorem erga libros extollit, & quantum laborem in deſcribendis codicibus impenderint, oſtendit, probátque Monachos non debere à ſcriptione ceſſare ob inventam typographiam, quin tanto magis eos ad ſtudium & amorem ſcribendi inflammat; *Enimverò*, inquit, *etiamſi multa volumina impreſſa ſint, nunquam tamen adeò imprimentur, quin ſemper ad ſcribendum, quod impreſſum non ſit, valeas invenire; ſemper enim,* ut Chryſoſtomus ait, *diligenti aliquid player ſupereſt.* Prodiit porrò hoc opuſculum primò ſeorſim *Moguntiæ* typis *Petri Friedbergii* anno 1494. exſcriptum; dein recuſum eſt inter Opera Trithemii curante *Buſæo* ibidem 1604. pag. 741. Laudatur verò in diſceptatione de Secretis Patrum Societatis Jeſu *Moguntiæ* A. 1617. in 8. editâ p. 135. & in Joannis Mabillonii Tractatu de Studiis Monaſticis. Extat etiam MS. in Bibliotheca S. Jacobi Moguntiæ, cum Oratione in laudem *Ruperti* Abbatis Tuitienſis &c...

XV. His itidem diebus inchoavit laborioſum Opus *de Viris illuſtribus Ordinis S. Benedicti* in quatuor libros diviſum, quorum priores duos anno 1492. perfecit, poſteriores ſequenti ãno complevit, ut habet Chronicon Spanh. A. 1493. De Viris illuſtribus Ord. S. Bened. Opus tamen needum typis in lucem prolatum fuiſſe anno 1507. memorat ipſe in Epiſtola ad Rogerium Sicambrum his verbis: *De Viris quoque illuſtribus Ordinis noſtri ſcripſi libros quatuor, qui needum in lucem prodierunt; quo-*

quorum primus loquitur de principio & incremento ipsius Ordinis in genere. Secundus verò Catalogus est Sanctorum ex Ordine ipso canonizatorum. Tertius Romanos continet Pontifices ex ipso assumptos. Et quartus viros Ordinis exprimit insignes, qui non minùs Ecclesiam Catholicam, quàm Ordinem ipsum scriptis & lucubrationibus suis magnificè ornârunt... Hujus Operis autographum adservatur in Bibliotheca S. Jacobi Moguntiæ ab editis nonnihil diversum, cui Trithemius suâ ipse manu hæc præfixit: F. A. S. *Hic desunt duo ultimi libri, tertius videlicet & quartus, quorum unus tractabit de Ss. & Canonisatis nostri Ordinis... Alius qui & ultimus, de Papis, Cardinalibus &c.* Prodiit verò unácum *Joannis de Turrecremata* & *Smaragdi* commentariis in Regulam S. Benedicti *Coloniæ* 1575. in fol. & inter Trithemiana curis Busæi *Moguntiæ* 1604. pag. 17. Queritur statim in prologo *Trithemius*, quòd cùm in cæteris Ordinibus religiosis fortia ac memorabilia Patrum gesta scriptis sedulò sint commendata, in solo Ordine Benedictino, *qui reliquis antiquitate, dignitate & authoritate præstat*, nihil aut parùm invenerit singulariter esse conscriptum, quamvis non mediocriter laboraverit inquirendo. Hinc ad preces amicorum ex diversis Chronicis præsens comportare instituit opusculum; in quo totus ferè est in laudanda veterum Monachorum eruditione & industria, ut nempe illis exemplis desides excitaret ad amorem & cultum bonarum artium & virtutum. Ast quemadmodum ii, qui novæ cujusdam disciplinæ rudimenta præscribunt, non adsequuntur omnia, sed in plerisque deficiunt, hallucinantur, aut parciùs seminant, metúntve; ita etiam *Trithemio* accidisse in eruderanda Benedictini Ordinis antiquitate ex vero censet doctissimus *Mabillonius*: Hanc quippe Provinciam pede tam presso subinde obivit, ut multa aliis explicanda, illustranda & supplenda reliquerit. Gratias nihilominus ipsi publicè debemus maximas, quòd ingenti labore suscepto in aurifodinam penetraverit primus, aliísque calcaria admoverit, ac viam præiverit, ut rem quærerent. Et hoc ipsum est, quod sibi proposuisse insinuat Trithemius, dum ait: *Ego autem sylvam historiarum transacti temporis, quantum licuit, ingressus, paucos collegi de pluribus, sequentibus viam, qui restant, inquirendi præbiturus, non terminum.* Ejus vestigia tum temporis pressêre *Andreas Bambergensis* Abbas, *Paulus Langius* Posaviensis, *Joannes Piemontanus* Lacensis Prior, & *Risuvichius* Gladbacensis Cœnobita, omnes in idem argumentum intenti; quorum tamen collectanea hactenùs delitescunt anecdota. Majora deinde moliti sunt posteri, *Arnoldus Wion*, *Antonius Yepes*, *Gabriel Bucelinus*, *Mabillonius*, *Pezius*, *Ziegelbauerus &c.* Eo quoque temporis intervallo librum *de Scriptoribus Ecclesiasticis* ante sexennium à se inchoatum submisit *Joanni Dalbergico* Wormatiensi Episcopo censurandum & illustrandum, ut est in Epistola nuncupatoria operi præfixa; qua de re uberior ad A. seq. redibit sermo. Tunc etiam *Jacobus Wimphelingus* Trithemium literis pulsavit permovítque, *ut ex densa virorum illustrium sylvâ, qui in religione Christiana sub quacunque gente scripserant*, separatam atque specialem sibi *Germaniæ Luminarium* partem excerperet, utì discimus ex Wimphelingi Epistola primæ ejus Operis editioni Moguntinæ annexâ.

[Margin: Trithemius Sanctos & illustres O. S. B Viros ab aliis monachis sejunxit primus.]

[Margin: De Scriptoribus Eccles.]

[Margin: De Germaniæ Luminaribus.]

XVI. Vertente eodem anno scripsit *Trithemius* rogatu *Blasii* Abbatis Hirsaugiensis *Libellum Penthicum* seu *Lugubrem de statu & ruina Ordinis Monastici*. Opusculum verè aureum, Abbatibus cumprimis, omnibúsque Religiosis ac cordatis Viris non minùs utile, quàm lectu necessarium; quod proinde Patres Capituli Provincialis eodem anno in Hirsaugiensi SS. Petri & Pauli monasterio congregati statuerunt perpetuis deinceps temporibus ad Prælatorum mensam in comitiis prælegendum, ut refert Chronicon Spanheimense, & ex recessu liquet. Opus undecim absolvitur capitulis, in quorum primo deplorat Ordinis monastici ruinam, & Abbates strenuè ad reformationem pristinámque observantiam cohortatur. Inde agit de primitivo Ordinis Benedictini statu, & flebilem, quam nunc induit, faciem graphicè depingit. Tum verò acriùs invehitur in eos, qui se ab Ordine segregant, vel dudum, etiam cum Summi Pontificis annutu, abjecto schemate monastico, *è malis monachis in pejores abierunt canonicos*. Media dinde suggerit, quibus ejusmodi occurrendum sit dimembrationibus, atque morosiores Abbates his compellat verbis: „Ecce jam „ab Ordine nostro in sola Provincia „Moguntina sex Monasteria nostris „temporibus translata sunt, & nisi ali-

[Margin: 1493. Libellus Penthicus de ruina Ordinis.]

„ter

„ter vigilemus, graviora damna indies „patiemur. Sic nobis dissimulantibus, „ne dicam, torpentibus, Ordo paula- „tim minuitur, quousque tandem ex „toto dissipetur. Cur ergò tantis peri- „culis non obviamus? An pereunti- „bus cæteris nos de securitate sapien- „ter confidimus? Nónne veraciter di- „xit Poëta: *Tunc tua res agitur paries „cùm proximus ardet?* Illis herì, nobis „simile cras imminebit periculum. „Unusquisque vestrûm, non dubito, „monasterium suum diligit, & nulla- „tenus consentiret ab Ordine trans- „ferri. . . Quare ergò non defenditis „communiter, quod singulariter time- „tis amittere? Vereor Patres! ne in „hac dissimulatione pessima, nostra te- „nacitas arguatur, diligimus numum, „& amittimus cœnobium; metuimus „paucas expensas, & perdimus trans- „latas mansiones; pecuniam modicam „non volumus exponere, & abundan- „tissima cœnobia patimur ab Ordine „in alios transire. Utilitati communi „privata commoda præponimus, & „honorem Ordinis conservare non cu- „ramus. Multa dicimus, multa pro „utili defensione Ordinis concludi- „mus, sed exponere denarios singuli „formidamus. O zelus debilis, quem „tenacitas inutilem facit! . . . Intuea- „mini Ordinum aliorum Professores, „quàm sollicitè, quàm zelosè, quàm „constanter, jura, privilegia, cœno- „bia religionis suæ defendant, non „parcentes expensis, neque laboribus, „neque contributionibus, ut Ordines „suos in vigore conservent. Nunquid „illis inferiores estis? Nunquid men- „dicantibus pauperiores? . . . Nescitis „ô Patres! quoniam vigilantibus jura „subveniunt? Non est bona patien- „tia, quâ Dei honor negligitur, cul- „tus illi debitus minuitur, integritas „Ordinis sancti violatur. . . Non vos „ergò lateat, quia nisi Ordinis instau- „retur unanimitas, facilè prævalebit „adversariorum impietas. „ Hæc ille Cap. V. In sequenti illos acriùs vellicat, qui bona monasteriorum inutiliter consumunt, & Ordini vel in minimo subvenire contemnunt: Ita enim eos affatur: „Sanctus Benedictus TE, *ô Abba „ingrate!* sublimavit, divitem te fe- „cit, Monachum suscepit, ex abjecto „magnificavit, fratrum suorum pasto- „rem constituit. Quare ergò non re- „cognoscis munificentiam Legislatoris „tui? Quare vicem non rependis ejus „beneficiis? Quid habes, quod de „regula ejus non accepisti? Quis tibi „commissum dotavit cœnobium? Non- „ne devotio Principum & eleemosynæ „fidelium? Cur ergò beneficiis tantis „ingratus es? Ecce in avibus, cani- „bus, equis, curribus, famulis, con- „viviis, epulis, balneis, aliísque per- „dendarum opum instrumentis, tri- „ginta, quadraginta & ultra numos „auri non times exponere, & sancto „BENEDICTO vel unum renuis offer- „re. . . Quid dicam de structuris & cu- „riosis & superfluis, quæ non minùs „reprehensioni, quàm expensis sunt „obnoxiæ? picturis ornantur parietes, „auro pinnacula fulgent, monimen- „tis fenestræ notantur: Clamat ad ja- „nuam pauper, Ordo sacer angusta- „tus petit auxilium, & nullus digna- „tur præstare subsidium. O Abba! „minister voluptatis, cultor vanitatis, „pietatis inimice! qui substantiam „monasterii turpiter effundis, qui au- „ro vina libas, qui Ordini tuo subsi- „dium negas, quemadmodùm S. Bene- „dicto rationem villicationis tuæ red- „diturus es? Si dives epulo sepultus „est in inferno, quia Lazaro de suo „auxilium non contulit, quo sepelie- „tur Abbas, qui aliena suo Domino „negavit? . . . Nunquid Cœnobii tui „paupertatem allegare poteris, qui „tam multa turpiter consumis? Pudet „me dicere, quod facere Abbates „multi non verentur. „ Hæc & plura *Trithemius*, digna sanè quæ uncialibus literis omnium Abbatum cordibus insculpentur. At enim ut ex vero *Theophilus Raynaudus* Jesuita in sua Threnodia judicat: *Penthicus Liber Trithemii aliud non est, quàm lamentatio ruinarum Ordinis sui Benedictini; Cujus item Ordinis plerisque locis convulsi & eversi Threnos vulgavit annis superioribus* Joannes à Bosco, *malè ob id à suis exceptus.* Adeò periculosæ plenum opus aleæ tractat, qui Antistitum vitia sugillat! Verùm Trithemius de suæ intentionis rectitudine securus, *obturatis*, inquit, *auribus probra eorum transibo, modò sanctis & eruditis viris placeat onus, quod porto. Nihil me scripsisse memini, quod æmuli nostri valeant lacerare, sed vera, sed manifesta, & quæ oculis pateant omnium; quæ si scribi nolunt, doleant etiam facta, aut facere erubescant. . .* Extat porrò laudatum opusculum MS. in pluribus Belgii & Germaniæ Bibliothecis. Typis expressum primò prodiit *Moguntiæ* circa A. 1494. in 8. idémque comparet inter alia à Busæo edita pag. 806. Seorsim verò zelosi cujusdam Abbatis sum-

ptibus recusum est *Bambergæ* A. 1739. in 8. Recensio habetur in Florentinis novalibus Rei literariæ num. 44. de dato 2. Novembr. 1742. col. 698. sub Capite *Ex Germania.*

A. 1493. Oratio de ruina Ordinis...

XVII. Celebratâ eodem anno provinciali Abbatum Synodo Hirsaugiæ die Dominicâ *Jubilate*, Trithemius in ea præsedit, atque prolixam de eadem re orationem ad Patres habuit, quæ desideratur. Eo autem congregatos Antistites permovit, ut præfatum libellum deinceps ad mensam prælegendum decernerent, ac contributionum taxam pro Ordinis utilitatibus inposterùm pendendam stabiliter constituerent. Eam, cùm edita non sit, alibi dabimus integram. Nonnullas iis quoque diebus ad diversos Abbates conscripsit epistolas, quas inter una nobis obtigit anecdota, meritò hîc intexenda; ita enim habet: „ *Venerabili & amantissimo Patri Domino* „ ADAMO *Abbati S. Martini Coloniæ* „ *Frater* Joañes *vocatus Abbas in Spanheim, quidquid officii poterit, cum* „ *sincero parendi affectu.* Quoniam rogâsti me discipulum Magister, imperitum peritissime Pater! ut quemadmodùm nuper compilavi epitomen „ recessuum Capitularium Ordinis nostri per Provinciam Moguntinam & „ Diœcesim Bambergensem à tempore Concilii Constantiensis emanatorum, ita quoque institutæ & propagatæ per Germaniam inferiorem „ reformationis & Capitulorum, quæ „ per Coloniensem & Trevirensem „ Provinciam habita sunt, historiam „ concinnarem, sanctæ profectò & justæ petitioni pro viribus lubens satisfacerem. Sed tametsi non desit „ promptitudo animi, Téque zelus „ Ordinis & fervor disciplinæ, quo inter reliquos ejus provinciæ conspicuus emines, dignum omnino efficiant, cui pro honore Dei & bono „ Ordinis ac observantiæ regularis „ promotione postulanti nihil possim „ aut debeam recusare; quia tamen „ necessaria ad opus perficiendum desunt subsidia & monumenta, æquissimæ petitioni tuæ nequaquā poterò satisfacere, donec ea ad me mittantur, quæ in hac re literarum testimonio fuerunt commendata. Memini equidem venerandam Paternitatem vestram mihi aliquando altè „ conquestam esse, pauca earum rerum, quæ dignæ essent tum relatione, tum scripto, à Majoribus ad „ posteritatis notitiam esse transmissa. „ *Communis ferè hæc est bonorum omnium querela; & nihilominùs in eo „ ipso, in quo veteres culpamus, nos „ ipsimet reos esse profiteri debemus. „ Est enim perniciosa hæc Mortalium „ consuetudo, ut æstimationi semper „ vilescant præsentia, sola præterita „ menti placeant, pauci de futuris „ sint solliciti. Unde consurgit in „ contemptum dissimulatio veritatis, „ & plures occurrunt, qui Priscorum „ gesta Patrum aut veterum historias „ libenter audiunt & legunt, paucissimi verò qui res sui temporis notatu „ dignas ad memoriam consignent „ posteritatis. Quo demùm fiet, ut „ & sequentes rerum retroactarum „ studiosi, eandem incuriæ notam nostris inurant temporibus, quam nos „ præterlapsis inurimus. Quapropter, „ si hoc dedecus à nobis amoliri velimus, in id seriò incumbendum erit, „ ut quæ modò in Ordine geruntur „ memorabilia, victuris chartis sedulò committantur. Hunc in finem TE „ *præstantissime Pater!* impensè obtestor, ut pro ea qua polles Præsidis „ & Reformatoris per inferiores istas „ partes Generalis auctoritate & efficaciori suadâ, venerandos Coabbates „ tuos ad diligentiorem rerum suarum „ tam præteritarum, quàm præsentium consignationem horteris & inducas. Veniet enim tempus, quo „ seri nepotes in nostræ ætatis acta & „ historias non minùs studiosè inquirent, quàm nos modò in præterita „ inquirimus, & quemadmodùm hodie magni facimus Añales Veterum, „ utut parcos & jejunos, ita quæ nos „ scribimus, quamvis animis vilescant „ nostris, olim judicio placebunt posteritatis. Agendum ergò esse censeo, ut in qualibet provincia uni „ alterive viro prudenti & erudito „ conscribendarum rerum successivè „ in cœnobiis & congregationibus gestarum cura perpetuò demandetur, „ ac deinceps caveatur, ut reliqua „ fragmenta, *ne pereant*, sedulò colligantur, & in unum volumen curatè „ digerantur; quibus ad me transmissis, laudabili vestro desiderio pro virili parte satisfacere largiente Domino studiosè conabor. Suscipiat itaque Paternitas vestra promptum animi officium, & ut rem ipsam exequar, vestrum, si lubuerit, mandet „ imperium. Reliqua postulata, quod „ attinet, quamvis ad me non spectet „ ista tractatio, tamen cùm sim vestri „ amator Capituli, non erit, ut spero,

„ vobis

Epistola ad Adamum S. Martini Colon. Abb. de quo plura in Chron. Hirsaug. ad annum 1499.

* *Inde animi caligo & magna oblivio rerum quas gessêre Patres...*

„ vobis onerosa avisatio discipuli. Eam „ his inclusam literis transmitto, cum „ *libello lugubri de ruina Ordinis Monastici.* Vestrum erit venerande Pater! „ solidum à carioso, verum à falso, „ consentaneum ab incongruo discernere, mihi sufficiat, quod sentio, „ explanâsse. Totus ego sum in ea persuasione, quòd sola divisio Ordinem „ nostrum confundat, & despicabilem reddat. Vetus effatum est, „ *Concordiâ res etiam parvas crescere,* „ *discordiâ maximas dilabi.* Si ergò „ cupimus Unionem nostram à pravorum moliminibus sartam tectámque „ servare, necesse omninò erit Abbates „ refractarios ad illius obedientiam reformare, ac unitis viribus animísque bonum publicum procurare; „ quia nisi instauretur unitas, facilè „ prævalebit adversariorum impietas: „ Scriptum enim est: *Omne regnum* „ *in se divisum desolabitur.* Modus autem obviandi dimembrationibus, „ ceterísque malis facilè discitur, si „ exemplum aliorum à nobis in praxin „ convertatur. Videmus Ordines reliquos ex suis Procuratores in Urbe „ Roma constituere, qui malorum „ principiis obsistunt, & nihil contra „ Ordinem suum convalescere permittunt; quid ergò vetat, quominus „ idipsum Ordo noster faciat? cùm „ sit ceteris penè omnibus antiquior „ tempore, stabilior authoritate, & „ divitiis præstantior? Verùm de his „ plura, dum largiente Domino ad „ proximum Capitulum Coloniæ celebrandum venero. Opto interim „ Venerabilem Paternitatem Vestram „ ad Congregationis nostræ & Ordinis „ decus in senectute uberi diutiùs valere incolumem, meíque memorem „ apud Deum. Data manu suâ anno „ Domini MCCCCXCIII. die VI. idus „ Junii.

F. Joannes Abbas S. Martini in Spanhem.

1493. XVIII. Ineunte mense Septembri ejusdem anni Abbates Provinciæ Coloniensis & Trevericæ solemnem quoque habuerunt congressum *Coloniæ*, ad quem invitatus missúsque Trithemius nomine Abbatum superioris Germaniæ comparuit, & insignem illam Orationem peroravit, quæ inter editas tertia est, hoc rubro: *Collatio de Republica Ecclesiæ ad Monachorum Ord. Divi Patris Benedicti, habita Coloniæ in Capitulo annali, primâ die mensis Sept. anno Domini* 1493. In ea deplorat cumprimis statum Ecclesiasticum sui temporis, acriúsque invehitur in damnabilem beneficiorum pluralitatem, & Episcopos mali exempli choragos egregiè, ut merentur, carpit. Ex ungue leonem agnosce: *Vos avari*, inquit, *vos immundi, vos elati Pastores! sanguinem pauperum comeditis, pluralitate beneficiorum vestrorum pauperes Sacerdotes vobis doctrinâ & sanctitate meliores spoliatis... Lac & lanam de ovibus recipitis, & custodiam earum mercenariis infidelibus collocatis...* Væ Pastoribus qui pascunt semetipsos, *qui oves Domini negligunt, qui terrenis lucris inserviunt, qui sua, non quæ Jesu Christi inquirunt... Hi sunt lupi rapaces, qui veniunt in vestimentis ovium, Dominici gregis dissipatores & inimici, qui Ecclesiasticas dignitates indignè ambiunt, prælaturas auro & sanguine emunt, per fas nefásque principatum populi acquirunt, & sub Ecclesiasticæ libertatis nomine, quasi benè fecerint, nequiter se defendunt... Talis modò tua est Respublica,* O sancta Mater Ecclesia! *ut in Sacerdotibus tuis atque judicibus desint, qui corrigant improbos, soli apud illos, qui corrigantur, occurrant...* Et infra: *Rari sunt*, inquit, *Ecclesiarum Prælati nostris temporibus, docti, pii simul & devoti. Quare? quia non à Spiritu sancto, sed ab hominibus eliguntur...* Hæc postquam fusiùs est prosecutus, inde ostendit, *cur à Principibus nunc Ecclesiæ spolientur;* causámque adscribit præcipuam depravatis Sacerdotum moribus, *qui super custodiam speculatores positi, adversariis nocendi potestatem offerunt, séque apud Deum & homines reddunt contemptibiles...* Post hæc omnem verborum impetum in Ordinis Prælatos effundit, pluribúsque monstrat, duo principaliter D. Benedicti Ordinem reddidisse gloriosum, *Doctrinam* videlicet *Scripturarum, & sanctitatem morum.* Enumeratis deinde viris aliquot illustribus, qui hanc familiam scriptis suis & virtutibus olim exornârunt, subdit: *Sed ubi nunc est tale studium Monachorum? Ubi amor ad divinas Scripturas Abbatum? Proh pudor! jam magnus & utilis in Ordine dicitur, non qui scientiam Scripturarum colit & diligit, sed qui colligendis perituris divitiis sordescit. O Patres! ô Fratres! non sic quondam res nostra publica floruit; non sic Ordo noster antiquitùs crevit... Sed respondere solent Abbates mundo dediti, excusant se à studio Monachi vanitatis amici:* Nos in simplicitate nostra manere libenter volumus, qui

Oratio de Republica Ecclesiast.

qui etiam doctos per abrupta vitiorum in perditionem ire videmus... *O stulti*, subdit, *& insipientes! qui ignaviam vestram non absconditis; sed ad majorem confusionem vestram inimicos Divinarum Scripturarum vos palàm ostenditis. Benè dicitur proverbio*: *Quoniam* Scientia non habet inimicum nisi ignorantem. *Vos amatores mundi, vos sectatores vanitatis! qui studium Scripturarum à vobis insipienter abjicitis, cur illud in aliis non amatis? Manete ergò in simplicitate vestra non recta; manete in humilitate asinina; nolite intelligere, ut benè agatis, nolite Regulam S. Benedicti attendere; nolite à stultitia vestra recedere... Sed quid tandem respondebitis omnipotenti Deo & Legislatori vestro Benedicto, cùm curam ovium suarum à vobis requirent?* Hæc & plura ibidem Trithemius, lectu, nisi planè fallitur animus, æquè jucunda ac utilia. Eodem ferè tempore videtur concinnâsse *Resolutiones quasdam dubiorum circa Missarum celebrationem occurrentium*; Quo de Opere videsis Epistolam *Joannis de Lapide* super Catalogo Scriptorum Ecclesiast. item *Chevillerium*, ubi narrat, quàm sæpè & quibus in locis impressum fuerit.

A. 1494. Liber de Scriptoribus Ecclesiast.

XIX. Postero inde anno *Librum de Scriptoribus Ecclesiasticis*, quem septenni labore eo usque deduxerat, typis excudendum dedit, primùm *Moguntiæ*, ut aliqui volunt, dein *Basileæ* per *Johannem de Amerbach* in fol. Cui editioni addita est Trithemii Epistola, in qua rationem reddit, cur inter Scriptores Ecclesiasticos posuerit multos secularium literarum Professores. Elegans cumprimis est doctissimi *Sebastiani Brant* Poëtæ laureati, & *Joannis de Lapide* Carthusiani Parisiensis, de eo judicium eidem editioni præfixum. Recentiorum qui de Scriptoribus Ecclesiasticis universè & ex instituto egerunt, primus est Trithemius. Hunc tamen Catalogum contexuit ex aliis, qui præcesserant, atque ab Apostolorum inde temporibus ad ætatem usque suam perpetuo filo deduxit, additis, si quos ab aliis omissos ipse indagare potuit. Eo autem in Opere complexus est Scriptores Ecclesiæ Christianæ addictos, sive Theologi sint, sive Jurisconsulti, sive Philosophi, Medici, Grammatici, Geographi aut Historici, vel alterius disciplinæ cultores, quorum elogium pangit, vitæque synopsin, & Operum indicem exhibet, agens de illorum patria, professione, ingenio, officiis, fatis, aliísque circumstantiis, quæ juvent tum ad illustrandos, tum aliquando ad deprimendos auctores. Inscriptum Opus titulo simplici, qui naturam lucubrationis mentémque compilatoris explicaret, non qui lectorem emptorésque pompatica, ut fieri amat, vel ampullatâ & vaniloquâ epigraphe deluderet. Ubi tamen orbis eruditi conspectum subiit, diversum de eo criticorum fuit judicium, his adplaudentibus, dum cæteri censuras inurunt. Nec aliud quidem à Trithemio exspectari debuit collocatæ in hoc operæ pretium, cùm nullus hujus commatis è prelo liber unquam emerserit, quem pari homines omnes opinione admiserint. Hîc enim si unquam, *quot capita, tot sententiæ*. Testes erunt locupletissimi *Gesnerus*, *Simlerus*, *Draudius*, *Königius*, *Bellarminus*, *Vossius*, *Possevinus*, & inter recentiores *Elias Du-Pin*, *Caveus*, *Oudinus*, *Ceillier*, reliquíque Bibliographi mutuo inter se confligantes discidio, pluribus licet succollati subsidiis, quàm Trithemius, qui argumentum innumeris adhuc involutum difficultatibus elucidandum suscepit, primúsque glaciem fregit, & latissimum dicendi campum sequioribus aperuit. Sicubi ergò oscitaverit, vel errores quosdam chronologicos aut historicos admiserit, facilè veniam ei tribuendam censemus, cùm is majorum longè rerum iliadem condiderit, quàm *Homerus*, cui subinde etiam somnus obrepsit, & aliunde tempora auctorum præsertim veterum ac ineditorum sæpissimè ignorentur, rerum quoque quas tractant, vis ac scopus ex titulo non satis divinari possit. Num verò deferendum quidquam sit *Jacobi Wimphelingii* adversùs hunc Trithemii partum offuciis, alibi dicemus. Sed neque hîc moramur illam, quam triobolares quidam Critici apud *Magirum* in Eponymologio ipsi impingunt censuram: *Quòd nempe uno omnes calopodio Scriptores calcet* i. e. *iisdem æquet laudibus, quos laudat.* Addi poterat, inquit Fabricius, TRITHEMIUM *semper laudare libenter & commendare studium Scriptorum quos refert. Id quod longè mihi videtur æquius & præstare ignavo ingratóque silentio, vel acerbis & inhumanis indignísque aliorum censuris, atque invectivis in eos, qui pro virili sua conati sunt aliquid conferre in communes usus lectorum & prodesse aliis sine cujusquam injuria.* Sed & audiendus hac de re doctissimus *Andreas Thevetus* Engolis-

golismensis Cosmographus regius, qui inter alios Trithemii partus, hunc præcipuè celebrat his verbis: *Entre les autres livres de l' Abbé Tritheme, celui, qu'il a intitulé* des Escrivains Ecclesiastiques, *est digne de perpetuelle memoire & louange. . .* Eruditissimus quoque *Angelus de Rocca* Augustinianus in Catalogo Bibliothecæ Vaticanæ anno 1591. edito: *Trithemius,* inquit, *ex Ordine Benedictino Abbas Sponheimensis deinde Peapolitanus Librum* de Ecclesiasticis Scriptoribus, *studiosis admodum utilem & commodum scripsit. . . Et sanè,* inquit Suffridus Petri, *nullum Scriptorum genus est, cui plus gratiæ, plus venerationis debeatur, quàm ei, cui id curæ fuit, ut perpetuos quosdam Catalogos Authorum texeret, ex quibus posteritati constare posset, quis, qua de re, quid, quóve tempore conscripsisset.* Quod cùm Trithemius in memorato Opere, diligenter præstiterit, non est profectò, quòd ipsi unguem infigamus; siquidem id extra controversiam est, multos insignes Scriptores cum summo Reipublicæ literariæ detrimento fuisse interituros, aut delituisse prorsùs incognitos, nisi ipse suis indicibus ad investiganda eorum opera studiosos excitâsset, aut ipsorum memoriam ad posteros propagâsset. His accedit *Hieronymus Platus* S. J. Theologus, qui Trithemium vocat *accuratum & sedulum scriptorem, cujus in discernendis scriptoribus, horúmque lucubrationibus prudens judicium cordati omnes suspiciunt.* Quæ etiam causa fuit ut laudatus Trithemii liber iteratis typis sæpiùs recuderetur. Primùm *Parisiis* apud Rembolt anno 1512. in 4. appendice auctus ab auctore quodam Anonymo, qui doctos aliquot proximis añis secutos enumerat. Quamquàm verò Trithemius in prologo Operis, se in ultimo anno *Friderici III.* Imperatoris (qui in A. 1493. incidit) finem scribendi fecisse ipse profiteatur, uno tamen anno seriem ulteriùs prorogavit, pluresq; adjecit superioribus, quos anno 1494. floruisse comemorat, quò & ipsum Opus primò typis excusum insinuavimus. Sed & ipsemet posteà hunc indicem pluribus auxit Scriptoribus præsertim Teutonicis ad annum 1510. claris, ut videre est in codice membranaceo MS. Universitatis Herbipolensis. *Wimphelingius* etiam aliquot adjecisse putatur. Ast cumprimis insigne est & amplissimum, quòd *Joannes Boutzbachius* Piemontanus Lacensis in agro Treverico Cœnobii Prior *Trithemio* sinchronus addidit auctarium, ultra sexcentos auctores complectens, quod cùm hactenus delituerit anecdotum, multam autem præbeat Scriptorum tum veterum, tum Trithemio recentiorum notitiam, novæ illius Operis editioni jure quodam suo inseri meretur. Extat námque integrum in præfati cœnobii chartulario. Iterùm typis repetitus paruit laudatus liber *Coloniæ* ex officina Petri Quentelii 1531. & rursùs ibidem anno 1540. Notæ super editionem Coloniensem reperiuntur in Bibliotheca sacro-profana *Latini* Latinii p. 77. Deinde studio *Balthasaris Werlini* Colmariensis adauctus ibidem recusus est A. 1546. Sed diversâ methodo usus editor, Chronologiæ seriem, quæ hactenùs continuata fuerat, reliquit, & Scriptores, quos magno suo studio congessit, ordine alphabetico recensuit; quem posteà *Suffridus Petri* Leovardiensis Frisius U. J. Lic. & in Bursa trium coronarum apud Ubios Professor in ordinem redegit, atque primus sex Authores ejusdem argumenti, *Hieronymum* videlicet *Gennadium*, *Isidorum*, *Honorium*, *Sigebertum*, & *Henricum de Gandavo* præmisit Trithemio, variísque annotationibus illustravit, recuso Opere *Coloniæ* typis *Materni Cholini* anno 1580. in 8. Cùm autem hujusmodi indices non tantùm ad cognitionem authorum, sed etiam ad investigationem librorum utentibus inservire debeant, *Suffridus*, quò magìs commodaret lectori studioso, non gravatus est, quantum quidem in se fuit, in singulis Scriptoribus declarare, ubinam eorum Opera vel typis excusa sint, vel manuscripta adserventur, ut comparari possint. Notas præterea addidit chronologicas, & quinam Scriptores apud Trithemium reperiantur, curatè indicavit; ac ne videretur sine delectu authores omnes æquali bilance ponderâsse, suis locis diligenter inculcavit, quo in numero eorum quisque sit habendus. Deinde cùm posterior Trithemii appendix Alphabeti tantùm serie constaret, ratus est *Suffridus* authores eâ comprehensos in justum temporis ordinem esse redigendos, ne continuus chronologiæ decursus interrumperetur. Ad extremum, quia post primam Trithemiani Operis editionem, elapsis tum annis penè centum, Ecclesiasticorum Scriptorum numerus haud quaquam exiguus succreverat, etiam hos in supplementum Operis addendos esse putavit, ut perpetua quædam Bibliothecæ ratio constaret in Ecclesia-

sticis ad suam usque memoriam. Hæc porrò editio prodiit *Coloniæ* an. 1594. præmissâ pereleganti nuncupatoriâ ad Venerab. in Christo Patrem D. *Godefridum Werdenensem* S. Panthaleonis Abbatem. Eundem Trithemii librum refudit *Freherus* inter Opera ejus historica *Francofurti* A. 1601. in fol. edita; sed istis, quæ numeravimus, parergis & auctariis denudatum, aliis tamen subinde additionibus interpolatum. Novissimè demùm *Albertus Fabricius* Suffridum imitatus idem Trithemii Opus cum aliis sex supralaudatis Bibliographis *Hieronymo*, *Gennadio*, *Isidoro* &c. in lucem reddidit *Hamburgi* anno 1718. in fol. Ita verò ipse præfatur: *Joannis Trithemii liber de Scriptoribus Ecclesiasticis neutiquam omittendus mihi est visus, qui etsi post primam editionem Moguntinam A.* 1494. *in* 4. *sæpiùs vulgatus, tamen rarò hodie obvius est, venalis certè nusquam prostat, cùm tamen non modò Miræi auctarium atque liber de Scriptoribus Ecclesiasticis ad illum velut in supplementi vicem referatur, sed & Trithemius unus sit is, ex quo plurimi Scriptores recentiores hauserunt, hauriúntque, quæ de superiorum temporum Scriptoribus, ubi veteres illi nos destituunt, sive vera, sive falsa tradunt. Addidi igitur etiam Trithemii librum, sed non modò emendatiorem multis locis, quàm est editio Wecheliana, sed & capitibus addidi numeros, toti Operi notas, breves illas quidem, sed quibus tamen, spero, lux aliqua locis obscuris haud paucis, vel minùs rectè se habentibus medela adhibebitur, licet plura aliis adnotanda, & Balthasaris Werlini commentationes, qui totum Trithemii Opus ordine etiam mutato pervertit, ipsi insolidùm reliqui. Indicem denique subjeci Chronologico-Alphabeticum, ad veteres simul Scriptores præmissos omnes, & Miræi auctario parallelum...* Ita ille. Sed forsan & hæc olim meminisse juvabit nonnulla in posterioribus ejusmodi editionibus addita esse, quæ *Trithemius* nunquam cogitaverat: *Impostores enim sequioris temporis*, utì Schanatus observat, *multa hujusmodi in scriptis Catholicorum Doctorum inseruerunt, ut venenatam doctrinam suam eorum quasi authoritate roborarent.* Quapropter consultum fuerit veteres editiones & manuscriptos codices pro nova editione adornanda conferre. Extat verò Trithemii authographum in Bibliotheca S. Jacobi Moguntiæ; Auctarium in Bibliotheca Universitatis Herbipolensis. *Vide Fleury Hist. Eccl. Tom. XXIV. pag.* 229.

XX. Eodem temporis decursu *Trithemius* ad petitionem *Rumoldi de Laupach* Prioris Carmelitarum Francofurtensis Conventûs, *Ornatissimum* scripsit *Librum de Laudibus S. Annæ Matris beatissimæ Dei Genitricis & Virginis Mariæ, qui à multis magno habetur in pretio, éstque hodie vulgatissimus*, ut perhibet Chronicon Spanheimense ad hunc annum. Continet capita XVI. in quorum primo tractat de laudibus S. Annæ in genere. 2. Invocat Divinum auxilium ad id, quod intendebat, perficiendum. 3. Hortatur fideles, ut S. Annam colant. 4. Invehitur in eos, qui memoriam S. Annæ lacerant. 5. Ostendit quòd Deus S. Annam ab æterno in parentem elegerit. 6. Quàm sancta & Deo grata semper extiterit vita ejus. 7. Quòd S. Anna filiam suam S. M. V. sine peccato conceperit. 8. Quemadmodùm S. Mater Anna filiam Deo obtulerit. 9. Quòd S. Mater Anna apud Deum in magno sit honore. 10. Quòd potens sit nostris miseriis subvenire. 11. Quòd à nobis in maxima veneratione sit habenda. 12. Agit de celebratione Festi S. Annæ. 13. Edisserit quibus exercitiis eam honorare debeamus. 14. Miracula quædam S. Annæ succinctim recenset. 15. Disserit de fraternitate S. Annæ. 16. Concludit Opus cum exhortatione ad cultum & confraternitatem S. Matris Annæ. Id porrò Operis *Moguntiæ* per *Petrum Friedbergensem* typis excusum anno 1494. in 4. prodiit, variis ad calcem parergis & epigrammatibus exornatum. Aliam editionem Lipsiensem laudat *Fabricius* eodem anno procuratam, & additâ Legendâ S. Annæ 1512. in 4. Extat etiam inter paralipomena curante *Busæo* Moguntiæ anno 1605. edita pag. 619. Vix lucem adspexerat hic partus, orbem eruditum aliquamdiu suspensum in controversiis tenuit. Cùm enim Capite VII. de purissima conceptione Deiparæ mentionem injecisset Trithemius, eámque *immaculatè conceptam* assereret, surrexit quidam ex Ordine Prædicatorum *Wigandus Cauponis* dictus, tum temporis Conventûs Francofurtensis Concionator, *homo quidem satis doctus, sed nimium temerarius & elatus*, qui Opus quantum *ad immaculatam Conceptionem* impugnare conatus, scriptis quibusdam literis pseudepigraphis assumpto *Fratris Pensantis* nomine acriori sale respersis, quas per ignotum Trithemio submisit, eundem quasi de conceptione Virginis perperàm scripsisset

1494. De Laudibus S. Annæ.

Frater Pensans se contra Trithem. erigit.

psisset, pertumidè reprehendens. His ille continuò responsum dedit, in quo pari pectine Dominicanum depexuit in hæc verba profusus: *Ægrè quidem ferrem convicia & opprobria tua scriptor innominate! nisi te gravi morbo animi laborare intelligerem, qui usque adeò in te prævaluisse cernitur, ut experientia medicorum principis Æsculapii necessaria ad tui curam videatur. . .* Et quia de Dogmate Ecclesiastico agebatur, adversario indignationem Dei & damnationem æternam comminatur, sícque concludit Epistolam: *Si religiosus es, si fraternæ charitatis amator, à conviciis & maledictis te modò cohibere non negligas, neque in tua prudentia contra immaculatam Dei Genitricem temerè confidas. Nisi hoc feceris, erit tempus, quo scripta tua irrisione dignissima in caput tuum retorta dolebis. . .** Cum his literis, alíisque vindiciis misit Francofurtum *Trithemius* virum quemdam prudentem & eruditum, qui diligenter apud Prædicatores exploraret, quis esset ille *Frater Pensans.* Quo detecto acrius instauratum est bellum inter eos literarium, quod fermè biennio efferbuit. Tum verò præcipuos ejus ætatis Theologos in suam sententiam faciles habuit Trithemius, qui & librum ipsius & sensum de immaculata Conceptione defensantes, metro & prosâ adversùs *Wigandum* decertârunt, ac superciliosas ejus offucias egregiè confutârunt. Quos inter *M. Theodoricus Gresemundus de Meschede* eâ tempestate multâ scientiæ famâ florens carmen in *Fr. Pensantem* evulgavit satis dentatum, ut refert ipse Trithemius in Catalogo Virorum Germaniæ illustrium. *Mathæus Herbenus* Trajectensis *Antilogion* in eundem procudit. *Wilhelmus Heyckius* Abbas Mariæ-Munsteriensis prope Luxemburgum, & *Eberhardus de Campis* S. Mathiæ apud Treviros Prior, suas quoque symbolas huc contulerunt. *Andreas* verò Bambergensis Abbas integrum hac de re Tractatum condidit, qui hodiéque in S. Michaëlis Chartulario adservatur publicâ luce dignus. Superat Trithemii ad hunc Præsulem Epistola eodem anno data, quæ cùm sit inedita, eam hîc rescribere visum est: ita verò habet: „*Reverendo in Christo Patri Domino Andreæ S. Michaëlis in monte Monachorum prope Bambergam O. S. B. Abbati & Theologo doctissimo Trithemius omne bonum, & seipsum ad obsequia paratissimum.* Quandoquidem Veneranda Paternitas tua datis nuper ad me „literis tenuitatem meam interpellare „dignata fuerit, ut ea, quæ contra „quosdam immaculatæ Conceptionis „Beatissimæ Virginis Mariæ impugnatores congessi synthemata, tuæ lectioni transmitterem evolvenda, certè quamvis hæc ipsa necdum plenè „in justum systema redegerim, facere „tamen neutiquam potui, quominus „justæ petitioni tuæ pro modulo satisfacere studerem. Testis est enim mihi Deus, quòd si quandoque exterioribus curis exemptus huic rei vel „per horulam incumbere possim, tanto cordis solatio afficiar, ut cunctis „mundi vanitatibus postpositis, nihil „magis appetam, quàm sacræ Virginis laudibus intendere, ac cum ipso „lætitiæ spiritu in sinum intemeratæ „cœli Reginæ statim prosilire. Quia „autem, sicut ex iisdem literis didici, „Rev. Paternitas tua pari mecum in „purissimæ Conceptionis defensionem „zelo & fervore afficitur, Téque in „hoc propositum multa ex Theologicis Juridicísque libris compaginâsse „documenta testaris, Te vicissim enixè obsecro, ut in hoc stadio firmiter „pedem figas, ac bonæ causæ tuo „coneris astipulari suffragio. Huic „namque disceptationi succurrere, & „eam ad universalis S. Matris Ecclesiæ normam velut ad Sanctuarii pondus discutere, laudabile utique est, „& meritorium. Matri enim procul „dubio displicet omnis, quæ oritur & „invalescit inter filios disceptatio. Unde si hæc petra scandali tollatur è „medio, idipsum meritò Ecclesia pro „insigni acceptabit servitio. Nam „cùm sancta Mater nostra tanta & talia de gloriosissima Virgine Maria canat & affirmet, quæ nulli unquam „alteri puræ creaturæ concessa videntur, quis ipsi Ecclesiæ obediens, aut „Virgini Deiparæ devotus existens, sine animi perturbatione summóque „dolore audire possit quosdam non „solùm plebeios, sed etiam religionis „habitu amictos, aut magistrali infulâ decoratos viros pertinaciter asserere & in pulpitis prædicare: *B.* „*Virginem ab æterno in* JESU CHRISTI „*Matrem electam, & præordinatam,* „*maculâ peccati originalis fuisse conspurcatam atque in cõmuni sorde conceptam?* Pius profectò ad hæc inaudita horrescit animus. Quamobrem ego, qui ab incunabulis & tenerâ ætate semper gloriosissimæ Virginis servulus extiti, talísque Deo „propitiante futurus sum ad extre-

„mum

* Chronic. Spanheim. ad h. A.

„ mum vitæ halitum, firmiter mecum „ statui volitantia ejusmodi jacula pro „ virili retundere, ac talia, si quando dabitur otium, in piæ opinionis „ fulcimentum ex sacris Theologiæ „ fontibus in medium proferre momenta, quibus convicti temeratores „ profani, nisi veritati bellum indicere voluerint, vel obmutescere debebunt, aut palàm profiteri Virginem „ Christi Matrem à sorde peccati prorsùs fuisse immunem. His interim, „ quæ submitto, benè utatur Reverenda Paternitas tua, valeásque feliciter, „ ac me tuæ doctrinæ admiratorem „ maximè studiosum amare pergas. Data ex Spanhem in vigilia Conceptionis Beatiss. Virg. Mariæ anno MCCCCXCIIII. & sua manu. *Frater Joannes Abbas in Spanhem.*

Eodem anno *Trithemius* declaratoriam suæ mentis de Virginali Conceptu evulgavit Epistolam, quam ipse ad calcem memorati libri *de Laudibus S. Annæ* inseri voluit, quámque Busæus inter alias retulit N. xxxiii. In ea protestatur, *se solam pertinaciam quorumdam imperitorum sui temporis, non opinionem eruditorum quorumcunque aliter sentientium arguere; quippe qui Sixti IV. Pont. Max. declarationem non ignoraret.*

1495. Tractatus de Immaculata B. M. V. conceptione.

XXI. Secuto inde anno conscripsit *Tractatum quemdam specialem de illibata gloriosæ Virginis Conceptione*, tribus, ut præfatur, potissimùm actus de causis: *Prima*, inquit, *eáque inter omnes potior est*, amor Dei, *qui virtute sui fervoris etiam ad magna compellit sæpè infirmos, & facit amanti possibile, quod aggredi vires humanæ refugerent.* Honor intactæ semper Virginis Mariæ *secundo mihi loco, ut ista scriberem, ansam dedit; cui tantum post Deum reverentiæ & devotionis debeo, quantum ipse nec mente concipere, nec ore possum proferre.* Tertia verò *Causa assumpti laboris* Caritas est fraterna: *cujus intuitu motus sum multiplici ratione, tum nempe, ut plurium Venerabilium Virorum satisfacerem postulationi; tum ut aberrantes & malè sentientes in viam veritatis reducerem, & piæ opinioni faventes in bona fide firmarem; tum denique ut meam mentem literis prolixiùs commendando, & vivus & mortuus Beatissimæ Virg. Mariæ laudes atque prærogativas ad ædificationem legentium pro ingenii mei modulo prædicarem.* Ejus opusculi apographum penes me adservatur propitiori luciná publicæ luci afferendum. Novem verò absolvitur Capitibus, in quibus validissimis rationibus & testimoniis ex uberrimis sacræ Theologiæ fontibus, & SS. Patribus depromptis, Beatiss. Virginem ab originalis peccati macula expertem fuisse demonstrat. Neque tamen interea Dominicanus obmutuit, quin hujus disputationis fervor utrumque biennio ferè tenuit, dum tandem eo tempore in tricis evoluto, controversia auctoritate Rectoris Universitatis Coloniensis *Udalrici Krydwijs de Eslingen* Majoris Ædis Colon. Canonici, Theologi celeberrimi, & *Thomæ de Scotia*, aliorúmque hujus Academiæ Doctorum, est decisa, & *Wigandus* contrariæ assertor sententiæ, palinodiam canere jussus, demùm temeritatis suæ veniam à *Trithemio* deprecatus, ea quæ contra *immaculatæ Conceptionis* dogma effutierat, suopte judicio damnavit. Nihilo tamen minùs exasperati quidam Dominicanæ Familiæ alumni in adversum mussitare non destiterunt, ac summum etiam Pontificem *Alexandrum VI.* suas in partes flectere, rescriptúmque contra eundem extorquere moliti sunt, sed frustra; *Habebat enim Trithemius sibi constantissimè adhærentes Universitates præcipuas, Parisiensem, Coloniensem, Tubingensem, totúmque Ordinem Carmelitarum, & Minorum, ac universum prope Germaniæ Clerum; Cardinales item, Archi- & Episcopos, virósque eruditos penè innumerabiles,* ut perhibet Chronicon Spanheim. ad A. 1494. Ex hac pro Virgine Deipara, ejúsque Conceptu immaculato generosâ luctâ *Trithemius* inter insigniores Marianos pugiles deinceps omnium ore, linguis & calamis celebrari meruit, elogium accinente disertissimo *Felice Egger* Diss. II. de cultu Mariano pag. 197. *Hic enimverò verùm monstravit Benedictini spiritûs genium & ingenium; cui id semper solemne, pro Immaculata certare, luctari, vincere, mori...* Confer Chronicon Spanheim. ad A. 1494. & 97. D'Argentre Collect. judicior. pag. 331. *Fleury* Hist. Eccl. Tom. XXIV. p. 229. *Eusebius Nierenbergius* in Tract. de Immac. Concept. &c.

XXII. Catalogographus Spanheimensis, qui sæpè ad unum eundémque annum rejicit opusculo successivè & diversis temporibus à *Trithemio* elaborata, ad hunc itidem A. 1495. refert: 1495. Varia Opera inedita.
1. *Menologion hominis Deo devoti*, sive *Soliloquium hominis ad animam suam*, opusculum, quod sciam, hactenus inedi-

editum, cujus tamen meminêre reliqui indices. . .

2. Librum *de laude, amore & vero studio Scripturarum*, sive, ut in Hirsaugiensi Chronico legitur, *Laudes & utilitates studii & lectionis Scripturæ sacræ;* Opus sanè, si quod aliud, perutile maximè iis, qui in monasteriis ad pietatem exercentur, sed hucusque desideratum.

3. *De Ordinis Carmelitarum exordio & progressu libros duos*, de quibus suprà egimus.

4. *Statuta Provincialis Capituli*, Provinciæ, ut suspicamur, *Coloniensis & Trevericæ;* Nam *Moguntinæ* & *Bambergensis* Statuta ante hoc tempus conscripta alibi ostendimus.

5. Circa eosdem dies scripsit ad instantiam *Udalrici Kreitwys de Eslingen* Canonici majoris Ædis Coloniensis, *Librum unum de certis quæstionibus græcis in Evangelium S. Joannis vitio Scriptorum depravatis*, hoc exordio: *Crebris amicorum precibus pulsor...*

6. Ejusdem hortatu scripsit, *de quibusdam in Psalterio dubiis librum alterum*, tali initio: *Cùm nuper Coloniam...* Utriusque lucubrationis mentionem facit noster in Epistola ad Rogerium Sicambrum & alibi passim.

7. *Poëmata Homeri* latinitate donâsse discimus ex ejus Epistola ad Priorem Spanheimensem Budori A. 1505. datâ, ubi, *Zenobium quoque & ea quæ nos de Homero latina fecimus poëmata;* item *Epistolas græcas manu nostrâ descriptas... ut mittas præcipimus...*

8. E Græco sermone in Latinum vertit *Librum B. Maximi Abbatis de Incarnatione Domini;* qui posteà interpolatus curis *Bilibaldi Pirckheimeri* Bibliothecæ Patrum Tomo V. editionis Parisiensis accessit.

9. *Anathemata Cyrilli Alexandrini contra Hæreticos in tertia Synodo Ephesina promulgata*, & *ejusdem Synodi Epistolas quasdam, latinitate donavit.*

10. *Mysticam Dionysii Theologiam* in latinum vertisse sermonem, indicat ipse in Epistola ad *Matthæum Herbenum* Coloniæ A. 1505. data his verbis: *Rogamus autem, ut nobis translationem nostram mysticæ Theologiæ Dionysii cum græco exemplari, quam tibi ante biennium, cùm nobiscum esses in Spanheim, commodavimus, remittas.*

11. Quæstiones etiam græcas *de Evangeliorum dissonantia*, ad preces *Rutgeri Sicambri* enucleâsse memorat Chronicon Spanheimense.

12. Eodem ferè tempore descripsisse videtur *Miracula sanctæ Matris Annæ*, opusculum speciale, quod inter deperdita adnumeratur.

XXIII. Circa hoc etiam tempus exarâsse videtur opusculum illud hodie desideratissimum *de Miseria Prælatorum Claustralium* ad *Macharium* Abbatem Lympurgensem libris duobus constans hoc exordio: *Ut de Miseria Prælatorum Claustralium...* Ejus Operis exemplar in Spanheim remansisse perhibet noster in sua ad *Rogerium Sicambrum* Epistolâ, ejusdémque mentionem facit in alia ad *Georgium Episcopi* A. 1507. data, ubi: *Has*, inquit, *Monachorum inquietudines expertus, dudum scripsi librum* de Miseriis Prælatorum Claustralium, *quas etsi non omnes patiantur æqualiter, pauci tamen ab eis prorsùs reperiuntur immunes...* Manuscriptum habuit *Busæus* Jesuita, qui illud certis de causis publico subduxit; ita enim ipse in præfatione ad paralipomena: *Suppetebant quidem & alia nonnulla, verùm quia partim erant mutila & manca, ut* Tractatus *de investigatione sacrarum Scripturarum* & Liber de miseria Prælatorum, *partim liberiore stylo ita conscripta, ut pii Lectoris animum offendere potiùs, quàm erudire possent, quandoquidem & ipse ea sepulta alicubi voluit, omninò suppressimus...* Ubinam verò nunc delitescat, nec fando assequi potuimus. In hujus opusculi laudem epigrammate pro seculi more lusit *Jason Alphæus Ursinus* Presbyter & Poëta Laureatus R.mi Trevirorum Archiepiscopi eo tempore Capellanus, in quadam opella poëtica anno 1496. *in nobili Civitate Moguntina per Petrum Friedbergensem* excusâ hoc titulo: MELPOMENECON *Jasonis Alphæi Ursini.. . ad R.mum Joannem Camerarium Dalburgicum Wangionum Præsulem & Philosophorum principem...* Alphæanæ huic poëmatum collectioni præmittitur Epistola Trithemii ad *Henricum de Bunawe* Equitem Saxonicum, quæ typis quidem excusa, sed opusculo inserta, quod hodie raritate cum codicibus manu exaratis pugnare possit, hîc videtur rescribenda. Ea sic habet: „ *Joannes Trithemius Abbas Spanheimensis nobili atque doctissimo Militi* „ *Domino Heinrico de Bunawe illustris* „ *Ducis Saxoniæ, Principis Electoris* „ *Secretario S. P. D.* „ Jason Ursinus „ Poëta Laureatus Trevirorum Archi- „ præsulis R.mus Capellanus *Melpomenecon* primum Carminum suorum vo- „ lumen eruditissimo Academiæ nostræ „ Principi *Joanni Camerario Dalbur-*

1495. De miseria Prælatorum.

„ *gico* Wangionum Antistiti nuper in-„ scripsit; mihi quoque legendum ex-„ hibuit. Cùm ergò TE noverim uni-„ cum Philosophorum inter militaris „ Ordinis viros amatorem, qui Erudi-„ torum hominum lucubrationibus ve-„ hementer incumbis, tanti vatis Mel-„ pomenecon Opus imprimendum for-„ mis ad honorem tui nominis tradere „ volui, sperans me rem tibi non mo-„ do jocundam, sed & gratam quoque „ facturum. Denique *Jason* iste Poë-„ ta vario Carminis genere diversa con-„ scripsit, quæ ad TE propediem mit-„ temus, si tibi quæ misimus grata fu-„ isse cognoverimus. Scripsit enim he-„ roico carmine totam inventionem „ Civitatis Mediomatricum videlicet „ Metensis. De bellis & victoriis eorum. „ Item de Confluentino situ, déque „ descensu Trevirorum Archipræsulis „ & ejus militia in Trajectum. Oratio-„ nes varias & alia multa cognitione „ dignissima. *Aristotelem* tuum Græ-„ cum & *Isocratem* cùm voles tibi re-„ mittam, qui mihi cum aliis græcis „ jam dudum ex Italia allati sunt. *Vale* „ *ex Spanhem X. kal. Decembr. anno* „ *MCCCCXCVI*...„ Sequuntur in eo-dem *Alphæi* libro bina ad Trithemium epigrammata, quorum altero ejus in literas hebræas, græcas, & latinas amorem extollit, altero *Eridis* Trithe-mii canis domestici indolem dotésque depingit. Ineptum utrumque & infi-cetum, ut meritò inter parum *emuncti incommoda sæcli*, malósque poëtas re-ponendus veniat bonus *Ursinus*, sui nominis versificator. Unum tamen quod recensito Trithemii libello *de Mi-seria Prælatorum* subjungit carmen en-comiasticon hîc rescribere visum est; ita enim habet:

Hæc sunt ista viri Venerandi scripta Tritêmi,
Quem colit alma Deûm summa Minerva virum.

1495. De Viris illustribus Germaniæ. XXIV. Eâ quoque ætate Opus pe-culiare *de Luminaribus*, seu *de Viris il-lustribus Germaniæ*, quod rogatu *Ja-cobi Wimphelingi* ante quadriennium inchoaverat, ex schedis emendans complevit, typísque reddidit *Mogun-tiæ* apud *Petrum Friedbergium* anno 1495. in 4. Cujus quidem editionis ti-tulus ita habet: *Catalogus illustrium Virorum Germaniam suis ingeniis & lu-cubrationibus omnifariam exornantium, D.ni Joannis Trithemii Abbatis Spanhe-mensis O. S. B. ad Jacobum Wimpfelin-gum Sletstatinum Theologum*... Eidem editioni præfixa est Epistola *M. Matthæi Herbeni* Trajectensis ad insignem virum *Judocum Beysselium* Patricium Aquen-sem, in qua *Trithemium* ejúsque Bi-bliothecam summis effert elogiis, & hoc epigramma libro apponit:

Trithemio multam debet Germania tota,
Qui te spectandum parve libelle dedit.

Rutgerus Sicamber symbolam quoque suam huc contulit, sequenti ad Lecto-rem præfixo Melathemate:

Hoc opus eximium legito; claros Alemannos
Invenies Italis viribus esse pares.

Continet liber iste Scriptores gente Theotiscos CCCXIV. quibus in Pro-thesi seu Auctario sedecim adjecit *Wimphelingus*, exigui ferè nominis & momenti. *Trithemius* verò posteà opus curis secundis refudit, & pluribus au-xit, ut videre est in membranaceo Co-dice MS. almæ Universitatis Herbipo-lensis, ubi series Scriptorum deducta legitur ad annum 1510. Ceterùm opus repetitâ deinceps impressione multipli-catum, & Tomo primo Trithemiano-rum curante *Frebero* Francofurti A. 1601. editorum insertum, isto desti-tuitur auctario, quod novæ illius edi-tioni adnectere curabimus. Quod au-tem hujus opellæ utilitatem attinet, eam illi maximè agnoscunt, qui sua decora separatim videre & veritatem religionis, majorúmque fidem & do-ctrinam detegere cupientes, optârunt aliquoties veterum Scriptorum præsen-tiâ & commercio frui, eo fine, ut per magistros tam certos, testésque verita-tis à suis dubiis & perversis dogmati-bus liberentur. *At verò*, utì celebris *Burchardus Struvius* Introduct. Litt. Cap. VIII. §. X. rectè judicat, *Multam hic Catalogus Virorum clarorum, eorum maximè, quorum statum vix aliàs repe-rimus descriptum, nobis præbet notitiam. Et licèt vitæ descriptio prolixa non sit, singularia tamen quandoque sunt, quæ proponuntur*...

XXV. Año MCCCCXCVI, qui fuit 1496. Oratio de cura animarum... ejus regiminis XIII. celebratis primâ Maji Provincialibus Abbatum Provin-ciæ Moguntinæ & Bambergensis Comi-tiis in Seligenstadiensi ad Mænum ar-chisterio, *Trithemius* ibidem electus in Definitorem cum *Andrea* Bambergensi Abbate, insignem illam Orationem, quæ *de cura pastorali* prænotatur, per-oravit. In ipso statim exordio Præla-tos alloquens: *Ad hoc*, inquit, *Dei pro-videntia Vos Monachorum Gubernatores constituit, ut animas eorum mundas, sa-nas, & integras ad cœli palatium redu-catis. Enimverò quantumlibet sancta sit* *Mona-*

Monachorum Congregatio, sine vigilantia Pastorum, sana diu non potest consistere, nec temporalium rerum ordinatio permanere. Inde ostendit, quàm difficile sit animas regere, monachos affectione & voluntate moribúsque diversos in unitate conservare. Tum verò docet Abbatem debere suos triplici pabulo pascere, *verbo*, *exemplo*, & *alimento.* Hinc invehitur in eos, *qui se Dominos suorum fratrum exhibent, non Patres*; interfectores animarum, non Pastores eos esse asserit, *qui dum propter ignorantiam discernere morbi qualitatem nesciunt, non remedia, sed venena mortifera apponunt.* Describit deinde boni Præsulis qualitates, ac illos acriori sale defricat, qui semetipsos pascunt, oves autem Domini pascere contemnunt: *Ecce*, inquit, *monachos tuos verbis & plagis ad observantiam regularem conaris impellere, & tu sine regula vivens tibi existimas omnia licere. Bona, quæ dicis, non facis, mala, quæ prohibes, committis. Jejunare vis fratres tuos secundùm regulam, & tu quotidianis conviviis excitas gulam. Alios jubes intra monasterii septa consistere, & tu semper in exterioribus vis ambulare. . .* Typis impressa separatim prodiit hæc oratio *Moguntiæ* anno 1495. ex officina *Petri Friedberg.* recusa est ibidem cum aliis edente Busæo *pag.* 863. In eodem Capitulo electus est *Trithemius* Definitor & Promotor negotiorum cum *Andrea* Bambergensi Abbate. Deputatus quoque fuit ad Unionem totius Ordinis S. Benedicti per Germaniam sub uno capite stabiliendam. Eodem anno aliam *de duodecim excidiis observantiæ regularis* habuit orationem in Capitulo annali die v. kal. Septembr. in Rheinhartzbornensi Hercyniæ sylvæ Abbatiâ celebrato, quæ propter præstantiam digna sanè est, quam literis aureis cordi imprimant illi, quibus Ordinis decus & disciplina monastica curæ est. In ea queritur primò Trithemius omnes Ordinis S. Benedicti reformationes tandem defecisse, idémque pertimescendum de ultima Bursfeldensi inculcat: *Quid enim*, inquit, *Unio nostra passura est vetula, si juvenis tanta nunc suffert contraria?* Tum factâ ad propositum digressione, duodecim enumerat causas & principia destructionis ruinæque omnis observantiæ regularis. Primo autem loco reponit indiscretam susceptionem inutilium personarum: *Ista*, inquit, *calamitas sicut in Ordine est prima, ita quoque ad destructionem omnis disciplinæ censetur fortissima; cùm enim inutilis quisque ad Ordinem recipitur, vigor conversationis monasticæ facilè dissipatur.* Secunda excidii causa est negligens Novitiorum institutio: *Nam cùm totius monasticæ observantiæ integritas in prima Novitiorum institutione consistat, quis non videat, quanta mala, quos morbos, quot clades religioni negligentia ejus importat?* Tertia est juniorum ex vicinia susceptio: *Quoniam quidquid eis in monasterio displicet, parentum vel cognatorum auxilio cupiunt emendari. Sæpè quoque visitantur à proximis, consolationes & varias & perniciosas recipiunt à cognatis. . .* Quarta est ingredientium & suscipientium ad Ordinem non recta intentio: *Quidquid enim intentione vanâ incipitur, bono fine rarò terminatur.* Quinta est studii regularis omissio. Totus efferbescit Trithemius in hac confodienda vulpecula, quæ vineam Benedictinam maximè demolitur: *Quid est*, inquit, *regulare studium, nisi juxta præceptum regulæ lectionibus insistere Scripturarum? sed nostri Abbates & Monachi hoc salubre studium abjiciunt, otio & vanitatibus intendunt, pro studio Scripturarum avaritiam, pro libris voluptates carnis amplectuntur. . . Non mentior Patres! non mentior, tales non paucos novi, qui nobilia suorum ingenia opprimunt, qui legere monachos nihil præter humilia permittunt. O stulti & insani! quare studium regulare contra regulam prohibetis? . . . Forsitan timetis ne, si doctiores evaserint, vos in eorum comparatione imperiti rudésque judicemini, aut certè doctrina illorum, correctio fiat vestrorum scelerum? . . .* Sexta vulpes est, Monachorum frequens de cœnobio egressus: *Quoniam sicut piscis extra aquam citò moritur, ita monachus extra claustrum facilè ad vanitates mundi revocatur. Quanto enim crebriùs de monasterio egreditur, tanto minùs in interioribus delectatur. . .* Septima clades nascitur ex nimia cupiditate & sollicitudine divitiarum: *Quia sicut religionis fervor primùm abundantiam rerum temporalium cœnobiis contulit, sic tandem opulentia custodiam observantiæ penitùs dissipavit. . .* Octavum religionis excidium, est inutilium promotio Prælatorum: *Enimverò dum rudis, imperitus, deses, aut vitiosus quisque rector animarum constituitur, disciplina observantiæ regularis facilè negligitur. . .*

De XII. excidiis observantiæ regularis.

Nona bestia vineam nostram devastans, est debitæ correctionis omissio: *Homines enim fragiles cùm simus, in multis quotidie offendimus; & si nobis correctionis diligentia subtrahitur, delinquendi audacia generatur.* Decima vulpes, quæ religioni grave infert damnum, est negligens & inconsulta visitatio Monachorum: *Dum enim inexpertis & desidibus hujus officii sancta committitur institutio, concordia unitatis monasticæ facilè dissipatur.* Qualis autem debeat esse Visitator, ibidem pluribus exponit... Undecima pestis, quæ, ut præsagiebat, *regularem observantiam nostram desolabit*, est reformationis Bursfeldensis nimia extensio: *Nam sicut extenuatur à sua fortitudine ferrum, dum nimium extenditur, sic observantia nostra nimium dilatata tabescet, & paulatim confundetur... Non omnes Provinciæ terrarum nostræ conveniunt observantiæ... Habet unaquæque gens mores suos, nec omnium est inter barbaros non barbarè vivere... Quòd si quis illud Agamemnonis in Calchantem apud Homerum mihi objecerit*: Vates malorum nunquam mihi utile dixisti; *Ad posteritatem provoco, sententiam illi ferendam committo, quam visuram intra pauca lustra calamitatem religionis majorem non dubito...* Duodecima vulpes, est malitia temporum & hominum cœca ambitio: *Ecce*, inquit, *nunc omnes Ordines rebus temporalibus suffulti, in ruinam positi sunt, & in signum contradictionis in populo, quando jam monasteriis nemo aliquid amplius conferre cernitur, sed collata ab aliis in rapinam transeuntium conspicimus nunc penitùs esse exposita...* His prolixiùs deductis denique concludit: *Hæ sunt vulpes nostram devastantes vineam, quas nisi capere & prorsùs interimere pro viribus curaveritis, graviora damna in Ordine brevì sentietis...* Præsagii veritatem docuit eventus: Funestas enim istas calamitates experti sunt Patres nostri, & nos usque & usque easdem experimur. Typis porrò excusa est dicta oratio *Moguntiæ* eodem anno; atque ob præstantiam sæpiùs recusa, & in Gallicum sermonem translata rursùs prodiit *Duaci* anno 1604. in 12. Quinta verò est inter editas à Busæo.

Per eos itidem dies Trithemius elegans perinde ac doctum quoddam Musæum erexit, cujus parietes diversis Emblematibus & Epigrammatibus latinis, græcis & hebraicis ab eo exornati ad invidiam simul & doctrinam superbiebant. Quibus *Conradus Celtes* Protucius Poëta laureatus hanc adscripsit Epigraphen:

Aspice versiculos hospes, venerabilis istos
Trithemius *posuit, quos tribus ecce notis,*
Ille vetustatis cultor, quantus vel amator
Linguarum, paries scriptus uterque docet.

Idem Vates aliud in laudem Trithemii, *Druidæ*, ut vocat, *Germanici* poëma condidit *Pythagoricum*, ex quo nonnulla de ejus frugalitate, morum innocentiâ, aliísque virtutibus colligere fas sit, aliis fortasse non observata. Extat illud in editione Epistolarum *Cratetis*, quæ Norimbergæ curis Jacobi Locheri adornata prodiit typis *Ambrosii Hueber* anno 1501. Ea quoque tempestate complures viros dignitate & eruditione conspicuos Spanheimium ad lustrandam Trithemii Bibliothecam confluxisse memorat Chronicon Spanheimense. Ad hunc etiam annum spectant variæ virorum Eruditorum Epistolæ memorabiles omnino in rebus ad Trithemium pertinentibus, videlicet *Jacobi Wimphelingi*, *Mathæi* HERBENI, *Joannis Damii &c.*

XXVI. Anno 1497. Trithemius insigne illud opusculum *de triplici regione Claustralium* unácum *Exercitio spirituali Monachorum* à Venerabili *Joanne* Bursfeldensium Antistite compositum, ad instantiam Abbatum Congregationis Bursfeldensis, styli sui cote assumpsit perpoliendum, totúmque Opus brevioribus quidem, licèt non paucioribus sententiis reddidit, ut est in Epistola ad Præsidentes illius sodalitii data XIV. kal. Septembr. MCDXCVII. In Capitulo annali Bursfeldiæ A. 1510. celebrato statutum fuit, *ut omnes religiosi huic sodalitio subjecti in suis exercitiis & recollectionibus eo libello uterentur, & salubria, quæ præscribit documenta in praxim seriò redigerent.* Idem Statutum in diversis Capitulis repetitum legitur, nominatim *A.* 1640. 1641. *& seqq.*.. Dividitur opus in duas partes, quarum prima tres habet tractatus: primus absolvitur novem articulis, in quibus differitur de regione carnalium Monachorum, *in qua turbo manet scelerum & tempestas continua vitiorum.* In secundo tractatur de media regione videlicet *rationali*, & *de radicibus divini timoris* per XIV. articulos. In tertio describitur suprema regio, in qua mens purificati hominis per fervorem divini amoris super semetipsam rapitur, & in abysso Divinæ contemplatio-

1497. De triplici regione Claustralium.

plationis absforbetur. Pars alterâ continet *Modum & formam quotidiani Monachorum exercitii*; cujus etiam opusculi compendium dedit Trithemius. Extat utrumque inter Trithemiana curante Busæo edita pag. 563. Seorsim verò prodiit A. 1516. in 4. edit. *Melch. Loter.* recusum est sumptibus R.mi D. *Anselmi* Abbatis S. Michaëlis *Bambergæ* 1739. in 8. Exercitium spirituale teutonico idiomate donavit *Theodorus Gangelt* S. Pantaleonis Coloniæ servando gregi Prioris nomine præfectus. In hunc librum *Jacobus Syberti* Prior Lacensis Trithemio synchronus sequens epigramma condidit:

Vincere si quisquam cupit insuperabile fatum
Et phlegetoutheos non habitare lacus;
Aut gestit post hanc cælestia sydera vitam
Scandere stellatas ac sine labe domos;
Atque suam qui vult alienam crimine vitam
Servare, & mores optat habere graves:
Sive quis eximius cupit esse in Religione,
Et Monachus semper qui volet esse bonus.
Seu quis fervorem devoti cordis habere
Nititur, & summo sive placere Deo;
Hac legat, & sacri servet documenta libelli,
Quæ sensu pollent, atque nitore stili;
His omnis monachus studio se exerceat, aureis
Virtutum gemmis cor redimire volens.
Quid deceat monachum, quid dedeceat vel eundem
Edocet hoc variis pagina scripta locis.
Abbati docto summa cum laude Johanni
Trithemio *grates candide Lector age.*
Ex MS. cod. S. Martini Coloniæ.

Eodem anno Trithemius solemnem Orationem *de operatione divini amoris*, Erphordiæ in Capitulo añali die vi. kal. Sept. habitam publici fecit juris. In ea contendit primò Deum solum esse diligendum: *Quia si aliquid præter ipsum in amoris consortium admittitur, integritas divini amoris frangitur.* Inde pluribus comprobat, quid operetur in homine mortali amor immortalis; & hunc quidem causare contritionem perfectam, passiones mortificare, tum etiam facere, ut omnia terrena contemnantur, ostendit. Unde arguit Abbatem non diligere Deum, qui paratus non est officio cedere; & reliqua prolixiùs ibidem deducta. Ad hoc tempus varia Universitatum Statuta *de doctrina immaculatæ Conceptionis* in favorem Trithemianæ sententiæ lata memorat Chronicon Hirsaugiense.

Oratio de amore divino.

1498. Opuscula varia inedita.

XXVII. Secuto inde anno Trithemius apertâ in monte S. Ruperti prope Bingam *B. Hildegardis* tumbâ, ejus brachium obtinuit, quâ occasione scripsit ille de eadem Sancta *prosam* seu *sequentiam* hoc exordio: *Laus tibi sit Domine.* Item de sancto *Ruperto* alteram & de aliis Sanctis ibidem patrocinantibus, *collectas, secretas, complendas* & integra Missarum officia, quæ extulit *Busæus* inter paralipomena. Circa idem tempus ad preces *Gudæ Spechtin* ejusdem loci Antistite condidisse videtur opusculum *de institutione Virginitatis*, quod incipit: *Sancta Virginitas, quæ Virginis dicatur filio, tot habet timere pericula, quot momentis præsens rotatur vita*... Scripsit & aliud Opus *de continentia viduali*, nec non alterum *de institutione conjugali*; ut planè appareat nullum fuisse statum, nullum doctrinæ salutaris caput, cui suo è penu symbolam non contulerit Trithemius. De istis verò lucubratiunculis mentionem facit ipse in Nepiacho suo & alibi passim. Sed quod dolendum, memorata ferè omnia interiisse creduntur. Eodem anno *Statuta Capituli Annalis Patrum de observantia Bursfeldensi* in unum librum ornatiore & succinctiore stilo à se redacta, submisit ad *Adamum* Abbatem S. Martini Coloniæ. Horum meminit noster in sua ad Rogerium Sycambrum Epistola; ubi opusculum ita incipere rescribit: *Reverendis in Christo Patribus*... Accessit *praxis instituendæ Abbatum electionis &c.* Circa idem tempus Trithemius Argentinam in causis Ordinis profectus, & per *Joannem Keisersbergium* loci Concionatorem in Majoris Ecclesiæ Bibliothecam inductus, reperit vetus quoddam Psalterium Tullii & Cypriani notis exaratum, cujus historiolam planè lepidam exponit in sua Polygraphia Libr. VI. his verbis: *Superscriptio*, inquit, *ab ignaro mysterii talis fuerat extrinsecus posita*: Psalterium in Armenica lingua. *Ego doctorem adhibui, falsitatem ostendi, ita rescribendum admonui*: Psalterium notis Ciceronis descriptum. *Quod fecerit, necne, incertum habeo, quoniam ad eam Bibliothecam posteà non sum reversus*... Castigandus inde *Schelhornius* vir acatholicus, qui ut captatâ occasione monachos de ruditate posset sugillare, sublestâ fide narrationem interpolavit, eámque ex *Grosschuffio* in hæc verba reddidit Tom. VI. Amænit. pag. 603. *Memini in Bibliotheca Argentoratensi publica adservatum esse Psalterium Davidicum Tullii & Cypriani notis latinè conscriptum, quod cum fortè olim in* Monachi cujusdam *oculos incidisset, nec literarum ductum intelligeret, eo tamen audaciæ processit, ut libri tergo inscripserit: Psalterium in* lin-

lingua Armenica perscriptum. . . Quæ narrata si quis depuratâ mente cum Trithemiana relatione contulerit, *Schelhornium* ejúsque promachum *Grosschufium* iis adnumerandos facilè judicabit, de quibus Plautus: *Repe riuntur malevoli super lacum, qui alteri de nihilo audacter impingunt contumeliam, & ipsi sat habent, quod iis possit verè dicier. . .*

1499. Cursus S.Annæ. XXVIII Anno 1499. Trithemius pro sua singulari erga B. Annam devotione composuit *Cursum* seu *Officium quotidianum*, *Rosarium*, *Orationem supplicatoriam*, aliáque synthemata, quæ posteà *Raymundus* S. R. E. Cardinalis Legatus de latere Francofurti constitutus in publico Principum congressu adprobavit, sibíque describi curavit, concedens omnibus & singulis, quodlibet eorum devotè legentibus totiens quotiens octoginta dies indulgentiarum, ut habet Epistola Trithemii ad Rogerium Sicambrum, eidem operi præfixâ, apud *Busæum* inter paralipomena *Moguntiæ* 1605. in 8. edita. Michaël Maittaire in Annal. Typogr. p. 34. *Erat Trithemius*, inquit, *S. Annæ Christi Aviæ & B. V. M. Matri devotus, in cujus honorem officium & sequentias composuit, quæ anno* 1503. *lucem publicam adspexerunt.* Hunc cursum teutonico sermone donavit *Conradus Wetter* S. J. Theologus, edidítque *Ingolstadii* anno 1617. in 12. Rosaria quoque alia de diversis Sanctis *Petro*, *Paulo*, *Mariâ Magdalenâ*, & aliis, necnon *collectas*, *prosas*, *orationésque supplicatorias* sine certo numero ad instantiam devotorum hominum conscripsisse nos docet ipse in sua ad Rogerium Sicambrum Epistola: *Complura etiam*, subdit, *parva scripsi opuscula, quorum hâc vice titulos omnium ad memoriam nequeo revocare. Ex his nonnulla in lucem edita jamdudum prodierunt; alia verò in Spanheim necdum satis elucubrata dimisi in posterum forsan perficienda.* Eodem anno celebratâ provinciali Abbatum Synodo Herbipoli apud S. Stephanum, præsedit Trithemius, & orationem è rostro fudit, ut habet Chronicon Spanheimense. Ibidem deputatus est Trithemius cum Abbatibus S. Jacobi Moguntiæ, Seligenstadiensi & S. Ægidii Norimbergæ, ad negotium Unionis trium observantiarum Mellicensis, Castellensis & Bursfeldensis promovendum, ut in recessu legitur. . . Per eos itidem dies datis ad *Arnoldum Bostium* Carmelitam Gandavensem virum doctissimum literis rescripsit se totum esse occupatum in concinnando *Opere Steganographico*, quod tractaret de quibusdam rebus & artibus occultis, atque mirandis ab eo noviter inventis, quæ nulli hominum antehac fuerint cognita, quemadmodùm opus ipsum probat. Verùm priusquam Epistola pervenisset Gandavum, *Bostius* ipse pridie nonas Aprilis diem suum obierat. Prior ergò loci literas aperuit, legit, & quasi pro miraculo ubique divulgavit, quæ brevì temporis spatio per totam Galliam & Alemanniam coram multis Principibus & doctissimis viris fuerunt publicatæ, rescriptæ, & maxima omnium admiratione lectæ. At verò cùm nullus quantumlibet eruditus earum rerum, quæ ibi promittebantur, vel principia vel rationes intelligeret, ambiguam plerique protulêre sententiam. Alii Trithemium hominem divinum, alii prædicabant eruditissimum: nonnulli quibus & intellectus tardior, & voluntas ad temeritatem paratior, *Magum* eum, ac spirituum ministerio hæc agere confirmabant. *Sed quàm purè sint naturalia cuncta, quæ in eadem Epistola referuntur,* ex principio libri Steganographiæ clarè patescit. Hâc novitate permoti plerique viri doctissimi ex ultimis Galliæ finibus videre & alloqui Trithemium, huc venerunt, qui visis libris & rebus ipsis, quorum famam longè positi audierant, demonstratione que lucidissimâ, quantum decuit, à Trithemio assumptâ, famam rebus & veritate longè inferiorem fuisse confessi sunt. Nonnulli etiam longè distantes nuncios suos cum literis ad Trithemium miserunt, cupientes experientiâ rei cognoscere veritatem, quam solâ famâ cognoverant. Horum aliquibus Trithemius ita rescripsit, ut & mirandorum suorum operationem sine superstitione naturaliter intelligerent esse possibilem, & tamen principia ipsius artis operandíque per eam tanta mirabilia rationem nescirent. Inter eos, qui hisce diebus Trithemium per literas convenerunt, *Valascus Lusitanus*, vir certè doctissimus tantâ subtilitate, tantâ eruditione, tantáque argumentorum varietate cum Trithemio egit, ut nemo in proponendis quæstionibus talium rerum eo perspicacior unquam fuerit à Trithemio compertus. . . *Hucusque Chronicon Sponheimense ad h. A.*

Epistola ad Bostium de Steganographia.

1500. Steganographia. XXIX. Curiosi porrò illius Operis, quod ad instantiam magni cujusdam Principis moliri cœperat, librum primum

mum absolvit anno 1500. vi. Cal. Aprilis; Secundum die xii. Cal. Maji. Tertium verò imperfectum reliquit, ut testatur ipse in Epistola ad Rogerium Sicambrum his verbis: *Magnum & nimis arduum opus* Steganographiæ *mirabilis inventionis in octo libros partiendum scribere sum adorsus, cujus primum quidem librum & secundum ad finem usque perduxi, tertium verò mancum, & reliquos omnes dimisi usque in hunc diem omninò sepultos, multiplici consideratione persuasus, cùm & labor sit magnus, & forsitan retributio parva. Maneat ergò imperfectum sicut jacet, donec aliud persuadeat utilitas.* Ceterùm *Joannes Duraclusius* ejus discipulus in suis ad Nicolaum Hamerium literis A. 1515. exaratis innuit *Trithemium* posteà *Steganographiæ libros octo* ad instantiam Joachimi Brandeburgici absolvisse, eique inscripsisse; ut proinde suspicari proclive sit, ipsum suadente aliud utilitate, aut Principis authoritate, mentem suam mutâsse, & opus quod in tertio libro mutilum reliquerat, ac plebei succi hominum oculis subducere constituerat, ad secunda studia revocâsse, atque in gratiam *Joachimi* vel certè *Maximiliani* Imperatoris ad umbilicum perduxisse. Id ut credamus multa suadent argumenta: quippe *Trithemius* ipse in sua ad *Nicolaum Gerbellium* Epistolâ A. 1507. exaratâ disertè asserit, se augendo & expoliendo operi insudâsse: *Novo quoque invento*, inquit, *Steganographiæ navamus operam, quod in lucem edere necdum pollicemur, nebulonum malignitate deterriti*... Et in alia ad *Joannem Capellerium* A. 1505. datâ, suam Steganographiam in minorem & majorem distinguere videtur; ita enim rescribit: *Eam tibi partem Steganographiæ nostræ* Minoris, *cui titulum dedimus græcum* γλωττωφορίαν, *id est, linguæ fertilitatem, rescribi fecimus, quam pridem postulâsti à nobis. Opus ut scis arcanum hactenus nulli visum, quod eâ mittimus lege, ut servetur occultum.*.. Alibi *Opus* vocat *admirabile, cujus adminiculo homo latinæ linguæ penitus ignarus, modò literas formare sciat, in una hora cum Deo & bona conscientia discet unum occultum modum, quo latinè, congruè ornatè poterit scribere quidquid voluerit, in quocunque negotio mundi*... Rursùs in suo Nepiacho meminit se scripsisse mirabile Opus, quod γλωττωφορίαν prænotavit, partémque esse dicit suæ Steganographiæ. Illud verò se nulli, nisi *M.*

Glottophoria.

Regi, *Euripono* & *Adelpho* communicâsse declarat; per quos *Maximilianum* Germaniæ Regem, & fratrem suum *Jacobum* intelligi autumat illustris *Eccardus* in notis ad Nepiachum Trithemii à se editum. Ego tamen loco *Jacobi* interpretandum sentio *Joachimum* Capellerium: Utrique enim id operis comune fecisse ex ejus discimus epistolis. *Euriponus* verò Carmelita fuit Damensis, ad quem Trithemius ex Ursulo die 15. Decembris A. 1505. in hæc verba rescribit: *Hesterno vesperi Capellanus noster Theodoricus à partibus transrhenanis ad nos reversus est, & Steganographiam nostram, quam tantopere videre desideras, attulit.* Sic autem Glottophoria incipit: *Clementissimo Principi D.* Ast ubi nunc lateat, incompertum est. De fatis verò Operis Steganographici *Philippo Palatino* inscripti hæc comemorat *Schelhornius* in suis Amœnit. Lit. Tom. VII. pag. 125. *Ejusdē quoq; Trithemii Steganographiæ autographum flamā hausit; quippe quod ab ipso olim auctore* Philippo *Electori Palatino oblatum, tanquam magicā refertum dæmononiā Franciscus Hussitus, vir ceteroquin doctissimus, cùm Bibliothecam Heidelbergensem curaret, immeritò combussit.* Sæpiùs tamen jam pridem descriptum fuisse istud opus discimus ex *Henrici Cornelii Agippæ* Epistolis ad *Joannem Rogerium Breñonium* Metensem Presbyterum earumdem cum Agrippa Musarum consecraneum. Idipsum etiam testatur Joannes Wierus in suo Apologetico, addens *se ejus operis partem cum figuris & spirituum nominibus scriptam apud Heur. Corn. Agrippam legisse atque eo inscio exscripsisse.* Illius quoque exemplum in codice chartaceo MS. in fol. extitisse olim apud Cl. *Virum Joan. Rhodium* Patavinum memorat *Jacobus Philippus Thomasinus* Æmoniensis Episcopus in suo de Bibliothecis Patavinis opere pag. 141. Ceterùm, ut benè observat *Busæus*, nonnisi tres ejus operis libri, iíque mutili vulgò manibus paucorum circumferuntur manuscripti ac etiam typis editi, primùm *Francofurti* ex typographeo *Joannis Staurii* sumptibus *Joannis Berneri* A. 1606. in 4. & iterùm A. 1608. deinde Darmstadii 1608. & 1621. hoc rubro: *Joannis Trithemii Steganographia* h. e. *Ars per occultam scripturam animi sui voluntatem aperiendi*... Huic postremæ editioni præfixa est clavis ab ipso auctore, ut ibi dicitur, conscripta ad Sereniss. Principem

cipem D. *Philippum* Comitem Palatinum Rheni, Bavariæ Ducem & Imperii Electorem. Ea in duo secatur capita, in quibus nihil aliud agitur, quàm de variis modis occultè scribendi per primas literas dictionum vel omnium vel aliquarum tantùm, ut fusè ibidem & distinctè explicatur, ídque vel retento ordine naturali Alphabeti, vel per literas variè transpositas. In ipsa verò Operis præfatione testatur se magnum Steganographiæ suæ secretum, *ne in aures vulgarium, imperitorum, aut pravorum hominum veniat*, ita mysteriis & verbis exoticis obvolvisse, ut nemo nisi studiosissimus, possit ejus arcanum proprio marte penetrare, ídque beneficio *Cabalæ*, id est per traditionem ac receptionem à docente. Promittit se artis hujus subsidio quemlibet etiam latini sermonis penitùs ignarum intra bidui spatium doctum, ut latino sermone, compositione congruâ literas scribat, quâlibet narratione apertas ad alium in eadem arte peritum, quibus animi sui sensa tantis mysteriis virtute cabalisticâ obvolvat, ut à nemine penitùs quantumcunque studioso vel erudito, possit penetrari, quoniam aliud verba indicant, aliud verborum involucro absconditum manet. Et quia in arte tradenda plerumque usurpat nomina, officia, ordines, differentias, proprietates, orationes, conjurationes diversorum, *ut ipse appellat*, spirituum, per quorum intelligentias hujus scientiæ secreta omnia clauduntur & aperiuntur, ne quis eum Necromantam aut Magum & cum dæmonibus pactum habere vel quâlibet aliâ superstitione uti existimet, præmittit protestationem & jusjurandum sanctissimum, quo coram Deo protestatur omnia & singula, quæ in illo Opere dicit, veris catholicis & naturalibus principiis niti fieríque cum Deo omnia sine superstitione quâcunque. Hæc autem ita esse deprehendet, qui artem percipiet.

Steganographiæ illustratores.

XXX. Nec est profectò operæ pretium se multum in ea arte intelligenda cruciare, nec erat, quòd tantoperè laboraret Auctor in eadem occultanda; jam enim res palàm est, postquàm à posteris superioris & præsentis seculi ars illa adeò fuit exculta, ut ad summum perfectionis apicem pervenisse, necquidquam ei ampliùs addi posse videatur. Eam verò antiquissimis etiam temporibus in usu & pretio fuisse, multis constat exemplis apud Gellium libr. 17. cap. IX. Robertum Valturium libr. 7. de re militari cap. 17. Petrum Gregorium Tolosanum libr. XVII. de Rep. cap. 4. Nonnulla etiam habet de ea Venerabilis BEDA. Sed primus, quod scimus, è recentioribus illam illustravit *Trithemius*, quem deinde secutus est *Nicolaus Baselius* Hirsaugiensis Monachus ejus discipulus, *qui*, ut testatur *Paulus Langius* in suo adversùs Jacobi Wimphelingi deliramenta libello, *scripsit ad imitationem præceptoris sui opus egregium, quod prænotavit*: Aporretologiam, *libros continens quatuor*. Idem perhibet Trithemius in auctario ad suum *de Luminaribus Germaniæ* opusculum his verbis: *Nicolaus Baselius... scripsit imitatione nostri laboriosum & mirabile opus, quod prænotavit*, Cryphiographiam *Libr. IV*... Simile quid moliti sunt *Jacobus Weckerus*, *Pancirollus*, *Æneas Sylvius*, *Casaubonus*, & alii quos laudat *Hercules à Sundé*. His addi possunt *Hieronymus Cardanus*, *Joannes Baptista Porta*, *Erycius Puteanus*, *P. Hermannus Hugo*, *Blasius Vigenerius*, *Daniel Schwenterus*, *Sylvester à Petra sancta*. Sed cumprimis ipsam Trithemii Steganographiam in gratiam secretioris Philosophiæ studiosorum egregiè illustravit *Gustavus Selenus* seu *Augustus* Dux Brunswicensis Principum omnis ævi eruditissimus, qui edito *Cryptographiæ systemate* anno 1624. magicæ impietatis maculam Trithemio iniquè & summâ viri optimi injuriâ affixam, feliciter absterfit. Post eum Joannes Caramuel à Lobkowitz, *dum Belgium lustraret*, ut refert Vischius, *Joannem Trithemium Spanheimensem Antistitem à Necromantiæ nota (velit nolit Zoilus) demonstrativè vindicavit, editis ex Alnensis monasterii Bibliotheca ejusdem Steganographicis libris unà cum clavibus, seu regulis, quibus conjurationum mysteria in iis contenta commodè reserari possunt*. Titulus libelli ita habet: *Steganographiæ necnon Claviculæ Salomonis Germani Joannis Trithemii Abbatis Spanheimensis... genuina, facilis, dilucidâque declaratio... Coloniæ 1635. in 4.* Novissimè eandem reseratam dedit *Wolfgangus Ernestus Heidelius* Wormatiensis Archiepiscopi Moguntini Consiliarius publicato opere cum vindiciis *Moguntiæ 1676. in 4.* Cujus industriam laudant omnes periti, licèt ipse suos pati debuerit obtrectatores, sed ineptulos & rerum ignaros. Recusus est *Heidelii* liber Norimbergæ A. 1721. in 4. jámque curiosorum ferè omnium mani-

Confer. Morhof. Polyhist. To. I. libr. 4. cap. 2.

Nicolai Baselii Cryphiographia.

Augusti Cryptographia.

manibus non ſine fructu teritur. Ipſius verò Trithemii Apologiam pro ſemetipſo ſcriptam non ita pridem *Cel. Colerus* in Anthologiæ ſuæ Tomo I. Faſc. 1. pag. 41. ſeqq. exhibuit. Priorum autem librorum (ut hoc obiter moneam) clavis eſt Polygraphia. Tertium *Rogerii Baconis* Epiſtola reſerat. Aliam ipſe Trithemius procudit *Clavem*, quæ præfixa legitur editioni Darmſtadienſi. Modos porrò occultè ſcribendi, quos Auctor noſter in ſua ad Boſtium Epiſtola promittit, cùm aliquando legiſſet Ill.mus ac Excellentiſſ. *D. Bernardus à Martiniz* Bohemiæ Pro-Rex omni genere doctrinæ ornatiſſimus, ſciréque ea, quæ Trithemius citato loco pollicetur, libris ſcriptis, qui extant, commiſſa non fuiſſe, rogavit impensè P. *Athanaſium Kircherum* Jeſuitam datis ad ipſum frequentiſſimis atque humaniſſimis literis, ut pro ingenii ſui ſagacitate modum excogitaret præſtandi id, quod toties promittit & tantoperè extollit Trithemius. Cujus Principis honeſtiſſimæ petitioni obtemperandum ratus Kircherus excogitavit modum, quem *Gaſpar Schottus* in ſua Magia Cryptographica part. IV. ſyntag. IV. pag. 40. exhibet. Ubi & ipſe plura in favorem Trithemii edifferit. Artem verò Trithemianam *ſcribendi per ignem* haud ita pridem expoſuit & publico dedit Georgius Wallin. *Confer.* Hermanni Conringii *Epiſtola ad Boineburgium de Bibl. Auguſtâ Guelferbytanâ pag.* 244. *Collect. Schmidianæ.*

Artis prodigia & abuſus. XXXI. Quàm mira & ſtupenda Trithemius promittat Steganographiæ ope perficienda, in vulgus notum eſt. Sed cùm ea aut palàm non faciat, aut peregrinis nominibus, obſcuriſque ænigmatibus obvelet, nonnulli, ut ea nihilominùs perfici poſſe docerent, tot Bubonibus, Bacucis, Philophotis, mirabiliſque nomenclaturæ ſpiritibus à Trithemio prolatis decepti, ſcopóque auctoris perperàm intellecto, ad pudendos contra Philoſophiam errores, deteſtabiléſque contra ſinceram Eccleſiæ Catholicæ doctrinam ſuperſtitiones delapſi ſunt, Trithemianámque Steganographiam prorsùs ſuſpectam reddiderunt, dum aut ſympathicis neſcio quibus radiis exanima emiſſis, diſſitúmque amicum afficientibus, illa fieri poſſe aſſeruerunt, aut figuris ſub certa conſtellatione vel aſcendente ſigno confectis, aut reciprocâ ſanguinis carniſque inſitione, cum adjuratione non minùs ſuperſtitioſè, quàm ridiculè peractâ, aut denique magneticâ pixide mirabili & ineffabili ferè modo conſtructâ perfici commenti ſunt. Iniquior præ reliquis in Trithemium fuit *Carolus Bovillus* homo Gallus, qui circa A. 1500. Spanheimium delatus, cùm oſtenſum ſibi à Trithemio opus adhuc imperfectum raptim evolviſſet, advertit in eo fieri mentionem *de ſpiritibus diurnis & nocturnis*, ad literas obſcurè indicandas, ſeu voces & ſigna, quæ nihil aut aliquid ſignificant, *ab auctore adhibitis.* Hinc arbitratus Trithemium de Dæmoniis ibi locutum, in Galliam reverſus paſſim divulgavit ipſum eſſe Magum & Præſtigiatorem; qua de re meritò conqueſtus eſt Trithemius in *Epiſtola*, quam adversùs ſuum accuſatorem eâ ætate ſcripſit, in qua totam Camerinæ Bovillianæ tragœdiam retexuit, & omnia, quæ malis artibus iſte attribuit, naturaliter fieri oſtendit. Hiſce verò in eum invehitur verbis: *Indulgeat tibi Deus, ô mendacii confictor Boville! qui unâ in Epiſtola tua* * *ad Germanum Gamay congallum tuum & me Trithemium Abbatem tunc in Spanheim mentitus es Magum & Necromanticum, & è fratribus meis nonnullos Alchimiæ vanitatibus intentos. In caput tuum iterùm dico:* mentitus es bove rudior Boville! *Quod pravis concedis artibus, quod non intelligis, ars per naturam operatur. In animam juro meam, quod Magiæ ſuperſtitioſæ operam dedi nunquam; neque theatrum Alchimiæ intravi, neque fratrum meorum aliquis intendit hiſce vanitatibus. Si tempus mihi datum fuerit otii aptì, mendacia tua in tè* Boville! *ſcriptis refundam. Si quominus, ad Dei tribunal ſuo tempore citatum eſſe volo injuriis reſponſurum.* Hæc Trithemius in Chronico Hirſaugienſi editionis San-Gallenſis Part. II. pag. 588. Trithemii verò Epiſtola ad Steganographiam prodiit ſeparatim Herbipoli A. 1548. in quibus modò ſubſiſtimus, de his námque uberior alibi redibit ſermo. De ipſa porrò arte Trithemiana *Cornelius Agrippa* hoc profert judicium: *In ea*, inquit, *tam ſecuros ſecretóſque ad quantamcunque etiam diſtantiam explicandi animi ritus modóſque tradidit, quibus nec Junonis omniſcia zelotypia, nec Danaë arctiſſima cuſtodia queat reſiſtere, nec quæ omnia pervidens Centoculi Argi vigilantia poſſit explorare.* Unde hæc ars, ſi peritiſſimo *Caramueli* credimus, *nobilior eſt, quàm Polygraphia, quia ſecretiorem ſcribendi methodum tradit, atque ita arcanum promovet, ut ubi maximè ſecre-*

* Bovilli Epiſtolam dedit Michael Maittaire T. II. Ann. typogr. pag. 210.

secretum latet, nulla ibi videatur subesse secreti suspicio. Ejusmodi clandestinè scribendi vel loquendi modos *Gaspar Schottus* Jesuita *Magiam* nuncupat *Cryptographicam*, eámque dicit artem esse, quâ absentibus ejusdem artis consciis scribimus signis adeò occultis, characteribúsve alioquin notissimis eo modo dispositis, ut tametsi Epistola in manus aliorum incidat, ii aut in suspicionem latentis secreti venire nequeant, aut si veniant, Epistolam tamen vel legere non valeant, vel lectam non intelligere. *Cryptologicam* verò appellat modum, quo duo plurésve inito fœdere occultos animorum suorum conceptus arcanáque consilia manifestare sibi mutuò possunt remotissimis etiam locorum intervallis dissiti. Similes modos tradit Trithemius plusquàm centum occultè scribendi quidquid velis sine omni suspicione, sine literarum transmutatione, sine omni timore, *ita ut non sit homo in mundo, qui naturali industriâ scire vel suspicari quidem possit, quid in literis contineatur.* Sed quia arte hâc abuti quis posset, noluit Trithemius, ut præfatũ Opus in lucem publicam prodiret: *Jubet enim ratio,* inquit, *magnum abscondere parvis, & margaritas nullatenus committere porcis.* Ob conceptam præterea aliquorum de se iniquam suspicionem & inconsultam diffamationem satius judicavit omnia mirabilia à se inventa perpetuo damnare silentio, quàm magicæ vel necromanticæ superstitionis notam falsâ etiam hominum æstimatione incurrere. Ejus tamen loco sex *Polygraphiæ* libros edidit, de qua inferiùs. Nimis ergò acerbum est *Bellarmini* judicium in libr. de Scriptor. Eccl. dicentis: *Steganographiam Trithemii plenam esse perniciosis dogmatibus ad Magiam pertinentibus, & Trithemium id agnovisse & confessum esse.* Vid. Gaspar Schottus in Magia naturæ & artis *Part. IV. Lib. 1. cap. 3. &c.*

1500. De crucibus in vestimentis hominũ. XXXII. Cùm cruces eo tempore apparuissent in vestimentis hominum, in peplis mulierum, in corporalibus quoque & pallis altaris &c. de his Trithemius rogatu *Bertholdi* Moguntinensis Archiepiscopi operosum conscripsit opusculum hoc exordio: *Cruces in vestimentis...* Utì verò refert Chronicon Spanheimense, *primò visæ sunt in Sobernheim & Meysenheim cum maximo vulgi terrore & horrore; post apparuerunt in Crutzenach, & in villis circumjacentibus; deinde in Bingen & in Moguntia, ac consequenter in multis Alemanniæ locis. Erant autem cruces parvulæ varii & confusi coloris, ac si pannus aliquâ pinguedine mixti coloris esset intinctus; nec poterant quâlibet lotione deleri, sed post diem nonum aut decimum per se deficientes evanuerunt.* Quid porrò cruces istæ portenderent, in laudato opere declarandum in se receperat *Trithemius*, sed dolor! liber iste, qui vota bonorum omnium fatigat, intercidisse, aut inexpiabile bellum cum blattis & tineis in chartulario Moguntino sustinere creditur. Paucis tamen, quæ huc spectant, explicuit Trithemius in fine libelli *de septem secundeis*, circa A. 1509. exarati, ubi istud omninò notabile: *Anno,* inquit, *Christianorum 1525. cruces in vestimentis hominum visæ ante decennium, quod præteriit, suum ostendent effectum.* Et paulò antè: *Secta religionis consurget, magna veterum erit destructio religionum... Altercationis imago transibit ad primum, & erit perditio multorum...* Item in Chronico Hirsaugiensi Part. II. pag. 684. quid defectio solis A. 1512. facta portenderet exponens ait: *Post annos sex, septem & octo, qui vixerint, observent, quia tunc ejus apparebunt effectus...* Quæ omnia exurgente *Luthero* noscimus & ingemiscimus adimpleta. Ita enim author Chronici *vom Auff-und Untergang dess ersten Lutherischen Evangelii: Anno 1525. hat das Teutschland die erste blütige Früchten dess Lutherischen Evangelii gekostet...* Idem explicatiùs inter alia memorat compilator & interpres libelli Trithemiani, Spiræ A. 1529. sub titulo: *Das Wunder-Büchlein*, editi his verbis: *Es hat auch vorbemelter Auctor der hochgelerter Herr Johan von Trittenheim so etwann Abt von Spanheim und Würtzburg weissgesagt und Prophecey angezaigt, wie die Creutz, so darvor des XVII. Jars vergangen in den Menschen Cleydung gesehen sindt, ihre Würckung sollen erzeigen des XXV. Jars mit vil grossem Plutvergiessen, dass sich dann, wie mannigklich wissen, wol bewiesen mit denn uffrurischen Bauren, deren ob hundert tausen todt blieben inner halb des Römischen Reichs...* De iisdem crucibus & mirandis, quæ in peplis mulierum apud Trajectenses & Leodienses eâdem tempestate apparuerunt, luculentum quoque tractatum conscripsit *Matthæus Herbenus* Ecclesiæ S. Servatii apud Trajectenses Canonicus, *homo fide, Religione, ac eruditione summè*

Lutheranismi præsagium.

mè venerandus, Trithemii in literis græcis quondam auditor & discipulus, ut refert Chron. Spanh. ad A. 1501.

Oratio de conversione mentis ad Deum.

Eodem anno 1500. celebrata die 3. Augusti Erfordiæ apud S. Petrum annuâ Abbatum Synodo, Trithemius solemnem habuit orationem *de conversione mentis ad Deum*, quam paulò pòst *Joanni Engellender* Jurisconsulto & Oratori facundissimo Coloniensis Archiepiscopi Secretario inscripsit, typísque edendam curavit *Moguntiæ* apud Petrum Friedberger. Extat eadem in MS. membranaceo Universitatis Herbipolensis, & inter alias à Busæo editas p. 501. Ejus argumentum ferè totum est Theologicum; & primò quidem ostendit *Deum esse lumen, quo nihil clarius, nihílque obscurius.* Rationem quoque nostram lumen esse probat, *quo mediante Gentiles Deum existere cognoverunt.* Duplicem inde cum S. Dionysio statuit Theologiam, alteram quidem *secretam & mysticam*; Alteram verò *notiorem, apparentem, receptivámque per literas & traditiones hominum ad homines.* Hac occasione invehitur in eos, *qui Theologiam sanctam in perniciosam verterunt battologiam.* Describit deinde attributa divina, ostendítque neminem verè Deum diligere, nisi amore carnali sit exutus; ac demùm ut gradatim ad veram conversionem menti paretur ascensus, scalam septenis gradibus distinctam erigit, per quam mens ipsa in cognitionem summi boni ascendens, Divinì amoris mereatur assequi dulcedinem.

De computo Ecclesiastico.

Circa idem tempus ad preces *F. Alberti Latronis* Guardiani Ord. Minor. Crucinaci elucubrâsse videtur opusculum *de Computo Ecclesiastico*, quod hactenus desideratur. De eo noster in Epistola ad Rogerium Sicambrum: *Scripsi*, inquit, *de Computo Ecclesiastico librum unum, qui non est adhuc deductus in publicum.* Incipit: *Joannes Tritbemius Abbas...* In sua verò Epistola ad *Christianum Masseev* Presbyterum Gandavensem A. 1507. datâ, ipsum monet, ut memor sit in editione Chronicorum suorum, quòd omnes ferè chronographi in supputatione annorum Domini erraverint, *omittentes quatuor & viginti annos, qui sub Consulibus non rectè supputati transierunt, quod ex Mariano Scoto Monacho, & Augustino Westgallo Lovaniensi Theologo subtiliter invenies calculatum. Scripseram tibi de hac ipsa re ante triennium latiùs ex Spanheim &c.*

A. 1501. Parænesis de Unione Ordinis Benedictini.

XXXIII. Anno 1501. celebrato Fuldæ die 2.da Maji Provinciali Abbatum Capitulo præfuit Trithemius, *qui & verbum fecit, & multa pro uniendo per Germaniam universo Ordine Benedictino patheticè suo more disseruit.* Nihil tamen ibi statutum de novo fuit, sed plura ad promovendum publicum Ordinis bonum fuêre proposita, & ad proximum congressum remissa. In hisce comitiis orationem habuit disertissimus vir *Andreas* Bambergensis in monte Monachorum Abbas, quæ typis excusa adservatur *Monachii* in Serenissimi Bavariæ Ducis Bibliotheca. Ita verò incipit: *Fons lucis & lux de lumine, ardor non desinens ac immortalis caritas sit ævo cum omnibus nobis!* Oratio memorabilis est, sed paulò vehementiùs in vitia quorumdam monachorum illius regionis & temporis invehitur auctor.

Experimenta artis curiosæ.

Per eos deinceps dies totus fuit Trithemius in studiis curiosis, præsertim in prodigiosa arte Steganographica à se nuper inventa & propalata experimentis comprobanda. Cujus novitatis famâ excitati complures summi viri, ipsíque etiam in celsissimo dignitatis gradu collocati Spanheimium visendi & alloquendi Trithemii causâ plus simplici vice confluxerunt, quos inter primo loco nominandus *Christophorus* Marchio Badensis, *qui*, ut habet Chronicon Spanheimense, *hoc anno venit videre Bibliothecam, & quædam arcana, pro quibus anno priore Trithemium ad se vocaverat ad castrum suum Lutzenburg, & in notitiam cognitionémque eundem assumpsit... Anno etiam prænotato die mensis Novembris XIX.* PHILIPPUS *Comes Palatinus Rheni ac Bavariæ Dux inclytus cum* Ludovico & Ruperto *filiis suis huc venit ad Spanheim gratiâ Trithemium alloquendi & visendi Monasterium simul & libros... Omnia autem de suo copiosissimè necessaria providit.* Joannes quoque *Westerburgius* Comes rerum naturalium discendarum actus cupidine huc se contulit, quem quidem *Trithemius* artis suæ ostentis & imitatione sic porrò accendit, ut ob ejus scientiæ ardorem Abbas ipsum *Virum desideriorum suorum* compellaret. Paulò pòst *Joachimus* Marchio Brandeburgicus ejusdem artis Steganographicæ, nuper, ut dixi, à *Trithemio* propalatæ, studio succensus, legatum misit Spanheimium, qui disciplinæ pleniùs cognoscendæ doctorem ad se in Saxoniam perduceret. Tum etiam *Conradus Celtes* & *Ladislaus de Sontheim* Maximiliani Imp.

Imp. Oratores in eodem negotio *Trithemium* convenerunt: quibus licèt in præsentia operam accuratiorem negaverit Abbas, suæ tamen artis rudimenta per Epistolas posteà exposuit.

Chronicon Spanheimens. Intereà temporis *Chronicon Spanheimense*, non parvæ molis opus, se scripsisse testatur tum in Epistola ad *Christianum Masseev*, cùm in pinace suarum lucubrationum, utrobique addens se id operis ad annum 1502. deduxisse; ita enim habet: *Chronicon quoque Monasterii tunc mei Spanheimensis à tempore fundationis suæ usque ad A. C. 1502. cum magno labore conscripsi, in quo successiones, tempora & gesta omnium Abbatum ejus à primo usque ad me, quantum invenire potui, diligentissimè ordinavi, magnum volumen conficiens historiarum, in quo singulis annis multa per digressionem inserui rerum memoratu in Alemannia dignarum...* Opus istud posteà continuavit usque ad annum 1509. ut infrà dicemus.

1502. Epigrammata Latina, Græca, Hebraica... XXXIV. Secuto inde anno 1502. triclinium fratrum æstivale iconibus & insigniis Abbatum cum subscripta brevi historia à primæva Monasterii fundatione ad sua tempora depictis exornavit. Neque id solùm, sed insuper parietes & muros totius domûs Abbatialis (quæ ampla erat) ac etiam testudines camerarum Latinis, Græcis, Hebræísque versibus & Epigrammatibus illustravit; quæ aliquando coram demiratus *Matthæus Herbenus* Trajectensis Presbyter, ita ad amicum rescripsit: *Si in Germania nostra sacra aliqua, Græcáve sit Academia, ea Spanheimense cœnobium est; ubi plus eruditionis concipere possis ex parietibus, quàm ex multorum aliorum pulverulentis atque librorum inanibus Bibliothecis...*

Bibliothecæ Catalogus. Eodem anno Trithemius libros suæ Bibliothecæ recensuit, *& inventa sunt in ea*, ut habet Chronicon Spanheimense, *mille sexcenta quadraginta sex volumina, quæ omnia, præter quadraginta numero, ipse tempore sui regiminis in unum comportavit.* Confersis *Epist. ad Joan. Nutium A.* 1505. *libr.* 1. *Epist.* 32. De his alíisque rebus mentionem facit Trithemius in quadam ad *Hartmannum Schedelium* Noricorum archiatrum Epistolâ eo tempore datâ, quæ cùm inter editas non compareat, illam ex autographo in Serenissimi Bavariæ Ducis Bibliotheca adservato commodè hoc loco inserendam duximus; Ea hæc est: „ *Clarissimo Medicinarum Doctori Dom. Hartmanno Scheidelio omnium bonarum artium enucleatori doctissimo, Civi Nurimbergam eruditione decoranti, præceptori suo venerando atque charissimo salutem & quidquid beneplaciti occurrit...* Epistola ad Scheidelium. Præstantissime doctissiméque Præceptor! *Bavariam* vestram ad manus Domini Abbatis S. Egidii postulantis remisi, gratiásque & ago & habebo immortales. *Thuringiam* autem cùm nec proposito vestro conducat, nec eâ sine maximo carere hâc vice queam dolore, penes me, spe bonâ retinui, opportuno tempore remittendam. *Indicem Bibliothecæ nostræ* ante sex annos D. Henrico militi de Buna commodavi, quem usque in præsentem diem ab eo extorquere non potui. Doleo vehementer me vestro satisfacere non posse desiderio. Nimia enim voluminum multitudo, utpote 1600. & amplius, non finit me novum indicem condere; quamquam in eo, quem miles tenet, magna pars non habeatur. Æstate venturâ, si potero, cuncta nostra volumina de novo signabo, & quamprimùm potero, indicem mittere vestræ Dominationi curabo. In antecessum cum his literis transmitto quædam tenuis ingenii mei opuscula, quæ etsi lectione vestra sint indigna, erunt tamen officii & charitatis in vos meæ qualiacunq; indicia. Quid versem in manibus, quid cudam, quid intendam, Domino S. Egidii referente cognoscetis. Omnipotens Deus charitatem vestram diu conservet incolumem! Raptissimè ex Spanheim quintâ iduum Martii anno Christianæ salutis MDII. & sua manu,

„ *Joannes Trithemius Abbas in Spanheim.*

Hoc ipso anno *Bertholdus* Moguntinensium Archiepiscopus celebratis die VIII. Julii Norimbergæ Principum comitiis præsidens, *Trithemium* & alios quosdam Abbates ad se accivit, eísque mentem summi Pontificis, suíque cordis intentionem de Ordine Benedictino per Germaniam juxta cap. *in singulis.* sub unam Congregationem redigendo latè explicuit. Verùm cùm rigidioribus Bursfeldensium constitutionibus *Mellicenses* in Austria, & *Castellenses* in Bavaria sese subjicere & conformare detrectarent, infecto negotio quique ad sua reversi sunt, ut pluribus enarrat noster in Chron. Hirsaugiensi.

Eo

Oratio de laudibus Religionis. Eo itidem tempore celebratum annale Bursfeldensium Capitulum apud S. Petrum Erfordiæ, die Dominicâ post festum S. Bartholomæi Apost. *In quo Trithemius ad cœtum Patrum Abbatum, doctorum atque studentium insignem* de laudibus Religionis monasticæ *orationem dixit, magnóque omnium favore exceptus non sine laude ad suos recessit.* Plures ejusmodi Orationes in Capitulis tam Annalibus, quàm Provincialibus à Trithemio peroratas memorat Chronicon Spanheimense, quæ tamen hodie desiderantur; septem enim duntaxat habemus à *Busæo* typis redditas, cùm Catalogi viginti quatuor enumerent. Ipse quoque Trithemius in Epist. ad Rogerium: *Orationes*, inquit, *in Capitulis Ordinis & extrà habitas plures scripsi numero quàm viginti, quarum aliquæ typis Moguntiæ fuerunt impressæ, aliæ verò per amicos sunt dispersæ.*

Hoc quoque anno *Joachimus* Marchio Brandeburgicus *Nuncios & literas plures misit ad Trithemium, quem secum habere voluit.* Paulò pòst *Christophorus* Badensis iterùm eundem invisit, ut de quibusdam naturæ arcanis informaretur. Horum Principum donariis cumulatus Abbas plures in græca & hebraica lingua codices eâ ætate comparavit, *quos omnes seorsum in uno registro suis nominibus recensuit,* ut refert Chron. Spanheim. Hunc indicem retulit *Busæus* in paralipomenis.

1503. Orationes piæ. XXXV. Sequenti anno Trithemius ad solemnem Principum congressum Francofurti mense Octobri celebratum accitus *Joachimum* Brandeburgicum rerum abditarum studio flagrantem adiit, mansítque apud eundem per dies decem, eorum, quæ ab ipso audire Princeps cupiebat, rationem reddens. Aderat comitiis Eminentissimus Sedis Apostol. Legatus à latere Nuntius *Raymundus* Presbyter Card. tit. S. Mariæ novæ, Episcopus Gurcensis, qui Trithemium mensæ Marchionis accumbentem allocutus, multúmque sibi de ejus doctrina gratulatus, abiturienti his valedixit verbis: *O quàm tardè notus, quàm citò recedis!* Eidémque insignia munera & privilegia contulit, ac etiam *Rosarium de S. Anna, cum Cursu horario & Missæ officio,* aliáque ab eo composita, auctoritate Apostolicâ confirmavit, concessis LXXX. dierum indulgentiis omnibus & singulis, qui Cursum ipsum & Rosarium devotâ mente oraverint. Trithemio quoque privilegium concessit super usu *Altaris portatilis*, literis Moguntiæ signatis 1503. die XIV. Cal. Julii, quas repræsentat Chronicon Spanheimense.

Eodem anno binas composuit Orationes, unam ad B. Virginem hoc exordio: *Ave sole splendidior.* Alteram de Nomine Jesu contra mortem subitaneam, quæ incipit: *Jesu Rex cæli.* Utraque à diversis Pontificibus approbata, & indulgentiis annexis comendata fuit; cujus rei fidem adstruunt literæ R.mi D.ni *Thomæ* Episcopi Venecomponensis Moguntini Archipræsulis in Pontificalibus Vicarii, quas ex codice membranaceo Universitatis Herbipolensis hîc inserere volupe est; Ita enim habent: „ THOMAS *Dei & „ Apostolicæ Sedis gratiâ Episcopus Vi- „ cecomponensis ac sacræ Theologiæ „ Professor, universis S. Matris Ecclesiæ „ filiis salutem in Domino sempiternam.* „ Splendor paternæ gloriæ, qui mun- „ dum suâ ineffabili claritate illumi- „ nat, pia vota fidelium de clementis- „ sima suæ majestatis benignitate spe- „ rantium tunc præcipuè benigno fa- „ vore prosequitur, cùm devota ipso- „ rum humilitas Sanctorum meritis & „ precibus adjuvatur. Cupientes igi- „ tur, ut omnium fidelium devotio „ in venerationem purissimæ Dei Ge- „ nitricis & Virg. Mariæ ubique terra- „ rum augeatur, ipsiúsque intemera- „ tæ Virginis sanctissimi Parentes *Joa- „ chim & Anna* veneratione congruâ „ honorentur ab omnibus, & à Chri- „ stiano populo jugiter venerentur; „ omnibus contritis, pœnitentibus & „ confessis, qui piam assertionem il- „ lam & ab Ecclesia in Concilio Basi- „ liensi assumptam, *quòd B. Dei Geni- „ trix Virgo Maria nunquam subjacue- „ rit originali peccato*, sed speciali pri- „ vilegio puritatis semper ab illo præ- „ servata extiterit, ut Matrem Dei „ decebat, prædicaverint, credide- „ rint & tenuerint; Ac etiam circa „ imaginem ejusdem sacratissimæ Vir- „ ginis *Orationem Joañis Trithemii* Ab- „ batis Spanheimensis, quæ sic incipit: „ *Ave sole splendidior...* semel, aut sa- „ lutationem Angelicam, si orationem „ ipsam nesciêrint, flexis genibus tri- „ nâ vice cum devotionis intentione „ dixerint, totiens, quotiens... Ac qui „ SS.mos Parentes ejus venerantes, ora- „ tionem ejusdem Abbatis de S. Joa- „ chimo, quæ sic incipit: *O Patriar- „ cha nobilis!...* Et illam de S. Anna „ ejusdem: *Salve Sanctissima...* Et

„ istam de nomine Jesu contra mortem subitaneam, quæ incipit: *Jesu Rex cœli...* Aut si eas nescierint, ter orationem Dominicam devotâ mente dixerint, & qui alios ad venerationem purissimæ Conceptionis Marianæ sanctâ adtentione induxerint, ac parentum ejus memoriam fidelibus propalaverint, aut aliquod præmissorum mandaverint, procuraverint, aut alios ad hoc excitaverint... Nos de Dei misericordia omnipotentis, & B. Mariæ semper Virginis clementia & Ss. Petri & Pauli Apostol. omniúmque Sanctorum meritis & auctoritate confisi, quadraginta dies indulgentiarum de injunctis eis pœnitentiis, totiens quotiens aliquod præmissorum fecerint, in Domino misericorditer relaxamus. In cujus rei testimonium sigillum nostrum his Literis appendi fecimus, Moguntiæ A. D. 1503. die verò septimâ mensis Junii.

Chronicon Hirsaugien. primæ editionis.

Per eos quoque dies totus fuit in concinnando *Hirsaugiensi Chronico*, quod urgente *Blasio* Abbate Hirsaugiensi circa A. 1495. inchoâsse videtur; sed *Blasio* hoc tempore fatis erepto, continuationem operis abrupit, ut ipse testatur in sua ad Rogerium Sicambrum Epistola his verbis: *Ad preces Blasii Abbatis Hirsaugiensis Chronicon ejusdem cœnobii scribere adorsus majorem partem complevi, sed illo mortuo editionem intermisi, incertus quâ mercede successor ejus laborem compensare futurus sit...* Similia rescribit in Epist. ad *Nicolaum Baselium* Hirsaugiensem Monachum A. 1507. datâ. Hanc verò compositionem non ultra annum 1370. deduxit, quam sic imperfectam typis primùm excudit *Jacobus Parcus* Basileæ procurante *Guilhelmo Radente*, expensis *Joannis Oporini* A. 1559. in fol. eámque *Freherus* cum autographo (quod in splendidissima Bibliotheca Palatina Heidelbergæ adservabatur, accuratâ Trithemii manu ad miraculum eleganter descriptum) collatam publico eruditorum bono refudit inter alia Trithemii Opera Francofurti typis Wechelianis A. 1601. edita. Et hoc quidem est Chronicon illud Hirsaugiense, cujus authoritas pridem frequens Scriptoribus fuit, & in amoribus *Huberto Thomæ* Leodiensi in vita *Friderici Victoriosi* Palatini, *Frebero* in libris de Originibus Palatinis, *Gesnero* in Bibliotheca Scriptorum, *Spondano* in Annal. Eccl. *Serario* in Moguntiacis, *Vossio* de Historicis latinis, & aliis sine numero; quibus illa semper in manu; at novissima editio, quam San-Gallenses dederunt, in solo desiderio fuit. Etenim res ista, quæ etiam securim injecisse operi videbatur, eadem fuit occasio, ut nunc demùm illud tanto deductius & auctius habeamus. Quippe abrupto, ut dixi, opere, *Joannes* Abbas anno suprà memorato 1503. ad Hirsaugiæ infulam promotus, importunis iterùm precibus Trithemium rogare & hortari non destitit, donec is urbanitate victus, ac spe remunerationis acceptâ securus, iterùm se operi accingeret. Telam ergò suæ historiæ à primæva fundatione retexens, opus deinceps ita auxit, ut quadruplum primæ editionis conficiat, utì infrà dicemus.

Epistolæ.

Eodem insuper anno prolixam *Trithemius* conscripsit Epistolam ad *Joannem Westenbergium* Comitem, *Virum*, ut vocat, *desideriorum suorum*, in qua fusiùs agit *de tribus naturalis Magiæ principiis, sine quibus nihil in ipsa ad effectum perduci potest.* Incipit: *Longi desiderio itineris.* Alteram ejusdem ferè argumenti die XXVI. Junii dedit ad *Joachimum* Marchionem Brandeburgicum his exorsus verbis: *Sanctum & laudabile desiderium Serenitatis tuæ...* In ea prolixiùs agit de rebus vero Mago seu Philosopho convenientibus. Hæ duæ Epistolæ primùm editæ sunt ad calcem libelli *de septem Secundeis seu Intelligentiis orbes post Deum moventibus...* Coloniæ *apud Joan. Birckmannum A.* 1567. *in* 8. Tertia quæ ex autographo in Serenissimi Bavariæ Ducis Bibliotheca adservato humanitate Clar. D. Oeffelii nobis obtigit, hæc est:

Epistola ad Joan. Abb. Norimberg.

„ *Reverendo in Christo Patri D.no Joanni Abbati S. Egidii in Nurimberga O. S. B. ac Præsidenti Capituli Provincialis ejusdem, amico suo charissimo Trithemius seipsum ad vota paratissimum.*

„ *Reverende Pater, fautor ac amice percolende!* Literas P. V. in vigilia Conceptionis B. Mariæ semper Virginis accepi, quibus monetis, ut Domino Schedelio Chronicon suum *de rebus Thuringicis* remittam. Vellem fateor, & fuerat justum servare fidem, sed obstat unum, quominus hac in re possim; quia anno priore cùm esset apud nos Princeps noster Palatinus senior ad videndum Bibliothecam, petivit inter alia volumina, ut sibi hunc codicem D.ni Doctoris commodarem, promittens ipsum se brevì restituturum. Ne-

„ gavi

„ gavi quidem, sed non prævalui, asserens non esse meum, sed alterius, mihíque commodatum &c. Nihilominus imperium Principis declinare non potui. Intereà non fui cum eodem Principe: sed certus ferè sum, quòd quamprimùm ad ipsum venero, mihi præfatum Codicem restituet. Unde oro cum D. Doctore perhumaniter agatis, ut patientiam habeat, nec dubitet, quin fideliter ei suum restituam librum. Verùm non videtur mihi consultum ei revelare, ubi jam sit liber ejus, ne fortè desperet sine causa. Ceterùm de negotio Monasterii Hirsaugiensis noverit P. V. me ad electionem novi Abbatis fuisse vocatum, sed venire non potui. Tamen intereà res complanata est, státque *in bonis*, ut ajunt, *terminis*, & modernus Abbas pro consummatione chronicæ me cohortatus non minora, quàm ejus Antecessor pollicitus est. Ad Reverendissimum D. Archiepiscopum Moguntinum cum ceteris, ut scitis, ordinatus fui, sed non ivi. Domini S. Jacobi Moguntiæ & S. Joannis Rinckaviensis fuerunt coram eo, & nomine Capituli retulerunt Unionem trium observantiarum non esse possibilem cum allegationibus *Quare*. . . sicut à Capitulo ipsis fuerat commissum; & sic hæret negotium. Quid igitur? Nónne dixi P. V. Nurembergæ: *Bos lassus fortiter figit pedem*, nec aliter fieri posse? Ego autem unus sum, multus aliorum est numerus. Anne ergò Salustiani oblitus sim dicti: *Frustra niti, & nil aliud quàm odium quærere, extremæ fore dementiæ?* Quapropter ne expensas & operam cum oleo perdam, æthiopes lavare, lyrámque surdis tangere deinceps cessabo. Interim opto Paternitatem V. in Christo benè valere, orare pro me, mihíque alia præcipere. Datum ex Spanheim in vigilia Conceptionis B. Mariæ Virginis anno 1503. . . *Frater Joannes Abbas.*

1504. Chronicon Bavariæ Ducum. XXXVI. Sub annum 1504. quo nubeculæ quædam turbarum Palatinatui & Musarum tranquillitati, subinde erant infestæ, nihil Trithemianum, quod sciam, orbis eruditi conspectum subiit, præter librum *de Origine & Progressu Ducum Bavariæ, Comitúmque Palatinorum & Spanheimensium ad Philippum Comitem Palatinum Principem Electorem.* De hac lucubratione sua loquitur Trithemius in Epistola ad Rogerium Sicambrum: *De origine*, inquit, *& progressu Ducum Bavariæ historiam quoque scripsi jubente Ser.mo Principe D.* PHILIPPO *Comite Rheni Palatino, cujus exordium Operis à memoria lapsum est.* Et rursùs in alia ad *Jacobum Syberti* Lacensem Cœnobitam A. 1508. datâ: *Chronicon, quod olim de Bavariæ Ducibus edidi, in manus Comitis Palatini eodem tempore, exemplari non retento consignavi.* Item in altera ad *Wolfgangum Treflerum* S. Jacobi Moguntiæ Monachum A. 1514. exaratâ: *Parcè Bavariæ Ducum Chronicon Melancius penès me maneat jussit. Rescriptum verò ad Te citiùs remittam.* In Catalogo quoque Hirsaugiensi: *Ad Philippum Comitem Palatinum Chronicon breve Ducum Bavariæ libr.* 1. Seorsim prodiit Opus *Francofurti* an. 1544. & 1549. in 4. Tum verò accurante *Frebero* cum aliis Trithemii Operibus historicis recusum est typis Wechelianis A. 1602. Tomo I. in fol. Legitur etiam in lingua Germanica, interprete *Philippo Ernesto Vægelino* luci publicæ datum Moguntiæ anno 1616. in 4. Insuper monente Clar. D. Oeffelio didicimus, ad finem libri octavi Annalium MSS. Aventini ab *Hieronymo Zieglero* vernaculè redditorum (*quorum autographa in Monachiensi Bibliotheca Electorali adservantur*) comparere *Excerpta quædam ex Historia Trithemii* (ita Chronicon successionis Bavariæ Ducum nominat) *à quodam Martino Menrado vernaculè item expressa anno* 1545. Addit *Pareus* Historiæ Palat. L. I. Sect. I. pag. 3. Trithemium præتereà scripsisse *de Origine, Regibus ac Ducibus Bavarorum simul & Comitum Palatinorum & Spanheimensium libros quatuor, ad Ducem* JOANNEM *Comitem Palatinum & Spanheimensem apud Simmeren residentem*: Si verus est Duraclusianus ejus Operum Catalogus: *sed hæc omnia*, subdit, *interierunt, nec de eis recuperandis spes ulla.* Nisi fortè hæc ipsa sint, quæ in Serenissimi Principis Bipontini Chartulario adservari prodit *Magirus* in Eponymologio critico. Exstiterunt quidem olim gesta Comitum Palatinorum per quemdam Monachũ Laurishamensem descripta, quæ cum aliis id genus habuit & excerpsit Trithemius, ut ipse testatur in præfatione Chronici Hirsaugiensis; & in eo quidem Opere à principio ad A. 1475. Comitum Palatinorum res gestas complectitur; sed in antiquis sæpenumerò hallucinatum observat Ludewigius in sua Germania Principe §. IV. pag. 105.

In

In medii verò ævi rebus, inquit, *consuli meretur; habet námque nonnulla, quæ frustrà alibi quæsiveris.* Duriores *Ludovici Tolneri, Meibomii* & aliorum de eodem Opere censuras alibi commodiùs ad incudem revocabimus.

Res gestæ Friderici Palatini. Circa idem tempus *Res gestas Friderici I. Victoriosi Comitis Palatini Bavariæque Ducis Principis Electoris*, in Chronico Spanheimensi, quod tunc sub manibus versabat, per annorum seriem cum cura consignavit. Exinde opusculum peculiare confecit *Marquardus Freberus*, & ea quæ Trithemius in suis Chronicis de *Friderico* sparsim retulerat, congessit, atque in Ordinem redacta, cum notis & additionibus ex ejusdem Principis Historiâ per *Mathiam Kemnatensem* & alios descriptâ, seorsim in lucem dedit *Heydelbergæ* anno 1602. in 4. Insertum deinde est opusculum Freherianæ Collectioni Scriptorum rer. Germ. *Hanoviæ* primùm A. 1611. editæ, dein *Argentorati* revidente *Struvio* recusæ A. 1717. in fol. Hoc Opus egregio sibi adjumento fuisse fatetur *Hachenbergius* in Præfat. ad Historiam de vita & rebus gestis Friderici Victoriosi: *Ubi post illum* (Mathiam Kemnatensem) *Joannes* TRITHEMIUS, *Vir de rebus Germanicis meritissimus, magnum adjumentum præbuit, qui in Chronico Sponheimensi & Hirsaugiensi bella Friderici juxta annorum seriem recensuit, quem laborem laudibus extulit Freberus, & commentariis suis illustratum vulgavit.* Quæ monuisse sufficiat, nequis fortè putet peculiarem fuisse à Trithemio libellum Friderico tributum. *Mathiæ* porrò *Kemnatensis* Opus vernaculè scriptum adservari in Bibliotheca Bavarica, nobis nuper Monachio per literas nuntiavit Clar. Oeffelius; cui plura debemus in acceptis.

Historia Belli Palatini-Bavarici. Historiam quoque *Belli Bavarici* anno 1504. *Philippo* Palatino & *Ruperto* filio à *Maximiliano* Imperatore illati separatim editam debemus diligentiæ studióque ejusdem *M. Freberi*, qui eam tum ex Trithemii Annalibus amplissimis olim in Bibliotheca Palatina Heydelbergæ adservatis, tum ex Chronicis Spanheimensi, & Hirsaugiensi recensuit ediditque inter Scriptores rerum Germanicarum suprà laudatos. *Confer. Epist. 27. ad Joan. Cantherium*, & *66. ad Jacobum Wimphelingum.*

Turbidis porrò & infestis hisce temporibus *Hartmannus Schedelius* Medicinæ Doctor & civis Norimbergensis Epistolam rescripsit Trithemio in hæc verba:

Schedelii Epistola ex Bibl. Bavarica. „ *Celeberrimo in Christo Patri Domino Joanni Abbati in Spanheim Majori ac Præceptori suo colendissimo Scheidelius salutem cum adoptione omnis boni.* In discessu Excellentiæ vestræ inter alios libros sub bona fide restituendos, *Chronicon Thuringiæ* accepisse scitis, quod post quartam partem anni, juxtà pollicita, rediturum sperabam. Nunc me in tertium annum hâc spe frustratum miror, cùm nec scripta nostri R.mi Abbatis S. Ægidii, nec mea quicquam ad restitutionem efficere potuerint. Anno effluxo ad Herbipolim scripta dedi cum literis D. Abbatis, ut Paternitas vestra eruditissima intelligeret, quam ob rem hunc codicem in his tribulationibus instanter habere optarem, cùm ex rogatu cujusdam Principis quædam paranda forent, quæ sine isto libro perfici non possunt. Nunc iterùm hâc spe privatus, atque interim favore, munere & gratiâ hujus Ducis inductus, iterato impensissimè rogo, ut hunc libellum cum isto nuntio mittere & in ambiguis fluctibus vela remósque dirigere velitis, ne vestro destitutus numine inter syrtes & brevia collisus, ac arenarum mole pervolutus, anxius angar. Quòd si aliquid obstet, per nuntios, omni conatu operam detis, obsecro! ut vestrum saltem experiar favorem. Indicem quoque vestræ Bibliothecæ cum his per longa tempora exspectavi. Si liber in manibus inclyti Palatini extat, omni modo procurate, ut saltem describatur, & ad Collectionem vigiliarum mearum redeat. Si opus foret impressum, etsi in duplo majus existeret, libente animo dono donarem. Quòd si aliqua impedimenta restiterint, perscribite, & meas literas ad generosos DD. Archiepiscopum Moguntinum, & seniorem Principem Palatinum mittam. Spero tamen, ut hanc curam vestrâ operâ ex innatâ humanitate bono fine perficietis. Valeat feliciter Paternitas vestra Eruditissima. Ocissimè ex Nuremberga in profesto Conversionis D. Pauli 1504.

1505. Trithemii recessus ex Spanheim. XXXVII. Rebus bellicis *Maximiliani* Imperatoris nutu sedatis, needum tamen plenè compositis *Trithemius* ineunte Aprili A. 1505. vocatus per *Philippum* Palatinum Comitem Rheni Hey-

Heydelbergam ascendit in causa exusti per satellites Comitis de Lingen Limburgensis Monasterii daturus consilium. Eo apud Budoras existente, quidam ex Spanheimensibus Cœnobitis non rectè cum Palatino sentientes captatâ occasione adversùs Trithemium Abbatem suum conspirare cœperunt, *& odium, quod diu occuluerant, operibus fecêre manifestum.* Quæ maleferiata fratrum simultas tantùm tædii & amaritudinis Trithemio facessivit, ut redire deinceps ad suum noluerit monasterium. Ne autem turpi otio difflueret, totus eo temporis intervallo fuit in congerendis veteribus Ecclesiæ Neometûm monumentis, quæ illustrandis rebus Germanicis servirent; Extat hæc ipsius Collectio in MS. codice S. Stephani apud Herbipolim. Inde Coloniam Ubiorum ad congressum Principum per Marchionem Brandeburgicum invitatus, primâ Julii Bonnam appulit, ubi ab *Hermanno* Coloniensium Archiepiscopo honorificè exceptus per sex ferè dies substitit, indéque Coloniam cum Archiepiscopo & Marchione Brandeburgico descendit, ibidem ad triginta dies providente Principe in diversorio commoratus. Ibi cùm subsisteret, literas 18. Julii ad Joan. Capellerium Mathematicum dedit, quibus eam illi Steganographiæ suæ partem, cui titulus *Glottophoria*, opus arcanum, hactenùs nulli visum, eâ misit lege, ut servaret occultum... Tum verò die XXIX. Julii ad *Maximiliani* Imperatoris alloquium admissus, obtulit Cæsari *Lichnum perennem cum ejus conficiendi methodo*; in cujus compensam 6000. Coronatis à *Maximiliano* donatum fuisse refert *Bartholomæus Korndörffer* in aurei velleris tractatu secundo, ubi hoc Trithemii arcanum typis exscriptum legitur. Prætereà Imperator sapientissimus *post variam disputationem Scripturarum*, exquisitâ ejus doctrinâ adeò fuit delectatus, *ut eum in Archicapellanum suum assumpserit, eíque titulum & libertates Capellæ suæ sub testimonio literarum regalium contulerit. Archiepiscopus etiam Coloniensis vocatum ad se Trithemium muneribus cumulavit. Similiter* FRIDERICUS *Marchio Brandeburgicus Joachimi patruus eum suâ munificentiâ honoravit. Joachim verò sacri Camerarius Imperii & Princeps Elector, qui ex multo tempore Trithemium in Marchia secum habere cupiebat, eo tunc ursit instantius, quo illum fratrum suorum improbitate offensum, minus voluntarium ad suum revertendi cœnobium esse conspexerat. Consensit autem facilè Trithemius, locum intereà daturus malignantibus in eum Cynonotis; quo & conspirantium palàm detegeretur occulta perversitas, & animi præconcepta malignatio suæ absentiæ intervallo sanaretur.* Sed tamen sine consensu *Philippi* Comitis Palatini, *cujus nutu agebat omnia*, itineri se noluit committere. Coloniâ itaque Spiram die nonâ Augusti regressus, mansit ibidem per XVIII. dies, illúcque accitum ad se *Nicolaum* Priorem Spanheimensem, constituit rerum monasterii in suâ absentia Administratorem. Dum verò apud Nemetes adhuc moram faceret, venit ad eum ex Gallia missus orator *Narcissus* quidam Medicinæ Doctor cum literis Episcopi Cohursensis, qui *Trithemium* egregiis muneribus propositis ad se in Galliam accire contendebat. Verùm hic datæ Marchioni Brandeburgico fidei suæ memor in præsentia operam Episcopo negavit, & per Epistolam ad Rogata concisè respondit. Alia quæ ad inquisitiones Germani de Ganay respondenda fuerant, sacratiore inclusa scrinio, ei soli per *Narcissum* exhibenda cum clave transmisit, ut discimus ex Epistola Neometi 24. Augusti A. 1505. datâ.

Spirensis Ecclesiæ monumenta.

De Lichno perenni.

Factus est Imperatoris Archicapellanus.

Rebus ita constitutis Spiram die 27. Aug. digressus cum suo famulitio per Thuringiam *Ursulum* Marchionis regiam adpulit die undecimâ Septembris, ibíque cum Principe per novem menses commoratus, præter Cryptographica quædam, variáque ad linguam latinam græcámve syntagmata pro Principis institutione exarata, procudit primò *Epitomen de Vitis Sanctorum*, quorum devotione peramplius princeps fervebat, *cum multis & variis orationibus supplicatoriis*, hoc exordio: *Magnum & arduum opus...* De hac lucubratione in suis ad *Joannem Euriponum* Carmelitam Conventûs Damensis Ursulo 15. Decembris literis: *Nos*, inquit, *opus nostrum de laudibus Sanctorum absolvimus, quod te, ut rescribatur expectat. Moras igitur omnes rescinde, ne Principis animum offendas.*

De Vitis Sanctorum.

2. Eodem tempore jussu Principis scripsit de variis atque diversis materiis & rebus Antiquitatum ex disputatione quotidiana emergentibus libros XIV. aut certè XX. ut alibi legitur, quod opus prænotavit *Panalethiam*, cujus prologus sic incipit: *Multa sunt Præceptor magne...*

Panalethia.

Opus Hieraticum. 3. Opus Hieraticum *pro variis morbis depellendis* in quatuor & triginta particulas divisum hoc initio: *Ea quæ tuæ Majestati scripturus aggredior...*

Alia synthemata. 4. Alia quædam synthemata nobis incognita, quorum aliqua complevit, reliqua imperfecta dimisit, ut ex epistola ad Rogerium Sicambrum discimus. Omnia verò ista (quod è re nostra est hîc admonere) inter anecdota aut deperdita censentur. *Confer Chron. Spanh. & Hirsaug.*

Epistolæ. 5. In sæpè citata ad Rogerium Epistola addit, se dum in exteris versaretur, *multas ad amicos scripsisse Epistolas*, quas intermemoranda cumprimis ea, quæ ad *Jacobum Kimolanum* ex Colonia 22. Julii A. 1505. data legitur; ubi lectores à nimia curiositate & vanitate secularium studiorum avocat, & ad veram sapientiam, quæ in sacris Literis continetur, omni studio provocat. De reliquis alibi commodiùs agemus.

Hæc itaque sunt vera & genuina Trithemii monumenta, quæ ipse in Abbatia Spanheimensi inter varias rei familiaris occupationes ab anno 1483. quo in Abbatem est electus, usque ad A. 1506. se procudisse memorat. A tempore autem ejus exitûs de Spanheim usque ad introitum in divi Jacobi apud Herbipolenses Abbatiam fluxerunt menses XVIII. & dies XV. in quibus quid præter recensita posterorum legivo commiserit, sigillatim memorabimus.

1506. Regressus ex Berolino ad Rhenum. XXXVIII. Impetratâ tandem à Marchione Brandeburgico abeundi facultate, iisque cumulatus honoribus, quos inter vitæ suæ potissimos meritò posteà habuit, Ursulo die XIV. Maji anno 1506. discessit, & secunda Junii suo stipatus famulitio Spiram Nemetûm attigit. Miserat verò Francofordiâ Capellanum suum *Theodoricum* ad Spanheimenses, ut & statum rerum animósque Cynonotorum exploraret, & Priorem ad se Heydelbergam evocaret. *Non enim volebat redire ad monasterium, nisi Comitem priùs convenisset Palatinum.* Die tandem Junii XI. Budorim ad Trithemium regressus Theodoricus nuntiavit ei statum rerum, & faciem monstri, quod Cynonoti dudum suscitaverant; *quo mendaciis Ducem Simerensem Trithemio infensum reddiderant, & infirmorum animos fratrum contra innocentem provocaverant.* Hisce relatis exasperatus TRITHEMIUS, *qui nec iram meruerat, nec gratiam æmulorum captare volebat*, Budori aliquamdiu substitit, eóque tempore amplissimas ad *Julium II.* Pont. Max. scripsit literas, quibus *Bennonis* Episcopi Misnensis vitam inseruit, rogans Pontificem, ut eum in Sanctorum album referret. Vita S.ti Beñonis. Rebus intereà Sponhemii adhuc turbidis, quùm *certissimâ revelatione*, ut ipse scribit, *præmonitus sciret, quòd in Abbatia Spanheimensi non esset mansurus usque ad mortem*, quamvis cedendi tempus adhuc ignoraret, maluit emigrare cum gratia, quàm diutiùs residere cum jurgio. Relictâ igitur Spanheimensi Abbatiâ pinguiori, tenuem S. Jacobi Herbipoli sibi oblatam assumpsit, die XV. Octobris A. 1506. solemni ritu ibidem inthronisatus. Epistolæ ad diversos. Literas deinde dedit ad Spanheimenses, quibus mandabat, *ut quem vellent in locum ipsius Abbatem eligerent.* Tum verò variis ad diversos exaratis epistolis, sparsis de se rumoribus obviare studuit. Inde totus fuit in complendo *Spanheimensi Chronico*, in cujus elucubratione annis prope quindecim desudârat, gestis Abbatum multa per ordinem interserens. Chronicon Spanheimens. Ejus autographum, quo ad vota usi fuimus, adservatur in S. Jacobi apud Herbipolenses cœnobio ab edito nonnihil diversum. In fronte námque alia quàm apud Freherum comparet Epistola die ultimâ Octobris A. 1506. signata. In ipso autem contextu ad hunc annum leguntur sequentia: *Hucusque Joannes Trithemius Abbas Monasterii Spanheimensis continuavit historiam à principio fundationis ejusdem cœnobii... usque ad præsentem Dominicæ Nativitatis annum 1506. inclusivè, qui est ipsius Trithemii Abbatiæ Spanheimensis assumptæ annus XXIII. incompletus, Herbipolensis autem S. Jacobi primus inchoatus. Et hic finis est Chronicæ Spanheimensis Joañis Trithemii Abbatis. Quæ autem sequuntur in hoc volumine, per eundem sunt addita...* videlicet usque ad annum 1509. quo desinit manuscriptum his verbis: *Episcopus tamen Wormatiensis ab hac pacis compactatione seclusus est, & in cœpta litis prosecutione cum civibus suis hodie perseverat.* In editione Freheriana perductum legitur usque ad A. 1526. sed desunt ea, quæ in Manuscripto Jacobæo ab Authore addita sunt. Ejusdem Chronici apographum equidem recentius, sed optimæ notæ olim in Bibliotheca Uffenbachiana extitisse indicat illius Catalogus. Vidi aliud exemplar Manheimii apud Ill.mum Comitem de Hillesheim, ex Jacobæo descriptum.

Ipsum

Ipſum verò opus ad noſtra usque tempora non ſine ingenti labore deduximus; quod Auctarium cum reliquis futuræ editioni novæ inſeri curabimus.

Quæ demùm à Trithemio per decennium & ultrà, quo S. Jacobi Monaſterio Herbipolenſi præfuit, geſta ſint, vitæ illius Scriptores haud ſatis enucleatè explicuerunt: Nos ea, quæ ipſis hac in parte deſunt, ſuppleturi nonnulla hinc inde excerpta liberaliùs deinceps admetiemur.

1507. Invitatur iterùm in Marchiam.

XXXIX. Vix Herbipolim demigraverat Trithemius, quùm Ser.^mus^ Princeps *Joachim* Brandeburgicus binos ad eum miſit tabellarios, cupiens illum denuò habere ſecum ad tempus, pro eorum conſummatione, quæ ante biennium cum eo apud Urſulum inceperat, qui cùm in latina lingua evaſiſſet perfectus, etiam græcæ notitiam habere pleniorem optabat. In prima Epiſtola Princeps hiſce inter alia uſus eſt verborum illiciis: *Ceterùm amantiſſime Præceptor! TE iterùm atque iterùm quàm inſtantiſſimè obſecramus, ut redire ad nos circa feſtum Paſchatis aut Pentecoſtes non pigriteris: Eſt enim, quod noſti, tua opera in multis neceſſaria, quâ ſine detrimento rerum noſtrarum diu carere non valemus.* Sed Trithemius monaſticæ quietis amator cùm eſſet præcipuus, reſpondit, ſibi conſultiùs videri, ut ſuum in Marchiam iter in annum ſequentem differret: *Ne ſi tam citò,* inquit, *abiero, rurſùs aliquid in me lingua æmulorum maledica exſpuat levitatis.* Eodem anno, ut habet Chronicon S. Jacobi, die XXIII. Novembris *venit alter nuncius Ser.^mi^ ejusdem Principis cum literis, quorumdam dubiorum à Trithemio ſolutionem ſuo more poſtulantis*: Cui Trithemius per literas prolixè reſpondit, ſed iter in Marchiam ſuſcipere renuit. Principi verò *Modum græcè ſcribendi*, quem præſens dederat, iterùm miſit: Quo de opuſculo Joachimus in ſuis: *Ago*, inquit, *Paternitati tuæ gratias infinitas pro* Modo illo pulcherrimo & exquiſitiſſimo græcè ſcribendi, *quem mihi denuò miſiſti, quo in ſecretis meis non vellem carere pro multa pecunia.* Iis quoque diebus Maximilianus Rex invictiſſimus per nuntium ad ſe vocavit Trithemium, qui tamen usque in annum ſequentem ſuum diſtulit adventum.

Modus græcè ſcribendi.

Epiſtolæ

Varias eo tempore ad diverſos Germaniæ Principes, Epiſcopos, Magnates, viróſque eruditione & dignitate præſtantes conſcripſit Epiſtolas, quæ ferè inter editas comparent. Reliquos verò ejus labores literarios quod attinet, ſe ab inita S. Jacobi præfectura usque ad Auguſtum anni 1507. ſequentia ſcripſiſſe ſyntagmata commemorat: Videlicet 1. *De Laudibus S. Joſephi Nutritii Domini noſtri Jeſu Chriſti librum unum*, quem in Spanheim inchoaverat, poſtulantibus amicis ad ſecunda ſtudia revocavit, pluribus auxit, & totum emendavit, ut ſcribit ipſe in auctario Chronici Spanheimenſis, & in Epiſtola ad *Nicolaum Gerbellium* A. 1507. data, ubi: *De ſancto Chriſtotrepho Joſeph librum mediocrem abſolvimus.* Opus iſtud inſcripſit *Chriſtophoro Friderico de Redwitz* Bambergenſis Eccleſiæ Canonico; incipit: *Magno ſæpè deſiderio ſtatui...* Viginti verò capitibus abſolvitur, quibus acceſſit, *Roſarium S. Joſephi* quinquaginta articulorum; *Officium quoque ejusdem cum orationibus variis & ſequentia,* ut habet ipſe in Epiſtola ad *Jacobum Syberti* A. 1508. exaratâ, ubi inter alia, *ſcripſi,* inquit, *in hac Abbatia... de laudibus Divi Joſeph Chriſti Nutritoris librum unum. Roſarium quoque, Officium & varias orationes...* Ejusdem Operis meminit in Epiſtola ad *Eberhardum de Campis* & in aliis indicibus. Num verò lucem viderit publicam, nobis incompertum eſt; iſtud conſtat ejus *Hiſtorias, Legendas, ac Officia compaſſionis B. Mariæ Virginis & ſuorum progenitorum, atque cognatorum, Joſephi quoque conjugis Virginei & ſororum Mariæ Jacobi & Salome...* Phorcæ typis exſcripta fuiſſe hoc anno in ædibus *Thomæ Anſelmi*, impenſis *Sigismundi Stier* Civis Heilbrunnenſis in fol. Cujus editionis exemplum vidimus in S. Jacobi apud Mogonos Bibliothecâ. Opus quoque magnum libris duodecim abſolvendum *de Dæmonibus...* ad preces amicorum hoc tempore inchoâſſe teſtatur ipſe in citata ad Nicolaum Gerbellium Epiſtolâ. De ſua verò *Polygraphia* ità ipſus in Epiſtola ad Rogerium Sicambrum A. 1507. datâ: *Scripſi prætereà hoc ipſo anno magnum & laborioſum Opus in ſex libros partiales diviſum, quod prænotavi græcâ dictione* Pollographia, *quod latinè ſonat multam ſcripturam. Docet enim miranda ſubtilitate naturali multos immò infinitos ſcribendi modos & nunciandi ſecretiſſimè tutiſſiméque ac ſine aliqua ſuſpicione univerſaliter in omni lingua totius mundi, quodcunque fuerit nunciandum vel ſcribendum... Sed notandum* Rogeri! *quòd hoc opus habere nemi-*

De Laudibus S. Joſephi.

Varia de Sanctis opuſcula

de Dæmonibus,

Polygraphia.

neminem æquè decet ac Principes magnos atque Potentes, per quod secretissima negotia sua nunciare possunt absentibus sine timore, ita quod arcanum eorum totus mundus non possit invenire, absque hujus libri scientia, quæ facilè discitur habito volumine, & sine labore in memoria retinetur. Propterea statui hoc opus cuidam offerre Principi, cujus sapientia & virtus omne bonum meretur.

Ad Joachim Brandeburg. Quis sit hic Princeps, explicatiùs indicat in suo Nepiacho: *Scripsi*, inquit, *eodem anno, qui fuit Dominicæ Nativitatis MDVII. Opus laboriosum in sex libros divisum ad* Joachim *Marchionem Brandeburgicum Principem Electorem, quod* Polygraphiam *prænotavi, & incipit: Legimus complures...* Rursùs in Epistola ad ipsum Marchionem XVI. Octobris ejusdem anni exaratâ: *Complevi Domino adjuvante Polygraphiæ meæ Opus in sex partes sive libros distinctum, quod tuæ Majestati constat esse dicatum. Operam dabo, ut sacris conspectibus tuis quantociùs exhibeatur.* Ejus quoque lucubrationis & inscriptionis meminit in sua ad Eberhardum de Campis die XVI. Novembris datâ his verbis: *Scripsi anno transacto... ad unum Principem Polygraphiæ libros sex.* Hujus porrò operis autographum *Joachimo* inscriptum extare in Guelferbytana Ducali Bibliotheca prodit Tenzelius apud *Struvium* Introduct. litt. *cap.* 4. §. 8.

1508. Eadem ad Maximilianum Imp. cum Clave. XL. Cùm vidisset Trithemius iniqua iniquorum aut ignorantium hominum de promissis *Steganographiæ* libris judicia, silentio, utì vidimus, eos premere statuit, eorúmque loco *Glottophoriam*, de qua superiùs, & sex *Polygraphiæ* libros conscripsit, vel certè, ut arbitratur *Schottus*, partem illorum mutato tantùm titulo in hos transtulit, & opus, ut jam ostendi, primùm *Joachimo* Brandeburgico inscripsit; Quia verò & in his libris per obscura ænigmata proposuit omnia & multis exoticis involvit terminis, *ne perversi eâ abuterentur doctrinâ, quæ solos decet Principes*, idem opus in gratiam *Maximiliani* Imperatoris posteà pluribus auxit, eíque suâ clave reseratum anno 1508. in Bopardia obtulit, utì tum ex Epistola ad ipsum Cæsarem operi præfixa, cùm ex manuscripto Spanheimensi Chronico liquet: ita enim ipse ad A. 1507. *Joannes Trithemius Abbas scripsit Polygraphiæ libros sex ad Maximilianum Regem Romanorum, quos illi anno sequenti vocatus in Bopardia præsentavit. Alium quoque libellum, qui* Clavis *prænotatur, seorsùm edidit, sine cujus notitia Polygraphia nulli facilè patescit.* Et rursus in Hirsaugiensi indice: *Scripsi ad Maximilianum Cæsarem opus, quod prænotavi* Polygraphiam *& multiplicem scripturam libr. 6. Ad eundem* Polygraphiæ Clavem *seu Enucleatorium librum unum...* In Epistola ad *Jacobum Syberti* anno 1508. die sextâ Martii datâ opus octo libris constare meminit, computatis fortè Enucleatoriis, vel duobus *Glottophoriæ* aut *Steganographiæ* libris: *Scripsi*, inquit, *Polygraphiæ ad Maximilianum Regem Romanorum libros octo, opus arcanum & mirandæ inventionis, cui simile fuit nusquam.* Hujus operis prototypum propriâ ipsius Joan. Trithemii manu A. 1508. exaratum & *Imp. Maximiliano* oblatum extare in Bibliotheca Vindobonensi Cæsarea ac incrediblliter ab editis discrepare meminit Lambecius *Comment. de Bibl. Vindob. Tom. I. Lib. II. pag.* 463. Prodière autem sex dicti libri cum clave totum opus enucleante, ex officina *Joannis Haselbergeri de Aia* anno 1518. *in min. fol.* Primigeniæ huic editioni præfigitur iconismus buxo incisus, in cujus media area *Trithemius* genibus nixus sedenti Imperatori porrigit opus suum. Propè ipsum adstat vir duas Claves *Maximiliano* simul offerens, & ipse, ut videtur, monachali veste indutus, sed capillo minimè attonso. Pone ambos Monachus alius stans pedum pastorale manu tenet, mitra ad pedes ipsius Abbatis positâ. Hæc Trithemii effigies, etsi rudior, non abludit ab ea, quam ex veteri pictura anno 1513. signata delineatam novæ ejus operum editioni præfigere cogitamus. Circumcirca sunt parerga. In calce ipse *Trithemius* Pontificalibus indutus, & sinistræ innixus humi procumbit, ex cujus pectore intrinsecùs Rami duo surgunt & utrumque latus mediæ areæ quadratæ ambiunt, adscripto jacentis nomine JOAN. TRITHEMIUS. Ex utroque hoc ramo ad quodlibet latus tres viri dimidii pullulant, quorum quilibet instrumentum Mathematicum, puta *Sphæram armillarem, Quadrantem circuli, Amussim*, & *Circinum* manu præfert. Supremus ex utroque latere nihil præter schedam tenet, cui tamen nulla epigraphe inscripta. In quatuor angulis folii, totidem spectantur insignia. Aversâ paginâ legitur Trithemii Epistola ad *Maximilianum* Cæsarem die XXVI. Aprilis A. 1508. signata; quam excipit pinax seu index lucubrationum ipsius

Editiones Operis.

ipsius ex Epistola *Joannis Duraclusii*... Præfatio incipit his verbis: *Legimus complures veterum sapientes*... data verò est die VII. Aprilis A. 1508. Liber primus in fine legitur absolutus XII. Febr. ejusd. anni. Alter primâ Martii, tertius septimâ, quartus decimâ tertiâ, quintus decimâ sextâ, sextus in fine ejusdem mensis... Sequitur *Clavis* seu explanatio totum opus enucleans, quam aliàs Trithemius latere voluerat: *Ut studiosis*, infit, *materia non desit exercendi memoriam, & reprobis auferatur causa sciendi ea, quibus benè uti non sunt voluntarii.* Præter hanc editionem, aliam nobis ex officina *Cyriaci Jacobi* procuravit eruditissimus Vir *Adolphus à Glauburg* Patritius Francofurtensis anno 1550. in 4. Huic accessêre aliquot locorum explicationes, eorum præsertim, in quibus admirandi operis Steganographici principia latent, *quæ quidem ingeniosis occasionem præbent longè majora ac subtiliora inveniendi.* In eadem editione comparet *Apologia Joannis Trithemii* præfixa Steganographiæ. Ad calcem legitur expositio eorum, quæ ab Authore vel præterita sunt, vel minùs perspicuè tractata. Hoc idem opus gallico idiomate donatum per *Gabrielem de Collange*, typis exscriptum prodiit *Parisiis* anno 1561. & iterùm 1625... Latinè rursùs excusum est *Coloniæ Agrippinæ* apud *Joannem Birckmannum* & *Wernherum Richwinum* anno 1564. & 1571. in 8. Quæ editiones ferè concordant cum Francofurtensi; Sed Argentinensi sumptibus *Lazari Zetzneri* an. 1600. procuratæ accessit libellus *de septem Secundeis moventibus orbem*, de quo infrà.

Editio Francofurtensis

Gallica versio.

Operis utilitas.

XLI. Hæc Polygraphia agit de transfiguratione literarum & earumdem potestate secretâ, multásque complectitur ciphras valdè curiosas & secretas: Unde liber iste censetur perinde utilis ac necessarius belli Ducibus & summis Principibus, immò, si *Reimmanno* credimus, *inculpatior est Steganographiâ, & minùs suspecta, sed rarior tamen & magis lectu digna.* Continet enim infinitos prope scribendi, animíque nostri arcana quâvis ferè linguâ alteri tutè & citra omnem suspicionem enuntiandi modos; ostendit & methodum tam in docendo, quàm discendo utilissimam, ac prætereà rationem profundissima quæque artium & disciplinarum mysteria intelligendi, mirandâ subtilitate explicat. *Latent*, inquit author ipse, *in singulis passibus plura mysteria, & quanto ex his majora inveneris, tantò restant ampliora invenienda. Via paratur incipientibus, in qua proficientibus non erit difficile successu temporis invenire, multa & rara & maxima. Hic discet latinè scribere, qui nesciebat, & cuncta voluntatis suæ mysteria sermone prudenter involvere peregrino...* Has operis utilitates paulò explicatiùs enumerat *Caspar Schottus*: 1. Quòd modum tradat, quo illi, qui artificium intelligunt, mentis suæ arcanum tutò, securè ac sine aliqua suspicione, si literæ interciperentur, notum faciant ejusdem artis consciis ad quamlibet locorum distantiam... 2. Quòd exiguo temporis spatio hominem latini sermonis ignarum, modò literas tantùm legere & scribere noverit sub lingua materna, doceat in latina correctè & ornatè scribere, omniáque sub eadem lingua voluntatis suæ arcana celare & abscondere, artémque scienti nuntiare tutò, secretè & absque suspicione, ut mox dictum. 3. Quòd hujus artis subsidio latini sermonis imperitum non solùm paucis horis docere queas scribere ac legere, sed etiam intelligere, si prudenter munus officii adhibeas, ut novæ artis discipulus, quam non noverat anteà linguam latinam componere, intelligere & interpretari ipse possit. 4. Quòd per ampliationem similitudinis rei acceptæ omnia prædicta in quamlibet linguam possint extendi. 5. Quòd imitatione similitudinis communicare possimus artem scienti, quæcunque mentis nostræ arcana quantumcunque voluerimus abundè, multipliciter, & latissimè, varísque modis, qui ab alio nullo sciri poterunt vel notari. 6. Quòd per intelligentiam hujus operis, quamlibet Mathesin seu transpositionem regulatam literarum invenire possimus, eásque nihilominùs sic formare, ut solis noscentibus artem & alteri penitùs nulli subserviant in mundo. Omittimus alias utilitates, quas apud Trithemium ipsum leges in dicto opere. Libet verò doctissimum *Caramuelem* de eadem arte differentem audire: ita enim in suo Apparatu Philosophico Disp. 2. §. XII. discurrit: *Polygraphia ars est scriptoria, quæ varios characteres diversarum linguarum contemplatur.* Graphiaria *in una eadem lingua calamum movet juxta regulas publicas, & materiam à legibus determinatam; at* Polygraphia *secreta est scriptura, & diversos characteres invenit & efformat. Ista autem non mutat materiam chara-*

cterum, sed formam, non figuram, sed significationem: puta si scribat A, & legat B. scribat B, & legat C. & ita consequenter; tunc enim scribet GNIN & leget HOMO, non figurâ, sed valore literarum variato. Modos ejusmodi pulcherrimos scribendi tradidit Joañes Trithemius speciali libro, qui Polygraphia nuncupatur, quem nos imitati opus curiosum variúmque Lectori ingenioso trademus. Ita Caramuel; Ex quibus ultrò apparet quàm iniquum & malefeciatum sit judicium *Hieronymi Cardani* libr. XII. *de Variet. rerum cap.* 61. de prædicta Trithemii Polygraphia, quam una cum auctore suo tam putidis sugillat verbis, ut propè pudeat referre: *Superest*, inquit, *ut de commutata ratione verborum loquar. Fuit vir paulò ante nostram ætatem mendacior Agrippâ, inanior Raymundo Lullio Abbas Tritthemius, qui totum librum satis grandem hoc uno somnio implevit, nec tamen explevit. Et ut fidem fabulæ faceret, finxit se Necromantiæ, cùm potiùs stultitiæ deberet, accusatum...* In quæ verba digitum intendens Gaspar Schottus in sua Magia Part. IV. Libr. I. cap. 2. p. 36. *Apparet*, inquit, *manifestè invidiam ea ac livorem è calamo excussisse; Vellem non dixisset. Si non ob aliud, certè vel ob hoc Scaligeri vexationem meretur Cardanus.* Et verò ut mittam aliorum etiam gravissimorum virorum de *Cardano* censuras, *Naudæus* in ejus vita, *Non video*, inquit, *quid aliud existimari possit de homine illo, quàm insanienti proximum vixisse, ut qui somniis, ostentis, auguriísque vanissimis, & maximè ridiculis fidem adhiberet; qui totus ex delirantium vetularum observationibus penderet; qui quoties vellet, à sensibus per extasim peregrinaretur; qui spectra & larvas videret; qui Paredrum aliquem & sibi faventem genium adesse vel stultè crederet, vel malignè mentiretur... qui denique vitæ suæ probra turpitudinésque vel minimas non evulgavit modò, sed nauseanti fermè per tot ineptias & narrationes inconditas lectori obtrusit...* Spretis igitur impudentis Sycophantæ dicteriis, audisîs æquius *Andreæ Theveti* Engolismensis Cosmographi de Trithemiano Opere judicium; ita enim habet: *Quant aux livres de la Polygraphie, ceux qui lui sont les moins affectionnez, sont contraints d'admirer l'ingeniosité du stile, dont il a usé, auxquels il descrit diverses manieres d'escrire missives. Mais c'est avec telle difficulté, que ceux qui sont les mieux versez, ont assez de peine d'y pouvoir atteindre. Pour cette raison lui-même a forgé un livre, qu'il nomme* la Clef de la Poligraphie, *afin d'y ouvrir la porte, & manifester les secrets, qui ne pourroient pas être communiquez, vûs, ni reconnus, qu'avec une peine inestimable.* Hæc ille haud trivius. Sed pergo, & quid singuli Polygraphiæ libri contineant, nunc lubet breviter exponere.

XLII. Et quidem in primo libro quadraginta ferè ordines literarum, quos Alphabeta nuncupamus, seriatim digerit, singulísque literis cujuslibet Alphabeti singulas dictiones adnectit, quarum quælibet illam significat literam, cui subjungitur, tametsi non ab ea litera incipiat. Singulis autem dictionibus respondent in alio Ordine ejusdem sensûs epitheta & verba, ita ut ex multis ordinibus ritè fabricari possit oratio. Si enim ex primo Alphabeto una duntaxat accipiatur dictio, alia ex secundo, aliáque ex tertio, & sic deinceps versus finem, quousque libuerit, fiat progressio, omnes dictiones sibi mutuò cohærent, & congruam efficiunt orationem latinam, quarum quælibet dictionum illam significat literam, cui in suo Alphabeto subjuncta est. Si igitur velis absenti scribere hæc verba: *Cautè age.* Ex primo Alphabeto describe vocabulum *Conditor*, cui respondet litera C. Ex secundo vocabulum *Clemens*, cui respondet A. Ex tertio *discernens*, cui respondet U. & sic consequenter. Ita ergò stabit exemplum: *Conditor clemens discernens orbem, concedat omnibus felicitatem supercœlestem...* Hæc verba ubi acceperit alius artis conscius, ut ex iis intelligat mentem tuam, quæret primum vocabulum in primo Alphabeto, secundum in secundo, tertium in tertio, & sic de reliquis, tum verò singulis correspondentes literas scribet, in abaco aut charta, inveniétque conjungendo literas priora verba: *Cautè age.* Quod si plures literas continet secretum scribendum, quàm sunt Alphabeta apud Trithemium, rediri potest ad primum Alphabetum, & procedi rursùs ut anteà. Cavendum tamen semper est, ne una vice simul ex eodem Alphabeto plusquam una dictio capiatur; item ne ullum Alphabetum transiliatur. Addendæ etiam particulæ laterales typo cursivo expressæ, alioquin totus latinæ orationis sensus perturbaretur in tua Epistola ad alium missa, & alius servando ordinem Alphabetorum hæreret. Secretum potest esse Latinum, Polygraphiæ libr. contenta.

Ger-

Germanicum, Gallicum, Italicum, Hiſpanicum & cujusque alterius idiomatis, quod utitur literis Alphabeti latini. Si loco hujus adhiberetur Græcum aut Hebraïcum, poſſet latino ſermone etiam Græcum aut Hebraïcum ſecretum alteri perſcribi. Ex quibus patet, quomodo quis linguæ latinæ ignarus poſſit ſcribere latinè ſatis eleganter, & aliis mentem ſuam eâdem linguâ declarare. Hoc tamen incommodi habet hic primus Trithemii modus, quòd oratio latina ad alium hâc ratione ſcripta ſuſpicionem moveat legentibus aliis ſecretum ſub ea latere. Item quod non poſſit adhiberi, niſi & qui ſcribit, & cui ſcribitur, habeant librum Trithemii, aut ex ipſo dicta deſcribant Alphabeta. Denique quod longiſſimâ oratione, breviſſimum duntaxat exprimat ſenſum. Hinc non videtur res digna ſumptu temporis, etiamſi per ſe aperta non eſſet.

Secundi libri artificium nihil ferè differt à præcedente, niſi quòd Alphabetorum literis aliæ ſubjungantur dictiones alium ſenſum efficientes; ideò unus idémque modus operandi in utroque eſt, & omnia, quæ in primo obſervanda ſunt, etiam in ſecundo obſervari debent. Notat verò Trithemius in regulis ſeu cautelis in operatione ſervandis in hac Polygraphiæ ſuæ inventione latere alia quædam prædictis longè meliora & ſubtiliora, ſed iſta in ſuis permanere voluit latibulis ſepulta cum reliquis. Ex rudibus tamen inventis ejus nonnulli pulcherrima quædam venati ſunt, de quibus Cardanus *Tom. III. oper. Libr. XII. cap.* 61.

In tertio libro ſimilis traditur modus hoc ſolùm diſcrimine, quòd dictiones literis Alphabeti ſubjunctæ, ſunt fictæ, unde qui legit Epiſtolam illis dictionibus ſcriptam, exiſtimat peregrinam eſſe linguam. Eadem in hoc modo ſervanda ſunt, quæ in præcedentibus.

In quarto libro ſimili ratione dictiones fictæ ſubjunguntur literis Alphabeti, cum hoc diſcrimine à præcedenti modo, quòd harum dictionum ſecunda litera ſemper ſignificat literam Alphabeti, cui ſubjungitur, & conſequenter ſingulæ ſecundæ literæ in ſingulis dictionibus ſignificant ſingulas literas ſecreti, quod indicare vis abſenti. Exemplum ponit Trithemius tale: *Ecorach hanaſar Dulay ſemalas*... ſi hujus orationis primum vocabulum quæratur in primo Trithemii Alphabeto, ſecundum in ſecundo &c. Invenietur ante primum litera C. Ante ſecundum litera A. Ante tertium litera U. & ſic de cæteris; quæ literæ ſimul junctæ dabunt hunc ſenſum: *Cave hunc Virum*... Hæ eædem literæ in prædictis dictionibus fictis obtinent ſecundum locum. Hic porrò modus, ut notat *Schottus*, non indiget Alphabetis, nec dictionibus à Trithemio aut ab alio confictis, ſed quilibet poteſt ex tempore inter ſcribendum de novo confingere nova vocabula, quorum primæ, ſecundæ, tertiæ, quartæ &c. ſignificent literam aliquam ſecreti. Hoc itidem artificium poteſt multis modis variari, nam poteſt ad ſecretum ſignificandum adhiberi in primo vocabulo prima litera, in ſecundo ſecunda, in terio tertia &c. aut vice verſâ, vel eo ordine, quo placuerit, dummodò inter ſcribentem, & eum, cui ſcribitur, conventum priùs fuerit.

In quinto libro tradit modum occultè ſcribendi per matheſin ſeu transpoſitionem literarum, ponendo valorem unius literæ pro valore alterius, ut B. pro A.. C. pro B.. D. pro C. &c. Quem in finem varia diſponit Alphabeta ordine recto & inverſo, quæ tamen brevius & clariùs diſponit *Schottus* in ſua Magia Cryptographica *Part. IV. Libr. I. pag.* 34. Hâc ratione ſcribi poteſt in quavis lingua, quæ utitur Alphabeti latini literis.

In ſexto libro adfert *Trithemius* varios veterum characteres, quibus pro literis utebantur, ut ſi quis proprium ſibi Alphabetum ex iis efformare, aut ad illorum imitationem effingere varios characteres velit, habeat unde materiam hauriat. Literas deinde latinas omnes facit numerales, & ex iis nova ordinat Alphabeta ad ſcribendum adeò ſecretè, ut putet nullum mortalium ſcripturam ſine inſtructione legere poſſe. Agit præthereà de Notis Tyronis & Senecæ, de quibus plura *Gruterus* & *Schottus* ſuppeditant. Tandem addit modum ſcribendi per numeros & ſingulis ſignis Zodiaci ſingulisque Planetis, varietatis causâ unum Alphabetum adſignat. Sed quoniam illa omnia variis modis à quolibet pro libitu diſponi poſſunt, hæc ſapienti indicâſſe ſufficit.

XLIII. Per eos quoque dies ſcripſit *Trithemius Intelligentiarum libros duos*, ut habet Epiſtola ad *Jacobum Syberti* A. 1508. data, ſed unus tantùm circumfertur ad hunc annum deductus, 1508. Libellus de ſeptem Secundeis.

ut

ut patet ex fine: *Ab hoc anno Christianorum 1508. restant anni usque ad finem gubernationis Samaëlis septemdecim; in quibus dabuntur significantes initium malorum figuræ...* Mysteriosum hoc opusculum eodem anno inscriptum legitur *Maximiliano* Imperatori. Typis verò primùm *Lipsiæ* A. 1519. excusum in 4. memoratur; quam tamen editionem videre non merui. Altera illius editio *Norimbergæ* impensis *Joannis Haselbergers* anno 1522. procurata est studio *Joannis Marquardi*, qui opusculum Phorcæ in ædibus *Joannis Svebelini* ex scriniolo depromptum & à se descriptum in lucem dedit hoc rubro: *Joannis Trithemii apud Peapolim, quod nunc Wircepurgum Ducale Francicum, Monasterii Divi Jacobi, quondam Spanheimensis Cœnobii Abbatis*, de septem Secundeis, *id est intelligentiis sive spiritibus moventibus orbes, libellus sanè pretiosissimus Imperatori Cæsari Maximiliano Augusto, Pio, Fœlici dicatus.* Suam editor operam R.mo D.no *Jacobo Zwisel* Monasterii Amorbachiani in Franconia Ord. S. Benedicti Abbati nuncupavit, his inter alia usus verbis: *Postremum ex scriniolo depromptus est Joannis Trithemii* de intelligentiis libellus, *quo dissecto & exenterato per Musas! quanta rerum cognitio, quot divinationes futurorum, & ad hæc quoque periculis plena tempora videtur vaticinari? Pellicebar cùm inventionis omine, tum novitate rei. Ab homine amico impetravi describendi copiam; collato dein meo exemplo cum uno atque altero historiarum Scriptore, pulchrè annorum respondent numeri, veritásque historiarum convenit. Itaque inhumanum & incivile arbitratus thesaurum tantum à paucis possideri, quamquam non ignorem populo hanc felicitatis partem invideri à plerisque, qui fortè clamabunt:* Sanctum non dandum canibus... *Atqui candidissime Pater! nihil veritus istos vitilitigatores modò sub tui Nominis titulo rem faciam gratam multis vel maximè bonis... Porrò quis est hujus orbis, cui studiorum Trithemii fœtura hæc justius dedicetur, quàm Tibi viro juxta docto ac pio, qui Spanheimensem illum Abbatem acerrimi ingenii, & omnigenæ virum eruditionis ita complecteris, ut nec mortuum prædicare intermittas; illius libros, quorum tibi ingens est cumulus, ita colis, ut non possis sanctiùs, doctrinam atque morum integritatem ita imitaris, ut nemo TE vivat illi similior...* Vernaculâ donatus linguâ legitur eodem anno ibidem excusus, iterúmque recusus anno 1701. in 4. Ejus, quod vidi, compendium prelo emersit *Spiræ* anno 1529. in 4. hâc inscriptione: *Das Wunder-Büchlein, wie die Weldt von Anfang geregiert, undt erhalten ist, auch wie und zu welcher Zeit alle Ding auff Erdereich erfunden, und auffkommen sindt, mit vil wunderlichen Geschichten... durch den hochgelärten* Johan *von* Trittenheim *beschrieben, welches hin auffs kurtzist angezeigt. Gedruckt zu Speyer den X. Tag des Monats Septembris año MCCCCCXXIX...* Rursùs ex autographo, ut præfertur, impressus prodiit *Francofurti* apud *Cyriacum Jacobum* anno 1545. in 4. hoc titulo: *Joannis Trithemii Abbatis Spanheimensis de septem Secundeis, id est, intelligentiis sive spiritibus orbes post Deum moventibus, reconditissimæ scientiæ & eruditionis libellus, multa scitu digna mirâ brevitate in se complectens arcana, Imperatori Cæsari Divo Maximiliano Augusto, Pio, Sapienti dicatus.* Eâdem inscriptione ornatus iterùm recusus est *Coloniæ* apud *Joan. Birckmañum* A. 1567. in 8. Cui editioni accessêre decem Epistolæ memorabiles; quarum una ad *Joannem Westerburgium* Comitem A. 1502. die x. Maji data. Altera ad *Joachimum* Marchionem Brandeburgicum sextâ Junii signata nondum inter alias editæ fuerant. Comparet etiam ad calcem Polygraphiæ Argentorati anno 1600. typis redditus hoc titulo: *Chronologia mystica, seu Libellus de septem Secundeis, id est spiritibus moventibus orbem.* Extat quoque inter Trithemiana curis Marquardi Freheri A. 1601. excusa hoc rubro: *Chronologia mystica de septem Secundeis sive intelligentiis orbes post Deum moventibus...* In quibusdam Catalogis epigraphen præfert. *Libellus de dominio septem intelligentiarum, quo videlicet ordine præsint orbi.* Alicubi inscribitur: *Liber de intelligentiis cœlestibus orbem post Deum gubernantibus...* In ipso libelli ingressu suam author mentem his exponit verbis: *Veterum sententia est plurimorum*, sapientissime Cæsar! *mundum hunc inferiorem ordinatione primi intellectûs, qui Deus est, per secundas intelligentias gubernari,* quorum opinioni Conciliator assentiens Medicorum dicit, septem planetis spiritus septem à principio creationis cœli & terræ præfectos. Quorum unusquisque mundum annis gubernat trecentis quinquaginta quatuor, mensibúsque ex ordine quaternis. Huic positioni complures viri doctissimi hactenus præbuêre consensum, quam ego non as-*

* *Angelos fuisse creatos ad hac inferiora curanda docet* ATHENAGORAS *Athenienfis Philosophus Marci Antonii Imp. tempore clarus ad A. 178...*

serendo

ferendo, sed referendo duntaxat facio tuæ sacratissimæ Majestati manifestam... Hunc verò statuit Secundearum ordinem. 1. *Orifiel Spiritus Saturni.* 2. *Anaël Spiritus Veneris.* 3. *Zachariel Angelus Jovis.* 4. *Raphaël Spiritus Mercurii.* 5. *Samaël Angelus Martis.* 6. *Gabriel Angelus Lunæ.* 7. *Michaël Spiritus Solis.* Mirum sanè est in oculis nostris, quod de Lutheranismi ortu præsagiit Trithemius: *Circa finem hujus tertiæ revolutionis Samaëlis*, inquit, *altercationis imago transibit ad primum, & erit perditio multorum... Non consummabitur Martis hæc tertia revolutio sine prophetia & novæ alicujus institutione religionis... Anno Christianorum 1525. cruces in vestimentis hominum visæ ante decennium, quod præteriit, suum ostendent effectum... Secta Religionis consurget, & magna veterum erit destructio religionum...* Quæ porrò intelligentia nunc dominetur orbi, his inculcat verbis: *Ordine vicesimo* Gabriel Angelus Lunæ *regimen mundi tertio recipiet anno orbis conditi 6732. mense IV. die mensis Junii 4. anno Christianorum 1525. & mundum gubernabit annis CCCLIV. mensibus IV. usque ad annum Dominicæ nativitatis 1879. menses similiter duos. Revolutionis futura series prophetiam requirit... Ex præcedentibus judicentur futura, quæ sequuntur...* Ob hoc reconditissimæ sapientiæ opusculum malè quidem apud nonnullos audit Trithemius, ac si cum Priscillianistis sensisset omnia sub constitutionibus planetarum in orbe geri. Sed nescius non erat Vir sapiens doctrinam illam, quæ astra ab intelligentiis gubernari, & fato omnia subjacere sublunaria putat, ab Ecclesia & à piis omnibus reprobari. Quare in fine libelli protestatur se non hæc assertivè scripsisse, *quibus cum injuria orthodoxæ fidei nullâ est ratione credendum...* Et alibi: *Corpora*, ait, *inferiora secundùm influentiam superiorum disponuntur; mens quidem libera est, & influentiam astrorum non suscipit, nisi per nimium, quod cum corpore habet commercium, se inclinando affectum commaculet. Angeli enim, qui motores sunt orbium, nihil eorum, quæ natura constituit, destruunt vel subvertunt.* * Hinc pro coronide operis, *Med*, inquit, *manu propriâ protestor, & ore confiteor, quod in his omnibus nihil credo, nihilque admitto, nisi quod Ecclesia credit Catholica: cætera ut vana, conficta, superstitiosa, refuto & contemno.* Verùm de his alibi uberiùs, nunc ele-

* *Confer. Epist. XV. apud Busæum.*

gans *Joannis Marquardi* in libellum Epigramma subdere lubet:

> *Gesta priora docens gratâ brevitate libellus,*
> *Ex numeris certis quanta futura monet.*
> *Calchas Thestorides potuisset Apolline plenus,*
> *Non Helenus Vates certa referre magis.*
> *Magna fides fuerat Cumæi carminis olim;*
> *Ast ego non foliis credo Sybilla tuis.*
> *Plus tenet hic fidei noster venerabilis Abbas,*
> *Cujus perpetuum pagina Numen habet.*

XLIV. Præter ea, quæ retuli, opuscula, Trithemius se his itidem diebus *duos Epistolarum familiarium ad diversos Germaniæ Principes, Episcopos, Abbates ac eruditione præstantes viros exaratarum libros* in unum volumen redegisse testatur tum in Epistola ad Jacobum fratrem suum, tum in alia ad Jacobum Syberti; tum etiam in suis ad Joannem Capellerium & ad Rogerium Sicambrum literis: *Post hæc*, inquit, *scripsi ad Jacobum Trithemium fratrem Epistolarum mearum familiarium libros duos, quorum primus continet quasdam Epistolas numero LXVI. quas scripsi ad diversos per totum illud tempus, quo de Monasterio Spanheimensi exivi usque ad introitum meum in hunc locum. Secundus verò continet Epistolas similiter LX. quas hoc anno 1507. Abbatiæ hujus primo scripsi ad diversos.* Hoc Opus sic incipit: *Oportunè satis admonuisti suavissime frater...* Prodierunt hi duo libri curante *Jacobo Spiegelio* S. Cæs. Maj. Maximiliani, Ferdinandi & Caroli V. Consiliario *Hagenoæ* ex officina *Petri Brubachii* an. 1536. in 4. Eosdem refudit *Freherus* in editione operum Trithemianorum; sed Epistolarum nihil ultra Spiegelianam collectionem dedit, præter duas pridem alibi excusas, unam videlicet magni illius inter literatos irrisoris *Cornelii Agrippæ* ad Trithemium, & alteram hujus ad illum, quam provocatus ab eo, Philosophiæ occultæ submisso munere reposuerat. Quæ autem in hac collectione comparent Epistolæ, quadriennium vitæ Trithemii non implent, utpote ab anno 1505. ad annum 1507. excurrentes. Unde pronum fit statuere, quàm ingens illarum foret farrago, si reliquæ fuissent adservatæ, aut in unum collectæ. Ceterùm insigne auctarium suo epistolio addidit Trithemius, dum eas, quas diversis temporibus ab anno 1486. conscripserat, in alterum volumen compegit insertis quibusdam aliis minoribus opusculis. De hac collectione ita ipse ad Rogerium Sicam-

1508. Epistolæ familiar. vide *Rich. Simonis Epistolas selectas Gallicè editas Tom. 4. p. 131.*

Sicambrū: *Epistolas verò ad amicos scripsi multas, quarum paucas in unum librū coadunavi, illas videlicet, quas in principio Abbatiæ meæ Spanhemensis emiseram. Reliquæ autem absq; ordine jacent adhuc in schedulis dispersæ, quas si potero, in unum volumen aliquo tempore comportare curabo.* Has extulit Busæus inter reliqua Trithemiana. Utraque tamen collectio manca est & mutila, siquidem vix tres conficiat libros cum Epistolarum Spanheimensium quatuor, & Herbipolensium libros sex ipse designet in Hirsaugiensi Catalogo: *Epistolarum mearum in Spanheim scripsi libros IV. & Epistolarum in Abbatia S. Jacobi Herbipoli libros sex...* Qui simul conficerent libros decem. Quocirca reliquas nobis cognitas ad completiorem collectionem indicare non erit inutile; Et quidem ex Spiegeliana editione decem insertæ sunt ad calcem *Libelli de septem Secundeis* Coloniæ A. 1567. recusi; quas inter duæ anteà ineditæ comparent, una ad *Joan. Westenburgium* Comitem, altera ad *Joachimum* Brandeburgicum. Nonnullas etiam ad eundem Principem datas rescripsit *Ludewigius* in observationibus præviis ad Scriptores Wirtzeburgicos §. 14. Plures tamen adhuc in Berolinensi archivo latere anecdotas meminit, & votum publici nomine pro illarum editione in hanc sententiam nuncupat: *Und weil selbige in allerhand artigen Umbständen annehmlich zu lesen, als wäre wohl zu wünschen, dass selbige zusammen gedrucket, und ans Licht gegeben würden...* Et hoc quidem consilium jam olim fuit celeberrimi Professoris Burckardi, *de Joannis Trithemii, Joannis Reuchlini, & Rudolphi Agricolæ Epistolis observationibus illustratis simul in lucem proferendis;* Cujus propositi conspectum anno 1714. Guelpherbyti in 4. prodiisse testatur *Stollius* Introd. lit. pag. 63. & cum eo Clariss. *Arenholdus* Hanoveranæ Bibliothecæ præfectus; qui & ipse Bibliothecam epistolicam, opus sanè desideratissimum, meditatur, cujus Ichnographiam año 1746. Hanoveræ typis vulgavit. Unam Trithemii Epistolam ad *Petrum* Amorbachiensem Abbatem anno 1515. datam extulit Lambecius Comentarior. de Bibl. Vindob. To. III. Append. pag. 342. quam nuper ex autographo rescripsit operosus Vir P. *Ignatius Groppius* in Historia Amorbacensis cœnobii pag. 189. qui alteram ad eundem excidisse autumat. Epistolam Trithemii ad *Albertum* Card. Archiep. Mogunt. A. 1516. datam & vitæ B. Maximi à se conscriptæ præfixam exhibet *Joannes Latomus* in Catalogo Archiepiscoporum Mogunt. apud *Menckenium* Tom. III. Scriptor. Rer. Germ. pag. 439. *Paulus Langius* Zwicaviensis Monachus *Creditivas* sibi à Trithemio ad Abbates Germaniæ A. 1515. datas refert in suo Chronico apud Pistorium To. I. Rerum Germ. Binæ itidem Epistolæ Thesauro epistolico Trithemii augendo comparent in propylæo Elucidationis Psalmor. Pœnitentialium *Petri Schwikeri* Carmelitæ A. 1514. in 4. Landshuti editæ. Una est Burckardi de Horneck ad Trithemium, altera est hujus ad eum responsoria 13. Julii A. 1513. data. Utraque serii valde argumenti, & digna quæ lucem iteratò adspiciat. Ejusdem Literæ ad *Maximilianum* Imperatorem anno 1511. exaratæ, quibus Conciliabulum Pisanum dissuadet, comparent in Chronico Hirsaugiensi editionis San-Gall. pag. 669. Epistolam quoque Trithemianam Lovanii in Chartulario Canonicorum Regular. S. Aug. in valle S. Martini latitare manuscriptam meminit *Sanderus* in Bibl. Belgica Part. II. pag. 219. sed quæ illa & ad quem non indicat. Plures ineditas ex Sereniss. Bavariæ Ducis Bibliotheca nuper beneficio humanissimi ac eruditissimi Viri D.ni *Oeffelii* Consiliarii Aulici sumus consecuti, quarum aliquas hîc interseruimus, alias propitiore Luciná in lucem prolaturi. Etsi verò nobis maximè in votis sit omnes ejusmodi reliquias studiosè colligere, *ne ambrosiæ illius pereat quidquam*, vereor tamen ne spes omnis novarum reperiundarum decollet, si quàm leviter hæc folia plerumque soleant dispergi cogito, & secula elapsa, monasteriorum vastationes, temporum & bellorum vicissitudines, ignis & udoris pericula, tinearum & blattarum strages, hísque omnibus nocentiores Barbarorum aut ineptorum Bibliothecariorum manus in animum revoco; qui cùm ejusmodi opes literarias, ut *Pici* aurum suum servare debuerant, eas sæpenumerò inter emporeticas abjecerunt, aut ad obscœnos etiam usus absumpserunt; viri utique in Reipublicæ literariæ perniciem nati, proindéque loris ac pistrina digni, vel potiùs ad fustitudinas ferri crepidinásque insulas relegandi, quàm Bibliothecis præficiendi. Sed de his alibi, ad ea, quæ restant enarranda, properamus.

Eâdem ferè ætate scripsit Trithemius

Nepiachus Rerum Trithemii.

mius *Rerum suarum Nepiachum*, id est, *Libellum de studiis & scriptis propriis à pueritia repetitis.* Ita ipse rescribit in Epist. ad Eberhardum de Campis anno 1507. signatâ: *Scripsi*, inquit, *anno transacto rerum mearum Nepiachum.* Item in Epist. ad *Nicolaum Gerbellium* eodem anno datâ: *Nepiachum quoque annalium nostrorum ab hora nativitatis in hunc diem perduximus.* Hoc opusculum cum ejus *Hodæporico* seu *Itinerario vitæ* confundit *Busæus*, diversúsne sit, dubitat Fabricius, unde mihi de diversitate scrupulus subnascitur, quòd *Nepiachus* uno tantùm constet libro, *Hodæporicon* verò duobus, ut habet Epistola ad *Jacobum Syberti* an. 1508. data his verbis: *Scripsi autem in hac Abbatia mea. . . Hodæporicum meum libros duos.* Idem notat Duraclusius: *Ad Jacobum Trithemium fratrem suum, Itinerarium vitæ suæ libros duos.* Utrumque etiam opus distinguunt Labbeus & reliqui ferè Catalogographi; sed solius *Itinerarii sui* mentionem facit Trithemius in Hirsaugiensi indice, & in Epistola ad Joannem Capellerium: *Scripsi*, inquit, *Itinerarium totius vitæ meæ à tempore nativitatis meæ usque ad hunc annum* 1507. . . Quid rei sit, difficile est definire, neque verò pugnare contendo. *Nepiachum* extulit *Joan. Georg. Eccardus* Tomo II. Corporis historici medii ævi N. XIII. ita in eum præfatus: *Magna Joannis Trithemii fama fuit sub finem seculi XV. Vitam ejus nondum quis in literas retulit. Unde ipsum eandem, scriptáque sua recensentem audire operæ pretium erit. Titulum* Nepiachi *sive* puerilis *ipse libello dedit. Manuscripto chartaceo, unde is depromptus est, præscripta erant hæc, quæ non præterire debui verba*: Joan. Trithemius *Abbas Spanheimensis & S. Jacobi Herbipolensis, Philosophus summus nascitur in Trithenheim ad Mosellam tertio à Treviris lapide A. 1462. kal. Februarii.* Hæc ille.

1508. Contra Simoniam.

XLV. Eo quoque tempore Trithemius ad propositam sibi quæstionem respondendo unum conscripsit librum *contra perniciosum Simoniæ ac proprietatis claustralium morbum, & vitium maximè Monialium*, quod opusculum *Burchardo de Horneck* Medicinæ Doctori pro sua nepte inscriptum meminit Busæus. Ejus mentio occurrit in Epistola ad Rogerium Sicambrum, sed inter desiderata hodie numeratur: his verò incipit verbis: *Est cœnobium quoddam Monialium. . .*

Orationes supplicator.

Sub idem tempus conscripsit *Orationem supplicatoriam ad proprium Angelum.* Aliam insuper *de Passione Domini*; ac similia minoris notæ synthemata, quæ extant in codice membranaceo Universitatis Herbipolensis.

Historia Saxonū.

In quadam Epistola ad *Fridericum* Saxoniæ Ducem his diebus data scribit se velle consummare *Historiam de gestis Saxonum ab Adamo de Fulda* inchoatam, quod utrùm perfecerit, ignoramus.

Dominicæ Passionis exercitium. Libri XII. de Dæmonibus.

Addit in sæpè laudata ad *Jacobum Syberti* Epistola se tum temporis *Dominicæ Passionis exercitium*, & aliud opus duodecim librorum *de Dæmonibus prænotatum contra omnes ab Ecclesia prohibitas artes* sub incude versâsse. Ansam huic procudendo operi dedisse videtur *Maximilianus* Imperator, qui cum Trithemii famam & doctrinam & prudentiam haberet præcognitam, eum ad se accivit, variásque quæstiones arduas sanè nostrísque Theologis prope inextricabiles eidem proposuit. Rem ipse

Trithemius à Maxim. Imp. Coloniam accersitur.

Trithemius pluribus enarrat in auctario Chronici Spanheimensis MS. quem audire non abs re fuerit: „ Anno præsignato MDVIII. die XXVI. Aprilis „ Maximilianus Romanorum Cæsar „ invictus per literas & nuncium ad se „ jam tertiò vocavit Abbatem *Trithemium* præmissis quadraginta ducatis ad viaticum. Qui cum reluctari „ diutiùs non posset tantæ Majestatis „ imperio, die præfatâ, quæ fuit quarta feria post Pascha, exivit Peapolim, & descendens Moguntiam, ubi „ Principes quidam Imperii convenerant, uno & XX. diebus Cæsaris (qui „ erat in Colonia) præstolabatur adventum. Quintâ die mensis Maji „ *Bernhardinus* Cardinalis S. Crucis in „ Jerusalem Apostolicæ Sedis Legatus „ intravit Moguntiam, & in Conventu Fratrum Carmelitarum, ubi hospitabatur Abbas Trithemius, & ipse „ mansionem accepit. Die autem „ Maji XII. Legatus Apostolicus memoratus *Jacobum* Archiepisc. Mogunt. *Mathæum* Episc. Gurcensem, „ & *Joannem Trithemium* invitavit ad „ mensam; qui cùm esset S. Theologiæ Doctor acutus, completâ refectione, solemnem *de processione Spiritûs sancti* habuit disputationem... „ Intereà Maximilianus Cæsar per Episcopum Gurcensem informatus de „ adventu Abbatis Trithemii ad Moguntiam, ambos per literas vocavit „ Coloniam. Die Maji XXVI. Trithe-

„ mius cum Episcopo memorato venit ad *Agrippinam Civitatem*. . . & mansit in ea diebus decem; introductus tandem ad Cæsarem causas vocationis suæ ab ejus ore audivit. *Prima* fuit quarumdam quæstionum in Scripturis enucleatio. *Secunda* omnimodæ historiæ Cæsarianæ conscriptio. *Tertia* ipsius monumenti, quod fabricatur in Augusta pretiosissimè, *carminum additione* simul & Ordinis militiæ S. Georgii contra turcas per ejus scripta decoratio.

Synthemata eidem ab Imp. proposita.

„ Hæ Trithemianæ vocationis ad Cæsarem causæ fuerunt. Proposuit enim Trithemio Cæsar octo raras quæstiones, quarum ab eo solutionem, quantum fieri posset sine injuria fidei Christianæ, postulabat in scriptis.

Octo QQ. Imperator.

1. De Fide & intellectu.

„ Prima quæstio fuit: *Quare omnipotens Deus potiùs credi à mortalibus voluerit, quàm sciri vel intelligi, eo videlicet modo cognitionis, quo cognoscitur à Sanctis in cælo Angelis & spiritibus jam separatis?*

2. De fide ad salutem necessaria.

„ Secunda quæstio fuit: *Cùm parva mundi habitabilis particula hodie legibus pareat Christianis, quid de quorumdam sit opinione tenendum, qui unumquemque in sua religione quam credit veram, putant esse salvandum, & maximè quibus fides Christi nunquam innotuit?*

3. De miraculis Infidelium.

„ Tertia quæstio fuit: *Si nemo extra fidem Christi potest credi salvandus; unde infidelibus miracula?* Quoniam hodie fieri apud incredulos ad invocationem Dei miranda, multorum est relatione manifestum.

4. De sacra Scriptura.

„ Quarta quæstio fuit: *Quare Dominus Deus Scripturam sanctam fidei nostræ mysteria continentem, non dedit apertam, manifestam & lucidam, sed involutam potiùs, & in multis locis occultam, sibíque contrariam?*

5. De reprobis & maleficis.

„ Quinta quæstio fuit: *Quare homines impii, ut sunt mulieres maleficæ, spiritibus queant imperare malignis, cùm boni viri Catholicæ fidei cultores integerrimi, neque bonis imperare valeant, neque malis?*

6. De potestate maleficarum.

„ Sexta quæstio fuit: *Unde potestas hæc tanta maleficis, quâ facere tot miranda possunt in una hora, qualia vel quanta nullus bonorum hominum facere posset in omni vita sua, quantumcunque doctus fuerit?*

7. De permissione divina.

„ Septima quæstio fuit: *Quare omnipotens Deus cùm sit justus & misericors ac vindex malorum, tanta fieri maleficia permittat in perniciem humani generis, quibus maximè & frequentiùs læduntur innocentes?*

8. De Providentia Dei.

„ Octava quæstio fuit: *Utrùm naturali ratione probari possit Deum habere curam inferiorum, humanarúmque actionum, omniúmque quæ geruntur in terra certam & infallibilem habere cognitionem & providentiam?*

„ Ad has octo quæstiones Maximiliani Cæsaris Joannes Tritemius Abbas quantum potuit ex tempore tunc respondit; Verùm Cæsar volens ejus responsiones habere in scriptis, mandavit, ut eas in libellum redigeret, & suæ Majestati quantociùs exhiberet. Quod & factum fuit. Sequebatur autem Tritemius Cæsarem in ejus curru subvectus à Colonia in Segeberg, & inde usque ad Bopardiam, sempérque fuit eorum de variis rebus disputatio. . . *Hucusque Chron. Spanb. MS.*

Libellus octo QQ.

Ad suum itaque regressus Monasterium totus deinceps fuit in arduis istis enodandis difficultatibus sibi à Cæsare propositis; unde prodiit aureus ille *Libellus octo Quæstionum Theologicarum*, lectu sanè perjucundus & dignus prædicatu, quem *Guillelmus Cave*, & *Olearius* titulo *Curiositatis Regiæ* perperàm insigniunt contra fidem Manuscriptorum veterúmque editionum, quæ nostram inscriptionem in fronte præferunt. De hoc verò *singulari planè & præclaro opere* Cæsar ipse in suis ad Trithemium Epistolis anno 1511. datis ita rescribit: *Accepimus literas tuas, quibus significas te illud singulare & pulchrum opus octo Quæstionum nostrarum, de quo edendo te aliàs hortati fuimus, usque ad calcem deduxisse, & jam penè perfecisse, quod nobis jucundissimum est, eritque & nobis ad maximam satisfactionem, tibi ad perennem famam; quoniam scimus, quæ ex te viro literatissimo & integerrimo procedunt, nonnisi excellentia & paria magnitudini tuæ, & quæ perpetuò à Principibus viris ediscenda sunt. Sed cum jam & bello maximo (propter quod cogimur Italiam petere) & convocandæ universalis Ecclesiæ maximè impliciti sumus negotio, non possumus his jam vacare, sed in reditu nostro evocabimus te cum eodem opere tuo ad nos, & tecum de singulis præsentes latiùs disseremus. Ideò eundem librum penes te benè custoditum retinebis*... Hæc sapientissimus Imperator. Trithemius verò in suis ad eum responsoriis die 25. Augusti

gusti ejusdem anni signatis rescribit: *De octo Quæstionum Serenitatis tuæ libello, quem te imperante conscripsi, faciam, quod jubes...* Videtur itaque hoc opus Cæsari primùm obtulisse anno 1512. dum *Maximilianus* ipse Herbipolim venit, utì habet noster in Chronico Hirsaugiensi; Licèt ad calcem operis legatur missum ad Cæsarem ex Civitate Neometana die x. Julii anno 1508... Lucem verò adspexit publicam typis consignatum primò *Oppenheimii* anno 1515.& 1518. in 8. Deinde iterato prelo repetitum Coloniæ A. 1533. *Francofurti* annis 1534. 1550. & 1569. in 8. *Summo semper studio plausúque Eruditorum exceptus est ille Libellus, hodiéque ob præstantiam & raritatem plurimorum votis expetitur, ut qui nec inter Opera Trithemii curante *Frebero* A. 1601. junctim edita, nec inter ejus spiritualia à *Busæo* Moguntiæ A. 1604. vulgata comparet, sed tantùm inter *Paralipomena Petri Blesensis & Joan. Trithemii* ab eodem *Busæo* typis Balthasaris Lippii A. 1605. ibidem procurata. Eadem *Paralipomena* secundùm sunt excusa Coloniæ Agripp. apud Joan. Wulferaht A. 1624. in 8. Opus tamen minùs hodie Bibliopolis cognitum est, teste *Lambecio*, quem laudat & sequitur *Reymannus* in Bibliotheca acroamatica pag. 177... Ceterùm præter editiones, quas retuli, alterius Moguntiæ per *Joan. Albinum* anno 1600. in fol. adornatæ meminit *Joannes Clessius* in Elencho Libror. Theol. Pontif. p. 323. de Scriptoribus seculi XVI. Coloniæ itidem prelo *Balthasaris Clipei* liberatus est A. 1603. & iterùm 1624. cum *Jacobi Mindendorpii* Quæstionibus Theologico-Politicis. Fragmentum earumdem Quæstionum à quinta publici fecit juris R.mus *Sigismundus* Abbas Seonensis unacum Trithemii Apologiâ *Ingolstadii* A. 1616. in 4. Tres quoque quæstiones *de reprobis & maleficis* extant in flagello Hæreticorum *Francofurti* A. 1581. typis excuso. Eædem QQ. de maleficis mantissæ loco nuper adjectæ sunt libello *Disquisitionis Numismaticæ de Cruculis S. P. Benedicti*, procurante R.mo D.no *Benone* Brzwnoviensis S. Margarethæ prope Pragam Archisterii Abbate, *Viennæ* A. 1743. edito. Quintam ferè integram rescripsit *Martin. Delrio* in suis Disquisitionibus magicis Libr. II. Q. 27. Sect. 2. multis additis, quæ ad explicationem facere judicavit, in nova Trithemianorum editione haud negligenda. Extare verò opus integrum manu ipsius Trithemii exaratum in Bibliotheca Vindobonensi Cæsarea, refert *Lambecius* in Comm. *Libr. II. pag.* 805. ubi indicem illarum QQ. tamquam argumentum & specimen totius operis repræsentat, diversum planè ab editis suprà memoratis. *Confer Chron. Hirsaug. ad A.* 1511. Joan. Vogtii *Catalog. Libror. rarior. pag.* 589. *vel* 779. Schelhorn. *Amœnit. lit. Tom. V. pag.* 289.

*Idem Opus germanicè ad instantiam *Viguleï Hundii* ab *Hieronymo Zieglero* versû prodiit hoc titulo: *Trithemii Antwort auf 8. Fragstuck* MAXIMILIANI IMP. *Ingolstadt* 1556. *in* 4. Extat in Ratisbonensi Sant-Emerami Bibliotheca A. 1582.

1508. Antipalus Maleficiorum. XLVI. Circa idem tempus procudit Trithemius *Antipalum Maleficiorum* Libris IV. comprehensum, & *Joachimo* Brandeburgico inscriptum. Ejus operis exemplaria duo Manuscripta, & *Conradi Peutingeri* notulis illustrata in eodem, quod mireris, codice chartaceo nitidissimè compacto Augustæ Vindelicorum in Peutingeriana Patrum Soc. Jesu Bibliotheca adservari certis didici auctoribus; &, si quid expedit scire, codex notatur M. M. 2. 15. Orbis verò eruditi conspectum subiit inter paralipomena superiùs laudata accurante *Joan. Busæo* Moguntiæ apud Balthasarum Lippium 1605. in 8. edita. Nuncupatoria Libri I. ad *Joachimum* Brandeburgicum ex Peapoli die XVI. Octobris anno 1508. data instituti rationes his depromit verbis: *Antipalum Maleficiorum*, id est, *Adversarium ut scriberem, tua*, Serenissime Princeps! *jussio fecit. Nefandum genus est hominum maleficorum, præcipuè autem mulierum, quæ malorum cooperatione Dæmonum, sive veneficiis innumeras humano generi clades inferunt. Contra quarum impietatem hunc brevem quidem, sed non penitùs inutilem, ut confido, Antipalum comportavi. Continebit enim causas inprimis & variam multitudinem maleficiorum, quibus maledicta gens suis incantationibus, & homines multipliciter lædit, ac subitò interficit jumenta. Deinde modum dabit secundus Antipali ex ordine libellus, quo se quisque tutum & salvum ab incursione maleficiorum servabit, ut nec in eum, nec in ejus jumenta queant prævalere. In tertio autem remedium tradetur Ecclesiasticum per sanctos & licitos exorcismos, quibus olim in primitiva Ecclesia viri boni & Deum timentes maleficia hominibus imposita consueverunt removere. In quarto remedia dabimus contra maleficium impotentiæ, quibus nonnulla connectimus vana & superstitiosa, ut ea scias duntaxat, non autem quod illicita debeas practicare.* Quatuor itaque libris totum opus absolvitur, cui titulum indidit:

Antipalus, id est *Adversarius*, sive *Antithesis Maleficiorum*, quia totus quantus adversatur maleficiis tum præservando homines, ne maleficarum incantatione lædantur, tum etiam læsos curando & promovendo ut sanentur. Siquæ his intermixta sint, quorum isthìc non fit mentio, utilitatis causâ inciderunt. Argumenta Capitum libri primi hæc

Contenta Libri I. sunt: I. Agit de primo genere Maleficarum, quæ nullum manifestum pactum habent cum Dæmonibus. II. De secundo genere maleficarum, quod implicitè illuditur à Dæmonibus. III. De tertio genere, quod commercium manifestum habet cum Dæmonibus. IV. De genere maleficarum pessimo, quod se homagio Dæmonibus facit proprium.

Libri II. Libro altero tractat I. De primario à maleficiis præservativo, nempe de puritate conscientiæ. II. Ostendit, quòd firmitas fidei Christianæ insuperabile sit præservativum contra maleficia. III. Quòd reverentia Sacramentorum & rituum Ecclesiæ multum valeat contra maleficium. IV. Quòd res per Sacerdotum exorcismos benedictæ multum valeant contra maleficia. V. Agit de quibusdam particularibus præservativis.

Tertii, In tertio libro agitur de modo quodam curandi vel amovendi maleficium secundùm antiquam Ecclesiæ consuetudinem, nempe per balneum, cujus præparandi & benedicendi modus traditur.

Quarti. In quarto exponuntur quinque quæstiones à Joachimo Brandeburgico propositæ, videlicet I. Quare Dæmones proni sint ad imponendum viris maleficium impotentiæ? II. An licitum sit maleficium maleficio repellere? III. An membrum virile, quòd maleficio aufertur, realiter sit ablatum? IV. An sint remedia aliqua quibus impotentiæ maleficium licitè queat removeri? Ubi remedia quædam Ecclesiastica præscribuntur. V. Quare non semper maleficium removeatur per exorcismos & orationes Ecclesiæ? Quibus subnectitur exorcismus brevis contra impotentiæ maleficium. Hoc itaque opusculum videtur esse fragmentum vel quinque librorum, quos contra Maleficos & artes superstitiosas moliebatur, aut certè duodecim illorum, quos in Epistola ad *Rogerium Sicambrum* A. 1507. datâ spospanderat se scripturum *de Dæmonibus artibúsque profanis & maleficiis eorumdem, quibus humanum genus decipiunt*, quósque in Epist. ad *Jacobum Syberti* anno 1508. signatâ sub incude jacuisse memorat. Circa idem tempus scripsisse videtur libros duos *de Prænotionibus licitis & non licitis homini Christiano* ad eundem *Joachimum* Brandeburgicum, quod opus solo titulo nobis est cognitum; nec illius in Hirsaugiensi Catalogo ulla fit mentio. De Prænotionibus.

Hoc itidem decursu temporis exarâsse credimus *Libros XX. variarum quæstionum, orationum & propositionum* ad altesatum Marchionem Joachimum; cujus operis meminêre *Duraclusius* in suo indice, & *Paulus Langius* Posaviensis Monachus in suo adversùs Wimphelingi deliramenta libello Cap. XI. his verbis: *Prætereà*, inquit, *ad Illustr. Joachim Marchionem Brandeburgensem Electorem, auditorémque suum volumen XX. Librorum edidit, eíque offerendo dicavit.* Hæc scribebat Langius ante A. 1510. quo hoc opusculum Trithemio obtulit hodienum in S. Jacobi Herbipolitano Scotorum Monasterio adservatum. Num verò præfatum *Trithemii* opus ab eo sit diversum, quod *Panalethia de variis QQ. naturalibus* intitulatur, sub judice lis est, ex ipsis Manuscriptis, quæ videre nobis necdum obtigit, venturis solibus decernenda. In Hirsaugiano indice mentio fit tantùm *Viginti librorum quæstionum naturalium ad Joachimum Brandeburgicum*; unde suspicamur opus esse idem cum *Panalethia*, quæ ibi reticetur. LibriXX. variarum QQ.

1509. Chronica Hirsaug. Spanheimens. S. Jacobi, & alia. XLVII. Subsequenti tempore se totum *in Chronico Hirsaugiensi*, quod mutilum reliquerat, augendo, perpoliendo & complendo occupatum fuisse testatur noster in Epistola ad *Joan. Piemontanum* die XXI. Octobris anno 1509. datâ apud Busæum pag. 975. ubi: *Ut literis*, inquit, *respondeam tuis, te scire volo, quòd isto anno toto sum occupatus in editione Chronicorum sive Historiarum Monasterii Hirsaugiensis. Opus est magnum, & per annos fermè septingentos à fundatione prima usque in hæc tempora continuandum. Etenim primam editionem mancam olim dimissam, iterùm à principio promissione remunerationis acceptâ nuper inchoavi, erítque necesse continuare in finem. Hinc fit, quod Commentarios in Regulam, sicut proposueram, aggredi animo tuo haud potero.* . . Eadem de causa hoc quoque anno finem imposuit *Auctario manuscripto Chronici Spanheimensis*; utì & Compendio historiæ fundationis & reformationis Monasterii, cui præerat,

S. Jacobi

S. Jacobi in suburbano Herbipolensi, quod tamen in sequentes annos perducere voluisse indicat charta residua ductibus signata. Postremum hoc opus è MS. Jacobæo, quod vidimus, erutum in lucem protulit Busæus cum aliis ejus scriptis Moguntiæ A. 1604. Idem refudit *Joan. Petrus Ludewigius* Tomo II. Scriptorum Rer. Wirtzeburg. *Francofurti* A. 1713. à pag. 993. Additamenta quædam suppeditat Clariss. P. *Ignatius Gropp.* novissimæ Collectionis suæ Rerum Herbipol. Tomo I. pag. 400. & 516. qui itidem pag. 819. *Catalogum Episcoporum Wirceburgensium* à Joanne Trithemio breviter concinnatum & ad annum MCCCCXCV. deductum ex codice MS. S. Stephani Wirtzeburgi rescripsit. Ita verò de eo disserit Editor: *Secundi quem afferimus Episcoporum Wirceburgensium Catalogi Scriptor fortasse fuit Joannes Trithemius S. Jacobi Wirceburg. Abbas, tum quòd Trithemii manu sit exaratus, tum quia de* Embricone *Episcopo asseverat eum Monasterium* suum, h. e. *S. Jacobi fundâsse.* Hæc ille, sed quæ in suspicionem contrarii eum impulerunt, mihi sanè haud tanti videntur ponderis, ut opus Trithemio abjudicetur; constat enim reliqua collectanea in eodem codice contenta ejus diligentiæ deberi. Ea verò sunt 1. *Succinctus Episcoporum Bambergensium Catalogus*, Trithemii manu exaratus. 2. *Nomina diversorum Principum, Imperatorum, Regum ac conjugum eorum in Spirensi Ecclesia quiescentium.* Opus ut nobis videtur ab ipso Trithemio, dum apud Nemetes versaretur, collectum, & ejus Amanuensis calamo exaratum, atque Trithemii manu hinc inde interpolatum. Hæc verò ad calcem suâ manu adjecit: *Philippus de Rosenberg. . . obiit anno Domini MDXIII. . . Georgius Comes Palatinus Bavariæque Dux major Præpositus Ecclesiæ Moguntinæ, filius Philippi Comitis Palatini defuncti, frater Ludovici hodie regentis, Philippi quoque Episcopi Frisingensis, & Joannis Episcopi Ratisbonensis, fit Episcopus Spirensis anno MDXIII. in numero sexagesimus quartus.* Sequuntur *Annales de origine Francorum* A. 1515. editi. Ita ut inde pronum sit colligere hæc collectanea fuisse ad majus, quod vergente ætate moliebatur, opus *de rebus Germanicis*, quorúmque maximam partem laudato *Hirsaugiensi Chronico* inseruit, utì ad A. 1513. prolixiùs edisseram. . . Vitas verò & res gestas Episcoporum Herbipolensium libro suo *de origine Francorum* adjecit. *Quo in vitulo*, inquit Ill. Ludewigius de Script. Wirtzeb. præf. §. XIV. *Casparus Bruschius aliique succedente tempore Scriptores rerum Herbipolensium strenuè araverunt.* Scripsit præterea sub id tempus *Meditationum & Orationum Dominicæ Incarnationis, Nativitatis, Vitæ, Passionis & Mortis*, opusculum ascesin spirans & devotioni fovendæ conveniens libris duobus complexum, quod idem nobis videtur cum illo, cujus meminit in Epistola ad Jacobum Syberti his verbis: *Dominicæ Passionis exercitium, quam primùm in lucem ediderimus, ad te dabimus perferendum.* De eo itidem in Catalogo Hirsaugiensi: *Scripsi etiam Exercitium totius vitæ, actionis & Passionis D. N. Jesu Christi, per modum orationis & gratiarum actionis.* Multas quoque devotissimas *Meditationes & Orationes de Domino nostro Jesu Christo, de sanctissima ejus Genitrice Maria Virgine, atque de variis Sanctis*, pulchrâ varietate composuisse perhibet *Joan. Duraclusius* in sæpè laudata ad *Nicolaum Hamerum* Epistolâ, ubi addit ipsum *Steganographiæ libros octo ad Joachimum Brandeburgicum* circa hoc tempus absolvisse.

Catalogus Episcoporũ Wirtzeburgens.

Bambergensium.

Ascetica quadam.

In notitiis quibusdam privatis laudatur ejusdem *Libellus precum* in proprium usum græco sermone hâc ætate compositus. Aliæ quædam ejus commatis opellæ extant in Cod. MS. Bibliothecæ Universitatis Herbipolensis. His itidem diebus illud adversùs ineptas *Bovilli* calumnias procudisse videtur *Propempticon* seu *Apologeticum*, de quo ipse in Catalogo Hirsaugiensi postremo loco: *Scripsi*, inquit, *contra Carolum Bovillum, qui me falsò Magum & Necromanticum, in quadam Epistola ad Germanum Ganay calumniatus est, libros duos, in quorum primo respondens ejus Epistolæ, ipsum falsum ostendi atque mendacem. In secundo satisfeci his, si qui sunt forsitan, qui mendaciis ejus fidem præstiterunt.* Hoc opusculum hactenùs delitescit ineditum. Nam quæ hac de re haud ita pridem *Colerus* in suæ Anthologiæ *Tomo I. Fasc. 1. pag. 41.* exhibuit, ex Trithemii Nepiacho deprompta sunt; quibus jungenda suo quodam jure fuissent, quæ ipse Trithemius in Chronico Hirsaugiensi *Part. II. pag. 588.* adversùs obtrectatorem suum rescripsit. De reliquis rebus ipsius adscribo verba Chronici S. Jacobi: *Anno MDIX. nonâ die mensis Martii Joañes Trithemius sæpiùs vocatus per Comites de Isenburg ad*

Apologia adversùs Bovillum.

ad eos in Budingen, quædam in Cryptographicis dubia expositurus descendit, mansítque ibidem cum eis, diebus viginti in Quadragesima... Anno præscripto Ser.mus Princeps Joachim Marchio Brandeburgicus iterùm nuncium pro Abbate Trithemio misit & viaticum, qui tamen aliis causis & negotiis impeditus venire ad illum non potuit.

1510. Vindiciæ Trithemii per Paulum Langium. XLVIII. Cùm porrò hâc tempestate *Jacobus Wimphelingus* Presbyter & Theologus doctrinâ aliòquì conspicuus, sed scribendo plurimùm acerbus & spinosus, libellum quemdam *de integritate* evulgâsset, morésque Religiosorum & ingenia, ac inter alia *Librum de Scriptoribus Ecclesiasticis* à Trithemio editum nimis temerè & insipienter reprehendisset, eum erroris insimulans, quòd Ordini Benedictino *Gregorium M. Alcuinum* & *Ven. Bedam* vindicâsset, calamum in ejus deliramenta nutu ductúque Trithemii strinxit *Paulus Langius* Posaviensis Monachus tunc Herbipoli sub ejus disciplina constitutus, opúsque bipartitum in laudem & defensionem Claustralium conscripsit, de quo ipse in suo apud Pistorium Chronico Tom. I. Scriptor. Germ. pag. 1124. & 1267. Ejus opusculi autographum *Conrado* Abbati S. Stephani anno 1510. nuncupatum in chartulario S. Jacobi Scotorum hodiéque adservatur. Cur verò ipsum Trithemium in hujus operis hyperaspisten non elegerit, indicat author in Nuncupatoria his verbis: *Tum quia causam ipsius pro parte tuendam susceperam, tum quia continua illius & studia & arcana Philosophiæ necnon Theologiæ speculationes altissimas, meis ineptiis disturbare sive molestare pertimui.* Fusiùs in Trithemii laudes excurrit Capp. IX. X. & XI. *Quia reverà*, inquit:

Hic est præ reliquis nostri clarissimus Abbas
Temporis, haud ullum cui reor esse parem.

Achilles Pirminius Gassarus in Annalibus Augustanis apud Menckenium Tom. I. rerum Germ. *pag.* 1739. ad A. 1510. refert, *Joannem Trithemium Abbatem ... politanum doctissimum* eo tempore *Sequentiam seu* Prosam de B. Anna *Servatoris Christi Aviâ in gratiam Provincialis Carmelitarum Augustæ Vindelicorum tunc residentis composuisse, cantandámque illuc transmisisse.* Tres ejusmodi prosæ à Trithemio concinnatæ circumferuntur; Una quæ incipit: *Jesu cælorum Regis...* scripta ad instantiam *Joannis* quondam Archiepiscopi Trevirensis cantanda sub melodia: *Ave præclara...* Cujus literæ versuum capitales nomen Trithemii repræsentant. Altera in ejus festo canenda sub tono: *Congaudent Angelorum chori.* hoc exordio: *Exultent in hac die...* Tertia de eâdem scripta ad petitionem *Joannis Fortis* Carmelitarum Provincialis incipit: *Jubilemus in honore*, canitúrque sub melodia: *Lauda Sion Salvatorem.* Hujus capita versuum nomen indicant postulantis. Breviorem quoque orationem de S. Anna in gratiam *Richmodis de Horst* Abbatissæ Sebacensis condidit, cujus initiales literæ dictionum hunc reddunt sensum: *Sana me miserum Trithemium ac Richmodem de Horst Virginem Christi sponsámque devotam...* Incipit: *Salve Anna...*; extátque cum aliis in codice membranaceo Universitatis Herbipolensis.

Prosæ de S. Anna.

Eodem anno *Henricus Cornelius Agrippa* percelebris nominis Philosophus, opus suum de occultiore Philosophia *Trithemio* submisit censurandum. In Epistola operi præfixa gloriatur *Cornelius* multa se cum eo de *Chymicis* multa de *Magicis* & *Cabalisticis*, ceterísque adhuc in obscuro delitescentibus arcanis Scientiis & Artibus contulisse; unde conantur nonnulli evincere *Trithemium* curiosis ejusmodi studiis subinde plus æquo indulsisse, partámque nominis famam vergente jam ætate nonnihil exinde obscurâsse; Sed hæc alibi commodiùs ad incudem revocabimus. Certè occupatiorem in scribendo fuisse Trithemium, quàm ut ejusmodi offuciis vacare potuisset, ex ejus planum fit lucubrationibus. Quin potiùs magicæ vanitatis mancipia, terrores, somnia, portenta, genios, lemures, stultissimásque ejusmodi observationes, quarum plenus est *Agrippa*, flocci facit ubique, & explodit, quemadmodùm ex ejus scriptis ultrò adparet.

XLIX. Anno 1511. libros duos *de miraculis B. Mariæ Virginis in Ecclesia nova oppidi Dittelbacensis haud procul Herbipoli patratis* absolvit; cujus quidem suscepti laboris rationem exprimit ipse cap. 2. libr. 1. his verbis: *Cùm igitur anno Dominicæ Nativitatis decimo supra quingentesimum atque millesimum venissem pro quodam negotio ad supradictum oppidum* Dittelbach, *novam in arena capellam unâ cum venerabili Abbate S. Stephani* Conrado & Casparo Pfister *majoris Ecclesiæ Herbip. præbendato... causa devotionis adii & omnia... quàm diligentissimè perlustravi. Inter multa verò, quæ reperi ad memoriam sanctæ Dei Genitricis... oblata. schedas* 1511. De miraculis B. M. Virginis in Dittelbach.

vidi

vidi papyreas in gyro parietum plures certis oblationibus imaginariis de cera, ut fieri solet, affixas, in quibus homines diversa beneficia sanitatum conscripserant, quæ meritis superinnocentissimæ Dei parentis Mariæ ibidem fuerant consecuti. Et quia non est bonum abscondere tanta Dei beneficia, consilium dedi Magistris fabricæ, qui erant ex Senatu duo seniores, quatenus omnia miracula per schedulas in teutonica lingua sparsim scripta in unum facerent codicem latino comportari sermone, pro ædificatione non solùm præsentium, sed etiam ad memoriam posterorum. Res ad commune senatûs defertur consilium & placuit cunctis. . . Unde rogatus nomine totius consilii, quatenùs hunc scribendi laborem pro honore Dei subirem, contradicere non potui... Manum itaque operi illicò admovit *Trithemius*, illúdque an. 1511. ad finem usque deductum Senatui oppidi Dittelbacensis inscripsit die VI. Octobris, ut ex præfatione liquet apud *Busæum*, qui geminos hosce libros extulit inter Trithemiana. Eosdem rescripsit diligens rerum Wirtzeburg. Collector P. Ignatius Groppius *Tom. I. pag.* 176. In primo statim libro probat *Trithemius*, nec se nec alios Scriptores jure argui posse, quòd nova miracula scriptis consignent; deinde suscepti laboris rationes depromit, & dicendorum veritatem testimoniis præmunit. Tum verò à Cap. 3. originem peregrinationis sacræ ac concursûs populi ad imaginem & ædem B. M. V. in Dittelbach exponit, docétque quomodo iste concursus ex divina præordinatione sumpserit exordium. Capite VIII. ostendit, quot & quanta ex hujusmodi peregrinationibus, quarum plures recenset, proveniant bona. Cap. IX. & sequentibus Mariani cultûs dignitatem & utilitatem, ipsiúsque sanctissimæ Matris erga genus humanum beneficentiam & patrocinium commendat: Ac denique fideles ad perseverantiam devotionis & peregrinationis illius continuationem exhortandos asseverat. Integro libro secundo sexaginta & amplius miracula seu sanitatum beneficia per ordinem temporis ab anno 1505. usque ad 1511. eo in loco facta enumerat, quorum se signorum Scriptorem exhibet, non judicem. In fine addit: *Complevi autem hunc sexagenarium miraculorum numerum sextâ die mensis Augusti A. Domini* 1511.* Quo item tempore absolvit primam partem Chronici Hirsaugiensis postremæ editionis, ut ipse ad calcem insinuat. Eo quoque anno celebratis in Brauweilerensi prope Coloniam Abbatia Bursfeldensium comitiis designabatur *Trithemius* ad sermonem habendum in Capitulo Bursfeldiæ A. 1512. celebrando; sed cùm ille non compareret, ejus vices obivit R.mus D. *Jodocus* Abbas Flechdorfiensis prælecto Trithemii sermone ad capitulum transmisso. Cùm verò iisdem diebus Cardinales quidam conciliabulum Pisæ contra Julium II. Pont. Max. propria temeritate indixissent, *Maximilianus* Imperator in hujus rei gravissimâ causâ quid agendum sibi foret, datis alterâ vice ad *Trithemium* literis consilium ab eo postulavit, monuítque ut ad illud se interim præpararet, scriberétque quid hac de re sentiret. Cui tandem *Trithemius* tantæ Majestatis imperio velut necessitate coactus, mentem suam prolixè explicuit, multísque & gravibus argumentis dissuasit, in illegitimi conciliabuli partes ne abiret, datâ ad Imperatorem Epistolâ die XXV. Aug.

* *Confer. Ignatii Gropp. To. I. rerum Wirtzburgens.*

L. Subsecuto inde anno *Maximilianus* Imperator venit Herbipolim, peractóque ibidem Carnisprivio, sine pompa vel strepitu ad Metenses per Westrasiam & Lotharingiam iter deflexit. Hâc occasione *Trithemius* memoratum *Octo Quæstionum libellum* eidem obtulit, regiis ab eo cumulatus honorariis. Referunt autem Biographi, quòd cùm aliquando conviva apud Laurentium à Bibra Episcopum Herbipolensem accumberet Trithemius, ad mensam fortè ministrantem *Wilhelmum à Grumbach* adolescentem nobilem intuitus, ejúsque lineamenta in facie diligentiùs contemplatus cùm esset, conversus ad Episcopum dixit: *Adolescens iste* (digito in eum intento) *aut magno commodo, aut summo incommodo patriæ olim suæ futurus est; & si hoc, supplicio teterrimo vitam terminabit.* Quod posterius docuit eventus. Id autem *Andream à Thüngen* Canonicum Herbipolensem, virum fide dignum narrantem se audivisse memorat *Thrasybulus Lepta*, seu *Andreas Dinnerus* juris Professor Altorfinus in libro de vita & rebus gestis *Georgii Ludovici Baronis à Seinsheim libr. 4. pag.* 256. Quod suo quoque relatu dignum censuit *Paulus Freherus* in Theatro Virorum Eruditorum Part. IV. pag. 1437. Sed piget reliquas referre nugas & fabellas, quas nonnulli *de suscitata à morte Maximiliani Imperatoris uxore* sine die & consule comminiscuntur. 1512.

1513. Libri V. contra malefic. Circa idem tempus absolvit Trithemius illos quinque libros *contra Maleficos & omnes artes vanas, superstitiosas & Christianæ Religioni contrarias.* Quorum mentio fit in Catalogo Hirsaugiensi anno 1513. conscripto, ex quo conjectura sumitur de tempore completi operis; quod *Joachimo* Brandeburgico inscriptum, typísque latinè & germanicè exscriptum *Ingolstadii* anno 1555. in 4. aliqui perhibent Catalogographi: Ita Fabricius in Bibl. med. Latin. Libr. IX. pag. 466. sed istud, dum hæc scribo, adhibitâ licèt omni diligentiâ, nusquam reperire potui. Id tamen ipsum esse suspicor (neque enim hoc videre merui) quod sub hac rubrica: *Trithemii Meynung von Hexen und Unholden* insertum legitur *Theatro de Veneficis* Francofurti anno 1586. typis impresso in fol. nisi fortè hoc postremum, sit *Antipalus maleficiorum*, aut fragmentum quæstionum *de reprobis & maleficis* paulò antè ibidem excusum in *Flagello Hæreticorum.* Quid rei sit, tempus, spero, nos docebit.

De causis & cura morbi caduci &c. Trithemium per hos quoque dies scripsisse *de causis & cura morbi caduci, ac maleficiorum libros tres ad eundem Joachimum Marchionem Brandeburgicum*, discimus ex Hirsaugiensi Catalogo & sæpè citatâ *Duraclusii* Epistolâ. Sed neque de hujus Operis editione, nec de Manuscripto alicubi superstite quidquam nobis constat.

Orationes supplicator. Præthereà *Orationum supplicatoriarum* ad Deum & Sanctos *libros duos*, necnon *Rosaria, Officia, Collectas, Prosas,* aliáque ejusmodi synthemata sine certo numero composuisse memorat ipse in laudatis indicibus. Horum aliqua extant inter Paralipomena opusculorum ejus & Petri Blesensis *Moguntiæ* curis Busæi A. 1605. edita. Ad calcem libelli à *Paulo Langio* Posaviensi Monacho adversùs *Wimphelingi* deliramenta conscripti, & in S. Jacobi Scotorum Herbipolensi Monasterio asservati, Trithemius sequens epigramma *de Christi Passione*, manu suâ adscripsit: quod quia ineditum, operæ pretium duxi hîc referre; ita enim Crucifixum mortales alloquentem sistit:

Epigramma de passione.

Hic me sydereo descendere jussit Olympo;
Hic me crudeli vulnere fixit amor.
Langueo, nec quisquam nostro succurrit amori,
Quem nequeunt diræ frangere jura Crucis.
Pungentem capiti Dominum portare coronam,
Fortis amor docuit verbera tanta pati.
Felle sitim magni Regis satiavit amaro,
Pectus ut aprîret lancea, fecit amor.
De me solus amor potuit perferre triumphum;
Ille pedes clavis fixit & ille manus.
Si cupis ergò animi mihi signa rependere grati,
Dilige pro tantis, sat mihi solus amor.
Jo. Trithemius Abb. scripsi 1513. Apr. 20.

Quàm multis quoque nominibus de Virgine Matre scribendo meritus fuerit, quantúsque illius cultor extiterit, non potest paucis explicari: perenne inter alia superat ejus rei argumentum in veteri quadam tabella anno 1513. signata, & in odæo Ecclesiæ S. Jacobi Scotorum apud Herbipolim parieti appensa, in qua egregius noster Marianophilus ante B. Virginis immaculatæ imaginem geniculans depictus visitur cum his ex ejus ore fluentibus verbis: *Ora pro Joanne Trithemio sancta Maria Virgo.* Ex hoc archetypo ad vivum coloribus expresso, omnibúsque genuitatis characteribus vestito, veram Trithemii effigiem novæ ejus operum editioni præfigere cogitamus, diversam planè ab illa imaginaria & fictitia icone, quam *Freberus, Busæus, Laurentius Crassus, Heidelius* in suis Trithemianis spectandam dederunt, adeò hirsutam, pilosam, horridulam, ut bonæ illius formæ gratiam obscuret potiùs, quàm illustret, cùm tamen vel ipsius imagini & umbræ insit, nescio, quæ ingenii & vultûs superstitis lux, quæ excitare spectantium oculos & animos possit, vultum enim habuit non mediocriter gratiosum, quíque tacitis quibusdam illecebris hominum studia benevolentiámque pelliceret, ac quodammodo ejus orationem præveniret. Et verò si ex corporis habitu & lineamentis de animo, indole, ingenio & moribus conjectura ducitur, profectò, ut verba illius, qui *Constantini M.* panegyricum dixit, huc transferam, *natura ipsa dignum magnis mentibus domicilium metata est, ut ex vultu ac decore membrorum colligi posset, quantus illum cælestis spiritus intrâsset habitator.* Trithemii effigies.

LI. Eodem decursu temporis *Chronicon Hirsaugiense* ante quinquennium, ut diximus, ad secunda studia revocatum pertinaci & diuturno 54. mensium labore, tandem die ultimâ Decembris ad finem perduxit, eíque sequenti anno 1514. coronidem & parerga imposuit, ut in fronte & ad calcem operis legere est. In Præfatione rescribit, *se tam indesinenter, tam continuè, támque studiosè operi cœpto semper institisse, ut non solùm visui suo priùs optimo valdè nocuerit, sed omne quoque corpus & vires continuâ nimium debilitave-* 1514. Chronicon Hirsaugiens.

taverit sessione, multósque importunitate scribendi morborum contraxerit nodos. Auxit ipsi non mediocriter, sed excessivè laborem, *quòd pauci*, ut ipse queritur, *ab annis multis Germanorum res gestas seriatim & sufficienter, sine ordine corrupto & debita cum gravitate* (quos tutò imitari potuisset) *conscripserint.* In eo itaque totus fuit, ut huic operi per digressum insereret, quæcumque memoratu digna occurrissent, non in qualibet natione, sed in Germania præcipuè: *Germani enim sumus*, inquit, *& in regno Germaniæ vivimus, nostráque imprimis meritò curamus; & ideò quod nobis exteri faciunt, in eos refundere non timemus. Quis autem alterius nationis Scriptor unquam laudavit Germanos? Quis hodie Italus? quis Gallus? quísve Hispanis auctor ab oris, dum scribit historias, Germanos non transit? aut si recenseat, non fabulam inde sumit?* Nemo ergò miretur, si pauca Trithemius de Gallis, pauciora de Italis, Hispanis, alísque: *Quoniam & nostra consultò ipsi transeunt, & in rebus suis præclariùs sunt adornati Scriptoribus, quàm Germani, quorum in obscura hactenus latet tenebrositate historia...* Cujus mali cùm plures sint causæ, duas tamen ex omnibus potiores in medium producit noster: *Prima est*, infit, *quòd Germanis innata semper fuerit barbaries quædam Scythicâ feritate permixta, quâ suo more impulsi bellis, dilatandis, vel tuendis patriæ terminis, ulciscendis injuriis & contumeliis, inquietandis vicinis, ampliandis divitiis, exercendis venationibus, hísque similibus operam navare magis consuevêre, quàm literis. Unde factum est, ut quia nihil curabant, nisi præsentia, nemo scribere historias eorum vel didicit vel curavit, qui omnem contempserant eruditionem atque historiam. Ex hac scaturigine tenebrarum cunctis penè Germaniæ Principibus, & nostris, & qui retrò vixêre temporibus quasi ex lacte morbus quidam (si dici fas esset) ignaviæ adhæsit, ut voluptatibus dediti, non scripturis, avaritiam & vanum potiùs sectentur honorem, quàm sui nominis immortalitatem. Hinc fit, ut cum Principes ipsi penè omnes historiarum hodie Scriptores vel negligant vel contemnant, nemo inter Germanos velit esse Historiographus... Quotus enim quisque est ex Germaniæ Principibus, qui historiæ Scriptores foveat? qui futuris præsentia non præponat? Propterè perit memoria eorum cum sonitu campanarum...* Hactenùs antiquæ vir eloquentiæ, tantò quidem spectatior rerum Censor, quantò de moribus Germanorum instructior, & ab adulationis fuco remotior. Quid nonnulli sibi ipsis curiosè sussenì pro nostra ætate argutentur in contrarium, non ignoramus. At certè ignoscant mihi Principes, si salvo, quem omnibus debeo cultu, cum illustri Viro *Seckendorfio* dicam: *Non satis æstimare illos nec utilitatem Historiæ* (de vera loquor & genuina) *nec maxima & largissima famæ præmia, quæ caperent, si Majorum & sua consulta gestáque relatu digna, ab idoneis ingeniis conscribi, perpetuo studio & sumptu curarent. Verùm cum aut nulla huic labori stipendia, aut levia destinent, quid mirum, si erectiora ingenia ab occupatione, quæ laudatur & alget, deterreantur?* Digna est, quæ hujus rei intuitu legatur Cl. Viri *Jo. Erhardi Kappii* Dissertatio de ratione, quâ Germani merita sua in studium historicum deinceps amplificare possent. Nobis jam è diverticulo in viam redeundum.

Cur Germanorũ res huic operi curatiùs inseruerit.

Germaniæ Principes non curant Historiarum Scriptores.

„ Per deformem Vulcanum si stetisset, *inquit Schelhornius**, carere„ mus hodie insigni monumento hi„ storico, *Annalibus scilicet Hirsau„ giensibus Joannis Trithemii, viri tot „ nominibus de orbe literato benè meriti.* „ Eorum etenim autographum post „ longos in exilio errores hospitium „ peregrinis quærens in oris, tandem „ flammis miserè succubuit„ Sed bono auspicio *San-Gallenses* Monachi, opus antequam in cineres laberetur, à se descriptum, sui Monasterii typis, laudabili certè consilio año 1690. duobus justæ molis voluminibus in fol. excudi curaverunt hoc rubro: *Joannis Trithemii Spanheimensis & posteà Divi Jacobi apud Herbipolim Abbatis, viri suo ævo doctissimi Annales Hirsaugienses, opus nunquam hactenus editum & ab eruditis semper desideratum, complectens Historiam Franciæ & Germaniæ, gesta Imperatorum, Regum, Principum, Episcoporum, Abbatum & illustrium Virorum...* Basiliensis editio de anno 1556, & Freheriana inde deprompta pertingit solùm usque ad annum 1370. primámque sistit ejus Chronici compositiònem, quam *Trithemius*, ut suprà monui, mancam reliquerat: San-Gallensis verò excurrit usque ad annum 1514. éstque duplo auctior & multò accuratior, immò doctissimi *Mabillonii* judicio, *optima est hujus Auctoris nostri Historia*; de qua celebris quoque *Menchenius* ita pronuntiat: *Diese Chronick, so vor diesem noch nicht so vollkommen herauf-*

* *Amænit. lit. Tom. VII. pag. 123.*

Chronici Hirsaug. fata &c.

herauſſen geweſen, iſt ſehr curieux, Samuel verò Schurzfleiſchius: *Hocce Chronicon*, utì & Spanheimenſe, *in rebus Germanicis præcipuè momentum* habere aſſerit. Alii *præclarum omníque antiquitatis eruditione plenum opus eſſe*, prædicant. Et ſanè ſubſidia, quod attinet, fatendum *Trithemio* plures præſtò fuiſſe Manuſcriptorum ſuppetias, quibus nunc caremus; poſtquàm nempe agricolarum Lutheri doctrinâ efferatorum tumultibus benè magnam Germaniæ partem turbari, multáque Monaſteria cum Bibliothecis & tabulariis ſuis expilari, cremari, funditúsque everti contigit. Sed ut de aliis judicium ferri ſolidius poſſit, noſtri fata libri ex San-Gallenſium præfatione hìc repetere non erit incongruum: *Frementibus*, inquiunt, *Proteſtantium & poſteà Suecorum armis, verus & unus hic Unio pulſos Hirſaugiâ Monachos & Abbatem* Wunibaldum *comitatus eſt ad Vineas* (Weingartenſe Monaſterium) *tamquam ad ſinum & concham; ſed cùm graſſante indies jamjam in Sueviæ viſcera bello inter manubias Martis rapi formidaret, ſecuritatis ergò in Helvetiam ad noſtrum D. Galli aſceterium ex tot procellis elapſus appulit; ex quo dein ſagaci induſtria apographum noſtrum exemplar deſcripſimus, eundémque jam alteri ruinæ, quam dicemus, imminentem ab interitu vindicavimus. Eo adhuc madido & vix completo avocatur rursùs, & alio portu quæſito naufragium reperit. Ut enim tutiùs lateret, Blumeneggæ caſtro in Walgoia ſito unà cum ultimo Hirſaugienſi Abbate* Wunibaldo *immigrat. Invida & infida ſors! incidit in Scyllam cupiens vitare Charybdim. Declinato feliciter Marte, Vulcano ſpolium infeliciter ceſſit Trithemii Chronicon, poſt tot pericula & ſortis inſidias quiete incaſſum quæſitâ: repentino etenim exorto incendio cum univerſis aliis Hirſaugienſium documentis, prinsquàm in lucem prodiit, in flammam & cineres abit*, Wunibaldo *vix illæſo, & paulò pòſt animam doloris acerbitate victam efflante. Audio quidem, jam antequam caſtrum flammis abſumeretur, juſſu & impenſis Sereniſſimi Bavariæ Ducis & Electoris Maximiliani pleraque ex documentis deſcripta, Monachiúmque deportata fuiſſe, quæ nunc ævi fortaſſis in Electorali Bibliotheca Monacenſi reperire liceat*.. Hæc doctiſſimi San-Gallenſes. Quam autem à vero aberrent, dum exemplar *Monacenſe* Maximiliani Bavariæ Ducis juſſu deſcriptum fidenter tradunt, oculorum meorum fidem teſtor. Enimverò inſigne hoc monumentum, cujus jam pridem meminerat *Gabriel Bucelinus* Weingartenſis *in ſuo Benedicto Redivivo pag.* 32. hodienùm Monachii adſervatum, non *apographum*, ut præfertur, ſed verum eſſe *autographum* ipsâ Trithemii, vel certè ejus Amanuenſis manu, eodem charactere, eodémque formato, quo Chronicon Spanheimenſe apud Scotos Herbipoli, aliáque Viri Opera MSS. mihi viſa, exaratum, argumentis haud proletariis deprehendi, dum anno 1746. die XI. Octobris perluſtratâ Monacenſi Bibliothecâ illud monſtrante humaniſſimo pariter ac Eruditiſſimo D. *Felice Oeffelio* Chartophilacii Præfecto & Conſiliario Aulico *de Minerva* optimè merito, oculis manibúsque ad vota volvendi & revolvendi felicitas mihi obtigit. Quod proinde Archetypum, cùm indubitata ejus fides appareat, erit velut lapis lydius, ad cujus normam examinanda veniet San-Gallenſis editionis fides, noſtráque editio efformanda. Id curæ & oneris in ſe dignanter recepit laudatus *Oeffelius* conatuum noſtrorum ſecundaneus nulli ſecundus, qui non modò præſentem me omni officio, ſed etiam abſentem ſymbolis humanitatis æquè ac eruditionis melle conditis plus ſimplici vice proſecutus, hæc inter alia in rem præſentem nuper reſcripſit: *Ad Trithemium*, inquit, *nunc venio (cujus operum editionem adornas) & auſpicem amicitiæ noſtræ, & itineris Monacenſis veram cauſam. Gratulor itaque mihi tibíque, quòd dieculam, quam Bibliothecæ Bavaricæ perluſtrandæ indulſiſti, non ſolùm non perdideris, ſed inſtituto tuo laudatiſſimo ſupra ſpem fortè fueris expertus proficuam; vidiſti enim me exhibente, non literas tantùm ipſa Trithemii manu ad Hartmannum Schedelium Noribergenſem perſcriptas, ſed ad eas ipſas collatum inſuper* Chronicon Hirſaugienſe (*quod geminis iíſque vaſtiſſimis voluminibus tibi exhibui*) *genuinum illud eſſe authoris Trithemii autographum rationibus irrefragabilibus deprehendiſti. Qua quidem in re magno illo* MABILLONIO *multo extitiſti beatior, cui apographum autographi loco à Monachis San-Gallenſibus optimâ fide virum fallentibus* (quod Archetypum ipſi crederent flammis abſumptum) *non gravatè oſtenſum, tantùm attulit gaudii, ut itineris ſui & moleſtias & impenſas eo viſo nihili duceret*.. Ita amicus Muſis noſtris calamus. Ceterùm ne quis exiſtimet nos San-Gallenſis editionis fidem

fidem in dubium revocare, candidè monemus, omnia, quæ cum Monacensi autographo contulimus, ad apicem usque concordare. Præfert titulus San-Gallensis, *id Operis passim ab Eruditis desideratum esse.* Ita est: evolve, si lubet, Clar. Viri *Marquardi Freheri* Notas Chronico primæ editionis ad calcem annexas: Ubi inprimis inter alia: *Incertum*, inquit, *an auctor opus longius produxerit.*. Dubitationem *Frehero* moverat ipse Trithemius Epistola ad Rogerium Sicambrum datâ anno 1507. ex qua liquet, ipsum *Blasio* Abbate defuncto ob alienæ metum ingratitudinis scribere desiisse. E contra spem continuati operis rursùs aut animavit, aut veriùs erexit Blasii successor, ut præfatio Trithemii Chronico Spanheimensi præmissa innuit his verbis: *Chronicon Hirsaug. cœnobii hîc quidem incœpi, sed apud Herbipolim tandem complevi; Opus magnum & in duobus voluminibus partitum.* Meritò igitur Gerardus Joan. Vossius: *Utinam*, inquit, *totum Opus aliquando videat lucem!* Adamussim hæc omnia respondent dictis Trithemii, quæ sparsim inter Opera ejus reperiuntur, si exactâ annorum serie observatâ conferantur cum præliminaribus Epistolis duorum voluminum secundæ compositionis, ut proinde omnem nobis forsitan suppositionis scrupulum tollant doctissimi San-Gallenses, dum ordine historico utriusque compositionis seriem enarrant, ne quis primam & secundam editionem pro una eadémque accipiendam falsò existimet. Telam enim historiæ suæ rursùs à primæva fundatione retexens, & quosdam lapsus prioris compositionis corrigens, totum opus ita adauxit, ut quadruplum conficiant primæ editionis. Primum volumen usque ad *Volpoldum* Abbatem XXV. inclusivè deduxit, absolutúmque scribit anno 1513. in Epist. ad *Joannem* Abb. Hirsaug. præfixâ editioni San-Gallensi, & in calce MS. Bavarici. Anno tandem 1514. utrique volumini supremam manum & finem imposuit usque ad Abbatem tunc in vivis degentem id continuando. At mors Trithemii biennio post subsecuta, in causa fuit, ut & hoc opus, & alia plura per eum conscripta non ederentur. Latuit ergò secunda hæc compositio in latebris condita, & sola per integrum ferè seculum Hirsaugia tanto superbiebat cimelio, ut ipse Trithemius, vel alius Hirsaugiæ incola in calce primi voluminis addidit: *Me sola Hirsaugia gaudet.* At enim Thesaurus invisus & sapientia abscondita, quæ utilitas in utroque? Anno tandem 1606. quantum quidem mihi constat, & ex *Originibus Palatinis* conjicere datur, *Marquardo Frehero* harum editori videre hæc duo volumina, vix tangere, frui omninò non licuit. Rectè itaque SCHELHORNIUS * *Magnam*, ait, *ab omnibus bonis iniisse gratiam Monasterii S. Galli inquilinos, dum opus ætatem ferre dignum, antequam in cineres laberetur, à se descriptum excudi curârunt*, majorem, meo quidem animo, inituri, si pari consilio reliqua summi viri opera sanè desideratissima tamquam è cineribus rediviva junctim publico sisterent. Sed ne nimis extra oleas, ad id quod hîc constitutum mihi est, regredior.

* *Amœnit. Tom. VII. pag. 123.*

LII. Trithemius intereà, forte nescio quâ, nactus vetustissimum, ut rebatur, rerum Francicarum Scriptorem *Hunibaldum*, quædam ex eo in suis Annalibus retractavit, quæ hîc silenda non sunt; Ita enim ipse in Epistola ad *Nicolaum Baselium* Hirsaugiensem Monachum benè doctum A. 1514. die XII. Aprilis exaratâ rescribit: *In hujus autem secundi voluminis principio Rudolphus de Habspurg quondam Rex Germanorum occasionem dedit, quòd originem gentis Francorum altiùs quàm volui, repetere sum compulsus. Cujus rei gratiâ primos duos quaterniones, quos scripseram, necessario abjeci; propterea quod communem secutus opinionem cum pluribus erraveram, qui Francos temporibus* Valentiniani *Cæsaris (nescio unde) primùm in Germaniam venisse somniârunt; cùm ex multis constet auctoribus, illos diu ante* Sicambros *dictos circa Rheni fluminis ostia (ubi nunc sunt Hollandii, Frisii, & Geldrii) sedes habuisse. Quod autem priùs dicti fuerint* Sicambri, *quàm* Franci, S. REMIGIUS *innuit, qui baptizando Regi Francorum* CLODOVEO *dixit*: Mitis depone colla Sicamber. Adora quod incendis, incende quod adorâsti.. *Alios ergo in locum priorum quaterniones duos reposui, in quibus* Hunibaldum *secutus, veram originem Francorum descripsi. Hinc factum est, quòd mihi apud plures justè videbor contrarius &c. His te propterea monuerim, ut si olim rescribenda fuerint hæc ipsa volumina, errorem corrigas...* Hæc ornatissimæ Vir eruditionis, qui cùm veteribus ita studuerit, ut exemplum singularis diligentiæ & studiositatis suo prodiderit ævo, vidit utique in rerum Germanica-

1514. Trithemius retractat aliqua in Añalibus Hirsaug.

nicarum & historiæ cultu plusculum, quàm multi credunt, desiderari. Majoribus itaque animis rem altiùs repetendam ratus, per subsequentis temporis decursum totus fuit in condendis *Annalibus, de Origine, Regibus & gestis Populi Francorum & Germanorum*, quos tribus justæ molis voluminibus complexus est, à *Marcomero* Rege, qui populum anno ante incarnationem Domini 433. à Scythiæ finibus in Germaniam eduxit ad ostia Rheni, usque in *vigesimum octavum*, vel, ut alii legunt, *vigesimum nonum* Maximiliani *Cæsaris annum*, id est, 1515. ut benè exponit *Arnoldus Wion*, qui opus in Germania typis excusum meminit, sed locum & annum non prodit; neque verò istud hactenus indagare potuimus, nec ubi lateat Manuscriptum, Auctores & Catalogi, quos frequentavimus, indigitant. Equidem *Historiam quamdam anecdotam, eámque præstantissimam à Trithemio conscriptam* deprædicat *Paulus Hochenbergius* Electoris Palatini olim Consiliarius *in Germ. Med. Disp. VI. §. 2.* Hanc verò in Ser.[mi] Principis Bipontini Chartophylacio adservari memorat *Magirus* in Eponymologio Critico art. *Trithemius.* Sed quænam sit hæc historia, nec fando assequi potuimus. Ceterùm de ista lucubratione sua Trithemius in Epistola ad *Laurentium de Bibra* anno 1515. datâ ita disserit: *Scripsi, quemadmodùm R.[ma] Dominatio vestra novit, de origine, processu, & peculiaribus gestis Regum, Ducum, Principum, & Gentis Francorum, non parvi laboris tria volumina magna, principium sumens narrationis & successionis Regum ab anno ante Christi Nativitatem quadringentesimo quadragesimo, quo tempore* Antenore *magno gentis Rege ab hostibus occiso,* Marcomer *filius in regno successit, & populum suum, majores videlicet nostros de Scythiæ finibus in fines Germaniæ Saxoniæque ad ostia Rheni* (ubi nunc est Gelria) *eduxit. Tempus autem in his tribus voluminibus complexus sum annorum mille nongentorum quinquaginta quatuor, in quibus Reges numerantur Francorum recto sibi ordine succedentes ab ipso* Marcomero *jam dicto, usque ad vicesimum nonum annum Imperatoris Romanorum* Maximiliani *Augusti, centum tres...* Historiam porrò hanc tali digestam partitionis serie exhibet: *In primo,* inquit, *volumine gentis Francorum originem descripsimus & Reges à Marcomiro... usque ad Pippinum... Secundum verò volumen Annalium nostrorum de rebus Germanis exordium sumit ab anno Dominicæ Nativitatis 750. quando Pippinus Majordomus in Regem Francorum fuit electus... & continet tempus annorum ab hinc usque ad octavum annum Richardi Regis Germaniæ, quingentorum quindecim... Tertium volumen sumit initium ab octavo anno Richardi Regis, qui fuit Dom. Nativ. 1262. quod continuavimus in octavum & vigesimum annum Maximiliani Regis, Dominicæ scilicet Nativitatis 1514. continens annos ducentos quadraginta octo.* Hæc Trithemius. De iisdem verò Annalibus Celebris Marquardus Freherus ita loquitur: „ Inter immensarum lucubrationum miracula & numero & mole suâ posteris stuporem allatura, principem facilè (si extarent) locum obtinerent fusissimi illi Germaniæ Franciæve Annales in tres Tomos tributi, quos tunc ex omnibus omnium ætatum monumentis herculeo planè labore concinnatos & absolutos reliquit, sed vivus edere non potuit, perbrevi tantùm primi voluminis compendio (ex quo ceu ex ungue leonem æstimare datur) ad LAURENTIUM de Bibra, emisso. Quod certè opus & Auctoris famâ, & rerum varietate suâque perfectione, quantivis precii habendum meritò Doctorum vota jam dudum ingenti desiderio requirunt, ut si haberetur, facilè aliorum jacturam ferri posse putarent. Habuit enim vir ille præter eas dotes, quibus instructuros meditantem libros instructum esse oportet, judicii acrimoniam, styli facilitatem, variam lectionem, accurationem & laboris tolerantiam ad institutum illud condendæ omnifariàm historiæ, illa insuper adminicula, quæ aliorum vix ulli talia suppetebant; UNUM dico Bibliothecæ Spanheimensis à se potissimum structæ & auctæ, variorum & optimorum Codicum thesaurum incomparabilem; quem posteà successorum partim incuriâ, partim temporum injuriâ, & bellorum civilium turbis direptum & sublatum, intercidisse, ut vix vilia ejus ruta cæsa quædam modò apud Stauronesum asservata supersint, satis deplorari non potest. *Alterum*, Notitiam cum Principibus & magnis per Europam viris (quorum eâ tempestate bonam segetem succrescere magno divinarum humanarúmque literarum bono Deus voluit) qui illius „ fami-

Condit Annales Francorum 3. volum.

„ familiaritatem quasi certatim exam„ biebant, & consuetudinem veris „ amicitiæ vinculis, concordi virtu„ tis & doctrinæ studio copulatam, „ quorum ope nil non rerum gravio„ rum in patria forísque gestarum „ cum causis & circumstantiis suis re„ scire potuit, & in chartas deinceps „ conjicere non paulò meliore fide & „ auctoritate, quàm vulgus Scripto„ rum factitaret... „ Quæ ipsa cogitatio mirificum certè in eorum animis, quotquot meliore & harum literarum curâ, & patriæ amore tanguntur, desiderium videndi eximii illius operis excitat & incendit, ut sperent adhuc ex aliquo Bibliothecarum patriarum angulo erui posse. Quapropter possessores aut custodes illorum enixè rogamus, & publico nomine obtestamur, ut Reipublicæ & posteritati, eâdem benignitate, quâ nos facere vident, eos communicare velint, nostram interea operam, ad emendatè & eleganter edendos (quantum in nobis erit) offerentes.

Eorum compendium. Ingentis porrò illius operis *Epitomen* seu *Breviarium* tribus libris comprehensum, ad instantiam *Laurentii de Bibra* Herbipol. Episcopi concinnavit Trithemius; cujus primum volumen Moguntiæ anno 1515. excusum fuit typis *Joannis Schoeffer nepotis quondam honesti viri Joannis Fusth civis Moguntini artis impressoriæ primi inventoris*, utì ad calcem legere est. Et hoc quidem tantùm ex luculentissimis & elaboratissimis illis Germanicarum rerum Añalibus Trithemianis nobis reliquum est, novato prelo recusum Lutetiæ Parisiorum anno 1539. Basileæ 1547. & iterùm 1574. Teutonico idiomate donatum per *Jacobum Schenck* prodiit *Francofurti* anno 1568. in 8. Extat etiam in *Schardii* Scriptoribus Rerum Germanicarum Tom. I. *Basileæ* 1574. & *Giessæ* 1673. in fol. vulgatis; Item inter Opera Trithemii obstetricante *Frebero* typis Wechelianis anno 1601. edita. Ita verò in id operis præfatur Auctor: *Primi*, inquit, *Voluminis Annalium nostrorum epitomen sive compendium ex certa mentis nostræ consideratione scripturi, monemus Lectorem, ne priùs carpat opus, quàm prudenter examinet. Temerarii hominis judicium est manifestum, judicare quod nesciat, & scire neminem posse, quod ipse forsitan ignorat.* Desinit Opus anno Dom. Nativ. 749.

Compendium Hunibaldi. Circa idem tempus condidit Trithemius aliud *Compendium de origine gentis Francorum* ex duodecim ultimis *Hunibaldi* libris, quorum sex primos *Wasthaldus* conscripsit ab introitu Sicambrorum ad partes Rheni in Germaniam. Quo in opere etiam Præsules Wirtzeburgenses noster enumerat. Incipit: *Anno ante nativitatem Domini CCCCXXXIX...* Desinit in *Ludovico* Ludovici senioris filio. Hoc opus in suã quoque Collectionem im̃isit *Freherus*, & ex eo *Ludewigius* inter Scriptores rerum Wirtzeburg. retulit. Sed nunc *Hunibaldus* iste, ut hoc obiter moneam, à putatitia vetustate sua excidit, apud Criticos vix non explosus. Unde & istud Trithemii opusculum ex eo, alíisque haud probatæ fidei Scriptoribus conflatum, non æquè, ut reliqua Viri doctissimi Opera, in pretio habetur. Num verò quidpiam deferendum sit duriori censuræ eorum, qui *Hunibaldum* planè à Trithemio confictum comminiscuntur, alibi commodiùs dicemus. Id modò ad Authoris nostri vindicias insinuâsse sufficiat, quòd *Franciscus Irenicus* Trithemio synchronus in sua Exegesi Germaniæ anno 1518. Norimbergæ typis Kobergii editâ, pariter inter rerum Francicarum Scriptores celebret *Theocalum Hunibaldum, qui plus XXX. libris eorum gesta complexus sit.* Et iterùm libr. 2. cap. xxxv. Eruditorum antiquissimi Germanorum, *Hunibaldus, Otto Frisingensis,* & *Roswita Monialis* referuntur, *quibus Historiographorum nomen inditum est, quòd apertè sese Germanos profiteantur.* Conferatur etiam Trithemius in Chronico Hirsaug. Part. II. pag. 22. ubi de *Hunibaldo* & *Wasthaldo*, *vetustissimis*, utì credidit, *Francorum Auctoribus*, plura edisserit, fontésque ex quibus hausit, quod ingenui est Viri, hederâ coronat...

LIII. Præmissis hisce *de originibus* 1515. *Francorum* prodromis, cùm jam exer- Annales citatiori ætate Germanicarum rerum Germanorum. historiis (*quarum studiosissimus semper extitit*) prolixiùs illustrandis operam accuratiorem dare constituisset, cuperétque eâdem fideliâ alterum dealbare parietem, suum, *inquam*, librum *de Luminaribus* seu *Viris illustribus Germaniæ*, jam pridem typis datum, de novo recoquere, augere & interpolare, hoc suum consilium promptiùs ut exequi posset, *Paulum Langium* Zwicaviensem in Misnia O. S. B. Monachum, virum eâ ætate minimè illiteratum, cum *Creditivis* seu *Commendatitiis* ad Monasteria Germaniæ jussit excurrere, ut undecunque comportaret, quæ ad rerum Ger-

Germanicarũ Historiam illustrandam, aut *Catalogum Scriptorum* augendum & expoliendum pertinerent, utì ipse *Langius* memorat in fine Chronici Citizensis à se conditi apud Pistorium *Tom. I. Rer. Germ.*

Verùm tametsi memoratam Theotiscarum medii sequiorísque ævi antiquitatum ex ipsis archivis & tabulariis per diversa loca indagationem permulti celebres & gravissimi integerrimíque Viri laudarent, hodiéque boni omnes deprædicent, *fuêre tamen è diverso nonnulli sycophantæ & scioli, ac etiam* (quod fædius est) *è concellitis Fratratores*, ut vocat, *& Petrones religiosculi, mordaces & cynici*, qui malè suspiciosi eam inquisitionem satis impudenter sugillarent, ipsum *Langium* pro tam arduo conamine susceptíque itineris mercede velut *Gyrovagum*, & *circumcellionem* traducere non erubescentes: quorum offucias & malesartas criminationes, ac temeritates *Paulus* noster in fine sui Chronici Citizensis egregiè notavit: *Si ego*, inquit, *gyrovagus, si circumcellio, quid quæso erat æquivocus meus D. Paulus, qui peragratis superioribus partibus venit Ephesum? quid Hieronymus, quid Ruffinus, quid Heraclides, quid Petronius, quid alii prope innumeri, qui ob propriam devotionem, & aliorum ædificationem maria transierunt, loca terræ sanctæ perlustrârunt, Ægyptum, Nistriam, Scythiam, Palæstinámque gyrantes, exactissimè Monachorum cœnobia perscrutantes, vitam, conversationem, ac doctrinam eorum curatè explorârunt? ... At quid multis moror? cur mihi vendicare conor, quod excellentissimi Viri nec virtute, neque sanctitate assequi potuerunt? qui denique quanto doctiores & sanctimoniâ clariores, tanto & acriores & plures semper habuêre obtrectatores. . .* Hæc *Langius*; *qui*, ut perhibet Trithemius, *procul dubio facilè doctior evasisset, si non invidente fortunâ osores literarum super se Moderatores passus esset. Verùm quanto ille stolidâ hominum inscitiâ premebatur iniquiùs, tanto ad studium literarum confortabatur amplius.* Sic scribit noster in Auctario LuminariumGermaniæ manuscripto. Dignum verò est, quod in laudem propositi Trithemiani & *Langianæ* missionis hîc repetatur persimile consilium ab illustri Viro *Philiberto de la Mare* in conspectu Historicorũ Burgundiæ datum in hæc verba: *Si j'avois entrée dans les assemblées des sçavans, je leur donnerois cet avis, que sous l'autorité des intendans des provinces on deputât dans chacune des personnes bien instruites, pour y faire des recherches exactes des Monumens historiques, qui s'y conservent, imprimez ou non, en publient ensuite des bons Catalogues; on y verroit d'un coup d'oeuil toutes les histoires, & la Republique des lettres tireroit un grand avantage de ce travail...* Confersîs Clar. D. Kappii Differt. *de ratione, quâ Germani merita sua in Studium historicum amplificare possunt.*

A. 1515. Libri XII. de Dæmonibus &c. Magnæ mentis opus, nec de lodice parandum.

LIV. Trithemium hisce adhuc temporibus versâsse in manibus laboriosum opus, & suorum quidem maximum, *de Dæmonibus & artibus profanis, maleficis & superstitiosis*, perhibet sæpè laudatus *Duraclusius*. Eo in opere omnia diabolicarum artium vafra-menta explodere, confundere & evertere meditabatur Trithemius, ut ipse nos docet in sua ad *Nicolaum Gerbellium* Epistolâ anno 1507. exaratâ his verbis: *Opus*, inquit, *magnum librorum duodecim de Dæmonibus ad preces amicorum inchoavimus, in quo decrevimus omnes Magorum prophanas destruere artes in genere simul & in specie, earúmque causas, inventores, libros, modos & deceptiones nominatim & propriè taxare.* Idem explicatiùs repetit in sua ad *Rogerium Sicambrum* Epistolâ eodem anno datâ: *Decrevi autem in posterum, si voluerit altissimus, qui potest omnia solus, opus lucubrare meorum omnium quidem maximum, quod libris XII. foret distinguendum, quorum materia erit de Dæmonibus, artibúsque prophanis & maleficiis eorumdem, quibus humanum genus miserè decipiunt; éstque mihi animus omnes superstitiosas Dæmonum artes & hominum pro viribus explodere, confutare, & quam sint vanissimæ, perniciosæ ac detestandæ, multipliciter ex propriis stultorum, qui eas tradiderunt, libris demonstrare. Videtur enim mihi necessarium opus his maximè temporibus, in quibus homines nimium sunt curiosi, docti videlicet nonnulli similiter & indocti, ea perquirentes, quæ meliùs nescirent. Laboris tamen ardui magnitudine non mediocriter deterritus ad tempus differre intentionem hanc meam utile putavi, qui interim successivè materiâ in unum pro tanto necessaria opere comportetur.* Hæc ille. Unde mirum videri nemini debet *Trithemium* subindè legisse Magorum volumina, præstigiarúmque non pauca perlustrâsse synthemata, nec ea volumina, quæ spirituum docent ligamina & his similia penitus à sua lectione rejecisse, prout

ut fatetur ipse in sua ad *Joannem Wasterburgium* Comitem Epistolâ. Legit enim illos libros non ad imitandum, sed ut sciret ex ratione ad solidiùs confutandum; *Nemo quippe stultorum errores valentiùs potest redarguere, quàm ille, qui causas & arcana errantium ex principiis cujuslibet artis, aut facultatis propriis novit in publicum rationabiliter declarare. Alioquin inscitè facilius est reprehendere, quàm emendare: Sic Astrologiam imperiti contemnere possunt multi, scitè autem demonstrare stultitiam pauci, illíque soli, qui artis principia noverunt*, utì noster apposite differit in Vindiciis *Alberti Magni Part. II. Chron. Hirsaug. pag.*41. Istud porrò Opus typis exscriptum dicitur Coloniæ A. 1567. Sed nullam ejus editionis notitiam quærendo assequi hactenus potui; nec quid præterea de *Manuscripto* dicam habeo, nisi quòd *Martinus Delrio* illud à *Busæo* consodali suo acceptum in suas areolas derivâsse, atque adeò Trithemii scrinia egregie depilâsse feratur. Hanc tamen litem facere meam nolim; qui profectò lubens hoc homini plagium condonarem, si quod ingenui est viri, confessus fuisset, per quem profecerat: sed tantùm abest, ut id præstiterit, quin potiùs suppresso *Trithemii* nomine, ipsum eâ parte, cujus bono Viro par cum vita debet esse æstimatio, captatâ occasione falso & perversè impetiit, ac velut *Archimagum præ ceteris goëtiâ præstigiisque Dæmonum & incantationibus infamem* præposterè ad posteros traduxit. Quod quidem nigrum *Theta* utì aqueis figuris exaratum ita à fronte boni viri abhorret alienum, ut *Delrium* inurentem magis quàm *Trithemium* patientem contaminet. Verùm ista iniquior censura acriori lixivio alibi veniet commodiùs eluenda, nunc cœptum peragamus iter.

Epistola ad Petrū Amorbacensem.

Cùm porrò *Petrus* Amorbacensis ad confinia sylvæ Odonicæ O. S. B. Monasterii Abbas eo tempore nominatissimus, factâ in sui aliorúmque monasteriorum originem ac fundationem inquisitione *Trithemium* literis desuper consuluisset, binas hic Epistolas notabiles super quæsitis Abbati anno 1515. rescripsit, quarum unam excidisse memorat nuperus rerum Wirtzeburgensium Compilator R. P. *Ignatius Groppius*, qui alteram jam à *Lambecio* cum notis editam, ex originali ut præfatur, refudit in Propylæo probationum Historiæ Amorbacensis pag. 189. Scripsisse prætereà hoc tempore *Librum unum de Ducibus & Episcopis Francorum Wirtzeburgensium*, meminit *Duraclusius*; sed ubi delitescat opus, & an prelum subierit, nec in ipsa Francorum urbe principe quæritando indagare potui. Extat tamen in S. Jacobi Scotorum chartulario consimilis argumenti Manuscriptum multis observationibus & notulis marginalibus ipsâ *Trithemii* manu illustratum; ex quo proinde sua hausisse suspicamur, nisi fortè quis maluerit dicere ipsum opus jam ab eo compositum, & *Amanuensis* calamo emundatiùs descriptum, posteà ab Authore curis secundis fuisse retractatum & pluribus auctum. De Ducibus & Episcopis Wirtzeburg.

1515. Vita S.ti Rabani.

LV. Eodem anno *Trithemius* hortatu *Alberti* Moguntinensis Pontificis, *Acta Rabani Mauri Abbatis Fuldensis, ac dein Moguntini Archiepiscopi*, tribus libris digessit. Equidem ante *Trithemium* Vitam *Rabani* scripserat *Rudolfus* ejus discipulus, sed hanc lucubrationem si legit, in vitæ numero non habuit *Trithemius*, qui in prologo ita præfatur: *Nec mirum*, inquit, *si plura gestorum ejus silentio pertransivi; quippe qui nullum ante me fixum, solidum & sufficientem de hac ipsa materia potui habere Scriptorem, sed primus auctor esse sine præcedente compellor*... Et infrà: *plures fateor historiarum Scriptores varia laudum præconia de hoc beatissimo atque doctissimo viro in suis lucubrationibus passim hinc inde scripserunt, quorum tamen nullus vitam ejus continuatâ serie composuit*. Propterea ad eam scribendam compulsus est *Trithemius*, illámque in tres, *ut dixi*, libros distinxit; quorum *primus* est de *Rabani* vita privata; *Secundus* de ejus regimine Abbatiali; *Tertius* de Episcopali. In ea lucubratione *Trithemius* aliquoties usus est testimonio *Meginfredi* Fuldensis Monachi seculo XII. ex volumine *de temporibus gratiæ* hactenus inedito, in quo *Rabani* sæpiùs meminit. Ceterùm etsi istud *Trithemii* Opus de *Rabano* spernendum non sit, *Mabillonio* tamen ut recuderetur in Actis Sanctorum O. S. B. non visum est operæ pretium, tum *propter multiplicia, quæ in eo admisit errata*, tum maximè *quia istud opus jam extat initio operum Rabani, & in Februario Bollandino*. Epistolam verò nuncupatoriam ad *Albertum* die 19. Januarii A. 1516. datam, exhibet *Menckenius* Tom. III. Scriptor. Rer. Germ. pag. 439. Ceterùm hæc vita ab Ordinis nostri Sodalibus literarū studiosis præprimis legenda proponitur. In ea texenda genus scribendi Trithemius secutus est, quod ad

ad animi compunctionem maximè conducit. Scripsit insuper *Trithemius de ejusdem* RABANI *à Moguntiaco in Saxoniam translatione* librum unum. Item *Vitam* S. MAXIMI *Episcopi Moguntini*, quæ excusa habetur apud Surium XVIII. Novembr. In fine memorat Trithemius, *Reliquias Ss. Maximi & Rabani anno* 1515. *in Saxoniam fuisse translatas*, è quibus de tempore scriptionis hujus opusculi conjicias. De ista verò vita hoc *Tillemontius* in suis Commentariis *Tom. VI. pag. mihi* 335. tulit judicium : *Cette vie n'a point d'autre autheur que* TRITHEME *ou un* Megenfroy *Moine de Fuld du tems des Othons. Elle est toute pleine de fautes & de Contes, & l'on ne sçauroit l'accorder avec elle-même. Il n'y a rien de bon dans cette vie, sinon qu'on y voit que* Megenfroy *est le plus ancien auteur de ce qu'on nous debite touchant les premiers Eveques de Mayence, & qu'au lieu qu'il en conte quarante jusqu' à S. Boniface, d'autres n'en mettent que seize. Que ce* Maxime *qu'il conte pour le XIX. & qu'il met du tems de Constance, est mis par d'autres aprés Attila, & conté pour le septieme. Il parle aussi de la deposition* d'Euphrate *Eveque de Cologne, assez differemment de ce que nous en avons dans les Conciles.* Serrarius *dans ses Annales de Mayence n'a pas d'autres choses à nous dire de ce* Maxime, *que ce qu'il en a appris de Trithême*... Legenda S. MAXIMINI *Trevirensis Antistitis* ab eodem Trithemio, ut fertur, contexta itidem habetur apud Surium non *XVI. Novembris*, utì erroneè *Whartonus* insinuat, sed *XXIX. Maji.* Atque ejusdem ferè ac prior est metalli & pretii apud Criticos. Hanc tamen, quæ in Surio habetur, non esse à Trithemio asserit Niceronius *Tom. XXXVIII. p.* 225. *Ruperti* verò Abbatis Tuitiensis *Elogium historicum* à Trithemio ad preces *Gerlaci* ejusdem loci Abbatis compositum legitur in fronte Operum B. Ruperti *Moguntiæ* anno 1621. editorum, & inter Trithemiana procurante *Busæo* typis ibidem reddita *pag.* 912. Condidisse quoq; Elogium quoddam *de Chalcographia* memorat *Joan. Arnoldus Bergellanus* in præfatione ad suum *de Artis Cusoriæ apud Mogonos inventione* poëma encomiasticum à *Georgio Christiano Joannis* Tomo III. Rer. Mogunt. pag. 429. relatum; sed præter ea, quæ hac de re in suis Chronicis retulit Trithemius, nihil nobis obtigit nisi succincta quædam & mensurata exclamatio, è schedula ipsius beati Auctoris manu exaratâ, ne pereat, merito hìc inserenda; ita enim habet:

S. Maximi, S. Maximini, Ruperti Tuitiensis, De arte cusoria.

O felix nostris memoranda impressio sæclis!
Inventore nitet utraque lingua tuo.
Desierat quasi totum, quod fundis in orbem;
Nunc parvo doctus quilibet esse potest.
Omnes Te summis igitur nunc laudibus ornant,
Te duce quando Ars hæc mira reperta fuit...

LVI. Vergente jam ætate Trithemius ad instantiam eximii Viri *Petri Wirt* Ss. Theologiæ Doctoris, & Venerabilium Patrum sacri Ordinis B. M. V. de monte Carmelo cœnobii, quod in Urticeto extra regale oppidum Heilbronnam situm est ad Neccari ripas in Diœcesi Wirceburgensi & Ducatu Franciæ Orientalis, scribere cœpit *de Origine, causa & ratione confluxûs fidelium ad memoratum locum in Urticeto; de constructione quoque magnifica monasterii in eodem loco*; necnon *de signis & miraculis, quæ per annos tum plus septuaginta ibidem ad invocationem ejusdem B. M. V. operatus est Dominus in multorum salutem.* Opus in sex libros dispescere constituerat Trithemius, quorum priores duos jam anno 1513. ad umbilicum deductos fuisse indicat ipse in Catalogo lucubrationum suarum Hirsaugiensibus Annalibus annexo; in tertio autem libro desudâsse usque ad annum 1516. prodit cap. 14. Libri II. Num. VI. Ast reliquos forsan morte præventus, * non perfecisse videtur. Tres enim tantùm circumferuntur ejus lucubrationis libri, quos ex MS.^to Codice prænobilis Viri *D. Hartmanni à Cronberg* in lucem dedit *Busæus* inter Trithemiana. Operis summa hæc ferè est. Capite 1. libri primi declarat, quibus testibus veritatem horum miraculorum cognoverit. 2. Testatur se amore Dei & B. Virginis reverentiâ ac fraternæ charitatis intuitu fuisse impulsum ad scribendum. Postremo, quod Religionis Catholicæ sanctitas, quódque Dei Genitricis honor postulabat, impios miraculorum Cavillatores per capita solidè refutat: Contendit B. Virginem nunquam peccato originali vel actuali fuisse obnoxiam; ac proinde concludit esse omni honore cultúque dignissimam. In altero libro docet quanta utilitas ex descriptione miraculorum redundare queat. Inde per sequentia XIV. capita initium concursûs in Urticetum & alia historica fusiùs enarrat. Denique tertio libro miracula cœlitùs in eodem loco patrata ab anno 1442. sigillatim enumerat.

A. 1516. De miraculis in Urticeto.

* *Obiit A.* 1516. XIII. *Decembris.*

Præ-

Opellæ aliæ de Sanctis. Præter immensa illa & multigena, quæ ordine chronologico recensuimus Opera, protulit etiam alia quædam minora complura, tum suæ & amicorum devotioni congrua, tum gloriæ Sanctorum & Ecclesiæ utilitati servientia, ut sunt: Primò *Speculum cœlestis doctrinæ* compunctioni mentis non parum deserviens hoc exordio: *Salutis humanæ principium..* 2.do *Laudes, Precationes, Rosaria, Cursus horarum, Missæ, Officia, Prosæ*, & alia id genus multa, videlicet, *de S. Josepho, de S. Petro Apostolo, de S. Joanne Evangelista, de Ss. Anna, Magdalena, Hildegarde, Ruperto Bingiorum Duce, Rabano &c.* Item *de vulneribus Christi, de Compassione B. Mariæ Virginis, de sancto Joachimo, de bono cujusque hominis Angelo, de S. Martha, de S. Maria Ægyptiaca, de S. Jacobo Apostolo, de S. Andrea, de S. Benedicto, de omnibus Sanctis*, & similia *Duraclusio*, aliisque laudata, quorum nonnulla inchoata & deproperata summatim ad præsentem usum, alia propter angustias temporis haud satis expolita, deinde per incuriam neglecta reliquit. Plura autem jam perfecta ex scriptis doctorum Virorum, qui ea laudârunt, in lucem prolata esse video, quæ tamen, dum hæc scribo, necdum ad manus meas devenerunt, sed siqua diligentiùs erunt cognoscenda, quæremus aliàs, & monebimus.

Opuscula dubia vel suppositiia. LVII. Habes igitur hîc recensita, certa, genuina, & indubitata Trithemii Opera; alia verò quæ sub ejus nomine circumferuntur synthemata præsertim *Chymica*, cùm eorum nec vola nec vestigium in lucubrationum ejus catalogis appareat, inde ea in dubiorum aut spuriorum classem amandanda judicavimus. Hæc inter primo mihi loco occurrit

1. Imagines Magicæ. *Libellus veterum Sophorum sigilla & imagines magicas sive scalpturas lapidum & gemmarum secundum nomen Dei Tetragrammatum è Joannis Trithemii Abbatis Peapolitani manuscripto erutas exhibens*, qui hoc titulo seorsim excusus est anno 1612. in 8. deinde recusus unà cum variorum librorum & Manuscriptorum Magico-Cabalistico-chymicorum Catalogo accurante *Friderico Roth-Scholzio* Herrenstadii A. 1732. Eundem libellum sine Trithemii nomine pridem extulerunt *Camillus Lienardus, Ludovicus Dulcis, & Rodolphus Gocklenus*. Hoc verò opusculum aliqui autumant esse fragmentum majoris illius Operis, quod moliebatur *Trithemius* de Dæmonibus artibúsque profanis; sed sanè si quid hîc fecit noster, nihilo plus fecit ab illis, qui *Hermetis, Porphyrii, Pselli, Apulei*, & similium scripta magica vel descripserunt, aut in lucem protulerunt, ut alibi ex professo ostendemus. *Quemadmodùm autem*, ut ait noster, *naturæ præsumptuosi, & nimium avari præstigiatores Alchymistæ grandia promittentes, & nihil veritatis exhibentes, vel à semetipsis decepti multos & varios circumferunt vanitatis suæ libellos*, PLATONIS, ARISTOTELIS, *aliorúmque præstantissimorum Virorum nominibus prænotatos; vel circumventi ab aliis, cùm non habeant, unde vivant, sub titulis falsis decipiunt curiosos, ita nebulones & tenebriones isti Necromantiæ professores, ut suæ perversitatis instituta curiosis persuadeant, librorum, quos confinxerunt, falsos titulos mentiuntur.* Ita Trithemius in Chron. Hirsaug. Part. II. pag. 41. Vid. etiam libr. I. Antipali Maleficior. cap. 3. pag. 302. editionis Busæanæ. Niceron. Tom. 38. comentariorum de Viris illustr. pag. 232. ubi de hoc opusculo ita disserit: *C'est par une pure tromperie du libraire, que ce livre paroit par le titre être sorti du cabinet de Trítheme, puisque Camille Leonardi en avoit fait le troisiéme livre de son* Speculum Lapidum *imprimé à Pesaro l'an* 1502. *in* 4. *&c...*

2. Altero reponitur loco illud opusculum, quod in Theatri Chemici Tomo I. *Ursellis* sumptibus *Lazari Zetzneri* anno 1602. edito pag. 437. & in editione Argentinensi A. 1659. p. 388. legitur hoc rubro: *Physica seu Comentarius* JOANNIS TRITHEMII *Abbatis Spanheimensis de Spagyrico artificio...* **2. Tractatus Chymici.**

Tertium ejusdem comatis opusculum habetur Tomo IV. laudati Theatri pag. 663. hoc titulo: *Tractatus Chemicus nobilis Joannis Trithemii Abbatis Spanheimensis seculo nostro inter Philosophos facilè principis.* Quem etiam Tractatum Trithemio tribuunt *Olearius* & *Cavus* in Hist litt. Quin & *Paulus Freberus* in Theatro Virorum illustrium articulo TRITHEMIUS, Tractatum ejus *de Lapide Philosophico* deprædicat, húncque cum Anonymi opusculo, *de secretissimo antiquorum Philosophorum arcano* anno 1611. editum commemorat in 8. & Tomo IV. Theatri Chymici, & 1595. cum *Georgii Riplæi* axiomatibus Philosoph. Idem Liber XVIII. capitibus constans Germanicè inter libros Isaaci Vossii MS. in Bibl.

Bibl. Leidensi adservatur, uti refert Fabricius in Bibl. med. Latin. libr. IX. pag. 466.

4. *Samuel Reyherus J. C.* in suo Comentario de Nummis quibusdam ex metallo Chymico factis *Kiliæ Holsatorum* A. 1692. edito *cap.* 33. *pag.* 121. Trithemii Tractatum laudat, *in quo*, inquit, *inter alia Astrologiam Chymiæ Cultoribus commendat, & adjuncto schemate planetarum situm exhibente, metallorum harmoniam & transmutationem adumbrat.* Sed ubinam editus sit Tractatus ille, non insinuat, verba tamen auctoris fusiùs ibidem recitat.

5. Aliud consimile Trithemii scriptum celebrat *Morhofius* in suo Polyhistore Libr. I. Cap. X. §. 25. his verbis: *Porrò*, infit, *quod in pluribus locis uno tempore visus sit Apollonius, in memoriam mihi revocant Trithemii magni in arte chymica Mystæ verba, qui in quodam* SCRIPTO GERMANICO *expressè testatur beneficio arcani summi Physici, sed in cœlestem planè naturam redacti, fieri illam translationem corporum posse.*

6. Trithemii *Physicam Chymicam*, aliúmque ejus *librum Alchymicum* adservari in Lugdunensi Batavorum Bibliotheca, germanico idiomate conscriptum perhibent privatæ quædam notitiæ Monasterii S. Jacobi Ratisbonæ manu exarato Operum Trithemianorum Catalogo subnexæ. Philosophiam ejus naturalem *de Geomantia* Argentinæ A. 1609. in 8. editam commemorat Fabricius in Bibl. med. Latinit. Libr. IX. pag. 466.

7. Vidi etiam aliquod Manuscriptum Moguntiæ hâc inscriptione insignitum: *Joannis Trithemii documenta de tribus rerum naturalium principiis in octoginta aphorismos redacta.* Quo quidem in opusculo *de materia chaotica, de auro auræ, & de aura auri*, ac etiam *de Aqua, à qua fiunt omnia*, non pauca supra vulgarem Philosophorum captum Operis author disserit, *Trithemio* non indigna. Liber verò iste typis consignatus dicitur in Opere cui titulus: *Sapientia consummata* seu *sacra Philosophia Joannis de Padua...*

8. Aliud ibidem oculis manibúsque usurpavi hâc inscriptione prænotatum: *Diese Tractat ist gefunden worden in dem Closter Spanheim bey Creutzenach, in einer alten Mur von* Johan. Trithemio *auff Pargament geschrieben mit guldenen Bustaben...* Incipit; *Hier hab sich ahn die allernahmhafftiste Kunst der Alchymien...*

9. Mihi quoque præ manibus est Trithemii *Enchyresis conficiendæ medicinæ omnium universalissimæ*, quod arcanum reipsâ ipsius esse multis, ut credam, inducor conjecturis.

10. Ejus item *Pulveris Medicinalis* studentibus perutilis præparandi methodus extat inter Opera ipsius historica, & ad calcem fragmenti Quæstionum ad Maximilianum Imp. curis *Sigismundi* Abbatis Senonensis editi. Hunc pulverem cùm *Paulus Scalichius* Duci Borussiæ (*cui tunc temporis erat à consiliis*) utendum dare vellet, Medici Principis prohibuerunt; ex quo enata est disputatio inter illos, in qua istius pulveris in partem utramque scriptis dimicatum fuit, quæ disputatio extat in *Satyris Philosophicis* ipsius Scalichii, meritò novæ editioni inserenda.

11. Extat insuper quoddam ejus arcanum breve quidem, sed neutiquam pœnitendum in *aurei velleris* Tractatu secundo pag. 43. & in Theatro Roth-Scholtziano hâc epigraphâ: *Joannis Trithemii Augmentatio cum Mercurio Saturni* &c. Aliud ibidem legitur p. 99. hoc titulo: *Zwey ewige unauslöschliche brennende zeitliche Lichter von Hern* Trithemio *Abt zu Sponheim.*

12. *Roth-Scholtzius* in memorato Theatro *Part. III. pag.* 346. laudat ejusdem librum cui titulus: *Synousiastes...* quod opusculum aliqui suspicantur esse partem *Steganographiæ Trithemianæ;* sed quid de eo pro comperto dicam, me non habere, ingenuè profiteor.

13. De arte Trithemiana *scribendi per ignem* plura suppeditat *Georgius Wallin* in suis Dissertationibus; quas tamen perlustrare mihi necdum obtigit. Nonnulla etiam huc spectantia ex *Trithemio* decerpta comperias in Benedicti Figuli *Rosario Olympico* Basileæ anno 1608. typis consignato.

14. In quodam Erlangensi Catalogo A. 1746. edito inter MSS. codices occurrit: *Trithemii Schlüssel von allen Geheimnüssen...* Sed præter titulum, nihil de Opere mihi compertum.

15. Brunæ Moravorum cùm A. 1749. die IX. Septembris versarer, vidi Tractatum quemdam Chymicum MSS. hoc rubro: *Lilien und Rosen, welche abzubrechen der erste Prælat zu Creutzberg* Johan. Trithemius O. S. B. *seinem Closter* privativè *zum Andencken hinterlassen.* Continet capita sex, quorum primum tractat de tinctura Chymicorum. Hujus Operis apographum mihi ostendit Perillustris D.[nus] *Franciscus de* Schmi-

Schmiden L. B. de Freyhoven S. Cæs. M. Centurio, qui autographum Viennæ in Bibliotheca Cæsarea adservari, comminiscebatur. Sed apage imposturas!

Alia hujusce commatis plura sub *Trithemii* nomine circumferuntur opuscula mihi adhuc invisa, ut proinde circa hæc judicium suspendere cogar; Cùm tamen universim viris eruditis quamplurimis persuasum sit, vel nulla genuina, vel pauca admodùm ejus argumenti scripta reliquisse *Trithemium*, contemptorem potiùs artis & sectantium irrisorem, uti ex ejus Epistolis & Chronicis liquet *, si quæ profectò ejus nomen hodie præferunt, hederæ loco ab impostoribus appensum existimo, ut tutiùs fallerent, & suis ineptiis auctoritatem conciliarent. Quidam enim in *Charlataneria* benè formati, hoc veluti aucupio rebus suis consulere satagentes, ut arti pretium conflent, summos quosque Viros eidem litâsse jactitant: ita *Salomoni*, *Hermeti*, *Balemio*, *Razieli*, *Platoni*, *Aristoteli*, *Zoroastre*, *Raymundo Lullo*, *Alberto Magno*, & aliis plures libros suæ dementiæ testes adscribunt, quos ad nauseam enumerare hujus non est propositi. Primaria verò & vulgatissima factæ ejusmodi suppositionis ratio arcessenda videtur à Librariis, vel Typographis, qui Operibus nomina eorum, à quibus non fuerunt conscripta, præmiserunt, ut libri isti pluris fierent, & meliùs divenderentur: quo factum ut etiam Eruditi, cùm hæc opera illorum auctorum scriptis conjuncta, vel nomine insignita viderent, re non satis perpensâ, crediderint ejusdem esse Auctoris.

* Vid. Chron. Hirsaug. P. II. pag. 225. & 288.

Lucubrationes posthumæ imperfectæ, & incognitæ.

LVIII. Ceterùm ut hoc obiter moneam, non omnes cujúsque argumenti lucubrationes Trithemianis indicibus curatè relatas esse, inde arguimus, quòd ipse plerisque in locis inculcet, se nonnulla in manibus versâsse syntheinata, quorum titulos & prænotationes consultò reticuerit, donec ad umbilicum essent perducta. Clarè idipsum innuit *Duraclusius* in sua Epistola anno 1515. exarata, recensionem suam ita concludens: *Hæc sunt, mi Nicolae charissime! Trithemii Abbatis nostri volumina, quæ per annos ferè triginta duos continuo lucubravit studio: præter illa, quæ nondum perfecta in manibus versantur sub incude mihi incognita.* Et Trithemius ipse in Epist. ad Rogerium Sicambrum: *Complura*, inquit, *scripsi opuscula, quorum hâc vice titulos omnium ad memoriam nequeo revocare.* Plura etiam posthuma reliquisse in scriniis tutiùs fortè post ipsius obitum in lucem proferenda, exinde colligimus, quòd cùm ipse quidem maturiori jam ætate, *suis sibi monumentis literariis*, ut loquitur Nicolaus Gerbellius, *laudem tantam apud posteros & gloriam ineluibilem comparâsset, ut non tam humo humili, quàm ipsis sub astris splendicantibus deambulare occiperet; Non tamen vividus ille ejus ingenii vigor otio delituit, senio elanguit, viribúsque medullitùs disciplinarum palæstrâ enervatis fluctuavit unquam, vel emarcidus alsit*, sed ad vitæ finem propositi tenax, laborisque indefessus, *lucubrationibus diurnis elychniúmque redolentibus novi aliquid indies excogitavit, quod boni omnes admirarentur, concupiscerent, summâque veneratione exoscularentur*: quæ & nos profectò, si ea assequi contingeret, attalicis opibus & Cræsi divitiis meritò præferremus. Verùm quod dolemus, *eo denato, opuscula quæ in utraque lingua condiderat*, ut refert Bilibaldus Pirckmerus *, *adeò repentè disparuêre cuncta, ut ne vestigia quidem superesse viderentur.* Multa tamen hinc inde latere etiamnum anecdota, persuadent inter alia verba Eruditissimi Viri *Angeli de Rocca* Eremitæ Augustiniani, qui in Catalogo auctorum descriptæ à se Bibliothecæ Vaticanæ A. 1591. Romæ in 4. majori editæ præfixo, Trithemium inter *Polygraphos* signatè recenset, enumeratisq; aliquot ejus ingenii monumentis, subdit *ipsum denique scripsisse opuscula penè innumera, quæ in lucem non prodierunt.* Qui dum *penè innumera* dicit *inedita*, tantus ipse librorum helluo, & Bibliothecarum perreptator tamquam testis è tabulis Jovis, quod ajunt, nobis videtur suspiciendus. Hæc inter præter enumerata censentur, 1.mo *Annales Germanorum*, quos Maximiliani Imperatoris jussu scribendos A. 1515. in se receperat, iis exarandis verè immortuus. 2.do Opusculum *de supputatione annorum*, de quo ipse in Epist. *ad Christianum Massem* Presbyterum Gandavensem: *Scripseram Tibi de hac ipsa re ante triennium* (hæc scribebat anno 1507.) *latiùs ex Spanheim per Joan. Steinemmoelen Presbyterum Mechliniensem.* 3.tio Ad Joachimum Marchionem Brandeburgicum *Epistolarum Liber unus*, de quo Duraclusius. 4.to *Epistolarum Herbipolensium*, quas in ea scripsit Abbatia, libri quatuor... 5.to *Arcana quædam naturæ & artis*, quæ cum summis Principi-

* in præf. ad Fulgentii Opera.

cipibus secreto communicâsse discimus ex ejus Epistolis. Reliqua Trithemii Opera inedita fusiùs commemorat Fabricius in Bibl. med. Lat. Libr. IX. p. 466.

Tandem, ut alia prætercam, non dissimulandum quædam Trithemii scripta apud Bibliographos recenseri, quæ aliis rectiùs tribuuntur, cujusmodi est, *Tractatus de Providentia Dei*, quem anno 1611. *Altorfii*, & 1632. *Norimbergæ* sub ejus nomine editum memorat *Warthonus* ad Caveum; sed id operis nuper refudit doctissimus *Baluzius* sub nomine *Salviani* Massiliensis Presbyteri; quæ verò *Trithemius* hac de re scripsit, cùm ista curatiùs oculis collustrarem, comperi inter octo quæstiones ad *Maximilianum Imp.* edita reperiri Q. 8.

LIX. Eum itaque procul dubio haustu non indigo infuderat, mentémque heroïcis planè cogitationibus fœtam, & rerum altissimarum capacem ipsi indiderat Divina Sapientia, ut tam angusto vitæ spatiolo tot & tanta elaboraret volumina, quæ si quis depuratâ à præjudiciis mente in animum reduxerit, intelliget planè ipsum nullum doctrinæ salutaris caput præteriisse, cui non aliquem nitorem addiderit, plura utique editurus, si exercitatiori ætate diutiùs frui licuisset: *Si enim*, ut eleganter Heidelius, *spatio annorum triginta trium, inter continuas sollicitudines & curas rei familiaris; si inter crebras profectiones ad Abbatum & Principum congressus; si inter æmulationes, persecutiones, & simultates, maximósque labores, quos in communibus causis & negotiis Capituli Ordinis & Unionis, visitando, dicendo, corrigendo, mores lævigando, probæ disciplinæ consulendo, ac etiam legationes coram Principibus, Episcopis, aliísque Proceribus frequenter obeundo impendit, tot & tanta támque diversa reperitur scripsisse volumina, quanta nec longo tempore ante illum, nec ab illo hucusque quisquam scripsit, quantáque multi longiori annorum spatio ne legerint quidem; quid fuisset scripturus in tranquilla, curis vacuâ, studiísque ipsius satis congruâ Herbipolensi Abbatiâ, si hujus lucis usurâ diutiùs frui licuisset?*

LX. Sed neque lucubrationum ejus multitudo, nec vastitas, aut varietas tam est admiranda, quàm humilitas & modestia, quâ easdem meritò Operibus Ecclesiæ Patrum comparatas, nihili ipse æstimat; ita enim in Epistola ad *Rogerium Sicambrum*, quæ duodecima est libri 1. familiarium, ubi præmisso Scriptorum Ecclesiasticorum Catalogo, *Quid sunt*, subdit, *nostra studia*, Rogeri optime! *lucubrationibus istorum comparata Virorum? Omne tempus vitæ suæ literis tradiderunt, semper aliquid legentes vel scribentes, quo & suum intellectum in cognitionem summæ veritatis elevarent, & posteritati utilia providerent. Quid denique sunt nostræ lucubrationes, quibus aliquid esse præ cæteris putamur, si præscriptorum comparentur opusculis Patrum, nisi paleæ relatæ ad triticum, & immaturi quidam fructus, quibus nec tempus affuit, nec locus, imò nec aëris oportuna temperies donata fuit, ut in cibum coalescerent optatum.* Scribimus, *ut Flaccus ait*, indocti doctíque poëmata passim, *& inanis nimium æstimationis cupidi opuscula nostra puerilia nimis, ut nonum taceam, nec in alterum quidem premimus annum. Quæ omnia etsi ita se habeant, nostrorum tamen rectè laudamus ingenia, cum unusquisque hoc ipsum, quo potest, amore sapientiæ facit. Quanto enim magis quisque in sacris Scripturis assiduus fuerit, tanto ex iis uberiorem intelligentiam capit*... ita ibi. In alia verò Epistola ad Gurcensem Episcopum sic rescribit: *Nostra*, inquit, *studia nihil magni promittunt: quæ scripsimus synthemata, humilia sunt, qualia non curæ Hippoclidi esse, nec magnos oblectare Principes, sed mediocribus soleant convenire hominibus.* Hâc nempe virgulâ pro insigni sua moderatione suos ipse partus ferit *Trithemius*; at dum se suáque in minimis posuit, ab aliis gloriam, laudem, æternitatem accepit; etenim quod *Gernandus Naso* olim accinebat, hodiéque obtinet:

Trithemii modestum de suis Operibus judicium.

Et placet & legitur, quidquid Trithemius Abbas
Eruit ex adytis Græcia docta tuis.

VITÆ

VITÆ & APOLOGIÆ
VEN. JOANNIS TRITHEMII ABBATIS
LIBER TERTIUS

Pios ejus manes & ſcripta ab iniquis obtrectatorum cenſuris, criminationibus & calumniis vindicat.

§. I.

Summa cavillationum capita.

ENimverò utut omnia omnium ferè ſui ævi merita nimio ſplendore ſuo venerabilis & im̃ortalis memoriæ Abbas *Trithemius* obfuſcaverit, atque adeò de ipſis, qui tum antè, cùm poſteà in Ordine Benedictino, & in Germania ac in univerſa Eccleſia ſanctitatis aut doctrinæ famâ claruerunt, egregiè meritus fuerit, variſque argumentis vitæ ſuæ innocentiam, mentis puritatem, ac fidei & religionis integritatem affatim teſtatam reliquerit, famam tamen & gloriam tot vigiliis, ſudoribus & ſcriptis partam vix ab obtrectatoribus illibatam ſolidámque tueri atque conſervare potuit. Cùm enim invaleſcente jam ætate *Curioſa*, ut vocant, *ſtudia*, quo indulgeret genio, & ſeculi moribus ac Principum votis obſecundaret, ſectari cœpiſſet, multáque de Cryptographicis, Chymicis, Mathematicis, Cabaliſticis, & aliis adhuc in obſcuro deliteſcentibus naturæ & ſecretioris Philoſophiæ arcanis atque artibus comperta ſe tenere palàm feciſſet, indéque haud vulgarem Nominis plauſum apud Principes & Proceres, Viróſque harum rerum ſtudioſos collegiſſet, fuêre nonnulli obliquæ mentis opinione languidi, multi ſtupidi, quidam maligni, alii nimis creduli, plures invidiæ facibus ſuccenſi, aut præcipiti aliorum cenſurâ decepti, qui ejus inventa & ingenii propè Divini prodigia ſugillantes, ac cumprimis STEGANOGRAPHIAM, & innoxium *Magiæ* nomen in deteriorem partem detorquentes, atque maleſartâ criminatione acerrimóque convitiandi genere in fictitiarum conjecturarum umbra ſuas ſatyras depingentes, ſuſpenſo altiùs ſupercilio clamitare cœperunt, *Trithemium vetitas artes docere, Principibus imponere, piis auribus offendiculo, præclaris ingeniis ſcandalo eſſe.* Nec deerant, qui ipſum ſuſcitâſſe mortuos, evocâſſe ab inferis Dæmones, prædixiſſe futura, fures latronéſque carminibus ligâſſe, & Theurgiam coluiſſe blaterarent. Quo factum, ut & credula in vitium turba ſuo contra innocentem debacchari more cœperit, & *quoniam naturalium non habet in cognitione principia*, quidquid non intelligebat, malis operationibus & præſtigiis adſcribere feſtinabat, grandi quidem errore, ſed tamen uſitatiſſimo: Quid enim tam pronum & proclive vulgo arcanorum ignaro, quàm mirabilium inventorum auctores invadere, de præſtigiis, mormolyciis, aut Magiâ poſtulare, ſi inaudita, ſi inviſa in conſpectum proferant? Appoſitè doctiſſimus Caramuel de Lobkowitz: *Mirabilis*, inquit, *olim fuit Joannis Trithemii Abbatis in Ciphris inveniendis felicitas, & æquè mira illius ævi ignorantia. Condemnatur enim à multis, à quibus non fuit intellectus.* Hoc erat ætatis priſcæ ingenium, hoc eſt noſtræ: *pauca legere, pauciora intelligere, omnia aut ferè ſingula damnare.* Et verò quotus eſt quiſque hominum, cui ut Satyricus monet, *promptum ſit vulgi murmúrque humiléſque ſuſurros tollere de templis, & aperto vivere voto?* Ego ſanè ſimilem ſi cerno, non ſecus hoc tempore ac olim Juvenalis:

Miranti ſub aratro
Piſcibus inventis, & fœtæ comparo mulæ.

Cùm itaque omnium rerum, quas indipiſci humano generi licet, nihil jucundius, nihil præſtantius ipsâ ſit veritatis cognitione; ut porrò clariùs adpareat, quàm maleſartæ ſint cavillationes, horrendæque & injurioſæ calumniæ, quas *Trithemio* pridem impactas, nonnulli poſterorum animis altiùs imprimere nituntur, libet *ab ovo*, quod ajunt, fabulam repetere.

Steganographiæ ſcribendæ ratio & idea.

II. Anno ſupra milleſimum quadringenteſimo nonageſimo nono, *Trithemius*, ut ſupra memini, ad inſtantiam *Philippi* Electoris Palatini moliri cœperat mirabile ac myſterioſum Opus *de variis* per obſcuras notas ſcribendi modis ſub græco *Steganographiæ* titulo libris quatuor, vel ut alibi inſinuat,

nuat, *octo*, absolvendum, cujus ille Operis argumenta cœptíque consilii rationes, datis eodem anno ad *Arnoldum Bostium* Gandavensem Carmelitam literis prolixè per ordinem comemorat his verbis: „ In manibus jam „ habeo grande opus, quod si unquam „ fuerit publicatum, totus mundus mirabitur; cujus primi libri titulus est „ *Steganographia*. Erunt autem quatuor libri; quilibet ad minus centum capitulis distinguitur. Incœpi „ hoc opus ad instantiam magni cujusdam Principis, quem nominare „ non opus est. Quæris quid hoc opus „ docet? Maxima docet, omnibúsque nescientibus stupenda & incredibilia, quæ à seculo nunquam sunt „ audita. Primus enim liber continet „ plusquam *centum modos occultè scribendi quidquid velis sine omni suspicione, sine literarum transpositione, sine omni timore*, ita ut non sit homo in mundo, qui naturali industriâ scire, vel suspicari quidem possit, quid in meis literis contineatur, „ præter eum, qui artem novit ex me, „ vel ex eo, quem ego docuero. Verba sunt plana & familiaria, omni „ suspicione carentia, sed intentionem meam nemo sine arte percipere poterit in æternum, quantumcunque sit doctus, & est res verè „ stupenda.

„ Secundus liber multò mirabiliora continebit; *per ignem* videlicet „ in hâc arte possum mentis meæ conceptum notum facere artem meam „ scienti, ad quamcumque distantiam, ad centum milliaria, vel „ plura securè sine verbis, sine scriptis, sine signis, per quemcunque „ nuntium, qui si comprehensus fuerit, si interrogatus etiam per tormenta durissima, nihil potest fateri de nuntio meo, quia nihil penitùs sibi constat de illo... Voluntatem quoque meam indicare possum sedenti in carcere, artem scienti, etiam longè absens, quantumcunque is custodiatur, etiamsi tribus milliaribus sub terrâ sederet. *Et hæc omnia latissimè & universaliter, quando & quotiescumque voluero, possum naturaliter sine aliqud superstitione vel adjutorio spirituum quorumcunque.*

„ Tertius liber docet artem, per „ quam possum hominem idiotam, scientem tantùm linguam maternam, „ qui nunquam novit verbum latini „ sermonis, in duabus horis docere „ scribere, legere, & intelligere latinum satis ornatè & disertè...

„ Quartus liber continet multa stupenda experimenta, sed purè naturalia....

„ Mirantur hæc omnes, qui audiunt, è quibus multi sunt viri Nobiles atque doctissimi existimantes „ ista aut esse impossibilia, aut penitùs supernaturalia. His ego tibique respondeo, quod multis respondi: *Multa naturalia esse possibilia, quæ nescientibus vires naturæ impossibilia, vel etiam supernaturalia videntur.* Et ecce coram Deo loquor, qui novit omnia, quòd ea „ quæ prædixi miranda, multo sint „ excellentiora, profundiora, & majora, quàm ego scribere, aut tu „ credere possis, & tamen omnia sunt „ purè naturalia, sine deceptione aliqua, sine superstitione, sine magicâ arte, sine invocatione seu ministerio quorumcunque spirituum. „ Hæc ideo dixerim, ut si fortè aliquando rumor ad TE pervenerit, „ me aut scire, aut posse miranda, „ non me *Magum*, dico, existimares, sed Philosophum. Nam quod „ *Alberto M.* profundissimo rerum naturalium scrutatori contigit, ut propter miranda, quæ occultâ virtute naturæ operatus est, *Magus* à „ vulgo sit habitus, mihi certus sum „ similiter contingere posse. Si quæris unde mihi ista, quæ nemo alius „ novit? Audi, non ab homine, neque per hominem ista didici, sed „ per revelationem nescio cujus. Cùm „ enim præsenti anno 1499. quadam „ vice cogitarem, quid novi possem „ invenire, quod omnes lateret, cœpi „ cogitare, si ea possem excogitare, „ quæ dixi miranda. Cùm post longam phantasiam tamquam de re impossibili penitùs desperarem, dormitum eâ me nocte reposui, fatuitatem „ meam ipse mecum deridens, quoniam impossibilia pertentaverim. „ Eâdem nocte mihi adstitit quidam „ dicens: *Non sunt vana ô Trithemi! quæ cogitâsti tamquam tibi impossibilia, quæ nec Tu, nec alius tecum poterit invenire.* Dixíque ad eum: „ *Si ergo possibilia sunt, dic obsecro, quomodo, fiant?* Et aperiens os „ suum de singulis per ordinem me „ docuit, ostendens, quomodo fieri, „ quæ multis diebus frustra cogitaveram, de facili possent. Ecce coram Deo, quia non mentior, neminem adhuc ista docui (quamvis

„ multi

„ multi promittentes magna, sæpè rogaverint) præter unum Principem, „ cui scribo, quem de possibilitate „ artis manifesto argumento feci certiorem. Nec decet ista alios scire, „ quàm Principes; Alioquin multa „ per ea fierent mala, traditiones, „ deceptiones, fornicationes, & alia „ quæcunque vellent homines mali „ (*Nihil enim tam bonum est, & sanctum, quo reprobi non sæpiùs abutantur in malum.*) Sed benè utentes arte, multa per eam bona Reipublicæ facere possent. Possum „ autem ista omnia docere in omni „ lingua totius mundi, quam nunquam audivi. Hæc Tibi Bosti! propterea significare volui, ne me crederes otiosum. „

Trithemii epistola ad Bostium excitat varia de ipso judicia.

III. Priusquam hæ literæ Gandavum appulissent, *Bostius* ipse diem suum pridie nonas Aprilis obierat. Prior ergo loci eas aperuit, legit, promissorúmque novitate attonitus multis aliis rogantibus legendas & rescribendas concessit. Quo factum, ut brevi tempore per totam ferè Germaniam & Galliam divulgatæ, multos etiam doctissimos viros in stuporem & admirationem abripuerint, usque adeò, ut quid sentire de *Trithemio* cum veritate deberent, ambigui hæsitarent. Alii námque ipsum *hominem propè divinum ac Philosophum ingeniosissimum* prædicabant. Alii quibus & intellectus tardior, & voluntas ad temeritatem paratior, dicebant: *Magna & mirabilia pollicetur iste Abbas, quæ si potest, non aliter quàm Dæmonum ministerio potest, cùm naturæ metas procul videantur excedere. Si verò non potest, quis eum dubitabit mendacem esse, & ab omnibus viris bonis meritò refutandum?* Alii audaciores apertè clamitabant: *Omnia illa esse frivola,* ἄδυνατα, *impossibilia, falsa, & inanis auræ captandæ causâ impudenter excogitata.* Verùm cordatiores, quibus Trithemii admirabile ingenium, doctrina, prudentia, ac vitæ sanctimonia probè erant cognita, his impiorum maledictis & calumniis masculè obsistebant, & quàm temerariam tanto viro inurerent notam, multis palàm argumentis demonstrabant. Quin plerique viri doctissimi *rei novitate & subtilitate excitati*, ut habet Chronicon Spanheimense, *ex ultimis Galliæ finibus Spanheimium, videndi & alloquendi* TRITHEMII *percupidi confluxerunt, qui visis ejus libris, quorum famam longè positi audierant, demonstrationéque lucidissimâ, quantum decuit, à* Trithemio *assumptâ, famam rebus & veritate longè inferiorem fuisse confessi sunt. Nonnulli etiam longiùs dissiti nuncios suos cum literis ad* Trithemium *miserunt, cupientes rei cognoscere veritatem, quam solâ famâ audiverant. Horum aliquibus* Trithemius *ita rescripsit, ut & mirandorum suorum operationem sine superstitione naturaliter intelligerent esse possibilem, & quod principia ipsius artis, operandíque per eam tanta mirabilia, rationem nescirent. Inter eos, qui hisce de rebus* Trithemium *per literas convenerant,* Vlascus Lusitanus *vir certè doctissimus tantâ subtilitate, tantâ eruditione, tantâque varietate argumentorum cum* Trithemio *egit, ut nemo in proponendis talium rerum quæstionibus eo perspicacior unquam fuerit compertus* ... Hucusque Chron. Spanh. ad 1499. *Confer. Præf. ad Polygraph....*

Bovillus fœdæ buccina famæ.

IV. Omnium verò Trithemii *Steganographiam* temerè judicantium maximè temerarius & flagitiosus rerum æstimator primus prorupit in medium *Carolus Bovillus* (*f*) natione Picardus, qui cùm anno 1500. peragratis superioribus Alsatiæ partibus, *Trithemii* famâ pertractus Spanheimium, per Treviros in Galliam rediturus, deflexisset, ipsúmque opus, *ut erat curiosus*, nondum absolutum, neque suâ clave reseratum, jam tamen ad tertium librum perductum, lustrâsset magis, quàm penetrâsset, & fortè peregrina illîc vocabula spirituum diurnorum & nocturnorum (*uti certas scriptorum notas ad obscurè indicandas literas seu voces, quæ nihil aut aliquid significabant, appellare Trithemio placuerat*) offendisset, explicatione ab Auctore non petitâ, arbitratus est eum reipsâ de dæmoniis ibi locutum, indéque reversus in Galliam, *malum pro bono reddidit, & Christianæ fœdus amicitiæ turpiter violavit.* Interrogatus námque per D. *Germanum de Ganay* Trithemii amicum postea Aurelienfem Episcopum, quid Spanhemii vidisset reperissétque mirabile, *falsa pro veris, mendacia pro beneficiis retulit, damnans & temerè judicans ea, quæ obtuso comprehendere intellectu minimè valebat.* .. Uti Trithemius ipse tùm in suæ Polygraphiæ prologo, tùm in eâ, quam adversus suum accusatorem scripsit, epi-

(f) De Bovillo copiosè Albertus Fabricius in Bibl. med. & inf. lat. Tom. I. p. 923.

epistolâ graviter & meritò conqueritur: *Nam*, inquit, *cùm Doctrinæ sibi palmam invidiâ & mendacio crederet fore conferendam, Epistolam* * *ad memoratum virum doctissimum falsitate, mendaciis, injuriis, & contumeliis plenam rescripsit, in quâ non intellectæ* Steganographiæ *mentionem faciens Trithemium pravis artibus deditum, Magum & Necromanticum falso, mendaciter, & nimis injuriosè temerariâ præsumptione proclamat*...

* *Est hæc inter Bovillianas tertia, quam etiam dedit Mich. Maittaire Tom. II. Annal. Typograph. pag. 210.*

Brevis rerum gestarum expositio.

V. Atque hæc obtrectandi viro optimè de Republicâ literariâ, Religione & Ecclesia merito, prima fuêre principia, quæ longiùs provecta, multorum deinceps animis opinionem injecerunt *Trithemium* extra naturæ bonæque artis limites cupidine famæ actum prosiliisse, ac præstigiis dæmonum & incantationibus operam dedisse. Quam deinde calumniam innocuo temerè impactam pertinaces quidam ac malevoli aut invidi & ignorantes censores in posteros derivare non erubuerunt. Hos inter reponitur *Joannes Wierus* in libro 2. de præstigiis. Verùm hanc ille criminationem sibi à *Leone Suavio* iniquè offusam repulit in suo Apologetico pag. mihi 880. *Nam*, inquit, *quùm ferè nullam aliàs Tritemii mentionem fecerim, demùm libr.* 2. *de præstigiis cap. VI. sequentia retuli*: „ Steganographiæ Joannis Tritemii Abbatis Spanheimensis in hæc verba meminit Carolus Bovillus in suâ ad Germanum Ganaium epistolâ... *Et post recitata fusiùs Bovilli verba subjunxi*: „ Quem tamen mendacii & impietatis accusat Tritemius, se purgans in præfatione libri Polygraphiæ ad Maximilianum Imperatorem. *Librorum Steganographiæ partem scriptã cum figuris & spirituũ nominibus apud* Henricum Cornelium Agrippam *felicis memoriæ ego olim legi, atque eo inscio exscripsi. Si hic aliud addidero, secus res ipsa docebit legentem eosdem accuratè.* Tum adversus Leonem Suavium acriùs fodicans: *Num*, infit, *hoc est furere, debacchari & memoriam alterius execrari? Unde hic nobis Momus? unde hic petulcus interpres?* Hæc ille. Sed apertiùs inter eos, qui Trithemii memoriam offuscare conati sunt, suo seipsos, ut sorices, produnt indicio *Bellarminus, Possevinus, Delrio, Joannes Roberti & Browerus Jesuitæ;* iste in libro *de Scriptoribus Ecclesiasticis*, Alter *in Apparatûs Sacri Tomo II.* Tertius libro II. *Disquis. Mag. Q.* 1. Postremus *in Annalibus Trevir. libro XX. pag.* 321. Omnes sanè vel sublestæ fidei testimoniis decepti, aut zelotypiæ æstro perciti, vel humanitatis, prudentiæ & æquitatis penitùs obliti, dùm post tot manifesta in contrarium argumenta tanti viri famam denuò vellicare, iisque notis denigrare non verentur, quibus vix è tartari carbonariâ possint peti horridiores; ajunt enim STEGANOGRAPHIAM *Opus esse plenum perniciosis dogmatibus ad Magiam non naturalem, sed vetitam pertinentibus; idque Trithemium agnovisse, ac propterea lucubrationem hanc tenebris ultrò damnâsse...*

Quid sit Steganographia.

VI. Quod assertum à veritate quàm sit alienum, quàm ineptum & malesuturn, nôrunt, qui ex posteris religiosam *Trithemii* vitam, repetitas adversus tam atroces calumnias protestationes, & scripta ipsa majori ingenio & subtilitate, quàm ut vulgaribus doctoribus & plebei succi hominibus paterent, exarata, penitiori acumine & depuratâ à præjudiciis mente scrutati sunt, variisque experimentis (*quæ potentior est defricandi ratio.*) luculenter didicerunt & docuerunt reconditas & obscuris ænigmatum latebris obductas scribendi artes, nihil planè flagitii, goëtiæ, superstitionis, aut damnosæ impietatis continere, sed mera naturalia & artificiosa, fictitiis quibusdam vocabulis, signisque hieroglyphicis, aut cryptographicis & cabalææ doctrinæ arcanis providè incrustata, ne cuique paterent obvia. Unde eruditissimus *Natalis Alexander* in Historiâ seculi XV. num. 15. pag. mihi 993. *Quid sit Steganographia*, inquit, *videntur non intelligere, qui* Trithemium *ob illam jure merito in Magiæ suspicionem venisse volunt.* Est enim ars purè orthographica & naturalis à voce græca στεγανὸς id est *occultus*, & γραφὴ i. e. *scriptio* dicta, quia ut ipse inculcat in epigraphe, tradit modum animi sui voluntatem absentibus per occultam scripturam aperiendi. Varios porrò ejusmodi occultè scribendi modos (qui à Gellio *scripta furtiva*, ab Italis *Cifræ* vocantur) tam apud veteres, quàm apud recentiores usitatos refert versatissimus noster *Bernardus Montfaucon* in sua Palæographiâ Græca libro V. De iisdem singulari disquisitione *Helmstadii* anno 1727. vulgatâ eruditè egit *Christianus Breithaupt* Philosophiæ Professor. Sed

pro-

propiùs ad rem noſtram *Aventinus* ſuper V. Bedæ opuſculo *de computatione per digitos* differens: *Computum, inſit, ac loquelam digitorum Joannes Trithemius* Steganographiam *nuncupat, quam cùm hic celebrâſſet, & pluribus libris explanâſſet*, Carolus Bovillus *imperitus hujusmodi rerum, falsò Magiæ artium fallaciſſimæ tribuit*: ita, referente *Theophilo Raynaudo*, Geometriam ignarus quidam pro damnatâ habuit ſcientiâ, quia definit in *ia* ſicut *Magia* & *Necromantia*. Nùm verò quid ſit, quod in quæſtionem meritò vocari debeat ex Steganographia, prudenti Lectori proponit *Haerus* in Apologetico, ipſius *Leonis Suavii* verbis ex ſcholiis in cap. X. de vulneribus lib. 2. Paracelſi: *Ratio eſt*, inquit, *certiſſima, voces quæ nihil ſignificent, nullius eſſe momenti aut ponderis: Sed barbara quidem verba fatebor non eſſe nobis immutanda. Ideo* TRITHEMIUS *jubet in Steganographiâ poſt jusjurandum à diſcipulo exactum, Magiſtrum illi conjurationum formulas explicare, quæ videntur omninò barbaris, vel potiùs nihil omnino ſignificantibus eſſe conceptæ...* Aſt huc cumprimis appoſitè Ill.mus Annalium Baronii Continuator *Spondanus*, qui cùm antea in oppoſitâ fuiſſet opinione, edoctus tandem, quid ſit *Steganographia*, pium & eruditum Auctorem ab omni Magiæ ſuſpicione vindicavit ad A. 1499. num. 10. ita reſcribens: *Ut tantum virum optimè cæterâ de Eccleſia Catholicâ, Ordine ſuo, ac re literariâ meritum ab omni adeo nefandi criminis culpâ immunem exiſtimemus, fecit diligentia Eruditiſſimi Patris* HILARII *Monachi Benedictini Cœnobii S. Germani de Pratis Pariſienſis Congr. reformatæ SS. Benedicti & Mauri, qui re nobiſcum poſt primam noſtram horum Annalium editionem communicatâ, arcanum aperuit ambagium Trithemii, à ſe non parvo labore & induſtriâ adinventum, manifeſtâque ad ipſasmet Trithemii regulas factâ probatione oſtendit, nihil in toto eo opere eſſe conjurationis, aut invocationis dæmonum, ſed quæ ejusmodi videntur, claves tantùm eſſe, ſeu interpretationes verborum, quibus ambiguè utebatur in ſuis epiſtolis.* Spiritus diurnos, *quos vocat, epiſtolas ipſas eſſe, quæ cunctis paterent*; Spiritus *autem* nocturnos, *quasdam eſſe literas, ſyllabas ſeu vocabula ipſarum epiſtolarum, quæ in ſe continerent ſecretum in eis comprehenſum.* Duces *denique &* Miniſtros Spirituum, *verba eſſe & literas otioſas, quæ iisdem epiſtolis continerentur ad tegendum ſecretum.* Hæc ille. Sed quid porrò *Spiritus* in ſubſtrata materia denotet, luculentiùs exponit *Caramuel* in Clavicula his verbis: *Sumitur*, inquit, *præterea ſpiritus pro charactere, & ſic eſt duplex, proprius & ſubſtitutus. Proprius eſt, qui verè eſt adſpiratio. Subſtitutus, qui aliàs dicitur accentus. Cùm ergo Steganographiam tractat* TRITHEMIUS, *quæ ut ipſe definit*, eſt ars per occultam ſcripturam animi ſui ſenſa aperiendi, *debuit utique agere de ſpiritibus in eâ ſignificatione, in quâ ad ſcripturam pertinebant, quia aliàs eſſet ineptum & extra intenti limites errâſſe...* Hæc tot tantique viri; è quibus ſolida rei veritas absque fuco, aut partialitatis ſtudio hauriri potuiſſet, immò debuiſſet.

VII. Et verò rem ipſam penitiùs diſcutere ſi lubuerit, nihil toto opere Steganographico contineri, quod *Magiam* oleat vetitam, inter alios pluribus oſtendit Sereniſſ. Princeps AUGUSTUS Dux Brunswicenſis & Luneburg. glorioſus omnino ſubtiliſſimæ artis interpres atque integritatis Trithemianæ aſſertor maximè idoneus, qui editis anno 1624. novem libris in fol. iisque ſanctiſſ. Mem. Principi FERDINANDO II. Imp. Aug. inſcriptis, ignorantiam illam cenſorum adeo ineptorum orbi univerſo prodidit, ſub hoc operis titulo: GUSTAVI SELENI *Cryptomenytices & Cryptographiæ libri IX. in quibus & planiſſima Steganographiæ à* Joanne Trithemio *Abbate Spanheim. & Herbipolenſi admirandi ingenii viro, magicè & ænigmaticè olim conſcriptæ enodatio traditur, inſperſis ubique Authoris ac aliorum non ſpernendis experimentis...* In ipſo ſtatim libri veſtibulo, quantum *Trithemio* deferret Dux & Princeps tantus, facilè animadvertimus, cùm ipſe in tabellâ æri incisâ ſtans à tergore ſedentis & ſcribentis, tanti ingenii virum, meritiſſimúmque honoraturus caput, huic ducalem ſuum pileum ſive cidarim imponat, ſummâ ſanè venerationis conteſtatione, & memorabili literarum & literatorum omnium Mecænatis exemplo argumentóque potentiſſimo illos confundere, qui ſæpè de viris doctiſſimis & meritiſſimis ſtultâ & temerariâ indebitæ ſibi gloriæ ambitione nequiſſimè detrahere non erubeſcunt. Quàm verò feliciter ſapientiſſimus Princeps Trithemii elucidaverit opus, audi ſodes, *Gabrielis Naudæi* viri utique & eruditione clariſſimi &

Steganographiæ interpretes.

& ab omni palpo alieni, qui in suâ Bibliographiâ politicâ Lugd. Batav. A. 1642. editâ pag. 192. laudatis iis, qui de arte arcanè scribendi egerunt, Abbatem *Trithemium* suo quoque commerito mactat elogio: *Cujus*, inquit, *inventa polygraphica, cùm per se perspicua semper exiterint, sanè quod ad Steganographica pertinet, quæ* Carolo Bovillo *Doctori parum nasuto, ac ipsius relatione multorum credulitati magica omnino visa fuerant, ea sic nuper illustravit nobilissimus Auctor Cryptographiæ* Gustavus Selenus, *seu* Augustus Dux Brunsvicensis, *ut quidquid in illis obscurum involutúmque tamdiu in summâ omnium opinione ac veneratione delituerat, non amplius sui desiderium excitet, postquam ab illo retectum est atque patefactum.* Eadem ferè repetit in Apologiâ pro viris illustribus de Magiâ falsò postulatis, Gallicè typis exscriptâ Parisiis A. 1669. cap. XVII. ubi recensitis pluribus Trithemii vindicibus, denique subdit: *Mais plus ouvertement, & sans laisser aucune difficulté par* Gustavus Selenus, *qui nous a donné depuis un an l' entiere explication de cette Steganographie, au troisieme livre des neufs, qu'il a mis en lumiere de la Cryptographie; Car il explique premierement, pourquoy Tritheme l'a voulu rendre si difficile, pourquoy il s' est plûtôt voulu servir du voile de ces esprits & invocations, que de quelque autre, & puis il en donne des telles ouvertures, que nous pourrons juger par icelles, quel tort ceux-là font à leur jugement, qui blâment avec si peu de consideration les choses, qui leur sont inconnuës, & qu'il est bien vray ce que l'on dit communement; Que les plus doctes ne sont pas toujours les mieux sensez...* Cum Naudæo facit *Hermannus Conringius* Helmstadiensis Medicus pari eruditionis famâ conspicuus in sua ad illustr. Boineburgium Epistola de Bibliotheca Augusta Guelferbytana pag. 154. Ipsemet quoque *Gerardus Joan. Vossius* lecto Seleniano Opere, Soceri sui *Francisci Junii* de Trithemiana Steganographia judicium nonnisi trepidè & leviter ausus est suscipere, *Viri doctissimi* præconio *Gustavum* prosecutus. *Schelhornius* item in suis Amœnitatibus literariis Tom. VII. pag 126. *Dudum*, inquit, *magicæ impietatis maculam feliciter à Trithemio abstersit Principum omnis ævi Eruditissimus* Augustus *Serenissimus quondam Brunswicensium & Luneburgens. Dux in Cryptographiæ systemate..* Huc etiam spectant ea, quæ narrat *Rethmeierus* in Chronico Brunswicensi pag. 1391. sed cumprimis hoc loco memoranda sunt, quæ Celebris *Morhofius* in suo Polyhistore literario To. I. Libr. IV. cap. 2. de variis Scripturæ modis appositè differit in hæc verba: *Notarum, quæ ad Cryptographiam spectant, artem* Trithemius *in Stegano- & Poly-Graphia sua tradere aggressus est. Usus earum antiquissimus deprehenditur: Ut enim Scytalam Lacedæmoniorum taceamus à Gellio Libr. XVII. cap. 9. Noct. Attic. fusè satis descriptam; nec Cæsaris etiam nec Augusti arcanos scribendi modos, quos* Suetonius *detegit, memoremus; nihil aliud suis notis primùm Cicero voluit, quàm occultè scribere; ita enim libr. 13. ad Atticum:* Et quod *ad te de decem legatis scripsi, parùm intellexisti*, credo quia διὰ σημείων scripseram. *Talis occultæ scriptionis, uti diximus, ars illa est, quam tradere, suis tamen mysteriis involutam voluit* Trithemius *Abbas, quæ evolvit posteà scripto in ejus Polygraphiam commentario Ill.mus* Gustavus Selenus, *i. e.* Augustus *Dux Brunsvic. editâ in fol. Lunæburg.* 1624. *Cryptographia...*

VIII. Jam ante *Selenum* idem argumentum tractaverat *Abraham Colorinus* in Scotographia Italica; quin & alii plures singularia hujusmodi artificia monstraverant, sed qui Apologiam pro *Trithemio* Ingolstadii anno 1616. ediderat *Sigismundus* Seonensis in Bavaria Monasterii Abbas; artis illius genuitatem tantummodo probat ex Authoris sanctitate & vita; ac proinde licèt doctos convincat, indoctos & impios, qui argumenta à sanctitate ducta non penetrant, haud satis firmiter à sua revocare potuit sententia. Ex eo transcripsit, ut ipse fatetur, *Balthasar Bellerus* ea, quæ dixit Lectori ante octo Quæstiones Trithemianas à se editas. Rem paullò altiùs repetiit doctissimus *Joannes Caramuel* Lobkowitzius, qui, teste *Vischio* in Biblioth. Script. Cisterc. pag. 178. *Belgium dum lustraret, Joannem mox Trithemium Spanheimensem Antistitem à Necromantiæ nota* (velit nolit Zoïlus) *demonstrativè vindicavit, editis ex Alnensis Monasterii Bibliotheca ejusdem Steganographicis libris, unacum clavibus seu regulis, quibus conjurationum mysteria in iis contenta commodè reserari possunt.* Prodiit liber Coloniæ Agrippinæ A. 1635. in 4. sub titulo: *Clavicula Salomonis Germanici* Joannis Trithemii *Abbatis Spanheimensis...* De hac verò

Alii Steganographiæ vindices & expositores.

arte

arte differens *Caramuel* in suo Apparatu philosophico pag. 9. *Steganographia*, inquit, *est occultissima scribendi facultas, quam olim Joannes Trithemius tradidit, & ego anno MDCXXXV. curioso commentario illustravi, viam aperiens aliis, qui posteà valdè doctè scripserunt.* Tum verò subjectâ dedicatoriâ, quam Serenissimo Principi Neoburgensi *Wolfgango Guillielmo* Comiti Palatino scripserat, sublimiores artis illius operationes & utilitates insinuat his verbis: *Exit in lucem, qui famam æternam, sed matrimonio clandestino duxerat Steganographicus* Joannis Trithemii Liber, *liber jam tandem à malevolentia indoctorum. Verè unus & solus, unì & soli Principi dignissima solicitudo. Porrò unus; alii enim regiam mentem exornant, hic constituit. Nunquam profuerunt consilia, ni secreta, & quæ non profuerunt, regia non debent dici. Regum enim consilia & decreta debent in populi profectum collimare: Nam ubi scholasticus dicit:* Scire tuum nihil est, nisi scire tuum sciat alter, *ibi Politicus reponit:*

Si sciat hoc alter, scire tuum nihil est.

Et quidem ne consilia Principis arcana periclitarentur, Trithemius *hanc artem composuit. Hanc ego evulgo, ut desinat periclitari. Porrò solis Principibus speculationes has sublimes profuturas existimo; Ensis enim in manu Protectoris est utilis, nocivus in manu invasoris. Ars quæ prodesse debet, nocere poterit, si quis illa abutatur. Abusum timens conatus fuit Trithemius, ne Steganographicæ sapientiæ Regulas omnibus innotesceret; & ut uni & soli pateret Principi, symbolis armavit periodos, & regulas obscuritate. Scripsit ac si non scripsisset; Liber enim editus in lucem, luce caruit, annis centum solidis latuit, & scripturientium crudeles calamos perpessus est. Patet ab uno, sed non omnibus; Nam Commentarius iste aut voce indiget vivâ, aut saltem secundo Commentario. Fortè nec illum exarabo; expedit enim artem hanc à solis Principibus sciri; tamdiu námque utilis esse poterit, quamdiu non sit vulgaris. Plurima quidem eáque valde utilia hoc brevi volumine comprehendi; curiosa proponam:* Hâc in-
„ structus rarissimâ sapientiâ Princeps
„ Hispanis, Belgicis, Germanicis, Scy-
„ ticis, Græcis, Latinis, aut cujus-
„ cunque idiomatis literis ad expri-
„ mendos secretissimos mentis suæ
„ conceptus uti poterit, tametsi & qui
„ literas scribit, & qui recipit, has
„ ipsas linguas nesciat, & solam ma-
„ ternam dialectum percalleat. In Se-
„ natu Reipublicæ amicæ aut inimi-
„ cæ Princeps ipsissimus habeat gra-
„ via, eáque gravissima negotia; va-
„ cat aut expedit unam solam scribe-
„ re Epistolam. Quî ergò poterit di-
„ versimodè instruere conscriptos Pa-
„ tres? Nesciet, quamdiu careat hâc
„ scientiâ, quam si habeat, poterit
„ vel simplicem scribere Epistolam, in
„ qua unusquisque Senator conjura-
„ tionis complex perspiciat mentem
„ Principis per directionem volunta-
„ tis, Angeli voluntariâ conceptuum
„ directione, Angelico Doctore asse-
„ rente, arcanas contemplationes ex-
„ primunt; ergò & Principes conver-
„ tuntur in Angelos me duce; jam
„ enim illis licet simplici Epistolâ di-
„ versâ, eáque minimè confundenda
„ negotia comprehendere, & ea his
„ celare, illis manifestare. Eundem
„ contextum legent singuli, diversa in-
„ telligent, & omnes benè. Instent
„ summa pericula, grassentur prodi-
„ tores, nulla facultas sit tabellariis;
„ adhuc poterimus securè literas de-
„ stinare. Dabimus ipsi secundùm ar-
„ tem folium libri primò occurrentis,
„ manuscripti aut impressi, cujuscum-
„ que idiomatis aut argumenti: & suf-
„ ficiet: Nam amicus secundùm Ar-
„ tis legem folium illud recipiens no-
„ strum assequetur conceptum. . . „
Hucusque Caramuel.

IX. Idem Steganographiæ Opus aut vindicârunt, vel explicationibus suis illustrârunt Mathematicarum rerum & Cryptomenytices egregiè periti Scriptores non pauci, quos inter eminent, *Nicolaus Baselius* Hirsaugiensis Monachus Trithemii discipulus; *Gerardus Dornius* in Clavi Philosophico-chymica sub finem; *Jacobus Goborius* libr. de Mysteriis notarum, & libr. I. Coment. in Paracelsum *de vita longa*. . . *Blasius Vigenerius*, *Boissardus*, *Duretus*, *Jacobus Weckerus*, *Pancirollus*, *Æneas Sylvius*, *Causaubonus*, *Hermannus Hugo*, *Sylvester à Petra sancta*, *Daniel Schwenterus*, *Joan. Bapt. Porta* Medicus Neapolitanus, *Thomas Willys*, *Comierus*, *Harsdörfferus*, *Becherus*, *Hillerus*, *Schelton*, *Wallisius*, *Dahlgarnus*, *Wilkinsius*, *Ericius Puteanus*, *Joannes d' Espiers* in Specimine Steganographiæ, aliique de arte arcanè scribendi fusiùs tractantes, quos reconditioris doctrinæ gratiâ evolvere non pigebit. His novissimè accessit (Reliqui Steganographiæ explanatores & vindices.)

vir eximius *D. Wolfgangus Ernestus Heidelius* Wormatiensis Eminentissimi Electoris Moguntini, dum viveret, Consiliarius, qui ipsammet *Trithemii Steganographiam* solidè vindicatam & lucidissimè reseratam unà cum Authoris vitâ Moguntiæ anno 1676. & iterùm edidit, & pestiferis obtrectatorum calumniis, non diem tantùm, sed si dicere fas est, meridiem dixit. Ex eo fonte hausit, quæ Hispanis recens propinavit *Bened. Hieronymus Feyjoo.* Tom. IX. Theatri Critici p. 50. Ex Jesuitis verò inter artis Trithemianæ enucleatores & vindices locum principem facilè occupat *Athanasius Kircherus* sui seculi Ædipus, qui ipse si Trithemii ævo floruisset, rogum puto ipsum à barbarie structum non effugisset. Kircherum excepit *Gaspar Schottus*, tum in Thavmaturgo suo Physico, tum etiam in *Schola Steganographica*, Norimbergæ apud Endteros A. 1680. in 4. editâ. Pari ductus animi moderatione *Adamus Tannerus* in Oratione, quam hac de re Ingolstadii edidit, uti & *Jacobus Masenius* ex eadem Sodalitate Theologus *Trithemii* causam adversùs asperiores *Broweri* censuras graviter egit in additamentis ad Annales Trevirenses. Et huic quidem tanto major in Trithemii existimatione vindicandâ debetur fides, quòd ingenio quàm ille haud inferior, rem depuratâ à præjudiciis mente penitiùs discusserit. Taceo alios, qui pari reconditarum scripturarum manifestatione *Trithemium* ab omni criminis suspicione absolvunt, & *doctissimo ac Religiosissimo Viro*, ut eum compellant, *hanc Magiæ perniciosæ labem immerito adspergi* pluribus ostendunt. Certè celebris *Morhofius* in suo Polyhistore literario Libr. I. cap. 8. num. 25. vix non indignatur iis, qui ad pauca respicientes de facili enuntiant, in hæc verba prorumpens: *De Alberto Magno, Joanne Trithemio, & aliis qui non sunt stultorum hominum clamores, & hi tamen naturæ secretioribus adminiculis instructi multa vulgo miracula visa perpetrârunt.* Ipse etiam *Mabillonius* noster (at quantus vir) in sua Responsione ad Animadversiones D. Armandi Buthilierii Abbatis Trappensis art. 18. pag. m. 203. *Et de Trithemio*, infit, *quid dicam? quid mali propriis ille scriptis Ecclesiæ intulit, quorum pleraque de rebus spiritualibus tractant & pietatem redolent?* Commercium habuisse cum Dæmone postulatus est, & in crimen vocatus, quòd libros de Magia composuerit? *Quid inde? An ideo Magus & hæreticus fuit?* Sylvester II. *Pont. Max.* Albertus Magnus *& alii nonnulli eorundem criminum accusati fuêre, à quibus tamen insontes habentur. Æquitati verò contrarium est, eos denuò in crimen vocare, postquam purgati fuerunt. Tanquam Magus aliquis* Trithemius *fuit habitus, quòd composuerit librum de variis per obscuras notas scribendi modis, sub titulo* Steganographiæ. *Quidam Gallus* Bovillus *nomine ab ejus famâ pertractus eum convenit in cœnobio, ubi benignissimè exceptus fuit. Ut verò vir erat studiosus literarum, noscere optavit, quam tunc materiam præ manibus haberet* Trithemius, *qui reipsâ* Steganographiæ *librum illi ostendit. Cum eum* Bovillus *raptim evolveret, advertit in eo mentionem fieri de* Spiritibus diurnis & nocturnis, *ad obscurè indicandas literas seu voces, quæ nihil aut aliquid significabant in illis notis.* Bovillus *explicatione ab auctore non petitâ, arbitratus est eum de Dæmoniis ibi locutum, & in Galliam reversus, passim divulgavit* Trithemium *esse Magum. Porrò Trithemius meritò conquestus est in Epistola, quam adversùs suum accusatorem scripsit. Opus autem ipsum imperfectum & ineditum reliquit. Huc tota redit ejus culpa: Quod si hanc accusationem sibi attraxit occasione vocum suspectarum, quas non adhibere præstitisset, suam etiam emendavit culpam suppresso hoc opere,* Senecæ monitum secutus: *Sanabis ista, si absconderis...* Ita vir eruditissimus pariter ac modestissimus, cui etiam per omnia suffragatur doctissimus *Hiacynthus Amat de Graveson* in Hist. Eccl. *Tom. VI. pag. mihi* 97. Sed hîc etiam exaudiendus *Fridericus Roth-Scholtzius*, qui postquam in Theatro Chemico Nurembergæ A. 1732. edito, Part. III. pag. 338. ita de secretis naturæ operibus disseruit, ut apertè ostendat, *consensum plurima posse, non solùm in illis, quæ præstigiatores improbi mentiuntur, sed etiam in rebus utilibus & magni momenti, quas non stupidum tantummodo vulgus admiratur, sed quibus & scioli magicas subesse fraudes arbitrantur,* subdit: *Hinc Trithemii Steganographia tota dependet, quam inde illum hausisse suspicor.* Et paulò pòst: *Sed ut pro Trithemio*, inquit, *semel respondeam, in quo* Libavius *sæpenumero desipit, ajo Trithemii Magiam, quæ in universa Steganographia continetur, non esse aliam, quàm modum quemdam artificio-*

sum

sum celandi arcanum quodcunque, ut solis artem unà scientibus innotescat. . . Denique ut alia præteream, huc cumprimis spectant ea, quæ *Gabriel Naudæus* in libro Gallico, cui titulus: *Apologie pour tous les grands hommes, qui ont été accusez de Magie.* chap. XVII. pag. 365. edisserit his verbis: *Tout le soupçon que l'on a eû de la Magie de Tritheme, n'a eû d'autre occasion & fondement, comme il dit lui-même, que la publication d'une lêttre qu'il envoïa à un Carme de Gand nommé* Arnaud Bostius, *en laquelle il lui specifioit beaucoup d'effets du tout merveilleux & extraordinaires, des quels neantmoins il enseignoit la pratique en son traité de la Steganographie; Car le jugement de Charles Boville s'étant aussi publié en même tems, l'on commenca dés lors à croire, que telles choses ne pouvoient être enseignées, que dans un livre en Magie, & que Tritheme êtoit assûrement maître passé en l'art de grimoire & invocations. Or le premier, qui s'opposa à cette medisance aprés celui, qui pour y avoir le plus d'interêt, s'êtoit deja defendu tant en la clef de ce livre, qu'en beaucoup d'endrois de ses oeuvres, ce fut* Jacques Gohours, *qui dressa une petite defense pour cette Steganographie contre les calomnies de Wier, Boville & Cardan, en quoi il fut suivi de* Blaise de Vigenere, Boissart & Duret, *qui ont montré que le seul dessein de Tritheme en ce livre n'êtoit autre que d'enseigner une facon nouvelle & beaucoup plus rare, que celle de sa Polygraphie pour écrire, & s'entrecommuniquer librement toutes choses plus secretes & cachées par une invention, qui ne peut jamais être ni soupconnée d'un second sens, ni dechiffrée par autre, que celui, qui en auroit la clef. Ce qui a pareillement été confirmé par* SIGISMOND *Abbé de l'Ordre de S. Benoit, qui a fait un livre intitulé:* TRITHEMIUS SUI IPSIUS VINDEX &c.

Trithemius sui ipsius vindex.

X. Verùm missis alienis vindiciis ipsum præstat audire *Tritbemium* adversus imperitos Steganographiæ censores suæ innocentiæ assertorem juratum & irrefragabilem: ita enim ipse coram supremo judice causam suam perorat in epistolâ ad *Arnoldum Bostium* Gandavensem Carmelitam: *Ecce*, inquit, *coram Deo meo loquor, qui novit omnia, quòd ea quæ prædixi miranda, multo sunt excellentiora, profundiora, & majora, quàm ego scribere, aut tu credere possis, & tamen omnia sunt purè naturalia, sine deceptione aliquâ, sine superstitione, sine magicâ arte, sine invocatione seu ministerio quorumcunque spirituum. . .* Et rursùs in epistolâ ad Maximilianum Imperatorem Polygraphiæ præfixâ: *Constanter*, inquit, *affirmo, veraciter dico, & confidenter in animam meam juro, cum Dæmonibus, pravis ac perniciosis, magicis vel necromanticis artibus me nullum unquam habuisse commercium, sed omnia & singula, quæ vel scripsi, vel scripturum me sum pollicitus, pura esse, sana, naturalia & Christianæ fidei in nullo penitùs adversa. Unde non vereor mea promissa coram viris bonis & doctis, quando & quotiens opus fuerit, dare examini, quorum determinationi nullatenus intendo reluctari. . .* Et iterum paullo inferiùs: *Celantur*, ait, *sub ænigmatibus mysteria, ne Bacuccis fiant bubonum arcana quomodolibet manifesta. Si quem hæc scire delectat, remotâ procul invidiâ lector accedat. Sum enim Christianus, sum Presbyter sub normâ Divi Patris Benedicti & Monachus. Christum diligo, & quâ possum sinceritate mentis devotus adoro. Nulla mihi sunt, nulla fuerunt, & protectore Deo, nulla erunt cum dæmonibus commercia, nulla in magicis, necromanticis seu profanis artibus studia, nullæ occupationes, nulla documenta. Qui de me aliter sentit, malè sentit, & apertum Bovilli mendacium defendit. . .* Ista ibi; In ipso autem libri 1. Steganographiæ proœmio: *Ne quis*, inquit, *hujus, operis lector futurus, cum in processu sæpè offenderit nomina, officia, ordines, differentias, proprietates, orationes, & quaslibet operationes spirituum, per quorum intelligentias hæc secreta hujus scientiæ omnia clauduntur, & aperiuntur, me Necromanticum & Magum, vel cum dæmonibus pactum contraxisse, vel quâlibet aliâ superstitione usum vel utentem credat, vel existimet, necessarium duxi & opportunum famam & nomen meum à tantâ labe, injuria, culpâ & maculâ solenni protestatione in hoc prologo cum veritate vendicando præservare:*
„ Dico ergo & coram omnipotenti
„ Deo, quem nihil penitùs latere
„ potest, & coram Jesu Christo Unigenito
„ ejus filio, qui judicaturus est
„ vivos & mortuos, in veritate dico,
„ juro & protestor; omnia & singula,
„ quæ in hoc Opere dixi vel dicturus
„ sum, omnésque hujus scientiæ
„ vel artis proprietates, modi, figuræ,
„ operationes, traditiones, receptiones,
„ formationes, adinven-
„ tiones

„ tiones, institutiones, & universa, „ quæ ad ejus speculationem, inventionem, consecutionem, operationem & practicam vel in parte vel in toto pertinent, & omnia quæ in „ hoc nostro volumine continentur, „ veris, Catholicis & naturalibus principiis innituntur, fiúntque omnia „ & singula cum Deo, cum bona conscientia, sine injuria Christianæ fidei, sine superstitione quacumque, „ sine omni culpa. . . Ita ut hujus „ adinventionis scientia & practica „ ad bonum usum non dedeceat virum sapientem Christianum bonum „ atque fidelem, „ Idem fermè repetit in rerum suarum Nepiacho, & subdit: *Si quæ novi, si quæ scio, si quæ feci, quæ non capientes mirantur, non Dæmonum sunt opera, sed naturæ, sed industriæ, sed speculationis philosophicæ. . . Quisquis aliter de me sentit, malè sentit, & injuriam coram Deo, Angelis & hominibus facit, contumeliam struit, mendacium dicit. Reliquum est, ut me consoletur conscientia mea, quæ horum se scelerum novit contagione innoxiam. . .*

Notantur Bovilli, Broweri, & aliorū censuræ.

XI. En Abbatem & Presbyterum in sacris exercitationibus præcipuo vitæ ac studiorum cursu versatum, editísque lucubrationibus quamplurimis pietate & religione plenis nominatissimum; En sanctissimæ disciplinæ ubique magistrum & præconem, acerrimúmque vitiorum & flagitiorum profligatorem: En hominem exemplo vitæ & morum integritate id promeritum, ut religiosis viris præficeretur, eosdem ad pietatem suis exhortationibus jugiter stimularet, summis Principibus consilio adesset, maxima Ordinis & Reipublicæ negotia tractaret, velut *unicum sui seculi decus & doctrinæ specimen* * emineret; En! inquam, talis ac tantus vir solemniter protestatur, & coram Deo jurat, iterúmque repetit: *Nihil sibi cum Dæmonibus, malísve artibus intercedere commercii; Omnia sua Catholicæ fidei, morum puritati & regulari proposito esse consentanea. . .* Et in his laudatissimo viro habere fidem tam sanctè asserenti, quis sanæ mentis detrectabit? Quis inquam tam *perditus, ut dubitet testem hunc præferre Bovillo?* Ecquis verò *Wiero, Godelmanno, Cardano*? alisque Dæmonographis solo *Bovilli* relatu innixis & deceptis subscribat, librúmque damnet, quem non legerit, aut intellexerit? Quis denique tam corneæ fibræ, ut recentioribus credat censoribus *Bellarmino, Browero, Delrio, Possevino* Jesuitis * sine die & consule referentibus, *Trithemii Steganographiam Opus esse plenum perniciosis dogmatibus ad Magiam non naturalem, sed vetitam pertinentibus, quòd & ipse agnoverit, & confessus fuerit.* Quis *inquam* post tot támque luculenta in adversum testimonia, tam atrocem tanto viro, ac universæ Familiæ Benedictinæ labem impudenter adspergi, publicísque scriptis in posteros propagari haud indignabundus ferat, ac continuò non exclamet, aut Jesuitis licere liberiori calamo in aliorum famam & scripta impunè grassari, aut tam apertum propudiosúmque obliquæ mentis indicium publicâ authoritate penitùs esse obliterandum? *Consultiùs quidem esset,* inquit Galenus contra Julianum, *si quemadmodùm statutum legibus est, ut eâdem quâ reus pœnâ, si damnatus fuisset, puniatur is, qui falsò accusârit, ita dignâ in eos erratorum pœnâ animadverteretur, qui iis, quæ ignorant, contradicunt, alienáque dicta seu facta nunc augent, modò amplificata ultro citróque renuntiant, nunc in deteriorem partem arripiunt & detorquent.* At verò *Browerum* cumprimis nil aliud ex proposito egisse, quàm ut malè affictam *Trithemio* Magiæ notam in posteros propagaret, indéque viri tot tantísque scriptis de orbe literato & religione benè meriti famam obfuscaret, facilè animadvertet, qui animo à præjudiciis repurgato, inclementiores ejus censuras, & immodestum atque affectatum eas posterorum animis insinuandi modum exploraverit; Initio námque suæ dicæ imitatur ridiculum illum scribillatorem, qui gemino bellum Trojanum orditur ab ovo, atque *ut mitiore introitu* (hæ sunt ejus amœnitates) *posterorum animis illabatur censoria nota*, aucupatur verba, tricas nectit, exaggerat dicteria, quibus virum tantis nominibus & meritis clarum non modò in magiæ suspicionem vocat, sed & malæ fidei, vanæ gloriæ, doli & perjurii labe conspurcat, præfidenter asserens, *Trithemium Libanii cujusdam Galli malis artibus imbuti disciplinâ & præceptis instructum, quæ sibi efferre nefas specioso Magiæ naturalis sipario palliâsse, útque præstigias imperitis securiùs offunderet, & à superstitione & Goëtiæ calumnia vindicaret, ajebat vir bonus, sine Dei & fidei Christianæ injuriâ se ea scire & operari, nec nisi divino munere & in otio atque secessu cognovisse. Dum interim ipse ceu gra-*

tuiti

* *Hoc eum elogio exornat Gazaius.*

* *De quorum speciali privilegio Oudinus Tom. II. Script. Eccl. pag. 273. & 289. . .*

tuiti doni & protestationum oblitus in epistola ad Joannem Wasterburgium Comitem, quem prodigiosis effectis & ostentis coram dementârat, multa fatetur se Magorum legisse volumina, præstigiarúmque non pauca synthemata perlustrâsse; nec ea volumina, quæ ligamenta spirituum docent, & eis consimilia, penitùs à sua lectione rejecisse... Hactenùs cit. loco * *Browerus*, cujus *verba velut tinctum singula virus habent.* Nec alienus ab eo *Martinus Delrio* ejusdem familiæ socius, qui in suis Disquisitionibus magicis Libr. 2. Q. 3. ita rescribit: *Vix dubito aliquod exemplar Claviculæ Salomonis in manus* Joannis Trithemii *incidisse, unde & partitionem & materiam suæ* Steganographiæ *periculi & superstitionis plenissimæ acceperit; cujus operis nomen, quod nondum prohibitis ab Ecclesia libris sit insertum, suspicor accidisse, quia liber nondum typis vulgatus, in paucorum manus incidit; alioquì quando prohibiti omnes Magici, satis iste prohibitus censendus, qui inter alios familiam ductat...* En ideam, quam boni illi Patres nobis de Trithemiano Opere Steganographico effingunt.

* *Libr. XX. Annal. Trevir. pag. 321.*

Broweri & Delrii censuræ exploduntur.

XII. Verùm si commenta sunt ista hominum imperitorum, ut sanè esse prudens nemo jam dubitat, quæ humanitatis, quæ justitiæ, quæ charitatis aut æquitatis leges sinebant, eadem tam ampullato sermone rursùs refricare, & virum planè innocuum, ac toties ab omni culpa vindicatum tam turpiter & ignominiosè iterùm traducere, ídque eâ mente, *ut mitiore introitu posterorum animis illabatur censoria nota?* Sperâssem ego, si pro tuenda fama fiat provocatio ad Deum honorémque Divinum, quòd tunc suspicioni locus in adversum esse non deberet. Atqui *Trithemius* non semel Deum innocentiæ suæ testem & judicem in animam suam invocat, iterúmque repetit, & demonstrat, *Nullum se cum Dæmonibus aut pravis artibus unquam habuisse commercium; omnia & singula, quæ scripsit in* Steganographia, *esse pura, sana, naturalia, & Christianæ fidei in nullo penitùs adversa...* Cui ergò credemus, *Trithemióne*, an *Browero* aut *Delrio*? Regula juris enuntiat, *Actore non probante, reum esse absolvendum?* Quid verò ea omnia, quæ afferunt isti, ut Trithemii fidem elevent, artémque ipsius non Magiæ naturalis, sed perniciosæ & superstitiosæ esse plenissimam adstruant? Aliud sanè nihil, quàm conjecturæ & suppositiones omni fundamento & auctoritate destitutæ. An hic disputandi modus in materia tam gravi, támque viro optimo injuriosâ? An libri Authorísque innocentia aliunde satis probata, per conjecturas simplices elidi possit? An inquam testimoniis authenticis & experimentis ad oculum claris suppositiones & possibilitates imaginarias, vel allegationes suo nervo truncatas, aut à sensu Scriptoris perperàm detortas ac millies convulsas opponere sufficit? Et posito hujusmodi conjecturas in se roboris aliquid habere, An id in quæstione, de qua agitur, haberent contra nubem testium & experimentorum in contrarium? Hàc tamen ratione Auctor Annalium Trevirorum *Browerus* egit contra TRITHEMIUM; qui modus agendi licèt parùm illi sit honorificus, nec defuerit ex ejus sodalibus, qui ipsius duritiem mitigaret, ac calamum contunderet *, acriore tamen strigili meritò plectendus vel ideò videtur, quòd & sublestæ fidei & cacotechniæ sat illiberalis tam aperta pandat indicia; Extollit siquidem nunc *Trithemium*, mox deprimit, rursùs blanditur & pungit, magnificat & flocci facit. Ita libro XIX. Annalium pag. 315. *Eum*, inquit, *virum de Ecclesiastica Historia, adeóque de omnibus iis, qui sub sancti Benedicti disciplina sanctitatis aut ingenii fama claruerunt, egregiè meritum, laude suâ minimè fraudandum duximus.* Et paullò pòst laudati à se Viri memoriam sopitósque cum honore cineres profanâ manu ventilans, calumniam, quæ silentio sepeliri debuerat, redivivam opinione suâ excitat, confictúmque à *Bovillo* mendacium suis lenociniis & cerussis peritus Mengo ita incrustat, ut & literati ejus dicta velut eptomen criminationis considerent, & rudes altiùs in animum dimittant. Quem igitur Censorem æstimabimus *Browerum*, qui sibi ipsi vineta cedit, ac suomet se pugione confodit: Et quid verò mercedis mereatur, qui nullo vel suo vel publico emolumento famam alienam tam probrosè traducit? Quæ iniqui Censoris obligatio sit, fusiùs exponit *Theophilus Raynaudus* ejusdem instituti socius in Erotemate de confixione librorum *Tom. XI. Oper. pag.* 370. Nec dubito, quin *Browerum* pro merito castigatura sit posteritas, eúmque tandem

Exigat ad dignas ulterix Rhamnusia pœnas.

Quid enim? Fatetur *Trithemius* se multa Magorum legisse volumina: Ergóne propterea Magus ipse & Necromanticus

* *Jacobus Masenius in Addit. ad Annal. Trevir.*

cus, aut suarum protestationum oblitus? Minimè. Qui námque contra Maleficos, omnésque artes & superstitiones ab Ecclesia prohibitas, libros quinque; Qui de causis Maleficiorum libros tres; Qui de Dæmonibus & artibus profanis aliud Opus grande libris XII. comprehensum in manibus versabat; Qui, inquam, omnia diabolicarum artium vaframenta & mormolycia explodere, confundere, evertere, & salvâ semente bonâ venenatas herbas secernere ac evellere meditabatur, utique ejusmodi libros, qui præstigiarum synthemata referrent, evolvere & revolvere necesse habuit, probè gnarus Christiani esse hominis fallacias has non ignorare, *& spiritalia nequitiæ*, ut loquitur Tertullianus, *non quidem sociâ conscientiâ, sed inimicâ scientiâ nôsse; nec invitatoriâ operatione, sed expugnatoriâ dominatione tractare, ac multiformem luem mentis humanæ, totius erroris artificem, salutis pariter animæque vastatorem debellare...* Atqui idipsum est, quod *Trithemius* in sua ad *Joannem Capellerium* Parisiensem Mathematicum Epistolâ se fecisse prodit his verbis: *Libros fateor Magorum plerosque legi, non ut imitarer, sed ut aliquando redarguendo confunderem, quod largiente Domino Jesu Christo brevi me facturum confido.* Idem est, quod etiam in Chronico Hirsaugiensi Parte II. pag. 41. edisserit; ac denique, ut alia sileam, idipsum est, quod in laudata *Browero* ad Wasterburgium Epistola inculcat, subdens se ex ejusmodi librorum lectione firmiorem semper in sancta fide Christiana evasisse; *Quia divino*, inquit, *munere, quæ legeram, ut plurimùm intellexi...* Et continuò exclamans: *O clarissime! ô bone Deus!* pergit, *quot vana, conficta & ridiculosa, taceo mendosa, & abominanda, quæ occultantur in libris Magiæ superstitiosæ, & in illis, qui de conjurationibus Dæmonum conscribuntur, quæ nemo melius comprehendere, discernere & confutare potest, quàm qui intelligit... Sic doctissimus ille & inter Sanctos verè Sanctissimus* Albertus Magnus... *Magiam naturæ non ignoravit, pravorúmque libros plurimos superstitiosos inculpatè legit, & intellexit; nec propterea pravus aut superstitiosus fuit: scientia enim mali, non est malum, sed usus...* Alioquî & Sancti *Ambrosius*, *Augustinus*, *Chrysostomus*, *Arnobius*, aliique non minùs vitæ sanctimoniâ, quàm insigni eruditione præditi principes Viri, qui in ejusmodi Goëtiæ & superstitionum sordibus eliminandis & evacuandis, tamquam exhauriendo augiæ stabulo desudârunt, utì & *Martinus Delrius*, *Athanasius Kircherus*, *Gaspar Schottus* Jesuitæ; aliíque Dæmonographi pari ratione Necromanticis venirent accensendi, ut qui fatentur se superstitiosarum artium fundamenta diligenter investigâsse, eáque suis in scriptis referunt, quæ Trithemianis longè periculosiora ac perniciosiora sint... *Videsis Propylæum Ædipi Ægypt. Cap.5.*

XIII. At enim operæ pretium fuerit ipsum rursùs perorantem audire *Trithemium*, qui in rerum suarum Nepiacho, & hujusce rei historiam scitè enucleat, & brutas *Bovilli*, *Browerique* calumnias ignito veritatis gladio penitùs profligat; ita enim habet: *Eo tempore* (1495.) *quo Maximilianus Rex Romanorum magnum illum, diuturnúmque Conventum Principum suorum coadunavit in Wormatia, venit ad me in Spanheim ex Francia, nomine meo excitatus, ut dicebat,* Libanius *Gallus,* vir in omni doctrina celebris institutionis, & non minùs fide Christianâ morúmque sanctitate, quàm eruditione venerabilis *. *Hic aliquamdiu cum* Pelagio *illo Monacho & Heremitâ in insula Majorica conversatus, omnium librorum ejus mortuo illo factus est hæres, & multa ab eo didicit arcana in Philosophia, in fide Christiana, de natura spirituum bonorum & malorum, & naturæ mysteriis, & alia multa, quæ non sunt passim vulgaria in scholis hominum istius tempestatis. Iste,* inquam, *Libanius Vir undecunque doctissimus cernens mei dispositionem animi & indefessum studiorum affectum, congaudens dicebat mihi:* Trithemium quæsivi & inveni, quem Minerva suo est dignata cognomine insigniri, dignúmque facere, quem nihil debeat eorum latere, quæ nos cum labore magno primùm à *Pelagio*, ac deinde à *Joanne Pico* Mirandulano Comite, aliísque multis per annos xxx. capere potuimus... *Incipiens itaque de majestate naturæ, de sapientia, occultísque Philosophiæ, multa disputavit, multa legit, multáq; interpretatus est, quæ mihi priùs erant incognita; quorum principiis utcunque intellectis primùm sapere mihi visus sum, quæ sit differentia inter Magiam naturalem, quæ docet facere opera mirabilia,* ut Picus ait, *mediantibus virtutibus naturalibus per applicationem earum ad invicem, & ad sua passa naturalia, quam nunquam damnavit*

Trithemius rem ipse suam perorat.

* *Ita eundem celebrat Joachimus Marchio Brandeb. in Epist. ad Trithemium de A.* 1506.

navit Ecclesia; & illam, quam spirituum malignorum fieri cooperatione dubium non est, sive Necromantia in mortuorum cadaveribus, sive piromantia, sive Dæmonum invocatione exorcistica, sive Erotica, seu quolibet alio nuncupetur vocabulo... Omnes istæ Dæmonum artes ab Ecclesia sancta Catholica damnatæ sunt, & earum usus omnibus Christianis est interdictus... De omnibus Magiæ damnatæ prædictis speciebus multa extant diversorum volumina, quæ habere & aliquando, cum necesse fuerit, pro reprobatione malarum artium legere, sicut bonis doctisque viris, & castis mentibus non obest, ita indoctis & carnalibus hominibus, & habere ea non licet, & legisse procul dubio nocet... Ita ibi Trithemius. In suo autem *Antipalo Maleficiorum* cap. 3. libri 1. enumeratis libris magicis à se perlectis subdit: *Omnes præscripti Necromanticorum libri vani & pleni mendaciis sub nominibus præstantium virorum per ignavissimos & perditissimos nebulones tenebrionesque confecti sunt, ad deceptionem curiosorum hominum, & nihil continent veritatis, sed mendacia & Dæmonum retia componunt, quibus animas capiant & perdant incautorum... Hos tamen cursim legere ad arguendum, bonum esse & quandoque necessarium, quis negaverit? Nemo enim stultorum errores valentiùs potest redarguere, quàm ille, qui causas & arcana errantium ex principiis cujuslibet artis aut facultatis propriis novit in publicum rationabiliter declarare. Alioquin inscitè facilius est reprehendere, quàm emendare.* Libros itaque Necromantiæ ac Magiæ velitatim quandoque legisse *Trithemium*, ipsius inducti testimonio concedimus, sed usum eis ad malum fuisse, aut fidem illis adhibuisse penitùs negamus. Legit illos, ut sciret ex ratione ad confutandum, & nullatenus ad imitandum. Quemadmodùm SS.mus Præsul Augustinus contra *Faustum* Manichæum tres & triginta libros scripturus, omnes illius libellos errorésque legendo priùs diligenter percurrit. *Sic etiam*, inquit noster, *sanctus iste Doctor* Albertus *cum libris Necromanticis & magicis, quos ab Ecclesia damnatos noverat, versatus est; Non enim ut sciret, vel operaretur, neque ut delectaretur eorum lectione, momentaneam eis discussionem examinis sui adhibuit, sed ut stultam perfidiam imperitorum hominum, qui talia sectantur, posset ex fundamento redarguere, eorum confictiones sine conscientiæ suæ maculâ legendo percurrit...* Hæc & alia in sui defensionem Trithemius, ex quibus satis adparet hunc integerrimæ fidei virum ab omni malæ artis & Goëtiæ suspicione immunem esse. Magnæ autem infirmitatis indicium est, quando tam citò malè de proximo loquentibus fidem apponimus, & causas innocentiæ ab ipsomet accusato allatas minimè judicamus, immo in pejorem sensum detorquemus.

XIV. Sed ecce novum crimen! ipsis etiam protestationibus suis peccat *Trithemius*, perjurus est, impostor est, præstigias imperitis offundere, & Dei dona tegendo superstitionis suæ artificio obtendere *Bromero* visus est. *Ergo*, inquit novus hic exoletarum mercium propola, *quæ se non posse docere literis, sed in arcano tradi oportere contendebat, hæc ut à superstitione & Goëtiæ calumnia vindicaret, ajebat vir bonus, sine Dei & fidei Christianæ injuriâ se scire & operari, nec nisi divino munere in otio, atque secessu cognovisse...* Atrox profectò scelus, & non fabulosâ Ixionis rotâ dignum, nisi hoc ipsum fabulosum esset. Quis enim genius *Bromero* ad aurem insusurravit TRITHEMIUM ejusmodi protestationes in publicum sparsisse, *ut præstigias imperitis securiùs offunderet?* Ecquis verò tam certas illi prænotiones de internis inspiravit, ut *Pythia*, *quæ tripode ex Phœbi lauróque profatur*, pronuntiare de istis feliciùs confidentiúsque vix potuisset? Quis inquam tam lynceos Jesuitæ oculos dedit, quibus non parietes tantùm, sed & ipsum penetrare pectus & intima mentis rimari queat? An non hoc est, arroganter Dei sibi vendicare munus? *Ego*, ait Dominus, *scrutans renes & corda...* Protestatur *Trithemius*, & jurat in animam suam, *se miranda sua sine Dei & fidei Catholicæ injuria scire & operari.* An quis evincet aliam illi mentem insedisse, quàm vocem? An ipsum recèns invento æquivocationis mysterio usum fuisse quispiam jure existimet? Scimus equidem ævi nostri politicos in eo ferè solo sapere, quòd suis arcanis, technis, dolis, & fraudibus nubem injicere ex pulchræ *Savernæ* instituto didicerint: Ast certè de *Trithemio* simile quid suspicari nefas; ut qui passim ejusmodi tenebriones vellicat, & naturæ liberioris impulsu, virtutúmque ac operationum & conscientiæ fiduciâ (*quæ lubricis argutiis longè præponderant*) suæ artis genuitatem & animi candorem bonis omnibus affatim probavit. Quis verò tam hebes aut insanus, ut credat sapientissimos & prudentissimos

Aliæ Broweri criminationes diluuntur.

illius ævi Principes, Episcopos, reíque literariæ Statores, *Maximilianum* Imperatorem, *Philippum* Electorem Palatinum, *Joachimum* Marchionem Brandeburgicum, *Hermannum ab Hassia* Coloniensem Archiepiscopum, *Germanum Ganaium* Aurelianensem Præsulem, *Joannem Wasterburgium* Comitem, aliósque innumeros ejus ætatis celebriores viros, quibus suæ artis arcana patefecit *Trithemius*, adeò fuisse stupidos & imperitos, ut sibi præstigias offundi, falsa pro veris, magica pro naturalibus obtrudi, séque *prodigiosis effectis & ostentis coram dementari* impunè siverint, ac sese ejusdem criminis reos reddiderint? Id sanè cui se persuasurum speret *Browerus*, quemadmodùm & hanc suæ calumniæ temeritatem supremo judici probaturus sit, viderit ipse. Miror ego tam emunctæ naris censoribus non suboluisse se turpem quoque tot Principibus Viris notam impingere, *Trithemii* famam conspurcando: Si enim *Trithemius* per ipsos malè olet, an Arabiam, Sodes! exspectabimus à reliquis ejus Discipulis, Fautoribus & Amicis? *Cavete* igitur *posteri*, quorum animis censoriam hanc de *Trithemio* notam *mitiore introitu* infigere nisus est *Browerus*, ne asciam, quam innocenti impingere is voluit, cruribus quoque vestris ipsimet illiseritis. Quis enim nescit *Trithemium* actione primâ in calumniatorem suum *Bovillum* sic omnes aculeos retudisse, & criminationes diluisse, ut earum ratio haberi non debeat, quæ superesse forsan aut excogitari ex tanto numero possent? Vivit adhuc ille redivivus è cinere phœnix, & suos manes vindicaturus occlamitat: *Quare cordium & cogitationum vobis usurpatis arbitrium, judicatis occulta, damnatis incognita, propagatis mendacia?* Unus est legislator & judex, qui potest perdere & liberare. Tu verò quis es, qui judicas proximum? An nescis, quia in quo alterum judicas, teipsum condemnas? *Si quæ novi, si quæ scio, si quæ feci, quæ non capientes mirantur, non Dæmonum sunt opera, sed naturæ, sed industriæ, sed speculationis philosophicæ... Quisquis aliter de me sentit, malè sentit, & injuriam coram Deo, Angelis & hominibus facit, contumeliam struit, mendacium dicit. Reliquum est, ut me consoletur conscientia mea, quæ horum se scelerum novit contagione immunem...*

An Trithemius Steganographiam ultrò damnaverit? XV. Verùm fortassis quis oggeret, *Trithemium* ipsos suæ Steganographiæ libros velut perniciosos tenebris ultrò damnâsse, proindéque agnovisse eos scatere dogmatibus ad magiam non solùm naturalem, sed vetitam pertinentibus. *Ipsa sanè rei adeò obstinata occultatio*, inquit Mettaire, *id nobis protendere videtur: Quo enim studiosiùs quid celatur, eò magìs creditur ali sub eo aliquid monstri: Quinimò ipse qui Trithemio obortus est metus*; ne sua, si innotescerent inventa, in usus malos converterentur, *scrupulum injicit, & quamdam dubitationem affert, quin omnia in ea re satis rectè se habeant.* Ad quid ergò synthemata, quæ author ipse suppressa voluit, in aures vulgi effundere, vindicare, & hac de re tempestates denuò ciere?

At enim *Qui sermones hi, quæ blesæ stigmata linguæ?* An nescis *mi bone!* quod *non minus peccat, qui mel commiscet aceto, quàm qui virtutes inficit opprobrio?* TRITHEMIUS equidem ob ambigua de se exorta hominum judicia, anceps aliquamdiu hæsit de suæ artis editione, tum ne perversi eâ abuterentur, tum etiam *ne fieret*, ut loquitur, *Bovillianæ societati mendaci communis, quæ de rebus judicare consuevit incognitis, & depravare famam boni viri solâ libidine pravitatis.* Ast tantum abest ut ipse *Steganographiam* agnoverit, *opus esse plenum perniciosis dogmatibus*, quin millies repetit & jurat in animam suam, *omnia eo in opere esse sincera, pura, naturalia & ab omni studio superstitionis remota.* Quàm diversum olim de hac arte senserint Scriptores, ex antedictis liquet. Apud alios benè audiebat, apud quosdam malè; secúsne quàm par erat, hi vel illi interpretati sint, decidant sagaciores. *Trithemius* saltem sibi non defuit, cúmque eâ laborare inciperet parte, cujus bono viro par cum vita debet esse æstimatio, scintillam frigida affusâ restinguere conatus est, maluítque illud mirabilis adinventionis opus supprimere, quàm imperitis occasionem dare suspicionis malæ. Has ipse aliásque rationes cur id operis in publicum edere noluerit, fusiùs commemorat in sua ad *Joannem Capellerium* epistolâ A. 1507. exaratâ his verbis; *Steganographiam porrò meam, cujus primos duos libros in Colonia vidisti, nescio an unquam in lucem editurus sum, trium intuitu rationum.* Prima ratio, *quæ me ab ejus editione retrahit, est futuri consideratio & timor verisimilis mali, quod per abusum pravorum hominum contingere posset, cum nostris*

inve-

inventis mali non minus uterentur ad malum, quàm boni ad bonum. Secunda *est maximi laboris intentio & parvæ mercedis retributio. Nam ut vidisti, opus est arduum & acutissimæ speculationis, quod sine labore maximo nequeat consummari.* Et quæ tanti laboris retributio? nisi auri forsitan pondus modicum, quod transitorium est, & ob id à Christiano Monacho potiùs contemnendum. Pro mercede temporali nunquam mihi fuit animus laborandi, qui me vocatum in vineam Regis conspicio sempiterni. *Tertia verò causa est, indoctæ plebis æstimatio, quâ omne quod non intelligunt, malis artibus adscribunt.* Nihil adhuc scripsi, de quo meritò quispiam possit admirari, nihil feci stupendum, & tamen vulgi opinionem patior, dum *Magum* me plerique arbitrantur asseverantes, *me suscitâsse mortuos, evocâsse ab inferis Dæmones, prædixisse futura, furésque reduxisse carminibus, & ligâsse latrones.* Quæ omnia conficta & ementita nec feci unquam, nec cogitavi quidem. *Quid putas de me opinabitur stulta hominum indoctorum futura temeritas, cùm* Steganographiam *in lucem produxero, quæ talia confinxit de me mendacia, cùm nihil adhuc viderit arcani? Quamvis non magni facio hæc garrulamenta imperitorum conscientiæ testimonio contentus, dare tamen occasionem suspicionis malæ quantum fuerit possibile, non intendo...* Hæc ibi; in alia verò ad *Nicolaum Gerbellium* epistolâ eodem anno datâ: *Inter hæc*, inquit, *novo Steganographiæ invento navamus operam, quod in lucem edere necdum pollicemur, nebulonum malignitate deterriti. Dicebat quidam*: Qui facit, quod nemo, mirantur omnes. *Jam verò dicendum*: Qui facit novum, detrahunt omnes. *Maneat ergò sepultum, quod tempore incongruo culpatur repertum...*

Trithemius relictâ Steganographiâ cudit Glottophoriam & Polygraphiâ.

XVI. Ceterùm præterquam quòd tres sub hoc titulo procuderit libros, eósque suâ manu exaratos summis Principibus, ceu pignora omni æternitate digna, obtulerit, aliud consimile opus, quod γλωττευφορίαν, id est, *linguæ fertilitatem* prænotavit, conscripsisse, in suo ipse narrat Nepiacho. Quin & alios sex libros inflexâ aliquantum voce sub *Polygraphiæ* rubro vulgavit, in cujus præfatione cunctationis suæ in edenda *Steganographia* causas repetens ait: *Malle se æmulos suos placare silentio, quàm literis irritare, vel scripturis ad insaniam provocare. Satiùs enim judicavi*, inquit, *omnia mirabiliter inventa perpetuo damnare silentio, quàm magicæ vel necromanticæ, perniciosæque superstitionis notam, falsâ etiam hominum æstimatione incurrere.* Lateat ergò Steganographia in tenebris, ne fiat Bovillianæ societati mendaci communis, quæ de rebus judicare consuevit incognitis, & depravare famam boni viri solâ libidine pravitatis. *Verumtamen cohortantibus amicis, ut cum* Bovillo *intelligant æmuli nostri, quam temerariam & ementitam nobis injuriam fecerint (manente in suis terminis Steganographiâ) subjectum opus, quod* Polygraphiam *nuncupamus, per sex libros distinctum in lucem edere consentimus.* Legant qui volunt, & sine stomacho legant hoc volumen amici, cujus cùm latentia mysteria intellexerint omnia, ipsi absque invidia sint judices naturalia sint, an superstitiosa? *Scio enim & certus sum omnia esse sincera, pura, naturalia, & ab omni studio superstitionis remota.* Quotiens autem sermo „ procedit obscurior, eâ fit ratione, „ ne gladio defensionis vesanus abute- „ retur ad interitum, quem animo & „ mente sanus ad sui defert muni- „ mentum. *Nihil tamen propterea in ea continetur mali, cum bonis etiam rebus in malum abutantur perversi. Quisquis autem hanc editionem nostram condemnare præsumpserit, ipse sibi conscius est & testis, quod eam nunquam veraciter intellexerit.* Hucusque Trithemius. Quæ quicunque sincerè & citra corrupti affectûs præjudicium expenderit, intelliget planè, quàm ineptè, ne dicam, malitiosè & iniquè neoterici isti Censores *Bellarminus, Possevinus, Browerus &c.* malè affictas Trithemio calumnias, ementitis etiam ac maleconsutis argutiis provehant, & inauditum nec intellectum impiâ ratione *velut confessum* damnent. Cujus quidem malesartæ criminationis atrocitatem non sine justa cordis amaritudine pluribus vellicat & explodit R.mus *Sigismundus* Seonensis in Bavaria Monasterii Abbas & Cæsareæ Vindobonensis Bibliothecæ olim Præfectus in sua pro Trithemio Apologetica Ingolstadii A. 1616. in 4. editâ his in frontispicio præfixis versibus.

Siccine nec manes requiem captare sepultos?
Nec patimur cineres molle cubare pios?
Dicitur infaustas erebi Trithemius artes,
Et quos non liceat percoluisse Deos.
Stat tamen egregiis ingens Trithemius armis;
Ac sese scriptis vindicat ipse suis.

Petri Brunii de Trithemio judicium

XVII. Et hactenus quidem argumentis haud spernendis, iisque ex historiarum præceptis, necnon ex circumstantiis, quibus res connecti debent, repetitis, evicisse mihi videor sermunculos istos sive vulgi ore adversùs *Trithemii Steganographiam* circumferri solitos, sive literarum monumentis proditos, non esse fide dignos, sed splene potiùs quàm bile excipiendos; superest nunc aliud cavilli genus, quo eundem optimum Abbatem nuper impetiit *Petrus le Brun* Oratorii Presbyter Gallus, qui licèt admittat miranda illa, quæ *Trithemius* in sua ad Bostium Epistola pollicitus est, & in Steganographia fusiùs exposuit, *esse naturalia, pura & sincera*, Modus tamen, quo ea didicit, videtur eidem valdè suspectus; Nam ut ipse narrat *Trithemius** cùm quâdam vice cogitaret, quid novi posset invenire, quod omnes lateret, & post longam phantasiam de iis, quæ dixit miranda, tamquam de rebus impossibilibus desperaret, adstitit ipsi nocturnus quidam Genius dicens: *Non sunt vana ô Trithemi! quæ cogitâsti...* *& aperiens os suum de singulis per ordinem eum docuit, quomodo fieri possent...* In quem locum *Brunius* digitum intendens; *Quamvis*, inquit, *Abbas Trithemius nullum cum Dæmone pactum contrahere, nec illius assistentiam requirere voluerit, videtur nihilominus, quòd si prætensæ istæ revelationes non fuerint quædam perturbatæ imaginationis illusiones, non possint attribui nisi alicui ex illis Spiritibus*, de quibus Augustinus libr. 2. de Doctr. Christ. cap. 24. ait: *Illi enim spiritus, qui decipere volunt, talia procurant cuique, qualiter eum irretitum per suspiciones & consensiones ejus viderint.* Ita ille gallico idiomate *Tom. I. Historiæ praxium superstitiosarum pag.* 242.

* in Epist. ad Bostium.

refellitur.

Verùm si hic sugillandi modus prævalet, nullus visionibus collustratus, nullus prophetiæ dono præditus, *Nemo Mathematicus genium indemnatus habebit** Quocirca malesartis hisce cavillis plura opponere argumenta supervacaneum mihi videtur; Qualis námque fuerit genius ille, altioris planè est indaginis, ac soli illius notitiæ reservatum, cujus nutibus parent *isti administratorii spiritus in ministerium missi propter eos, qui hæreditatem capiunt salutis.* Dubia autem in meliorem partem esse interpretanda, *& favores ampliandos, odia restringenda*, explorati juris est. Nemo etiam præsumitur malus, donec probetur. *Quisquis verò commissorum incertus Conchristianum suum ex sola suspicionis vel conjecturæ lubricitate malum aut sceleris reum temerè judicat, ipse quòd bonus non sit Christianus suomet judicio manifestat*, inquit *Trithemius* in Chron. Hirsaug. *Part. II. pag.* 134. Solidiores igitur adduci debuissent rationes, quibus *Bonus Trithemius* à malo genio edoctus convinceretur. In harum tamen penuria *Brunius* adversùs conservum suum insolescens se solâ solatur suspicione, *il me semble*; quâ, ut argumento præstantissimo gallicus hic Criticus Germanos vult esse contentos, ut suæ gentis decus & ornamentum turpiter contaminent. Mallem ego paleam excuti, & triticum servari. Scribit enim Augustinus libr. XI. de Civit. Dei cap. 3. *Dei sapientia, per quam facta sunt omnia, quæque in animas se transfert, & amicos Dei & Prophetas constituit, eis opera sua sine strepitu intùs enarrat.* Atqui hoc modo *Trithemium* ad doctrinam pervenisse jam supra ostendimus*. *Cùm enim adhuc junior esset, priusquàm oberraret, quæsivit sapientiam palàm in oratione sua, & data est ei.* Istud ut propensiùs credamus, suadet ipsa repromissio Divina *de futura sublimiori scientia* eidem analphabeto facta his verbis: *Ecce Deus orationes tuas exaudivit, dabítque tibi utrumque, quod postulâsti.* Suadent & stupenda, divinóque pnevmate plena ejus ingenii monumenta; suadent deniq; ipsius vitæ sanctitas & innumera probatissimorum virorum de illius integritate testimonia; quibus profectò major adhibenda est fides, quàm imberbi Arioso BRUNIO. *Fuit enim Trithemius*, utì nobis ejus temporis Biographi depictum dedêre, *Antistes moribus integerrimus, fide Catholicus, Religione & meritò vitæ sanctissimus, doctrinâ incomparabilis, ac semper in Christi & beatæ ejus Genitricis amore devotissimus.* Quid plura? Is certè Necromantiam magiámque superstitiosam, & omnes artes diabolicas tam liquidè damnavit, tam invictè confutavit, ut lecto vel solo ejus, qui superest *Maleficiorum Antipalo*, non possit, quin ejusmodi hominum stultitiæ quem pudeat. *Frustrà ergò apud impios & infidos impietatis arcessitur, cùm fidei sit magister; frustrà impugnatur quasi veneficus, qui in nomine Domini gloriatur.* Ambr. Ps. 118.

* Juvenal. Satyr. VI.

* Libr. I. §. III.

XVII.

Trithemii cum Magiæ Professoribus commercium.

XVIII. At fortasse oggeres, *Trithemium* cum *Cornelio Agrippa*, *Libanio Gallo*, *Petro de Apono*, aliisque magiæ superstitiosæ professoribus commercium valdè suspectum fovisse, immò eorum de his vanitatibus libros velut *istarum rerum peritissimum* pervolvisse, censuisse, approbâsse, compertum est: Ita enim *Cornelius Agrippa* in Epistola dedicatoria (quâ suos *de occulta Philosophia* libros examini subjecit Trithemii) gloriatur multa se cum eo *de Magicis & Cabalisticis*, ceterísque adhuc in obscuris delitescentibus arcanis scientiis & artibus contulisse. Vicissim *Trithemius* in suo ad Agrippam responso iisdem libris præfixo, ipsum authorem à Divinitate ingenio donatum esse, & amplo ac sublimi asserit, hortatúrque ut lumen veræ sapientiæ, quo maximè illustratur, etiam ignorantibus demonstraret; Secreta pulchrè & verè ab ipso in lucem prolata esse ait, & opus hoc, *quod nemo doctissimorum virorum satis laudare sufficiat*, se probare rescribit... Prolixior esse nolo in recitandis Trithemii verbis, ne tales lactucæ malam ipsius labris notam inurant. Sed *cùm*, assentente gravissimo Censore Seneca, *nullum unquam magnum ingenium sine mixtura dementiæ fuerit*, & ab ea non prorsùs liberi vixerint Philosophi, facilè *Trithemio* hîc nonnihil indulgendum existimo. Tantum verò abest, ut adversùs *occultam Philosophiam*, *magiámque naturalem* torvis, quod ajunt, feratur oculis, quin potiùs eandem debito celebrat encomio, sibíque cumprimis adamatam, excultam & comprobatam fuisse pluribus ipse prodit. Testimonio erunt verba scriptæ ad *Agrippam* Epistolæ, cujus tenor sancitus hic est: *Mirabar admodùm neque minus etiam indignabar neminem hactenus extitisse, qui tam sublimem sacrámque disciplinam ab impietatis crimine vindicâsset; aut illam nobis purè sinceréque tradidisset; Siquidem quos ex recentioribus ego vidi*, Rogerum Bachonem, Robertum Anglicum, Petrum Aponum, Albertum Teutonicum, Arnoldum de Villa-nova, Anselmum Parmensem, Picatricem Hispanum, Cicchum Asculum Florentinum, *& plerosque alios, sed obscuri nominis Scriptores, cum se Magiam tradere polliceantur, nomisi aut deliramenta quædam nulla ratione subnixa, aut superstitiones probis omnibus indignas præstiterunt.*

Qualis Magia Trithemio culta.

Conferantur jam calculi ex Epistola Agrippæ, ex Trithemii Nepiacho, ex *Wiero* & aliis, indéque pronuntietur sententia qualis fuerit Philosophia, quam Trithemius coluit, qualésve fuerint illi quibuscum eidem in cunctis sepultarum & abstrusarum rerum opinionibus convenit? *Magiam*, inquit*, *naturalem, quam Picus Mirandula neque damnatam ab Ecclesia unquam fuisse, neque posse damnari scribit, multi Ecclesiastici Viri doctissimi approbârunt, & secuti sunt; Inter quos magnus ille Albertus noster, Vir suo tempore celeberrimus, atque doctissimus usque adeò Magiam naturalem i. e. sapientiam naturæ prosecutus est, ut propter mirandam scientiam naturalium occultarúmque virtutum in vulgi suspicionem venerit usque in diem præsentem. . . Est autem hoc vocabulum* Magia *Persicum, & latinè dicitur* sapientia; *inde* Magi *dicuntur* sapientes, *quales fuerunt illi tres viri, qui juxta Evangelium, natum in carne Dei filium ab Oriente venientes in cunabulis adoraverunt. Cum quibus me* Philo-Magum *appellari non pudet, quoniam amator sum sapientiæ Divinæ, humanæ ac naturalis. Hæc est Magia mea quam sequor. Alteram verò quæ superstitiosa, diabolica, & ab Ecclesia sancta jure damnata, nulli fidelium est licita, execro, abhorreo, despicio penitùs & cum suis authoribus condemno. Quisquis aliter de me sentit, quisquis alterius mibi crimen Magiæ imponit, quisquis superstitiosum me, aut malis artibus deditum credit, injuriam mihi coram Deo & Angelis, & hominibus facit contumeliam struit, mendacium dicit &c.*

* *In suo Nepiacho.*

Libellus de Sigillis Magicis.

XIX. Prolixior esse nolo in recitandis *Trithemii* verbis, cujus qui Manes lacessunt, aut studia calumniantur, commiseratione digniores, quàm acriori lixivio aut strigili excipiendos prudens nemo non existimat. Unum tamen, ob quod in Magiæ suspicionem venit Trithemius, hîc minimè prætereundum videtur. Ejus commatis est libellus trium quatuórve foliorum sub ipsius nomine separatim impressus anno 1612. ac deinde recusus in Theatro Rothscholtziano A. 1732. hoc titulo: *Veterum Sophorum Sigilla & Imagines Magicæ, sive sepulturæ lapidum, aut gemmarum ex nomine Tetragrammaton, cum signatura planetarum, autoribus Zoroastre, Salomone, Raphaële, Chaële, Hermete, Thelete è Johannis Trithemii manuscripto erutæ.* Id opusculi cùm primùm detexêre Trithemiani nominis obtrectatores, non se reperisse existimârunt, quod pueri in faba. Ars enim ista vaticinandi ex imagini-

ginibus sculptis, omninò ipsis de pacto cum Dæmone suspecta videtur. Alii tamen ejusmodi imagines, quas *Talismannicas* nuncupant, ab omni superstitione vindicant, quos inter *Jacobus Gaffarellus*, *Kircherus* & alii (g). Verùm hos utut magnæ authoritatis viros ad abstergendam ex prætenso Tractatu affictam Trithemio notam sequi nolo. Exploratum enim est dictum opusculum esse supposititium, cùm nullibi ejus inter Trithemiana fiat mentio, & jam sæpiùs anteà in aliis authoribus reperiatur exscriptum. Audiendus hac de re *Gabriel Naudæus*, qui in Apologia Viror. illustr. de Magia postulatorum cap. XVII. pag. m. 365. ita disserit: „ Quant à ce qui est du fait de „ l' Abbé Trithême, je trouve que „ ceux, qui le veulent faire magicien, „ se peuvent premierement fonder sur „ ce petit livre de trois ou quatre „ feuilles imprimé sous son nom l' an „ 1612, & intitulé: *Veterum Sophorum Sigilla*... sous l'autorité des quels „ toutes fois, si je ne m'enrolle, c'est „ parce qu'il me semble que ceux, qui „ voudront juger avec plus de verité „ que de passion de cette derniere „ preuve & de deux precedentes, se „ donneront bien garde de fletrir „ d'une infamie perpetuelle la memoire d'un homme, & iceluy Ecclesiastique, sous le peu d'apparence de „ ces legeres conjectures, qui sont „ totalement vaines, fausses & controuvées: Car il est vray, que sans „ avoir recours aux raisons deduites „ dans notre sixieme chapitre, ce livre „ des gravûres & caracteres des pierres „ sous certaines constellations, est une „ pure imposture & tromperie des „ libraires, qui se sont avisez de l'imprimer comme nouvellement sorti „ de l'étude de Trithême, combien, „ qu'il y ait plus de six vingt ans, que „ *Camille Lienard* en a fait le troisieme „ livre de son miroir des pierres precieuses, & qu'il a encore été divulgué par *Louis Dulcis* en un traité „ sur la même matiere, & par *Rudolphe Gocklen* en plus de quatre ou „ cinque diverses impressions de son „ livre *de unguento armario*, tant il „ est vray l'axiome d' Aristote, que „ *ad pauca respicientes de facili enunciant*. Et quand bien ce petit traité „ auroit été veritablement transcrit „ sur celui de Trithême, qui est-ce „ celui, qui voudroit inferer, qu'un „ livre d'Astrologie superstitieuse fût „ une preuve suffisante pour faire condamner de magie ceux, qui l'ont „ eû en leur possession, veu principalement, que l'on ne peut tirer aucun „ indice de cinque ou six épitres, „ qui sont imprimées sur la fin de la „ Polygraphie de Trithême, pour confirmer cette opinion à son desavantage; puis qu'elles le peuvent plûtôt „ justifier, comme l'on peut voir par „ leur lecture, & que *Gerard Dorn* & „ *Jacques Gobours* montrent par l'explication de leur sens enigmatique, „ qu'elles ne se peuvent interpreter, „ que de la chymie. „ Hæc emunctæ naris vir, quîcum facit *Niceronius* suprà Libr. II. §. LVII. relatus.

XX. Non igitur dubitamus hanc imposturam eodem habere loco, quo eam habet *Schelbornius*, quam ex Joanne Manlio Tom. V. Amœnit. litt. pag. 302. producit, his verbis (h) expressam: *Abbas Trithemius Spanheimensis fuit magnus Magus; in quodam fortè itinere* (sicut mihi Pirchaimerus narravit) *cùm venisset in diversorium non benè instructum, quidam per jocum dixerunt*: Domine Abbas, cura nobis bonum ferculum piscium. *Iste tantùm pulsavit fenestram, & statim venit quidam portans lanceam instructam luciis coctis*... Lepida sanè historiola, eáque dignissima, quæ à garrulis nutricibus puerulis plorantibus ad nauseam usque præcinatur. Quis enim tam madidæ mentis est, ut hæc credat, aut sibi à risu temperet, ipsum licèt Catonem ac Heraclitum austerâ vultûs gravitate multùm superans? Nec minùs canoræ sunt nugæ, quas nonnulli heterodoxi comminiscuntur (i) *de familiari ejus genio*, *de suscitata à mortuis Maria Maximiliani I. Imperatoris uxore*, & similibus nugacioribus ineptiis, quibus recitandis indulgere nolim, ne tales lactucæ labris nostris malam notam inurant. Aliorum de eodem nugæ.

XXI. Sed gravius aliud cavilli genus hîc refellendum sese ingerit, quo novaturientes quidam antiquitatis censores eundem passim impetunt, dum pro indefessa illa, atque insuperabili prorsùs sedulitate, quâ veterum honori, ac posterorum commodo consulturus, neglectas vitio temporis venerandæ Antiquitatis reliquias conservare, & posteritati fideliter transmittere studuit, non majorem pro tanto Criminationes circa Historica,

(g) Confer. Cl. Petr. Frid. Arpe de Talismanibus cap. IV. pag. 114.
(h) Ex Manlii locor. com. collectaneis pag. 38. edit. A. 1565.
(i) Compilatores Lexici Universalis art. *Trithemius*.

tanto labore ac merito ab ejusmodi sycophantis gratiam retulit, quàm ut turpissimam ingenuóque homine, ne dicam, Religioso & Religiosorum Antistite indignam mendacii, imposturæ, ac sublestæ fidei notam referret, *nimis credulus, falsographus & nugivendulus* audiret. Iniquior cumprimis in eum TOLNERUS, dum in suæ Historiæ Palatinæ prooemio *Trithemium* tamquam primarium & haud dubium omnium in rebus Palatinis confusionum authorem proclamat: *ut qui aliis ansam eosdem errores errandi præbuisse videatur.* Immodestæ Tolneri censuræ præfidentiùs, quàm prudentiùs inhæret *Leibnitius* in Collect. Script. rer. Brunswic. Tom. I. ubi: *Vir insignis fuit Trithemius*, infit, *sed ille ut Magi famam in naturali scientia quæsivit, ita in Historia pulchrum putavit Principum studiis illudere per plausibiles fabulas conficto* HUNIBALDO, *& similibus nugis, genealogiisque ultra comperta productis.* Grande profectò piaculum! & non fabulosâ Ixionis rotâ dignum, nisi & hoc ipsum esset fabulosum. Quis enim æquus & intelligens rerum æstimator istud in animum induxerit, *Trithemium* virum gravissimum, & ab omni adulatione quàm maximè alienum, in cōminiscendis novis & incompertis genealogiis bonas horas insumpsisse? Quis inquam mentis adeò plebeiæ fuerit, ut credat *Trithemium* illa, quæ de antiquis Francorum rebus habet, ex proprio cerebro procudisse, aut à se primitùs conficta in publicum protrusisse? Certè

Hæc mihi si Delphos, Dodonáque diceret ipsa;
Esse videretur vanus uterque locus.

convelluntur. XXII. Sed est istud Novatoribus & Aristarchis cōmune, ut sibiipsis absque rubore adblandiantur, & quidquid eorum placitis quantumcunque malè suffarcinatis adversatur, idipsum tamquam fictitium, erroneum, insipidum traducant; quasi verò nunc primùm ex novorum hujusmodi hominum cerebro, ceu unâ nocte protuberantes fungi, antiquitas nasceretur. Longè modestiùs de *Trithemio*, minimè ceteroquin eorum, quos falsitatis vel minimùm suspectos habuerat, assentator *Gaspar Scioppius*, qui vindicem tanti Abbatis contra ejusmodi censorem agens: *Reliquum est*, infit, *ut hic Cato* Trithemium *ingenio ad fingendum, & sarcinas lectoribus imponendas natum, aut multo studio factum fuisse insimulet. Hoc autem cui se persuasurum speret, ipse viderit; quemadmodùm etiam quomodo hanc judicii sui temeritatem Christo judici probaturus sit... Non ego quidem quæcunque in Historia scripsit* Trithemius, *vera esse aut credo, aut aliis persuasum volo; Nam & alicubi eum dormitâsse, aut oscitâsse, aliásque res egisse agnosco, & in loco alienæ fidei simpliciter credidisse intelligo. Sed hæc humana sunt, faciléque veniam sibi ab omnibus bonis inveniunt.* Nemini enim, qui homo sit, illud privilegium concessum est, ut quantumcunque pro veritate luctetur, eam, velut in tempestate Cynosuram nautæ amittere nequeat. Jactamur quandoque opinionibus, alienáque fide ludimur, & quæ majori specie adblandita fuerit circumstantia, secretis fallendi cuniculis fidentiores sæpè corripit, ne confestim falsos se esse deprehendant. *Illud autem nullum excusationi locum relinquit, falsa scientem volentem literis prodere, & auctores, in quibus ea inveneris, comminisci. Cujus culpæ dicam periculum non est, ut quis* Trithemio *impingat, qui hominem ex libris suis pernoverit. Plurimos enim Scriptores, quà sacros, quà profanos ab eo visos esse ac lectos constat, quorum hodie nullum usquàm vestigium invenitur; postquàm scilicet agricolarum Lutheri doctrinâ efferatorum tumultibus benè magnam Germaniæ partem turbari, multáque Monasteria & arces cum Bibliothecis & tabulariis suis expilari, cremari, funditúsque everti contigit. Magnæ ergò imperitiæ & iniquitatis est, si quid se* Trithemius *in veteribus & idoneis rerum Scriptoribus legisse dicat, quod apud eos non extet, qui hodie sunt in manibus, id continuò falsum, creperum, commentitium judicare.* Hæc ille.

Tolneri tela obtunduntur. XXIII. Facessat ergò alienæ existimationis depeculator *Tolnerus*, iis fortè adnumerandus de quibus Plautus: *Reperiuntur malevoli super lacum, qui alteri de nihilo audacter dicunt contumeliam, & ipsi sat habent, quod ipsis possit verè dicier.* Utrobique discrimen evadet, quicunque illud ex *Boëtio* de Trinit. observabit monitum: *Eruditi hominis est unumquodque, ut ipsum est, ita de eo fidem capere, & tentare, quo pondus urget nudáque veritas.* Obtigerit *Trithemio*, quod humanum est, quod Evæ filiis commune, quod *Justino, Irenæo, Clementi Alexandrino, Chrysostomo, Hieronymo, Gregorio M.* aliísque viris maximis frequenter obtigisse videmus; erit tamen si non *in*

toto saltem *in tanto* excusandus, quòd non scienter & volenter, ut plerique nostræ ætatis Historici, errores tuendos assumpserit, hac unâ satis viâ suæ integritati consulere ratus, si rectæ fidei professionem emitteret, & fontes unde sua hausit, genuinè indicaret. Certè celebris *Conringius* de Germ. Imp. §. 26. Trithemium omnes ante se Germanos haud proletariâ rerum antiquarum peritiâ longo superâsse intervallo fateri non dubitat. Quamvis itaque liberaliter concedatur *Trithemium* in factis rebúsq; gestis, aut annis consignandis minùs accuratè & exactè, quàm fortè par fuerat, versari, quis tamen apertè non videat, temerè ac impudenter ex paucis erroribus (*quos præsertim temporum obscuritas, Scriptorúmque penuria, leviores efficiat*) de universa illius doctrina judicium ferri, ejúsque authoritatem in contemptum adduci? *Iniqua certè est*, inquit Cicero de Leg. III. *prætermissis bonis, malorum enumeratio, vitiorúmque selectio.* Quòd si in historia ac disciplinis aliis eos solùm suspicere, amplecti, ac venerari debeamus, in quibus nulla erroris labes, atque suspicio reperitur, quis demùm haberi unquam poterit talis? Cùm & sapientissimi ac diligentissimi Viri subinde erraverint. Neque *Tolnerus* ipse, ut arbitror, hanc sibi laudem concedi velit, ut nunquam cespitâsse credatur, sed divinâ veluti virgulâ seu acu rem semper tetigerit? *Nos certè*, uti olim Augustinus, *solis Scripturarum libris, qui* Canonici *appellantur, didicimus hunc honorem deferre, ut nullum authorem eorum in scribendo errâsse aliquid firmissimè credamus. Alios autem ita legimus, ut quantálibet sanctitate doctrinâque præpolleant, non ideò verum putemus, quia ipsi ita senserunt vel scripserunt.* Aug. Ep. 19. ad Hieron.

Peutingeri nota ad incudem revocatur.

XXIV. At inquies, *Pseudo-Hunibaldi Historiam ab ipsomet Trithemio confictam* prodit receptæ fidei vir, *Conradus Peutingerus* Augustanus eidem synchronus. Ita enim, referente *Cl. Felice Oeffelio* Electoralis Bibliothecæ, quæ Monachii est, Præfecto, alicubi rescribit: HUNIBALDI *Historia nunquam fuit in rerum natura, sed conficta ab Joanne* TRITHEMIO *quondam Abbate Spanheimensi, posteà S. Jacobi Herbipolensi. Eo enim mortuo à Cæsare* MAXIMILIANO, *me supplicante,* JOANNES STABIUS *missus fuit Herbipolin ad inquirendum* HUNIBALDUM, *sed non fuit inventus. Schedas tamen Abbatis comperit, quibus Hunibaldus manu suâ sæpè mutatus fuit. Conrad. Peutinger Mpp.* Hanc ego notam cùm ita quidem interpretarer, ac si *Hunibaldi* Opera Trithemius suis manibus tenuisset, atque ex iis compendium, quod habemus, elicuisset, adeóque usitato Epitomatorum privilegio nonnulla immutâsset, addidisset, resecâsset &c. Reponebat doctissimus OEFFELIUS: *Viderentur quidem postrema* Peutingeri *verba hunc sensum recipere, nisi ea quæ initio posuit, refragarentur. Deinde*, inquiebat, *vide quod latus aperias Adversariis Trithemii concedendo immutâsse, addidisse, resecâsse; quod nemini esse licitum in alienis scriptis non es nescius. Adversatur enim studio veritatis & ingenuitati morum, quæ Literatis bonæ indolis in primis curis esse debent. Quid, quod nec hoc tibi concedent, quod sentis, quàm sit exiguum, adversarii? Criminabuntur enim, & ex ingenio sibi finxisse* Hunibaldum suum *dicent, quem pro lubitu posteà, prout res exigeret, mutâret, aptarétque. Habes*, ut ais, *tuæ opinionis Promachum* CONRINGIUM (k) *Virum doctum sine dubio & authoritatis non exiguæ; sed in iis duntaxat, quæ ingenio, eloquentiâ & judicio constant.* Hunibaldum *tamen à se visum sine testimonio asserenti nemo facilè credet, omnium verò minimè ii, qui Gallicanarum partium studio addictissimum fuisse non omninò ex vano accusant. Vide ne illud denique audias:*

si Pergama dextrâ
Defendi poterant, etiam hâc defensa fuissent.

Nolim ergò, Amicissime Oliveri! *in Trithemii gratiam, qui aliis & veris laudibus meritísque abundat, limatissimum illud tuum judicium, & quod caput est, animi candorem in periculum venire. Et huic & illi quod debes (debes autem omnem operam, omne studium, omnem custodiam) abundè præstiteris, si rem in se dubiam, propositis utrinque rationibus, in medio reliqueris, nec TE vadem pro* Trithemio *temerè constitueris in controversia venturis solibus aut imposturam, aut Hunibaldum in lucem certò producturis, decidendâ...* Hæc vir eruditissimus juxtà ac humanissimus, in literis ad me 17. Novembr. A. 1746. datis.

Fortius eliditur.

XXV. Verùm tametsi *Trithemium* ab omni culpa haud immunem dixerim, quòd *Hunibaldum*, severiori neglectâ crisi, secutus fuerit; nunquam tamen patiar, ut quis eum tamquam prima-

(k) Vid. Conring. Opp. Tom. II. pag. 700.

primarium ejusdem historiæ fabrum sugillet; cùm eadem penè fabularum portenta apud complures antiquos Scriptores *Gregorium* Turonensem, *Reginonem, Fredegarium,* (1) *Sigebertum* Gemblacensem, & alios magno consensu, etsi non eo ordine, nec tanto verborum apparatu inveniantur. Libet hac de re *Cornelii Agrippæ* judicium referre; ita enim in sua *de vanitate scientiarum* declamatione Cap. V. de Hist. disserit: *Est & aliud corruptissimum Adulatorum genus, qui cùm Principum suorum origines ad antiquissimos quosque Reges extendere conentur, cùm in suo genere eo nequeant pervenire, ad exteras origines, fabulásque recurrunt, & Reges & locorum nomina confingunt, & nihil non commentiuntur. Hujus generis est barbarus ille* Hunibaldus, *qui Francorum Historias conscribens, Scythicam, Sicambriam, & Priamum juniorem, aliáque locorum & Regum nomina commentus est, quorum nullus unquam priorum meminit Historicus; atque tamen illius nugas consimilis ingenii homines secuti sunt, videlicet Gregorius Turonensis, Rhegino, atque Sigebertus, & plerique alii*... En Tibi quàm apertè *Agrippa* antiquissimos etiam Historicos *Hunibaldo* postponit, & ejus sequaces facit. Sic & *Franciscus Irenicus* in sua Exegesi Germaniæ A. 1518. Norimbergæ typis Kobergii editâ, inter rerum Francicarum Scriptores celebrat *Theocalum Hunibaldum, qui plus XXX. libris eorum gesta complexus sit.* Et iterùm lib. 2. cap. 35. inter antiquissimos Germanorum Historicos refert *Hunibaldum, Ottonem Frisingensem, Roswitam &c.* .. Hic autem *Hunibaldus*, utì habet *Josias Simlerus*, ex carminibus & scriptis flaminum suæ gentis, *Wasthali* historiam per annos 926. usque ad ultimum Clodovæi annum continuavit libris XVIII. quo factum, ut *Trithemius, Irenicus, Lazius*, & alii seculo Ecclesiæ VI. CLODOVÆI *tempore* floruisse eum putaverint. Attamen recentiores Critici, *Vossius, Pontanus, Dupinius, Cavus, Oudinus*, aliíque sequiores Bibliographi hujus Historiæ authorem anno 1290. antiquiorem non esse contendunt. Nulla igitur causa subest, quæ suspicionem suggerat, ipsam Historiam à Trithemio fuisse confictam. Nec relevat, quod obtendit PEUTINGERUS, *Hunibaldum non fuisse Herbipoli inventum &c.* Trithemio námque denato, ut refert *Bilibaldus Pirckheimerus*, adeò penè cuncta, quæ in utraque lingua reliquerat, scripta disparuêre, ut ne vestigia quidem superesse viderentur. At *schedas* dicis *esse repertas*... Quid inde? An propterea Hunibaldi fabricator Trithemius? ineptus profectò esset λογικότερος ille, qui sic colligeret. Fatetur Trithemius se esse Hunibaldi compendiatorem, non editorem: Ita enim ipse ad annum 485. *Multa Clodovæus bella commisit, quæ istic brevitatis causâ non scripsimus, quoniam latiùs in Hunibaldo continentur libr. XVIII.* Et paullò inferiùs: *Hucusque Hunibaldus continuavit Historiam Francorum ab excidio Trojanorum per annos mille septingentos. Quæ sequuntur de gestis Francorum ex Hoduardo, Richere, & Hermanfredo, aliísque auctoribus sumpta sunt.* En tibi fontes unde sua hausit Trithemius. Quid ergò schedæ? quid volatiles & lubricæ *Peutingeri* notæ? An hæ majori fide dignæ, quàm Trithemianæ? judicent alii.

XXVI. At enim aliam nobis tibiam inflat Eminentissimus Annalium Eccl. parens BARONIUS, dum captatâ occasione *Trithemium* sæpiusculè in jus rapit, nec raro in eum ardentiùs invehitur, quòd *S. Benedicti Familiæ* aliquos subinde filios imposuerit ab eo non susceptos. Jámque primam S. Patris nostri ætatem excipiens, cùm ad A. 494. mirificè extulisset viros sanctitate & doctrinâ præstantes, quibus Ordo Benedictinus nobilitatur, mox *Cæsarium* ac *Faustum* Rhegiensem Episcopum ante S. Benedictum floruisse; *Eugippium Abbatem*, fuisse S. Severini Monachum priusquàm S. Benedictus habitum induisset monasticum; *Gregorium M.* sancti Equitii legibus, non *Benedicti* addictum fuisse contendit. Calore tum præfervido *Trithemii* lapsus augens, nec coloribus Rhetorum, & sali Italico parcens pro mantissa *Cassiodorum* jactat eâdem temeritate S. Benedicti familiæ ab eo assutum. (Baronii in Trithemium invectivæ.)

Verùm quamvis haud ubique *Trithemium* orbi excusavero, præsertim ubi monachos Græcos, quos S. Basilius sibi veriùs, me judice, vindicaverit, in album Benedictinorum refert; attamen dum Sanctos Ecclesiæ latinæ, quorum meminimus, in numero ponit, exiguam subinde culpam admittit, non nunquam etiam culpâ penitùs vacat. *Cæsarium* nostris addidit ille, nec prorsùs infundatè; siquidem *Cæsarius*

(1) Vid. Hist. Acad. Reg. Parif. Tom. I. pag. 374.

sarius ipse Serm. 3. ad Monachos, *S. Benedictum Patrem* suum appellat, ejus regulam Monachos sequi ac servare jussit; quæ verba Trithemio ansam præbuêre virum S.Benedicto accensendi. Cui autem vel maximè oculato hæc verba non imposuissent? Non enim adeò promptum est, partus Authorum genuinos à supposititiis secernere. Atqui cùm Historicum oporteat esse *Argum*, qui oculeus totus fuit, cúmque temporum inprimis rationem ducere debeat, in quibus cardo veritatis ut plurimùm versatur., causam *Trithemii* non peroro hîc, sed potiùs desero, & candidè fateor pomum è quercu decussisse, ac inscitè cucullum Benedictinum *Cæsario* Arelatensi, & *Fausto* Rhegiensi imposuisse. Quàm facilis tamen fuerit lapsus in eâ quâ *Trithemius* scribebat ætate, nemo non videt. Historiis quidem tùm temporis multi ingenia impenderant, at *Chronologia* nondum subierat limam, ut hodie accuratam, nec *Critica* adeò fuerat exculta.

Quid de Eugippio, Cassiodoro, Gregorio M. & aliis.

XXVII. Dum verò Trithemius *Eugippium*, *Cassiodorum*, *Gregorium M.*, aliósque Ordini nostro asseruit, non omninò mente excidisse, nec piscatum in aëre, neque censoriam meruisse virgulam à *Baronio* commoto impactam ostendunt *Yepesius*, *Bucelinus*, *Mabillonius*, aliíque Ordinis Scriptores haud proletarii. Quibus ego istud addam, quòd etiamsi genuinos divi Benedicti filios ab alienis facilè quandoque potuisset *Trithemius* distinguere, non tamen continuò quoscunque extraneos aut dubios debuerit eliminare. Sunt enim ex his plerique ita Ordini nostro affines, tantáque alligati necessitudine, sive quòd in cœnobia ab ipsis condita nostri proximè successerint, sive quòd eorum discipuli in divi Benedicti castra immigraverint, ut è re nostrâ esse videatur eorum memoriam conservare. Atque istud etiam in causa fuit doctissimo *Mabillonio*, ut nonnullos à Benedictino instituto alienos in nostrorum album admiserit. Licèt ipse pluribus contendat, nihil attinere ementitos & fictitios Ordini Benedictino, uti quibusdam aliis affingere honores, cùm suo satis superque splendore illustretur, ac potiùs magnitudine & copiâ, quàm penuriâ laboret sua. Collyrium ergo *Baronii* alteri cuipiam adhibendum fuerit. Quot enim Divos suæ telæ intexunt moderni Annalium privatorum conditores, quos superioribus seculis Ordini S. Benedicti conjunctissimos fuisse constat? Adeò nempe & amor habendi, & Ordini antiquissimo juxtà ac in Sanctis locupletissimo detrahendi, etiam Divorum sepulchra hodie pervadit! An quia ipsi numerum augere non cogitant, ideo veteribus manus injiciendas ac suas in partes pertrahendos putant, non expedio; Neque pedem conferimus, quòd familiæ nostræ aliquid de gloria aut sanctitate decessurum existimemus, si Basilianis, Carmelitis, Canonicis Regularibus, alíisque aliquos è nostris cederemus, sed quòd plumas proinde nostras à corniculis non injuriâ, sed jure ac merito vindicemus. Verùm quia de sanctis Viris in peculium sibi asserendis disputationes & rixas inter religiosos viros fervere, propudiosum est, ac ipsis etiam Beatis ingratum, eas ultro abjicimus, atque ad aliud in Trithemium cavilli genus expediendum pergimus.

Aliorum querelæ removentur.

XXVIII. Conqueruntur sanè non pauci, nec obesæ naris viri etiam domestici, quòd ipse *Trithemius* summum ferè jus in Principum, sacrorúmque Antistitum, Abbatum & Monachorum gesta morésque sibi usurpare soleat, & acriorem nonnunquam eorum censorem sese exhibeat. Atqui si non plus peccavit *Trithemius*, quàm hîc convincitur, nec in Areopago quidem condemnari potest. Etenim quantus in corruptos sui seculi mores non insurgit *Chrysostomus*? Quàm asper & mordax in Gallos suos *Salvianus*? quàm salitus in libris ad Ecclesiam Timothei nomine inscriptis? Nemo tamen eam asperitatem & piam quasi sævitiam reprehensione dignam dixit; quin potiùs summopere celebravit *Salviani* zelum quisquis corruptissimos illius ætatis mores validè & absque palpatione defricandos perspexit. Et quid etiam reprehensione dignum in Sacerdotibus dissimulat *Hieronymus*? Quid *Gildas Sapiens* in Britannos non effundit? Nihil legi potest durius, asperius, amarulentius; Tantum verò abest, ut ea mordacitas moribus admensa displicuerit viris probis, ut potiùs egregiè sit collaudata nominatim ab Alcuino, Wilhelmo Malmesburiensi &c. Quis sancto *Bernardo* Monachorum, Clericorum, immò Episcoporum ac Pontificum vitia narrat apertiùs, pungit acriùs, castigat severiùs? *Petrus Blesensis* quàm non molli pollice in malos mores passim invehitur? *Alvarus Pela-*

gius,

gius, quàm non palpat nævos & defectus, qui suâ ætate in Ecclesiam irrepserant, immò quâ strigili non defricat cujusvis ordinis fideles præsertim Ecclesiasticos? Idem de *Joanne Gersone* Cancellario Parisiensi dici potest, cujus plerique tractatus sunt admodum amarulenti. Nullus tamen hactenus tantum à recta ratione descivit, ut tantorum Ecclesiæ ornamentorum lucubrationes sugillare præsumpserit, aut in vulgus editas indignè tulerit. Quid igitur causæ sit, cur unius *Trithemii* opuscula his humani ingenii salibus resperfa sugillemus? Et verò quid affert *Trithemius* quod apud plures alios veteres Doctores non reperias? Lautiores Ecclesiasticorum Præsulum mensas, vestium luxum, otium & ingluviem, pompámque & vitia infesto calamo perstringit, & acerbiùs traducit? Nihil eo frequentiùs apud alios legas, qui inclinantem Ecclesiasticorum disciplinam ad Apostolicam, veterémque institutionem exigi & restitui volebant. Sedenim quibus adeò invisa & acerba sunt *Trithemii* scripta, eos obsecramus, ut saltem aliquid dent fervido & Apostolico piissimi viri zelo; dent immenso divini cultûs amplificandi, disciplinam instaurandi, & bonas artes provehendi studio; dent seculi, quo floruit, libertati etiam summis viris usurpatæ; postremò dent eruditorum hominum de Trithemii operibus judicio, à quo privatus nemo recesserit, nisi superbus, arrogans, aut vitiis, quæ carpit, deditus.

Heterodoxorum offuciæ

XXIX. Nec est quòd aures præbeamus iis, qui nodum quærunt in scirpo, quíque dùm hærent in culice, camelos deglutiunt, Hæreticos inquam, hísque similes homines in Ecclesiasticorum Ordinem dicaces, qui ingentia fingunt crimina, abusus, scelera, & nihil ullibi sanctitatis reliquum exitisse comminiscuntur, ídque credi ab omnibus volunt. Tot enim illustres viri, qui eâ ætate in Ordine præsertim monastico fulserunt, argumento sunt mentiri malevolos, & si qua deinceps fuit in statu Ecclesiastico fœditas, ab impio & Bipedum spurcissimo *Luthero* profectam esse quis ignorat? Quod si nonnunquam acriorem sese morum censorem exhibeat *Trithemius*, quàm delicatiores nostrorum temporum aures animíque perferant, culpa hæc est noxiorum, non Oratoris aut Historici, qui graviùs ipse culpandus foret, si malè facta taceret, quibus alii prudentiores fiant, ut qui præceptis moveri non possunt, saltem rerum malè gestarum pudore, aut infamiæ metu territi à similibus delictis abstineant, & ad virtutem revocentur. Hâc libertate usos Veteres Horatius declarat Lib. I. Eclogâ IV. his versibus:

Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus fuerat, aut sicarius, aut aliòqui
Famosus, multâ cum libertate notabant.

Eâ igitur de causa apud alios fide ac famâ laborare non debet vir insignis, cui totus ferè applaudit orbis, quem etiam *Onuphrius* multa ex eo in suos Fastos derivans, vocat *illustrem, clarum, & ubique gentium celebrem.* COCCIUS verò hisce extollit laudibus in Dagoberto pag. 83. *Johanni* TRITHEMIO *viro pio, docto, & in sui Ordinis perscrutanda antiquitate assiduo multum debet erudita posteritas, ut qui reconditam ex omni memoriâ monumentorum gazam primus explicuit, atque sacrâ doctrinâ neminem suo ævo superiorem habuit.* Dignus proinde qui æternùm vivat non in perenni solùm Eruditorum memoriâ, sed vel maximè in Religiosorum omnium pectoribus *Redivivus quotidie*, ut loquitur Bucelinus, *in suis exhortationibus, neque redivivus solùm, sed etiam resuscitans, & resuscitaturus deinceps innumeros ad novam & sanctam vitæ reformationem.* De quo Præsule & Scriptore sibi meritò universus Ordo Benedictinus gratulatur, ad Zoilos accinente *Jacobo Syberti* Lacensis in Euphalia monasterii Cœnobitâ *Trithemio* æquali hoc epigrammate:

Invide detractor, spretor virtutis & hostis!
Cur in Trithemium *verba canina jacis?*
Desine baubare, & ronchos depone minaces;
Hostis es Astreæ, cum Sophiæ & ἀρετῆς.
Trithemius *cultor Sophiæ & Virtutis amator,*
Flocci facit vulgi scommata vana rudis.
Obmutesce rudens pecus Arcas; inobruta justo
Fama erit; hanc si vis lædere, læsus eris.
Gloria Trithemii *te tabescente manebit,*
Quam temerare tuâ garrulitate nequis...

XXX. Sed ut remotis nubeculis clariùs patescat, quàm malesartæ & frivolæ sint omnes æmulorum criminationes, nunc quibus potissimùm studiis deditus fuerit *Trithemius*, quámque dextro Apolline in singulis versatus fuerit, & quæ inde magnorum Virorum tulerit elogia, vel desultorio, quod ajunt, oculo dispicere lubet. *Erat enim* (utì eum depingit *Andreas Thevetus* Engolismensis Cosmographus regius) *græcis hebraicísque literis*

Trithemii studia,

probè instructus, *Poëta celebris*, *Orator eloquentissimus*, *subtilis Philosophus*, *ingeniosus Mathematicus*, *Historicus gravis*, *Theologus insignis*, *Jurisconsultus irrefragabilis*, *ac quoddam velut omnis eruditionis compendium*, *totiúsque arca sapientiæ*. Cujus rei argumento sunt ipsa quæ in omni disciplinæ & scientiæ genere protulit ingenii monumenta; idque passim perhibent tum sapientissimus Marchio Brandeburgicus *Joachimus*, cùm alii in suis ad Trithemium epistolis; quos inter *Nicolaus Gerbellius* Phorcensis, in eâ, quæ inter familiares XXXII. est libri II. ita scribit: *Gratulor mihi ipsi sæpiusculè R.me Pater! me felicissimo hoc seculo progenitum, quo tot illustres viri nec ignobilis famæ in Germaniâ passim prodiêre, quos inter tu unus es, qui cum literis latinis & hebræas & græcas apud Germanos fecisti locupletiores, inter quos tantum polles & enitescis, ut an cuiquam te comparem, an præferam cunctis, in trivio sim, fluctuémque Chremetis instar Terentiani. Verùm non inconsideratò dubito, cùm non trivium in TE, sed disciplinarum omnium theatrum spaciosum, exuberans, nitidissimum conspiciamus; non in TE virtutem unam, aut tres, sed eas omnes tenaciter, & agminatim coagulatas, perindè ac spectaculo decentissimo spectamus.* Hæc ille & plura alii, quæ hîc accumulare supersedemus, alienis cum laudibus haud indigere persuasi, qui tot scriptis in cujusvis doctrinæ genere editis omnium cordatorum calculo præstantissimis has dudum supergressus æternatura in templo Minervæ monumenta sibimet erexit, eâ felicitate & copiâ, ut vel genios ipsos superâsse videatur, id quod eleganter *Paulus Melissus* Francus Comes Palatinus & Eques Aur. Civ. Rom. his expressit versibus:

& parta inde elogia.

Humanos supra captus, mentésque Sophorum,
Et mentes Genium, cui fuit ingenium.
Num quierit dià superare Trithemius arte,
Quidquid humo summum, quidquid in axe poli!
Desine mirari, vir tantus ad omnia doctus,
Naturæ instinctu totus acumen erat.

Edendorum Trithemii Operum Ichnographia.

XXXI. Cùm itaque summi hujus viri scripta, ceu bonæ frugis succo plenissima à plerisque desiderentur, eáque variis in locis, diversis temporibus & formis sparsim impressa, temerè & vagè per officinas & Bibliothecas peregrinentur, pleraque etiam delitescant anecdota, ac editorum quædam sese oculis manibúsque hominum ita subduxerint, ut vix ac ne vix quidem prece aut pretio comparari queant; ne quicquam de tanti viri monumentis tempus edax rerum, proborúmque nomini inimica invidia deinceps conficiat, rem orbi erudito non minùs gratam ac perutilem, summéque librariis lucrosam fore credimus, si ea novis atque elegantioribus, ut par est, exscripta formis, ordinatiori digesta serie, suis ditata auctariis, ac velut postliminio suæ restituta integritati in lucem proferri curaremus hoc schemate.

TOMO I. præfigetur vera Trithemii effigies ex Archetypo A. 1513. signato, & in Herbipolensi S. Jacobi Monasterio hodiéque adservato depicta, cum hac epigraphe:

Pansophiæ splendor magnus Trithemius Abbas,
Hoc vero vultu conspiciendus erat:
Ast animi dotes, curas, vastósque labores,
Quæ porrò scripsit, Te monumenta docent.

Sequetur ejus vita paulò diductiùs, quàm hæc elaborata. Hanc excipiet ejus *Nepiachus*, tum *Pinax* lucubrationum; cui subnectentur *Joannis Boutzbachii Piemontani* Prioris Lacensis, *Jacobi Syberti* ejusdem loci Cœnobitæ, *Wolfgangi Treſleri* S. Jacobi Moguntiæ Professi, *Pauli Langii* & aliorum coætaneorum de ipso elogia hactenus inedita. Addentur ea, quæ *Colerus* de ipso differit in sua Anthologia Tom. I. Fasc. I. pag. 4. & Fasc. IV. pag. 390. Quæ *Tileman* in discursu peculiari de magicis ejus insidiis effutiit, malleo ad incudem revocabimus. Si qui Eruditorum quidpiam ad vitam, famam & judicia de illo faciens suggesserint, suo inseretur loco. Et quia epistolaris historia omnium certissima est (*siquidem*, uti præclarè Lipsius in Præf. epist. miscell. *detegimur in epistolis & subjicimur oculis penè nudi*) post præfata illicò sequentur Trithemianæ Epistolæ ordine chronologico digestæ, in quibus ejus ingenii, affectûs, judicii, ac totius propè vitæ non vana relucet imago.

TOMUS II. continebit Opera ascetica, videlicet: 1. De vanitate & miseria humanæ vitæ. 2. Commentarii in Regulam S. Benedicti librum primum, nam secundus desideratur, cujus defectum supplebimus ex alio Scriptore Anonymo, qui sub initium Congregationis Bursfeldensis edidit *Expositionem Regulæ continuam*, hoc exordio: *Quod minus attentos fugit...* 3. Exhortationum ad Monachos Libr. II.

4. Ora-

4. Orationes in annuo Abbatum congressu habitas, quibus interseremus aliorum Parænefes pariter in comitiis effusas. 5. De triplici regione Claustralium. 6. Modum & formam quotidiani Monachorum exercitii. 7. Tractatum de Religiosorum tentationibus. 8. De vitio proprietatis. 9. De peculio Monialium. 10. Speculum vitæ hominis religiosi. 11. De miseria Claustralium Prælatorum. 12. De vitæ sacerdotalis institutione. 13. De Continentia & Virginitate. 14. Librum Penthicum seu lugubrem de statu & ruina Ordinis Monastici. 15. Modum & formam celebrandi Capitulum cùm Annale, tum Provinciale. 16. Constitutiones Provincialium Capitulorum. 17. Tractatum de Visitatione Monachorum. 18. Historiam Congregationis Bursfeldensis cum Bullis & privilegiis.

TOMUS III. repræsentabit ea, quæ edidit pro gloria Sanctorum, aut Religionis defensione & utilitate Ecclesiæ, ut sunt: 1. Liber octo Quæstionum Maximiliani Imperatoris. 2. Antipalus maleficiorum. 3. Vitæ Sanctorum Maximi, Maximini, Rabani, Irminæ Monialis, Ruperti Tuitiensis &c. 4. Laudes Sanctorum Josephi, Petri, Andreæ, Joannis, Magdalenæ, Marthæ &c. 5. De Laudibus S. Annæ. 6. Tractatus de imaculata Conceptione. 7. De miraculis B. M. V. in Dittelbach, & in Urticeto. 8. Prosæ, preces, Epigrammata, aliáque opuscula huc spectantia. 9. Chronologia Mystica seu Libellus de septem secundeis moventibus orbem. 10. Compendium Annalium de origine & Regibus Francorum. 11. Breviariũ ex *Humbaldo* decerptum. 12. Chronicon Bavariæ Ducum & Comitum Palatinorum. 13. Res gestæ *Friderici Victoriosi* cum notis Freheri. 14. Chronicon Spanheimense ad nostra usque tempora perductum. 15. Chronicon Monasterii S. Jacobi Herbipoli pariter ad hanc ætatem continuatum. 16. Chronicon Ducum & Episcoporum Wirtzeburgensium ex *Ludewigii* & *Gropii* collectionibus. 17. Alia Historica, quæ nancisci contigerit.

TOMUS IV. exhibebit Chronicon Hirsaugiense curâ San-Gallensium anno 1690. in fol. editum & cum autographo in Electorali Bibliotheca Monachii adservato collatum, notisque illustratum.

TOMO V. inserentur ea, quæ pro Rei Literariæ augmento protulit. 1. Laudes studii Divinarum Scripturarum. 2. De Laude Scriptorum Manualium. 3. Liber de Scriptoribus Ecclesiasticis cum suis auctariis. 4. De Germaniæ Luminaribus. 5. De Viris illustribus Ord. S. Benedicti. 6. De Laudibus Ordinis Fratrum Carmelitarum, & de Viris illustribus ejusdem Familiæ, aliáque bibliographica.

TOMUS VI. dabit studia curiosa, quibus præmittentur *Sigismundi* Abbatis in Seon, *Joannis* Caramuelis, &c. apologetica. 2. Steganographiæ libri tres cum enodatione *Gustavi Seleni*, & *Wolfgangi Heidelii*. 3. Polygraphiæ libri VI. cum clave & observationibus variorum. 4. De Arte Trithemiana scribendi per ignem dissertationes duæ per *Georg. Wallin*. 5. *Tractatus* Chimici & dubii §. LVII. libri II. fusiùs recensiti. Si quæ alia propitiori fortuna nancisci potuerimus inedita suis inseremus locis.

Atqui hæc Operum Trithemianorum summa sunt capita, hæc editionis nostræ œconomia, quam delibandam ac velut prægustandam publico propinare visum est, non modò, ut de Eruditorum placito periculum faceremus, sed ut eos ad reliqua in scriniis adhuc latentia nobiscum benevolè communicanda invitaremus, honorificam ubique benefactorum facturi mentionem.

XXXII.

JOANNES DE MARRE, † 1521. Episcopus Condomiensis.

JOANNES *de Marre* Aquitanus, Simmorræ in agro Auxitano, seu, ut aliis placet, Eluzæ in pago Armaniacensi, humili loco, patre *Dominico* natus anno 1436. liberaliter institutus est, magnúmque in literis progressum fecit. Mox religiosam vitam in Simorensi cœnobio secundùm D. Benedicti instituta professus est: ex hinc Juris Utriusque Licentiatus, ac Prior S. Luperci de Elisona efficitur; cujus cœnobii Basilicam cultam elegantémque à fundamentis erexit. Posteà sanctitatis & sapientiæ fama ubique clarus, à *Johanne Borbonio* Aniciensi Episcopo, & Abbate Cluniacensi, Vicarius generalis per universam Aquitaniam instituitur ad instauranda & reformanda monasteria: quo in munere verbo & exemplo pro Dei gloria plurimùm laboravit; imò & in componendis Procerum ac Regum dissidiis speciali prudentiæ dono valuit.

Nascitur Simmoræ A. 1436.

Monasticen professus Juris U. Doctor, ac Prior renuntiatur.

pro gloria Dei strenuè laborat.

Electus Ecclesiæ Cadomensis Episcopus

valuit. A Principe *Alano de Albreto* Neiracum vocatus, *Johannis* Ausciensis Archiepiscopi negotia composuit, totíque familiæ *Alani*, invitus licèt præficitur. Ac tandem Episcopus Condomiensis, post obitum *Antonii de Pompadour* à Monachis Benedictinis acclamatur anno 1496. Sciendum enim, quòd *Condomii*, quæ est urbs ad Balisam fluvium, *Baise*, in Vastonia, sedem Episcopalem sub Burdigalensi Metropoli constituerit JOANNES Papa XXII. antiquam S. Petri ecclesiam abbatialē erigens in cathedralem, Abbatem in Episcopum mutans, & Monachos in Canonicos; minimè tamen abjecto monastico instituto. Nihil igitur primis illis temporibus, de ordine fuit immutatum: Monachi habitum, vitámque regularem conservantes, Canonicorum munia obibant. Verùm successu temporis omnia commutata, cucullæ in almutias, Monachi in seculares Canonicos, Episcopi aliunde assumpti; quod pluribus hîc referre à nostro alienum est instituto.

Sacerdotium cum laude sustinet,

Joannes possessionem adeptus est 23. Jan. an. 1497. quod sacerdotium summa laude & munificentia sustinuit; nam & Episcopatui complura bona largitus est: regularia ædificia sarta tecta fecit: Basilicæ majoris, cùm angustior esset, amplioris & ornatissimæ structuræ fundamenta jecit an. 1505. Eodem tempore ædem *de Francescas* in Diœcesi, Minorúmque oppidi Neyracensis Conventum exstruxit: vestibula ecclesiarum Carmelitarum & Franciscanorum Condomiensium item erexit: Cathedralem ecclesiam exquisito ac divite ornamentorum apparatu, aliásque diœcesis, nec non cathedrales Auxitanam, Aginnensem, & Lactorensem ditavit: denique suis beneficiis omnium, ac pauperum præcipuè, pater meruit nuncupari. His verò nequicquam obstantibus, dum commissi sibi gregis curam sedulò gerere satagit, à plebe Condomiensi diu multúmque exagitatur, donec Regis placito, sub gravissimarum pœnarum mulcta, Præsuli plebs obedire coacta est, quam vir mansuetus, injuriarum immemor, summo deinceps affectu prosecutus est. Anno 1518. *Rogero de Barta* Simorræ Abbati defuncto, vel abdicante, *Herardum de Grossoles* substitui curavit. Eodem an. 8. Jul. providit rectoriæ Ecclesiæ de Saintrailles *Achillem d' Albret* S. Sedis Protonotarium. Ex Albreti tabulario.

ædes sacras erigit.

pauperes pascit,

injurias remittit.

Carolo VIII. Rege defuncto, cùm *Anna* ejus vidua tantam jacturam ferre non posset, *Guillelmus Brissonetus*, Cardinalis, summa rerum sub defuncto Rege potitus, MARRAM advocavit, ut tanto vulneri remedium afferret. Ab eo habitam hac de re Orationem retulit *Arnoldus Ferronus* Burdigalensis, in Opere de rebus gestis Francorum sub Carolo VIII. ubi & Præsulis nostri inseruit elogium, quod hîc adjicere non pigebit.

Arnoldi Ferroni de eo testimoniū.

„ *Joannes Marra*, Condomiensium Pontifex, homo & sapiens, & sanctus, & eruditus, *Brissoneti* operâ, adnitente etiam *Alano Albreto*, Pontificatum Condomiensium adeptus fuerat. Is *Brissonetum* veluti cliens observabat, neque ab ejus latere eo sanè tempore discedebat. Sed in *Johanne Marra* elucebant præclara virtutis, eruditionis, religionis, liberalitatis in egenos, in Deum singularis pietatis ornamenta, ex quibus totum se expendebat, mortalia cætera, & caduca censens. Ille veluti cœlestem civitatem incoleret, in omnibus suis factis, dictis, cogitationibus, nihil præter præcepta divina intuebatur. Perfectus in literis, sacrarúmque rerum jam ab adolescentia traditam tenuit disciplinam; summa orationis & elegantia, & acrimonia. Atque hæc omnia vitæ decorabat modestia & integritas.

ejus dotes & virtutes,

ingenii monumenta.

Tractatus duos, alterum *de Trinitate*, alterum *de Pœnitentia* scriptis mandavit *Marra* noster, ac præterea Insigne *Enchiridium Sacerdotale*, Parisiis anno 1519. typis excusum Ascensianis. In eo autem hæc sunt capita;

Quæ sint de Deo, & de sancta Trinitate credenda.
Symboli Apostolici explanatio.
Quinque verborum, scilicet quæ sint credenda, agenda, vitanda, timenda, & speranda, explicatio.
Orationis Dominicæ declaratio: cum virtutum præcipuarum enucleatione.
De Pœnitentia XVIII. capitum libellus, Decalogum Dominicum latè elucidans.
Regulæ Morales M. Joannis Gerson.
Symboli, seu Cantici Athanasiani explicatio.

In hujus Enchiridii planè aurei commendationem lectorem sic affatur Idocus *Badius Ascensius* Typotheta.

Suscipe

eorumque commendatio.

Suscipe Joannis Marrei dogma probatum
Lector, & heroo pectora dede viro.
Qui superintendens & verus episcopus, unus
E multis, curam fert gregis egregiam.
Nam credenda illi, speranda, & amanda libello
Hoc monstrat solis lampade lucidius.
Proin sancta tribus, genus ô regale, sacerdos:
Hoc tibi præ cunctis fac redimatur opus.

Sed & Epistolam, quam idem Typographus ad Authorem dedit, quámque Enchiridio præfixit, legere neminem pœniteat. Sic verò habet:

Badii typographi ad eum epistola.

Plurimùm suis meritis observando, & longè Reverendo Condomiensi Præsuli, Domino JOANNI MARRE: *Jodocus Badius Ascensius* cum omni observantia salutem.

Legi, perlegi, & relegi, ídque non semel, cum singulari interioris hujus hominis alacritate, & pene exultatione tuum (sic enim inscribendum mihi visum, nam ipse (quæ tua est modestia) nomen non indidisti) sacerdotale enchiridion, non sacerdotibus modò, verùm omnibus Christianis semper in manibus, imò in præcordiis, atque intimis animi visceribus habendum. In quo tam graphicè, tam compendiosè; tam doctè, támque penitùs divinè, ex optimis quibúsque & laudatissimis auctoribus collegisti, quæ sint amanda, credenda, speranda. Qua ratione Deus optimus maximus cognoscendus, observandus, amandus, ut nihil supra. Nihil etenim prætermittis, quod ad divinæ substantiæ, simplicissimæ unitatis, aut personarum divinarum admirandæ Trinitatis, aut animorum nostrorum, aut articulorum fidei, aut divinorum præceptorum cognitionem scitu sit necessarium. Quin adeò omnia tanto delectu collegisti, ut planè nesciam, quid in istis collectaneis demirer primùm, sententiarúmne pondera, an dicendi breviter citra obscuritatem felicitatem, an deligendi quæ colligeres & diceres judicium: an demum divini ingenii tui modestiam & acumen. Modestiam quidem, qua sic quæ collegisti, magnorum auctorum nominibus præmunis, ut nihil tuum esse videatur: acumen autem, quod ita omnia styli temperamento & censura argutissima commisces, ut tuum unius opus omnibus comprobetur. Quocirca statim aptavi præla, & in compluria impressi exempla: ut quàm plurimis eorum habendi facultas fiat. Quam audaciam (uti soles quæ non iniquo nec penitus inconsulto fiunt animo) in partem accipias bonam rogamus. Vale Ecclesiæ catholicæ decus & præsidium sanè quàm amplum. Ex chalcographia nostra apud Parrhisiorum Lutetiam ad octavum kalendas Decemb. MDXIX.

Tandem vir pius ad cœlestem patriam migravit anno 1521. sepultúsque est in æde primaria in sacello S. Johannis Baptistæ. Anno trigesimo ab ejus obitu, tumulo ejus aperto, sanum & integrum corpus, ac si recens expirâsset, repertum est, ut memorant documenta Simorrensis monasterii: *Ejus vitam contexuit anonymus Condomiensis monachus*, inquit Claudius Estiennot è Congr. S. Mauri, *ut ex schedis D. Josephi de la Gutelle Condomiensis medici didici: at eam in tabulario tum D. Episcopi Condomiensis, tum Capituli diu, sed frustra quæsivi.* Ex Dionysii Samarthani Gallia Christ. Tom. II. in Episc. Condom. p. 966.

Vivere desiit A. 1521.

XXXIII.

JOANNES PIEMONTANUS † 1526.

Cognomento BOUZBACHIUS.

Monasterii B. V. M. & S. Nicolai ad Lacum Euphalicum in agro Treverico, altero ferè milliari ab *Antenaco* celebri ad Rhenum oppido, vulgò *Andernach*, dissiti Congr. Bursfeldensis PRIOR, utì religionis merito & virtutis laude, ita perpetuis lucubrationum vigiliis Eruditorum suæ ætatis cœnobitarum princeps habitus, natale solum habuit superioris Germaniæ oppidum *Mildenberg* inde *Piemontani* cognomen sortitus, in lucem editus anno 1476. parentibus tenuioris quidem fortunæ, sed honestis ac timoratis; à quibus Materteræ educationi traditus, ab eâdem ad omnem virtutis pulchritudinem allectus, primísque literarum elementis imbutus fuit. Eâ verò fatis functâ cùm ad parentes rediisset, instillata artium rudimenta domi aliquamdiu excoluit, dùm subinde impostoris cujusdam suasu ad remotiores scholas spe majoris profectûs abductus, Pragam se contulit, novercantis deinceps fortunæ factus ludibrium. Quùm enim congruis destitueretur subsidiis, facto cum Musis divortio, sese primùm nobili Bohemo in servum tradidit; tum verò gravioribus maceratus molestiis ad opificium perdiscendum declinavit. Francofurtum postea indéque Moguntiam excercendæ artis suæ gratiâ profectus ex frequenti cum viris religiosis conver-

Natus A. 1476.

Pragam Studiorum causâ se contulit.

fatione arctioris vitæ desiderium imbibit. Supplex itaque S. Joannis in Rhingaviâ monasterium accessit, ubi post aliquot impensiores instantias à *Rev.mo D. Joanne de Seyn* recèns electo Abbate susceptus, *Conversorum*, ut vocant, habitu donatus fuit. Sed occultis quibusdam naturæ illiciis erga literas cùm æstuaret fervidiùs, crebrísque suspiriis suum ob dimissa studia proderet dolorem, ejus loci cœnobitæ auctores illi fuerunt, ut ea denuò repeteret. Acceptis igitur à præstabili doctissimóque viro *Petro Schlarpio* sacri illius cœtûs Decano commendatitiis, ad Cl. V. *Alexandrum Hegium* Daventriensem Gymnasiarcham se contulit, ejúsque disciplinæ sese erudiendum tradidit, ubi tandem, pluribus licèt premeretur angustiis, tam felices in bonarum artium trivio fecit progressus, ut quùm Ven. *D. Simon de Petra* Lacensium Antistes aliquos bonæ spei adolescentes in religionis subsidium à Daventriensium Scholarum Præfectis sibi submitti rogâsset, hic unus præ reliquis dignus sit habitus, qui egregio meritorum Censori commendaretur. Misso itaque scholis nuntio Lacense cœnobium petiit, ubi à præfato Abbate susceptus, peracto probationis tyrocinio severioris vitæ consilia solemnibus ex Benedictinâ Regulâ votis A. 1497. roboravit, ibique deinceps omnes ingenii nervos ad mansuetiores Musas, & solidiora studia adeo strenuè intendit, ut doctrinæ famâ inclarescens, apud eruditissimos illius ætatis viros præclarâ æstimatione frueretur. Quin & tantam sibi apud suos concellitas rarâ eruditione & pietate eximiâ auctoritatem conciliavit, ut eum Ven. *Simon de Petra* loci Abbas in sui Conventûs *Priorem* paulò pòst deligeret; quod ille munus summâ moderatione, solertiâ, exactóque disciplinæ ordine domi forísque spectatus annis pluribus sustinuit. Cunctorum verò amorem amore erga cunctos sibi conciliabat. Nihil illo demissius aut mansuetius, sed nec illo diligentior quisquam aut vigilantior. Cùm alii dormirent, ipse preces fundere, legere, seligere, excerpere, scribere solemne habebat. Nec sibi solùm Musísque cecinit, sed & literarum studia inter suos maximè excitavit, plurésque discipulos melioribus artibus instituit, græcæ linguæ peritiâ cumprimis celeber. Quare procedente tempore boni nominis tam longè latéque sparsit odorem, suíque cœnobii famam aliàs obscuram sìc porrò extulit, ut facilè non vicinorum modò, sed etiam remotiorum ad se studia converterit. Cujus rei testis locuples est *Hermannus Buschius* ejus temporis Poëta & Orator nominatissimus, qui *Piemontani* virtutem & doctrinam subinde demiratus, in quâdam ad *Jacobum Syberti* ejusdem cœnobii ascetam benè doctum epistola ita rescribit: *At vos Lacenses, Christi Philosophi! quale obtulistis beneficium? certè tale, quo nullum majus mihi offerri potest. Quod enim majus aut pulchrius beneficium dari potest homini studioso, quàm honesti ingenii, ac non pœnitendæ alicujus literaturæ testimonium? præsertim cùm ab eo datur, qui ipse non modò variâ doctrinâ, sed etiam probitatis & religionis laude conspicuus refulgeat, cujusmodi est* PRIOR *iste vester, vir ut studia ejus declarant, excellentissimus, excellentissimísque virtutibus præditus.* Hæc ille. Quod autem Piemontanus studiis literarum conjunxerit perfectioris vitæ exemplum, & laborem indefessum, testatur *Trithemius* in Auctario ad viros illustres Germaniæ inedito; ídque etiam perhibet *Paulus Langius* scriptor synchronus in eo, quem adversus *Wimphelingii* deliramenta conscripsit, libello; atque idipsum memoriæ posterorum literis prodiderunt *Augustinus* loci Abbas in suo Rituali, *Joannes Schæfferus* ejusdem cœnobii Chronographus, & *Riswichius* Gladbacensis cœnobita in eo, quem post Trithemium conscripsit, libro *de Viris illustribus O. S. B.* Sed & eundem *Joannes Busæus* S. J. scriba, aliíque plures non infimæ notæ scriptores privatis publicísque encomiis prosecuti ceu *spectatæ virtutis & doctrinæ virum* seræ posteritati, ad nominis ejus inocciduum decus, commendârunt. Vitæ periodum clausit anno 1526.

In S. Joannis Rhingaviæ monasterio conversorum habitum induit,

quo dimisso studia prosequitur,

& apud Lacenses Monachus an. 1497.

ac paulò pòst Prior efficitur.

Studia solerter promovet.

Buschii, Trithemii & aliorũ de ipso judicia.

Ejus obitus & opera.

Scripsit utroque stylo, metro & prosâ, studióque indefesso libros quàmplurimos, è quibus in codice membranaceo Bibliothecæ Lacensis hoc rubro notato: *Opus pulcherrimum Joannis Piemontani*, superant sequentia.

1. *Epistola ad R.xm D. Simonem de Petrâ Abbatem suum de commendatione Poëseos...*
2. Ad eundem contra ignavos Monachos *Satyrarum carmine elegiaco libri tres.*
3. *Apologia hujus operis ad eundem metricè Lib. 1.*

4. Pro-

4. *Protrepticon ad Novitium metricè lib.* 1.
5. *Panegyricon ad Jacobum Syberti metricè.*
6. *Panegyris ad Aleydem monialem in Insula Rolandi supra Bonnam...*
7. *Carmen Staurostichon cum epistola Philippi Haustuli.*
8. *Ode Sapphica de suis Casibus.*
9. *Carmen elegiacum ad Jacobum Syberti.*
10. *Panegyris Sapphica de laudibus monasterii Lacensis.*
11. *Sapphicon de S. Anna ad Valerium Meyenensem.*
12. *Epithoma metricum in Regulam S. Benedicti.*
13. *Epithoma aliud de Viris illustribus sui cœnobii.*
14. *Elegia ad* Zoilos *& contemptores Poëtarum.*
15. *Epistola ad quemdam in suum Microstroma.*
16. *Microstroma de laudibus Trithemii.*
17. *Apologia ejusdem ad Jacobum Syberti, cum hujus epistola.*
18. *Prima pars Microstromatum ad eundem de laudibus Trithemianis lib. VII.*
19. *Clypeus, qui & elogium ejusdem Trithemii ad* Gerhardum Baldevin *adversus sugillationes Jacobi Wimphelingii...*

quorum ipse mentionem facit. De his verò aliísque lucubrationibus agit ipse Piemontanus variis in locis; & quidem in aliquâ ad *Flamingium* epistolâ, *jam pridem*, infit, *in Trithemii laudem duo opera vel ex alienis construxi impensis; majus quidem prosâ in* XVI. *distinctum libros* Jacobo nostro; *minus verò elegiaco metro compositum Doctori* Kinzingio *gentili meo nuncupavi.* Macro-*primum, alterum* Micro-*intitulavimus*-Stroma, *quantitatem utriusque designante vocabulo, quòd illud* majus, *hoc* minus *babeatur...* Et in Apologia, quam ad Joan. Trithemium scripsit pro lucubrationibus suis, brevem quemdam operum suorum pertexuit catalogum his verbis; *Scripsi igitur inprimis elegiaco metro, more eorum, qui per pulpita ad concionem declamant, ad Dom. meum Abbatem ingenii nostri pericula facientem contra ignaviæ cultores,* de malis, quæ ex ea proveniunt in religione, *carmen claustrale trimeristicum; in tres etenim libros illud ob prolixitatem suam divisimus, in quorum primo de erroribus instudiosorum & illiteratorum, carnaliúmque officialium fratrum post aliqualem prius positam commendationem scientiæ & virtutis, quas in antiquis patribus magnoperè admiramur & laudamus, aliquid digessimus.... In secundo autem quæ ex privatis fratribus otio & ignaviæ jugiter in cella deditis oriuntur mala pariformi Satyrâ prodidimus. In tertio utrosque obiter blandè demulcendo de pristinis suis erratibus & ignaviis ad sacratioris Philosophiæ studium rursus in Ordine exemplo veterum excolendum, conatu, quo potui, revocavi, simúlque metro pro Novitio in religione proficere cupiente* de bonis moribus *adjeci libellum unum... Ultra hæc scripsi carmina quædam panegyrica, è quibus extat* ad Jacobum nostrum *liber unus, nec non ad* Aleydem *sanctimonialem in Insula Rolandi doctissimam liber unus... Scripsimus præterea ad eandem de* studiosis Mulieribus *libros duos, quos pro consolatione & confortatione illius in studiorum palæstra laborantis, contra detrahentium ignaviam ex* Philippo *Bergomensi Historiographo, & aliis passim collectas breviusculo sermone comportavimus. Potissimùm tamen hujus conscriptionis provinciam prius ad petitionem Virgunculæ cujusdam Nobiliss. viri, quem vulgo* Divitem *nominant* Franconem *Domini scilicet sororii nostri filiæ in superiori Insulâ tam bonarum literarum, quàm Virtutum studio sub religionis habitu Deo incipientis famulari, aggressi fueramus, quam dum matura admodum mors ante è medio tulisset, quàm opusculum illi misissemus, placuit huic nostræ sorori in Christo amantissimæ postea dedicare... Item simili compilationis studio composui ad* Gertrudem *præfatæ* Aleydis *consororem pictricem nobilissimam* de claris Pictricibus libellum unum. *Edidi etiam de quibusdam gestis* synchronicon *libro uno comprehensum.* Hodeporicon *quoq; meum seu* Intinerarium vitæ *ad germanum fratrem meum* Philippum *tribus descripsi libellis...* Hæc ipse Piemontanus.

Ejus verò discipulus JACOBUS SYBERTI in epistolâ ad Trithemium: *Mittimus*, inquit, *carmina nostra contra Zoilos tuos laudisona, jam pridem per Priorem nostrum* Joannem Piemontanum *indefesso studio compilata... Edidit præterea grande volumen multâ operâ comportatum ad tui nominis laudem, mihíque dicatum, in quo videtur omnes ingenii sui nervos excitasse, tantúmque tibi tribuere citra omnem simulationem, ut me (quem dudum tenuit super TE rebúsque tuis magna admiratio, tùm propter omnium rerum noti-* Jacobi Syberti ejus discipuli,

& argumenta indicat.

notitiam, tùm propter animi tui magnitudinem, quâ omnes casus gloriosè superasti) nunc stupor & extasis quædam raperet... Est insuper opus ejusdem sub incude, quod Protasin *vocat*, Additio *videlicet* libri tui de Scriptoribus Ecclesiasticis, *tuo, ut auguror, nomini dicandum, imitatus in hoc* Jacobum Wimphelingum; *opus certè pergrande atque magnificum, quod dùm perfectum fuerit, sollicitabimus, ut ad TE perveniat...* De eodem *Paulus Langius* Posavienſis monachus in suo adversus Wimphelingi deliramenta libello hæc rescribit: *Joannes Piemontanus Prior B.V.M. in Lacu metro exercitatus & prosâ, scripsit ad Joan. Kinzingium artium & medicinæ Doctorem librum unum metricè de laudibus prælaudati* Trithemii *nostri, quem intitulavit*, Deuterostroma chiliastichon. *Edidit etiam grande volumen* de septem scientiis liberalibus, *reverà laboriosum & utile opus, quod ego ipse meis vidi hisce oculis. Incepit & nuper librum de viris illustribus conscribere &c.*

Pauli Langii,

Joannis Schœfferi & aliorum de eodem testimonia.

Addit porrò *Joannes Schœfferus* ejus loci Chronographus ineunte seculo XVII. clarus, Piemontanum scripsisse insuper *Tractatum quemdam egregiis inspersum documentis & instructionibus ad R. D.* FRIDERICUM *novellum Abbatem S. Joannis in Rhingaviâ, de regimine seu cura claustrali*; cujus exordium: *Cùm nonnullos ad regimen claustrale...* Laudavit præterea oratione eruditâ & fraternæ dilectionis odore fragrante *P. Jacobus de Vredis* monasterii Lacensis Ven. senem, in quâ pulcherrima severioris disciplinæ hortamenta & exempla interserit, quæ postmodùm libello uno collegit *Fr. Valerius de Meyen* hoc exordio: *Sacerdotes ejus induam salutari...* Edidit ad hæc Tractatum, quem vocavit *Clypeum in deliramenta Jacobi Wimphelingi*, qui fidem & existimationem *Joan. Trithemii* in dubium vocare evulgatis literis conabatur: cujus opusculi exordium sic habet: *Qui jam dudum amantissime Gerbarde! lucubrationum mearum...* Collegit etiam uno volumine omnes omnium operum Joannis Trithemii graviores digniorésque sententias non inutili labore hoc initio: *Superioribus libellis hujus operis Jacobe studiosissime grammatophile.. Sed & immenso*, inquit, *vastóq; laudum Trithemianarum complexu, fœcundissimi ingenii merito nescias, utrum illi plus laudis & gloriæ, rerum variarum, scientiarum & encomiorum Trithemio ornando accumulata copia, an sibi inexhaustæ mentis admirabilitas adjecerit..* Tantis itaque lucubrationum contentionibus cùm *Piemontanus* seram posteritatem devicerit, hactenus verò latuerit Bibliographis incognitus, hoc elogio ad nunquam intermorituram ejus nominis famam & sequiorum excitamentum merito ornandus nobis visus est, quo & Lacensibus stimulum simul & animos adderemus, ut opuscula ejus omnia, quæ reperiri poterunt, studiosè colligant, & in publicum emittant... *Ex symbolis Cl. V. P. Oliverii Legipont.*

XXXIV.
NICOLAUS ELLENBOGIUS. † 1543. 3. Junii.

Ejus Natales & studia.

OTtoburani in Suevia Monasterii Cœnobita doctissimus, natus est in Biberach anno 1481. die 18. Martii Patre *Udalrico Ellenbog de Veldkirck* Medicinæ Doctore, Matre *Margareta Weberin*. Adolescens Heidelbergæ studuit; inde in Poloniam digressus Mathematicis scientiis, ac præsertim Astronomiæ operam dedit. Hinc in Sueviam reversus amicorum consilio Galliam petiit, & in celebri eo tempore Montispessulani studio Medicos audivit cupiens paternæ artis hæres fieri. Ibidem dum subsisteret, rogatus à quodam Doctore comitem se junxit itineris quatuor dierum ad montana Sasconiæ, ubi in arce moratus tandem ad Monasterium quoddam Monialium devenit, in quo dies mansit ferè quindecim, ibique Deo inspirante mundi laqueos cogitare cœpit, quos ut evaderet, religionis ingressum vovit, & in patriam regressus Ottoburanũ celebre tùm temporis à bonarum literarum cultu Monasterium ingressus est anno 1504. Bibliothecæ subinde Præfectus, eam in meliorem redegit ordinem; œconomum quoque egit decem annis; tum precibus, ut quietè in cella studiis vacare liceret, tandem obtinuit. Noviciorum præterea Magister extitit, quin & juniorum in artibus institutionem in se recepit, ac denique servando Gregi *Prioris* nomine præfectus fuit, quo in munere plurimùm collaboravit, ut scholæ pro religiosa Monasteriorum Sueviæ juventute in solidioribus disciplinis instruendâ per confœderatos Abbates Campidonensem, Zwifaltensem, Weingartensem, Wiblingensem, Ochsenhusanum, Elchingensem, Dona-

Religionis ingressus, & munia.

werda-

werdanum, Ursinensem &c. Ottoburæ erigerentur. Tanto autem discendi flagrabat studio, ut jam Sexagenarius linguarum Orientalium publicam lectionem cum aliis audire voluerit; quâ ob rem petitâ ab Abbate suo licentiâ, repulsam cùm tulisset, graviter conquestus est in quibusdam epistolis. Artem tornatoriam, dum vacaret à studiis, præ cæteris exercuit; Vacabat autem subinde, quòd capite esset debiliori, ut ipse frequenter meminit suis in epistolis. Librorum quos habere poterat, verus helluo, perpetuæ eorum lectioni incubabat. Paralysi ad extremum correptus vivere desiit anno 1544. die 3. nonas Junii ætatis LXIII. Ejus porrò epitaphium tale superat à F. Bartholomæo Stellâ Wiblingensi Monacho positum:

obitus & epitaphium.

Filius hic docti Patris Ellenbogius alto
More hominum somno rite sepultus adest.
Vir pius atque bonus, Musarum fidus amicus,
Nursinæque, Ducis Religione nitens.
Vivus & insignes artes prudenter amabat,
Mortuus huic mundo gaudia summa tenet.

Virum egregiè doctum fuisse non solùm in latinis, græcis, hebraicísque literis, sed etiam in Theologicis, Philosophicis, Medicis, Mathematicis, alísque melioribus disciplinis demonstrant reliqua ejus ingenii monumenta hinc inde dispersa, quorum collectionem luculentam, quemadmodùm Em. Card. QUIRINUS vocat, haud ita pridem adornaverat Cl. P. *Michaël Reichbeckius* Ottoburanæ Bibliothecæ Præfectus, *Montefalconio* dicandam sub tit: *Conspectus vitæ & Scriptorum Ellenbogii,* sive *Anecdota Bibliothecæ Ottoburanæ* &c. quam tamen collector ipse posteà Superiorum exasperatus duritie Vulcano tradidit. Superant verò in manuscriptis nonnulla omninò digna, quæ in lucem publicam proferantur, videlicet 1. *Commentarius in Regulam S. Benedicti.* 2. Tractatus quidam Polemici contra Lutheranorum errores *de bonis operibus; de Religiosis & vita monastica, de dolis & machinis heterodoxorum; de Sanctorum cultu, Reliquiis, imaginibus; de purgatorio & mortuorum suffragiis.* 3. Miscellanea quædam secundùm ordinem librorum & Capitulorum Bibliæ. 4. Volumen epistolarum ad *Vitum Bildium* Acropolitanum Ss. Udalrici & Afræ apud Augustam Monachum. Et alia quædam nobis incognita. *Ex symbolis P. Oliverii.*

ingenii partus.

XXXV.

GREGORIUS CORTESIUS S. R. E. Cardinalis.

† 1548. 21. Oct.

Cujus Purpurati Patris vitam literariam hîc damus, ex nobilissima *Cortesiorum* familia originem duxit: quæ quidem, teste *Planusio Campano*, in libro de Familiis Italicis, à tempore Caroli Magni, Mutinam novam ab eodem ex ruinis antiquæ Mutinæ, à Gothis Longobardísque destructæ, reædificatam, habitare cœpit. Hæc enim *Cortesiorum* familia à quodam Imperiali Vicario nomine *Ludovicus Cortes* inter Gallos nobilissimo ortum suum habuit, qui cùm esset à consiliis *Pipini* Regis Italiæ, Caroli filii, civitatem illam inhabitavit. Ex ea igitur *Gregorius* hic noster natus, ab ineunte ætate præceptore usus est *Severo Varino* Familiæ Cistерciensis Monacho, viro id temporis longè doctissimo. In hujus schola ita profecit, ut præter Etruscam, *Latinam* & *Græcam* linguas apprimè perceptas haberet, Philosophorum & Theologorum arcana perdisceret, atque acerrima vi ingenii divinæ paginæ mysteria pervestigaret. Hujus præclaræ institutionis laudes ipse *Gregorius* texit in epistola ad *Severum* his verbis. „ Nemo te mihi est amicus „ antiquior, nemo magis conjunctus, „ nemo cui æquè omnes studiorum „ meorum qualescunque fructus acceptos referre debeam. Non enim „ memoria nobis excidit, nec excidet „ profectò aliquando, cùm tu jam tum „ princeps Ordinis tui, atque adeò „ maxima dignitate præditus, me adolescentulum, & adhuc in literis balbutientem, tantum aberat, ut sperneres, ut ultrò etiam facilitate comitatéque tua ad continuum contubernium semper provocâris. Cùm „ noctes diésque me quietem studiorum tuorum interpellantem, non „ modò non repellebas, sed ne vultu „ quidem subtristiore molestè id ferre „ unquam mihi visus fueris. Resonant adhuc in auribus meis sanctissimæ illæ adhortationes, & gravissima præcepta, quibus me assiduè & „ ad bonarum literarum studia, & ad „ Christianam pietatem hortabare. „ Cùm ea Ordinis gravitate, quâ tunc „ eras, etiam circa incunabula mea „ cùm latinarum tum græcarum literarum, mecum, ut ita dicam, repuerascere non gravareris, ut ad ea,

Ejus Natales,

in linguis, moribus, & scientiis, à Severo Varino instruitur.

„ ad quæ verbis me hortabare, te „ ipsum ducem, & prævium nobis „ exhiberes. „

Juri Civili & Canonico Bononiæ & Patavii operam navat.

His verò literis, quarum cognitione à *Severo Varino* GREGORIUS imbutus erat, non contentus, Juri Civili atque Canonico Bononiæ primùm, postea Patavii insignem operam per annos quinque navavit, nullúmque seu elegantioris seu sublimioris doctrinæ genus fuit, quod ille non ad unguem calleret. Etsi verò ad studia juridica se contulisset, æquo tamen animo pati non potuit, sermonis nitorem atque elegantiam, quam tanto sibi labore & studio comparavit, barbarorum sordibus maculari.

Sermonis nitore & græcâ linguâ eminet.

Seu Græcè, seu Latinè scriberet, mirè elegans erat, ita ut *Gualterius Corbetta*, vir multiplici literarum eruditione optimè præditus, ad *Joannem Moronum* Cardinalem dicere solitus sit, se multos quidem literarum græcarum & latinarum studiosos vidisse, in utroque autem genere consummatum æquè, ac *Gregorius Cortesius* esset, invenisse neminem. Quamobrem apud *Joannem Cardinalem Mediceum* tanto in honore & pretio fuit, ut eum sibi ab epistolis, negotiisque domesticis esse voluerit. Quo munere ita præclarè functus est, ut etiam Cardinalis (qui ad summi Pontificatûs fastigium, assumpto *Leonis Decimi* nomine postea evectus fuit) *Causarum Auditorem*, ut vocant, eum sibi delegerit.

ex Auditore Causarum

Susceptâ provinciâ non ita diu illam administravit; cùm enim oneris litigiorum ac laborum esset plena, ipse verò ad sacrarum Literarum studium, vitámque in quiete transigendam divino instinctu pertraheretur, ea ultrò se abdicavit.

fit Monachus.

Sibi redditus, in religiosam Divi Benedicti familiam se solemniter dicavit in cœnobio, quod in agro Mantuano ab eodem sancto Legislatore nomen sortitum est.

Ab instituto Monastico retrahitur.

Quæ res cùm Cardinalem non minimâ molestiâ afficeret, scripta ad *Gregorium* epistola, petiit certior ab eo fieri, quibus rationibus adductus, id consilium secutus fuerit. Postremò plus amori quàm religioni concedens, persuadere nitebatur, ut immutato consilio ad pristinum vivendi genus & ad consuetudinem suam omninò reverteretur.

Quod ipse tamen constanti animo retinet.

Cui verò *Gregorius* in hæc verba rescripsit: „ Ego verò pro ejus„ modi amore, immortales tibi gra„ tias ago, video enim adhortatio„ nem istam tuam ab amicissimo ani„ mo proficisci, eóque te decipi, quòd „ hoc vivendi genus, ut plerique om„ nes, omnino improbandum esse du„ cis. Quòd si & animi mei indolem „ memoriâ teneres, & ea quæ tecum „ sæpiùs locutus sum, nequàquam „ me novum hoc genus vitæ sequi vel„ le, tantoperè admirareris: magis „ autem nunc demùm id me arripuis„ se tibi esset admirandum. Satis „ enim, ex quo me in numero dome„ sticorum tuorum ascripsisti, à te „ cognosci potuit, nihil adeò animo „ meo impressum, insculptúmque es„ se, quàm ut omninò ex Christiana „ pietate vitam agens, iis potissimùm „ studiis operam darem, quibus & „ animus excoli posset, & ea, quam „ tantoperè desiderabam, vera religio „ intelligeretur, ad quam in posterum „ tanquam ad certum destinatúmque „ locum, omnes cogitatus meos di„ rigere possem. Id verò cùm persua„ sum mihi esset, inter hominum tur„ bas & fori jurgia me assequi non „ posse, in religionis portum me con„ tuli. Non quòd in communi hac „ omnium hominum vita salutem in„ veniri posse non suspicer, sed quòd „ jam inde ab ineunte pueritia, pra„ vis admodùm consultoribus usus, „ ambitione scilicet & quærendi cupi„ ditate, quæ quicunque mihi erant „ à latere, ut animo meo altiùs infi„ gerent, summoperè laborârant, ejus„ modi laqueis me impeditum esse „ sentiebam, ut nisi omninò immu„ tato vitæ genere, non studiorum, „ non Christianæ pietatis, non liber„ tatis denique ratio aliqua à me ha„ beri posset, vixdum enim decimum „ & septimum ætatis annum attige„ ram, cùm me fratres insigniis ejus „ dignitatis ornari fecerunt, cui à do„ cendo vulgò nomen inditum est; „ cùm jam quinquennium Juriscon„ sultis operam dedissem, statímque „ inter domesticos tuos adscriptus, „ curam abs te accepi audiendarum „ litium. Hic verò nemo melius te „ ipso testatam animi mei molestiam „ potest deprehendere: scis enim „ quantoperè angi consueverim, cùm „ ab honestioribus disciplinis & sacra„ rum præcipuè literarum studiis, ob „ lites & jurgia retrahebar, bis dein„ de, intra menses septem, gravissima „ vi morbi afflictatus, cùm omnes Ro„ manum cœlum nobis aufugiendum „ esse clamarent, Mutinam me con„ tuli: ibi verò cùm ocij spes aliqua „ se mihi primo obtulisset, repente „ gentilis quidam meus, qui pro Mu-

sua in seculo fata commemorat.

„ tinensi

„ tinensi Episcopo jurisdictionis sacrorúmque procurationem habuerat, „ è medio sublatus est, tum verò me „ invitum & reluctantem propinqui „ necessariíque idem munus obire „ coëgerunt. In quo cùm non corporis solùm mentisque laborem, sed „ maximum etiam animi periculum „ experirer, omni studio diligentiáque „ cogitare cœpi, si qua ratione difficillimis illis laqueis me expedire pos-„ sem, nulláque mihi visa est opportunior, quàm si ex ejusmodi tempestate in cœnobii alicujus portum effugissem, statímque se mihi obtulit „ collegium hoc Divi Benedicti Mantuani, in quo jam menses quatuor „ solutus omnibus curis, quæ anteà „ animum meum exedebant, totus in „ sacrarum Literarum studiis, & in sacrificiis divinarum laudum conquie-„ sco, fruórque literato, & gratissimo „ ocio, à quo si me revocare iterùm „ tentaveris, sponsæ verbis ex Salomonis Epithalamio tibi sum respon-„ surus: *Expoliavi me tunica mea, quomodo induar illa? Lavi pedes meos, quomodo inquinabo illos?* Et ut finem „ aliquando faciam, libenter omnes „ Romanos fastus, libentiùs delicias, „ libentissimè animi corporísque pericula vobis derelinquo, qui & generosiore indole, & excelsiore animo „ præditi, per ejusmodi senticeta illæsi potestis incedere. Ego verò in „ minima cellula delitescens, præclarè „ mecum agi putabo, si prioribus vitæ vulneribus cicatrices à me obduci potuerint. Vale. „

Quæ ut effugeret, in cœnobio se abdidit.

Perstitit igitur *Gregorius* in vita monastica, quàm prudenter cœpta, tam religiosè à se excultâ. Literis verò, quorum studio mirum quantum afficiebatur, eam operam dedit, ut nomen boni Religiosi potiùs quàm docti appeteret. *Nunquam*, inquit in Epistola ad Christophorum Longolium, *nunquam ita docti inane nomen appetii, ut non longè magis desideraverim non haberi modò, sed etiam bonum virum esse. Ut etiam si alterutrius facienda esset jactura, næ ego haud paulò malim id propter quod potissimùm cupimus docti esse, quàm non vanam modò & inutilem, sed etiam eo pacto perniciosam doctrinam.*

Ejus animi modestia.

Per ea tempora Lerinense in Gallia Monasterium in comendam habebat *Augustinus de Grimaldis*, Grassensis Episcopus, generis prosapiâ, doctrinæ copiâ, ac virtutum ornamentis summè conspicuus; qui cùm pro comperto haberet, in Congregatione Casinensi bonas literas cum disciplinæ monasticæ observantia majorem in modum florere, Lerinense Asceterium eidem subjecit & univit. Quò factum, ut *Gregorius Cortesius* cum aliis quibusdam, piissimis juxtà ac doctissimis Monachis eò mitteretur. Tum verò otio literario, quod quidem in legendo sacro codice aut pervolutandis sanctorum Patrum scriptis conterebat, nihil beatius optabiliúsque sibi contingere posse existimavit. Sæpiùs verò eum Monœci apud Grassensem Episcopum, quo summo Mæcenate utebatur, dies complures oportebat esse; unde cùm aliquando se licèt difficillimè explicásset, ad studia sua reversus, totum se in literis abdidit, & cum sodalibus, qui pari amore tenebantur, otio honestissimo perfruebatur. Ex studiis verò suis hunc etiam fructum præclarissimum percepit, quòd virorum cùm doctrina tum dignitate summorum gratiam eruditionis opinione collegerit; qui universi ex ejus literarum elegantia ita de ipso sentiebant, ut doctorum omnium fine controversia ordinem ipsum ducere existimarent, principémque Cortesium in ore haberent, quotiescunque de hominibus eruditissimis inferebatur mentio. Nec pauci fuerunt, qui ut ejus alloquio coràm fruerentur, in Insulam Lerinensem, susceptis magnis itineribus, se contulerunt. Ex his referre licet *Stephanum Saulium*, *Christophorum Longolium*, *Benedictum Theocrenum*, quem philosophicis doctrinis instituit, quíque deinde Regis Galliarum filii juventutis moderator fuit. Subinde *Cortesio* in mentem venit, collegium doctorum virorum in Insula Lerinensi excitare; sed huic consilio, quod doctissimis quibusque mirificè probatum fuerat, captivitas Regis *Francisci* ad urbem Ticini intercessit. Posteà *Cortesio*, licèt invito, ex Lerina solvendum fuit. Causa profectionis fuit parùm prospera valetudo, qua graviter laborare cœpit ex distillationis assiduæ à capite in pectus acerbissima molestia; quæ infirmitas non procul abesse putatur à vitæ periculo, præsertim cùm accedit studiorum labor, & vocis in sacro odæo penè assidua contentio. Ita verò, tametsi ægrotaret, virtutibus ac regulari observantia enituit, ut recuperata valetudine unus communi suffragio dignus sit judicatus, qui omnibus præficeretur. Cùm verò *Vitalis* Monachus ei per literas significásset, se, ut

Ad Lerinenses accersitur.

Summorum Virorum gratiam colligit,

pluresque ad se discipulos allicit.

sinistrâ valetudine afficitur.

Corte-

Cortesius hujus dignitatis culmen assequeretur, omnem operam & studium adhibuisse, illi quidem pro tali voluntate gratias habuit, hoc tamen ipsum etiam scire voluit, nihil unquam sibi acerbius accidisse, nihílque posthac accidere posse, quod gravius ferat, quàm molestissimum ejusmodi administrationis onus. Epistolam sanè dignissimam, quæ ab ambitiosis Prælaturarum & Magistratuum candidatis térque quatérque legatur. Abbatis igitur infulis decoratus, primùm S. Petri Perusini cœnobium, deinde S. Benedicti Mantuani, tum varia Monasteria eâ prudentiâ & discretione gubernavit, ut non modò omnibus admirationi & incitamento ad virtutem esset, sed & vulgari elogio *dulcis & sapiens Abbas* nuncuparetur. Cum *Reginaldo Polo*, quo tempore Abbas erat S. Georgii Majoris Venetiis, magna ipsi necessitudo intercessit, de qua plura habet Em. Card. Quirinus in Diatriba ad Card. Poli Epistolas.

Abbas invitus renuntiatur.

Per annos sui regiminis de re bibliothecaria haud parùm sollicitus fuit. Præstantissimos quosque libros quà Græcos quà Latinos pro instruendis monasteriorum Bibliothecis undique magnis sumptibus comparavit. „*Sunt jam apud nos*, inquit in Epistola ad Dionysium Faucherium, *ferè* „*omnes antiquorum in sacros libros commentarii*, *in quibus legendis eâ ratione afficior*, *ut tandem videar mihi occultissima mysteria, atque ut ita dicam* „*adyta penitùs ingredi posse*, *& nunc* „*demùm intelligo*, *quàm nihil scire possint in sacris Literis*, *qui græcæ linguæ sunt omninò ignari.* „

Rei Bibliothecariæ,

Illud etiam *Cortesio* in acceptis referri debet, quòd tersè, purè, & nitidè scribendo operam adhibuerit, ut Theologiæ & Philosophiæ venustas orationis, tanquam duabus matronis debitus cultus & decor restitueretur, quo per injuriam exspoliatæ, squallentes diu obsoletæque jacuerant.

& sermonis nitori consulit.

Ut sibi magistratu abire liceret, quo reliquum ætatis in optimis & artibus & studiis collocare posset, haud semel à Superioribus petiit; sed cùm his secùs videretur, eorum voluntati acquievit.

Doctrinæ igitur, prudentiæ, probitatis, cæterarúmque ejus virtutum fama longè latéque pervadente, cùm S. Georgii Majoris Venetiarum Abbas esset, à *Paulo III.* acerrimi judicii Pontifice, Romam est accersitus, ut unà cum aliis doctissimis & integerrimis Viris, quæ ad Dei gloriam, & Ecclesiæ reformationem magis conducere viderentur, sibi proponeret, & optimis consiliis adesset, in arduis illis Catholicæ Ecclesiæ anfractibus, ut refert *Antonius Caracciolus*, Clericus Regularis, in vita (m) Mss. Pauli IV. qui tunc *Cardinalis Caraffa* vocabatur. Ejusdem Cardinalis Caraffa operâ haud ita multò pòst ab eodem Paulo III. *Cortesius* Visitator Apostolicus per totam Italiam constitutus fuit, indéque in Germaniam missus, eos inter Theologos *Thomæ Campesio* Apostolico Nuntio comites datos, qui rebus fidei consulerent, & Ecclesiasticæ disciplinæ, solemníque Colloquio Wormatiensi, à Catholicis & Heterodoxis celebrando, præsentes essent, anno 1540. In ea regione gravissimis laboribus pro Religione perfunctus, cùm in Italiam rediisset, ac Monasterio S. Benedicti propè Mantuam adhuc præesset, ab eodem *Paulo III*, sacro Senatu miro consensu approbante, anno 1542. die ultima Maji Pontificatûs sui octavo Cardinalis tituli S. Cyriaci in Thermis fuit renuntiatus, creatúsque Episcopus Urbinas (concesso quoque privilegio, ut purpureo uteretur amictu, quod etiam idem *Paulus* Cardinali *Philippo à Camera*, Gallo, paritérque Benedictino anteà indulserat, *ne colore differrent*, *qui dignitate sunt pares*) Cæterùm miris eum laudibus cohonestavit *Paulus* literis ad eum datis; cui *Cortesius* binis aliis epistolis elegantissimè scriptis respondit, ac gratias egit.

Romam à Paulo III. accersitus, variis legationibus fungitur.

A. 1542. Cardinalis & Episcopus creatus,

Gregorio ad purpuram assumpto humanissimis literis gratulati sunt viri gravissimi, *Petrus Bembus*, *Jacobus Sadoletus*, *Joannes Moronus*, *Rodulphus Pius*, *Guido Ascanius Sfortia*, *Joannes de Salviatis*, Cardinales, Collegium Mutinensium Canonicorum, *Dionysius Faucherius*, aliíque plures Prælati & Abbates. Ipse verò *Gregorius*, Alphonso Ciaccono (n) teste, nihil ob novam dignitatem candoris, nihil probitatis, nihílque antiquæ comitatis amisit; sed potiùs omnibus gratus, in sacrarum Literarum studiis innocenter ac piè noctes diésque transegit. Cum doctissimis viris per totam ferè Europam familiaritatem, & frequens per epistolas colloquium habuit; à *Bembo* & *Sadoleto* Cardinalibus celebratus ob ingenium

Nihil candoris & studii in dignitate remisit.

(m) Tom. I. pag. 88. apud Armell. part. 1. p. 134. & Card. Quir. in laudata Diatriba.
(n) Tom. 2. col. 683. & seq. edit. Rom. 1677.

nium propè divinum, atque excellentem doctrinam; ab aliis etiam Cardinalibus, ut à *Joanne Mediceo*, & *Joanne Morono*, aliísque doctrinâ illustribus Viris, *Christophoro Longolio* scilicet, *Benedicto Theocreno*, *Federico Fregosio*, *Stephano Saulio*, *Pamphilo Saxo*, *Dionysio Faucherio*, aliísque compluribus literas amoris, & optimæ de ejus virtute opinionis testes accepit.

Vivere desiit A. 1548.

In eo culmine annos sex omninò versatus, quo tempore nunquam carni & sanguini ut acquiesceret, persuaderi potuit (erat enim vir integerrimus) ad Superos evolavit Romæ an. Domini 1548. 12. kalendas Novembris, & in Basilica duodecim Apostolorum conditus fuit, ante altare S. Eugeniæ. Morti proximus familiari suo adstanti dixisse fertur: *Ecce jam pluribus annis Cardinalis fuimus; quid autem nunc superest de hoc honore? quando satius fuerat in Religione mori, ubi minus erat animæ periculum.* Quæ sanè verba ad eliminandam ambitionis pestem utinam Regularium omnium imis cordibus infigerentur. Plures clarissimi ac doctissimi Cardinalis lucubrationes temporum injuriâ, vel majorum negligentiâ perierunt, haud parva equidem Reipublicæ Literariæ jactura. Quæ verò supersunt, hæc sunt.

Ejus ingenii partus.

1.) *Tractatus adversùs negantem, Petrum Apostolum Romæ fuisse.* Inscriptus est *Adriano VI.* Pont. Max. impressus verò posteà Venetiis apud Franciscum Franciscium Senensem A. 1537. in 4. Hunc Tractatum *Ludovicus Ellies Dupin* Novæ Bibl. Eccles. Tom. xiv. p. 187. diligenter ac summatim recenset, & eximiè commendat: nihil elegantius, & venustius hac scriptione legi posse dicens: *Erat enim*, inquit, *sapiens, moderatus, æquus, omnibúsque prærogativis, quæ honestum virum, optimúmque Scriptorem decent, perquàm ornatus.*

2.) *Epistolarum Familiarium Latinarum Lib. I.* Venetiis apud eundem eodem anno in 4. Uterque liber operâ Hersiliæ Cortesiæ de Monte, cui Gregorius fuerat patruus, Gregorio XIII. ab ea dicatus, prodiit. Vix ullas à viris doctis seculo XVI. scriptas epistolas reperias, quæ priscâ illâ elegantiâ, nitore, candore, humanitate & judicio Cortesii epistolis anteponi debere videantur. Unde easdem plurimi ab eruditis fieri, ex vero testatur Pet. Ricord. in Hist. Monast. & Em. Card. Quirinus in Diatriba ad Regin. Poli Epistolas.

3.) *Poëmata* ad imitationem Catulli, Venetiis ex officina Aldi, simul cum opere Sannazarii de Partu Virginis; de quibus Jo. Mathæus Toscanus in *Peplo Italiæ* ita cecinit:

Quis neget hoc magnum, tot ubi post secula primus
Tractas Catulli Barbiton?
Sed nimium lasciva tui quod plectra Catulli
Ad digniorem usum vocas,
Cœlicolúmque dicas regi, debere fatetur
Tibi Catulli barbitos.

4.) *Quàm plurima Carmina in laudem D. Petri Apostoli*, quæ impressa reperiri autumat Plac. Rom. in Supplem. de Vir. Illustr. Casin. cap. 31.

5.) *Carmen Saphicum de Vita S. Honorati Arelatensis Episcopi.* Incipit: *Unde resplendet jubar hoc coruscâ luce?*

6.) *Lerinensis Insulæ & Cœnobii laudes* eodem carmine. Incipit: *Parva sed felix meritis Lerina.* Inseruit Cortesius hoc Poëma epistolæ suæ ad Heliseum Monachum; unde depromptum fuit à *Vincentio Barrali Salerna*, qui illud initio Chronologiæ Lerinensis exhibet Lugduni 1614. Hanc editionem præcessit ea, quam Angelus Griselli è Congr. Casin. accuravit Venetiis apud Vincentium Accolti anno 1575. ad calcem Historiæ Monasticæ. vid. Armell. part. 1. pag. 30.

7.) *In Deiparam Virginem Hymnus carmine* Glyconico *Pherecratio*, qui impressus fuit in Tom. 3. Operum *Titi Prosperi Martinengi.* Est carmen in Annuntiationem Deiparæ. Incipit: *Suave dicite Virgines Carmen.*

8.) *Novum Testamentum Vulgatæ editionis correctum & restitutum.* Impressum Venetiis apud Juntas teste Petro Ricordato, loco suprà dicto.

9.) *De Theologica institutione.*

10.) *De Theologia & Philosophia Tractatus.*

11.) *De Peccato originali Commentarius.*

12.) *De Potestate Ecclesiastica Tractatus.* Ista aliáque refert Marus in annot. ad Supplem. Placidi Diaconi Casin.

13.) *Hymnorum diverso metro lib. I.* impress. teste Ant. Teisserio, in additionibus ad Elogia desumpta ex libris Historiarum Jacobi Augusti Thuani.

14.) *De direptione Urbis Genuensis*, impress. teste eodem ibidem.

15.) *De Viris Illustr. Ord. Monastici Lib. I.* qui sublatus fuit ex Bibl. S. Benedicti de Mantua, in qua viridi panno vel corio coopertus asservabatur,

ut refert *Wion* Lign. Vit. l. 2. c. 9. pag. 216. Hic etiam impressus teste eodem *Teisserio*, penes quem tamen sit fides. Transtulit quoque ex Græco in Latinum Sermonem XVI. S. Basilii de virginitate, impressum teste eodem.

Ipsi etiam insignes illos 4. libros in *Magistrum Sententiarum* aliqui attribuerunt, ut Oldoinus in Athen. Rom. pag. 287. Torrigius lib. de Scriptor. S. R. E. Cardinalibus, Natalis Alexander Histor. Ecclef. feculi 15. &16. cap. 5. art. 2. n. 25. ubi de eo agit, Graveson Hist. Eccl. tom. 7. Colloq. 5. p. 429. Eggsius Purp. Doct. Lib. IV. pag. 590. *sed non rectè* (inquit Marus loco eodem pag. 36.) *nam eorum verus author fuit* PAULUS CORTESIUS *Protonotarius Apostolicus.*

In Epistola ad Stephanum Saulium meminit *Cortesius* vasti cujusdam Operis, cui lucubrando se manum admovisse, ejúsque caput unum pro specimine ad eundem se mittere dicit: *Opus est*, inquit, *ut scis, cujus non modò coronidem, sed nec adhuc penè dicam fundamenta posuimus. Et si aliquibus longior in hoc proœmio videbor fuisse, debebunt illi ex hoc membro, laxitatis totius corporis conjecturam facere. Excrescet enim, quod adhuc conjicere possumus, in sex & triginta libros; qui deinceps in sex tomos, ut fastidio lectorum prospiciamus, dividentur. Fortasse etiam, ut sunt mutabilia hominum ingenia, nihil perfecto opere remanebit &c.* Credibile est, quod *Cortesius* aliis præpeditus negotiis hoc Opus ad fastigium non perduxerit.

Quàm plurimi Scriptores *Cortesii* nostri summa cum laude meminerunt. Henricus Spondanus *Græcis Latinísque literis excultissimum* vocat, *Juris quoque consultissimum.* Vide plures apud Eggsium in Purpura Docta, & Armellinum in Bibl. Casin. part. 1. p. 185. ac novissimè Em. Card. Quirini Diatribam ad Epistol. Regin. Poli ubi p. 368. ipsi Launoius, magnus ille Polyhistor, qui nihil ignorare videri volebat, meritò admirationem movet, dum dicit, *se ignorare, an aliquid Cortesius scripserit.* Ejus Opera à Jacobo Thuano discere potuisset ad an. 1548. ubi ejus laudes ob pietatem, & doctrinam celebrat.

XXXVI.

† 1555. 28. Maji.

ISIDORUS CLARIUS Fulginei Episcopus.

Natus Clarii A. 1495.

ISIDORUS CLARIUS clarissimum Congreg. Casinensis lumen, *Clarii*, quod Oppidum est Agri Brixiani, modicis, humilibúsque parentibus natus anno 1495. Parmæ in Monasterio S. Joannis Evangelistæ inter Benedictinos admissus anno 1517. die 24. Junii, sapientiâ, ac virtute non modò Patriam & Parentes, sed etiam Italiam, imò Catholicam Ecclesiam illustravit; ut enim erat mirabili, celeríque ingenio præditus, adeò profecit in literis; ut præter severiores disciplinas, Hebraicè, Græcéque doctus, sub *Paulo III.* toti Romanæ Aulæ admirationi esset, ut de eo Ferdinandus Ughellus Ital. Sac. tom. 1. pag. 770. Evectus quidem jam fuerat à Patribus Congr. Casin. ad Abbatis dignitatem (*ejus enim merita tum in scientiis nobilioribus, tum in morum insigni sanctimonia perpenderant*) jámque Monasterium S. Jacobi de Pontida in Diœcesi Bergomensi administraverat; quo tempore Concilio Tridentino tanquam Abbas, & Theologus unà cum *Luciano* Mantuano item Abbate Pomposiano interfuerat; regebátque tunc magnâ cum integritatis, ac regularis observantiæ laude, Cœnobium S. Mariæ Cæsen, cùm à modò laudato Pontifice *Paulo III.* Episcopus Fulginei creatus fuit, qui, ut lucerna supra candelabrum posita, populo sibi commisso, totíque Ecclesiæ doctrinâ ac sanctitate præluxit.

Monasticen induit 1517.

Hebraicè & Græcè doctus, curiæ Romanæ admirationi fuit.

ex Abbate fit Episcopus.

Gregem námque adeò accuratè verbo, & exemplo pavit, eximiâ in pauperes charitate, ac in omnes mansuetudine atque patientiâ, ut Pastorem planè Apostolicum sibi à Deo donatum Fulginates venerarentur, ac sibi ipsis de eo gratularentur, nunquam mirari ac laudare desinentes eleemosynarum copiam, quibus pingues Episcopatûs redditus ferè omnes in egenos impendebat, minimâ eorum parte suis, familiæque (*exigua illa quidem*) necessariis usibus attributâ; nec his contentus piissimus Antistes, duodecim etiam nobiles Viros instituit, quibus curæ esset, vel ex proprio censu, vel ex alienis eleemosynis, pauperum necessitatibus subvenire, quæ sodalitas sub invocatione D. Martini, etiamnum ibidem perseverat, ac floret, cùm interim carni, & sanguini minimè acquiescens, propinquis, & affinibus nihil omninò elargiri vellet, nec eorum quemquam apud se substentari pateretur; nam fratris filium, qui Fulgineum advenerat eum rogatum pensionem aliquam in exiguæ sortis levamen, vacuum dimisit, tenui tantùm ad rede-

Verbo potens & opere.

proventus in pauperes distribuit.

undum

undum in patriam viatico donatum, auream illam sententiam subinde proferens, *Non Affinibus ditandis, sed Pauperibus alendis Ecclesiasticos census sibi fuisse concreditos.*

Gregem sollicitè pascit. Haud minori diligentiâ Ovium suarum animas Christianis virtutibus instruendas, quàm infirma eorum corpora misericordiæ officiis fovenda assiduè curabat. Totam idcirco perlustrans Diœcesim, celebratâque Synodo, sapientissimis eam reformavit institutis, ac saluberrimis, quæ instituerat, corroboravit decretis; concionabatur quàm frequentissimè, & Christianæ, Catholicæq; doctrinæ capita adversùs ejus temporis Novatores, ut ab eorum pestilentiâ populum suum præservaret, facundissimè explicabat, confirmabàtque. In vitia acerrimè invehebatur, ad virtutum ac perfectioris vitæ amorem ferventissimè excitabat. Nihil denique prætermittebat, ut Optimi Pastoris, tum Divini verbi prædicatione, tum sanctiss. operum exemplo, numeros omnes impleret.

Ejus patientiæ specimen. Insignis, atque heroicæ ejus patientiæ hoc referunt exemplum plures Authores de eo agentes, quòd cùm improbus quidam, quem ad pacem & concordiam cum proximo ineundam exhortabatur, eum alapâ percussisset, vir Dei, ne verbum quidem rependit, sed corde, ac vultu omninò immotus, quâ cœperat via, ire perrexit.

Quantum doctrinâ præstiterit. Quantùm autem doctrinâ, ac omnigenâ eruditione præstiterit, & quàm meritò Sapientissimi Viri famam apud doctos omnes obtinuerit, ex librorum ejus lectione facillimè cognosci potest. Orationes utique, quibus populum in Christianâ instituit Philosophiâ, quo animarum zelo, quo spiritûs ardore, quâ sermonis eloquentiâ, elegantiâ & candore, qua denique sacræ Scripturæ profundâ admodum intelligentiâ præditus fuerit, perspicuè indicant, magna utique cum legentium utilitate. Hebraicæ namque, Græcæque linguæ subsidio, Divinas scripturas in ipso fonte altiùs potavit, puriúsque hausit, adeò ut antiquis illis, sanctissimis, doctissimísque Ecclesiæ Patribus, ob styli similitudinem, sermonis gravitatem, majestatem denique sententiarum, meritò conferri possit.

Ad Concil. Tridentin. missus, Quapropter missus à *Paulo III.* Tridentum (inquit prælaudatus *Ughellus*) ut Concilium suo interventû juvaret, *tanta plerumque linguæ facunditate, fluminéque scientiarum, fidei causas peroravit, ut quidquid dixisset, à Patribus Concilii pro oraculo haberetur.* pro oraculo habetur. His addendum, *Isidorum* non solùm prosâ, verùm etiam sacra poësi plurimùm valuisse, Græcósque ac Latinos Poëtas diligenter versasse, quod cùm antea passim omnibus notum esset, ex nuperâ Epistolarum ejus editione, operâ *Benedicti Bacchini*, Mutinæ celebratâ, in quibus identidem egregia quædam ejus Poëseos specimina proferuntur, liquidò cunctis apparuit. Cæterùm *Isidorus* sapientiâ, ac meritis plenus, gestis quoque præclarissimis ubique celeberrimus, laborum, ac virtutum præmia in Cœlo recepturus, terras reliquit anno 1555. V. kal. Junii, ætatis suæ 60. sub *Marcello II.* Pont. Max. & *Carolo V.* Cæsare, *cujus sanctitatis odorem* (ut cum Ughello concludam) *nulla ætas, nulla vis unquam extinguet.* Ei Fulginates inscriptionem sepulchralem hujuscemodi posuêre. Mortales deseruit an. 1555. 28. Maji.

hoc Epitaphium consecutus.

Isidorus Clarius Brixiensis, Fulgineæ jam septem annis Episcopus, vitâ & moribus integerrimus, exemplo, & verbis admirabilis, doctrinâ clarissimus, Christiana, Græcáque, Hebraica, Latinâ, mira in pauperes charitate ignitus, annum suæ ætatis circiter sexagesimum agens, acutissimâ correptus febre, patientissimè, placidéque obdormivit, ac quadraginta post mortem horis, post assiduam populi deosculationem, maximis cum lacrymis ejusdem, non fœtens, certè proh mirum! sed redolens hîc situs est die XXVIII. Maji MDLV.

SCRIPTA.

Adhortatio ad concordiam. 1.) *Ad eos, qui à communi Ecclesiæ sententiâ discesserunt, adhortatio ad concordiam.* Mediolani apud Calvum 1540. in 4. Parisiis per Nicolaum Divitem; Mutinæ typis Antonii Capponi 1705. accurante doctissimo Benedicto Bacchino, qui auro gemmísque pretiosiorem vocat lucubrationem. In hac verò Adhortatione Isidorus ab Heterodoxis controversa diverso quodam atque inusitato hactenus modo tractavit, eo sanè dicendi genere, quod *ab optimo quoque, & amari intelligebat, & profectò esse amandum*

existimabat; ut scilicet Adversarii redarguantur quidem, *sed ita, ut semper de reconciliatione & pace cogitetur.*

De modo divitiis adhibendo.

2.) *De modo divitiis adhibendo homini Christiano* ad Concives suos Brixianos, salutaris *Oratio*. Mediolani apud F. Minicium Calvum anno 1540. in 4. & iterum Mutinæ apud Antonium Capponum anno 1705. in 4.

V. & N. Testamenti editio.

3.) *Vulgata editio Novi, ac Veteris Testamenti, quorum alterum ad Hebraicam, alterum ad Græcam veritatem emendatum est diligentissimè, ut nova editio non facilè desideretur, & vetus tamen hic agnoscatur, adjunctis ex eruditis Scriptoribus Scholiis &c.* Venetiis apud Petrum Scheffer Moguntinum Germanum anno 1542. in fol. & iterum cùm hoc titulo:

4.) *Biblia Sacrosancta Veteris ac Novi Testamenti, adjectis ex eruditis Scriptoribus Scholiis, ita, uti est, locupletibus, ut pro Commentariis sint; multis enim certè locorum millibus præsertim difficilioribus lucem afferunt, ex secunda Authoris recognitione, Deputatorum Conc. Trid. servatâ Censurâ* (id est præcisis Procemio, ac Prolegomenis) Venetiis an. 1564. apud Juntas in fol. De hoc Opere sic Ughellus Ital. Sac. Tom. I. pag. 770. „ Bibliam Sacram transtulit (nempe ex Hebraico & Græco) additis doctissimis Scholiis, quæ tametsi per aliquot annos Ecclesiasticam Censuram senserint graviorem, authoritate tamen deinde Trid. Concilii, demptis Procemio, ac Prolegomenis, studiosorum desiderio restituta sunt, ut scribit Sixtus Senensis in Biblia. „ Plura vid. apud *Calmet* in Dictionario Historico-Critico &c. Riccardum Simonium in Historiâ Criticâ præcipuorum Commentatorum Nov. Testam. & alibi; *Hyacinth Graveson* Hist. Eccl. Tom. VII. *Danielem Huet.* libro de Claris Interpretibus, ubi Isidori partes tuetur contra *Melchioris Cani* censuram; denique *Criticos Sacros*, Joan. & Richard. Pearson, &c.

Scholia in Cantica.

5.) *In Cantica Canticorum Scholia ex Arcanis Hebræorum eruta.* Venetiis apud Ziletum, sive Jolitos anno 1544.

Orationes variæ.

6.) *Orationes* quatuor habitæ in Concilio Tridentino, nempe Prima *de Justificatione hominis*. Secunda *de imputatione Justitiæ, & certitudine Gratiæ*, & duæ *de Gloria*. Venetiis an. 1548. in 8. & Lovanii in fol.

7.) Super *Missus est*, h. e. in cap. 1. Lucæ, & super *Canticum Magnificat*, Orationes variæ de Beatâ Virgine, verborum elegantiâ & sententiarum gravitate, undique refertæ, Venetiis apud Franciscũ Franciscium 1565.

8.) *In Evangelium Lucæ Orationes quinquaginta quatuor*, in quibus præter verborum elegantiam & sententiarum gravitatem, innumeros ferè, tum Novi, tum Veteris Testamenti obstrusiores locos illustratos (quod maximum, & præcipuum est) Pietas Christiana in primis elucescit; in publicum prodiere, Venetiis apud Dominicum Nicolinum operâ Benedicti Guidii, & item apud Franciscum Franciscium anno 1565. in 4. — In Evangelium Lucæ.

9.) *In Sermonem Domini in Monte habitum secundùm Mathæum, Orationes sexaginta novem ad Populum*, quibus cuncta Christianæ vitæ præcepta traduntur, Dominica oratio uberrimè explicatur, Clerus accuratè admodùm instituitur, ac perversæ Prædestinantium opiniones redarguuntur. Eas, sicut & alia pleraque *Isidori* opera *Benedictus Guidius* Monachus Casin. imprimendas curavit post Isidori obitum Venetiis apud Dominicum Nicolinum an. 1566. in 4. Quo eodem anno ibidem impressæ iterum sunt per Franciscum Franciscium Senensem, & denuo ibidem 1567. At verò *Dupinius* impressas eas antea etiam Venetiis fuisse tradit an. 1556. imò Possevin. infrà citandus duas alias earundem editiones pariter Venetiis celebratas affert, nempe an. 1546. & 1565. — In Sermonem Domini.

10.) *Orationum extraordinariarum Volumen primum ad S. Pium. V. Pont. Max.* in quibus utriusque Sacri Testamenti insigniores quique loci eruditâ facundiâ scitè ac luculenter illustrantur, omnibus, qui Christiana Philosophiâ delectantur, sed Concionatoribus præsertim opus summoperè necessarium Venetiis apud Domin. Nicolinum an. 1567. in 4. *Dupin* & *Possevin.* hoc ejus opus Venetiis anno 1569. & 1577. publicâ luce donatum testantur. — Orationes extraordinariæ.

11.) Earundem *Orationum extraordinariarum Volumen secundum*, Venetiis apud eundem eodem anno, & iterum uterque Tomus excusus fuit Venetiis anno 1577. teste Arnold. Wione.

12.) *In Caput IX. Epistolæ ad Romanos Orationes duæ ad Chrysostomum Casin. Congregationis Præsidem*, quarum Præfatio sic incipit. „ Etsi persuasum mihi semper fuit „ *Oratio prima* „ Qui locus jam diu „ &c. *Oratio secunda* „ Quamquàm ego oratione — In Epist. ad Rom.

ne hesterna. Has *Orationes* Arnold. Wion, & ex eo Possev. testantur mss. extitisse apud D. Archangelum Fantoni Monachum S. Nicolai de Littore Venetiarum. Item scripsit

Ad Corinth.

13.) *In Caput XV. primæ Epistolæ D. Pauli ad Corinthios libros tres ad Basilium Fratrem suum*, qui ubinam reperirentur, Arn. Wionem, & Possev. latuerunt, ego autem, inquit Armellinus, illos mss. in Bibl. Sapientiæ Romanæ in secundo Tomo Miscell. Sacr. Constant. Cajet. pag. 140. optimo charactere exaratos, inspexi, in quorum fine hæc observavi. „ Has ego Basili frater Turclarenses triduanas Commentationes ad te scripsi, ut &c. Item in Cathalogo mss. Bibliothecæ Collegii Gregoriani de Urbe in serie Interpretum S. Scripturæ hæc adnotantur : *In Epistolam ad Corinthios Isidori Clarii*; signat. R. 1. 40. & etiam in eodem Catal. legitur alia Isidori Clarii lucubratio cum hoc titulo : *Carmina Isidori Clarii*; sign. R. 4. 61. qui Catal. extat mss. Romæ apud S. Calistum in Archivo Procuratoris Generalis Casin. Scripsit etiam Isidorus & publicavit anno 1548.

Constitutiones Synodales.

14.) *Constitutiones Synodales* pro suâ Urbe, & Diœcesi, ut asserit Ludovicus Moreri in Magn. Diction. Hist. Tom. 2. pag. 532. col. 1. editionis Amstelod. anno 1692. verbo *Foligno*. Item

Epistolæ ad diversos.

15.) *Epistolas ad Amicos*; Opus posthumum per *Benedictum Bacchinum*, ut suprà dictum est, publicâ luce donatum, Mutinæ anno 1705. apud Capponum constat pag. 146. Ex his verò epistolis Latino sermone nitidissimo conscriptis apparet, *Isidorum* alias etiam lucubrationes exarâsse e. g. de *Libertate hominum*, & *Prædestinatione*. Certè *Isidorus*, præter Biblia translata, viginti duo volumina reliquit in Sacram Scripturam, quorum pars tantùm sunt Sermones typis jam evulgati, & reliquæ lucubrationes suprà recensitæ ; nam plura alia ejus Opera Fulginei adhuc asservantur mss. originalia, luce dignissima, penes nobiles Viros Cæsarem, & Josephum *Gigli* Equites Hierosolymitanos, eorúmque Fratres, nempe duodecim volumina in 4. quæ infrascriptas res continent.

XXII. volumina in S. Scripturam inedita.

1.) *Orationum in Episcopatû habitarum* Volumen secundum, tertium, quartum, quintum : nam primum deest : quia nimirum impressum fuit : éstque illud, quod nos suprà retulimus num. 9.

2.) *Orationum, quas extraordinarias* vocant, Volumen tertium, (nam primum, & secundum typis traditum fuit, ut paulò antè diximus num. 10. & 11.) Volumen quartum, quintum, sextum. Sunt autem omnes, tum impressæ, tum mss. Orationes 86.

3.) *Orationum in Evangelium secundùm Lucam*, Volumen secundum (nam primum deest) tertium, quartum. Súntque omnes Orationes num. 50. quas omnes existimo impressas esse, easdémque, quas suprà retulimus num. 8.

4.) *Orationes Synodales* num. 5. quarum prima habita fuit Fulginei in Synodo anno 1549. pridie Idus Octobris.

Authores qui de eo agunt.

Celebratur *Isidorus* summis laudibus ab omnibus ferè Authoribus, qui de Divinis paginis, Rebus sacris, ac Viris Illust. scripserunt, præcipuè ab Arn. Wion. Lign. Vit. lib. 2. cap. 42. pag. 315. A Dinoysio Faucherio Monacho Lirinensi doctrina & virtute conspicuo : A Joanne Mabillonio in Itinere Italico, & aliis suis Operibus. Ab Henrico Spondano Annal. Eccl. Tom. 2. ad an. 1555. pag. 651. n. 23. A Petr. Soave Polano, id est, Fr. Paulo Servita Hist. Conc. Trid. l. 2. pag. 161. editionis anni 1629. A Lud. Moreri *Grand Dictionaire Historique* pag. 187. col. 1. edit. Amstelodam. 1692. A Jac. Aug. Thuano in Elogiis Historicis. Ant. Possev. Apparat. Sac. Tom. 2. pag. 295. edit. Venet. 1606. Auberto Miræo in Opere posthumo de Scriptor. Eccl. ab Auberto Van der Fede edito Antuerpiæ 1649. Ludovico Jacobilli *in Vitis Episcoporum Fulginei*, ibidem impress. an. 1525. pag. 152. & seqq. A Julio Ambros. Lucenti in libro, cui titulus : *Fulgor Fulginei* pag. 106. & seq. Ab Andrea Raynerio Abbate Parmensi Hist. Paneg. S. Anselmi Tom. I. in præfatione, ubi refert, anno Domini 1690. inventam fuisse arcam in Ecclesia Cathedrali Fulginei, dum paries Sacelli, in quo Tabernaculum SS. Eucharistiæ asservatur, foderetur, ut sacra Sanctorum Lypsana decentiùs ibi collocarentur., in eâque arca Corpus ejusdem Ven. Servi Dei *Isidori Clarii*, supráque ipsum folium his verbis exaratum : „ Adì 11. Gen. 1601. Jo Gio: „ Debar Francese Agente di Monsig- „ nor R.mo Marco Bizzoni Vescovo „ di

Ipsius exuviæ A. 1790. detectæ.

„ di Foligno, feci aprire questa sepoltura di Monsignor Isidoro Clario santa memoria con la presenza di M. Antonio Maria Patriane Sagrestano di S. Feliciano, M. Gio: di Bartolomeo da Colmani muratore, e Gio: Pietro Arculano d' Assisi Fornaro, e trovassimo, che il corpo di detto Monsignore era intiero, e buttava un odore soavissimo, cosa degna di tener memoria, e con pregarlo, si degni pregare il Signore per tutti noi. Amen.
„ *Jo Gio*: *Debar mano propria.*

XXXVII.

JOACHIMUS PERIONIUS Theologus Universitatis Parisiensis.

† 1559.

Breve ipsius elogium. JOACHIMUS *Perionius* Academiæ Parisiensis ex Familia D. Benedicti ineunte seculo XVI. clarissimum Sydus, elegantioris literaturæ instaurator non postremus, ac propè unicus suo ævo partium Aristotelicarum adversùs novatores hyperaspista. Natales & Professio monastica. Natus is Cormeriaci in Turonibus, vulgò *Cormery en Touraine*, in ejusdem loci Abbatiâ S. Pauli de Cormarico nuncupatâ, cui statim à pueris dicatus fuerat, & 1517. die XXII. Augusti nuncupatis Deo votis Religioni Benedictinæ sese solenniter mancipavit. Ibi ad altiora formatus, primas in reformandis ac expoliendis liberalibus disciplinis, & Philosophiâ Scholasticâ à congenitâ stribiligine & barbarie liberandâ curas appulit, perennique studio Græcis atque Latinis Musis sacra faciens, Græcis latiisque literis eminet. *Strobæum* pari æmulatione conspicuum glorioso certamine superare contendit. Tum verò in Theologicis adeò excelluit, ut paucos sui similes haberet. Sed summâ cumprimis, prout illa ferebant tempora, tam in loquendo, quàm in scribendo styli usus puritate & elegantiâ, Platonem & Aristotelem vertit. *Platonem* & *Aristotelem* Latino sermone à se donatos Ciceronis ore loquentes induxit. Sed ecce! quàm verum vulgare illud: *Quot capita, tot sententiæ*: dum seculi sui sciolis & politulis, sancto & laudabili zelo accomodare omnia etiam aliena conatur *Perionius*, iis haud placuit, qui ipsissima veterum verba, quamvis inculta, & strigillantia audire malunt, quàm cerussâ & pigmentis incrustata. Ejus æmuli. Iniquiores cumprimis in eum fuêre *Gruchius*, tum *Guilielmus Guerentæus*, ac *Ludovicus Strobæus*, quibus accessit posteà *Josephus Scaliger* scribere ausus: *Perionium Aristotelem omninò pervertisse ad Ciceronianum stylum vocabula accomodando.* Tantum nempe his Orbiliis scelus fuit, barbariem abstersisse! Sed rem aliam ab ovo accipe. Magnos ea ætate in Galliâ tumultus strepitúsque excitârat *Petrus Ramus* Professor Regius, in plurimis sciolus & cavillator, qui elatâ nescio qua innovandi prurigine abreptus, veteribus quibusq; Auctoribus, iisq; optimis bellum indicere, eos è scholis eliminare, suas nugas substituere volupe habebat, ídque tanto supercilio, ut nec *Cicero* ipse, eloquentiæ Romanæ princeps, nec *Aristoteles*, cujus ille nec umbram refert, dentes ipsius effugere potuerint. Petrum Ramum convellit. Læsit hæc δοκησισοφία Parisiensem Academiam, quæ *Perionio* hanc decreto publico demandavit provinciam, ut in favorem Aristotelis calamum stringeret. Manum is operi illicò admovit non infeliciter, atque fanaticos *Rami* fungos geminâ Oratione Parisiis anno 1543. editâ egregiè depexuit.

Theologiam docet Parisiis. Theologiam *Perionius* sacrámque Scripturam Parisiis diu summâ cum laude & nominis famâ docuit, atque suos inter auditores, omnes ferè ejus urbis primores numerabat. Quin coram *Henrico II.* Rege parænefes è suggesto frequenter declamabat, quibus Rex adeò afficiebatur, ut *Perionium* ad se crebriùs acciret, eruditis ejus colloquiis plurimùm delectatus. Ejus conversandi ratio. Erat verò *Perionii* homiletice tot illiciis exornata, ut nulla gratior effingi posset. Ostentator sui modestus alios pro dignitate sic venerari didicerat, ut nulli vel verbis vel factis molestus esset; officiosus, affabilis, à curiositate alienus, in judicando maturus, sic porrò linguam moresque cum mente temperabat, ut nemo honestatis paulò cupidior esset, qui eum videre, adire, alloqui, sibi familiarem habere non discuperet. Sed & popularis linguæ nitorem adeò deperibat, ut idioma Gallicum ad supremum, quô ea temporum barbarie evehi poterat, facundiæ gradum sustulerit, editis dialogis *de origine linguæ Gallicæ ejúsque cognatione cum Græca.* Idioma Gallicum elimat. Quibus deinceps, qui è recentioribus magno supercilio multóque orationis fuco rerum argumenta incrustant, sua illa commenta ornare didicerunt, præsertim *Amiotus* & *Vaugelasius*, scriptores de eodem argumento principes.

In-

ad extremum totus in vitis Apostolorum conscribendis occupatur.

Inclinante ætate totus fuit *Perionius* in vitis Apostolorum conscribendis, ad quod studium Cardinalis *Guisius* eum provocârat. Est opus istud summè curiosum, ac facta non pauca continet, quæ alibi frustrà quæsieris. Multa quoque ex Patribus Græcis pari elegantiâ in Latinum transtulit. Præter hæc scripsit I. *de Dialectica libros tres.* II. *Historiam Abdiæ Babylonii.* III. *Orationem in Petrum Aretinum.* item *de laudibus S. Jo. Baptistæ,* & *pro defensione Monastices* alteram, quæ concionibus *Floriani Tresleri* Colon. 1565. editis annexæ sunt. IV. *Topicorum Theologicorum* libros II. V. *Sermonem de laudibus Dionysii Briconneti Episcopi Macloviensis.* VI. *Vitas veterum Patrum.* VII. *Tractatum de Græcis & Romanis Magistratibus*, quem ejus nepos posthumum luci asseruit. VIII. Alia id genus plura hactenus anecdota, quorum ubertate *Perionium* inter illustriores Polygraphos meritò numeramus.

Aliæ ejus lucubrationes.

Moritur A. 1559.

Annus emortualis ei fuit 1559. ut Thuanus habet lib. 23. Hist sui temp. hoc elogium apud posteros promeritus:

> *Prædicat* ALGERUM *meritò Florentia,* DANTEM
> *Italia, & numeros tota* PETRARCHA *tuos.*
> *Gallia sed docti veneratur scripta* PERIONII,
> *Cui Veneres debet patria lingua suas.*

Hanc *Perionii* vitam, seu vitæ potiùs synopsin mecum Cl. *Oliverius Legipont* communicavit; cui non paria modò aliorum encomia, sed diversas quandoque censuras & judicia subjicere non pigeat.

Auberti Miræi de eo judicium.

Joachimus Perionius omne suum studium in sacrarum Literarum lectione summo cum fructu posuit, & abundè docuit, non esse, quod ab Historicis profanis prudentiæ, fortitudinis, justitiæ, constantiæ, pudicitiæ, cæterarúmque virtutum exempla petenda arbitremur. Nam cùm vitæ rectè fortitérque degendæ ratio in duobus ferè consistat; in præceptis, quibus parendum est, & exemplis eorum, qui illis paruerunt; nec benè beatéque vivendi præcepta rectiùs ab illis traduntur, nec virtutes ipsorum nostris illustriores, aut numero potiores memorantur. Laudant, scio, *Lucretiæ* & *Scipionis* pudicitiam; *Codri* & *Deciorum* charitatem in patriam prædicant; *Hannibalis*, *Scipionum*, *Pompeii*, *Julii Cæsaris* fortitudinem bellicam in cœlum efferunt, alias denique aliorum virtutes celebrant, & admirantur. Sed si illis omnibus ii soli, qui ex una gente Judæa posteris eximia omnium virtutum exempla reliquerunt, æquâ judicii lance opponantur; nec genere, nec animi magnitudine, nec studio, aut numero cum eis comparandi videbuntur. Id *Perionius*, si quis alius solidè commonstravit; *Patriarcharum, Prophetarum, sanctarúmque veteris legis mulierum vitis elegantissimo stylo conscriptis.* Fuit enim homo longè disertissimus, & Græcarum, itémque Hebraicarum literarum peritissimus, earúmque Regius Lutetiæ suo merito Interpres: sic ut priscorum Monachorum Benedictinorum doctrina omnigena in ipso revixisse videretur. Fuit & Philosophus insignis, multáque ex *Platone* & *Aristotele* Latina tradidit: etsi majore elegantiâ quàm fide nonnulli ab eo id præstitum judicent. *Aristotelis* certè ac *Ciceronis*, in scholis regnantium, causam adversùs *Petri Rami* calumnias, ex Academiæ Parisiensis decreto, disertè ac fortiter propugnavit. Quanta porrò antiquarum rerum in isto viro fuerit notitia, clamant posthumi *de Romanorum Græcorúmque Magistratibus* libri, à *Francisco*, fratris filio, evulgati. Ad sacra studia quod attinet, idem *Topica Theologica* conscripsit, ut quæ in scholis minùs eleganter tractabantur, rectiore deinceps methodo, & politâ magis dictione traderentur. Veterum adhæc Theologorum *Dionysii*, *Justini*, *Origenis*, *Basilii*, *Joannis Damasceni* & aliorum Opera varia Latino sermone elegantissimè expressit. *Monotessaron* * denique ex IV. Evangeliis de vita Christi concinnavit: Virginis item Matris, Jo. Baptistæ, atque Apostolorum XII. gesta pari dicendi felicitate complexus est. His vigiliis notissimus senex, paulò ante *Henrici II.* Francorum Regis obitum, Cormæriaci, quod Turonum est oppidum, suo in cœnobio ac natali solo 1559. exspiravit; universâ Galliâ ingemiscente, quòd optimum atque eruditissimum civem amisisset. Nam ut patriæ *Joachimus* apprimè studiosum se ostenderet, Gallici sermonis originem, & cum Græco affinitatem dialogis aliquot Latinè scriptis explicarât. Cujus quidem auctoritate motus *Jacobus Amiotus*, nescio majore felicitate an gloriâ, *Plutarchum* Gallicè loquentem suis popularibus repræsentavit. *Aubert. Miræus Bibliothecæ Eccles. part. 2. cap. 75. pag. 65.*

Perionii eruditio insignis.

posthuma ejus opera de Magistratibus.

Monotessaron & alia de Apostolis.

Bulæi de eodem testimonium.

Joachimus Perionius Benedictinus Doctor Theologus Philosophiæ Aristotelicæ curriculum ita Latinè & Ciceronianè

(o) Opus istud nuper refudit R.mus D. *Odefridus Kröll* Abbas S. Petri Salisburgi.

nianè primus vertit, inquit *Genebrardus* in Chronico, ut deinceps Philosophi Latinè loqui cœperint, qui anteà erant Infantes, & paulatim dediscere barbariem, quâ eorum disciplinæ & libri erant fœdati. Repudiatis veterum versionibus, & formulis hoc divinum beneficium manavit longiùs. Nam & Theologi, Medici, Jurisconsulti certatim sese ad ejus imitationem componentes antiquam *Cypriani*, *Arnobii*, *Lactantii*, *Hieronymi*, *Ambrosii*, *Augustini*, *Cornelii Celsi*, *Ulpiani* & similium elegantiam revocârunt velut postliminiò, impunitatem loquendi è suis scholis & libris depulerunt, suúmque seculum adeò facundum reddiderunt, ut cum quovis de ea laude facilè possit contendere. Obiit an. 1559. *Cæsar Egassius Bulæus Histor. Univers. Paris. Tom. VI. pag. 946.*

Thuani & Huetii censuræ.

Joachimus Perionius cùm Aristotelem hactenus à *Joanne Argyropylo* fideliter potiùs, quàm ornatè versum auribus Latinis proponendum statuisset, dum elegantioris styli potiùs, quàm veri rationem plerumque Ciceroni suo addictus habet, in contrariam ab *Argyropylo* reprehensionem incidit, & *Nicolai Gruchii*, viri doctissimi, & postеà *Gulielmi Guerenthæi* censuram expertus est, & cum *Ludovico Strebæo* literariis velitationibus ob eandem causam se exercuit: & me quidem judice, infeliciter; nam in ea assequenda Ciceronis elegantia *Strebæo*, si fortè, scriptore & ipso non impuro superior, casti & fidi interpretis laude, & Græcæ linguæ peritiâ longè inferior habitus est: neque verò hoc illum fugisse puto, sed verborum magnificentiâ & sermonis volubilitate est delectatus. *Ita cum Thuano Petrus Daniel Huetius de Claris Interpretibus pag. mihi 212.*

Antonii Possevini Criteriũ, & ejusdem Operum Index.

Joachimus Perionius, patriâ Cormeriacenus, & Monachus Monasterii Divi Pauli propè Cormeriacum, Ord. D. Benedicti Congregationis Cluniacensis, qui obiit an. 1570. (p) præter Aristotelis plures libros, Ethicos, Politicos, Logicos, Parva Naturalia, Meteorologica, Platonis (sive quicunque is fuerit) Axiochum, Latinè redditos è Græco, & alia spectantia ad humaniores literas edidit Topicorum Theologicorum libros duos, Parisiis apud Thomam Richardum an. 1549. De Vitis & rebus gestis Apostolorũ, ibidem apud Carolum Perier an. 1551. Orationes varias, unam de laudibus B. Joannis Baptistæ. Alteram ad Henricum secundum Galliæ Regem, cæterósque Christianæ religionis Principes adversùs Petrum Aretinum. Aliam de laudibus Dionysii Briconeti Episcopi Macloviensis. Ibid. an. 1551. De Prophetis & Patriarchis Coloniæ apud Hæredes Birckmanni an. 1557. De vita Domini nostri Jesu Christi & Beatissimæ Virginis, ibidem apud Theodorum Baumium anno 1569. Vertit autem è Græco in Latinum Origenis, sive pervetusti cujusdam, ac pereruditi viri commentarios in Job. Quam tamen versionem collatam cum eo ipso libro Regiæ Bibliothecæ, quo ipse Perionius est usus, expendit posteà Jacobus Billius Prunæus, lapsúsque Perionii indicavit in libris sacrarum Observationum. Vertit item Dionysii Areopagitæ Opera omnia, quæ extant, cum ejusdem vita, & scholiis, incerti Auctoris, in Librum de Ecclesiastica Hierarchia. Quæ Coloniæ prodierunt apud Hæredes Birckmanni an. 1557. Justini quoque Martyris Opera unà cum hujus vita à se conscripta, & D. Basilii Hexaemeron Latinitate donavit. Quam Basilii versionem à nobis expensam vide in verbo *Basilius Magnus. Ant. Possev. in Apparatu sacro.*

Joachimus Perionius vir alioquì doctus & Catholicus, sed & sui styli tenacior, & minùs aliquando Græcæ (Atticæ præsertim) linguæ vim assecutus, vereor, quin magis avertat, quàm alliciat lectorem *Basilii*, ad hunc degustandum: cùm intereà mihi Joannis Argyropyli versio in Hexaemeron magis probetur. *Possevinus.*

Quid Billius de versionibus à Perionio factis censuerit.

At summatim de omnibus optimi hujus viri versionibus malo alienum potiùs, quàm meum afferre judicium. Quippe, ut constans penè omnium ea sententia est virorum præstantium; plus elegantiæ, atque Latinitatis, quàm veritatis in iis reperiri; sic unus ipse *Jacobus Billius* Græcis disciplinis & linguâ eruditissimus: *Multò plus* (inquit de Perionio) *ipsi deberemus, si ad eximiam quandam ac singularem vertendi elegantiam, eam quoque, quam par erat, Græcæ linguæ cognitionem, majorémque etiam aliquantò diligentiam adjunxisset. Quorum alterum, cùm semper, alterum nimis frequenter in eo à plerisque viris summâ doctrinâ præditis desideratum sit, hinc factum est, ut longè plures graviorésque quàm vellem errores in ipsius Interpretationibus inveniantur.* Hæc & alia de illo *Billius* tom. 2. p. 104.

(p) Corrige 1559.

Joachi-

Genebrardi pronuntiatum.

Joachimus Perionius, noſtri loci & Ordinis Theologus, patris tui primus Regius interpres nos labore interpretandi Origenis commentaria in Job, ex eodem tuo theſauro deprompta, & diſputationem de fide cum aliquot ethnicis liberavit, quando ut ſuæ regiæ interpretationis muneri ſatisfaceret, neque gratis regia ſtipendia devoraret, ea elegantiſſimè more ſuo verſa nobis paulò ante mortem exhibuit. *Gilbertus Genebrardus in Dedic. Opp. Origenis ad Carolum IX. Franciæ Regem.*

Opera Perionio tributa.

In Catalogo Voluminum impreſſorum Regiæ Bibliothecæ Pariſienſis Part. I. Theologiæ ſequentia Opera Perionio attribuuntur.

DIONYSII, AREOPAGITÆ, Opera, quæ extant: ejusdem vita, & incerti auctoris ſcholia in librum de Eccleſiaſtica Hierarchia: omnia Latinè, ex interpretatione JOACHIMI PERIONII. *Lutetiæ, Mich. Vaſcoſanus.* 1556. *in fol. Item Coloniæ, Maternus Cholinus* 1557. *in* 8. Cui poſteriori editioni acceſsêre D. Ignatii atque Polycarpi epiſtolæ. Iterùm *Pariſiis* operâ *Michaëlis Vaſcoſani* 1565. in fol. habet hæc editio indices duos, item ſcholia quædam ad marginem, & multorũ locorum emendationes.

B. CLEMENTIS, Rom. Pont. Epitome, ſive compendium de rebus geſtis, peregrinationibus & prædicationibus B. Petri ejusdem Clementis vita, ſicut in Eccleſia Catholica recitatur; Latinè, ex interpretatione JOACHIMI PERIONII. *Pariſiis, Guillielm. Morelius.* 1555. in 4.to

S. JUSTINI Philoſophi & Martyris Opera, quæ extant omnia; Latinè, ex interpretatione & cum obſervationibus JOACHIMI PERIONII. *Lutetiæ Pariſiorum, Jacobus Dupuys.* 1554. *in fol. 2. tom. 1. vol.*

ORIGENIS, Adamantii, Tomi IX. commentariorum in B. Joannis Evangelium, ex XXXIX. quos eum ſcripſiſſe ait B. Hieronymus; Latinè, ex interpretatione JOACHIMI PERIONII. *Pariſiis Carolus Guillard &c.* 1555. *in fol.*

B. NECTARII, Archiepiſcopi Conſtantin. Oratio una; B. Joannis Chryſoſtomi Orationes VI. & homiliæ duæ; Græcè, nunc primùm editæ; cum verſione Latina JOACHIMI PERIONII. *Pariſiis Carol. Guillard &c.* 1554. *in* 8.

S. JOANNIS CHRYSOSTOMI concio de Publicano & Phariſæo, déque humilitate & oratione; Græcè, cum verſione Latina JOACHIMI PERIONII. *Lutetiæ, Feder. Morellus.* 1595. *in* 8.

S. JOANNIS DAMASCENI, Liber de hæreſibus; Græcè, & Latinè ex interpretatione JOACHIMI PERIONII, cum notis Frontonis Ducæi *in fol.*

XXXVIII. DIONYSIUS FAUCHERIUS † 1562. Prior Lerinenſis.

REverendus Pater *Dionyſius* cognomento *Faucherius* ex honeſta ſatis & honorabili familia *Faucheriorum* civitatis Arelatenſis, Narbonenſis Galliæ, vir apprimè in cunctis tam humanis, quàm theologicis literis eruditus, in artéque pictoria excellenter edoctus fuit; qui adhuc juvenis ferventi Religionis deſiderio flagrans ad percelebre Ordinis almi Patris Benedicti in agro Mantuano cœnobium ſe contulit, inibíque à Patribus pergratè receptus habitum induit monachicum, peractóq; probationis tempore profeſſionem emiſit, ipſo die ſolemnitatis inventionis ſalvificæ Crucis V. Non. Maji anno peractæ redemptionis octavo ſupra quingenteſimum milleſimum. Reverendiſſimo Domino *Grimaldo*, Epiſcopo Graſſæ, procurante ſacrum Monaſterium Lerinenſe fuit reformatum, & unitum ſacræ Congregationi Caſſinenſi, aliàs *Sanctæ Juſtinæ de Padua* per diplomata Summi Pontificis *Leonis X.* & Chriſtianiſſimi *Franciſci I.* Francorum Regis. Quo tempore ipſe *Dionyſius* translatus fuit à primo ſuo Monaſterio Mantuano ad ſacrum illud marinum ſtadium cœnobii Inſulæ Lerinenſis, inibíque perpetuò nomen dedit, aſſiduéque divinis ſtudiis & prælectionibus ſacræ paginæ, maximè Epiſtolarum Divi Pauli Apoſtoli operam ſtrenuè navavit, reformationíque, ſumma quâ pollebat ſolertia & pietate inſudavit. Tum variis ſudoribus non omnem non movit lapidem, ut ad melioris frugis ſpem per reformationis laborem monaſterium Monialium tituli ſancti *Honorati*, vel ſancti *Nicolai* Taraſcone ſitum (quod juris eſt Cœnobii Lerinenſis) juſſu illuſtriſſimi Cardinalis *Belay* reduceret; diúque pingui divini verbi pabulo, ſuísque ſacris prædicationibus, tum exemplo ſanctæ converſationis pavit. Illud certè *Dionyſio* præcipuæ vertit laudi, quòd multo ſtudio ac labore Benedictinas Veſtales Latinis imbuerit literis, non alio fine, quàm ut quas divinas laudes in ſacro decantarent odæo, intelligentiâ aſſequerentur, nempe ut mens concordaret voci. Quod cùm feliciter ſucceſſiſſet, hæc

[Margin: Arelati natus A. 1492. — in agro Mantuano Monachum induit A. 1508. — Lerinam translatus, — pro inſtauranda diſciplina laborat. — Taraſconenſes Moniales latinis literis imbuit.]

hæc institutio per alios etiam Ord. Benedictini Parthenones propagata fuit. Ut verò Regni Nobilitas advertit, eam informationem Galliarum Regi majorem in modum probari, nobilissimæ quæque domicellæ Tarascum missæ fuerunt, ut iisdem Latinis erudirentur literis. Quod tanto etiam, támque felici successu factum, ut ab eo tempore in hodiernum usque diem cum virgines tum nobiles matronæ non minimo sint numero, quæ liberalium artium excellant disciplinis.

ejus studia & officia. Otium *Dionysius* ut lethalem animæ pestem declinans, multa variato themate composuit, decoratúsque fuit in ultima senecta, ipso diu renitente, titulo Prioris claustralis Lerini; qui tandem septuagesimo suæ ætatis anno, monachatûs quinquagesimo quarto, vel circiter, plenus bonorum operum solutus carnis ergastulo diem suum clausit extremum in illo sacerrimo promptuario Sanctorum Lerinensis Eremi, anno videlicet *millesimo quingentesimo sexagesimo secundo*, vel circà, pallentémque accepit sepulturam in sua dilecta Lerina in capitulo veteri Capellæ olim sancti *Leonardi* Confessoris, nunc sancti Patris nostri *Benedicti*; qui ante pauculos dies sui exitûs è vivis, cùm graviter ægrotaret, lecto decumbens hæc bina sequentia epitaphia meditatus est.

Moritur 1562.

cœnotaphium ab eo compositum.

Tantisper tibi si libet viator
Donec pauca loquar loco resiste:
Non enim volo te diu morari.
Hic ego Dionysius, reatûs
Quem pondus magis aggravat jacentem,
Quàm congestus humi tumens acervus.
Siqua in te est pietas, rogo, obsecróque
Hac me mole gravi levare cures,
Pro me toto animo Deum precando
Ne peccata mihi imputet, pia sed
Consuetáque sua benignitate,
Is me sublevet, & mei misertus
Optatam tribuat mihi quietem:
Hæc sunt, quæ memor ut mei viator
Sis, bis te volui monere verbis.

Sequitur & alterum ante paucu- las horas sui felicis transitûs editum.

Alterum ab eodem concinnatum.

Obsecro qui transis hac, gressum siste Viator,
Et pro defuncto hæc dic bona verba, precor.
Hic Dionysius hoc inclusus marmore jussit
Ut sua tantisper mortua membra cubent.
Dum clangente tuba & Christo veniente resurgent
Corpora, quæ in tumulis morte sepulta jacent.

Lucubrationes ipsius. Porrò monumenta piorum laborum ac vigiliarum ejus à nobis diu investigata tandem in variis subselliis superstita reperta hæc sunt: nempe inter prima egregia picturæ opera prædicti *Faucherii*, quæ Lerini alibíque curiosè asservantur, numeranda hæc sunt; *Horariæ preces* manu propria ipsius Dionysii scriptæ & miris figuris penicillo subtiliter adornatæ, ita concinnè, ut quæ in lectionibus & psalmis intus leguntur in margine expressa videantur, quas *Joanni Faucherio* fratri suo tunc dono dedit, sub quadam specie substitutionis, & fideicomissi, ut patet in fine supradictarum precum his verbis: *Has Horarias preces Dionysius Faucherius dono dedit Joanni Faucherio fratri suo hac conditione & lege, ut alienari aut transferri non possint, sed semper apud Faucherios maneant, sintque mei in sanguineos amoris perpetuum symbolum, ut mei apud Deum meminerint. Anno Domini millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, mensis Aprilis die nona. Signatus Dionysius Faucherius Monachus Lerinensis Cassinensis Ordinis.* Conservantur hodie curiosè supradictæ preces à Domino *Francisco Faucherio* Jurisconsulto, & in sede Arelatensi Advocato, dictique *Joannis Faucherii* pronepote. Tum

Libellus de reformatione mentis.
De meditatione passionis Christi.
Parænesis ad monachos de cruce post Christum tollenda.
Sermo in natali Salvatoris nostri JEsu Christi.
Sermo de cœlesti desiderio & amore.
Sermo de Sacerdotii dignitate ad Clerum Arelatensem.
Sermo funebris habitus Tarascone.
Alius funebris in civitate Viennensi.
Epistolæ diversæ ad diversos plus numero centum quinquaginta.
Passio Sanctorum Aygulphi Abbatis & Sociorum martyrum.
Ecloga de laudibus sacræ Lerinensis Insulæ.
Ecloga de cœlesti & divino amore perdocta.
Ecloga de lapsu monastici Ordinis.
Ecloga, cui titulus: *Religio perjucunda.*
Ecloga de desolatione monasterii Lerinensis.
Ode variíque generis versus de variis subjectis penè infiniti.
Prælectiones in omnes epistolas divi Pauli, sunt Lerini manuscriptæ.
Diversa epitaphia virorum illustrium.

Hymni

Hymni aliqui in honorem aliquorum Sanctorum.

Epithalamia ad diversos nobiles.

Demum in Latinum transtulit satis eleganter Speculum interioris hominis, è vulgari Italico Reverendi Patris Stephani Fermensis.

Tum ejusdem libellum de discretione, & tractatum de oratione interiore, sive mentali.

Variáque alia, quæ ad nostras manus non pervenere; vir certè pius scripsit & fecit, cujus memoria semper cum laude in sacra Lerina erit.

Hanc Vitæ Synopsin *Vincentius Barralis* Salernus Operibus *Dionysii Faucherii* conjunctim à se editis Lugduni anno 1613. præmisit. Uberiorem de eo notitiam tradit Abbas *Armellinus* in Bibliotheca Scriptorum è Congreg. Casin.

† 1565. 8. Maji.

XXXIX. FLORIANUS TREFLERUS.

BEnedicto-Burani in Bavariâ monasterii cœnobita percelebris, de quo *Carolus Meichelbeck* in ejus loci Chronico semel, iterúmque mentionem facit, atque hæc inter alia de eo rescribit: *Vir fuit suâ ætate longè doctissimus, Græci etiam sermonis optimè gnarus, ac sacræ Religionis cultu celeberrimus, otii hostis juratus, mortificationi corporis perpetuò intentus, totus in laudibus divinis, totus in evolvendis libris sacris ac SS. Patrum scriptis, in sacris meditationibus assiduus, Abbatis sui, qui antehac cum multis aliis ejus fuerat discipulus, cultor studiosissimus.* Nec sibi soli Musísque cecinit, sed etiam ad proximorum quorumlibet tum animæ, tum corporis salutem se impendit; domi enim docendo Sodalibus suis doctrinas optimas instillavit, foris exhortationibus sacris, etiam in vicinis Monasteriis plurimum præstitit, ac cumprimis in confutandis novatorum erroribus utilissimam operam collocavit. Rei quoque *Botanicæ* subsecivis morulis intentus, ægrotantibus insignia pharmaca præparavit, & lubens absque pretio dispensavit. Anno 1500. * cùm *Maximilianus* Imperator Benedicto-Buranum invisisset Monasterium, *Florianus* coram eo panegyrin *de S. Anastasiâ* dixit, eámque literis ad posteros consignavit. Varias deinceps habuit declamationes, quæ tertiùm impressæ prodierunt anno 1550. Augustæ Rheticæ typis *Philippi Ulhardi.* Eas scriptor *Ludovico* Abbati suo nuncupavit, cujus singularem animi propensionem ac perpetuum studium erga pietatem & bonas literas, nec non desiderium imò certum propositum ædificandæ, & optimis authoribus implendæ novæ Bibliothecæ vehementer collaudat, quòd spes esset alios etiam Antistites eo exemplo excitandos esse, ut salubria hujusmodi studia foveant, & promoveant; studiosos ament, & adjuvent, è suo quisque cœnobio illiteratum otium propulsent. Quod idem prolixiùs summis quibusque viris persuasit in libello ab ipso A. 1560. typis ejusdem Ulhardi Augustæ Vindelicorum edito hâc epigraphâ: *Methodus exhibens varios indices, & classes, subinde quorumlibet librorum cujusvis Bibliothecæ, brevem, facilem, imitabilem ordinationem, quâ sanè percommodè, & sine multa inquisitione occurrat studiosis optata inventio, & lectio eorundem.* Quod opusculum R.mo D. OTTONI S.R.E. Cardinali, Episcopo Augustano ac Domino Elvacensi inscripsit. De eo *Struvius* Introd. ad Hist. litt. pag. 75. plura præclari ingenii monumenta reliquit, quæ intercidisse creduntur. Ita verò omnibus omnia factus ætatem usque ad annum vitæ 83. piissimè produxit, denatus an. 1565. die 8. Maji. Acta ipsius Carmine elegiaco complexus est *J. Castner*, cujus versus in parte alterâ Chronici Benedictoburani N. 337. recitantur. Piis ejus manibus alii quoque gravissimi viri parentârunt, eúmque publicis encomiis in lucem datis condecorârunt. Extat hodiedum insignis pictura, coloribus vividissimis expressa, in qua visitur effigies *Trefleri* divinis rebus intenti. Eam fuisse olim suspensam propè ipsius tumulum, ex eo discimus, quòd ejus Epitaphium ibidem exprimatur, in eum, qui sequitur, modum:

Ejus animi dotes & eruditio.

Charitas & cura erga proximos.

* *Videsis Chronicon cit. p. 212.*

Rem librariam egregiè promovet.

Methodum adornandæ Bibliothecæ evulgat.

Acta ipsius carmine complexa.

Conditus hoc tumulo TREFLERUS *dormit opaco,*
Vir pius & sanctæ Religionis amans.
Spiritus æthereí Regis conscendit ad astra,
Illius at semper fama superstes erit.

Vid. Chron. Benedicto-Buran. Part. I. p. 249.
Ex symbolis P. Oliverii.

† 1581. 25. Decembris ætatis 46.

XL. JACOBUS BILLIUS Abbas S. Michaëlis in Eremo.

HUjus doctissimi Præsulis natale solum fuit *Guisia* oppidum in Belgio ab Atrebatum & Hannonum finibus non ita procul remotum. Hîc in auras

In Belgio natus 1535. elatus est vitales anno MDXXXV. Parentes habuit *Ludovicum Billium* & *Mariam de Brichanteau*, conjuges illustri loco natos. Et pater quidem homo magni animi, & spectatæ in bello virtutis, urbem Guisiam Francisci primi nomine id temporis moderabatur. Is verò cùm in filio à primis statim pueritiæ initiis indolem à Martis arena omninò abhorrentem deprehenderet, literarum studiis eum addicere constituit. Parisiis literarum studiis addicitur. Itaque peradolescentem Parisios misit, ut quibus disciplinis ætas juvenilis ad humanitatem institui consuevit, in eo scientiarum omnium domicilio erudiretur. Utramque linguam, Latinam & Græcam addidicit; sed cùm prioris studio longè magis tum exardesceret, atque posterioris, nil mirum, quòd majores etiam in eadem fecerit progressus. Tersè, nitidè, eleganter & scribebat, & loquebatur Latinè; sed ab hac laude in Græca lingua longè abfuit, cùm illius tenuem satis & quasi superficiariam tantùm cognitionem sibi comparârit. Decurso Philosophiæ ac Theologiæ stadio domum anno ætatis decimo octavo revocatus est.

Aurelianensem tum Pictaviensem Academias adire jubetur. Non multò pòst Academiam primùm Aurelianensem, tum Pictaviensem adire jubetur, ut Jurisprudentiæ navet operam. Sed huc illum natura sua planè non ducebat. Unde cùm invitâ Minervâ ad eam incumberet scientiam, nihil admodùm ferè in eadem profecit. Quid? quòd omne tempus, quod in illa perdiscenda collocare credebatur, aliis liberalibus studiis contriverit, uti ipse posteà fassus est.

Inde Lugdunum, posteà Avenionem concessit. Ab obitu utriusque parentis cùm sibi facultatem esse factam videret, quâ naturæ suæ semina liberiùs sequi posset, literis politioribus excolendis se totum addixit. Quia verò pertimescebat, domi non defuturos, qui ab illarum cultura eum abducere molirentur, eò se conferre decrevit, ubi ejus forma ac persona nemini notæ essent. Itaque Lugdunum primùm concessit, Ubi Græcam & Hebraicam linguam addiscit. deinde Avenionem commigravit. Hîc noctes atque dies quibusdam quasi stimulis incitatus eâ solertiâ animíque contentione ad linguæ Græcæ intelligentiam incubuit, ut tempore non multo perfectam assecutus fuerit. Prætereà linguam addidicit *Hebraicam*, præceptore usus Judæo Avenionensi; verùm nulla se præbuit occasio, quâ hujus posterioris cognitio tanto usui ipsi foret, quanto prioris fuit.

Jámque duos annos Avenione exegerat, totus in libris ac literis Græcis abditus, cùm ei epistola à *Johanne* natû majore fratre reddita fuit. Duas Abbatias sibi à fratre oblatas ægrè acceptat. Ejus summa hæc erat. *Johannem* rerum humanarum tædio affectum, ejusdem vanitatibus nuntium mittere, ac in secessu Carthusiano severioris vitæ telam ordiri secum constituisse; in gratiam verò *Jacobi* fratris duas Abbatias, quibus peropulentis in orâ Santonicâ potiretur, abdicare. Quis non existimaret, juvenem propensissimo animo acceptaturum, quod alii omnibus votis expetunt, desiderant, nec consequuntur? at ille, quâ erat animi moderatione, ægrè admodùm se persuaderi est passus, ut duo isthæc acceptaret sacerdotia: neque enim iisdem egere sibi videbatur; ut qui ex Abbatia *Ferrariensi* in Andegavensi agro, & Prioratu de *Taussignyen* in Turonibus eos perciperet proventus, quibus literato in otio commodè, honestè, & cum dignitate vitam tolerare posset. Tandem fratris & amicorum precibus expugnatus acceptavit. Plus tamen inde incommodi quàm emolumenti ad ipsum rediit, ut brevì audituri sumus. Ut ne verò profanus S. Benedicti patrimonium abliguriret, ejus sacro Ordini nomen dedit. Sacro Ordini Benedictino se mancipat. De disciplinæ monasticæ observantia sollicitus *Bertran di de Moussy*, Abbatis & Antecessoris sui innovavit statuta anno 1565. die 5. Martii.

Supervenerunt deinde tempora bellis civilibus infesta, quibus res utriusque Abbatiæ nimium quantum accisæ fuerunt. Monasterio S. Michaelis à *Petro Villates* Domino *de Champagne* destructo, militaris furor, avaritia, & rapacitas nihil intactum reliquerat. Abbas *Billius* cùm in tutiora secedendi necessitatem sibi impositam videret, Sæviente bello Nañetum primò tum huc illuc commeat. Nannetum se recepit, quò afflictæ cœnobii fortunæ è propinquo meliùs consulere posset. Ingravescente autem intestino bello inde discedere coactus non uno loco mansit, sed huc illuc per Galliam commeavit, atque adeò vagum quodam modo per aliquantum tempus domicilium habuit. Nec parùm doloris jam anteà conceperat ex morte quatuor fratrum; *Claudii*, qui in prælio Jarniacensi occubuit, Germanos Fratres amittit. *Ludovici*, qui in propugnatione Pictaviensi graviter sauciatus ex vulnere interiit, atque aliorum duorum, qui in pugna Durocassensi 19. Decemb. an. 1562. interfecti fuerunt; ut nihil dicatur de duobus avunculis, quorum alter in

eodem

eodem conflictu internecioni datus, alter lethali vulnere accepto paulò pòst animam emisit.

ad Prioratum de Taussigny se recipit. Abbatis *Billii* perfugium erat primùm Urbs Laudunensis, tum Lutetia Parisiorum. Ubi verò omnia in dies pacatiora fieri advertit, Nannetum discessit, atque interjectis non ita multis diebus ad Prioratum de Taussigny, quò propior esset Abbatiæ S. Michaëlis, quam visitare constituerat, se contulit. Verùm hoc animi propositum Galli inter se denuò digladiantes discusserunt.

In literas quâ licuit, incumbit. Cæterùm pro amore, quô incredibili in literas ferebatur, quodcunque tempus in hac rerum omnium perturbatione comparcere potuit, iisdem nunc meditando, nunc legendo, nunc scribendo impendit. Et tametsi vitam adversitatibus & incommoditatibus, quæ solum vertenti necessariò perferendæ sunt, haud parùm agitatam transegerit, diémque supremum nondum adfectâ ætate obierit, sat multas tamen, in opere assiduus, lucubrationes, velut totidem præclari sui ingenii atque indefessæ industriæ testes post se reliquit.

Fatis cessit Parisiis A. 1581. 25. Decemb. Morbis plus quàm tempestivè tentari cœpit. Ad quos studiorum assiduitas, itinerum frequentia, corporis teneritudo, bilis redundantia, atque jejunii cùm ecclesiastici tum monastici rigida observantia multum conferebant. His ægrotationibus paulatim iter sibi ad sepulchrum sternebat. Decessit post longa morborum tædia ex phtisi non adhuc senex anno ætatis 46. Parisiis in ædibus *Gilberti Genebrardi*, viri doctissimi, amici, & Ordinis sui sodalis anno 1581. ipsa festa luce Nati Salvatoris. Terræ mandatus est ad S. Severini fanum in choro, ubi visitur ejus sepulchrum cum piis eruditorum epitaphiis.

SCRIPTA.

Consolationes. 1. *Consolationes & Instructiones salutares Animæ fidelis excerptæ ex Commentario S. Augustini super Psalmos. Gallicè. Parisiis apud Claudium Fremy anno* 1570. *in* 8.

Recreationes. 2.) *Recreationes Spirituales, collectæ ex Libris Moralibus S. Gregorii super Jobum, utiles futuræ legentibus ad res terrenas in contemptu ponendas. Gallicè. Parisiis apud Guillelmum Chaudiere an.* 1573. *in* 16.

Epigrammata. 3.) *Epigrammata Gallica* sub epigraphe *Sonnets Spirituels*, maximam partem ex antiquis Theologis cùm Græcis tum Latinis deprompta, addito ad loca difficiliora commentario. Quibus nonnulli alii parvi tractatus haud absimilis argumenti accesserunt. *Parisiis apud Nicolaum Chesneau an.* 1575. *in* 8. *& in* 16. Isthæc Epigrammata numero CIX. translata fuerunt ex totidem Epigrammatibus Latinis per Jacobum Billium. Lucem verò publicam aspexerunt Parisiis sub titulo *Anthologia Sacra.* Anno sequenti 1576. prodiit ibidem liber secundus in 16. quo epigrammata C. ex Latino in Gallicum Sermonem translata continentur.

4.) *Sex libri Carminum de secundo adventu Domini nostri*; unà cum tractatu S. Basilii de Judicio Divino, qui valdè accommodatus est tum ad incutiendum odium omnium dissensionum atque discordiarum, tum ad concipiendum salutarem Dei timorem; potéstque esse locò præfationis. Carmina.

5.) *Anthologiæ Sacræ ex probatissimis utriusque linguæ Patribus collectæ, atque Octastichis comprehensæ, ac brevi commentario illustratæ libri duo; adjectis adcalcem aliquot Octastichis Græcis. Parisiis* 1576. *in* 16. Item in alia quadam Collectione, cui titulus: *Anthologiæ Sacræ Libri IV. Genevæ an.* 1591. *in* 16. Epigrammata Billii explent duos priores libros; tertius continet Epigrammata *S. Prosperi*; & quartus diversos Hymnos complectitur. Anthologiæ.

6.) *Locutionum Græcarum in communes locos per Alphabeti ordinem digestorum volumen.* Parisiis 1578. in 8. Item Lugduni 1588. in 8. Item Duaci 1599. in 12. Item Genevæ 1609. & 1615. in 8. Locutiones,

7.) *Sacrarum Observationum libri duo Paris.* 1585. *in fol. unà cum Epistolis S. Isidori*, de quibus postea. Qui hasce Observationes adhibito judicio legit, Billium inter præcipuos ætatis suæ Criticos non numerare non potest. Illas verò adornavit, ut Christiano Lectori facilem ad percurrenda sanctorum Patrum Opera complanaret viam, in quibus multæ occurrebant salebræ, multi scrupuli, multa errata vel typographorum negligentia, vel amanuensium inscitia, vel ipsorum interpretum incuria & oscitantia. Illustrandis profanis Scriptoribus nullam unquam operam vir pius impendere dignatus est. Observationes.

8.) *S. Gregorii Nazianzeni Episcopi Opuscula quædam Cyri Dadybrensis Episco-* Versiones Operum SS. PP.

Episcopi Commentariis illustrata, Latinè; interprete Jacobo Billio. Parisiis 1575. in 8.

Gregorii Nazianz. 9.) *S. Gregorii Nazianzeni Opera Omnia, quæ quidem, unà cum Nicetæ Seronii Commentariis in 16. Panegyricæ Orationes. Intextis etiam quibusdam Pselli enarrationibus in obscuriora loca secundæ Orationis de Paschate.* Hæc omnia Latinè facta per Jacobum Billium, scholiisque ejusdem illustrata. Paris. 1569. in fol. Sed cùm prima hæc editio numeris omnibus non esset absoluta, alteri eique perfectiori adornandæ Billius se accinxit; & licèt multum temporis in eadem collocârit, ad fastigium tamen, morte præventus, perducere haud potuit: ab ipsius obitu Gilbertus Genebrardus & Joannes Chatardus supremam eidem manum imposuerunt, & sub hac epigraphe in publicam lucem emiserunt: *Sancti Gregorii Nazianzeni Opera omnia, quæ extant, nunc primùm propter novam plurimorum librorum accessionem in duos tomos distincta; cum doctissimis Græcorum, Nicetæ, Serronii, Pselli, Nonni, & Eliæ Cretensis Commentariis. Parisiis 1583. in fol. Tomi II.* Versiones Billianæ ex Græco, & præcipuè illa S. Gregorii Nazianzeni, quem ipse ob summam ejus pietatem & elegantiam inprimis coluit, & in quo castigando, convertendo, & illustrando diu multùmque se torsit, magno pretio, utì debent, apud doctos habentur. Teste Petro Daniele Huetio, Clarorum Interpretum acerrimo judice, *Jacobus Billius Brunæus verbis paribus sententias aptè & fideliter comprehendit; stilo certè nonnunquam excurrit. Verùm ipse se intra metas continuò revocat & coercet.* Quia tamen labi proclive est, & nullus est adeò lynceus & perspicax, qui aliquando non cœcutiat, aut hallucinetur; nullus tam prudens, qui interdum non fallatur, nullus adeò vigil, qui aliquando non oscitet, fatendum est, quòd in versionibus *Billii* aliquando menda cubent. Cujus rei causam fuisse dicunt, quòd argumenta operum, quæ convertenda suscepit, non satis aliquando intellexerit. Animum appulit ad Græca sancti Gregorii Nazianzeni Carmina Latinis versibus exprimenda; quæ tamen versio textui S. Patris non usquequaque consonat.

Interpretationes Irenæi. 10.) *Interpretatio Latina* XVIII. *priorum Capitum libri I. S. Irenæi adversùs Hæreses cum scholiis Jacobi B. Billii.* Extat in editione Operum S. hujus Patris accuratâ per Franciscum Fevardentium Parisiis an. 1575. in fol.

Isidori Pelusiotæ. 11.) *Isidori Pelusiotæ Epistolæ Græcè & Latinè operâ & studio Jacobi Billii. Parisiis an. 1585. in fol.* In hac editione haud plures atque tres libri exhibentur, quibus deinde duo alii adjecti fuerunt. Versio Billii in omnibus editionibus, quæ hanc excepērunt, servata fuit; licèt eidem ultimam manum non addiderit; & si Bonaventuræ Vulcanii in Notis ad Opera S. Cyrilli Alexandrini judicio standum est, admodùm imperfecta est.

Joannis Damasc. 12.) *S. Joannis Damasceni Opera partim Latinè partim Græcè & Latinè; interprete Jacobo Billio. Parisiis 1577. in fol.*

Chrysost. 13.) Latinè etiam è Græco vertit nonnulla Opuscula *S. Joannis Chrysostomi*; ejúsque versio habetur in quapiam editione Operum hujus S. Patris Parisiis an. 1581. in fol. 5. vol. atque aliis, quæ post hanc accuratæ fuerunt.

Billii epistolæ. 14.) D. *Joannes Launonius* tres *Billii* epistolas, quia elegantes sunt, necdum editas edendas censuit in libro I. Historiæ Regii Navarræ Gymnasii. Prima pag. 335. data fuit 18. Januarii anno 1567. ad *Joannem Lassereum*, qui olim ex Sodali prædicti Collegii Carthusianus factus fuerat. Aliæ duæ pag. 360. & 362. exaratæ sunt ad *Jacobum Pelletarium* Joannis Pelletarii Navarræ Archididascali fratrem: Notæ autem temporis à vero absunt. Altera signata fuit 23. Januarii an. 1582. & altera insequenti Februario ejusdem anni; id quod fieri haud potuit, *Billio* rebus humanis jam anno præcedente exempto. Aut igitur Launoius ad notam chronicam non attendit, aut Historiæ Gallicæ incuriosus fuit. Cæterùm ex responsoria *Pelletarii* epistola perspicuum fit, *Billium* pecuniis haud malè usum fuisse, sed maximum existimâsse quæstum, si viris eruditis ac doctis, sed inopiâ laborantibus, haud rogatus opem ferre posset: id quod non semel ab eo præstitum fuit.

ejus elogium. Ex Nizronii Memoriis Gallicè scriptis Tomo 22. pag. 187. & seqq. *Billii* encomium etiam texuit *Scævola Sammarthanus Elog. lib. II.* quô teste „tametsi totus in scribendi labore semper fuerit, tamen, quæ fuit ejus verè Christiana modestia, nullum unquam argumentum attigit, ne tum quidem, cùm versibus Gallicis animi causa luderet, quin ad pietatem

„ tatem & religionem pertineret. Cæ-
„ tera omnia tanquam fluxa & cadu-
„ ca, generoso quodam animi vigore
„ contemnebat. „ Ut enim prophani prophanis, & obscœni obscœnis delectantur, & quisque similibus gaudet: *ita noster* BILLIUS, inquit Joannes Chatardus, *totus Deo rebúsque sacris deditus omne studium circa sacros, & orthodoxos illos Græcæ Ecclesiæ facilè principes Scriptores collocavit.* Hi sunt, *D. Ignatius, Irenæus, Epiphanius, Origenes, Gregorius Nazianzenus, Gregorius Nyssenus, Basilius, Chrysostomus, Eusebius, Theodoretus, Evagrius, Damascenus, Nicephorus* & alii, quorum scripta & monumenta vel ex Græco Latinè reddidit, vel ab innumeris mendis, quibus scatebant, vindicavit. Is ipse *Chatardus*, vir doctissimus, breve elogium Abbatis *Billii*, post ipsius obitum, in lucem edidit, quod cùm in promptu non habeam, ex epistola, quâ *Billii* nostri sacrarum Observationum libros duos *Ludovico Baro* nuncupavit, laudes ipsius, fratrísque ejus *Joannis* majoris natu, Carthusiani, de quo nobis suprà sermo fuit, in medium proferam. Ambos verò cum *Cælites* vocâsset, dicti sui his verbis reddit rationem: „ *Cælites*

Patres quibus operas commodavit.

„ dico, nec mea me fallit opinio;
„ non enim dubito, quin duo illi,
„ qui jam hinc emigrârunt, & quo-
„ rum antè animus, vitæque ratio
„ tota cœlestis erat, modò in cœlis
„ non sint. Qui quamdiu hîc ege-
„ runt, fuêre duo candelabra aurea
„ (ex auro quidem illo ignito & lo-
„ cupletante conflata) quæ in do-
„ mo Domini supra modium posita,
„ omnibus fidei domesticis illuxerunt.
„ Duæ etiam olivæ, quæ (*sicut oliva*
„ *fructifera in domo Domini*) oleum
„ illud expresserunt, quo piarum ani-
„ marum lampades ornantur & ac-
„ cenduntur, ad excipiendum spon-
„ sum, eúmque sequendum in cœ-
„ lestem illam aulam, in qua nuptiæ
„ agni cum choreis & perenni exulta-
„ tione celebrantur. Veræ etiam
„ duæ quædam mysticæ vaccæ, quæ
„ recto tramite, & non declinantes,
„ neque ad dexteram, neque ad fini-
„ stram, à semitis mandatorum Dei,
„ portârunt arcam Domini, vel duo
„ etiam juvenci ad portandum Chri-
„ sti jugum suave, conjunctissimi,
„ & ad ejus agrum Crucis aratro pro-
„ scindendum & excolendum aptissi-
„ mi. Quos duos *Billios* fratres, *Ja-*
„ *cobum* & *Joannem*, ausim etiam
„ duobus aliis fratribus agnominibus
„ Jacobo & Joanni (quos Dominus
„ à prædicationis & Theologiæ ex-
„ cellentia, filios Tonitrui nomina-
„ vit) comparare, ut veros eorum re
„ & nomine imitatores. Nescio, an
„ Gallia nostra alioqui frequens, &
„ tot hominum millibus abundans
„ par aliquod fratrum huic simile ho-
„ die alat, aliquandóve protulerit; si-
„ ve generis nobilitatem, sive virtu-
„ tis studium, sive singularem pieta-
„ tem, & vitæ sanctimoniam, sive
„ multiplicem eruditionem, sive san-
„ cta & erudita eorum scripta & mo-
„ numenta, sive alia ejusmodi om-
„ nia, unde vera laus peti potest, & qui-
„ bus insigniter ornati fuerunt, spectemus. „ Hæc *Chatardus*, cujus de laudibus *Jacobi Billii* altera epistola legenda est, quâ S. Isidori Pelusiotæ Epistolas à *Billio* Latinè redditas ejus fratri *Godefredo Billio* S. Vincentii Laodunensi Cœnobiarchæ inscripsit.

Chatardus Billios Cælitum elogio mactat.

Agunt de *Jacobo Billio* inter alios complures *Natalis Alexander*, & *Hyacinthus Graveson*. Prioris verba sunt: *Jacobus Billius Brunæus* Abbas S. Michaelis in Eremo, Guisiæ natus, proximo Hannoniorum finibus oppido, quod Ludovicus ejus pater Francisci I. Francorum Regis nomine tum regebat, vir Græcè ac Latinè doctissimus, plurima ex SS. Gregorio Nazianzeno, Basilio, Chrysostomo, Johanne Damasceno doctissimè fidelissiméque transtulit. Plurima ipse suo ingenio meditatus est. Obiit Parisiis anno 1581. ætatis 46. & ad S. Severini sepultus est. Ita ille Hist. Eccl. sec. XVI. Tom. 8. pag. 198. col. 2.

Authores qui fusiùs de Billio agunt.

Hiacynthus Graveson in continuatione Tabularum Chronologicarum ad Historiam Ecclesiasticam necessariarum edit. in 4. Venet. 1726. pag. 181. *Alter*, inquit, *Scriptor Benedictinus*, JACOBUS BILLIUS *Brunæus*, *natione Belga & Abbas S. Michaelis in Eremo*, *Monachus Græcè & Latinè doctissimus multa Patrum Græcorum Opera Latinè reddidit.*. Ex Symbolis P. Oliverii Legipont.

XLI.

JOANNES FECKENAMUS Abbas ultimus Westmonasteriensis in Anglia. † 1585.

IS parentibus pauperibus natus in agro Wigorniensi prope Forestam, sive saltum *Feckenhamiæ*, inde cognomen accepit: quo cognomine subscriptus

Ejus natales, patria, parentes,

ptus invenitur in registro pensionum, quas distribuit Rex *Henricus* Monachis ex Monasterio ejectis, quod in curia augmentationum conservatur folio 208. Monasterium autem Feckenami, Evishamia, fuit suppressum 17. Novembris anno Henrici VIII. 31. qui fuit Christi Domini annus 1536. Studuit primò Oxonii. Cæterùm non liquet, utrùm ante monachatum, an verò postquàm habitum induisset, ibi, nempe Oxonii operam literis dederit: Evishamiæ monachum fuisse, & inter commonachos subscripsisse, quando monasterium resignârunt coacti in manus regias, ex ipso dicto registro certum est, ex quo etiam patet centum florenos añuæ pensionis habuisse. Monasterio suo suppresso, adhæsit *Joanni Bello* Episcopo Wigorniensi Sacellanus, eóque mortuo ad annum Domini 1539. contulit se ad *Edmundum Bonnerum*, Episcopum Londinensem, cum quo perseveravit usque ad annum 1549. *Bonnero* Episcopalibus infulis exuto tempore Eduardi VI. *Feckenhamus* noster in turrim Londinensem conjectus est: causam *Hornus* Pseudoepiscopus Wintoniensis (apud *Stapletonum*, in libro scripto contra eundem Hornum pro *Feckenamo*) fuisse ajebat promissam priùs & posteà recusatam administrationem Sacramentorum, ritu protestantico: *Stapletonus* ait, propugnationem jejunii quadragesimalis, & solifidianæ institianæ impugnationem; eásque causas dicit allatas in registro Cantuariensis Crammeri, qui propterea *Feckenamum* Lumbethæ coram multis commissariis convenit, & in fide constantem carceri addixit, de cujus rei veritate, ad ipsum registrum appellat *Stapletonus*. Ex carcere isto fuit illi permissum, ut exiret, disputandi causa, agente Domino *Philippo Hobbio*, qui eum ex turri pro aliquanto tempore, ut ipsius *Feckenami* verbis utamur, quasi mutuatum accepit. Itaque hoc fine eductus ex carcere septem solemnes habuit disputationes (quarum specialem mentionem dicto jam libro facit Stapletonus circa præcipuos fidei articulos:) *primam* in ædibus Comitis Bedfordiæ in hospitio Sabaudico Londini; *alteram* in ædibus D. *Guilielmi Cecilii*, in vico, quem vocant, Canonicorum; *tertiam* in ædibus D. *Joannis Checi*, in domo, quæ fuerat olim Carmelitarum; & in tribus colloquiis habitis de religione, propter nobilium virorum, in quorum ædibus habebantur, reverentiam, satis benigniter habitus fuit. Sed disputationem hanc Londini inchoatam finire coactus fuit in agro Wigorniensi, ubi beneficio Ecclesiastico adhuc potiebatur: ibi igitur *D. Philippo Hobbio*, ut dictum est, satagente comparuit in disputatione *Feckenamus*, ubi *Hooperus* Pseudoepiscopus Wigorniensis quatuor diversis disputationibus solemniter habitis, quarum prima fuit in visitatione *Hooperi* Pershorensi (*fuit olim Abbatia percelebris Congregationis Benedictino-Anglicanæ*) ultima in cathedrali Ecclesia Wigorniensi fuerat celebrata; opponente inter alios *Joanne Ivellio* Sarisburiensi, ita solidè respondit Hoopero *Feckenamus* (inquit Stapletonus) ut non immeritò *Hooperus* sibi satisfactum esse fateri cogeretur, & *Feckenamus* inde dimissus ad carcerem suum in turrim Londinensem reductus fuerit, in quo perseveravit usque ad primum annum Reginæ MARIÆ.

Illâ enim ad regni thronum exaltatâ, eductus est ejus jussu *Feckenamus* de carcere turris, & ascitus in clientelam regiam, eíque à sacris factus: deinde ad decanatum Ecclesiæ cathedralis S. Pauli Londinensis promotus: ac tandem, ut diximus, Abbas Westmonasterii factus. Ita cùm valeret magnâ apud Reginam gratiâ, multis officiis pietatis & humanitatis conatus est devincere tum alios nobiles, tum ipsam *Elisabetham*, adhuc privatam; quorum officiorum testes appellat *Stapletonus* Comites Leicestriæ, Warwici & Bedfordiæ, inter quos & Reginam Mariam sæpiùs mediator & sequester fuerat: *Guilielmum* etiam *Cæcilium*, qui potuerit attestari, factum operâ & intercessione *Feckenami*, quod D. Joannes Checus & non ignobilis protestantium sectator vita fortunísque privatus non fuerit: quin aliquoties coram ipsa *Maria* Reginâ pro concione intercessisse pro *Elisabetha* sorore Reginæ, unde ipsius *Mariæ* non mediocrem indignationem incurrerit: ídque ab eo factum fuit, & antequam eadem *Elisabetha* in custodiam fuit conjecta, & postquàm custodiæ mandata fuisset: cujus officii memor ipsa, antequàm coronaretur, *Feckenamo* gratias egit. *Atque utinam* (inquit Stapletonus ista narrans) *post* 7. *annos carceris tantùm inveniat* Feckenamus *humanitatis & favoris, quantum cùm rebus secundis floreret, ipse aliis exhibuerat*; quæ cum Stapletonus anno 1567. scripserit, fit *Feckenamum* nostrum carceri turris man-

Studia, Monachus, Officia, Asyla, fata, Londini inclusio, & hujus causæ. è custodia ad disputationes de fide mittitur. Hooperum fatigat. carceri redditur, & iterùm liberatur. Abbas Westm. factus, pro Elisabetha interpellat.

mancipatum fuisse anno 1560. qui erat secundus annus regni *Elisabethæ*.

Ad eam postea accitus, *Maria* ad superos per immaturam Catholicis mortem evocata, *Feckenamus* in comitiis regni pro Abbatiali dignitate locum possidens & suffragium, constanti gravique oratione mutationem aut innovationem religionis, quantum in ipso fuit, fortiter dissuasit, quam citat *Bronythonus* vir doctus, in apologia innocentium Catholicorum. Accersivit eum ad colloquium suum *Elisabetha* Princeps non longè antequam coronâ regni foret insignienda: nuntius, qui primò eò missus fuerat, invenisse eum dicitur occupatum in plantandis Ulmis, quæ nunc adhuc in Collegii Westmonasteriensis horto crescunt: nec ullo modo voluit nuntium sequi, antequam cœptum opus plantationis finivisset; fortè tunc intentus meditationi, & orationi, ut quemadmodum ipse eas arbores collocâsset; ita Deus replantatam nuper religionem conservaret; aut monachos, quos prævidebat ab hac Regina ejiciendos, Deus suo tempore iterum reduceret. **Religionis causam perorat.** Quid tunc cum Regina colloquii habuerit, tametsi aliqua feruntur, quia tamen incerta, non ascribimus; credibile, tunc egisse Reginam instantiùs, ut aliquousque *Fecknamus* & monachi, se Reginæ votis conformarent, atque ita in monachatu ac possessione Abbatiæ perseverarent. Nam & illud vehementer optâsse Reginam narrat *Sanderus*, nimirum ut in illa religionis suæ innovatione, novum genus monachorum sibi consentiens haberet. Sed frustra optavit, quia vir sanctus in Deo firmiter stabilitus nullis blanditiis aut terroribus ab Ecclesiæ communi fide potuit dimoveri, quamvis etiam ei Archiepiscopatum Cantuariæ ea conditione Regina obtulerit.

Pro fide disputare affectat. Convocato primo Parlamento sub *Elisabetha*, & disputatione institutâ de articulis fidei inter veteres Episcopos, & novos prædicatores, etiam *Fecknamus* magno zelo obtulit se, ut inter primos pro fide disputaret, sed admissus non fuit, Regina nolente ipsum in numerum collatorum venire, unde factum, ut cùm aliqui Episcoporum propter illam disputationem fuerint in carceralem custodiam conjecti, *Feckenamus* adhuc liber fuerit: sed non diu liber perseveravit; anno enim sequenti, hoc est 2. ut diximus regni Elisabethæ, etiam ille turrim habuit pro carcere. Ibi anno 1563. cùm juramentum suprematûs regii fuisset edicto parlamenti propositum, *Feckenamus* quædam collegit argumenta, quibus illud ostendit illicitum fuisse: sequenti hyeme domo *Horni* pseudo-episcopi, pro carcere, uti jussus est, à **In custodiam iteratò conjicitur.** quo inciviliter & perfidè, more ministrorum novi Evangelii tractatus fuit, & in turrim Londinensem iterum retrusus. *Interea Hornus* librum impium, **Ipsius contra Hornum defensores.** plenúmque mendaciis contra rationes *Feckenami* edidit: cui libro doctissimam opposuit *Stapletonus* responsionem; aut potiùs *Harpsfeldius*, ita enim constanter assertum à multis audivimus, illum librum contra *Hornum*, quem *Stapletonus* edidit, revera ab *Harpsfeldio* fuisse conscriptum, qui cùm ipse in carcere teneretur, voluit latere, & sub amici umbra, hostem hunc communem impugnare, sicut sub *Alani Copi* nomine dialogos suos contra Centuriatores Magdeburgicos evulgavit. Hoc responso pudefacti hæretici, quòd hominem tot officiis de ipsis benè meritum, tam inhumaniter tractâssent, iterum ex turri Londinensi liberatus est *Feckenamus*, & ad carcerem Mareschalli, ut vocant, aliquanto liberiorem, carcerem tamen, translatus fuit; paulò pòst permissa est illi potestas in privato hospitio in suburbio Londinensi, quod *Holburn* vocant, habitare, ubi aquæductum insignem condidit. Inde ad castrum Wisbicense translatus, ibidem crucem, quæ adhuc visitur, ædificavit, **Vivere desiit 1585.** & inter alios Christi confessores ibidem in custodiâ detentos, ipse diu vivens, post vigesimum tertium carceris sui annum gloriosam confessionem felici morte in ipso carcere consummavit anno 1585. **Ejus animi & corporis dotes.** Vir fuit mediocris staturæ, crassiusculo corpore, facie rotunda, pulchra, & jucundo semper vultu, conversatione & colloquio amabilis, & familiaris. Camdenus in Elisabethæ suæ Annalibus ad annum 1559. vocat eum, *Virum doctum & bonum, qui longo tempore vixit, & publicè bene de pauperibus merendo, animos adversariorum ad benevolentiam allexit.*

Elogium ex Pitseo. Nec erit abs re Pitsii elogium apponere. *Joannes Feckennanus* (inquit) *Ordinis S. Benedicti monachus Anglus, & tandem Abbas Westmonasteriensis creatus eo tempore, quo in Anglia regnârunt* Philippus & Maria *Reges Catholici. Vir, cui Deus largas benedictiones, natura egregias contulerat dotes.* Erat in

in eo pietas in Deum insignis, in proximos mira charitas, in majores singularis observantia, in æquales atque etiam inferiores mitis quædam affabilitas, in omnes dulcis humanitas: Multiplex doctrina, redundans in concionibus facundia, incredibilis religionis catholicæ zelus. Cùm jam non obscuris indiciis cerneret, omnia vergere ad ruinam, & fidem avitam omninò periclitari, hostibus Ecclesiæ strenuè se opposuit, & habitis frequentibus concionibus, nonnunquam etiam publicis disputationibus, libris denique scriptis Ecclesiam Dei & Catholicam fidem, quantum potuit, propugnavit. Cùm denique regnante *Elisabetha* in comitiis (*Parlamentum vulgò vocant*) ageretur de fide catholica extirpanda, & hæresi plantanda: intrepidus publicè prodiit, & apud solemnem illum Principum, Procerum, & populi cœtum Anglicâ linguâ, eloquentissimam & valde nervosam habuit orationem de veteri patrum religione retinenda, de nova non excogitanda, nec introducenda. Cùm autem res jam plenè collapsa esset, & prævaluisset iniquitas, ille confestim carceribus mancipatus est, primùm Londini in carcere Equitis Martii, deinde in castro Wisbicensi (*Turris custodiam carceralem hîc omisit Pitsius, sed non tacuit Stapletonus*) in universum continuis plusminus viginti sex annis. Quo toto tempore à catholicis dogmatibus propugnandis, & ab aliis charitatis operibus exercendis quoad fieri potuit, nunquam cessavit. Inter cætera, quæ præstitit charitatis officia, Joanni Storæo legum Doctori propter fidem Catholicam capitis condemnato, per totam noctem adfuit, & ad mortem in crastinum pro Christo fortiter perferendam animavit. Sed ad ea, quæ sunt eruditionis, veniamus.

Virtutes & doctrina.

Zelus pro avitâ fide.

Incarceratio.

Multas quidem, eásque eruditas exaravit lucubrationes, quæ pleræque propter temporum iniquitatem & authoris incarcerationem etiam usque ad mortem, unà cum eo interciderunt. Servârunt tamen boni viri quædam ejus opuscula, vel operum reliquias: imprimis sermonem quemdam, cujus thema quasi spiritu prophetico sumptum fuit ex Ecclesiastici cap. 4. *Laudavi magis mortuos, quàm viventes*; cui titulum fecit: *Sermo funebris in exequiis Reginæ Mariæ*. Orationem habitam in comitiis Angliæ. Contra juramentum supremæ authoritatis regiæ in Ecclesiasticis librum unum. Contra quod opus scripsit *Hornus* pseudoepiscopus Wintoniensis, eúmque refutavit *Thomas Stapletonus*. De Eucharistia contra Hooperum. Scripsit etiam commentarios in Psalmos Davidis, quod opus Londini in manibus auctoris se vidisse mihi sanctè affirmavit *Richardus Staniburstius*. Sed & illud periit, & ejusmodi alia. In vinculis confessor obiit anno Christi 1585. sub duro in Anglia *Elisabethæ* Regno. Hæc Doctor *Pitsius*. Sed & orationem funebrem habuit valde laudatam in exequiis Ducissæ Parmensis Caroli Quinti filiæ, & Belgii Gubernatricis.

Lucubrationes.

XLII. NINIANUS WINZETUS.

† 1592. 21. Sep.

PAtriâ Renfrous, Monasterii Scotorum ad S. Jacobum Ratisbonæ Abbas & SS. Theologiæ Doctor, vir meliori apud suos memoriâ dignus, religionis orthodoxæ propugnator eximius, editísque præclari ingenii monumentis, summæ eruditionis laude inclytus.* Natus is in *Renfrew* Scotiæ oppido anno 1518. atque à teneris in pietate & bonis literis enutritus, absolutis studiis Presbyter secularis in diœcesi Glasguensi ordinatus est, ac ob præclaras animi dotes publicis primùm apud Lithgoam Scholis, dein Ecclesiæ Collegiatæ ibidem præpositus. Emergente in Scotia hæresi Calvinianâ, unus is fuit, qui se *Joanni Knoxio & Thomæ Spotswodio* Calvini discipulis & rebellionis coryphæis strenuè opposuit, eósque disputationibus quâ publicis, quâ privatis adeò convicit, ut victoriæ palmam *Niniano* boni omnes adscriberent. *Mariæ Stuartæ* Reginæ ex Galliis reduci à confessionibus tamdiu fuit, quamdiu illa libertate fruebatur. Reginâ in Anglia detentâ, & prævalentibus sensim hæreticis *Ninianus* sudes in oculis malignantium exulare cogitur. In Gallias igitur secedens Parisiis doctoralem lauream in Theologia adipisci promeruit. Inde Romam â *Gregorio XIII.* accitus, ibi degebat anno 1577. dùm obitus *Thomæ Andersonii* Scotorum Ratisbonensium Antistitis nunciabatur. Pontifex meritorum censor egregius opportunam nactus occasionem, quâ *Niniano* benefaceret, viduatam hanc Abbatiam sine medio Sedi Apostolicæ obnoxiam eidem nondum Monacho xiv. Julii contulit, eúmque unâ eadémque

Natus in Scotiâ A. 1518.

Fit Presbyter secularis,

Calvinistas impugnat,

exulare cogitur.

Romam accitus Abbas designatur.

démque die Dominica VI. post Pentecosten habitum religionis induere, solemnia vota emittere, ac denique Benedictionem Abbatialem, sacris operante *Thoma Goldwellio* Episcopo Anglo exule, suscipere jussit. Ita per saltum ordinatus Ratisbonam appulit die 9. Augusti ejusdem anni 1577. manúque clavo admotâ prodesse magis, quàm præesse studuit; disciplinam monasticam nonnihil collapsam solerter instauravit; laudabilem Scotorum per Germaniam consuetudinem tenendi scholas publicas, reduxit; altiora ipse studia docuit, humaniora fratribus suis commisit, multósque ac strenuos pro Ecclesia, pro Patria & Cœnobio labores exantlavit. Juvat hîc referre, quæ de eo rescribit *Wassenbergius* Scriptor Germanus in sua Ratisbona Religiosa Msc. ita enim habet pag. 174: *Hic Abbas* NINIANUS, *gratus, honoratus & desideratus omnibus, non sine Sanctitatis opinione, cùm eidem antea Dei Mater vitæ terminum prænunciâsset, X. kal. Octob. naturæ tandem concessit MDXCII. cui sequens Epitaphium posuêre successores:*

Optimè præfuit & profuit,

Denatus A. 1592. 21. Sept.

Ejus Epitaphium hodiedú extans.

Ninianus SS. Theol. Doctor, Vir pius & zelosus, Monasticam hîc disciplinam instauravit, multáque verbo, Scripto, & vitæ exemplo, ad ædificationem proximorum præstitit. Qui postquam huic Monasterio sexdecim annos summâ cum laude præfuisset, ac successorem canonicè & legitimè sibi prospexisset, tandem XXI. Septemb. an. Christi MDXCII. ætatis verò suæ LXXIV. piè & placidè obdormivit in Domino.

Ingenii partus.

Multa solida ingenii monumenta posteris reliquit, cùm vernaculo, tum latio sermone conscripta, quorum catalogum contexuit *Georgius Mackenzius* insignis Bibliographus, Tomo III. Scriptorum Scotiæ celebriorum p. 155.

1. Tractatus tres populari idiomate exarati, quibus exhortatur Reginam Scotiæ & Episcopos ad reformandos Clericorum mores, & doctrinam catholicam publicè explicandam contra nova & falsa protestantium dogmata. *Edinburgi* 1562. in 8.

2. Tractatus de celebratione Paschatis & aliorum Festorum Domini complectens tres declamationes ad Prætores & cives Edinburgenses. *ibidem* 1563. in 8. Vernaculè.

3. Libellus ad Reginam & Proceres Scotiæ, de illegitima vocatione *Joannis Knoxii* & aliorum protestantium ad prædicandum Evangelium. *Edinburgi* 1563. in 8.

4. Quæstiones LXXX. circa doctrinam, ordines & mores protestantium in Scotia. *Antuerpiæ* an. 1563. in 4. Hos omnes Tractatus nuper typis reddidit vir ingenuus *Robertus Keith* in Appendice ad Historiam mutatæ in Scotiâ religionis.

5. Flagellum Sectariorum, qui Religionis prætextu seditiones in Cæsarem, aut in alios orthodoxos Principes excitare student. *Ingolstadii* 1582. in 4.

6. Velitatio in *Georgium Buchananum* de jure Regni apud Scotos. *Ingolstadii* 1582. in 4.

7. VINCENTII LIRINENSIS *Commonitorium adversus hæreticos* in popularem linguam conversum; cum doctissima Parænesi ad Reginam & Nobilitatem Scotiæ. Antuerpiæ 1563. in 8.

8. RENATI BENEDICTI *Tractatus de componendis dissidiis circa Religionem exortis*, anglico idiomate donatus cum insigni præfatione ad Episcopos & Clerum Scotiæ. Parisiis 1565. in 8.

Extabant etiam alia plura hujus viri manuscripta opuscula, præsertim res Scoticas in Germania & Gallia concernentia, quæ tamen vel latent incognita, aut planè interciderunt. *Ex symbolis* BERNARDI BAILLIE *Abbatis Scotorum Ratisbonæ, aliisque notitiis, addidit P. Oliverius.*

XLIII.
GILBERTUS GENEBRARDUS Archiepiscopus Aquensis.

† 1597. 14. Martii.

PRognatus est Ricomagi in Arvernia sub annum millesimum quingentesimum trigesimum septimum. Admodùm adolescens solemnibus votis in Mansacensi Claromontanæ Diœcesis Monasterio se Religioni Benedictinæ addixit. Cùm bonarum literarum amantissimus esset, necessariis tamen ad eas addiscendas præsidiis eò loci ac regionis destitueretur, Lutetiam Parisiorum profectus est. Hîc Mæcenatem nactus est *Guillielmum du Prat* Episcopum Claromontanum, cujus opibus ac liberalitate sustentatus fuit. Optimis usus est Præceptoribus, primùm quidem in Græcis literis celeberrimi viri *Adriani Turnebi*, regii Professoris auditor fuit, in philosophicis *Jacobi Car-*

Nascitur 1537.

Fit Monach9.

Parisiis studet

Optimis usus præceptoribus.

pentarii, in Theologia *Claudii Sanctæi.* In Abbatia S. Illidii literarum, rerúmque Hebraicarum cognitione imbutus fuit. Postquàm anno 1563. die decima Junii Theologiæ Doctor Facultatis Parisiensis creatus fuit, sacræ linguæ regius Professor & Interpres in Academia Parisiensi renuntiari meruit. Quod munus magna cum laude ac nominis sui celebritate plures annos administravit. Ad hæc in eadem Urbe Parisiensi Priorem S. Dionysii de Carcere multo tempore egit.

Theologiæ Doctor creatur 1563.

Romam petit.

SIXTO V. Summo Pontifice Romam venit: cujus non minùs benevolentiam, quàm S. R. E. Cardinalium, quibus præstans ejus doctrina ex operibus in lucem emissis cognita erat, amorem ac humanitatem expertus est. Parisios reversus Unioni Henoticæ & Hispanicæ factioni nomen dedit, adeò quidem animosè, ut earum partes acri ac perenni studio præ multis aliis tueretur. Quod abundè in suis ad populum concionibus ostendit, in quibus Catholicæ Religionis zelo abreptus non satis in potestate os & linguam habuisse dicitur: neque enim à verbis acerbioribus atque adeò contumeliosis in Regem *Henricum IV.* abstinuit. Quo concionandi genere tantam à supremis Unionis capitibus gratiam inivit, ut eum à GREGORIO XIV. Pontifice Max. an. 1591. VI. idus Martii Archiepiscopum Aquensem creandum curarint. Consecratus autem fuit 1592. Aprilis 10. Lutetiæ in æde S.Genovefæ-Montis, à *Jacobo de Beton*, Archiepiscopo Glascuensi in regno Scotiæ, assistentibus *Aymaro Hennequin* Redonensi, & *Guillelmo Rose* Silvanectensi Episcopis. Aquensem urbem solemniter ingressus 19. Septembris 1593. quinque annis hanc metropolim rexit. Licèt verò tantæ dignitatis meritissimus esset, criminis tamen læsæ majestatis postulatus fuit, maximè quòd voce & scriptis fœderatorum causam adjuvaret, ac populorum animos à Regis obsequio alienos in rebellione confirmaret. Cùm verò pleræque regni provinciæ ad obsequium Regis redirent, ipse Avenionem secedens Archiepiscopatu privatus est Senatusconsulto Aquensis Parlamenti 1596. die Jan. 26. Composuit verò eâ in urbe librum *de sacrarum Electionum Jure*, quem idem Parlamentum Regis jussu flammis addixit, *Genebrardo* solum totius regni vertere jusso, capite, si rediret, luituro. Subinde tamen facta est ipsi potestas, ut Semurium in Æduis, Prioratum Conventualem Abbatiæ Flaviniacensi subjectum, suæque possessionis locum, discedere posset. Hîc sexagenario major 16. Febr. non verò, ut quidam tradunt, 14. Martii, in vivis esse desiit, ibíque humili sepulturâ donatus, ut inscriptio monumenti ejus in dextera parte chori Ecclesiæ beatæ Mariæ habet: *Gilbertus Genebrardus, Archiepiscopus Aquensis, Prior hujus cœnobii obiit anno 1597. 14. Martii*

redux avitam religionem propugnat.

Aquensis Archiep. creatur.

Quinquennio post deponitur.

evulgat librum de jure sacrarum electionum.

ejus obitus & epitaphium.

Urna capit cineres, nomen non orbe tenetur.

Rex *Henricus* nunquam illum pro Archiepiscopo habuit, eam per causam, quòd sine regia sua auctoritate Aquensibus Antistes datus fuisset. Anno autem 1595. cùm Aquensem civitatem in suam redegisset potestatem, *Paulum Huraltum*, magni Hospitalii nepotem hac dignitate ornavit, quam priùs tamen non adiit, quàm post mortem *Genebrardi*, anno nempe 1597. die 23. Decembris.

Henrici Regis aversus in eum animus.

Amicos familiares habuit, *Petrum Danesium*, Episcopum Vaurensem, *Arnaldum Pontacum* Vasatensem, *Jacobum Billium Prunæum*, Abbatem S. Michaëlis in Eremo, *Joannem Savarronem* Arvernum Præsidem Claromont. aliósque eruditos Galliæ viros. At inter cæteros, *Cæsarem Baronium* Annalium Ecclesiæ scriptorem eximium, *Fabricium Caraffam*, *Paleotum*, *Faschinetum*, *Valerium* Veronensem, *Cajetanum*, *Alanum*, *Columnam*, & *Boromæum* juniorem, omnes quidem Rom. Eccl. Cardinales.

Amici & fautores,

Nec pauciores viri doctrina & eruditione præstantes fuerunt, qui encomiis eum extulerunt. *Marcus Antonius Muretus*, ætatis suæ clarissimus Orator, in epistola ad Jac. Aug. Thuanum, satis multos viros doctos ex Sorbonico Collegio amicos se habere scribit: inter cæteros GENEBRARDUM, *qui unus*, inquit, *mihi pro millibus.* Ipse *Thuanus* Histor. tom. V. lib. 119. *Diu*, inquit, *Genebrardus literas Hebraicas magna frequentia in regio auditorio Lutetiæ docuit, & per has turbas, non interveniente regii nominis auctoritate, Archiepiscopus Aquensis creatus est, ob idque dignitate ea, rebus per pacem ordinatis, statim exutus, in causa regni & scriptis suis, quæ complura & multijugæ eruditionis plena evulgavit, iniquior & acerbior, & vita quàm stylo temperatior creditus.* Legendi etiam sunt *Possevinus* in Apparatu sacro, *Wion* in Ligno vitæ, *Hilarion de Coste*,

ejúsque encomiastes.

Ordi-

Ordinis Minimorum, unus ex Francisci à Paula nepotibus, eruditione & pietate commendandus, in elogiis clarorum Galliæ Virorum; sanctus item *Franciscus de Sales*, Episcopus & Princeps Gebennensis l. 2. Theologiæ, & de amore Dei lib. 2. cap. 11. *Guillelmus du Vair*, Galliarum Procancellarius, & Antistes Lexoviensis, primæ notæ Scriptor eruditissimus in Oratione ad Ludovicum XIII. Regem Christianissimum. Demùm *Scævola Sammarthanus* in elogiis Gallorum doctrinâ illustrium, qui nostrâ Patrúmque memoriâ floruerunt lib. 4. cujus verba referre libet *Genebrardo* nostro planè honorifica: *Arvernia bonis ingeniis fæcunda, cujus è gremio prodiêre togati ordinis tot illustres viri, hunc etiam edidit sacrati Ordinis eruditum virum (utinam pari consilio fuisset) qui sanctæ linguæ regius apud Parisios interpres, Hebraicæ antiquitatis arcana plurima, ea maximè, quæ ad rationes temporum subducendas pertinent, adhibito perspicacis ingenii lumine perquisivit, ac in lucem protulit. Hoc enim ex fonte ortum est chronologicum illud opus, & alii, qui nunc sunt in manibus hominum, similes industriæ fœtus, maximis ab eo vigiliis & laboribus elucubrati. Multa ille ex Hæbræis & Græcis accuratè transtulit, multa recognovit, multa commentatus est. Novissiméque Musarum penetralia ingressus amatorium Salomonis Latinè tentavit poëma, molle illud quidem ac tenerum, sed pium; quo Servatoris piissimos in Ecclesiam suam amores intelligi sapientissimi homines tradidêre. Nec eum ab instituta versione deterruit, quod alii summæ doctrinæ viri & hujus ætatis facilè principes Poëtæ, lepores omnes & gratias in eodem carmine transferendo felicissimè jam impendissent. His studiis insenescentem, partâque præstantis eruditionis opinione latè celebrem, Gregorius XIV. eorum commendatione, qui à regio nomine desciverant, Aquensi archiepiscopatu donavit; Sed magnanimo Rege rerum potito, impetratam his autthoribus à Pontifice dignitatem diu servare ac tueri non potuit. Hanc enim Paulo Huralto, magni Hospitalii nepoti, summa eruditione, summáque facundia viro, sua in Principem & Rempublicam fides meritò reservabat. Fato functus est Semuri Burgundionum, quô in oppido non ignobile sacerdotium possidebat, anno salutis MDXCVII. circiter ætatis annum sexagesimum.*

Scævolæ Sammarthani de eo testimonium.

Nec lectu indigna sunt, quæ *Bulæus* in Historia Universitatis (q) Parisiensis ex Boteræo refert. „ Hic annus „ (1597.) Ecclesiæ literatorúmque „ lucidissimum Sidus extinxit *Gilbertum Genebrardum*, gente Arvernum, „ Regulâ Benedictinum, professione „ Theologum, regium & publicum „ Hebraicæ, Syriacæ, cæterarúmque Exoticarum Linguarum, quas „ Orientales vocant, Professorem. Vir „ suâ famâ tam notus, ut commendatione non indigeat, præcipuè „ Chronologico Opere, Psalmorum „ recensione, editione veteris Liturgiæ, aliarúmque lucubrationum, „ quas non nisi ab uno *Genebrardo* nostra vel postera ætas exspectare debuit. Pontifex Maximus civili bello Mainii Ducis elogio commendatum, sed veriùs propria virtute Infulis Aquensibus insigniverat, quas „ retinere potuisse verisimile est, si à „ fœderatis, quibus tenaciùs adhæsit, „ defecisset. Aquenses optimo & literato Præsule plurimùm recreabantur, sed mortui desiderium lenivit „ Huraltius Hospitalarius suffectus, qui „ proximè & passibus æquis defunctum in Concionibus, Theologicísque Dissertationibus insequitur. Obiit Semuri in Burgundia, ubi sacerdotium habebat satis pingue anno „ 1597. ætatis circiter 60. „

Bulæi de eodem elogium.

Genebrardi meminit etiam Eminentissimus Cardinalis de Aguirre, quem jure merito, inquit, *Sorbonæ lumen magnum, & Galliarum decus* appellat Stephanus Dechamps lib. 3. de hæresi Janseniana disp. 1. cap. 3. cujus Chronicon scriptum usque ad annum MLXXIV. continuavit quispiam vir doctus, addens aliquot paginas, & in ea, quæ est 344. editionis Lugduni apud Joannem de Philetote an. MDXCIX. scribens: *Anno 1597. Martii 10. horâ 5. manè Gilbertus Genebrardus Theologiæ Doctor in Academia Parisiensi, & Aquarum Sextiarum, sive Aquensis Archiepiscopus, hujus Chronologiæ auctor, usque ad annum 1584. Operis profectò immensi laboris & industriæ admirabilis, de Catholica Religione, & de literis Hebraicis benè meritus, magno bonis omnibus desiderio sui relicto placidè in Christo obdormivit* &c. Sed quoniam magni illius viri memoria hoc loci se obtulit, accipe verba Raynaudi Tom. XI. Part. I. Erotemate X. pag. 264. ubi inter alia, quæ profert contra superbiam *Josephi Scaligeri* debacchantis adver-

Quid de eo Cardinalis d' Aguirre & alii.

(q) Tom. VI. pag. 936.

adversùs quosdam Scriptores Catholicos, inquit: GILBERTUM GENEBRARDUM *eximium omninò Scriptorem è sacra D. Benedicti Familia, & Aquensem Archiepiscopum, cui Hebræa lingua adeò familiaris erat, quàm vernacula, peritia verò sacræ & humanæ literaturæ, omninò multis scriptionibus apud doctos vulgatissimis est testata, ausus est (Scaliger ille, cymbalum mundi) pecus maledicentissimum, bestiam insolentissimam nominare.*

Oudini judicium. Casimirus Oudinus Genebrardum vocat, *non vulgare Gallicanæ Ecclesiæ ornamentum.* Hic præter innumera, inquit, quæ seculo præcedente scripsit volumina, quorum vel recensere titulos prolixum esset, scripsit vitam Origenis, nováque & ampliori editione omnia illius Opera Caroli IX. Francorum Regi dicata edidit Parisiis in folio duobus magnæ molis voluminibus.

Opera igitur tot, tantóque numero in lucem emissa indefessæ industriæ, laboris, ac vigiliarum indubium præstant argumentum. Styli ejus criteriũ. Latino scribendi genere usus est facili, ac tolerabili, sed nonnihil duro, ac synonimis & epithetis turgido. Annos integros tredecim, horis quatuor supra decem indies studuisse fertur. Catellum etiam aluit, qui ita institutus erat, ut si quando heri oculis inter studendum somnus obrepsisset, eum excitaret.

Operum Index. Operum catalogus Parisiis anno 1591. prodiit ex officina Sebastiani Nivellii, quem Possevinus auxit, & expendit: nos, quem Nizronius texuit, præferendum duximus.

Isagoge Rabbinica. 1. *Isagoge Rabbinica ad legenda & intelligenda Hebræorum & Orientalium sine punctis scripta, cum Tabulis Artium & Scientiarum vocabula exhibentibus. ad Sixtum V. Pont. Max. Paris. apud Petrum Reinerium 1563. & 1587. in 4.* Item in Adriani Relandi collectione, cui titulus: *Analecta Rabbinica.* Ultrajecti 1702. in 8. Genebrardus tantum studii addiscendæ linguæ Hebraicæ impendit, ut ad eam alios edocendam idoneus fuerit habitus. Ejus elocutionem Hebraicam præ Latina commendat *Du Verdier Prosographiæ tom. 3. pag. 2596.* multò enim meliùs, magísque scitè literas Hebraicas, maximè gutturales, pronunciabat, quàm Latinas, quarum nonnullas ex imo quasi gutture extrahere solitus erat. In *Colomesii* etiam *Gallia Orientali* complurium virorum doctorum testimonia coacervantur, quibûs insignis linguæ Hebraicæ cognitio Genebrardo tribuitur. Quòd si *Josephum Scaligerum*, odii tamen erga Genebrardum non expertem, audire placet, majori is conatu, quàm linguæ peritia, stylum in explicandis rebus Rabbinicis exercuit. Eandem sententiam tulit *Richardus Simon* in Critica sua Veteris Testamenti Historia; cujus testimonio Genebrardi Opera longè pluribus referta sunt erratis, quàm ut ejus videri possint, qui omnes linguæ Hebraicæ thesauros possedisse vulgò existimatus fuit. Verùm hoc Richardi testimonium tantùm valeat, quantùm ejus Historia.

De Metris Hebræor. 2. *De Metris Hebræorum ex libro R. David Jechiæ*, cui titulus: *Leshon Lemudin.* Parisiis in 16. apud Guilliel-mum Morellum, & Martinum Juvenem.

Eldad Danius. 3. *Eldad Danius Hebræus Historicus de Judæis clausis, eorúmque in Æthiopia beatissimo imperio.* G. Genebrardo Interprete. Paris. Frideric. Morellus 1563. in 8.

Joël Propheta. 4. *Joël Propheta cum Chaldæa Paraphrasi, & Comentariis Salomonis Jarhii, Abrahami Aben-Ezra, & Davidis Kirahi, Latinè; Interprete G. Genebrardo, cum ejus enarratione. Paris. apud Martinum Juvenem* 1563. *in* 4.

Alphabetum Hebraicum. 5. *Alphabetum Hebraicum, & indicata Psalmorum primi & secundi Lyrica, ad formam Pindari, Strophe, Antistrophe, & Epodo.* Paris. 1564. in 4.to Typis posteà iteratis excusum nempe an. 1572. 1584. in 8. & 4.

6. *Tabella & Summaria descriptio temporum. Paris.* 1564.

7. *Scholia & Tractatus IV. ad Grammaticam Hebræam Clenardi, ad absolutiorem linguæ sanctæ institutionem. Paris. apud Mart. Juv. in* 8. & 4. *an.* 1564. *in* 8. & 1582.

Rabbi Josephi interpretatio. 8. *Rabbi Josephi Albonis, Davidis Kimhi, & Anonymi Judæi argumenta contra Christianos, ex Hebræo Latinè, Interprete G. Genebrardo; cum ipsius refutatione eorundem argumentorum adversùs recens Trinitariorum Dogma. Paris.* 1566. Daniel Huetius in libro suo *de Claris Interpretibus* GENEBRARDO id laudis tribuit, quòd satis feliciter, nec minus fideliter Rabbinorum Opera transtulerit, in eo tamen illius versionem reprehendit, quòd neglectis phrasis Hebraicæ distinctionibus, linguam, quæ naturâ sua brevis & concisa habetur, plus æquo amplificârit.

De Trinitate. 9. *De S. Trinitate libri tres contra hujus ævi Trinitarios, & Antotheanos. Paris.* 1569. & 1585. *in* 8. His præ-

posita

posita est summa sessionum synodi, quam ministri Poloni cum Trinitariis Petricoviæ habuerunt ex amici Poloni Epistola. Porrò in tertio libro horum trium exponitur Athanasii symbolum, atque à contumeliis Valentini Gentilis vindicatur: Quid verò in his libris observandum sit, docebit Possevin. l. c. p. 547.

Symbolum Judæorum. 10. *Symbolum fidei Judæorum è Rabbi Mose Ægyptio. Precationes eorundem pro Defunctis. Commemoratio Divorum, & ritus Nuptiarum, è libro Mahzor. Interprete G. Genebrardo.* Parif. 1569. in 8.

Chronologia. 11. *Chronologiæ sacræ liber.* Lovanii 1570. in 12. Item Coloniæ 1571. in 8.

Comentaria in Canticû. 12. *Trium Rabbinorum, Salomonis Jabrii, Abrahami Ben-Esræ, & Anonymi Commentaria in Canticum Canticorum in Latinam linguam conversa à G. Genebrardo cum ejus Commentariis.* Parif. 1570. in 4.

Chronicon Hebræorum. 13. *Seder Olam Zuta, sive Hebræorum breve Chronicon de Mundi ordine, & temporibus ab Orbe condito, usque ad annum Domini* 1112. *Capita R. Mose Ben-Maiemon de rebus Christi Regis. Collectanea Eliæ Levitæ, & R. Jacob Salomonis filii de eodem, quibus summatim explicatur, quidquid Judæi de Christo sapiunt. Interprete G. Genebrardo.* Parif. 1573. in 8.

De Evcharistia. 14. *Claudii Espencæi de Eucharistia, ejúsque adoratione libri V. nec non Tractatus de utraque Missa, publicâ & privatâ.* Edente *G. Genebrardo.* Parif. 1573. in 8. Hoc opus ad preces Claudii Espencæi, post ejus obitum, à Genebrardo juris publici factum est.

Origenis Opera. 15. *Origenis Adamantii Opera, quæ quidem proferri potuerunt omnia; doctissimorum virorum studio jam olim translata & recognita; nunc postremò à Gilberto Genebrardo partim cum Græca veritate collata, partim libris recens versis, & è Regia Bibliotheca depromptis aucta. Parif. 1574. in fol. apud. Mich. Sonn.* Est hæc prima editio per Genebrardum accurata, quam duæ aliæ exceperunt. Parisiis an. 1604. & 1619. quibus accessit quarta Basileæ anno 1620.

Liturgia. 16. *Opuscula è Græcis conversa, nempe Liturgia Mysteriorum ante consecratorum, è Codice Cretensi; Liturgia pro Dormientibus, sive Defunctis; Officium de Angelis, & Sanctis; Canon, sive Bulla contra hæreses præcipuas; Menologium, sive Calendarium totius anni, Tituli capitum* 122. *Euckologii; Zacharias Episcopus Mytilensis contra æternitatem Mundi à Philosophis constitutam, è Bibliotheca Regia. Basilii & Gregorii Nazianzeni brevissimus Dialogus de invisibili Dei essentia.* Parif. 1575. in fol. apud Mich. Sonnium.

17. *Varia Opuscula è Rabbinis translata. Parif.* 1575. & 1584. In postrema hac editione Opuscula isthæc ita inscribuntur: *Chronologia Hebræorum Major, quæ Seder Olam Rabba inscribitur, & Minor, quæ Seder Olam Zuta, de Mundi ordine & temporibus ab orbe condito usque ad annum Domini* 1112. *cum aliis opusculis ad res Synagogæ pertinentibus.* Sunt verò hæc ipsa Opuscula, quæ N. 3. 10. & 13. indicata fuerunt. Varia Opuscula.

18. *Ad Jacobum Schegkium, Schorndorffensem Philosophum, & Medicum, assertionibus sacris de Deo sese temerè immiscentem, ac tribus ipsius de S. Trinitate libris, modò pro Sabellianis, modò pro Trinitariis, inconstantissimè obtrectantem, Responsio. Parisiis apud Ægidium Gorbinum an.* 1575. Schegkii confutatio.

19. *Oratio in funere Petri Danesii, Episcopi Vaurensis ac Græcæ linguæ primarii Professoris,* Gallico sermone *dicta in Ecclesia S. Germani à Pratis die Sabbathi 27. April. an. 1577. Parisiis 1577. in 4.* Accedunt Poëmata quæpiam Hebraica, Græca, Latina, & Gallica. Pagina verò 38. hæc leguntur verba, ex quibus, quàm de rebus solidum ferre judicium, Genebrardi proprium fuerit, facilè quis conjiciet. „ Verba, „ inquit, publicè feci contra illos, qui „ noctu & ad facem terræ mandari „ præferunt; cùm sit res una omnium „ maximè detestabilis plenáque infi- „ delitatis. Quis hîc justum Dei judi- „ cium non agnoscat, quô palàm fit, „ quòd qui hunc in modum tumulo „ inferuntur, in vita sua laqueo digna „ gesserint? Id genus enim sepulturæ „ furciferis, patibulariis, criminosis, „ infamibus, extremo supplicio affe- „ ctis vel afficiendis mortisque publi- „ cæ pœnam commeritis propriè de- „ betur. Funebris Oratio.

20. *Psalmi Davidis vulgata editione, Calendario Hebræo, Syro, Græco, Latino, Hymnis, Argumentis, & Commentariis genuinum & primævum sensum Hebraismósque breviter aperientibus à G. Genebrardo instructi.* Parif. apud Dionys. Du Val 1577. & 1582. in 8. Item tertia Editio auctior Parif. 1587. in 8. quam posteà plures aliæ subsequutæ fuerunt. In Catalogo Biblio- Psalterium.

thecæ

thecæ Regiæ Parisinæ memoratur editio in fol. an. 1588. *Petr. l' Huillier.*

Flavii Iosephi versio.

21. *Flavii Josephi Opera Gallicè è Græco repræsentata, libris ex Hebræo aucta, Chronologiis, figuris, annotationibus, indicibus illuminata. Parisiis apud Mich. Somn.* 1578. *& in* 8. *apud Carol. Rogerum* 1588.

Orationes.

22. *Orationes tres è Lerinensi Bibliotheca in publ cum productæ, videlicet una funebris D. Hilarii Arelatensis de S. Honorato; altera D. Eucherii Lugdunensis de laudibus Eremi; tertia Fausti Regiensis de instructione Monachorum. Paris.* 1578. *in* 8. *apud Ægid. Gorbinum in* 8.

Chronographia.

23. *Chronographiæ libri IV. Priores duo sunt de rebus veteris populi, & præcipuis quatuor millium annorum gestis. Posteriores, è D. Arnaldi Pontaci Vassatensis Episcopi Chronographia aucti, recentes historias reliquorum annorum complectuntur. Universæ Historiæ speculum, in Ecclesiæ præsertim seculo, à mendaciis, maculis, imposturis Centuriatorum, aliorúmque hæreticorum detersum. In reliquis contra Judæos, Paganos, Saracenos Christianæ Religionis antiquam veritatem perennitatémque repræsentans. Subjuncti sunt libri Hebræorum Chronologici, eodem Interprete.* Parisf. 1580. in fol. apud Ægidium Gorbinum & Michaelem Sonnium. It. ibid. 1585. in fol. It. unà cum Appendice Petri Victorii Palma Cayet, quæ usque ad annum 16 o. pertingit. *Parisiis* in fol. an. 1600. It. *Lugduni* 1609. in fol.

Diatribe de Trinitate.

24. *Ad Lambertum Danæum, Sabellianismó doctrinam de S. Trinitate insicientem, cum libello Francisci Jordani Theologi Parisiensis adversùs eundem.* Ibidem apud eundem Gorbinum anno 1581.

Notæ Chronicæ.

25. *Notæ Chronicæ, sive ad Chronologiam & Historiam universam Methodus.* Parisf. apud Petrum Huillerium, Ægidium Gorbinum, & Michaelem Sonnium. 1584. in 8.

Canticú Canticor.

26. *Canticum Canticorum versibus jambicis & commentariis explicatum adversùs trochaicam Theodori Bezæ Pharaphrasin.* Parisf. 1585. in 8. apud Ægidium Gorbinum. Subjuncti sunt trium Rabbinorum Salomonis Jarhii, Abrah. Abben Ezræ, & innominati cujusdam commentarii, eodem interprete.

De Clericis.

27. *De Clericis, præsertim Episcopis, qui participarunt in divinis scienter, & sponte cum Henrico Valesio, post Cardinalitiam cædem T. P.* (Theologi Parisiensis) *Assertio, ejúsque illustratio.* Parisf. 1589. in 8. Theologus iste haud alius est, atque Genebrardus. Prodiit sub generali nomine Theologi Parisiensis. It. Gallicè hoc titulo: *Excommunication des Ecclesiastiques, qui ont assisté au service divin avec Henri de Valois, aprés le massacre du Cardinal de Guise* 1589. *in* 8. Est opusculum, de quo Possevino est sermo sub titulo *Opuscula aliquot, præsertim contra nostræ tempestatis Politicos.*

28. *De Sacrarum Electionum jure & necessitate ad Ecclesiæ Gallicanæ redintegrationem.* Parisf. 1593. in 12. It. Leodii 1601. in 8. Inter complures libros, qui contra Concordatum procusi fuerant, primum meretur locum; in causa etiam fuit, quòd ejus Author à Parlamento Aquensi proscriptus fuerit. De SS. electionum jure.

29. *Tractatus de Liturgia, & sacra Missa secundùm usum & normam SS. Apostolorum & S. Dionysii.* Gallicè Lugduni 1597. & Parisf. 1602. in 8. 2. Tom. De Liturgia.

30. *De Sibyllis.* Opusculum intextum est libro Joachimi Perionii nostri *De vita Sanctarum Mulierum veteris Testamenti.* Parisf. apud Federicum Morellum 1565. in 8. De Sibyllis.

31. *Epistola ad Benedictum Arium Montanum de puritate fontis Hebræi.* Hæc epistola Parisiis data 25. Novemb. an. 1574. extat etiam ad calcem Annotationum *Antonii Hulsii* super Psalmos, excusarum Lugduni 1650. in 12. De puritate fontis Hebræi.

Hisce Genebrardi lucubrationibus ex *Nizronio* enumeratis adjungendum ex Possevini Apparatu Sacro Tom. II.

Vetus Testamentum vulgata editione cum Commentariis ad recentiorum omnium hæreticorum Biblia & annotationes abolendas. Item Vetus Testam.

Novum Testamentum vulgata editione cum Commentariis, eddem, quâ Vetus, methodo & ratione. & novum.

Genebrardi vitam scripsit consultissimus *Filibertus de Marrá,* ut Mabillonius in Itinerario Burgundico pag. 11. testatur. Agunt etiam de eo Possevinus in Apparatu Sacro, Colomesius in Galliâ Orientali, Dupinius in Bibliotheca Authorum Ecclesiasticorum, aliíque, quos allegat Nizronius Memoires pour servir à l' Histoire des Hommes illustres dans la Republique des lèttres Tom 22. p. 1-18. Bucelinus in Benedicto Redivivo ad an. 1597. pag. 142. ubi plura Genebrardi Epitaphia in medium affert. Ejus vitæ Scriptores.

JOAN-

†1599. 18. Oct.

XLIV. JOANNES DE CASTANNIZA.

Ejus virtutes & munia. ORdinem Benedictinum in monasterio antiquissimo S. Salvatoris de Onna veteris Castellæ professus, vir fuit suos inter sodales pietate insignis ac literis; quarum commendatione, cùm Ordinis sui, hoc est, Hispanæ Congregationis, *Concionator*, ut vocant, *generalis*, deindéque & regius *Philippi II.* Ecclesiastes, tum etiam Censor Theologus apud Apostolicos Fidei judices, qui in supremo Senatu sedent, creari dignus apparuit; *vir ob amabilem vitæ suæ Sanctitatem honori & decori omnibus.* Ab ipso sequentia extare Opera novimus.

Lucubrationes. 1.) *De la Perfectione de la vida Christiana.* Quod opus vernaculè apud Hispanos editum Latinè transtulit *Jodocus Lorechius*, Parisiisque edidit apud Petrum de Bresche an. 1644. in 8. recusum postea Francofurti cum titulo *Pugnæ spiritualis, sive de Perfectione*, anno 1662.(r) Viennæ Austriæ 1732. Alii in Italicam & Germanicam linguam verterunt.

Vita S. P. Benedicti. 2.) LA VIDA *de San Benito, que S. Gregorio Magno dexò escrita en Latin, traducida en vulgar con las vidas de sus dos Discipulos San Mauro y S. Placido.* Salmanticæ 1583. 8. i. e. *Vita S. Benedicti à S. Gregorio M. Latinè scripta in patrium conversa sermonem unà cum vita ipsius duorum discipulorum S. Mauri & Placidi. Salmanticæ* 1583. 8.

Approbatio regulæ S. Bened. 3.) APPROBACION *de la Regla y Orden de S. Benito en algunos Concilios, lugares del Derecho, y letras Apostolicas; con un Catalogo de Principes y Doctores Ortodoxos y Santos, que an florecido en ella en todo genere de virtudes y ciencia,* id est, *Approbatio Regulæ & Ordinis S. Benedicti in quibusdam Conciliis, Sacris Canonibus, & Literis Apostolicis, unà cum Catalogo Principum & Doctorum Orthodoxorum, atque Sanctorum, qui omni virtutum & scientiarum genere in eo floruerunt.*

De S. Romualdo. 4.) HISTORIA *de S. Romualdo Padre y Fundador del Orden Camaldulense, que es una idea y forma perfecta de la vida solitaria.* Matriti an. 1597. in 4. i. e. *Historia S. Romualdi Patris & Fundatoris Ordinis Camaldulensis, quæ est idea & forma perfecta Vitæ solitariæ.* Hanc in Italicum convertit *Timotheus à Balneo* Eremita Camaldulensis, atque edidit Venetiis apud Dominicum Imbertum. 1605. 4.

Pugna spiritualis. 5.) BATALLA ESPIRITUAL. Hoc Opus ideò hîc sistimus, quia Belgicè editum *Gerardo Zoes* interprete novimus *Pugnam spiritualem*, sive hujus tituli librum ex *Joannis Castanizæ* Benedictini opere. Sed idem hoc videtur cum libro *de Perfectione*, ut annotavimus. Tribui quoque huic eidem solet.

Expositio orationis Domin. 6.) *Declaracion del Padre nuestro*, id est, *Expositio Orationis Dominicæ* anno 1604. Itémque

Vita Brunonis. 7.) *Vida de San Bruno....* Vita S. Brunonis. Sed cujus? Carthusiani, an Signiensis? credo, neutrius. Illam certè *Castanniza* è situ ac tenebris cujusdam Bibliothecæ in lucem vindicans asseruit.

Scholia in libros S. Gertrudis. 8.) *Insinuationum divinæ pietatis libros quinque*, jam olim ex Theutonico in Latinum sermonem conversos, in quibus Vita & scripta S. Gertrudis M. Monialis Ordinis S. Benedicti continentur; nova auctoris operâ correctos & scholiis illustratos, unà cum *Vita* ejusdem *S. Gertrudis* ex variis authoribus collecta. Cui accedunt *Nonnulla ejusdem Sanctæ Virginis exercitia.* Matriti an. 1599. in 4.

Ejus obitus 1599. Vitâ cessit vir eximius Salmanticæ, in cujus urbis monasterio Vincentii Martyris nomine appellato diu vixit, anno seculi decimi sexti XCVIIII. Meminit ejus non sine ingentis cujusdam laudis significatione *Antonius de Jepez* Benedictinorum Chronographus Tomo VI. Historiæ ad annum MDXCVIII. fol. 337. & Tomo VII. ad annum MDCXLIII. fol. 345. quo loco inscriptionem sepulturæ ejus adducit.

Epitaphium. *Venerabili Magistro F. Joanni de Castanniza Benedictino, sermone aureo, ore facundo, in dicendo suavi, in persuadendo miro, Apostolo Paulo prædicatione simillimo, ob amabilem vitæ suæ sanctitatem honori & decori omnibus; post oblatas sibi à Philippo II. præclaras dignitates, ac magnificè spretas, charissimi sui D. M. Ildefonsi Curiel petitione, prope ipsum tumulato, obiit XVIII. Octobr. Anno M. D. LXXXXVIIII.*

Quanti eum fecerit Alfonsus Curiel. *Joannem Castannizam* tanti ob singularem vitæ sanctimoniam, doctrinæque præstantiam fecit *Alfonsus Curiel* in Salmanticensi Universitate primarius ac celeberrimus SS. Theologiæ Pro-

(r) Vide suprà Part. II. pag. 216.

Professor, ut ad pedes ejus terræ mandari efflictim petierit. Monachi Vicentini illi sequens posuerunt Epitaphium:

Domino Joanni Alfonso Curiel V. C. Theologorum sui temporis nullo toto orbe secundo, Salmanticæ primo: Benedictini Monachi, quibus moriens corpus, quod hoc à se humili, ab illo excelso tegitur lapide, dimidiúmque animæ, id est, universam literarum supellectilem legavit, Magistro incomparabili, sui Ordinis devotissimo cultori, tanquam uni ex suis C. P. Obiit XXVIII. Septembris. Anno M. DC. IX.

Vid. Ant. Yep. l. c. & Nicol. Ant. Bibl. Scriptor. Hisp. Tom. I. pag. 512. Bucelinus in Benedicto Redivivo ad an. 1599.

CAPUT IV.

VITÆ VIRORUM ILLUSTRIUM RECENTIORIS ÆVI.

§. I.

† 1609. idib. Oct.

LEONARDUS RUBENUS Abbas Abdinckofensis.

LEonardus Rubenus ad S. Martinum Coloniæ Ordinem D. Benedicti professus, sacrosanctæ Theologiæ in Almâ Ubiorum Universitate Licentiatus, nec non Abdinckofensis propè Paderbornam Abbas, & Sacræ Congregationis Bursfeldensis Præsidens principalis; *vir sanè & insigniter eruditus, & rerum benè gestarum splendore illustrissimus.* Essendiæ haud procul Duisburgo ad Rhenum in lucem editus sub annum 1550. prima Religionis fundamenta posuit apud Patres Societatis Jesu Coloniæ, in quorum albo adscriptus fuerat; tum verò pro dilatanda fide Catholica Superiorum jussu in Livoniam, Lithuaniam, Transylvaniam, aliásque exteras regiones digressus, illis populis adhuc quibusdam in locis turpi idolomaniæ, ut ipse alicubi indicat, immersis, Christi Evangelium prædicavit. In Transylvania agens Theses edidit *de Idololatriâ* sub auspiciis illustrissimi Principis *Sigismundi Battori* publicè propugnandas; quas tamen nullus impugnare ausus fuit. Anno 1691. cùm Regens esset Seminarii Olomucensis, in Synodo, quam *Stanislaus Pawlosky* Episcopus Olomuc. celebravit, Orationem de officio pastorum Ecclesiæ habuit. Hoc Regentis munere per aliquod tempus functus spiritû nescio quo Fuldam abiit, ubi aliquamdiu substitit, Celsissimi Principis & Abbatis Fuldensis *Balthasaris à Dernbach* amplis favoribus cum primis cumulatus. Tum verò de mutando vitæ instituto ipsi mens, motu nescio quô, subiit; Moguntiam hinc profectus, Carthusianum ibidem monachum induere voluit: sed cùm iis præditus esset dotibus, quæ activæ magis, quàm contemplativæ vitæ genus saperent, loci Prior eidem auctor fuit, ut Benedictinum sibi deligeret institutum. Coloniam inde digressus, Nuntii Apostolici armatus præsidiis in Abbatia S. Martini receptus fuit; ubi suæ probationis tempore libellum *de idololatria* abs se in Transylvania editum, ad incudem revocavit, & novo auctario amplificatum sub auspiciis R.mi D.ni *Balthasaris à Brée* loci Abbatis denuò edidit anno 1596. id quod hoc Chronographico in fronte præfixo indicare voluit:

(Ejus natales & educatio apud PP. Societ. J. — Missus ad exteros, — Theses edit de idololatria. — Olomucii Seminario præficitur. — De mutando statu cogitat. — Coloniæ Benedictinum induit.)

RVbenVs Leges BeneDICtI CepIt ab aLto
IVLIo Vt VnDeCIes LVx erat orta poLo.

Utriusque rei monumentum est carmen illud, quod *Rubeno* Arnoldus Mylius *A. F. Birckmanno* eâ die inscripsit:

Carmen gratulatorium.

Quis te duxit amor RUBENE? *quis impulit auctor?*
Quis tibi divino persuasit nuntius ore?
Magne vir exactis ut mille laboribus ad nos
Per varios casus, per mille pericla redires
Ad dudum non visam urbem Rhenúmque bicornem?

Qui

Qui cum sudores Lotavûm, Livoniúmque saluti
Extremis oris, magnâ virtute locâsses,
Inter Sauromatas, Transylvanósque feroci
Jam primùm acceptus genti, gratúsque recedis,
Italiam invisens, post, hic non multa moratus,
Urbe in Agrippinâ vitæ genus incipis, in quo
Tutus agas, tranquillus agas, revocésque, quod errat.

Et frater fratrum Benedicti ascriptus in album.
Quantus amor fidei! Christi dilectio quanta!
Ille Λέων νάρδ@ verò, stomachi ille nocivos
Compescit morsus, raucos, capitísque catharros
Desiccat, POPULO *verè gratissima* NARDUS!
Hoc satis ex scriptis desumpta sacra omnia sacris,
Demonstrant hæc scripta, labor testatur, ubique
Quem grege pro Christi gratis fert, arguit illud,
Vera Romanæ fidei defensio vera.
Gaudeat ô igitur te térque quatérque beata
Agrippina, diu verbi præcone beati.
In cælum serus redeas, & suaviter olim
Corripiet lethi gressus cùm tarda senectus.

Theologiam junioribus prælegit. Post hæc Theologiæ junioribus prælegendæ addictus, ejusdem *Licentiatus* ex almæ Universitatis decreto solenniter renuntiatus fuit. Cursu finito in negotiis Sacræ Congregationis Bursfeldensis apud sacram Nuntiaturam procurandis, operam dedit: Horis verò ab aliis rebus vacuis, in condendo *Dictionario quodam Biblico* totus deinceps fuit. (Lexico Biblico insudat.) Quam in rem conflato quodam ex Concellitis, qui sibi suppetias ferrent, sodalitio, ingentem materiarum copiam comportârat; jámque ad literam P. opus perduxerat, cùm ad illustris Abbatiæ Abdinckhofensis regimen accitus, illud intermittere debuit. Hujus verò Operis specimen in publicum derivavit, edito articulo *de Christo patiente* Coloniæ in 8. (ejus specimen edit.) Protulit & aliud Opusculum *de falsis prophetis & lupis rapacibus*, Paderbornæ anno 1606. in 8. excusum. Quod *Ant. Possevinus* dignum existimat, quod legatur. Cùm illud tamen Rostochienses arrosissent, apologiam ipse dissimulato nomine, in sui defensionem edidit ibidem, in quâ de ejus vitæ curriculo plura comperias. Designatus an. 1601. sacræ Congregationis Bursfeldensis *Præsidens principalis* insignem pro veteris disciplinæ instauratione, ac etiam Monasteriorum ab hæreticis occupatorum recuperatione, navavit operam. (Congreg. Bursfeld. Præses efficitur.) *Breviarium Bursfeldense* juxtà Concilii Tridentini decretum abs se emendatum, & insigni præfatione illustratum Lovanii anno 1608. typis excudi curavit. Scripsit etiam libellum quemdam *de bono Taciturnitatis.* (Scribit de bono Taciturnitatis, & alia.) Conciones item Latinas quàm plures reliquit in manuscriptis. Edidit insuper *Paræneſin* quandam ad Abbates Venetos in causa Interdicti à Paulo V. in Rempublicam lati. Veterum quoque chartarum ex Archivis Monasteriorum insignem congessit farraginem. Reliquit etiam *Secreta Monita Patrum Societatis Jesu*, quæ manuscripta in Archivo S. Martini adservantur, atque post ejus mortem Paderbornæ reperta, prodit auctor libelli, cui titulus: *Le Cabinet des Jesuites.* (Secreta PP. S. J. monita.) Ea verò sæpiùs excusa Patres Societatis, execrantur, & damnant, negántque sua esse; Paucis tamen ante annis, dùm Borussus miles in Silesiæ Collegia grassaretur, id genus *Monita* in Glacensi Patrum Societatis Jesu Collegio reperta, indéque eruta, & idiomate teutonico donata, typis in officinâ acatholicâ *Francofurti & Lipsiæ* anno 1747. in 8. excusa sunt, variisque Notis & Animadversionibus illustrata. Num verò reipsâ sint Patrum Societatis *arcana*, ut vocant, *Monita*, aut *Praxis Jesuitica*, penes alios peritiores esto judicium. Obiit *Rubenus* anno 1609. idibus Octobris. (Rubeni obitus.) Ejus porrò meminêre *Possevinus* in Apparatu, *Königius* in Bibliothecâ, *Bucelinus* in Benedicto redivivo, *Bayle* in Dict. Hist. crit. *Hartzheim* in Bibl. Scriptor. Coloniensium &c. De eodem Cl. V. *Oliverius Legipont* in Fastis Abbatiæ S. Martini, Periodo IX. art. 9. sub *Balthasare à Brée* ita cecinit:

Tum verò laceri malefida gubernia claustri
Balthasar *assumpsit, clarâ de stirpe* Breánâ (Balthasaris à Brée elogium.)
Nobilis, ast multò gestis illustrior Abbas;
Vindice quo Virtus, quo sacra Palladis artes
Regnant, atque suo rursùs se lumine prodant.
Quin hîc credideris sedem fixisse Minervam; (Studiorũ cultus in S. Martini monasterio,)
Usque Patrum studiosa cohors, patiénsque laborum
Insistit studiis, ipso dicente Magistro:
Est Monachus stertens sine libris, Miles inermis.
Nullus desidias, aut molli marcida luxu
Otia, non somnos, ludósve frequentat inanes,
Sed sua per sacros exercens membra labores,
Quisque suum festinat opus, mandata facessit,
Pars electa legit, studet altera pangere textus,
Hic graphio signat, notat alter verba tabellis:
Unus præ reliquis solers analecta Rubenus (præeunte Rubeno.)
Floribus exornat, multâ vir Pallade clarus,
Qui cùm sudores Lotavûm, Livoniúmque saluti,
Extremis oris, magnâ virtute locâsset,
Balthasaris *nutu nostrum conscriptus in album,*
Composuit libros divino Pneumate plenos;
Abdinghofensis Præsul, de Præsule Præses
Ordinis effectus; Quo sicut Castore Pollux,
Balthasar *adjutus, majores acer in ausus*
Pro grege, pro Patria, pro Relligione Parentum
Constanti lentâque fori pugnavit arenâ; (Obiit Balthasar Abbas A. 1621. 12. Junii.)
Donec in effœto languescens corpore
Tandem enthea mens superas rursus remeavit in aulas.

Ex symbolis P. Oliverii Legipont.

II.

† 1614. 17. Julii.

JACOBUS BREULIUS
Prior S. Germani à Pratis.

Natus Parisiis 1528. LUtetia Parisiorum *Jacobum Breulium* in parochia S. Severini protulit anno MDXXVIII. die XVII. Septembris. Postquàm optimarum artium ac disciplinarum stadium in Universitate decurrit, annos unum & viginti natus Benedictina professus est instituta in Monasterio S. Germani à Pratis, quod annis abhinc quindecim reformationem Congregationis Casalis Benedicti susceperat. (fit Monachus,) Spectata virtus, prudentia, agendíque dexteritas Superiorum animos adeò ei conciliârunt, ut quum nihil prorsùs ambiret, vel appeteret, primariis eum officiis admoverint, quæ ille perpetua cum laude administravit. (variísque addicitur officiis.) Anno MDLXXII. effectus est PRIOR Abbatiæ Brantosomi in agro Petracoriensi, quam sex annis gubernavit. Posteà Prioratu decessit, atque cùm vi constitutionum suæ Congregationis nullum ei magistratum gerere licuisset, privatus per aliquot annos vixit: post quorum intercapedinem primùm in Abbatem S. Illidii Claromontensis, ac tum in Priorem Asceterii S. Germani à Pratis, semel, iterùm, atque tertiò electus fuit. Quâ occasione multa tulit insigni cum laude singularis modestiæ, atque animi demissionis; (Singulares ejus virtutes.) neque enim amplas & sublimes de se ipse fovens unquam cogitationes ad dignitatum gradus contendebat; quin potiùs de se ipse nunquam non demissè sentiens ab iis administrandis provinciis refugiebat, quibus æquales suos antecedere, virísque Congregationis suæ præcipuis æquari posset. Est sanè, quod miremur, virum muneris sui functionibus curísque assiduò distentum, tantum & studere & lucubrare potuisse. Ab ipso habemus novam Operum *S. Isidori* Hispalensis editionem, Parisiis anno 1601. cum notis vulgatam. (Opera ab eo vulgata.) Anno sequente luci publicæ exhibuit *Historiam Francorum*, authore *Aimoino* Monacho Cœnobii Floriacensis, quem cum Aimoino tamen, Monacho S. Germani à Pratis confudit. Cui editioni in folio adjecit *Historiam obsidionis Parisiorum* à Normannis Danisque factæ, ab *Abbone* verò *Cernuo*, sive *humili*, Monacho S. Germani à Pratis, carmine scriptam libris duobus; Chronicon Monasterii Casinensis à *Leone Ostiensi* conditum; Historiam de inventione & translatione corporis S. Vincentii Levitæ & Martyris ex Valentia Hispaniæ ad Monasterium Castrum Diœcesis Albingensis in Gallia, versibus concinnatam hexametris ab *Aimoino* San-Germanensi Monacho; nec non alia quædam vetera sed minoris momenti monumenta. Anno 1604. typis exscribendas dedit Constitutiones Congregationis S. Justinæ, seu Casinensis super Regulam S. Benedicti unà cum Bullis Pontificiis, quæ ad reformationem Benedictinorum attinent. Prælo etiam Parisiensi subjecit Regulam S. Benedicti, unà cum veteri Cæremoniali Benedictino, & prædictis Bullis Papalibus ad usum Sodalium nostrorum Congregationis Bursfeldensis in Germania. Quæ editio an. 1616. iterata fuit. Author etiam habetur præclari Operis anno 1612. Parisiis excusi sub titulo *Antiquitatum Parisiensium*, quibus an. 1614. Supplementum addidit, (Antiquitates Parisienses.) quo etiam continetur Historia de inventione S. Vincentii, & SS. Martyrum Cordubensium, Georgii Monachi, Aurelii & Nataliæ per eundem Aimoinum cœnobitam San-Germanensem composita; vitæ SS. Leutfredi & Baboleni &c. Quod Supplementum est supremum Opus *Jacobi Breulii*, qui eodem anno è vita excessit. Terræ mandatus est in ecclesia S. Germani, ubi breve epitaphium, quô ejus in fungendis sanctioris vitæ muniis sollicitudo, rei antiquariæ peritia, operúmque lucubratio posterorum memoriæ commendatur, (Obitus & epitaphium.) sepulchro affixum fuit. En illud sic habet:

Hic jacet R. P. D. Jacobus du Breul olim Abbas S. Illidii Clarom. demùm Prior hujus Monasterii, Regulæ observantia, antiquitatis peritia, & operibus editis celebris. Qui obiit die 17. Julii an. Dom. MDCXIV. ætatis LXXXVI. Monach. LXVI. Requiescat in pace.

Vid. Jac. Bouillart dans son Histoire de l' Abbaye Royale de S. Germain de Prez Paris. 1724. fol. lib. v. p. 219.

Nec lectori fore ingratum existimo, si quam vitæ suæ telam ipse *Jacobus du Breul* contexuit, hìc subjiciam. Illam verò inseruit Epistolæ, quâ *Aimoini* Historiam de Gestis Francorum Sodalibus in Monasterio D. Germani à Pratis nuncupavit. Sic verò orditur.

Lutetiæ in limite parochiæ sancti Severini, quondam Abbatis Agaunensis, ad medium Parvi Pontis, anno Redemptionis 1528, die 17. Septembris, (vitæ ipsius synopsis ex ejus epistola.) ex probis quidem, sed mediocris fortu-

næ

næ parentibus ortus, sola pedalis densitas parietis obstaculo fuit, quò minùs parœciæ nostri Germani, Veteris propter annosam ætatem cognominati, civis existerem. Sed in ipsa D. Severini Æde, Universitatis primaria & Archipresbyterali, sacro fonte tinctus, mox ad suburbium S. Germani Pratensis lactandus deportor. Anno deinde ætatis meæ 16. aut 17. parochia ruralis ejusdem D. Germani à Liciis cognominata, in Diœcesi Parisiensi, & Archidiaconatu Jozaii sita, nec multum à Corboillo (al. *Corbolio*) distans mihi à patruo decrepito & capulari confertur. Quam injustè, fateor, utpote in cura animarum defectum ætatis patiens, & sacro Ordine carens, usque ad meam professionem monasticam retinui. Quæ cùm, expleto probationis anno, die undecima Julii ob festum venerationis D. Benedicti nobis solenni fieri debuisset: voluntas tamen Dei fuit, ut differretur in diem 25. ejusdem mensis, quo translatio corporis B. Germani celebratur. Nimirùm ut ipse Sanctus sortes meas jugiter comitaretur ac dirigeret. Sed cùm meæ professionis syngrapha obedire tenerer decretis Congregationis Casalis Benedicti: illa jure suo utens, in suis comitiis anni 1572. me, qui hîc jugiter morari percupiebam, Priorem Brantholmianum constituit, ibique triennio expleto, ad regimen Illidianæ Arvernorum Abbatiæ transmeare compulit. Nunc regimine vacuus, & annis 74. gravatus, ut aliò unquam migrandi sublatus sit timor, vobiscum ultrà quàm dici valet, lætor, meámque senectutem assiduis studiis solor & jocundam reddo: perrarò è Musæo, nisi divini Officii pensum aut necessaria corporis cura urgeat, egrediens, atque eo modo monachi etymon perfectius opere complens. Ad quod faciendum cùm hujus domûs curam gererem (hoc enim usque tertiò diversis temporibus mihi obtigisse nôstis) juniores adhortari solebam: pericula discursuum, & è converso fructus solitudinis ob oculos eis ponens, quos *Plinius junior* Epistola 9. Lib. 1. ad Minutium Fundanum eleganter describit: *Postquàm* (inquit) *in Laurentino meo aut lego aliquid, aut scribo, nihil audio, quod audisse, nihil dico, quod dixisse pœniteat. Nemo apud me quenquam sinistris sermonibus carpit: neminem ipse reprehendo, nisi tantùm me, quum parum commodè scribo. Nulla spe, nullo timore sollicitor, nullis rumoribus inquietor: mecum tantùm & cum libellis loquor.* Hæc solitudo tempus mihi exhibuit emendandi & majore ex parte augendi, undique conquisitis codicibus chyrographis, Opera *S. Isidori Hispalensis* Episcopi, quæ nunc venalia prostant. Eadem quoque effecit, ut *Aimoino* nostro extremam manum adderem: & optimis auctoribus quasi satellitio stipatum in lucem prodire facerem. Valete amantissimi Fratres, & mei in orationibus memores estote: ut Deus Opt. Max. usque in senectam & senium non me derelinquat, sed fœlici exitu sortes vitæ meæ in medio vestrûm quum libuerit terminari faciat. E Cellula nostra die prima mensis Augusti.

ex Parocho fit Monachus.

& Prior claustralis renunciatur.

Notanda Plinii sententia.

solitudinis fructus.

III.

JACOBUS BOSSUTIUS Consultor Congregationis de Auxiliis.

† 1626. 7. Junii.

Jacobus Bossutius Doctor in Facultate Theologiæ Parisiensis, antehac Prior Claustralis & rei panariæ præfectus regiæ Abbatiæ S. Dionysii in Francia, in lucem susceptus est anno 1546. Fuit moderator atque institutor Cardinalis *Guisii*, qui Blesis hostium manu occubuit. Equidem Galliam, in qua magno cum plausu conciones ad populum habuit, jam ejus nomen pervaserat; sed ab eo tempore, quo *Clemens VIII.* & *Paulus V.* Summi Pontifices ejus virtutem ac doctrinam in pretio habere cœperant, multò celebrius est redditum. Romam missus fuit circa annum 1591. Gallicorum Principum fœdere adhuc obtinente. Primis statim annis, quos ea in urbe degit, ejus eruditio ita perspecta fuit, ut illum *Clemens VIII.* Theologis Consultoribus celeberrimæ Congregationis *de Auxiliis* aggregârit. Hæc verò Congregatio cœpta fuit an. 1598. occasione concertationum, quæ sigillatim in Belgio & Hispania circa materiam de Gratia inter Patres Prædicatores Ordinis S. Dominici, & Patres Jesuitas exortæ fuerant.

Varia ejus munia.

Romam accitus Congregationi de Auxiliis sociatur.

Posteaquàm verò *Paulus V.* Congregationi finem imposuit, Doctor *Bossutius* ad reditum in Galliam suum ad Monasterium se accinxerat, cùm subitò jussu Sumi Pontificis, qui ejus operâ imposterùm uti statuit, in urbe retinetur. Addit *Doubletius*, quòd ab eodem Pontifice Infulæ Episcopales ei collatæ fuerint, quas verò dimittere coa-

ctus sit, quòd facultatem Urbe excedendi à sua Sanctitate impetrare haud potuerit. Romæ igitur suum figens domicilium, ad varias Congregationes advocatus fuit, in quibus ut Ecclesiæ bonum consilio & opera promoveret, pro virili laboravit. Ab ejus obitu Venerabilis Domnus *Sancius à S. Catharina* ex Congregatione Fuliensi, peculiaris suus amicus, elogium ipsius contexuit, atque Operi adjecit, quod *Bossutius* de Auxiliis Gratiæ divinæ à se conscriptum ipsi reliquit. Cùm verò in hoc elogio peculiaria quædam, non omnibus cognita, de vita celebris hujus Doctoris contineantur, non abs re facturus mihi videor, si ea hîc adscribam.

in Urbe domicilium figit & laborat pro Ecclesia.

Dominus *le Bossu*, Monachus Ordinis S. Benedicti in celeberrima S. Dionysii Abbatia (propè Parisios) & Doctor Sorbonicus, postquàm in Gallia Christianæ Ecclesiæ res mirum in modum promovisset, cùm verbi divini prædicatione, tum omnigenis aliis pietatis charitatísque operibus, Romam se contulit *Clemente VIII.* ad Ecclesiæ Romanæ clavum sedente, illícque commoratus est annos circiter triginta quinque, hoc est, usque ad obitum, qui illi contigit ante hos duos & ampliùs annos.

Ejus ex Sancio elogium historicũ.

Cùm *Clementi VIII.* ejus doctrina, animus, ac præclara merita innotuissent, illum in Consultorum Congregationis de Auxiliis numerum adscivit. Is semper Dominicanorum de Gratia sententiam secutus est, ac strenuè adversùs Jesuitas propugnavit. Pro eâdem stetit pariter *D. de Creil* Consultorum ejusdem Congregationis & ipse unus.

Mortuo *Clemente* Pontifice, de repetenda patria & suæ Professionis domo seriò cogitavit *Bossutius*: at Romæ subsistere jussus est à Clementis successore *Paulo V.* cui benè notus fuerat & magno in pretio habitus in iisdem illis Congregationibus: eúmque ab omni Monasterium suum repetendi debito absolutum voluit Pontifex. Mox in eundem modicas pensiones contulit ex Beneficiorum nonnullis proventibus decerpendas, & ad vitæ necessaria usui futuras; indultâ insuper facultate de bonis omnibus testamento pro nutu & arbitrio statuendi.

Romæ jubetur subsistere.

Quidquid verè bonum est, id omne habebat ille in deliciis. De fide ac de Ecclesiæ veritate altè & magnificè sentiebat. . . . . .

Ejus animi dotes, & officia.

Romanis Congregationibus nonnullis ex officio intererat, in Consultorum numerum adlectus. Per multos annos spiritualem Monasterii sanctæ Suzannæ administrationem gessit.

Ab omnibus, qui illum intùs noverant, ejúsque frequenti usi fuerant consortio, singularis pietatis ac sanctimoniæ Vir habitus est.

Tam intimo religionis ac pietatis sensu in rerum divinarum contemplatione afficiebatur, ut plerumque dum in sacris templis preces fundebat, totus ille in lacrymas effunderetur.

Licèt octuagesimum ætatis annum attigisset, Quadragesimale tamen jejunium, aliáque ex Ecclesiæ vel Regulæ Monasticæ præscripto indicta religiosè ac rigidè observabat, non secùs ac olim juvenis ac vegetus fecerat. Postremis etiam vitæ suæ annis Romanarum Stationum septem stadium decurrere solebat, etsi quinque leucarum iter istud censeatur.

jejunii rigidus servator,

Quotidie ad duodecimam noctis horam è lectulo surgebat, ut nocturno Breviarii officio defungeretur. Cilicio carnem domabat, sæpè non exutus vestes nocturnum somnum capiebat: nonnunquam carnis ovorúmque usu sibi interdicebat, & plures alias carnis macerationes octogenarius assumebat, quibus ex Monasterii ejúsque vitæ communis legibus immunem se habere poterat.

& carnis macerator acerbus.

Paucis ante mortem annis Opus de Gratia, hortante me ac suadente elucubrandum suscepit, cui morte præventus coronidem imponere non potuit: & quia hujus Operis concinandi Autor illi fueram, istud mihi cum cæteris suis schedis chartísque testamento legavit, significavítque sibi huic scriptioni incumbenti animum fuisse, illam Sorbonicæ Domûs Nomini inscribere ac nuncupare.

Opus de gratia elucubrandum suscipit.

Quidquid sibi bonorum temporalium morienti superfuit, id omne in pauperum jus usúmque transcripsit ultimæ suæ voluntatis tabulis.

Opes suas in pauperes distribuit.

Denique ut sanctè vixerat, ita sanctè diem ultimum Sacramentis Ecclesiæ munitus obiit die VII. Junii anno 1626. Priusquàm sacro Evcharistiæ viatico ad grandem æternitatis viam percurrendam reficeretur, Latino sermone ipsum Dominum in Sacramento præsentem allocutus est, tam ardenti pietatis charitatísque affectu, tantóque fidei suæ de hujus mysterii veritate ac sanctitate sensu, ut ipse largiter fleret, præsentíque cœtui copiosas exciret lacrymas.

piissimè diem suum explevit 1626. 7. Junii.

Dom-

Domnus *Sancius* memoriæ non prodit, ubi corpus ejus terræ mandatum sit; ex epitaphio tamen, quod *Historiæ de Auxiliis* intextum est, liquet, quòd tumulo illatum sit Romæ in ecclesia Minimorum Gallorum ad Montem Pincium, extra cancellos Aræ principis. Sic verò marmori incisum habet.

D. O. M.

Cœnotaphium. *Hic jacet Fr. Jacobus le Bossu, origine Parisinus, Religiosus S. Benedicti, ex Cœnobio S. Dionysii in Francia, dignitate Sacerdos, gradu Doctor Sorbonæ, omnibus Pontificibus, sub quibus Romæ degit, carus, sed præsertim Clementi VIII. & Paulo V. propter munus Consultoris, ab eis illi impositum in illa venerabili Congregatione, quæ de Auxiliis dicta est. Vixit annos 80. Menses quatuor, dies duodecim. Obiit 7. Idus Junii anno D. 1626.*

Is ab alio cognomine Monacho distinguendus, S. Dionysii tertiò Priore, qui anno 1570. mundo sublatus, Epitaphium in Claustro San-Dionysiano, ac sepulturam habuit.

De Scriptis illius consulendus Serry. De Scriptis Jacobi Bossutii nemo meliùs disserit, atque *Jacobus Hyacinthus Serry*, seu personato nomine *Augustinus le Blanc*, in Hist. Congr. *de Auxiliis Divinæ Gratiæ* Præfat. §.IX. pag. XVII. edit. Antverp. ubi ita loquitur:

Diarium ejus in Gallias relatum. „ Scripsisse creditur *Bossutius* DIARIUM, cujus Autographum Romæ apud Fulienses servatum fuerit, donec illud hujus Ordinis Præpositus Generalis R. P. *Goulu* in Gallias deportavit. Incidit in invidas manus Patris à S. Joseph, Viri medullitùs Moliniani, à quo posteritati ereptum est. Hoc tamen de illo testimonium tulit in *Suavi Concordia* disp. 4. sect. 4. num. 4. *Apertè favet Dominicanis*: eáque idcircò ratione publicæ luci sublatum voluit, ne Schola Thomistica, cui is admodùm adversùs erat, Testis adeò locupletis suffragio frueretur.

„ Nonnulla ex eo Bossutii Diario petiisse videtur Autor *Quæstionis Theologicæ, Historicæ, & Juris Pontificii: Quæ fuerit mens Concilii Tridentini circa Gratiam efficacem & scientiam mediam*? Quæ Venetiis primùm anno 1607. fertur edita, tum posteà Tholosæ 1644. procurante R. P. *Antonino Reginaldo*: cui propterea à nonnullis adscripta est; nisi fortè ille ipse Quæstionis hujus verus est Autor; qui eam nihilominus, uti jam pridem Venetiis editam, non ut à se primùm elucubra- „tam, certis de causis vulgari voluerit. Et quidem Quæstionem illam, ab *Henao* primùm in Mantissa ad Tractatum de Scientia-Media, tum deinde à *Francisco Annato* ad calcem operis de Scientia-Media impugnatam, novis Apologeticis Thesibus defendit *Reginaldus*.

„ Exstant etiamnum ejusdem *Bossutii* Animadversiones in viginti quinque Propositiones *Ludovici Molinæ*, quas ille à Domno *Sancio à S. Catharina* Fuliensi, quo familiariter utebatur, rogatus elaboraverat; eidémque dono dedit moriens. Et illas quidem in Appendicem nostram conjicere animus tunc fuerat, cùm primùm earum exemplar nanciscendi spem fecit amicorum unus. At consilium, quod intenderam, abjicere coëgit spissior scripti moles. Hujus tamen particulam ad promulsidem exhibemus in Appendice, integrum Opus olim redditurì, cùm opportuna se dederit occasio. Quamquam nec integrum Opus vocare liceat, cùm è viginti quinque *Molinæ* propositionibus, in quas Auctor animadvertere proposuerat, sexdecim solummodò discusserit, reliquas morte præventus intactas dimittere coactus. In Indice, qui primus occurrit, totius ferè Operis conspectus habetur. Tum viginti quinque propositiones *Molinæ*, ex ejus libro decerptæ repræsentantur: ac consequenter duo prima Animadversionum Capita, quæ Historiam Congregationum propiùs attingunt.„ Hæc Cl. Serry. de Scriptis Bossutii. Animadversiones in Molinam.

Quòd si verò integerrimi Romani judices *stupidi, ignorantes, partiales, præcipites*, pro Controversia illa *impares, stipendiarii* &c. fuerunt, prout à Molinistis in Historia sua de *Auxiliis* depinguntur, profectò bove Bœotico stupidior fuit Jacobus Bossutius; huic enim Clemens VIII. varia sibi à Jesuitis oblata Scripta examinanda dedit; qui autem plures in illis scriptis contentos detexit errores, & Authores *fraudis, fallaciæ, & falsitatis* reos esse ostendit. Vid. Ricard. à S. Augustino in Laqueo Contrito cap. 4. §. VIII. pag. 268. & §. IX. pag. 281.

IV.

GULIELMUS GIFFORD Archiepiscopus Remensis.

† 1629. XI. April.

EX illustrissima & antiquissima familia *Comitum Giffordiorum* paternum genus, maternum ex nobilissimis Thocmortoniis duxit, verùm ubi, incertum est, utrùm in agro *Buckinghamensi*, an in agro *Staffordiensi*, ubi Ex Giffordiorum stemate natus.

terras

terras hæreditario jure jam olim possedit hæc familia, & ubi *Giffordiorum* nomen post hominum memoriam, magnâ semper famâ floruit. Ætatis suæ anno quasi xv. Dom. CIↃDLXIX. à matre piissima (*defuncto in flore juventutis suæ patre*) ad Universitatem Oxoniensem missus est. Ubi cum multis aliis Romano-Catholicæ Religioni faventibus educatus est, sub Rectore *Aquapontano* vulgo *Bridgwater*, qui ipse in animo totus erat Pontificius. Post quatuor, aut amplius, annos in Logicis & Grammaticalibus illic & in domo *Georgii Edryci* Medici actos, *Lovanium*, ut liberiùs fidem Catholicam, quam ab incunabulis imbiberat, profiteri posset, unà cum Præceptore suo, à suis mittitur, ubi tandem Magistri Gradum iniit. Deinde in Theologicis maxima ex parte sub *Roberto Bellarmino*, qui primus è Soc. Jesu sacram doctrinam Lovanii exorsus est, quadriennium insumpsit, & Sac. Theologiæ Baccalaureus factus est. Ingruentibus autem civilibus bellis, & Universitate Lovaniensi penè desolata, Parisios petiit, ne bene inceptum in Theologia cursum interrumpere cogeretur. Nec longo post tempore *Guilhelmus Alanus* Remensis Anglorum Collegii tum Præses eum ad se vocavit, & Romam ad Anglorum Collegium misit. Ubi finivit Theologica studia, & ab eodem *Alano* Remos revocatus Theologiam publicus Professor docuit per annos undecim continuos. Interea in Academia Pontamussana in Lotharingia sacræ Theologiæ Doctor creatus est. Illum in magno pretio habuerunt Illustrissimus *Henricus* Guisiæ Dux, & frater ejus *Ludovicus* Cardinalis Archiepiscopus Remensis. A quibus pro pensione honoraria ducentos aureos annuatim accepit, quamdiu vixerunt. Postquam autem è medio sublati sunt, & bellis civilibus ardere cœperat Gallia, *Giffordius* Romam profectus, & Illustrissimo Cardinali *Alano* Theologus factus est, dein ope ejusdem Cardinalis à Papa *Clemente* octavo Decanatum insignis Ecclesiæ Insulensis Divi Petri obtinuit, & ad annos decem cum honore possedit. Quo toto tempore in omnes præsertim exules Anglos mirè liberalis fuit, ædésque suas omnibus bonis viris hospitales exhibuit. Inde relicto Decanatu in Gallias ad Remensem Universitatem remeare debuit. Ubi Rector Academiæ electus, cum laude & honore Magistratum illum gessit. Tandem post annum ætatis suæ quinquagesimum mundo & mundanis honoribus valedixit, & apud Delawariam in Lothagringia S. Benedicti habitum induit, & seipsum suáque omnia sub illa regula divinis obsequiis mancipavit, mutatóque, ut moris est, nomine, illud *Gabrielis de S. Maria* assumpsit; postea doctrinâ clarus, necnon admirabili in concionando eloquio, Prior de *S. Macclovio* factus est in Galliâ, & Congregationis Anglicanæ Benedictinorum Præses. Coram multis Principibus frequenter habuit orationes Latinas. Insulis in inauguratione Alberti & Isabellæ. Remis in Gallia coram Cardinalibus Borbonio, Vandomio, Guisio, Vaudemontio, & coram Ducibus Guisio, d'Aumulio, & aliis. Itaque inter itinera laboriosa, & frequentes tum loci, tum conditionis mutationes, aliásque non leves molestias, nunquam labores literarios intermisit. Demum à *Ludovico de Lotharingia*, qui & *Guisius* Cardinalis & Archiepiscopus Remensis fuit, istius Sedis Suffraganeus factus est, & post Cardinalis obitum à Rege Galliarum circa annum CIↃDCXXII. ipse Archiepiscopus est nominatus; & mox consecratus, in eâ septem annos sedit. Sic Ducatûs honore ex hâc promotione auctus est, & primus Par Franciæ, sedis suæ jure evasit, in hoc fastigio, adeò excelsi & publici animi, ut licèt exul & extraneus, duo in Gallia cœnobia fundaverit, quæ *Anglis* suis, Ordinis S. Benedicti monachis recipiendis assignavit. Obiit XI. Aprilis anno CIↃDCXXIX. & in Eccles. Cathedrali *Remensi* (ni fallor) sepelitur. Scripsit, & transtulit multa; quorum tituli aliqui apud Pitseum leguntur, videlicet

Oxonii literis addicitur, inde Lovanium migrat. ubi Bellarminum docentem audit. Parisios postea, deinde Romam petit, in Pontamussana Academia Doctor creatur. Romam iterum proficiscitur. Inde ad Remenses redux, monasticen induit. Prior Maclovîensis & Congr. Anglicanæ Præses eligitur. Fit Remensis Suffraganeus, dein Archiepiscopus. Vivere desiit an. 1629. relictis variis ingenii monumentis.

Orationum Liber unus. Ex quibus aliquæ extant Duaci.

Calvinoturcismum, quem Auctor imperfectum reliquit, absolvit.

Scripsit etiam Latinè librum quendam ad instantiam Ducis Guisii.

Vertit ex Gallico sermone in Anglicum Frontonem contra Plessæum de Mornay Librum unum. Plures libros præ manibus habet. Vivit enim & scribit hoc anno Domini 1611. Ita Pitseus de Ill. Angl. Scriptor. æt. 17. p. 810. qui cùm anno 1616. è vivis excesserit, non omnes libros literis consignare potuit, quos Giffordus usque ad anno 1629. quo humana absolvit, indefesso studio lucubravit.

Vide

Vide etiam Antonium à Wood in Historia Univerſ. Oxon. lib. 2. pag. 164. col. 2.

V.

† 1637. 1. Maji.

ANTONIUS PEREZIUS Archiepiſcopus Tarraconenſis.

Ejus Natales, profeſſio, officia.

ORiundus ex oppido S. Dominici de Silos, atque ejusdem cœnobii Benedictinorum Sodalium alumnus, pluribus adminiſtratis domi, & inter ſuos muneribus, in Salmantinóque ſancti Vincentii Martyris collegio moderatis aliquot annis egregiè ſtudiis, Præfectus Generalis Benedictinæ Congregationis per Hiſpaniam fuit renuntiatus. Epiſcopus tandem promeruit Vigellenſibus dari in Cathaloniæ Principatu: unde ad Ilerdenſem, indéque ad Tarraconenſem metropalitanam Eccleſiam fuit translatus. Summoperè autem deſiderans in patriam reverti, obtinuit calidis precibus, ubi opus erat, interpoſitis, ut Abulenſis in Caſtella ſedes viduata per hoc tempus Antiſtite curæ ejus committeretur: proceſſiſſétque etiam ultra ad ampliorum Eccleſiarum regimen, niſi mors eum Matriti Pontificias exſpectantem adhuc adſumtionis ſuæ ad prædictam Eccleſiam ſolennes literas, juſſiſſet debitum illud perſolvere, quod inter ſe mutuum habent nativitas & mortalitas.

Elogium

Vir fuit memoria noſtra inter paucos celebris, ſive eam Theologiæ partem ſpectare velimus, quæ ab ſcholis cognominata eſt, ſive eam, quæ mores hominum informat, ſive tandem illam, quæ in debellandis Fidei hoſtibus, componendáque ad pietatis ſenſus Chriſtiana republica ſacrarum literarum, & omne genus ſtudiorum rationem exercet. Cujus in teſtimonium laudis clariſſima reliquit editorum librorum monumenta, ſcilicet

Ingenii partus.

Lauream Salmantinam; ſive certamina ſcholaſtica & expoſitiva pro acquirenda laurea Salmantinæ Academiæ, ſive Magiſterii gradu, & pileo ejus inſigni. Salmanticæ apud Tabernier 1604. fol.

Commentaria in Regulam S. Benedicti: duobus tomis Lugduni 1624. in 4. apud Ludovicum Proſt. Barcinone 1632.

Pentateuchum Fidei, ſive Volumina V. De Eccleſiâ: De Conciliis: De Scriptura ſacra: De Traditionibus ſacris: De Romano Pontifice. Matriti 1620. fol.

Authenticam fidem Pauli ſuper primam & ſecundam Corinthiorum, controverſiis Catholicis agitatam, pariterque diſcuſſam. Barcinone 1632. folio.

Authenticam fidem Mathæi controverſiis agitatam & diſcuſſam. Barcinone eodem anno: tum deinde Authenticam fidem IV. Evangeliſtarum. Lugduni 1624. 4. Adversùs fidem IV. Evangeliſtarum. Lugduni 1624. 4. Adversùs omnes hæreticos, Ethnicósque Philoſophos, ſimúlque

Authenticam fidem Actuum Apoſtolorum & Epiſtolæ ad Romanos.

Familiæ ſuæ cùm præeſſet Generalis Præfectus, vulgari lingua publicari fecit ad Concionatorum uſum

Apuntamientos Quadrageſimales. i. e. Annotationes Quadrageſimales tribus tomis Barcinone 1608. apud Sebaſt. Cormellas in 4. Pinciæque 1610. 4. Præceſſerat ſimilis argumenti aliud, nempe *Apuntamientos de todes los Sermones Dominicales y Santorales desde primero de Diziembre, y de Adviento haſta principio de Quareſma* i. e. Annotationes pro omnibus Concionibus tum in Dominicis tum Feſtis Sanctorum à prima Decembris & Adventus usque ad Quadrageſimam Medinæ Campi 1603. apud Chriſtophorum Laſſo.

Obiit Matriti kalendis Maji anno Redemptoris nati inter homines MDCXXXVII. ætatis ſuæ LXXVIII. *Nicol. Ant. in Bibl. Hiſp. p. 117.*

VI.

† 1640. 9. Jan.

DAVID GREGORIUS CORNERUS Gottvvicenſis in Auſtria Monaſterii Abbas.

Naſcitur in Sileſia A. 1587.

MUndum ingreſſus eſt Hirſchbergæ in Sileſia ſeculi decimi ſexti anno ſupra octogeſimum ſeptimo: manſuetioribus literis, quas per omnem dein vitam excoluit, magna ſui commendatione abſolutis, ad ſeveriores animum adjecit, & ſuprema Philoſophiæ laurea Pragæ donatus, Græcium ad excipiendas Theologicas diſciplinas ſe contulit. Sacris initiatus, Rötzenſi primùm Auſtriæ, quà Moraviam attingit, urbi Parochus decennium præfuit: inde Theologicam in Univerſitate Viennenſi purpuram adeptus, Paroeciæ in *Mautern*, vicina Gottwicenſi Aſceterio Civitate, præficitur, & Catholicorum gregem afflictis illis temporibus contra hæreticorum inſultus ſtrenuè tuetur.

Pragæ & Græcii ſtudet.

Parochi munere fungitur.

Verùm non multò pòst, cùm in *Georgii Falbii*, Gottwicensis Monasterii tum Abbatis Amplissimi, amicitiam se insinuâsset, miro Sacri ejus Ordinis captus desiderio, quod enixè oraverat, anno ætatis suæ primo & quadragesimo obtinuit, ut inter Celeberrimi illius Cœnobii Tyrones adlegeretur. Neque tamen ita solitudinem coluit, ut egregium Catholicæ fidei proferendæ ardorem imminui pateretur; cùm enim ab Abbate suo, quem diximus, *Georgio Falbio*, ob singulare religionis studium, & rerum gerendarum peritiam à Cæsare in Austriam Superiorem domesticis tum ab hæresi discordiis miserè distractam missо, in itineris socium etiamnum Tyro assumeretur, Abbate res Lincii componente, ipse per omnem viciniam Catholica Sacra proferre conabatur: multorum ea causa amorem, plurium, qui hæresi innutriti erant, odia lucratus, adeò, ut diras, & contumelias, minas etiam, quin & fustes ab ea hominum colluvie non rarò auferret: neque tamen ea causa ab incepto vel latum unguem se passus est dimoveri. Freystadii, Austriæ Superioris, quà Bohemiam respicit, urbe cùm sacris his laboribus intentus degeret, hæreticorum & perduellium rusticorum globus urbe potitus, *Cornerum* cum quinque Capucinis Patribus in arcis Sacello deprehensum, pugnis ac calcibus impetitum, inverso sclopo ferociter adeò ceciderunt, ut humi prostratum, semianimem reliquerint, interfecissentque penitùs, nisi sociorum Patrum quispiam lapsu suo jacentis corpus contexisset, excepissétque ictus, qui *Cornero* parabantur: quam luctuosam sanè scenam *Cornerus* ipse in epistola ad Abbatem suum datâ, quæ etiamnum Gottwici asservatur, describit: plebe inde ad arcis direptionem conversa, ipse paulum ad se rediit, verùm mox à reduce furentium manu vestibus spoliatus in carcerem conjectus est, nec antè dimissus, quàm à Cæsareo milite Freystadium denuò caperetur. Tam gloriosa ex arena ad Monasterium redux solennia Deo vota nuncupavit, & quinquennio post *Georgio Falbio* defuncto in Abbatis dignitate omnium votis suffectus est. Quo in munere quæ, quantáque pro Deo, religione, patria præstiterit, longum foret recensere: illud satis, ab insigni doctrina, animi candore & modestia, rei Catholicæ promovendæ studio Austriæ toti notissimum, Augustissimis verò Cæsaribus, FERDINANDO II. ac III. qui ejus consiliis, in rebus præcipuè, quæ ad Religionem spectant, sæpissimè usi sunt, impensè charum, ac pretiosum extitisse, Statuum Inferioris Austriæ Deputatus, Sacri Cæsarei Palatii Comes, Universitatis denique Viennensis anno 1638. Rector fuisse legitur, & à *Paulo de Sorbaith* inter Universitatis Mecænates, & viros in Theologia celebres refertur. Ita nempe Gottwicensi Monasterio nullo non tempore viri à virtute & doctrina spectatissimi præfuerunt. Ultimos vitæ annos, exhausto jam laboribus corpore, scribendis libris impendit, quibus immortuus est Viennæ in aula Gottwicensi v. Idus Januar. an. 1648. Ut cæteras ejus virtutes taceam, quàm abjectè de semetipso senserit, epistola testatur, quam ad suum Monasterium, cùm extremùm decumberet, exaravit, cujúsque partem, quam hîc referam, à Clarissimo quopiam ejus loci viro, cui hanc de *Corneri* gestis notitiam debeo, communicatam accepi: ea sic habet: *quandoquidem justissimo Deo ita visum est, ut ob virium imbecillitatem ad Monasterium (quod multis, & frequentibus suspiriis, & gemitibus inclamo) pervenire nequeam, ac propterea extra illud mori debeam: volo, ut quamprimùm exanime corpus meum sine ullis ceremoniis vel in curru detecto, vel in aqua Gottwigium devehatur, & tempore nocturno, etiam per manus lictoris, absque concione sepeliatur. quodque taliter, & non aliter fieri exigam, testor coram SS. Trinitate, S. Maria Virgine, S. P. N. Benedicto, & omnibus Sanctis.* Libri ab eo scripti, qui ad notitiam nostram pervenêre, hi sunt:

Promptuarium Catholicæ devotionis, selectissimas orandi formulas continens. Monasterii Westphaliæ typis Michaelis Datii 1625. in 8.

Fragmentum, quod continet tres responsiones ad 8. Quæstiones ab August. Imp. Maximiliano Joanni Trithemio propositas. Typis Crispini Vogtlander Lincensis 1633. in. 4.

Nucleus Catholicæ Devotionis. Monachii apud Melchiorem Segen. 1638. in 8.

Feriæ Paschales, sive Commentarii ascetici de descensu ad inferos, & Resurrectione D. N. J. C. libri 2. Viennæ typis Gregorii Gelbhaar 1639.

Vita D. N. JESU Christi Divino-Humana, ejúsque Virgineæ Matris Mariæ, seu Theologia Dogmatico-Mystica Com-

Ex Parocho fit monachus,

rem Catholicam promovet;

à perduellibus hæreticis malè habetur,

& in carcerem conjicitur.

Redux ad monasterium Abbas eligitur.

Consiliarius Cæsareus, S. Palatii Comes, & Rector Univers. Vienn. renuntiatur.

Vivere desiit an. 1649.

Ejus modestia.

Libri ab eo scripti.

Commentariis asceticis ex SS. PP. & Doctoribus Ecclesiasticis elucidata. Extat Gottwici in MS. & typis Gregorii Gelbhaar Viennæ 1642. Tom. 2. in 8.

Gemitus devotarum mentium. Viennæ ex Officina Gregorii Gelbhaar 1645. in 8.

De ignorantia fidei, & rerum spiritualium libri duo. Typis & sumptibus Davidis Hautti Bibliopolæ Viennensis & Lincensis 1650. in 8. Item Norimbergæ typis Georgii Endteri.

Vid. Scriptores Univerſ. Vienn. Part. 2. pag. 43.

VII.

† 1648. 31. Julii.

BENEDICTUS HÆFTENUS Præpositus Affligeniensis.

Ejus natales, studia, Professio, officia,

ULtrajecti copiosis & Catholicis parentibus natus, Philosophicis & Theologicis disciplinis Lovanii egregiè excultus, Monachum in Abbatia Affligeniensi induit, tantúmque brevi tempore socios virtute & eruditione anteivit, ut annos vix natus triginta Prior, & inde Præpositus ab Ill.mo Domino *Mathia Hovio* Archiepiscopo Mechliniensi constitutus fuerit, primus hîc strictioris observantiæ auspex. Ejus elogium Domnus *Odo Cambierius* (s) his ferè verbis contexuit:

elogium,

Erant in illo simul omnia, quæ sparsim & solitaria laudantur in singulis. Ingenii tanta vis, ut quæcunque sunt in liberalibus disciplinis posita, non modò intelligentiâ comprehenderet, verùm etiam calamo & voce eleganter exprimeret. Memoria tam felix, ut quæcunque audivisset, legisset, tanquam clavis, ne exciderent, in ea defixa relinqueret. Judicium tam acre & perspicax, ut aciem ejus nihil fugeret. Dicendum aliquid erat, aut scribendum? suis quæque locis aptè disponebat. Distinguenda variarum rerum materies & argumenta? prudenti partitione cuncta complectebatur. Arbitrandum erat de dictis & scriptis aliorum? sententiam ferebat accuratè, poterátque egregiè *cornicum oculos*, quod dicitur, *configere*, si criticum agere libuisset.

Linguarum peritia,

Linguarum Hebraicæ, Græcæ, ac Latinæ potissimùm, peritiam haud vulgarem habuit. Versus scribere vel puero lusus fuit, quam felicitatem si studia & arte per reliquam ætatem excoluisset, ad summam poëticæ facultatis laudem haud dubium perventurus fuerat. Verùm ad majora factus in postremis hæc habuit, totúmque se ad evolvenda veterum Ecclesiæ Patrum scripta convertit. Quorum assidua lectione non tantùm insignem divinarum rerum cognitionem consecutus est, sed etiam animum ipse suum ad omnem virtutem ipse formavit, & firmavit, ut vivum ac spirans probitatis & doctrinæ simul exstiterit simulacrum. Pulchrum quidem, sed difficile utroque, hoc est, virtute & eruditione clarescere. Atque duas res plurimùm dissitas ita conjungere, ut unà ab altera pretium accipiat. Nam quis nesciat multam scientiam magnorum fluminum instar, suum quoque limum non raro permistum invehere in animos, ut qui illa præditi sunt, digito monstrari velint, & alios infra se positos sublato aspernentur supercilio? At noster *Benedictus* ita se studiis dedit, ut ea nunquam à morum sanctitate sejunxerit: tantúmque abest, ut noxius ille doctrinæ vapor in ejus pectore, quod sæpe solet, exstinxerit sensum quendam intimum pietatis, ut ne afflaverit quidem. Mirum est, quàm piè doctéque ad Ascetas diceret, quàm solidè & acriter de virtutibus & vitiis dissereret; quàm assiduè divinorum operum meditationi & potissimùm recolendis Incarnationis Dominicæ mysteriis vacaret. Durus sui censor inquirebat in se perquàm accuratè, latebras omnes & angulos conscientiæ ita scrutari & excutere solitus, ut ne debita quidem minima quæ cum Deo contraxerat, impunita sineret. Ad honores evectus, magna subditorum cum approbatione, summáque æquitatis, & prudentiæ laude, Præpositi munus ad xxx. annos gessit. Tantam verò in excipiendis hospitio Prælatis, alisque præstantibus viris, humanitatem, amorem, comitatem, benevolentiam, & amœnitatem ostendit, ut plurimi cùm ab eo discederent, palàm pronuntiarent, *non invenisse se quemquam, cujus mores & verba magis ad virtutem, sapientiam, & venustatem valerent.* Et sanè candor hominis, ad hæc modestia, mansuetudo, benignitas, & singularis humanitas, gratum, carúmque omnibus ipsum fecerant. Accedebat mira in colloquiis suavitas, insignis ad demulcendos animos facundia, sententiis & verborum acumini-

eruditio, Animi demissio. Asceseos cultus, Hospitalitas. facundia,

(s) Apud Ant. Sander. in Chronograph. Sac. Brabant. Tom. I. p. 47.

minibus, quasi stellis quibusdam & stricturis ornata simul & armata. In ferendis autem vel referendis aptè salibus æquales paucos habuit, superiorem fortasse neminem. Sed eam hîc adhibebat moderationem, ut ex mente S. Bernardi *jocus esset jucunditate gratus & serius gravitate*, quódque de S. Epiphanio vitæ ejus auctor tradidit: *gratiosus erat & urbanus, & habens sermonem divino quodam sale conditum.* amœnitas,

Clarissimorum ex Germania, Italia, Gallia, Belgio virorum epistolis salvere jussus, eorundémque encomiis & laudibus cumulatus, sui semper similis inventus est. Nullam sanè virtutem ejus magis, quàm hanc animi demissionem laudaverim. Nam tametsi multijugæ doctrinæ copia multos antecelleret, adeóque apud nonnullos *animata Bibliotheca* audiret, tamen commentationes ipse suas parvi faciebat, & si quæ publico destinâsset, doctiorum censuram anxiè sollicitéque exquirebat. Hinc illa R.mi juxtáque doctissimi viri, *Marci Antonii Scipionis* Abbatis S. Christi Placentiæ expostulatio: modestia,

„ Si quam mihi juris in te atque au„ thoritatis partem, quibus te prose„ quor, amor & observantia pecullia„ ris concederent, non rogarem solùm „ te, atque obtestarer, sed urgerem „ etiam, atque adeò juberem istarum „ editionem lucubrationum matura„ res. Quàm enim isthæc animi tui „ modestia, ac rerum tuarum negle„ ctus, vel æquo certè longè minor „ æstimatio in publicum bonum pec„ cet, cùm reliqui omnes, qui te nô„ runt, tum ego inprimis, multò cla„ riùs quàm tu, ac meliùs agnoscimus, „ eóque non possumus in evulgandis „ tuis scriptionibus moram ac tardita„ tem non molestè ferre & accusare. „

Hactenus ille. Illud etiam non reticendum, quòd disparem animo vultum nunquam tulerit, fraudis tam incapax & nesciens, ut de illo dici potuerit: *Ecce verus Israëlita, in quo dolus non est.* In pauca ut omnia conferam: candor &c.

Castus moribus, innocens pudore,
Velox ingenio, decore felix.

Tanto fuit apud eruditos & probos in pretio, ut dicerent de BENEDICTO HÆFTENO:

Nil exactius, eruditiúsve
Sed nec candidius, benigniúsque.

Ut mirum nequaquam sit, tantos támque præclaros ab illo ingenio prodiisse fœtus, quorum aliqui in publicam hominum lucem educti, alii adhuc privatis scriniis conclusi in auras evadere gestiunt. Inter editos numerantur

Viridarium Catechisticum, Antuerpiæ apud Verdussium anno MDCXXIX. in 8. Opera edita.

Schola Cordis, ibidem apud eundem anno MDCXXIX. in 8. Item Germanicè Ingolstadii A. 1652. in 8.

Propugnaculum monasticæ reformationis.

Via regia Crucis, Iconibus illustrata. Plant. 1635. in 8.

Panis quotidianus, seu meditationes sacræ in singulos anni dies distributæ, Antverpiæ apud Verdussium anno MDCXXXIV. in 12.

Disquisitiones Monasticæ, Opus eruditionis immensæ, nec satis unquam laudatum, in fol. Antverpiæ apud Petrum Bellerum an. 1644.

Ex disquisitione porrò factus Dei divinorúmque Operum Venator *Hæftenus* in amœnissimis S. Scripturæ Patrúmque viridariis & pratis, nobilem prædam ingeniosè atque sagaciter infectatus est

Ut canis occultos agitat quum Belgicus apros,
Errorésque feræ sollers per devia merso
Nare legit, tacitóque premens vestigia rostro
Lustrat inaccessos venantûm indagine saltus,
Nec sistit nisi conceptum sectatus odorem
Deprendat spissis arcana cubilia damis.

Ita nimirùm quæsivit noster *Benedictus*, ut feliciter invenerit, dignúsque fortè censeri possit, qui vocem illam summi Numinis audiret, *Venationem ejus benedicens benedicam.* Quasi diceret: *Cùm dederit operam* HÆFTENUS, *ut artem me quærendi studiosè, ac industriè mortalibus panderet; hinc conatibus istis favebo, operi manuum mearum porrigam dexteram.* Venationem ejus sacram gratiis multis prosequar, faciámque, ut is, qui alios *de omni monte, & de omni colle, & cavernis petrarum* venatus est, capturam optimam & copiosam faciat, adeóque ipse capiatur vinculis verborum suorum. Quod factum dixerit aliquis, quando in ipso venationis cursu, & jam prehensurus prædam, ab illo, quem quærebat, inventus, captus, & perductus est in regionem vivorum. Nam quum curandæ valetudini acidulas in *Spa* de Medicorum præscripto potaret, atque intereà suavissimos de Christo JESU Crucifixo funderet versus, paucorum dierum morbo extenuatus, inter Religiosorum non unius Ordinis preces & suspi- Venatio Sacra, à Deo benedicta.

suspiria vivis exemptus est pridie kal. Aug. MDCXLVIII. cùm annum ageret ætatis LX. Ivit ergò & introivit, utì piè speramus, in potentias Domini noster Benedictus, relictis hîc aliquot ingenii sui fœtibus nondum planè affectis & expositis. Quos inter primas obtinet *Venatio Sacra*, sive ars quærendi Deum, quæ nuper 1650. in folio Antverpiæ typis Jacobi Meursii in lucem prodiit. Sunt præter hæc & alia ejusdem Hæfteni Opuscula mss. quæ Affligenii asservantur, ut *Bibliomnena*, sive memoriale sacræ Scripturæ; *Paradisus malorum Punicorum*, seu idea vitæ religiosæ emblematibus expressa. *Columba meditans*, sive praxis Orationis mentalis emblemate adumbrata. *Opera poëtica*, in quibus Epigrammata, Ænigmata, & alia varia de variis carmina.

Cœnotaphium Hæfteno hoc posuit *Odo Cambierius.*

D. O. M.
Æternæ memoriæ Reverendi admodùm
Domini
D. BENEDICTI HÆFTENI,
Hujus Monasterii Præpositi
Morum integritate, Candore, Modestia, Eruditione, Scriptis
Clarissimi,
Qui postquàm suis ad suscipiendam hîc Cassinensem Observantiam
præivisset,
Rebus multis domi forisque præclarè gestis
Migravit ad Christum anno MDCXLVIII.
Pridie Kal. Augusti
Ætatis anno LX. Dignitatis XXXII.
Hæc quicunq; legis moriturus & ipse precare,
Mortuus æternâ pace quiescat, Amen.

VIII.

CONSTANTINUS CAJETANUS Abbas S. Baronti.

† 1650. 17. Sept.

Ejus patria, genus, parentes.

NObilis Syracusanus, Benedictinus Congregationis Cassinensis, vir literarum, & eruditionis gloriâ celeberrimus, *Octavii*, & *Alphonsi Caëtani* Societatis Jesu frater ex Marchionibus Sortini, & Principibus Cassari, parentibus *Barnaba Caëtano*, & *Hieronyma Perno* natus, lucis usuram accepit anno 1560. Religionem amplexus est in Monasterio S. Nicolai de Arenis Catanæ, ubi solemnia edidit vota 29. Octobris 1586. Studiis & gravioribus Philosophiæ, ac Theologiæ disciplinis addictus, doctrinâ claruit. Inde ad perscrutanda antiquitatis monumenta, eâ animi contentione adhæsit, ut pervolutis ferè omnibus Italiæ Archivis, ab Ecclesiastica, recondita, insigníque eruditione celeberrimum sibi nomen comparaverit. Hinc ubique ejus famâ diffusa, *Clemens VIII.* Pont. Max. Romam accersivit *Constantinum*, ut ex Bulla Pauli V. in Operibus B. Petri Damiani primæ editionis patet, ut ibi veluti in ampliori Orbis theatro ipsius doctrinæ & eruditionis præstantia effulgeret. Romæ indefesso labore antiquitatum studia secutus, totum vitæ cursum in pulverulentis Archiviorum angulis impendit, & è tinearum injuriis memorabilia, & illustriora Ecclesiasticæ Historiæ monumenta laudabiliter liberavit. Ideóque ex antiquitatis tenebris maximum nomini suo splendorem conciliavit, & amplissima ejus eruditio in admirationem viros sanè egregios traxit. Hac ex causa Clariss. *Cæsar Baronius* CONSTANTINI eruditionem veneratus, in suorum Annalium lucubrationibus ipsum sibi adjutorem delegit. Hinc pluries *Constantinum* laudat, ac multis in locis lumen à *Constantini* scientia accepisse fatetur. Ita *Tom. XI. an.* 1002. *num.* 4. scribit: *Legimus ejusdem duo donationum diplomata nobis ostensa à Domino* CONSTANTINO CAJETANO, *Monacho Congregationis Cassinensis, Archiviorum pervestigatore diligentissimo. An.* 1065. *num.* 16. *an.* 1072. *num.* 34. *& tom.* 12. *an.* 1119. *num.* 3. alia de eo honorificè protulit testimonia. Ipsemet *Baronius* curavit, ut à *Paulo V.* Pont. Max. in Bibliotheca Vaticana custos præficeretur: & ob singularem meritorum præstantiam eodem in munere ipsum confirmârunt *Greg. XV. Urbanus VIII.* & *Innocentius X.* apud quos magnâ valuit opinione: ac ipsis ob sacras eruditionis opes gratissimus vixit, quibus à sacris literarum monumentis fuit: ideóque à nonullis Scriptoribus *Romani Pontificis Historiographus* appellatur. Nec ambigitur, quòd in sacrum Cardinalium Senatum adjunxissent *Constantinum*, ni invidiæ æstus acriter obstitissent. A Paulo V. Abbas titularis S. Baronti fuit electus, & ab Urbano VIII. Prioratus S. Nicolai de Latina in Sicilia donatus, ut testatur Abbas Pirrus *not. Eccl. Agrig. pag.* 334. Apud Proceres S. R. E. Cardinales, Regésque plurimùm æstimatione valuit, qui *Constantinum* Instituti Benedictini splendorem sæpiùs dixerunt. Immortalem nominis famam assequutus est, cùm propriis sumptibus an. 1621. Apostol. Collegium Grego-

Professio religiosa & studia; Romam accitus antiquis monumentis operas dicat. Baronio symbolas communicat. Bibliothecæ Vaticanæ præficitur. Abbas S. Baronti eligitur.

gorianum de Propaganda Fide Romæ excitare meditaretur, eâ lege, ut ibi S. Benedicti alumni adversùs Catholicæ veritatis hostes prodirent in aciem doctrinâ muniti, quarto propterea voto adstricti ad hoc Opus aggrediendum, ac de hoc Collegio primus electus fuit PRÆSES. Sed hoc egregium opus perficere haud potuit, ex magna supra vires mole: at oblata à *Constantino* occasione, & ex jactis jam ab ipso fundamentis GREGORII XV. Pontificis Maximi jussu, ac operâ *Collegium de Propaganda Fide* fuit excitatum, non sine maximo Catholicæ Fidei bono; ac constitutâ Cardinalium Congregatione, ejusdem Consultor electus est *Constantinus*: ac eidem Collegio post mortem omnia sua reliquit bona. Celeberrimam etiam *Anicianam Bibliothecam* excitavit, in qua ingenti pecuniarum sumptu rariores antiquitatis, ac eruditionis thesauros collegit. Literis, studiísque semper pietatis, ac regularium virtutum ornamenta sociavit; ideóque inculpatos tanti viri mores, ac vitæ integritatem non sine veneratione intuebantur omnes. Tandem magno Literatorum dolore vivere desiit Romæ 17. Septembris 1650. æt. suæ an. 90. & in ecclesia S. Benedicti sepultus est. Ob singularem doctrinam, eruditionémque innumeri Scriptores laudibus extulêre *Constantinum*, ut Antonius Possevinus *in Appar. sacro.* Arnoldus Wion *in Ligno vitæ*, Bellarminus *de Script. Eccl.* ubi de *B. Petro Damiano p.* 280. Clemens Rainerius Anglus *in lib. de Apostolatu Benedictino*, Franciscus Bivarius *in Comment. ad Luc. Dextrum.* Barth. Gavantus *in Rubric. Brev. Roman.* Franciscus Avantinus *in Manuali Simplicium*, Jacobus Gretserus *adversùs Replicatorem Calvinianum*, Jo. Salas in 1. 2. D. Thom. Andreas Salazar *in not. ad Regul. S. Benedicti*, Lucas Wadingus *in not. ad opusc. S. Francisci*, Christophorus Besoldus *in Spicilegio politico & juridico*, Maximilianus Sanderus *Academic. comment. lib.* 1. Michaël Ghislerius *tom.* 1. *in Hierem.* Oct. Caetanus *in vitis Sanct. Sicul.* Andreas Victorellus *in Addit. ad Ciacconium*, Ughellus *in Addit. ad Ciacconium*, Bzovius *in Compend. Annal. Baronii*, Constantinus Bellotus *de Instituto Gregorii Magni*, Martinus Martinez *in Apolog. de Patronatu Hispaniæ S. Æmiliani*, Carolus Stengelius *in lucida corona Religionis Benedictinæ*, *& Monasteriologia*, quam ipsi inscripsit, Jo. Bapt. Laurus *in Orchestra Thea. Rom. pag.* 50. & Dominus Marsigliac, omnes à Leone Allatio adducti in libro *Apes Urbanæ* pag. 73. qui, ut eruditè perpendit, à doctis Scriptoribus passim vocatur: *Archiviorum pervestigator diligentissimus, & de antiquitate ecclesiastica benè merens, & planè doctus, doctissimus, & de antiquitate merendi cupidissimus, eruditissimus Pater, & pius, & gravis, & eloquens, & elegans.* Quibus ego, inquit *Antonius Mongitore*, addo nonnullos alios gravissimos Scriptores, qui meritò *Constantinum* laudibus ornant, ut Maraccius *in Bibl. Mariana part.* 1. *p.* 294. *& pag.* 2. *sqq.* Michaël Justinianus *in Epistolis memorabilibus part.* 2. *pag.* 114. Aloysius Novarini *opusc. tom.* 1. *pag.* 61. Abb. Pirrus *not. Eccl. Syracusanæ pag.* 213. *& lib.* 4. *de Abbatiis* pag. 152. Joseph Silos *in Hist. Cler. Reg.* tom. 1. lib. 1. p. 14. Petrus Ant. Tornamira *in respons. ad claritatem clarificatam pag.* 19. *& seq. & in Scriptoribus Marianis Benedictinis pag.* 48. Ludovicus à S. Carolo *in Bibl. Pontificia l.* 2. *p.* 293. Jo. Philippus Thomasius *Elog. t.* 2. *p.* 77. Philadelph. Mugnòs *in Theatr. Geneal. p.* 1. *p.* 202. Petrus Carera *in mem. Caetan. vol.* 2. *p.* 242. Jo. Bapt. de Grossis *in Decac. Catan. t.* 1. *cord.* 2. *p.* 47. Jacobus Grimaldi m. s. apud Philippum Bonannum *in numismatibus Sum. Pontif. cap.* 10. *pag.* 58. Casim. Oudin. *in Supplemento ad Bellarmin. de Script. Eccles. p.* 377. Philippus Labbè *in Bibl. nummaria p.* 249. *& de Script. Eccl. to.* 2. *p.* 201. *&* 202. *& tom.* 1. *p.* 42. & Sirmondus apud ipsum pag. 692. Abb. Piccinelli *in vita Hugonis Principis Etruriæ à p.* 69. *& seq.* Bernardus Clavellus *in Hist. Arpinate lib.* 6. *p.* 239. Jo. Thomas de Roccaberti *in Bibliotheca Maxima Pontificia* tom. 7. pag. 27. & alii. Novissimè *Marianus Armellini* Abbas S. Petri de Assisio in Bibliotheca Benedictino-Casinensi part. 1. pag. 123. ubi præter illos Autores, quos Antonius Mongitore allegat, alios magno numero adducit, qui cum laude *Constantini Cajetani* meminerunt. Inter hosce verò non est *Janus Nicius Erithræus*, id est, *Jo. Victorius de Rubeis*, qui in quadam epistola ad *Fabium Chisium*, tunc Romanæ Curiæ Prælatum postea *Alexandrum VII.* Pont. Max. acriter *Constantinum* carpit & irridet, tanquam immodico in Ordinem suum æstuantem zelo, & inconsulto animi fervore in ejusdem Ord. gloria vindicanda abreptum. Hoc tamen nihil prorsùs *Constantini* virtuti

Collegiū Romæ de propaganda fide,

& Anicianam Bibliothecam excitat.

Vivere desiit A. 1650. 17. Sept.

Authores qui de eo cum laude agunt.

Erithræus in eum iniquior.

ac

ac sapientiæ debet officere. Esto enim in aliquibus nimius fuerit, vel deceptus (*quis enim ab omni errato immunis?*) nunquid proinde nævos hosce, quicunque demùm hi fuerint, tot præclara Opera, tótque insignes lucubrationes, veluti Sol tenuem quandam caliginem splendore suo, minimè dissipabunt, ne abolebunt? Quid mirum verò, quòd *Eritbræus* Cajetanum perstrinxerit, cùm in *Alexandrum* etiam *Tassonum*, quòd Baronium alicujus errati notare ausus fuisset, tam acriter excanduerit. Ut hæc *Armellino* concedamus, optandum tamen fuisset, ut quemadmodùm *Cajetanus* assumpto *Vindicis Benedictini* titulo plurimùm gloriatus fuit, ita etiam tritum illud *Nequid nimis*, memori mente recondidisset. Certè Cardinalis *Cobellutius* de Abbate *Cajetano* dicere consueverat, *se in metu esse, ne is ad extremum S. Petrum in album Benedictinorum referat.* Id quod etiamnum, inquit *Cl. Guillelmus Fillatre* in epistola ad Mabillonium, de nonnullis dici potest, quorum zelus debitæ eruditionis ac doctrinæ luce nondum satis collustrari cœpit.

ejus ingenii & laboris fructus. Quæ edidit Caetanus, partim proprii ingenii monumenta, partim aliorum, ejus operâ & studio collecta, & illustrata, hæc sunt:

S. Petri Damiani Monachi Ord. S. Benedicti S. R. E. Cardinalis Episcopi Ostiensis, & Doctoris sanctiss. ac disertissimi Operum Tomus Primus continens Epistolarum libros octo, multis ex Bibliothecis & argumentis, notísque illustratos, atque nunc primùm excusos operâ & studio D. Constantini Cajetani. Romæ ex typographia Aloysii Zannetti 1606. in fol.

Tomus Secundus continens sermones & historias. Romæ typis Guillelmi Gacciotti 1608. in fol.

Tomus Tertius continens opuscula. Romæ ex typographia Jacobi Mascardi 1615. in fol. recusi simul Lugduni sumptibus Claudii Landri 1623. in fol.

Tomus Quartus continens Orationes, Carmina, & Rythmos cum notis ejusdem Constantini Cajetani in eundem, & in Regulam Clericorum Petri de Honestis. Romæ 1640. in fol. Hi quatuor tomi simul prodière Parisiis sumptibus Caroli Chastellain 1642. & 1663. in fol. Epistolæ seorsim editæ sunt cum notis nostri Constantini Parisiis 1610, in 4. ex Guilelmo Cave *in Script. Eccles. hist. liter. p.* 427. & Dupin *in Bibl. Script. Eccles. tom.* 8. *secul.* 11. *cap.* 8. *pag.* 98. Noster Caetanus indefesso labore ac studio collegit, ac mendis purgavit Opera B. Petri jussu *Clementis VIII.* ut testatur Baronius *tom. XI. Annal. an.* 1065. *n.* 16. & *an.* 1072. *num.* 38.

B. Amalarii Fortunati Ordinis S. Benedicti Cardinalis & Archiepiscopi Trevirensis Vita. Romæ typis Jacobi Mascardi 1612. in 4.

Ven. Viri Joannis Gersen Abbatis Ord. S. Benedicti de Imitatione Christi libri quatuor recensiti; ac permultis in locis, ex veteri m. s. Codice restituti. Accessit ejusdem D. Constantini Abbatis Caetani defensio pro hoc ipso librorum Auctore. Nec non eorundem librorum methodus practica, & brevis epitome ex eodemmet opere deprompta, in quibus vitæ perfectæ forma describitur. Romæ ex typographia Jacobi Mascardi 1616. in 12. Huic opinioni, quòd libri de Imitatione Christi sint Abbatis Joannis Gersen, se opposuit Heribertus Rosweydus, cui respondit Constantinus recuso supradicto opere, & addito libello inscripto Joannis Gersenii vindiciæ.

Concertatio priori editione auctior, cui accessit Apologetica Responsio pro hoc ipso librorum Auctore Joanne Gersen adversùs Heribertum Rosweydum Soc. Jesu. Romæ 1618. in 8. Edidit etiam de hac re *Apologeticum libellum pro Joanne Gersen de Imitatione Christi.* Romæ 1644. in 8. Cùm autem *Rosweydi* defensionem etiam suscepissent *Joannes Frontonus* & *Zerlinus* Canonici Regulares, quos sequuti sunt *Georgius Hesserus*, *Joannes Bollandus*, & *Theophilus Raynaudus* Soc. Jesu, *Henricus Sommalius*, *Gabriel Naudæus*, *Chifletius*, *Caneus*, Abbas Barlensis, alíique; tandem contra hos omnes in arenam descendit *P. Franciscus Delfau*, Benedictinus Congregationis S. Mauri, qui edito libro an. 1674. Caetani opinionem propugnavit; at adversarium expertus est quendam Canonicum Regularem, ut legere est apud Diarium Literatorum Romæ an. 1678. pag. 30. & 31. Joannem Mollerum *de Script. Homonymis cap.* 6. *n.* 43. *p.* 567. Henricum Wharton *in append. ad hist. liter. Guilielmi Cave pag.* 90. aliósque qui hanc Kempensem pugnam latè narrant. Antagonistæ & Hiperaspistæ.

Pro Joanne Diacono S. R. E. Cardinali de S. Gregorii M. ejúsque Discipulorum *Monachatu Benedictino libri duo* Salzburgi 1620. in 4. Augustæ apud Joannem Kruger 1621. & Ro-

mæ 1620. in 8. ex Bibliotheca Classica Draudii pag. 38.

Sanctorum Trium Episcoporum Religionis Benedictinæ luminum, Isidori Hispalensis, Ildephonsi Toletani, & Gregorii S. R. E. Cardinalis Episc. Hostiensis Vitæ, & Actiones scholiis illustratæ. Accesserunt opuscula quædam ejusdem Isidori nondum edita. Romæ 1616. in 4.

Animadversiones in Vitam S. Anselmi Episcopi Lucensis. Leguntur inter monumenta contra Schismaticos à Jacobo Gretsero Soc. Jesu edita Ingolstadii 1613. in 4.

S. Columbanum Abbatem Bobiensem, & Lucensem cum suis fuisse Ordinis S. Benedicti Assertio. Inter scholia in vitam S. Atagni à Martino Abbate Farfensi scripta. Augustæ Vindelicorum 1627. in 8.

De erectione Collegii Gregoriani in Urbe Epistola Encyclica. Romæ ex typograph. Cam. Apost. 1622. in 4.

Vita & Passio S. Erasmi Antiochiæ Episcopi, & Martyris Caetæ Urbis Patroni scripta à Joanne Caetano Casinensis Monasterii Monacho, qui & Gelasius Papa II. edita verò & scholiis illustrata à D. Constantino Abbate Caetano ejus Gentili. Romæ ex Officina typographica Caballina 1638. in 4.

De instutione S. Ignatii S. J.

De Religiosa S. Ignatii, sive S. Enneconis Fundatoris Soc. Jesu per Benedictinos institutione, déque libello exercitiorum ejusdem ab Exercitario Cisneri desumpto. Venetiis 1641. in 8.

Hunc librum oppugnavit *P. Joannes Rhò* Soc. Jesu edito opere *Achates* ad D. Constantinum Caetanum, sed utrumque prohibuit Sacra Congregatio Indicis, ut ex Indice librorum prohibitorum constat. Vide quæ libro præcedenti diximus.

De singulari Primatu S. Petri solius Commentarius ad Innocentium X. P. M. Item de Romano ejusdem S. Petri Domicilio & Pontificatu Concertatio. In Bibliotheca Maxima Pontificia P. F. Joannis Thomæ de Rocaberti Tomo VII. Romæ ex typographia Joannis Francisci Buagni 1698. in fol. Italicè.

Guidicio sopra la Vita del Re David scritta dal Sign. Ranuccio Pichi Secretario del Altezza di Parma. Romæ 1631.

Lettera sopra il Crocifisso esistente nella Basilica di san Paulo di Roma. In Epistolis memorabilibus Abbatis Michaëlis Justiniani Tom. 3. Epist. 39. p. 233. Romæ apud Tinassium 1675. in 12.

Alia per Plagiarios direpta.

Innumera alia scripsit *Constantinus*, quæ ipso adhuc superstite, Plagiariorum nonnullorum manus effugere haud valuêre: hinc vel suppressa, vel aliò fuerunt translata; sed ope Oratoris Hispani Romæ degentis partim recuperavit, partim in multis Bibliothecis dispersa asservantur MSs. ut legimus in ejus elogio apud Biblioth. Pontif. Rocaberti *Tom. 7. pag.* 27. Ipsorum operum multa extant in Bibliotheca Monasterii S. Georgii Venetiis ex P. Petro Antonio Tornamira *in Epist. ad lectorem scriptorum Marianorum.* Horum nonnullorum nomina retulit Allatius in libro inscripto: *Apes Urbanæ*, nempe

Reliqua in MSs. adservata.

Vita S. Benedicti.

Acta S. Scholasticæ Virginis ejusdem Sororis.

Acta S. Placidi, Abbatis & Martyris.

Acta S. Gregorii Magni. de his etiam Ludovicus à S. Carolo in Biblioth. Pontif. pag. 293.

Acta S. Petri Cælestini. & ex Ludov. cit.

Acta S. Thomæ Aquinatis.

De Sanctitate Luciferi Episcopi Calaritani libri II. Apologetici.

Vita Bonifacii VIII. Papæ è familia Caetanorum cum Apologia pro ejusdem Bonifacii ingressu ad Pontificatum legitimo, prudenti regimine, & gloriosa morte. De hac etiam Ludovicus cit. in *Bibliotheca Pontif.*

De Nummis & Numismatibus in honorem Beatæ Mariæ Virginis cusis libri duo. De his etiam Maraccius *in Biblioth. Mariana* Par. I. pag. 295. & ex eo Philippus Labbè in *Bibliotheca nummaria* in calce Catalog. librorum Ant. Teisserii p. 440.

De Veneratione Sanctorum libri duo.

De Sacrosancta Basilica Vaticana.

De Antiquitate Regulæ S. Augustini, & Canonicorum, quos vocant Regulares.

De Præstantia Religionis Benedictinæ, seu de quatuor causis ejusdem Regulæ, materiali, formali, finali, & efficiente libri IV. Commentaria Encyclica, Partenica, Apologetica.

Opuscula quædam Ambrosii Authperti Magistri in humanioribus Caroli Magni, & Abbatis S. Vincentii de Vulturno propè Capuam fluvio.

Opuscula S. Bertharii Abbatis Montis Casini, & Mart. è sanguine Regum Gallorum.

Opera S. Brunonis Episcopi Signini Tomis quatuor comprehensa, & scholiis & argumentis illustrata.

Varia

Variarum concertationum volumen.

CCC. *de Vitis Sanctorum Historiæ adhuc ineditæ, cum notis & scholiis.*

Opuscula diversa veterum Patrum Tom. III.

Opuscula & Epistolæ S. Columbani Abbatis Bobiensis, cum notis & argumentis.

Sermones & alia Opuscula Joannis Gersen Benedictini Abbatis S. Stephani Vercellarum cum Apologia pleniori & auctiori, illum fuisse legitimum Autorem librorum de Imitatione Christi.

Opera Thomæ Galli Benedictini Abbatis S. Andreæ Vercellarum.

De Caetana familia commentaria ab anno Christi DCC. ad nostra tempora.

Maraccius *in Biblioth. Mariana* pag. 295. & Tornamira *in Script. Mar.* p. 48. addunt hæc alia

De Sancta Clave sacræ Domus Lauretanæ, quæ extat in Sacrario Monasterii S. Mariæ Farfensis in Sabinis Tractatus.

De divino cultu Genitrici Dei Mariæ à Magno Patriarcha Benedicto, ejusque Alumnis singulariter exhibito, ac propagato commentarium, in quo primordia describuntur, progressus, atque incrementa Virgineæ hujus venerationis à S. P. Benedicto, ejúsque filiis doctoribus præstita, atque instituta.

His addit Tornamira in Respons. ad Claritatem clarificatam

De Ordinis S. Benedicti

Calendarium Benedictinum

Annale Benedictinum.

Hæc ex *Antonii Mongitore Bibliotheca Sicula* Tom. I. pag. 143. & seqq.

IX.

† 1651. 17. Mart.

CLEMENS REYNERUS Abbas Lamspringensis.

Natione Anglus, in Lotharingia O. S. B. professus, Duaci publicè docet, variáque gerit officia.

PArentibus Catholicis & nobilibus ex antiqua familia in Comitatu Eboracensi in Anglia natus, cùm ad annos discretionis venit, Monachus Ord. S. Benedicti *Dei Custodiæ* in Lotharingia factus, & in Academia Duacena, Philosophicis, Theologicis, Canonicis, aliisque bonarum literarum disciplinis apprimè instructus, ejusdem Academiæ Professor publicus, ac tandem Doctor egregius evasit, varia in Congregatione Anglicana officia (sicut & extra eam) & bina vice supremum in eadem Congregatione Præsidis officium summa industria & fidelitate gessit: multis annis Congregationis Anglo-Benedictinæ Procurator Generalis in Germania, ad sesqui annum præfuit monasterio Rintelienfi, ubi contigit celebris disputatio inter ipsum & Doctorem *Stechmannum*, Hassiæ Superintendentem, Virum à suis Calvinistis pro doctissimo habitum, qui adeò confundebatur, ut intra paucos dies præ tristitia mortuus sit, usque ad ultimam vitæ horam clamans: *O Clemens, tu occidisti me!* & ita exspiravit.

Hæreticos profligat.

Nec minori admiratione digna fuit altera disputatio ejusdem cum Præside *Doctore Gisenio*, Superintendente Brunsvicensium Lutheranorum; durabat tribus diebus continuis, adeóque coarctatus fuit acatholicus iste, ut vix haberet verbum, quod amplius responderet; unde cum summo dedecore herbam porrigere coactus fuisset, nisi per adventum hostis, qui ipso die civitatem in suam redegit potestatem, disputatio interrupta fuisset.

Sed tandem *Reynerus* cum suis Anglis *Rintelio* pulsus, à Capitulo Duaci habito Præses electus est, & eodem tempore oblata est ei Mitra monasterii S. Petri de Monte Blandinio juxtà Gandavum in Flandria valoris 80000. Imperialium annuatim, quam propter zelum animarum & amorem Germaniæ recusavit; unde in Germaniam reversus est, ubi longè anteà, cùm Monasterium Lambspringense Anglis daretur, Abbas ejusdem nominatus fuerat. Hoc verò monasterium erat primitùs Partheno O. S. B. à Riddago Comite à Winzenburg an. 847. fundatum, cui filiam suam *Richburgam* præfecit primam Abbatissam. Huic aliæ in regimine successerunt ad annum usq; 1521. quo labente in bello Hildesheimensi sub Joanne Episcopo præter alias multas ditiones Duces Brunsvicenses etiam hunc occupârunt Parthenonem, atque secularizari, ut vocant, curârunt. In bello autem tricennali seculi proximè elapsi *Ferdinandus* Archiepiscopus Coloniensis & Administrator Hildesheimensis Virgineum hoc monasterium præter alias injustè ereptas dynastias Episcopatui vindicavit, & Benedictinis Anglis incolendum concessit. *Reynerus* igitur ab Archiepiscopo Abbas nominatus, & à Præside Congregationis, deinde à toto Capitulo confirmatus, tandem pacificâ possessione obtentâ benedictionem sibi impendi est passus, & ab an. 1643. ad diem 17. Martii anno 1651. incredibili industriâ, prudentiâ & zelo præfuit: in proximo Capitulo Generali post ejus denominationem habi-

Recusatâ pinquiori Abbatia Lambspringensem suscipit.

habito Duaci die 24. Augusti, auctoritate Capitulari statutum fuit, quòd Abbas Lambspringensis cederet, durante in Anglia schismate, soli Præsidi, idque tam in Actis Capitularibus, quàm ubique.

Ejus pro religione & patriâ labores.

Hic Abbas *Clemens* religionis & doctrinæ promovendæ studiosissimus, ne hæresis Lutherana augmentum, vel saltem stabilimentum per erectionem Consistorii Lutherani acciperet, verbo & scripto strenuè laboravit; in rebus gerendis adeò prudens fuit, ut à multis in negotiis arduis consuleretur: imò ipsum Regimen Hildesiense eundem ad publica Comitia, ut ejus consilio uteretur, anno Domini 1644. die 2. Jan. citavit, ut scilicet ibidem cum aliis tractaret de conservatione Patriæ: pro bonarum literarum augmento, publicarum scholarum in civitate *Boclem* erectionem meditabatur: plurima dixit, fecit, scripsit summâ laude dignissima; unde eodem, quô ex hac vita migravit die R.mus D.nus *Joannes* Abbas S. Michaëlis meritò dixisse fertur, *illo die magnum Ordinis Lumen extinctum.* Studiis, curis, laboribus pro Dei gloria, animarum salute & S. Ordinis decore exhaustus in monasterio S. Michaëlis intra Hildesium, quô Lambspringa de more suo pedes profectus fuerat, die 17. Martii anno 1651. piè obiit & ibidem sepultus. Ejus ossa translata Lambspringam, & in navi ecclesiæ ante gradus, quibus ad chorum ascenditur, juxtà successores suos recondita jacent in parvulo sarcophago quercino, intra quem in lamina plumbea hæc inscriptio habetur:

Obitus 1651. 17. Mart.

Epitaphium.

Clemens Reyner, natione Anglus, SS. Theol. Dr. Hujus Lambspringensis Monasterii Abbas I.mus obiit Anno 1651. die 17.mo Martii, ætatis 62. Regiminis 8. in Monasterio S. Mich. Hildesii, ibidémque sepultus, eodémque ejusdem mensis die Anno 1692. huc Lambspringam translata pia ossa requiescunt.

SCRIPTA.

1.) *Apostolatus Benedictinorum in Anglia, sive disceptatio historica, de antiquitate Ordinis, Congregationísque Monachorum Nigrorum S. Benedicti, in Regno Angliæ: in qua demonstratur S. Gregorium, ejus Nationis Apostolum fuisse Benedictinum; ostenditur etiam obiter, quanto numero, quibúsque temporibus alii Ordines Religiosorum in eodem Regno cœperint agnosci. Cum appendice copiosa Instrumentorum venerandæ vetustatis, è quibus fides Antiquitatum Benedictinarum demonstratur: in iis præcipuè inveniet lector religiosus Concordiam Regularem S. Dunstani, & Statuta Monastica D. Lanfranci; & aliquot acta Priscorum Capitulorum Generalium Congregationis, Ordinísque ejusdem in Anglia antehac nunquam typis excusa. fol. min. Duaci, ex Officina Laurentii Kellami Typographi jurati, sub signo Agni Paschalis 1626.*

2.) *Dialogismus, in quo Paulus Catholicus, & Joannes Acatholicus amicè & nervosè discutiunt hanc quæstionem: Utrum hoc rerum statu in Diœcesi Hildesiensi possit erigi Consistorium Augustanæ Confessionis, ad Populum Hildesiensem Confessioni Augustanæ addictum, ex sincero Veritatis (qui Christus est) amore pro instructione directus.*

3.) *Epistolæ tres ad R. R. P. P. Provinciales, & ad Definitores Congregationis Anglicanæ, Ordinis S. B. in Apostolica Missione laborantes, in quibus fusè ac solidè Regularium privilegia vindicantur. in 8. Duaci ex Officina Baltazaris Belleri.* Deest annus editionis.

Hæc ex Literis V. C. M. Westbruuk Prioris Lambspringensis Anno 1739. die 29. Junii. Vide etiam Leuckfeldii Antiquitates Bursfeldenses de Monasterio Lambspring. p. 108.

X.

PLACIDUS VIGELLIUS Abbas Majoris Augiæ Brigantinæ.

† 1651. 4. Febr.

In Algoia ex Acatholicis parentibus natus, sed Veldkirchii in Rhætia, ac Tettnangæ in Suevia educatus in fide catholica, ob eminentem virtutis & doctrinæ famam anno 1616. die 22. Septemb. à Prioris officio ad abbatiale munus promovetur. Diu quidem restitit, imo solùm adhuc Prior in Ordinem Patrum Capucinorum, iteratis ad Patrem Provincialem literis, enixè rogavit suscipi, sed obstiterunt, qui eum sibi Abbatem designaverant. Collum ergo imposito jugo supponere coactus, viriliter & gloriosè sustinuit onus, uti gesta ipsius probant. Nempe *Gregorium* Ottoburanum in Suevia Abbatem, primùm florentissimi hodie in Germania studii Salisburgensis institutorem insigniter juvit, datis successivè ad docendum tribus admodùm literatis monaste-

Ob virtutis & doctrinæ famam ad dignitatem Abb. provectus.

Studii Salisburgensis institutionem egregiè juvat.

nasterii sui viris, *Francisco Seiler*, *Jacobo Gruess*, & *Johanne Mayer*. Eodem quoque agente, ac præter fundum potiora pro ædificando monasterio materialia liberaliter suppeditante, Fratres Minores Capucini in urbem Brigantinam introducti sunt, & hæresis Anabaptistarum, quæ in Jaghausen, perantiquo sylvæ Brigantinæ pago invaluerat, per antè dictum *Jacobum Gruesse* labore per novem annos continuato exstincta fuit. Annis 1629. & 1635. ubi pestifera lues finitimis in locis, & præcipuè in parochiis Brigantina, Lingenaviensi, Gruenenbacensi, & Gestracensi monasterio suo plenè annexis, grassabatur, misit hic piissimus Præsul è suis monachis quosdam, magis cordatos, séq; spontè offerentes, qui de vita periclitantes ad supremã luctam præmunirent; quos inter animarum zelo præ reliquis eminebant *Maurus Guott* Præpositus in *Lingenau*, Michael Borner parochus in Bregenz, *Bernardus Ritter* parochus in Gruenenbach, & *Josephus Gloggler* parochus in Gestrart, quorum duo priores anno 1635. in obsequio pestiferorum mortui ad societatem eorum abierunt, quos, ut cum martyrologio Romano die 18. Febr. loquamur, *velut martyres religiosa piorum fides venerari consuevit.* Peste verò & ipse correptus, sed divina opitulante gratia sanitati restitutus, regularem disciplinam ferventiùs promovere perrexit, & ut majora in dies incrementa sumeret, eandem quotidianis litterarum studiis suffulcire perquam sollicitè adlaboravit; quem in finem non modò è junioribus monachis pene omnes vel Romam in collegium S. Apollinaris Hungarico-Germanicum, vel Dilingam ad illam celebrem diœcesis Augustanæ Academiam dimisit, verùm etiam in suo monasterio præter inferiores, superiores quoque scientias tradi voluit, qui mos magna cum laude & doctrinæ flore etiamnum obtinet. Pro munimentis ac fortalitiis hinc inde, quà reparandis, quà à fundamento excitandis integras prope sylvas, ac nominatim pro novo, ut ajunt, vallo, ipsum fundum, subversis ibidem domibus, molendinis, pomariis, atque arboribus usque ad lapideam Crucifixi imaginem pulchro in ordine stantibus, non attento gravissimo monasterii sui detrimento, in devotissimum Archiducalis Domûs Austriacæ obsequium, atque amorem patriæ anno

Grassante peste periclitantibus per se suósque succurrit.

Studia strenuè promovet.

Publico consulit.

1642. lubens concessit; pro alendis quoque militibus maximam tunc pecuniæ, frumenti ác vini, tum aliarum copiam rerum, minùs etiam felicibus præfecturæ suæ annis nunquam non amanter expendit. Insuper etiam exsules utriusque sexus Regulares, qui è suis Franconiæ ac Sueviæ monasteriis à Sueco milite pulsi ab anno 1632. usque ad annum 1647. singulis ferme diebus plurimi,& non una duntaxat vice nonaginta, quos inter, sex, septem & plures tum Abbates, tum Principes simul advenerant, omnes singulari cum amoris & commiserationis affectu suscepit, & pro virili hospitaliter habuit, donec an. 1647. die 4. Jan. occupatâ per *Urangelium* Suecici exercitûs imperatorem patriâ, atque monasterio funditus expoliato, ipse cum suis exsulare similiter coactus, singularem vice versa ubique charitatem meruit experiri, eóque in statu hanc, Deo in ipsum misericorditer agente, consolationem habuit, ut ceteris pene omnibus ecclesiis turpissimè profanatis sola Major-Augiensis cum sacello suo illæsa permaneret. Familiarem & amicum habuit Sanctum *Fidelem* à Sigmaringa Capucinum, & Missionarium Apostolicum, quem etiam pro fide Christi ab hæreticis crudeliter occisum 24. Aprilis an. 1622. proxima post martyrium nocte eidem apparuisse volunt. Denique Præsul religiosissimus, & Religiosorum omnium cultor singularis, ut ipsum vocat Bucelinus, Ordinísque sui fautor eximius, uti Bollandus scribit ad diem 30. Januarii, senio tandem & laboribus confectus Abbatiam resignavit an. 1650. & sequenti vivere desiit, eâdem, qua ante 66. annos lucem aspexerat, die 4. Februarii, cujus piissimos manes hoc Epitaphio grata posteritas honorare voluit:

Exules Monachos hospitio excipit.

Ipse in exilium actus.

Obiit 1651. sequens consecutus Epitaphium.

Optime Viator
Non obstupescis, non miraris?
Heu! Jacet hic & tacet
Antistes Placidus
Sui ævi in pietate & doctrina
Miraculum,
Breve virtutum omnium compendium.
Transi & si potes sequere. 4. *Febr* 1651.

Scripsit vir doctissimus non pauca tam ascetica, quàm Theologica, ex quibus omnibus sola supersunt sequentia MS.ta in Bibliotheca monasterii Brigantini asservata; *Tractatus Theologicus de Sacramento Matrimonii. Commen-*

Opera.

mentarius in Regulam S.P.Benedicti. Exercitia quotidiana hominis religiosi. Expositio Vocabulorum peregrinorum in eadem Regula. Meditationes; Tractatus de votis, & alia pauca MS. Typis excusa fuit Vita B. Fidelis ex sacro Capucinorum Ordine Missionarii Apostolici, & primi Martyris, Molshemii, Lugduni, & Constantiæ.

Symbola V. C. Aproniani Hueber Prioris Augiæ Brigantinæ, quam secum communicatam R.R. PP. Congr. S. Mauri Tom. V. Galliæ Christianæ col. 976. inseruerunt. Item Bern. Pezius Præfationi ad Tom. X. Bibliothecæ Asceticæ Antiquo-Novæ.

XI.

† 1663. 27. Jan.

CAROLUS STENGELIUS Abbas Anhusanus.

Ortu Augustanus, in SS. Udalrici & Afræ monasterio professus, Abbas fit Anhusanus.

CAROLUS STENGELIUS Augustanus die 29. Januarii 1581. natus: S. Ordinem D. Benedicti in Libero & Imperiali Monasterio ad SS. Udalricum & Afram Augustæ Professus 1596. die 12. Martij. Cantor Chori, Rector Musices, Scholarum Magister 1602. dic[..]o. August. Primam incruentam victimam litavit 1605. die 18. Aprilis. Professor Casuum Conscientiæ 1610. Subprior 1615. die 10. Aprilis: Oeconomus 1622. die 24. Novembr. evocatus ad Abbatiam Anhusanam, & confirmatus 1630. die 16. Decembr. Consecratus in templo PP. Societatis Jesu Dilingæ ab ipsomet Reverendiss. & Celsissimo Principe & Episcopo *Henrico* &c. eodem anno die 29. Decemb. Vir laboriosæ industriæ, otii acerrimus hostis, eruditissimus, atque ex editis libris, à Summis Pontificibus, Purpuratis Patribus, aliísque Principibus, ac magnis Viris voce ac calamo commendatis, notissimus.

Ejus animi dotes, & studia.

Capacissimum ingenium variis doctrinis & artibus excoluit, quà solertissimus *Musarum*, & *Musices* Præfectus.

Septem Comœdias proprio marte elucubratas in scenam produxit præclarus *Comicus*.

Disciplinam Monasticam verbo & exemplo egregiè fovit & promovit *Subprior* religiosissimus.

Manibus innoxiis picea tractare negotia probè doctus, rem domesticam gnaviter administravit sedulus *Oeconomus*.

Illustrium Virorum Gesta, Sanctorum Elogia, Monasteriorum, Urbium & Provinciarum monumenta, longa seculorum caligine sepulta, in lucem revocavit indefessus *Chronologus*.

Miram in adversis constantiam, durantibus exiliis, & injuriis militaribus, luculenter probavit *Abbas patientissimus*.

Libris undecentum de diverso argumento (*in Mantissa ad Commentarium Augustanum expresso*) prælo subjectis, immortale sibi nomen calamo paravit, perdius & pernox vel oratione, vel lectione, vel scriptione gnaviter occupatus, *Polyhistor literatissimus*.

Summa in Jesum & Mariam devotio.

Erga Sanctissima Nomina JESUS MARIA devotissimus, eorúmque honoris privati & publici studiosissimus, juxta suum Breviarium, aliásque quotidianas preces, planè multas, quinque Psalmos cum Literis I. E. S. U. S. initialibus, & alios quinque sancti nostri *Joscionis* cum Literis M. A. R. I. A. initialibus devotè singulis diebus persolvit.

Ex licentia Reverendissimi & Celsissimi Episcopi &c. &c. Henrici Ecclesiam suam Anhusanam ad Brentium in honorem SS. Nominum JESUS MARIA 1642. die 2. Augusti consecravit.

Atrocibus olim doloribus ex occulto affectu provenientibus per 15. dies exagitatus, voto nuncupato de conscribendo libellum Sacratissimi Nominis JESU, & legendis tribus Sacris, in tertio & ultimo Sacro ad S. Sympertum de prædicto SS. Nomine celebrato, confestim convaluit.

In Sacello B. Virginis Parochiæ Haustetten cum permissione sui Reverendiss. DD. Abbatis adhuc Oeconomus aram erexit, omnibus ad Missam necessariis ornamentis instructam, & additis sacris Missæ vestibus Consolatrici Afflictorum dedicavit.

Laudabilissimam consuetudinem Anhusii sub *Henrico de Werde* Abbate anno 1636. cœptam, ut singulis per annum diebus, paucis exceptis, in honorem Deiparæ sacrum diceretur, postliminiò restituit. S. D. Urbano VIII. pium factum per Bullam approbante.

A. 1632. actus in exilium.

Anno 1632. Monasterium suum Anhusanum deserere compulsus, & in Tyrolin, Salisburgum, ac in Austriam interim profectus, octava die ante kalendas Decembris coram Thavmaturga statua B. Virginis Oetinganæ, securitatis causa Salisburgum delatâ, antequam denuò restituebatur, ultimum officium solenne in Cathedrali Ecclesia Salisburgensi mitratus cantavit; ultimò Eam in propinquum sacrarium (præsente penè innumera devotorum

B.V.

B. V. Mariæ clientum multitudine) sum̃a veneratione reportavit: demùm Eandem cum Celsissimo & Reverendissimo Archiepiscopo (potiores & primarias pietatis functiones exhibente) aliisque Reverendissimis DD. Prælatis comitantibus maxima celebritate, & affluentium populorum gratulatione Oetingam deduxit.

Tempore sui exilii in Suevia, Tyroli, Austria &c. ad ducenta Officia actu Pontificali solennissimè peregit: frequentissimas supplicantium series splendido apparatu institutas aut duxit, aut sua præsentia condecoravit; Augustæ solummodò in festo Corporis Christi ad Generalem, ut ipse vocat, Processionem decem sibi invicem succedentibus (ab 1645. usque 1655.) nunquam interruptis annis invitatus comparuit mitratus. Anno 1635. die 14. Augusti ex Austria ad pennates redux invenit Monasterium suum penè devastatum instar laceræ lucernæ perforatum, perfractum. Anno 1638. die 14. Maji è suo Monasterio Anhusano, à se per triennium restaurato, altera vice migrare coactus, in via à 24. militibus spoliatus, & iterùm biennio exul revertitur ad suam Abbatiam an. 1640. die 1. Augusti.

acerbas sustinet molestias.

Anno 1641. die 27. Februarii postliminiò fugatus, jam Augustæ, jam Heidenhemii, jam alibi hospes, jam Anhusium revisens, denique an. 1647. die 20. Februarii perveniens Augustam, permansit in D. Udalrici suæ Professionis Monasterio usque ad peregrinationis, & totius vitæ cursûs terminum. Ubi traductis inter continua pietatis & literarum exercitia 16. annis, ad cœlestem Patriam animum intendens, divino Viatico, piisque desideriis instructus, & sacro oleo roboratus, viam ingressus est universæ carnis, Sacerdos Jubilæus, Abbas literatissimus, tot duratura sui Nominis monumenta relinquens, quot libri ab ipso conscripti manibus teruntur, & pluteos stipant. Funus in ambitu ad D. Udalricum sepulturæ locum accepit cum hoc Epitaphio, marmori inciso, & ad parietem infixo.

Augustá regressus mortales posuit exuvias A. 1663. 27. Jan.

D. O. M.
Dies mei sicut umbra
declinaverunt,
& ego
CAROLUS STENGELIUS
Abbas Anhusanus
sicut fœnum arui
Die XXVII. Mensis Januarii
A. C. MDCLXIII.
Ætatis LXXXII.
Religionis LXVII.
Abbatial. Dignit. XXXIII.
Vixi, & quem dederas Cursum
Deus alme peregi.

Scripta.

CAROLUS STENGELIUS
ABBAS ANHUSANUS
Lectori suo benevolo Pacem & Veritatem.

Quoniam noñunquam contingit temporum lapsu, aliis aliorum lucubrationes falsò adscribi; ut *D. Hieronymo* quædam, quæ sunt *Sophronii*, *D. Augustino*, quæ sunt *Bedæ* aut alterius &c. Egóque ipse, tantulus inter Scriptores, non ita pridem injuriâ affectus à quodam, qui scriptum quoddã (*de quo scribendo ipse nunquam cogitaveram*) mihi affingere ausus est, verso per Anagramatismum meo nomine in *Lacorum Genesllium*, operæ pretium magnum mihi fore visum est, si hîc nomina librorum, quos jam edidit gratia Dei mecum, & quos pro meis agnosco, quósque deinceps in lucem Deo benè favente sum daturus, recenserem, & quibus quisque locis editus est, indicarem. Sic enim & Ordinis mei Honori, & rerum Veritati, & justitiæ optimè consuluero, faciens scilicet, ut deinceps nemo bonus in suspicionem plagii falsò apud posteros veniat, neminem innocentem & doctum, mearum siquæ sunt, nugarum immeritò pudeat. Mea igitur sunt, quæ sequuntur, LATINA, GERMANICA.

Ejus Operum Catalogus ab eodem conscriptus.

LATINA.

1.) Vita S. Wicterpi Episcopi Augustani in 8. An. 1607.
2.) Vitæ SS. Wilhelmi Abbatis Hirsaugiensis, & Wilhelmi Gellonensis cum commentario. Augustæ. in 4. an. 1611.
3.) Vita S. Wunibaldi Abbatis. Augustæ in 4. 1612.
4.) SS. Nominis JESU cultus & miracula. Augustæ in 8. 1613.
5.) Ἀλεξητήριον, id est, historia pestis. Augustæ in 8. 1614.
6.) Virginale Nomen MARIA &c. cum fig. æneis. Augustæ in 8. 1619.
7.) Catalogus plusquam 1000. Monast. Ord. S. Ben.
8.) Vita S. Joannis Apostoli & Evangelistæ.
9.) Chronologica descriptio Monast. SS. Udalrici & Afræ. Augustæ in fol. patenti.

 10.)

10.) Vita S. Symperti Episcopi Aug. Augustæ in 8. 1615.
11.) Vita S. Josephi cum fig. Sadelerianis Monachii in 12. 1616.
12.) S.Michaëlis } Historia Ingol-
13.) S. Gabrielis } stadii in 12. 1619.
14.) S. Gabrielis } cum fig. æneis.
15.) De Familiaribus Christi.
16.) De VII. Machabæis.
17.) Monasteriologia cum fig. æneis. Augustæ in fol. 1620.
18.) De S.Petro. Augustæ in 4. 1620.
19.) Officium parvum S. Caroli Borromæi, Aug. in 18. 1621.
20.) Vita S.Benedicti cum explicatione Regulæ cum figuris æneis. Augustæ in 18. 1621.
21.) Corona lucida de propagatione Ord. S. B. cum fig. æneis. Augustæ in 8. 1621.
22.) Vita S. Mariæ Magdalenæ cum fig. æneis. Augustæ in 8. 1621.
23.) Historia Passionis D.N.J.C. Augustæ in 4. 1622.
24.) Vita SS. Joachimi & Annæ cum fig. æneis in 12. 1617.
25.) Idea Christianæ pietatis, cum fig. Augustæ in 8. 1622.
26.) Thuribulum aureum, cum fig. Aug. in 8. 1624.
27.) Vindiciæ S. Udalrico &c. datæ Aug. in 8. 1614.
28.) SS. Reliquiarum cultus & miracula &c. Ingolstadii in 8. 1624.
29.) Imagines SS. Ord. S. Bened. cum Eulogiis. Aug. in 4. 1625.
30.) Meditationes in Reg. S. Ben. à Lotharingo scriptæ. Aug. in 12. 1623.
31.) Rer. Eccles. Aug. Vind. lib. 15. furto sublatus est.
32.) Monasteriologiæ pars 2. cum fig. Aug. in fol. 1638.
33.) Protheus gratulatorius. Monachii in 8. 1639.
34.) Cæremoniale Benedictinum. Dilingæ in 8. 1641.
35.) Brevis Index SS. Ord. S. Benedicti. Ingolstadii in 12. 1645. apud Wilhelmum Ederum.
36.) Gazophylacium sacrarum cogitationum in festis totius anni, in 12. 1645. apud Gregorium Hænlinum.
37.) De statu animarum post mortem, earundémque satisfactione in Purgatorio in 12. Aug. Vindel. 1645. apud Andream Apergerum.
38.) Præsentium calamitatum origo, causæ, & medicinæ in 12. Ingolstadii apud Gregorium Hænlinum. 1646.
39.) Artes feliciter & innocenter bellandi ac debellandi cum Martyrologio castrensi. Ingolstadii apud Greg. Hænlinum an. 1646. in 12.
40.) Hortensius & Dea Flora cum Pomona in 12. Augustæ 1647. apud Andream Apergerum.
41.) Laudes S. P. Benedicti in 4. ibidem apud eundem. 1647.
42.) Oeconomia Regulæ S. P. N. Benedicti in 4. ibid. 1648. apud eundem.
43.) Rer. Aug. Vind. Commentarius. Ingolstadii in 4. an. 1647.
44.) Mantissa ad Commentarium Rerum Augustan. Vindelic. in 4. typis Andreæ Apergeri Aug. Vindel. an. 1650.
45.) Thaumasia Benedictina in 4. Augustæ 1650. apud eundem.

Prælum proximè exspectant.

46.) Optica Pastorum & Prælatorum.
47.) Christologia in duos tomos distincta: in qua primùm Genealogia Christi fusè describitur: deinde Historia Patriarcharum hujus Genealogiæ ab Adamo usque ad Christum sine interruptione continuatur: tertiò ab Incarnatione Christi, ejus infantia, pueritia, usque ad Baptismum continetur; Tomo secundo verò, vita ejusdem prædicantis, miracula patrantis, morientis, resurgentis, & in cœlum ascendentis in capita distincta refertur.
48.) Hierologia, sive Templorum Historia &c.
49.) Vitæ historia S. Jacobi majoris Apostoli.
50.) Numerorum allegoriæ & mysteria.
51.) Coronæ Lucidæ pars secunda de Scriptoribus Ord. S. B.
52.) Julii Nigroni Asceticorum compendium.

GERMANICA.

1.) Dialogus de Passione Domini. Augustæ in 8. 1606.
2.) VII. Casus Domini patientis cum fig. Augustæ in 8. 1608.
3.) VII. Opera Misericordiæ corporalia cum fig. Aug. in 8. 1608.
4.) VII. Horæ Canonicæ cum fig. Augustæ in 8. 1608.
5.) VII. Urbis Romanæ Ecclesiæ cum fig. Augustæ in 8. 1608.
6.) Calendarium ex Martyrologio cum fig. Aug. in 8. 1608.

7.) Vi-

7.) Vita B. Mariæ V. cum fig. Augustæ in 8. 1609.
8.) Vita S. Bened. cum figur. & Regula. Aug. in 8. maj. 1610.
9.) Salutationes ad B. M. Virg. cum fig. Aug. in 8. 1610.
10.) Remedia contra 7. Peccata mort. cum fig. Aug. in 8. 1610.
11.) Miracula SS. Rosarii cum fig. Aug. in 8. 1620.
12.) De VII. Angelis Principibus cum fig. Aug. in 8. 1611.
13. Peccati fomes, vincula, pœna, medela, cum fig. Aug. in 8. 1611.
14.) Vita S. Dominici, cum fig. Augustæ in 8. 1612.
15.) Vita Christi in forma orationis cum fig. in 8. 1612.
16. XIV. Ord. Fundatores cum fig. Aug. in 16. 1613.
17.) Vita S. Caroli Borromæi cum fig. Aug. in 8. 1614.
18.) Vita S. Bernardi cum fig. Augustæ in 8. 1614.
19.) Infantia Salvatoris mysticè cum fig. Augustæ in 8. 1614.
20.) Vita S. Symperti Ep. Aug. in 8. Augustæ. 1615.
21.) Monasteriologia cum fig. Augustæ in 4. 1620.
22.) Chronicon Eccles. August. cum fig. Aug. in fol. 1620.
23.) De XIV. Auxiliatoribus. Aug. in 16. 1621.
24.) Stemma D. N. J. C. in 2. part. Monachii in 8. 1648
25.) In laudem Mathematices.
26.) Contra Astrologos sortilegos.

E Latino Sermone in Germanicam linguam translata Opera.

1.) Lignum vitæ Arnoldi Wion in 2. Tomis cum fig. æn. Augustæ in 4. 1607.
2.) Alphonsi Palæoti de SS. Sindone cum fig. Aug. in 4. 1607.
3.) Alphonsi Ciacconii de CC. Mart. Ord. S. B. Augustæ in 8. 1606.
4.) Meditationes Joan. à Turrecremata cum fig. Aug. in 8. 1608.
5.) Triumphus JESU Christi crucifixi Bartholomæi Riccii cum fig. Augustæ in maj. 8. 1609.
6.) De cruce transeunte Jacobi Gretseri. Ingolstadii in 4. 1610.
7.) Viridarium SS. Mathæi Raderi. Augustæ in 8. 1611.
8.) Miracula S. Caroli Borromæi & Canonizatio. Augustæ in 8. 1611.
9.) Paradisus Sponsi & Sponsæ, P. Joannis David cum 100. fig. æneis. Aug. in 8. 1610. ter impressus.
10.) Pia Desideria Hermanni Hugonis cum fig. Aug. in 12. 1626.
11.) Testamentum hominis Christiani Ant. Sucquet. Aug. in 12. 1625.
12.) Via vitæ æternæ Ant. Sucquet cum fig. Aug. in 8. 1624.
13.) Eadem in duabus partibus, aucta Monachii in 8. 1627.
14.) Manifestum pro Agonizantibus Cavetani. Augustæ in 12. 1628.
15.) Cor Deo sacrum P. Caroli Musart. Aug. in 12. cum fig. 1630.
16.) Schola Cordis Benedicti Hæfteni cum fig. Augustæ in 8.
17.) Francisci Bourginei Litaniæ Lauretanæ cum fig. Ingolst. in 8. 1636.
18.) Ejusdem Meditationes de Adventu.
19.) P. Georgii Stengelii de SS. Nomine Jesu. Monachii in 8. 1638.
20.) Menologium Cisterciense.
21.) P. Caroli Musarti Peregrinus Calvariæ.

XII.

ADAMUS ADAMI, Episcopus Hierapolitanus, & Hildesiensis Suffraganeus.

† Anno 1663. 19. Febr.

EXimii hujus, & sanè quàm illustris viri memoria propemodùm omnis interiisset, nisi V. C. *Jo. Godefredus de Meiren* illam ab oblivione vindicâsset, vitâ ADAMI ex idoneis documentis singulari studio ac industria à se concinnatâ, quam etiam præfationi suæ ad ejusdem ADAMI *Relationem historicam de Pacificatione Westphalica* novissimè inseruit: ex qua illam hîc exhibemus.

Adami patria, Natus est ADAMUS ADAMI, quod verum ipsi nomen est, in oppido *Mulheim*, cis Rhenum, ubi rivulus dictus *Stronderbach*, huic jungitur, sito solem versus occidentem, quâ parte territorium Ducatûs Bergensis attingit fines agri Coloniensis, haud procul ab ipsa metropoli Colonia & Divitensi munimento, ob antiquitatem satis celebri. Non est oppidum illud exquisitis operibus hodie munitum: fuere tamen ei aliqua olim, posteà disjecta, Vinariensi exercitu Coloniensem agrum, superiori seculo invadente, demùm anno MDCXLII. restituta, neque ulla re memorabili insigne, jam verò quòd ortum ADAMO dedit, in Annalibus utique commemorandum. Parentes habuit ADAMUS non quidem generis antiquitate vel natalium splendore claros, vitæ tamen integritate, morúmque probi- Parentes,

probitate honestos, ex ingenuorum numero civium, qui opes sibi, ex regionis more, parare solent tum agricultura, tum negotiis, inter se aut cum vicinis contrahendis. Ipsum natalem diem indicare quidem non valemus, quòd nulla ejus mentio reperitur in monumentis, quæ supersunt, libris, in quibus nomen & diem annotatam fuisse oportuit, diu deperditis. Annum verò natalitium in decimum superioris seculi certò incidere, inde colligi potest, quòd ADAMUS vivendo ætatis annos LIII. explevit, vitæque finem fecit anno MDCLXIII.

educatio, Puerum parentes inde ab incunabulis DEO devoverant, quare eundem à pueritia cultui divino aptum reddendum curaverunt. Quo in loco, aut cujus potissimùm operâ, primis artium elementis fuerit innutritus, de eo quidem non constat: si tamen conjecturæ locus, dubitandum non est, quin Coloniensium magistrorum institutioni fuerit traditus, cùm in vicinia, Coloniæ Agrippinæ, ubi literarum ludi semper floruerunt, curam filioli habere solliciti parentes potuerint. ADAMUM sanè, ex quo studiis se mancipaverat, non mediocris doctrinæ præceptores nactum fuisse oportet, quandoquidem brevi temporis spatio tam insignes in omni ferè disciplinarum genere progressiones fecit, tantámque ephebus de se opinionem commovit, ut aliis docendis idoneus haberetur, ipsíque adhuc minorenni Coloniensis seminarii cura & directio committeretur, ubi tum in discipulis, quibus ipse rector præerat, multos numerabat, quorum alii doctorem ætate æquabant, alii planè superabant. Exactis ita cum fructu, aliquot annis in ea studiorum palæstra, ADAMUS ad pleniorem ingenii cultum suscipiendum, & quasi mercatum doctrinæ uberiorem, anno ætatis duodevicesimo, in *Brauweileranam* concessit Abbatiam, quæ à S. *Nicolao* Episcopo nomen gerit, ibidémque ordini clericorum, qui ad S. *Benedicti* regulam vitæ rationes componunt, sese adjunxit. Dici non potest, quo studio, qua industria, non modò superiorum favorem & sodalium amorem sibi conciliârit, sed cæterorum quoq;, qui cum ipso unà erant in illo pietatis conventu, animos ad bonas literas artésque, majori, quàm antea solebant, adsiduitate colendas, exemplo suo excitârit. Tanta quippe veneratione regulas excipiebat, à S. *Benedicto* sectatoribus suis olim datas, ut sua manu integras easdem describendas sibi proponeret.

progressus in studiis,

Religiosa professio,

Regulæ observantia.

Prætereà constitutum apud se habebat, diligentem & accuratam BURSFELDENSIS, quam vocant, *Congregationis* narrationem historicam componere, atque omnia Ordinis, cui se addixerat, privilegia ex ipsis autographis exhibere; at plurima, eáque non parvi momenti negotia, quibus cùm ob ingenii alacritatem, tum consiliorum promtitudinem, civilis etiam prudentiæ, in qua excellebat, habitum, à superioribus suis admovebatur ADAMUS, eum ab instituto maximè laudabili perficiendo avocabant, ut hujus gloria divinum MABILLONIUM, primum ac felicissimum *Artis Diplomaticæ* doctorem, omnis solùm aliquando maneret. Nec sine ratione ADAMUS in familiam, quæ S. *Benedicti* regulam observat, præ cæteris adoptari voluit, istíque Ordini sacro se addixit, qui tales semper sodales in gremio fovit, quorum eruditio & scientia orbem literatum & olim illustravit, & hodiéque exornat mirificè. Certè incomparabilia, quibus eruditissimi Ordinis illius homines rempublicam subinde donârunt, à Benedictinis prostant opera, atque in his notissimum, sed reliquorum facilè primum, de quo omnis Germania meritò gloriatur, *Chronicon Gottwicense*, æternitatem laturum opus, quo illustris ac reverendissimus auctor, *Gotefredus de Bessel*, ipsum *Mabillonium* (quid verò majus, quid illustrius nominari potest?) planè superavit, multísque passibus post se reliquit. Ea erat in *Adamo* ingenii vis, is discendi ardor, ut nullius rei cognitionem non attingendam putaret, & proinde undique scientiæ & philosophiæ possessionem quasi occuparet. Quam sermonis, Romani præcipuè, facultatem sibi comparaverit, scripta viri abunde testantur. Legum prætereà & jurium, eorum maximè, quæ Imperii Germanici statum propiùs attingunt, cognitionem minimè vulgarem sibi acquisivit; quibus tam vastam historiarum junxit notitiam, ut dubios relinquat, utrum præstantior fuerit status publici administer, an historicus excellentior? Quamvis autem in his emineret, tamen ad Theologiæ sacrarúmque literarum studium maximè propensa ipsius erat voluntas, quare Theologiæ se potissimùm consecrabat: ideóque anno MDCXXXIII. in sacer-

Meirenii de Religione Benedictina encomium.

Chronici Gottwicensis deprædicatio.

Adamus legum Imperii & Historiæ apprimè peritus.

Theologus eximius.

cerdotium intrare idoneus est judicatus, & dignus, qui Ordines, quos vocant, majores assumeret. Dum ita à commercio hominum quasi remotus, sibi viveret ac Deo, latere tamen ipsius virtus non potuit: nunquam enim publica super gravissimis controversiis instituebatur velitatio, in qua ingenium ipse non probaret ac doctrinam, adeò ut nulli, non modò, qui pari cum ipso ætate esset, sed ex provectioribus quoque ac senescentibus cederet nemini. Hinc meruit, ut anno proximè insequente, *Seminario*, quod appellant, *Benedictino* in urbe Coloniensi Rector præficeretur, novâque dignitatis accessione cohonestaretur. Hanc, quæ non nisi gravissimis & præstantissimis ab antiquo demandari solebat, provinciam eâ quidem fide, gravitate ac eruditione ornavit, tantámque scientiæ atque eloquentiæ facultatem ubique monstravit, ut ex locis longè dissitis auditores alliceret. Tantam de se expectationem apud omnes excitaverat, cùm ipsemet annos viginti quatuor vix integros habuisset. Nil deerat doctori nostro, munere isthoc publico, universis mirificè adplaudentibus, fungenti, præter ipsum *Doctoris* titulum ac nomen, quo etiam, magno suo merito, in Academia Coloniensi tandem insigniebatur. Quo virtutis præmio condecoratus exteris non poterat non innotescere, fama ubique nomen ipsius celebrante: nec solius terræ Coloniensis finibus gloria ejus se continebat, sed *Moguntiam* quoque, omnium Germaniæ Metropoleon caput ac principem, penetrabat, quæ ADAMUM in sinum recipere suum honori sibi ducebat. Montem occupat in celebratissima illa urbe familia *Benedictinorum*, qui à S. *Jacobo* nomen indeptus est, ibique celebrem sui Ordinis habet Conventum. Huic ADAMUS sub Prioris titulo, secundum à Prælato locum tenens, anno superioris seculi, septimo supra tricesimum adjungebatur, Coloniensibus desiderium & memoriam sui præclaram relinquens. Moguntiam ubi venit, celeriter sese insinuavit in favorem omnium; quandoquidem ætate superiores studiosè observabat, ac colebat, æqualibus officia in suavissimo familiaritatis usu præstabat, cæteros beneficiis & multiplici opera sibi adjungebat, ut amantes sui, suæque consuetudinis cupidos facilè experiretur universos. Hinc famâ nominis ad Suevicam pariter gentem propagavit, quæ dum sibi habere cupiebat utilem consiliis, opportunam ipsi procurabat occasionem, ad ultimum honoris ac celebritatis gradum pertingendi. Prælio enim ad Nordlingam cruentissimo an MDCXXXIV. confecto, in quo Augustissimi Cæsaris arma evaserant superiora, res statim omnes Catholicorum in meliorem statum reponebantur, maximè in Suevia & Ducatu Wurtembergico. Victor gloriosissimus, *Ferdinandus III.* Rex tunc Hungariæ, qui ipsemet imperator & dux interfuerat conflictui sævissimo, aciémque præsens instruxerat, publicum sacrorum Pontificiorum cultum plurimis in locis introducebat, ac veteres, qui Religionis causa olim migraverant, colonos in ditissima Wurtembergici Ducatus monasteria, non minori religionis quàm clementiæ affectu restitutos, repetere lares gratiosè jubebat. Gravissimo autem bello adhucdum ardente, Suecísque brevì pòst, lacertos denuò moventibus, & novum robur recipientibus, novi monasteriorum possessores non admodùm tutas credebant, quas modò recuperaverant possessiones, utpote armis partas, nisi literatus adesset defensor, qui dubiis, ac difficilibus negotiis, turbidóque laborantis patriæ statu, dum alii easdem vi defenderent, & calamum stringeret, rationibúsque possessionis justitiam, si posset, doceret. Talem denique, multâ inquirendi sollicitudine frustrà consumptâ, in ADAMO se reperisse fatebantur omnes, quos causa propiùs tangebat, illúmque proinde in *Mohatensem* (t) mox accersebant Abbatiam, non quidem majori titulorum, quos ipsemet modestè recusabat, elogio mactatum, sed aliis, quàm quidem adhuc gesserat, curationibus destinatum, nempe ut Prælatorum ac monasteriorum jura & libertates opulentámque ex *Ferdinandi* Victoris clementia, postliminiò quasi recuperatam hæreditatem, calamo & ore defenderet. Quam provinciam sustinuit ille adeò laudabiliter, ut viam sua sibi industria pararet ad eam pertingendi metam, qua ulterior nulla erat, ac ubi non præclaram solùm atque invidiosam operam suorum cœtui fideliter navare, sed universam Romanam Ecclesiam ingentibus

Seminario Benedictino præficitur.

& Ss. Theol. Doctor renuntiatur.

Fit Prior in S. Jacobi Moguntiæ Cœnobio.

Status rei Catholicæ in Suevia & Ducatu Wurtembergico.

Adamus Murhartensi monasterio præfectus.

Res Ordinis ore & calamo tuetur.

(t) Murhardensem.

bus planè officiis sibi posset devincire. Cogitaverant Europæ Principes de bello tandem aliquando penitus sopiendo, quo bello funestius, durius, atque crudelius nullum afflixerat unquam, quamdiu stetit, Germaniam, & de pace orbi reducenda; sed consilia in unum alterúmque annum sunt extracta; donec præliminaribus pacis capitibus anno demum MDCXLI. Hamburgi feliciter ordinatis, splendidissimus ille omníque ævo commemorandus Christiani Orbis senatus in Westphalia coiret, qui non de unius regni, neque de generis unius causis, sed de Europæ, qua Christianum nomen patet, atque de utraque republica, sacra & civili, statueret, ac pro tot populorum salute una propugnaret. In quorum pacificatorum numero fuit ADAMUS, quod unum ac solum ad laudem immortalitatémque consequendam sufficeret, si vel maximè non aliud quidquam, præter nomen, ad nostram memoriam pervenisset. Non autem in numero tantùm fuit Oratorum, qui pacis constituendæ ergo convenerant; sed longè plurimis eorum excellere credebatur, in quos auctoritatem quandam tenebat, imo pænè imperium, licèt plerique gradibus ipsi antestiterint eminentiæ & dignitatis. Qualem se gesserit ADAMUS in maxima illa maximorum, quos ulla unquam ætas ita conjunctos vidit, hominum congregatione, qua facundia, qua prudentia, qua animi & consilii magnitudine causas tractaverit, qua ingenii præstantia & dexteritate, pro religione, pro patria, pro domo dixerit, de iis multa in præsenti recensere, instituti rationes nec requirunt, nec ferunt: adsunt enim ipsa rerum testimonia sufficientissima, & hic ipse liber, quem omnium usui denuo offero, uberrimam bene gestorum complectitur narrationem, è qua quantus fuerit ADAMUS, cognitu haud est difficile. Ceterùm silentio prætermittendum non est, quum primùm nomine ac vice Prælatorum atque Administratorum Wurtembergensium monasteriorum inter ceteros Statuum Imperii legatos, in collegio Principum, Monasterii locum, quem sibi Oratoris charactere munito, deberi existimabat, occupare, & suffragium, ordine ipsum tangente, ferre volebat, controversiam ipsi fuisse motam, quæ moram injiciebat, ne per aliquod temporis intervallum charactere publico uti potuerit. Licèt enim sufficienti instructus mandato Monasterium se contulisset, non tam ipsi tamen, quàm Superioribus ac mittentibus, quæstionem, quam vocant, status movebat Wurtembergiæ Dux, juribus suis & Superioritati Territoriali insigne præjudicium illatum iri ratus, si antistitibus, monasteriorúmque in Ducatu suo sitorum administratoribus, & suffragii jus & locus in Principum collegio concederetur, ipsorúmque deputati ad publicas de Imperii salute consultationes admitterentur. ADAMUS igitur, ne infecta prorsus re discedere ipsum oporteret, quum una porta non posset ingredi senatum, aliâ subire quæsivit, & qua pollebat ingenii felicitate, viam facilè invenit. Nam ab Imperii Principum, qui omni procul dubio, immediatum corporis Germanici membrum essent, favorem ambiebat, ut ab uno illorum Legatus constitueretur: id quod ab ARNOLDO Præsule tunc Corbeiensi, S. R. I. Principe, sine mora impetravit. Callida hac ratione quum in Imperii Principum senatum penetrâsset, & locum, aliis nequidquam obnitentibus, in eodem occupâsset, facile ipsi fuit, & Præsulum Suevico-rum, quibus de statu lis mota fuerat, causas orare, & suffragium ferre ipsorum nomine, quoties res exigebat; quamvis non sine contradictione. Ut taceam, haud rarò & aliorum Imperii Ordinum nomine sententias mira ingenii abundantia dixisse. Tanta existimatione florebat noster, ut omnes ingenuè faterentur; *si pacis compositio non nisi à suffragiorum numero penderet*, ADAMUM *solum atque unicum fore pacis arbitrum, qui tanta copia & multitudine instructus accedat senatum, ut ceteros legatos omnes & numero & pondere vincat, superetve.*

Ad pacis Westphalicæ congressum legatus, *quâ prudentiâ & dexteritate rem egerit.* *Controversia ipsi mota ratione suffragii, à Duce Wurtembergiæ,* *Aliâ viâ in senatum penetrat orator à Pr. Corbeiensi designatus.*

Quum igitur de pace anno MDCXLVIII. in Annalium Germanicorum monumentis æternùm commemorando, feliciter transactum esset, Archiepiscopus & Elector Coloniensis, *Maximilianus Henricus*, Bavariæ Dux, ADAMUM Romam ablegavit, qui pallium pro ipso Archiepiscopale Pontificem Maximum INNOCENTIUM X. posceret. Decere enim autumabat, eum legatione ad summum Ecclesiæ Caput fungi, qui totius Christiani orbis pacificationi tanta cum gloria interfuisset. Mirificè ADAMUM excipiebat, quum in æternam urbem venisset, FABIUS CHISIUS, Pontificis Maxi-

Pace firmatâ Romam à Coloniensi Archiep. missus,

atque à Fabio Chisio comiter exceptus

Maximi nuper in congressu pacificatorio Nuncius, posteà ALEXANDRI VII. nomine, Pontifex creatus, ob innumera in orbem sacrum, civilem & literarium merita, æternitate dignus, cujus potissimùm moderationi & prudentiæ Germania hodiéque tribuit, gravissimum illud difficillimúmque *Gravaminum Ecclesiasticorum* caput, quod universum Imperii corpus olim concusserat, nec postremum belli funestissimi causam præbuerat, eo modo conditum fuisse tandem atque expositum, quo descriptum legitur in *Articulo V. Instrumenti Pacis*, immotâ atque immovendâ publicæ securitatis lege. Vehementer lætabatur incomparabilis CHISIUS, virum in Italiæ oris rursus amplecti, quem amicum anteà cognoverat in Germania defensorem publicæ causæ, ac strenuum religionis sacrorúmque propugnatorem. Atque CHISII commendatione factum est, ut laudatissimus Pontifex Maximus, *Innocentius X.* ADAMUM tot meritis illustrem nova *Episcopi Hierapolitani* dignitate ornaret, atque ornatum in patriam remitteret. Re ita bene, & ex voto *Maximiliani Henrici* gesta, ex Urbe redux factus cum pallio Archiepiscopali, non tantummodò gratia, quantam ab felici commissi negotii expeditione revertens exspectare poterat, exceptus est ab Hero suo; sed, ut amoris ac benevolentiæ pignus haberet perpetuum, *Vicarius in Pontificalibus per Diœcesin Hildesiensem* constitutus, totius Episcopatus satis ampli cura eidem primo loco demandata. Summam enim viri in rebus tractandis dexteritatem probè perspectam habuerat Archiepiscopus, apti atque idonei, qui principatuum non minùs gubernationi, quàm saluti animarum invigilaret. Persona igitur ADAMO posthac sustinenda erat regentis, quam adeò dextrè, adeò bellè egit, ut dulcissimi pacis fructus ex leni & paterno ejus imperio copiosissimè redundârint in universos. Sed qui adsuetus erat laboribus, quiete sibi concessâ frui non potuit, quin otium cum novâ dignitate indultum, novo negotio sponte suâ consumeret, atque sic universo olim orbi perutilis foret. Immensa enim in isto secessu Tractatuum Pacis volumina, animo recolere, eáque in compendium contrahere apud se constituebat, à quo labore ipsum nec commodum abstrahebat ullum, nec voluptas avocabat; nec somnus retardabat; plus ea ratione ad communem adferri posse fructum ratus, quàm si cum aliis, quibus jure succenseas, vel festis ludorum diebus celebrandis, vel intempestivis conviviis aut aliis voluptatibus tempus tribueret, aut popinas percursitans honestiorum famam sugillaret, & conviciis proscinderet: cui hominum generi injuriam fieri negabat, si quis *inutilia terræ pondera* vocaret, sibi ipsis gravia, bonis molesta & nociva. Compilavit igitur hoc, quod superest, amplissimorum Pacis Actorum compendium elegantissimum, non jactandi ingenii causâ, sed, ut brevi haberet sub elencho, quod ipsemet in epistola dedicatoria indicavit, ex quo undecim annorum pia recoleret molimina. Idque ea mentis integritate exsecutus est, ut profiteri nullus dubitaverit, falsitates planè quæsituros esse, qui persuasum sibi habeant, imposturas semetipsum sibi facere voluisse. Neque enim, ut publicè, quæ scribebat, & à pluribus legerentur, qua erat modestia, volebat, sed ut vel unico sibi vel certè paucissimis iísq; fidissimis amicis inservirent. Verùm cùm brevì pòst conventus Imperii solemnis, Ratisbonæ agendus, indiceretur, ut negotia, quæ in ipso pacis congressu, cùm ob materiarum amplitudinem, tum ob temporis penuriam, expediri nequiverant, terminarentur, ADAMUS, ad juvandam rem communem natus, pro amore, quo dominum prosequebatur suum, eidem narratione brevi de Westphalica pacificatione prodesse, literísque consignare voluit scitu necessaria, quibus, quæ in comitiis tractanda erant, velut basi ac fundamento innitebantur. Eáque causa fuit, quare librum manu exaratum auctor cum Principe suo communicaret: is verò librum illum non ita sibi soli servare poterat, quin in aliorum manus veniret, ac post plurium annorum intervallum, in lucem publicam emitteretur.

huius interventu negotia feliciter conficit.

Inde Episcopus Hierapolitanus & Hildesiensis Suffraganeus renuntiatus

laboribus litterariis se totum reddit,

& acta pacis Westph. in compendium redigit.

Ducit autem nos dicendorum ordo ad metam finémque tum benè gestorum, ac dignitatum & honorum, tum vitæ ipsius tanta celebritate transactæ. Piè ac religiosè qui vixerat, tot commoditatum auctor, tot bonorum conciliator, qui, quoad vixit, ingentia & in Republica & in Ecclesia onera sustinuerat, omnibúsque religione, industriâ, studio, laboribus insignem ubique, & *magnum virum* sese probaverat, piè ac religiosè quoque mortem obiit.

Adami extrema.

obiit. Die decimo nono Februarii, ſtil. vet. anni ſupra milleſimum ſexcenteſimum ſexageſimi & tertii, opprimebat otii quietiſque expertem, medios inter labores in curia, cujus ipſe lumen fuerat, paſſio cholica, quæ adeò invaluit, ut eodem adhuc die, ſub veſperam, ingenti bonorum dolore ac luctu, auferretur, quem usque ad ſenectutem vixiſſe optabant boni omnes, ætatis ſuæ LIII. Epiſcopatûs autem x. anno. Neque verò inopinatus planè aut de morte non cogitans orbi ereptus eſt, quin diu antè, quod teſtamenti tabulæ teſtantur, anno ante obitum integro ſignatæ, ſtudioſè piéque illam meditatus ſibi reddiderat familiarem. Particulam Teſtamenti adſcribo.

Ejus teſtamentum.

MEMENTO MORI. JESU PRÆCEPTOR MISERERE MEI.

„ In lectulo infirmitatis conſtitutus, „ ante omnia deſidero exactam facere „ peccatorum meorum Confeſſionem, „ & mox refici Viatico S. Corporis „ noſtri Jeſu Chriſti, atque etiam Sa„ cramento extremæ unctionis recrea„ ri. Quòd ſi vires permittunt, cupio „ indui veſte nigra, longa, & ſuper„ pelliceo, & ſtola, & reverenter ge„ nuflexus, ore vel mente facere pro„ feſſionem fidei coram Venerabili Sa„ cramento, priusquam illud accipiam, „ vivere enim & mori cupio in ſancta „ fide, & obedientia Romanæ Eccle„ ſiæ.

„ Opto etiam, adeſſe mihi, dum „ communico, ſacerdotes aliquot & „ honeſtos laicos, profeſſionis meæ „ teſtes, & precatores pro me, apud „ divinam Majeſtatem, qui nomine „ meo veniam petant.

„ De temporalibus bonis ac rebus „ diſponere volo, de licentia Summi „ Pontificis mihi conceſſa, vivæ vocis „ oraculo, quòd ſi non diſpoſuero, „ *Cœnobium Eſcherdenſe* ſit heres.

„ Poſtquàm fuero Sacramentis Ec„ cleſiæ præmunitus, gratum mihi „ erit conſortium ſacerdotum & pio„ rum hominum, qui mecum Deo ſup„ plicent pro remiſſione peccatorum „ meorum, & pro felici tranſitu ani„ mæ. Vehementer opto, ut ſequen„ tes preces & proteſtationes frequen„ ter coram me dicantur, quas ore vel „ mente, tractim & paulatim, inter„ media meditatiuncula proſequar, „ videlicet: „ *Hic ſubjunxit omnigenarum virtutum ferventiſſimos actus, qui hic brevitatis cauſa omittuntur.*

Heredem ſibi ſcribit Eſcherdenſe Monaſterium.

Heredem ſibi ſcripſit *Cœnobium Eſcherdenſe*, propè Hildeſiam, cujus adminiſtrationem ea fide geſſerat per plures annos, ejúſque commoda, cùm in ruinis ferè ſepultum eſſet, ita promoverat, ut hodiedum *fundatoris ſecundi* nomine ac laude Moniales celebrent.

Ejus memoriam propè obliteratam

Sed quis, quæſo, unquam crediderit, tanti ac talis viri memoriam, qui ipſemet à Principe ſecundum in principatu locum habuerat, qui in metropoli diem obiit, qui ibidem terræ eſt mandatus, tam citò ex animis hominum excidere potuiſſe, ut ipſum quoque nomen ejus, antequam dimidium ſeculi effluxerit, inter ficta referretur, ipſéque ADAMUS, ſeculi ſui ornamentum & decus, Scriptor celebris, & glorioſus, perſonatis Scriptoribus annumeraretur. Deſinamus mirari, & R. P. *Gabrielem Bucelinum*, non indiligentem auctorem BENEDICTI REDIVIVI, quo libro inter alios etiam collaudat eos, qui ex iſto Ordine viri ſalutis publicæ amantiſſimi, regnorum negotia procurârunt, noſtri ADAMI prorsùs dememiniſſe. Ita lethum & oblivio hominum obruerat virum, qui factis ſempiternis gradum ſibi ipſi ad immortalitatem paraverat, dignus omninò æternitate. Gaudeo proin atque lætor, id mihi contigiſſe felicitatis in edendis Pacis Weſtphalicæ actis occupato, ut *Adamum* ab oblivione vindicatum, in hominum memoriam revocandi occaſionem commodam nanciſcerer. Monumentum ipſius honori ſacratum, & è regione altaris poſitum, extat Hildeſiæ, in ſacello, quod S. Laurentio Martyri dicatum eſt, prope templum primarium, ubi & effigies artificio inſigni metallo fuſa oculis cernitur, Cl. G. J. *Arenhold*, mathematicarum ſcientiarum peritiſſimus, ea ratione præſens adumbravit, qua in æs inciſa ſubjicitur. Hanc ADAMI noſtri Anaſtaſin celebrârunt *Germaniæ Sappho*, illuſtris ævi noſtri fœmina, elegantiſſimis nitidiſſimíſque ſcriptis clariſſima, laude noſtra ſuperior, *Mariana Chriſtiana à Ziegler* gente *Romana*, & ill. G. C. *Heumannus* in Regia Gottingenſi, ad aliarum invidiam magnificentiſſimè adſurgente Academiâ, Theologus percelebris, & magno ſuo merito jam dudum à ſecretis & epiſtolis omnis orbis literati; quorum terſiſſima doctiſſimáque legiſſe poëmata, neminem pœnitebit. Tantum illuſtris *de Meieren* de ADAMI vita, cujus memoria omnibus virtutis

excitat Godefrid. Meieren.

alii ejus encomiaſtæ.

amato-

amatoribus est venerabilis, & ad posteritatem commendabilis quàm maximè.

Frequens ejus mentio in recessibus Congreg. Bursfeld.

Ceterùm, ut hoc obiter moneam, *Adami* nostri mentio frequens, nec ingloria recurrit in *Recessibus Capitularibus* Congregationis Bursfeldensis, utì in suis ad me literis rescripsit Cl. P. *Oliverius Legipont*, qui etiam perhibet ipsum esse authorem, *Vindiciarum pro Monasteriis Wurtembergiæ* editarum; quo ex opere egregiè profecit *Besoldus*. Ipsus quoque est, qui *Caramuelis* libro pro Pace Westphalica opposuit *Anti-Caramuelem* sub nomine *Humani Erdmanni*; quod etymologia satis indicat: *Adam* enim ex humo factus, ritè dicitur *Humanus*. Adhæc *Breviarium Bursfeldense* & nova statuta reformavit, pluráque alia scripsit hactenus in manuscriptis delitescentia, atque hinc inde summo Rei literariæ damno dispersa; quibus colligendis, ut Brauweilerenses nostri operas suas diligentiùs impendant obtestamur; præsertim verò quia Meieriana Adami editio Lipsiensis adeò ab ipso Auctoris autographo diffidet, ut nova omninò ejus Operis editio ab omnibus desideretur. *Vide Emblemata Meieri Ratisbonæ A. 1739. in 4. edita.*

XIII.
D. FRANCISCUS DELFAU.

† 1676. 13. Oct.

Natus A. 1637.

NAtale solum *D. Francisci Delfavii* fuit *Montetum*, qui vicus est in Alvernia Claramontensis Diœcesis, ubi in vitam hanc ingressus est anno millesimo sexcentesimo trigesimo septimo. Ætatis verò annum decimum septimum egressus in Claromontensi S. Illidii (vulgò *Saint Allire*) monasterio Benedictina instituta amplexus fuit. Post nuncupata vota vitæque sanctioris jacta fundamenta totum se ad præclara, universæque Ecclesiæ Catholicæ, si per vitam liceret, profutura studia convertit, animum veterum Conciliorum Patrúmque monumentis penitùs affigendo. Brevì factum, ut summam in Orbe literario laudis & gloriæ celebritatem consequeretur. Hanc ei attulit acutissima ingenii acies, firmissima quædam vis judicii, atque incredibilis doctrinæ varietas. Accessit, quòd eximias hasce dotes haud aliò retulerit, quàm quò Ecclesiæ Catholicæ commoda, suíque Ordinis gloria & existimatio eas referri postulârunt.

professus 1656.

Ejus studia,

& ingenii acies.

Quo tempore igitur Patres Benedictini Congregationis S. Mauri adornandæ novæ editionis *Operum S. Augustini* consilium susceperunt, unus omnium aptissimus iis visus est *Delfavius*, cujus industriæ Opus committeretur, Opus, inquam, quòd non minorem delectum, ordinem, eruditionem, atque criticam judicii & perspicuitatis plenam cum profundissima simul rerum divinarum intelligentia, atque singulari in iis discernendi sagacitate exposceret. Et *Delfavius* quidem sua ex parte nihil desiderari passus, eo inflammatus est ardore, quo animum ejus tum amor veritatis & sinceræ doctrinæ, tum ingens desiderium Maximi Ecclesiæ Doctoris Opera in primævam puritatem restituendi succendi potuit. Quapropter eâ cœpit voluptate affici, quæ ex ejusmodi cœpto, cui haud alius finis atque gloria Dei præstituitur, promanare nata est. Quæ rectissima intentio cum facilitate atque ingenii acumine conjuncta hoc commodi ei attulit, ut quæ difficultates plerisque aliis multum negotii exhibituræ fuissent, ipse nullo ferè negotio dissolverit.

edendis Augustini operibus admovetur.

Operis totius *Prospectum* an. 1671. publicaverat, suo in labore jam multùm provectus, cùm ecce! liber sub titulo *Abbas Commendatarius* in publico comparuit. (u) Vitio, atque adeò crimini *P. Delfavio* datum fuit, quòd pravum usum, quo complures Religiosi proventus sui monasterii consumunt, vivis ac genuinis coloribus depictum orbi ab oculos statuerit. Atque hoc unicum in causa fuit, quòd solum vertere jusso ad Landvenecense inferioris Britaniæ monasterium abeundum fuerit: ubi, posteaquàm aliquamdiu exul egit, in viam se aliquando dedit, Bresti apud RR. PP. Carmelitas S. Theresiam pro concione laudaturus: sed everso per repentinam procellam navigio fluctibus haustus interiit. Atque hunc in modum Ecclesia virum, cujus operâ uti potuisset, amisit, Congregatio autem San-Mauriana præcipui cujusdam sui ornamenti passa est jacturam.

Adornandæ editionis conspectum publicat. A. 1671.

Solum vertere coactus mari Armorico mergitur, 13. Oct. 1676.

Eruditi homines (x) cladem, ac mortem deflevêre omnes, quibus præstantissimum *Francisci* ingenium, vigor animi, ætásque laborum patiens, cæteræque virtutes ac dotes perspecta fuerant. Certè comperta Parisiis morte, fuit ex Sorbonico Athenæo, qui pro-

Eruditorum ob ejus fata planctus.

(u) Pars I. A. 1673. Secunda 1674.
(x) Pezius Bibl. Maur Lib. I. cap. VIII.

proclamaret: *Heu quantam Ecclesia jacturam accepit!* Circumlata etiam vulgò Epitaphia, quibus conlachrymantes sodales, & amici acerbam *Delfavii* sortem miserati sunt. Quædam sic habent.

Epitaphia

Epitaphium.

Incautus rapidum tentans Delfavius æquor,
Prô dolor! Armorico mergitur ecce mari!
Ignea mens poterat solis extinguier undis,
Et tantus tantâ scilicet ignis aquâ.

D. R. G. B.

Aliud.

Dum perit Armoricis haustus Delfavius undis
Mergitur occiduis sol velut alter aquis.

D. L. D. B.

Libellus de Abbate commendatario,

Lectore de his præmonito sermo instituendus nunc est de epistola cujusdam Abbatis Commendatarii, qui Theologum in consilium adhibens, ab illo petit, ut quos scrupulos ratione Monasterii à se in commendam accepti patiatur, suis declarationibus ex ipsius animo evellat: huic epistolæ responsio Theologi subjungitur, qui Abbatem certum esse jubet, non tam scrupulum, quàm justum esse metum, quô mens ejus conturbetur; se ex animo precari, ut timor iste principium salutis ipsius existat. Subinde quid in his circumstantiis ipsi faciendum sit, pluribus præscribit. Verùm cùm ejus rationum momenta haud sint ab iis diversa, quibus utitur Auctor *Abbatis Commendatarii*, de quo narratio mihi texenda est, satis futurum esse opinor, quò vera hujus responsi idea animo concipi possit, si quæ argumenta Patris *Delfavii* fuerint, singulatim ego recenseam. Initium facit ab assignanda *Abbatis* definitione, observans, quòd nomen isthoc ex sacris mutuatum paginis Patrem significet, propriéque nemini uni conveniat, atque Deo supremo, quem ita compellamus, quò ipsum solum esse nostrum Patrem gratâ mente cognoscamus. Quemadmodùm verò divino Numini volupe est, si virtutum suarum exempla in hominibus intueatur, ita haud iniquo fert animo, quòd iisdem suum attribuatur nomen. Atque hæc fuit ratio, quòd in Occidente, primis Ecclesiæ seculis, nomen Abbatis iis, qui vitam agebant solitariam, honoris causâ fuerit impositum.

ejùsque argumenta.

Unde Comendatarii Abbates dicti

Observat deinde *Delfavius*, nomen *Abbatis Commendatarii* exinde fuisse ortum, quòd si aliquando vel rem, vel provinciam aut negotium alicujus curæ committimus, hæc nos ejus fidei, diligentiæ ac industriæ *commendare* soleamus; atque in hoc sensu nomen *Commenda* in Jure usurpari cœpit, ubi nil aliud præter Depositum significat, veluti Canonistæ advertunt, qui omnem *Commendam* pro *commissione*, & non pro *titulo* accipiunt. Itaque Abbas Commendatarius est ille, cui aliquod monasterium procurationis seu comissionis causa concreditum atque commissum est, sive pro tota ipsius vita, seu ad definiti temporis spatium. Post accuratam hanc *Abbatis Comendatarii* definitionem, auctor comonstrat, quòd Commendæ primam suam originem in Ecclesiis Cathedralibus habuisse videantur, quæ cùm Pastoribus destitutæ essent, Prælatis Commendatariis, qui eas administrarent, fuerunt commissæ. Ejus rei exempla in Ecclesia Græca non pauca suppetunt. S. Athanasius de se ipse perhibet, quòd Ecclesia, ab illa Alexandrina, cujus erat Episcopus, diversa, in commendam fuerit ipsi concessa. Consuetudo hæc ante Concilium Carthaginense in Africa obtinuisse videtur. Qua in re Ecclesiæ, cùm Romæ, tum Mediolani, Africanas presso vestigio sunt secutæ; hoc tamen cum discrimine, quòd quibus in Africa Ecclesiarum cura committebatur, *Intercessorum* seu *Interventorum* nomen tulerint, cùm Romæ & Mediolani *Visitatores* & *Commendatarii* appellati fuerint. *Delfavius* ad probandam suam thesim authores magno numero allegat: ego verò solius *S. Ambrosii* testimonio utar, qui in epistola ad Episcopum *Constantium* scriptâ, illi velut Metropolitano, administrationem Ecclesiæ à Mediolano longiùs dissitæ, ac Pastore orbatæ committit: *Commendo tibi fili, Ecclesiam, quæ est ad forum Cornelii.* Leo IV. circa annum 844. declaravit, quòd duæ Ecclesiæ in titulum haberi haud queant, benè verò quòd una in titulum & altera in Commendam retineri possit. Hæc consuetudo tenuisse videtur usque ad Concilium Lugdunense sub *Innocentio IV.* anno 1245. celebratum, à quo prohibitum fuit, ne deinceps Ecclesiæ cathedrales in commendam darentur; quia quod ab initio sanctè fuit constitutum, progressu temporis in abominationem evasit, ut huic malo ab Ecclesia medendum fuerit. Ejus Decreta Summi Pontifices *Clemens V. Benedictus XII.* & *Innocentius IV.* confirmârunt: quorum postremus abusum id genus commendarum funditùs sustulit, qui jam ad usque parochiales ecclesias pervaserat, quarum

Comendarum origo.

Ambrosii &c. de iis sententia.

Pontifices earum abusum tollere student.

rum

rum Archidiaconi in Anglia seculo duodecimo contendebant, quòd earum administratio ad ipsos pertineat: Atque istæ parœciarum administrationes (velut Delfavius advertit) quas Archiepiscopi ab illo tempore Archidiaconis commiserunt, factâ potestate, percipiendorum ex iis fructuum, fuerunt primæ Commendæ Ecclesiarum parochialium, ad imitationem Visitationum aut Commendarum Ecclesiarum Cathedralium institutæ.

Sunt sacrilegæ usurpationes bonorum Ecclesiast.

Quæ hactenùs DELFAVIUS de *Cathedralium* & *Parochialium* Ecclesiarum Commendis disseruit, haud alium in finem ab eo dicta fuerunt, quàm ut iis præludat, quæ de *Abbatibus Commendatariis* ipsi pertractanda veniunt. Ac verò non obscurè declarat, quòd hominum improbitas & cupiditas ipsis in vicem prætextûs fuerint, ut quæ bona cùm Principum tum populorum pietas in monasteria contulit, suam in potestatem redigerent. Sunt itaque Commendæ nihil aliud, atque *sacrilega usurpatio*, vi cujus à secularibus proventus monasteriorum, sub Regum & Pontificum authoritate occupantur. In hujus abusûs incunabula inquirens ad seculum V. illa refert, quô labente bona Ecclesiæ in Gallia & in Italia hujusmodi criminosis usurpationibus obnoxia fuisse videntur. Huic rerum perturbationi finem afferre Concilium primum Parisiense laboravit. Papa *Symmachus* non minori zelo in eos, qui Monasteriorum bona usurpant, in Concilio plurium quàm octoginta Episcoporum, invectus est: quin anathemate illos perculit, qui ejuscemodi bona sive deinde per indulgentiam Principum, seu per usurpationem, aut tyrannicam authoritatem occuparent. Rex *Theodericus*, tametsi hæresi Arrianâ infectus, æquitate tamen hujus decreti permotus, séque Ecclesiarum protectorem declarans sancivit, ut omnia bona Ecclesiæ Narbonensis, injustè à nonnullis possessa, restituerentur. Clotarius hujus nominis primus, Princeps aliàs Christianissimus, cæca cupiditate usque eò impulsus est, ut contrariâ edita constitutione tertiam partem proventuum Ecclesiarum sui Regni exigeret. *Theodericus* filius *Clodovæi*, hæres avaritiæ *Clotarii* fuit: unde factum, ut sub ejus imperio de bonis ecclesiasticis negotiationes exercerentur. Concilia Alverniæ, Parisiis & Aureliani celebrata omnem lapidem moverunt, ut edendis salutaribus decretis modum huic rerum perversioni statuerent; verùm Regis Chariberti avaritia in causa fuit, ut quæ providè statuta fuerunt, vana atque irrita evaderent. Princeps hic ecclesiam divino Numini sub nomine *S. Martini* consecratam occupans eò usque impietatis prolapsus est, ut eam in stabulum equorum commutari jusserit. Non tulit hanc injuriam Deus, ex cujus vindicta equi ad unum omnes, qui pedem eò intulerant, mortui conciderunt. Concilium II. Turonense in hosce libertinos, qui vestigia impietatis *Chariberti* premendo in monasteriorum bona invaderent, anathemata omnium maximè terribilia protulit, ita ut Deum etiam conceptis verbis precaretur, quò maledictione Judæ illos oppressum iret. Qui abusus illo seculo ita invaluit, ut *Delfavius* originem hujuscemodi injustarum usurpationum à regno *Chariberti* repetens, ejus vestigia in Concilio II. Turonensi deprehendere sibi visus fuerit. *Dagobertus*, Clodovæus II. & *Childebertus* monasteria non in pristinas modò possessiones restituerunt, sed eorum complura etiam de novo condiderunt, quæ suum omne decus ac ornamentum quà pietati quà munificentiæ horum Principum in acceptis referre debent. *Carolus Martellus* in culpam trahendus est, quòd sub ipsius regimine sacrilegus hic furor usurpandi monasteriorum bona denuò caput extulerit. Princeps hic, quem sua non minùs impietas, quàm bellica fortitudo celebrem fecerunt, quantuscunque demùm belli dux dissoluta vitæ disciplina esset, pro gloria sua contra inimicos Dei arma tulit, ipsíque Deo sua bona ereptum ivit, militibus in prædam objiciendo ecclesias & monasteria, quorum proventus eorum stipendia erant: hic ipsus etiam erat, qui Nobilibus decimas, quæ à Gallis *inféodées* appellantur, attribuit. *Delfavius* refellit in hoc Opere *Duplessii* sententiam, qui contendit, quòd *Clerus ipse fuerit, qui Gallicæ Nobilitati hanc portionem fructuum decimalium concesserit.*

Symachi Papæ contra eas decreta.

Concilia easdem damnant.

Dagobertus & Childebertus monasteria in libertatem restituunt, quæ Carolus Martellus iterùm premit.

PIPINUS Caroli Martelli successor monasteria suam in tutelam recepit, & CAROLUS M. bona iis restituit, quæ fidelium pietas consecraverat, Laicorum verò aviditas diripuerat. LUDOVICUS PIUS ejus filius his etiam profanationibus se opponens, eas secundùm rigorem Legum pœnis mulctari voluit. Intereà hi Principes, quasdemumcunque pias ac christianas foverint intentiones

Pipinus & Carolus M. eadem relevant.

tiones, ipsissimi fuerunt, qui monasteria Laicis in titulum Beneficiorum concesserunt. Et quidem *Ludovicus Pius* cuidam ex nothis suis fratribus, *Hugoni* dicto, complura monasteria concessit: is etiam *Ebroino* Episcopo Pictaviensi monasterium sancti Germani à Pratis, Comiti autem *Warino* monasteria Matisconense & Cabillonense concessit, qui spiritu Dei tactus in monasterio Cluniacensi, quod ædificandum curavit, habitum monasticum induit. Cùm verò *Ludovicus Pius* ad extremum adverteret, quòd libertas, quam sibi sumpserat, perniciosa esset, palàm declarare non dubitavit, quòd, *qui ejusmodi designaret facinora, sit prædo, sit sacrilegus, sit latro pauperum, ac lupus diabolicus.* At enim quemadmodum quæ ab hominum voluntate dependent, firma & stabilia non sunt, ita hæc corruptela, regnante *Carolo Calvo*, renata fuit. Patres Concilii tum apud Theodonis-Villam, tum Vernensis, ea propter apud hunc Principem conquesti fuerunt. Concilia Bellovacense, Meldense, Parisiense, Conventus Ticinensis, Concilium Suessionense similem in modum rei hujus iniquitatem *Lothario* Imperatori clarè exhibuerunt. Ad ultimum *Carolus Calvus* tot tantísque obtestationibus locum reliquit, fide data, se perversionibus adeò manifestis authoritate sua nihil roboris deinceps additurum, nullâ habitâ ratione, quidquid Episcopi aut Abbates contrà essent dicturi. Hæc sua promissa in Concilio Vermeriensi anno 853. confirmavit.

Ludov. Pius Affectantes bona monastica prædones esse declarat.

Quid sub Carolo Calvo actum.

Non melior monasteriorum fortuna fuit sub regno *Ludovici Balbi*, atque *Caroli Calvi* parentis ipsius. Regnante *Ludovico tertio* GOSLINUS Episcopus Parisiensis fuit S Germani Pratensis, & S. Dionysii Abbas Commendatarius. Animum hujus Principis adulatores eâ opinione imbuere satagerunt, ut existimaret, plenissimam potestatem circa bona ecclesiastica penes Regem esse, séque de iis pro arbitrio disponere posse. Rex *Odo* monasterium S. Germani à Pratis, fratri suo *Roberto*, Comiti Parisiensi attribuit, qui ab ipso præterea monasteria S. Crucis & S. Audoëni consecutus est. Rebus ita perversè constitutis, quæ tamen ut æqui boníque fiant, consuetudo facit, nulli planè portento simile est, quòd Monasteriorum usurpatores sub regno *Caroli Simplicis* æque parùm rapaces suas manus ab iis abstinuerint. Hujus Principis facilitas eò usque progressa dicitur, quòd matri suæ monasterium S. Mariæ in urbe Lauduni donârit; à cujus tamen possessione per filium suum deturbata fuit, qui ut rem gratam uxori suæ faceret, monasterium ei concessit, sic ulturus offensam, qua divexabatur, quòd mater ipsius Comiti *Heriberto* in matrimonium fuerit collocata.

Goslinus Parisien. Episcop. Abbas commendatarius.

Galliæ igitur Monasteria sub Abbatum mercenariorum tyrannico jugo gemitus ciebant, usque dum *Hugo Capetus* rerum potitus fuit. Is constantia sua Laicorum cupiditati frænum injiciens, eos prohibuit, ne Galliæ Ecclesias & Monasteria usurparent: quæ pretiosa hac libertate, in quam à religioso Principe vindicata fuerant, usque in seculum decimum quartum gavisa fuerunt. Quâ tempestate *Clemens V.* aures æquo faciliores importunis precibus dedit, quibus Reges juxtà & Magnates ipsum urgebant, ut Ecclesias & Monasteria in Commendam iis daret, quos ipsi præsentaturi essent. Illud à vero non abest, quòd subinde Commendas, quæ ab ipso concessæ fuerant, ad unum omnes revocaverit: verùm possessores iis se abdicare recusârunt. Constantia *Benedicti XII.* plus evicit, qui solùm Beneficia Cardinalibus & Patriarchis in commendam data iis reliquit; metu adductus, ne bene cœptis, quæ moliebatur, obicem ponerent: *Clemens VI.* non æquali zelo in S. Petri patrimonio defendendo se armatum ostendit: suis enimverò propinquis multa ex illo largitus constitutionem edidit, quâ dignitates Ecclesiarum tum cathedralium tum collegiatarum & regularium Cardinalibus reservantur. Hoc Decretum ab *Innocentio IV.* ejus successore revocatum fuit, ut quod ei visum est, Ecclesiæ minùs esse honorificum. *Urbanus V.* & *Gregorius XI.* illius successores officii sui esse crediderunt, ut ab ejus sententia non discederent, cujus summo in Pontificatu forent successores.

Galliæ cœnobia sub mercenariorum jugo pressa, tandem liberantur.

Pontificis nutu iterum in commendas cedunt.

Schisma, quo Ecclesia divexata fuit, novam iis spem ostendit, qui ecclesiasticis dignitatibus inhiabant. *Urbanus VI.* è re sua facturus sibi non videbatur, si id genus dignitates illis denegaret, à quibus multùm contribui posset, ut in suâ confirmaretur. *Bonifacius IX.* & *Clemens VII.* quò quisque suâ in sede se confirmaret, eundem sibi finem

Quid postremò circa hæc statutum.

nem præſtituerunt. Infelicia tempora! quibus beneficia eccleſiaſtica ad eundem fermè modum, quo bona terreſtria diſpenſabantur. Concilium Baſileenſe hiſce vulneribus remedium adhibuit, Eccleſiis & Monaſteriis jure eligendi reſtituto; tum reſervationibus & annatis prohibitis. Decreta tam ſancta, quæ Eccleſia Gallicana tantâ cum veneratione recepit, ut eâ causâ legem totius regni ſub titulo *Sanctio Pragmatica* condiderit, ſubſecutis temporibus abolita fuerunt, quò ſatis ambitioni & avaritiæ Romanæ Curiæ fieret, *per Concordata*, quæ *Leo X.* & *Franciſcus I.* anno 1517. condiderunt.

Quo fine monaſteria in commendas data. Poſteaquàm *Delfavius* originem & progreſſum Commendarum ſat copioſis cum circumſtantiis expoſuit, abeo oſtenditur, quænam earum extiterint cauſæ. Ac inprimis ſententiam Canoniſtarum & Jurisconſultorum revincit, qui contendunt, monaſteria in commendam fuiſſe data, ex metû, ne ſi longo tempore deſtituta Superiore forent, non minimam bonorum jacturam paterentur, cùm ex Religioſis nemo eſſet, qui ad clavum ſederet: deinde, quòd iſte modus monaſteriis per commendam providendi à Pontificibus ſit introductus, ut qui per ætatem, aut alterius cujusdam qualitatis defectu in titulum habere non poteſt beneficium, illud in commendam poſſidere queat: aut potiùs, ex Cardinalis Papienſis ſententiâ, Pontifices non alio ex fine commendas permiſerunt, quàm ut laicis bona monaſteriorum è manibus extorquerent. Veriores cauſas pandit Delfav. quarum præcipuæ cenſentur, *Delfavius* contrà oſtendit, vero eſſe proximius, commendas à Papis eâ potiſſimùm causâ fuiſſe introductas, quò majori cum auctoritate de beneficiis diſponendo clientes ſibi crearent, ſub ſpecioſo titulo *Commendæ*, veriùs cujusdam *Polygamiæ*, aut, ut cum magni nominis Epiſcopo loquamur, *concubitûs ſpiritualis* Eccleſiæ usque adeò injurioſi.

ambitio & cupiditas. Secundò declarat, ambitionem & avaritiã duos extitiſſe illos fontes, unde cõmendæ profluxerint: hanc veritatem à *Carolo VII.* in Conventu, quem Bituricæ pro reformandis regni ſui monaſteriis inſtituit, agnitam fuiſſe.

Oſtenditur commendatariorum inhabilitas, Tertiò: Cùm neceſſariò requiratur, ut qui ſtatum amplecti velit, ad eum ſit vocatus, fieri non poſſe, ut Abbates Commendatarii cum animi quiete ſuo in ſtatu perſiſtant: ſiquidem eorum vocationem non aliam eſſe, atque vocationem cupiditatis, quæ nec ambiat, nec quærat aliud, atque utilitatem ſuam: eſſe vocationem peccati, quæ non niſi ad injuſtitiam provocat; eſſe vocationem reproborum, quæ non niſi ad impietatem trahit, cùm in eo ſtatu adversùs divinam ordinationem perſiſtant.

& repugnantia cum ſtatu monaſtico. Quartò: Quòd eorum electio Religioſorum ſuffragiis tamquam baſi ac fundamento, inniti deberet, ut qui ſoli de animi dotibus, quæ iis neceſſariæ ſunt, qui Religioſis gubernandis præponuntur, æquum ferre judicium poſſunt. Quarum prima habetur, ut regulam profeſſi ſint, ad cujus obſervantiam alios compellere tenentur. Aliæ qualitates Abbati pro Religioſorum regimine neceſſariæ ſunt pietas adversùs Deum, ſcientia rerum eccleſiaſticarum, charitas erga Religioſos, & zelus regularis obſervantiæ. Vero equidem conſentaneum eſt, quòd Abbates reperire ſit, qui à pietatis Chriſtianæ exercitiis non abhorreant; verùm hæc juſta ſolidáque eſſe non poteſt, cùm ipſius pietatis jugulum petat. Quod ad illorum ſcientiam attinet, negari non poteſt, quin ex iis omni liberali doctrinâ politiſſimi exiſtant; verùm non eâ ſcientiâ ſunt exculti, quâ ad animas in Regulæ ſanctæ obſervantiâ dirigendas opus eſt. Amor ipſorum erga Religioſos in eo verſatur, ut carnem & ſanguinem liberorum ſuorum enutriant, eósque contrà, quibus alimenta præbere ab aliâ matre coguntur, fame ac inedia poſſe ſuffocare in optatis habeant. Abbates haud alium in finem primitùs conſtituti fuerunt, quàm ut conſervandæ monaſticæ diſciplinæ invigilarent; quis jam ſanæ mentis à Commendatariis Abbatibus exſpectet, ut quem nunquam receperunt, ſpiritum conſervent?

Commendarum poſſeſſionem injuſtam eſſe demonſtratur. Solida ſunt rationum momenta, quibus *Delfavius* evincit, eorum poſſeſſionem haud eſſe poſſe juſtam, cùm nec præſcriptione fulciatur, nec juſto titulo nitatur. Præſciptio bonæ fidei non poteſt Commendis quidquam juris conferre, nec Abbatibus, qui eas recipiunt, nec Regi, qui eos nominat, nec Pontificibus, qui eas diſtribuunt; quia bonâ fide præſcribi non poteſt contra veritatem notoriam, contráque jus ſancitum. Jam verò Monaſteriorum Commendæ adverſantur veritatibus ut cùm maximè manifeſtis, regulíſque omnium ſententiâ receptis; quemadmodum illi: *Quod*

nostrum non est, alteri donare non possumus. Jus Abbatum, inquiunt Commendarum Patroni, est fundatum in titulo legitimo. Respondetur, quòd ut titulus sit justus, tria requirantur, authoritas seu potestas in eo, qui illum concedit; qualitas in eo, qui illum recipit, natura bonorum, de quibus titulus allegatur. Authoritas Regum non habet quidquam potestatis in bona spiritualia, quæ fidelium pietas Deo consecravit, nec illis etiam competit potestas suis subditis auferendi proprietatem & usum bonorum; tametsi supremum in eos dominium habeant. Authoritas Pontificis eorum titulum legitimare non potest, cùm ad eum dominium proventuum Ecclesiarum & Communitatum non spectet, eorúmque solùm sit primus dispensator. Quòd Abbatibus necessariæ desint dotes, satis jam ostensum est. Quod ad naturam fundi attinet, evidens est, quòd Abbates super istâ ratione fundare se non possint; cùm utriusque juris dogma sit, quòd Commendæ haud aliud sint ex naturâ suâ, atque depositum, & quòd fructus ad depositarium nequidquam pertineant.

Sunt contra jus naturæ, divinum & Eccl. Ad hæc ostendit, quòd *Commendæ* sint contra jus naturæ, contra jus divinum, contra Ecclesiæ regulas. Quæ tria puncta inconcussa manent ex eo, quod jam dictum fuit, Commendas pugnare cùm ratione Statûs, cúmque decretis & placitis Galliæ Regum; quia veris Politicæ regulis adversatur, quòd uni soli Rex illud indulgeat, quô plures meliorum subditorum remunerari posset; quòd tertia pars bonorum Ecclesiæ in sumptibus atque expensis, quæ quàm regno inutiles, tam universo fidelium cœtui scandalosæ sunt, consumatur; quòd denique id genus Maximæ viam muniant ad religionem, quæ Statum suffulcit, deperdendam. Delfavius hanc veritatem adstruit ex Capitularibus Caroli M, ex primo Legum Francicarum codice, ex Constitutione Philippi Pulchri confirmatâ per illam Ludovici Hutini, qui ei in regno successit, ex Constitutione Regis Joannis anno 1351. atque ex aliis authenticis, quas singulas referre non licet, cùm vel hic extractus æquo prolixior sit.

Nec nominatio Regum nec consuetudo eas legitimant. Ad extremum ostendit, quòd nec nominatio Regum, nec Bullæ ac dispensationes Pontificum, nec communis consuetudo Commendas legitiment. Non id contenditur, ut Regi jus nominandi dubium reddatur; verùm jus hoc nullo roboratur fundamento, nisi in Concordatis, quæ nullam ipsi potestatem faciunt nominandi Abbates pro Monasteriis, atque Religiosos ejusdem Ordinis sub pœnâ nullitatis. Bullæ Pontificiæ, quibus electio confirmatur, vanus non minùs est prætextus, quô illi utuntur. Papa reverà est caput visibile Ecclesiæ sub Jesu Christo, & sæpiùs dispensare certis in legibus potest; verùm supremum illi dominium in bona ecclesiastica non competit, neque concessum ipsi est, sanctissima Conciliorum & Patrum Decreta subvertere, atque secularibus contra voluntatem Fundatorum bona dare, quæ ad ipsos non spectant. Ad ultimum communis consuetudo parùm roboris habet, quò injustitiæ crimen à Commendatariis Abbatibus depellat, qui credere in animum inducunt, quòd publica consuetudo crimini haud possit esse obnoxia: *Cæpit esse licitum, quod publicum est*; at enim consuetudo homines non facit justos, neque ex vulgari usu, sed ex obligatione nostrarum actionum regula dependet.

Recensetur liber de Abbate Commendatario. *Liber de Abbate Commendatario* in duas distribuitur partes, quarum prima anno 1673. altera 1674. Coloniæ apud Nicolaum Schouten impressa est. Communi fama atque sermone traditum est, librum hunc à *P. Delfavio* fuisse compositum, in adversariis tamen Patris *Gerberonii* manu exaratis legitur, quòd is operis illius auctorem se perhibeat. Forsitan ejuscemodi opiniones inter se conciliari possunt, dicendo, quòd P. *Delfavius* primæ, P. Gerberonius secundæ partis sit auctor, cùm re ipsa sub diversis nominibus in publicum prodierint; *prima* quidem sub nomine *Boisfranc*, altera sub nomine *Fromond*. Quæ tamen authoris libri incertitudo, ponderi veritatum, quæ in eo demonstrandæ assumuntur, nihil detrahit: illarum fundamenta, quibus innituntur, sunt solidissimæ Politicæ rationes ex regni totius jurisprudentiâ depromptæ, authoritas SS. Patrum, Summorum Pontificum, & Conciliorum. Ejus fundamenta, licet solidissima. Liber usque adeò vehemens, qui ad tranquillandam Abbatum Commendatariorum conscientiam planè nihil faciebat, non poterat non iis commovere dolorem. Non defuerunt tamen iis perquàm humani Patroni, quorum opinio erat, quòd rationum momentis ante sint habenda verba decretoria. D.nus Daucour

Daucour evertere nititur,

cour eorum ex numero fuit, qui hac in re plus aliis præstitisse videtur. Verùm *Criton* animi sui sensa proferendo de colloquio cujusdam Abbatis de

Criton ex adverso ea statuminat.

commendis haud passus est, ut victoriæ lætitiâ, quam reportâsse sibi videbatur, multo tempore frueretur. Alius quidam Auctor, quin Abbatum Commendatariorum Patronus videri vellet, ab iis nihilominus stetit, prætendens, quòd quæ majoris momenti contra ipsos dicantur, ad primi Christiani ævi parochos attineant. Quid?

Capucini pro commendis etiam pugnant.

quòd *Patres* etiam *Capucinos* zelus verè Seraphicus inflammârit, ut partes Abbatum defendendas susciperent: ita nempè, *& muscis sua bilis inest*, ubi de sugendo divi Benedicti patrimonio agitur.

Delfavii dissertatio de authore lib. de Imit. Christi.

Præter librum de Abbatibus Commendatariis, *P. Delfavius* in lucem emisit *Dissertationem de Autore Libri de Imitatione Christi*, *Apologiam Cardinalis Furstenbergii*, *Epitaphium Casimiri Regis Poloniæ*; de quibus suo loco. Rebus humanis exemptus est 13. Octob. an. 1676. En versus, quos Domnus *Robertus Guerard* ad perpetuam ejus memoriam concinnavit:

Præcisa est velut à texente vita mea; dum adhuc ordirer, succidit me. Isa. 38. v. 12.

Paraphrasis in ejus fata.

Aurelii reparo laceri dum fragmina textûs,
Exorsum Textor fraude retexit opus.
Ne tamen ipse nihil texat, mihi texere fraudes
Pergit, ad Armoricos texit & exilium.
Interea immorior cœptis, medióque labori,
Aurelii vitam texere dum satago.
Aureliíque, meaq; simul sic stamina vitæ
Abrupit Textor, tum malè Victor ovat.

Elucidatio.

Quò carminis hujus sensus meliùs intelligatur, observatû necessarium est, quòd *Domnus Victor Tixier* illâ tempestate Prior fuerit in Monasterio S. Germani à Pratis. Hujus Religiosi insignia erant merita, ut primarias in Congregatione obtinere dignitates, inque iisdem præcipua administrare negotia pro suâ authoritate potuisset. Quemadmodum illius notitiam nihil effugit, ita sagacitate suâ detexit, quòd D. Franciscus Delfau *Abbatem Commendatarium* non imprimi modò curaverit, sed ejus etiam esset autor. Rem verò eo aggressus est artificio, ut Delfavium per litteras sigillo munitas in exilium jecerit. Unde occasio componendi hujus Epitaphii arrepta fuit; quia verbum latinum *Texere* connexionem seu affinitatem quandam habet cum τῷ *Tixier*. Acta hæc P. *Tixier*, quæ parùm ex illius existimatione fuerunt, proprium ipsius excepit infortunium. Parisios deferere coactus, Rhemis in monasterio S. Melanii constitutus fuit Prior: ferax illius ingenium in excogitandis rationibus, queis damnum acceptum resarciri potest, non ita diu pòst, cujusdam participem illum fecit, impetratâ protectione, quam ei Princeps Condæus pollicitus erat. Huic enim vitam dederat durante bello S. Dionysii, brachium militis, qui gladio cervicem Principis adpetierat, fortiter inhibendo. Per illius authoritatem D. Abbatis de Longueville vitæ ac juventutis moderator constitutus fuit; quô è vivis erepto an. 1694. commorari cœpit in monasterio S. Audoëni Rothomagi, ubi vitæ pariter suæ telam absolvit an. 1701. Vid. *Philippi le Cerf Bibliotheque Historique & Critique des Auteurs de la Congregation de S. Maur pag.* 80. *& seqq.*

XIV.

LUDOVICUS ENGEL SS. Canonum Doctor & Professor.

† 1674. 22. April.

MEllicium, princeps inferioris Austriæ Monasterium, si non fœcunda Virorum eruditione & doctrina præstantium parens esset, vel solus *Ludovicus Engel* numerum pensare posset. Procreatus is est in Wagramensi Austriæ Superioris arce Illustribus parentibus, *Stephano* id nominis *tertio*, & *Anna Sophia de Kriechpaumb*. Postquàm sacratioris vitæ propositum interpositis solemnibus votis octavo die Septembris anno 1654. in Mellicensi Monasterio firmavit, suo merito, egregiis quippe animi dotibus, ingeniíque acrimonia præditus, ex iis esse meruit, qui à D. VALENTINO Abbate suo literarum fautore maximo Juvaviam cùm ob celebritatem illius Universitatis excellentis in omni disciplina magistris, tum ob Benedictinos, quibus ea esset concredita, fuêre missi, juris utriusque studiis operam daturi. Ubi inter primos sub *P. Gregorio Kimpfler* Schyrensi, & D. *Hermanno Hermete* sic excelluit, ut paulò pòst propugnatis publicè de jure & justitia thesibus, Juris utriusque Doctoris Lauream in ipsa Salisburgensi Academia die 14. Novembris 1657. sit consecutus.

Illustri loco natus, Mellici monachum induit 1654.

Juris utriusque doctor Salisburgi renuntiatur 1657.

Sacerdotali deinde charactere initiatus, die prima Maji 1658. primas Divinæ Majestati hostias immolavit,

interpretandis Canonibus adhibetur A. 1659.

Anno proximè sequenti 1659. die 12. Decembris, inter Academiæ Salisburgensis proceres, ad interpretandos SS. Canones est cooptatus. Quo quidem in munere, quantam in existimationem ubique locorum venerit, vel ex eo facilè censeri potest, quòd ultra decennii curriculum ad usque suum Salisburgo discessum, & quidem aliquot annis primus Canonum Professor extiterit. Quo etiam factum, ut eximii viri magnâ frequentiâ undique confluentes ipsius academiam frequentarent.

Evulgat Manuale Parochorum.

Anno 1661. primum Jurisprudentiæ partum, ceu primum hac in scientia peritiæ suæ specimen, in lucem emisit libellum, cui titulus: *Manuale Parochorum.* Quâ sine dubio opellâ viam sibi ad majorem honoris gradum aperuit. Insequenti namque anno decima die Martii *Guidobaldus* Salisburgensis Archiepiscopus perspecta *Ludovici* nostri eruditione, eum in numerum, ut vocant, *Consistorialium,* amplissimúmque eorum, qui sibi essent à consiliis, collegium sua nominatione cooptavit, cujus posteà exemplum in deligendo sibi *Ludovicum Consiliarium* Episcopus Viennensis, aliíque inclyti Germaniæ Principes sunt secuti. Ut autem publicam quandam pro tanta gratia sibi collata, grati animi testificationem faceret, *Manuale Parochorum*, altera vice auctius, limatiúsque hoc ipso anno edidit, *Guidobaldóque* in nuncupatione inter alia hoc modo gratias egit..... Profiteor, mihi magnam à Te *Celsissime Princeps!* gratiam factam esse, cùm me in Tuorum *Consiliariorum* transcripsisti numerum, ac sessionem in Tuo Consistorio assignâsti. Cedit hic honor in Academiæ Tuæ, Ordinis, & Monasterii Decus, & exinde magnitudo Gratiæ agnoscenda. Magni æstimat hoc beneficium meus D. Abbas, statímque imperavit, ut publico qualiquali testimonio gratus essem. Accepisti jam voluntatem, nunc etiam grati animi tesseram cape, parvum libellum sub Tuo Celsissimo Nomine & Patrocinio publicandum.

inde fit Consiliarius Archiepisc. Salisburg.

eique suum inscribit opusculum limatiùs elaboratum,

quod avidè exceptum, sæpiùs est recusum.

Atque hoc quidem Opus tantis omnium laudibus, tantóque desiderio erat exceptum, ut ab ipso adhuc vivente *Ludovico* 1667. in duos libellos distributum, tertiò, & longè quàm antehac auctius in lucem fuerit emissum, ac post ipsius mortem an. 1688. quintùm jam typis excusum: nec facilè aut Jurisperitum, aut ferventem animarum Pastorem, cui non sit ad manus, invenies.

Ejusdem Libellus de privilegiis monasticis,

Anno 1664. prelo eluctatus est libellus de *Privilegiis Monasteriorum*, quem Statibus Austriæ, ac inprimis Domino suo Abbati *Valentino* nuncupatum voluit.

Anno 1665. Seminario Alumnorum Archiepiscopalium Præfectus, illud quadriennio sum̃a cum laude vitæque integritate adeò dextè, sanctéque rexit, ut inde avocatus, totius Academiæ Procancellarius anno 1669. com̃unibus suffragiis nominatus fuerit. Quam provinciam rectè & quemadmodùm decet, administravit ad usque annum millesimum sexcentesimum septuagesimum quartum, quo, postquàm celeberrimum Opus, *Collegium universi Juris Canonici tripartitum*, cujus pars prima jam 1670. prodiit, typis evulgavit, à Domino *Valentino* Abbate suo ætate jam confecto, ideò domum vocatus, ut eum sibi propediem Abbatis munere se abdicaturo, facilem redderet, & expeditum ad succedendum.

& Collegiũ Juris Can. laudantur.

Parochus effectus moritur 1674. 22. April.

Quare in Parœcia Mellicensium Grillenbergensi intereà loci *Ludovico* liberioris cœli captandi gratia, de habitatione est accom̃odatum. Verùm tetrico illo loco, eodem anno 1674. die 22. Aprilis profluvio sanguinis interiit, ibidémque sepultus longiori sanè vitâ dignus.

Elogium ipsius,

„ Erat vir, ut verbis Epistolæ encyclicæ Mellicensium de ejus obitu utar, cæterà: (de publicis namque virtutum ejus, ingeniíque monumentis, quibus Ecclesiam, Religionem, Ecclesiastica tribunalia, sublimiora scientiarum studia egregiè illustravit, cùm orbis literarius universus loquatur, nos devotè silere, quàm minùs disertè loqui malumus)... dum erat in vita, ob prudentiam, consilium, ingenium omnibus mirabilis: ob modestiam, mansuetudinem, animi submissionem, cum nobili genere, multis honorum titulis aucto conjunctam, omnibus charus: ob religionem, pietatem, fidem dilectus Deo, hominibus reverendus, cœlo dignus, verè Pacis, ac Lucis Angelus. „

Quæ exteri, præsertim Librorum ejus Censores, in eum laudum ornamenta congesserunt, referre longum esset.

O P E R A.

& ingenii partus.

Manuale Parochorum, *quod de Parochorum obligatione, eorúmque juribus*

in

in Alma & Archiep. Universitate Salisburgensi sub præsidio P. Ludovici Engel publica disputatione versandum exposuit P. Josephus Mezger &c. *an.* 1661. *Typis Jo. Bapt. Mayr Typographi Aulici & Academici in* 12.

Manuale Parochorum de obligationibus, functionibus, & juribus parochialibus, quod nuper disputationi publicæ exhibitum, nunc rebus quamplurimis auctum denuò in lucem edit &c. Salisburgi sumptibus & typis Joan. Bapt. Mayr Typographi Aulici & Academici Anno 1662. *in* 12.

Manuale Parochorum in duos libellos partitum de plerisque Juribus, Functionibus & Obligationibus ad Parochias, Parochos, & Parochianos attinentibus, quod Deo adjuvante nunc tertiò & longè quàm antehac auctius in lucem edit &c.

Manualis Parochorum libellus II. de Decimis, oblationibus, sepulturis, bonis Parochorum, alisque scitu utilissimis materiis. Ibidem apud eundem anno 1668. Editionis quartæ annus me præterit. Anno autem 1688. hoc titulo prodiit: *Manuale Parochorum de plerisque functionibus, & obligationibus, ad Parochos, & Parochianos attinentibus: ut de administratione Sacramentorum, de Decimis, Oblationibus, Sepulturis, & Bonis Parochorum: item de Votis, Juramentis, & Usuris, materiis scitu utilissimis, non tam curam exercentibus, quàm Juris Canon. & Civ. Cultoribus, simul & omnibus in foro versantibus Advocatis, & Consultoribus apprimè necessarium. Editio quinta.*

Forum competens, seu Tractatus Juridicus de competentia Fori in 4. Ibidem apud eundem 1663.

Privilegia Monasteriorum ex jure communi deducta. Ibidem apud eundem. in 12.mo anno 1664.

Collegium universi Juris Canonici juxta triplex juris objectum, personas, res, & actiones partitum. Servatis Rubricis V. Decretalium, sed juxta Materiæ exigentiam transpositis. Ibidem apud eundem anno 1670. in 8.

Collegii Juris Canonici &c. Pars II. de rebus. Ibidem apud eundem anno 1674. in 4.

Pars III. & Ultima de Actionibus. Ibidem apud eundem anno 1674.

Item ibidem apud eundem anno 1688. in 4. *Editio tertia. Cui accessit ejusdem Tractatus de Privilegiis Monasteriorum cum gratia & Privilegio speciali Sac. Cæs. Majest. tertia vice renovato.*

In decima Editione Typographus Salisburgensis, Aulico - Academicus Lectorem ita affatur: *Novam, nunc decima vice recusam. . . editionem vides. . . .* Encomium laudatissimi Authoris prætereà nullum require; quia toties repetita recusio pretium Operis, in eóque Magistrum abundantissimè laudat: & Tu quoque laudabis, postquàm nuclei dulcedinem gustaveris &c. Agunt de *Ludovico Engel* P. Anselmus Schramb Chron. Mellic. p. 855. Stanislaus Wilberts in Historia Univers. Salzburg. l. 2. p. 383. Martinus Kropff in Bibliotheca Benedictino-Mellicensi cap. CI. p. 504. seqq. cujus Recensione nos usi sumus.

XV.

GEORGIUS GEISSERUS † 1690. Abbas ad S. Georgium in Sylva Nigra.

SI vel virtutum ac doctrinæ radios, quibus inclytus iste Abbas coruscavit, vel egregia in Reipublicæ Benedictinæ rem literariam merita, quæ quaquaversus disseminavit, animo mecum perpendam, iis ex dignitate deprædicandis longè me imparem & sentio & profiteor.

Natus est anno 1639. die 18. Jan. *Ingoltingæ*, qui Sueviæ vicus est à *Bibraco*, urbe Imperiali, iter unius milliarii dissitus. Etsi verò ruri exortus esset, nulli tamen in eo agrestes & rustici mores, sed suaves, limati, elegantes. Elucebat in eo à teneris ingenium ad præclara quæque comparatum. Et quia Christianæ vitæ documenta in sacra Catechesi facillimè imbiberat, Parocho loci visus est idoneus, qui literis discendis admoveretur. Quare ex hujus consilio parentes eum mittunt Ochsenhusium, percelebre, nec procul dissitum Imperiale Monasterium. Hîc sub Magistris Benedictinis mox præclari ingenii specimina dedit, brevíque in literarum palæstra cæteros sodales longè antevertit. Jam tum etiam in *Geissero* singularis morum integritas ac pietatis studium elucebant. De vita verò sanctiùs traducenda cùm seriò cogitâsset, monachum induit Villingæ apud Patres Benedictinos ex monasterio in Sylva Hercynia. Cùm enim inclytum hoc, Imperiale, ac præ multis aliis in Suevia celebre Asceterium, quod anterioribus seculis haud pauci Monachi ac Abbates præclaris virtutum ac doctrinæ meritis mirum in

Natus A. 1639.

& Ochsenhusii literis imbutus, præclara vivacis ingenii specimina edit.

modum illustrârunt, Dux Würtembergensis cum multis aliis occupâsset, Cœnobitæ ex eo Villingam duabus leucis inde remotam confugerunt, ac intra ejusdem mœnia religiosas ædes excitârunt. Hîc *Geisserus* Regulæ Benedictinæ solennibus votis se obstrinxit quarto Idus Januarii anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo sexto.

Villingæ monasticen profitetur.

Exacto religiosæ vitæ tyrocinio doctrinam virtuti sociare jussus, primùm ad S. Gallum, literarum gloriâ inclytum Monasterium, tum Friburgensem in Brisgoia Academiam abivit. Utrobique tantos in bonis artibus ac disciplinis fecit progressus, ut omnium in se converteret condiscipulorum oculos, moveret Doctorum, ac Professorum admirationem. Relata ab Universitate testimonia discipulum supra magistrum deprædicant. Perceptis sic maxima cum laude scientiarum disciplinis idoneus haberi cœpit, qui aliis eas traderet. Quare Sacerdotio priùs initiatus anno MDCLXII. per annos complures quà inferiores quà superiores literas docuit. Et quia juventutis institutionem Ecclesiæ & Reipublicæ perinde ac Familiæ Benedictinæ plurimùm interesse sciebat, juvenes cùm Religiosos tum seculares magno labore & industriâ in omni doctrina & patientia instituebat. Nec officiebat is, quô in tradendis bonis artibus distinebatur, labor ac occupatio, quò minùs Chorum in Ecclesia frequentaret, à cujus divinis officiis non unquam abesse voluit. Hoc erat *portare pondus diei & æstûs*: quòd verò noctes prætereà quà scribendis literis, quà componendis libris, quà fundendis precibus penè totas duceret insomnes, vix in hominem cadere posse tanti támque assidui labores videbantur.

perceptis cum laude scientiis, alios instruit,

Parochum annis non paucis agere jussus, quàm pastorali officio intentus, quantúmque de animarum salute sollicitus fuerit, tum certissima dedit indicia, cùm grassante malignæ febris lue non perhorruit in præsentissima vitæ pericula se conjicere, è quibus etiam haud illæsus evasit: morbo enim infectus contagioso parùm abfuit, quin ultimæ lineæ admotus victima ceciderit charitatis cœlo dignissima.

Parochũ agit, de cura salutis maximè sollicitus.

Ad Prioris officium pro meritis evectus, suavissimo illi ac lenissimo Patris nomini verè respondit: non illi pro virtute severitas, pro studio regularis disciplinæ furor ac impetus; etsi enim ejus conservandæ studiosissimus esset, nunquam tamen asperiori verbo in quemcunque invehebatur, nec pro erratis pœnam imponebat, nisi quam omnes ex intimo paterni amoris sinu proficisci intelligerent, proscriptâ penitus omni effervescentis ac præcipitantis animi perturbatione. Ejus tessera erat: *Non in commotione Dominus.*

Villingæ servando gregi primùm Prioris,

Sic porrò varia illa munia, *Professoris*, *Parochi*, ac *Prioris* implebat *Geysserus*, ut aliquoties officio etiam *Magistri Novitiorum* functus fuerit. Religiosos autem tyrones non verbis tantùm & præceptis, sed quod efficacius est, exemplo ad humilitatem, paupertatem, obedientiam, cæterásque monasticæ vitæ virtutes animavit.

Nemo unquam Abbatialem infulam tanto studio ambivit, quanto ille suo à capite repellere allaboravit. Nullis penè precibus, vel rationum momentis adduci poterat, ut eâ se exornari pateretur, voce Capitulari, ut ajunt, tam activâ quàm passivâ, si per cæteros licuisset, sponte animi cessurus.

tum Abbatis nomine præfectus,

Abbas *Georgius*, ceu lucerna supra candelabrum posita virtutis ac sapientiæ lucem quaquaversus diffudit. Præcipuè humilitatis, quæ fundamentum est ac mater virtutum omnium, exercitio oblectabatur. Quò sublimior dignitate inter suos, eò erat animo demissior. Nulla unquam ex Abbatialis honoris accessione mentis elatio in eo animadversa fuit. Ministrari sibi magìs refugiebat, quàm ministrare aliis; qui nihil in majoribus habuerat votis, atque Christo in fratrum persona sua addicere posse obsequia; quibuscum velut infimi subsellii esset frater laicus, suavissimè agebat. Cunctis ejus prudentiam, doctrinam, ac pietatem suspicientibus non se ipse in oculis ferebat; sed potiùs magis ac magis sibi vilescere, séque suáque despicere, oblatósque honores devitare studebat. Fuit sibi adeò vilis, ut velut non Abbas, sed mediastinus sui monasterii ageret omnia. In itinere uno servulo comite, & vili jumento contentus vestes non alias tulit, quàm quas domi, *ad talos defluas, simplices, & ad populi sibilum nonnunquam detritas.* Narravit mihi vir Religiosus, qui familiariter eum novit, quòd jumento insidens pedibus quidem ocreas induxerit, sed quibus pœnitentiæ studio nudis pedibus insistebat. Carnem, longè maximum hostem ut edomaret, cilicio

Virtutis & sapientiæ radios latiùs diffundit.

Summa ejus animi demissio,

aliæque virtutes,

cilicio ex equinis pilis contexto, veriùs loricâ, cinxit, quod nec in extremo morbo exuit. Ad epulas *Tantalus esse videbatur*: nunquam à communi mensa aberat, nisi eum aut infirmitas corporis, aut hospitum ratio prohiberet. Quos sibi cibos apponi patiebatur, haud lautiores erant, quàm quibus alii vescebantur: ex his verò majorem partem in pauperes ac famelicos erogandam seposuit. Temperantiæ & abstinentiæ tantæ erat, ut cum D Basilio vix ossibus hærens, solo spiritû vivere videretur. Hæc verò vitæ austeritas utì non officiebat hilaritati, quæ ex ejus vultu elucebat, ita nec jejunia, vigiliæ aliæque corporis afflictationes. Illius vivendi ratio, tametsi severa, nihil triste tamen habebat in oculis, nihil tetricum in fronte, nihil morosum in verbis; sed omnibus erat grata, accepta, ac cujuslibet prompta obsequio. Ad nocturnas vigilias, queîs semper intererat, ipse fratres excitabat, iisque ad finem perductis, animum quot diebus sacrâ purgare exhomologesi pro more habebat. Utì ipse verò integer vitæ, labisque omnis esse purus studebat, ita si qui conscientiam apud ipsum sacrâ confessione expiare volebant, aures iis facillimè præbuit. Eo salutis alienæ procurandæ studio inflammatus, quandóque itinera 24. horarum, uno tantùm Religioso comite sibi adjuncto, pedibus confecit, quò sibi obviàm factos in fide ac virtutibus instruendi faciliorem haberet copiam.

Severa vivendi ratio.

In dandis consiliis prudentiæ erat singularis; quo hæc in pretio haberentur, testari potest vel unus *Cœlestinus Sfondrati* Princeps San-Gallensis, & S.R.E. Cardinalis; qui licèt ipse insigni prudentiâ, atque summâ utriusque Juris peritiâ polleret, ejus tamen consilio non semel in gravissimis maximíque momenti negotiis est usus. Nec à *Sfondrato* solùm, sed à multis aliis viris primariis, Magnatibus, ac Principibus haud raròe consultus fuit, quibus omnibus sine adulatione aut acceptione personarum responsa sanè quàm luculenta dabat. Ab omni siquidem rerum cupiditate immunis, non quid hominibus placeret, sed quid Deo acceptum, legibúsque esset conforme, perpendebat. Asservantur in monasterii archivo literæ propemodùm innumeræ, quibus ad illas, quæ consilii petendi causâ ad eum directæ fuerant, prolixè respondit. Eam apud omnes adeptus erat prudentiæ, doctrinæ ac integritatis opinionem. Quo loco *Geysserum*, quámque insignem de ejus prudentia & doctrinâ existimationem haberent Abbates Congregationis Benedictino-Suevicæ, testatum imprimis fecerunt, cùm ad Aulam Electoralem Heidelbergensem eum ablegârunt, quò *Philippo Wilhelmo* Comiti Palatino ad adeptam Septemviri dignitatem ejusdem Congregationis nomine gratularetur, simúlque cum eo de monasteriorum restitutione pertractaret. Quâ in provinciâ partes prudentis ac diserti Oratoris ita implevit, sícque urbanum simul & humilem se gessit, ut Elector in illum non sine admiratione & stupore intuitus, in hæc verba, teste Illustrissimo Principe *Frobenio* ex Landgraviis Furstenbergicis de Möskirck, proruperit: *Quàm magnus & mirabilis Deus in creaturis suis, qui in parvum adeò corpusculum tantam eloquentiam & doctrinam cum summa humilitate & pietate conjunctam infudit!*

Singularis ejus in agendis prudentia.

A diversis Magnatibus consulitur.

Orator ad Electorem Palatinum pro recuperandis monasteriis ablegatur.

Superis juxtà ac hominibus charus solius orci odio laborabat. Ubi hunc verò *Georgio* nocendi spes destituit, technas in ejus monachos commolitus est; quibus ut nocturnam quietem interturbaret, insolitos in Dormitorio, ùt vocant, strepitus non sine gravi eorum horrore excitavit. Sed gravior, plenáque periculi erat machina illa, quam in horto ecclesiam inter atque ædes religiosas interjecto, instruxit. Hîc veneficarum agmen cogere, quæ lascivo saltû terram quaterent, ac monachos nominibus suis compellatos ad tripudia secum agenda invitarent. At nunquàm magìs, quàm id temporis vigilantissimus Abbas in excubiis stetit. Quin cœlitùs de insidiis à styge adornandis edoctus, monachos per famulum à cubiculis commoneri jussit, ut nemo id noctis seu per fenestras prospiceret, seu caput per illas proferret. Paruêre omnes, si unum excipias; sed qui mox pœnas curiositatis dedit. A venefica enim manû in capite tactus, momento temporis crines sibi evulsos sensit; quos nunquam etiam recuperaturus fuisset, nisi *Georgius* Abbas veneficio medicinam fecisset. Quæ tamen alia haud fuit, quàm quòd in aquam benedictam Divi Benedicti crucem immiserit, quâ cùm ille caput lavisset, crines denuò succreverunt.

Technæ à Dæmone ipsius Cœnobitis structæ.

Veneficiorum cura.

Eâdem

Eâdem medicinâ usus fuit, cùm fœminam veneficiô membris omnibus captam, atque per integros sexdecim annos acerbis doloribus oppressam pristinæ sanitati restituit.

Mortis suæ diem prænuntiat,

Mortis suæ diem præscivisse ex iis, quæ mox dicturus sum, abundè perspicuum fiet. In Parthenone Amptenhusano tyrocinium vitæ Benedictinæ ponebat virgo eximiæ pietatis, cui nomen *Mariæ Josephæ Bollandinæ*. Ex hac ultimo vitæ anno Abbas *Georgius* sciscitatus est, quid rerum actura esset, si nonnemo, de salute animæ ipsius summoperè sollicitus, ex numero mortalium exturbandus, ipsa verò ejus precibus ac suffragiis destituenda foret? Cui illa: *Acquiescerem supremo vitæ ac mortis arbitro, méque ad divinam ejus conformarem voluntatem*: Tum Georgius: *Benè respondisti filia! age verò, incumbe in preces, Deúmque exora, ut felicem vitæ exitum ei indulgeat, cui animæ tuæ salus summæ est curæ. Quisnam ille verò hominum sit, literæ emortuales quatuor abhinc septimanis te edocebunt.* Non plures effluxerant, cùm Amptenhusium perferuntur literæ, quibus Abbatis *Georgii* obitus denuntiatur. Huic addi potest, quòd quâ die animam egit, in ejus *Diario*, ut vocant, hæc verba: *Ex morte vita*, fuerint ab eo inscripta. Deo autem naturæque concessit anno 1690. Dominicâ infra Nativitatem B. Virginis.

& denascitur anno 1690.

SCRIPTA.

Oculus Extaticus S. P. Benedicti: in quo authoritate Theologorum ex omnibus Religiosis Ordinibus, nec non multiplici ratione assertum ivit, SS. Legislatorem nostrum Deum intuitivè in vita vidisse. Constantiæ 1575. Item *de Sacramentis in genere*, ibidem.

Privilegia Ordinis S. Benedicti. Quæstionibus Theologico-Juridicis illustrata. Pars I. in 8. Constantiæ 1677. & Crembsii in infer. Austria recusa 1692. Pars altera vel nunquam ab eo elaborata, vel certè quidem ad umbilicum minimè perducta fuit.

Deipara Causa nostræ Lætitiæ, in speculo causarum naturalium considerata. Ubi non ingeniosè minùs, quàm piè ostendit, B. V. Mariam omnis lætitiæ in hominem derivatæ causam esse in omni genere. Constantiæ 1676. Aliæ Theses Philosophicæ: *De principiis rerum naturalium*.

De Elementis. Ibidem, sed quâ forma, quo anno, & cujus typis, mihi incompertum.

Opus *de Immaculata Conceptione B. V. Mariæ*; ubi demonstratum ibat, totum terrarum orbem, singulos hominum status, universarum denique creaturarum classes, ac ipsa etiam elementa stare, certare, triumphare pro illibato Vigineæ Parentis Conceptu: an verò lucem publicam unquam viderit, me præterit.

Opera duo Musica typis data, ac inscripta: *Alauda cœlestis*.

Plures lucubrationes magnam quidem partem affectas, sed nondum tamen ad calcem perductas in manuscriptis reliquit v. g. 1. *Suevia Sancta*, i. e. Vita & Acta Sanctorum, qui in Suevia vel nati sunt, vel vitam duxerunt. Operis hujus copiam fecit *Georgii* successor Cl. *Felici Egger* Peterhusani monasterii Ascetæ, qui eo strenuè usus est. 2. *Ortus, Progressus, & Occasus Monasteriorum Ordinis nostri*. 3. *Cultus Parthenicus in Monasteriis Benedictinis Virgini Deiparæ exhibitus*. 4. *Historia de Familiis præstantioribus Germaniæ*. 5. Volumen magnum *Consultationum*, quibus ad varios & difficiles Casus undique ipsi propositos ex utroque Jure & Theologia respondit.

Agunt de eo magna cum laude *Arsenius Sulger* in Annalibus Zwifaltensibus part. 2. sect. VI. period. VI. *Joannes Mabillonius* in Itinere suo Germanico sibi de tanti Viri amicitia gratulatur, eúmque passim virum doctum, eruditum, verè pium, amicum suum longè integerrimum, & familiarem, studiorum suorum fautorem singularem compellat. In Annalibus verò Benedictinis Tom. I. præfat. fatetur, primas ei deberi inter eos, à quibus in condendis Annalibus adjutus sit. Theodericus Ruinartus in vita Mabillonii eum cum Magno Mabillonio (quæ laus est maxima) in comparatione conjungit. „ *Ambo*, inquit, Mabil„ lonius & Geisserus, *ut amore ita in„ genio pares erant.* Nemo in colli„ gendis Documentis ad Ordinis Hi„ storiam, Sanctorúmque Acta ador„ nanda necessariis Geissero diligen„ tior, ac Benedictinæ gloriæ studio„ sior extitit. Unde cùm ejusdem il„ lustrandæ atque amplificandæ peri„ tiorem Mabillonio nôsset neminem; „ nullam promovendis ejus studiis ac „ levandis laboribus operam non im„ pendit. Et certè cùm esset is Bene„ dictinæ Suevienfis Congregationis

„ Apo-

„ Apocrisiarius; ac proinde facilis ad „ omnes Monasteriorum Bibliothecas „ ei pateret aditus; eximiis monumen- „ tis Mabillonium locupletavit. Is „ subinde obiit Abbas S. Georgii de „ Villingen, virtutis splendore totâ „ Germaniâ clarus, déque nostra Con- „ gregatione, perinde ac toto Ordi- „ ne præclarè meritus.„

XVI.

† 1691. 8. Julii.

ANGELUS DE NUCE Archiepiscopus Rossanensis.

Ejus natales, professio, & studia.

D. ANgelus de Nuce in seculo *Joseph*, Neapoli natus ex patre *Agnello*, cive Massæ Lubrensis, Episcopalis prope Surrentum Civitatis, monasticum habitum in cœnobio Cassinensi sumpsit die 2. Julii anno 1621. adeóque amœnioribus severioribúsque studiis egregiam operam navavit, ut tribus & viginti annis, & in Asceterio Cassinensi, & in aliis, atque in Archigymnasio Romanæ Sapientiæ Philosophiam, Theologiámque summa cum laude docuerit; cujus rei testes sunt locupletes plures ex Auditoribus suis viri doctissimi. Tot laboribus perfunctus, Abbas tandem inauguratur; quo in munere cum Cœnobium Cajetanum regeret, operâ *Dominici de Quesada* Abbas S. Severini renunciatur, ut hac epistola constat, quâ magno se in pretio *Angelum* habuisse Cardinalis *Franciscus Barbarinus* testatur. *Admodùm Reverende Pater. Gaudio ac voluptati mihi fuit, cùm ad me allatum est, merita Patris D. Angeli à Neapoli Cajetæ Abbatis eodem loco apud Paternitatem tuam esse, quò apud me existunt, dignúmque à te censeri, ut is, quemadmodùm ego in optatis habeo, ad clavum Abbatiæ S. Severini in urbe Neapolitana in proxima diæta admoveatur. Pro certo itaque habeas velim, nullum non officiorum genus à me impendendum esse, ac ea ratione quidem, quæ neque infra tuum in ipsum affectum, neque infra ejusdemmet P. D. Angeli virtutes, neque tandem infra voluptatem, quam dum illas debito honore affici video, maximam percipio, consistat. Paternitati tuæ, ejusdémque Cœnobitis gratias habeo, quòd in precibus vestris mei memoriam conservetis, Deúmque ac Dominum precor, ut divinam suam gratiam vobis largiri dignetur. Romæ 31. Novembris 1651. Paternitatis tuæ veluti Frater Franciscus Cardinalis Barberinus.*

Abbas inauguratus

Disciplinam & studia egregiè promovet.

Eo in munere præclarè adeò se gessit, ut magnam nomini suo apud Monachos, Laicósve existimationem reliquerit. Ejusdem demùm Cardinalis *Francisci Barberini* operâ Abbas Cassinensis electus exemplo atque eloquentiâ Monachos ad severioris disciplinæ monasticæ leges incitabat, atque ad amœna, severioráque studia, assiduis institutis disputationibus Philosophicis, Theologicis, ac Moralibus, & Academiis, quibus ipse semper aderat, disputabátque magna doctrina, & eloquentia. Hinc in perlustranda diœcesi Cassinensi eruditissimas, efficacissimásque conciones ad populum habebat. A. 1658. Synodum diœcesanam die 1. Octobris habuit in cathedrali basilica Cassinensi post delatam illi de more ab universis presbyteris obedientiam. Anno 1695. videre meruit corpora SS. Benedicti & Scholasticæ, quæ in nobiliori decentioríque areâ reposuit. Acerrimum jurium Cassinensium defensorem sese exhibuit, cùm anno 1665. quo secundùm Abbas Cassinensis erat, Neapolim pergens duas easque gravissimas in Cœnobium Cassinense excitatas lites eloquentia sua doctrináque compressit. Jurisdictionem quæstionum Capitalium à pluribus seculis violentiâ *Caroli I.* Andegavensis Cassinensi Monasterio ademptam, emit: quod Abbates alii incassum tentaverant, à D. *Francisco Tuttavilla* ejus possessore; quare factum, ut pacatiores deinceps Cassinatium res evaserint. A. 1666. magnâ solemnitate ad sacellum variegatis marmoribus decentissimè ornatum, dedicatúmque in honorem S. Betharii Martyris pietate D. Hippolyti Saltarelli à Castello Forti, tum Congregationis Cassinensis Cancellarii, ejusdem Sancti corpus transtulit, atque illa S. Apollinaris Abbatis, & S. Victoris III. Papæ, quæ ab an. 1650. in sacrario ecclesiæ Cassinensis reposita fuerant, ut instrumento constat stipulato die 3. Februarii an. 1666. à Notario Francisco Pagliaro San-Germanensi.

Synodum A. 1658. Casini celebrat.

Jura Cassinensium vindicat.

Fundatorum statuas excitat.

Quò gratum animum Cassinatium erga munificos Principes testatum omnibus faceret, in xysto ante ecclesiam statuas Pontificum, Imperatorum, Regum, Principúmque plastico opere excitavit, qui de cœnobio Cassinensi meriti optimè fuissent, ornavítque elegantissimâ inscriptione, quam in descriptione cœnobii, & ecclesiæ Cassinensis dedit R.mus Abbas *Erasmus Gattula*, quemadmodùm & alias in ara maxima, sub qua corpora Sanctorum Benedicti & Scholasticæ reconduntur, in

in ingressu majoris Portæ cœnobii positas, atque in vinea curâ suâ repastinata, quam vulgus S. Rachisii Regis ac Monachi manibus satam credit, & in qua sacellum excitavit. Aliis etiam in locis cœnobium Cassinense ornavit. Nunquam ferè nisi de rebus ad scientias pertinentibus sermones cum Monachis serebat, post prandium potissimùm, quô tempore dubium semper aliquod à Monachis solvendum excitabat. Imò sive publicè sive privatim disputatio iniretur, si quis contra ejus sententiam aliquid protulisset, modò à veritate haud abluderet, in ejus partes sponte, lubentérque concedebat, gratiis quoque illi peractis. Quam quidem raram in Superioribus potissimùm doctis virtutem, *ego ipse*, inquit paulò antè laudatus Abbas Gattula, *non semel expertus sum cum* ANGELO *jam Archiepiscopo Romæ in palatio Cancellariæ Apostolicæ an.* 1689. *amica colloquia serens.*

frequens illi sermo de rebus ad scientias spectantibus.

Longum esset ac nimium, Eruditorum de illo judicia proferre, magni certè semper est habitus à Cardinalibus *Johanne de Lugo*, *Sfortia Pallavicino*, *Francisco Barberino*, *Josepho de Aguirre*, *Johanne Francisco Albano*, deinde *Clemente XI. Hieronymo Casanata*, *Joanne Caramuele*, aliisque. Ab anno 1670. à *Clemente X.* Episcoporum Examinator est constitutus, atque sacræ Indicis Congregationis Consultor & Theologus Cardinalis Barberini edidit *Chronica sacri Monasterii Cassinensis auctore Leone Cardinali, Episcopo Ostiensi*, *continuatore Petro Diacono*, *ejusdem Cœnobii Monachis ex manuscriptis codicibus summa cum cura & fide quarta hac editione notis illustrata primus evulgat D. Angelus de Nuce Neapolitanus*, *Abbas Casini centesimus trigesimus sextus. Præmittitur in vitam sanctissimi Patriarchæ Benedicti Spicilegium. Lutetiæ Parisiorum ex Officina Ludovici Billaine in palatio Regio cum licentiis* 1668. in folio ex foliis 577. præter epistolam nuncupatoriam ad Clementem IX. præfationem ad Lectorem, descriptionem Sac. Cœnobii Cassinensis, appendicem plurium anecdotorum & indicem. Infinitis propemodum mendis Chronicon Cassinense expurgavit, ornavítque eruditissimis Notis, quod & in vita S. Benedicti præstitit. Magna certè authori ex editione hujus Operis aucta apud Eruditos fama. Adnexa postmodùm ab eo est eidem Chronico *Appendix altera addendorum*, in qua præcipuè continetur *Excursus Historicus*, *quod sanctiss. Patriarchæ Benedicti exuviæ Cassini quiescant*, *contra Cl. Hugonem Menardum.* Deinde *Appendix* 3. *ad Chronicon Cassinense Parisiis editum an.* 1668. hoc est: *iterata responsio pro Cassinatibus adversùs nuperum assertorem translationis sanctissimi Patris Benedicti Angeli de Nuce jam Abbatis montis Casini, & Examinatoris Episcoporum, nunc Archiepiscopi Rossanensis* adversùs ea, quæ contra protulerunt *Cl. Johannes Mabillonius* Sec. II. Tom. II. Act. Sanctorum Ord. sanctissimi Benedicti.

in summa apud Cardinales dignatione fuit.

Chronica Casinensis Monasterii typis reddit cum notis.

unde aucta ejus doctrinæ fama.

Nolim hîc dissimulare, duos doctrina & eruditione præstantes Criticos non esse in eadem sententia, quantùm ad *Angeli Nucei* Notas in Chronicon Casinense attinet. Sunt verò duo illi Critici *Nicolaus Antonius*, & *Ludovicus Antonius Muratorius*. Et prior quidem Bibliothecæ Veteris Hispanæ lib. 5. cap. 2. num. 57. Nuceum *Virum in paucis doctum*, *ac prudentem*, *ejúsque notas ad Casinensem Historiam eruditissimas* vocat: contra verò posterior etsi postremam Chronici Casinensis editionem ab Angelo de Nuce Commentario, sive Annotationibus adornatam, tanquam reliquis præcedentibus præstantiorem laudet, in qua eruditus *Homo complura quidem utilia adnotavit*, *& loca non pauca illustravit*: sed statim criterium nimis acre subjungit, veluti *inutilia etiam multa ex intemperanti scribendi prurigine commentatus sit*; quódque adhuc aculeatius est, non fuisse asserit ANGELO DE NUCE *eam reconditæ*, *miniméque vulgaris eruditionis copiam*, *quam Leonis Marsicani egregius liber exposcebat &c.* En duo multùm inter se diversa judicia! Qui *Nicolai Antonii* sententiæ accedant, sunt viri complures doctissimi; qui à *Ludovici Muratorii* censura dissentiant, est Abbas *Marianus Armellinus*, author Bibliothecæ Benedictino-Casinensis, in qua *Nucei* causam agens, si ipsius, inquit, etiam Censoris, alioquin doctissimi, opera eadem trutina expendantur, nónne inutilia multa, & præter rem ex scribendi prurigine exarata alicubi in eis inveniantur? Quis enim liber præter divinos codices omni propemodùm nævo carens? *Angeli* verò *de Nuce* ad Casinense Chronicon Notæ à celeberrimis & clarissimis Viris, quos suprà laudavimus, maximo semper in pretio hactenus sunt habitæ. Certè ipse *Angelus de Nuce* in Epistola ad Lectorem, quam

Circa notas variant Criticorum judicia.

Armellinus Nucei causam agit.

Quid ipse de suis notulis sentiat. quam Chronico Casinensi præmisit, hæc de iisdem suis notis protestatus est: *Quod attinet ad notulas meas, hæsi diu anceps, an multas præstaret missas fieri, expungíque velut è manipulo, etiam centuriatas exauctorari, sed Casinates mei, quibus præcipuè hanc operam navo, auctores mihi fuerunt, aleam ut jacerem, eam afferentes causam, quòd cùm non omnes Musis litaverint, & Minervæ, ea ratio consultissima est, quæ prodesse possit universis.* Quæ verba si *Muratorius* perpendere voluisset, ab ea in *Angelum* adeò illiberali censurâ animum forsitan & calamum temperâsset, ut æquioris Critices canones persanctè exposcunt * à *Lamindo Pritanio* traditi.

* *Buon Gusto cap.* 2. *&* 3. *&c.*

Refellendis Cleri Gallicani Propositionibus adhibitus, Inter alios doctissimos viros, qui ab *Innocentio XI.* ad quatuor refellendas Cleri Gallicani propositiones adlecti sunt, adscriptus etiam *Angelus Nuceus*, qui tum temporis Romæ versabatur. Tanta verò vi, doctrináque Ecclesiæ partes asseruit *Nuceus*, ut omnium judicio ejus concertatio & brevior & validior sit habita. Ea apud Casinates asservatur hoc titulo: *Censura Illustrissimi ac Reverendissimi* ANGELI DE NUCE, *Archiepiscopi Rossanensis super quatuor Propositiones Cleri Gallicani in Conventu Parisiensi anno* 1682. *pro Congregatione Em.orum Cardinalium & novem Theologorum à sanctissimo Domino nostro Innocentio XI. specialiter deputata eodem anno, mense Augusti.* illarum censuram procudit, Falsus quidam Archiepiscopi *Nucei* amicus, qui pluribus titulis obstrictus illi esse debuerat, aliquot propositis politicis rationum momentis suadere eidem conabatur, censuram emolliret. quæ aliquibus acerbior visa. Haud tamen adduci ad id potuit, quippe qui ad conscientiæ suæ regulas eam exegisset, ùt non semel Abbati *Gattulæ* testatus est; sparserat tamen ille in vulgus emollitam ab Archiepiscopo censuram, quò conceptam de eo à Romano Pontifice opinionem minueret; nam ferunt constanter apud se statuisse, in Cardinalium album recensere *Nuceum*. Dum hæc laudato Abbati magnâ constantiâ ipse referret, addebat, quosdam etiam Pontifici repræsentâsse senem jam esse decrepitum, ac proinde nullis Romanæ Ecclesiæ usibus profuturum. Quam in rem hæc verba S. Leonis Papæ serm. 2. de Pass. Dom. usurpabat: *Admisit in se impias manus furentium, quæ dum proprio incumbunt sceleri, famulatæ sunt redemptori*: quò ostenderet, juvamini sibi fuisse ad quietè beatéque vivendum, hoc se honore dejectum.

Ejus de S.Thomæ Aquin. monachatu dissertatio. Elucubrata etiam ab eo est *Dissertatio de Monachatu S. Thomæ Aquinatis, priusquàm Prædicatorum castra ingrederetur, in sacro Archicœnobio montis Cassini*: cujus cum laude meminit Author libri, cui titulus: *De Monachatu Benedictino D. Thomæ Aquinatis apud Cassinenses, antequam ad Dominicanum Prædicatorum Ordinem se transferret, Historica Disquisitio. Lugduni in* 12. *anno* 1725. Author iste Anonymus (qui est *Hyacinthus Serry* Ordinis Prædicatorum in Patav. Universitate publicus Theologiæ Professor) pag. 59. sic loquitur: „ Sed & „ *D. Angelus de Nuce*, cujus sunt Notæ eruditissimæ ad Chronicon Casinense, Archiepiscopus Rossanens. „ Thomam Aquinatem, religiosa Professione Monachum, è Benedictinis „ Casinensibus ad Dominicanos transiisse, in Academica collatione Romæ defendit in Aula Augustissimæ „ Christinæ Suecorum Reginæ, quò „ eruditorum omnium natio conveni„ re consueverat: Quod cùm monstri „ penè instar ab adstantibus exceptum esset, eorúmque supercilia, „ mentésque admiratione suspendisset, is ad redimendam dictorum fidem, dissertationem scripto consignavit, cui titulum dedit *D. Thomam Monachum fuisse Benedictinum ostenditur*; & sæpè in operis decursu *Virum summum* appellat.

de Caroli M. icone. *Dissertatio de Caroli Magni effigie depicta in fronte Codicis sacrorum Bibliorum*, qui extat in Sacrario Basilicæ S. Pauli de Urbe, de qua mentionem facit Joannes Mabillonius in Musæo Italico pag. 7. fuit Ms. lingua Italica apud Abbatem Armellinum; continet paginas integras 15. in fol.

Notæ in Reg. S.B. *Variæ lectiones, & notæ eruditissimæ in Regulam Sanctissimi Patris Benedicti* dudum sub nomine Pauli Augustini de Ferrariis Neapolitanis typis excusæ.

Elogium Fusci Abb. Ejus etiam compositio est elegantissimum Elogium P. D. *Severino Fusco* Abbatiæ Casinensis, ejúsque diœcesis Regimen tunc primùm adeunti dictum. Extat ad calcem elogiorum Abbatum Casinensium authore M. Ant. Scipione pag. 280. & seq.

Comment. in Philos. & Theologiam. *Commentaria in universam Philosophiam Aristotelis & S. Theologiam ad mentem D. Thomæ*; quæ cum memoratis

ratis dissertationibus apud Casinates asservantur manuscripta, atque magno etiam in pretio à se habita servabat in bibliotheca sua privata Sanctissimus *Pontifex* CLEMENS XI. cum aliis quibusdam *Nucei* operibus, teste eruditissimo *Johanne Maria Crescimbenio* P. I. Vitarum Arcadum Illustrium in vitâ *Angeli Nucei* pag. 24. hisce verbis: *Neque hæc duntaxat studia ab ipso exculta fuere, sed amœniora etiam, & elegantiora, inter quæ vulgaris Poësis principem in ejus genio locum obtinuit, ac licèt in suo scribendi genere decurrentis tunc seculi barbarie abripi se aliquantulùm permiserit, nihilo tamen minùs ejusdem cantiones, quarum autographum volumen penes prædictum Baronium vidimus, suas habent veneres, gravibúsque ac præclaris illigatæ sunt sententiis.* Dixerat idem Crescimbenius pag. 18. *Verùm præ cæteris in honore illum habuerunt Cardinalis* ALBANUS, *nunc* CLEMENS XI. *Pontifex Maximus, atque* CHRISTINA ALEXANDRA *Sueciæ Regina, cujus animo de* NUCEI *doctrina & eruditione ea insederat opinio, ut inter Regiæ suæ Academiæ Fundatores, viros totius Romanæ Urbis doctissimos, ac vulgarium numero exemptos, adlectum, in edito atque eminenti statuerit loco: atque in hoc etiam theatro, ubi politiora studia, quibus tantopere ipse indulserat, resumendi campus se ipsi aperuit, excellentissimi ingenii sui vim patefecit: argumento sunt varii generis Orationes quas manu exaratas Bibliotheca Othoboniana asservat, & nos apud supradictum Baronium Soranum vidimus.* Refert deinde, quot quantísque gratiis Regina illum cumulaverit.

De quibus Crescimbenius.

An sanct. Ignatius auctor sit libelli exercitiorum.

Dissertatio, an S. Ignatius verè fuerit primus Auctor Libelli Exercitiorum, dum apud Manresam degeret: qui Libellus Garsiæ de Cisneros Abbati, qui S. Ignatio antiquior fuit, tribuitur; ejus Libelli vetus exemplar, nomen Cisnerii deferens, Barcinone ante S. Ignatium impressum, Nuceus ipse Abbati Armellino ostendit, cujus tamen hic cum Libello Exercitiorum S. Ignatii collationem tunc minimè se fecisse, non diffitetur. Daniel autem Bartholus in Vitâ S. Ignatii Italicè scripta, plurimum discriminis inter librum utrumque interesse contendit. Hanc dissertationem ipse Angelus misit Patri Pallavicino Jesuitæ, qui librum suum *Defensionis Ecclesiæ* &c. Angelo emendandum dederat.

Epistolæ familiares.

Volumen Epistolarum Familiarium, quod erat penes Ducem Turris Philomarinum, qui easdem publici juris facere jam parabat, nisi Auctor tunc vivens seriò id prohibuisset.

Duo alia Epistolarum ejus ad Familiares volumina apud Cassinates asservantur à D. *Honorio Santillo* Cajetano, Monacho Cassinate, *Nuceo* à Secretis, dum Abbas esset Casinensis, cum pluribus aliis sparsim in monasterii archivo ad negotia sui temporis pertinentibus. Quas tamen magnis faciebant eruditi, nullo ipse habebat in pretio, ut ad Abbatem *Gattulam* hisce verbis scripsit, cùm alias apud eum servatas repeteret: „ Mearum „ Epistolarum volumen possem exhi„ bere; ut verò id faciam, haud qua„ quam est animus; quas à te pluri„ mi fieri video, ego nihili facio, cùm „ mihi, vitiis eas scatere, haud sit in„ compertum: quæ verò apud me „ extant, ad rerum, quæ mihi per„ tractandæ fuerunt, conservandam „ memoriam custodio, non quòd, ut „ custodiantur, dignas existimem. At „ si tamen aliquas videre tibi collu„ beat, volumen tibi procures redden„ dum à P. D. Honorio, qui earundem „ quandam adornavit collectionem. „ Nunquam, ut typis vulgarentur, à „ me sunt exaratæ, neque unquam ta„ lis me cepit cacoëthes; ac si quis „ mearum epistolarum rationem ali„ quam habendam, eásque non ne„ gligendas esse putavit, non id Au„ thoris meritum, sed eorum, quibus „ gratæ acciderunt, genius expe„ tiit. „

Quas ipse parvi pendebat.

S. Cong. Indicis decretum de S. Basilii effigie.

Cùm anno 1636. hoc Decretum S. Indicis Congregatio edidisset: *Sacra Congregatio Indicis ad extinguendos inter sacros Religiosorum Ordines quæstionum fomites, & ob non servata sacri Concilii Tridentini præcepta, decrevit, & mandavit sub pœnis in sacro Romano Indice librorum prohibitorum, & sacris canonibus contentis de medio tollendam esse, & à fidelium oculis amovendam effigiem S. Basilii M. cucullati, habitu prorsus Benedictino, Regularum suarum codicem sinistra manu tradentis quatuor SS. Patribus Religiosorum Ordinum fundatoribus coram se genu flexis, déque dextero latere sese præbentibus in conspectum cæterorum Ordinum etiam militantium Fundatoribus, additis sub effigie verbis ad revocandam vitæ communis cœnobiticæ originem in ejusdem S. Patris institutionem typis æneis expressam à Johanne Noort an.* 1634.

Ac

Ac proinde districtè inhibet omnibus & singulis Christi fidelibus, ne dictam effigiem impressam, pictam, seu insculptam apud se detineant, illámque, si quomodolibet apud eos extiterit, locorum Ordinariis, aut Inquisitoribus statim exhiberi jubet. Impressoribus verò, Incisoribus, Pictoribus, & Sculptoribus sub pœnis eisdem, alíisque arbitrio S. Congregationis prohibet omnino, ne hujusmodi effigiem moliantur imposterùm, nec non formas quascunque statim à præsentis Decreti notitia infringi præcepit ac deleri; atque ita ubique locorum ab omnibus, & quibuscunque servari decrevit. In quorum fidem manu & sigillo Reverendissimi Domini Cardinalis Pii præsens Decretum signatum & munitum fuit 12. Decemb. an. 1636. C. Cardinalis Pius. Locus ✝ Sigilli. Fr. Joannes Baptista Marinus Ordinis Prædicatorum.

Unde nata Nucei diatribe de Basiliana S. Benedicti institutione.

Cúmque inter quatuor ex Patriarchis, quibus S. Basilius Regulam suam erogabat, numeraretur S. BENEDICTUS, *Nuceus* eam imaginem Dissertatione in Archivo Cassinensi asservata impugnavit, quæ sic incipit: *Provocant nos ad litigandum Basiliani, antiquam illam, sive potiùs antiquatam de* BASILIANA BENEDICTI INSTITUTIONE *querelam è sepulchri cineribus in judicium revocantes. Quin imò sibi judices, & actores veluti de parta victoria triumphale vexillum explicuerunt, simulachrum nempe phantasticum, quò sibi imaginariè blandiuntur. Quapropter supervacaneum omnino videri potuit eruditionis hanc litem seriò contestari, quam nobis jam diu universa Scriptorum non eblandita suffragia adjudicârunt. Verùm ne nostro silentio in Basilianam sententiam abeant imperiti, quibus quoque debitores sumus, integris utrinque antiquis partium juribus remanentibus quædam ad manus nunc occurrentia in medium pro veritate adducere non gravabimur.*

Duo sunt præcipuè, de quibus causa jam deperdita ad æquiora judicia appellant BASILIANI: *An scilicet SS.mus* BENEDICTUS *fuerit Monachus ex Instituto S. Basilii, & an regula, quam suis ipse Monachis tradidit, à Basilio sumpta fuerit. Utrumque asserunt adversarii; utrumque nos arguimus falsitatis. Utri rationabilius, ac verius, dubitatur &c.* Fusè eandem imaginem oppugnat doctissimus *Franciscus Bivarius* in libro *De veteri Monachatu, & Regulis Monasticis* lib. VI. cap. 1. à pag. 212. ad 227.

Jussû Cardinalis *Francisci Barberini* scripsit Censuram in Commentaria & Dissertationes Paschasii Quesnel, Presbyteri Oratorii D.N. Jesu Christi in Opera S. Leonis M. duobus tomis in 4. Parisiis edita, anno 1675. quam cùm Cardinalis ad Quesnellium misisset, hæc ille respondit: *His annexus erat viri eruditi ac ingeniosi commonitorius libellus pleraque momenta complectens, queis ad procudendam censuram Romanorum Theologorum succensi sunt animi.* — Ejusdem censura in Quesnel.

Hæc de *Niceo* prosequitur *Crescimbenius* p. 26. scribere: „Tot itaque „ac tam præclaræ nostri Archiepisco„pi dotes meritò quidem ac jure Ro„mam, imo Italiam, atque adeò uni„versam Europam excitârunt, ut il„lum inter celeberrimos literarum he„roes & connumerarent, & prædi„carent, ac quantum fas erat, ho„noribus afficerent. Talem ex Ita„lis nostris inter cæteros duo Aulæ „Romanæ Prælati habuerunt, *Joan„nes* nimirum *Ciampini*, ac *Marcel„lus Geveroli*, quorum primus suis in „operibus amplissimam illius mentio„nem facit, ejusdémque merito no„strô in Conventû alter memoriæ La„pidem promisit: atque inter Ultra„montanos talem ibidem eum agno„verunt præfatus *P. Mabillon*, qui „variis suis in operibus de ipsius me„rito præclarissimum edit testimo„nium; ac *Virginius Alviset* in Tra„ctatû *de Murenulis S. Vestis Sponsæ „Regis Æterni* eò usque progreditur, „ut dicat, se à viris fide quàm ma„ximè dignis excepisse; *nullum tunc „temporis Romæ extitisse, qui Archi„episcopo doctior censeri posset ac dici.* „Quorum sententiæ mirum dictû „quantum auctoritatis accedat ex „verbis illis, quæ summi Pontificis „jussu circa hujusmet vitæ conscri„ptionem Tu mihi Illustrissime Domi„ne significare dignatus es, quibús„que narrationem hanc concludam & „absolvam, tanquam Archiepiscopi „virtutum encomio quodam, quo nec „majus quidem, nec dignius potest „excogitari: *Sanctissimus Dominus „Noster vitam D. Archiepiscopi Rossa„nensis publici juris fieri gaudet, cùm „illum semper tanquam unum ex pri„mis Aulæ Romanæ Luminaribus ha„buerit.* — Nucei elogium ex Crescimbenio.

Demississimè tamen de se ipso, doctrináque sua sentiebat *Nuceus*, ut ex his ad R.mum *Gattulum* epistolis constat: „Admodùm Reverende Pater — Ejus animi demissio & modestia.

„ Observandissime. Quàm gratæ, „ quámque mihi acceptæ literæ tuæ „ fuerint, haud facilè explicare pos- „ sum; non per eam quidem causam, „ quòd plurimas, eásque immensas in „ me congeras laudes, sed quòd præ- „ conia, quibus me cumulas, nobilis- „ simi animi tui in veram virtutem „ quàm maximè propensi indubiam fi- „ dem faciunt; eâ causa fuit, ut nec „ umbram virtutis, quæ in me con- „ spicitur, sine cultu ac honore arbi- „ re permittas. Majorem itaque in „ modum lætor, ac planè futurum „ spero, ut Deus generosam istam pro- „ pensionem in animo tuo nedum nu- „ triat, atque magnis accessionibus „ adaugeat, verùm etiam rationem „ tibi modúmque aperiat, quibus non „ minùs auctoritate quàm exemplo „ inter cæteros etiam diffundere ac „ propagare valeas, ita quidem, ut „ in te amplissimum istud Sanctuarium „ pristino splendori ac venerationi sit „ restituendum: hic verò literarum „ amor proprius character ac pænè in- „ dex est, quo Casinates legitimi ab „ adulterinis ac spuriis secernuntur. „ Romæ 18. Junii 1689.

aliáque gesta,

Eruditissimus Crescimbenius hæc ulteriùs in Angeli vita de illo memoriæ prodidit: „ Verùm paulò pòst „Romam se contulit, ut prædicta Opera sua Clementi IX. tunc temporis ad clavum Ecclesiæ sedenti, cui erant inscripta, exhiberet: is verò, ut qui viros insigni quâdam doctrina præditos magno haberet in pretio, benignè illum excepit, atque adeò eruditissimi illius laboris munus gratum habuit, ut cùm suo favore dignum quàm maximè cognosceret, pro meriti ratione gratiam authori quò referret, eum in Purpuratorum Patrum Senatum adlegere animo secum destinârit; idque perfecisset profectò, si aut diuturnior fuisset ejusdem Pontificatus, aut faustior Angelo sors arrisisset. Nihilo tamen seciùs Cardinalitiæ dignitatis velut quoddam pignus fuerunt munera *Examinatoris Episcoporum*, & *Congregationis Indicis Consultoris* à CLEMENTE collata, à quo etiam Ecclesiæ * Caliensi præficiendus fuisset, nisi regimen illius suscipere justis de causis *Nuceus* recusâsset: eâ causâ factum est, ut Pontifex ipsum utut invitum *Archiepiscopum Rossanensem* nominârit, cui honori se subducere ipsi haud licuit. Doctrina minimè vulgaris cùm morum elegantia & suavitate conjun- „ cta, cæteræque eximiæ animi dotes „ omnium in Aula Romana affectum illi conciliârunt. Præprimis gratiâ valuit apud Cardinalem *Barberinum*, qui suos inter Theologos primo loco illum collocavit. Ejus verò ad Archiepiscopatum discessum ita ægrè tulit, ut priùs sibi haud acquiescendum existimârit, quàm Romam reverti juberetur. Neque enim Cardinalis æquum censebat, *Angeli* virtutes minori quàm Romæ theatro collucere, ejúsque merita inferiori quàm Purpuræ honore esse condecorandas. Quatuor annos quibus Rossani in illo honoris ac dignitatis sedit fastigio, greges sibi commissos, è veteri laudatissimóque suo instituto nedum spiritualibus verùm etiam temporalibus cumulavit beneficiis; Ecclesiam suam divite supellectile instruxit, viros bene meritos omni benevolentiæ genere complexus est, pro retinenda ecclesiasticæ disciplinæ observantia strenuè laboravit, morúmque sanctitatem omni quâ potuit curâ ac diligentiâ provexit. Primum ipse lapidem novi Patrum Dominicanorum Cœnobii hîc jecit, literásque nemo unquam amavit ardentiùs, fovit, ac protexit, præsertim Academiam vulgò dictam *degli Spensierati*, quæ modò eruditissimi Canonici Hyacinthi Gemma operâ magnum celebritatis nomen est consecuta; cui ad conventus habendos Annuntiationis, vulgò *della Nuntiata*, Oratorium concessit. At cùm Rossanenses majora præstolarentur emolumenta, Archiepiscopus Romam repetere coactus fuit. Cardinalis quippe *Barberinus*, cui, ut jam diximus, tam illustris viri dignitatis incrementa plurimùm cordi erant, eò rem adduxit, ut ad aulam illi redeundum fuerit: imò verò ne iterum discedendi occasio ipsi præberetur, voluit etiam, ut Archiepiscopatum missum faceret. Fecit, ac resignavit Fratri *Hieronymo Ursacia* sub pensione octogentorum scutorum annuatim sibi persolvenda: siquidem certus esse à *Barberino* jussus fuerat, futurum, ut quemadmodum ipse purpureo galero illum ornari animitus cupiebat, ita ex ejus in aulâ præsentia adjuvanda esset sua intentio. Romæ itaque commorantem Archiepiscopum apud se manere jussit Cardinalis, aptum commodúmque ipsi domicilium suo in palatio Apostolicæ Cancellariæ concedens: sed cùm vitâ jam functus esset *Clemens X.* apud quem Cardinalis operâ ad tam „sublimem æstimationis gradum fuerat „ evectus

labores, officia.

* *La chiesa di Cagli.*

& virtutes.

Cura pastoralis.

Beneficia Rossanensibus præstita.

Resignat Archiepiscopatū.

„ evectus, spes haud vana quidem, nunquam tamen ambitiosè quæsita iterùm interiit „ Vid. Jul. Ambros. Lucentius Ital. Sac. rest. Auct. à Col. 1057. ad 1666. & Ughell. Tom. IX. in descriptione Archiep. Rossanensium col. 314. n. 17. & in addend. & corrig. Ital. Sac. Tom. X. col. 325. & seq. Edit. Venet.

Obitûs ipsius & funeris descriptio. Ejus mortem sic describit Crescimbenius : „ Aliquot annos hisce „ rerum ac sanitatis angustiis fuit op„ pressus: verùm Deus, qui tantò majus „ præmium illi præparaverat, quantò „ longior fuerat ejusdem tolerantia, „ tandem ad octavam Julii diem anni „ 1691. ad cœli regiam illum evoca„ vit, annis quidem gravem, sed glo„ riâ multò illustriorem. Funus ela„ tum in Basilicam S. Laurentii in Da„ maso, ubi plurium Cardinalium, „ qui ad expensas confluxerunt, pieta„ te satis honestè illi parentatum fuit: „ in tanta rerum temporalium inopia „ è vivis sublatus, in Canonicorum „ sepulchrum illatus fuit, quamvis „ nullum non lapidem moverint Or„ dinis sui Monachi, ut apud ipsos „ sepulchro donaretur. V. Lucen„ tius loc. cit.

Honores ab Arcadum academia eidem exhibiti. Inclyta etiam Academia Arcadum, in quam ipso fundationis anno 1691. omnium Academicorum votis cooptatus fuit, attributo nomine *Hismenii Langiani*, demortuo solemniter parentavit, erecto scilicet, publico decreto, in ejus honorem lapide à Cl. Prælato *Marcello Severoli*, & in nemore Palatino (quò convenire ad literarias exercitationes tunc solebant) pulcherrimâ ecloga à *Leonardo Gerardo* in ejus laudem recitata, in qua plurimùm commendatur, non solùm à doctrinâ, & eruditione, sed etiam à pietate in Deum, cultu Religionis, exactâ custodiâ Monastici Instituti, amore Evangelicæ paupertatis, charitate erga egenos, aliisque virtutibus regulari Præsule, & Episcopo dignis. Sanè laudatus *Crescimbenius* effusissimam Angeli in pauperes liberalitatem literis consignavit in ejus vita, adeò quidem ferventem, ut necessaria etiam pene sibi subtraheret ad eorum inopiam sublevandam, quod heroicæ & verè Christianæ charitatis indicium est.

Extrema illius fata. Quàm intrepidè verò ærumnas suas ferret, ex quibusdam ad R. Abbatem *Gattulam* scriptis epistolis constat, è quibus aliquas duntaxat periodos damus. „ Admodùm Reverende „ P. Observandissime! De meæ salutis „ statu certior fieri Paternitas tua desi„ derat; verùm quin prolixam ego in„ stituam narrationem, cognoscere per „ se ipsam potest, ad meam octoginta „ annorum ætatem animum adver„ tens; extrema quippe hæc senectus „ non ipsa tantùm est morbus, sed „ sentina etiam, in quam vitæ nostræ „ miseriæ omnes confluunt: quare „ tot calamitatibus oppressus in lecto „ semper decumbere cogor, cùm pedi„ bus insistere nequaquã valeam. Con„ stanti tamen atque intrepido animo „ hæc incommoda sustineo, divinâ „ fretus misericordia, fore, ut in par„ tem purgatorii pro peccatis meis à „ Deo sint acceptanda. Tuam admo„ dùm Rev. Paternitatem oro quæso„ que, ut precibus suis id mihi à Divi„ na Majestate impetret &c. Romæ „ 22. Julii 1690. Hoc (nempe litera„ rum studium) unicum est levamen, „ quod in tanta annorum ac infirmi„ tatum oppressione experior, quas „ tamen animi præsentia & con„ stantia fero, ut divinæ providen„ tiæ, quæ dat nivem sicut lanam, con„ siliis acquiescam. Romæ 13. Nov. „ 1690. Ut valeam, Paternitas tua „ ex senio, tótque ærumnarum, quæ „ illud divexant societate, haud diffi„ culter conjicere potest. Tot tamen „ inter afflictiones animi fortitudinem „ non desero, quoniam ut effatus est „ Poëta : *Fortiter ille facit, qui miser* „ *esse potest* &c. Romæ 31. Maji 1691. & animi constantia.

Cæterùm hallucinantur *Lucentius* & *Crescimbenius*, cùm electum asserunt Archiepiscopum à *Clemente IX.* nam ad eam dignitatem beneficentiâ *Clementis X.* est evectus die 18. Martii an. 1671. Quæ nos verò de *Nuceo* literis consignavimus, maximam partem ex *Erasmi Gattola* Historia Casinensi, tum etiam ex *Mariani Armellini* Bibliotheca Benedictino-Casinensi deprompta fuerunt.

XVII.

VITALIS TERRA RUBRA † 1691. è Congreg. Casinensi.

PArma Galliæ Cisalpinæ urbs celebris viris cùm literis tum armis præclarissimis nunquam non claruit: Quare illam eximiis laudibus Jul. Cæs. Scaliger tam diserte deprædicat: Parmæ elogium.

In-

Inventum mediis præclarum nomen in armis
Prædita quo sit gens ignea, Marte docet.
Ingenium rapidum facili flammatur ab ira,
Sed viget in patulo pectore purus amor.
Magnanimo pretium est non displicuisse pudori.
Hoc satis, officiis cedere turpe putat.

in qua natus Vitalis anno 1623. ac deinde monasticen amplexus, In hac urbe A. C. MDCXXIII. D. VITALIS TERRA RUBEA ingenuis parentibus natus est. Cùm à primis annis animum humanioribus literis informâsset, secularis vitæ syrtes sapienter declinans, ad Casinensium Ordinem adhuc adolescens se recepit, apud quem æt. XXI. philosophiam consodalibus prælegit, & paulò pòst SS. Theologiæ Doctor renuntiatus est.

severiores disciplinas docet, Hinc majus in dies incrementum tanti viri capiente fama, eum præcipua sui cœtûs cœnobia ut scientias monachos doceret, efflictim optârunt. Præter Parmam *Placentia*, *Florentiæ*, *Venetiæ*, ubi tam præclara sui specimina dedit, illum etiamnum absentem celebrare non cessant.

summi Philosophi nomen adeptus Ipse cùm in nullius magistri verba juraverit, præcipuos è priscis Philosophis diligentissimè consuluit, de singulis eorum sententiis non tanquam honorarius arbiter; sed & peritissimus judex dijudicans. Aristotelem præ cæteris scrutatus, theorematis pluribus disceptationi publicæ expositis, in tenebris palpatum coram purpuratis Patribus & Principibus experientia sæpiùs patefecit; tanto equidem plausu, ut eum summum Philosophum omnes acclamaverint.

Bononiensem cathedram per annos XVIII. moderatus est. Multis ejusmodi præclaris rebus gestis, oblatam à Bononiensis Academiæ Curatoribus philosophiæ cathedram suscepit, quam per annos XVIII. moderatus est: Illam enim non rudem & spinosam nudámque, ut dicunt, non docebat, sed Theologiæ, Juris, Medicinæ, Mathesceósque axiomatibus illustratam, tanta doctrinæ varietate ornatam, tantóque argumentorum robore confirmatam, ut voluptatem simul ac utilitatem profundens, omnibus placeret, pluribus non infimæ notæ Professoribus acres ejus disceptationes non parùm timentibus.

inde Rinaldo Mutinæ Ducis filio præceptor datus, Porrò cùm Emin. Cardinalis *Rinaldus* Estensis, nepoti Rinaldo *Francisci* Mutinæ Ducis filio, præceptorem omni ex parte doctissimum quæreret, non alium, quàm D. VITALEM sibi ob oculos posuit, quem omni officio magnísque precibus à Bononiensi Senatu efflagitavit. D. VITALIS discessum honorificis testimoniis Bononienses sunt prosecuti, quorum unum ad perennem tanti viri gloriam in publica Academia marmori incisum est: invidendo hoc elogio mactatus fuit.

D. O. M.
VITALI TERRÆ RUBEÆ
PATRICIO PARMENSI,
S. THEOL. DOCTORI, IN PATRIA COLLEG.
INTER CASSINATES PRIORI,
FELSINEÆ INQUISIT. CONSULTORI,
CUI ANNIS V. SUPRA XX.
PARMA, PLACENTIA, FLORENTIA, VENETIÆ
PRIVATIM APUD MONACHOS THEOL.
BONONIA PUBLICE PHILOS. DOCENTI,
MUNDUS LITERARIUS
DEMOCRITI ET ARISTOTELIS
CONCORDIAM
PRIMUM IN HOC ATHENÆO PUBLICANTI,
IN D. PROCULI COENOBIO PROPUGNANTI
DEBENT ET LAUDANT
UTRAQUE UNIVERSITAS INDEFESSO, BENEMERITO, ET ADHUC BENEMERENTI LECTORI
HUNC LAPIDEM CANDIDUM
IN OBSEQUII CANDIDIORIS ARGUM. P. AN. 1667.
ANNUENTE ILLUSTRISS. ARTISTARUM PRIORE,
D. LAURENTIO BAZZANO, VINEOLENSE.

Decretâ eidem lecturæ reservatione Et quamvis hujuscemodi honores illi tantùm assequi possint, qui per viginti annorum spatium, è gymnasii suggestu docuerint, nihilominùs tamen tanti Bononiensibus erat TERRA RUBEA, ut necdum illo exacto tempore omnium calculis illi decreti fuerint. Ejus quoque cathedram, postquàm profectus fuit, nemo deinceps (quod paucis exteris evenire constat) conscendit, relicto illi perpetuo jure eam, quotiescunque libuerit, obtinendi, in publicis etiam Academiæ fastis annotato *absens cum reservatione lecturæ.*

exacto moderatoris officio, Mutinam itaque perrexit, ubi mirum illius Principis suæ disciplinæ traditi ingenium tam sedulò excoluit, ut eum in utraque philosophia naturali & morali peritissimum brevì reddiderit, qui in doctrinæ redhostimentum, præceptorem ingenti gratiarum numero cumulavit. Romam accersitur, Hoc quinque post annis exacto munere, Cardinalis *Franciscus Barberinus* eum sibi Theologum adlegere exoptans, à Mutinæ Principibus petiit. Ita cùm disciplinæ, quà Principem *Rinaldum* erudierat, colophonem imposuisset, Romam in illius Purpurati obsequium concessit.

inde Patavium, ubi cathedrâ conscendit. Ibi non diu stetit, quin Patavium à Venetis Magnatibus evocaretur ordinariam philosophiæ cathedram offerentibus: Bononienses quidem diuturnam ejus absentiam non exiguum esse sui collegii detrimentum gnari, ut pristinum docendi locum, quem honoris causa nemini concesserant,

an.

an. MDCLXXXI. humanissimis literis invitârunt: Ipse autem ne suum in Ser. Rempubl. Venetam obsequiũ læderet, summâ modestiâ recusavit.

Mirabitur nemo tot dotibus ornatum summorum Principum gratiâ valuisse, inter quos præcipuè designandus venit *Alexander II.* Picus Mirandulæ Dux, doctrinâ non minùs,quàm natalibus orbi toti clarus, cui continuò percharus fuit D. VITALIS TERRA RUBEA.

Abbas creatus, Nec in Congregatione Casinensi supremi ei honores defuerunt; creatus Abbas Monasterium Parmense administravit, quo expleto regimine, Patavium rediit, ibique haud multò pòst diem suũ explevit A. 1692. in Monasterio sanctæ Justinæ admodùm piè diem clausit extremum anno 1692. ætatis suæ 71. cui Fr. *Thomas Maria Minorelli* ex Ordine Prædicatorum Magister, Vir doctrina conspicuus, funebri, eâque facunda Oratione parentavit. Sed & Parmenses Monachi grati animi ergò ejus exequias insigni pompa celebrârunt, in qua eruditissimam Orationem D.Odoardus Vicentinus recitavit, impressam Parmæ eodem anno apud Albertum Pazzonum, & Paulum Monti. In ea Oratione illud inter cætera asseritur pag. 15. *Vitalem ostendisse, quàm necessariò Philosophia solida Encyclopedia exornata, cum reliquis scientiis conjungi debeat.*

Ejus ingenii partus. Quod ad hujus Opera spectat, multiplicia sunt & varia, quorum Vitalis ipse, dum in vivis ageret, à Mariano Armellino, Bibliothecæ Benedictino-Casinensis Auctore, rogatus elenchum Romam ipsi transmisit. Alia verò sunt impressa, alia Manuscripta; quæ ultima numero priora longè excedunt, è quibus pauca recensere juvat:

1.) *Disputationum sacræ & speculativæ Theologiæ cursus duplex*, quorum prior in 10. posterior in 6. Tractatus distinguuntur.

2.) *Disputationum sacræ Theologiæ Moralis Scholasticæ* Tractatus novem.

3.) *Epitome* Ascanii Tamburini *de jure Abbatissarum & Monialium* variis cum additionibus.

4.) *Epitome Theologiæ Mysticæ Balthassaris à S. Catharina* Carmelitæ Discalceati ad usum Patrum Spiritualium, & *Directorium Animarum Contemplationi vacantium.*

5.) *Enthusiasmi Morales.*

6.) *Vita interna* S.P.N.Benedicti.

7.) *Catalogus complurium Sanctorum*, qui fuerunt Familiæ Benedictinæ, & alterius censentur.

8.) *Lexicon Rhetoricum*, utriusque Orationis tum solutæ, tum metricæ regulas complectens.

9.) *Fragmenta Rhetorica*, i. e. Panegyrici, Conciones, & Discursus habiti variis in occasionibus.

10.) *Album nigerrimum*, sive Lexicon hæreticorum, & alia &c.

Ex his Mss. quædam in Bibliotheca S. Justinæ, quædam Parmæ in Monasterio, ubi Professus & Abbas fuit, existunt. Vide Armell. Bibl. Casin. part. II. lit. v. pag. 13. & præ illo Carolum Patinum in Lycæo Patavino pag. 117. ubi, quæ de Vitali Terra Rubra in medium attulimus, expressa habes cum ejusdem Iconismo.

XVIII.

AUGUSTINUS RHEDING † 1692. Abbas & Princeps Einsidlensis.

Celebres Theologos Scholasticos ignorat, quisquis *Augustinum* nescit: jurâsses in ejus cerebro Hyponensium Antistitem revixisse. Aut enim viva virtus & doctrina fuit *Augustinus*, aut ex virtute & doctrina totus. Patria illi erat *Suitia* in Helvetia Cantonis *Suitiensis* princeps civitas; Familia DD. Rhedingiorum à *Biberegg*, quâ tamen mature neglecta suavi Christi jugo colla subdidit in Cœnobio Einsidlensi anno MDCXLI, die XXI. Decembris. Adepta postmodùm in Academia Friburgensi Doctorali Laurea, Salisburgi *Ss. Theologiæ* cathedram conscendit anno MDCLV. tanta scientiæ opinione, ut ad eum velut oraculum omnes confugerint, virique scientiâ aliàs clari in difficilioribus quæstionibus ejus sententiam expetierint. Anno verò MDCLVIII. ab Einsidlensi Principe *D. Placido* ad Eremum D.Virginis remeare jussus ægrè ab Universitatis Patribus dimissus fuit: sed obedientia ac Superiorum mandata cunctorum votis prævaluerunt, seu potiùs gloria, ut altiori eum loco collocaret. Decanus ab eodem Illustrissimo Principe anno MDCLIX. constitutus anno sequente in dignitate abbatiali eidem successit, mitrâ omnium ore & calculo dignissimus, utpote in cujus pectore sapientia & pietas sedem fixerant. Cultui divino præprimis deditus ornatam illam omni lapide pretioso, ut vocant, Monstrantiam, seu osten-

(Margin: ejus elogium, patria, professio, promotio, doctrina, fit Decanus Einsidlensis, deinde Abbas.)

ostensorium nullis parcendo sumptibus consummavit: Chorum quoque Monasterii & Sacellum S. Magdalenæ funditus erexit, Sanctorúmque Reliquias non paucas Româ asportavit. A sacris ad œconomica & literas conversus S. Nuntiaturæ Lucernensis, ac aliorum Catholicorum Procerum impulsu & hortatu Dynastiam Sonnenbergensem, ne Acatholicorum usui serviret, suo Monasterio magno ære adscivit anno MDCLXXX. nec non Gymnasium Bellizonense anno MDCLXXV. à Patribus Societatis Jesu derelictum per suos Monachos restauravit III. Nonas Septembris anni ejusdem. Princeps ob singularem zelum tum propagandæ Catholicæ fidei, tum defendendæ Summæ Sedis Authoritatis ab Ipso Ss. D. N. *Innocentio XI.* ter amatus annum 1692. habuit supremum.

Bellizonense Gymnasium instaurat.

Obitus ejus & scripta.

SCRIPTA.

1.) *De Dominio Clericorum & Religiosorum* Salisburgi in 8. an. 1656.

2.) *De injuriis & restitutione pro iis debita.* Salisburgi in 8. anno 1657.

3.) *Controversiæ Scholasticæ ex universa Theologia selectæ.* Salisburgi in 4. anno 1657.

4.) *Theologia Scholastica universa* Tomis XIII. in fol. comprehensa. Typis Monasterii Einsidlensis an. 1687.

5.) *Vindex Veritas Centuriæ I.ma Annalium Ecclesiasticorum Cæsaris Baronii S. R. E. Cardinalis contra Jo. Henricum Ottium.* Typis Monasterii Einsidlensis in fol. anno 1680.

6.) *Veritas inextincta Concilii Tridentini* Tomi V. in fol. Typis Monasterii Einsidlensis anno 1684.

7.) *Dissertationes controversisticæ, in quibus plerique fidei articuli ab hodierno prætensæ Reformationis Ministerio in controversiam deducti, ad verum Romanæ Ecclesiæ sensum exponuntur, occasione Libellorum à Joanne Heinrico Heiddegero Tigurino Professore editorum.* Typis Monasterii Einsidlensis in 4.to An. 1684. quæ fuit secunda editio, prioris annus nobis incompertus.

8.) *Dissertationes controversisticæ contra Vidrosium* Typis Monasterii Einsidl. in 4. anno 1684.

9.) *Oecumenicæ cathedræ Apostolicæ authoritas.* Typis Einsidlensibus in fol. anno 1689.

10.) *Explanationes & exhortationes in S. Regulam S. P. Bened.* MS. Fol.

Vide Historiam Universitatis Salisburgensis lib. 2. cap. VII. n. CCXXXVIII. pag. 300.

XIX.

COELESTINUS SFONDRATUS Princeps & Abbas San-Gallensis, S. R. E. Cardinalis.

† 1696. 4. Sept.

MEdiolani ex antiquissima *Sfondratorum* Familia, unde etiam *Gregorius XIV.* Pontifex Maximus originem duxerat, in lucem prodiit anno MDCXLIV. tenerósque annos in paterna domo sub optimis Magistris transegit, ea jam tum ingenii maturitate, ut universi de puero maxima quæque præsagirent. Eam ob causam à piissimis Parentibus anno ætatis duodecimo *Rosachium* ad Lacum Podamicum, ubi PP. San-Gallenses celebrem scholam aperuerant, ad literarum studia, ac germanam linguam addiscendam dimissus, ingenii acumine & solertia coævos facilè adæquavit, moribus verò ac indole ferventi generosáque cunctis emicuit. Cúmque adolescentes nonnullos, condiscipulos suos, ad S. Benedicti Ordinem in D. Galli Monasterio suscipiendum animos applicuisse cerneret, Ipse, qui nulli utì scientiâ ita & virtute secundus videri volebat, pari conversionis spiritu ductus eidem S. Ordini collum submittere statuit, expletóque probationis anno *Cælestini* nomen sortitus est. Vix annum ætatis vigesimum secundum attigerat, cùm jam ob ingentem scientiarum cumulum primò in Ducali Asceterio Campidonensi Theologiæ, domi dein per plures annos Philosophiæ, Theologiæ, ac Juris Canonici Professor inaudiit. Magister quoque Novitiorum constitutus pietate ác morum decore multos præclarè imbuit, ex quibus successu temporis plures in diversis locis abbatiali dignitate insigniti, pietatem atque scientiam *Cælestini*-ore haustam maximo Ordinis nostri flore in alios etiam transfuderunt.

Mediolani natus 1644.

& Rosachiũ ad studia missus,

in San-Gallensi cœnobio O. S. Ben. amplectitur.

in Campidonensi archisterio & domi severiores tradit disciplinas.

Percrebescente hoc modo doctrinæ ejus fama Salisburgensis Universitas hanc sibi gemmam concredi repetitis obtinuit precibus, triplicíque priùs laurea doctorali, Theologiæ nimirum & utriusque Juris redimitum, in celebri *Juris Canonici* cathedra *Sfondratum* collocavit an. MDCLXXIX. Quantis radiis supra candelabrum Academicum positus Facultatem Juridicam illustrârit, peregrinus sit, qui ignorat. Nemo scire creditus est, quod ille ignorabat: Erat enim in eo ingenium, quod nulli cedebat; judi-

Salisburgum accitus Juris Canonici cathedræ imponitur.

cium, quod omnes superabat; doctrina, qua quidquid sciri poterat, infinita propemodùm lectione complectebatur. Tantus proin ad publica ejusdem collegia & prælectiones discentium concursus fiebat, ut penè solus docere posse videretur, ac unus omnium esset dolor, cùm sermoni finem imponeret, utpote, qui nullum paragraphum dictavit, aut explicavit unquam, quin ex singulis sciscitaretur, an benè intellexissent omnia; neque ullum dubium præterlabi patiebatur, quod non iteratò præclarè exposuisset, volebátque, ut omni tempore eundem adirent discipuli, ac exorta dubia proponerent, & ni fecissent, duriùs arguebat. Verbo: *Idea Professoris optimi, atque discipulorum anima* SFONDRATUS *erat.*

ubi edit Regale Sacerdotium.

Maximum autem, quod Salisburgi perficiendum suscepit, illud fuit, quòd quatuor illarum propositionum Cleri Gallicani, quibus infallibilitas & authoritas Christi in terris Vicarii graviter arguebatur, discussionem ab Universitatis Senatu sibi oblatam admiserit, atque insigni volumine, cui titulus *Regale Sacerdotium*, Pontificiam authoritatem à calumnia liberârit. Reversus est inde anno MDCLXXXII. ad Monasterium S. Galli sub Principe & Abbate ejusdem loci GALLO II. Viro antiqui moris & avitæ disciplinæ studiosissimo. Hic, cùm *Cœlestinum* humanis laudibus ac favoribus ubique efferri cerneret, veritus, ne is inter continua omnium encomia humanum quid pateretur, eum deprimere & humiliare statuit, simúlque Sacelli rustici, quod horario itinere *Rosachio* distat, curam eidem commisit, ut pedes illuc, aut fortè, si aëris intemperies prohiberet, obvio equo delatus rudi plebeculæ vernacula lingua Dei verbum annuntiaret. Paruit emeritus Doctor jubentis imperio; Cùm tamen satiandæ ejus solertiæ cura hæc impar esset, Philosophiam interim conscripsit, eámque typis San-Gallensibus in publicum emisit. Quin & ipse GALLUS Abbas *Cœlestini* patientiam humilitatémque satis expertus eundem ad Monasterium è Parœcia revocavit, ac suum in Spiritualibus *Vicarium Generalem* constituit. At neque istud officium solicitudinis licèt plenum *Sfondrati* nostri diligentiam, laborum aliàs assuetam, retinuit, ne *Regali Sacerdotio* aliud volumen ceu prioris completivum sub titulo *Galliæ Vindicatæ* adjungeret, in quo luculentis argumentis demonstrat, Galliæ Doctores & Præsules non solùm ab omni ævo pro libertate Ecclesiæ Romanæ constanter stetisse, verùm etiam quatuor Cleri Gallicani propositiones nullibi magis ac majoribus exemplis, quàm in ipsa Gallia damnatas esse.

inde redux rusticanæ parochiæ præficitur.

paulò pòst Vicarius Generalis San-Gall. renuntiatus, evulgat *Galliæ Vindicatæ* opusculum.

Non leviter hæc *Cœlestini* Opera Propositionum Auctoribus bilem moverunt, cùm & veritati tam luculentæ sese opponere, & eloquentiæ disserentis respondere formidarent. Arriserunt econtrà Curiæ Romanæ docti adeò pro Ecclesia suscepti labores: hos ut *Innocentius XI. P. M.* digno remuneraret præmio, Episcopatum Novarinum, quem Ipsemet olim ante Summum Pontificatum tenuerat, eidem obtulit anno MDCLXXXVI. Invitò planè animô insperatos Episcopalis dignitatis honores viri modestia tulit, quin humili potiùs generosóque conatu eos à se amoliri adorsus, Eminentissimum S. R. E. Cardinalem *Cybo* sæpiùs literis convenit, ut apud Sanctissimum Patrem preces suas interponeret, ne ex humili & quieta Monasterii cellula ad publicas curas raperetur. Verùm rejectis precibus Pontificia voluntas prævaluit, delatúmque onus suscipere coëgit. Haud inflavit novus hic dignitatis apex religiosam *Cœlestini* mentem, sed, cùm hyemis intemperies iter præpediret, seu potiùs cœlum alia de eodem disponeret, inter Confratres suos simplicis Monachi mores præsetulit communi vitâ, disciplinâ, & ordine contentus.

Novarinum Episcopatum sibi à S. Pontifice delatum

ægrè suscipit,

Clauserat intereà San-Gallensium Princeps & Abbas D. GALLUS diem supremum IV. Nonas Martii anno MDCLXXXVII; Huic, ut supparem Successorem designarent Capitulares San-Gallenses, Juniorum præcipuè suffragiis Abbas subrogatus est *Cœlestinus* noster XVI. Calendas Maji. Dimisso itaque Episcopatu abbatiali oneri humeros submisit, séque talem prudentia, justitia, & gravitate exhibuit, ut nihil in eo desiderari posse videretur. Præprimis verò pietate in pauperes, & pupillos enituit, quos, ingruente anno MDCXCIII. fame, annonâ & facultatibus pro viribus adjuvare nunquam destitit. Ut enim eo securiùs subveniret omnibus, Eleemosynarium suum totius ditionis San-Gallensis pagos & vicos obire, inopum, ægrorum, senum ac infantum numerum inire, atque in singula capita quâvis septimanâ certam panis ac farinæ mensuram decernere jussit; quin ingravescente

eóque dimisso Abbatiæ San-Gall. humeros submisit.

ejus in ægros & inopes munificentia,

cente hyeme vestitu lignísque eisdem subvenit, ne frigore perirent. Quantam pecuniæ vim effusa isthæc charitas, quæ integro triennio *Sfondratum* occupatum habuit, consumpserit, quivis æquus rerum æstimator facilè dijudicabit. Soli *Cœlestino* nostro minora hæc videbantur, ni ipse ex eo tempore, quo fames grassabatur, altero panis frusto in mensa sibi offerri solito deinceps abstinuisset; indecorum nimirum ratus, si binis frustis frueretur, dum Christi pauperes vel uno subinde carerent. Nec id miramur, si frugalem Principis mensam in mentem revocemus. Vinum aquâ semper diluit, illúdque tam modicè sumpsit, ut plus gustare quàm bibere crederetur. Cibos etiam, quibus se affici sentiebat, quandoque parari jussit, at mensæ illatis planè abstinuit, neque unquam frugum primitias gustare voluit, sed Deo per abstinentiam obtulit. Mensam porrò abbatialem sic sacra lectione ac sensatis colloquiis condire noverat, ut illuc tum Regulares tum Seculares plus ad animi quàm corporis refectionem accedere ambirent. A prandio horam recreationi dabat, eáque completa, totum reliquum tempus publicis monasterii negotiis, lectioni, aut scriptioni impendit tam avarus temporis usurarius, ut omnia horarum momenta, ceu pretiosissimos uniones collegerit.

Mensæ frugalitas,

Ut autem parvam à tumultu seculari quietem capere posset, noctu in privata Monasterii cellula dormiebat, ubi aliorum more ad matutinas laudes excitatus psallentium choro intererat, nec rarò finitis Matutinis, cùm cæteri cubitum sese recepissent, iteratò in ecclesiam descendit, orationémque coram venerabili Eucharistiæ Sacramento ad lucis exortum usque produxit. Hæc publica erant, interna novit Deus, qui solus scrutator est cordium. Zelum sanè pro Fide Catholica libri contra Heideggerum & alios editi; Cultum immaculatæ Virginis *Innocentia Vindicata*; Misericordiam in pauperes largæ eleemosynæ; Humilitatem & in reprehendendo suavitatem, quotquot ejus imperio suberant; corporis denique, quod sedulò in servitutem redigere satagebat, occultas castigationes post obitum inventa flagra, & cilicia abunde testantur.

Chori frequentatio,

Zelus pro avitâ religione.

Tot tantísque *Cœlestini* dotibus illectus summus Pontifex *Innocentius XI.* eum dignissimum censuit, quem anno MDCXCV. sacra Purpura exornatum pro communi Ecclesiæ utilitate Romam avocaret. Coactis proin Helvetiæ Abbatibus, ut Benedictinæ Congregationis necessitatibus consuleret, proprióque Abbate San-Gallensibus dato, anno MDCXCVI. Romanum iter aggressus est. Incredibile, quantus dolor in optimi Patris discessu omnium corda occupârit, cùm ipse populus acatholicus Civitatem S. Galli pertranseunti non solùm inter lacrymas supremum vale dixerit, verùm etiam Primores urbis *Rosachium* usque comitati sint. Haud absimilis per Rhœtiam & Italiam notabatur populorum accursus, eædémque erant Abbatum, Principum, Episcoporum salutationes, quas nihilominus arreptis itinerum ambagibus passim evitare conatus est. Egit id quoque Romæ, alia ipso via, alia ejus comitatu ingressis.

Sacra purpurâ exornatur.

Verùm quàm brevis hæc gloria fuit. Vix sex menses Romæ peregerat, & jam, quem plurimi Apostolicæ Sedi imponendum speraverant, inscrutabilia Dei judicia ad tumbam vocabant. Quamprimùm ergo mortem vicinam agnovit, sacrosanctis Ecclesiæ Catholicæ Sacramentis agonem muniit. Exin antiquorum Patrum exemplo Orationem Dominicam, Salutationem Angelicam, & Symbolum Nicænum tractim ac morosè sibi prælegi jussit, sæpiúsque Angelico Epulo refectus lætam operiebatur mortem: *Duæ enim sunt causæ*, inquiebat, *quare mors mihi grata accidat; prima est, quòd ista mors eum in statum me ponat, in quo Deum ampliùs offendere non possim: & hanc gratiam, Deum ampliùs non offendendi, pluris æstimo, quàm omnia bona spiritualia & temporalia, quæ per omnem vitam facere potuissem. Altera est: quòd, cùm Deo infinitis titulis obstrictus sim, nihilque habeam, quo meam erga Deum gratitudinem profitear, hanc ipsam mortem eidem in signum supremi in me dominii offerre possim.* Tandem pridie Nonas Septembris, postquam deficiente propemodum lingua ter Sanctissima *Jesus & Mariæ* Nomina invocâsset, defixis in Crucifixi imaginem oculis subridenti similis animam efflavit an. MDCXCVI. ætatis quinquagesimo secundo. Vulgatam jam antea in populo famam, *Cœlestinum* nostrum inculpatam egisse vitam, auxerunt reperta post mortem gemina

Sed eâ paulò pòst, cum vitâ exutus est,

Vivis ereptus 4. Sept. A. 1696.

cilicia

Reperta in eo mortificationis signa.

cilicia totidémque flagella, intextis argenteis stellulis aspera ac multo cruore tincta. Ex ciliciis alterum equino crine hispidum in modum scapularis, quo Monachi Benedictini nocturno tempore utuntur, contextum pectus dorsúmque infestabat: alterum è filo ferreo auctis cuspidibus horrebat. Flagellorum unum Monialibus S. Cæciliæ, alterum sacratis Benedictinæ Familiæ Virginibus in Campo Martio cessit. Cilicium ferreum eburneæ pixidi inclusum vendicavit sibi Orator Cæsareus *D. Comes Martinizius*, qui vivente adhuc *Cælestino*, sed conclamata jam valetudine, ejus sibi copiam fieri frequenter expetierat. Cilicium denique setosum in plurimas partes distractum, multorum devotioni satisfecit. Corpus exanime ære & luctu publico elatum in ecclesia S. Cæciliæ tumulum habet hac sepulchrali Inscriptione insignitum.

Corpus Romæ,

CÆLESTINUS *Tit.* S. *Cæciliæ* S. R. E. PRESBYTER
Cardinalis SFONDRATUS; *miserrimus peccator,*
Atque ejusdem Virginis humilis servus,
Ad cujus pedes hîc humiliter requiescit.
Vixit Annis LII. Obiit pridie Nonas Septembris
Anno MDCXCVI.
Orate Deum pro Eo.

Cor in San-Gallensi Basilica sepelitur,

Communis est hæc inscriptio cum illa, quam in eadem ecclesia posuerunt *Paulo Æmilio Sfondrato S. R. E. Cardinali* ibidem sepulto. Ut autem & Monasterio S. Galli perpetua esset *Cælestini* nostri memoria, cor ejus ad S. Gallum translatum, atque in ingressu chori ad latus dexterum collocatum est, ubi sequens monumentum eidem erexit Successor *Leodegarius* Abbas:

additâ hâc epigraphe.

Hic requiescit
COR
Eminentissimi S. R. E. Cardinalis, quondam Illustrissimi
S. R. I. PRINCIPIS, S. GALLI ABBATIS,
COELESTINI SFONDRATI.
Cui pro Deo, Ecclesia, Patria, maximis curis, laboribus, meritis defuncto, æterna apud Posteros memoria, virtute, & gloria victuro, Anno MDCXCVII. hoc gratitudinis monumentum sibi, mæstísque Filiis in solatium Successor erexit.

Bene sperate
EGO dormio, sed COR meum vigilat.
VIGILATE.

Ejus Opera.

Multa cedro digna lucubravit Sfondratus, non omnibus tamen, vel negotiis præpeditus, vel morte præventus, supremam imposuit manum. Sunt verò

1.) *Disputatio de Lege in præsumptione fundata.* Salisburgi. fol. an. 1681. Hanc disputationem in 8. recusam vidi, legi multis ante annis, sed ad typos, locúmque editionis non attendi.

2.) *Cursus Philosophicus San-Gallensis.* Tom. III. in 4. typis Monasterii S. Galli anno 1695.

3.) *Nodus Prædestinationis ex sacris Literis, doctrinâque SS. Augustini & Thomæ, quantùm homini licet, dissolutus.* Romæ typis Jo. Jacobi Komareck Boëmi prope SS. Vincentium & Anastasium in Trivio, an. 1697. Opus posthumum.

4.) *Regale Sacerdotium Romano Pontifici assertum, & quatuor propositionibus explicatum.* 4. an. 1684.

5.) *Gallia Vindicata*, in quâ testimoniis exemplísque Gallicanæ præsertim Ecclesiæ, quæ pro Regalia & quatuor propositionibus à Ludovico Maimburgo, aliísque producta sunt, refutantur. Anno 1688. in 4.

6.) *Legatio Marchionis Lavardini Romam, ejúsque cum Romano Pontifice Innocentio XI. dissidium; ubi agitur de jure, origine, progressû & abusu Quarteriorum Franchitiarum, seu Asyli &c. & refutantur rationes à Lavardini Advocato productæ in Libello, cui initium Si l' Auteur.* Anno 1688. in 12.

7.) *Nepotismus Theologicè expensus.* in 12. an. 1692. Cui si bene recordor, his verbis coronidem imponit: *Si Roma non esset, jam dudum totus orbis catholicus foret.*

8.) *De Baptismo infantium.* in 4.

9.) *Innocentia Vindicata*, in quâ gravissimis argumentis è S. Thoma petitis ostenditur, Angelicum Doctorem pro immaculato Conceptu Deiparæ sensisse & scripsisse; typis monasterii S. Galli, an. 1695. in fol.

10.) *Tractatus de Probabilitate contra morum corruptelas & nimiam sententiarum laxitatem.* Opus nondum publicâ luce, quod sciam, donatum.

11.) *Historia Atheismi.* Opus, cui suprema deest manus.

12.) *Dissertationes contra pestilentem librum Heideggeri Tigurini.* MS.

13.) *Constitutiones pro Clero San-Gallensi*, quas scripsit, cùm esset Principis & Abbatis sui Vicarius in Spiritualibus Generalis.

14.) *Commentaria in Jus Canonicum* MS. Tom. III. quæ Clemens XI. Pont. Max. è Bibliotheca Vaticana cum mo-

nasterio S. Galli anno 1720. communicata esse voluit.

Auctores qui de eo scripserunt.

Quam Sfondrati vitam hic dedimus, conscripta fuit à *P. Deicola à Ligriz*, Cœnobita San - Gallensi. Eam etiam leges in Historia Universitatis Salisburgensis Lib. 2. cap. 7. pag. 323. Videri de eo etiam possunt *Josephus Eggsius* in Purpura Docta, *Petrus Bælius* in Dictionario, aliique. Nos pro coronide verba Cardinalis *de Aguirre* ex literis ad D. *Jo. Mabillonium* an. 1696. die 25. Sept. Româ scriptis, appendemus. „ Doleo defectum temporis, ut scriberem, postquàm piissimus Cardinalis *Sfondratus* diem obiit, communi desiderio „ sui relicto, imò & invidiâ tam felicis obitûs, tota urbe deplorante, & „ dolente gemmam abscissam, & luminare magnum sacri Collegii extinctum nobis, licèt translatum in „ cœlum. Credo Stephanotium nostrum hac de re antea & postea satis scripsisse, nec vacat mihi plura „ dicere è multis, quæ occurrebant, „ & vix sine lacrymis inculcari possunt. Defecit corona Ordinis nostri, quam non satis merebamur, & „ quâ (ausim dicere) dignus non „ erat mundus &c. *Vid. Mabillonii* „ *Opp. posth. Tom. I. lib. 5. pag.* 430.

XX.

† 1699. 19. Aug.

JOSEPHUS SAENZ DE AGUIRRE S.R.E. Cardinalis.

Ejus natales, educatio, professio, & munia.

NAtione Hispanus, patriâ Lucronensis, Philosophus, Jurista, ac Theologus magni nominis, natus proditur anno salutis 1630. die 24. Martii. Honestè educatus nomen dedit Monachis S. Benedicti, inter quos gradu virtutis munera attigit, quæ præmium esse solent Religionis, Observantiæ, Modestiæ, & Scientiæ non inflatæ. Abbas assumptus S. Vincentii, in civitate Salamancæ, bis præfuit ea lege, *ut imperium exordiretur primo contra se ipsum.* Annos quindecim studiorum Præfectus in Collegio dicti monasterii, in literarum fruge juventutem ita habuit obsequentem, atque plaudentem, ut inde ad Salmanticensem cathedram evocatus, Theologiam primò speculativam, tum sacram Scripturam incredibili plausu atque auditorum frequentia explanaret: magni ac eruditi famam Theologi ex eo nomine assecutus.

Studiis præficitu, & docet Salmanticæ.

Exactis hoc modo pluribus annis diffusáque quaquaversùm virtutis ejus ac doctrinæ fama, Præsidens Generalis Hispanæ Congregationis S. Benedicti creatus est: Qua occasione nihil omisit, quod ad promovendam vitam monasticam, privilegia Ordinis vindicanda, ac manutenenda, latifundia redimenda, cultúmque divinum provehendum spectare videbatur. Tantis implicitus negotiis eruditum suum calamum non modò non abjecit, quin potiùs perpolivit, exeruítque, exaratis quinque præclari argumenti voluminibus, aliísque ingenii monumentis, ut mox signanter visuri sumus, ubi, quæ ad vitæ ejus seriem pertinent, enarraverimus.

Fit Præsidens suæ Congreg.

Inter memorandas ejus Elucubrationes extat Opus singulare, cui titulum *De Cathedra Petri* præfixit: quo uno favorem ac gratiam *Innocentii XI.* Pontificis Max. adeò sibi conciliavit, ut die 2. Septembris anni 1686. inter Presbyteros Cardinales adlegi, Titulúmque S. Mariæ super Minervam (non improbante sacro Senatu) obtinere meruerit. Exinde variis Patrum cœtibus, Concilii nimirum Tridentini, Indicis librorum prohibitorum, sancti Officii, adscriptus, eruditione, justitia, ac dicendi libertate refulsit. Cùm enim ab *Alexandro VIII.* sub annum 1689. proposita esset in Consistorio promotio Tussiani Fourbini, hominis Galli, eáque certis de causis, conscientiam, ut videbatur, onerantibus, impugnaretur à Leandro Cardinale Colloredo, cæteris obmutescentibus, solus de Aguirre consurgens, Colloredum suffulsit objicientem.

Cathedram Petri defendit, & purpurâ donatur.

Quin & hoc spectat ad gloriosam Cardinalis nostri memoriam; quòd is gliscente *Quietistarum* Romæ hæresi, Innocentio XI. Pontifici Max. cum aliis quibusdam purpurâ & eruditione conspicuis viris (incitante eos *Paulo Segneri* Soc. Jesu clarissimo ea ætate Theologo & Oratore) præcipuus Author fuerit inquirendi in fœdissimos *Michaëlis Ludovici Molinos* errores, eósque cum hæresiarcha suo damnandi.

Quietistarum coryphæum proterit.

Denique legationibus, doctrina, ac pietate insignis, quum annos tredecim magno Ecclesiæ emolumento exegisset in purpura, lethali tactus apoplexia mortem oppetiit Romæ die 19. Augusti anno seculi decimi septimi postremo, sepultus ibidem in ecclesia S. Jacobi nationis Hispanicæ.

mortem oppetit 19. Aug. 1699.

Qualis

Qualis autem videri voluerit vir humilis & religiosus, ex Epitaphio, quod sibi vivens præscripserat, disces. Est autem hujus tenoris:

Modesta sepulchralis inscriptio.

JOSEPH SAENZ DE AGVIRRE, *Natione Hispanus, Patria Lucronensis, Vita Peccator, Appellatione Monachus S.Benedicti, Studio Theologus, Miseratione Divina*

S. R. E. Cardinalis Tit. S. Mariæ super Minervam.

Protector Regni Siciliæ.

Orate Deum pro Eo.

Obiit die XIX. *Augusti Anno Domini MDCXCIX.*

Miserere Mei Domine, Quia Peccavi Super Numerum Arenæ Maris.

Huic Epitaphio ab aliis superadditum, quod sequitur:

Mirare, qui legis, eruditissimi Viri pietatem, & virtutem, discéque de te humiliter sentire.

Transcribendus cœlo, inscribi terram sic vivens voluit, & tumulari.

Imitare modestiam, sequere vitam, ut parem cum eo consequare

CORONAM.

Ejus ex Brietio elogium.

De eo *Brietius* in Annalibus brevi sed nervoso Elogio hæc subjungit: *Tantam victoriam expugnatæ Budæ* INNOCENTIUS XI. *quasi divina inspiratione edoctus, Christiani Orbis lætitiam XXVII. Purpuratorum creatione cumulavit: inter quos vario meritorum genere insignes pietatis æquè ac doctrinæ fama commendavit Stephanum Camusium Gratianopolitanum Episcopum, & Josephum de Agvirre in Salmanticensi Collegio jam ab annis ampliùs viginti sacræ Theologiæ Lectorem, & variorum, sacra eruditione refertorum librorum editorem.*

SCRIPTA.

Horum Syllabum ipse Eminentissimus Auctor hisce verbis texit.

Opera in Folio edita Salmanticæ.

Ludi Salmanticenses;

Ludi Salmanticenses, sive *Theologia Florulenta.* Tomus I. editus an. 1668. Constat Dissertationibus iis, quas præmisi anno 1666. juxtà morem celeberrimæ Academiæ Salmanticensis, antequam acciperem eo anno Lauream Doctoris in sacra Theologia. Porrò in eo libro nihil invenies eorum, quæ ad subtilitatem scholasticam spectant. Deprehendes solùm amœnas & floridas Dissertationes, sacra & profana eruditione refertas, circa SS. Angelos, præsertim Tutelares & Genios, sive dœmones ipsorum antistrophos.

Quamvis verò is liber singulari honore ubique receptus fuerit, propter multiplicem & amœnam rerum varietatem, quam continet, ideóque brevi temporis spatio exemplaria omnia distracta fuerint, adhuc nonnulla in eo habentur, quæ nullatenus probare ausim. Imprimis quosdam tunc viventes plus justo laudavi. Præterea quamvis ibidem *Ludo V.* obiter reprehenderim laxitatem opinandi in rebus morum; adhuc fortasse opinioni privatæ alicujus valde docti, & pii Scriptoris, plus concessi auctoritatis, quàm deberem. Deinde nonnulla minùs graviter, quàm oporteret, scripsi. Insuper more aliorum, sæpe fidem detuli pseudo- historicis illis in Hispania primùm evulgatis circa finem seculi præcedentis, & planè confictis nomine *Dextri, Maximi, Luitprandi, Juliani Perez* &c. Nihil enim aliud continent quàm *Folia Ficus*, ut parcam nomini, atque instituto Auctoris illorum, apud eos, qui nesciunt. Nam aliis, præsertim doctis & eruditis, notus satis est, & multipliciter ab iis reprehensus. Ac meritò quidem vapulat, & tam malè audit apud omnes viros præstantis doctrinæ, quòd fictionibus suis majorem plagam intulerit historiæ Hispaniarum, quàm eæ olim à Saracenis passæ fuerint. Denique in Græcis auctoritatibus, quæ ibidem passim allegantur, plurima menda sunt ex incuria correctoris, quo tunc utebar, & typographi parùm aut nihil eatenus in iis characteribus, seu typis versati.

quos ipse vilipendit.

Philosophia,

Philosophia Nov-Antiqua, Rationalis, Physica, & Metaphysica, quæcunque in scholis tractari solet, tribus tomis in folio comprehensa, ad mentem Aristotelis, & Divi Thomæ, adversùs recentes utriusque impugnatores. Salmanticæ annis 1671. 1672. & 1675.

Ethica,

Philosophia Morum, sive Libri decem Ethicorum Aristotelis ad Nicomachum, Commentariis illustrati. Tomus unicus in folio. Salmanticæ anno 1675.

In iis quatuor Tomis displicent mihi nonnullæ aliquorum laudes justo majores, & quarum aliquæ fortassis jure notari possint, veluti adulatoriæ.

Differtationes de virtutibus & vitiis.

De Virtutibus & Vitiis Morum: sive *Disputationes variæ in Philosophiam Moralem ab Aristotele traditam.* Tomus unicus in folio. Salmanticæ anno 1677.

In eo Libro sepoſui ea, quæ ad Fidem theologicam, ſive divinam pertinent. Tractavi enim de Virtutibus & Vitiis attenta ſola ratione naturali, ac morali, præmiſſis iis, quæ ſpectant ad doctrinam revelatam, ſive ad ordinem, quem Theologi appellant ſupernaturalem. Nimirùm id erat ex inſtituto ejus Operis innixi doctrinæ morali Ariſtotelis, Philoſophi Ethnici, ac Fidei myſteriorum neſcii. Atque ita ſe geſſerunt omnes ferè illius Interpretes in Morali Philoſophia, & in iis S. Thomas, quamvis Theologorum Dux. Quoties autem ferè cautio aliqua adhibenda fuit, ne Lector in ſcopulum aliquem Chriſtianæ Religioni contrarium impingeret, illam adhibere curavi.

Si quid naturæ viribus plus æquo tribuit, revocat.

Quod ſi verò alicubi viribus arbitrii humani, etiam in ſtatu naturæ lapſæ quidquam ampliùs conceſſiſſe viſus fuerim, quàm oporteret, circa exercendas virtutes morales, quas vocant adquiſitas, felicitatémque ſeu beatitudinem humanam aſſequendam, ac vitanda vitia; moneo, me ibidem palàm locutum de iis intra ſolum naturalem ordinem. Nimirùm, iis locis diſſerebam ſuppoſita, & nondum diſcuſſa communi ferè Theologorum doctrina, quæ actiones ejusmodi moraliter bonas admittit, etiam in infidelibus, & ſine auxilio ſupernaturali. De quo poſteà diſſerui latè Tomo III. Theologiæ *S. Anſelmi.* Teſtatus etiam fui adversùs Pelagianos, & ipſorum reliquias, ejusmodi actiones, ſi ponantur ita elicitæ, nullatenus mereri ſalutem, nec diſponere ad illam: cùm teſte Apoſtolo, & declarante Concilio Tridentino Seſſione VI. Fides ſit initium & fundamentum totius juſtificationis. Immò & ipſas actiones moraliter bonas intra naturalem ordinem, præſertim excellentes, in quibus ſita eſt naturalis felicitas; aut difficiles, ſive arduas, quibus illa paratur; ſæpè dixi, præſtari non poſſe ab homine mortali ſine opportuno adjutorio, ſive auxilio Dei, ſaltem prout Auctoris naturæ.

Divi Thomæ clypeo ſe tuetur.

Si autem alicubi in eo Opere quispiam deſideraverit hanc ipſam admonitionem, quaſi paſſim repetenda eſſet, aut parùm verſatum in iis Theologis legendis, aut valdè ſcrupuloſum ſe perhibebit. Neque enim opus fuit inculcandi tertio quoque verbo, quæ toties & tam apertè ibidem teſtatus ſum. Legat, qui volet S. Thomam differentem variis locis de Virtutibus morum, ac beatitudine naturali, præſertim in Comentariis Ethicorum Ariſtotelis, & inveniet planè ſapientiſſimum illum Eccleſiæ Doctorem ac Theologum jure admirandum, non duxiſſe religioni, loqui eo ipſo modo, quo utor in ea parte, immò & minùs delicatum fuiſſe in exponenda & tradenda ea doctrina Philoſophi, quàm ego fuerim, vel aliquis fortè moroſus me fuiſſe velit.

accuratiorem ejus argumenti tractatū pollicetur.

Denique quoniam non ſapientibus modò, ſed minùs doctis, immò & imperitis debitores ſumus, Tomus prædictus in ulteriore editione prodibit aliquantò cautior, & cum quibusdam additionibus, quæ nulli legentium ſcrupulo aditum præſtent. Nimirùm ex iis conſtabit pleniùs, quàm infirmæ ſint vires hominum lapſi ad agendum bonum, præſertim difficile aut excellens, & vitandum malum, etiam intra naturalem ordinem, ſine ope, ſive congruenti auxilio Dei, ſaltem prout Auctoris & perfectioris naturæ. Quod adhuc uberiùs præſtabimus Tomo III. Theologiæ S. Anſelmi mox indicando.

Theologia Anſelmiana.

Theologia S. Anſelmi, Disputationibus Dogmaticis & Scholaſticis illuſtrata. Tomi tres in folio. Salmanticæ annis 1679. 1681. & 1685.

Tomi prædicti denuò Romæ in lucem exeunt additi & emendati, niſi quod correctoris & typographi incuriâ continent errata non pauca, ut ſuprà monui, licèt ea ſint minoris notæ & correctu facilia. Tertius illorum, qui eſt de natura Hominis pura & lapſa, præſertim adversùs Janſeniana dogmata, & eorum reliquias, longè auctior prodit: & quoad opiniones nonnullas ita correctus, ut in eo comprobandum ſit vetus illud proverbium δεύτεραι φροντίδες σοφώτεραι. Quamvis enim ſæpiſſimè monuerim, quàm infirmæ ſint vires hominis lapſi ad bonum agendum, & fugiendum malum, ídque teſtimoniis Scripturæ, Conciliorum, & SS. Patrum demonſtraverim; adhuc tamen fortaſſe oportet id penitiùs explanare, ſervato ubique medio inter Calvinianum errorem ex una parte, & Pelagianum ex altera, quaſi inter Scyllam & Charybdim.

Defen-

Defensio cathedræ Petri,

Defensio Cathedræ S. Petri, adversùs Declarationem Illustrissimi Cleri Gallicani editam anno MDCLXXII. Die XIX. Martii. Tomus unicus in folio. Salmanticæ 1683.

Nullum hactenus Volumen ita festinanter à me scriptum, & prælo datum fuit, ac prædictum; neque ratione adeò urgenti ad deproperandam editionem: ut proinde siqua in eo peccavi, mihi faciliùs condonentur.

Cùm enim Declaratio illa prodiisset inclinante Martio, & quoddam illius exemplar casu Salmanticam pervenisset mense Julii, aut circiter, vix legi illam, cùm visa mihi fuit alienissima à sensu Antiquitatis Christianæ, & nominatim Venerabilis Ecclesiæ Gallicanæ, cujus nomine illa proferebatur. Cœpi itaque statim evolvere sacra monumenta Pontificum, Conciliorum, Patrum & Historicorum, præsertim Galliæ ipsius, per singula sæcula, nulli parcens labori (*præter illum, quem ab adolescentia in eo studii genere adhibueram*) ac sex ferè mensium spatio librum illum scripsi, & totidem aliis Salmanticæ palàm edidi apud Typographum Universitatis. Constat id ex approbationibus Censorum, & facultatibus, tum Ordinarii, tum Religionis meæ, quæ initio ejus voluminis habentur datæ mense Decembri ejusdem anni millesimi sexcentesimi octuagesimi secundi, quo Declaratio illa Lutetiæ prodierat.

Qua occasione editus iste libellus.

Itaque nullus liber à me adeò festinanter editus fuit, nec urgentiori ex causa. Imminebat enim periculum, ne doctrina illa ubique locorum absque contradictione diffunderetur, præsertim cùm nemo tot doctorum hominum Salmanticæ in se reciperet illius impugnationem, immò & fortasse nec cogitaret de illa. Unde risu aut contemptu, quàm refutatione, dignior est fabula, & calumnia quorundam. Cùm enim transactis quinque annis ab editione ejus libri, nuper Romæ ægrotarem penè usque ad mortem, cœperunt aliquot invidi (utì testati sunt sæpè mihi viri graves) disseminare in conventiculis, eo ipso anno, quo prodiit Declaratio illa Gallicana, aut paulò pòst, quendam alium Salmanticæ eam impugnâsse, méque plurimùm ex illius scriptis profecisse. Risi ad hæc audita; ridebit credo, & ipse, cui is fœtus adoptatur (vir certè probitate & doctrina excellens) Nimirùm, ipsi, & toti Salmanticensi Academiæ, statim narratio isthæc splendidissimum mendacium apparebit, quod rideant, aut contemnant.

Authoris monitū.

Moneo autem inventores, ac propagatores ejus fabellæ, ut desistant ab ea ulteriùs disseminanda, & revocent, quæ anteà sparserunt. Alioquì in nova ejusdem Operis editione detegam illos, & sole meridiano clariùs ostendam, tum veritatem facti, tum præterea putidum & illiberalem genium, ac finem, quo eam turpissimi plagii notam mihi inurere non erubuerunt. Nec certè ego tanti lucubrationes illas habui, ut cogitarem à quopiam alio sibi, vel alicui suorum adscribendas. Porrò si contigerit novam editionem fieri, prodibit multis locis correcta, & plurimùm aucta, qualis jam apud me est. Quemadmodùm verò in priore illa nemo Illustrissimorum Galliæ Præsulum, nemo eruditorum ejusdem florentissimæ Nationis, invenit aliquod inciviliter dictum, aut in quo modestia vel comitas desideraretur: ita etiam spero eventurum, si Opus ipsum recudatur.

Tomi in Folio nondum editi.

Opera posthuma & inedita.

Theologiæ S. Anselmi Tomus Quartus: in quo dabimus Commentarium Menologii à cap. 66. usque ad finem, & Disputationes, tum Dogmaticas, tum Scholasticas, eodem spectantes.

Concilia Hispaniæ, & plurima alia illius Monumenta sacra, hactenus inedita cum Notis & Dissertationibus ad Historiam, Chronologiam, & Disciplinam Ecclesiasticam spectantibus. Tomi V. in folio.

Hujus vasti & laboriosissimi Operis Notitiam Compendiariam edidi Salmanticæ in octavo, ut ajunt, anno 1686. eo animo, ut viri eruditi, ad quorum manus perveniret, mitterent ad me quodlibet aliud monumentum sacrum Hispaniæ hactenus ineditum, si fortè haberent, aut exquirere possent. Verùm vix illius exemplaria distracta fuerant, cùm mense Septembri ejusdem anni, evectus ad sacram Purpuram, & curarum molem, necesse habui intercipere Opus illud, multum otii requirens.

Prætereà ex eo tempore plurima sacra monumenta ad me missa sunt, præsertim à Clarissimis Viris & eruditissimis, D. Josepho de Exea Descartin, Scholastico Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, ac Primario Canonum Professore, *D. Josepho de la Torre Orumbella*, Canoni-

co Ecclesiæ Metropolitanæ Valentinæ, & D. Josepho Dormes Chronographo Regni Arragoniæ: quæ nequeunt ordine debito collocari, nec notis illustrari, nisi in recessu & otio. Mitto alia spectantia ad eundem scopum, quæ adhuc affecta sunt, quoniam iis extremam manum adhibere non potui. Studebo autem id facere succisivis horis, quoties licuerit.

Ludi Salmanticenses, sive *Theologia Florulenta* Tomus secundus in folio. Scriptum illum habeo à viginti ferè annis,& fortasse simul cum primo jam anteà edito, eóque valdè aucto & correcto, evulgabitur.

Epistolæ Miscellaneæ ad diversos Principes, & illustres aut eruditos Viros. Tomus unicus in folio.

Opuscula varia Theologica, Ethica, Ascetica &c. Tomi duo in folio.

Prælectiones extemporaneæ. Mitto prælectiones extemporaneas, unius diei spatio conceptas, & declamatas de more in Salmanticensi Academia, ad Cathedras promerendas, quas obtinui à Regio Senatu, in florido illo Petitorum certamine. Statim enim ac declamatæ fuerant, illas publicæ luci committebam, quales prodierant forte præmissa. Mitto etiam quosdam alios libros exiguos à me editos, quorum non auctor, sed exscriptor fui; veluti Meditationum selectarum S. Anselmi, itémque Orationum ejusdem cum quibusdam observationibus meis: ac prætereà libros quatuor de Imitatione Christi, sive de Contemptu Mundi; quibus præmisi Apologiam pro Joanne Gersen Abbate, veluti germano illorum auctore, contra Recentiores quosdam.

Hactenùs de lucubrationibus nostris tam editis, quàm edendis σὺν Θεῷ: ut prætereamus alias in reliqua *Opuscula Didactica S. Anselmi*, olim promissas, & jam diu inchoatas; quarum prosecutionem, & perfectionem, præsertim devexâ, & multis ægritudinibus vexata ætate, potiùs nobis optare, quàm sperare licet.

Hæc sunt Christiane Lector, de quibus te monere visum. Rogo autem, ut lapsus & errata, quæ inveneris, benignè corrigas, aut patienter feras; & hanc vigiliarum mercedem reddas, tum superstiti, tum vita functo, ut me nimis peccatorem orationibus tuis Deo commendes. Ita Eminentissimus ille S. R. E. Card.

XXI.

CLAUDIUS STEPHANOTIUS

† 1699. 20. Junii.

Varennis natus, A. 1639. VUlgò *Etiennot de la Serre*, Congregationis S. Mauri, & universi propè Ordinis Benedictini decus singulare, natus Varennis, urbeculâ Galliæ in agro Borboniensi & diœcesi Augustodunensi ad Elavorem Alverniæ inferioris fluvium sitâ, ætatis suæ anno XIX. Monasticen profitetur A. 1658. Christi 1658. die XIII. Maji solemnibus sese votis Deo dicavit, in inclyto Ss. Trinitatis apud Vindocinenses O.S.B. Monasterio. Post absoluta ibidem Theologiæ studia, seminario Pontiloniaco *Rectoris* munere addictus fuit; ast diu sparta hæc solidius quid respiranti non placuit. Bonâ igitur suorum Superiorum veniâ, ac potissimùm præstantissimi viri *Lucæ Acherii* auspiciis in S. Martini Pontisaræ (y) ad Oësiam cœnobium anno 1670. translatus fuit, ubi primùm suarum virium in condenda hujusce obscuri aliàs nominis Abbatiæ historiâ, periculum fecit. condit Historiá S. Martini Pontisaræ. Quam in rem tantam monumentorum veterum congeriem comportavit, ut ejus collectio universi potiùs Galliæ Regni, quàm S. Martini Abbatiæ historiam referat. Opus istud tribus justæ molis voluminibus constans, adservatur MS. non in S. Germani, quemadmodùm *le Long* erroneè insinuat, sed *Pontisaræ* in S. Martini chartophylacio. Primum hoc tentamen summoperè Superioribus probatum fuit. Ejus adscribendũ promptitudo, & animi dotes. Egregia illa animi proclivitas, quam ejus auctor in eruderandas veterum memorias ostentabat; talentum in describendis difficilioribus scripturis haud trivium; prudens fragmentorum selectus, acre de iis judicium, materiarum apposita digestio, facilis & nativa scribendi methodus, disserendi ratio didactica, utì & inusitata, ac penè infatigabilis in labore constantia, aliæque præstantes ingenii dotes effecère, ut tanquam subjectum maximè necessarium respiceretur, eo præsertim tempore, quò San-Mauriana Congregatio suos filios in concinnandis Ordinis D. Benedicti Annalibus occupare intendens, nil magis in votis habebat, quàm ut viros comportandis ad tanti moliminis & ponderis opus monumentis idoneos nancisceretur.

Perpauca iis diebus Monasteriorum in meridionali parte regni sitorum documen-

(y) Vernaculè *Saint Martin-de-Pontoise.*

cumenta lucem viderant; illuc proinde in segetem missus *Stephanotius*; qui messem conflavit planè prodigiosam, non ingenti modò collectaneorum copiâ, sed magis brevitate temporis, quod in iis exscribendis, & in usum digerendis insumpsit. Quippe à Biturigibus facto initio, biennii spatio, anno videlicet 1673. & 74. omnes, quotquot reperiri potuêre, antiquitates, (z) ad res Benedictinas facientes, in unum contulit. Farrago hæc tribus constat voluminibus in folio; quorum priora duo inscripta sunt *Domno Vincentio Marsollio*, uni sanè ex sanctioribus, & ad regimen aptioribus, atquè in bonas literas propensioribus, quos Mauriana aluerit Congregatio. Indicat in sua dedicatoria *Stephanotius*, se cumprimis Majorum exemplis ad sectanda Historiæ studia concitatum; quod si superioribus id probatum foret, velle se excutiendis archivis, indéque eruendis monumentis, quæ sibi posterísque utilia visa fuerint, immorando immori. Suum verò, quô flagrabat in studia studium hoc nonnihil immutato Horatii versu insinuat:

vetera colligit monumenta, in Bituricensi diœcesi, & archisterio Cazalensi,

Immorior studiis, & amore senesco sciendi.

Alius ex studiosæ hujus cupidinis æstu eodem tempore subnatus est fructus, ampla nempe in Pictonum tractu Benedictinarum antiquitatum collectio quatuor voluminibus constans: Secuto inde anno prodière alia duo, quæ Inculismensium & Sanctorum monumenta exhibent. Sex itidem volumina in folio A. 1676. ex Lemovicum, Aniciensium, Petrocoriorum, Sarlatensium, & Claromontensium diœcesibus conflavit. Postero anno tria ex Floriopolensi, Lugdunensi, & Bellicensi in Baugesia congessit. Año 1679. & 1680. alia quinque ex Occitania, Vasconia, & Condomo comportavit. Ultimum ex Aurelianensi agro nobis anno 1682. protulit, quæ omnia ad XXIX. volumina in folio sese exporrigunt.

aliisque provinciis

Etsi verò haud aliud quidpiam præter hæc literis consignâsset, ejus sanè labor nobis meritò imanis quantus videretur; ast quod propè viribus humanis majus apparet, congessit prætereà totius Aquitaniæ fragmenta historica, quæ in prioribus locum habere non potuerant. Quæ quidem collectio anno 1684. completa, sexdecim implet volumina in folio. Adeò ut undecim annorum intercapedine quadraginta quinque volumina conscripserit, omnia ferè manu propriâ, si pauca excipias, in quibus ipsi suppetias tulit Domnus *Renatus du Cher* ejusdem Sodalitii monachus. Tantæ molis opus, prodigiosum iis præsertim videbitur, qui probè nôrunt, quid sint archiva, quid veteres chartæ: At enim incredibili ad ejusmodi studium talento præditus erat *Stephanotius*. Ut paucis nunc edisseram, in quo consistat operosa hæc compilatio; hîc nempe comperias fundationum titulos; chronica monasteriorum integra, aut in compendium redacta; elogia item virorum illustrium, variáque opuscula, vel operum ineditorum fragmenta; Bullas quoque & Rescripta Pontificum, acta Conciliorum, Regum diplomata, præstarias, veterésque notitias, librorum indices, Genealogias, privatásque historias, ac quicquid demùm alicujus considerationis, vel momenti circa regnum in genere, aut circa illustres familias, vel monasteria, obviàm fuit.

Aquitaniæ documenta historica congerit. quæ omnia 45. volumina complet. argumenta iis contenta.

Neque verò hîc nuda comperias apographa, sæpiùs offendas etiam notas, sed notas cumprimis judiciosas, quæ certè supponunt gustum exquisitum, magnam ingenii concinnitatem, eruditionem consummatam, aliásque haud triviales polyhistoris dotes. Adeò, ut si Annales Benedictini unquam prodeant completi, domnus *Etienne* unus sit ex omnibus, cui quantum ad Galliæ regnum orbis eruditus maximè erit obnoxius. Tanto autem cum fervore incubabat operi, ut sui ipsius subinde oblivisceretur, quò se magis utilem redderet. Prodit ipse, sibi crebriùs suis in itineribus accidisse, ut non ante seram epulum sumeret, quò reliquas diei horas labori continuò impendere posset.

Notæ ejus haud triviæ.

His omnibus viri literati ornamentis eas quoque junxerat qualitates, quæ cum illis penè videntur incompatibiles. Mirâ enim in rebus gerendis dexteritate pollebat; audax erat cum prudentia, in arcanis religiosus sine affectatione; callidus absque ostentatione, firmus & acer absque pertinacia. Vix ulla emergebant rerum conjuncturæ, quantumvis implicitæ, è quibus sese cum decore non extricaret. Idipsum in causa fuit, cur anno 1684. Generalis suæ Congregationis negotiorum in Curia Romana Procurator deligeretur. Illuc eodem anno profectus est, sed ita ut in itinere vir literatus comitaretur ubique virum negotiorum

summa ejus in rebus gerendis dexteritas. Congregationis suæ Procurator constitutus,

(z) vide *Le Gerf* Bibl. Hist. Crit. pag. 99.

tiorum. Romam vix appulerat, cùm illicò Adversaria, quæ suo in itinere congesserat, domno *Mabillonio* submisit, Actis Sanctorum, aut Annalibus Benedictinis inserenda. Quindecim annorum intervallo, quo Romæ substitit, nunquam ab officiis, in suos Abbatiæ S. Germani concellitas in re literariâ distentos, effundendis destitit. Eruditissimus *Mabillonius* pro sua parte innumera propè subsidia tam quoad res Romanas, quàm quoad reliquas Italiæ Abbatias ab eo recepit. Omnes Bibliothecæ patebant perviæ huic literarum negotiorúmque Statori. Adeò compertam habebat artem vincendi ipsam Italis innatam diffidentiam, ut cordatus quisque sibi merito ac gloriæ duceret, si suis monumentis ipsi inservire, ac publicum usum hoc modo promovere posset.

Romæ substitit 15. annis.

Omnes ferè Bibliothecas excussit.

Quia hîc agitur duntaxat de vitâ literaria domni *Stephanotii*, ad ea sigillatim enarranda, quæ Romæ quà Procurator gessit, utut præclara sanè omnia, digredi nolim; istud insinuâsse sufficiat, quòd hac in urbe cultus, uti erat, non potuerit non feliciter, quidquid moliebatur, perficere. Summa in dignatione fuit, sub tribus illis Pontificibus, quorum diebus Romæ substitit. Nullus erat Cardinalium, qui non ejus familiaribus colloquiis oblectaretur. Plerumque in eos accersebatur congressus, in quibus de Regularium rebus agebatur. Eminentiss. Cardinalis *ab Estrées* & R.^mus^ *Tellier* Parisiensis Archiepiscopus eum suis commissionibus persæpe dignabantur. Frequens illi cum summis hisce Prælatis literarum commercium intercesserat. Tantæ auctoritatis & existimationis, quâ in hac orbis metropoli valebat, æmuli quidam ut ipsi ignominiam conflarent, ejus hospitium esse Jansenistarum receptaculum blaterare cœperunt; verùm brevì retecta est calumnia. Cardinalis *Slusius* Secretarius Brevium Papalium tantam in eo posuerat fiduciam, ut illum sibi à secretis in rebus Gallicis statueret. *Alexander VIII.* Pontifex Max. eo ipsum afficiebat honore, ut ad suam eum audientiam secretiori aditu non rarò acciret, familiarésque cum eo misceret sermones *de studiis & laboribus Patrum Congregationis sancti Mauri*, quam ipse, ut loqui amabat, velut Academiam pietatis & doctrinæ *come una Academia di pietà e dottrina* respectabat. Elogium profectò haud vulgare; quod hîc eo fine repeto, ut

Summâ in dignatione habetur.

Frequens illi cum Prælatis literarum commercium.

Alexandri VIII. P. M. de Congr. S. Mauri pronuntiatum.

dilectissimos Confratres meos excitem, ad nunquam ab his geminis discedendum articulis, qui re ipsa soli sunt, quibus solitarii sese coram Deo & hominibus commendabiles reddere possunt.

INNOCENTIUS quoque XII. gratum sui animi erga *Stephanotium* affectum testari dignatus est, dum ipsum Congregationi *super disciplinâ Regularium* admovit. *Honor*, inquit noster, *quem nec merueram, nec exspectabam*.... En ejus verba: *Honneur que je ne meritois pas & que je n' attendois pas, si cela eu dû avoir des envieux & des ennemis. Car comme je suis un de ceux, qui tiennent le plus ferme sur la necessité du retablissement de la communauté, les interessez m'en voudront du mal. Mais il faut faire ce qu'on doit, quand on est dans l'occasion & dans l' obligation de le faire.* Quibus sanè verbis ultrò ipse prodit, se non minùs studiosum fuisse regularum ac statûs sui observantiarum, quàm literarum & negotiorum statorem. Apoplexiâ tactus extremis admotus est die xx. Junii anno 1699. Sepulturæ traditus in ecclesiâ Minimorum SS. Trinitatis de Monte, ingenti apud omnes sui desiderio relicto. Eminentissimus Cardinalis *d' Aguirre* acerbo casu adeò percitus fuit, ut vix non præ mœrore pari fato succubuerit. Dum Benedictini eum invisebant, illicò lugubris de domno *Estiennot* sermo irrepebat. Sed nullus magis, majoríque de causâ consternatus extitit, quàm D. *Mabillonius*, qui jam ab annis pluribus *Stephanotio* tenerrimis ac sincerissimis amicitiæ vinculis jungebatur, eíque infinitam propè præstantissimorum monumentorum, è quibus præcipuum suis Annalibus, & Diplomaticæ decus adspersit, multitudinem referre debebat in acceptis; quémque sub Latino *Stephanotii* nomine sæpiùs cum honore laudat. Quo quidem ritû cum aliquando noster suum nomen Romæ expressisset, delatus fuit ab æmulis ad summum Pontificem, quasi nomen suum ad imposturam mutâsset; ast ineptias facilè diluit *Stephanotius*, dicens, hoc sibi à Mabillonio nomen impositum.

Congregationi super disciplinâ regularium admotus

vivere desiit 1699. 20. Junii.

Etsi porrò vir tantus in Republicâ literaria hactenus parùm cognitus fuerit, paucos tamen reperias, qui magis meruerint celebrari. Fatemur equidem ipsum nunquam operis ullius separatim editi auctorem fuisse, sed ut esset, nemo unquam dignior fuit. Et

Ejus circa publicandas lucubrationes modestia.

certè

certè vehementem dolendi causam haberemus, ipsum adeò fuisse modestum, ut nihil in publicum derivârit, nisi alii ejus memoriæ vindices, immensos ipsius labores posteris commendâssent. Annales Benedictini tantum ipsi præ cæteris debent, ut qui his continuandis, atque ad umbilicum perducendis distenti sunt, non possint absque gravi ingratitudinis nota non usquequaque eum meritis laudibus exornare; utpote cujus vel sola Adversaria, quidquid alicujus exactitudinis vel ponderis, quoad Galliæ regnum, occurrit, abundè suppeditant. *Symbola V. C. Oliverii Legipont. Conferatur ejus elogium Gallicè editum Tomo I. Opp. Posth. Mabillonii & Ruinarti pag. 338. Philippi le Cerf Bibliotheque Historique & Critique pag. 98.*

XXII. IGNATIUS CLAVENAU.

† 1701. 2. Febr.

Græcii in Styria natus A. 1653.

NAtus est anno post Christum natum MDCLIII. mense Martio Græcii in Styria, genere antiquo & nobili, patre Styriæ Provinciali, & rei tormentariæ Præfecto, matre ex familia Liberorum Baronum *de Putterer.* Septimum ætatis annum ubi exegerat, primis literarum elementis sub parentum oculis institui cœpit: cùm verò uterque parens eum scientiarum perinde ac virtutum disciplinis excultum vehementer cuperet, Admontium, nominatissimum Benedictinorum in superiore Styria Asceterium miserunt. Hîc in Gymnasio non præclari tantùm ingenii, sed raræ virtutis etiam specimina dedit. Ut enim nihil dicam de singulari pietate in Superos, animi moderatione, vitæque castimonia, integrum annum pede læsus, ejúsque usu destitutus lectô invictâ patientiâ decubuit. Nec minori in Deum fide ac fiduciâ fuit. Huc pertinet, quod illi tempore incendii terribilis non sine opinione miraculi deflagrantis accidit. Anno 1667. vigesimâ quinta florentis Maji, sub horam octavam vespertinam, exortâ subitò gravi tempestate, cœlum omne atris derepentè nubibus obductum, densissimis noctem tenebris eatenus anticipavit, ut nihil aliud superesset crepusculi, præter eam lucem, quæ ex iteratis assiduè coruscationibus, junctísque tonitruis accensa, terrificum aliquid portendebat. Nec frequentes adhuc præcesserant sine damno repetiti fulguris terrores, cùm inopinatò, delapsum è cœlo ingenti fragore fulmen, turrim illam occupat, quæ magni ponderis numerosa vasa pulveris nitrati plena concluserat, conceptóque igne, necessarium toti Monasterio ex tam copioso flammæ fomento excidium minabatur: adeò, ut Religiosis plerisque se cum benedictione superiorum in tutiora recipientibus, dilapsis etiam pari fuga cum suis Instructoribus Gymnasii Alumnis & famulitio universo; solus in lectuli sui miserabili ergastulo ad certum interitum relinqueretur *Ignatius*: qui tamen nunquam tutiùs, quàm tunc in protectione Dei cœli commorabatur. Nam postquàm voto ad Virginem in Monte *Culm* prope Admontium Thaumaturgam ab universo Religiosorum Cœtu, eorúmque Superioribus unitim factô, vasa omnia pulveris pyrii eodem semel instanti conflagraverant, & uno unico impetu molem turris solo æquaverant, sic ut nec lapis super lapidem maneret reliquus, sed totum cæmentum in minutissimos pulveres resolveretur, & porta ferrea, quæ turrim clauserat, plurium centenariorum pondus æquans, per aëra ultra mille passus sublata, intra interiora monasterii septa ponè Dormitorium more spiculi defigeretur: postquàm, ajo, superato derepentè periculô, & gratiis Deo Deiparæque actis, pristinam quisque stationem repetierat; rogatus *Ignatius*, ecquid ipse interim terroris exantlâsset, aut formidinis? quidve invalescente ex supposito, ac monasterium depascente flamma consilii præcepisset? nihil aliud se timuisse, aut præcepisse respondit, quàm ut Deus cum sua creatura disponeret, prout decrevisset, neque enim alibi se tutiùs quàm in Divinæ Providentiæ sinu conquiescere potuisse.

Admontii literis imbuitur.

Quo tempore

Conflagratio monasterii accidit,

in quâ illæsus servatur Ignatius.

Iis animi dotibus, quibus omnium ad se studia animósque convertebat, ornatus adolescens *Ignatius* facilè habitû monastico ab Admontensibus donatus, atque an. 1668. decima quinta Augusti Novitiis accensus fuit. Quæcunque in Religiosæ vitæ tyronibus illustria sunt, iis omnibus non modò excelluit, sed cæteris sodalibus longè antecelluit. Exactô probationis anno admissus ad Professionem magnis passibus in stadio virtutis decurrere perrexit. Ut studiis altioribus erudiretur, Græcium in patriam missus fuit, ubi tantos in iisdem progressus fecit, ut condiscipulis facilè omnibus palmam

& ibidem monachum induit an. 1668.

mam præripuerit, & primos sibi honoris gradus vindicârit. Quotiescunque vel sententiam propriam publicè defendendam, vel adversariam oppugnandam suscepit, tam raram docilitati suæ conjunxit modestiam, ut qui præsentes aderant, in dubium meritò revocarent, utram *Ignatio* potiùs Virtutis an Doctrinæ palmam gratulari deberent? Istud omnino verissimum est, ex utraque magnum tulisse nomen, & tam Professorum, quàm Studiosorum amorem sibi, & venerationem conciliâsse.

Lycæi moderatoribus adjunctus, Sub finem studiorum Sacerdotio initiatus fuit. Domum verò redux, Admontensis Gymnasii alumnis primùm in literis, pòst etiam in moribus Moderator adjunctus est. Illum discipuli ut parentem venerabantur, à quo etiam ut filii diligebantur. Quò factum, ut eorum complures non bonarum duntaxat artium studiis imbuti, sed de vita sanctiùs, ac magis piè traducenda seriò cogitare edocti variis Religiosorum sodalitiis sese aggregârint, suóque Institutori virtutis & doctrinæ laudem passim conciliârint. dein excolendis religiosis tyronibus præfectus, Imbutis igitur per annos aliquot, & ad insignem virtutem ac eruditionem institutis discipulorum animis, Religiosæ vitæ tyronibus excolendis Magister designatus fuit. Tam peritum verò se præbuit Asceseos magistrum, ut fama viri in dissitas etiam Provincias vulgata, ex aliis Monasteriis Novitii monasticæ vitæ præceptis ab ipso imbuendi fuerint submissi. Præfuit operosæ huic spartæ sanctissimè, ac licèt simul Bibliothecæ inspectionem, omnium in se animos pellicit. Exercitantium directionem, conscientiarum arbitrium &c. communis pene omnium de Conventû Pater Spiritualis in se suscipere cogeretur: ita tamen se omnibus impendit, ut nulli unquam deesse videretur.

Gössensi parthenoni confessarius præficitur. Tantæ virtutis famâ commotæ Illustrissimi Parthenonis Gössensis in Styria Benedictinæ Vestales, suo tunc Confessario orbatæ, *Ignatium* sibi *Supremum* (hoc equidem titulo delectum sibi Confessarium honorant) & animi moderatorem postulârunt, ac non sine magna ejus renitentia impetrârunt. Quantô autem ipsarum fructu, quantâ sui opinione, vel inde conjice, quòd Reverendissima, & à singulari prudentia summè commendata Domina Abbatissa, Domina *Maria Benedicta*, ex Illustrissima Familia Liberorum Baronum de Stirch, expressè contestata sit, se pro certo credere, quòd in Parthenone suo non habuerint, nec habituræ sint unquam Confessarium Ignatio æquiparandum.

Commodùm hìc & lautè vivere potuisset, nisi veterem suam ac continuam sui discruciandi consuetudinem retinere maluisset. mira ejus frugalitas, & abstinentia. Cibus enim illi semper jejunium fuit, nec facilè aliquid melioris edulii admisit, delicias suas in cocto ut plurimùm pulmentario, fortè quòd Sanctus Pater in sua Regula id denominaret; aut, si quod tale diebus extra jejunium non apponeretur, in pane ordinario quærens, hôc modô: dividebat sibi de pane apposito bolos duos majores, quos tamen orbis suppositus facilè caperet; his cibos reliquos per vices omnes admovit, succum expressit, negotiosè obvertit, gyravit, regyravit, ut qui minùs curiosè accumberent, crederent dapsiliter comesse; donec sepositis successivè cibis reliquis, præter jurulenta, integris, hunc panem suum ex mixto tam diversi saporis condimento prorsùs insipidum, transmitteret in stomachum, & famem tantisper pelleret, nunquam gustum aut gulam expleret. Vinum aquâ eatenus temperavit, ut colorem simul & saporem amisisse crederetur: ídque tam parcè bibit, ut non facilè ultra sextarium, seu quartam mensuræ partem naturæ indulsisse comperiretur. assidua chori frequentatio. Ad Matutinas laudes quousque vires, & valetudo permiserant, constanter surrexit: Tyrones discipulos per se ipse quotidie excitavit, infirmis suâ manu servivit, ulcera lavit, saniem extersit, fomenta præbuit, finitóque vespertino examine decumbentibus, obitis pede laneo singulorum cellis, deforis benedixit, suásque inde lucubrationes, stationes nocturnas & vigilias in seram sæpe noctem continuavit; ita cautè tamen, ut certius aliquid in hanc usque horam nemo unquam potuerit experiri. Non desunt tamen, qui tam horis antelucanis, quàm in seram noctem abeuntibus, sive ad ægros evocatum, sive aliâ urgente causa conventum, semper extra lectum, vestitum & vigilem sunt demirati.

Pro coronide, aut potiùs pro insigni mortificationum ipsius corona, præteriri non debet res summi ponderis, & dignum secuturi temporis monimentum. Decesserat pridem piissimô fatô ex Congregatione Admontensi Sacerdos Religiosus R. P. *Gabriel Böck*, mitissimi vir animi, & patien- Gabrielis Böckii elogium.

tiæ

tiæ prorſus admirabilis, ex doloribus calculi intra veſicam eatenus invaleſcentis, ut poſt mortem excîſus, groſſitudine ſuâ & figurâ, pyrum, quod à pondere, ſeu veriùs à pondo nomen habet, vulgò *ein Pfund-Birn*, examuſſim repræſentaret; gravitate ponderis autem octodecim uncias cum dimidia exæquaret, ac pro rei memoria circulo argenteo inſeptus poſterorum ædificationi ſervaretur. Vidit hunc *Ignatius*, tum ætate adhuc juvenis, ſed vitæ merito jam veteranus, & diviniore œſtro percitus: *O ſi & me Deus tali dignaretur lapillo!* Dixit, & calculum, quem optavit, à Deo meruit, nullum poſthac diem à doloribus immunem numerans.

Ignatii patientia in calculi doloribꝰ.

Etſi verò à tortore calculo indies graviter diſcruciaretur, nihil tamen pro ſublevandis tanti temporis acutiſſimis doloribus fomenti mollioris adhibuit: nihil de quotidianis Chori, Refectorii, aliiſque communitatis exercitiis & miniſteriis remiſit: nihil de privatis abſtinentiæ, orationis ferè perpetuæ, lectionis & ſcriptionis occupationibus abbreviavit: nihil de vultûs ſerenitate diminuit, ſemper hilaris, ſemper uniformis, ac præſtò in omnibus, quæ ad muneris ſui officium, aut virtutis exercitium pertinebant.

Extremi ejus cruciatus & obitus die 2. Feb. A. 1701.

In ultimo morbo ex doloris acerbitate oculorum alter ſede ſuâ expulſus usque in genam ad ſummam inſpectantium commiſerationem ſimul & horrorem decubuit. *Credat mihi Chariſſime,* ajebat ipſe ad Confratrem, *niſi me fides doceret, non crederem tormenta inferni meis per plures annos doloribus, niſi ſola duratione graviora*: adeò crucis mortificationem jugiter in ſuo corpore pro Divini nominis honore portavit. Nec fefellit Divinum Oraculum, quô, ſecundùm multitudinem dolorum & conſolationes efferuntur. Nam paulò antequam felicem ſpiritum Creatori ſuo transmitteret, totus lætabundus & laudans, ac quaſi extra ſenſum Divina patiens, *ô quàm bonum eſt*, ait, *in vitâ timuiſſe Deum.* Nec diu provixit, ſed quaſi præcognitæ jam gloriæ certus placidiſſimè in Domino expiravit Anno 1701. ſecundâ Februarii, cùm vixiſſet annos Homo 48. Religioſus 31. Sacerdos 24.

Multa in eo præter naturæ ordinem.

Notabantur in illo, etiam dum viveret, complura, quæ conſuetum naturæ ordinem exceſſiſſe, ſpeciémque miraculi prætuliſſe videbantur; è quibus unum in medium adduxiſſe me non pigeat. Cùm aliquando aliquem ex ſuis olim Novitiis, Fratrem *Joſephum*, tum Philoſophiæ ſtudioſum, à literis & moribus ſuis præſertim Moderatoribus meritò commendatum, adverteret viribus & valetudine periclitari, ſecum in ſocietate reliquorum ipſius contubernalium, ad Montem B. V. Thaumaturgæ Culmenſis abductum, ad aram ejusdem Virginis celebrans, eôdem ipſo uſus Miniſtrô, Deo enixè recommendavit. Et ecce! dum ſacris operatur, & pro dilecto ſibi Confratre, atque tum Altaris Miniſtro, deprecatur; candelarum altera ex latere Miniſtri pellucidè ardens, neque ullum ex defluа fortè cera vitium paſſa, ſubitò ad inſtans deletur. Finitô ſacrô, poſt depoſitam gratiarum actionem ſacer Myſtes domum redux ad familiares ſuos: *Celebravi hodie pro bono Confratre ad aram Thaumaturgæ Virginis, eô fine mecum peregrè abducto, ut valetudinem ipſius Deo ac Deiparæ commendarem, ſed ex candelarum altera ſub Memento in momento expirante facilè intellexi, ſic eſſe Deo probatum, ut hæc lux è vivis ſublata, deinceps inter beata Cœli ſidera colluceret.* Vix effluxit trimeſtre, & piiſſimus Frater Græcii ſancto fine deceſſit, virtutis ſuæ meritô id conſecutus, ut defunctis è Societate Jeſu Religioſis, inuſitato hactenus exemplo, intra eandem, ſolis ipſis aliàs communem cryptam conſepeliretur.

Opera ejus poſthuma, pietatis & doctrinæ teſtes.

Quæ complura Opera elucubravit, & manuſcripta reliquit, licèt poſthuma, inſignem tamen Authoris ſui pietatem & doctrinàm cultiſſimæ Virtuti ac Prudentiæ arctiſſimè fœderatam, vivaciſſimè conteſtantur. Quidquid enim ex Superiorum imperio, nutu aut conſilio gubernandum quomodòlibet ſuſcepit, id non ſolùm accuratâ ſollicitudine dexterrimè adminiſtravit, ſed adjunctis inſuper ſolerti calamo utiliſſimis præceptionibus in poſterorum etiam uſum & utilitatem revocavit. Teſtatur hoc concinnata per ipſum Eloquentiæ Profeſſorem *Rhetorica Scholaſtica*: teſtatur *Doctrina Catechetica*: Sanctiſſimi Legislatoris *Vita moraliter expoſita*: *Sacra Regula elucidata*: *Exercitia Spiritualia* tum pro menſtrua, tum pro annua Recollectione ab *Ignatio* Novitiorum Magiſtro Religioſis tyronibus accommodata & præſcripta: teſtantur *Meditationes aliæ*, *Conſiderationes*, *Actus Anagogici*: *Tra-*

Tractatus de Sacrificio Missæ: titulíque complures ascetici, ab eodem, Patre spirituali, Directore animarum, & Conventualium Confessario operosè conscripti, & Exercitantibus subinde in sacra Recollectione propositi, præter illa, quæ peculiari postmodùm singularum penè Sanctimonialium indigentiæ, confirmatus illarum in Illustrissimo Parthenone Göffensi Supremus, & Confessarius seorsim destinavit.

Post annos undeviginti hæc Opera jussu Superiorum à destinatis ad hoc Collectoribus revisa, concinnum in ordinem distributa, locupletissimo Indice adaucta, & luci publicæ data fuerunt Salisburgi in 4.to Typis & sumptibus Joannis Josephi Mayr, Aulico-Academici Typographi anno MDCCXX. Titulum præferunt:

Ascesis Posthuma Reverendi, Religiosi ac Doctissimi Patris Ignatii Clavenau in Monasterio Admontensi ad Divum Blasium Professi, vitæ spiritualis Magistri peritissimi.

PARS PRIMA

Quæ continet sequentes Tractatus:

Vitam Sanctissimi Patris Benedicti moraliter expositam.
Elucidarium in Regulam ejusdem, & in formulam Professionis Benedictinæ.
Tractatum de Obligatione Religiosorum tendendi ad Perfectionem.

PARS SECUNDA

Quæ continet sequentes Tractatus:

Tractatum de Sacrificio Missæ.
Tractatum de Doctrina Christiana.
Tractat. seu Instructionem de Humilitate consequenda.
Tractat. seu Fasciculum Documentorum spiritualium pro Tyrone Religioso.
Tractat. de Regendo Homine exteriore.
Tractat. seu Excitationem ad singularem & continuam devotionem erga Christum & Beatissimam ejus Virginem Matrem.
Tractat. de Triplici modo Orandi cum Exercitio pro Recollectione Menstrua.

Varias item Considerationes practicas & Actus Anagogicos.

Tandem Tractatum de Arte Rhetorica cum Appendice de Eloquentia sacra pro Concionatoribus.

Atque horum Operum & Tractatuum Parti I.ma præmissa est Vita *Venerabilis* Ignatii Clavenau pientissimi Authoris ab uno aliquo doctissimo Admontens. concinnata, quam nos compendiaria brevitate contractam hîc exhibuimus.

XXIII. ODERISIUS PIERIUS.

† 1702. 18. Dec.

Oderisius Maria Pierius, natione Græcus, ortus est in urbe & insula Chio. E sacro fonte nomen *Georgii* tulit die 18. Sept. anno 1639. Parentes domi suæ cumprimis honesti & nobiles sacra colebant Romana. Et quia in orthodoxa fide præcipuam felicitatis partem vel totam potiùs filii felicitatem sitam esse sciebant, illum Romam in Græcorum Collegium miserunt. Hîc Latinas juxtà ac Græcas literas eo progressu didicit, ut deinde aliorum juvenum in utraque lingua Præceptor constitueretur. Mutato posteà ritu ex Pontificia dispensatione, *Francisci Cardinalis Barberini* operâ, apud Casinum inter Monachos admissus est, anno 1670. ut *Gattola*, vel 1671. ut *Armellinus* scribit, die 21. Novembris, annum ætatis tricesimum primum egressus. Pius admodùm monachus erat Græcè & Latinè doctus, atque in utriusque Ecclesiæ ritibus versatus, potissimùm in sacra Theologia scholastica, dogmatica, & morali. Quæ causa fuit, ut illum sacra Congregatio de propaganda Fide, Clementis X. annutu, *Visitatorem* Apostolicum in Tusciæ primùm maritimas oras, deinde in Corsicam insulam miserit, ut Græcos illos, qui ex Peloponensi tractu, olim Lacenia, nunc *Braccio di Maina*, ab Italis dicto, Turcarum tyrannidem declinantes, eò aufugerant, ad Catholicæ Ecclesiæ gremium (*erant quippe ferè omnes Schismatici*) reducendos curaret. Constat id ex hisce literis:

In Græcia natus Romam ad studia mittitur.

Casinum petit, & Monachū induit A. 1670.

Visitator Apostolicus ad Mainotas missus,

„ Reverende Pater! Sacra Congregatio ut de Mainotarum, aliorúmque Græci ritûs, qui Suanam & Bibbonam, vel aliam Magni Ducis Hetruriæ ditionem incolunt, vero statu certior fieri possit, à viro utriusque ritûs perito visitandos esse decrevit: cúmque Domini Cardinales Barberinus & Rasponius Reverentiæ Vestræ integritatem, zelum ac fidei ardorem Eminentissimis Dominis meis proposuissent, eas ob dotes, quibus Dominatio Vestra prædita est, neminem alium huic muneri majori industriâ satisfacere, rebúsque

reducendis ad fidē Schismaticis insudat.

„ que illorum Græcorum meliùs pro-
„ spicere posse judicârunt. Proinde
„ cum Visitationis Brevi annexæ hîc
„ Dominationi Vestræ instructiones
„ necessariæ exhibentur; à quarum
„ præscripto ut ne latum unguem dis-
„ cedat, omnem datura est operam.
„ Reliquum est, ut qua in existimatio-
„ ne Reverentia Vestra apud illos sit,
„ ex his dignoscat, eorúmque de se
„ exspectationi respondeat. Ego san-
„ ctis ejus precibus me commendo.
„ Romæ 27. Maji. Cardinalis Altierius
„ Propræfectus. V. Cerri Secretarius.

Clemens X.

Breve Apostolicum Clementis Papæ X.

„ Dilecte Fili! Salutem & Apostoli-
„ cam benedictionem. Cupientes
„ ad animarum salutem, divinúmque
„ cultum promovendum Christi fide-
„ les, quos *Mainotas* vocant, aliósque
„ ritûs Græci in civitate, seu diœcesi
„ Suanensi, ac in oppido Bibbonæ,
„ aliísque locis temporalis dominii di-
„ lecti filii nobilis viri Cosmi, Hetru-
„ riæ sibi subjectæ Magni Ducis, com-
„ morantes, auctoritate nostrâ Apo-
„ stolicâ visitari, ac de tua fide, pru-
„ dentia, doctrina, pietate, charita-
„ te, integritate, & catholicæ reli-
„ gionis zelo plurimùm in Domino
„ confisi, téque à quibusvis excomu-
„ nicationis, suspensionis & interdicti,
„ aliísque Ecclesiasticis sententiis, cen-
„ suris & pœnis à jure, vel ab homine
„ quavis occasione, vel causa latis, si
„ quibus quomodolibet iñodatus exi-
„ stis, ad effectum præsentium dun-
„ taxat consequendum, harum serie
„ absolventes, & absolutum fore cen-
„ sentes, de Venerabilium Fratrum
„ nostrorum S. R. E. Cardinalium, ne-
„ gotiis propagandæ fidei præposito-
„ rum, consilio, Te eorundem Chri-
„ sti fidelium ritûs Græci in dominio
„ temporali dicti *Cosmæ* Magni Ducis
„ commorantium visitatorem cum fa-
„ cultate quascunque eorum eccle-
„ sias, monasteria, tam virorum quàm
„ mulierum conventus, domos, ho-
„ spitia, collegia, residentias, & alia
„ pia, & religiosa loca quæcunque,
„ illorúmque prælatos, conventus,
„ superiores, & alias personas tam
„ laicas quàm ecclesiasticas, secula-
„ res, & regulares, cujusvis statûs,
„ gradûs, ordinis, præeminentiæ, &
„ dignitatis existant, tam in capite,
„ quàm in membris, semel tantùm
„ auctoritate nostra visitandi, ac in
„ illorum statum, vitam, mores, ritus,
„ & disciplinam diligenter inquirendi,
„ nec non Evangelicæ, & Apostolicæ
„ doctrinæ, sacrorúmque Canonum,
„ & Generalium Conciliorum decre-
„ tis, & sanctorum Patrum traditioni-
„ bus regularibúsque eorum respecti-
„ vè institutis inhærendo, quacunque
„ mutatione, correctione, emendatio-
„ ne, revocatione, & renovatione
„ indigere cognoveris, reformandi,
„ mutandi, corrigendi, revocandi,
„ renovandi, ac etiam de novo con-
„ dendi, condita sacris Canonibus, &
„ Concilii Tridentini decretis, & con-
„ stitutionibus, & ordinationibus
„ apostolicis, regularibúsque institu-
„ tis præfatis non repugnantia con-
„ firmandi, abusus quoscunque tol-
„ lendi, regulas, institutiones, ac ec-
„ clesiasticam, regularémque disci-
„ plinam, ubicunque exciderint, mo-
„ dis congruis restituendi, & reinte-
„ grandi, dicti Concilii Tridentini
„ decreta custodiri præcipiendi, ac
„ personas præfatas ad debitum & ho-
„ nestum vitæ modum revocandi, &
„ quidquid statueris, & ordinaveris
„ observari faciendi, inobedientes
„ per censuras, & pœnas ecclesiasti-
„ cas, aliáque opportuna juris & fa-
„ cti remedia compescendi, aliáque
„ omnia, & singula in præmissis, &
„ circa ea, ac pro hujusmodi munere
„ rite & rectè explendo necessaria
„ quomodolibet, & opportuna fa-
„ ciendi, dicendi, gerendi, mandan-
„ di, & exequendi auctoritate Apo-
„ stolica, tenore præsentium consti-
„ tuimus, & deputamus, salvâ ta-
„ men semper in præmissis auctorita-
„ te Congregationis memoratorum
„ Cardinalium. Mandantes &c. Vo-
„ lumus autem, ut si quæ graviora
„ in hujusmodi visitatione repereris,
„ illa, nec non informationes omnes
„ in eadem Visitatione sumendas sub
„ tuo sigillo clausas ad nos, vel me-
„ moratam Cardinalium Congrega-
„ tionem quamprimùm diligenter
„ transmittas, ut quæ desuper sta-
„ tuenda fuerint, maturâ consultatio-
„ ne adhibita decernamus. Non ob-
„ stantibus &c. Datum Romæ apud
„ S. Mariam Majorem sub annulo
„ Piscatoris die 5. Junii MDCLXXV.
„ Pontificatûs Nostri anno sexto L.S.
„ Slusius. Foris: *Dilecto Filio Oderisio*
„ *Pierio Monacho expressè professo Or-*

„ *dinis sancti Benedicti* : Locus ✝ Sigilli impressi in cera rubea cum annulo piscatorio.

Pierii apud Mainotas gesta.

Ut morem gereret, Cassino abscessit die 12. Julii 1675. atque Florentiam pervenit, à Magno Duce, à Cardinali *Leopoldo Mediceo*, & Nuntio Apostolico honorificè exceptus, quemadmodùm à Suanæ Episcopo, quem ad Pitilianum die 24. Julii adiit, ab eóque optimæ Mainotarum indolis, promptæque eorum voluntatis in excipiendis Catholicæ fidei dogmatibus certior factus. Quod verum esse experimento didicit, cùm Mainotas convenit in palatio Collislupi duobus, & sesqui milliaribus à Marsiliana, & decem à maritimis Senarum tractibus dissito. Pauperrimam esse gentem comperit, atque ab unico Græci ritûs presbytero, qui Catholicus evaserat, Domno *Cyriaco à Cirigo* instructam. Inter alia monita præcepit, ne *Cyriacus* matrimonia dissolveret, quod apud Græcos usuvenit, néve in gradu prohibito contrahi permitteret, aut diceret Sirianorum Xantapuli, aut mentionem faceret Photii & Palamæ, vetavítque, ne orationes quædam Euchologii pro parturientibus dicerentur, aut pro animantibus, si in puteum vel foveam cecidissent. Ipso Sanctorum Petri & Pauli festo hortationibus Oderisii permota potior Mainotarum pars fidem Catholicam amplexa est, sequentíque die reliquos Mainotas etiam invisit, qui Casalpim & Bibbonam incolebant, eorúmque presbyteros: atque à Magno Duce obtinuit, ut omnes Suanam convenirent, quod ægrè præstitère. Fidei Catholicæ rudimentis ita omnes instruxit potissimùm quod ad Primatem Constantinopolitanum, ut & pueros octennes in hebdomada sancta peccata sua illi confessi sint, atque kalendarium Gregorianum exceperint; quamquàm anteà in ritibus suis retinendis pertinaces admodùm erant. Rudes maximè populi, eorúmque presbyteri perfectionis Christianæ summam in jejuniis reponebant, ita ut etiam infirmi ad plures dies, imò ad triginta, quod incredibile penè est, unico aquæ haustu viverent. Venditabant Mainotæ, se ideò ita abstinere, quòd medicis in patria sua carerent, ubi sine lege & duce vivebant, puerósque non nisi post quadraginta dies baptizabant. Síque ante illud tempus mors immineret, oleo tantùm frontem, pectúsque infantis liniebant, quòd baptismi loco esse crederent; eorúmque Confessarii sibi peccata assumebant, si nummos illi solvissent pro tot quadragenis celebratis.

Bibbonenses ab erroribus revocat.

Mainotæ, qui Bibbonæ versabantur, avidi maximè nummorum erant, feri, indomiti, indolis servilis, Latinósque Antichristianos censebant. Acatholicos libros, qui penes eorum presbyteros erant, penitùs eliminavit, in quibus præter errores alios legebatur, *Damnatos orationibus ab inferis liberari, decedentésque in lethali peccato non statim damnari, sed sejuncto loco à justis extremum judicii diem expectare.* Aliquot tamen annis piâ *Oderisii* sedulitate ad fidem Catholicam conversa universa gens est. Anno deinde 1679. *Innocentii XI.* jussu Mainotas, qui recens Corsicam loco dicto Pacomia diœcesis Sagonensis adiverant, convenit, ut constat Brevi sub *Datum Romæ apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 4. Januarii 1679. Pontificatûs nostri anno tertio.* Quantum apud eos etiam profecerit *Oderisius Pierius*, constat Cardinalis Altieri ad eum datis literis die 2. Octobris 1679. quibus laudat *Oderisii* studium, laborésque laudat, quòd Mainotas sancti Spiritûs processionem à Patre & Filio docuisset, eodémque sancto auxiliante Spiritu eosdem ad S. R. E. gremium reducere laborâsset. Antonius Martinus Sagonensis Episcopus hæc inter cætera ad eum scripsit die 20. Julii 1679. *Quod in lucrandis istius sui gregis animabus extra modum obstinatis felici adeò progressu operam suam collocârit, magnopere gratulamur. Majorem hujus gratulationis nostræ expressionem ad id temporis reservamus, quo illam profiteri opus fuerit, nósque istuc contulerimus. Antonius Episcopus Sagonensis.*

Labores ejus Apostolicos laudat Cardinalis Altieri.

Idem facit Corsicæ Magistratus.

Idem testatur Magistratus Corsicæ hisce literis: *Magistratus Corsicæ Serenissimæ Januensi Reipublicæ &c. Cùm Pater* ODERISIUS PIERIUS, *Casinas Monachus, annis quatuor, & quod excurrit, eâ curâ & charitate, quæ muneri correspondent, ac virum præclaris dotibus ornatum, vitæque integritate spectatum decent, se totum impenderit, ut Græcorum animas Pacomiæ Christo lucrifaceret, nos eo nomine zelum & virtutem illius commendantes, ut de veritate constet, suffragiis omnibus favorabilibus præsentem attestationem expediendam decrevimus, quam & ab infra scripto Cancellario nostro firmari & solito nostro impresso sigillo muniri volumus. Datum &c. Januæ in Regali Palatio*

die

die 17. *Maji anno* 1683. *Michaël Gattus Cancellarius.* Ad hæc *Nicolaus* Centurio, Director Pacomiæ, nedum magnam *Oderisii* in Græcis instruendis diligentiam testatus est, sed in Latinis etiam.

Redux ad Casinenses paulò pòst iterùm ad missioné revocatur.

Post quatuor & ampliùs annos ad Cœnobium Casinense rediit, in quo vix uno anno erat moratus, cùm iterùm literis Cardinalis *Altieri* die 22. an. 1684. ad Mainotarum, qui Suanam incolebant, instructionem vocatus est nomine Sacræ Congregationis de propaganda Fide. Quod tamen onus justis de causis renuit. Verùm anno 1685. ineunte, mortuo Prælato *Partennio*, qui Mainotarum Corsicæ instructioni præfuerat, jussu Serenissimæ Genuensium Reipublicæ Abbas *Jo. Baptista Bollo* ejus Procurator Romæ à Sacra Congregatione S. Officii petiit, ut *Oderisio* id munus committeretur. Hinc Prælatus *Piaza*, Assessor Cardinalium ejus Congregationis mandato *Oderisium* accersiri jussit, ut memoratus *Bollo* ad eum scripsit die 26. Februarii 1685. ac præ cæteris in Epistola sua hæc habet: *Animus mihi nequaquam est, ut Reverentiæ Vestræ persuadeam, ut opus usque adeò sanctum suscipiat, quò animas illas ad sanctæ fidei perfectionem adducat; cùm ab eadem Serenissima Republica certior jam fuerim redditus, quâ charitate & zelo in Dei servitio promovendo sit succensa. Quare hoc minimè necessarium existimans penitus prætermitto, idque eò magìs, quò certius est, quòd ratione temporis, quo munere Missionarii eò loci functa est, potissimam sibi partem vindicet, ubi sua prædicatione ac doctrina animas illas ita excoluit, ut meritò dici possint, primum nostræ sanctæ fidei pabulum à Reverentia Vestra suscepisse.* Cùm annuisset Oderisius, decretum sacra Officii Congregatio edidit, quo Vicarius Apostolicus iis in locis creabatur, ut ex Brevi constat Innocentii XI. *Datum Romæ apud S. Mariam Majorem sub annulo Piscatoris die 21. Maji 1685. Pontificatûs nostri anno nono. C. J. Slusius.*

Mainotarum ritus, & errores.

In Pacomiæ colonia præter Latinos quosdam, quos inter Director Patritius quidam Genuensis, erant quatuor centum sexaginta Mainotæ, eósque inter tres Presbyteri, quorum duo uxorem virginem duxerant, à cujus usu tribus saltem ante celebrandam missam diebus abstinebant; atque cœnobium, in quo duodecim Monachi tribus solemnibus votis obstricti sub regula S. Basilii, nempe tres presbyteri, novémque laici, qui agrorum culturâ victum sibi, pauperibúsque, atque ecclesiæ ornamenta comparabant, septémque in die vicibus choro, recitandis canonicis horis, orationi mentali, aliísque piis operibus operam dabant, superiorémque sibi constituebant post triennium. Cum iis habitabant tres memorati seculares Presbyteri. Mainotæ pueros per immersionem baptizabant. Vetitum tamen illis ab *Oderisio* est, ne totum infantis corpus, sed frontem duntaxat chrismate linirent, omissis etiam quibusdam Ritualis Græci verbis. Post quadragesimum à nativitate diem infantibus sacratissimam Eucharistiam sub utraq; specie ministrabant, ut patet ex literis Cardinalis Cybo die 30. Aprilis 1689. ad Oderisium datis. Cúmque Mainotæ sese kalendario Gregoriano subjicere renuerent, scripsit iterùm Cardinalis Cybo die 13. Junii 1694. ad *Oderisium*, ut blandè eos ad id alliceret.

Episcopus Græcus Oderisio infestus.

Plurimum tamen ibi negotium facesserat Græcus Episcopus, hypocrita & hæreticus, qui teste *Athanasio Cavalli* Parocho Græcorum apud Liburnum in epistola ad *Oderisium* die 17. Januarii 1695. inter cætera venditabat, credendum à Christianis *Deum Trinum*, sed non *processionem Spiritûs sancti à Patre*; Purgatorium meram esse fabulam, Ecclesiam Romanam novitatibus suis orbem universum pessumdedisse, aliáque hujuscemodi. Eliminatus itaque Superiorum jussu Episcopus literas ad Mainotas quosdam dedit, quibus sub excomunicationis pœna vetabat, ne paternum schisma deponerent.

Oderisii zelum commendat Corsicæ Gubernator.

Oderisii erga fidem Catholicam studium plurimùm commendavit *Augustinus de Franchis*, Gubernator Generalis Corsicæ literis Bastiæ datis die 14. Maji 1688. in quibus hæc præ cæteris leguntur: *Duæ Dominationis Suæ mihi redduntur* &c. *quibus nobis elucet zelus ille, quem ad Romanæ fidei sacra in ista natione promovenda in omnibus ejus actionibus semper sumus admirati* &c. (& inferiùs) *Dubio procul sancti sunt impulsus, ac religiosissimus fervor, quo agitur, ut morti potiùs occumbere, quàm sanctæ Fidei Catholicæ promotionem deserere præferat* &c. *Scripsimus, iterùmque scribimus magnifico Locumtenenti Vici, ut istuc se conferat, atque prudentiæ ac sapientiæ plenis monitis, quæ ipsi à Dominatione Vestrâ sugge-*

rentur, auscultans, pro viribus allaboret, ut Coloniæ, sublatis perturbationibus, quies reddatur.

Casinenses repetit. Tandem *Oderisius* permissû Congregationis S. Officii ad suos Casinenses rediit, ut hisce literis Cardinalis *Cybo* constat: Foris: *Reverendo Patri D. Oderisio Pierio, Vicario Apostolico Græcorum: Pacomiæ.* Intus verò: *Reverende Pater! Cùm Domini Nostri Sanctitas Vicarii Apostolici Græcæ istius Coloniæ Pacomiæ, quo in munere laudabiliter se gessit, factam à Reverentia Vestra abdicationem admiserit, ejusque in locum successorem Sacerdotem Dominum* RAPHAELEM JUSTINIANUM à CHIO *Sanctitas sua subrogârit, hisce meis certiorem ipsam facio, ut de hoc sibi constet. Atque cùm is ad munus suscipiendum & exercendum istuc pervenerit, Reverentia vestra de rerum statu illum instruat, ut bonum ejusdem regimen facilitet. Deus R. V. incolumem servet. Romæ 16. Novemb. 1696. ad placitum Card. Cibo Pacomiæ in Corsica. P. D. Oderisio Pierio Vicario Apostolico.*

præclaris cumulatus elogiis. Præclara sunt testimonia, quæ tres pro Serenissima Genuensi Republica Directores Pacomiæ de *Oderisii* virtute, doctrinâ, zelo, fidei Catholicæ ardore, ejúsque propagandæ indefesso studio tulerunt. Ut enim *Bartholomæi de Franchis* literas testimoniales anno 1692. datas non afferam, *Paulus Baptista Fliscus* die 23. Martii 1696. inter cætera testatus est, nedum doctrinam Christianam ab *Oderisio* edoctos pueros, sed etiam literas Græcas, Latinásque, atque diligentia sua omne prorsus Schisma à Mainotarum mentibus eliminâsse. Eadem fatebatur *Octavianus Giove* ejusdem Pacomiæ Director die 28. Maji 1697.

Vivere desiit A. 1702. die 18. Decemb. Vix Casinum *Oderisius* pervenerat, cùm Magister Novitiorum est renuntiatus, atque deinde ád Monasterium S. Liberatoris missus. Demum iterum ad Casinenses, quod summoperè optaverat, die 22. Octobris 1702. redux statim febre correptus die 18. Decembris ejusdem anni piè obiit, non verò anno 1704. ut *Armellinus* scribit. Magno Deiparam veneratione prosequebatur, suavissimísque moribus præfulgebat.

Ejus ingenii partus. Plura elucubravit *Oderisius*, è quibus hæc duntaxat Abbas *Gattola* sibi innotuisse scribit ex literis *Angeli Nucei* ad eundem datis die 19. Augusti an. 1684. in quibus hæc leguntur: *Ut cùm maximè grata mihi accidit Paternitatis Vestræ admodùm Reverendæ visitatio, nec minùs jucunda fuit ejusdem de Victoria Viennæ lucubratio. In priori sui erga me affectus humanitatem, in posteriori literarias ejusdem occupationes cognosco; ac quemadmodum de utrisque gratulor, ita utrorumque nova mihi argumenta imposterùm exhiberi desidero. Quàm acceptissima proinde mihi erunt S. P. Benedicti Elogia. Quò in scribendi genere imprimis advertendum, ne argutiæ ac figuræ splendorem obscurent.* Ejusdem lucubrationis meminit D. Archiepiscopus Seleuciæ in epistola die 6. Novemb. 1683. ad Oderisium.

Elogia S. P. Benedicti. *Elogia in S. Patris Benedicti miracula, Jordanis peritissimi pictoris penicillo in basilica Sacri Montis Casini expressa, quorum altera inter binas virtutes, alia in medio templi fornice sunt depicta, exaravit calamo D. Oderisius Maria à Chio Casinas ejusdem Monasterii Professus.* Armellinus, in Græca lingua Oderisii discipulus librum vocat eruditum, variísque ingenii acuminibus undique conspersum. Morte præventus publici juris, utì destinaverat, facere non potuit. Asservatur in Archivo Casinensi.

Hortulus conciliorum. *Hortulus Conciliorum, quorum flores seligebat D. Oderisius Maria à Chio Monachus Casinensis anno à partu Virginis 1680.* Hoc opus, quod à Monacho quodam Casinensi asservari scribit Gattola, Cardinali, incertum cui, nuncupare in animo habuerat Oderisius, quem propterea exorabat, efficeret, ut typis sacræ Congregationis de propaganda Fide ederetur. Constat id informi schedulâ ejusdem Oderisii manu conscripta.

Scripta Græca. *Scripta Græca* quædam ejus nomine Cardinalis *Carolus Barberinus* Clementi XI. obtulit, ut ejusdem Cardinalis literis constat die 15. Januarii 1701. ad *Oderisium* datis.

Orationes. *Orationes* etiam quasdam Græcè, Latinéque de Deiparæ laudibus composuit, quæ in Archivo Casinensi extant, quemadmodùm etiam Brevia, aliæque scripturæ, quæ ad res & Missionem ad Mainotas attinent. *Ex R.mi Gottolæ Historia Casinensi Sec. XIII. pag. 856. & seq.*

XXIV.

XXIV.
OTTO AICHERUS
† 1705. 18. Jan. Professor Universitatis Salisburgensis.

Educatus inter academica subsellia 48. annis Professorem egit.

ELoquentem eum esse oportet, qui *Ottonem* dignis encomiis prosequi possit: Is enim est, in cujus ore suada sessitavit, in cujus pectore Poëtarum figmenta domicilium habuerunt. Natus quasi & educatus inter Academica subsellia quadraginta octo annis gloriosum Professoris titulum circumtulit, quódque laudis argumentum, scriptis & factis mirum in modum adauxit. Deum bonum! quàm Latinus & elegans, planéque Romanus illi sermo? mirè Poëtarum omnium fabulas tenebat. Oratorum & Historicorum libros excusserat omnes, Rhetor, Poëta, Comicus sui temporis clarissimus; dignus proin, qui inter mansuetiores Musas æternam duceret vitam; abstulit tamen eum mors, bonis libris & studiis non antè quàm mundo denatum, anno MDCCV. decimo quinto calend. Februarii, ætatis suæ septuagesimo septimo, vitæ monasticæ quinquagesimo octavo. Tumulum habet in nova crypta Academica, gratam verò memoriam ab omnibus, illis præsertim, qui Bibliothecam aulicam vel academicam invisere solent, cùm pulcherrimum librorum ordinem, eorúmque catalogos *Ottonis* nostri industriæ & laboribus debeant. Ut autem ad obita scholastica munia nos convertamus, egit Professorem *Syntaxeos* an. MDCLVII. *Poëseos* anno MDCLIX. *Rhetoricæ* anno MDCLXVIII. *Ethices & Historiæ* ab anno MDCLXXV. usque MDCCV. *Præfectum Scholarum* ab anno MDCLXIV. usque MDCLXXVI. *Comicum* annis plurimis.

Vivis sublatus A. 1705. 18. Jan.

Bibliothecam Academicam in ordinem digessit.

SCRIPTA.

Variæ ejus lucubrationes.

1.) *Theatrum funebre.* Partes IV. in 4. Salisburgi an. 1673. & auctius 1675.

2.) *Iter Oratorium.* in 12. Salisburgi an. 1673.

3.) *Iter Poëticum.* 12. Salisburgi 1674.

4.) *Hortus variarum Inscriptionum veterum & novarum, in duas partes divisus.* 8. maj. Salisburgi 1676.

5.) *Brevis institutio de Comitiis veterum Romanorum libellis tribus comprehensa, quibus accessit Liber IV. de Comitiis Imperii Romano-Germanici.* 12. Salisburgi. 1678.

6.) *De Principiis Cosmographiæ.* ibidem in 12. A. 1678.

7.) *M. T. Ciceronis Orationes Philippicæ Notis Historicis, Ethicis, Politicis, Philosophicis & Rhetoricis illustratæ.* Partes duæ in 8. Salisburgi. 1678.

8.) *Epitome Chronologica Historiæ Universalis sacræ & profanæ ab Orbe condito usque ad ortum Christi.* in 8. Salisburgi. 1689.

9.) *Institutiones œconomicæ sive discursus morales in duos libros œconomicorum Aristotelis Lib. III.* in 8. Salisburgi. 1690.

10.) *Florilegium insignium sententiarum ex Poëtis.* in 8. Salisburgi. 1690.

11.) *Historia Quartæ Monarchiæ sacra & profana, exhibens gesta, dicta, & symbola Principum Romanorum unà cum observationibus & institutionibus politicis. Partes II. 8. typis S. Galli.* 1691.

12.) *Infantia & adolescentia Romæ: sive ortus & progressus Romani Imperii, annexis legibus Regiis, Consularibus, ac decemviralibus, unà cum fastis Romanorum antiquis.* 12. Salisburgi. 1693.

13.) *Titi Livii Decas prima, cum Notis Historicis, Ethicis & Politicis.* 8. Salisburgi. 1694.

14.) *Florilegium sententiarum Oratoricarum, Ethicarum, Politicarum, ex probatissimis Auctoribus collectum, & in locos communes digestum.* 8. Norimbergæ 1695.

15.) *Institutiones Ethicæ, sive discursus morales in decem libros Ethicorum Aristotelis ad Nicomachum. Quibus accessit liber de honore & nobilitate.* 8. Salisburgi. 1696.

16.) *Juventus & maturitas Romæ:* sive *Romani Imperii incrementum & potentia tribus libris comprehensa; annexa serie Regum & Dictatorum.* Lib. III. in 12. Herbipoli. 1700.

17.) *Tacitus enucleatus:* sive *Aphorismi & axiomata politica ex omnibus Cornelii Taciti Operibus.* 12. Augustæ Vindelicorum. 1701.

18.) *Supplementum Taciti enucleati, ex Julii Agricolæ vita & moribus Germanorum.* Eodem anno & loco.

19.) *Zodiacus vitæ, continens symbola moralia de hominis vita, studio, moribus optimè instituendis.* 12. Salisburgi ---

20.) *Ephemerides Ecclesiasticæ, Astronomicæ, Historicæ, Ethico-politicæ ab anno 1687. usque ad annum 1699.* 8. Salisburgi.

21.) *Epitome Chronologica Historiæ Universalis sacræ & profanæ ab Orbe*

condito usque ad an. MDCCII. Tomi III. 4. Coloniæ 1706.

22.) *Annotationes in Regulam S. P. N. Benedicti ex diversis ejusdem Regulæ Commentatoribus deductæ.* Fol. MS.

23.) *Palatium Heroum.* in 4. MS.

24.) *Notæ in* XII. *Libros Virgilii, & Senecæ Medeam.* in 8. MS.

25.) *Annus sacer Poëticus in singulos anni dies divos Cœlites variis Poëmatibus celebrans.* 8. MS.

26.) *Poëtæ Itali recentiores ordine alphabetico.* 8. MS.

27.) *Poëtæ Galli, Hispani, Britanni, Poloni, Dani, Germani & Belgæ recentiores ordine alphabetico.* 8. MS.

28.) *Excerpta ex Poëtis Græcis, quorum opera vel fragmenta supersunt.* 8. MS.

29.) *Q. Curtii Rufi Libri omnes Notis Historicis, Ethicis, Poëticis, Philologicis & Rhetoricis illustrati.* 8. MS.

30.) *Collectio Auctorum, qui in S. Scripturam ligato stylo scripserunt.* 8. MS.

31.) *Manipulus affixionum, Poëmatum &c. à PP. Professoribus Rhetorices & Poëseos Salisburgi adornatus.* 4. MS.

32.) *Leges ad excerpendum.* 4. MS.

33.) *Varia Dramata, Comœdiæ, Poëmata, Orationes &c. quas ipse Salisburgi exhibuit.* 4. MS.

34.) *Et alia, quorum aliqua MS. anno* 1708. *flamma consumpsit.* Vide Historiam Universitatis Salisburgensis Lib. II. Cap. VII. pag. 399.

XXV.
JOANNES MABILLONIUS.

† 1707. 27. Decembr.

Magni nomen promeritus.

BReve, sed elogiorum omnium meritò luculentissimum est *Magni* cognomen. Hoc in literis nemini antehac concessum, *B. Alberto*, S. Ordinis Patrum Prædicatorum Doctori, omnium primò obvenisse, *Paulus Jovius* (a) testatur. Nostrâ ætate illud *Joannes Mabillonius*; quem tanquam aquilam in nubibus, & rei literariæ Benedictinæ imperatorem, ac eruditionis principem jure suspicimus, ac deveneramur, à viris doctissimis consequutus est (b)

Nascitur A. 1632.

Natus is est honestis parentibus die XXIII. Novemb. anni MDCXXXII. in vico Sancti Petri de Monte Remensis diœcesis, duabus circiter Gallicis leucis à Mussiponte. Ruri primis Grammatices elementis, duce potissimùm ac magistro avunculo, cujusdam vicinæ ecclesiæ Parocho, primùm institutus, postea Remos maturè missus, liberalibus artibus in Academiæ gymnasio operam navavit. Expleto Philosophiæ cursu, frequentatísque per annum sacræ Theologiæ scholis monasticam vitam in celebri S. Remigii Archicœnobio, quod extat in urbe Remensi, anno MDCLIII. amplexus est. Postquàm anno sequenti solenni votorum nuncupatione se Deo dicâsset, non ita diu pòst ex nimio pietatis ac diligentiæ fervore in gravissimum, eúmque continuum capitis dolorem incidit, sicq; defecit, ut qui aliis rectè studendi methodum traditurus erat, nullum ipse studii genus, ne divini quidem recitationem officii ferre posset. Unde à Superioribus primùm ad monasterium B. Mariæ de Novigento, deinde Corbeiam veterem, insigne agri Ambianensis cœnobium missus fuit. Saluti restitutus, ac sacerdotio anno MDCLX. initiatus *Cellerarii* munus aliquamdiu gessit. Quod officium longè licèt honorificum, quanto cæteris acceptius, tanto illi molestius accidit. Ejus igitur impatiens, ab eodem absolvi petiit. Voti compos factus in regalem S. Dionysii Abbatiam propè Parisios anno MDCLXIII. missus fuit. Hîc Cimeliarchæ munus sic implevit, ut strenuam literis operam navaret. Anno MDCLIV. Parisios veniens *Lucæ Acherii*, Bibliothecæ San-Germanensis Præfecto in edendo Spicilegio, celebri opere, non parùm subsidii contulit. Eisdem temporibus Superiores Congregationis S. Mauri animum ad Sanctorum Patrum, tum Græcorum, tum Latinorum editiones ad antiquorum exemplarium fidem expurgandas adjecerunt. *Mabillonio* nova Operum S. Bernardi editio obtigerat, quæ anno MDCLXVII. tum duobus voluminibus in folio, tum novem minoribus in octavo prodiit. Opus eruditis omnibus acceptissimum celebritatem, & nomen tota Europa fecit Auctori. Cùm hæc prima sui specimina dedisset, ad condendam Reipublicæ Benedictinæ historiam, quam Superiores Congregationis jamdiu integram, omnibúsque numeris absolutam meditabantur, delectus est. Manu tantæ molis operi admota ab Actis Sanctorum Ordinis nostri rem auspicatus est. Primum tomum vulgavit anno MDCLXVIII. quem

monasticam vitam init A. 1653.

Sinistra valetudine premitur.

Cellarii munus gerit.

Acherio socius adjungitur.

Bernardi Opera recenset & illustrat.

Actis Sanctorum O. S. B. manum admovet.

(a) In Elog. Vir. Doct. pag. mihi 15.
(b) Lege R. P. Josephi Picaler S. J. Historiam de 5. Carolis. Paligneſi Monita Genealogica p. 47.

quem paulatim secuti sunt alii octo: unus duntaxat superest ad complendum opus, isque ferè typis paratus. Pretium Operis augent quàm maximè eruditissimæ illæ præfationes, singulis Tomis præmissæ, tanti visæ, ut eæ separatim Tridenti an. 1724. apud *Jo. Bapt. Paronum* typis vulgatæ fuerint. Cùm verò adornandis Sanctorum nostrorum Actis animum intenderet, eóque consilio Galliarum Belgiíque Bibliothecas diligentissimè perlustraret *Mabillonius*; multa eáque ad rem literariam, nedum monasticam perop- portuna, forulos excutienti occurrerunt veterum Scriptorum monumenta: ex quibus ea, quæ rerum antiquarum illustrationi profutura visa sunt, accuratè selecta, subindéque quatuor in octavo tomis miro delectu collecta sub *veterum Analectorum* titulo anno 1675. in lucem emisit. Assiduum verò studium, quod elaborandæ Ordinis historiæ impendit, alii præclaro Operi de *Re Diplomatica* edendo non parùm contulit. Cùm enim hujus causa rimandis forulis, Archiviis scrutandis, revolvendísque chartis ac diplomatibus totus assiduè versaretur; tantam ex earum rerum usu ac studio propè singulari, potissimùm verò ex inata animi sagacitate peritiam assecutus est, ut omnium in se moverit literatorum admirationem, nedum utilem ubique applausum. Opus publicam lucem anno 1681. aspexit. Ut verò supplementum ad libros de Re Diplomatica an. 1704. typis mandaretur, *Bartholomæus Germonius* in causa fuit, qui edito scripto post viginti, & ampliùs annos, postquàm *Mabillonii* Opus prodierat, illud imminuere conatus est. Sed hujus Operis præstantiam ac dignitatem longè meliùs agnovit Illustriss. *Joannes Colbert*, generalis ærarii moderator, summúsque ædificiorum Præfectus. Is *Mabillonium*, cujus operam non ita pridem tractandis gravissimis pro Rege negotiis adhibuerat, inter beneficiarios Regis describi voluit. Quo non semel, nec sine incredibili laudati Regii Ministri stupore recusato, id unum duntaxat ab eo beneficii efflagitavit, ut Congregationem S. Mauri, quæ nullis hactenus in rebus ipsi defuerat, nec Deo juvante sibi imposterùm defuturam sperabat, patrocinio dignari suo pergeret. Exinde verò tanti eum æstimavit, ut in publicum sui in illum studii, atque existimationis argumentum, jussu ac sumptibus Regiis in Germaniam miserit, quò totius Imperii Germanici Bibliothecas, Archiva, & forulos scrutaretur. Nec successu infelici; multa enim & exquisita quidem ex itinere Germanico monumenta retulit; quorum pars edita legitur in quarto Analectorum Tomo, in cujus fronte exhibetur Germanici itineris haud contemnenda descriptio; quam egregiæ dein excipiunt Antiquarum Inscriptionum collectiones; selecta ex variis exaratis manu codicibus haud exigui pretii monumenta, unà cum diversarum, in quas distributa olim Roma fuerat, regionum descriptionibus: calcem operis occupant in MSS. Germaniæ codices animadversiones; in quibus disertis paucísque verbis quisque addiscat, quæ longo & operoso aliorum minoris pretii documentorum studio vix percipere queat. Iis sanè optimis Germaniæ documentis usus potissimùm est Mabillonius ad multa sua Opera, maximè verò ad adornandos Ordinis Annales.

quæ eruditis notis & præfationibus exornat.

Vetera edit Analecta.

Rem Diplomaticam illustrat.

Ejus operis præstantia & utilitas.

Mabillonii iter per Germaniam.

Nati inde fructus.

Intereà temporis, quo *Mabillonius* in Germania versabatur, *Colbertus* naturæ concessit; à cujus obitu tota apud Regem literariæ rei cura Illustriss. Remorum Archiepiscopo *Carolo Mauritio le Tellier* commissa fuit. Hujus suasu & consilio Rex Christianissimus *Mabillonio* mandavit, ut iter Italicum, quemadmodùm & Germanicum suis non sumptibus modò, sed auspiciis etiam susciperet; simul ut conquisitis Regia Bibliotheca libris ac Manuscriptis fieret longè locupletior, simul ut aliquid Ecclesiæ, reíque literariæ inde accederet. Mandata regia exsequutus Parisiis anno MDCLXXXV. prima die Aprilis discessit, illúcque die 11. Julii anni insequentis reversus est. Quas verò urbes, bibliothecas, ecclesias, monasteria &c. inviserit, quídve in singulis observatione dignum invenerit, enucleatè docet *Iter Italicum* Tomo primo Musæi Italici præmissum. Haud ita multò post suum ex Italia reditum, hortántibus Præpositis, virísque undequaque gravissimis, ad totius Reipublicæ Monasticæ commodum *Tractatum de Studiis Monasticis* elucubravit. Quod eximium opus omnium licèt silentio, ne dicam, elogio exceptum iniquè tulit, unúsque impugnavit *Cl. Armandus Buthilierius* Abbas de Trappa ex strictiori Observantia Cisterciensi, cui Mabillonius edito tractatu sub epigraphe, *Animad-*

Ejusdem peregrinatio per Italiam.

Tractatus de studiis monasticis.

madversiones in Responsionem Abbatis de Trappa ad Tractatum de Studiis Monasticis respondit, quo suam de iisdem sententiam egregiè vindicavit.

Annales Benedictini. Anno MDCCI. Regiæ Inscriptionum Academiæ titulo honoris, inuente, quæ summa laus est, Rege Christianissimo, adscriptus fuit. Ultimis vitæ annis, *Ruinarti* rationibus, ac clarissimorum præsertim Virorum *Renodotii* & *Baluzii* precibus, suasionibúsque adductus, Annales Benedictinos, integrámque totius Ordinis historiam adornandam suscepit. Cui arduo operi post quatuor tomos in lucem emissos, quintúmque typis jam paratum, piissimè, uti vixerat, anno MDCCVII. die XXVII. Decemb. urinæ suppressione imortuus est. Eximias ejus dotes, virtutes, opera, vastissimámque ejus eruditionem in Regia Inscriptionum Academia elegantissimè, cunctísque plaudentibus exposuit ornatissimus D. *le Boze* perpetuus laudatæ Academiæ Secretarius; nihílque sanè hac in re, si præscriptum Academiæ legibus tempus excurrere licuisset, desiderandum reliquisset.

extrema vitæ periodus.

ejus virtus & eruditio. Et verò in *Joannem Mabillonium* attentiùs intueri si sit animus, tanta ejus doctrina fuit, tanta virtus, ut neminem non rapiat in sui non dico amorem, sed & admirationem. Excelluit *Magnus ille Vir*, ac demirandus fuit in omni scriptionis genere, seu Hymnos in laudem sanctorum Cœlitum pangeret; seu Opera Melliflui Doctoris ederet; seu Acta Sanctorum Ordinis Benedictini notis ac observationibus illustraret; seu vetera Analecta colligeret; seu de re Diplomatica tractaret; seu Itinera sua literis mandaret; seu studia Monastica propugnaret, seu de cultu Sanctorum disputaret; seu de veteribus Reliquiis discernendis examen institueret; seu Mortem Christianam describeret; seu in laudem Reginæ Annæ Austriacæ peroraret; seu de Pane Azymo & fermentato dissereret; seu vetustum ritûs Gallicani lectionarium elucidaret; seu librum de Imitatione Christi suis, Auctori & Ordini restitueret; seu Annales Benedictinos conderet: quidquid denique quoquomodo literis mandaret, elegans erat, politum, eruditum, omnibus numeris absolutum.

in singulis lucubrationibus relucent.

Biographi. Vitam Mabillonii dedit *Theodericus Ruinart*; vitæ synopsin *Renatus Massuet*, funebre elogium *Claudius de Vic* omnes tres ex Congr. S. Mauri Presbyteri. Omitto exteros Scriptores, qui ipsius perquàm honorificè meminerunt.

SCRIPTA.

Sancti Bernardi Opera omnia. Parisiis ann. 1667. *tom.* 2. *in fol.*

Eadem eodem anno tom. 8. *in* 8.

Eadem secundis curis edita Parisiis an. 1690. *tom.* 2. *in fol.*

Acta SS. Ordinis S. Benedicti per Sæculorum classes distributa. Parisiis anno 1668. *& seqq. tom.* 9. *in fol.*

De Re Diplomatica cum figuris &c. Parisiis an. 1681. *in fol. majori.*

Editio secunda ab ipso Autore recognita, emendata, & aucta. Parisiis 1709. *in fol. maj.*

Supplementum ad libros de Re Diplomatica cum figuris &c. Parisiis an. 1704. *in fol. majori.*

Annales Ordinis S. Benedicti cum variis Instrumentis, & antiquis Monumentis in appendicibus relatis in fol. Parisiis an. 1703. *& seqq. to.* 4. *in fol.*

Volumen quintum opus posthumum. Parisiis an. 1713. *in fol.*

Volumen sextum opus posthumum. Parisiis an. 1739. *in fol.*

Liturgia Gallicana &c. cum disquisitione de Cursu Gallicano &c. Parisiis anno 1685. *in* 4.

Museum Italicum, seu Collectio veterum Scriptorum ex Bibliothecis Italicis, in primo tomo præmittitur Iter Italicum literarium; in secundo Comentarius in Ordinem Romanum. Parisiis anno 1687. *&* 1689. *to.* 2. *in* 4.

Duo Scripta de Jure præcedentiæ Benedictinorum supra Canonicos Regulares in Comitiis Burgundiæ. 1687. *in* 4.

Eadem Scripta in Latinum translata à D. Hermanno Schenck.

Epistola de primario Romarici-montis Instituto. Parisiis an. 1684. *in* 4.

Tractatus de Studiis Monasticis. Parisiis anno 1691. *in* 4.

Idem. Parisiis tom. 2. *in* 4.

Idem in 12. *Bruxellis anno* 1692.

Idem Italicè versus sub hoc titulo : SCUOLA MABILLONIANA &c. *dal P. Mæstro Nicola Girolamo Ceppi Agostiniano. In Roma an.* 1701. *in* 12.

Idem in Latinum translatus à R. P. Udalrico Staudigel. Campoduni an. 1702. *in* 12.

Idem in Latinum translatus à P. D. Josepho Porta. Venetiis in 4. *an.* 1705. *& iterùm* 1729.

Idem ex eodem tractatu, Dubia Historica &c. Latinitate donata à D. Hermanno

manno Schenck, typis San-Gallensibus in 4.

Animadversiones ad Tractatum de Studiis Monasticis. Parisiis an.1692. in 4. Eædem, Parisiis 1693. in 12.

Epistola encyclica de obitu Mariæ de Blemur Sanctimonialis Benedictinæ in 4.

Eusebii Romani epistola de Cultu Sanctorum ignotorum. Parisiis 1698. in 4. & eodem anno ibidem in 12. Eadem à variis autoribus in Gallicum idioma conversa. Parisiis, Bruxellis, Turone, Gratianopoli &c. in 12. Altera item editio typis edita Trajecti. Eadem in Gallicum sermonem translata ab Abbate le Roy. Parisiis 1705. in 12.

De Azymo & Fermentato ad Eminent. Card. Bona. Parisiis an. 1674. in 8.

Vetera Analecta. Paris. an. 1675. & seqq. to. 4. in 8. Ibidem in fol. an 1723.

Dissertatio de Monachatu S. Gregorii M. ad eruditum Valesium ex primo tomo Analectorum seorsim edita in 8. Eadem recognita, in appendice tom. I. Annalium.

Iter Germanicum in tomo 4. Analectorum, & Hamburgi ex editione Jo. Alberti Fabricii an. 1717.

Animadversiones in Vindicias Kempenses Parisiis 1677. in 4. & ibid. in 16. anno 1712.

Epistola Blesensi Episcopo inscripta de Lachryma, ut vocant, Vindocinensi. 1700. in 8.

S. Bernardi de Consideratione jussu Clementis XI. Pontificis Maximi. Parisiis an. 1701. in 4.

Mors Christiana, Reginæ Majoris Britanniæ nuncupata. Parisiis in 12. Gallicè.

Tractatus de vocibus MISSÆ & COMMUNIONIS, *in Regula S. Benedicti adhibitis. Parisiis anno 1689. in 12. Gallicè.*

Regula S. Benedicti, & Constitutiones Stephani Poncher Gallica versio in gratiam usúmque Sanctimonialium Calamensium vulgò de Chelles. Parisiis 1697. in 18.

Mabillonii effigiem æri incisam hi duo versus adornant:

Nostra Mabillonem viderunt sæcla modestum,
Perpetua deinceps laude superbus erit.

XXVI.

† 1708. 1. Maji.

CLAUDIUS DE VERT
Prior S.Petri Abbatis-Villæ.

Natus A. 1645.

CLaudium de Vert Lutetia Parisiorum in lucem edidit quarto nonas Octobris anno 1645. Humaniorum literarum studiis à Nanterre apud Canonicos Regulares defunctus, Cluniacensem Congregationem delegit, in ejúsque Prioratu *de Libou* Diœcesis Ambianensis, exacto tyrocinio, Ordini Divi Benedicti transcriptus est decimo septimo Cal. Novemb. an. 1662.

Ordinem S.Benedicti amplectitur 1662.

Avenionem subinde missus est, Philosophiæ ac Theologiæ cursum in Collegio Patrum Societatis peracturus. Absolutis hisce studiis cùm Superiores acre ingenium, doctrinæ copiam, atque agendi dexteritatem perspicerent, præclaris hisce dotibus ad Ordinis decus & emolumentum uti statuerunt. Magnum attulit adjumentum, ut Comitia Generalia instaurata sint, eísque, quæ anno 1676. celebrata fuerunt, Oratione Latinâ prolusit. Non minora virtutis ac prudentiæ specimina dedit in Comitiis, quæ proximè sequuta fuerunt. In his ad primarias Congregationis dignitates evehi promeruit. Anno igitur 1676. Thesaurarius Abbatiæ Cluniacensis, anno 1678. Visitator Congregationis, & anno 1694. Vicarius Generalis renuntiatus fuit. Anno insequenti Prioratui S.Petri Abbatis-Villæ regendo præpositus fuit. Plures annos ejus regimen tenuerat, cùm Calendis Maji anno 1708. morbi colici doloribus affligi cœpit, quibus sex horis eâ acerbitate discrutiatus fuit, ut eis ferendis diutiùs impar cesserit è vita ætatis suæ anno sexagesimo tertio.

Instaurandis regularibus Comitiis plurimùm contulit.

Variis admotus officiis, vivere desiit 1708. 1. Maji.

Munia, quibus à Congregatione sua admotus fuit, argumento sunt singularis prudentiæ ac virtutis. Præstantiam ingenii, morúmque suavitatem amicitiæ fœdera declarant, quæ cum plerisque ævi sui viris doctis sancivit. Nihil torvum habebat in oculis, nihil tetricum & austerum in fronte, quemadmodùm non pauci eorum habent, quibus cura conservandæ disciplinæ regularis demandata est. Serena facies, suavísque agendi modus id effecerant, ut apud eos etiam, quos objurgare ex officio eum oportebat, in cultu & amore esset. Ex doctrinarum studiis, variáque scientia & eruditione, non ille, ut haud pauci solent literati, intumescere, elata ferre supercilia, aliósque fastidire, atque iterùm ab iis fastidiri. Sublimi eum fuisse ingenio nemo alius facilè advertit, præterquàm qui ejus scriptis evolvendis operam dedit, quæ sanè singularia sunt, atque ferè unica, quæ in hoc scribendi genere habentur. Nun-

Mira ejus suavitas, prudentia, affabilitas.

& animi modestia. quam ille in familiari congressu eò abripi se est passus, ut in alios magisterium affectaret; potiùs aliorum placita auscultare, ab iisque etiam ceu discipulus erudiri non dedignabatur. Quam raram ejus modestiam nec semel nec sine admiratione plures observârunt, eámque non minoris, quàm insignem ejusdem doctrinam jure ac merito fecerunt.

SCRIPTA.

1.) In Breviario Cluniacensi reformando Pauli Rabussonii adjutor fuit, nec plura tamen, quàm *Rubricas* concinnavit.

2.) *Versio Gallica Regulæ S.Benedicti Parisiis* 1698. *in* 12. Non author, sed editor hujus versionis *Claudius de Vert* habendus est, cui animadversiones & notas adjecit, quæ illum cum doctissimo Johanne Mabillonio commiserunt. Iis enim in observationibus non modò discessit in sententiam Abbatis sancti Cyri, & Domni Lanceloti de explicatione quarundam vocum Regulæ S. Benedicti, ubi mentio fit de *Missa* & *Communione*, sed pro ea etiam, quemadmodùm illi, decertavit, dum per vocem *Missa* divinorum Officiorum conclusionem, per *Comunionem* verò *sanctam* aliquid aliud, quàm realem Corporis Jesu Christi perceptionem significari contendit. Hanc novam opinionem, ne latiùs serperet, Mabillonius coërcendam putavit, tractatu in lucem emisso, cui noster *Claudius de Vert* aliud opusculum, de quo paulò pòst, opposuit.

3.) *Eclaircissement sur la Reformation du Breviaire de Cluny. Paris.*1690. *in* 12. i. e. *Declaratio super Reformationem Breviarii Cluniacensis.*

4.) *Lettre à M. Jurieu sur les Cerémonies de la Messe*, i. e. *Epistola ad D. Jurieu de Ceremoniis Missæ. Paris* 1690. *in* 12. Ad palatum *Claudii de Vert* minimè erant explicationes allegoricæ, violentæ, & coactæ, quas nonnulli Rubricistæ, cùm genuinas institutionis rationes ignorarent, sibi persuaserunt. Nec minori cum dolore animi animadvertebat, quòd apud Protestantes nausea cresceret ceremoniarum ex contemptu, in quem insulsæ id genus expositiones eas adducebant. Quâ indignitate commotus huic argumento tractando insudare statuit. Initium verò illi fecit ab epistola isthac evulganda, quâ palàm facit, quòd omnes Missæ ceremoniæ simplicibus, ac quasi domi natis rationibus innitantur.

6.) *Explication du Chapitre* 48. *de la Regle de S. Benoît pour servir d' éclaircissement à la question des Etudes Monastiques.* i. e. *Expositio Capitis* 48. *Regulæ S. Benedicti pro elucidanda quæstione de Studiis Monasticis.* Paris 1694. in 12. *Dominus de Vert* luci publicæ exposuit hoc Opusculum sub nomine Fratris Columbani, ut sententiam Abbatis de Trappa propugnaret. Sigillatim fundare se nititur in Regula S. Benedicti, in qua nulla studiorum mentio occurrit.

6.) *Dissertation sur les mots de Messe & de Communion.* i. e. *Dissertatio de vocibus Missæ & Communionis.* Paris 1694. in 12. Hoc opusculo Mabillonii non modò sententia, sed constans totius Ordinis traditio oppugnatur.

7.) *Explication simple, literale, & historique des Ceremonies de l' Eglise pour l' instruction des nouveaux Convertis.* i. e. *Expositio simplex, literalis, & historica Ceremoniarum Ecclesiæ pro instructione eorum, qui noviter ad fidem orthodoxam revocati fuerunt.* Paris 4.tom. in 8. Primus prodiit an. 1706. alter 1708. tertius & quartus 1713. Domnus *de Vert* in ea conscribenda re ipsa præstitit, quod se facturum, animo secum proposuerat. Ostendit igitur, quòd in omnibus Missæ Ceremoniis vel actio sit, quæ advocat verba, vel ex adverso verba sint, quæ hanc & non aliam actionem & gestum formari volunt. Veritati tamen litandum est, quòd licèt ejus quædam expositiones ingenii acumine non careant, multò tamen major eorum sit numerus, quibus è longinquo petitis pauci sint acclamaturi. Ordo prætereà in hoc Opere desideratur, reque ipsa nihil est nisi merum chaos sine connexione & cohærentia. Quarto volumini adjunctæ sunt *Epistola ad D. Jurieu* & *Declarationes supra Reformationem Breviarii Cluniacensis*, de quibus jam dictum est, unà cum explicatione *Ceremoniarum Benedictionis Abbatissæ*, quæ anteà etiam Actis Literariis Trivoltiensibus mens.Septemb. 1708. pag. 1531. insertæ fuerunt. Hoc Opusculum Domni *de Vert* impugnavit Episcopus Suessionensis in libro, cui titulus: *Verus Ecclesiæ Spiritus in Ceremoniarum usu*, seu Refutatio Tractatùs D.Claudii de Vert sub hac epigraphe: *Explication simple, literale, & historique des Ceremonies de l' Eglise &c.* Paris 1715. in 12. Defendit ille

Anti-

Antistes suo in libro, quòd explicationes morales, mysticæ & symbolicæ sint primariæ institutionis, & quodammodò de essentia Ceremoniarum.

Hæc ex R. P. *Nizeronii* Barnabitæ Memoriis Literariis Gallicè scriptis Tom. XI. pag. 315. Videri etiam D. *de Vert* elogium potest *Mem. de Trevoux Août* 1708. pag. 1321. *Dupin* Bibl. des Aut. Ecclesiast. &c.

XXVII.

†1717. 23. Oct.

PAULUS RABUSSON Superior Generalis Congregationis Cluniacensis.

Natales ejus & parentes.

VItæ *Pauli Rabusson* exordia in Nonas Septembris anni millesimi sexcentesimi trigesimi quarti inciderunt. Is ex oppido *Gannat* agri Borbonii extitit, cui pater ipsius præfectus, apud Principem Condæum non minimo in pretio erat. Magnus hic Princeps virum ad multas res gerendas adhibuit, quas ille nunquam sine laude præcipua gessit. Anno 1645. Oeconomum Abbatiæ Cluniacensis esse jussit, ut rerum potentissimi hujus Monasterii temporalium sollicitudinem gereret, quarum proventu Princeps *Conty*, ipsius filius & Abbas Commendatarius fruebatur. Ex cujus muneris administratione *Paulus* filius procul dubio consilium cœpit, ut se divino cultui in isthoc monasterio manciparet. Vestem Benedictinam induit ætatis anno vigesimo primo, professionem verò emisit octavo Calend. Septemb. anno 1655.

professio religiosa.

Studiorũ cursus.

Domnus *Paulus Rabusson* curriculum studiorum in Lotharingia confecit; id namque temporis Congregatio S. Vitoni Congregationi Cluniacensi unita erat. Verùm consortium & fœdus duarum istarum Congregationum anno 1661. dissolutum fuit. Quò factum, ut juveni Religioso ad Cluniacense Monasterium redeundum fuerit, ubi primùm Philosophiam docuit.

In S. Martialis monasterio Prioris & Professoris munere fungitur.

Cùm Monasterium S. Martialis Avenione colla reformationi submittere statuisset, *Paulus* illuc missus est, ut & *Prioris* Conventûs, & *Professoris* Theologiæ munus eodem tempore administraret. Quo utroque officio non sine laude functus Cluniacum reversus est. Hîc Consilium Ordinis, *la Voute* appellatum, penes quod tunc jurisdictio erat, eum in Secretarium præ aliis elegit. Nec alius fuit, cui insignes illi commentarii in acceptis referri debent, qui maximo usui fuerunt ad jura *de la Voute* defendenda adversùs molitiones, quæ ad ejus authoritatem evertendam susceptæ fuerunt.

Tricas ex electione Abbatis Cluniac. ortas cohibet.

Abbas Cluniacensis creandus fuisset, nisi insignis ejus modestia obstitisset: conjectis igitur denuò in urnam suffragiis *Pater de Bevron* prodiit. Hujus electio Aulæ minùs probata eas turbas dedit, quæ destinatam Patrum animo decretamque reformationem frustraturæ fuissent, nisi *Pauli Rabussonii* singularis prudentia & sagacitas eas coërcuisset. Is enim Parisios missus clypeum objecit, quo Adversariorum, qui hâc occasione læti undique pugnas dabant, & tela excepit, & ictus avertit.

ea de re Tractatũ evulgat.

Typis exscribendum mandavit perdoctum Tractatum *de Jure Electionis Abbatis Cluniacensis*, quô machinationes ad Reformationem disturbandam ab Adversariis procusæ feliciter prostratæ fuerunt. Sub hæc Theologiæ Professor Parisiis in monasterio S. Martini de Campis libros sententiarum Congregationis suæ Religiosis interpretatus est. Quas autem Theses publicè propugnandas dedit, ad Theologiam Moralem attinebant.

Breviarium Cluniacense conciñat.

In duobus generalibus Comitiis, quæ anno 1676. & 1678. Parisiis celebrata fuerunt, omnium maximè idoneus visus est, qui celebre illud Breviarium Cluniacense, quàm plurium deinde aliorum normam adornaret. Laboranti opem ferre jussus est *Claudius de Vert* veteris Observantiæ, qui solas tamen Rubricas perfecit. *D. Rabusson* ichnographiam concinnavit, opúsque universum in ordinem digessit. Ipsius rogatu, Dominus *de Santevil* eximias illas dotes, quibus in profana poësi excelluit, condendis piis carminibus consecravit. Conceptus, ut ajunt, ipse Vati suppeditavit, ex quibus hic perelegantes illos hymnos effinxit, qui primùm Cluniacensi Breviario inserti, tum in plura alia Breviaria in Gallia cooptati fuerunt.

Superior Generalis suæ Congregationis renuntiatur.

Quantumlibet acceptandis Ordinis sui dignitatibus se subduceret, frustrà tamen fuit, ne anno millesimo sexcentesimo nonagesimo tertio in generalibus comitiis, quæ eo anno habita, atque eo consilio coacta fuerunt, ut reunio duarum Observantiarum in superioribus comitiis incœpta stabiliretur, ad dignitatem Superioris Generalis eveheretur. Quâ valebat authoritate & opinione insignis prudentiæ apud Cardinalem *de Bouillon*, non dif-

ficulter ei persuasit, ut prolusiones Romæ approbari curaret, ut, cùm potestas ecclesiastica Regiæ authoritati accessisset, Leges fundamentales reunionis utriusque Observantiæ ita firmæ redderentur, ut nullis obluctatorum machinationibus concuti possent. Felicem hunc Superiorem Generalem! cui disciplinæ regularis studio summoperè incenso omnia ex animi sententia successerunt. Qua in dignitate an. 1697. confirmatus fuit: octennium ferè totum, quô ejus tenuit regimen, pax, quies, concordia, omnéque virtutum genus Cluniaci apprimè floruit.

magna ejus æstimatio

Quantâ etiam in æstimatione apud viros cùm seculares tum ecclesiasticos, eósque præcipuæ dignitatis fuerit, longum foret dicere. Sigillatim illum magni fecerunt *Franciscus de Harlay*, Archiepiscopus Parisiensis & *Ludovicus Anton. de Noailles*, S.R.E. Cardinalis. Posterior hic Prælatus provinciam ei demandavit, ut Visitatoris nomine monasteria *Montis - Martyrum*, *Vallis - Gratiæ*, *Malnoviense & Gersense gubernaret.*

A. 1708. eligitur Superior generalis reformationis.

Fuit præterea electus Superior Generalis Reformationis anno 1708. & eâ in dignitate confirmatus in Comitiis Generalibus Cluniaci celebratis anno 1711. Triennio pòst, anno 1714. magistratû juxtà leges Reformationis se abdicavit. Mortem ut piè obiret, ad illam non exercendis modò religionis virtutibus, sed elucubrandis etiam quibusdam piis opusculis præparavit, quæ ut publici juris faceret, ab eo nunquam impetrari potuit, cùm, ut dicebat, ad suum duntaxat usum ea conscripserit. Ex ejus Scriptis & Commentariis in quosdam S. Scripturæ libros nihil lucem publicam vidit, præter *Breviarium* sui Ordinis, atque tractatum anonymum *de Jure Electionis Abbatis Cluniacensis*, de quo suprà mentio est facta.

Obiit 1717. 23. Octobr.

Mortalitatem explevit in Monasterio S. Martini de Campis decimo cal. Novemb. anno 1717. ætatis suæ 83. Ejus Elogium legi potest apud Trivoltienses mens. Febr. 1718. Nouvel. Liter. du 23. Juillet 1718. Quæ nos in medium attulimus, ex R. P. *Nizeronii* Barnabitæ Memoriis Gallicè scriptis Tom. I. pag. 111. deprompta fuerunt.

XXVIII.
ANTONIUS AUGUSTINUS TOUTTEE è Congregatione S. Mauri.

† 1718. 25. Decemb.

Natales, studia, & professio monastica.

NAtus erat Riomagi Idib. Decemb. anno 1677. ex patre forensi eloquio, Juris civilis scientia, morum probitate spectato. Peractis egregiè apud eruditos Oratorii sacerdotes literarum humaniorum, Philosophiæ & Theologiæ studiis, monasticam vitam amplexus est, séque votis solemnibus obstrinxit in monasterio Vindocinensi IV. cal, Nov. an. 1698. Post navatam iterum rebus Theologicis operam, presbyter mense Decembri an. 1702. creatus, Philosophiam annis duobus, tribus Theologiam in monasterio Floriacensi docuit. Quod munus magnâ cum laude pietatis & eruditionis perfunctus, in monasterium S. Dionysii accersitur anno 1708. ubi saniorem Theologiam per annos quatuor profiteri perrexit. Hanc autem docendi viam sequebatur, ut missis Scholasticæ spinis, quid sancti Patres sensissent, unicè curaret, atque ex eorum libris, quos nocturna diurnáque manu versabat, omnem dictandi materiam comportaret. Hos ad usus literarum græcarum præsidium sibi paraverat, in quibus ita contritus fuit, ut cum excellentibus in hoc genere comparari posset. Sic instructus & munitus ad novam editionem S. Cyrilli adornandam accessit, suadentibus amicis, præpositis jubentibus. Opus inceptum in monasterio S. Dionysii, absolvit in San-Germanensi, Lutetiam vocatus an. 1712. Utrùm eximium hunc Scriptorem accuratè interpretatus sit, commodè emendaverit, illustraverit eruditè, publico judicio statui malo, quàm mea prædicatione. Tantùm dicam, quod arguti judices satis perspicient, ejus notas & dissertationes non ex alienis messibus decerptas, sed ex ditissimis adversariis depromptas, quæ ipse sibi omnibus Patribus & Conciliis ordine legendis pepererat. Authores nonnulli fuerant, ut in notis apponendis parcus esset & tenuis, alii dehortati, ne lectorem aptis ad S. Patris contextum, ad dogma & disciplinam observationibus defraudaret. Maluit multorum utilitati servire, quàm paucorum fastidia fugere.

Theologiam nova methodo tradit.

Cyrilli Opera recudenda suscipit,

notísque & dissertationibus illustrat.

Spes affulgebat hominem firmâ valetudine, ætate florenti, eruditione

Inde totus in meditatione Christi defixus fuit.

ne non quotidiana, multa ingenii sui monumenta relicturum; sed quæ legendo & meditando comparaverat, ea, si minùs nobis ad exspectatos ejus laborum fructus, ipsi certè ad vitam sanctissimam, & præclarissimam mortem profuerunt. Ejus enim studiorum labor nihil aliud habuit, nisi meditationem Christi Crucifixi; totus in SS. PP. evolvendis, non solùm eorum de dogmate sententiam nostræ catholicorum persimilem, sed etiam religionis studia nostris majora perspiciebat; non solùm præclarè dicta colligebat, sed etiam fidem & charitatem adhuc in his libris spirantem. His in fontibus eximium illum amorem veritatis hauserat, quem tot rebus declaravit; nec pravè pudens in ea amplectenda, nec in defendenda timidus, libenter emendans si quid erràsset imprudens, patroni sui doctrinæ libertimè affixus. Haud verebor iisdem studiis acceptum referre, quod de monastico instituto, ac de ecclesiasticis præceptis & documentis tam magnificè sentiebat, in primis verò de ipsa Ecclesia Catholica, cujus causa cupiebat mirificè. Nemini profectò concedebat, qui plus doloris ex ejus rebus adversis colligeret, ac majori lætitia in prosperis efferretur; & cùm longa ægritudine ad omnes vitæ eventus percalluisset, hæc una res eum recreabat, si quid Ecclesiæ ad spem pacificationis, veritati ad triumphum accessisse nuntiaretur.

Amor veritatis in eo eximius.

Nec dispar pro Ecclesia zelus.

Sinistra valetudo

Jam tres ferè anni sunt ipsi, cùm eum tussis perincommoda tentaverat. Malè curata vellicabat interdum. Sed an. 1716. exeunte, sic insedit pectori, ut sanguinis vomitum non semel exciverit, nec ulla medicorum arte potuerit sanari. Hujus rei causa non extitit in studiis immoderatis; nam, ut cæterarum rerum, ita & studiorum modum tenebat, nec eis quidquam tribuebat, quod aut monasticis muniis, aut necessariæ corporis procurationi ereptum esset. Sed minimè mirum, si assiduus labor vitæ austeriori additus bonam valetudinem labefactavit. Legendi & scribendi facultatem perdiu morbus reliquerat, cogitandi & precandi ne in extremo quidem spiritu abstulit. Cùm se indies minui animadverteret, in pervigilio Conceptionis B. V. M. extrema Ecclesiæ Sacramenta postulavit, ac præsente Christo Domino, religiosi ac veritatem amantis animi significationes dedit, séque in sanctæ, Catholicæ, Apostolicæ, & Romanæ Ecclesiæ fide & communione mori pronuntiavit. His subsidiis corpus, si minùs morbo, saltem doloribus levatum, animum ad spem vitæ æternæ confirmatum dicebat. Quod superfuit temporis (superfuerunt autem decem & novem dies) in rerum cœlestium meditatione traduxit, nec oculos Crucifixi imagine, nec mentem Crucifixi Dei cogitatione dimovens. Erat omnibus spectaculo ad speciem corporis fatiscentis lugubri, ad constantiam & tranquillitatem, quam veritatis certò cognitæ, & vitæ bene actæ conscientia dabat, longè præclarissimo. Quinque aut sex ante mortem diebus lecto affixus, cùm jam mortem faucibus concepisset, ac spiranti mortuo similis videretur, erat robusto, ut cùm maximè & constanti animo; precaturum se pro amicis dicebat, cùm ad Christum migràsset, eáque sibi curabat ex Scripturis sanctis legi, quæ olim ad hoc tempus provisa notaverat. Tandem quo die nascentem Deum celebravimus, præclarè secum agi existimans, quòd sibi tam sancto die moriendum esset, extremas preces duabus ante mortem horis ultimam absolutionem in ipso extremo spiritu petiit, sicque obdormivit in Domino an. 1718. Nefas lugere duximus tam signatam mortem omnibus prædestinationis notis: sed tamen eximiam morum simplicitatem ingenio non mediocri, summam pietatem eruditioni non vulgari, severiorem doctrinam facili inter sodales animo conjunctam desideramus.

mira ejus pietas & patientia.

Beata mors 1718. 25. Decemb.

Reliquit in Manuscriptis Opera S. Cyrilli, prælo parata, quæ eidem ab ipsius obitû subjecit *Prudentius Maran* sub hac epigraphe: *Sancti Cyrilli Archiepiscopi Jerosolymitani Opera, Græco-Latina quæ extant omnia, & ejus nomine circumferuntur, studio & labore Ant. Augustini Toutée ad manuscriptorum fidem exacta. Volumen in fol. Parisiis sumptibus Jacobi Vincent anno* 1720. Etsi verò hæc editio eruditis notis atque observationibus non careret, atque insuper doctissima instructa esset præfatione, tanti tamen Jesuitæ Trivoltienses non fecerunt, ut eam acriter in Memoriis suis an. 1721. non impugnarent. Pro P. *Toutée* respondit Domnus *Prudentius Maran* non minori acrimonia editionem propugnans, Dissertatione in publicam data lucem an. 1722. cui titulus: *Dissertatio de Semi-Arianis, in*

Scripta.

quâ defenditur nova editio sancti Cyrilli Jerosolymitani contra Authores Memoriarum Trivoltiensium.

Epistolæ tres anonimæ. Attribuuntur etiam, teste *Cersio* in Bibl. Hist. & Crit. pag. 486. Patri *Toutée*, tres epistolæ à Theologo ad Episcopum scriptæ super hac quæstione: *Num Jesuitis potestas possit fieri excipiendi confessiones, & dandi absolutionem?* prima harum epistolarum impressa fuit anno 1715. & aliæ duæ an. 1716. Si Pater *Toutée*, utì fertur, verus est author, ego in animum inducere non possum, ut credam, easdem permissû Superiorum typis vulgatas esse, cùm non nesciant praxim esse contrariam, & Societatem habere suos *Toletos*, *Filiucios*, *Sanchezios*, *Laymannos*, aliósque quàm plurimos, quorum Theologiæ Morales magnis ubique laudibus commendantur.

XXIX.

† 1726.

LUDOVICUS BABENSTUBER Theologus Ettalensis.

Breve ejus elogium, & natales. VIr consummatæ in omni genere doctrinæ & probitatis in lucem prodiit Deiningæ in Bavaria an. MDCLX. Et licèt natura docile ingenium denegâsse visa fuerit, professus tamen an. MDCLXXXII. vitam Benedictinam, multo labore & vigiliis facilem sibi ad omnes scientias viam comparavit. Cùm ergo in Convictu Salisburgensi, ubi *Regentis* munus obierat, novis identidem augmentis animum probè excoluisset, prima doctrinæ specimina in *Philosophica* cathedra tum *Salisburgi* anno MDCXC. tum in celebri Canonia *Schlechdorffensi* patefecit, magísque in dies prodidit, postquàm ab anno MDCXCV. usque MDCCII. explicandis *Casibus Conscientiæ*, ab anno MDCCIII. usque MDCCX. *Theologiæ Scholasticæ*, & ab anno MDCCVI. usque MDCCXVI. *S. Scripturæ* insudavit. Tertiò præterea *Vice-Rector*, ac *Procancellarius* ab an. MDCCIX. usque MDCCXVI. æternam sui memoriam in Universitate reliquit. Reversus exinde ad Ettalense Cœnobium, postquam canos dies legendo, orando, ac scribendo sanctè consumpsisset, vitales auras deseruit anno MDCCXXVI.

Salisburgi annis pluribus docet.

Moritur 1726.

Vivit tamen hodiedum in præclaris ingenii sui monumentis, nec ullis unquam temporibus grata ejusdem memoria in Ss. Theologiæ Auditorum animis deleri poterit, cùm is auctor fuerit, ut huic Facultati sua essent collegia, in quibus totius Theologiæ arcana compendio percurrerentur, eáque omnia, quæ majoris difficultatis aut indaginis discipulis viderentur, facili methodo, ac sæpiùs repetitis explicationibus palam fierent. Ejus exemplum reliqui Theologiæ Doctores secuti centum quotannis quæstiones enodare solent, ac omne illud, quod ingenio suo Auditores assequi possunt, summa perspicuitate evolvunt. Unde cùm viri magnæ semper in literis famæ professuras sustinerent, atque in arduis & necessariis potissimùm omnium labor hæreret, tanta Facultatis hujus merita sunt, ut famam non sine invidia lacessant.

Ipsius in Rempubl. literariam merita.

SCRIPTA.

1.) *Problemata & Theoremata Philosophica.* Sunt tres distincti Tractatus. Typis Joan. Bapt. Mayr Salisburgi. an. 1689.
2.) *Quæstiones Philosophicæ.* in 4. Salisburgi apud eundem an. 1692.
3.) *Fundatrix Ettalensis*, id est, Imago Thaumaturga B.V.M. in 8. Monachii an. 1694. apud Joan. Luc. Straub.
4.) *Regula morum*, seu *dictamen conscientiæ.* in 4. Salisburgi 1697. apud Jo. Bapt. Mayr.
5.) *Tractatus de Jure, & Justitia.* in 4. ibidem apud eundem an. 1699.
6.) *Deus absconditus in Sacramento Altaris*, in 4. ibidem 1700. apud eundem.
7.) *De statu parvulorum sine Baptismo morientium.* in 4. ibidem apud hæredes Jo. Bapt. Mayr. 1700.
8.) *Philosophia Salisburgensis.* fol. Augustæ Vindel. anno 1706. item anno 1724. apud Schlütter & Happach.
9.) *Principia, bonitas, & malitia actuum humanorum* in 4. Salisburgi apud hæredes Jo. Bapt. Mayr.
10.) *Deus unus.* in 4. ibid. 1705. apud eosdem. anno præcedente prodierat *Deus trinus* apud eosdem.
11.) *Gratia Divina*, in 4. ibidem 1706. apud eosdem.
12.) *Vindiciarum prædeterminationis physicæ pars prior* in 4. ibidem anno 1707. apud Joan. Joseph. Mayr.
13.) *Earundem pars posterior.* in 4. anno eodem apud eundem.
14.) *Peccatum originale.* in 4. ibidem apud eundem an. 1709.
15.) *Sacrosanctum Missæ Sacrificium.* in 4.

in 4. ibidem an. 1710. apud Jo. Joseph. Mayr.

16.) *Quæstiones de Matre Dei.* in 4. ibid. apud eund. 1712.

17.) *Vindiciæ Vindiciarum Prædeterminationis Physicæ.* in 4. apud eund. an. & loco eodem.

18.) *Vindiciæ Vindicis.* in 4. ibid. apud eund. an. eod.

19.) *Ethica Supernaturalis Salisburgensis.* fol. Augustæ Vind. an. 1718. & 1735. sumptibus Schlütter & Happach.

20.) *Dissertationes Theologicæ contra Quesnelii propositiones.* in 8.

21.) *Vita S. Magni* in 8. typis Monasterii Tegernseensis an. 1721.

22.) *Sacræ Deliciæ Marianæ.* in 12. Salisburgi anno 1701. apud Jo. Bapt. Mayr.

23.) *Prolusiones Academicæ.* in 8. an. 1724.

24.) *Theses menstruæ plurimæ*, quas enumerare longum foret. Omissæ etiam suprà fuerunt *Quæstiones Metaphysicæ* in 4. Salisburgi an. 1695. apud Jo. Bapt. Mayr.

Ex Historia Universitatis Salisburgensis Lib. 2. cap. 7. pag. 381. & Felicis Egger Idea Ord. Hierarch. Bened. Lib. I. Part. III. Dissert. II. Num. V.

XXX.

† 1721. 1. Sept.

BENEDICTUS BACCHINUS Abbas Congregationis Casinensis.

Benedictus Bacchinus ex suburbio S. Dominici, quod oppidum est Ducatûs Parmensis, lucem hanc primùm aspexit Idibus Augusti anno millesimo sexcentesimo quinquagesimo primo. Parentes fuerunt *Alexander Bacchinus*, & *Joanna Martini*, cives honesti, quorum uterque ex urbe Parmâ originem duxit. E sacro fonte nomen tulit *Bernardini*, quod Benedictina instituta amplexus in *Benedicti* commutavit.

Ejus natales & parentes.

Biennio pòst, anno 1653. cùm pater relictâ natali civitate domicilium Parmæ collocâsset, filium secum abduxit, in quo educando nullis pepercit sumptibus, quos ejus facultates, quæ tenues erant, ferebant. Literis humanioribus, non sine progressu, operam navavit in Collegio Patrum Societatis.

Educatio,

Anno ætatis decimo sexto in religiosam Benedicti Familiam ingressus, se Deo solenniter dicavit quarto idus Decembris anno 1668. in Parmensi monasterio ad S. Joannem Evangelistam. Patrem, nullâ re florentem, sæpiùs videre adeò in optatis non habuit, ut eum ex oculis potiùs amittere quæreret. Nec matris, aut fratris & sororis præsentiam æquo animo ferebat, quòd res eorum ferè ad incitas redactæ essent.

Professio religiosa.

Posthæc in Parmensi Cœnobio ad scholasticas Philosophiæ ac Theologiæ facultates addiscendas animum appulit, sed diversâ longè ratione, quàm quæ vulgò in Italia hactenus recepta fuit. Neque enim exsucca & exsangui Theologiâ Scholasticâ contentus, in evolvendis divinis libris, sanctis Patribus, sacris Conciliis, atque Historiâ Ecclesiasticâ summum studium collocavit. Verùm cùm nimiâ studiorum contentione corporis vires attrivisset, decurso altiorum disciplinarum stadio, in gravem morbum incidit, à quo ut convalesceret, campestre aliquod monasterium adire jussus est, ubi duos annos commoratus pristinam sanitatem ita recuperavit, ut se exantlando labori in habendis ad populum sacris concionibus parem existimaret.

Studia

Angelus Maria Arcionus Abbas S. Benedicti Ferrariensis paulò pòst *Bacchinum* sibi à secretis & epistolis voluit esse; quâ ratione factum, ut cùm eximius ille ac doctissimus Præsul officio Abbatis pluribus iisque celeberrimis in monasteriis supra annos triginta fungeretur, eum *Bacchinus* Aretium, Venetias, Placentiam, Paduam, ac Parmam comitari necesse habuerit. Ex quibus itineribus illud commodi ad eum rediit, quòd in virorum eruditione ac doctrina præstantium cognitionem venerit, quos plerosque amicitiæ fœdere sibi conjunxit. Denique vitæ tantis animi ac mentis evagationibus obnoxiæ impatiens fieri cœpit. Munus *Concionatoris* & officium *Secretarii* non minimo impedimento ipsi erant, quò minùs se totum, ut exoptabat, literarum studiis dare posset. Parmam anno 1683. reversus nullum non movit lapidem, ut ab utroque illo munere absolveretur; cujus sui voti ab Abbate demùm compos est factus.

fit Secretarius Abbatis Arcioni.

Varia conficit itinera.

Tum verò temporis pro arbitratû suo impendendi nactus potestatem, illo uti primùm cœpit ad Bibliothecam monasterii sui concinnè ordinandam. Quâ re illud consequutus est, ut in magnam librorum notitiam venerit. His verò dispositis Linguæ

Bibliothecam sui Cœnobii ordinat.

Græ-

Græcæ ac Hebraicæ peritiam sibi comparavit.

à Duce Parmensi Theologus eligitur.

Anno 1688. cùm Dux Parmensis in metu esset, ne *Bacchinus* operâ quorundam Abbatum sui Ordinis Parmâ abduceretur, eum in suum Theologum elegit, ratus, sic omnem ex urbe discedendi facultatem ei ademptam esse. At enim non multo tempore eò loci commoratus est. Abbate *Arcionio* è vivis sublato turbæ *Bacchino* datæ fuerunt ex delatione Monachorum Benedictinorum, qui Parmæ monasterium ad S. Alexandrum inhabitant. Cùm enim ab Abbate illo regendis monachis præfectus fuisset, curámque rerum totius monasterii temporalium non sine ejus commodo & emolumento re ipsâ gessisset, ea tamen administratio nonnullis haud probata fuit, résque demùm eò processit, ut *Pacchino* Parmâ discedendum fuerit.

Simultates ei suscitatæ.

Consultor S. Officii Mutinæ constituitur.

Tantis animi dotibus exornatus *Francisco II.* Duci Mutinensi commendatus fuit, qui eum non ita multo post tempore, anno nempe 1691. Mutinam excivit. Eò autem venit in dignitate *Consultoris Sancti Officii* constitutus. Bononiam etiam ad sacras Literas exponendas vocatus fuit; sed cùm vel morbo, vel aliis impeditus negotiis paucas habuisset lectiones, non tam Sacræ Scripturæ Professor fuit, quàm simplici ejus gaudebat titulo.

Rainutii Ducis in eum benevolentia.

Francisco II. Duci Mutinæ Nonis Septemb. anno 1694. vitâ defuncto, *Rainutius* nepos ex fratre successit. Hic majore adhuc benevolentiâ *Bacchinum* complexus est, quàm quâ illum ejus decessor dignatus fuerat. Ut impediret verò, ne charum caput è complexu sibi eriperetur, operam dedit, ut Parmensem provinciam, ex qua erat, cum Mutinensi ei commutare liceret. Adhæc fratrem ipsius, *Cæsarem Antonium Bacchinum*, Mutinam evocavit, ubi cùm domicilium collocâsset, honestas ac locupletes eidem nuptias conciliavit. Anno 1696. ad finem properante *Bacchinus* in varias Italiæ urbes iter literarium instituit, ut Bibliothecas ac viros literatos inviseret. Quas urbes adivit, præcipuæ fuerunt Neapolis, Florentia, & Roma. Cardinalis *Agvirre*, ut eum Romæ retineret, inter Custodes Bibliothecæ Vaticanæ adlegi curavit; verùm cùm difficultates adeundæ hujus provinciæ objicerentur, reditum Mutinam maturavit.

Bacchini iter literarium.

Ducali Bibliothecæ Mutinæ præficitur.

Commodùm eam in urbem redierat, cùm à Duce Bibliothecæ suæ præfectus fuit; quô munere multos annos cum laude functus est.

Variis in sua Congregatione officiis functus,

Mirum fuisset, si vir tantis meritis clarissimus nullis sua in Congregatione honoribus afficeretur. Anno 1704. electus fuit in Priorem Mutinensis Monasterii. Anno 1711. Abbas S. Petri eadem in civitate creatus est; quam dignitatem tenuit usque ad an. 1713. quô regimen adiit Abbatiæ S. Petri Regiensis in Æmilia. Anno 1719. Bobiense in Alpibus Cottiis monasterium regendum suscepit. Loci hujus grave & insalubre cœlum ejus sanitatem magnoperè afflixit, quam Placentiæ, ubi mitior & salubrior aura, ut recuperaret, eò se contulit, relicto Bobiensi cœnobio. Nec omninò spe sua frustratus est. Hinc Paduam concessit, eo animo, ut illa in urbe reliquos vitæ dies transigeret; sed peculiares rationes erant, quæ, ut illic diutiùs ageret, obnuntiârunt. Ferrariam igitur mense Septembri an. 1720. profectus est. Hîc usque ad mensem Julii proximi anni substitit; quo tempore Bononiam iterùm evocatus est, ut in ejus urbis celebri Universitate partes Professoris Sacræ Scripturæ impleret, cujus titulum jam ab anno 1693. gesserat. Vix verò urbem ingressus erat, cùm morbi incommoda, quibuscum conflictari solebat, redierunt, & eâ quidem dolorum vehementiâ, ut iisdem brevì succubuerit. Animam egit Calend. Septemb. an. 1721. ætatis suæ septuagesimo. Vir erat magnæ doctrinæ ac eruditionis, in Historia cùm Ecclesiastica tum Civili apprimè versatus. Tantum ac tam eruditum virum omnes & æstimabant, & colebant, quem amaturi etiam fuissent, si minùs austeram frontem, majorem verò morum suavitatem præ se tulisset.

mortales deseruit A. 1721. 1. Sept.

SCRIPTA.

Vitam eruditissimi Bacchini compendiario stylo à Cl. *Nizeronio* Gallicè scriptam, à nobis verò Latinè redditam hîc dedimus; ejus Scripta tamen non ex ejusdem Nizeronii Memoriis, sed Abbatis *Armellini* Bibliotheca recensebimus; quem enim Catalogum hic texit, præ illius elencho non uberiorem modò Operum notitiam suppeditat, sed præter typis impressa etiam Manuscripta enumerat.

Oratio Epicedica.

1.) *Oratione Epicedica per Madama Serenissima Margherita Medici Farnese, nel*

nel solenne Funerale celebrato in S. Sisto di Piacenza, composta, e detta da D. Benedetto Bacchini Casinense. Placentiæ ex typographia Ducali per Joan. Bazachi an. 1679. Est, teste Armellino, qui eam vidit ac legit Assisii anno 1729. Christianæ non minùs, ac moralis Philosophiæ documentis, quàm humanæ eruditionis flosculis referta.

Panegyris S. Nicolai Tolentini. 2.) *Le cagioni, e gli effetti dell' unione di S. Nicola di Tolentino con Dio.* Patavii typis Caroli Francisci Magri 1682. in 4. quam Panegyrim refert, & laudat *Joannes Cinellus* Biblioth. Volant. pluteo 5. pag. 10. & pluteo 7. pag. 19.

Ephemerides literariæ. 3.) *Giornale de' Letterati tom.* 1. In Parma per *Giuseppe dell' Oglio*, *e Hippolito Rosati* anno 1686. Tom. 2. an. 1687. Tom. 3. an. 1688. Tom. 4. anno 1689. omnes ibidem apud eosdem. Tom. 5. ibidem apud Hippolytum, & Franciscum Mariam Rosati anno 1690. Tom. 6. Mutinæ apud hæredes Cassianos an. 1692. Tom. 7. ibidem apud eosdem an. 1693. assumptis sociis laboris, sed hoc duntaxat anno. Tom. 8. Mutinæ apud Capponum anno 1695. Tom. 9. ibidem apud Capponos & Pontirolos anno 1699. omnes in 4.

Quamvis autem Ephemerides istæ Patris etiam *Gaudentii Roberti* Carmelitæ nomen, tanquam Socii laboris præseferant, id tamen honoris tantùm gratiâ ei contigit, cùm reverà earum Auctor solus Bacchinus fuerit, Pater verò Gaudentius nonnisi libros à Bacchino referendos comparaverit, & impensas suppeditaverit, ideóque ejusdem operis primum veluti mobile, ac spiritus jure ac ingenuè à Bacchino ipso vocatus sit in præfatione Ephemeridis anni 1692. quod tum aliunde, tum etiam liquet ex Epistola celeberrimi Antonii Magliabecchii ad Cl. D. M. Wagnerum Florentiâ die 24. Februarii 1691. quæ refertur à Christiano Junchero in Schediasmate historico *de Ephemeridibus Eruditorum* impresso Lipsiæ anno 1692. in qua sic loquitur Magliabechius; *Il P. Don Benedetto Bacchini Casinense, che è quello, che componeva il Giornale de' Letterati, che si stampava in Parma, adesso si trova nel Monastero di S. Benedetto di Mantova; Mi scrive, che ha pensiero di sequitare à dar fuora il Giornale* &c. Cæterùm in hoc Opere non solùm libri, & in eis contenta recensentur, sed etiam Judicium & Censura in eos profertur, contrariæ etiam opiniones aliquando proponuntur, quin imò integræ non raró inseruntur orationes ab Academicis Italis habitæ, varia insuper antiquitatis monumenta noviter reperta, & alii Philologici flores spectandi exhibentur; Observationes quoque medico-physicæ, astronomicæ, & mathematicæ adduntur; Denique ipse Bacchinus plures præclaras dissertationes proprias de rebus eruditissimis, inseruit, inter quas celebris illa est, *de Puella noctu vidente*, quæ impressa iterùm fuit à Literatis Batavis.

Acta & opera Corneliæ Piscopiæ. 4.) *Helenæ Lucretiæ* (quæ & Scholastica) *Corneliæ Piscopiæ Virginis pietate, & eruditione admirabilis, Ordini S. Benedicti privatis votis adscriptæ, opera*, quæ quidem haberi potuerunt, quibus actorum ejusdem Helenæ Florilegium ipse *Bacchinus* præmisit, qui prædicta opera edenda curavit Parmæ typis Hippolyti Rosati anno 1688. in 8. Hunc librum refert ipse Bacchinus in sua Ephemeride anno 1688. pag. 34. & seqq.

De Anatomia corporis. 5.) *Saggi di Anatomia, ne' quali chiaramente si spiega la struttura degli organi del corpo animato, e le loro operazioni mecchaniche secondo l' Hipotesi nuove de N. Dottore di Medicina, tradotto dal Francese nella lingua Italiana dagli Autori del Giornale de' Letterati di Parma* (qui & ipse solus *Bacchinus*) In Parma anno 1688. per *Giuseppe dell' Oglio*, & *Hippolito Rosati*; & iterùm Venetiis apud Aloysium Pavinum, & Patavii pluries apud Josephum Coronam.

de Numo Scipionis Afri. 6.) *Dissertatio in numisma Scipionis Aphricani* in Epistolæ formam Magliabechio nuncupata, impressa in Ephemeride tom. 3. an. 1688.

de Sistrorum figuris. 7.) *De Sistrorum figuris, ac differentia* ad Illustrissimum D. D. *Leonem Strozza* ob Sistri Romani effigiem communicatam, Dissertatio, Bononiæ anno 1691. in parvo fol. ex Typogr. Pisaniana, & iterùm Trajecti ad Rhenum, unà cum dissertatiuncula, & notulis Jacobi Tollii, quam Perillustri Walthusio consecravit, ex officina Francisci Haim Academiæ Impressoris anno 1696. in folio parvo. Jo. Georgius Grævius Tomo VIII. *Thesauri antiquitatum Romanarum* pag. 407. inseruit, recensionem verò videsis in Actis Erud. Lips. anno 1696. p. 246.

Dialogi tres. 8.) *Anonymi Dialogi tres.* I. *De Constantia in adversis.* II. *De Dignitate tuenda.* III. *De Amore erga Rempublicam*

blicam, qui suppresso nomine prodière Mutinæ anno 1692. typis Hæredum Cassiani in 32. opera Jacobi Cantelli celebris Ducis Mutinensis Geographi, & iterùm Parmæ typis Josephi Rosati anno 1721. in 12. in quibus ethices documenta tractantur, Apologo quodam ficto per ethopeiam, adhibito. Hi dialogi sunt varia doctrinâ refertissimi, nec minùs lectu dignissimi. Ipse Bacchinus in sua Ephemer. Literat. anno 1692. pag. 50. & sequen. refert, & accuratè describit libellum suum trium Dialogorum tanquam alterius, non suus esset, sed in vita sua à se scripta num. 14. modestè se eorundem Dialogorum Authorem prodit.

Historia Padolironensis cœnobii.

9.) *Dell' Historia del Monastero di S. Benedetto di Padolirone nello stato di Mantova lib. 5.* Ad Eminent. Cardinalem Cælestinum Sfondratum Casinen. Congr. Protectorem. In Modena an. 1696. in 4. De hoc Opere valdè erudito vide Act. Liter. Lipſ. tom. 3. Supplem. pag. 131.

De Hierarchia Ecclesiastica.

10.) *De Ecclesiasticæ Hierarchiæ originibus dissertatio*, Mutinæ anno 1703. typis Antonii Capponi in 4. Opus eruditissimum, & ab omnibus summoperè commendatum; Authores verò Ephemer. Venet. Literatorum Italiæ tomo 35. impress. an. 1724. art. XIV. pag. 366. & seqq. sic de hoc opere loquuntur: Operis hujus eruditissimi recensionem dedimus tomo XXII. pag. 27. & tom. XXIII. pag. 181. *Elias Dupinus* in ultimo tomo Bibliothecæ suæ Ecclesiasticæ nonnulla objecit, ad quæ Ephemeridum nostrarum Authores responderunt tomo suprà dicto XXII. pag. 28. Non sine magna etiam ejusdem laude recensuerunt Eruditi Lipsienses anno 1705. pag. 330. Judice *Jo. Alberto Fabricio* tom. V. Antiqq. Eccles. *Opus istiusmodi antehac nunquam in publico comparuit.*

Isidori Clarii Epistolæ.

11. *Isidori Clarii, ex Monacho Episcopi Fulginatis, Epistolas ad Amicos hactenus ineditas* ex autographo descriptas imprimendas curavit, sub nomine tamen D. Mauri Piazzii Parmen. Abbatis (qui anno 1710. obiit) unà cum aliis duobus ejusdem Isidori opusculis, aliàs seorsim editis, id est, *De modo divitiis adhibendo, & ad eos, qui à communi Ecclesiæ sententia discessêre adhortatio ad concordiam*, Mutinæ anno 1705. Typis Antonii Capponi in 4.

Agnelli Liber Pontificalis.

12.) *Agnelli* qui & *Andreas*, Abbatis S. Mariæ ad Blanchernas, & S. Bartholomæi Ravennatis, *Liber Pontificalis*, sive *Vitæ Pontificum Ravennatum*, quas Benedictus Bacchinus Abbas S. Mariæ de Lacroma Ord. S. B. Congr. Casin. ex Bibliotheca Estensi eruit, dissertationibus, & observationibus, nec non Appendice monumentorum illustravit, & auxit, Mutinæ 1708. Typis Antonii Capponi tom. 2. in 4. & iterùm Mediolani post ejus obitum anno scilicet 1723. in fol. ex typographia Societatis Palatinæ in Regia Curia; quod opus jussu S. Universalis Romanæ Inquisitionis diligenter revisum, & discussum fuit, ipso Bacchino ad hunc finem Romam accito, ubi magnum doctrinæ suæ specimen dedit.

De præstantia Virorum sui ævi.

13.) Item imprimendum curavit *Dialogum elegantissimum Benedicti Acolti* Aretini *de præstantia Virorum sui ævi*, Parmæ apud hæredes Mathæi Vigna 1689. in 12. quem Dialogum ab humanissimo, & de bonis literis benè meritissimo *Antonio Magliabecchio* acceperat, cui eundem impressum, additâ nuncupatoriâ Epistola trium pagg. & Authoris vitâ præmissâ restituit, nomen suum tribus tantùm initialibus literis indicans. D. B. B. id est. *Don. Benedictus Bacchinus*; Ita Ephemer. Literat. Ital. tom. 11. anno 1712. pag. 331.

de Donatione Opilionis.

14.) Nuperrimè anno scilicet 1730. prodiit Venetiis apud Christophorum Zane in libro prænotato, *Raccolta d' Opusculi Scientifici, e Filologici* in 12. pag. 465. alia Bacchini lucubratio cum hoc titulo: *R.mi Patris D. Benedicti Bacchini Dissertatio in Chartam Donationis Opilionis, quæ adservatur Patavii in Archivo D. Justinæ.*

MANUSCRIPTA.

Manuductio ad Philologiam Ecclesiast.

1. *Manuductio ad Philologiam Ecclesiasticam* tom. 2. in folio, in qua præmittuntur necessaria ad Chronologiam, inde singulis annis Æræ Christianæ, Crisis philologica exercitii causa adhibetur, per tria priora sæcula. Utebatur Author hac Manuductione ad instituendos Ecclesiasticæ Philologiæ Candidatos, apud quos ejusdem Manuductionis plura exemplaria inveniuntur.

de motionibus Mercurii in Barometro.

2. *Dissertatio de Motionibus Mercurii in Barometro*, in qua causa ascensus, & descensus Mercurii in fistula physicè explicatur, redditâ ejus rei ratione, & de aëris pondere ad tempestatum mutationem, disputatur.

De nodo prædestinationis.

3. *Ad Nodum prædestinationis Cardinalis Sfondrati dissertatio* sub nomine *Barachiæ Scutensis*, id est, *Benedicti Parmensis*, de qua plura alio loco.

De Actis SS. Crescii & Sociorum.

4. *Hipercrisis ad Crisim P. Magistri Gerbardi Capassii & Anticrisim Patroni Laderchiani* super Acta Sanctorum *Crescii, & Sociorum MM.* in qua absque studio partium, quid uterque ritè, quid secùs dicat, perpenditur, & perstringitur abusus, qui nimiùm invaluit, quo in literariis, & maximè sacris quæstionibus res agitur inter doctos Catholicos convitiis, sarcasmatibus, & calumniis, ut à Sumo Pontifice remedium opportunum imploretur pro publica Catholicorum Scriptorum dignitate. In fine referuntur Acta ipsa cum notulis 1709. Hanc etiam Bacchini lucubrationem referunt, & laudant iidem Authores Ephem. Venet. tom. 3. pag. 191. & pag. 221. usq; ad 251. tanquam insignem, ac luce dignissimam, cùm in ea Bacchinus non minùs doctrinam, quàm æquitatem, ac modestiam, ut ei semper in more fuit, ostendat.

Epistola de eadem materia.

5. *Epistola D. Virginio Valsechio super Historiam Sanctorum Crescii, & Sociorum* Italicè scriptam à Marco Antonio Mozzi Canonico Florentino.

De Viis Romanis.

6. *De Viis antiquorum Romanorum per Italiam*, quod tamen opus cùm Bacchinus primæva ætate scribere cœpisset, aliis posteà operibus intentus minimè absolvit.

Epistolæ Polemicæ.

7. *Lettre cinque in risposta di alcuni libri di Giacomo Piccenino Eretico Calvinista, Ministro della Chiesa di Soglio*; est liber non parvæ molis, ubi illius Hæretici impugnationes in Catholicam fidem eruditè, ac nervosè, SS. Patrum, Sacræ Scripturæ authoritatibus ex ipso Hebraico, & Græco petitis fonte, & quod efficacissimum est, rationibus ex eorundem Hæreticorum quorumcunque præsertim recentiorum principiis desumptis, ad hominem, ut ajunt, penitus dissolvit, & evertit. In iis agitur de sacra Doctrina, sacrísque novi & veteris Testamenti libris, eorúmque intelligentia, ac interpretatione; de sacris traditionibus, & de Judice Controversiarum Fidei inter Christianos; ejus autem mens erat integrum Dogmaticæ & Polemicæ Theologiæ cursum eâdem methodo absolvere.

Coustantii Vindiciæ adversùs Germonium.

8. *Epistola* sub nomine *Eleutherii Ilerini à S. Irene*, ad Ill.mum D.N. contra librum Patris *Germonii* de Hæreticis veterum MSS. corruptoribus pro D. *Petro Coustant* Monacho Ord. S. Benedicti Congregationis S. Mauri. Authores Ephem. Venet. Literat. Ital. tom. 35. pag. 371. „Il Signor Marchese Maffei aveva donato all' Amico „ Bacchini il libro del P. Germon, „ e questo ne scrisse quest' Opera, ampiamente, & dottamente confutandolo; mà veduta la risposta del P. „ Coustant, ne sospese la publicazione, e mandolla al sudetto Signor „ Marchese, che la fè passare in Francia, e n' ebbe l' approvazione sì „ dallo stesso P. Coustant, che d' altri „ Letterati di Parigi, e credesi, che „ ancora ella sia in Francia. „

P. Ziegelbauer Hist. P. III.

Observationes in Regulam S. Bened.

9. *Observationes in Regulam S. P. Benedicti, & in Constitutiones Congregationis Casinensis*, est liber in fol.

aliæ animadversiones criticæ.

10. *Ad Censuras, ob quas Romæ non fuerunt approbatæ literæ quinque contra Picceninum Calvinistam, scriptæ, observationes.* Editæ fuerunt Altorfii (in pago Urensi) sumptibus novæ Societatis, anno 1738. in 4.

De qualificatione.

11. *De Propositionum, & Doctrinarum Dogmaticarum qualificationibus, & rectâ qualificandi ratione, partes tres; Prima* generalia argumenti principia explicat. *Secunda*, singulas quasque Concilii Constantien. in Wicleffi, & Hus articulos, censuras, & quasdam à recentioribus adjunctas regulas excutit. *Tertia*, quibus subsidiis Qualificatorem munitum esse oporteat, exponit.

Genealogia Farnesiana.

Has præterà Bacchini MSS. lucubrationes referunt, & expendunt prælaudati Authores Ephem. Venet. Literat. Ital. sæpè allegato tomo 25. art. XIV. pag. 369. & seqq. quas ipsis eorundem verbis hîc transcribimus.

12. *Scrittura sopra la Genealogia della Ser.ma Casa Farnese descritta dall' Abbate Teodoro di Amagdeno.* Demadeno „ Aln. 12. (tom. XXXIV. earund. Ephem. „ pag. 308.) della sua vita narransi i „ motivi di formare questa Scrittura, „ dove anche l' Autore afferma di „ averne serbato copia appresso di se; „ Altronde però intendiamo, che l' „ originale conservasi appresso il Serenissimo di Parma; Per altro certissimo egli è, che l' Amagdeno in quelle „ sue Istoire genealogiche afferma cose, „ che non hanno, nè haver possono „ fondamento veruno ne sù racconti „ d' Istorici accrediati, ne sù antichi „ documenti.

Victorii translatio.

„ 13. *Victorii Presbyteri Antiocheni* „ *Interpretatio in Evangelium Marci* „ *è Græco in Latinum sermonem* „ *translata.*

Diarium itineris in montem Casinum.

14. *Diario del Viaggio à Monte Casino*: di queste tre Opere dal Signor „ Muratori ce n' è stata communicata la notizia.

Responsio ad P. Wolff Jesuitam.

15. *Scritture due in risposta ad altre del* „ *P. Wolff Gesuita* sopra affari politi- „ ci allor vertenti, à richiesta del Se- „ reniſſimo di Modena, appreſſo il „ quale anche si conservano.

Defensio Principis Italiæ.

„ 16. *Altra dotta, e lunga Scrittu-* „ *ra* à difesa di un Prencipe d' Italia, à „ cui era conteso il poſſeſſo di Feudo no- „ biliſſimo, e riguardevole, „ Paſsò ſotto il nome d' un gran Ministro, ora defonto, e ottenne il suo intento.

Historiæ Monasterii Polironensis Tomus 2.

17. *Tomo 2. dell' Istoria del Monastero di S. Benedetto di Polirone* „ L' Au- „ tore steſſo l' accenna al num. XXVII. „ della sua vita (Tom. XXXIV. pag. „ 312.) come anche produce i moti- „ vi del non averlo dato alle stampe „ doppo il primo.

Adnotationes in Ughelli Italiam.

18. *Annotazioni sopra l' Italia sa-* „ *cra dell' Ughello* „ Eſſendo queste „ scritte in vari fogli quà e là di- „ sperſi, non si sà, come con gran „ rincrescimento del loro Autore, e „ danno della Letteraria Republica, „ si smarrirono.

De jurisprudentia medii ævi.

„ 19. *Oſſervazioni in proposito della* „ *Giurisprudenza de' Secoli baſſi*, ca- „ vate dall' attenta lezione degli an- „ tichi documenti, de' quali era il „ Bacchini avido ricercatore, anche „ queste si perdettero con grave suo „ spiacere.

Tractatus de re diplomatica.

20. *Trattato della sincerità, e falsi-* „ *tà de' Diplomi.* „ Questo Trattato è Latinamente scritto, ed è indiritto al prelodato Signor Marchese Maffei, che sebarlo, come cosa singolare, e di cui non v' ha forse altra copia, e come memoria cariſſima dell Amico defonto.

Variæ differtationes & collectanea.

„ Lasciò finalmente il P. Abbate „ *Bacchini* molte *Diſſertazioni, e Di-* „ *plomi, ed Atti*, che trascriſſe da va- „ ri Archivi.... & alcune *raccolte di* „ *documenti spettanti all' Istoria Mo-* „ *nastica*.... e di questi preziosi teso- „ ri egli n' era liberaliſſimo à studio- „ si, & amici, molti de' quali ne hanno „ fatto un aſſai buon' uso, mà non „ tutti l' hano corrispoſto colla dovu- „ ta gratitudine, mentre nè pur lo „ nominano, dove, e come, dove- „ rebbero per giustizia. Questi docu- „ menti con molti suoi scritti doppo „ la sua morte portati à Roma sono „ stati riposti frà le cose di molto prez- „ zo nella Bibliotheca Vacicana. „ Ita illi, sed hæc Bacchini documenta, & lucubrationes, non utique omnia in Vaticana Bibliotheca, sed magnâ ex parte alibi nunc reperiuntur.

Alia opera prelo parata.

Inter ea autem, quæ in lucem emittere cogitaverat *Bacchinus*, sed postea aliis emittenda conceſſit, sunt duo hæc egregia opera.

1. *Opus Historico-Dogmaticum contra Historiam Ecclesiasticam Basnagii.*

2. *Opus Dogmaticum contra nonnullos sui temporis Novatores.*

Reliquit præterea Bacchinus sequentia Opera MSs.

1. *Quæstiones Politico-Morales.*

2. *Scriptum triplex, Italicâ linguâ*, quo demonstratur, Italiæ Principes non potuiſſe, salvâ conscientia, contributionibus, multóque minùs debuiſſe tot, tantísque ab Imperatore, nevè à Principum Germaniæ Conventû anno 1692. gravari ad Cæsareum Exercitum in hibernis alendum. est in fol. pagg. integr. 20.

Notæ in D. Hieronymi epistolas.

3. *In epistolas divi Hieronymi Notas.* Sunt notæ admodùm eruditæ, & ut plurimùm historicæ in omnes Epistolas primi Tomi, quæ sunt num. 49. secundùm Mariani Victorini collectionem: & in 4. alias secundi Tomi, quarum ultima est ad *Reperium*, sed imperfecta, quia aliquot hujusce lucubrationis paginæ perierunt: superstites autem sunt n. 32. in fol. parvo: Breves quidem plerumque sunt notæ istæ, utpote à Bacchino tunc juvene exercitationis gratiâ compositæ: sed postea ampliſſimum itémque doctiſſimum Commentarium seorsim scripsit in Epistolam 3. laudati pr. Tomi ad *Heliodorum*, quæ est *Epitaphium Nepotiani*, & continetur paginis integris n. 36. in fol. magno: Sed nec ista Commentatio est absoluta, pervenit enim tantùm ad illa Hieronymi verba: *Hoc idem poſſumus & de isto dicere, qui Basilicas &c.*

Series Consulũ, Pontificum & Impp.

4. *Series Consulum, Pontificum, & Imperatorum, ad veram Ecclesiasticam Chronologiam, cum nonnullis notis historicis, usque ad annum* 1198. quô Baronius Annales perducit. est opus pagg. integr. num. 50. Hæc tria Bacchini MSs. ipsiúsque calamo exarata, fuerunt apud Abbatem Armellinum ex dono D. Hippolyti Pugneti primi ejusdem Bacchini, ex Monachis discipuli, cui ille olim dono dederat, omni auro cunctísque gemmis pretiosiora.

Vitam

Ejus idiobiographia.

Vitam suam *Bacchinus* ipse in literas Latinas retulit per eam causam, ut tricesimo volumini Elogiorum Virorum Illustrium Academiæ Rossanensis, cujus membrum erat, insereretur, non autem ultra an. 1704. produxit; nam anno insequenti ad Abbatem *Hyacinthum Gemmam* misit; reliquum ejus vitæ ab anno 1704. quô illam *Bacchinus* scribere desiit, usque ad an. 1721. quo obiit, diligentissimè prosequuti fuerunt Ephemeridum Venetarum Auctores ex relatione *Ludovici Antonii Muratorii*, D. *Cælestini Lorefice*, Monachi è Congr. Casin. & *Antonii Vallisuerii.* Prodiit verò an. 1723. Venetiis in prædictar. Ephem. Tom. 34. art. xi. pag. 295. Ex quibus plura curiosi delibare poterunt.

XXXI.

† 1725. 30. Martii.

DIONYSIUS DE SAINTE-MARTHE.

Ortu Parisiensis,

IS Lutetiæ Parisiorum natus erat 24. Maji anno reparatæ salutis 1650. ex nobili Sanmarthanorum gente tot virorum eruditione & virtute insignium fœcundâ nutrice. Patrem habuit *Franciscum de Sainte-Marthe* dominum de *Chandoiseau* in Pictonibus, matrem verò *Mariam le Camus* cùm stirpis claritate, tum pietate spectabilem. Sortitus animam bonam, pulcher ac decorus aspectu, acer ingenio, & naturâ propensus ad studia, moribúsque suavissimis ornatus, parentibus in amore ac deliciis fuit, liberorum natû minimus: híncque effectum est, ut pater in provinciam reversus, ejus infantiæ educator & institutor esse voluerit.

à teneris paternâ educatus curâ,

Sub hoc magistro mirum in modum profecit, jámque annum decimum quintum agens idoneus erat postremis gymnasii literarii studiis. Cúmque pater animadverteret mandata teneriori menti semina uberiores fructus habitura, si domesticam culturam exercitatio collegii roboraret, quæsito aliquo gymnasio, in quo pietas simul & literæ docerentur, Pontilevienſe in tractu Blesensi, quod à Patribus Congregationis S. Mauri regitur, elegit. Illic adolescens non solùm noxios huic ætati scopulos effugit; non solùm nullâ prorsus aurâ vitiorum afflatus est, sed etiam concessis oblectamentis parum movebatur, gravitatem quandam suavitate temperatam præseferens; ita ut eum sodales vulgò *pusillum senem* cognominarent, nec tamen quemquam plus diligerent. Nec summa pietas literarum studiis nocebat, sed ea potiùs adjuvabat, & vicissim adjuvabatur; ita ut in utroque primas, omnium concessu, facilè obtineret.

in Pontilevienſi Lycæo studiis humanioribus finem imponit.

Absoluto Rhetoricæ cursu, subiit illius mentem mundi fastidium, & solitudinis amor ac Congregationis S. Mauri institutum amplecti statuit. Postquàm ad pium consilium & conscientiæ moderatoris sententia & avunculi sacerdotis præstantissimi auctoritas, & parentum consensus accesserunt; missus est Redones in monasterium S. Melanii, ubi maxima spe de se concitatâ, & emerito, non sine magno fervore, novitiatûs anno, perhonorificè omnibus suffragiis Congregationi S. Mauri adscriptus, vota nuncupavit 12. Augusti 1668.

Divi Benedicti institutum amplexus,

Præter morem in eodem S. Melanii monasterio relictus, ut novitiis esset exemplo, duos ibi annos post emissam professionem in spirituali exercitatione consumsit. Inde Cenomanum missus, Rhetoricæ, Philosophiæ, ac Theologiæ, partim in S. Vincentii, partim in B. Mariæ de Cultura monasteriis operam dedit. Post studia literarum, in quibus ejus ingenium mirificè enituit, cùm in prævia sacerdotii meditatione annum de more insumsisset, sacram hanc dignitatem anno 1678. non sine tremore suscepit, ac eadem pietate semper exercuit, quotidianis sacris nunquam abstinens nisi morbo cogente.

in S. Melanii Cœnobio spirituali exercitationi, tum severioribus disciplinis addicitur.

Totus erat in ecclesiasticâ antiquitate investiganda Sammarthanus, sibique hunc in usum græcas hebraicásque literas comparaverat: cùm anno 1679. Philosophiam ac Theologiam docere cogitur: quo munere per undecim annos in monasteriis S. Remigii Remensis, S. Germani à Pratis, ac demum S. Dionysii, summa omnium admiratione perfunctus est. Relegatis enim ex utraque disciplina spinosis & inanibus quæstionibus, totus in veri indagatione versabatur: libenter quidem probans in Philosophia & adoptans quidquid recentiorum commentatio reperit: in Theologia autem nova opinionum commenta non molli brachio refellens, séque purissimis proluens antiquitatis fontibus: ex quibus tantam doctrinæ copiam hauriebat, ut eodem tempore & discipulis in schola disserendo, & toti Ecclesiæ pluribus adversùs hæ-

Totus in antiquitatibus ecclesiasticis & linguis originalibus deinde fuit.

resses elucubrationibus in lucem editis prodesset.

Præclaræ ejus animi dotes, Collectæ tot laboribus eruditioni cùm adjunctæ essent multæ magnæque virtutes, summa in regulæ observatione ac iis omnibus, quæ ad Dei cultum pertinent, religio, propensa & effusa in omnes caritas, mira quædam comitas & affabilitas, quam ne barbarus quidem potuisset non amare, cor rectum, ac non solùm fraudis & mendacii inimica probitas, sed etiam astutiæ expers, & nudæ prorsus amica veritatis: æquum erat, ut his gratiæ & naturæ donis, quæ in privata vita non tam utilia támque actuosa extitissent, latior quidam in aliis regendis campus aperiretur. Eximias ejus dotes prima omnium experta est S. Juliani Turonensis domus, cui *Prior* concessus est an. 1690. At triennio post, ut satisfieret magnis potestatibus, quibus in offensionem venerat, abrogata illi dignitas. Sed qui abrogabant, cùm id facerent non libenter, ablatum munus aliis honoribus compensarunt, eúmque Lutetiam accersitum Bibliothecæ San-Germanensi, & parochiæ intra septa ejusdem monasterii sitæ præfecerunt. Nihil jucundius accidere poterat ingenio legendi ac scribendi studioso, jámque illius otii fructus exstiterat anno 1694. vita Cassiodori, cùm eum necessitas Congregationi suæ inserviendi Rothomagum eodem anno vocavit, ubi B. Mariæ de Bono Nuntio usque ad annum 1699. ac deinde S. Audoëni monasterium usque ad annum 1705. cùm summâ omnium domi forísque approbatione gubernavit. Erat enim & iis carissimus, quos regendos susceperat, & primis urbis, ac præcipuè illustrissimo senatus principi domino de Montholon, quem proxima cognatione attingebat, longè acceptissimus.

ad varia eum officia provehunt.

Quibus distentus, Videbatur *Prioris* munus in magno monasterio, ac in magnâ urbe nihil prorsus loci eruditis *Sammarthani* laboribus reliquisse. Sed cùm natus in literis, vitam sine hoc mentis pabulo ingratam existimaret, novam invenit viam, quâ posset, nihil prorsùs de regulæ officiis, nihil de monasterii cura detrahendo, ecclesiasticam etiam utilitatem promovere.

nihil de studiis remittit, Cùm enim diligenter lucro apponebat, quidquid à quotidianis muniis superat otii: tum verò plurimam noctis partem somno eripiebat, lectulo se componens circa horam decimam, & post matutinas laudes, ad quas vegetus de more secundâ post mediam noctem horâ surgebat, vix semi horam reficiendo corpori insumens. His vigiliis, quas sic per annos 35. sustinuit, debemus vitam *S. Gregorii Magni*, quam in lucem edidit anno 1697. atque ipsam etiam ejusdem sancti Doctoris operum editionem, quam *Clementi XI.* nuncupavit anno 1705. Intentum huic postremo operi interpellavit necessitas defendendæ editionis operum S. Augustini, qua nonnullis quorundam libellis impugnata, stylum arripuit *Sammarthanus*, ac strenuè profligavit fictitium in Theologia doctorem, præcipuè verò pseudonymum illum Abbatem Germanum, non magis Augustino quàm Augustini editoribus amicum, in quo damnando publicam indignationem, Sedis Apostolicæ judicium confirmavit.

sed auctis vigiliis primùm edendis D. Gregorii operibus incumbit.

Fit Prior Alborum-Mantellorum Parisiis, aliisque in locis. Consumptis in regendo S. Audoëni monasterio sex annis, *Priorem* illum habuit anno 1705. magno suo commodo Parisiensis Alborum-Mantellorum domus, quam ære alieno majorem in modum obstrictam, prudentiâ suâ non parùm levavit. Inde Assistens factus est Præpositi Generalis anno 1708. Tum ei commissa anno 1711. S. Dionysii in Francia, & S. Germani à Pratis anno 1714. monasteria: sed rursus anno 1717. dolentibus San-Germanensibus ablatus, San-Dionysianis redditus. In utroque monasterio, cùm præcipuam curam in fovenda interiori pietate poneret, non tamen aliarum rerum negligens erat, ùt continuata, illo curante & providente, S. Dionysii ædificia, exteriores ædes in monasterio San-Germanensi sub eo extructæ testantur.

Sibi ipsi parcus & austerus, aliis beneficus & lenis, At monumentum longè præstantius sibi ipse in omnium suorum animo & memoria erexit. Non enim commissâ auctoritate ad suum commodum, sed ad aliorum utilitatem utebatur. Nec metuebat, ne quid de observantia sibi debita decederet, si cum iis, quibus præerat, veluti cum paribus viveret, si se ad eorum ingenium & indolem accomodaret, si preces eorum anteverteret, si precantibus sic annueret, ut beneficium accepisse magis, quàm dedisse videretur. Atque hæc lenitas eo laudabilior, quò ipse sibi durior erat, & austerior; virgineum pudorem, cujus erat custos cautissimus, pœnitentiæ operibus muniens, & acerrimis vigiliis cilicium & cate-

nas

nas ferreas ad extremum usque morbum adjungens. Aliorum valetudini paterno animo providebat, cùm suæ nullam curam gereret. Pauperrimus in omni victu cultúque nihil deesse aliis volebat, sed præcipuè in pauperibus sublevandis prolixus erat. Horum nulli misericordiæ suæ viscera claudebat, & cùm deesset largiendi facultas, sæpe detractis sibi vestibus, aut munusculis venditis caritatem suam explebat. Hunc illi usum præbuit numisma aureum, summi Pontificis *Clementis XI.* donum: dimittendi sine eleemosina pauperis molestiam abstulit. Consentiente omnium de tam eximiis virtutibus fama, duo celeberrima Sanctimonialium monasteria, Calense, & Montis-Martyrum, suum illum Visitatorem summo censensu elegêre, tum cùm S. Dionysii monasterio iterùm præesset.

Præcipuè in pauperes caritatem explebat.

Præpositus generalis an. 1720. electus

Jam præfuerat Congregationis S. Mauri comitiis generalibus Reverendus admodùm Pater Domnus *Dionysius de Sainte-Marthe* an. 1714. Idem ei honos anno 1720. magno omnium plausu delatus. Sed communi lætitiæ cumulus accessit, cùm eum Præpositum Generalem iisdem in comitiis creatum esse nuntiatum est. Nihil de vtiæ austeritate detraxit nova dignitas, nihil de animi modestia; idem semper paupertatis amor, eadem in obeundis vitæ regularis exercitationibus diligentia, Hoc unum attulit honoris aecessio, ut eximia bene de omnibus merendi voluntas, quæ antea unius monasterii finibus contineri videbatur, tunc multo latiùs pateret. Accrevit enim cum potestate liberalitas in pauperes: plurimi ex nostris paternum illius animum in remotissimis provinciis senserunt, indefessum laborem ac summum in fovenda pace, in pietate & literis promovendis tota Congregatio persensit.

nihil de animi modestia detrahit.

Pacis Ecclesiæ studiosus,

Pacis Ecclesiæ adeò studiosus fuit, ut ejus conciliandæ gratia nihil non tentaverit, assiduis orationibus crebrisque suspiriis cœlum pulsaverit, pro eâ obtinenda mori paratissimus, si illam hac via consequi potuisset, sed in tanti boni exspectatione rebus humanis ademptus est.

præclara multa gessit.

Plurimis pro gloria Dei & pro Congregatione sua laboribus perfunctus, insenuerat vir sanctus, spésque erat omnibus Religiosis fore, ut ejus præsentia diutiùs fruerentur; longiorem quippe vitam polliceri videbatur huic firma corporis valetudo, qua ferè semper usus fuerat, inde summa in victu temperantia, & eximius animi vigor, quo strenuè muneris sui partes omnes implebat, cùm ineunte anno 1725. gravi epiphorâ vexari cœpit. Cui malo ut aliquod lenimen afferret, vix adduci potuit; medicorum tamen consilio, ac seniorum assistentium precibus acquiescens carnium esum aliquantulum adhibuit, donec sacro adveniente Quadragesimæ tempore, hoc pœnitentiæ stadium magno fervore ingressus est. At acriùs vellicante humore, acutissimâ febre correptus lecto decumbere cogitur octavo idus Martii, paucísque inde elapsis diebus cùm morbus ingravesceret, exomologesi facta, sacro priùs infirmorum oleo, tum pretioso Dominici corporis viatico ritè munitus est: quod erectâ in Deum spe, summa fide ac pietate percepit, frequenti monachorum corona circumstante.

Ad extremum epiphorâ febrique correptus morti se parat,

Quanto apud omnes in pretio esset, vulgatus per urbem morbus ejus declaravit, nam statim ex omni parte accurrerunt plurimi nobiles ac primarii viri, qui carissimum sibi ægrotum inviserent, suámque de morbi ejus eventu anxietatem testarentur. At ille serena fronte omnes excipere, pro officiosis eorum obsequiis humillimas referre gratias, & tranquillitate sua tristitiam omnium lenire: securus sui, suorum verò sollicitus præsentes illos ac mærentes blandis verbis solabatur, ac bono animo esse jubebat; nihil illo docilius, nihil obsequentius fuit relicta medicis & aliis sibi ministrantibus valetudinis suæ curandæ libera potestate, dulcibus vel amaris, lenibus aut asperis medicamentis æquè facilem se præbuit, soli Deo intentus psalmorum recitatione ac piorum lectione librorum spem suam in ipsum nutriebat, amorem accendebat ad cælestem patriam anhelans, & si quando, invalescente febri, delirio tantisper teneretur, si de Deo loquentem quempiam audiret, continuò ad se redibat, & quanto ipso fruendi desiderio teneretur, ostendebat, prolatis illis versiculis: *Lætatus sum in his, quæ dicta sunt mihi: in domum Domini ibimus. In te Domine speravi, non confundar in æternum.*

invisentes & mærentes solatur ipse,

Viribus sensim deficientibus, dissolutionem sui corporis imminere sentiens

ac denique animâ Creatori suo reddidit 30.Martii 1729.

tiens, sereno vultu, læta facie, tranquilla mente mortem aspexit, *cupiens dissolvi & esse cum Christo*; at priùs purgatâ denuò conscientiâ, divinis epulis iterùm refici voluit, quò confidentiùs ad supremi tribunal judicis se sisteret cum salutis suæ pignore, quod dum præstolatur, è lecto surgere, & vestes induere tentavit, ut Christum ad se venientem pronus adoraret, at secus suadente morbo in sella saltem reponi voluit, ut quo decentiori poterat modo, Deum ac Dominum suum exciperet: cúmque in tanti beneficii meditatione quievisset aliquantulum, animam placidissimè, utì vixerat, exhalavit mane circa horam septimam mediatam, Martii die 30. feria sexta Parasceves, quâ Christi pro nobis in cruce morientis Mysteria veneratur Ecclesia anno 1725. ætatis suæ 75. regiminis 5.

Luctus & funebres honores.

Consternati animo præsentes illicò in lacrymas erupêre, & unusquisque *Patrem optimum, Superiorem beneficentissimum, amicum fidelissimum* sibi ereptum ingemuit. Luxit universa Congregatio caput suum dignissimum exstinctum, decus & ornamentum sibi ablatum, porrò virum de se optimè meritum. Doluêre tandem, quotquot ejus familiaritate ac consuetudine usi fuerant. Exequiæ die sequenti ad vesperam plurimorum nobilium ac procerum virorum tum secularium tum ecclesiasticorum, cunctorum Ordinum religiosorum cœtu, frequentíque populi concursu celebratæ sunt. Cui insuper pleræque familiæ religiosæ in templis suis justa persolverunt. Corpus in choro sacelli interioris B. M. honorificè conditum jacet.

Ingenii monumenta.

Plura scripsit tum Latino tum Gallico idiomate, quibus nomen suum ac famam posteritati consecravit. Gallica sunt:

Gallica.

1.) *Traité de la Confession contre les erreurs des Calvinistes*, imprimé à Paris en 1685. dedié à Mr *Bossuet* Evêque de Meaux.

2.) Reponse aux plaintes des Protestans, touchant la prétendue persecution, en 1688. dediée à Mr *Harlai* Archevêque de Paris.

3.) Entretiens touchant l' entreprise du Prince d' Orange sur l' Angleterre, en 1689. au Roy d' Angleterre.

4.) Oraison funebre de Madame *de Bethune*, Abbêsse de Beaumont-les-Tours, prononcée dans l' eglise de ce nom, lors qu'il estoit prieur de S.t Julien.

5.) La Vie de *Cassiodore*, Chancelier de Theodoric Roy d' Italie, & ensuite Abbé de Viviers, en 1694. chez Roullard avec des nôtes.

6.) La Vie de *Saint Gregoire le Grand* Pape, imprimée à Rouen en 1697. chez la veuve de Louis Behourt. Elle est partagée en quatre livres.

7.) Reflexions sur la lêttre d' un Abbé d' Allemagne aux RR. PP. Benedictins de la Congregation de S.t Maur, sur leur dernier tome de l' edition de S.t Augustin, in 12. 1699.

8.) Lêttre à un Docteur de Sorbonne, touchant le Memoire d' un Docteur en Theologie, addressé à MM. les Prélats de France, contre les Benedictins, in 12. 1699.

9.) Ipsi quoque 4. epistolæ adversùs *R.P. Armandum-Johannem le Bouthillier de Rancé* Trappensem Abbatem à pluribus adscriptæ sunt, acres quidem illæ & mordaces, sed polito & eleganti stylo conscriptæ: editæ sunt an. 1692. & alia quinta adversùs eundem anno seq. *Verùm*, inquit Biographus, *cùm se earum negaverit auctorem, illas ipsi attribuere non audemus.* De his tamen ita Philipp. le Cerf (c) *En 1692. le R.P. de* SAINTE-MARTHE *fit imprimer quatre Lêttres contre le traité des devoirs de la vie monastique du celébre Dom Armand de Rancé Abbé de la Trape: Ces lêttres imprimées à Amsterdam, ou plus veritablement à Tours, ont eu assez grand cours & ont été fort goutées... Il en publica une 5. l' année suivante, imprimée à Cologne, mais elle ne fut pas aussi bien reçue que les prémieres. Mr. Tiers refuta cet Ecrit dans l' infame libelle, qui a pour titre*: Apologie de Mr l' Abbé de la Trape contre les calomnies du P. de Sainte-Marthe. *Cet écrit fut imprimé à Grenoble, & supprimé par le credit du General des Chartreux.*

10.) S. GREGORII MAGNI *Opera omnia notis & dissertationibus illustrata.* Voll. IV. in fol. Parisiis ex officina *Claudii Rigaut* A. 1705. Inscripsit ea *Sammarthanus* CLEMENTI XI.P. Tomum verò I. eruditâ exornavit præfatione, in qua priùs expositis sui instituti rationibus, disertè ostendit, quantâ puritate D.Gregorii doctrina emineat, quantúmque conferat ad confutandos Manichæo- Latina.

(c) Le Cerf Biblioth. pag. 464.

chæorum, Arianorum, Nestorianorum, Eutichianorum, Pelagianorum, Quietistarum &c. errores; Qualis ejus fuerit sententia de beatitudine Sanctorum, de purgatorio, de duratione pœnarum inferni, & de ejusmodi materiis polemicis.

11.) GALLIÆ CHRISTIANÆ *editio nova, seu Historia omnium Galliæ Ecclesiarum.* Quod opus jam diu à doctissimis sui nominis & generis Viris quatuor tomis editum, denuò hortante Clero aggressus est *Sammarthanus*, symbolas conferentibus aliis ejusdem Congregationis Viris doctissimis, *D. Stephano de Laura, Claudio Bohier, Edmundo Martene, Ursino Durand, Bartholomæo Petit de la Croix, Felice Hodin, Joanne Thiroux, Benedicto du Clou*, & præ cæteris *Claudio Etiennot.* Hujus porrò operis volumen primum *Parisiis* in lucem prodiit anno 1716. Tria sequentia typis regiis impressa fuêre annis 1720. 1725. & 1728. in quo postremo præfixa visitur *Sammarthani* effigies cum ipsius vitæ synopsi. Tomus V. prodiit 1731. sextus 1739. septimus & octavus A. 1744. nonus & decimus 1751. *Confer. Le Cerf Bibl. Hist. Crit. pag.* 458. & Kappius *in Dissert. de ratione, quâ Germani merita sua in studium Hist. amplificare possunt pag. XVI.* ubi inter desiderata reponit *Germaniam sacram* ad modum *Galliæ Christianæ*, quam laudat, elaborandam, & diplomatibus, quoad ejus fieri potest, aliísque fide dignis testimoniis confirmandam.

XXXII.

† 1728. 15. Julii.

MATTHÆUS PETIT-DIDIER.

Ipsius elogium. Congregationis SS. Vitoni & Hidulphi Præses Generalis, Episcopus Macranensis, nec non SS.mi D. N. Benedicti Papæ XIII. Prælatus assistens. Vir gemino Religionis & bonarum artium cultu ornatissimus, sublimis Theologus, exercitatus Historicus, suis in argumentis solidus, severus pariter ac serius & operosus, Catholicæque Religionis veritatum cumprimis, & sui instituti rationum propugnator zelosissimus. Hanc ille mortalitatis vallem adiit in S. Nicolai Lotharingiæ oppido die XVIII. Decembris an. 1659. *Natales,* Humanioribus literis in Collegio PP. Soc. Jesu, quod Nancæi est, maturè instructus, ætatis anno XVI. necdum completo, Christi 1675. Monasterium S. Michaëlis Ordinis S. Benedicti die 18. Maji ingressus est: ubi revoluto probationis intervallo Nonis Junii an. 1676. solemnioribus votis Religioni sese obstrinxit. *professio monastica & studia.*

Studiis Philosophicis & Theologicis ibidem summa cum laude decursis brevì ex discipulo Magister audiit, à Capitulo Generali suæ Congregationis anno 1682. cùm necdum Diaconus esset, ad Philosophiam & Theologiam suis concellitis prælegendam destinatus. *fit Professor Philosophiæ & Theol.* Utrâque spartâ feliciter expletâ, mox cuidam Religiosorum doctrinâ insigniorum sodalitio præfectus, cœpit cum iisdem sanctorum Ecclesiæ Patrum Scripta discutere. Cujus quidem communis studii & laboris fructum uberrimum in publicum derivarunt tria egregia volumina Animadversionum in Bibliothecam Ecclesiasticam *Eliæ Du-pinii* edita hoc titulo: *Remarques sur la Bibliotheque Ecclesiastique de M. Du-pin...* Parisiis Tom. I. anno 1691. II. anno 1692. & III. anno 1693. in 8. JULIANUS GARNIER (d) *eximium* vocat *opus* adversùs multos *Ludovici Dupinii* errores conscriptum. *Sodalitio literario præficitur, ex quo natæ Animadversiones in Dupinii Bibliothecam.*

Sequenti anno duo alia opuscula apologetica tacito nomine edidisse ferunt hoc titulo: *Apologie des lettres au Provincial...* typis excusa Bruxellis apud Foppens anno 1697. in 8. Verùm quia à perverso quodam genio, variis centonibus superfusis, flagitiosè opus conspurcatum fuerat, istud à se removit scripto quopiam Romæ die 30. Septembris anno 1726. publicato. *Apologia Epistolarum ad Provincialem.*

Circa annum 1698. tres edidit *Deductiones Juridico-historicas*, quas Galli *Brochures* nuncupant, in causa controversæ Benedictinorum proëdriæ in congressibus, processionibus & aliis Lotharingiæ publicis actibus. *Deductiones juridico-historicæ.*

Anno 1699. Vindicias opposuit Censuris Officialis Curiæ Tullensis ratione curarum parochialium in Lotharingiæ vicis, quos vernacula *Veroncourt* & *Lorcey* nuncupant. *in censuras Officialis Tullensis.*

Iisdem ferè temporibus publici juris fecit *Dissertationes Historico-Critico-Chronologicas in Vetus Testamentum.* Similes quoque in novum adornaverat, quæ hactenus ineditæ Eruditorum vota fatigant. *Dissertationes in Vetus Testamentũ.*

Anno 1699. kal. Augusti electus fuerat canonicè quidem in Abbatem incly- *Abbas eligitur.*

(d) Præfat. in tom. II. Opp. S. Basilii.

inclyti Cœnobii, quod vulgus *Bonzon ville* appellat; sed quia Serenissimus Lotharingiæ Dux Fratri suo *Francisco* Abbatiam hanc tradiderat in commendam, electio effectu suo caruit.

Neque tamen ille caruit comeritâ dignitate, siquidem anno 1715. die 28. Septembris Senonensis Abbas renuntiatus, post diuturniores cum ejus loci devolutario Antistite lites, tandem unà cum Abbatiali regimine summos etiam in sua Congregatione honores sortitus est.

Summi Pontificis infallibilitatem propugnat.

Turbulento autem hoc tempore, quô immane quantum in vicinas regiones grassabatur *Jansenismus*, novum veluti obortum sydus in summæ Sedis subsidium illucescens *Mathæus* suæ eruditionis jubare cœcutientes animos non modicè perfulsit, edito Tractatu de Infallibilitate Sumi Pontificis hoc titulo: *Traité de l' infallibilité du Pape* Luxemburgi typ. *Andreæ Chevalier* anno 1724. in 12. Qui Tractatus jussu Pontificis Maximi Benedicti XIII. in linguam Italicam translatus, subinde in Germanorum Theologorum gratiam Latinitate donatus fuit per *P. Gallum Cartier* Benedictinum, typis excusus fuit Augustæ Vindel. anno 1727.

Concilii Constantiensis mentem discutit.

Paulò pòst orbi erudito suæ doctrinæ radios inspersit, edito alio opusculo, in quo nominatim discutit, quid Concilium Constantiense, & principes Theologi de infallibilitate Sumi Pontificis senserint, hoc titulo: *Dissertation historique & theologique, dans laquelle on examine, quel a été le sentiment du Concile de Constance, & des principaux Theologiens, qui yont assisté, sur l' autorité du Pape & sur son infallibilité. . . ,* id est: *Dissertatio Historico-Theologica, in qua examinatur, quæ mens & sententia fuerit Concilii Constantiensis, & præcipuorum, qui eidem interfuerunt, Theologorum, de authoritate & infallibilitate Summi Pontificis. Luxemburg apud Andream Chevalier in 12. an. 1724.*

Romam accitus variis cumulatur honoribus.

His expletis, iter Romam corripuit anno 1725. ubi à Summo Pontifice BENEDICTO XIII. magnis favoribus cumulatus fuit. Oculatus enim meritorum ipsius censor SS.mus Pontifex eidem non modò Abbatiam controversam Decreto Apostolico adscripsit, sed anno 1726. Episcopum Macranensem *in partibus infidelium*, ac summæ Sedis *Prælatum Assistentem* creavit; Quin sacrum Benedictionis munus Pontifex ipse eidem impertiri dignatus, collatâ pretiosâ infulâ in hæc verba affatus est: *Quia intinxisti calamum pro summa Sede, ipsa Sedes sancta te remunerat.*

Personalibus hisce gratiis & favoribus, ad cumulum quoque Pontifex addidit indultum Apostolicum, quo Electionem Abbatiæ Senonensis liberam fore in perpetuum decernit.

Inde redux pro suma Sede pugnat.

Româ in Lotharingiam redux, ac sibi restitutus, præclarum quoddam opusculum pro defensione summæ Sedis suo è penu protulit hâc inscriptione: *Justification de la Morale & de la discipline de Rome, & de toute l' Italie, contre un livre anonyme, qui a pour titre: La Morale des Jesuites, & la Constitution Unigenitus comparée à la Morale des Payens.* id est: *Defensio moralis doctrinæ & disciplinæ Urbis Romanæ, totiúsque Italiæ adversùs Anonymi librum, cui titulus: Moralis doctrina Jesuitarum & Constitutio* UNIGENITUS *cum Gentilium Ethica in comparatione conjunguntur. An.* 1727. *in* 12.

Fatis cessit 1728. die 15. Julii.

Demùm post exantlatos pro Deo, pro Ecclesia, pro Ordine, pro Republica tot egregios labores, corporis ergastulo solutus est die 15. Julii 1728. in sua Ecclesia perhonorificè sepultus.

Opera posthuma.

Reliquit verò præter laudatas lucubrationes, fasciculum benè spissum collectaneorum ex S. Augustino. Aliud itidem tentamen continens *Animadversiones* in Opus R. P. *Bruni* Oratorii cœtûs Presbyteri *de Liturgiis.* Analecta quoque ex SS. Patribus majori operi elaborando adaptavit; quæ imperfecta licèt & affecta solùm fuerint, nihilo tamen minùs optandum, ut aliquando in lucem prodeant. Nam quemadmodùm *Apellis* tabulæ quamquàm ruditer tantùm adumbratæ in pretio apud veros Censores fuêre, ita virorum magnorum opera utut impolita suis Auctoribus dedecori non sunt; præsertim si manus ingeniosa edendo partui obstetrix accesserit. Conferatur Moreri Dictionarium edit. Basileensis de anno 1732. ubi insignes excelsi ejus animi dotes brevi elogio expressas, hisce verbis insinuat: *Dom Petit-Didier étoit grand Theologien, fort en raisonnement, serieux, severe, laborieux; il avoit possedé les prémieres dignités de sa Congregation, & les avoit remplies avec honneur; il étoit veritablement*

Insignes animi dotes.

tablement penetré des verités de la Religion, & trés attaché aux devoirs de son état. . Ex Symbolis V. C. P. Oliverii Legipontii.

† 1730. 8. Maji.

XXXIII. CORBINIANUS KHAMM

Ejus Natales, IMperialis ad Ss. Udalricum & Afram Augustæ Vindelicorum monasterii Cœnobita benè doctus, Philosophus, Theologus, Canonista & Historicus de orbe literario optimè meritus, ob insignem etiam religionis zelum maximè commendandus. Natus is Zusamalti in Suevia A. 1645. die xxv. Januarii, ob præclaram indolem & animam quam sortitus erat bonam ad studia literarum à parentibus maturè destinatus, per omnes ferè classes primas tulit. Sed parum illi erat inter doctrinæ æmulos eminere, nisi sacratioris pa-
professio, riter vitæ sectatores æmularetur. Quare mundo huic immundo vix salutato, mox nuntium misit, anno ætatis xvii. monasterium Sant-Udalricianum Augustæ ingressus; ubi exacto cum eximia fervoris & observantiæ regularis laude tyrocinio, Divi Benedicti normæ sacramentum dixit A. 1663. VI. Idus Sept. Eximia Religiosi juvenis talenta admirati Superiores, sollicitè providerunt, ut ea peramplius exco-
studia, leret. Missus proinde ad diversa severiorum disciplinarum emporia, pretiosis omnigenarum Scientiarum mercibus ditatus domum rediit, easque domesticis æquè ac exteris deinceps communes fecit. Sacerdotio namque A. 1669. vi. Januarii initiatus, primùm suo in cœnobio, tum in Principali
professuræ, Abbatia Campidonensi Professoris Philosophiæ ac Theologiæ munus sustinuit, adeò felici doctrinæ & virtutis nexu, ut simul animarum curæ Ginzburgi præpositus, boni Pastoris officio integerrimè satisfecerit. Inde domum revocatus, ut spiritum illum, cui Ss. P. *Benedictus* servivit, in religiosis tyro-
officia, nibus excitaret, tales efformavit Viros, qui eidem in arduo hoc munere ex merito succederent; quos inter nominare sufficit *Wilibaldum* ejusdem loci posteà Abbatem æternâ memoriâ dignum. Quantùm verò & ore & calamo rempublicam literariam illustraverit *Khammius*, testes ultrò se ingerunt tum domestici, tum exteri Religiosi, quos ille è cathedra in Theologicis æquè ac Philosophicis & Ss. Canonibus per aliquot lustra solerter ac solidè instituit. Sexagenario major primùm docendi finem fecit, subinde religiosi illius cœtus *Subprior* designatus, & Confessarius. Ne verò animus adhuc labores
vegetus, & ingenium laboribus assue- literarii,
tum, inter ipsa vitæ contemplativæ negotia otiari videretur, opus orsus est Historico-Chronologicum, laboris haud exigui, *Hierarchiam* nempe *Augustanam* quatuor Tomis in 4. distinctam, quæ Ecclesiarum tum secularium, cùm Regularium amplissimæ illius Diœceseos Fundationes, Progressus, Fata, Prærogativas, & Jura, Virósque Illustres stylo non minùs diserto, quàm modesto, rei historicæ ac literariæ Cultoribus exhibet. Fatiscentibus demùm præ senio viribus per duos fermè annos lecto affixus jacuit, obitus.
dum tandem apoplexiâ tactus die VIII. Maji A. 1730. spiritum Deo reddidit, ætatis 86. Religiosæ Professionis 67. Sacerdotii 61. *Verè olor laureatus, & Simeon justus.* Famam laborésque Viri loquuntur variæ ex omni ferè facultate lucubrationes, quas edidit, videlicet:

1. Quæstiones disputatæ ex Logica. ingenii
Augustæ Vindelicorum. an. 1675. in 8. monu-
cum figuris... menta.

2. Ex libro primo Physicæ Auscultationis. 1675.

3. Ex libro secundo Physicæ Auscult. *ibid.* 1676.

4. De anima. *ibidem.* 1676. in 8. cum symbolis.

5. Animadversiones in Vindicias Kempenses. *Augustæ Vindel.* 1677. in 4.

6. Medicina spiritualis, seu Tractatus de Censuris Ecclesiasticis in genere. *ibid.* 1679. in 8. Quo in opere multifaria authoris ex morali scientia & Ss. Canonum eruditio collecta elucescit.

7. Veritas manifestata pro authoritate R.mi P. *Thomæ Turci* Magistri Generalis Ord. Prædicatorum circa prædeterminationem physicam &c. *Altorfii ad vineas.* 1682. in 4.

8. Prædeterminationis Physicæ nucleus. 1683.

9. Prolegomena Logicæ, adjunctis ex eadem selectis thesibus. *Aug. Vind.* 1691. in 8.

10. Ex Prolegomenis Logicæ pars altera. 1692. in 8.

11. Intellectus triumphans. *ibid.* 1692. in 8.

12. Epitome Canonico-moralis, de Legibus, Jure & Justitia. *Augustæ Vind.* 1693. in 8.

13. Excommunicatio Violatorum Asyli Ecclesiastici dilucidata, cum Aphorismis selectis ex universa arte medica. *ibid.* 1694. in 8.

14. Pharmacopæia Augustana, medicinis spiritualibus instructa adjunctis Aphorismis ex universa arte medicâ, id est, Tractatus de Censuris Ecclesiasticis in specie, ubi *Excommunicatio Violatorum asyli* recusa. Aug. 1696. in 8. *Hæc Pharmacopæia*, inquit Franc. Mezger, *in comparatione spiritualium medicamentorum tam dextrè permiscet utile dulci, ut non minùs antidota, quàm alexipharmaca efficacissima contineat.*

15. *Compendium Philosophiæ universæ.* 1697. opus gratiori exponendi methodo, amæniorique scribendi ac deducendi stylo elaboratum.

16. *Summulæ Logices*, quæ non sine maximo docentium æquè ac discentium adjumento manibus passim teruntur. Aug. Vind. 1698. in 8.

Hierarchia Augustana. 17. *Hierarchia Augustana* seu Chronologia Ecclesiastica Diœcesis Augustanæ quadripartita, cujus *Pars I. Cathedralis* de Episcopis, Proëpiscopis, Præpositis, Decanis & Canonicis Ecclesiæ Cathedralis. *Pars II. Collegialis*, de Præpositis, Decanis, & Canonicis Ecclesiarum Collegiatarum: Cui præmittitur auctarium Partis I. De principali & exempta Elvacensi Ecclesia, ac de Ordinis Teutonici Commendis. *Pars III. Regularis* de Monasteriis ac Collegiis, eorúmque Abbatibus & Præpositis, necnon de Equestri Ordine Hierosolymitano, ejusque Erdlingensi Commenda. *Pars IV.* agit de Canonicorum Regularium origine, eorúmque cum Monachis Benedictinis controversiâ; ubi & de Monialium Ord. S. Benedicti, Canonissarum secularium, ac Virginum Anglicarum primævâ origine & propagatione... *Aug. Vind.* 1709. & seq. Tom. IV. in 4.

18. Ejusdem operis defensio censoria *ibid.* 1712. in 4... Item *Relatio Historica* de origine & propagatione Instituti Virginum Anglicanarum. *Monachii* 1717. in 4. Plura reliquit in manuscriptis historica, quæ ut aliquando in lucem proferantur, optant eruditi... *Ex symbolis P. Oliverii Legipontii.*

XXXIV.
CAROLUS MEICHELBECKIUS

† 1734. 2. April. ætat. 65.

Benedicto - Burani in Bavaria Cœnobii Monachus.

I. Ejus natales, educatio & ingressus in Religionem.

MAgni nominis Historiographus, alter Bojoariæ Livius, & venerandæ antiquitatis Illustrator felicissimus... Orbem primùm aspexit Oberndorffii in Algoiâ haud ignobili Diœcesis Augustanæ municipio honestis quidem, sed piâ magis conversatione, quàm divite censu commendandis parentibus anno 1669. die 29. Maji natus, nomen *Joannis Georgii* in sacro fonte sortitus. Vix octavum ætatis annum expleverat, cùm ad Benedicto - Buranum Monasterium, ut primis literarum & Musicæ elementis imbueretur, à patre ductus fuit. Quadriennio ibi summo cum fructu in trivialibus exacto anno 1681. ad Monacense Gymnasium humanioribus Musis operam daturus secessit, ubi ea præclari ingenii & virtutis specimina edidit, ut inter alumnos Seminarii D. Gregorii M. relatus fuerit. Talis verò cùm esset, anno 1687. in chorum Benedicto - Buranum facilè receptus fuit, ac paulò pòst ad communem novitiatum in Prifilingensi Monasterio tum consistentem directus fuit, quo sub solerti disciplinâ Ven. P. *Ægidii Kibler* Andecensis laudabilissimè exacto, demùm votorum suorum terminum die 21. Decembris anno 1688. per sacram professionem, noménque *Caroli*, quod inter suos magnum ipse redderet, adeptus est.

II. Altiora studia & munia.

Posteaquam biennium in Schyrensi Monasterio Studiis Philosophicis impendisset, anno 169[illegible] ad Universitatem Salisburgensem missus, Theologiæ & sacrorum Canonum placita, fructu spei de se conceptæ ubertim correspondente excepit. Deinde anno 1694. Presbyteratu cùm curâ animarum Augustæ insignitus, Salisburgum denuo repetiit, ibíque Capellani munere in illustri Montis Monialium Parthenone functus est. Ad Monasterium reversus an. 1696. primùm Bibliothecæ curam, dein etiam S. Anastasiæ custodiam in se suscepit. Contigit interea ut anno 1697. Celsiss. S. R. I. Princeps & Episcopus Frisingensis *Joannes Franciscus* Parnasso Frisingensi Musas diu exules postliminio restituere intenderet, quas haud aliunde placuit accersere, quàm ab Ordine Divi Patriarchæ Benedicti, maximè quòd prudentissimus Princeps probè nôsset, eas primitùs ab ipsis Episcopatûs exordiis cum Monachis Sedi huic feliciter immigrâsse. *Carolo* proinde nostro in recens erecto Gymnasio classis Syntaxeos omnium primò concredita fuit. Et sanè eo in munere non latias tantùm sed & grajas sibi

Musas

Musas magnoperè devinxit, dùm ut hæ quoque in Scholas Frisingenses introducerentur autor fuit. *Nec certè cassos est passus Apollo labores.* Ea enim discipulis suis sanctiorum morum & scientiarum instillavit principia, ut multos variis Religionibus sacris adscriptos, non sine solatio viderit, alios verò ad honorum gradus evectos, quosdam sublimibus infulis, unum etiam Episcopalibus, decoratos venerari licuerit.

III. Philosophiam & mox Theologiam docet.

Quanti Carolum jam tum temporis Celsiss. Prin. *Joan. Franciscus*, verus literarum & Literatorum Mæcenas fecerit, vel inde colligère licet, quòd illum non solùm frequentiùs Mensæ Episcopali, sed & dum per otium à scholis licebat, viæ comitem in variis tum episcopalis muneris, tum animi causâ institutis excursionibus adhibuerit. Sed prodroma hæc tantùm signa erant propensioris benevolentiæ, quâ eum Princeps postea prosecutus est. Quadriennio Frisingæ exacto, philosophicarum posthac scientiarum fontes Religiosæ juventuti in communi Congr. Benedicto - Bavaricæ studio tunc temporis Rotæ ad Oenum erecto aperuit. *Cursu*, ut vocant, *Philosophico* alterâ jam vice absoluto, Cathedram conscendit Theologicam ad Monasterium Benedicto - Buranum eo tempore translatam. Eruditissimæ sunt *Exercitationes Menstruæ*, quas tum temporis disputationi & luci publicæ exposuit. Philosophicas enim & Theologico-Speculativas subtilitates quæstionibus Dogmaticis, Historicis, Criticis & curiosis sic temperavit, ut ad usum & voluptatem etiam essent iis, quibus non tam Scholarum tricæ, quàm sincerior Eruditio & Historiæ tùm Ecclesiasticæ, tùm Monasticæ notitia cordi & curæ essent.

IV. Fit Historicus suæ Congreg.

Sed prodidit hoc ipso facto suum in studia Historica animum *Carolus*, idque consecutus est, ut anno 1708. demandata illi fuerit provincia prosequendi Annales Congregationis Benedictino - Bavaricæ à R.^mo D. *Gregorio* Schyrensi Abbate cœptos, dein à Cl. P. *Petro Guettrather* Ss. Canonum Professore, postea Tegernseensi Abbate ad Capitulum sextum an. 1698. coactum productos. Ergo cathedræ quidem Theologicæ valedixit Carolus, nec scribendis tantùm Congregationis suæ, sed & gerendis deinceps admotus fuit, *Notarii Publici* munere auctus. Longum foret enarrare singula, quæ ab eo tempore sudavit noster & alsit; neque vacat in hunc campum latiùs excurrere. Id unum dicere liceat, vix ullum fuisse negotium gravioris momenti, in quo Caroli consilium aut manum non adhibuerint RR.^mi illius Sodalitii Præsides.

V. Archivum Benedicto-Buranum instruit.

Dum hisce pro bono publico curis occupatur Carolus, non minores pro Monasterii sui emolumento impendit. Quod hucusque ausus fuerat tentare nemo, interrito ille animo aggressus, dissipatum omninò dispersúmque ac confusum per funestas temporum injurias Monasterii Chartophylacium invicto labore ab interitu vindicavit, mille pretiosissimis & ultra instrumentis, diplomatibus, membranis, codicibus alta nocte & ipsa magnam partem oblivione sepultis, in lucem usúmq; protractis, & in pulcherrimum ordinem, quem deinceps doctissimi etiam Viri & infulati Præsules laudârunt ac imitati sunt, dispositis. Sanè Eruditissimus *Pezius* Archivum hoc *immortalibus Præfecti sui* Caroli *laboribus scitissimè ordinatum* suspexit, dum illud cum Bibliotheca anno 1717. hîc præsens ipsus oculis lustraret.

VI. Illúdque Tomis IV. describit.

Amplam satis hanc diversissimarum materiarum segetem 431. cistulas implentem quatuor deinde Tomis ita complexus est, ut in iis, quidquid sive juris sive eruditæ antiquitatis Monasterium hoc possidet, & inventu facile sit, & lectu jucundum. Quantâ porrò judicii maturitate in eo opere versatus fuerit, quàm solidis singula argumentis ex ipsis caussarum visceribus & chartis autographis firmaverit, quantâ luce dubia & obscura illustrârit, quàm utiles animadversiones, & optima quæque consilia passim insperserit, maximo sanè suo commodo experiuntur ejus loci cœnobitæ. His rebus ita illustrandis non parum contulit insignis illa, qua Carolus pollebat, Historiæ Boicæ peritia, ex quâ sicuti ex rebus domesticis non exiguam lucem fœnerabatur, sic etiam ex his ipsis eandem quoque non mediocriter illustrabat. Inde paulatim Viri fama crescere, & multorum ore celebrari.

VII. Legato Hannoverano innotescit &c.

Neque latuit hæc illos, qui tunc rerum in Bojaria potiebantur. Inde factum, ut anno 1709 ab Administratione Cæsarea vocaretur Monachium, cum Excell. D. *de Schrader* Serenissi. Electoris Hannoverani itémque Magnæ Brittanniæ Regis Consiliario intimo *de origine Guelphorum*, eorúmque gentinis insignibus, quæ is in Bojaria in-

investigare jussus fuerat, acturus. Præstitit *Carolus* quod potuit, fontémque indicavit Legato, ex quo uberiorem haurire notitiam posset. Ille vicissim *Carolum* bis suam ad mensam lautissimè habitum pretiosóque Numismate in sui Regis memoriam donatum summâ humanitate prosecutus est. Nec tamen adeò Historicis sese studiis immerserat *Carolus*, ut ad Theologica subinde non rediret, dum ferebat occasio. Inde labente adhuc eodem anno pestiferum cujusdam * Apostatæ libellum brevi quidem, sed magno rationum pondere confutavit. Ita quidem ut infelix hic transfuga relictis Lutheri castris ad gremium S. Matris Ecclesiæ redierit.

* Sensefeldium Apostatam reducit.

VIII. Passionem S. Anastasiæ edit.

Ut honorem cultúmque D. Martyris *Anastasiæ* sui Monasterii Patronæ, cui addictissimus erat Carolus, promoveret latiùs, an. 1710. *Historiam Passionis & Translationis* ejusdem Divæ vernaculâ conscriptam typis Monacensibus in lucem dedit, eámque plurimis locis auctam & emendatam eâ induit formâ, ut partum hunc sui quodammodo juris sibíque proprium fecisse videatur. Ceterùm præmiserat jam annis abhinc aliquot ejusdem S. Martyris officium, quod vocant, *parvum*, metris sanè floridis illigatum, additis litaniis piísque precibus. Sed ejusdem Divæ cultum vel maximè promovit, dum illustri Parthenoni Holzensi O. S. B. eam Româ impetravit gratiam, ut dictæ moniales festivam illius Sanctæ comemorationē sub ritu duplici 2. Class. celebrare possent. Caussam ejusdem rei ipse author in Chronico Benedicto - Burano ad annum 1718. fusiùs enarrat. Similes gratias permultas aliæ Abbatiales & Parochiales Ecclesiæ, agente *Carolo*, Româ impetrârunt.

IX. Romam mittitur.

Sicut autem R.mo Abbati Benedicto - Burano *Magno* in plerisque negotiis pro monasterio conficiendis *P. Caroli* operâ uti placuit, ita eandem quoque in causâ quadam gravissima, quæ multo jam tempore fervido ex utraque ardore tum in Frisingensi, cùm in Monacensi Consilio Ecclesiastico agitata, demúmque Romam ad supremum Orbis Christiani Tribunal deducta fuerat, adhibere statuit. Igitur an. 1712. ad Urbem missus Carolus 24. Octobris ibidem appulit. Sensit brevi quàm necessarius illic esset. Adeò jam apud plurimos adversa Benedicto - Buranis præjudicia invaluerant. Advocati Romani ceterà viri sanè juris consultissimi, quibus ea ab ipsis Benedicto - Buranis caussa erat commissa, non adeò tamen feliciter eam penetrâsse videbantur, ut sat validè adversarios retundere possent. Ergo opus erat, ut *Carolus* multa præjudicia, quæ hactenus refellere poterat nemo, abstergeret, & genuinum caussæ statum detegeret. Quod adeò feliciter præstitit, ut illa demùm anno sequenti 6. Aprilis in sacra Congreg. Cardinalium super negotiis Episcoporum & Regularium institutâ in favorem Monasterii decisa fuerit.

X. Res ibi gestæ.

Rebus Romæ ex animi sententiâ confectis, totius caussæ seriem *Carolus* domum redux singulari libro complexus est. Etsi verò privatæ tantùm ac domesticæ notitiæ, non verò publico usui destinatus fuerit liber ille, eam tamen in illo conscribendo moderationem adhibuit Autor, ut quanta in agenda illa causâ, etsi multis calumniis, aliquorum invidia, aliorum ignorantia domi forísque onerata, usus fuerit, facilè appareat. Si Monasterio multum, certè ipsi *Carolo* non minùs profuit Romana hæc peregrinatio. In ipsa siquidem Urbe non solùm pluribus S. R. E. Cardinalibus alísque viris præcipuis, verùm etiam ipsi sapientissimo SS.mó que Pont. *Clementi XI.* innotuit, & clementissima propensi animi signa expertus est. Sed præcipua *Caroli* occupatio in Urbe fuit, Bibliothecas, veteres Basilicas, sacráque venerandæ antiquitatis monumenta sagaci oculo lustrare.

XI. Scribit Necro- & Biologium.

Jam ante susceptum iter Romanum inciderat *Carolo* sancta & salubris cogitatio pro mortuis. Eam sic ipse in procemio operi, quod *Morituris Fratribus Benedicto - Buranis F. Carolus Moriturus* dicatum voluit, præfixo explicat: *Cum ad evolvendas, atque ex infinito propemodùm chao in ordinem redigendas vetustissimi Archivi nostri Scripturas accessissem, atque ferè omnia & singula post longum plurium annorum laborem attentè perlustrâssem, & in aliquem ordinem restituere cœpissem, in mentem denique venit, desiderari in hoc nostro ceteroquin satis copioso tabulario illud, quod repertum insigni nobis potuisset esse solatio, grandíque Virtutis stimulo, memorias scilicet, & res benè piéque gestas Fratrum nostrorum defunctorum; quippe quorum vix aliud in dicto Archivo nostro reperire hactenus fuit, quàm nudam professionis schedam & diei obitûs notam, ceteris virtutum*

tutum, functionum, & laborum ornamentis ac memoria transeuntibus cum sonitu campanarum, statim post exequias obmutescentium. . . Indoluit huic incuriæ jacturæque Carolus, eo magis, quo minùs resarciri poterat. Quod igitur unum fieri fas erat, ne eorum quoque Concellitarum suorum, quorum adhuc recens extabat, memoria intercideret, scribere adgressus est NECROLOGIUM, *spe fretus*, ut ipse ait, *non defore ex posteris, qui ob transmissam ad se antecessorum suorum memoriam grates dicturi essent, maximè postquam ex præclaris domesticorum FF. exemplis multo fortius suaviúsque, quàm ex lectione peregrinorum ad piè fortitérque agendum atque patiendum sese incitari deprehenderent.* Ne verò rivus hic tam facilè deficeret, addidit & fontem, *Biologium* seu *Viventium Confratrum Matriculam*, in quam Sodalium suorum natales, studia, officia in Religione gesta deinceps referrentur; præclarè in hunc modum tam de mortuis meritus quàm de vivis.

XII. Campidonam invitatur & Fuldam.

Inter hæc anno 1719. Celsiss. S. R. I. Princeps & Abbas Campidonensis *Rupertus* ad se Carolum evocavit, ejus in gravi quodam negotio operâ usurus. Paruit ille die XI. Martii illuc delatus, ac humanissimè exceptus. Quanta verò Principi præstiterit obsequia, ex eo patuit, quòd *Carolum* semper retinere secum decreverit, Consiliis secretioribus adhibendum, & stipendio annuo sat pingui donandum. At ille domestica causatus impedimenta, qua potuit modestia oblatam gratiam declinans, tandem die 29. Aprilis domum remeandi facultatem, ægrè licèt obtinuit. Vix ex aula Campidonensi discesserat Carolus, cùm sequenti mox anno Fuldam ad scribendam Principalis illius Monasterii Historiam invitatur. Sed obstabant rationes non leves, quo minùs eam in se suscipere provinciam posset. Actis itaque pro ea, ut decuit, gratiis, hanc alteri spartam reliquit. Eo ipso anno cùm Celsiss. Princeps Episcopus Frisingensis statuisset in Gymnasio suo humanioribus Musis etiam severiores sociare, P. *Carolus* Conventui Abbatum eum in finem Weichenstephanii instituto interfuit, suáque operâ ac consilio utilissimum hoc negotium promovit. Autumno ejusdem anni (utì aliàs sæpiùs) tum Oeniponti, tum in Provincia Athesina res non solùm Benedicto-Buranas, sed etiam Frisingenses, jubente Principe, magno cum fructu curavit.

XIII. In aulam Frisingens. accitus Historiam conscribit.

Mense Martio anni 1722. ab eodem Celsiss. Principe *Joanne Francisco* iterum Frisingam clementissimè evocatus, in aulam susceptus mensæque Episcopali deinceps adhibitus fuit *Carolus*, addito etiam *Consiliarii Ecclesiastici Actualis* munere ac titulo, quem paulò antè etiam ab Abbate Campidonensi tulerat. Intentio Principis in eo præcipuè versabatur, ut P. *Carolus* ex innumeris penè & antiquissimis membranis ac codicibus ejusdem Ecclesiæ Historiam conscriberet. Arduum id opus Princeps ipse eidem Carolo jam olim an. 1709. detulerat, verum noster, tùm quod operis difficultatem præsentiret, tum ne alienam sibi invidiam conciliaret, modestè sese plurimis annis opposuit, donec tandem annus decies secularis Frisingensis Ecclesiæ jam non procul abesset, & ad eum festivè celebrandum ejusmodi Historia maximè necessaria videretur. Itaque decretoriis tandem literis accitus, & proprii etiam Abbatis jussu permotus, manum operi admovit, & per biennii ferè integri lapsum primum illius Historiæ Tomum indefesso planè studio feliciter absolvit.

XIV. Aliæ ejus occupationes Frisingæ.

Quamquam verò Carolus in eo opere conscribendo & ad typum promovendo satis utique foret occupatus, non omisit tamen plura alia ad condecorandam insignem illam solemnitatem conferre. Cùm totam in memorato majori illo opere latino Frisingensem Historiam absolvere non licuisset inter angustos adeò temporis limites, id saltem egit noster, ut suo calamo exaxata in vernacula interim prodiret integra decem seculorum Historia, quæ præcedentis veluti compendium publicis votis foret oportuna, ut ii etiam, qui vel majoris operis legendi, vel comparandi mediis, vel denique latinæ linguæ notitia essent destituti, haberent, quo de rebus Frisingensibus exiguo tum temporis, tum sumptuum dispendio, quantum quidem pro id generis hominibus satis, sese instruere possent. Universas præterea inscriptiones, ac picturarum Lemmata, quæ in Ecclesia Cathedrali ingenti sumptu & splendore à Celss. Principe Sponsóque suo jubilæo non ita pridem absoluta, conspiciebantur, ipse dictavit: Invitatis ad S. Festivitatem Encomiastis singulis materias subministravit, multáque alia

ad

ad futuræ solemnitatis ritè ordinatéque peragendæ decorem contulit, atque instituit. Exacto autem Octiduano hoc Festo eidem à Cel.mo Principe injunctum fuit, ut universam hanc solemnitatem describeret, & panegyres per illam dictas ad typos pararet. Iis in unum collectis cætera deinde ipse adjecit, opusculúmque inscripsit: *Das danckbare Freysing*, editum Frisingæ A. 1725.

XV. Frising. Historia quibus auxiliis scripta.

Sed ut ad *Historiam Frisingensem* redeamus, quantum eo in opere elaborando, ipsi præprimis Cel.mo Principi *Joanni Francisco*, tum ejus Nepoti Ill.mo D. *Francisco Sigismundo* L. B. de Ecker in Kaphing & Lichtenegg supremo tunc temporis Aulæ Frisingensis Mareschallo, in acceptis retulerit Autor, haud opus est, ut hîc pluribus commemoremus, cùm id ipse dudum in dissertatione sexta prolegomena ejusdem operis ingenua gratitudine palàm orbi literario professus fuerit. Sed istum hìc præterire nefas ducimus, quem ipse Autor laboris sui Socium modestè nuncupat, modernum nempè Abbatem Benedicto-buranum R.mum D. *Leonardum Hochenauerum*, reconditioris eruditionis, universæque Antiquitatis peritissimum, imò Musarum non tam Mæcenatem, quàm Apollinem, cujus demùm jussu & auspiciis *Chronicon Benedictoburanum* à *Carolo* conscriptum in lucem prodiit hoc ipso, quo hæc scribimus anno 1752. *Quod enim*, inquit editor, *in hoc Monasterio* Carolus *plantavit Historiæ præprimis Ecclesiasticæ, tum & profanæ studium*, R.mus Leonardus *rigavit hactenus & magnis etiam impensis rigare in hunc diem non desinit.*

XVI. Ejus operis elogia &c.

Vix in lucem prodierat primus Historiæ Frisingensis Tomus, cùm eundem Cels. Princeps *Joannes Franciscus* Augustissimo Romanorum Imperatori CAROLO VI. ante omnes humillimè oblatum voluit. Suscepit hanc in se provinciam R.mus Abbas Gottwicensis *Godefridus*, vir non in Aula minùs Cæsarea, quàm Musarum regno magnus. Quo verò successu executus id fuerit, ipse paulò pòst literis ad Autorem datis hunc in modum significavit: *Historiam Frisingensem, quam S. C. M. demississimè obtuli, Augustissimus Imperator non modò omni Cæsareo favore complexus est, verùm etiam intentionem Cel.mi Principis, quâ antiquissima Ecclesiæ suæ ornamenta & prærogativas documentis adeò probis firmata orbi erudito ob oculos ponere, & hoc modo Historiæ nostræ Germanicæ multis adhuc locis obscuræ novum lumen accendere voluit, clementissimè dilaudavit. Augustissimus insuper & literatissimus Cæsar* (quod summæ gratiæ loco habendum) *clementissimè dignatus est geminas mecum operis partes perlustrare, ac de persona, vita, moribus, doctrina, monasterio &c. Autoris complura ex me sciscitari. Ad quæ ita respondi, ut A. R. P. V. sincerè gratulari possim, à Sacra Cæsarea Majestate cuncta adeò clementer fuisse accepta &c.*

Nec minori favore Romæ opus exceptum, Eminentissimi Cardinales *de Porzia* & *Corradinus*, cùm illud à P. *Carolo* missum accepissent, Autori de opera Ecclesiæ & Monastici Ordinis honori tam fideliter impensâ, humanissimis literis gratulati sunt. Ill.mus *Nicolaus Maria Tedeschius* Archiepiscopus tunc Apamenus & sacræ Rituum Congr. Secretarius in Epistola ad Autorem Romæ 9. April. 1730. exaratâ, vocat *Opus præclarissimum, ac laboriosum, illúdque stylo eleganti ac solido & ex omni parte Germano, i. e. sincero & nulla arte aut fuco compositum.* In aliis literis Romæ 12. Sept. 1733. scriptis ita loquitur: *Historia Frisingensis magno in pretio hîc habetur à Viris Eruditis, præsertim Ill.mo Archiepiscopo* Fontanino, *ob documenta valdè utilia, tum Ordini nostro, tum Reipublicæ literariæ in ea contenta &c.* Ill.mus quoque Dominicus Passioneus Archiep.s Ephesinus, & Apostol. ad Helvetios Nuncius, posteà & ipse in S. Cardinalium cœtum assumptus, in literis Lucernæ 8. Febr. an. 1725. datis ita rescribit: *Historiæ Frisingensis volumen primum avidis oculis percucurri, & specimen integri Operis hausi pulcherrimum, monumenta antiquitatis celeberrima. Eruditionem porrò continet absolutissimam...* In aliis 27. Julii 1729. Altorfii datis, & sibi & toti Eruditorum Reipublicæ gratulatur, *quòd tandem in lucem etiam prodierit Tomus secundus Historiæ Frising. quem certè seu copia spectaretur antiquorum Documentorum, seu eximia diligentia, qua totum opus elaboratum est, plurimi faciendum censeret...*

XVII. Virorum Eruditorum Romæ de eo judicia.

XVIII. Aliorum testimonia.

Præclaris hisce illustrium Virorum testimoniis jungimus alia quorumdam in Germania Præsulum, tum aliorum etiam, quorum nomina & opera dudum Eruditi suspexêre. Celsiss. Princeps Campidonensis *Anselmus* epistola ad Autorem A. 1729. exarata, eidem gratu-

gratulari *de tam præclaro ac erudito, non sine pertinaci labore feliciter terminato, & in lucem producto opere* dignatus est. R.mus D. *Bernardus Baillie* ad Scotos Ratisbonæ Abbas, vir omni eruditionis genere cultissimus, eóque nomine literatis dudum notissimus, cujus fata etiamnum deplorant elegantiores Musæ, adeò grata rata&que habuit *Caroli* opera, ut his non satur ad novos etiam labores eum excitaret. Id voluit literis ad illum 30. August. 1729. exaratis: *Pro misso*, inquit, *volumine, quo nihil mihi charius mitti potuit, nec elegantius quidquam, gratiarum actiones rependo maximas. . . Ceterùm pergat V. C. Paternitas in bonum Reip. literariæ operas suas fortiter impendere. Exhausto Archivo Frisingensi copiosam reperiet materiam in aliis licet minùs copiosis, quâ eruditos universos mirificè devincire valeat...* Magnificus P. *Franc. Schmier* almæ Universitatis Salisburg. id temporis Rector, & magnum inter Jurisconf. nomen, animi sui sensum de hoc opere sic explicat literis 21. Octobr. A. 1724. datis: *Recepi opus incomparabile eruditissimæ Frisingensis Historiæ, quod cùm nostræ Bibliothecæ fuerit donatum, ibi tamquam inæstimabilis thesaurus ad immortalem celeberrimi Autoris gloriam asservabitur. . .* Nec parciores in ejusmodi elogiis *Cælestinus Mayr* Imperialis ad Ss. Udalricum & Afram Augustæ Monasterii Abbas, *Marcus Hansizius* S. J. Scriptor nominatissimus, *Gelasius Hieber* Ord. S. Aug. Ss. Theologiæ Doctor, Vir Latinè, Græcè, Hebraïcè doctissimus, ac Parnassi quondam Boici Apollo, qui in suis Ephemeridibus Boïcis, *Carolum* nostrum non solùm *Historiographi celeberrimi* titulo condecoravit, sed etiam asserere non est veritus, *id Bojoariæ fuisse* CAROLUM, *quod* Mabillonius *Galliæ*, Pezius *Austriæ &c.*

XIX. Exterorum censuræ.

Viris hisce Religiosis alios non paucos doctrinâ & pietate conspicuos liceret addere; sed præstat ex alio etiam hominum genere aliquos audire. Vir literatissimus *Isaacus de Zu-Veith* Civitatis Bulsanensis Physicus hæc inter alia ad Autorem: *Ex hac Historia scribendíque methodo documentis tam præclaris & luculentis confirmata inexplicabile gaudium & solatium hausi, elucente ubivis clara veritate tam in Ecclesiasticis quàm profanis....* Clar. Vir Joan. Christianus *Lüningus* Archivi Imperialis Collector laboriosissimus, quam quàm à sacris Catholicis alienus, suam tamen suorúmque de Historia Frisingensi æstimationem datâ *Lipsiæ* A. 1727. ad Authorem epistolâ his testatus est verbis: *Primus Tomus Historiæ Frisingensis magni hîc æstimatur: alter non minori exspectatur desiderio...* Sanè Lipsienses ipsi Actorum Eruditorum editores, etsi pro suo in Pontificiam Sedem odio Carolum nimis favisse Pontificibus alicubi contendant, fatentur tamen, *pari solertia, scribendi gravitate, ac profunda Historiæ, aliarúmque scientiarum peritia utrumque Tomum conscriptum esse.* Addunt, *non solùm optare se, ut cæteri quoque Ecclesiastici hoc imitentur exemplum, verùm etiam, ne Autor Historiæ cultoribus longiorem continuandi operis exspectationem esse velit. . .* Prætereo alios Scriptores publicos, qui Historiâ illâ usi Autorem passim honorifico *Eruditi Scriptoris* titulo cohonestant. Quorum elogia eo minùs suspecta videri debent, quòd Viri plerumque literati tacito quodam æmulationis studio aliàs in dispensandis laudibus soleant esse perparci.

XX. Chronicon domestici scribere aggreditur.

Necdum secundus Frisingensis Historiæ Tomus publicam lucem aspexerat, cùm ad scribendos sui Monasterii Annales animum Carolus appulit. Qua in re magno illi adjumento fuit, quòd non modò omnes Archivi forulos pridem excussisset, verùm universam etiam materiam in synopsin, quod suprà dictum, redegisset. Itaque breviori quàm sperari poterat, tempore opus absolvit. Quippe jam anno 1730. supra mensam communem, quod in ejus cœnobio moris est, legi potuit. Addidit sequentibus annis cætera usque ad annum à cœpto Monasterii ædificio decies secularem, Christi 1733. quo Jubilæi, ut vocant, millenarii solemnitas agi, & opus in publicum prodire debuisset, nisi alia obstacula utrumque impedivissent. Etsi verò in concinnanda Frisingensi Historia aliis, quos ipse laudat, nonnulla debeat, in hac certè nemini debet quidquam, cùm è propria penu vixerit. Opus tamen post Authoris fata à R.mo loci Abbate Cl. P. *Bernardo Pezio* commissum fuisse recensendum ex hujus discimus literis. Prodiit autem typis primùm Joannis Jacobi Vötter excusum Monachii in fol. A. 1751. ut infrà dicemus uberiùs. Idem porrò Chronicon *Carolus* ipse in vernaculam quoque & compendium, omissis documentis, in eorum potissimùm gratiam redegit, qui nudam

rerum gestarum notitiam, non item amatam eruditioribus crisin desiderarent.

XXI. Caroli labores pro exteris.

Dum in hisce laboribus pro patria suóque Monasterio desudat *Carolus*, non raros etiam extraneis impendit. Multi de variis illum dubiis consulere, nonnulli antiquas inscriptiones, & quas legere multi desperaverant, literas ad eum mittere aut deferre; pro aliis iterùm ipse documenta, quibus aut sarta tectáque jura sua tueri aut læsa reparare possent, ex vetustis scriniis producere; Eruditissimi etiam Viri, inter quos aliquando etiam Acatholici; sua antequàm in lucem ederent scripta, privatæ Caroli Censuræ subjicere; Alii causas in Curia Romana hærentes eidem commendare, aut ad gratias inde obtinendas ejus operam implorare. Penè oraculum fuisse diceres, à quo tot responsa petebantur. Quin & ad ipsam Aulam Cæsaream non una vice invitatus fuit Carolus Aug. Cæsari *Carolo VI.* calamum sacraturus. At erant plures gravissimæque caussæ, quæ ut id honoris & oneris deprecaretur, suadebant. Nec minores erant rationes, ob quas *Carolus*, iis, quæ tum temporis inter illustres quosdam Bojariæ Austriæque Scriptores, de genuino Stemmatis Boici Protoparente agebantur, controversiis prudenter se subduceret; Maluit enim dum illi non indecoro inter se spectaculo digladiarentur, spectatorem agere, quàm pugilem, satius esse judicans pugnam modestè declinare, ubi non aliud victoriæ præmium, quàm aliorum offensa sperari posset.

XXII. Morbus & mors.

Post tot tantáque demùm vitæ praeclaræ merita viribus sensim fractus, aliquo tempore atoniâ ventriculi laborans & angusto spiritu halitum trahens, sacro Viatico sæpiùs refectus, & ad ultimam luctam ritè ex catholico more inunctus inter heroïcos Virtutum actus spiritum Creatori piissimè reddidit 2. April. 1734. ætatis 65. Profess. relig. 46. Sacerdotii 40. æterna laborum suorum præmia in cœlis recepturus. Mortuo Parnassus Boicus edita non solùm in lucem publicam Caroli vitâ, verùm etiam effigie affabrè æri incisâ, Sodales lacrymis parentârunt; Si tamen lacrymis prosequi funus Viri decuit, quem scientia terris, virtus cœlo immortalem reddidit.

XXIII. Religiosæ ejus virtutes.

Quantum namque singulari eruditione, tantùm etiam pietate & religione *Carolus* excelluit. Votorum suorum custos integerrimus, quidquid contra illa pugnaret, cane pejus & angue vel à longè exhorruit. Paupertatem religiosam strictè adeò coluit, ut nihil unquam vel in victu vel vestitu præter comunem aliorum sortem admitteret. Somni cibíque parcissimus, laborum tamen, debili licet corpore, non patiens modò, sed & appetens; *Nunquam*, quod de Ven. Beda nostro alicubi legimus, *torpebat otio, nunquam à studio cessabat; semper legit, semper scripsit, semper docuit.* Annis præsertim postremis nunquam in publicum prodire voluit, nisi aut necessitas juberet, aut manifesta suaderet utilitas; nempe adeò continua illi vel cum Deo, vel cum Doctoribus mortuis, rara cum vivis colloquia, ut eo tempore ad imitationem S. P. N. Benedicti *in supremi Inspectoris oculis solus habitaret secum.* Anterioribus annis in aula Frisingensi vixit sine ullis aulæ vitiis. Quamquàm sanctior hæc aula sub religiosissimo Principe Episcopo *Joanne Francisco*, non Vitiorum, sed Virtutum schola & Religionis domicilium fuerit. Quanta porrò Caroli disciplinæ monasticæ, reíque literariæ promovendæ cura, quantus pro totius sacri Ordinis honore zelus fuerit, paucis explicari non potest. Honores, cùm omnibus esset dignissimus, admisit nullos, nisi quos effugere non potuit. Inter frequentissima etiam negotia non omittebat piis animum Meditationibus excolere. Cœlites cœlitúmque Reginam tenero colebat affectu. Extant adhuc in scriniis Benedictoburanis Manuscripta ipsius non pauca insignem viri pietatem spirantia.

XXIV. Prudentia & veritatis studium.

Adhæc summâ cùm polleret prudentiâ, rerúmque gestarum & gerundarum experientiâ, nec minori ingenii perspicaciâ insignis eniteret, multa tum privata tum publica confecit negotia, multos dissolvit nodos in illum diem inextricabiles, multas composuit lites, & annosa inter vicinos jurgia. Hinc tanta in virum à summis æquè ac infimis fiducia, ut passim in consilium adhiberetur. Ea veritatis cura in scriptis ipsius ubivis elucet, ut quæ aliis Principum odium, amorem Carolo & venerationem conciliârit. Nihil solitus dare partibus quantumvis amicis, si hæc obsisteret, æquâ lance ponderabat omnia, in eam demùm inclinans partem, cui pondus non fucata, sed nuda Veritas adderet. Hinc illud ex divino sibi oraculo Esdræ 4. adscivit symbolum: *Veritas fortior*

præ

præ omnibus. Atque utinam hoc eodem clypeo plures nostri temporis Scriptores adversùs fortia quædam ingenia, quibus verum nihil, nisi quod sibi placet, se munirent!

XXV. Operum Index. Opera quod attinet, etsi ea jam maximam partem indicaverimus, claritatis tamen intuitu libet eorum specialem more nostro adnectere syllabum, servato, quà licuit, temporis ordine. Igitur

1. Ab anno 1702. usque ad annum 170.. edidit *Exercitationes Philosophicas*, publicis disputationibus expositas, numero undecim.

2. Ex Theologia ab anno 1706. ad 1709. sequentes edidit in 4. videlicet *Prima* ex Tractatu de Virtute Pœnitentiæ, D. *Udalrici* Augustani Episcopi gestis & meritis illustrata. *Secunda* ex Tractatu de Sacramento Pœnitentiæ, felicissimis *D. Afræ* Proto - Martyris Augustanæ lacrymis & passione interstincta. *Tertia* ex Tractatu de Jure & Justitia, Magni Frisingensium Patris & Pontificis *Corbiniani* Virtutibus interpolata. *Quarta* ex Tractatu de Restitutione, intercalatis Ill.morum Christi Martyrum *Chrysogoni & Anastasiæ* passionibus & translationibus adornata. *Quinta* ex Tractatu de Incarnatione, Magni Salisburgensium Patris *Ruperti* laboribus Apostolicis illustrata. *Sexta* ex Tractatibus de Jure, Justitia, & Restitutione, Magni Germaniæ Apostoli *Benifacii* rebus sanctissimè gestis illustrata. Ubi id notandum, Autorem nostrum quasdam posteà sententias in his exercitationibus prolatas, retractâsse, præprimis illam *de ætate D. Ruperti.*

3. Tractatus Polemicus adversùs *Josephum Dominicum Senserum* Apostatam, idiomate vernaculo hoc rubro: *Gründliche und genaue Besichtigung &c.* Monachii typis Jo. Jac. Remii 1709. in 8.

4. Historiæ Frisingensis Tomus I. Pars I. & II. res ab año Christi 724. usq; ad 1224. gestas complectens. Augustæ Vindel. & Græcii apud Philipp. Martinum & Joannem Veith 1724. in fol.

5. Ejusdem Operis Tomus II. in duas iterùm partes divisus, quarum prima exhibet res gestas ab anno 1224. ad hæc tempora. Altera Diplomata, chartas &c. repræsentat. Aug. Vind. apud Merz & Mayr 1729. in fol.

6. *Descriptio Solemnitatis Jubilæi Ecclesiæ Frisingensis*, Panegyres per festivum illud octiduum dictas &c. continens, sub titulo: *Das danckbare Freysing...* Frisingæ apud Immel. 1725.

7. *Chronicon Benedicto-Buranum* in duas partes distinctum, quarum prima Historica, altera Instrumenta exhibet. Opus posthumum accurante R. P. *Alphonso Heydenfeld* ejusdem Monasterii alumno, qui vitam Autoris præfixit, editum *Monachii* typis *Joan. Jac. Vötter* 1751. in fol. Pars altera prodiit Augustæ Vind. 1752. In hac comparet *Gothschalci* Monachi Benedicto-Burani Scriptio de Vita, Passione, ac Translatione *S. Anastasiæ* unà cum observationibus præviis & notis subjunctis. Effigiem Autoris in præfixa fronti Operis icone Lector conspiciet.

INEDITA.

1. Cursus Philosophicus Aristotelico-Thomisticus in 4. Opera inedita.

2. Tractatus Theologici de Jure & Justitia; de Sacramentis Extremæ Unctionis, Ordinis & Matrimonii. De Incarnatione &c.

3. Controversiæ de Primatu Romani Pontificis; de Cultu & Invocatione Sanctorum adversùs antiquos & novos Hæreticos.

4. Archivum Benedictoburanum Tomis IV. in fol. comprehensum.

5. Annales almæ & exemptæ Congregationis Benedictino - Bavaricæ ad Annos 34. fol.

6. Necrologium novum Benedictoburanum ab anno 1707. usque ad annum 1730. fol.

7. Chronicon Benedictoburanum in vernacula lingua. fol.

8. Historia Eremitorii Wahlnseensis in 4.

9. Apologia adversùs libellum supplicem Cel.mo Principi Episcopo Frisingensi in caussa *Ellenhardi* Episcopi Frisingensis porrectum. fol.

10. His addenda forent varia Ascetica, præsertim ex Italico idiomate translata, Panegyres, Conciones, Poëtica, Excerpta, & alia varii commatis adversaria; Epistolæ ad Cardinales, Præsules Romanos, Episcopos, Abbates, Ordinum Religiosorum Superiores, Viros doctos in Italia, & Germania, tanto numero, ut eum nonnisi scribendis Epistolis operam dedisse putes, ex quibus omnibus vel singularis eruditionis, vel solidæ prudentiæ, vel zelosæ etiam pietatis aliquid elucet. Responsorias ipse diligentissimè adservavit, dignæ quæ tum ob eorum, à quibus scriptæ sunt, memoriam, tum ob eas, quas tractant materias, in lucem aliquando proferantur. *Hæc ex ejus vita* OLIVERIUS.

XXXV.

† 1735. 27. Martii.

BERNARDUS PEZIUS Bibliothecarius Mellicensis.

Bernardi patria, PAtria, quam lex nascendi *Bernardo* anno millesimo sexcentesimo octuagesimo tertio dedit, fuit Isidis pons (*Ipsium* vulgò *Ibs* vocant) inferioris Austriæ oppidum non obscurum ad Danubii dextram haud procul Mellicio occasum versùs situm. Pater ejus erat civis probus, ac honestus ille quidem, sed non majorum natalibus clarus. parentes, Id quod de ejus laude nec quicquam minuit, vel ideò, quòd qui patriâ, parentibúsque obscuris nati ad decus præclarum virtute propriâ ascenderunt, non inferiorem laudem merentur, quàm qui se nobili genere procreatos jactant. Certè uti scitè Poëta:

Hunc Ibissa suum cùm miraretur Eoum;
Hoc majus poterat dicere nil genui.

educatio, Quia verò magna ad virtutem præparatio est, rectè à teneris assuescere, summâ curâ à parentibus educatus, & quamprimùm paullatim infantiam egressus, in scholam, dum ætas ferret, missus est, ut promptè legere, atque aptè literas formare disceret, ac pietatis religionísque rudimentis imbueretur. Ab his verò initiis, cùm jam in tenera illa ætate vim ingenii maximam, & mirificam virtutis indolem proderet: quamprimùm linguæ latinæ principiis percipiendis per ætatem capax erat, ingenii vis, pater in animum induxit, puerum deinceps latinis disciplinis tradere informandum. progressus in studiis. Itaque primis istarum literarum elementis ut imbueretur, Viennam, deinde Crembsium in ludum missus, tantúmque ibidem profecit, ut celeriter æqualibus suis ingenii gloria antecelleret. Puerilibus jocis aquâ & igni interdixit; soli jam tum libri ei in amore atque deliciis fuerunt. Quod vel ex eo patet: quia illam quoque pecuniam, quam ad relaxandum animum à parentibus acceperat, in libros erogare solebat.

Matris in eum cura. Intereà cùm hisce studiis occuparetur, optimi patris præsidio orbatur. *Bernardi* tamen mater, fœmina omnibus virtutibus, quæ absolutum matronæ exemplar perficiunt, instructissima, non desperabat, in Deo fiduciam collocandam esse cognoscens. Ipsa igitur in locum defuncti conjugis succedens filii studiorum prosecutionem virili animo capessit.

Religionis ingressus. Absolutis jam humanitatis studiis, mundum, & quidquid in eo sperare posset, relinquere, Deóque se in religione devovere decrevit. Quare decimum sextum annum vix ubi attigit, Monasterium Mellicense adiit, ibíque Benedictinis ut adscriberetur, omnibus precibus contendit. Admissus tandem pro votis, ductorémque in via virtutis nactus R. & Cl. P. *Vitalem*, virum & pietate & divinarum rerum intelligentiâ longè præstantissimum. A quo cùm brevì omnibus Religiosæ pietatis nitoribus expoliretur, partes boni Novitii omnes explevit. Quoniam tamen factum, ut quidam eum ad se adjungi ægerrimè ferrent, prima tyrocinii sui ætate ea *Bernardo* perferenda fuerunt, quæ ab hominibus malè affectis, asperis & morosis exspectari possunt. Passus est Adversitates, tamen toleranter omnia pius tyro, iis unicè intentus, quorum usu majores quotidie in virtute progressus faceret. Cùm verò jam, proh dolor! res eò esset loci, ut è sanctissimæ militiæ castris missus fieret, neque diutiùs, quàm, dum illi crescerent capilli, facultas in Monasterio permanendi daretur: ipse novitiorum moderator deserti patrocinium suscipiens, dœmonis rem eò perduxit, ut ampliùs ei in tyrocinio persistere liceret. Quo exacto, cùm saniorum judicio majorem constanter perseverantia, de se, quàm vulgò fieri assolet, exspectationem concitâsset, morúmque puritas, & vitæ innocentia, egregiæ animi dotes, qualis in adulta ætate futurus esset, satis portendissent, factis à consessu Venerabilis, ut vocant, Capituli periculis, conspirantibus suffragiis, professio, dignum judicârunt, qui in sacrum Benedictinorum album solemni votorum nuncupatione anno millesimo septingentesimo, ipso resurgentis Domini die, referretur.

Mox inter domesticos parietes Aristotelis laqueis implicandus traditus studia Philosophica. est: & licèt viles ac sordidas verborum glandes fastidiret, quas Logicorum ac Dialecticorum natio tanquam lautissimas epulas discipulis apponere consueverat, tam strenuè tamen hoc in labyrintho sudabat, universæque sibi scholasticæ Philosophiæ notitiam ita comparabat; ut clarissimo suo Professori *Francisco Lembler*, viro non minùs pietate, quàm doctrinâ insigni, inprimis satisfaceret, suósque condiscipulos philosophando superaret omnes.

Cursu

Grammaticæ docendæ admovetur.

Cursu Philosophico confecto, anno supra millesimum septingentesimum tertio, infimam illi grammatices classem docendi provincia datur: hîc occasionem nactus interea, dum maxima dexteritate ac facilitate juvenes primis mitiorum artium studiorum rudimentis, ac pietate (quantum quidem in istam teneritudinem cadit) imbueret, Museo, si quid temporis à labore superesset, adfixus, studiis elegantioribus inprimis selectissimâ indolem admovit, *Terentium, Plautum*, aliósque id genus optimos, quà Græcos, quà Latinos Scriptores lectitando imitandóve ingenii cultum amplificabat, ne aliquando omissa ulteriori humanarum artium (quæ reliquæ eruditionis, graviorúmque doctrinarum fundamentum sternunt, suíque neglectum per omnem vitam severâ ultione vindicant) curâ, percipiendæ Theologiæ, ad quam illi postero anno transeundum erat, minùs idoneus evaderet.

Theologiæ operam navat.

Elegantiorum igitur literarum notitiâ (quæ Theologiæ Candidatis satis esse poterat) sibi comparatâ, Vindobonam anno supra millesimum septingentesimum quarto felici omine missus est, Theologiæ operâ daturus. Tanta verò ibidem sedulitate divinæ huic scientiæ addiscendæ incubuit, ut cum aliis de palma decertans laureâ donaretur. Horas, si quas à sacrarum rerum meditatione liberas habebat, non deambulationibus, aut ineptis colloquiis inutiliter perdebat, sed iterum, ut hactenus solebat, sacris linguis addiscendis dicavit, tantúmque in iis sine præceptoris auxilio sibi magister existens profecit, ut nunquam illum hujus operæ pœniteret. Cùm verò quàm plurimi tum Hungarorum ab Imperio Cæsaris deficerent, neque tantùm in Pannonia, sed in inferioris quoque Austriæ confiniis, divina & humana violare, vexaréque inciperent, aliæque causæ accederent, ad Monasterium ultimo anno redire, ibidémque divinum istud studium absolvere est coactus.

A. 1708. fit Presbyter.

Itaque postquàm *Scholasticis*, quæ vocant, *Theologiæ studiis* sat cum laude esset litatum, annóque deinde millesimo septingentesimo octavo, feria tertia Pentecostes, Sacerdotii primas Divinæ Majestati hostias immolâsset, sibíque persuasisset, nihil post religiosam erga Deum pietatem aut majus aut præstabilius esse eruditione, neminíque necessariam tam esse artium linguarúmque cognitionem, quàm qui in monasteriis vitam degunt, tantùm abest, ut se à studio sejunxerit, sitque in hoc tam pulchro curriculo subsistendum arbitratus, ut religiosam vitam inanem transigere se putaret, nisi statim ad alia præclara studia animum adjiceret, doctrinæque splendor ad morum sanctitatem accederet.

Scribit Historiam irruptionis Bavaricæ in Tyrolim.

Argumento est illa, quam de Bavarica in Tyrolim irruptione composuit, publicíque, tanquam primum præcocis ingenii fœtum, juris anno millesimo septingentesimo nono fecit, historia, quæ ubique gentium tum ob styli elegantiam, tum ob doctum, quod elucet ingenium, omnium judicio probatur. His ergo initiis ad altiora, quæ plus utilitatis præseferrent, quàm ostentationis, & quæ religiosæ solitudini, & conversationi magis convenirent, Ordiníque suo totíque reipublicæ literariæ majori essent emolumento, Critices studia, ad quæ nativa quadam propensione ferebatur, animum appellere constituit.

Critices studia sectatur.

Qua quidem in re ex eo potissimùm non mediocriter laudandus, quòd studiorum suorum laborúmque primitias continuò ad Ordinis sui decus ac gloriam tuendam, promovendámque conferret. Quippe qui, simul ut ad ista studia se accinxit, *Bibliothecam Benedictinam Generalem*, quâ omnes Ordinis sui Scriptores, quotquot à S. Patre Benedicto ad hanc usque ætatem ubivis gentium floruêre, recenseret, scribendam suscepit. Verùm cùm complusculis annis in ea adornanda versaretur, quotidiéque clariùs perspiceret, vel his apparatibus & sollicitudinibus rem ad eam, quam requirit, perfectionem neutiquam perventuram, nisi diversorum, longissiméque remotorum monasteriorum Bibliothecas lustraret, excutiendóque manuscriptos codices videret, & ex iis, siquid fortasse esset, quod in rem suam converti posse videretur, excerpendo colligeret, de itinere hocce faciendo cogitavit.

Bibliothecam Benedictinam suscipit conscribendam.

Quam in rem varia adornat itinera.

Ut verò quibusdam veluti gradibus ad hunc arduum laborem idoneus & paratus sensim redderetur, primum periculum fecit Vindobonensium Monasteriorum, proniúsque Mellicio adsitorum Collegiorum codices non sine opum eruditarum fructu coràm inspiciendo. Ad majora deinde conversus suo R.do ac Cl. germano *P. Hieronymo* sua cohortatione ad colligendos veteres rerum Austriacarum Scriptores

res converso, auctor fuit, ut in perlustrandis Austriæ, quæ benè multæ restabant, Bibliothecis se ei socium adjungeret. Impetratâ igitur ab Excellentissimo Domino suo Abbate prolixè veniâ anno hujus seculi supra decimum quinto, vertente vere, Deo necessarias tanto labori vires & sumptus suppeditante, ad Austriam primùm superiorem ascendit, lustrationémque Bibliothecarum in monasterio Seittenstadiensi est auspicatus. Ubique ad cœnobia perlustrandorum veterum monumentorum, maximè codicum manuscriptorum causâ benevolentissimè est admissus. In quibus perlustrandis tam sedulus fuit, ut ad nulla eorum, quæ plurima erant, ornamenta, quàm ad Bibliothecas, defixus hærere videretur.

Chartophylacia superioris Austriæ perlustrat.

Intereà verò loci, dum in adornanda Bibliotheca Benedictina occupatus esset, alia plurima opera emisit. Cùm autem alia in hoc viro, tum præcipuè Ordinis sui defendendi studium admirabile fuit. Specimen hujus rei maximè tum edidisse videtur, cùm *libellum ab Anonymo Soc. Jesu* in publicam lucem protrusum refutavit. Quo quidem in libello auctor methodum de statu vitæ maturè ac prudenter deliberandi pollicetur, consilium verò suum non sine crassis erroribus, aliorúmque injuria exequutus fuisse Bernardo est visus. Quare ad apologeticas epistolas scribendas se accinxit, eásque Superiorum consensu hujus seculi anno decimo quinto in lucem protulit. Tanta verò fuit hujus Operis fama, tam cupidè à tam multis expetebatur, ut parvi temporis spatio exemplis omnibus divenditis atque distractis, nova ejus editio ornanda esset. Quo etiam factum, ut *Bernardus* confestim non solùm ut disertus, verùm etiam magnæ prudentiæ vir, atque is, quem unum adversarii Ordinis sui timendum haberent, suspiceretur.

Libellum de cura salutis confutat.

Proximo dein anno instructiora veteris literaturæ reliquiis Austriæ Inferioris Monasteria perscrutari cœpit. Domum reversus, tempus viribus restaurandis necessarium non ita transegit, nihil ut scriberet, nihil ut in apertum referret. Quoniam enim viri gratissimi perceptorum ex Superioris Austriæ Bibliothecis fructuum frequens recordatio animum vellicabat, monebátque, ut de statuendo perpetuo aliquo grati animi monumento & seriò & primo quoque tempore cogitaret, *Bibliothecam Benedictino-Maurianam*, seu libros duos de ortu, vitis, & scriptis famigeratissimorum Benedictinorum è Congregatione S. Mauri in Francia hac hyeme, hócque anno prælo subjecit, superiorísque Austriæ Ord. S. B. Præsulibus dedicavit, consecravítque.

Inferioris Austriæ monumenta scrutatur.

San-Maurianam edit Bibliothecam.

Anno dein millesimo septingentesimo decimo sexto Conspectum insignis codicis per aliquot secula latitantis orbi literario communicavit. Quo ita in plausum literarum venit, ut omnibus viris jucundum fuerit, videlicet inter Catholicos, cósque Religiosos viros bonas artes, præsertim verò Historiæ studium in Austria reviviscere, quod cum *Cuspiniano*, *Lazio*, ac *Strenio* intermortuum videbatur. Circa hæc tempora denuo de itinere longiori seriò cogitare cœpit. Itaque mitescente hyeme, primo statim vere, die nimirum tertia Maji anno hujus seculi decimo septimo, tanquam strenuus miles profectus ex hybernis terrestri per Austriam itinere Bajoariam, & Sueviam petiit, optimas quasque ingentis gloriæ veterum codicum prædas acturus. De cujus itineris ratione, laboribus, fructu nihil est, quod multa commemorem, præsertim cùm compendiaria ejus descriptio Parte I. hujus Historiæ à me relata fuerit. Ipse *Pezius* hoc suum iter sat prolixè posteritati descriptum reliquit; Cl. verò *Kropfius* Bibliothecæ Benedictino-Mellicensi intexuit.

Historiæ studium excitat.

Iter literarium in Bajoariam &c. adornat.

Intereà verò, dum *Bernardus* hortantibus amicis in opulentas Augustanæ urbis Bibliothecas sese abdidisset, *Benedictus Gentilotus* S. C. M. à Bibliotheca sub tecto *Angeli Fontei* nomine epistola quadam illum lacesserat, sed Marte minùs felici; nam à *Pezio* eximia dissertatione, cui doctissimi quique applauserunt, vix non oppressus fuit.

A Gentiloto lacessitus se vindicat.

Verùm enimverò, dum interim veterum Codicum perscrutationi propè immersus magnam blattis tineísque stragem minitaretur, ipse eis penè occubuisset. Tam graviter enim morbo vertiginis conflictari cœpit, ut in maximum vitæ periculum adductus videretur. Sed præter omnem suam, medicíque spem, cunctis mirantibus, iterum convaluit, Deo soli, quòd vivat, se debere, gratâ piáque mente professus. Quamprimùm vires iterum revocavit, maximæ id ei curæ fuit, ut primo quoque tempore quàm plurimis eruditis viris usui & voluptati

Sinistra valetudine premitur,

ti forent, quos tantis sudoribus thesauros peperisset. Quare anno hujus seculi vigesimo primo Anecdotorum Thesauri tres primi majoris formæ ac molis Tomi in lucem demum exierunt. Cæterùm non ignarus, quantum gratiæ à *Cæsare*, cui hujusmodi mirificè placebant studia, reportaturus esset, si ipsi librum dedicaret, tres hosce Tomos ei inscribere non dubitavit. Qui quidem, ut erat acerrimus ingeniorum censor, quàm sibi grati hujus viri labores essent, ut apertè ostenderet, arcessi ad se Bernardum jussit, eáque, quæ sibi nuncupata erant, Opera clementissimè ab ejus manibus coràm accipere dignabatur. Reliqui tres Tomi ita secuti sunt, ut anno hujus seculi vigesimo nono, à sexto Tomo agmen clauderetur.

(à quâ ope divinâ relevatus Anecdotorum thesaurum evulgat Cæsari inscriptum)

Paulò pòst verò, quàm à *Cæsare* tantâ gratiâ cumulatus fuerat, jurgio à quodam, qui se *Taubengall* venditabat, est adortus. Non est facile explicatu, quot, quantáque probra & scommata in *Bernardum*, & quidem innocentem ob alium libellum contra eum, cui titulus: *Cura Salutis* à Davide *Huffenwetter* anno 1721. editum ingesserit. Quem modò *stultum,* modò *peripsema dialecticorum,* modò *virum, in cujus ramis grilli, fœdus invidiæ bubo, famæ alienæ vultures nidificant, cujus opera stramen,* & ut alia taceam, *exigui ingenii hominem* appellat. Dum verò propudiosus hic libellus ad *Bernardi* manus pervenit, id duntaxat subridendo dixit: *nibil in eo nisi indicem erratorum desiderari.* Et certè sibimet iratus, gravitatíque suæ injurius fuisset, si cum tam dispari antagonistâ, nullam ad rem, quàm ad maledicendum fortasse idoneo, contendere voluisset. Ut tamen Patres S. J. pro certo scirent, sibi libellum pro *defensione Statûs Petrini adversus Anonymum Jesuitam Viennæ editum*, falsò fuisse affictum, scripsit ad plurimum R. P. *Maximilianum Galler S. J.* Austriæ Provincialem literas, quibus testatur immortalem Deum, se in nullam penitus partem *Joannis Bartholomæi Werdinger*, utì nec illius Dialogi, qui sub nomine *Davidis Huffenwetter* pro statu Petrino ab eodem *Werdinger* dudum evulgatus fuit, venisse, aut ullo modo auctorem, editorémque esse: imo utrumque opusculum se nec sciente, nec volente compositum fuisse &c.

(Jurgio à Taubengall impetitus, nihil in eo, nisi erratorum indicem desiderat, & ab impostoris se purgat.)

Quibus quidem literis P. Provincialis epistolâ Judenburgi 23. Junii 1724. humanissimè scripta, & apud S. J. asservata, respondet, fateturque „ nunquam sibi in mentem venisse, vel ab ullo suorum audivisse, vel levi etiam suspicione eum „ (*P. Bernardo*) attribui posse, ut „ proinde omnem hac de re curam „ ac sollicitudinem securè deponere „ possit. Sanctè præterea spondet, si „ vel levem in aliquo è suis, vel aliis „ suspicionis umbram deinceps intellexerit, se Advocatum acturum, & „ vel hâc ipsâ teste epistolâ innocentiam (*P. Bernardi*) pro viribus defensurum &c.

(P. Provincialis S. J. ad eum literæ.)

Ne tamen *Bernardus* interea otio torpere videretur, novem simul Bibliothecæ Asceticæ volumina, in quæ selecta omnis generis ascetica opuscula fovendæ pietatis gratiâ è manu exaratis codicibus intulit, anno millesimo septingentesimo vigesimo tertio luci commisit. Reliquos deinde tres tomulos successivis temporibus subsecutos esse, ultimúmque bimestri ferè ante ejus mortem prelo exiisse constat. Ad hæc duobus post annis *Godefridi* Abbatis Admontensis Homilias duobus Tomis typis descriptas emisit, eásque Illustrissimo ac Sapientissimo Legato Apostolico Passioneo inscripsit, atque dicavit. Anno deinde 1728. Magni *Gerhobi* Commentarium in Psalmos & Cantica ferialia typis vulgavit.

(Bibliothecam asceticá, Godefridi Admontensis Homilias, & alia typis vulgat.)

Cùm eodem hoc anno Excellentissimus Comes *de Sinzendorff* Imp. CAROLI VI. Cancellarius primarius in Galliam proficisceretur, in Conventu Suessionensi Europæ fortunas moderaturus, *Bernardum* in suo comitatu esse volebat, uti jam aliàs à nobis commemoratum fuit. Ut primùm verò Cancellarius ex Gallia redux factus est, Viennam ad se *Bernardum* arcessivit, ibidémque *de Academiâ Scientiarum erigenda*, sua cum eo consilia consociare cœpit. Etenim *Bernardus* cùm minimè esset nescius, quantum utilitatis, ornamentíque universæ reipublicæ optimarum scientiarum Academiæ conferant, quantúmque spiritus, ac vitæ, splendorísq; omnes præclarè artes acceperint sub CAROLO VI. *Cæsare*, auctor Supremo Cancellario fuit, ut conficiendo huic saluberrimo operi, favente Cæsare, ultimas manus admoveat. Non perinde, quasi studiorum amore id temporis ulli in Germania Provinciæ inferior sit Austria: sed quòd duo essent, quæ vim ingeniorum retardâsse,

(Scientiarum academiam in Austria erigendam consulit.)

pro-

progressibúsque ulterioribus obstitisse arbitrabatur. Unum, quòd omnia privato solùm ausu & industriâ suscepta, tractata, perfecta fuerint, nulla Austriæ Eruditorum de rebus ad se pertinentibus, de re literaria communicatio, nullum apud plerosque aliis inserviendi in hoc genere studium, tepidúsque apud plures in bonas literas animus fuerit: alterum, quòd difficile adeò sit, libris editorem invenire: unde cum maximo literariæ reipublicæ damno eos vel perire, vel nihil proficienti scripturæ tempus impendendi tædium auctores capere necesse est. Qua de re saluberrima etsi diu multúmq; deliberatum, actum, consultúmque est, ad exitum tamen multis remoris, difficultatibúsq; obstantibus ea perduci nequibat. Maxima erat, quòd nemo ita firmus ab opibus esset, ut tantam impensam sustinere posset.

Acta S. Trudperti retegit, Domum reversus Viennâ, literarias suas merces cùm explicaret, lustrarétque, fortè tum accidit, ut in *S. Trudperti Martyris acta* à se in celeberrimo Ordinis sui monasterio Zwifaltensi, dum è Gallia rediret, primùm detecta incideret. Quæ quidem acta, quantum lucis afferre possint vexatissimis Ecclesiæ Salisburgensis initiis, etymóque nominis & originis Domûs Habspurgico-Austriacæ, simul ac ea vel per transennam legit, illicò intellexisse, atque percepisse sibi visus est.

vulgat epistolas de origine Domûs Austriacæ, Quapropter anno millesimo septingentesimo trigesimo primo duæ epistolæ, una *de Etymo & Origine Domûs Habspurgico-Austriacæ* ad Excellentissimum Dominum Cancellarium primarium, Comitem *de Sinzendorff*, altera ad R. P. *Marcum Hansizium* S. J. de *& de S. Ruperti ætate.* S. RUPERTI *ætate* propè simul in publicum prodierunt. At hic *Bernardum* refutare est aggressus. Subinde eodem anno è latebris in lucem emersit *Vita Agnetis Blanbeckin* Venerabilis Virginis Viennensis; quæ verò suppressa fuit. In editionis verò defensionem epistolam scripsit apologeticam, typis nunquam excusam.

alia ejus collectanea, Si posthuma viri Scripta, quæ penè infinita reliquit, ac formas plurimorum operum, quæ, si Deo longiorem vitam largiri placuisset, perficere meditabatur, adeundi, conspiciendíque copia foret, omnes tacito stupore oppressi, vix fidem haberent, tantum ab uno viro præstari potuisse. Quantum jam collegerit pro Bibliotheca Benedictina componenda, experientur hi, qui hoc opus sunt perfecturi. Pro- *præsertim pro Bibliotheca Benedictina.* fectò propediem composuisset, si maligna fata plus ipsi vitæ ad tanti operis perfectionem indulsissent. Unde etiam satis lugeri non potest, tam egregium opus intempestiva viri morte nobis interceptum fuisse. Neque etiam mediocriter dolent viri literati, quòd operi, quò *R. P. Hansizii* Epistolam refelleret, jam usque ad quartam Dissertationem perducto sit immortuus.

Ejus styli puritas. Et hæc quidem sunt Opera, quæ è calamo *Bernardi* profluxerunt, in quibus omnia, quæ proprio marte composuit, tantâ puritate, tantâ styli elegantia scripta sunt: ut mirum sit, in tanta barbarorum scriptorum consuetudine styli puritatem, elegantiam, concinnitatémque semper retinuisse, nec illo cœno contaminari potuisse. Magna hæc utique sunt, & ad nominis immortalitatem, æternitatémque famæ parandam apta: non tamen hisce acquievit invictum *Bernardi* ingenium, sed & suis laboribus tum de suis inquilinis, tum de aliis, quoad vixit, semper benè mereri studuit.

instructa ab eo Mellicensis Bibliotheca. Atque inprimis quantum Monasterio suo ornamenti contulerit, quis facilè orando complecti possit? Haud equidem ullâ re magis monasterium ornari, quàm ab egregiè *instructa Bibliotheca*, adhuc, qui dubitat, vidi neminem. Atqui si quis unquam fuit, qui in exornanda Bibliotheca curam posuit maximam, *Bernardus* profectò is fuit. Nihil hîc repetam, quæ alio loco hac de re me dicere memini. At non tantùm Bibliothecam egregiè instruendo, sed etiam suis literarum studiis monasterium suum haud mediocriter exornavit. Quis enim nescit, per hæc adeò Mellicium clarum redditum esse; ut quò terrarum scripta *excitata studia,* ejus distrahuntur, distrahuntur autem per totum ferè orbem; eo etiam tam celebris monasterii fama perveniret. Quam ut constanter, perpetuóque Mellicium retineat, præclara literarum studia, aut de novo introduxit, aut quasi ab inferis excitavit. Quidquid igitur eruditionis, ac bonarum literarum in inclyto hoc Monasterio invectarum superest, id certè est, quod illi acceptum se referre debere fatentur Mellicenses. At *Bernardus* commemorando apud posteros exemplo non solùm suis, sed & aliorum monasteriorum in Germania Religiosos, alibíque ad solidiora studia capessenda, & voce, & institutis excitavit, in-

struxit-

Magna ejus apud eruditos æstimatio.

ſtruxítque. Tanta apud omnes illius admiratio, tanta gratia fuit, ut ad eum amans literarum quisque doctrinam hauriendi gratiâ advolaverit, illúmque penè ſit ut Magiſtrum veneratus. Teſtis eſto inter alios eruditione præſtantiſſimos Dominus *Joan. Frid. Schannat*, qui ob Fuldenſem & Wormatienſem Hiſtoriam, aliáque opera tanquam lumen in orbe erudito exſplenduit. Atque hic quidem memori gratáque mente ſtudii critici, quam animo comprehendit, intelligentiam *Bernardo* in accepto adſcripſit, apertè atque ingenuè, per quem profecerit, confitendo.

Labores Apoſtolici.

Ut verò de Eccleſia etiam benè mereretur, haud raro ſacrum conſcendens ſuggeſtum, Chriſtianos in virtutibus, diviníſque præceptis inſtruxit. Difficile verò dictu eſt, quanta ejus fuerit in docendis auditoribus perſpicuitas, quantus ardor in commovendo, quanta ſuavitas in delectando. Nihil ſanè hoc in genere omnes Mellicenſes, quotquot ejus concionibus interfuerunt, aliud deſiderari arbitrantur, quàm quòd nihil ſuarum ipſis concionum ſcriptum, annotatúmque reliquit.

animi dotes,

En *Lector Benevole!* præcipuos viri egregii actus! Si eodem exemplo omnes animi dotes, & reliqua optimi viri Religioſi ornamenta oratione complecti vellem, quò non illa excreſceret? Ne tamen nihil dixiſſe arguar, pauca quædam leviter delibabo.

ſumma humilitas,

Quid autem priùs in Religioſo commemorari, quid magis laudari meretur, quàm omnium illud virtutum fundamentum, *ſumma humilitas*, atque animi demiſſio? Hanc verò Excellentiſſimus Comes *à Starenberg*, tantus, támque ſagax aulæ Miniſter, jam dudum in *Bernardo* velut ſingularem ſuſpiciens palàm prædicavit.

in opem aliis ferendam promptitudo.

Nihil præthereà illo fuit promptius in ope aliis ferenda, ut dicere verè poſſim, vixiſſe quidem *Bernardum*, ſed, ut ferè dicam, magis aliis, quàm ſibi vivebat. In cuſtodienda caſtitate, quâ neſcio, an ulla major & præſtabilior ſit virtus, usque ad vitæ extremum tam cautus, támque circumſpectus fuit, ut paulò ante mortem ne quidem plus æquo comatum bellulum juvenem ſacris operanti ſibi ſit miniſtrare paſſus.

patientia &c.

Patientia tanta, támque conſtanti fuit, ut, ſicut ſtatua baſi, ſic vir hic bonus inſtituto nixus confirmatúsque ad omnes miſerias non ſolùm perferendas, ſed etiam contemnendas nulla fortunæ invidia, nullo hominum odio, nullis difficultatibus, nullis denique ærumnis, quibus dum vixit, jactatus fuerat, aut debilitari, aut frangi, dimoveríque potuiſſet.

nominis celebritas,

Quæ cùm ita ſeſe habeant, quid igitur mirum, cur dignus habitus ſit, qui graviſſimo regendorum Novitiorum fratrum muneri aliquamdiu præficeretur, quid mirum, tanti eum ubique fuiſſe æſtimatum, ejúsque famam anguſtis Auſtriæ finibus circumſcribi non potuiſſe. Tam impensè colebatur, oculitúsque amabatur: ut qui ſola virorum aliis in locis doctorum, quibus eum cumulatiſſimè ornârunt, elogia enumerare velit, nullum ſit dicendi finem inventurus.

Principū & Procerum in eum propenſio.

Sicuti verò *principibus placuiſſe viris non ultima laus eſt*: ita nec in hac parte noſtrum à fortuna deſtitutum fuiſſe, ex literis ad eum datis abundè liquet. Taceo alios benè multos, à fortuna in celſo conſtitutos loco: quos inter Purpurati Romanæ Eccleſiæ Patres, qui maximi *Bernardum* fecerunt, eúmque ſingulari ſunt benevolentia & amore proſecuti. Quin nec Summi Pontifices hunc, ejúsque ſcripta ignorârunt. Bibliotheca Aſcetica quidem certè majorem in modum placuit ſanctiſſimo Papæ BENEDICTO XIII., quem eam ultrò expetiiſſe ferunt.

Georgius I. Angliæ Rex numiſmate eum honorat.

Multò tamen majores parabantur honores noſtro à Rege Angliæ GEORGIO *Primo*: qui utì clementia prorsùs ſingulari, & æternis laudibus decantanda in bonas literas ferebatur, ita propenſiſſimo quoque affectu tam nobile Germaniæ decus proſecutus, aureum ei numum Regis imaginem referentem transmittendum curavit. Denique quod ad *Bernardi* laudem, ut ego quidem arbitror, plurimùm mihi facere videtur, eſt, quòd ab ipſis noſtræ religionis hoſtibus plenis buccis celebretur. Quis enim ignorat, ita pleroſque conſtitutos eſſe homines: ut eorum, quibus malè volunt, res præclarè geſtas, vel eant depreſſum, vel alto involvant ſilentio.

Quid de eo Lipſienſes Eruditi.

Idcircò *Horatius*, quò Romanorum virtutem illuſtriorem, clarioremque oſtenderet, *Hannibalem* eorum inimicum, hanc commendantem inducit. Id quod & ego ad majorem noſtri laudem pro certo affirmare, commemoraréque poſſum. Enimverò tanti Novatores malè aliàs de Eccleſia Catholica, ejúsque ſectatoribus ſentientes eum fecerunt: ut quoties in Actis Eruditorum quicquam de Domino Pezio ſcri-

ſcribendum occurrit, multis verbis mirum in modum extollere, prædicaréque conſueſcant.

Corporis conſtitutio. Ut verò ad fatalem illum terminum, quô tam egregiæ vitæ tam pretioſum filum abruptum eſt, aliquando accedamus: Fuerat quidem *Bernardus*, dum vixit, variis, quibus genus humanum divexari ſolet, malis tentatus: tanta tamen erat omnium firmitas membrorum, tantum robur, ut quemvis ſuæ ætatis longo vivendi ſpatio facillimè ſuperaturus videretur. Et ſanè ſi ab initio viribus parcere ac pertinaci diligentiæ moderari potuiſſet, ſi graviores, eáſque non raras evaſiſſet tempeſtates, longior ipſi forſan ad perficienda alia egregia molimina & promovenda rei literariæ commoda vita ſuppeditâſſet. Tam gravibus verò jactatus procellis, rerúmque humanarum nauſea, tædióque jam pridem affectus ex catharro decumbere cœpit. Lethalis infirmitas, Nihil tamen ſiniſtri de valetudine ominatus conſueta ſua divina, humanáque omnia intermittere nolebat. Illuxerat tandem quartus & vigeſimus Martii dies, cùm in tantum morbum incidit, ut eodem ſtatim die medicus ſit accerſitus. Qui morbo, & affectis partibus exploratis, certis indiciis venam ei incidendam, neceſſarium eſſe judicavit. Quare altera die illa quidem inciſa, ſed ſanguis ita corruptus profluxit: ut nec ſpeciem ſanguinis habere videretur. Quo etiam factum, ut eodem die os venæ iteratò patefieret. Cúmque ſanguis nonnihil melior exiret, periculúmque abiiſſe videretur, ægrum corpus in lectum non conjecit. quâ ingraveſcente, Verùm poſtero die continuò calida febri graviſſimè laborare cœpit, cujus tanta malignitas, tantúſque ardor fuit, ut brevì omnibus corporis aliàs firmiſſimi viribus exhauſti, omnem medici induſtriam falleret, nullíſque quæſitiſſimis etiam remediis depelli poſſet. Valetudinem igitur conclamatam eſſe, ſupremúmque vitæ diem, quem nemini effugere datum eſt, inſtare intelligens, depoſitâ omni rerum humanarum curâ, ac tota mente ad Deum converſus, pridie illius diei, quo ex hac vita illi erat migrandum, Confeſſarium ſub Veſperum accerſiri jubet, cui conſcientiæ ſuæ arcana magna animi ſubmiſſione cùm aperuiſ- Sacramentis ritè proviſus, ſet, eadem ſtatim hora ſacroſanctum Domini noſtri Jeſu Chriſti corpus religioſiſſimè Chriſtiano more ſuſcepit. Ut ſacrum Corpus Domini allatum vidit, moribundus membris aſſurrexit, víxq; contineri potuit, quin è lecto proreperet. Poſtridie viribus magis ac magis deficientibus, acie mentis olim acerrima hebeſcente, vacillantéque fideliſſimo ante theſauro, memoria, cùm jam in præcordiis hærentem mortem ſentiret, ſub quintam horam veſpertinam ſacro oleo adhibitis ex ritu Chriſtiano precibus inunctus eſt. Tandem eodem ſcilicet dominico Paſſionis, quam jugiter, dum vixit, meditabatur, die, ipſo *S. Ruperti* feſto, pro cujus ætate & gloria haud ſecus ac pro aris & focis decertavit, annos tantùm quinquaginta & tres natus animam Deo ac Creatori, unde profecta erat, ſub horam octavam majori Mellicii damno, quàm ſuo reddidit, eo animi omnium, qui ultimo certamini interfuerunt, ſodalium ſenſu ac dolore: ut ex illo numero, qui ſibi à lacrymis temperaret, invenires neminem. Ah quanta Deus bone! ſerenitate ac tranquillitate ultimum clauſit diem? quàm non perturbatè, quàm ſuaviter, in morte ſanè ſibi vel maximè vivere videbatur, qui dum viveret, ad beatè vivendum aſſiduè ſibi moriendum cogitabat: ut minimè illius vita mori oblivione poſſit, cujus vel ipſa mors vita ſit immortalis. diem explevit ſuum 27. Martii 1735.

Ubi primùm tanti viri caſus lugubri campanulæ (quæ in ultima cum morte luctatione pulſatur) ſonitu per monaſterium, municipiúmque diſſipatus eſt, incredibilis mæror omnium animos invaſit. Nec Mellicium tantùm, ſed & univerſa Auſtria, totúſque orbis literatus hujus interitu conflictabantur. Neque ii quidem, qui ab Eccleſia Romana deſciverunt, à lacrymis, ubi mortis nuntium fama detulit, temperârunt. Cùm præſertim illum antè mortuum viderent, quàm poſſent de vitæ periculo ſuſpicari, & tam inopinato caſu ita fluctuarent animo: ut neſcirent, utrùm potiùs mortuum lugerent, an ita repentè ſublatum. Quotquot præterea fuêre, ſive Principes, ſive Cardinales, aut Epiſcopi, aliíque docti viri, quibuſcum *Bernardo* aut commercium interceſſit, aut Muſæ elegantiores curæ cordíque ſunt, omnes præmaturam hanc, ac peracerbam mortem ingenti dolore ſunt proſecuti. Nullus autem omnium perinde ac Eminentiſſimus Cardinalis *Dominicus Paſſioneus*, tunc temporis Viennæ Nuntius Apoſtolicus, ſenſu ac dolore animi fuit affectus. Hic quidem Prælatus, totiúſque Eccleſiæ ſplen- Secutus inde mæror & planctus, Cardinal. Paſſionei de eo pronuntiatum.

splendor ac fulcrum, cui doctrina & eruditione pares haud multos inveneris, cùm nihil haberet antiquius, quàm eruditos viros sibi officiis, beneficiísque devincire, ac propthereà *Bernardum* inprimis coleret, suisque sæpè doctis colloquiis, & literis bearet, quin eo ipso die, quo hanc vitam cum meliori commutavit, elegantissima, humanissimáque epistola ab se ad suum *Bernardum* directa, Mellicium fuerat allata, hic Prælatus, inquam, etiam post fata amare eum adeò non cessavit, ut dum ferales ad ipsum literæ perferrentur, percepta sua mœstitia & ore & lacrymis declarata, non Mellicium solùm, sed totum insuper Ordinem Benedictinum, *suo ex diademate perdidisse gemmam*, palàm pronuntiaverit, in medio relinquens, orbísne eruditus, an ipsum monasterium jacturam passa fuerint majorem. Studuit sanè *Bernardus* suis laboribus non de suis inquilinis solùm, verùm etiam de aliis, quoad vixit, semper benè mereri.

Ejus Epitaphium. Epitaphium verò memoriæ BERNARDI à familiari quodam amico conditum, & Bibliothecæ Asceticæ Tomi XI. posthumi præfationi annexum, est ejusmodi:

Viro Clarissimo
A. R. P.
BERNARDO PEZIO
Benedictino Mellicensi, Bibliothecario Eruditissimo,
Splendido sui Ordinis Ornamento,
Ejusdémque Assertori acerrimo,
Reconditæ Antiquitatis Indagatori
Studiosissimo,
Rei Literariæ Domi, Forísque
Promotori Laudatissimo,
Viris Principibus, & Proceribus
Charo,
Hominibus Eruditione Præstantibus
Æstumatissimo
Editis compluribus Scriptis
Longè Celeberrimo,
Pietate & Religione Insigni,
Año MDCCXXXV. Die XXVII. Mart.
Ætatis suæ LIII. ineunte
In Monasterio suo Mellicensi
Ingenti Bonorum omnium luctu
& dolore
Rebus humanis exempto, atque tumulato
Hoc æternæ memoriæ monumentum
Posuit,
Ejusdémq; piis Manibus optimè precatur
In Deo Requietem Sempiternam
N. N. N.

Aliud monumentũ. Aliud eidem parentans apponebat Ill.mus Abbas Gottwicensis *Godefridus* *Besselius*, quod hactenus ineditum hîc subtexere lubet:

D. O. M.
Lege. Luge. Disce,
Quid in Mortales valeat furibunda Mors.
En jacet Vir Clarissimus
A. R. P. BERNARDUS PEZIUS,
Austriacus, Ipsensis, O.S B. Cœnobita Mellicensis,
Religione & Doctrinâ
Insignis.
Per plures annos ibidem
BIBLIOTHECARIUS,
omnísque salutaris & solidæ eruditionis
vivens spiránsque, dum viveret,
BIBLIOTHECA.
Reconditæ Antiquitatis Scrutator studiosissimus.
Splendidum sui Monasterii, totiúsque Ordinis Benedictini Decus, hujúsque Decoris strenuus Assertor.
Rei Literariæ Domi forísque
Promotor solertissimus.
Editis compluribus Scriptis longè celeberrimus.
Principibus charus;
Magnatibus pretiosus; Viris eruditis, bonísque omnibus æstimatissimus.
Totus qui Literis natus,
Cùm jam frui debuisset exercitatiori ætate, uno die XXVII. Martii, anno CIↃIↃCCXXXV.
Denatus est.
Cujus piis Manibus parentans
Hoc monumentum
ponebat
G. A. G.

Elogia. Ejus quoque funus hac funebri Elegiâ prosecutus est Clar. P. *Oliverius Legipontius* eo tempore Gottwicensis Bibliothecæ Præfectus.

Sta, lege, qui transis, nostri monumenta doloris;
Et memorare tuæ fortis inane genus!
En jacet in tenui BERNARDUS PEZIUS *urnâ,*
Sphæra cui Mundi vix satis ampla fuit.
Hunc IBISSA * *suum cùm miraretur Eoum,*
Hoc majus, poterat dicere, nil genui.
Invida splendoris tellus MELLICA **, *secundi*
Ortûs causa fuit, composuítque sacris.
Hunc inter Monachos, cœlo ridente, relatum,
Ipse suum dixit Juppiter esse genus.
Palladio admotus, majores acer in ausus,
Mox Phœbi sacros scandere cœpit equos.
Austriadûm lustrat forulos, Archiva revolvit,
Ac ubi Castalidûm sacra forésque patent,
Horrea rimatus, veterum monumenta Virorum
Eruit è tenebris, quæ latuêre diu.
Plurima de rebus magnis hinc scripta refudit,
In toto Aonius, quæ legit, orbe, chorus.
Per mare velificus placidâ dum navigat aurâ,
Et sibi Circator plaudit, opésque parat;
En inopinato se totis exerit euris
Turbida tempestas, pulsat & unda ratem.
Invisæ facies surgunt, insurgit amicus,
Surgit & infestum, gens Lojolita, genus.
Quin etiam in superis atrox fortuna luenda est;
Nec veniam læso Numine casus habet.

* Ibs *sive Isidis pons.*
** *Melck.*

Hic ferit, ille furit, sparsis hinc inde libellis,
Quisque suas sannas ore crepante vibrat.
Quid faceres HEROS! *satis tot pulsus iniquis?*
Nonne tibi splenem velleret atra bilis?
Grandis at ille animo, quãvis sublimis in arte,
Fulminis in morem, fluminis inque modum,
Perstitit, & stabilis partes se volvit in omnes,
Propositi custos, justitiæque tenax.
Perstitit, ô virtus! & crimine liber ab omni,
Invicto vicit pectore triste malum.
Nil sicas metuit, nil stigmata, tela, nec artes,
Quas vel Solipsi, gens caperata, parant.
Displicuit, placuit; sed mens bene conscia recti,
Pacatè furias, & maledicta tulit.
Nec quicquã rugiens vertumnus terruit aures;
Obstuit assertis livida turba nihil.
Constitit ille sibi veluti marpesia cautes,
Erexítque suo fasta trophæa tholo:
Quippe tot adversis probitas exercita rebus,
Tristi materiam tempore laudis habet.
Ergo sit, è vivis in terram terra recedens
Cesserit; ipse tamen spiritus astra tenet.
Undique nunc superest, quæ se reffeminet ales,
Fama triumphantis, scriptáque digna legi.
Hæc stabunt, stabítq; virens imarcida laurus,
Non nisi supremis interitura rogis.
Posthuma fortè brevi Cupressus odora sequetur,
Funeris appendix longa futura sui.
Nil igitur vastis opus est ad busta colossis,
Nil opus est obelo, nil quoque pyramide;
Ipse sibi vivens obelum formavit ab arte,
Cujus habet quævis Bibliotheca genus.
His stipata sacris BERNARDI *gloria fulcris,*
Stabit, & immemores non sinet esse sui;
Stabit, & Heroas inter miscebitur illis,
Queis immarcescens stat sine fine decus.
I nunc, qui transis patriam peregrinus in urbem,
Et dic: BERNARDI molliter ossa cubent!

Hæ fuêre Exterorum Threnodiæ.

Quantoperè verò *Bernardi* memoria apud Mellicenses in benedictione sit, ex eo conjici datur, quòd Funebris Oratio in ejus obitum novo & inusitato exemplo recitata fuerit. Recitavit verò illam publicè Nobilis & ingenuus adolescens *Carolus Nagel* Rhetorices in Mellicensi Lycæo Alumnus, sub Eloquentiæ Professore Doctissimo, ac Viro Clariss. *Martino Kropfio*, hodie Bibliothecario, qui pluribus abhinc annis à me rogatus denique concessit, ut eam deflorando, vitæ *Bernardi* synopsin concinnarem; quam ipse subinde A. MDCCXLVII. in Bibliotheca Mellicensi typis excusa, uberiùs & ad Critices exactam regulas juris publici fecit. Nunc verò sequitur ex Bibliotheca mox laudata omnium, sive jam editorum à *Bernardo Pezio*, sive, nisi mors consiliis intercessisset, edendorum Operum accuratus Catalogus.

OPERA.

1.) *De Irruptione Bavarica in Tyrolim anno 1703. à Gallis & Bavaris facta.* Libri III. in 12. Viennæ typis *Joan. Georgii Schlegel* 1709. Notandum, hos libellos prodiisse sub nomine *Bernardi Isipontani* seu Ipsensis. Veteres enim *Ipsium*, Patriam Bernardi, *Pontem Isidis* vocabant.

2.) *Epistola Encyclica ad omnia Ordinis Benedictini Monasteria pro conferendis subsidiis Literatis seu Scriptoribus Benedictinis ad scribendam Generalem Bibliothecam Benedictinam*, cum ejusdem Bibliothecæ instruendæ Conspectu. Iste Conspectus impressus est in Actis Eruditorum ad an. 1716. Mens. Septemb. pag. 403.

3. *Triumphus Castitatis, seu Acta, & Vita Venerab. Wilburgis Virginis reclusæ Sanct - Florianensis.* Præmissa est Historia celeberrimæ in Superiori Austria Canoniæ S. Floriani notis historico - criticis illustrata. Augustæ Vindel. typis Josephi Grueber 1715. in 4.

4.) *Epistolæ Apologeticæ pro Ordine S. Benedicti adversùs Anonymum Viennensem è Soc. Jesu Campoduni typis Joannis Mayr* 1716. in 8. Eædem epistolæ recusæ sunt Augustæ Vindel. Sumptibus Fratrum Veithiorum, uti & Ratisbonæ Conradi Peez & Felicis Bader. Recensentur fusiùs in Actis Lipsiensibus Eruditorum ad an. 1716. Mens. Sept. pag. 401.

5.) *Bibliotheca Benedictino - Mauriana, seu de Ortu, Vitis & Scriptis Benedictinorum è Celeberrima Congregatione S. Mauri in Gallia Libri II. Aug. Vind. & Græcii, Sumpt. Fratrum Veithiorum 1716. in* 8.

Bibliothecæ huic Benedictino-Maurianæ R. Auctor eruditam præmisit dissertationem, quæ de ortu & progressu Benedictinæ Congregationis S. Mauri in Francia agit. Ad calcem verò subjecit Anonymi *de Scriptoribus Ecclesiasticis* scriptũ, quod primùm ex Bibliotheca Mellicensi in lucem edidit. Cùm verò in referendis Scriptoribus Anonymus hic non ubique temporis rationes habuerit, eum Bernardus notulis chronologicis subinde emendavit. In Actis Eruditorum Lips. de hoc opere prolixè agitur ad an. 1717. Mens. Martii pag. 119.

6.) *Conspectus insignis Codicis Diplomatico - Historico - Epistolaris Udalrici Babenbergensis datus ad Actorum Erud. Lips. Collectores.* 1716. Conspectus hic paulò plenior communicatur in Actis Erudit. ad an. 1717. Mens. Jan. p. 31.

7.) *Dissertatio Apologetico - Literaria ad Perill. Jo. Bened. Gentilottum*

ab Engelsbrum Bibliothecarium eo tempore Cæsareum, pro editione integri syntagmatis Diplomatico-Historico Epistolaris Udalrici Babenbergensis ex Codice Zwetlensi impugnata à V. Cl. Angelo Fonteio Veronensi. Augustæ Vind. & Græcii sumpt. Fratrum Veithior. in 4. 1717. NB. hic ipse Angelus Fonteius non alius fuit, quàm ipse Gentilottus. Dissertationem hanc ipsam diffusè recensent Collectores Actorum Erudit. Lips. ad an. 1718. Mens. Aug. pag. 345.

8.) *Thesaurus Anecdotorum novissimus, seu veterum Monumentorum, præcipuè Ecclesiasticorum, ex Germanicis potissimùm Bibliothecis adornata collectio recentissima*: omnia præfationibus & observationibus præviis illustrata. Tomus I. II. & III. *Aug. Vind. & Græcii, sumptibus Philippi, Martini & Joannis Veith fratrum* 1721. in fol. Recensentur hi tres Tomi fusiùs in Actis Erudit. ad ann. 1722. Calend. Januar. pag. 1.

9.) *Ejusdem Thesauri Anecd.* Noviss. Tom. IV. Ibidem apud eosdem 1723.

10.) *Bibliotheca Ascetica antiquo-nova, hoc est, Collectio veterum quorundam & recentiorum Opusculorum Asceticorū, quæ hucusque in variis MSs. Codicibus & Bibliothecis delituerunt.* Tomus I. & II. Ratisbonæ, sumptibus Jo. Conr. Peezii 1723. Recensentur hi duo Tomi in Actis Erudit. ad annum 1723. Mens. Novemb. pag. 519.

Tomi III. IV. V. VI. prodierunt 1724. Ibidem apud eundem Tom. VII. & VIII. 1725. IX. 1726. publici juris facti sunt. Tom. X. 1733. Ultimi duo post obitum Bernardi, XI. quidem 1735. XII. verò 1740. publici juris facti sunt, Sumptibus Conr. Peez & Felicis Bader in 8.

11.) *Venerabilis Godefridi seculo XII. Abbatis Admontens. Ord. S. B. in Styria Homiliæ in Dominicas & Festa totius anni* Tom. I. & II. Aug. Vind. Sumpt. FF. Veithiorum 1725. in fol.

12.) *Thesauri Anecdotorum Novissimi* Tomus V. *Aug. Vind. & Græcii, Sumpt. FF. Veithiorum* 1728. in fol. Huic Tomo insertus est Gerhohi Præpositi Reicherspergensis Ord. Can. Reg. S. Augustini in Bavaria *Commentarius in Psalmos & Cantica ferialia*, qui etiam separatim prodiit eodem anno, & apud eosdem. Itidem in fol.

13.) *Codex Diplomatico-Historico-Epistolaris*, qui est Tom. VI. Thes. Anecdot. Noviss. Itidem separatim typis excusus. *Aug. Vind. & Græcii, Sumpt. FF. Veithiorum.*

14.) *Engelberti Opuscula Philosophica. Ratisbonæ typis Joh. Conr. Peezii* 1725. *in* 4. Item de Regimine Principum. Apud eundem eodem anno in 4.

15.) *Vita & Revelationes Venerab. Virginis Agnetis Planbeckin, unà cum Pothonis libro de miraculis S. Dei Genitricis Mariæ. Viennæ Austr. & Norimbergæ, Sumpt. Petri Conradi Monath* 1731. in 8.

16.) *Epistola ad Cl. P. Marcum Hansizium S. J. aliósque Viros.* Qua diluit, quæ eruditissimi homines contra receptam apud Salzburgenses de S. Ruperti ætate traditionem scripserunt in 4. Viennæ Austriæ, typis Jo. Petri van Ghelen 1731.

17.) *Epistola de Etymo nominis Habsburgici & Origine Domus Habsburgico-Austriacæ* ad Excellentiss. D. Philippum Ludovicum Comitem de Sinzendorff &c. Augustissimi Imp. Caroli VI. Cancellarium Primarium. In 4. Viennæ & Norimbergæ apud Conr. Monath 1731.

18.) *Francisci Tagii Physici & Equitis descriptio, seu Liber de Obsidione Urbis Papiensis, & de Captivitate Francisci I. Regis Galliæ.* è Bibliotheca Mellicensi secundis typis adornatus, notísque criticis illustratus. Opus posthumum. Norimbergæ apud Jo. Adamum Schmidium 1736. in 4.

Opera, quæ editurus erat, nisi mors optimos conatus disjecisset. Insignis apparatus pro conficienda *Bibliotheca Benedictina Generali*, in qua omnes totius Ordinis Benedictini Scriptores eorúmque Scripta à tempore S. Benedicti usque ad hanc ætatem memorantur. In hoc infiniti laboris opere multis annis jam desudavit. Quantum jam collegerit pro hac Bibliotheca Benedictina componenda, testantur quinque grandes thecæ, quæ collectionibus & materiis acceptis impletæ in Bibliotheca Mellicensi asservantur.

Epistola Apologetica in defensionem vitæ Agnetis scripta. 1731.

Venerabilis Irimberti seculo XII. Abbatis Admontensis Comentaria allegorica in Libros Josue & Regum. Opus jam diu prælo paratum.

Museum Historico-Theologico-Asceticum, quo magna illustrium veterum Scriptorum multitudo, vitæ Sanctorum, aliáque nondum hucusque typis excusa comprehenduntur. Opus

fuiſſet in 4. minimum ſex Tomorum.

Reliquit præterea in manuſcriptis amplam meſſem Anecdotorum tum Theologicorum, tum Hiſtoricorum ad continuandam Bibliothecam Aſceticam antiquo-novam. Quæ omnia, Deo volente, faventibus Mæcenatibus, accedentibúsque meſſoribus fortaſſe ſuo tempore cum orbe literato communicabuntur.

Denique ſcripſit *Bernardus* juvenis adhuc Religioſus *Proterpticon Philologicum* per modum Dialogi, quod ad calcem Bibliothecæ Benedictino-Mellicenſis excuſum habetur.

XXXVI.

MARIANUS ARMELLINUS Abbas è Congregatione Caſinenſi.

† 1737.

NOn ita multis ante annis *Bibliotheca Benedictino-Caſinenſis*, ſive *Scriptorum Congregationis Caſinenſis* in lucem publicam prodiit. Eximii hujus Operis author habetur *Marianus Armellinus*. Quia verò non infimam eâ re apud Eruditos omnes famam exiſtimationémque ſibi comparavit, nullus dubito, quin non pauci in optatis habeant, ut quo per literarium orbem notius Scriptoris hujus in dies fit nomen, eò accuratius illius texatur elogium. Quæ pauca verò de ejusdem moribus, ſtudiis, vitæque inſtituto mihi cognita hîc dicturus ſum, ea potiſſimùm ſunt, quæ vel ipſe *Armellinus* de ſe in Bibliotheca ſua memoriæ prodidit, vel de ipſo Vir Clariſſimus, *Georgius Thierra* è Congregatione Caſinenſi, Romæ in Collegio Anſelmino SS. Theologiæ Profeſſor Emeritus, nunc celeberrimi Monaſterii S. Benedicti Padolironenſis Prior digniſſimus breviter mihi narravit.

Mariani natale ſolum, *Mariano* natale ſolum præbuit Roma, præſtantium ingeniorum fœcunda parens ac altrix. Ex gente Armellinâ natus piè ac liberaliter à piis parentibus educatus fuit. Studiis elegantioribus admotus celeres ac neutiquam pœnitendos in iis fecit progreſſus. (progreſſus in ſtudiis,) Ingenium excitatum, induſtria indefeſſa, mores incorrupti atque elegantes. Sed cùm adoleſcentem rerum mundanarum, quas nondum tamen deguſtârat, ſatietas jam caperet, iis nuntio celeriter miſſo in familiam Divi Benedicti conceſſit. Virium periculum fecit in monaſterio ad S. Paulum patriâ in urbe, ubi anno 1677. religionis rudimenta poſuit. E Romano tyrocinio Caſinum miſſus eſt, ut eo in Aſceterio, celebri virtutum ſchola, religioſæ vitæ, rerúmque monaſticarum doctrinâ penitiùs imbueretur. Quâ non ſegniter hauſtâ, ad literarum ſtudia ſe referre juſſus eſt. (Profeſſio monaſtica.) Et quoniam Latinis ſatis jam excultus erat, ad Græcas etiam addiſcendas animum adjunxit; quarum ſine mediocri ſaltem cognitione ad ullam doctrinæ præſtantiam ſe pervenire non poſſe perſuaſus erat. Prima verò earum rudimenta ab *Oderiſio Pierio*, natione Græco, Monacho Caſinate percepit. (Ejus præceptores.)

Poſt emenſum Philoſophiæ curriculum in Theologicis auditor fuit *Alexandri Lelli*, Viri perinde docti, ac de re literaria in Congregatione Caſinenſi optimè meriti. Hujus enim ſuaſionibus & conſiliis magnâ ex parte debetur, ut Romæ in monaſterio S. Pauli inſigne Collegium ſub S. Anſelmi Cantuarienſis nuncupatione excitatum ſtabiliretur ac firmaretur, ubi juvenes omnino decem ex totâ Congregatione delecti ſacræ Theologiæ, ſacrorúmque Canonum ſcientiâ à duobus earundem facultatum Magiſtris inſtituerentur. (Ad Collegium Anſelminum miſſus,) Magna igitur *Armellini* laus, quod cùm non niſi præſtantioris felicioríſque ingenii adoleſcentes ad Collegium Anſelminum mittantur, eorum in cenſû etiam ipſe haberi meruerit. Cùm verò *Alexander Lellus* vir eſſet quemadmodùm doctiſſimus, ita & arctioris obſervantiæ, ac regularis diſciplinæ ſtudioſus, Armellinus doctrinam cum virtutis ſtudio ſociare edoctus in virum evaſit, cujus præclaræ eruditioni inſignis morum integritas reſpondit. (in virum evaſit,) Unde ob ſingularem virtutem brevì ad Decani promotus eſt officium. Nec doctrinæ ejus defuerunt præmia, cathedræ ſcilicet Philoſophicæ, eæque in celebrioribus Congregationis ſuæ monaſteriis. Sic Papiæ in Aſceterio S. Salvatoris Philoſophiam anno 1687. magna cum laude docuit. (factus Philoſophiæ Profeſſor.)

Quô tempore cùm *Antonius Mariâ Cotonus* è Congr. Caſinenſi celeberrimus Eccleſiaſtes, ac ſui temporis in Italia *Demoſthenes*, per totam Quadrageſimam Papiæ maximâ populi cujúsque ordinis frequentiâ conciones haberet, *Armellinus* tum juvenis adhuc pro ſacro dicentem ſuggeſtû in dies audivit. Cùm verò ejus voce ac doctrinâ quotidie frueretur, tot tantáque ab eo didicit, ut exinde efficax propoſitum cathedram Philoſophi-

Cathedram cum sacro suggestu commutat, sophicam cum sacro suggestu commutandi, quàm primùm liceret, propositum conceperit. Id quod brevì factum; cùm enim majorum jussu denuò Philosophiæ placita anno 1690. Florentiæ in percelebri S. Mariæ monasterio exponeret, ab iis potestatem sibi fieri petiit, quo examen pro obtinenda facultate concionandi subire posset. Neque enim in Congregatione Casinensi, quod in magnâ ejus laude ponendum, cuiquam pro concione dicere permittitur, nisi qui ad gravissimum id munus præclarè ac cum dignitate administrandum idoneus ab Examinatoribus fuerit existimatus. Examen verò apud *Joannem Franciscum* è Congregatione Casinensi in Universitate Pisana publicum Philosophiæ Professorem libentissimè subiit, cùm ex decreto Comitiorum generalium ad ejusmodi examina peragenda in Etruriæ provincia unus ipse ex deputatis esset.

approbatus pro concionibus, Approbatus pro concionibus habendis ab an. 1695. usque ad annum 1722. variis in locis ad populum dixit. Omnium primò Perusii in cathedrali ecclesiâ suggestum conscendit: cùm enim priùs ex eo Jesuita dixisset, nec satis tamen Episcopo fecisset, *Armellinus* illius locum occupare jussus est. Ea res cùm nova esset, Benedictinos, qui illa in urbe sunt, nonnihil anxios habuit. Præcipuè celeberrimus *Benedictus Bacchinus*, qui tum temporis præsens in monasterio S. Petri aderat, sollicitudinis affectum Armellino impendebat. Sed cùm ingentem hominum multitudinem ex novi Ecclesiastis ore nullo non die pendere viderent, animo esse suspenso desierunt. *Armellinus* enim sua facundia, gratia, ac quælibet persuadendi facilitate universam ferè civitatem ad se attraxerat. Pari cum laude in aliis Italiæ civitatibus, non semper tamen omnibus, auditus fuit. Neque enim eadem concionandi ratio, ut fermè ingenium est hominum, omnibus, ac singulis arridet. Etsi verò ejus conciones non eâdem famâ atque oratione ubique celebrarentur, ipse tamen nihil, quâ verâ flagrabat charitate, ab iis habendis remisit; satis laudatum se existimans, si Christum popularium suorum animis insereret. Sacræ doctrinæ rerum divinarum meditationem, virtutum, cumprimis modestiæ ac humilitatis studium, magnam denique vitæ austeritatem, maximè per quadragenos verni jejunii dies conjunxit. His enim diebus in Italia celeberrimæ haberi solent conciones.

[Margin: insigni facundia auditores ad se pellicit. — Quos doctrinâ christianâ instruit.]

Quibus exactis reliquum anni curriculum concinnandæ Bibliothecæ Casinensi potissimùm consecravit. Eâ causâ plura per Italiam confecit itinera literaria, multas perlustravit Bibliothecas, nec infrequentes ad viros eruditos exaravit epistolas, ac nulli denique pepercit labori, nullámque prætermisit diligentiam in eruendis monumentis ex Codicibus tum typis impressis, tum manuscriptis, nec non aliis etiam in locis, ut, quantum in eo fuit, inveniret, secerneret, atque in clarissimâ luce poneret Opera Monachorum Congregationis Casinensis, qui sibi laudem aliquam in Republicâ Literaria comparârunt, tam illorum, qui famâ innotuerant, quàm eorum pariter, quorum aut nomen interierat, aut scripta ob temporum injuriam, hominúmque negligentiam delitescebant. Quo equidem non solùm fore, ut talium Casinensium memoria, penes hujus Congregationis Sodales præsertim nunquam intercideret, verùm etiam futurum arbitratus jure est, ut Majorum exemplo ejusdem Congregationis Alumni ad insistendum eorum vestigiis excitarentur.

[Margin: Concinnandæ Casinensium Scriptorum Bibliothecæ incumbit.]

Cui studio cùm multos annos impendisset, jussû *Innocentii XIII.* Prior regiminis die 24. Julii anno 1722. à Superioribus Congregationis renuntiatus fuit. Nec idem elapsus erat annus, cùm ex dispensatione ejusdem Summi Pontificis Senensi monasterio Abbas præfectus fuit. Fecerat hoc *Innocentius* in gratiam *Bernardi ex Comitibus* S. R. E. Cardinalis germani sui fratris. Hic ab eo tempore, quo vitæ monasticæ tyrocinium cum *Armellino* in S. Pauli monasterio posuit, magnâ semper eum benevolentiâ complexus fuerat. Accessit, quòd cùm *Armellinus* politioribus literis apprimè imbutus esset, eas Bernardum subinde edocuerit. Gratum verò ut is se præberet, haud difficulter à fratre Pontifice impetravit, ut ejus jussû ac voluntate Armellinus ad Prioris primùm, deinde Abbatis dignitatem præter ordinem eveheretur. Nam ex more & statutis Congregationis Casinensis Prior regiminis, ut vocant, annos omnino quinque exspectare debet, quò in Abbatem eligi possit.

[Margin: Variis admovetur officiis.]

Abbas igitur anno 1722. creatus finem apostolico concionandi officio im-

[Margin: Abbas A. 1722. creatus.]

impoſuit, tum ob multiplices regiminis curas, tum propter Bibliothecæ perficiendæ & abſolvendæ labores. Poſtquàm verò Abbatiam Senenſem ſex annos obtinuerat, anno 1729. gubernacula monaſterii S. Petri de Aſſiſio moderanda ſuſcepit. Hîc Bibliothecæ ſuæ extremam manum impoſuit, quam, ceu Opus publicâ luce digniſſimum ut typis tandem vulgaret, Cl. ac Doctiſſimus *Franciſcus Valeſius* Romanus hiſce literis eum exhortatus eſt:

Franciſci Valeſii ad eum epiſtolâ

„ Perlegi ſuperioribus diebus, Abbas Reverendiſſime, tuum de Scriptoribus Caſinenſibus Volumen primum, quod jam remiſi, ſummáque jucunditate animi ex hac lectione affectus fui; hærebam autem, quid in eo primùm admirarer, aſſiduúmne laborem in excutiendis tot Bibliothecarum omnibus angulis, ut doctorum ſacræ tuæ Caſinenſis Familiæ Virorum ſcripta erueres, ac indicares (utinam quædam integra aliquando in lucem proferas) additis etiam eorundem Clariſſ. hominum rebus geſtis ex quibusvis monumentis undique conquiſitis; An acre tuum judicium, accitis etiam variorum Auctorum ſuffragiis in ſcriptis illis expendendis, omniáque eleganti, ac expolita oratione, & quæ pietatem, ac religionem undequaque redoleat, proſequutus es; Quamobrem ut Scriptores ii multùm Tibi debent, quòd eos ab oblivione in memoriam hominum, veluti in vitam revocâſti, ita Tibi viciſſim ex hoc patrocinio facta eſt laudis, & gloriæ non mediocris acceſſio. Alterum volumen ut mihi mittas, velim, ſcis enim quàm addiſcendi cupidus ſim, & utrumque quod nondum Studioſorum bono typis vulgetur, impatienter fero; nam ut cum Plinio loquar: *Pulchrum inprimis videtur non pati occidere, quibus æternitas debetur, aliorúmq; famam cum ſuâ extendere.* Vale Vir ampliſſime, méque Tibi addictiſſimum proſequere affectu, quô ſoles. Romæ pridie Idus Junii 1728.

de edenda Caſinenſi Bibliotheca.

cujus editionem promovent alii.

Alias id genus literas jam anno 1716. ad *Armellinum* dederat *Proſper Mandoſius*, Eques doctiſſimus. Cujus & *Valeſii* monitis demùm obſecutus *Bibliothecam* Aſſiſii an. 1731. typis excuſam publici juris fecit. Illam verò *Bonaventuræ Finardi* S. Georgii Majoris Venetiarum Abbati, & Congregationis Præſidi Reverendiſſimo nuncupavit. Præſul enim hic literatiſſimus *Armellinum* non amore tantùm, beneficentiâ & ſingulari humanitate ſemper proſequutus eſt, ſed Opus etiam ipſius egregiis collatis literariis ſubſidiis inſigniter promovit.

Armellini infirmitas,

Poſt *Bibliothecæ* impreſſionem *Armellinus* anno 1734. ex Aſſiſienſi Abbatia ad regendas habenas Feliciani Monaſterii propè Fulgineum translatus fuit. Hîc ex calculo graviter laborans, feliciſſimè eo liberatus fuit. Non plus enim duobus minutis & inciſio facta, & lapis benè magnus exſectus fuit. Nec, quod Medici magnoperè etiam mirati fuerunt, vel leviſſima febri tentatus fuit, adeò quidem ut decem poſt diebus è lecto ſanus ac incolumis ſurrexerit. Vitam prorogavit ad annum 1737. quô è vita planè ſenex, ac propè octoginta annos natus exceſſit. Etſi verò vitâ orbatus fuerit, pro eo ſingulari tamen ac indefeſſo ſtudio, quô aliorum memoriam ab interitu & oblivione vindicare laboravit, dignus profectò eſt, ut in eruditorum omnium ore ac calamis vivat.

& obitus A. 1737.

SCRIPTA.

1.) BIBLIOTHECA BENEDICTINO-CASINENSIS, ſive SCRIPTORUM CASINENSIS CONGREGATIONIS, aliàs S. JUSTINÆ PATAVINÆ, *Qui in ea ad hæc uſque tempora floruerunt Operum, ac Geſtorum notitia.* Pars I. Aſſiſii anno 1731. Pars II. ibidem an. 1732. fol.

2.) ANALECTA *ad Bibliothecam Caſinenſem*, quæ ipſe citat in Ludovico Barbo part. 2. pag. 984. & in Pio Mutio. p. 149. Opus, quod ſciam, adhuc ineditum.

3.) *Opuſculum* DE REFORMATORIBUS ORDINIS S. Benedicti, quod Bibliothecæ parte 2. pag. 82. ſe delineâſſe ſcribit.

4.) *Catalogus Epiſcoporum*, ad quem Lectorem Bibliothecæ ſuæ parte 1. pag. 61. remittit.

5.) ELOGIUM ISIDORI LANFREDINI, Monachi ſanctæ Mariæ Florentiæ, in Academia à Cardinale *Richelio* Pariſiis inſtituta Gallicæ linguæ interpretis. Erat *Armellinus* eo tempore (anno 1692.) quo *Lanfredinus* ad plures abiit, Philoſophiæ Lector in eodem Monaſterio. Literis conſignatum legitur in *Ortu & Interitu*; ſic enim Monachorum Abbatiæ Florentinæ Necrologium Mſs. inſcribitur. Vid. Armell. Bibl. part. 2. pag. 59.

XXXVII.

XXXVII.

† 1741. 21. Dec. ætatis 86.

D. BERNARDUS DE MONTFAUCON Congregationis S. Mauri Decus insigne.

Natus 1655. EX nobili prosapia natus vitam adiit die 13. Januarii (e) an. 1655. in Castro Rupis scissæ, Francis *Roquetaillade*, Diœcesis Electensis. Juvenis castra sectatus in Germaniam venit sub Francicæ militiæ supremo archistratego Duce *Turenio*. Posteà sacratiori militiæ nomen dedit in Congregatione S. Mauri. ex milite fit monachus. Vota solennia nuncupavit anno 1676. die 13. Maji apud Tolosates in B. Mariæ Deauratæ Monasterio, annum agens primum & vicesimum. Inter primos fuit, qui in laudata Congregatione Superiorum jussu, animum ad Græcas literas appulerunt. Quas celeriter edoctus etiam Hebraicas addidicit. ejus studia. Quibus adjunxit cùm Romanarum tum Græcarum antiquitatum, quà ecclesiasticarum quà profanarum studium. Nec optimorum quorumcunque Scriptorum lectionem prætermisit. Ut stylum exerceret, non pauca ex Græco sermone in Latinum convertit. Quâ studiorum contentione factum, ut nullum esset eruditionis genus, in quo non excelleret, palmámque sibi vindicaret. Iter Literarium in Italiam. Anno 1698. iter literarium in Italiam instituit, ac Romam venit. Hîc cùm anno sequente P. D. *Claudius Etiennot* morte sublatus fuisset, P. *Montfauconius* munus Procuratoris Generalis suæ Congregationis per duos gessit annos. Parisios in Galliam reversus, anno 1719. inter Academicos honorarios Regiæ Academiæ Inscriptionum, & politiorum literarum adlectus fuit. Inter Academicos regios cooptatur. Maximæ laudis loco, quæ in Virum hunc toto orbe literario celebratissimum à nobis conferri potest, est, ut ejus Operum texamus Catalogum; hæc enim omnis eruditionis ac doctrinæ genere refertissima de ipso ferunt testimonium.

OPERA.

1. *Analecta Græca, sive varia Opuscula Græca hactenus non edita, ex manuscriptis codicibus eruerunt, latinè verterunt, & notis illustrârunt Monachi Benedictini Congregationis S. Mauri. 4. Parisiis apud viduam Edmundi Martini* 1688. Hi Monachi fuêre Jacobus Lopinus, Antonius Pugetus, & Bernardus de Montfaucon, qui in hac collectione *Typicum, seu Regulam Monisterii Gratiaplenæ ab Imperatrice Irene Ducæna, Alexii Comneni uxore pro monialibus scriptam, & Excerpta ex Heronis Geometria, Antiquum rationarium Augusti Cæsaris, novúmque Alexii Comneni, ac denique Tractatum de mensuris & ponderibus Latinè interpretatus est.* In Typico animadvertitur, clausuram monialium illius temporis non ita fuisse arctam, quàm hodie est; tametsi ad vitam satis austerè degendam adstrictæ fuerint. Inventionem & originem Geometriæ Montfauconius Ægyptiis adscribit.

2. *La Verité de l'Histoire de Judith*, i. e. *Veritas Historiæ Judithæ adstructa.* in 12. Parisiis 1690. apud Simon Langronne. Opusculum in tres partes distribuitur. In primâ historia Judithæ, & Regni Medorum describitur. In secunda afferuntur probationes eorum, quæ in prima parte dicta fuerunt. In tertia ostenditur historiam Judithæ esse veram, & non ænigmaticam & parabolicam historiam; veluti Lutherus, Grotius, Witakerus, & alii Protestantes contendunt. Extractum præfationis perquàm utilis dat le Cerf. pag. 365.

3. *Sancti Patris nostri Athanasii, Archiepiscopi Alexandrini, Opera omnia, quæ extant, vel quæ ejus nomine circumferuntur, ad mss. codices Gallicanos, Vaticanos &c. nec non ad Commelinianas lectiones castigata, multis aucta: nova interpretatione, Præfationibus, Notis, variis lectionibus illustrata: nova sancti Doctoris vita, Onomastico, & copiosissimis indicibus locupletata. fol. Tom. III. Parisiis sumptibus Joannis Anisson* 1698. Hac editione nomen P. Montfauconii inclarescere cœpit.

4. *Vindiciæ Editionis S. Augustini à Benedictinis adornatæ, adversus epistolam Abbatis Germani. in 12. Romæ* 1699. Prodiit in lucem Romæ permissu Magistri sacri Palatii sub personato nomine D. Baptistæ de Riviere apud Jacobum Komarec. Editio in Gallia iterata fuit.

5. *Diarium Italicum, sive monumentorum veterum, Bibliothecarum, Musæorum &c. Notitiæ singulares in Itinere Italico collectæ. 4. Parisiis apud Joannem Anisson* 1702. *cum fig.* In hoc Diario Manuscriptorum Codicum, quos Author in Bibliothecis Italiæ annotavit, Catalogi cum cura texuntur.

6. Colle-

(e) Le Cerf *natalem annum malè reponit ad A.* 1646. *alii in annum* 1656. *diem* 17. *Januarii rejiciunt.*

6. *Collectio nova Patrum & Scriptorum Græcorum, Eusebii Cæsariensis, Athanasii, & Cosmæ Ægyptii. Hæc nunc primùm ex manuscriptis Codicibus Græcis, Italicis, Gallicanísque eruit, Latinè vertit, Notis, & Præfationibus illustravit D. Bernardus de Montfaucon. fol. Tom. II. Parisiis sumptibus Claudii Rigaud* 1707. Huic Collectioni doctissima præfatio præliminaris præmissa est, quæ omninò legi meretur.

7. *Palæographia Græca, sive de ortu & progressu Literarum Græcarum & de variis omnium seculorum scriptionis Græcæ generibus, itémque de Abbreviationibus, & de Notis variarum Artium ac Disciplinarum, additis figuris, & schematibus ad fidem manuscriptorum Codicum. fol. Parisiis* 1708. *apud Ludovicum Guerin & Carolum Robustel.* Vel solo & unico hoc Opere nomen suum *Montfauconius* immortalitati consecravit.

8. *Le Livre de Philon, de la vie contemplative, traduit sur l' Original Grec, avec des observations, où l'on fait voir, que les Therapeutes, dont il parle, étoient des veritables Chretiens.* i.e. Liber Philonis de vita contemplativa, *ex Græcis fontibus in Francicum traductus cum observationibus ac notis, in quibus ostenditur, Therapeutas, de quibus Philo loquitur, veros ac genuinos Christianos fuisse.* 12. *Parisiis* 1709.

9. *Bernardi de Monte Falconis M.B. è Congregatione S. Mauri, Epistola ad **. An vera narratio Rufini de baptizatis pueris ab Athanasio puero?* Scripta est ad P. Solerium Hagiographum Antverpiensem, qui eam pro vera habuit. Item de tempore mortis Alexandri Episcopi Alexandrini, ac de anno obitûs Athanasii Magni, in fol. & 8. Parisiis 1710.

10. *Lettres au R. P. Dom-Bernard de Montfaucon, sur la religion des Therapeutes, avec sa response.* i. e. Epistolæ ad R.P. *D. Bernardum de Monte Falconis de Therapeutarum religione, cum suo responso.* 12. *Paris* 1712. Sententiam suam contra D. *de Savigni* tuetur.

11. *Hexaplorum Origenis, quæ supersunt, multis partibus auctiora, quàm à Flaminio Nobilio & Joanne Drusio edita fuerint: ex MSS. & libris editis eruit, & notis illustravit D. Bernardus de Montfaucon. fol. Tom. II. Parisiis apud Ludovicum Guerin &c.* 1713.

12. *Bibliotheca Coisliniana olim Segueriana, sive Manuscriptorum omnium Græcorum, quæ in ea continentur, accurata descriptio, ubi operum singulorum notitia datur, ætas cujusque Manuscripti indicatur, vetustiorum specimina exhibentur, aliáque multa annotantur, quæ ad Palæographiam Græcam pertinent. Accedunt anecdota benè multa ex eadem Bibliotheca desumpta cum interpretatione Latina. fol. Parisiis apud Ludovicum Guerin & Carolum Robustel.* 1715.

13. *Sancti Patris Nostri Chrysostomi, Archiepiscopi Opera omnia, quæ XIII. Tomis comprehensa Parisiis excusa fuerunt.* Primus Tomus prodiit an. 1718. ultimus 1738. Hujus Collectionis extat etiam Veneta editio.

14. *L' Antiquité expliquée & representée en figures.* id est, *Antiquitates explicatione & schematibus illustratæ.* Paris. an. 1719. & 1722. Tomis V. quorum singuli in duos distribuuntur. Accesserunt *Supplementa* alteris Tomis V. Parisiis 1723. & seqq. Totum Opus igitur X. Tomis comprehenditur, scriptum gemino idiomate, Latino & Gallico.

15. *Monumens de la Monarchie Françoise, qui comprennent l' histoire de France, avec les figures de chaque regne, que l' injure des tems a épargnées.* id est, *Monumenta Francicæ Monarchiæ, quæ ejusdem historiam complectuntur unà cum schematibus cujusque regni, quibus injuria temporum pepercit. Tom. V. in fol. Parisiis.*

16. *Bibliotheca Bibliothecarum MSS. nova, ubi, quæ innumeris pœnè manuscriptorum bibliothecis continentur, ad quodvis literaturæ genus spectantia, & notatu digna describuntur, & indicantur cum indicibus locupletissimis. Tom. II. in fol. Parisiis. an.* 1739.

17. In Collectione Academiæ Regiæ *Inscriptionum* leguntur quatuor Dissertationes P. Montfauconii. Priores duæ Tomo VI. nempe *Dissertation sur le Phare d' Alexandrie, sur les autres Phares &c.* i. e. *Dissertatio de Pharo Alexandrina, & aliis Pharis.* &: *Dissertation sur la plante, appellée Papyrus, sur le papier d' Egypte, sur le papier de coton, & sur celui, dont on se sert aujourd' huy.* i. e. *Dissertatio de Planta, quam Papyrum vocant, de Papyro Ægyptiaca, de Papyro ex gossipio, & de illa, quæ hodiedum in usu est.* Alteræ duæ extant Tomo XIII. & sunt: *Discours sur les Monumens antiques,* i. e. *Discursus de Monumentis antiquis* &c. &: *Les modes, & les usages du Siecle de Theodose le Grand,* i. e. *Mores & consuetudines seculi Theodosii Magni.*

Atque

Ejus elogium & obitus. Atque hæc sunt illa numero plurima, mole vasta, doctrina & eruditione illustria Opera, è quibus C. V. *Montfauconii* acumen ingenii, scientiarum amplitudo, criticæ artis peritia, linguarum intelligentia, laboris contentio, studiorum assiduitas elucet; quorum præsidio viam sibi ad intima cùm sacræ tum profanæ antiquitatis adyta munivit; in quæ etiam ita feliciter penetravit, ut ejus cognitionem nihil effugisse videatur. De eo ita doctissimus *Amat de Graveson* in Hist. Eccl. pronuntiat: *Criticus*, inquit, *nulli secundus*, *Historicus*, *& Antiquitatis tum sacræ*, *tum Ecclesiasticæ*, *& prophanæ studiosissimus omnium virorum eruditorum hujus seculi facilè princeps habetur*. Absit verò, ut singularem ejus, & prorsùs eximiam erga bonarum artium studiosos silentio prætermittamus; quâ tantâ fuit, ut quâcunque re potuit, ipsis obsequeretur, eorúmque literarios conatus & labores adjuvaret, proveheret, & sublevaret. Non tantùm igitur doctissimus, sed humanissimus etiam, suavissimus, & politissimus apud omnes viros literatos ubique terrarum audiit. Paucis: *in doctissima S. Mauri Congregatione, quodam veluti firmamento multa pellucida fulgent sidera*, *sed*, *si quid intelligo*, *duo luminaria majora sunt*, MABILLONIUS, & MONTFAUCONIUS. Nostrum verò luminare majus extinctum est 21. Decemb. anno 1741. hoc enim ad finem properante *Bernardus Montfauconius* apoplexiâ tactus ætatis suæ anno 86. morti occubuit. *Plura de eo Dupinius*, *Moreri*, *le Cerf*, *& alii Bibliographi*.

XXXVIII.

GODEFRIDUS BESSELIUS

† 1749. 22. Jan.

Gottwicensis in Austria Monasterii Abbas.

Vir non in Aula minùs Cæsarea, quàm Musarum regno magnus,

Natus 1672. PRimam lucem aspexit in *Bucheim* agri Moguntini, & Dioecesis Herbipolensis oppido natus die 5. Septembris anno 1672. Ætatem moribus transgressus, nihil præter annos pueritiæ habuit; Maturè cœpit quod maturior continuaret. Inferioribus scholis admotus Aschaffenburgi, Bambergæ & Herbipoli, nobilissimis quibusque artibus operam dedit, útque à teneris Musas colit. Musas omnes coleret, Musicam, & ex concentu Musico, animorum harmoniam didicit. Stupentibus æmulis, quòd omnibus disciplinis unus sufficeret, uni vix omnes, ita eminuit *velut inter ignes luna minores*. Salisburgum profectus Philosophicis ac Theologicis ibidem studiis & utrique jurisprudentiæ per biennium deditus fuit, nulli unquam inferior. Sed Deo soli placere cupiens, anno 1692. die 15. Junii in Gottwicensi Austriæ cœnobio cum habitu Benedictino virtutum omnium habitum induit, ad sacram professionem anno 1693. die 21. Junii receptus. Viennam deinde missus ad continuandum reliquum sanctioris literaturæ cursum, sic cucurrit, ut apprehenderet & bravium. Sacro Presbyteratûs Ordine initiatus die 21. Martii in Festo Ss.mi P. Benedicti A. 1696. ad aram Mystes primò stetit. Eodem anno VII. Maji Ss. Theologiæ Doctor Viennæ creatus, mirum quantum doctrinæ laude effulserit. Inde Gottwicum redux, paulò pòst *Seligenstadium* Imperiale ad Mænum in agro Moguntino Monasterium adiit, & Religiosis ibidem Fratribus Philosophiam & Theologiam prælegit. Accitus exinde ad Aulam Moguntinam ab Eminentiss. D. *Lothario Fancisco* Electore & Archiepiscopo Moguntino, in se comprobavit, fieri posse, *in Aula vivere*, *& esse pium*. Eminentissimi Mecænatis hujus gratiosis favoribus Romam missus pro addiscenda Rotæ Romanæ praxi, ad Rotam Moguntinam reversus, clarissimè docuit, se satis didicisse, dum præter Epomidem Doctoratûs Juris Romæ acceptam, communem plausum Moguntiam retulit, OFFICIALIS, ut vocant, ibidem factus. Quod cùm ægrè ferrent quidam *Monachorum* æmuli, suísque in adversum querelis Principis aures flagellarent; ex iis verò sciscitaretur Princeps: *Quis* S. BONIFACIUS, *quis* RABANUS MAURUS *ante Archiepiscopatum fuissent*? Non potuerunt non respondere, *Monachos fuisse Benedictinos*. Tum ille: *Si potuit Monachus fieri Archiepiscopus*, *quantò magis Officialis*? Quo dicto æmuli in ruborem dati conticuerunt. Eo autem in officio sanè tetrico per aliquot annos stetit *Godefridus*, imò non stetit, sed in perpetuo motu fuit, communi patriæ bono, ita quidem ut Eminentissimus *Lotharius* meritorum Censor acutissimus in *Godefridi* ad suum monasterium reditu has dederit commendatitias: *Tam præclara Virtutum Doctrinæque specimina dedit*, *ut eum dignum exinde judicaverimus*, *cui totius Archiepiscopatûs Moguntini Officia-*

Religionem ingreditur A. 1693.

fit Presbyter & Doctor Theol. 1696.

Accersitur in Aulam Moguntin.

Officialis munere fungitur.

à Lothario Archiep. summe commendatur.

latum ac judicium generale concrederemus, quo quidem in officio regularis vitæ innocentiâ, morum candore, pio optimi Religiosi exemplo, doctrinæ soliditate, conversationis puritate, operationum mansuetudine, studiorúmque assiduitate, tanquam Lucerna supra candelabrum posita, universo Clero nostro, tam laudabiliter per annos plurimos præluxit, ac etiamnum prælucet in præsens, ut in Domino lætemur, Nobis pro vinea Domini operarium tam zelosum ac indefessum obtigisse... Accedit & hoc, quòd ab altefato Emin. Principe quatuor Romam, tribus Viennam, binis vicibus *Guelfenbutelam*, & alios S. R. I. Electores, Principes, & Proceres sæpissimè, in gravissimis negotiis Legatus adierit; Quæ omnia singulari cum laude, & incredibili dexteritate felicissimè confecit. Admissus præterea ad intima Consilia hujus Principis, velut *Magni consilii Angelus*, in utroq; itinere Guelfenbutelam semel, ut Serenissima Princeps ELISABETHA CHRISTINA in Romana sacra & CAROLI VI. Imperatoris contthoralem adsciscere tur, & iterùm ut Ser.mus Dux Brunswico-Guelfenbutelanus ANTONIUS ULRICUS orthodoxam fidem susciperet, id in ambobus effecit, ut illuminaret corda eorum. (f) Defuncto postea BERTHOLDO Gottwicensium Abbate anno 1714. die VII. Febr. GODEFRIDUS præesse jussus est. Eodem anno die 8. Julii eundem in signum gratiæ ac singularis affectûs *Lotharius* Princeps ille Eminentissimus solemni ritu in aulicâ Bambergensi Capellâ Abbatem benedixit, *æquissimum reputans, ut tot lectissimæ* GODEFRIDI *scientiæ & virtutes, ab illa manu acciperent infulam, à quâ vel Cæsares coronam.* Anno 1716. GODEFRIDUS ab Aug. Imp. CAROLO VI. Cæsareus Theologus denominatus, scriptis suis contra varios hæreticorum errores, ceu *fortis armatus*, pugnavit. In consiliis suis providus ac circumspectus, potens ore & opere, præditus demùm singulari prudentiâ, rerum peritiâ, & usu agendi, Aug. Imp. CAROLO dignus est habitus, quem difficillimis rebus tractandis præficeret: Nam sub initium anni 1720. Cæsareâ legatione *Jaurinum*, circa tempus autumni ejusdem anni *Campidonam* mittitur ad componendas utrimque discordias, verè *Angelus Pacis*, & ùt Vopiscus de *Probo* ait: *Vir sui Nominis.* In legatione Megalopolim, cùm sinistra fama *Godefridum* nostrum ex febri defunctum, pervaderet, Imperator CAROLUS VI. audito tristi nuntio, digiti sui annulum aspiciens dixisse fertur: *Perdidimus gemmam de Annulo nostro.* Dux verò Megalopolitanus CAROLUS *Godefrido* de se benè merito dum annulum adamantis pretiosissimi in munus offerret, *Gemmam Gemmæ* addere ajebat. Honores suos sibi *Godefridus* meritis comparavit; tantúmque abest, ut ullos appeteret, quin & aliquos ultrò oblatos recusaret; & inde, ut divus ait Hieronymus: *fugiendo gloriam, gloriã merebatur.* In utrâque fortuna magnus, in utrâ major esset, dubium reliquit. Ad luctuosum sui monasterii incendium, quod anno 1718. contigit, mira serenitas animíque præsentia in tam atrâ luce *Godefrido* affulsit. Concussus quidem tam funesto casu, non dejectus de sede constantiæ, in hoc præcipuè intendit, ut Bibliothecam, aliáque cimelia flammis eriperet. Sic autem de incendio se vindicavit, ut quod exstruere cœpit monasterium, augustius faceret, quàm illud erat quod flamma absumpsit. Imperante igitur CAROLO VI. & per Excellentiss. D. Comitem *Gundaccarum de Althann* primum lapidem ponente an. 1719. die 2. Julii Monasterium novum exorsus *Godefridus*, tam providè rem instituit, ut nullâ mutatione facta uniformis structura in altum surgeret, adeò quidem solida, ut æternitati domum hanc ædificatam dixerint periti omnes. In cæteris porrò ædificiis splendidus, sed sine luxu, obsoletis nitorem, fastiditis gratiam & vetustis absterso senio novitatem dedit. Nihil invium fuit *Godefridi* industriæ, cùm elementa vel ipsa, montésque transtulerit. Monasterio enim suo perenni vivarum aquarum penuriâ ad hæc usque tempora laboranti, primus invenit venam, & artis prodigio in dura petra viam aperuit, quâ enatas in pede montis tenuissimos latices, hydraulici operis operâ, per 2666. pedes in atrio Monasterii uberrimos fecit; nunquam felicior, quàm dum ipsis aquis sui nominis famam perennem inscripsit, & inter latices illos laborum suorum sudores bibit, alisque propinavit. Quæ fecerit pro domo Dei, si taceamus, loquuntur omnia, quæ vel in ornatu Ecclesiæ, vel in vasis ac vestibus sacris pretiosa comparavit. De pietate quid dicam? Hæc illi tam con-

Marginalia: Varias legationes suscipit. — ELISABETHAM Augustam in fide Cath. instruit. — Abbas eligitur. — Nominatur Theologus ac subinde legatus Cæsareus. — CAROLI VI. Imp. de eo effatum. — Monasterium A. 1618. flammis absumtũ — splendidè instaurat. — Ecclesiam clenodiis ornat.

(f) Vide relata Parte II. hujus Historiæ cap. I. Sect. III. pag. 147.

congenita, ut vix differret à naturâ; Qui orantem invenit (inventus est autem sæpissimè) verè dicere potuit: *in oratione ejus exardescit ignis in odorem suavitatis.* Quoad potuit, ad *vigilias matutinas* ipse omnium primus, non tam dici, quàm esse voluit *Abbas vigilantissimus*, & quem dignitate tenuit *primatum*, firmavit exemplo.

Singulares ejus virtutes. Ad Eucharisticum sacrificium diebus singulis *venit in templum*, etiam ultimo senio, alter veluti *Simeon justus*, *ut viderent oculi ejus salutare Dei.* Dum per annos & vires licuit, ferè omni sextâ feriâ *ex solo hoc pane vixit*, & mortem Domini jejunio recoluit. Si quos vapores *& maculas mundani pulveris*, ut ait Leo, *contraxerat*, per octiduana quolibet anno exercitia, & menstruam spiritûs recollectionem diligentissimè expiavit. Deiparæ cultor eximius omnem diem periisse putavit, quâ non hujus Magnæ Matris tutelæ Monasterium, se suósque speciali oratione commendâsset. In pauperes clementia, Ut Christum in omnibus lucrifaceret *semper pauperes habuit secum*, quorum plures liberaliter aluit, *verus pater pauperum.* Semper idem, sibíque constans, injurias temporum, vastationes agrorum, exactiones hostium, & quæ sunt alia malignantis fortunæ discrimina, eo pertulit animo, quô DEUS immisit, certè *unus de fortibus Israël.* fortitudo animi, Cùm anno 1741. intra Patriæ viscera grassaretur hostis, ipse ut filios suos periculo eximeret, seipsum objecit: Abductus hinc *in manu forti* ad hostilem custodiam, Romani *Curtii* factum aut æquavit, aut superavit, ut sciant posteri *agere & pati fortia* GODEFRIDI fuisse. In sermonibus gravis, & subinde facetus, sed sine levitate, si loquebatur, *fundebat oracula*; Qui audiebant dicentem, nunquam satis audiendum dicebant. Facundiæ suæ flumen per repetitos discursus Academicos in lucem datos, testatum fecit; in quorum uno, qui *de viris Eruditis Germaniæ* GODEFRIDUM differentem legit, Eruditum de Eruditis, Tulliúmque de Tulliis dixisse nemo est, qui inficias iverit. insignis facundia, Italicam, Gallicam, Theotiscam, quæque cum illâ affines sunt, antiquissimas linguas ita subegit, ut vernaculas credidisses. Bis *Rector Magnificus* celeberrimæ Universitatis Viennensis, quid egerit, quos labores susceperit, ut in avita & laudabili formâ servaret Musas, testantur perennaturi Provinciæ Fasti. In liberales artes liberalissimus, literarúmque & literatorum Mecænas literatissimus, quem librum meliorem non comparavit, quem non evolvit? Is certè *Bibliothecam Gottwicensem* locupletissimam, & cultiores Musas ibidem ab ovo, quod ajunt, primus instituit, selectioribúsque libris, ac vetustis editionibus ab initio inventæ typographiæ collectis pluribúsque manuscriptis & cimeliis ditavit, ac Musæum In literas & literatos propensio. penè incomparabile adjecit, quò quid quid est rarum exteris, Gottwicensibus domesticum ac frequens esset, totáque antiquitas, & natura dædala in sola hâc penu cerneretur. Juratus otii hostis, nihil antiquius habuit, quàm ut suis subsidia ad bonas artes necessaria sufficeret, eósque ad solidiora studia pelliceret. Viros cumprimis Eruditos, & ornatiora hujus seculi ingenia summoperè coluit, & in deliciis habuit, Magnum & ipse hujus seculi ornamentum, præsertim in re diplomatica, & in historiis tam sacris quàm profanis, novis & antiquis, in quibus adeò excelluit, ac si per omnem retrò ætatem vixisset. Unum *Chronicon Gottwicense*, (g) quod scripsit, quàm vastum est historicæ peritiæ corpus? quàm illud suspiciunt, quantis laudibus prædicant Eruditi omnes? Certè Norimbergen- Labores literarii, ses *Tomum prodromum de re diplomaticâ* tanto habuêre in pretio, ut *Godefridi* effigiem argenteo nummo excuderint, cum hoc elogio: *Quod Cænobium non solùm ab incendio splendidè restituit; verùm etiam luculentiss. Annalium opere illustravit, omnis Antiquitatis Germanicæ ibidem Promus Condus....* *Tale*, inquit Joan. Fridericus Joachim, (h) *nobis reliquit opus, quod non imber edax, non Aquilo impotens possit diruere, aut innumerabilis annorum series, & fuga temporum.* Quæ alia scripsit: vel polemica, videlicet *Quinquaginta Romano-Catholicam fidem omnibus aliis præferendi Motiva*, (i) vel juridica, *de Curiæ Romanæ praxi, in Quatuor voluminibus*; vel politica, *de Austriæ ritu in quinque Tomis &c.* clarissima sunt *Godefridiani* ac prope Gigantæi laboris argumenta cælo cedróque dignissima. De reliquis Artibus & disciplinis, si quis est, qui quærat: *Quid sciverit Godefridus?* Huic di-

(g) Hoc de opere vide dicta Part. II. pag. 456. seqq.
(h) Joachim in suâ ad rem dipl. introd.
(i) De quibus Part. II. hujus Historiæ p. 147.

& consummata eruditio.

dicendum, ut potiùs quærat: *Quid ignoraverit*? Siquid tamen esset, non id notitiæ Præsulis, sed scientiæ defuit. Ipse CAROLUS Imp. Aug. *Musarum Hercules*, de GODEFRIDO nostro non semel dicere dignatus est: *Virum esse omnis scientiæ ac peritiæ.* Quis hîc jam plura? Oraculo nihil addimus: *Imperator dixit*, & Godefrido *benedixit Dominus*, ut anno 1746. præsentibus *Augustissimis Majestatibus* jubilæas primitias, jubilæus Professus & Doctor offerret. Labentibus demùm annis & senio laboribúsque fessus, ex casu quodam an. 1747. die 23. Augusti excusso pede incessum amisit, sibiipsi in hoc casu vates, occasum suum non procul esse. Dimissis igitur secularibus curis, solùm æterna meditari cœpit; Ne mors imparato subreperet, fatis præmortuus quotidianâ in morte vixit, & omnem horam suspectam habuit. Accedentibus subinde symptomatibus apoplecticis, & aliorum morborum incursibus, die 7. Decembris an. 1748. lethalem morbum subiit, in quo alternante valetudine, *cibo fortium*, & reliquis Sacramentis iterùm iterúmque munitus, & in voluntatem divinam resignatissimus, ingravescente tandem morbo ex paralysi linguæ & apoplexiâ internâ, die 22. Januarii an. 1749. horâ 4. matutinâ in comprecantium filiorum corona piissimum emisit spiritum, cùm vixisset homo 77. Religiosus 56. Sacerdos 53. Abbas 35. annis. Ejus piis manibus funebri hoc elogio parentabat vir insignis *D. Rodericus* in suis relationibus Gallicis Coloniæ vulgatis: *Le celébre Abbé* GEOFROY *de Goettwig mourut le 22. de ce mois dans son Abbaye, dans un âge fort avancé. Les Savans de toutes les Nations ont regardé cet illustre Abbé comme le* Mabillon *de l' Allemagne, & l'on peut dire en effet, que, soit qu'on en juge par les qualitez de l'esprit, soit qu'on mette aussi en comparaison celles du cœur, il êtoit à l' égard du plus grand homme de la Congregation de saint Maur, ce que Virgile est à l' égard d' Homere. . .* Hæc OLIVERIUS ipsius olim Bibliothecarius.

Ex casu pedem concutit, ad mortem se præparat, quam subiit 22. Januar. 1749.

Publicum ipsius elogium.

XXXIX.

PLACIDUS BÖCKHN.

† 1752. 9. Febr.

Ejus natales.

S. PEtri Salisburgi Professus, *Juris utriusque & SS. Theologiæ in Univ. Salisb. Doctor*, Vir sapientiâ & doctrinâ apud Germanos celeberrimus, Monachii Bavariæ Metropoli anno 1690. die XIII. Julii honestis piísque parentibus natus in lucem prodiit. Prætextâ vix depositâ peragratis Juvavii humanioris Parnassi compitis, ad divi Petri Monasterium ibidem convolavit, ubi emenso regularis tyrocinii curriculo die XVIII. Julii an. 1706. per sacrorum votorum emissionem, magis adhuc, dùm an. 1713. die XXIV. Septembris ad aram Neomysta staret, semetipsum obtulit hostiam vivam, talémque se etiam per regularem morum conversationem, exemplarem vivendi rationem, & accuratam sacratioris ascesеos curam comprobavit. Sed quoniam non sibi tantùm, verùm & aliis placere & prodesse *Placidus* studuit, ad majora natus ex Sacerdote Ecclesiæ, factus est etiam Sacerdos Justitiæ, Juris utriusque Doctor anno 1715. renuntiatus. Tum verò sui Monasterii Bibliothecæ præfectus, & Secretarii munere auctus, dignus denique inventus est, qui an. 1721. in cathedra juridica, quà Ss. Canonum Professor poneretur, Legésque Ecclesiasticas per XII. annos publicè prælegeret. Quam verò peritus ille & privati & publici juris fuerit, quantum exemplorum, Historiæ, & antiquitatis tenuerit, testantur amplissimi illi, cunctísque laudati, quos in universum Jus sacrum edidit Commentarios, in cujus Operis laudem meritò cadit illud Senecæ: *Qui hunc librum elegit, multos alios inutiliter aperuit, evolvítque.* Sed muti sunt hi testes, vivos vocamus discipulos undequaque doctissimos, qui voce, qui calamo, qui digito monstrant, verum esse illud Bernardi: *Discipulus proficiens, gloria est Magistri.* Testes etiam benè multi Germaniæ nostræ Principes, qui in gravissimis quibusque negotiis ad *Placidum* velut ad solidissimum sacræ Themidis oraculum cominùs eminúsque confugerunt. Romæ per biennium Monasterii sui causas agens, non modica doctrinæ & virtutis specimina reliquit. Viennæ in Austria August. Imperatori *Carolo VI.* non modò ob Theses sacræ ipsius Majestati dicatas, sed alias etiam ob causas acceptissimus fuit. Fuldam subinde accitus in neoerecta Universitate Facultatis Theologicæ *Assessorem* ipsiúsque Principis *Adolphi* Consiliarium egit. Año 1729. in Salisburgensi Universitate ad *Pro-Cancellarii* dignitatem evectus, per XII. ferè annos almo Senatui Academico in hoc munere præluxit. Quatuor Archi-

Fit Monachus, Doctor, & Professor Canonum. Commentarios in Jus Can. edit. Procancellarii munere fungitur per annos XII.

chiepiscoporum Salisburgensium successivè Consiliarius Ecclesiasticus, omnibúsque iis in amoribus & æstimatione fuit. Anno 1733. Ss. Theologiæ & sacrarum Literarum Professor constitutus, per octo annos cathedram conscendit. Postquàm verò per quatuor lustra pro Reipublicæ literariæ bono & emolumento ad camænam lampadem in medio Doctorum sedisset, *Doctorum parens* non immeritò appellandus, & in vinea sanctioris Sophiæ diu noctúque desudâsset, tandem A. 1741. dulci laborum requie fruiturus Universitati dixit, & valedixit: *Nihil subtraxi utilium, quominùs annuntiarem Vobis, & docerem Vos publicè.* Dimissâ igitur cathedrâ, & procancellariâ, Dornbacensi Præfecturæ curas aliquamdiu commodavit; inde anno 1743. in montem Plainensem, ad dilectam nempe suam, quam semper enixissimè venerabatur, *Matrem Virginem Thaumaturgam* ascendere jussus, ut ibi quà Superior hortum Marianum *operaretur & custodiret*, in procuranda animarum salute, & propugnando ac propagando Cœlorum Reginæ cultu, totus deinceps fuit, nulla ratione se Deo magis placiturum existimans, quàm si Divinæ placeret Matri. Hoc in munere per novem ferè annos stetit Marianus noster Zelotes, dum tandem variis obrutus infirmitatibus Monasterium repetiit, ubi per aliquot hebdomadas hydropico implicitus morbo, eo tandem in gangrænam desinente, omnibus morientium Sacramentis præmunitus die ix. Febr. anno 1752. placidissimè obdormivit in Domino ætatis 62. Professionis 46. Sacerdotii 39. dignus profectò, qui ob personam in hoc mundi theatro tam præclarè gestam ampliori mactaretur elogio. At enim si reliquas Viri dotes, si prægrandem, quem possidebat, eruditionis omnigenæ thesaurum, si Venusinam, cujus tot habemus typis mandata specimina, venam, si Tullianam, quam vel in suggestu academico, vel in sacra ostendebat exedra, eloquentiam, à potiori quoque publici juris factam; si Stagyræam rationalis & naturalis peripati scientiam, reliquásque virtutes & mentis decora memorare vellemus, non jam iliadem, sed hetacomben defuncto immolaremus. Sed quia virtus ipsa sibi sua laus est, sufficientem omnium, quas meruit, laudum copiam sepulchrali ipsius nos lapidi incidisse putamus, dum dicimus: *Placebat tam Domino, quàm hominibus.* 1. Reg. 2. Quòd si verò attestante D. Bernardo *: *Non minus pium est, animum docere scientiam, quàm escam præbere corpori;* quis dubitabit *Placido* nostro tamquàm *fideli* melioris doctrinæ per tot annos *Dispensatori*, reddendam fore à justo Judice *coronam justitiæ?* Ita enim *Daniel* in fine sacratissimæ suæ Prophetiæ: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, quasi stellæ in perpetuas æternitates.* . . P. OLIVERIUS ex rotulis.

In Plain Cultum Deiparæ promovet.

vivere desiit anno 1752. 9. Febr.

* Serm. 16. in Cant.

CAPUT V.

VITÆ AUCTORUM FOEMINEI SEXUS O.S.B. DOCTRINA, ERUDITIONE, AC SCRIPTIS LIBRIS ILLUSTRIUM.

NEc hoc Ordini Benedictino dignitatem adimit, sed admirationem auget, quòd mulieres non virtute modò, sed doctrinâ etiam, viros si non æquare, certè æmulari studeant. Quantum, quámque ardens studium in excolendis literis apud complures quondam fuerit, difficile est dictu. Laudem verò hujus ornamenti, quod Familiæ nostræ propemodùm singulare habetur, Divo BONIFACIO tribuendam esse censet *Mabillonius.* Is quippe in Britannia cùm degeret, non viros tantùm disciplinis imbuit, verùm etiam Monachas, quæ tantæ sapientiæ virum, ut scribit *Willibaldus*, Præceptorem expetierunt, quo instruente *paginarum transcurrentes seriem, cœlesti instar scrutinio inhærebant, & sacramentorum arcana, mysteriorúmque abdita jugiter meditabantur.* Mabillonio igitur si assentimur, præcipuam tulit laudem D. *Bonifacius*, quòd ipso authore & præceptore Sanctimoniales nostræ divini Codicis mysteria unà cum

Num S. Bonifacius Monialiú in literis Institutor primarius?

cum doctis artibus imbiberint; quamvis de *S. Aldhelmo*, Abbate primùm Malmesburiensi, tum Episcopo Schireburnensi, qui ætate D. Bonifacium antecessit, atque anno 709. ad Superos migravit, in comperto sit, quòd de laudibus Virginitatis Latino idiomate ad Moniales Benedictinas scripserit, quæ nisi ejus sermonis peritæ fuissent, eo certè S. Præsul pro sua prudentia nunquam usus fuisset. Litori verba facit, qui cum Latini sermonis ignaro Latinè loquitur. Quid? quòd *Aldhelmus* easdem Deo sacratas Virgines à studio literarum, maximè sacrarum, majorem in modum commendet: cùm enim ab *Hyldilicha* Abbatissa, ejúsque Monialibus, *Justina*, *Cuthburga*, *Osburga*, *Altgida*, *Scholastica*, *Hidburga*, *Berngida*, *Eulalia*, *Tecla*, aliísque epistolas accepisset, (k) in hæc verba respondit: „ Jam dudum ad Pontificale proficiscens conciliabulum, fraternis sodalium catervis comitatus, Almitatis „ vestræ scripta meæ mediocritati allata, satis lubenter suscipiens, erectis ad „ æthera palmis, immensas Christo pro sospitate vestra gratulabundus im- „ pendere grates curavi, quo stylo non solùm ecclesiastica promissorum voto- „ rum fœdera, quæ fida pollicitatione spopondistis, ubertim claruerunt; „ verùm etiam melliflua divinarum Scripturarum studia sagacissima sermonum „ serie patuerunt. Cúmque singulos epistolarum textus recitans pernicibus „ pupillarum obtutibus specularer, atque naturali quadam (ut mihi insitum „ fertur) latentium rerum curiositate contemplarer, uberrimámque verbo- „ rum facundiam, ac virginalem urbanitatis dissertitudinem magnoperè ad- „ mirarer: En (inquam) ineffabili gratulatur tripudio ille superi regnator „ olympi, & rector cœli, cùm taliter Catholicas Christi vernaculas (immò „ adoptivas regenerantis gratiæ filias) ex fœcundo ecclesiasticæ conceptionis „ utero, spiritualis verbi semine progenitas, per maternam viderit sollicitu- „ dinem divinis dogmatibus erudiri, *ac velut sagaces Gymnosophistas sub peri-* „ *tissimo quodam Agonotheta palæsticis disciplinis & gymnicis artibus in gym-* „ *nasio erudiri.* „ Quæ divi *Aldhelmi* verba ita claro, itáque perspicuo sunt argumento, quòd Sanctimoniales nostræ in Anglia jam ante *S. Bonifacii* ævum bonis literis, maximè sacris, institutæ fuerint, ut nemo eruditus, veritatis amans, id negare ausit.

An Aldhelmus prævenerit?

hujus ad Moniales epistola.

Unde arguitur Vestales literis fuisse instructas.

Hildæ elogium

Certè *Hilda* (l) Monasterii Streaneshalensis Abbatissa Divum *Bonifacium* ætate antecessit; ut quæ regio Anglorum sanguine orta, virtutúmque omnium ornamentis conspicua circa annum Christi 664. claruit. Ea verò in *Hilda* prudentia erat, ut non solùm mediocres quosque in rebus necessariis, sed etiam Reges ipsi eam consulerent: ea doctrina, & assiduitas legendi sacras Scripturas, ut sibi subditos viros, nedum puellas, ipsa erudiret, dignósque efficeret, qui ad ecclesiasticos gradus promoverentur. Ex his quinque factos Episcopos viderat *Beda Venerabilis*, nempe *Bosam* Eboracensem, *Ætlam* Doricestrensem, *Ostforum* Hagustaldensem, *Joannem* Wicciensem, & *Wilfridum* Eboracensem, scilicet *juniorem*, præter *Tatfridum*, qui ante *Boselum* Johannis decessorem Episcopus designatus, sed morte præventus fuerat.

V. Bedæ soror latinè docta.

De Venerabili etiam BEDA, qui pariter S. *Bonifacio* ætate superior fuit, legimus, quòd charissimam habuerit sororem, quæ Deo aliquo in monasterio virginitatis suæ florem devoverat, ad cujus instantes preces *Expositionem in Habacuc* composuit. Hæc verò quâ ratione à doctissimo fratre suo contenderet, ut in sui gratiam in Prophetæ illius librum Latino idiomate commentaretur, nisi ejusdem intelligens sacris vacare literis consueta fuisset.

Religiosæ à Bonifacio in Germaniam accitæ,

Illud cum *Mabillonio* extra dubium habemus, quòd D. BONIFACIUS in Germaniam profectus, religiosas fœminas è Britannia istuc advocârit, ex quibus *Chunichilt & filia ejus Berathgit valde eruditæ in liberali scientia*, *in Turringorum regione constituebantur magistræ.* Præter eas Lioba Bischoffheimensi Parthenoni à Bonifacio præfecta, *lectionis studio tanta diligentia incumbebat, ut nisi orationi vacaret, nunquam divina pagina de manibus ejus abscederet. Nam cùm ab ipsis infantiæ rudimentis Grammatica & reliquis liberalium artium studiis esset instituta, tanta meditationis instantia spiritualis scientiæ perfectionem conabatur assequi, ut consentiente cum ingenio lectione, duplicato naturæ & industriæ bono eruditissima redderetur.* Atque ut meliùs scias, quibus potissimùm studiis animum informaret, audi *Rodulphum* ipsius vitæ scriptorem, hoc modo prosequentem: *Sed & dicta Sanctorum Patrum, & decreta Canonum, to-*

quibus studiis incubuerint.

tiús-

(k) De laud. Virginit. cap. 1.
(l) Mabill. Annal. Tom. I. p. 474.

tiisque Ecclesiastici Ordinis jura plenitudini perfectionis adjecit. Eo in Parthenone *non parcus ancillarum Dei numerus collectus est, quæ ad exemplum beatæ Magistræ cœlestis disciplinæ studiis instituebantur, & in tantum doctrina ejus proficiebant, ut plures ex illis postmodùm Magistræ fierent aliarum: ita ut nulla, aut etiam rara in illis regionibus essent monasteria fœminarum, quæ non discipularum ejus magisteria desiderarent.* Ex Germania verò D. *Bonifacius* ad plures in Anglia Sanctimoniales Latinas scripsit epistolas, quibus vel libros ab ipsis conscribendos petiit, vel à se in earum gratiam lucubrandos addixit. Cujus promissi BUGGA Abbatissa his verbis eum admonuit: *Sciat charitas tua, quòd passiones martyrum, quas petisti tibi transmitti, adhuc minimè potui impetrare: sed dum valeam, faciam. Et tu charissime, dirige meæ parvitati ad consolationem, quod per dulcissimas literas tuas promisisti, id est, congregationes aliquas sanctarum Scripturarum.* Ad quæ sanctissimus Germaniæ Apostolus his verbis respondit: (m) *De conscriptione autem sententiarum, de quâ rogâsti, peccatis meis indulgere debes: quia propter instantes labores, & itinera continua, adhuc perfectè conscriptum, non habeo; sed cùm implevero, ad præsentiam dilectionis tuæ transmittere curabo.* Buggæ Abbatissæ ad Bonifacium epistola.

Heidenheimenses in Suevia Moniales eximiæ literarum cognitioni insudâsse, argumento est, quòd earum una Vitam, sive potiùs Hodæporicon S. *Wilibaldi*, primi Episcopi Aichstadiani, altera S. *Wunibaldi*, fratris S. Wilibaldi, Latinis literis consignârit, nisi non duæ fuerunt scriptrices, sed una, eáque, ut multis eruditis viris videtur, germana eorum soror, *S. Walburgis.* Erat hæc *S. Bonifacii* neptis, quam in pietatis christianæ officiis & literarum studiis egregiè versatam, ipse ex Anglia in Germaniam evocaverat, ut ibi cursum proveheret Evangelii, Virginésque Germanas, quæ carnis illecebras divini sponsi amoribus posthaberent, monasticæ vitæ institueret rudimentis. Heidenheimenses Moniales,

In nullo tamen Sanctimonialium Germaniæ monasterio doctrinarum exercitia magis fervebant, atque in Gandersheimensi Parthenone, quem *Ludolphus* potentissimus utriusque Saxoniæ Dux fundaverat. Et quidem ipsius Serenissimi Fundatoris tres filiæ, *Hathumoda*, *Garburgis*, & *Christina*, primæ tres Abbatissæ, literis à prima ætate fuerant imbutæ. Præprimis S. HATUMODA *Scripturarum lectioni* (n) *& ipsa sedula insistebat, & insistentes summoperè diligebat; negligentes, quas tamen aliquid proficere posse videbat, minori potiùs familiaritate, quàm disciplina ad has discendas cogebat; in his audiendis, legendis, intelligendis majorem cautelam, vivaciorem sensum, saniorem intellectum habere nullus ferè hoc tempore quivit. Si quæ, ut moris est, interrogare debebat, tam planè & discussè cuncta attingebat, ut ipsa interrogatione sua docere potiùs quàm interrogare videretur.* Ab obitu sanctæ Abbatissæ duæ sorores, GERBURGIS & CHRISTINA, quæ & ipsæ morum sanctimoniâ conspicuæ in Abbatialem dignitatem successerant, literarum studia intercidere nullatenus sunt passæ. Hîc igitur humaniorum literarum vigebant disciplinæ, quibus quàm præclarè instituta fuerit Roswitha Monialis, ex ejus relictis posteritati libris cognoscimus, quos etiam nostrum hoc seculum, si quis doctrinarum studia spectat, nequaquam ferreum, demiratur. Nec severa Philosophiæ facies delicatas ac molles fœminas ita deterruit, ut ad reconditam & abstrusam ejus cognitionem non contenderent. Quid? quòd ROSWITHA alia, eáque Abbatissa de Dialectica librum ediderit. Ad hæc legum humanarum tradebatur notitia, quas SOPHIA, Ottonis II. Romanorum Imperatoris ex *Theophaniâ* conjuge filia, non ignoravit; quapropter Otto III. frater ejus Imperator eam petivit sibi concedi ab Abbatissa, fuítque ultra biennium rebus Cæsaris dedita, ut *Henricus Bodo* (o) memoriæ prodidit. Erat verò *Sophia* nata ex Theophania, Græcorum Imperatoris filia, cui ut Gandersheimenses Vestales placerent, Græcis sese literis dederunt. Quis verò ex his non intelligit, eas in omni bonarum artium genere ad stuporem usque fuisse eruditas? & Gandersheimenses literis inclytæ. S. Hathumoda Gerburgis & Christina. Roswitha, Sophia &c. Virgines doctæ

Altero

(m) Epist. xxxv. inter Bonifacianas.
(n) Agius in vitâ S. Hathumodæ, quando Jo. Georg. Eccard in veterum monumentorum *quaternione* vulgavit Lipsiæ vel potiùs Hanov. an. 1720.
(o) Syntagmate de constructione Cœnobii Gandesiani, quod Meibomius Script. R. G. Tomo II. inseruit.

Admontenses in Styria Monachæ

Altero post seculo, anno circiter supra millesimum ducentesimum decimo quinto, propè Admontiū in Stiria illustre cumprimis Benedictinarum Sanctimonialium Monasterium conditum est, in quo, spretis mundi deliciis, Comitum, Principum, ac Ducum filiæ non infrequenter religiosæ vitæ instituta persequutæ fuerunt. In eo autem non virtutum tantùm,sed literarum etiam studia ecolebantur. Cujus rei testem magis idoneum haud laudare possum, atque *Irimbertum*,magnæ virtutis ac doctrinæ Præsulem, qui Abbatiali nondum ornatus infula ejus Parthenonis Sanctimoniales sacris instituit literis, earúmq; laudes haud vanus encomiastes his verbis (p) ad posteros transmisit. *Toto anni tempore, æstate, vel hieme, ad sonum campanæ ad vigilias matutinas cum fratribus surgunt, ordinémque vigiliarum toto tempore hiemali usque in diem extendunt. Idem jejunium, idem silentium cum fratribus per anni circulum agunt. Nulla eorum lineis vestibus utitur, nisi solæ infantulæ, siquæ inter eas nutriuntur. Capitulum suum inter se quotidie habent, Magistra, vel ejus Vicaria præsidente. Et in festis diebus cùm Abbas ad eas non poterit venire, sunt inter eas personæ ad verbum exhortationis dispositæ. Valde quippe sunt literatæ & in scientia sacræ Scripturæ mirabiliter exercitatæ. Cùm enim post primum introitum nunquam de monasterio egrediantur, nisi vel mortuæ efferantur, vel vivæ forsitan in aliud monasterium transponantur, ubi simili custodia muniuntur: Cúmque nihil unquam de mundi vanitatibus videant, rarò aliquid de secularibus audiant, cur non scientiam cœlestium mysteriorum habeant, quæ ab omni communione mundanorum gaudiorum jejunant? Cúmque nobilissimorum Principum filiæ & aliæ præclaris ortæ natalibus inter eas consistant, magnæ inter se humilitatis conflictu ad invicem dimicant: quia valde detestabilis haberetur, siqua inter eas alicujus elationis vel jactantiæ nota respergeretur.*

sacris studiis intentæ, & in Scripturis exercitatæ,

Seculo XIII. & seq. Moniales æquè ac Monachi studia remittunt.

Utinam verò hæc literarum cultura cùm in hoc Parthenone, tum aliis Germaniæ compluribus cœnobiis diutiùs tenuisset. Postquàm verò heu dolor! seculo XIII. & XIV. doctrinarum studia apud Monachos elanguere, atque ab iis passim neglectui haberi cœperunt; mirum, si Moniales in earum tractatione defixæ fuissent. Quid? quòd nova id temporis, eáque planè heteroclita opinio apud Benedictinos in Germania invaluit, quòd literarum exercitia cum religiosa simplicitate & humilitate Sanctimonialium haud bene conveniant, eásque magis curiosas & superbas, quàm pias & humiles efficiant. Quo quid ineptius dici vel cogitari potuit? Næ *S. Aldhelmus*, *Venerabilis Beda*, *Divus Bonifacius*, Abbas *Irimbertus* in iisdem informandis operam suam malè collocâssent? Quam imprudenter Patres in Concilio Clovechoviensi congregati sub *Cuthberto* Archiepiscopo Abbatissas adhortati fuissent, *ut Moniales suas ad literas excolendas incitarent*, nisi penitus perspectum habuissent, quòd hæ ad intelligentiam sacræ Scripturæ consequendam, non Monialibus minùs, quàm Monachis, utilem, fructuosam, atque adeò necessariam quandam præcursionem adhibeant. Quàm improvidè *S. Lioba*, quæ Sanctimonialium in Germania institutarum antesignana & Apostola haud immeritò dici potest, à Divo *Bonifacio* ex Anglia evocata fuisset, *ut famulas Dei*, utor verbis B. Rabani Mauri, *divinis Scripturis instrueret*? Quid causæ habuisset magnus ille *Alcuinus*, ut in gratiam duarum monialium, *Gislæ* & *Rictrudis* pulcherrimum illum in Evangelium Joannis commentarium concinnaret? ut enim id laboris subiret, per literas ab iisdem rogatus fuerat: (q) *posse eum*, inquiebant, *Cæsaroduno Turonum Parisios mittere vigiliarum suarum in Scripturas & commentationem fructus; cùm olim Hieronymus matronarum Romanarum votis obsecundans, plures in Scripturam lucubrationes suas è Bethleemo Romam missitaret. Multò faciliùs chartarum portator tuarum à Turonis Parisiacam civitatem, quàm illius de Bethleem Romam pervenire potuit.* Fecit, quod rogatus fuerat *Alcuinus*; sed dum operi insudat, laborem abrupit jussio Caroli M. qui volebat, ut *Alcuinus* veteris & novi Testamenti codicum emendationi incumberet: *Si me*, inquit, *non occupâsset Domini Regis præceptum in emendatione veteris novíque Testamenti.*

Eas Patres Concilii Clovechoviensis hortantur ad excolendas literas.

Alcuinus in gratiā Gislæ & Rictrudis commentarios elucubrant.

Moniales in Gallia pecuniis magis

Progressu verò temporis, ut res humanæ omnes in deterius vergunt, Moniales in Gallia pecuniarum magis, quàm scientiarum studio teneri cœperunt. Cùm seculo XII. Parthenon Novoburgensis fundatus fuisset, *B. Marbodus*

(p) Vid. Bern. Pezii Differt. de Vit. Ven. Godefridi Abbatis Admontensis, & fratris Germ. Irimberti num. 6. p. 9.
(q) Thomassin. de Eccles. Discipl. de Benef. Part. 2. l. 1. cap. 97.

bodus noster, Redonensis Episcopus, scripta epistola, (r) puellam quandam dote carentem, sed literarum scientia præditam, admitti rogavit, *quòd prava consuetudo in antiquis Galliæ monasteriis obtinuerit, ut pecunia scientiæ præferatur.* quàm scientiis inhiant.

Morem hunc præposterum in Paracletense puellarum cœnobium à se fundatum irrepere noluit *Petrus Abælardus*, qui tunc temporis in Gallia non vulgaris doctrinæ florebat opinione. Unde literas sanè eruditas ad easdem (s) scripsit de studio literarum excolendo; ad quod ut efficaciùs illas incitaret, non Virgines tantùm & viduas seculares, sed Matronas etiam Romanas connubio junctas, à Beato *Hieronymo*, quanto, quámque gravi Ecclesiæ Doctore? cum cura institutas in exemplum proposuit; nempe ut virtus laicarum mulierum torporem excuteret, vel confunderet Monialium. Et quia ipsis *Heloissam*, olim uxorem suam, Latinis, Græcis, atque Hebraicis literis ornatam præfecerat, ad earum literarum intelligentiam, sub hac magistra, comparandam cohortatus est. *Hunc zelum*, inquit, *tanti Doctoris, Hieronymi, & sanctarum fœminarum, in Scripturis divinis considerans, monui, & incessanter implere vos cupio, ut dum potestis, & matrem harum peritam trium linguarum habetis, ad hanc studii perfectionem feramini: ut quæcunque de diversis translationibus oborta dubitatio fuerit, per vos probatio terminari possit. Quod & Dominicæ crucis titulus*, Hebraicè, Græcè, & Latinè *scriptus non incongruè præfigurâsse videtur: ut in ejus Ecclesia ubique terrarum dilatata, harum linguarum, quæ præeminent, abundaret doctrina, quarum literis utriusque testamenti comprehensa est Scriptura. Non longa peregrinatione, non expensis plurimis, pro his linguis addiscendis, opus vobis est, ut Beato accidit Hieronymo: cùm matrem, ut dictum est, habeatis ad hoc studium sufficientem. Post virgines quoque ac viduas, fideles conjugatæ incitamentum præbeant vobis doctrinæ, ut vel negligentiam vestram arguant, vel ardorem augeant.* Hæc & plura *Petrus Abælardus*; quibus cùm Virgines Paracletenses haud ægrè aures præbuissent, sibíque præcipuè Latini sermonis cognitionem parâssent, ad easdem *Abælardus*, rogatu *Heloissæ*, Sermones Latinos oppidò elegantes, per annum legendos transmisit. Ab obitu tamen *Abælardi* & *Heloissæ*, ut in rebus humanis nihil stabile est ac perpetuum, cùm in Paracletensi, tum cæteris Monialium per Galliam monasteriis in desuetudinem literarum studia denuò abierunt.

Morem hunc à suo Paracletensi gynecæo arcet Abælardus, suásque exemplo Hieronymi & Heloissæ ad studia excitat.

Ut verò intermortuas aliquot seculis literas è cineribus quasi resuscitaret, in id plurimum laboris exhausit *Dionysius Faucherius*, Insulæ Lirinensis Prior, non minùs vitæ sanctimonia venerabilis, quàm omnigena doctrina conspicuus. Quo enim tempore (sub medium seculum XVI.) Monialium apud Tarascum curam gerebat, severiorem disciplinam ex Regulæ præscripto magna constantíque diligentia restituit, eisdem Monialibus ad morum perfectionem simul, & quod admodùm rarum est, ad optimarum literarum amorem inflammatis. Qua de re *Faucherius* ** ad Gregorium Cortesium nostrum, S. R. E. Cardinalem sibi amicissimum scribens, ita disserit: „ Reliquæ verò „ (loquitur de Monialibus Tarasconensibus, quarum spiritualem curam tunc „ sustinebat) diverso ab iis itinere gradiuntur, quæ Christum sibi conciliare „ cupientes, in id die noctúque operam navant, ut illi castissimis moribus, „ & variis virtutum ornamentis placere possint; Literis incumbunt omnes, „ & libros non minùs, quàm fusos, aut rumbos discunt volvere; D. Cypri- „ ani & Hieronymi Epistolas aliquas prælegimus, & ex Divo *Ambrosio*, & „ aliis Authoribus diversa, prout illarum usibus consentaneum quidpiam aut „ profuturum judico. *Ciceronis* officia, & ejusdem *Lælium*, insuper, & „ multas Salomonis parabolas, quas etiam, jubente me, memoriæ man- „ dant; id, qui volet, vitio mihi vertat, attamen, & Principibus ipsis, & „ ferè omnibus, sed præcipuè literatis Viris tam gratum videtur, ut Col- „ legii hujus nomen ubique ferè per totas Gallias, sed maximè apud Aulam „ sit famosissimum. Unde & nobiles viri, qui filias suas virginitati dicare „ volunt, ad nostrarum exemplum eas cupiunt institui, satiùs existimantes „ eas nosse, quæ legunt aut cantant, quàm picarum more, quæ utcunque „ lege-

Faucherius Tarasconenses pariter stimulat & instruit.

Ejus hac de re ad Cortesium literæ.

(r) Integram B. Marbodi epistolam exhibet Mabill. Annal. Tom. 5. pag. 475.
(s) Vid. Abæl. epist. VI. ad Heloissam apud Richard Rawlinson edit. Londini an. 1718. in 8. p. 247.

Ubi Hieronymi & Paulæ exemplum proponitur.

„ legere didicerint, ore tantùm proferre. „ Hæc *Faucherius*, qui exemplo S. *Hieronymi* laudatissimè usus videtur. Ut enim hic Ecclesiæ Doctor (t) *Paulam* juniorem inter libros educari voluit, utque ei post sacram Scripturam Opera S. Cypriani, S. Athanasii, S. Hilarii, atque aliorum Ecclesiæ Patrum legenda traderentur, inculcabat; ita *Faucherius*, ut Monialium animos honestissimè ac piissimæ vitæ præceptis imbueret, ab eis præclarissimos quosque autores assidua conteri lectione voluit. Et si S. *Hieronymus* in Elogio Divæ *Paulæ* à se edito, laudibus ipsam, ejúsque filiam Eustochium extollit, eoquòd Hebraicam linguam didicerint, ut majori cum fructu sacras evolverent literas; nunquid Moniales Benedictinas vituperatione dignas existimabimus, quòd addiscendæ linguæ Latinæ operam navent, quò Psalmorum, quos assiduò in sacro decantant Odeo, intelligentiam sibi comparare queant, ex monito S. Legislatoris Benedicti in Regula: *Mens concordet voci.* An literæ Latinæ sanctissimis Ordinis nostri Abbatissis, *Hildegardi, Elisabethæ, Gertrudi* aliísque compluribus officiebant, quò minùs devotè laudes divinas concelebrarent, ac virtutum fulgore totam latè Germaniam illustrarent? Sed iis inpræsens omissis, sermonem de Abbatissa cædere liceat, cujus præclarè gesta non ita multis esse cognita vix non exploratum habeo.

Ss. Hildegardis, Elisabethæ, Gertrudis, elogium.

Milada Boleslai ducis filia,

Mlada, sive *Milada*, (u) Boleslai Sævi Bohemiæ Ducis filia, Boleslai Pii germana soror, erat Virgo speciosissima, religiosissimáque, Latinas & sacras Literas benè docta. Cùm verò eo tempore Pragensis Ecclesia, Ratisbonensium Episcoporum curæ demandata, sub tutoribus quasi constituta, proprii Pastoris & Episcopi desiderio teneretur: neque per alium, quàm summum Romanum Episcopum haberi posset, *Milada* eam sollicitudinem procurandi aliquem in se suscepit. Anno igitur Christi CMLXVII. acceptis à *Boleslao Pio*, germano fratre ac Duce Bohemiæ ad Urbem epistolis, Romam proficiscitur, & in cœnobium sanctimonialium familiæ S. Benedicti divertit, mansura tantisper, usque dum sacris Legibus ad eam professionem requisitis imbueretur. Sufficienter instructa in manibus ipsiusmet Apostolici *Joannis XIII.* vota solenniter emittens, sublato *Mladæ* nomine Romanis barbaro, *Maria* dicta, sacro flammeo velatur, acceptáque potestate nominandi Præsulis, & Apostolica benedictione, nonnullis Religiosis virginibus comitata reditum accelerat. Pragam redux diploma Pontificium, quo idem Romanus Papa nominandi Pragensis Episcopi Duci *Boleslao Pio* facultatem dederat, Principi in manus tradit, & seculo valere jusso cum sacris comitibus ad Abbatiam suam, D. Georgio Martyri dicatam, & eo fine à *Wratislao*, Duce Bohemiæ, positam concessit. Utque erat ipsa optimè instituta in rebus omnibus, quæ vel ad pietatem religiosam, vel ad literas pertinent, sic præter cætera cupiebat nobilissimi Parthenonis sui Vestales Virgines etiam sui facere quàm simillimas, id est, virtutibus ac literis ornatas. Post vitam sanctissimè actam ad Superos abiit, ob rarissimas virtutes, & admiranda gesta, teste (x) *Bohuslao Balbino* BEATÆ titulo ab omni retrò antiquitate honorata. Adeò parùm literæ Latinæ Sanctimonialibus ad perfectionem vitæ religiosæ assequendam officiunt.

in Sanctimonialiũ cœnobio literis instructa, & velo donata,

S. Georgii asceterium Pragæ illustrat.

Alia doctarum Monialium exempla.

Ut autem exempla, quæ ab ævo nostro minùs remota sunt, & suaviùs afficiunt, & fortiùs movent, sic nec illa nos destituunt. *Margarita de Venix d'Arbouze*, dicta à *Sancta Gertrude*, Vallis-Gratiæ in Gallia Abbatissa, vitæ sanctimonia, & rebus supra naturam gestis conspicua, erat superiore seculo splendidissimum Benedictinæ religionis sidus, quæ jam pridem sopitos in Sanctimonialium pectore observantiæ ignes suscitavit. (y) Legebat verò assiduè sacram Scripturam, & sanctorum Patrum libros, etiam Latinè; quamvis nunquam hanc linguam didicisset; quos etiam mira facilitate concipiebat; atque etiam Summam sancti Thomæ, Opera S. Augustini, & S. Dionysii Areopagitæ. Quantæ doctrinæ ac eruditionis fuerit Venerab. *Maria de Blemur* Sanctimonialis de perpetua Adoratione sanctissimi Sacramenti, anno 1696. vita piissimè defuncta, ejus & complura & præclara Opera in lucem emissa abundè testatum faciunt. Nisi multarum disciplinarum scientiam assequuta fuisset

Margarita à sanctâ Gertrude,

Maria de Blemur.

(t) Epist. ad *Lætam*.
(u) Boleluczky in Rosa Bohemica, seu vita S. Adalberti cap. v. n. 2. & 3. p. 96. & seq.
(x) Hist. Boleslav. cap. xi. pag. 47.
(y) Hug. Menard. in vit. quam ad calcem Observat. lib. II. in Martyrolog. Bened. adjecit pag. 800.

fuisset MARIA ELEONORA DE ROHAN, filia Ducis *de Montbazon*, Abbatissa Malnoviensis, nunquam *Ethicam Salomonis*, iteratis typis magna nominis sui cum celebritate excusam, orbi erudito sistere potuisset. An in vivis adhuc agant RENATA *de Megrigny*, Abbatissa Caromontensis apud Bituriges monasterii, & Domina DE BARADAT, dicta *de S. Gertrude*, Monasterii Jotrensis Virgo Vestalis, equidem sum nescius, laudes tamen, quibus à Scriptore percelebri, eóque observantiæ regularis studiosissimo, Edmundo Marthene ob doctrinarum studium ornatæ fuerunt, non æquè me fugiunt, ac prætereunt. Prior (z) uti Monasterii Caromontensis instauratrix erat, ita quod ad fovendam suarum monialium pietatem conducere posse existimavit, postremis in curis minimè habuit. In earum gratiam non tantùm Asceticos, sed varii argumenti libros pretio coëmit, quibus sat magno numero comparatis Bibliothecam instruxit. Aliam peculiarem in proprium usum adornavit, quæ tamen haud alios continet libros, quàm qui de Superiorum agunt officiis. Eos pervolvendi, si quæ moniales cupiditate flagrant, haud difficulter votis damnantur. Posterior (a) eo nomine laudem fert maximam, quòd à literis eximiæ pietatis studium nunquam sejunxerit. Postquàm *Commentarium in sacram Regulam* conscripsit, in historia sui Monasterii contexenda occupari cœpit: nec dubium, quin intereà temporis fastigium illi imposuerit.

Eleonora de Rohan, Renata de Megrigny & Baradat. quarum opera recensentur.

Eximias Moniales, & illis Benedictinis Vestalibus jure annumerandas, quarum pii olim labores in communem etiam reipublicæ cesserunt utilitatem. Ut enim Monachi libris tum transcribendis, tum componendis meliorem impendebant operam, sic illæ laudabili æmulatione adductæ utrumque laboris genus experiri studuerunt. Quas inter maximè celebrandæ sunt (b) Monachæ Eikenses in Belgio, quæ tum legendo & meditando, tum scribendo atque pingendo vacare solebant. Inprimis verò *Harlindis* & *Renildis* Abbatissæ, teste authore anonymo, qui earum Acta literis mandavit, *præter textilia opera quatuor Evangelia, Psalterium integrum, aliósque plures divinæ Scripturæ libros conscripsisse, ac liquido auro, gemmis, margaritísque exornâsse memorantur.* Plures Moniales tum Abbatissas, quæ vel similem laborem in se susceperunt, vel proprii ingenii monumenta in lucem protulerunt, mox in medium daturi sumus.

Vestales antiquariæ in primis verò Eikenses in Belgio, Halindis & Renildis, aliæque

§. I.

ROSWITHA Monialis Gandersheimensis.

Claruit Seculo X. circa A. 980.

QUamvis gentilis Vates cecinerit, haud sibi placere fœminam, quæ

——— *curtum sermone rotato Torqueat enthymema.*

Nobis tamen (c) hæc & quæcunque ei similis, meritò videtur eximium Ordinis nostri ornamentum, &

Gloria fœminei, & decus admirabile sexûs.

Roswithæ genus & ætas.

ROSWITHÆ genus ac patriam *benè qui conjiciet, vatem hunc perhibeto optimum.* Abbas *Godefridus Beselius* Chron. Gotwic. tom. I. lib. I. pag. 49. certum esse dicit, *Roswidam Ottonis II. temporibus circa annum Christi 980. sub* GERBERGA *Abbatissa Sanctimonialem in Gandersheim sub Regula sancti Patris nostri Benedicti extitisse, suámque originem ex Familia nobili de Rossow hodie adhuc superstite, traxisse, unde à nonnullis Helena de Rossow appellatur.* Verùm hæc omnia non ita certa sunt, quin non multi viri docti ab iis dissentiant. Equidem illud communi opinione receptum est, quòd *Roswitha* exeunte seculo decimo floruerit, atque adeò sub Gerberga Abbatissa, quæ anno 1001. in vivis esse desiit, & ante annum 960. ad dignitatem abbatialem evecta fuit, ætatem egerit; sed quòd ad nobilem Familiam de *Rossow* dictam referenda sit, eámque per causam *Helena de Rossow* appelletur, neutiquam eruditis probatur. *Martino Friderico Seidelio* Consiliario Brandeburgico, qui recentiores quosdam secutus ad id credendum animum induxit, nulla antiquitatis monumenta suffragantur; & *Roswitha* non familiæ, sed personæ nomen erat. *Rossingiam* alii appellare malunt non dissimili errore; quæ familia in Brunswicensibus floret

Variæ ea de re opiniones.

 terris

(z) Voyage Litteraire part. 1. pag. 43.
(a) l. c. part. 2. p. 74.
(b) Mabill. loc. cit. & in vit. quam vulgavit Act. O. S. B. Sec. III. part. 1. p. 659.
(c) Hæften. Disquis. monast. l. 2. tract. 2. disquis. 1. pag. 53. col. 1.

terris. *Sed talia comminiscentis sunt, non narrantis*, inquit illustris (d) Leibnitius. Viro Clar. *Conrado Janningo*, Hagiographo Antverpiensi, (e) nomen *Roswita* seu *Hroswita* ab equis pascendis, vel rubro albóque coloribus efformatum videtur.

Verisimilior.

Fuisse indubiæ stirpis in Saxonia nobilis, *Cl. Harembergio* (f) haud difficulter crediderim. Ita enim suadet domicilium, contubernium virginum, & fundationis institutum. *Multi tum floruerunt*, pergit vir eruditus, *in proximo Comites, quos mutatione temporum exstinctos esse constat: Ex hisce delectæ, & destinatæ cœnobiis illustrioribus sunt eæ, quas forma minùs commendabat, vel Juno Moneta dereliquerat. Unde Canonicæ olim dicebantur* DOMINORUM FILIÆ, *Herren Kinder*. Verùm hæc *Harenbergii* assertio magnoperè cum Annalibus Benedictinis pugnat, in quibus innumeræ Virgines illustri loco natæ occurrunt, quæ & formæ elegantiâ & divitiarum copiis præditæ, mundi illecebris valere jussis, in monasteria convolârunt.

Leibnitii de ipsius ingressu Religionis sententia.

Quando *Roswitha* Parthenonem ingressa fuerit, haud satis pro explorato habetur. *Ill. Leibnitius* (g) sub *Roswitha* cognomine, quæ Abbatissa loci in ordine quarta fuit, statim post tres filias Fundatoris id factum esse existimat. Unde juxtà ipsum credibile est, magnæ fuisse nobilitatis, & ex eodem nomine non inanis suspicio est, huic Abbatissæ propinquam fuisse nostram Monialem, & ab illa susceptam in cœnobium, ut sub ipsius oculis educaretur, & erudiretur. Utut sit,

Roswithæ in literis & moribus Magistræ, Richardis, & Gerberga.

Roswitha à teneris in Monasterio Gandersheimensi educata, & literis imbuta, primò *Richardem*, deinde *Gerbergam*, regii sanguinis Virgines sanctimoniales magistras habuit, quibus ipsa mox in docendi munere suffecta fuit. Id quod præfatione in historiam Vitæ Beatæ Mariæ Virginis ipsa testatum facit his verbis: *Unde etiam cunctis, & quasi furtim, nunc in componendis sola desudando, nunc malè composita destruendo satagebam, juxtà meum posse, licèt minimè necessarium, aliquem tamen conficere textum ex sententiis scripturarum, quas inter aream Gandersheimensis collegeram cœnobii, primo sapientissimæ atque benignissimæ* RIKARDIS *magistræ, aliarúmque suæ vicis instruente magisterio: deinde prona favente clementia regiæ indolis* GERBERGÆ, *cujus nunc subditor dominio abbatiæ, quæ ætate minor, sed ut imperialem decebat neptem, scientia provectior, aliquot auctores, quos ipsa prior à sapientissimis didicit, me admodùm erudivit.* Ex quibus verbis non ejus modò duæ innotescunt magistræ, *Richardis* & *Gerberga*, sed illud etiam colligere licet, quibus literis, sacris nempe, ab utraque fuerit imbuta. His quòd non leviter fuerit tincta, argumento est, quòd in scriptis suis multa ex divinis paginis proferat, & in præfatione, quam diximus, protestetur, se immatura hac ætate quædam ex apocryphis desumpsisse ex ignorantia, quæ licèt dubia sint, tamen boni consulenda censet.

Sexum ingenio superâsse dicitur.

Fatendum tamen est, quòd animum ad amœniores literas præcipuè converterit, &, ut ait Trithemius, *sexum ingenio superârit*, ut de ea meritò Georgius Fabricius caneret:

Tu quoque vixisses meliori Roswita seclo,
Aonidas posses inter habere locum.

Ita igitur fecit, quarum politiorum literarum singularis elegantia mentem ipsius, usque à teneris unguiculis, admirabili quodam sui desiderio incenderat, eas permultis annis, beneficio, monitu, atque adeò impulsu suarum Antistitum, præprimis *Gerbirgæ*, magno & alacri animo prosequuta fuit. Jussu Ottonis II. Imperatoris Gesta Ottonis I. cognomento Magni literis mandavit. Miratur Cl. Harembergius, (h) à *Roswitha* lectum esse *Terentium*, rei meretriciæ pessimum magistrum. Sed ipsa se excusat in epistola ad quosdam sapientes, seu fautores. *Comœdiæ primæ epistola*, in qua sic suam aperit mentem: *Inter hæc diversis affectibus gaudio scilicet & metu in diversum trahor. Deum namque, cujus solummodò gratia sum id, quod sum, in me laudari cordetenus gaudeo: sed major quàm sim, videri timeo: quia utrumque nefas esse non ambigo, & gratuitum Dei donum negare, & non acceptum accepisse simulare: unde non denego, præstante gratia creatoris, me artes scire, quia sum animal capax disciplinæ, sed per energiam fateor, omninò nescire.* En modestiam! en pietatem! In epistola sequenti indicat, *Terentium* Gandershemii, ob sermonis nitorem, & elegantiam assidua teri manu, & nonnullas

Terentiũ legisse ipsamet prodit, séque excusat.

(d) Introd. in Hist. Script. Brunsvv. Tom. II. n. 25. pag. 29.
(e) Act. SS. tom. 5. Junii pag. 205.
(f) In Hist. Eccles. Gandersh. pag. 1027. seq.
(g) loc. cit. (h) loc. cit. pag. 1027.

las lubricarum notitiâ rerum sordes contrahere; se autem de illis amantium blanditiis palmam retulisse, & hasce comœdias scripto mandâsse, ut loco *Terentii* magis gravia & seria deinceps legantur. Præclarum sanè institutum! Sed stylus ac scribendi genus *Roswitæ* ad nativam illam *Terentii* pulchritudinem, elegantiam, ac dulcedinem parùm propè accedit. Græcæ linguæ non imperitam fuisse *Gesnerus* perhibuit, negante *Oudino*. Sunt tamen vestigia, quæ nos in affirmantem ducunt sententiam. Constans enim traditio est, heîc olim Evangelia Græco sermone in festis Pentecostes diebus fuisse decantata, & Theophaniæ Imperatricis studio ac incitatione Sanctimoniales certatim ad Atticam linguam animum adjunxisse. *Janningus* supra laudatus Hagiographus Roswitham Græcè fuisse doctam extra dubium ponit.

An Græcæ linguæ perita?

Merueràt omninò *Roswitha*, ut ejus exploratam haberemus patriam, stirpem, natalem, mortem; sed cùm de eis nihil certi afferre liceat, non prætermittendum mihi videtur epigramma, quod *Cl. Harenbergius* eam ob causam his maximè versibus ei nuncupavit.

Harenbergii de ea epigramma.

-- Et genus & proavos celat Roswitha pudica:
Natalem ac mortem perfida fama tegit.
Scilicet hinc aliæ possunt sibi quærere nomen;
Ex Scriptis ipsi gloria summa viget.

Epigrammata aliorum in Roswitham attulit Henricus Meibomius. Icona *Helenæ à Rossow*, quam Seidelius pro Roswitha nostra reputavit, dederunt post Seidelium *Meibomius*, & ex eo *Leuckfeldius*. At quis certò adfirmare ausit, *Helenam* illam & *Roswitham* esse eandem?

SCRIPTA.

Plerasque *Roswithæ* lucubrationes junctim ediderunt *Conradus Celtes*, & *Henricus Leonardus Schurzfleischius*, ille Norimbergæ A. 1501. in 4. cum privilegio Societatis Celticæ; hic Witebergæ A. 1707. in 4. Sunt verò ex recensione *Fabricii* Bibl. med. & inf. Lat. Lib. VIII. p. 831. hoc ordine typis exscriptæ.

Operum ipsius editiones.

1. *Comœdiæ sex*, in æmulationem Terentii, at soluto sermone scriptæ, I. *Gallicanus*, de conversione Gallicani Principis & sub Juliano exulis ac martyris. II. *Dulcitius*, de passione Agapes, Chioniæ, & Irenæ, SS. Virginum sub Diocletiano. III. *Callimachus* de resuscitatione Callimachi & Drusianæ per S. Johannem. IV. *Abraham* de lapsu & conversione Mariæ, neptis Abrahæ eremitæ. V. *Paphnutius* de conversione Thaidæ meretricis, & VI. de passione sanctarum Virginum *Fidei*, *Spei*, & *Charitatis*.

Comœdiæ.

2. *Historia Nativitatis*, *laudabilisque conversationis intactæ Dei Genitricis*, quam ait scriptam ferè periisse *sub nomine S. Jacobi fratris Domini*, illud nempe scriptum innuens, quod in Codice Apocrypho Novi Testamenti à Jo. Alb. Fabricio exhibetur *S. Jacobi Proto-Evangelium.* Hanc historiam carmine scriptam hexametro Roswitha Gerbergæ Abbatissæ dedicavit, præmissis elegis, quorum initium: *Salve Regalis proles stirpis clarissima Gerbirg.*

Historia Nativitatis B. M. Virg.

3. Historia Ascensionis Domini, itidem carmine hexametro. *Hanc*, inquit, *narrationem JOHANNES Episcopus è Græco in Latinum transtulit.* Historiam Resurrectionis Dominicæ vocat Henricus Bodo apud Meibomium Tom. I. p. 494. minùs rectè.

Ascensionis Domini.

4. *Passio S. Galgolfi, Martyris*, elegis versibus. De hoc S. Gangolfo Martyre Varennis in Burgundia circa annum 760. consulenda Acta Sanctorum Tom. 2. Maji XI. pag. 624. seq.

S. Galgolfi Passio.

5. *Historia & Passio S. Pelagii*, Martyris, à Mauris interfecti Cordubæ, An. 925. Hæc carmine descripta hexametro emendatior legitur Tomo V. Act. Sanctorum Junii 26. pag. 209.

S. Pelagii martyrium.

6. *Historia de Conversione desperati adolescentis, servi Proterii*, per S. Basilium, ad Gerbergam Abbatissam, carmine leonino hexametro: & carmine simili *de Passione S. Dionysii Martyris*, nec non *Historia passionis S. Agnetis* Virginis & Martyris, de qua Acta Sanctorum Tom. 2. Januar. p. 350. sicut de S. Dionysio Surius IX. Octobr.

Proterii conversio.

7. *Panegyris Ottonum* ad *Gerbergam* Abbatissam de Gestis Ottonis I. usque ad annum 967. itidem carmine hexametro leonino, quod & *Justus Reuberus* cum triplici *Roswithæ* præfatione Scriptoribus rerum Germanicarum pag. 161. inseruit: hinc cum Wittechindi Annalibus edidit etiam *Henricus Meibomius* Francof. 1621. 4. & notis illustravit, cum quibus legitur quoque tomo primo Scriptorum Henrici Meibomii nepotis p. 709. atque in Scriptorum Roswithæ editione Schurzfleischiana Ambo effigiem Roswithæ præmiserunt, quæ descripta ære occurrit etiam in Diario Theologico A. 1732. post pag. 678. Fallitur Morlierius Scriptor Gallus libri, *Essais de littera-*

Ottonum panegyris.

litterature Tom. I. p. 58. qui Roswithæ tres libros de rebus gestis Ottonum adscribit Commentariis *Meibomii* illustratos.

De fundatione Gandersheimens. cœnobii.

8. Prætermissum est in hac Celtis & Schurzfleischii editione carmen hexametrum leoninum *de primordiis & fundatoribus Cœnobii Gandersheimensis*, quod post editiones illustris Leibnitii Tom. 2. Scriptor. Brunsv. p. 319. an. 1710. fol. & *Jo. Georgii Leuckfeldii* in Antiquitatibus Gandersheimensibus, vulgatis Germanicè Guelpherbyti an. 1709. 4. V. C. Jo. Christoph. Harenbergius magno conquisitum studio, atque fide elucubratum edidit Hanoveræ an. 1734. fol.

Epigrammata & epistolæ.

9. Non exstant, quæ Roswithæ à Trithemio tribuuntur *Liber epigrammatum & epistolæ*, si alias intellexit ab iis, quæ scriptis ejus editis præfixæ leguntur. Neque lucem viderunt *Vitæ Pontificum Anastasii I. & Innocentii I.* quas eodem genere metrorum poëmati suo de fundatione Cœnobii Gandersheimensis *Roswitham* præmisisse scribit Henricus Bodo apud Meibomium Tomo I. p. 494. qui etiam memorat ejus *Adhortationem ad Virgines sacras*, Latino sermone, de castitate colenda, atque continentia.

Vita S. Wilibaldi,

10. Roswithæ præterea tribuuntur ab *Oudino*, sed quæ antiquiorem Sanctimonialem Gandersheimensem & *Wilibaldo* ac *Wunibaldo* supparem, à sorore tamen eorum *Walburgi* diversam auctorem habent, soluto scriptæ sermone: *Vita* sive *Hodæporicon Wilibaldi* ab anno 740. Aichstadiensis Episcopi:

Wunibaldi &c.

& *Vita fratris ejus Wunibaldi Abbatis & Confessoris*, quæ edita est in Canisii antiquis Lectionibus Tom. IV. Part. 2. pag. 481. & 516. (editionis novæ Basnagianæ Tom 2. pag. 105. & 125.) & apud Surium 7. Jul. & 10. Decemb. edit. Anni 1618. *Hodæporicon* illud etiam cum Notis Jo. Bapt. Sollerii in Actis Sanctorum Tom. 2. Julii p. 500. Utraque cum Notis Mabillonii in ejus Actis Sanctorum Ord. S. B. Sec. III. Part. 2. pag. 176. & 395. plura Roswithæ opera extant manuscripta in Lacensi apud Euphalos Bibliothecâ.

Scriptores qui de Roswitha fusiùs agunt.

De *Roswitha* Galli, Itali, Germani, Batavi ac Angli magnâ cum laude mentionem faciunt. *Joannes Trithemius* de Scriptor. Ecclesf. pag. 165. seq. edit. Colon. 1546. 4. *Antonius Possev.* Appar. Sac. Tom. II. ad an. 990. *Caspar Bruschius* in Chronol. Monast. Germaniæ p. 234. qui tamen fallitur, dum Roswitham omnium trium Ottonum Impp. vitam carmine heroico scripsisse ait, cùm solius Ottonis I. res gestas carmine celebravit, ídque jussû Ottonis II. *Gerardus Johannes Vossius* de Histor. Lat. Lib. II. c. 41. p. 352. *Lilius Gregorius Gyraldus* de Poët. Hist. Dialogo V. *Laurentius Humfredus Anglus*, qui ut Roswitham Anglis vindicaret, cùm *Hilda Horeswitha*, sive *Hareswida* Angla, filia Regis Northumbrorum imprudenter confudit, quâ trecentis omnino annis nostra fuit anterior. *Henricus Meibomius* Tom. I. Rer. Ger. pag. 706. seq. *I. F. Paullini* in libello: *Hochgelehrtes Frauenzimmer* pag. 115. *Georgius Fabric.* in Origg. Saxon. L. II. p. 98. *Guillelmus Cave* in Hist. Lit. Script. Eccles. ad an. 980. p. 506. G. G. *Leibnitius* in Introd. ad Tom. II. Script. Brunsv. n. XXVI. p. 29. seq. *Casimirus Oudinus* in Comment. de Script. Eccl. Tom. 2. Sec. X. p. 980. pag. 502. *Jacobus Fridericus Reimannus* Einleitung in die Hist. Liter. der Deutschen. *Henricus Leonardus Schurzfleischius* in Præfat. ad Opera HRoswithæ. *Joannes Mabillonius* Tom. III. Annal. Ord. S. Bened. pag. 588. seq. *Conradus Janningus*, Hagiographus Antuerpiensis in Commentario prævio ad vitam & martyrium S. Pelagii Tom. V. Junii d. 26. n. 4. pag. 205. col. 1. *Godefridus Beselius* Abbas Gottwic. Chron. Tom. Prod. lib. 1. p. 49. *Jo. Alb. Fabricius* Bibl. med. & inf. Latinit. Lib. 8. pag. 829. ubi notat, Roswitham retinuisse scriptionē nominis sui per literam sive aspirationem H. quæ apud mediæ ætatis Scriptores pervulgata fuit, quibus non modò nomina *Rudolfus*, *Rutbertus*, *Ramwardus*, & similia, sed etiam *Carolus*, *Carolomannus*, & multa talia in initio aspirare familiare fuit. *Joannes Gregorius Leuckfeld* in Antiqq. Gandersheim. cap. 24. pag. 271. seqq. *Georg. Christianus Joannis* in nova editione Reuberiana *veterum Scriptorum* pag. 222. & seqq.

II.
DIEMUDIS
Sanctimonialis Wessofontana.

Floruit circa an. 1073.

Diemudis ortu Bojoaria,

QUæ de Venerabili hac & nullo ævo satis deprædicanda Christi virgine & Wessofontana Sanctimoniale in hunc locum conferemus, ea à Cl.

Ber-

Bernardo Pezio (i) mutuabimus, qui eadem etiam ex Auctore Anonymo inclyti hujus Monasterii verbotenus exscripsit.

„ DIEMUDIS Sanctimonialis Virgo olim hujus nostri Monasterii Wessobrunn devotissima. Fuit enim Monasterium nostrum olim duplex vel in duo divisum, Monachorum scilicet & Monialium. Locus Monachorum fuit, ubi nunc est; Monialium verò eo loco, ubi nunc est Ecclesia Parochialis. Fuit hæc virgo arte scribendi peritissima. Licèt enim nullum inveniatur composuisse opus, scripsit tamen manu propria multa volumina charactere optimo & legibili tam ad Divinum cultum, quàm ad Bibliothecam publicam Monasterii pertinentia, quæ quodam indice à se scripto in quodam Plenario notantur. Nam in eodem indice notantur sequentes libri ad Divinum cultum pertinentes:

Arte scribendi peritissima

Plures descripsit libros.

„Liber Missalis cum Graduali & Sequentiis.

„Liber alius Missalis cum Graduali & Sequentiis, qui datus est Episcopo Treverensi.

„Liber Missalis alius cum Epistolis, Evangeliis, Graduali & Sequentiis.

Quosdā pro choro,

„Liber Missalis alius cum Epistolis & Evangeliis per totum annum, & Graduali, & Sequentiis, & Baptisterio integrô.

„Item Liber Missalis cum Epistolis & Evangeliis.

„Liber Officialis.

„Liber alius Officialis cum Baptisterio, qui datus est Episcopo Augustensi.

„Liber cum Evangeliis & Lectionibus.

„Liber cum Evangeliis.

„Liber cum Epistolis.

„Prædicta volumina scripsit, ut dictum est, ad ornatum & utilitatem Divini cultûs. Sequentibus verò Bibliothecam ornavit, de quibus tantùm ea adhuc in nostra Bibliotheca habentur, quæ hoc §. signata sunt. Nam reliqua aut incendio Monasterii, quod, ut fertur, bis conflagravit, aut negligentia & ignavia sequentium Monachorum perierunt & amissa sunt: Notantur enim in præfato Indice libri sequentes ad Bibliothecam pertinentes:

alios pro Bibliotheca.

„Bibliotheca [id est sacra Biblia] in II. voluminibus, quæ data est pro prædio in Pisinberch.

„Bibliotheca in III. voluminibus.

„Moralia S. Gregorii in VI. volum. de quibus primum & tertium perierunt.

„Gregorius ad Regaredum.

„Gregorius super Ezechielem & quædam alia I. volum.

„Sermones & Homiliæ antiquorum Doctorum III. volum.

„Origenes super vetus Testamentum.

„Origenes super Cantica Canticorum.

„Augustinus super Psalterium III. volum.

„Augustinus super Evangelium Johannis & primam Epistolam ejusdem II. volum. Primum non habetur.

„Epistolæ Augustini numero LXXV.

„Tractatus Augustini de Verbis Domini, de Sermone Domini in Monte, de Opere Monachorum, & Agone Christiano, de adorando Deo, de professione viduitatis, de bono conjugali, de Virginitate.

„Epistolæ sancti Hieronymi numero CLXIV.

„Tripartita Historia Cassiodori.

„Ecclesiastica Historia Eusebii.

„L. Sermones S. Augustini. Vita S. Silvestri. Hieronymus contra Vigilantium. Idem de Consolatione mortuorum.

„Vita S. Blasii. Vita S. Johannis Eleëmosynarii.

„Paschasius de Corpore & Sanguine Domini. Conflictus Lanfranci contra Berengarium. Passio S. Dionysii.

„Vita S. Adriani Papæ &c.

„Hieronymus de Hebraicis Quæstionibus, & multa alia Hieronymi & aliorum auctorum Opuscula.

„Libri Confessionum S. Augustini.

„Canones.

„Glossa per A. B. C. composita.

„Hæc sunt volumina à præfata ancilla Dei Diemude propriâ manu exarata in laudem Dei & SS. Apostolorum Petri & Pauli Patronorum hujus Monasterii. Quo autem tempore floruerit, nusquam invenire potui, cùm in omnibus voluminibus ex humilitate, ut piè creditur, tam nomen proprium, quàm tempus, quo ea finierit, ponere neglexit. Sed quod latuisse mirum est Cœnobitam hunc Wessobrunensem anonymum, egregiè supplet Auctor diffusioris Catalogi Abbatum Wessobrunensium in Cod. Tegernseensi, ubi post epitaphium Wul-

Quo tempore floruerit.

(i) Differt. Isag. in Tom. I. Thes. Anecd. Noviss. p. xx.

„Wulfildis, suprà delibatum compareret recensio librorum, quos *scripsit & S. Petro tradidit Diemuot ancilla Dei. Diemudis virgo*, inquit concinnator Catalogi, *Deo devota ac Monacha Regulam S. Benedicti in Monasterio S. Petri Wessesprunensi professa, ad commendatissimæ vitæ suæ memoriam laudabilem, ipsa ancilla Dei devotissima infra scriptos libros manu sua propria fideliter ac ornatissimè scripsit ac accuratissimè emendatos S. Petro obtulit, devotéque tradidit.* Tum texitur syllabus librorum à Diemude scriptorum, qualis ex Anonymo Wessobrunensi datus est, additis „Matutinali in II. „voluminibus, Lectionario I. Augu„stino contra diffinitiones I. volum. „Enchiridio, Hieronymo de laudibus „Virginitatis, Chrysostomo de lapsu „&c. I. volum. Plenario I. & libro „Prophetarum. Post quæ omnia pergit auctor Catalogi Abbatũ Wessobrunens. „Sciendum est cunctis Christi „fidelibus, in sacris Religionibus „constitutis, quòd tempore Gregorii „Papæ VII. qui cœpit anno salutis „MLXXIII. claruit inter cæteras sa„cras Virgines Dyemuet Virgo & Mo„nialis S. Petri in Wessinsprun, quæ „fuit exaratrix prædictorum libro„rum. Obiit autem hæc venerabi„lis Dei famula III. kal. Aprilis, de „suis non immeritò laboribus com„mendanda, tandem hîc in loco suæ „professionis, ibidémque sepulta in Ca„pella B. V. Mariæ annexa Capitulo, „& nominatur vulgariter *das Alt-Mün„ster*. Extant adhuc epistolæ suaves „valde in Monasterio *Beronica*, quod „vulgariter nunc dicitur *Berenried*, per „ipsam ad Herlucam Virginem san„ctam missæ, & iterum ipsius Herlu„cæ vice versa transmissæ, quibus „se mutuò recreârunt exhortationi„bus charitativis, in Domino exhor„tando se confortantes. Fuit etiam „eo tempore juxta Lici fluminis ripam „in loco, qui nominatur Eptaticus, „nunc vulgariter Eppach, Monaste„rium quoddam sacrarum Virginum, „distans tantùm unum milliare à Cœ„nobio Wessinsprunensi, in quo in „hac mortali vita claruit XXXVI. „annis B. Herluca Virgo & Monialis „&c.„ Reverendi Patres (q) Pezii cùm cupidine amœbæas hasce B. Herlucæ ac Diemudis Epistolas legendi vehementer incensi essent, in literario suo itinere, quod anno MDCCXVII. ad Bavariæ monasteria instaurârunt, Collegium Bernriedense adiverunt. At enim spes eos delusit. Nullus enim eo loci Codex, nulla membrana, nulla Diemudis memoria. Cæterùm ejus veneranda ossa sub lapideo nunc monumento in media Ecclesiæ Wessofontanæ navi ad occasum solis condita sunt, erecta super id effigie Virginis dexteram stylo armantis.

Alius librorum à Diemuda Scriptorum index.

Ejus emortualis dies.

quædam epistolæ.

Venerabilis *Diemudis* meminit Carolus Stengelius, Abbas Anhusanus in suo Commentario Rerum August. Vindel. Part. II. cap. 32. p. 155. sed non sine mendo chronologico: *Hoc eodem tempore* (Alexandri III. & Friderici I.) *sanctitate clara habita est Diemudis, Virgo Deo sacrata in Monasterio Wessofontano.* Si enim Ven. Diemudis coætanea fuit *B. Herlucæ*, atque cum ipsa epistolicum habuit commercium, non temporibus Alexandri III. & Friderici I., sed Gregorii VII. & Henrici IV. ætatem egit; sub his enim B. Herluca vixit, & mortua est. Plura de *Diemude* suppeditabit Cl. P. *Cœlestinus Leuthner* in Chronico Wessofontano.

Quinam ipsius meminerunt.

III.
BERTRADA
Vilecensis Sanctimonialis.

Claruit circa an. 1030.

Bertrada, seu *Bertha*, soror *S. Wolphelmi*, Abbatis Brauwillerani, in Cœnobio Vilecensi virgo inclusa, Conradi II. imperium sanctitate simul ac doctrinâ illustrius reddidit. Hujus *Bertradæ* meminit *Conradus* Brauwilleranus Monachus in vita sancti Wolphelmi, his verbis: *Extiterat huic beatissimo Viro frater germanus Frumoldus nomine, sorores Sanctimoniales duæ, quarum una Oswenda nomine, miræ simplicitatis, & innocentiæ fuit fœmina: altera verò Bertha nuncupata, literarum plurimùm emicuit scientia. Hæc vitam beatæ Adelheidis, primæ Vilicensis Abbatissæ eleganti satis stylo conscripsit, & plurimùm religionis vel scientiæ suæ fructum in eodem loco dereliquit.* Libellum ergo edolavit *De vita Sanctæ Adelheidis*, sive *Aleidis*, *primæ Abbatissæ Vilicensis*: quam cum prologo quoque *Surius* emisit, sed mutato stylo ad diem 5. Februarii exhibet. Verùm sinceritate majori, ea exhibita à *Johanne Bollando* in Actis Sanctorum Tomo I. Februarii mensis p. 714. ad

Breve ipsius elogium

ex Conrado Brauwillerano.

Scripsit vitam S. Aleidis,

quam Surius & Bollandus edidêre.

(p) Loc. cit. n. p. XXX. pag. XVII.

ad eandem Februarii diem, quem adeas.

In hoc Opere testatur ipsa accepisse, quæ refert, ab illis, quæ *Adelheidis* in terra agentis doctrinâ atque exemplis institutæ fuerunt. In ipsa vita commemorat, quomodo *Adelheidis* monasterio S. Mariæ præfecta fuerit, atque id volente *Heriberto* Coloniensi Archiepiscopo: qui *Heribertus* obiit anno Henrici II. Imperatoris octavo, qui Christi MXXII. erat. Eadem ait, *Henricum Imperatorem nuper fuisse defunctum*; ubi satis liquet, eundem Henricum II. designari, qui anno Christi MXXIV. decessit. Ex his igitur constat, *Bertradam* vixisse sub *Conrado II.* Imperatore, qui Henrico II. successit. Ut fallatur necessariò Possevinus, qui sub Ottone illam claruisse ait: quâ ratione dum ita malè loquitur, primum ejus nominis designare videtur. At Otto III. jam obierat anno MII. Inter Ottonem autem III. & Conradum II. Henricus annis XXII. rexit; sub cujus successore Conrado II. eam vixisse diximus. Ut verò *Possevinus* falsus est, tempora, quibus *Bertrada* in calamum incubuit, prævertendo, sic *Fabricius* in Bibliotheca mediæ & infimæ Latinitatis vol. 1. lib. 2. p. 652. lapsus est, eadem nimiùm differendo. Ex ejus enim opinione *Bertrada* primùm sub Henrico IV. Imperatore circa annum 1090. scripsit *vitam S. Adelheidis* anno 1015. defunctæ.

Quo tempore vixerit.

Possevinus castigatur,

De *Bertrada* videri possunt *Gerardus Joannes Vossius* Lib. 2. de Historicis Latinis cap. 43. p. 342. Joannes Bollandus in Coment. præv. ad Vit. S. Adelheid. Casim. *Oudinus* de Scriptor. Eccl. Fabric. l. c. Mabillonius in Actis Sanctorum Ord. S. B. Sec. VI. Part. I. pag. 137. edit. Paris. & in Anal. Bened. Tom. 4. p. 243. ubi Bertradam laudat à vita S. Adelheidis haud inconcinnè scripta. Nos Oudini operâ potissimùm usi fuimus.

de ea consulendi Vossius &c.

IV.

† 1110. 6. Martii.

ADELA
Monialis Marcianensis,
Carnotensium, Meldensium, atque Blesensium Comitissa.

Adelæ natales & parentes.

Duxit *Adela*, seu *Adildis* genus suum è regio Normannorum sanguine. Patrem habuit Guillelmum Conquæstorem Angliæ Regem. Piè à teneris educata, Latinis etiam literis instituta fuit. Cùm nubiles attigisset annos, nuptui tradita est *Stephano* Blesensi Comiti, multarum ditionum Principi. Extant ad eam versus *V. Hildeberti* (k) Cenomanensis Episcopi, ac postea Turonensis Archiepiscopi:

Hildeberti ad eam Poëma,

Augusti soboles serie sublimis avorum,
Missa tibi placeant quantulacunque precor.
Nolo manus sceptris, vel cervix apta coronæ
Ad mea flectantur munera, mente fave.
Ut satis est populo Superûm meruisse favorem,
Cùm cadit ad magnos hostia parva Deos.
Sic implet votum tua gratia, plus homine erro,
Si plus affectem, quàm placuisse tibi.

à febri prodigiose curata,

Febrium diutino (l) ardore cùm anno 1095. vexata fuisset, nec medicorum arte sanari potuisset, ad Resbacense Monasterium se deferri jussit: ubi cùm sub capsâ beati Agili Abbatis duabus noctibus pernoctâsset, optatam sanitatem recuperâsse traditur. Cujus beneficii causa pallium pretiosissimum super altare obtulit, quod suo tempore servatum, & in præcipuis festis *retrò lignum dominicæ crucis* apponi solitum fuisse testatur anonymus monachus, qui librum primum de miraculis sancti *Agili* prosecutus est. Quo etiam anno in monasterio Altivillarensi solenni sanctæ *Helenæ* reliquiarum probationi adfuit.

marito suadet ut castra in terram sanctam sequatur,

Anno sequenti (m) id est, 1096. *Stephanus* Blesensis Comes, ejus maritus, iter ad Palæstinam è Saracenorum potestate vindicandam cum aliis viris nobilissimis juxta ac fortissimis ingressus est. Sed cùm nimiâ levitate è Terræ sanctæ expeditione ad dilectæ conjugis amplexus rediisset, non tulit *Adela*, virilis & verè christiani animi Princeps, hanc ignavam à tam sanctis castris discessionem, sed omnibus viribus suadere marito cœpit, ut denuò ad eadem quàm celerrimè se referret, quò susceptam è tam præcipiti reditû ignominiæ maculam dilueret. Prudentissimis monitis aurem præbuit *Stephanus*, remeavit in Terram sanctam, atque obsidioni Ramulæ interfuit, in quâ etiam pro re christiana felicem mortem oppetiit. Quantò fortiore animo *Adela* prædita fuit, atque olim *Penelope*, quæ, ut maritus reditum à Græcorum castris domum maturaret, his verbis ipsum extimulabat:

quo absente & peremto,

En

(k) Opp. pag. 438.
(l) Mabill. Annal. Tom. V. p. 349.
(m) Idem l. c. pag. 438.

En tua Penelope lento tibi mittit Ulysses,
Nil mihi rescribas: attamen ipse veni.
Troja jacet certè Danais invisa puellis,
Vix Priamus tanti, totáque Troja fuit.
O utinam tunc cùm Lacedæmona classe petebat,
Obrutus insanis esset adulter aquis!
Non ego deserto jacuissem frigida lecto,
Nec quererer tardos ire relicta dies.

Meminit *Adelæ* Ordericus Vitalis Ecclesiasticæ Historiæ Libro 10. *Quæ*, ut ipse ait, *mulier erat sagax, & animosa, quæ virum ignavum & timidum ad bellum sacrum anno salutis* 1101. *cum aliis Principibus viris progredi suasit, & interim in ejus absentia Blesensem Comitatum regendum in se strenuè suscepit, & sapienter administravit.* Quô tempore laudatus *Hildebertus* literas ei scripsit, quibus eam ob insignem in regendis sibi ab absente marito commissis populis, prudentiam laudat, eíque specialiter in eos clementiam commendat. Et verò tam clementi potestate atque imperio in subditos utebatur, ut non tam Domina, quàm communis omnium videretur esse parens. Munificentiæ autem in Dei ecclesias atque monasteria & plurima & luculentissima dedit testimonia. Unde jam anno 1093. (o) *Ivo Carnotensis* literas ad eam dedit, in quibus quòd ecclesiam sancti Martini de Valle apud Carnutas, quæ olim erat monasterium, in antiquum statum reformare vellet, eam laudibus ornavit. Monita tamen adjecit, ut celeri effectu id exsequeretur, ne antiquus hostis bonum ejus consilium præpediret.

Blesensem comitatum suscipit regendũ,

atque plura ecclesiis præstat beneficia,

Ab obitu conjugis *Adela* sanctiore spiritu ad vitam monasticam amplectendam visa est agi. Tametsi verò mundi fieret impatiens, consultius tamen habuit, si filios *Willelmum* & *Tetbaldum* ipsa potiùs amanter educaret, & ad magnam morum vitæque excoleret innocentiam, quàm si, abdicato matris munere, dubiæ aliorum curæ nutriendos effingendósque relinqueret. Malum punicam rectè dixisses *Adelam*. Quemadmodùm enim arbor hæc pomum etiamnum maturescens, crudum, & acerbum, tenelli filioli instar gremiô fovet, nunquam, nisi vi avellatur, desertura, usque dum mite jam illud, & ad maturitatem fuerit perductum; ita *Adela* sobolem suam, pubescentem adhuc, & in primos induentem se flores curâ & maternis brachiis destituere noluit, quoad ipsa in dies se ipsâ melior ac perfectior evadens, ad decentem christiano Principi pietatem pervenisse judicaretur.

& Filios in pietate excolit.

Anno 1105. morbo decumbens (p) à *S. Anselmo* Cantuariensi visitata fuit. Cùm enim sanctus Archipræsul ex itinere in Franciam intellexisset, *Adelam* infirmari, Blesas profectus fuit, ut Comitissam de se optimè meritam, quæ eum ut patrem ac vitæ institutorem agnoscebat, consolaretur. Pristinæ restituta valetudini virum Dei secum Carnutas duxit, missísque nuntiis ad fratrem *Henricum* Regem, qui ex Anglia Nortmanniam Procerum flagitatu, quibus Dux *Robertus* erat invisus, occupaturus venerat, *Anselmo* colloquendi cum eo facultatem obtinuit.

infirmatur, & à S. Anselmo invisitur.

Cùm Historiæ Ecclesiasticæ ingenti studio teneretur, *Hugo* monachus Floriacensis, de *sancta Maria* cognominatus, ab ea rogatus, quatuor libris illam compilavit, uti discimus ex veteri codice Dionysiano, in quo hæc historia sic inscribitur: *Incipit Ecclesiasticæ Liber Historiæ, quem Hugo de S. Maria monachus sancti Benedicti Floriacensis, à diversis defloravit historiæ locis anno ab incarnatione Domini MCX. gratia domnæ* ADELÆ *Carnotensium, Meldensium, atque Blesensium Comitissæ.*

Historiæ librum in ejus gratiam scribit Hugo Floriacensis.

Non statim igitur (q) post mariti obitum, sed longè seriùs, *Adela* Sanctimonialis habitum Marciniaci induit, postquàm scilicet liberos suos ad ætatem adultam provexisset. Ad eam jam viduam & seculo renuntiantem scripta videtur *Hildeberti* epistola XXXI. in codice Ebroicensi ad A. viduam inscripta, in qua eam præcipuè ad retundendam superbiam hortatur. Eidem jam Marcianensi monachæ epistolam LXIII. quæ tantùm sexagesima secunda esse debet, idem auctor dicavit. Est autem *Marciniacum* fœminarum cœnobium Ord. S. B. in diœcesi Augustodunensi, ab *Hugone* Abbate Cluniacensi constitutum. Hîc monacha erat *Gaufredo* ejus loci Priore S. Hugonis fratre, olim Sinemuri domino, de quo mortuo Petrus Venerabilis visionem refert Albereæ Sanctimonialis valdè religiosæ, *quæ dominam Adelam, Regis Anglici Henrici sororem, priùs Blesensem Comitissam, nunc,* inquit, *humilem Christi ancillam, adiens ei universa narravit.*

Monasticen Marciniaci amplectitur.

Brevi-

(o) Mabill. l. c. pag. 112.
(p) Idem. l. c. pag. 474.
(q) Idem. l. c. pag. 438.

Guillelmi Gemeticensis de ea testimonium. Breviter de *Adela* Guillelmus Gemeticensis Hist. Normann. lib. 8. cap. 39. *Mortuo Stephano Comite Blesensi, marito Adelæ, filiæ Willelmi, Regis Anglorum, ipsa aliquamdiu rexit Comitatum, quia filii sui adhuc minùs habiles erant ad procurandum regimen. Quibus adultis ipsa sanctimonialis habitum & conversationem tempore Domini Petri Cluniacensis Abbatis assumens, laudabiliter ibidem usque ad finem in Dei servitio perseveravit.*

ejus obitus. Obitus verò literatæ hujus Principis, & Benedictinæ Vestalis signatur in Necrologio S. Dionysii apud Remos his verbis: *Prid. nonas Martii obiit Adela Comitissa, mater Comitis Theobaldi, conversa & monialis S. Petri Cluniacensis.*

Epitaphium ADELÆ epitaphium composuit Venerab. *Hildebertus*:

Huic tria post cineres vitam conferre laborant,
Mens humilis, blandus sermo, benigna manus.
Exempli speculum, patria rosa, lampas avorum,
Fœminei sexûs immemor illa fuit.
Deliciis florens, vultu festiva, coruscans
Exemplis, titulis inclyta, stirpe nitens.
Sic intus mentem, foris os natura polivit,
Ut sine crimine mens, os sine labe foret.
Quod genus exempli rarum est, se fœmina vicit,
In se fœmineæ nil levitatis habens.
Cùm fidei mulier corvo sit rarior albo,
Hac tamen in sexu floruit ista fides.
Lance pari libra signum libravit Apollo,
Cùm metit hunc florem mortis iniqua manus.

& Scripta. Scripsit *literas* pro Monachis Majoris-Monasterii, quos inter & S. Carilesi Blesenses Canonicos concordiam fecit super decimis *Francævillæ*, cùm nobilissimus Comes Stephanus, vir ejus îsset secunda vice in Jerusalem anno videlicet ab Incarnatione Domini MCI. *Mabill.* l. c. p. 438.

— *Epistola ad Gaufridum*, Carnotensem Episcopum, ut non permittat Monachos Majoris-Monasterii molestari à Canonicis S. Carilesi, An. circiter 1130. ex Archiv. Major. Monasterii.

— *Epistola* ejusdem argumenti ad Theobaldum Comitem Blesensem. Utramque epistolam juris publici fecerunt *Edmundus Martene* & *Ursinus Durand* in Thesaur. Anecdot. Tom. I. pag. 373.

V.

S. ELISABETHA Schœnaugiæ Abbatissa.

† 1160. 18. Junii.

Ortus ipsius & Professio religiosa. EDita est in lucem *Elisabetha* anno post partum Virginis millesimo centesimo vigesimo nono. Pietatis à teneris studiosa cùm annum ætatis ageret duodecimum, Schœnaugiensem recèns conditum ingressa est Parthenonem. Hôc locô posita sanctissimo vitæ genere mores suos ita Deo hominibúsque probavit, ut à Sanctimonialibus in Abbatissam electa, à Superis verò post undecim Religionis annos visitari cœperit. Latini idiomatis cùm priùs imperita esset, eo posteà scitè utebatur. Visiones suas nunquam in literas relatura fuisset, nisi cœlestis Genius humilem ejus pertinaciam flagello expugnâsset. Quare germanum suum fratrem, *Ecbertum*, cùm adhuc esset Bonensis Ecclesiæ Clericus, ad se anno MCLII. evocavit. Hic Sororis visiones, dictante ipsâ tum patriô tum Latino sermone, libris duobus complexus est: tertium deinde, qui *Viarum Dei* inscribitur, similiter scriptis consignavit, jam ex Clerico Abbatiæ Schœnaugiensis cœnobita: ac posteà (ut quintum haud satis firmæ authoritatis silentio prætermittam) postremùm conscripsit de piissimo ipsius obitu, rerum tunc gestarum potiori ex parte testis oculatus; subinde verò in Schœnaugiæ Abbatem electus, teste Trithemio, *non minùs devotione & religione, quàm scientiâ claruit.*

Cœlitùs instructa visiones suas revelat, quas Ecbertus literis consignat.

Oudinus impugnat, sed refellitur. Sed verò Casimirus Oudinus hos Revelationum seu Visionum libros non pro Sibyllæ habet folio, sed pro supposititio diffamat partu. En verba illius: *Eruditi homines volunt hos Revelationum sive Visionum libros tres, unâ Egberti manu, cum libro Epistolarum compositos fuisse, quos sub nomine Elisabethæ sororis suæ germanæ evulgaverit post mortem, ut famam sanctitatis ejus majorem apud posteros redderet. Solebant enim Monachi piis ejusmodi fraudibus imponere posteritati.* Hæc Oudinus. Miror hominem, qui Romanæ Ecclesiæ ac sacræ suæ Familiæ Præmonstratensi fidem fefellit, ad Calvini asseclas descíscendo, alios de crimine falsi audacter accusare. Neque enim hæc pia fraus est, sed detestandum mendacium, libros à se effictos pro divinitùs sorori suæ factis revelationibus venditare. Id quod nemo, qui ex Deo, æternâ Veritate, est, fecerit, ut ne vitio se contaminet, cui obnoxios se præbent, qui ex diabolo, patre mendacii, sunt. Quàm procul igitur *Ecbertus* à turpissima hâc impostura, tam pro certo habere debemus, illos Revelationum tres libros genui-

num Beatæ *Elisabethæ* esse fœtum. Viros illos eruditos non moror, neque enim ferè alii sunt, atque *Joannes Henricus Feustingius*, Scriptor *Gynæcei hæretico-fanatici*, aliíque Sectarii & Novatores, qui prophetiæ Joëlis haud memores dudum Revelationes ac Visiones, fœminis etiam sanctissimis factas, explodere, verso pollice damnare, atque arborum foliis leviores habere, in morem induxerunt. In longè diversam abeunt sententiam gravissimi Ecclesiæ Catholicæ Doctores, è quibus vel unius *Francisci Ribera* è Societate Jesu doctissimi Theologi verba hîc adscribere non gravabor; Ita enim in vita S. Theresiæ lib. 1. cap. 1. loquitur: „ Eâdem tempestate, quâ „ *S. Bernardus*, florebat *S. Elizabetha* „ Cœnobii Schœnaugiensis Antistita, „ illustrationibus divinis notissima. „ Intervisebat eam namque frequenter & ipse Redemptor Jesus, ac cœli „ terræque Regina, nec non sanctus „ Ordinis auctor *Benedictus*, ac potissimùm Angelus tutelaris. Erat „ illi solenne Dominicis festísque diebus extra se rapi, & obscurissima S. „ Scripturæ sensa clarissimè exponere. „ Hæc *Ribera*. Nec tamen tacebimus, quæ alius ejusdem Societatis Jesu doctus Theologus de S. Elisabethæ Revelationibus observat. *Hæc sancta Virgo*, inquit, (r) *cùm esset annorum ætatis trium & viginti, cœpit habere multas revelationes, quas ejus frater* Egbertus *Schönaugiensis Abbas ornatiore stylo redegit & publicavit.* Sed vel posteà depravatæ sunt, vel sororis suæ privatas opiniones à revelationibus non distinxit *Egbertus*: multa enim in historia S.Ursulæ ejus prorsùs fabulosa leguntur. In ea quippe meminit cujusdam Romani Pontificis nomine *Cyriaci*, qui medius sedisse dicitur inter *Pontianum* Papam, & *Anterum*, item cujusdam Dorothei Regis Constantinopoleos, & cujusdam Regis Siciliæ, qui tres non extitêre. Itaque ut sapienter observat *Papebrochius*, in ejusmodi privatis revelationibus dogmatum, & factorum dogmaticorum, & historicorum non est repetenda veritas: quandoquidem contrariæ prætensæ revelationes circumferuntur.

& cum aliis fanaticis castigatur.

Francisci Riberæ,

& Ludov. Mesnil hac de re judicia.

Ejus obitus.

Spiritum autem amantissimo suo Redemptori reddidit *Elisabetha* anno Æræ Christianæ 1165. ætatis suæ 36. die 18. Junii, cujus virtutes ac vitæ sanctimoniam magnis nec immeritis laudibus effert *Ecbertus*.

Visionum Libri à quo editi.

Visionum Libri V. in lucem emissi fuêre à *Jacobo Fabro* Stapulensi Parisiis 1513. fol. qui subinde cum SS. *Hildegardis* & *Brigittæ* Revelationibus Coloniæ 1628. fol. recusi fuerunt. Prodierunt etiam Italicè Venetiis A. 1589. in 4. Hagiographi Antverpienses in Actis Sanctorum Tomo III. Junii die 18. nec omnes nec integros Visionum exhibent libros, sed primum & secundum duntaxat cum parte tertii, & totum sextum; cæteros verò, quòd minùs facerent ad historiam, solùm delibârunt. Nam in tertio, quarto, & quinto, quem ultimum dubiæ esse authoritatis diximus, Sermones quidam *Elisabethæ* & Epistolæ continentur. *Epistolam* ad S. Hildegardem in deperditis haberemus, nisi eam *Trithemius* Chronico Hirsaugiensi intexuisset; quo etiam teste *Emicho* Abbas Schœnaugiensis, *Egberti* successor, de laudibus S. Elisabethæ opusculum contexuit, quod tamen haud aliud esse laudati Hagiographi esse suspicantur, atque Rythmum, in quo multis titulis ornatur Elisabetha, quemque in Commentario prævio ad ejus Acta exhibuerunt.

Emichonis Abbatis libellus de laudibus S. Elisabethæ.

Animadversio de Schönaviæ Monasterio.

Observari autem à Lectore velim, nomen *Schœnaugiæ* pluribus aliis Monasteriis fuisse comune. Talium unum Virginum in Franconia fuit; alterum Virorum in diœcesi Moguntina, ubi B.Hildegundis sub virili habitu & personato Josephi nomine inter Cistercienses usque ad obitum vixit. Hoc Monasterium anno 1135. in B. V. honorem conditum fuit. *vid. Trithem. Chron. Hirsaug. p. mihi* 125. Tertia Schœnaugia in Lurenburgensium Comitum prædio trans Rhenum, sedecim contra Bingiam millibus passuum ab Hilduwino locuplete viro inchoata à Ruberto Lurenburgensi Comite posteà perfecta atque SS. Martino & Florino dedicata fuit. *vid. Trith. l. c. p.* 119. Hildelinus autem monasterio primus præfuit, qui haud procul ab eo Virginibus eodem nomine monasterium constituit, in quo S. Elisabetha vixit, cujúsque hodie rudera tantùm supersunt; Deo Schœnaugiam Virorum in hunc diem protegente.

VI. HELO-

(r) Lud. du Mesnil Doctr. & Discipl. Eccl. Lib. I. pag. 400.

† 1163. 17. Maji.

VI. HELOISSA Paracletensis Abbatissa.

Natalibus, doctrinâ & corporis formâ præstans,

FUlberti (r) Canonici Insignis Ecclesiæ Parisiensis hæc neptis erat, formâ præstans, doctrinâ præstantior, toto regno ob eximias dotes celebris. Fuit verò, ut *Petrus Abælardus*, Gallorum ille Socrates, *Heloissæ* amore caperetur. Unde occasionem quæsivit, qua puellam sibi domestica & quotidiana conversatione familiarem efficeret, maximè cùm juventus, formæ gratia, doctrinæ celebritas, cantûs & carminum ars suavissima ipsi persuasissent, nullam ipsum repulsam passurum, à quacunque fœminarum, quam amore suo dignaretur. Industria itaque sua egit, ut *Fulbertus* in domum suam ipsum sub quocunque procurationis pretio susciperet, ne domestica familiæ cura, inquiebat, ipsum à studiis impediret, útque modum impensis poneret. *Fulbertum* ad annuendum ejus votis, cùm avaritia, tum Neptis ad majorem eruditionem promovendæ studium impulêre. Suscepit itaque Magistrum *Abælardum*, ipsique Neptem charissimam ampliori literaturâ imbuendam tradidit. Nec multò pòst optatis potitus est *Abælardus*.

à proco Abælardo furtim seducitur, &

ad connubium urgetur, quod variis ex motivis ipsa detrectat.

Concepit igitur *Heloissa*, & ab *Abælardo* è domo avunculi furtim sublata in Britanniam, apud illius sororem filium peperit, quem *Astrolabium* nominavit. Quanta ob furtivum Neptis recessum, & ereptum pudorem, exarserit in *Abælardum* irâ *Fulbertus*, cogitare facile est. Placare ipsum non potuit, nisi uxorem faceret ex amica. Multis dilectum suum à connubii subeundis vinculis *Heloissa* deterruit. *Primò*, quòd nec ista conditione exulceratum avunculi animum placaret. *Secundò*, quòd inglorium illi foret uni se fœminæ dicare, quam omnibus natura creaverat. *Tertiò*, quòd molestiis maximis stipatum esset matrimonium. *Quartò*, quòd *Theophrasto* teste, *uxor non sit ducenda sapienti;* & quòd *Cicero* rogatus *ab Hirtio*, ut post repudium *Terentiæ*, sororem ejus duceret, dixerit, se non posse uxori & Philosophiæ pariter operam dare (ut refert *S. Hieronymus* Lib. I. adversùs *Jovinianum*) *Quintò* exemplo veterum Philosophorum, qui non tam relinquentes seculum, quàm fugientes, omnes sibi voluptates interdixêre, ut in unius Philosophiæ requiescerent amplexibus: & Philosophiæ desiderio eadem sustinuerunt, quæ nunc ex amore Dei sustinent Monachi. *Sextò*, quòd ipse honestæ conversationis status illi matrimonium dissuadere deberet. *Quæ enim*, inquiebat, *conventio Scholarium ad pedissequas, scriptoriorum ad cunabula, Librorum ad colos; stilorum sive calamorum ad fusos? Quis denique sacris vel Philosophicis meditationibus intentus, pueriles vagitus, nutricum, quæ hos mitigant nænias, tumultuosam familiæ tam in viris quàm in fœminis turbam sustinere poterit? Ultimò, quia Clericus & Canonicus cùm esset, indecorum erat, ut sese nuptiis implicaret, ac obscœnis voluptatibus irrevocabiliter immergeret.* Sed frustrà his temporibus *Abælardum* suum à proposito matrimonii revocare tentavit *Heloissa*; unde ipsi morem gerens, velut propheticè illacrymando ac suspirando, ait: *Unum ad ultimum restat, ut in perditione duorum minor non succedat dolor, quàm successit amor.*

inito demùm conjugio,

Parisios itaque reducta *Heloissa*, *Abælardo* suo nuptiali benedictione confœderata est. Initum matrimonium, quod dissimulare proposuerant, *Fulberto* puellæ avunculo consentiente, cùm ab ipso, tum ab ejus domesticis divulgari cœpit, præter fidem Magistro *Petro* datam. Se uxorem palàm negabat *Heloissa*, ne famæ & fortunæ Dilecti sui officeret. Multis eam ob rem contumeliis ipsam afficiebat *Fulbertus*. Idem cùm *Abælardus* agnovisset, illam ad Monasterium Argenteoli prope Parisios, ubi olim puella educata fuerat, atque erudita, transmisit: ipsíque ut Monasticis vestibus, excepto velo, indueretur, autor fuit. Id facilè persuasit avunculo *Heloissæ*, ejúsque consanguineis, sibi illusisse *Abælardum*, eámque Monialibus adscripsisse, ut hoc pacto ab illa se expediret. Fictitiam ulti sunt injuriam inflicto ipsi pudendo acerbóque vulnere, quô Eunuchus effectus est.

in Monasterio se abdit.

Abælardus quoque ad claustri latibula confugit.

Abælardus ob inflicti vulneris infamiam pudore suffusus, potiùs quàm devotione excitatus (ut ipse testatur) ad monasticorum latibula claustrorum secessit, ac in Abbatia S. *Dionysii* sacrum suscepit habitum: *Heloissa* verò benedictum ab Episcopo velum in Monasterio Argenteolensi, in quo Priorissa postmodùm fuit. Inde verò pulsis Monialibus à Monachis S. *Dionysii* illum locum sibi vendicantibus, in

(r) Ex Natal. Alex. Hist. Eccl. Sec. XII. Dissert. de Petr. Abæl. var. Fort. Tom. VI. pag. 788.

in Oratorio *Paracleti*, quod à *Petro Abælardo*, postquam è S. Dionysii monasterio discessit, constructum fuerat, asylum invenit tutissimum, ac illi Abbatiæ initium dedit, eámque rexit, ut prima Diaconissa sive Abbatissa. Quod Oratorium *Innocentius II.* Pontifex Maximus ipsi & Sororibus in perpetuum confirmavit Pontificio Diplomate.

Separati varias invicem scribunt epistolas, Plures extant Abælardi ad Heloissam, & Heloissæ ad Abælardum Epistolæ, quæ utriusque summam eruditionem testantur. Imprudenter ac muliebri levitate *Heloissa* in secunda sua Epistola ad *Petrum* præteritorum amorum insaniam in memoriam revocat ac

Ex quibus mulicbris levitas, describit his verbis: *Etsi uxoris nomen sanctius ac validius videtur, dulcius mihi semper extitit amicæ vocabulum; aut si non indignaris, concubinæ vel scorti: ut quo me videlicet pro te amplius humiliarem, ampliorem apud te consequerer gratiam, & sic etiam excellentiæ tuæ gloriam minus læderem... Deum testem invoco, si me Augustus universo præsidens mundo matrimonii honore dignaretur, totúmque mihi orbem confirmaret in perpetuum possidendum, charius mihi & dignius videretur tua dici meretrix, quàm illius Imperatrix.*

& mascula gravitas elucescunt, Majorem præseferunt gravitatem, sapiunt modestiam, pietatem spirant, *Abælardi* ad charissimam suam Epistolæ post conversionem datæ. Cæterùm sexûs levitati, inquit *Natalis Alexander*, condonandus est stylus Heloissæ, quæ nihilominus vitam ad omnem virtutis normam instituit, ut testatur Abælardus. *Tantam autem gratiam*, inquit, *in oculis omnium illi Sorori nostræ, quæ cæteris præerat, Dominus annuit, ut eam Episcopi quasi filiam, Abbates sororem, Laici quasi matrem diligerent: & omnes pariter ejus religionem, prudentiam, & in omnibus incomparabilem patientiæ mansuetudinem admirabantur.*

Heloissæ virtutes & elogiũ. *Quæ quanto rariùs se videri permittebat, ut scilicet clauso cubiculo sacris meditationibus atque orationibus puriùs vacaret: tantò ardentiùs ejus præsentiam, atque spiritualis colloquii monita, hi, qui foris sunt, efflagitabant.* Ipsius pietatem ac eruditionem etiam commendat in adhortatoria ad studium literarum Epistola, scripta ad Sanctimoniales Paracletenses. *Magisterium*, inquit, *habetis in Matre, quod ad omnia vobis sufficere, tam ad exemplum scilicet virtutum, quàm ad doctrinam literarum potest, quæ non solùm Latinæ, verùm etiam tam Hebraicæ quàm Græcæ non expers literaturæ, sola hoc tempore illam trium linguarum adeptæ peritiam videretur, quæ ab omnibus in B. Hieronymo tanquam singularis gratia prædicatur.* Hinc Antistites, Magnates, Fidelésque cæteri, Paracletense Monasterium bonis plurimis intra annum auxêre. *Heloissam*

S. Bernardi, Petri Mauritii &c. in eam affectus. aliquando invisit S. *Bernardus*, eámque & Sorores sacris adhortationibus corroboravit, ut testatur *Abælardus* in Epistola ad eundem sanctum Abbatem. Eandem impensè coluit, ac præconiis ornavit B. *Petrus Mauritius* Cluniacensis Abbas, ipsique gratulatus est, quòd pro *Logica Evangelium, pro Physica Apostolum, pro Platone Christum, pro Academia Claustrum, tota jam & verè Philosophica mulier elegisset.* Isipse Venerabilis Abbas

Abælardi & Heloissæ obitus. *Abælardi* corpus, qui anno 1142. humana absolvit, ad Monasterium Paracletense deferri jussit, quò illud ab Heloissa sepulchro inferretur. Ipsa verò demortuo marito plusquam XX. annis superstes XVI. Cal. Junii anno 1163. vel 1164. è vitâ excessit, fœmina planè lectissima, eximiis moribus, ingenio eleganti, nullo non disciplinarum genere exculta, Latinè, Græcè, & Hebraicè docta. Extant inter *Abælardi* Opera, *Heloissæ ad Petrum Abælardum Problemata;* XLII. Epistola ad *Petrum* Abbatem Cluniacensem; ad *Petrum Abælardum* epistolæ tres. Quæ admirabile ingenii acumen, & eruditionem non vulgarem præ se ferunt, in quibus siqua sunt, quæ immodicum erga Abælardum affectum prodant, benigna interpreatione emollienda sunt.

Quid de ea Fabricius, Cl. JOAN. ALBERT. FABRICIUS in Bibl. med. & inf. Lat. lib. xv. p. 689. hæc de Heloissa annotavit. *Heloissa ingenio & literis nobilis*, FULBERTI *Carnotensis neptis, ex Abælardi discipula, amasia, & uxore, Sanctimonialis Argentoliensis, ac denique ex Priorissa illius Cœnobii, Ordin. Bened. Abbatissa Oratorii Paracliti, quod in Trecensi sive Tricassinæ diœceseos pago Abælardus condiderat, probantéque Innocentio II. ei donaverat. Obiit Heloissa Græcarum, Hebræarũ & Latinarum literarum perita, anno 1162.* Vide Quercetani notas ad Bibl. Cluniacensem pag. 146.

& alii Scriptores. seq. & *Miræum* ad Henrici Gandavens. cap. 16. de S. E. Præ liberioribus Metaphrasibus Gallicis Epistolarum mutuarum Heloissæ & Abailardi, quas vel *Busius Rabutinus* Colon. 1695.

vel

vel P. F. G. *de Beauchamps* dedit Parif. 1714. & 1721. 12. laudandum *Gervasii* studium, qui Parif. 1723. in 12. duobus voluminibus Latinè cum adjuncta prosaria Gallica versione, & adspersis subinde notis historicis vulgavit *Heloissæ Epistolas ad Abailardum III. & Abailardi ad Heloissam IV.* quarum tertia amplas Ordinis Monialium sexúsque fœminei laudes complectitur Tom. 2. pag. 209. quarta Regulam Sanctimonialium præscribit pag. 212.-595. De Latina emendatiore editione Epistolarum harumce per *Richardum Rawlinson*, Lond. 1728. 4. Vide *Journal literaire Tom. 4. p. 375. Bibl. ancienne & moderne Tom. 9. pag.* 348. *Journal des Sav.* 1718. *Novembr. pag.* 239.

Utriusque epistolæ à Gervasio editæ.

VII.

† 1178. 17. Sept.

S. HILDEGARDIS
Abbatissa in monte S. Ruperti prope Bingas.

Natales ipsius, educatio, & religionis professio.

ORiunda fuit ex villa *Bickelheim* in Comitatû Spanheimensi, patre *Hildeberto* milite, matre verò *Mechtilde* (s), anno 1098. Hæc cùm esset annorum quinque, vel octo, ut alii scribunt, oblata est à parentibus Deo dicanda in monasterio S. Disibodi, ubi sub B. *Juttæ* sororis Megenhardi, Comitis de Spanheim, magisterio monasticæ conversationis habitum assumpsit; & post ejusdem obitum, qui contigit an. 1136. die 22. Decemb. Magistra sororum sub regimine *Cunonis* Abbatis S. Disibodi constituta est S. *Hildegardis*; quæ quidem postea divinitùs admonita cum tota sororum 18. Congregatione, & *Cunonis* permissione ad montem S. Roberti transmigravit.

Magistra efficitur.

Cùm verò quadraginta duorum (t) annorum, & septem mensium esset, cœlestibus visionibus illustrata, ac singulari adeò prophetiæ dono aucta est, ut pro certo ab omnibus habita sit oraculo. Hinc revelata scriptis consignare cœlitùs præmonita, cùm cunctaretur, longâ ægritudine fatefacta decubuit: morbi autem causâ Abbati apertâ suo, ille divinæ voci imperanti obedire jussit. Suas igitur Latino sermone conscripsit revelationes, quas cùm viri eruditi perinde ac pii legissent, in admirationem rapti, quòd virgo ab incunabulis monasterio inclusa, quæ nullam præter patriam, hoc est, Teutonicam linguam didicisset, nihil præter psalterium edocta, & libros veteris ac novi testamenti probè intelligeret, & Latinè congruè dictaret, eam venerabantur.

Cælestibus visionibus illustrata,

eas literis consignat.

Rei tam novæ támque singularis fama cùm ad aures *Eugenii III.* summi Pontificis, qui celebrato Remis Concilio Treviros concesserat, pervenisset; Virduni Præsulem & cum eo *Adalbertum* Primicerium, aliósque idoneos viros ad ipsius cœnobium direxit, ut sine strepitu, quid rei esset, cognoscerent: quibus humiliter inquirentibus, cùm illa simpliciter, quæ de se erant, aperuisset, ad Apostolicum reversi magna ipsius, magna & cunctorum adstantium exspectatione, quæ acciderant, retulerunt. His auditis, Pontifex publico in consessu beatæ Virginis scripta, quæ præfato de parthenone perlata susceperat, sibi repræsentari jubet, eáque suis tenens manibus ac recitatoris vice functus, Archiepiscopo Moguntino, Cardinalibus, aliisque de Clero palàm recitavit, ac responsa virorum, quos ad hæc indaganda miserat, pronuntians omnium mentes ac voces in laudem oratoris excitavit, annitentéque *S. Bernardo*, qui præsens aderat, Pontificia authoritate ea comprobavit, salutatoriis literis beatam Virginem visitavit, atque ad ea, quæ per Spiritum Sanctum cognovisset, scribenda animavit. *Eugenii* approbationem suo calculo confirmavêre, qui proximè post ipsum Petri sedem occupaverunt, summi Pontifices *Anastasius* IV. & *Adrianus* itidem IV. scriptis ad Hildegardem epistolis, quibus se Romanámque Ecclesiam ipsius precibus commendârunt.

quas Eugenius III. PP. indicta Synodo,

examinat &

cum S. Bernardo aliisque approbat.

Hæc cùm ita se haberent, haudquaquàm mirum videri debet, quòd Archiepiscopi, Episcopi, Cardinales, Abbates, Abbatissæque, Doctores, Imperatores, aliíque utriusque sexûs *Hildegardem* de rebus maximi momenti, ac præsertim de secretioribus conscientiæ suæ abditis consulerent, atque ad eam non solùm ex Germania, sed ex aliis etiam regnis, tanquam ad indubitatum convolarent oraculum, ipsam adeuntes, aut saltem per literas in-

Magnates Hildegardê passim consulunt.

(s) Gall. Chr. Tom. V. pag. 653. Pagius verò natam scribit an. 1099. mortuam verò an. 1178. Vid. etiam Nicol. Serrar. lib. 2. Rerum Moguntiac. cap. 27.

(t) Edm. Martene Collect. ampl. Tom. II. in Observ. præv. ad epist. B. Hildegardis pag. 1012.

interrogantes, ac Dei voluntatem ab eâ sciscitantes. Hinc tot ad eam ex variis orbis regionibus pervenerunt epistolæ, ut simul collectæ integrum volumen conficere possent.

Vivere desiit an. 1178. 17. Sept. Evolavit S. Hildegardis ad Dominum (u) seculi duodecimi anno 78. indict. XIII. decimo quinto kalendas Octobris, ætatis suæ anno 82. sepulta in medio chori ante majus altare: de quâ postmodùm Catalogo Sanctorum adscribenda rogatus est Greg. IX. Pont. Max. ab ejusdem monasterii Abbatissa & monialibus 1237.

Ejus elogium ex Anonymo. Author Anonymus Ordinis Præmonstratensis, qui vitam S. *Gerlaci* Eremitæ anno circiter MCCXXV. scripsit à Joanne Bollando editam inter Acta Sanctorum mensis Januarii, S. *Hildegardem* his verbis commendat cap. VIII. *Erat eo tempore in partibus Moguntiæ Virgo quædam sanctissima, Hildegardis nomine, famosissima illa Prophetissa Novi Testamenti, cum quâ familiariter locutus est Deus, & ostendit ei secreta cœlestia. Hæc per manum sanctæ memoriæ Domini Henrici Moguntinensis Archiepiscopi sacro velamine Domino consecrata, cùm nullis literis nisi tantùm Psalmis Davidicis esset erudita, per Spiritum Sanctum edocta, de divinis oraculis & sacramentis sibi revelatis grandia edidit volumina, quæ ab Eugenio Papa mediante S. Bernardo Clarævallense Abbate, canonizata, & inter sacras scripturas sunt connumerata. Hæc per multa temporum circula, doctrinæ salutaris lampade Sanctam Ecclesiam illuminavit, Epistolis ad diversas personas missis corroboravit, & claris miraculis illustravit.*

& Alberico triũ fontium. Juvat etiam audire *Albericum*, monasterii *Trium fontium* Cisterciensem Monachum in Chronico ad annum 1141. *Hoc anno* SANCTA HILDEGARDIS *cùm esset annorum quadraginta duorum & septem mensium, librum* SCIVIAS *per Spiritum sanctum visitata incepit, & per decem annos consummavit, in diebus Henrici Moguntini Archiepiscopi & Conradi Romanorum Regis. Quæ fuit ista Hildegardis, & quantæ authoritatis, insinuant epistolæ magnatum terræ ad eam transmissæ, Apostolicorum Eugenii, Anastasii & Adriani, Imperatoris Conradi & Frederici, Patriarchæ Hierosolymitani & Archiepiscoporum, Abbatum & Præpositorum, & una specialis epistola beati Bernardi Claravallensis.* De eâdem etiam legendum Chronicon *Senoniense* Lib. IV. cap. XV. cujus Author *Richerius* Monachus narrat, ipsam linguâ Latinâ, quam nunquam didicerat, & locutam fuisse, & scripsisse libros de statu regnorum & eventibus futurorum: de futuris Fratrum Prædicatorum & Minorum Ordinibus fuisse vaticinatam: librum etiam de Medicina edidisse, quem ipse viderit Argentinæ.

SCRIPTA.

1. *Scivias*, sive *Visionum ac Revelationum libri tres*, quos Jacobus Faber Stapulensis in libro trium spiritualium Virorum, Hermæ, Ugvetini, & Fr. Liberti: & trium spiritualium Virginum, *Hildegardis*, Elisabethæ & Mechtildis, *Parisiis* edidit in fol. anno 1513. apud Henricum Stephanum avum. Prodierunt deinde separatim Hagenoæ an. 1529. cum Præfatione Gebwilleri: junctim verò cum Revelationibus SS. Brigittæ & Elisabethæ Col. 1628. fol. Videtur verò Visionibus suis Hildegardis inscripsisse titulum SCIVIAS, velut *sciens vias*, vel quòd in illis quæ SCIre se & VIdisse non dubitabat, ASserat. Nam ut ipsa in prologo, jussam illas profitetur scripsisse se secundùm voluntatem SCIentis, VIdentis, & disponentis omnia. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Latinit. lib. VIII. p. 771. Visionum libri III.

2. Vita S. *Roberti* sive *Ruperti* Confessoris Ducis Bingionum, qui seculo nono fuit, vulgata à Jo. Busæo S. J. Moguntiæ 1602. 4. cum Hincmari & aliorum lucubrationibus, & apud Surium 15. Maji, & cum notis Henschenii Tom. 3. Act. Sanctorum, Maji pag. 504. Vita S. Ruperti.

3. *Vita S. Disibodi* Episcopi & Confessoris an. 674. defuncti: scripta an. 1170. apud eundem Surium 8. Julii, & in Actis Sanctorum, Tom. 2. Julii pag. 588. & S. Disibodi.

4. *Expositio Regulæ S. Benedicti* ad Congregationem Hunniensis Cœnobii, edita cum aliis Hildegardis scriptis à Justo Blanckwalt, & Danieli Archiepiscopo Moguntino dedicata Coloniæ, apud Hæredes Joannis Quentel & Gerwinum Calenium anno 1566. in 4. etiam in Auctario Biblioth. Patrum Colon. anno 1662. & Tom. XXIII. Biblioth. Patrum Lugd. p. 590. Expositio Regulæ S. Bened.

XXXVIII. *Quæstiones* cum solutionibus ad Wibertum Monachum Gemblacensem.

5. *Epi-*

(u) Vid. Pagium in Crit. Histor. Chronol. ad an. 1178. n. 8. Tom. IV. p. 654. col. 2. ubi corrigit Trithemium, qui perperam hanc mortem in annum 1180. distulit.

Epistolæ,

5. *Epistolarum Liber* ab Hildegarde & ad eam scriptarum. Ex his epistolas circiter quinquaginta habes typis mandatas à *Blanckwalto*, & in Bibliothecis Patrum editionis Coloniensis & Lugdunensis, præter unam ad Abbatem Brunvillarensem, quæ extat in vitâ S. Hildegardis à *Theoderico* Abbate Trudoniensi composita apud Surium 17. Septembris. Edmundus Martene & Ursinus Durand Presbyteri Congregationis S. Mauri longè plures invenerunt, in optimæ notæ codice Himerodensis Monasterii Ordinis Cisterciensis in diœcesi Trevirensi; quas *Collectionis amplissimæ* Tomo II. juris publici fecerunt. Sunt numero octoginta quatuor, quæ planè earum editoribus dignæ visæ fuerunt, quæ cum orbe literato communicarentur. Nam præterquam quòd omnia Sanctorum scripta eam spirare solent pietatem, quæ legentibus ad animæ salutem non parùm conducit, in omnibus, quæ ad *Hildegardem* directæ sunt, epistolis non meram offendet rerum spiritualium seu moralium narrationem, sed omnes ferè sunt historicæ. Ex his aliquæ occasione schismatis, quod *Alexandrum III.* Papam inter & *Victorem IV.* antipapam suscitavit *Fridericus*, scriptæ sunt; unâ à Doctore Universitatis Parisiensis consulitur, quid de opinione Gilberti Porretani Episcopi Pictavensis in Concilio Remensi proscripta sit credendum; in aliis agitur de ratione instaurandæ disciplinæ regularis in collapsis monasteriis. Pluribus etiam persecutiones monasteriis illatæ, tentationes ac dispositiones interiores scribentium exponuntur. Neque pauci tum Abbates, tum Abbatissæ, utrùm dignitatem retinere aut dimittere debeant, ab eâ requirunt. Hinc patet, omnes illas epistolas ad illustrandam historiam cùm ecclesiasticam tum monasticam non parùm conducere. Cæterùm obiter non est prætereundum, quòd ab Abbate Rettinhasili ad Abbatiam Salmensem postulato consulta, an utramque dignitatem abjicere deberet, respondit *Hildegardis*: *Quicumque agrum vel ovile propter fidem procurationis suscepit, ipsa dimittere non debet; sed sicut paterfamilias ea reget. Qui enim ovile suum relinquit, & aliud recipit; præceptorum Dei prævaricator nominatur.* Quod velim, inquiunt eruditissimi Editores, attendant ii, qui de sede ad sedem contra præscripta canonum,] &

quas publici juris fecit Edm. Martene,

Multa argumenti historici continent.

Quid de Abbatiali dignitate edixerit.

sanctorum Patrum edicta adeò facilè transmigrant. Nomina verò eorum, quorum Epistolæ Bibliothecæ Patrum Lugdunensis Tomo XXIII. inter Hildegardinas scriptæ occurrunt, hæc sunt:

Nomina eorum, qui epistolas ad Hildegardem scripserunt. ex Bibl. PP.

Adami Abbatis de Ebra. pag. 553.
Adriani IV. Papæ. pag. 540.
Alexandri III. Papæ. p. 540.
Anastasii Papæ. p. 553.
Abbatis S. Anastasii. p. 555.
Decani SS. Apostolorum & primi Magistri Scholarum Colon. p. 577.
Arnoldi Coloniensis Archiep. p. 543. 550.
Arnoldi Archiep. Mogunt. p. 541.
Bernardi Clarævallensis. p. 552.
Abbatis Campidonensis. p. 558.
Christiani Archiep. Moguntini. p. 542.
Conradi Imp. p. 551.
Constantiensis Episcopi. p. 547.
Cunonis Abbatis S. Dysibodi. p. 557.
Abbatis de Eberbach. p. 554.
Eberhardi Bamberg. Episcopi. p. 545.
Elisabethæ Magistræ in Schœnaugia. p. 561.
Abbatissæ in Eolstat. p. 561.
Provisoris S. Emmerammi. p. 556.
Eugenii III. Papæ. p. 537.
Præpositi in Franckenfort. p. 563.
Frederici Imp. p. 551.
Abbatissæ S. Glodesindis. p. 560.
Ad Griseos Monachos (Cistercienses) p. 578. adde
Albericum ad annum 1153. p. 323.
Fratrum in Hagenhe. p. 582.
Helengeri Abbatis S. Dysibodi. p. 558.
Henrici Archiep. Moguntini. p. 541.
Henrici de Bevez, Episcopi. p. 549.
Hertwigi Bremensis Archiep. p. 543.
Hierosolymitanorum Episcopi. 549.
Abbatis de Hirsaugia. p. 556.
Juvavensis Archiep. p. 544.
Abbatis de Keisheim. p. 555.
Leodiensis Episcopi. p. 547.
Abbatis S. Mariæ. p. 557.
Adelardi Abbatis S. Martini Coloniæ. p. 559.
Meffridi Prioris in Eberbach. p. 578.
Ad Prælatos Moguntinenses propter divina per illos interdicta. p. 563.
Abbatis Nuenburgensium. p. 556.
Petri Præpositi Trevirorum. p. 575.
Philippi Decani Coloniensis. p. 572.
Philippi, Comitis Flandriæ. p. 553.
Pragensium Episcopi. p. 548.
Sacerdotis cujusdam. p. 561.
Spirensis Episcopi. p. 546.
Trajectensium Episcopi. p. 548.
Trevirorum Archiep. p. 544. 550.
Virdunensis Episcopi. p. 547.
Werneri de Kircheim. p. 581.
Wormatiensis Episcopi. p. 547.

Ex Martenii Collectione.

Nomina eorum, quorum Epistolæ *Collectionis Amplissimæ* Tomo II. inter Hildegardinas scriptæ occurrunt, hæc sunt:

Abbatis Elvacensis. col. 1012.
Abbatis Mulebrunensis. col. 1013.
Abbatis S. Michaëlis Bambergensis. col. 1015.
Bertholdi Abbatis Zwifeldensis. col. 1017.
Abbatis Salemensis. c. 1018.
Abbatis S. Eucharii. c. 1019.
Abbatis S. Eucharii. c. 1021.
Abbatis Bosonis-Villæ. c. 1022.
Abbatis Zwetellensis. c. 1025.
Nicolai Abbatis Halesbrunensis. col. 1025.
Abbatum Bellæ-Vallis. G.Cariloci, A. Clarifontis, R. Caritatis & G. Bethaniæ. c. 1027.
Abbatis Eberburdæ. c. 1029.
Richardi Abbatis Sprincherbat. c. 1030.
Cujusdam Abbatis. c. 1032.
Præpositi de Flanheim. c. 1033.
Abbatis Hegenneche. c. 1034.
Abbatis de Vescera. c. 1034.
Abbatis in Elvestat. c. 1037.
Abbatis in Selbolth. c. 1037.
Præpositi in Herde. c. 1039.
Hamelenensis Monasterii Provisoris. c. 1040.
Abbatis in Wadego. c. 1041.
Præpositi in Untereftdorf. c. 1042.
Frederici Præpositi Vallis-Dei. c.1043.
Abbatis in Rappenberch. c. 1044.
Præpositi S. Victoris Moguntiæ, c. 1046.
Præpositi in Confluentia. c. 1047.
S. Andreæ in Colonia Præpositi. c. 1048.
Erphordiæ Præpositi. c. 1049.
De Domo in Moguntia Præpositi. c. 1050.
Helderici Præpositi S. Simeonis Trevirensis. c. 1050.
Præpositi in Knethstethe. c. 1052.
Præpositi in Bunna. c. 1053.
Abbatis. c. 1055.
Hadelheidis Abbatissæ Gandersheimensis. c. 1056.
Cujusdam Abbatissæ. c. 1057.
Abbatissæ in Wethderswinkele. c. 1058.
Abbatissæ de Althena. c. 1060.
Abbatissæ in Altuvich. c. 1061.
Abbatissæ in Kizingun. c. 1062.
Abbatissæ S. Mariæ Ratisponensis. c. 1063.
Abbatissæ in Koufungim. c. 1065.
Abbatissæ in Gerbestethe. c. 1066.
Abbatissæ Montis S. Cyriaci. c. 1067.
Abbatissæ in Lubboldesberge. c.1069.
Abbatissæ Anonymæ. c. 1069.
Abbatissæ apud Widergoldesdorf. c. 1070.
Abbatissæ de Crouchdal. c. 1071.
Abbatissæ in Babemberch. c. 1072.
Abbatissæ veteris Monasterii Moguntiæ. c. 1073.
Abbatissæ Superioris Monasterii Ratisbonensis. c. 1074.
Abbatissæ Nussimensis Monasterii. c. 1076.
Abbatissæ Coloniensis. c. 1077.
Abbatissæ de Didenkirkim. c. 1078.
Abbatissæ Antarnacensis. c. 1078.
Abbatissæ de Crouchdal. c. 1082.
Sanctimonialis cujusdam. c. 1086.
Sacerdotis cujusdam. c. 1087.
Epistola LIX. nescio cujus. c. 1088.
T. Monachi S. Benedicti. c. 1089.
Epistola LXI. incertum cujus. 1090.
Magistri de Trajecto. c. 1092.
Sacerdotum in Ruthelingun. c.1093.
Sacerdotis Trevirensis. c. 1095.
Parisiensis Magistri Theologi. c.1097.
Fratris O. c. 1099.
Decani S. Martini Moguntini. c.1102.
Epistola LXIX. ignoratur cujus. c. 1103.
Monachi Mulenbruensis. 1104.
Monachi de Ebra Cisterciensis Ordinis. c. 1107.
Wessionensis. c. 1108.
Trajectensis Canonici. c. 1109.
Monachi & Presbyteri. c. 1110.
Sacerdotis & Magistri pauperum in Lutherum. c. 1111.
Monachorum Sigebergensium. c.1114.
Monachorum Hirsaugiensium. c.1116.
Monachorum Eberbacensium. c.1117.
Prioris de Zwifelda. c. 1119.
Monialium Zwifeldensium. c. 1120.
Prioris & Conventûs de Monte S. Dysibodi. c. 1123.
Monachorum S. Eucharii Trevirensis. c. 1126.
Prioris & Monachorum Cistellensium. c. 1130.
Henrici Abbatis & Conventûs Montis S. Dysibodi. c. 1132.

Explicatio Symboli S. Athanasii.

6. *Explicatio Symboli S. Athanasii*, quæ cum 38. *Quæstionibus*, *Libro Epistolarum* & *Expositione Regulæ S. Benedicti* à Blanckwalte edita Colon. 1566. in 4. & in Supplemento Bibliothecæ Patrum Coloniensi A. 1522. & in Lugdunensi Tom. XXIII. pag. 537. 583. 594.

Liber simplicis & tri-

7. Liber *simplicis* & alius *compositæ Medicinæ* S. Hildegardi à Trithemio tri-

compositæ Medicinæ. tribuuntur: atque typis exscripti extant sub ejus nomine *Libri quatuor Physicæ*, quorum *primus* medicamenta ex aquis, terris, salibus & metallis: *secundus* & *tertius* ex plantis, *quartus* ex animalibus persequitur. Prodiêre Argentorati apud Joannem Schottum 1533. fol. & 1544. in fol. cum Octavio Horatiano, Trotula, & cum Theodori diæta, alíisque quibusdam aliorum Scriptorum.

Vitæ meritorum libri sex, 8. *Libri sex* VITÆ MERITORUM, quos illa conscripsit *in sexagesimo primo ætatis suæ anno, qui erat millesimus centesimus quinquagesimus octavus annus sub pressura Apostolicæ Sedis, regnante Frederico Romanorum Imperatore.* Primus Liber continet capita 124. Secundus 85. Tertius 84. Quartus 70. Quintus 85. Sextus 45. Hinc colliges Trithemium, qui cap. 405. de S.E. & II. 119. illustr. Benedictin. tres duntaxat *Vitæ meritorum* libros S. Hildegardi adscribit, integrum ipsius Opus hoc non vidisse, quod in codice Himerodensi supra laudato habetur, prout fidem faciunt Edmundus Martene & Ursinus Durand l. c.

de Cleri tribulatione, & futurorū eventu. 9. Libellus *de præsenti Clericorum tribulatione futurorúmque temporum eventu* prodiit in lucem operâ Hieronymi Gebuilleri Hagonoviæ an. 1528. in 12. In hac verò opella continentur 1.) *Prophetia S. Hildegardis de 5. futuris temporibus, quæ inceperunt Anno Domini* 1100. 2.) *Epistola* ad Colonienses *de futura tribulatione Clericorum.* 3.) *Epistola* ad Trevirenses *de eodem tempore*, in qua calamitatem ejusdem urbis propter peccata Clericorum, citò futuram, nisi prævenirent eam pœnitendo, prædixit. Fuit autem personaliter in Treveri, missa à Domino. Cúmque mala Ecclesiæ propter delicta Sacerdotum prædiceret, omnes Clerici responderunt: *Dic nobis Domina, in quo offendimus Deum, ut hanc iram incurrere debeamus?* Respondit notabile verbum dicens: *Spiritus sanctus non confundit.* Omnia autem, quæ prædixerat super Ecclesiam Treverensem, evenerunt anno Domini millesimo centesimo octogesimo quinto, sub *Volmaro* Archiepiscopo, quæ per septem annos miserabili schismate laborabat. Hæc *Trithemius*, quo teste scripsit etiam S. Hildegardis *Homilias* 58. in Evangeliis Dominicalibus: Librum I. *de Sacramento altaris contra Catharos*: *Exhortatorium*

Homiliæ in Evangelia, & alia opuscula.

secularium ad quosdam Presbyteros lib. 1. *Ad Sorores* suas lib. I. Ad Monachos Erbacensis monasterii *paregoricon. Carmina & Cantica* cum dulci & mirabili melodia: *de vitiis & virtutibus* per modum dialogi plura composuit. Et quædam alia minora, sed instructa opuscula.

Si Wicelio apud Molanum Hist. de SS. Imag. lib. 4. c. 8. p. 402. credimus, S. Hildegardis dictavit ingens volumen in Apocalypsin adjunctis miris Imaginibus. *Comentarii in Apocalypsin.*

Prophetia sub nomine S. Hildegardis conficta. *Prophetia conficta.*

Hanc *Abrahamus Bzovius* suis Annalibus inseruit ad an. 1415. n. 39. Asserit *Bzovius*, se illam prophetiam eruisse ex vetusto codice, cui titulus erat *Manipulus Florum Thomæ Hibernici*: qui scilicet eodem tempore, quo *Guilielmus de sancto Amore* Parisiis studiorum causâ vixit, & gradum Doctoris sacræ Theologiæ assecutus est, postmodùm in Italiam progressus, atque in Ordinem Fratrum Minorum adscriptus, ultimam vitæ partem Aquilæ transegit, & ne ad celebrandam Missam cogeretur, pollicem sibi amputavit. Huic ergò Codici, ne periret, adjuncta aut assuta fuit illa dicto tempore conficta prophetia: cujus initium est apud Bzovium: *Insurgent gentes, quæ comedent peccata populi, tenentes Ordinem mendicum &c.* Hæretici nostri temporis eandem prophetiam plurimùm immutârunt hoc exordio: *In diebus illis exurget gens insensata, pomposa, cupida, perfida, & exosa, quæ peccata populi comedent, Ordinem quorundam devotariorum sub assimilata mendicantium specie tenentes &c.* Et ut plena esset mentiendi securitas, præfati hæretici fabulatores fingunt, monasterio S. Hildegardis per Germanica bella destructo, volumina ejus antiqua periisse, aut aliò translata esse. Unde potuerunt ergò habere, quæ tam liberè proferunt, nisi ex proprio cerebello? *Fuimus nos*, inquiunt Henschenius & Papebrochius, (x) *anno* 1660. *in monasterio Bingensi, & sacras S. Hildegardis reliquias venerati, & antiqua volumina ejus, quæ etiamnùm ibi extant, manuscripta in membranâ, perscrutati, nihil ejusmodi reperimus.* Interim nonnulli Catholici, verbis immutatis, pejorem sensum conflârunt, & ubi apud hæreticos legebatur *satietatem sectantes*, substituerunt *SOCIETATEM*

(x) Tom. I. Mart. die 7. in not. pag. 667.

TATEM sectantes, aut quid simile: quod per transennam hic dici debere locus exigebat. Ernestus Tenzelius in Colloquiis Menstruis Vol. 3. An. 1691. m. Decemb. p. 1010. testatur, hanc Prophetiam à Jo. Bapt. de la Nuza, Episcopo in Aragonia ex Ordine D. Dominici diductiùs fuisse explanatam, à Jesuitis verò improbatam, ab *Arnaldo* autem propugnatam fuisse. Hæc nempe virtutis fata sunt, ut semper habeat æmulos, invidos, & detractores.

VIII.

† 1169. 4. April.

RILINDIS seu REGILINDIS Abbatissa Hohenburgensis.

Situs & fundatio monasterii Bergensis,

PERGENIUM vel *Bergense* S. Crucis Cœnobium: (y) Monialium Benedictinæ Professionis in Eistettensi Episcopatu & præfectura Heersbrugk dimidio milliari à Neuburgo Danubiano, ac duobus milliaribus ab Aichstadio situm, amplissimum Cœnobium, fundatum legitur anno Domini 976. imperante Othone secundo, ejúsque conjuge D. *Theophanid*, ab illustrissima Principe ac Domina, Domina *Williltrude* Bertholdi ultimi Bavarorum Ducis honestissimâ conjuge, quæ ob insignem virtutem, ac vitæ integritatem cognomentum Piæ habere meruit. In hujus Parthenonis Abbatissam electa fuit D. *Rilindis* aliquot lustris post annum 1095. quo nimirùm anno denuò consecrata legitur Basilica Bergensis cœnobii: legitur verò hæc piè & sanctè præfuisse, sed quamdiu, id in fastos relatum non est. Fuit virtutibus & literis ornatissima *Rilindis* Herois, Latinè eximiè docta: pudicitiæ autem probitatísque laude tantâ, ut Imperator *Fridericus Barbarossa* eam ex hoc Bergensi Cœnobio ad *Altitonense* seu *Hohenburgense* D. Otiliæ in Alsatia Monasterium (*cujus vestales luxu ac opibus lasciviebant*), reformandum ac in meliorem vitam reducendum ablegaret: ubi ipsa in Abbatissam constituta expulsis lascivientibus fœminis, in pauculorum annorum spatio triginta tres velatas virgines congregans, ita in literis Latinis ac pietate Christiana eas instituit, ut omni viciniæ admirationi essent. Extant verò ejus Rilindis Abbatissæ & Reformatricis Altitonensis Poëmata quædam, quæ huic loco ex Casp. Bruschio inserenda censui.

in quo Rilindis Abbatissa virtute & doctrina illustris præfuit, inde ad Hohenburgense translata, Moniales reformat & auget,

ejus eadere poëmata.

Dominæ Rilindis ad Sorores Hohenburgenses in Persona Christi Tetrastychon Hexametrum, & eruditissimum.

Vos, quos includit, frangit, gravat, attrahit, urit
Hic carcer mœstus, labor, exilium, dolor, æstus,
Me lucem, requiem, patriam, medicamen, & umbram
Quærite, sperate, scitote, tenete, vocate.

Ejusdem Rilindis Pentastychon carmen, per Monosyllaba ingeniosè lusum ad Congregationem Sororum Altitonensium.

O pie grex, cui cœlica lex, est nulla doli fex,
Ipse Sion mons, ad patriam pons, atque boni fons,
Qui via, qui lux, hic tibi sit dux, alma tegat crux,
Qui placidus ros, qui stabilis dos, Virgineus flos
Ille regat te, commiserans me, semper ubique.

Multa de Rilinde tacuit Bruschius,

Hæc insignis & doctissima Abbatissa quamdiu præfuerit Hohenburgensi monasterio, quando item rebus humanis exempta sit, aut quo genere nata fuerit? non invenio, inquit Bruschius: *certè secunda fundatrix hujus loci dici meruit.*

Non hæc tantùm, sed alia complura de laudatissima hac Abbatissa ignorâsse videtur *Bruschius*. Quam enim ipse *Rilindem* vocat, haud alia est ab illa *Regilinde* seu *Regilla*, de qua Chronicon (z) Admontense ad annum MCLVI. hæc commemorat: *Bargense*, id est, *Bergense prope Neoburgum ad Danubium Monasterium per Admuntenses instituitur sub Domina Regilla Abbatissa.* Hoc ut meliùs intelligatur, probè sciendum, quòd *Wolvoldus* Admontii pientissimus Abbas sub annum 1115. Parthenonem nostri Ordinis propè suum monasterium excitârit, in quo non virtutum duntaxat, sed doctrinarum etiam studia ab ejus primordiis floruerunt. Ex hoc Parthenone posteà *Godefridus* Abbas Admontensis ab anno MCXXXVIII. usque ad annum MCLXV. prudentissimas religiosæ vitæ magistras educere solebat, quarum opera & studio alios sacros Parthenones, siquos à veteris disciplinæ observantiâ desciviſſe compererat, in viam reducere adlaboravit. Quô laudabili fine *Rilindem* seu *Regilindem*, vel *Regillam* in Bergense Monasterium ablegavit. Huic cùm avitæ disciplinæ decora, ac præsidia vitæ sanctioris restituisset, à *Friderico I.* Imperatore ad Hohenburgense in Alsatia cœnobium abire jussa est, ut in

quæ alii produnt, & eandem esse cum Regilinde, & Regilla ostendunt.

eo

(y) Brusch. in Mon. Germ. Chronol. pag. 97. & 154.
(z) extat Tom. II. Scriptor. Rer. Austriac. pag. 188.

eo pari industria ac prudentia chordam disciplinæ regularis æquô remissiorem intenderet. Quod illa præclarè fecit, atque Parthenonem ad pristini rigoris normam redegit. Ad Sponsum verò migravit 4. April. an. 1169. utì fidem facit V. C. *Joan. Dietrich à Falckenstein in Antiquitatibus Nordgaviensibus Part. 2. Cap. IV. §. 2. pag.* 320. ubi Bruschium in chronologiam hîc peccantem corrigit.

cujus obitus refertur ad 1169.

Fuit hæc ipsa *Rilindis* literis cùm politioribus tum sacris egregiè imbuta. (a) Quo tempore enim ætatem egit in Parthenone Admontensi, ex ore *Irimberti*, doctissimi Cœnobitæ ac posteà Abbatis Admontensis, Divinas Scripturas explanantis tota pendere, ejúsque dicta in literas Latinè referre consueverat. Cujus rei perenne monumentum extat in Comentario *Irimberti* in Lib. Jud. cap. XIX. Nec prætermittendus hîc insignis locus ejusdem *Irimberti* est, ubi de sacris Virginum Admontensium studiis ita loquitur: *Ante annos autem aliquot, quia Historiam de Concubina, quæ in duodecim partes est secta, nec non Historiam Ruth Sororibus Admuntensibus disserueram, duæ ex ipsis studii sui impenderunt diligentiam ad conservandam interpretationis meæ memoriam. Ideóque huic Opusculo annectere duxi earundem Historiarum, sicut ab ipsis Sororibus digesta est, explanatiunculam.* Porrò Sorores seu Moniales, quas Irimbertus ob eruditionis studium laudat, fuêre *Rilindis* seu *Regilindis* & *Irmingardis*, quarum illa Explanationem Historiæ de Concubina Judic. Cap. XIX. hæc Explicationem Libri Ruth ab ore Irimberti stylo excepit, ut docet elegantissimè ab iisdem Virginibus exaratus membranaceus Codex Admontensis in folio hodienùm superstes.

quàm verò literis exculta fuerit, indicat Irimbertus.

IX.
HERRADIS
Hohenburgensis Abbatissa.

Rilindi suffecta Herradis,

Evocatæ ex hac mortali vita *Rilindi*, subrogata & substituta est ab eodem cœnobii hujus advocato, Domino *Friderico Barbarossa*, tum Romano Imperatore; suffragantibus unanimi consensu omnibus Sororibus, & Monialibus, Domina HERRADIS ex nobili *Landspergiorum* familia nata, Cœnobii Altitonensis Professa, *Rilinde* nec virtutibus nec doctrinâ inferior. Quæ divinum cultum augeri volens, Truttenhusium Cœnobium ad pedem montis situm anno Domini 1181. de suis condidit, dotavítque propriis bonis liberalissimè. Extitit in Altitona ante paucos adhuc annos *Liber sacrarum Sententiarum* justæ magnitudinis, ipsius manibus in mundissima membrana scriptus, & ex diversis cùm Bibliorum, tum veterum Doctorum monumentis ab ipsa collectus, Sororibúsque tali Epistola præliminari nuncupatus.

ipsâ nec virtute nec doctrinâ inferior.

à qua superat sententiarū liber,

„HERRADIS gratia Dei Hohenburgensis Ecclesiæ Abbatissa licèt indigna, dulcissimi Christi Virginibus in eadem Ecclesia quasi in vinea Domini fideliter laborantibus gratiam & gloriam, quam dabit Dominus. Sanctitati Vestræ insinuo, ex diversis sacræ Philosophicæ Scripturæ floribus, quasi apicula (Deo inspirante) comportavi. Et ad laudem & honorem Christi & Ecclesiæ, causáque dilectionis vestræ quasi in unum mellifluum favum compaginavi. Quapropter in eo ipso libro oportet vos sedulò quærere pastum, & mellitis stillicidiis animum reficere lassum: ut sponsi blanditiis semper occupatæ, & spiritualibus deliciis saginatæ, transitoria securè percurratis, & æterna felici jucunditate possideatis, méque per varias maris fluctuum semitas periculosè gradientem fructuosis orationibus vestris à terrenis affectibus mitigatam, unà vobiscum in amorem dilecti vestri sursum trahatis, Amen.

hâc præliminari epistolâ,

Addidit verò doctissima sui seculi Versificatrix sequentes etiam Dithyrambos.

& Dithyrambis exornatus.

Salve cohors Virginum
Hohenburgensium
Albens quasi lilium
Amans Dei filium.

Herrad devotissima
Tua fidelissima
Mater & ancillula
Cantat tibi cantica.

Te salutat millies
Et exoptat indies
Ut læta victoria
Vincas transitoria.

O multarum speculum
Sperne quæso seculum
Virtutes accumula,
Veri sponsi turmula.

Insistas luctamine
Viros hostes frangere,
Te Rex Regū adjuvat,
Qui vel te desiderat.

Ipse tuum animum
Firmat contra Zabulū,
Ipse post victoriam
Dabit Regni gloriam.

Te decent deliciæ,
Debentur divitiæ,
Tibi cœli curia
Servat bona plurima.

Christus parat nuptias
Miras per delicias,
Nunc expectes principē
Te servando virginem.

Interim

(a) Vid. Bern. Pezii Differt. Isag. in Tom. IV. Anecd. pag. 11. n. 2.

Interim monilia
Circumdes nobilia,
Et exornes faciem
Mentis purgans aciē.

Christus odit maculas,
Rugas spernit vetulas,
Pulchras vult virgunculas,
Turpes pellit fœminas.

Fide cum turturea
Sponsum istum redama,
Ut tua formositas
Fiat perpes claritas.

Vivens sine fraudibus
Es monenda laudibus,
Ut consumas optima
Tui gradus opera.

Ne vacilles dubia
Inter mundi flumina,
Verus Deus prœmia
Spondet post pericula.

Patere nunc aspera
Mundi spernens prospera,
Nunc sis crucis socia
Regni consors postea.

Per hoc mare naviga
Sanctitate gravida,
Dum de nave prodeas
Sion sanctam teneas.

Sion turris cœlica
Bella tenens acria
Tibi fiet statio
Acto vitæ spatio.

Ibi Rex virgineus
Et Mariæ filius
Amplectens te redamet
A mœore relevet.

Parvi pendens omnia
Tentatoris jacula
Tunc gaudebis pleniter
Jubilando suaviter.

Stella maris fulgida
Virgo mater unica
Te conjunget filio
Fœdere perpetuo.

Et me tecum trahere
Ne cesses precamine
Ad sponsum dulcissimū
Virginalem Filium.

Ut tuæ victoriæ
Tuæ magnæ gloriæ
Particeps inveniar
De terrenis eruar.

Vale casta concio
Mea jubilatio,
Vivas sine crimine
Christū semper dilige.

Si hic liber utilis
Tibi delectabilis
Non cesses revolvere
Hunc in tuo pectore.

Ne more strucinio
Surripiat oblivio,
Et ne viam deseras
Antequam pervenias.

Ejusdem Herradis ad easdem Sorores Tetrastichon.

O nivei flores dantes virtutis odores
Semper divina pausantes in theoria:
Pulvere terreno contempto currite cœlo,
Quò nunc absconsum valeatis cernere sponsum.

Ejusdem ad Christum Distychon.

Esto nostrorum pia merces Christe laborum,
Nos electorum numerans in sorte tuorum.

Meminit *Herradis* Mabillonius in Annalibus Benedictinis his verbis: *Herradis Abbatissa Montis Sanctæ Odiliæ scripsit Latina lingua* HORTUM DELICIARUM (*sic librum ipsius vocant*) *ac Virginibus Montis Sanctæ Odiliæ dicavit.* Vid. Mabillon. Annal. Tom. II, pag. 58. &c.

X.
SS. GERTRUDIS & MECHTILDIS
Sorores & Abbatissæ.

Claruêrunt Sec. XIII.

Utriusq; ortus.

BEatæ Virgines *Gertrudis* & *Mechtildis*, Comitissæ de *Hackuborn*, Islebii in Comitatû Mansfeldiensi illustrissimis parentibus natæ, cùm sint corpore & spiritû germanæ sorores, à nobis sejungi non debent. Utraque ab incunabulis, *Gertrudis* scilicèt à quinto, *Mechtildis* verò à septimo ætatis anno, seculo renuntians in monasterio *Rodersdorff* in Episcopatû Halberstadiensi sito sacram D. Benedicti Regulam amplexata est. Ab ipso autem religionis ingressu Angelicæ vitæ rationem inierunt, & literis humanioribus ac divinis apprimè excultæ, ad eam doctrinæ excellentiam pervenerunt, quam eruditissimi quique suspicerent. Eximia fuit earum contemplatio, in qua multis revelationibus ac visis cœlestibus à Deo illustratæ, eodem inspirante libros divinæ plenos sapientiæ conscripserunt. Nec enim Revelationes ipsæ suas, gratiásque è cœlo communicatas, levitate quadam fœminea (ut quidam suspicari possent) inductæ literis commendârunt; sed ad ipsarum evulgationem jubente imò cogente Christo impulsæ sunt. Ita enim quâdam vice l. 2. c. 10. *Gertrudi* ex nimia sua humilitate in scriptorum suorum editionem nequaquam consentire volenti, ajebat Christus: *Certò scias te nunquam de carcere carnis exituram, donec & illum* (scripta sua putabat) *quem adhuc retines, persolvas quadrantem.* Et addidit: *Absque contradictione certum divinæ pietatis meæ testimonium volo habere in scriptis tuis his novissimis temporibus, in quibus dispono benefacere multis.* Et aliàs (in prologo) cùm similiter reluctaretur, dixit ad eam; *An ignoras eum, qui mea voluntate compellitur, supra omnem obedientiam compelli. Cùm igitur voluntatem meam scias statuisse, ut liber hic scribatur, cur eam implere gravaris?* Et tandem cùm libro illi supremam imposuisset manum, apparuit illi Dominus, dicens: *Scias, quòd omnia, quæ in libro isto scripta sunt, gratuita pietate mea tibi infudi, quem ad hoc intimis pectoris mei impressi, quo singulas literas in eo conscriptas dulcedine pietatis meæ pertranseam; ut omnis, qui humili devotione in eo legerit, fructum ex hoc consequa-*

Professio religiosa.

Virtus & Doctrina.

Divino nutu revelationes suas literis consignant.

sequatur salutis æternæ. Similia planè etiam reperies in Revelat. Sanctæ Mechtildis libro 2. cap. 39. & lib. 5. cap. 32.

quas inepte sugillat Oudinus,

Inepta igitur admodùm est, nedicam, impia, *Casimiri Oudini* (b) censura, quam de utriusque hujus sacræ Virginis scriptis ferre non erubuit. Revelationes siquidem S. Gertrudis *Opus* vocat *devotioni mulierum cerebro laborantium aptissimum*: Revelationes verò S. Mechtildis *fœmineo sexui & ingenio nugis assueto convenientissimum* esse asserit. Certè nec cerebro laborârunt, nec nugis assueti fuerunt Viri sapientissimi quique, non modò doctissimi, qui peculiares Tractatus & Apologias pro Revelationibus sanctæ Gertrudis evulgârunt, è quibus fuerunt (c) Doctores Academiæ Complutensis, edente *Joanne de Castaniza*, Ordinis S. Benedicti, Mad-riti: item Parisiensis P. D. R. C. in Tractatu Theologico pro Revelationibus & Insinuationibus sanctæ Gertrudis; item *Maurus de Salazar* Ss. Theologiæ Doctor, & Generalis Ordinis ejusdem; item *Petrus de Herbera* Ordinis Prædicatorum Cathedraticus Salmanticensis; item *Franciscus de Sancta Maria*, Carmelita excalceatus; item Doctor illustris *Dominicus Bannez*; item *Franciscus Suarez* & *Joannes de Siguenca*, uterque è Societate Jesu, quos, & alios cum suis sententiis & elogiis citat R. D. *Leander de Granada Manrique* Abbas Ordinis S. Benedicti in Discursibus & Scholiis partim Hispanicis, partim Latinis, & inter illos nominans approbatorem Revelationum S. Gertrudis *Ludovicum Blosium*, ita loquitur: *Inter alias personas graves & magnæ auctoritatis est noster Pater Ludovicus Blosius, in multis locis Monilis Spiritualis, quod tanti ab omnibus æstimatur, ob singularem devotionem & fructum ejus.* DIDACUS *de* YEPES Ordinis S. Hieronymi, Episcopus Turiasonensis, ibidem laudans Revelationes Gertrudianas, affirmat sese fermè omnes memoriâ tenere, & *Blosium*, in Monili præsertim, adeò sibi placuisse, ut sæpe totum evolveret: & cùm Hispanicè Hispali ederetur, curâsse singula à prælo folia ad se mitti, eáque *Philippo II.* Regi Catholico, qui tum morbo ad mortem ultimo decumbebat, tanquam Regium Confessarium legisse, tanto Regis gustu, ut, absente *Didaco*, per filiam suam Serenissimam Infantem Isabellam relegi sibi curaret. Jam quis est, qui cum tanto, támque potentissimo, atque à prudentia laudatissimo Rege, tótque cùm aliis, quà virtute, quà doctrinâ præstantissimis viris non magis sentire velit, atque unius *Casimiri Oudini* amplecti judicium, quem tamen ab orthodoxa fide, & Religioso Ordine apostasia occœcavit, ut his in rebus cernere haud potuerit? Viam S. Gertrudis Revelationes convitiis proscindendi *Oudino* præivit *Henricus Faustingus*, Acatholicus Author in Gynæceo Hæretico fanatico, quod opus in morotrophio scripsisse videtur.

laudant & approbarunt viri sapientissimi,

cumprimis Leander de Granata,

Blosius,

Jepesius & alii,

Harum revelationum interpretes & editores.

Versionem è Germanico in Latinum idioma adornavit *Joannes Justus Lanspergius*, unà cum ejusdem sanctæ Abbatissæ Exercitiis Spiritualibus, quæ præmissa Epistola Apologetica *Lovanii* primùm impressa, deinde *Parisiis* anno 1513. recusa 8. Coloniæ 1578. & Paderbornæ 8. postremò Italicè, ut de editionibus Germanicis nihil dicam, à *Vincentio Brandio* versæ Venetiæ in lucem emissæ fuerunt an. 1588. in 8. Alia editio est D. *Tilmanni Bredenbachii* SS. Th. Doct. Ecclesiæ S. Gereon. Colon. Canonici anno 1536. Sed his prætermissis, illas tantùm commemorare animus est, quas ipsi Benedictini accurârunt.

Laurentius Clement,

Laurentius Clement, Monachus Ord. S. B. Congreg. Hispanæ editionem adornavit, quæ Salisburgi typis Jo. Bapt. Mayr an. 1652. in 8. excusa fuit. Quo etiam anno, tacito Editoris nomine, typis Universitatis Carolo-Ferdinandeæ in Collegio Soc. Jesu ad S. Clementem vulgata fuit.

Nicolaus Canteleu,

Nicolaus Canteleu (c) è Congreg. S. Mauri novam paraverat editionem, cùm anno 1662. è vivis ereptus fuit. Quanta vitæ sanctimonia fuerit, ex eo conjici potest, quod complures testati fuerunt, Revelaverat ipsi Deus tempus mortis suæ, & quin morbo conflictaretur, prædixit, se humana esse eâ septimanâ absoluturum. Eventus præsagium comprobavit. Operam id temporis ponebat in concinnanda nova editione *Librorum quinque Insinuationum Pietatis S. Gertrudis*, quam propè ad umbilicum perduxerat: supremam illi addidit manum ipsa die

(b) Comment. de Script. & Scriptor. Eccl. Tom. 3. col. 237.
(c) Abbas Winghius in monito prævio ad Lud. Blosii Conclave Animæ fidelis.
(d) Le Cerf. Bibl. Hist. Crit. p. 57.

die mortis suæ, quæ fuit vigesima nona Junii. Hæc editio à quàm pluribus mendis & erroribus expurgata, atque præfatione sed admodùm succincta à P. Canteleu instructa fuit.

Antonius Josephus Mege, *Antonius Josephus Mege* (c) ex eadem S. Mauri Congregatione an. 1664. publicavit librum in 12. typis Friderici Leonard sub hac epigraphe: *Sanctæ Gertrudis Virginis & Abbatissæ Ord. S. Benedicti Insinuationum divinæ Pietatis Exercitia.* Ad calcem libri habetur Officium de eadem sancta Virgine & Abbatissa, quæ anno 1290. ad Superos excessit. Forsan non inanis est suspicio, P. *Megium* Libros Insinuationum, quos P. *Canteleu* prælo paraverat, altero ab ejus obitû anno eidem subjecisse.

Joannes de Castaniza, JOANNES de CASTANIZA, Monachus Hispanus S. Salvatoris de Onna veteris Castellæ, Congregationis Vallisoletanæ Concionator, ut vocant, Generalis, ac deinde & Regius Philippi II. Ecclesiastes, tum etiam Censor Theologus apud Apostolicos Fidei Judices, qui in supremo Senatu sedent, è situ ac tenebris cujusdam Bibliothecæ in lucem vindicavit, *Insinuationum divinæ Pietatis libros quinque* jam olim ex Theutonico in Latinum sermonem conversos, in quibus Vita & Scripta S. Gertrudis Monialis Ord. S. B. continentur, novâ Authoris operâ correctos & scholiis illustratos unà cum vita ejusdem *S. Gertrudis* ex variis Authoribus collecta. Cui accedunt *Nonnulla ejusdem sanctæ Virginis Exercitia* cum Scholiis. Madriti an. 1599. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 522. Paucis post annis *Leander de Granada Manrique*, Abbas Hispalensis, pari labore functus est.

Simon Huebmá, *Philosophia Cœlestis* tradita ab æterna Sapientia, id est, Doctrinæ Salutares à Magistro & Sponso cœlesti, Christo Jesu, dilectæ suæ discipulæ & sponsæ S. Gertrudi Virgini, Abbatissæ Elpidianæ in Saxonia Ord. S. B. ex libro suo *Insinuationes D. Pietatis* collectæ, & in ordinem dispositæ: atque etiam authoritate sententiarum Scripturæ, dictis ac doctrinis Patrum, annotationibúsque illustratæ, ad salutarem usum omni animæ Christianæ, proximè tamen Religiosæ per R. P. *Simonem Huebman* Ord. S. B. in Monasterio Admontensi Professum p. t. in Illust. Parthenone Gossensi ejusdem Ord. Provinciæ Styriæ Confessarium Ordinarium, & in Spiritualibus Supremum. Salisburgi typis Joan. Bapt. Mayr in 8. an. 1672.

Joannes Gans &c. *Joannis Gans* O. S. B. Exercitia Spiritualia S. Gertrudis Virginis & Abbatissæ. 12. Monachii 1726. Germanicè.

ANONYMI *Spiritus & Vita*, h. e. *S. Gertrudis V. Exercitia Insinuationum divinæ Pietatis* intimæ devotionis suavitate castam animam in Deum elevantia. 8. Constantiæ 1730.

Joannes Mabillonius in Itinere Germanico asserit, inter Codices manuscriptos Monasterii San-Gallensis extare Revelationes S. Gertrudis, quæ à vulgatis multùm differant.

S. Mechtildis revelationes. S. MECHTILDIS *Revelationes*, quas *Spirituales Gratias* libris V. inscripsit, cùm non semel in Belgio, atque in Superiore Germania prælo subjectæ fuerint, Lutetiæ anno 1513. & Venetiis anno 1558. lucem aspexerunt. Denique *Liber Revelationum S. Mechtildis*, Serenissima *Eleonora*, Archiducissa Austriæ, Ducissa Mantuæ, procurante, & ipsa Muliere Sancta, Italicè versus, atque excusus est *Mantuæ*, ac demum *Venetiis* apud Jolitas anno 1589. Hæc ex Antonio Possevino, qui, dum ait, S. Gertrudem anno 1290. vitâ functam esse, multùm fallitur. Vixit enim S. Abbatissa sub *Rudolpho* Imperatore, & sequentibus; nam eo è vivis sublato, Deum pro Successore precata est, ita ut vitam ultra millesimum trecentesimum annum produxisse videatur. Quando verò naturæ concesserit B. *Mechtildis*, non satis exploratum habetur. (Utriusq; annus emortualis incertus.) Possevinus anno trecentesimo obiisse scribit, quem Oudinus ex eo corrigendum putat, quòd, cùm S. Gertrudis ejus soror anno 1290. ad Superos translata de B. Mechtilde sorore sua, tanquam mortua, in Scriptis suis loquatur. At quia exploratæ veritatis res est, quòd S. *Gertrudis* Rudolpho I. Imperatori, qui an. 1291. ad plures abiit, supervixerit, ratio Oudini nulla est, quâ ipse permotus mortem B. Mechtildis circa annum 1284. vel 1286. assignat. Quanquàm in eo Possevinus sui oblitus sibi contradixit, quòd S. Gertrudem an. 1290. in cœlos abiisse scribat, quæ tamen in scriptis suis mentionem de sorore sua *B. Mechtilde* anno 1300. mortua fecerit. Ex eodem *Possevino* errorem mutuatus est *Oudinus*, quòd ex Mechtilde Comitissa de Hackuborn & S. Gertrudis Abbatissæ sorore faciat *Principis*

(c) Le Cerf Bibl. Hist. Crit. pag. 347.

cipis Bercholdi Comitis de Andechs & Domini in Diessen ad Isaram, filiam, atque etiam Friderici II. Imperatoris cognatam.

Earum Biographi: Vitam SS. Sororum Gertrudis & Mechtildis plures Benedictini Germani, Galli, Hispani, atque Itali in literas, maximè stylo compendiario retulerunt. Ex Italis tres nominabo.

Placidus Cicada, Abbas monasterii S. Catharinæ in urbe Genua vitam S. Gertrudis Italicè scripsit. Vid. Armell. in Bibl. Scriptor. Congr. Casin. Part. 2. p. 151.

Isidorus de Su, monachus Parmensis in S. Joannis Evang. Cœnobio, dedit patrio sermone *Brevem Notitiam de vita summè admiranda S. Gertrudis Abbatissæ, cognomento Magnæ.* Armell. l. c. pag. 62.

Maurus Alexander Lazzarelli è Congr. Casin. Prior Cæsenæ scripsit Italicè *Iddio Amante è Panegerista della V. S. Gertrude.* i. e. *Deus Amator, & Encomiastes S. Gertrudis V.* Anno 1698. locum & formam editionis non expressit Armellinus l. c. p. 98.

quos inter celebris Gaspar Anton. Campacci, Tribus hisce Italis Benedictinis accenseri meretur D. *Gaspar Antonius Campacci*, Presbyter Secularis, SS. Theologiæ, & J. U. Doctor, qui novissimè Vitam S. Gertrudis Virginis & Abbatissæ Venetiis anno MDCCXLVIII. prælo subjecit in 4. Etsi verò Vir doctus post vitam S. Gertrudis toties in literas relatam nihil novi in medium afferre queat, omnéque ejus meritum in eo consistat, quòd bonam teneat methodum, doctrinámque hujus Sanctæ magna cum perspicuitate exponat, laus tamen ei attribuenda est, quòd hac provincia præclarè fungatur. Opus suum in duas distribuit partes; quarum prima historico stilo acta & gesta S. Gertrudis exequitur: in secunda doctrinæ spirituales ad certa capita rediguntur. Ad primæ partis calcem Author subjicit Dissertationem, cui titulum fecit: protulit discursum Chronologicum *Discursus Chronologicus* de annis diei natalis, emortualis, electionis in Abbatissam, & singularis gratiæ, qua mediante ad majorem vitæ perfectionem vocata fuit. Doctor *Campaccius* S. GERTRUDEM natam fuisse dicit an. 1263. die sexto Januarii; mortuam 17. Novemb. 1334. electam in Abbatissam 3. Maji 1294. ad majorem vitæ perfectionem peculiari affulgente gratia vocatam die 27. Januarii anno 1289. Variant ad hodiernam usque diem sententiæ circa annum natalem (de annis & diebus S. Gertrudis,) hujus S. Abbatissæ. Abbas *Leander de Granada* annum 1221. fuisse existimat. Alius Author ponit annum 1222. (sed hujus & aliorum opiniones) Qui supplementum ad librum Card. Bellarmini de Scriptoribus Ecclesiasticis adjecit, mortem ipsius anno 1280. affigit; quo calculo adigitur, ut in vitales auras elatam dicat anno 1210. P. *Antonius Maria Bonucci* ingressam in hanc vitam scribit an. 1240. Verùm omnes hasce opiniones à vero aberrare, ex eo dignoscitur, quòd cum eo concordari non possint, quod certum & extra dubium habetur positum; nempe hanc sanctam Virginem non nisi trigesimo vitæ suæ anno in Abbatissam electam fuisse, & hujus munus per 40. annos gessisse; quemadmodum disertim id proditur in libris *Insinuationum divinæ pietatis.* Præterea pro comperto habetur, quòd (ab Authore nostro rejiciuntur.) regnante Imperatore *Rudolpho I.* ætatem egerit, qui è vita sublatus est anno 1291. die 30. Sept. & quòd, quo tempore (annus erat 1292. dies 2. Januarii) Adolphus Nassovius in Cæsarem electus est, ipsa nondum ad Abbatissæ munus assumpta fuerit. Non alia re opus est, quàm ut libri 1. caput 3. *Insinuationum* perlegamus ad constabiliendam hanc veritatem, quæ omnium aliorum Authorum opiniones infringit, assertionem verò D. Campacci probabilissimam reddit, qui firma nixus supputatione annorum electionem hujus sanctæ Abbatissæ anno 1294. adscribit; epochæ, à qua aliæ omnes dependent.

Scriptores qui nova ex dictis libris procuderunt opera. Jam suprà aliquos recensuimus Benedictinos, qui ex *Insinuationibus divinæ Pietatis* nova procuderunt Opera; quibus nunc pro coronide tres quatuor extraneos Scriptores adjicecere me non pigeat.

VINCENTII PECCETI *Schola S. Gertrudis.* Italicè.

ANONYMI *Deliciæ S. Gertrudis*, Romæ. Italicè.

P. Diotavelli Stimuli divinæ Pietatis. Italicè.

Alphonsi d' Andrade Gesta & Documenta S. Gertrudis. Italicè.

Fabricii de Mechtilde opinio, *Jo. Alberto Fabricio* Bibl. med. & inf. Lat. lib. XII. p. 193. *B. Mechtildis* non alia visa est ab ea, de qua Trithemius in Chronico Spanheimensi ad an. 1154. hæc habet: *Anno Crastonis* Abbatis *tertio obiit* Machtildis *Sanctimonialis Virgo, soror quondam Bernhelmi Abbatis, hic juxta monasterium nostrum in principio suæ institutionis* (ab A. 1125.)

reclusa: *obiit in inclusorio suo IV. Cal. Martii*, *in cujus transitu Angelorum concentus & laudes auditæ*, *ac* Visiones *quædam ostensæ ferebantur. Sepulta est in choro fratrum ante gradus presbyterii, non sine opinione sanctitatis. Reliquit post se in eadem cella quinque* sorores *Virgines Christo consecratas atque devotas*, *quarum ista sunt nomina*: Sophia, *quæ cum ea de S. Albano venerat, quæ & eodem anno prid. Cal. Maji obiit*: Gerlindis, Demodis, Luitgardis & GERTRUDIS, *quæ Domino in sanctæ Virginitatis proposito usque ad vitæ terminum servierunt.* Idem confirmat Trithemius in Hirsaugiensi Chronico ad eundem An. 1154. pag. 136. seq. edit. Freherianæ, ubi addit Mechtildi adhuc in carne viventi testimonium sanctitatis perhibitum à S. HILDEGARDI. „ Ita Cl. Fabricius, quem hîc sua fefellit opinio, quâ existimavit, *Trithemio* de nostra *S. Mechtilde*, nata Comitissa *de Hackuborn* sermonem fuisse, quæ, quando *Mechtildis* Spanheimensis diem suum obierat, nondum vitam hanc adiêrat: Soror enim S. Gertrudis natu minor erat, quæ anno 1263. primam lucem aspexerat. Quî ergò fieri potuit, ut S. Hildegardis nondum in vitales hasce auras elatam laudibus ornaret? Quemadmodùm igitur Fabricii opinionem de S. Mechtildis persona deserimus, ita recensionem Editionum ejus Scriptorum libenter amplectimur. Quinque, inquit, libri Visionum scripti à Mechtilde sunt primùm Germanicè, sed vetus Latina versio edita Paris. 1513. fol. apud H. Stephanum avum unà cum *S. Hermæ* Pastore, *Wettini* Monachi Visione, & Revelationibus *S. Hildegardis*, fratrísque * *Roberti*, & *S. Elisabethæ.* Extant & editiones Mechtildis visionum Lipsiæ, & in Belgio, & cum Evangelio Nicodemi, Lentuli Epistola, Visione Isaiæ Prophetæ, S. Alberti Episcopi Agrippinensis & Sibyllæ Erythrææ vaticinio Venet. 1522. in 8. tum Colon. 1536. Venet. 1558. 1568. &c. atque ex Italica versione, Mantuanis typis teste Possevino, & Venet. 1589.

castigatur.

* lege ECBERTI

XI.
ANGELICA BAITELLI.

Claruit ad An. 1657.

NObili, sed modò extinctâ familiâ Brixiæ nata in celebri S. Juliæ Parthenone Congregationis regimini subjecto, Cœlesti Sponso sub Divi BENEDICTI disciplinâ se consecravit. Ibi reliquum omne ab oratione, & Divinis Officiis tempus, non colo & pensis, sed calamo, ac sacris Libris evolvendis impendit, ostendítque etiam suo exemplo, sicut complures aliæ illustres mulieres, sexui fœmineo non quidem ingenium, ac facultatem ad studia, sed usum & exercitationem tantùm deesse. Ipsa namque pietate in proprium Cœnobium permota, zelóque æstuans, ne ejusdem præclara monumenta oblivioni penitus traderentur, magno labore, solertíque cura collegit quidquid antiquum decus, splendorémque eidem Cœnobio restituere, ac deinceps poterat conservare, ingentíque volumine comprehendit, ac typis commisit hoc titulo:

Natalibus illustris, virtute, & doctrinâ illustrior,

calamum exercet,

in sui cœnobii antiquitatibus illustrandis,

Annali istorici dell' edificazione, *erezzione*, *e dotazione del Serenissimo Monasterio di S. Salvatore*, *è S. Giulia di Brescia*, *alla Sede Apostolica*, & *alla Regia potestà immediamente sottoposto. Contengono il catalogo delle santissime Reliquie*, *che nella sua santa Chiesa riposano*, *e tutti i privilegj concessigli dà Sommi Pontefici*, *Imperatori*, *Rè*, *Prencipi*, *e Duchi*, *dall' anno della sua fondazione 760. fino al presente secolo 1657. in Brescia per Antonio Rizzardi 1657. in foglio.* id est: *Annales historici ædificationis*, *erectionis & dotationis amplissimi Monasterii S. Salvatoris & S. Juliæ in urbe Brixia*, *Sedi Apostolicæ*, & *Regiæ potestati immediatè subjecti. Continetur in iisdem Catalogus sacrarum Reliquiarum*, *quæ in ejus ecclesia repositæ habentur*, *unà cum omnibus privilegiis concessis à Summis Pontificibus*, *Imperatoribus*, *Regibus*, *Principibus & Ducibus. ab anno fundationis 760. ad an. 1657. Brixiæ per Ant. Rizzardi 1657. in folio.*

editque Annales Monasterii S. Salvatoris Brixiæ.

De ea honorificè loquitur *Leonardus Cozzandus* in sua Bibliotheca Brixiana part. 1. pag. 41. secundæ editionis 1694. ubi eam vocat *Nobilem fœminam animi præstantiâ*, *virtutibúsque verè Christianis ac religiosissimis præditam*, *ornatámque*, *utpote*, *quæ ex ipsis veluti oblivionis faucibus illustres Cœnobii sui memorias strenuâ operâ*, *diligentíque studio eripuerit.* Hæc ex Armell. Bibl. Casin. part. 1. p. 21.

Ejus elogium.

XII.
HELENA LUCRETIA CORNELIA PISCOPIA.

† 1684. 26. Julii.

INter doctissimas seculi proximè elapsi fœminas referri meruit Virgo illustrissima

Quinam ejus acta & opera ediderint.

ſtriſſima *Helena Lucretia Cornelia Piſcopia*, Johannis Baptiſtæ *Cornelii*, Divi Marci Procuratoris apud Venetos, filia. Hujus Opera tam Latina, quàm Italica, editurus *D. Benedictus Bacchinus*, Monachus & Abbas Congregationis Caſinenſis clariſſimus, vitam *Helenæ* tanquam eximium antepagmentum præmittere illi voluit. Equidem vitam ejuſdem Italico idiomate conſcriptam ſuperiore anno 1687. jam ediderat Vir doctiſſimus *Maximilianus Deza*, Congregationis ſanctiſſimæ Matris Dei alumnus. *Bacchinus* autem, cùm dignam omninò cenſeret hanc vitam, quæ lingua ubique gentium nota celebraretur, Latinè eandem reddidit, ita quidem, ut ea, quæ fuſiùs memoraverat *Deza*, in compendium redegerit, & quæ minùs tacta ab illo fuerant, ſuis commodè locis inſeruerit. Sic verò *Bacchinus Florilegium Actorum Helenæ Cornaræ, quà ad miraculum doctiſſimæ, quà ad prodigium innocentiſſimæ* auſpicatur:

Benedicti Bacchini Præfatio

1. Cùm primum de edendis Helenæ operibus, quæ ejuſdem humaniſſimus parens ſervata communicavit, conſilium inivi, operæ pretium facturum me cogitavi, ſi vitam, ut in ſimilibus ſolet, eruditiſſimæ item ac piiſſimæ Virginis, volumini præfigerem; id enim pergratum lectoribus, & operis totius œconomiæ reſpondens futurum non dubitavi, qui ſcirem vix quemquam in bonæ notæ librum legendum incumbere, quin ſtatim ſe auctoris dignoſcendi deſiderium vehemens tangat, & illud occurrat Senecæ; *ó ſi animum boni viri liceret inſpicere!* Verùm tot, ac tanta occurrebant ſcribenda, ut prævideremvolumini mantiſſæ cauſa nimium excreſcenti futurum, ut meritò exprobranda veniret collectoris ambitio, qui lectori in limine faſtidium incuteret, & à dulciſſimis operibus evolvendis properantem retardaret. Vir inſuper clariſſimus, Congregationis Matris Dei Alumnus, *Maximilianus Deza* Vitam Helenæ Italico idiomate luculentiſſimè ſcriptam, poſtremis anni elapſi 1686. diebus ediderat; quare ſi & mihi ejuſdem ſcribendæ cura incidiſſet, operis ab altero, & quidem ad umbilicum abſoluti, factor audiſſem. Temperandam igitur rem ita autumavi, ut *Florilegium vitæ* potiùs præmitterem, quàm *Vitam*, quatenùs ex vita per *Dezam* ſcripta ea ſeligerem, ac in compendium redigerem, quæ majoris momenti videri poſſunt; & ſi quæ aliunde cognita, ipſique intacta, paucula haberem, ſuis aptè locis insererem. Latino autem eloquio uti decrevi, non modò, ut ad objecti dignitatem ſermo conformaretur, verùm ut, quod omnibus ſeculis, totiúſque univerſi fama dignum eſt, lingua ubique gentium nota celebraretur. Paucula igitur ex multis ſelecta exponere mens eſt: qui plura ſcire deſiderat, facilè voti compos fiet, ſi laudatam *Dezæ* lucubrationem pervolvet. Ego ad voluminis parergon levi calamo, preſsóque brachio, quæ *Helenam*, Helenæque mores, & ingenium referunt, prævii apparatus loco, præmittam.

in ipſius vitæ florilegium.

Helenæ genus, & patria.

2. *Corneliorum* Venetam Gentem ex Romana priſcis Reipublicæ fauſtis temporibus, celebri ortam dicunt; illúdque multis probatur, *C. Cornelium*, qui Patavii, Cæſaris de Pompeio victoriam per aves prædixit, Gentis hujus principem fuiſſe, quæ poſtmodùm ſequioribus ſeculis Venetias recens conditas comigravit. Hæc de eo ex Dionis Libro XIII. referre lubet: καὶ ἐν Παταυίῳ τῆς νῦν Ἰταλίας, τότε δὲ ἔτι Γαλατίας, ὄρνιθές τινας οὐχ ὅτι διαγγεῖλαι αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ δεῖξαι τρόπον τινά. Γάιος γάρ τις Κορνήλιος πάντα τὰ γενόμενα ἀκριβῶς τε ἐξ αὐτῶν ἐτεκμήρατο καὶ τοῖς παροῦσιν ἐξηγήσατο. id eſt: *& Patavii, quæ nunc Italiæ urbs eſt, eo tempore Galliæ fuit, aves quædam non indicia modò hujus eventi exhibuerunt, ſed quodammodò rem ipſam demonſtravêre. Nam C. Cornelius omnia, quæ evenêre eo prælio, perfectè ab iis notavit, iíſque, qui cum ipſo erant, expoſuit.* Cùm igitur latè apud Venetos Gens hæc crevilſet, quidquid immortalibus laudibus digna Reſpublica munerum pace, bellóque illuſtre Patritiis impertiri ſolet, id non ſemel *Corneliis* demandavit; cui cùm dignè ubique & ſemper reſponderint, factum eſt, ut quamvis apud ſuos patriæ libertati ultrò ex animo, ac pro viribus obſequuti ſint, in Oriente tamen ampliſſimis dominiis potiti Peloponneſi urbes Ægeíque inſulas tenuerint. Cypri Regnum Corneliæ Catharinæ Marci filiæ nomine Reipublicæ Venetæ acceſſit; (f) Piſcopiæ feudum habuit ex Corneliorum gente familia, quæ inde cognomen aſſumpſit: ex qua Fridericus ille, ſatis notus, ob hæreditatis paternæ divitias, ob Principes conſanguinitatis vinculo ſibi junctos,

Cornelia Gens apud Venetos clara,

(f) Epiſcopia etiam ſcribitur. Epiſcopia Telos inſula, moderno nomine nuncupatur, quæ Carpatio mari non longè à Rhodo ſita eſt. Aliquibus etiam tali nomine vocitatur urbs Cypri, aliàs Curium dicta.

& ob ritè factorum celebritatem Magni nomine condecoratus.

quâ ex stirpe crevit Helena anno 1646. nata.

3. Ex hoc stirpis surculo Helena nata est, anno à Christo nato 1646. die 5. Junii, ad correcti kalendarii normam, circa primam noctis horam, parentibus *Joanne Baptista*, ac *Joanna*, Procuratoriâ dignitate conspicuis, quíque adhuc superstites sunt sibimetipsis luculentissima laus. Vivit etiam *Helenæ* virtute simillima *Catharina*, natu omnium minima, quæ à majori nomen mutuavit demortuâ ante *Helenæ* ortum. Fausta hercle! dies, qua patriæ, genti, sexui jubar immortale affulsit, quo & ii *Corneliorum* glorientur, qui Africam & Asiam Romano subegêre imperio, ac multiplici Provinciarum triumpho, generi argumenta laudis in ævum duraturæ addidêre. Hæc igitur in præcoci adhuc ætatula, cùm nondum annos attigisset, quibus primùm suo munere ratio fungi solet, mirabilia sunt, quæ pietatis & ingenii ad omnia apti specimina dedit.

ejus à teneris educatio, & animi dotes.

A puerorum ludis abhorruit, & modestiæ virginalis dotem, nec non gravitatem morum, quam cæteris cura parentum sedulò exhibita confert, ab ipsis incunabulis sibi congenitas habuit. Indolis ingenium sequuta precibus Deo exorando aptis, sanctísque Catholicæ religionis mysteriis addicta, operum pietatem redolentium domesticis exemplar fuit, qui senilem maturitatem, & acta virtutis consumatæ, in puella, nondum infantilis ætatis annos egressa mirati sunt. Quævis mulierum mundíque fucata ornamenta, adultis fœminis anxiè quæsita, ipsa infans adhuc despexit, mille ingressa vias, ac millenis excusationibus apud matrem usa, ne cincinnata frons esset, ne pectus ad moris genium nudatum, ne vestis luxu diffluens. Pauperibus juvandis addicta, munificentiæ, usque ad obitum iis exhibitæ, non semel teneris ab unguiculis prælusit, in cujus rei testimonium, celebre adhuc apud viros eximios *Helenæ* dictum, quo anno ætatis quinto vixdum expleto, parentem de pecuniis, quas pro domûs dignitate in aulæ laquearibus auro magnificè exornandis adhibebat, ad pauperum levamen erogandis admonuit.

Ingenii acies & eruditio.

4. Qua verò intellectûs acie polleret *Helena*, & quæ inde doctrinæ messis exspectanda, si bonarum artium præceptis imbueretur, primus ex indolis certissimis indiciis agnovit vir pietate ac eruditione insignis *Joannes Baptista Fabris*, editis in Philosophi textum commentariis notus. Is, quem domûs totius *Joannes Baptista* Helenæ parens, familiaritate jam diu dignatus fuerat, cùm nil puerile penitùs in puella conspiceret, sed omnia ad virilem gravitatem composita, ingenium supra sexum ad maxima natum conjecit. Quo itaque de re certior fieret, periculi super id faciendi consilium cepit: quare aliqua primum legenda, inde memoriæ mandanda Helenæ exhibuit. Præstitit id totum intra brevissimum tempus puella, alacritate, ac celeritate hujusmodi, quà facilè dignosceretur, memoriæ complexum intellectûs obtutui respondentem, nil, nisi eximium, promittere. *Fabris* igitur apud parentem auctor fuit, ut præter sexus consuetudinem puella septennis literarum studiis addiceretur. Nec mora. Gramaticæ Latinæ præceptores adhibiti *Joannes Valesius*, D. Marci Canonicus, & Doctor *Bartolottus*, quos Græcarum literarum institutor excepit laudatus *Fabris*: huic verò brevì demortuo suffectus est Abbas *Aloysius Gradenigus* natali solo Græcus, & publicæ Venetiarum Bibliothecæ Præfectus. Intra breve annorum curriculum adjecti sunt Hebraicæ linguæ, & Græcæ vulgaris magistri; quin præter hæc idiomata, Hispanicè etiam, & Gallicè locuta est; nec Arabicum penitus ignoravit. Quid negotii in linguarum studiis insit, nôrunt, qui iis operam quandoque dedêre. Res laboris & fastidii plenissima, ita, ut, si longa annorum periodo alteram discas, jure merito lætari possis, quod Corinthum appuleris. Linguarum verò peritia tribus potissimùm sistit; in eo videlicet ut loquentem, vel scribentem intelligas, ut servata accentuum, & literarum proprietate loquaris, ut iisdem custoditis apices pingas. Quorum unumquodque seorsum adeò tricis implicitum, tædióque refertum, ut plerique, uni licet tantumòdò addicti, à cœptis animo fracti desistant. Verùm enimverò omnia in superioribus laudata idiomata, brevì adeò calluit *Helena*, ut, qui hebraicè quoque ac græcè (in quibus accentuum cura, & stridularum vocum efformatio difficillima) loquentem audivêre, scriptáque interpretantem, vel scribentem viderunt, ultrò sacramento jurassent, non Venetiis, sed Demosthenis temporibus Athenis, vel Judæorum aureo seculo Hierosolymis natam. Binas epistolas Helenæ manu

Septeñis literarum studiis addicta

varias discit linguas.

eâ perfectione,

manu exaratas, ac parenti inscriptas, quæ cum cæteris ejusdem manuscriptis operibus publicæ Bibliothecæ consignandæ servantur, oculis ipsi conspeximus. Latinâ eæ linguâ sunt conceptæ, adhibitis ad rem Græcis, Hebraicísque Apophtegmatibus. Verùm apicum trium harum linguarum affabrè, exquisitéque ad miraculum descriptorum pulchritudo nobis visa, typis haud exprimenda talis est, ut de ea nos testimonium perhibere adegerit; quippe quæ *Helenæ* ingenium ad omnia præstanda aptum clarissimo, visibilíque comprobet argumento. Quid si *Helenam* audire liceret, quod multis Europæ viris, dignitate, ac eruditione celeberrimis licuit, dulce melos omnibus prælaudatis idiomatibus, si hebraicum excipias, conceptum, canentem, sono etiam ad numeros, & ad tempus associato per semetipsam? Inter eas verò, quas calluit linguas, Græcam literalem sibi prædilectam testatur ipsa, in præfatione colloquii Lanspergiani: in qua tantum brevì profecit, ut, cùm de Gradenighi peritia quæstio Venetiis apud Patres esset, *Helenæ* opera quædam, quæ excidisse dolendum est, exhibita, calculum pro eo, in Abbatem *Cardauchi* Corcirensis cooptando, præstiterint.

ut edita specimina mirarentur eruditi omnes.

5. Antequàm è primis *Helenæ* puellaribus annis excedamus, recensitis in intellectu perficiendo profectibus, meminisse juvat pietatis incrementorum, quibus illa ætatem prævertens animum Deo subjecit, Deóque adhæsit. Vix alicujus pretii habendæ sunt bonarum artium institutiones, nisi eo comparentur, quo voluntas in summi Boni amorem accendatur, & despectis mundi, seculíque illecebris ad morum innocentiam conformetur. Ex sacrorum voluminum lectione, ac eorum, quibus spiritus tandem fit Deiformis, ea sanctitatis semina concepit, quæ brevì completam fructus, multiplicémque sobolem præbuêre. Beati juvenis *Aloysii Gonzagæ* vitam evolvens, legit aliquando, illum perpetuæ castitatis voto se adstrinxisse festiva illa die Virginis Deiparæ, qua divinæ, ac humanæ naturæ hypostaticè unitæ mysteria celebrantur. Quare piissimi adolescentis exemplum sequuta, vix ætatis undecimo anno completo, eodem voto, quo ille, recurrente ipsa festiva die, se ipsam adstrinxit. Assumpsit etiam ex Societate Jesu, cujus prælaudatus Beatus Alumnus fuit, virum, moribus, & prudentia conspicuum, *Carolum Franciscum Bosellum*, qui sui exhomologeses audiret, & in Christianæ pietatis studiis institueret: quin se in Mathematices, & linguarum peritia sub ejusdem Societatis viris profecisse ipsa testatur, in epistola nuncupatoria memorati Colloquii Lanspergiani, ad clarissimum virum *Paulum Olivam*, totius Societatis Præpositum Generalem, qui, quanti Helenam faceret, ex epistolis ejus, publici juris factis, apparet; præcipuè verò ex Tomi primi, pag. 250. & 24. ex Tomi II. pag. 9. 35. 69. 218. 316. 382. 400. ex Tomi III. pag. 27. & 52. editionis Romanæ anni 1681. Perstitit autem in voti, quo se adstrinxerat, proposito Helena; quin votum ipsum, quod præ puellæ præcoci ætate infirmari posse nemini dubium, perfecit, ea virili constantia, de qua mox in sequentibus incidet sermo.

Sicut in literis ita in pietate eminuit.

Aloysii Gonzagæ exemplo mota,

voto castitatis se obstrinxit.

6. Studiorum ratio exposcebat, ut *Helena* linguis & humanioribus disciplinis erudita, ad ulteriora procederet: quare statutum est, ut primùm Philosophiæ operam daret; inde per sacræ Theologiæ studium in abdita Divinitatis mysteria insinuaretur. Assumptus igitur est in Philosophiæ magistrum V. C. *Carolus Rinaldinus*, Patritius Anconitanus, & in Patavinis scholis primarius ejusdem Philosophiæ Professor. Is etiam Mathematicarum rerum peritissimus, quod ultrò testantur tres Mathematum Analyticæ artis partes, quarum ultima Patavii edita per *Frambottum* anno elapso 1684. cum prima usque ab anno 1665. Florentiæ apparuisset. Inde Doctore *D. Hippolito Marcheto Camerte* Oratorii Presbytero pietatis fama percelebri, Theologicis placitis Helena imbuta est. Hisce Magistris brevì ad eam doctrinæ in Scholasticis perfectionem pervenit, quæ doctoribus ipsis stuporem incuteret. Quantum in Philosophicis profecerit, norunt Collegii Patavini doctissimi Patres, qui Virginem novo, inauditóque spectaculo *laurea Magistrali* redimitam inter suos cooptârunt: cujus rei infra rursus incidet mentio. Quid verò in Theologicis ostendit, cùm sæpiùs divinæ Facultatis Magistros adloquuta quæstiones dilucidè pertractavit, ac enodavit: cujus quidem rei testes supersunt viri per Europam celeberrimi, qui *Helenam* audivisse commemo-

Philosophiæ & Theologiæ operam navat.

eo cum fructu, ut Magistrali laureâ fuerit redimita,

memorant altissima Divinitatis mysteria revelantem. Hinc apud plurimos Italiæ, & Galliæ Sapientes quæsitum, *an Virgini laurea Theologicæ facultatis conferri posset?* nec defuère, qui Apostoli scitum explicantes, id ultro *Helenæ* tribuendum. * Habes hujusmodi Dissertationem in tertia parte Analyticæ artis, prælaudati *Caroli Rinaldini*, & alias à se visas testatur memoratus Italicæ vitæ auctor *Massimilianus Deza*.

* *Deest* censuerunt, *aut simile quid.*

De eligendo statu deliberat.

7. Ab undecimo ætatis anno (*id suprà narravimus*) voto castitatis se devinxerat *Helena*: cùm enim in cæteris ætatem prævertisset, haudquaquam omittere potuit curam, quâ nihil apud cordatos viros antiquius est; ea videlicet, per quam vitæ totius certum statum eligimus. Id apprimè virgines decet, quarum ea conditio est, ut, quàm citissimè præ ætate licet, sibi suæque dignitati consulant: verùm, cùm pleræque, ob sexus imbecillitatem consilio inopis, faciendæ electioni impares sint, parentibus iis suffragandi incumbit cura, ut salva sobolis libertate, vel dignè viris copulentur, vel vitæ sublimioris statui deputentur. Haud tamen *Helenæ* parentibus in hac parte laborandum fuit; ea etiam hæc optimi cognitione valuit, ut, antequam connubio apta esset, connubii miserias agnoverit, ac proinde se castitatis perpetuæ adstrinxerit voto; ac postmodùm de Sanctimonialium habitu vestiendo, & de claustris perpetuò habitandis seriò cogitaverit. Ut id obtineret, enixè apud parentes oravit, qui tandem sunt exorati. Cuinam inter plurima Sanctimonialium monasteria nomen daret, incerta perpendit *Helena*: igitur quo dubietas dilueretur, nomina quatuor vel quinque eorum, quæ spiritui puellæ apta videbantur, totidem cartulis descripta sunt, urnæque consignata, ex quibus alterum, extractum sorte, quod cùm per id tempus intestinis laboraret discordiis, pietati ac genio *Helenæ*, quæ illud seculari habitu aliquamdiu habitavit, nequaquam respondit. Id providentiæ divinæ consilium fuit, quæ *Helenam* regulari quidem habitu, & quod pluris est, regulari vitâ Sanctimonialem fore decreverat, sed facis evangelicæ more ad multorum eruditionem, eximio, ac sublimi loco fulgentem, *non Reclusarum more sepultam*; quod & ipsi per fœminam Sanctitatis opinione celebrem prænuntiatum quandoque ferunt.

Anceps, cui monasterio nomen daret,

sorte rem explorat, & ad leges S. Benedicti vitam componit.

8. Quò verò *Helenæ* in proposito constantia probaretur, accidit per id temporis, ut à plurimis, præcipuè verò à Principe Germaniæ viro in nuptiarum toríque consortium illa expeteretur; quod cùm è re Corneliæ domus parentes crederent, omnem moverunt lapidem, ut virginem à virginitatis proposito removerent. Objecta sunt in eam rem puellæ, valetudo infirma, disciplinæ regularis rigor, viri nuptias petentis dignitas, quæ ægrè negantem pateretur, & cætera hujusmodi, quæ facilè illam à proposito retraxissent, si ea, quâ sexus sequior solet, ambitione, & inconstantia laborâsset. Verùm nec latum unguem recedens ab objectis se expedit, voto se adstrictam asserens; necquidquam proficit reponens, id præ ætatis imbecillitate irritum, ac inane: Helenæ siquidem in Theologicis sapientia argumenta argumentis enervat. Quare ut omnia in contrarium voti prætextu allata diluerentur, actum est apud Romanum Pontificem, quo super hujusmodi votum cum puella dispensaretur; & in eam rem Breve (ut vocant) omnibus numeris absolutum emanavit. Ad hujus, velut ad Gorgonis conspectum, horruit virgo, palluit, in ruborem effusa est, & cùm demum se recepisset, postremum, ac solidissimum consilium cepit, ac exequuta est. Vir eximius ætate, ac morum sanctitate ex D. Benedicti Ordine, & Casinensi Congregatione, aliàs D. Justinæ nuncupata, S. Georgii majoris Venetiarum monasterio Abbas præerat, D. *Cornelius Codaninus* Venetus. Is Helenæ, ob vitæ præstantiam, ac pietatem notus, quippe qui ad familiaria colloquia sæpissimè adhibitus, plurimum ad animum in Christianæ Philosophiæ arcanis instituendum contulerat. In rei igitur memoratæ difficillimo discrimine vocatus est, & cùm affuisset, enixè, lacrymísque exuberantibus rogatus, ut sibi vestem atram Benedictinis Sanctimonialibus adhibitam, concederet sub seculi vestibus deferendam. Annuit vir in discernendis spiritibus admirabilis, & cùm id ipsum flagrantissimè efflagitaret *Helena*, votum suscepit, quo D. Benedicti regulæ se, quantum seculi species pateretur, promisit conformandam. Virginis facinus

Quo in proposito tantâ perstitit constantia,

ut nullatenus ab eo dimoveri potuerit,

plurimùm ad id conferente Cornelio Codanino Abbate Veneto.

nus parentibus renuntiatum omnem spem abstulit, quidquam cum ea proficiendi; quod etiam clariùs patuit, cùm missi, ad animi constantiam tentandam, serò agnoverunt, se Isthmum fodere tentavisse. Id ægrè ab *Helena* obtinuerunt, ut domi Sanctimonialium vita viveret. Id ipsum reluctans, ac invita parentum amori tribuit; quamvis nemo nesciat, quid insit difficultatis in copulando seculi libertati monastico rigore. Mirum profectò, quòd voto virginitatis innocentissimè servato, obedientia majoribus exactissimè exhibita, paupertate in affluentissima domo custodita, vitam egerit, qualem in claustris egisset. Interulam ex lana contextam, Benedictino more, carni intimè adhærentem semper gessit. Corporis macerationibus incubuit nil solatii carni tribuens, quam ut sæpiùs ciliciis, ferreis catenulis, cæterisque hujusmodi afflictaret, apud spiritus sui curatorem sedulò instabat precibus lacrymisque. In voti emissione *Lucretiæ* nomini, alium monasticum *Scholasticæ* adjunxit, quo usa est viro à confessionibus sibi assumpto scribens, ac patribus Ordinis sui; quorum plurimis nota fuit.

Ejus pietas, corporis maceratio,

9. Monastico habitu itaque induta, monasticísque votis adstricta, nil magis curæ habuit, quàm ut animi virtutes sibi congenitas, & religiosa virgine dignas excoleret. Moderationi imprimis studuit, quam sciret cæterarum virtutum substructionem firmissimam. Quare famam, noménque despiciens, linguis septem ornata, Philosophicis, Theologicísque placitis imbuta, Musices, Mathematices, ac Astronomiæ erudita, si quando jussu parentis instante, in publicum prodire, ac ingenii ad omnia nati miracula promere adigebatur, id ægrè adeò & contra votum faceret, ut pluries testata sit, hujusmodi in discriminibus sibi vitæ annos adimi, finémque præstitutorum dierum præverti. Inde factum est, ut nunquam ad actus, qui scenam præferunt, passa sit se trahi, nisi obedientiæ voto adstringente, quo animæ suæ institutoris, & parentis jussibus obsequebatur. Id porro enituit, cùm pater filiæ in Philosophicis intellectum demiratus, seriò cogitavit, de Helena in Philosophorum Patavinorum Collegium cooptanda, & Doctoratus laurea donanda.

& Regularis observantia.

10. Invaluit jam pridem à *Caroli Magni* seculo, per quem plurimæ passim per Europam scholæ fundatæ sunt, ut non, nisi facultatibus iis, quas docerent, imbuti viri, auditoribus gauderent; qui antequàm ad id muneris promoverentur, publicè facultatis ejus discrimine assumpto, quid ab se exspectandum docerent. *Magistri* primùm hi dicti sunt, postmodùm *Doctores*; quorum licèt ab initio id muneris esset, ut publicè in scholis auditores instituerent, nec quisquam Doctor, quin actu doceret; procedentibus tamen temporibus iis omnibus concessum decus, qui præ doctrina simile sui specimen exhibere possent; quamvis illo exhibito, & *Doctoris laurea* decorati, ad Cathedras nunquam transituri essent. Collatum igitur etiam iis, ut id præstare pro libito possent, etiamsi à præstando impedirentur, vel quod majoribus aliunde curis præpediti, vel, quia ob alterius dignitatis præstantiam, ad Cathedras se recipiendi otium haud suppeteret. Id maximè postremis artis typographicæ temporibus invaluisse scimus, quibus scriptis vox suppleri facili negotio potest, & Doctoris munus calamo obiri. Decus hujusmodi nusquam gentium vel locorum fœminæ collatum scimus; quamvis nonnullæ memorentur, quæ scriptis, & voce, & viros quandoque docuerunt. Inter quas *Gertrudem*, Magnæ cognomine vocitatam, recensere juvat altissimâ sæpe sæpiùs divinitatis mysteria revelantem; ac *Senensem Catharinam*, quæ non semel in Præsulum Purpuratorum consessu, ante ipsum Pontificem summum, conciones habuit. Munus itaque docendi si quandoque fœminis contingit, quo non etiam aliquando decus illud, quod ad docendi munus consequitur, contingeret? Visum itaque est sapientissimis Collegii Patavini Patribus, nec Pauli decretis contrarium; qui de eo, quod plerumque fieri debet, absque specialis meriti præjudicio locutus est, nec sexus conditioni, gentiúmve praxi repugnans, cùm exceptio non tollat, sed firmet regulam, posse virginem cæteroquin doctissimam Magistræ laurea decorari: quamvis imposterum vix alteri tribuendum hujusmodi decus providentissimè scitum, decretúmque sit: cùm inde, ritè omnibus perpensis, gravia incommoda timeri possint, quæ tamen ex Helenæ cooptatione haud timenda

De gradibus Academicis,

quibus in Collegio Patavino ornanda decernitur.

menda. Eam præ cæteris fœminis *Helenæ* doctrinam fuisse Patres sapientissimi censuêre, quæ excipi ex communi regula mereretur, quatenus tantundem exspectaretur altera, in quam similis exceptio caderet, quantum exspectatum fuerat, ut prima exciperetur.

Inaugurationis solemnia, 11. Quod igitur perpensis rationum momentis statutum fuerat, *Helenæ* renunciatur, quæ actui scenam referenti, apprimè repugnans, postquàm parentem enixis precibus oravit, ut à proposito, quo rem sibi infensissimam decernit, recedat, demum invita morem gerit. Id unum ægrè obtinet, ut dies præstituta ad rem præstandam eligatur post ferias Divo ANTONIO Ulissiponensi, Patavino nuncupato, sacras, quibus præ nundinarum, & festi celebritate innumeri undique conveniunt advenæ Patavii. Dilatum proinde negotium est ad VII. kal. Julii; qua die cùm rei nuntium brevì per circumpositas urbes prævolitâsset, convenit undique, maximè verò è regia Venetorum metropoli, talis, ac tanta virorum frequentia, ut rem non in publicis scholarũ ædibus, capiendæ turbæ imparibus, sed in Matricis Ecclesiæ Patavinæ Basilica agendam, necessitas suaserit, in qua apud Deiparæ Virginis sacellum, ad *Helenæ* solamen, locata est cathedra. Bono omine id factum; nam cùm imminente publici discriminis hora, inter progrediendum domo ad templum multiplicia intercessissent humanitatis officia, ob quæ, & ob turbarum circumstantium frequentiam, voces, vota, sensit *Helena* quendam animi turbidum mœrorem; unde sibi visa est excidisse ab intellectûs serenitate, quæ in hujusmodi aleâ subeundâ quàm maximè est necessaria; de Deiparæ patrocinio confisa genibus ante supra dictum sacellum flexis, rem ipsi fiducialiter commendavit. Sensit statim cœleste auxilium, pacato siquidem mentis turbine surgens cathedram ascendit, & coram Patribus totáque innumerabili adstantium frequentiâ, dignè muneri respondit suo. Philosophi textum, ut in similibus solet, explicavit, nec tamen perfunctoriè, & ad pompam, sed eruditissimo ac luculento sermone, quo non modò se Philosophiæ Magistram exhibuit, sed in universali rerum, linguarum, ac facultatum Philologiâ admirabilem. Rei fama statim per universam Europam ubique diffusa est, quare à plerisque Italiæ præcipuè Academiis nomen *Helenæ* celebratum, editis in ejus laudem encomiis, inter quæ recenseri meruit *Hyacinthi Maselli* Panegyrica Oratio Philosophorum *Helenæ* dicata. Formulam ex Collegii decreto adhibitam in Virginis doctrina approbanda ex parte transcriptam damus. *Pro tribunali sedentes eandem Illustrissimam Dominam* HELENAM LUCRETIAM CORNARAM, PISCOPIAM *Virginem quidem doctissimam, & ita universis naturæ artísque dotibus ornatam, ut nihil amplius ei deesse videatur, artium liberalium, & Philosophiæ Magistram, ac Doctricem in Dei nomine approbamus, & approbatam esse volumus &c. Datum & actum Paduæ in Ecclesia Cathedrali, in sacello B. Mariæ Virginis, loco præter solitum ob nimiam populi frequentiam ad examen electo &c.*

In summâ æde peracta XXV. Junii. 1678.

Summo cum plausu.

12. Magistræ laurea *Helenæ* collata eo loco habenda est, ut, quamvis ipsi immortale decus addiderit, major tamen nominis celebritas Patavino Philosophorum Gymnasio præstiterit; *Helenæ* siquidem nondum laurea decoratæ fama Germaniam, Gallias, Italiam undequaque impleverat. A multis annis Virgo doctissima inter insignium Academiarum alumnos relata fuerat, quæ sibi consulentes repetitis precibus rogavêre, ut *Helenam Academicam* sibi assererent. Has inter recensuisse laudasse sit *Senensium Intronatorum*, *Infœcundorum* Urbis, *Dodoneorum*, ac *Pacificorum* alumnos, apud quorum postremos non semel sermones habuit, quorum nonnullos damus; illum autem præcipuè, quem cùm Principis vices agens recitare deberet, insolito apud Sapientissimam Rempublicam exemplo, dilata sunt in sequentem diem celeberrima toto orbe Patrum Venetorum comitia, quæ patrio idiomate Pregadi vocitant. Apud exteros celeberrimum *Helenæ* nomen; ex quo factum est, viros dignitate, ac doctrina præstantes, ob id Venetias divertisse, ut coràm certò scirent, an vera essent, quæ de ipsa circumferebantur verè admirabilia: qui utique recesserunt fassi, crevisse præsentia famam, & majus se expertos fuisse apud scatebram flumen. Longum esset eorundem catalogum exhibere, Principes itaque tantummodò referre satius duxi. *Landgravium* videlicet *Hassiæ*, & *Cardinalem Bullionium*, quorum uterque cùm de *Helenæ*

Crescente eruditionis famâ,

in varias accersitur Societates literarias.

Apud exteros celebris,

& Principibus grata,

næ doctrinâ periculum fecisset, stupore obrutus recessit. Alter horum, Eminentissimus scilicet Cardinalis, sui pretiosam imaginem *Helenæ* obtulit, in ejus, quâ erga ipsam tenebatur, existimationis tesseram, ac insuper cum ea literis datis ac receptis egit. Harum aliquas in tertia voluminis parte exhibemus, eas videlicet, quæ Christianissimi Galliarum Regis animum erga virginis eruditionem ostendunt, qui, cùm *Carolo Rinaldino* Helenæ in Philosophicis magistro, torquem aureum mittendum juberet, id quò virum majori honore decoraret, per *Helenam* ipsam præstandum voluit, per quam, *Bulione* intercedente, *Rinaldini* liber Regi fuerat exhibitus.

summis honoribꝰ & tesseris cumulatur.

13. Inter cætera verò summorum virorum officia *Helenæ* præstita, operæ pretium meminisse aliquanto prolixiùs eorum est, quibus aliquando Eminentissimus Cardinalis *d' Estrées* apud eam est usus; quæ, quò majori fide nitantur, à familiari Corneliæ domûs descripta ex Italico idiomate, quo apud *Dezam* leguntur, in Latinum per me versa, referre placuit. Hæc autem sunt.

Cardin. Estræi in eam propensio,

Primis anni 1680. kalendis affuit Patavii Eminentissimus Cardinalis *d' Estrées*, qui postquàm ecclesiam D. Antonio celebrem, nec non publicarum scholarum ædes inviserat, ad *Helenæ Lucretiæ* palatium perrexit, cùm priùs per nuntiũ humaniter ab ea petiisset, ut se visitantem excipere dignaretur. Ante primam noctis horam affuit. Ibi, qui illum exciperent, accesserant plures ex Patritiorũ ordine viri, Corneliæ genti familiaritate conjuncti, nec non quatuor publici Gymnasii Magistri; qui venienti obviam processêre, altero memoratorum Equitum accedente, & prima ad bigam, qua vehebatur, officia impendente. *Helena* interim ad supremum scalarum gradum advenerat associata, quæ, cùm quasi obviam descensura processisset, à descendendo rogata abstinuit; & cùm jam primas ædes ingrederentur, comiter ab Eminentissimo habita aptissimè respondit. Hinc ad magnam in hanc rem paratam aulam ventum est. Comites obsequentes Principi aderant præcipui, quatuor Principes, *Generalis* (ut vocant) *Grimaldus*, Eminentissimi Barbarighi Cubiculo Præfectus, Equites quàmplurimi, duóque Academiæ Sorbonicæ Doctores; quorum tamen nullus primò magnam Aulam ingressus est, sed extra velum remansêre. Peristromate amplissimo pavimentum universum obducebatur, è regione verò ostio opposita ad gradus, & dignitatis discrimen, minori altero substrato, sedes Principi parata locabatur. Vacuam tamen is *Helenæ* reliquit, & ad alteram se recepit ostio proximam; indéque inter utrumque multiplicia verborum obsequia, donec Helena modestissimè morem gessit. Præstitit autem id comitatis stratagemate Principi inexspectato, cùm per virginem præstaretur, aulicorum morum penitus inscium: Sedem enim è minori peristromate eduxit, antequam jussa sederet. Verbis hinc inde certatum est, cùm Eminentissimus se *Helenæ* famâ ad eam invisendam allectum testatus est; quò obsequii officia rependeret, *Helena* moderationis sensus reposuit, quibus erga tanti Principis magnitudinem, & dignitatem se maxima reverentia teneri perhibuit. Lingua Italica loquutus est ille, sermoni tamen Gallica quandoque verba miscens, quibus semper hæc optimè intellectis respondit. Cùm verò quarta horæ pars elapsa esset, addidit Eminentissimus in proximo Dominum Ducem adesse, qui certò libenti animo Virgini obsequia exhiberet: at cùm is adolescens admodùm Helenæ ad aspectum nonnihil pavidus moram traheret, per Principem expositum est plurimorum Equitum idem desiderium, ac subitò vocati sunt. Iis cùm resedissent, multa locutus est Eminentissimus de Virginis comitate, admonitos eos volens, de ejus in Gallica lingua peritia, quâ ultrò uti possent: at cùm eorum nemo primùm loqui auderet, *Helenæ* ait, adesse binos ex *Sorbonica Academia Doctores* eruditione præstantes, qui, si liberet, præstò essent. Hi igitur admissi, cùm Virgo reposuisset, Eminentissimum Dominum, quem summo obsequio suspiceret, uti debere suo in ædibus propriis arbitrio, Doctoribus prælaudatis scientiarum & linguarum, quas *Helena* callebat, indicem texuit Eminentissimus Princeps; quem loqui cessantem quidam Corneliorum familiaris Doctor excepit, asserens illam, si ipse Eminentissimus, & quotquot aderant, æqui boníque consuluissent, præsto linguarum & facultatum specimen daturam. Allatis itaque libris, & Musices operibus, alter ex Sorbonicis Magistris Isocratem præ manibus acceptum legere cœpit; inde virgini

& anno 1680.

exhibita honoris indicia

in publico ad eam accessu,

in quo verbis, mutuisq; officiis certatũ,

Accitis Doctoribus Sorbonicis,

in linguis & scientiis Specimina edit.

gini porrexit, quæ ſervatis linguæ Græcæ accentu, & proprietate, lectionem proſequuta eſt, & intercedente Eminentiſſimo alteram legendo abſolvit paginam. Per ipſum Principem virgini exhibiti ſunt aliqui ex cæteris libris, Hebraici præcipuè, quibus cum aſtantium ſtupore evolutis, acceſſit vocatus *Helenæ* in Hebraicis Inſtitutor, apud ſuos Magiſter, *Rabinum* vocant. Inde de virginis in ſcribendo, loquendo, & canendo per alia Idiomata peritiâ periculum factum, quod cùm præſtitiſſet, & excepta Hebraica, cantiunculas cæteris linguis conceptas, ſono edito per ſemetipſam, omnia, qui aderant, plauſu probavêre. His expletis Eminentiſſimus virgine laudatâ, ſeriò teſtatus, ſe nolle illam ex aula pedem efferre, diſceſſit. Ad præſtitutam in laudem Eminentiſſimi Academiam ſtatim Virgo properavit (*hæc verò Excellentiſſimi* PROCURATORIS, *Helenæ parentis*, *nutu fiebant*) quæ ab Equite *Lepido Zabarella* obviam veniente, & à plurimis aliis recepta eſt. Introgreſſa apud Academiæ Principem ſedit, contra Eminentiſſimi thronum. Is ad ipſam acceſſit, eáque locutus eſt, quibus facilè cognoſceretur, ſibi *Helenæ* adventum repentinum æquè, ac gratiſſimum accidiſſe. Inde ad thronum ſe recepit, & Muſicorum præludente concentu Academica res cœpta eſt; habito per Dominum *Rinaldinum* ſermone. Per Principem problema propoſitum, & hinc inde tractatum; à quo demùm cùm in Cardinalis laudem recitata fuiſſent carmina Italica (*Sonetto* Italis dicuntur) tandem *Helena* Elogium dicti Eminentiſſimi orſa eſt. Ora tunc omnium intenta, quamvis ad duo millia Auditorum adeſſent, nec murmur auditum. Frequentia porrò adſtantium ob choreas, poſt Academiam habendas, aderat. Dignè, ut ſemper, Elogium habuit virgo, cui co͂munis plauſus totius theatri tributus eſt. Eminentiſſimus autem à throno ad virginem proceſſit, gratias acturus, addens, ſe quidem rem vanitate plenam rogaturum, ſed ab operis elaboratiſſimi excellentia ad illud expetendum trahi. Semel igitur, ac iterùm petiit, ut ſibi pagina daretur, ex qua Elogium deſcriptum legerat illa, nec, niſi ægrè obtinuit hæc, ut ſibi ad meliorem normam deſcriptum in aliud tempus tribuendi facultas concederetur. Eminentiſſimo ad locum ſuum ſe recipiente finis Academiæ impoſitus carminibus Italicis, à Domino *Secco* in ſupradicti Eminentiſſimi laudem recitatis. Hinc ipſi ignota, ex Equitis *Grimaldi* conſilio, diſceſſit *Helena*, choreis intereſſe recuſans. Adnotandum hìc venit, quòd, cùm ea Elogium orſa eſt legere, quotquot in medio aderant, flexerunt genua, nec, uſque dum deſiit, ſurrexerunt: quod factum eſt, quo circumſtantes nobilium mulieres loquentem videre poſſent. Magnum profectò Helenæ debitum decus! Paginis inde auro circumdatis Elogium per *Helenam* deſcriptum eſt; in cujus calce duo addita Apophtegmata, Græcum alterum ex Euripede, Hebraicum alterum ex Samuele: quorum ea ſumma fuit, ut intelligeret Eminentiſſimus, *Helenam* obſequendi gratia lucubrationem exhibere. Illud ſequentis diei hora quarta decima Eminentiſſimo Domino miſſum eſt, qui jam Ferrariam versùs diſceſſerat: quare, ne à promiſſis recederetur, curſor citiſſimè miſſus, qui ipſum ad pontem, *Lova* dictum, aſſecutus eſt. Eximii favoris loco apud ſe paginam futuram, & tanquam *pretioſiſſimam gemmam* ſervandam aſſeruit Eminentiſſimus, videns inde Græci ac Latini Apophtegmatis mantiſſam, plura gaviſus eſt ſe recepiſſe quàm audiſſe, & nuntium remiſit Virgini gratias referens: de cujus dotibus ſe teſtem apud omnes futurum promiſit.

Introducta in Academiá,

in Cardinalis laudem perorat,

& petitum ab eo elogium

in ſcriptis porrigit.

14. Hæc fortaſſis prolixiùs, quàm promiſſa Florilegii hujus brevitas expetebat; verùm ad amuſſim tranſcribendum fuit ejus, qui relata vidit, teſtimonium, ut omnia ſua fide ſolidè nitantur, quæ cæteroquin ob novitatem, & inſolentiam, ſuſpicionem aſſentationis legenti ingerere poſſent. Servata igitur eſt brevitas, cùm ea relata ſunt, quæ virginis apud omnes gloriam referunt: at ſi iis, quæ illa ſcivit, & egit, ea, quæ paſſa eſt, ad univerſæ heroicitatis complementum adjungamus, vix ſervabimus ſtatutæ limites brevitatis. Iliadem morborum recenſere, quibus plurimis ante obitum annis eſt afflictata, & qua animi conſtantia, viriliſque pectoris fortitudine ea pertulerit, operis majoris res eſt. Harum igitur rerum argumentum, ut fidem ſervemus, breviſſimè attingemus, *ſummiſque*, ut ajunt, *labiis* deguſtabimus.

Relationis prolixitatem Author excuſat.

15. Primus morbus, quo per virile robur, patientiæ palæſtram ingreſſa eſt Helena, febris ea fuit, ſeptentrionalibus

Morbi quibus conflictata fuit.

nalibus maritimis oris familiaris, Italis penè ignota, Scorbuticam Medici dicunt; hac difficillimis symptomatibus plena, multis ante obitum annis virgo per duos menses discruciata est. Eam fluxus excepit; inde ex viscerum calore, & bilis prædominio torminibus atrocissimis distracta; ac febri purpurea laboravit. Per plurimos inde menses nephriticis doloribus detenta, Physicorum peritiam elusit, nec, nisi epotis B. Virginis Ortoni montis aquis, convaluit, ejectis calculis tribus. Bis pectoris vena disrupta, semel ante, & semel tribus post doctoratus lauream acceptam mensibus, recurrente videlicet Septembri anni 1678. Per annum ante obitum terribilibus matricis morbis contabuit, quibus violenta adhibita remedia, ipsa haud semel in vitæ discrimen adducta est; accedentibus tremulis, convulsivísque motibus, nervorum attractione, totiúsque corporis macie. Tandem scapulis pestilens malignúsque bubo adhærens, brevíque in incurabilem lethalémque erumpens plagam, adhibitâ Patavii, ubi jam dudum in hanc rem morabatur, omnimodâ curâ, anno 1684. die 26. Julii, ætatis verò suæ 38. cùm à mortifero lethargo se paululum recepisset, ad meliorem vitam, ac Beatorum scientiam transivit.

Adhibita remedia.

Obitus 1684. 26. Julii.

16. Cadaver per tres dies inhumatum, tempestatis æstu ringente, ac Austri ventis flantibus, cùm nil cadavericum contraxisset, quin imò non insuaviter oleret, nullis medicaminibus curatum Medici testati sunt, opinantibus plurimis aromatibus illud à corruptione servatum. Casinensium Monachorum habitu indutum, interula videlicet lanea; & nigro desuper cucullo feretro locant. Scapulis breve Doctorale indumentum impositum, & caput duplici corona redimitum, altera liliis composita, in virginitatis servatæ indicium, altera lauris intexta, ad laureæ magistralis argumentum. Libris insuper patentibus, *Helenæ* variæ eruditioni, & multiplici literaturæ prælusum est. Quatuor nobilium virorum, Philosophici, vel Medici Gymnasii Magistrorum humeris elatum est funus, procedentibus lugubri habitu, cereísque accensis urbanorum Xenodochiorum, & Monasticarum societatum ordinibus; nec non Philosophorum, ac Medicorum Collegio. Innumera ex finitimis urbibus frequentia publico veluti indicto institio, publicísque clausis officinis, primum ad Gymnasii ædes, inde longo circuitu ad tota Italia celeberrimum D. Justinæ Templum delatum est. Ibi à Monasterii Abbate, ac Monachis receptum est feretrum, molíque impositum lugubri, magnificéque fulgentibus hinc inde frequentibus cereis. Solemni inde, mœstóque Musicorum concentu, postquàm res sacra peracta est, publicè ex Collegii decreto laudata est *Helena* per nobilem virum *Campolonghum de Campolonghis*: quibus completis concio universa dimissa est. Quod seriò vivens expetierat, ac in mandatis reliquerat, in eodem loco, quo monachi humari solent, conditur, hujusmodi inscripto epigrammate, cujus auctorem ferunt *Jo. Hieronymum Textoris*, Monachum, ac in Patavino Gymnasio sacræ Paginæ interpretem.

Funebris ritus & honores.

in S. Justinæ templo sepelitur,

D. O. M.
HELENÆ LUCRETIÆ CORNELIÆ PISCOPIÆ,
JO. BAPTISTÆ D. M. PROCURATORIS
FILIÆ,
QUÆ MORIBUS ET DOCTRINA
SUPRA SEXUM, ET LAUREA
AD MEMORIAM POSTERITATIS INSIGNIS
PRIVATIS VOTIS, CORAM CORNELIO
CODANINO,
ABBATE S. GEORGII MAJORIS EMISSIS,
S. BENEDICTI INSTITUTUM,
AB INEUNTE ÆTATE COMPLEXA,
ET RELIGIOSE PROSEQUUTA
IN MONACHORUM CONDITORIUM
UT VIVENS OPTAVERAT,
POST ACERBA FATA,
ADMISSA EST. MONACHI H. M. PP.
ANNO D. M. DCLXXXIV.

addito hoc epitaphio.

Cenotaphium cum Tumulo honorario, statuis signísque marmoreis illustre paratur, apud D. Antonii ædem locandum, cùm apud Monachos cautum sit, ne in D. Justinæ templo quid simile paretur. Quo verò *Helenæ* æternitati sedulius prospiceretur, per universum Collegium Philosophorum decretum est, ut publico numismate, posteris ejus nomen commendaretur: in cujus antica parte ejusdem imago, addito ad peripheriam encomio; in postica verò Concha rorem excipiens, cum epigraphe: NON SINE FOENORE.

Alia honoris monumenta,

Accipe virginis Elogium, plumbeæ laminæ, intra cupressinam arcam, inscriptum.

& virginis elogia.

HELENA LUCRETIA CORNELIA PISCOPIA *nobilis Veneta, maximi nominis virgo, & D. Benedicto sponte dicata, Hebraici, Latini, Græcique sermonis Attici, & neoterici, supra Hispanicum,*

Gallicum, & Italicum peritissima, quos cantus suavitate mirè exornabat; in scientiis omnibus præcellens, doctorali laurea Patavii anno MDCLXXVIII. XXV. Junii publicè donatur, & Doctrix in cathedrali Ecclesia declaratur. Cujus fama & scriptis permoti Summus Pontifex INNOCENTIUS XI. *&* JOANNES III. *Poloniæ Rex literis Apostolicis VI. Maji, & Regiis XIV. Junii MDCLXXXIV. eandem visitàrunt, atque Romanorum Imperator* LEOPOLDUS, *sed &* CAROLUS III. *Lotharingiæ Dux mirificè commendàrunt. At mortalem hanc gloriam eodem anno die XXVI. Julii hora XVIII. in immortalem commutavit, ut duplicem Virg. & Doct. laureolam susciperet in cœlis, ætatis suæ XXXVIII. mœstissimo parente Joanne Bapt. D. Marci Procuratore superstite.*

Mabillonii de ea comendatio. Relatum leges nuperrimè à V. C. *Joanne Mabillon*, Helenæ dignissimam commendationem, in parte prima tomi primi Musei Italici; cujus hoc ipso anno in lucem prodeuntis exemplar dono missum ab humanissimo, ac eruditissimo Auctore habemus.

Ejus corporis & animi dotes. 17. Corpore nec nimis procero, nec exiguo nimis fuit, sed mediocri symmetriæ respondit. Frons ampla majestatéque plena, acies oculi vivida, color niveus, habitus totius decore & gratiis refertus. Neminem allocuta est, quin illum in sui admirationem, ac obsequium traxerit, & allexerit. Ingenium ad omnia aptum, perspicuum, versatile, celerrimum, quod quæ facillimè assequutum fuerat, memoriæ perpetuò inhæsura committeret. Temperamentum ex utraque bile ita comparatum, ut in omnibus lentè festinans, nil temerè aggrederetur, omnia seriò perficeret. Natura placida, moderata, benigna, ad omnia sponte progressa, quæ honestati, justitiæ, & decori consona, nihil indecorum, nihil non virgine non nobili dignum meditata.

Æqui & justi amantissima, 18. Æqui justique amantissima fuit; cujus quidem rei constans adeò invaluit opinio, ut ad difficillimas quæstiones dirimendas partibus hinc inde consentientibus adhibita sit; ipsa interim in lecto decumbens valetudine afflictata, patientissimè Oratores audiens, qui patrio more pro clientulis decertarent, ad indicium promendum processit. Enituit aliquando *Helenæ* æquitas, cùm lis hujusmodi ex litigantium consensu ipsi dirimenda commissa est. Alter horum, ex cujus præpotentia in multos annos producta fuerat quæstio, in compromissum consenserat, quòd se confideret multùm apud Corneliam gentem, multùm apud *Helenam* ipsam pollentem, rem officiis statim dirempturum. Verùm secus res accidit, rationibus etenim sex dierum examine perpensis, in oppressi favorem sententia emanavit; à qua seriùs, quàm perfugerat, *Helenæ* æquitate cognitâ, cùm recedere curaret, qui damnabatur, ratum habitum est à Prætore virginis decretum, & in publica Curiæ acta relatum. Ob simile judicium cùm aliàs, cui nihil grati fecerat *Helena*, erga eam subirati animi alter indicia non obscura dedisset, ei intrepidè reposuit, *se, cùm de justitia ageretur, non partium merita, sed rationum momenta comparare*; obtinendi igitur favoris occasio non in litibus dirimendis, sed aliunde quærenda, quam ultrò libentíque animo captaret.

(inter litigantes arbitra causas dirimit.)

Animi magnitudo 19. Animi magnitudo æquè, ac ceteræ in ea dotes, emicuit. Nec ibit inficias, qui constantiam virginis demiratus fuerit, in tolerandis morborum multiplicium torminibus. Celebre postremis vitæ diebus matri datum responsum. Cùm enim clarissimus Archiater & Anatomicus *Marchettus* bubonem specillo tentaret, ut de partis sensu periculum faceret; ad ferri lancinantis contactum nec suspirio responderet *Helena*, mater stupore capta filiam de doloris sensu interrogavit: respondit illa se utique habere; cui mater, *ut quid ergò non doles*? Quia (Helena reposuit) cùm pro Deo patimur, pati nos absque querela decet. His addenda, quæ voluntaria corporis maceratione subiit, ciliciis enim, fustigationibus, inediis ita se libenter afflictavit, ut id inde ab animæ curatore expetierit, & ab invito extorserit. Servorum & ancillarum laboribus compassa, eorum vices sæpissimè præstitit: inurbanitates eorum favoribus prosequuta est: servum somno torpentem, menstruo mercedis augmento, & munere alteri demandato, emendavit. Adversa toleravit, cùm patris intestinis Gentis dissidiis laborantis periculum per somnium rescivit. Quandoque è superiori scalarum gradu invisibili vi absque corporis læsione, in inferius Palatii atrium delata omnibus, qui aderant, pallore perfusis, ipsa imperterrita ad D. Antonii sacram ædem, quo tendebat, perrexit.

(in sufferendis morborũ cruciatibus, & aliis adversitatibus.)

20. Mo-

Modestiâ incomparabilis, 20. Moderatione fuit incomparabili. Quodcunque laudis genus ipsi ingratissimum, quòd sciret, flocci faciendas laudes, & ad meriti momenta respiciendum. Nil prorsùs præcox *Helenæ* fatum acceleràsse constans opinio est, quàm quòd sæpiùs in scenam prodire, & eruditionis specimen exhibere coacta sit. Quamvis niveo candore decora esset *Helenæ* facies, tota hujusmodi in circumstantiis in ruborem effundebatur, maximè cùm laudaretur, quod quidem frequentissimè accidit. Laureæ doctorali recipiendæ restitit pro viribus, & ab accepta contra moderationis suæ sensum, in deteriorem valetudinem abiit, disrupta iterùm vena, multiplicatis difficillimis morbis, à quibus demùm consumpta. Nil unquam aggressa est ad auras rusculorum captandas, quin omnia ex obedientiæ merito, reluctante moderatissimo genio susceperit, quæ in maximum sui detrimentum cederent. Cùm semel à celebri Oratore Venetiis apud Divorum Joannis & Pauli ædem pro concione coram laudaretur, rubore perfusa statim secessit, nec imposterùm eidem audiendo affuit. Ex Epistolis frequentibus Principum, ac virorum eruditione præstantium, ipsi conscriptis, illæ tantummodò superstites, quas diligens Jo. Baptistæ parentis cura servavit; cæteræ ob ejus modestiam exciderunt. Id etiam in causa fuit, quòd ex ejus operibus pauca supersint: paucula enim eo elaboravit, ut ederentur, sed pleraque vel exercitii, vel comitatis causâ egit; omnia certè, ut iis, quibus suam voluntatem sacraverat, morem gereret.

nihil illa gloriæ, omnia verò virtuti tribuit.

Decoris & castimoniæ amor. 21. Dotes hujusmodi, quas si in fœmina videas, miraculo deputes, cùm sublimi adeò heroïcitatis gradu in *Helena* emicuerint, quidni eæ adfuerint, quæ virgini, è Gente nobilissima satæ, sunt propriæ? Decoris ac Castimoniæ amorem testantur vota ab undecimo anno suscepta de virginitate servanda, à quibus nunquam dimoveri potuit. Habitus, stola, incessus, sermo pudicitiam omnibus modis præ se tulere. Respuit seriò, quod plerisque nobilibus fœminis commune, recedens à vestiendi salacissimo more, toties per Ecclesiæ Præsules proscripto, toties apud sequiorem sexum renascente. A theatris, choreis, saltationibus, Bacchanaliorum strepitum inprimis abhorruit, à teneris unguiculis dolorem matri quandoque testata, ob frequentis populi, in hæc defluentis, spiritualem perniciem. Innocentiæ ac puritatis Helenæ præmium à Deo visibile collatum habitum est, ejúsque invisibilis coronæ argumentum, qua apud Superos gaudet, quòd facies post fata pulcherrimo candore perfusa visa sit, fluente identidem ex lethali plaga, per quam demùm confecta fuerat, sanguine vivido, benéque olente, recurrentibus Julii mensis fervidissimis æstibus, & per tres dies inhumato cadavere.

22. Magnificentiam & munificentiam ad natalium suorum splendorem cæteris animi dotibus æquavit. Paupertatem, quam ad Monastices professionem summè coluit, ita temperavit, ut sibi adimeret, quæ in pauperes, ac in infirmos erogaret. Viros doctrina conspicuos favoribus amplissimis cumulavit, quos ad munera obeunda apud parentem curavit promovendos, quatenus & reipublicæ ipsi prodessent, & ipsis respublica vicissim suffragaretur. Erga illos, quos institutores habuit, summo gratitudinis vinculo detenta est; summa inprimis cura laboravit, ut Hebræum, quo instituente in Hebraicis profecit, ad Christianam religionem adduceret; quem tamen rationum momentis devictum, sed temporalium rerum amore à veritate refugientem, ex animo doluit. Magni- & munificentia.

23. Morum ad Dei voluntatem perfectè conformandorum studiosissima; illos potissimùm magistros amplexa est, qui se in veræ abnegationis præceptis instituerent. Orationem ad Deum, quem quotidianis, & repetitis vicibus coluit, ita temperavit, ut nil temerè aggrederetur, & omnia citra novitatem ad moderationis normam conformaret. Præscribenti sublimem orandi apud Deum methodum, quâ contemplaretur, ac tenebricosa quiete sterteret, respondit; se infirmam nimis, & sublimi volatui imparem, nihil à Deo petituram, præter passionum suarum dominium. Divinæ bonitatis largitatem modestè deprecari sustinuit. Mentis contemplationi preces vocales immiscuit, inter quas frequentissimæ, quæ ad B. Virginem, D. Benedictum, ac Angelum sibi Custodem, ex Ecclesiæ præscripto, recitantur. Sæpiùs cursum exequuta est, quem vulgari vocabulo Officium Magnum vocitant. Diei noctísque horas ita temperavit, ut studiorum cura, animæ curam non impediret, sed altera alteram foveret, promoverétque. Pietas & in Deum fiducia.

24. Ante

In D. Benedicti institutum affectus,

24. Ante omnia verò speciali erga D. BENEDICTI Ordinem, cujus instituto nomen dederat, amore, ac obsequio fuit. *Helenæ* animum intimiùs nemo novit, quàm *Cornelius Codaninus*, Vir octuagenario major defunctus, quem supra memorâsse, laudâsse est. Hujus frequentissimis colloquiis usa, nec post viri omnium opinione piissimi obitum, ejus quandoque meminit, quin lacrymas effunderet. Ipse *Helenæ* animum in divinis instituit, & ad familiaritatem admissus, in eam, quam laudavimus, innocentiam conformavit. Utinam sciremus, quæ ad æternitatem inter utrumque secreto toties tractata sunt; sed hæc utriusque religiosissima taciturnitate intercidisse dolendum. Erga viros ex eodem Ordine in totius obsequii officia effundebatur: quod patet legenti in tertia voluminis parte epistolam, Abbati *Joan. Baptistæ Beccio* inscriptam. Bona adhuc valetudine gaudens ancillam secretorum suorum participem seriò admonuit de suo futuro præcoci fato. Inter cætera verò, quæ sibi præstanda mandavit, præcipuum fuit, ut habitu Benedictino indutum cadaver apud Monachos sepeliretur, ut in extremis animæ & corporis conflictationibus, sibi Monachus adesset, demum ut interula lanea Benedictino more induta humi conderetur, quæ per gyrum circa pedes consuta, decorè corpus totum contegeret. Quod alibi memoravimus, in Sanctorum Ordinis, cui nomen dederat, Solemniis, apud ecclesias Monachorum veniam delictorum per secretam exomologesin petebat, & sacris reficiebatur Mysteriis. Morti jam proxima rogavit de Monacho, ad animæ suæ curam advocando; quo accedente, *Helena* paululum à lethargo se recipiens, lætitiæ non exiguæ indicia præbuit, & viri manus in obsequii, & devoti animi argumentum, exosculata est. Is funus defunctæ curavit, & cucullo nigro cadaver ex demortuæ præscripto vestivit, cæterísque officiis, apud Monachos solitis, prosecutus est. Nomen viri recensere operæ pretium ducimus apud Ordinem eximii. Is D. *Petrus Paulus Calderonus* Ravennas, pietate ac eruditione clarus, per multos annos Scholasticorum Professor, nunc totius Ordinis Comprocurator, & in Monasterio Parmensi Theologus. Plurles ipse *Helenam* in animi negotiis adjuvit, solus *Helenæ* morienti opem tulit, & quæ scripsimus vel confirmavit, vel primùm docuit: quem propterea laudandum duximus, ut grates ei haberemus, per quem profecimus.

& in ejus asseclas officia.

Quos inter sepeliri voluit.

Ejus ingenii partus.

25. Post Florilegium Vitæ *Helenæ Scholasticæ* à Benedicto Bacchino adornatum, ad ejus Opuscula accedendum est. Hæc inter primum sortiuntur locum *Discorsi Academici*, seu Problemata aliquot in Conventibus Academicis Italico sermone ab eo resoluta: sunt tres tantùm Discursus, sed omnis eruditionis genere referti.

Discursus Academici.

Magnor. virorum elogia.

2.) *Magnorum Virorum Elogia septem*, quorum I. est D. Cæsaris Cardinalis de Estrées; II. Innocentii XI. P. M.; III. Invictissimi Rom. Imp. LEOPOLDI I.; IV. Johannis III. Poloniæ Regis; V. Caroli Lotharingiæ Ducis; VI. Sylvestri Valerii, D. Marci Procuratoris, & Patavini Archilycei Moderatoris, tanquam Academiæ Recuperatorum Patroni. Quibus Elogiis accessit *Græcum Epigramma in Natali Augustissimi* JOSEPHI, *postea Romanorum Imperatoris.*

Epistolæ.

3.) *Helenæ ac Virorum illustrium Epistolæ Italicæ ac Latinæ.* Ad Helenam hîc scriptæ reperiuntur epistola Latina Innocentii XI. R. P. & Italica *Johannis III.* Regis Poloniæ, & quatuor Italicæ, & una Latina Cardinalis *Bullionii*, nec non una Italica *Sebastiani Foscarini*, duæ Latinæ *Ludovici Espinæi* Sanlucii, duæ item *Caroli Catonis* Curtii, & una *Joh. Baptistæ Beccii* Abbatis Casinensis; Helenæ autem ipsius duæ ad patrem *Joh. Baptistam Cornelium Piscopium*, una ad D. *Antonium Guilielmum de Este*, una ad *Joh. Baptistam Beccium*, Abbatem Casinensem, eæque omnes Latinæ.

Colloquia de Christo.

4.) *Lettera* ovvero *Colloquio di Cristo nostro Redemtore all' anima divota, da Giov. Lanspergio Cartusiano in Latina lingua composta, e poi tradotta in Spagnuolo, dal P. F. Andrea Capiglia del medesimo ordine, trasportata finalmente dallo Spagnuolo in Italiano da Helena Cornelia &c. dedicata al R.mo Padre Giov. Paolo Oliva Generale della Compagnia di Giesu.* i. e. *Epistola*, *seu Colloquium Christi nostri Redemptoris cum anima devota, quod Joannes Lanspergius primùm Latinè conscripsit, tum P. F. Andreas Capiglia ejusdem Ordinis Hispanicè vertit, denique Helena Cornelia &c. ex Hispanico in Italicum sermonem convertit, ac R.mo Patri Joanni Paulo Oliva Soc. Jesu Generali dedicavit.*

Omnia

Omnia hæc Opuſcula in unum corpus congeſta typis excuſa fuerunt Parmæ per *Hippolytum Roſati* an. 1688. accurante *Benedicto Bacchino* ſuprà laudato, qui etiam in ſua Ephem. Lit. an. 1687. exhibet pag. 11. & ſeq. *Elogium* ſatis prolixum ab Helena compoſitum in laudem E.mi Card. *Cæſaris de Eſtrées*, quod incipit: *Age calame, in tantæ majeſtate purpuræ* &c.

Author verò Diarii Eruditorum Veneti anni 1675. die 1. Dec. pag. 137. refert alium ab *Helena* typis editum, nempe

Secunda corona.

5.) *La ſeconda Corona intrecciata da varii Litterati co' fiori de' loro ingegni per coronar di nuovo il molto Rev. Padre Giacomo Lubrani della Compagnia di Giesù Predicatore nella Chieſa del Ven. Monaſtero di San-Lorenzo, e Corifeo trà gli Oratori di Venezia nell anno* 1675. i. e. *Secunda Corona à variis Literatis contexta cum floribus eorum ingenii, pro novâ coronatione multùm R. P. Jacobi Lubrani S. J. Concionatoris in eccleſia Ven. Monaſterii ad S. Laurentium, & Principis inter Oratores Venetos anno 1675. ab Helena Lucretia Cornelia Piſcopia Venetæ Nobilitati dedicata in 4. Venetiis.*

Helenæ panegyriſtæ & laudatores.

Cæterùm *Helenam*, tam in vivis agentem, quàm demortuam Viri ferè omnes dignitate, ac eruditione ſummi (ut paulò antè memorati Principes) inſuetis honoribus & laudibus ſunt proſequuti. Ex Scriptoribus autem eam laudant Franciſcus Macedo in *Medulla Hiſt. Eccleſiaſticæ, in Epiſtola nuncupatoria ad eandem, & in Lucernâ Macedi ad Lucernam Cleantis, pariter in nuncupatoria.* Henricus Seneſius *in Encomiis Urbis Venetæ, & Picturâ Venetæ Urbis.* Carolus Rinaldinus *Geometriæ l. 3. & in Analytica Mathematum Patav. edit.* 1671. Jo. Palatius *Aquila inter Lilia.* Philippus Maria Boninus in *Cyro politico.* Franciſcus Fulvius Frugonus; *Ritratti Critici*, & *Heroina Intrepida*; Chriſtophorus Arnaldus *de Uxore adulterii ſuſpecta*; Joannes Henricus Hottingerus Part. 2. *Hiſt. Eccleſiaſticæ novi Teſtamenti* in nuncupatoria; Jo. Mabill. part. 1. tom. 1. *Muſæi Italici*; Jo. Fridericus Heckelius diſſert. *de Fœminis literatis*,

Elogia, orationes & epigrammata in ejus laudes profuſa.

Chriſtophorus Juanovich *Minerva al Tavolino*, Jo. Marina Muti, *Rotture del gemma e Penna volante*; Jo. Paulus Oliva par. 1. & 2. Epiſtolarum; Petrus Buſinus Engadinus Elveticus, qui Elogium Græcum in laudem Helenæ typis dedit Venetiis anno 1669. apud Mortalem; Jo. Bapt. Vitalis *Capricci ſerii delle Muſe*, Jac. Zopelli *Trattenimenti poëtici*; Joan. Bapt. del Giudiæ *Poëſie Sacre, e Morali.* Ant. Lupis *Amazzone Scozzeſe*; Chriſtianus Junkerus Dresdenſis *Schediaſma hiſtoricum de Ephemeridibus*, ſive *Diariis Eruditorum* pag. 113. ubi poſt inſignes in Helenam congeſtas laudes, lectorem ad Acta Erud. Lipſ. anno 1689. pag. 1. remittit, multa ibi de hac Helena reperturum; refert etiam Jo. Cin. Bibl. Volant. pluteo 6. pag. 36. exhibentem orationem parentalem ad Cœnotaphium Helenæ à Franciſco Caro (celebris concionator is fuit) habitam die 28. Julii 1684. impreſſam Patavii in fol. Greg. Lœti *Italia Regnante* part. 4. lib. 1. pag. 43. ubi aſſerit in Diario Eruditorum Parmenſi (quod Abbatis *Bacchini* noſtri opus eſt) anno 1687. pag. 9. repræſentari nummum in honorem Piſcopiæ cuſum, in cujus unâ parte Piſcopiæ facies, & circùm eam hæc verba: *Hel. Luc. Cornelia Piſcop. fil. Jo. Bapt. D. M. P. Sep. Lin. Orn. Laurea Philoſoph. donata Patavii. A. S.* 1678. In alterâ Concha Unionem, quæ aperto ore excipit rorem cœlitùs decidentem, addito lemmate, *non ſine fœnore.* Infra verò nummi faciem hæc alia verba *Patav. Phil. Colleg. decreto.* Author Diarii Eruditorum Veneti anno 1671. eam plurimùm laudat.

Numus in ejusdem honorem cuſus.

Inſœcundorum Academiæ parentatio.

Nec etiam prætermitti debet Romanam *Inſœcundorum Academiam*, quæ per id temporis plurimùm florebat, cui *Helena* adſcripta fuerat, eidem extinctæ ſolemniter parentâſſe, non minùs inſigni funeris pompâ, quàm innumeris, eíſque præclariſſimis in eam congeſtis laudibus, Latino, Hetruſco, Græcóque ſermone conſcriptis, quas Jo. Baptiſta ejus pater imprimendas unico libro curavit, inſcripto eisdem hoc titulo: *Pompe funebri celebrate dagli Academici Infecondi per la morte d' Elena Cornara &c.* In Padova per il Cadorino 1686. in fol. parvo; qui Academici Inſœcundi alium etiam librum priùs ediderant in laudem ejusdem Helenæ cum hoc titulo: *Applauſi Academici alla Laurea Filoſofica d' Elena &c. compoſti, & raccolti dall' Academia degl' Infecondi* &c. Romæ per *Giacomo Dragondelli* 1679. in 4. Orationem verò funebrem ibidem habuit Michael Bruguerius in Romana Sapientia Artis Rhetoricæ Profeſſor. Hos alióſque Scriptores, qui magna cum laude Helenæ Cornaræ memi-

meminerunt, recenset Abbas *Armellinus* in Bibliotheca sua Benedictino-Casinensi, quem tamen *Joannes Fabricius*, vir non infimæ eruditionis ac doctrinæ in Germania, ex Lutheri secta præteriit: Is enim *Helenæ* adhuc viventi carmine elegiaco applausit, cui sequentem præfixit titulum:

Joannis Fabricii epidicticum,

EXEMPLUM VENETUM
SINE EXEMPLO,
Hoc est,
Mascula & stupenda Eruditio
Nobilissimæ Virginis
DN. HELENÆ
Illustrissimi & Excellentissimi Viri
DN. JOH. BAPT. CORNELII
PISCOPIÆ
Nobilis & Senatoris Veneti
Procuratoris S.Marci &c.
FILIÆ,

Carmine Elegiaco expressa, aut delineata potiùs, atque in summæ observantiæ debitæque pro permisso nuper accessu gratitudinis signum humillimè oblata à φιλομυσῳ quodam Germano
Venetiis
A. C. CIƆIƆCLXXIV.

& Poëma elegiacum.

Desine nugarum, qui doctas Palladis artes
Imberbi generi Barbarus ipse negas.
En tibi, si placet, exemplum, quo majus in Urbe
Nec tu perquiras, nec reperire licet.
Quid titubas? Helenam dico, quæ sanguine Reges
Tangit, quam decorat Purpura sacra Patris.
Hæc ita profecit ductu studióque Magistri
Qui GRADENICI *nobile nomen habet.*
Ut quidquid VETERES *scripserunt, atque* RECENTES
Græci, vel proprio volvere Marte queat.
Hæc novit prorsus, quæ GALLUS, IBERUS, APELLA
Quæ NOVA, *quæq;* VETUS *Roma locuta fuit.*
Hæc Orpheus mulier suavi dulcedine vocis
Mansuetos reddat téque ferásque suæ.
I nunc ô effrons, & perge negare, quòd artes
A docili possint Virgine ritè capi.
Tu verò septem Virgo celeberrima linguis,
Aonidum splendor, vive valéque diu.
Vive, valéque diu, septemplicis ostia Nili
Dum Mare fert Medium, dúmque superna fluunt.

Ita tum lusit *Johannes Fabricius*, Theologus deinde Altorfinus ab an. 1678. posthac verò ab an. 1697. Helmstadiensis ac Duci Brunsw. & Luneb. à Consiliis Consistor. Abbas Regiæ Luteræ, & Scholarum Ducatus Brunsw. Inspector Generalis, Regiæque Scient. Acad. Berolin. Socius. *Vid. D. Schellhorn Amœn. Liter. Tom. XI, pag. 676.*

XIII.
REGINA JURATA. † 1685.

NObilis Virgo Motycensis, in patrio Siciliæ Monasterio S. Benedicti Monialis. Claro genere exorta in lucem edita est circa annum 1640. patre *Francisco Jurato*. Egregiis naturæ dotibus abundè ditata, præsertim pulchritudine, & vividissimâ animi indole excelluit. In ipso ætatis flore ingenii perspicui, ac elatissimi lumina mirificè detexit, quibus muliebris conditionis limites transcendere videbatur. At has corporis animique dotes longè superavere eximiæ virtutes; à teneris etenim unguiculis Deo sese dicavit, Monialium Gynæceum sub S. Benedicti nomine & disciplinâ ingressa: ibique regularis observantiæ exemplo aliis præfulsit. Cùm enim secularium virorum accessus & familiaritas monasticam observantiam labefactâssent, ipsa ab aliis sanctimonialibus sejuncta, & à virorum colloquiis abhorrens, in cellæ suæ secessû cum Deo intimè versabatur; & vitæ contemplativæ leges fervidè observabat, orationis, aliorúmque asceticorum operum amantissima. Aliquando verò tum ad animi remissionem, tum ad pietatem fovendam, Hetrusco carmine sacros virginei pectoris affectus depromebat. Demum egregiis cumulata virtutibus, non sine sanctitatis nota, decessit anno 1685. Edidit Italicè

Claro genere nata

D. Benedicti legibus se mancipat,

& ascesin maximè excolit.

Ejus obitus & scripta.

Documenti del buon Stato Religioso. id est; *Documenta de bono Statûs Religiosi.* Catanæ apud Paulum Bisagnium 1680. in 12. Hæc ex Antonii Mongitore *Biblioth. Sicula Tom. 2. pag. 200. col. 1.*

XIV.
MARIA CRUCIFIXA A CONCEPTIONE. † 1690. 16. Oct.

1. IN lucem edita est Agrigenti 29. Maji anno 1645. Pater ei *Julius Maria Thomasius* oppidi Palmæ in Sicilia Dux, ac Lampadusæ Princeps. Mater verò *Rosalia Traina* Panormitana *Francisci Traina* Episcopi Agrigentini neptis, quæ defuncto *Julio* in Cœnobio Palmæ monialis, Sororis *Mariæ Sepultæ* nomen accepit, & virtutes coluit egregias. His orta parentibus *Maria* à teneris annis summo pietatis studio educata, futuræ sanctimoniæ specimen dedit; ab ipso enim

Natales ipsius,

educatio & Religionis ingressus,

enim pueritiæ exordio perfectionis iter arripuit. Hinc servato innocentiæ candore, ad Sponsi Cœlestis nuptias transiit in Cœnobio SS. Rosarii in oppido Palmæ sub regulâ S. Benedicti, in quo *Isabellæ Thomasiæ* nomen, in *Mariæ Crucifixæ à Conceptione* immutavit; ibíque solemnia emisit vota 28. Maji anno 1662.

in qua omni virtute, 2. In eo Sanctimonialium Gynæceo, quod paulò antè *Julius* ejus pater excitaverat, omnium virtutum splendore mirabiliter refulsit ac altissimum sanctimoniæ fastigium conscendit; charitate enim in Deum, & animarum salute insigniter æstuavit: in pietate, Deiparam Virginem singulare studium fovit: obedientiâ penitus admirabili claruit: profundissimâ sui cognitione menti defixa egregiam humilitatem acquisivit & aluit. Corpus durissimis macerationum generibus dirè confecit: ejúsque patientiam adauxêre mira, quæ Deus in ipsam plenâ manû congessit: nempe innumeros morborum cruciatus, spiritûs ariditatem, patientiâ, effulsit, scrupulorum molestias, diuturna dœmonum certamina ac flagella, & alia, quæ inconcussâ animi constantiâ usque ad supremam vitæ lineam fortiter pertulit. Ea omnia, quæ Christus Dominus Passionis suæ tempore toleravit, ipsa singulari Dei beneficio in corpore suo, præsertim in corde, experta est; quorum mole obruta cessisset, ni divinâ ope Sponsus amantissimus vires refecisset, ac fortitudinem supra naturæ limites contulisset. prodigiis quoque, Ad luculentum Dominicæ Passionis testimonium, in ejus pectore propè cor admirabilem crucem divinitùs insculpsit Cœlestis Amor, in cujus medio aureum cor, eámque charitatis tesseram usque ad mortem retinuit. Damnatorum pœnas per quadraginta horas pertulit, ut aliquot animas in easdem jamjam ruituras liberaret. Ad altissimæ contemplationis gradum à Deo suaviter elata, ex- & divinis gratiis, tases sæpissimè passa est. Supernis illustrationibus mirificè affecta, visionum, revelationũ frequentiâ, divinísq; deliciis & charismatibus abunde cumulata fuit. Odorem è suo corpore emittebat suavissimum suprà omnem aromatum, florúmque fragrantiam. In sacrarii munere *S. Catharinam Senensem* adjutricem habuit, & magistram, cujus consuetudinem diu experta est. Cum ipsa etiam *S. Rosam Limanam* in sui tutelam pluries habuit, quæ *Mariæ nostræ* nomine munia sibi commissa perfecit: & cum eadem, & tutelari Angelo, ac Deipara Virgine *Mariæ Crucifixæ* persæpe se spectabilem fecit.

3. Cœlestem sapientiam adepta, ac doctrinâ cælitùs haustâ mirificè illustrata, etsi literarum humanarum penè rudis, mirum in modum divina penetrabat, & expendebat arcana: eóque pertingere visa, quò doctissimus quisque longo studio non accederet. Doctrinam cœlitùs haustam egregiâ animi demissione, ac puerili simplicitate exornavit. Prophetico spiritû illustrata innumera prædixit, multáque admiranda patravit. At quæ Virgo hæc admiranda gesserit, cùm mei instituti limites excedant, aliis enarranda relinquo. Jam de ejus vita & miraculis processus III. *Francisci Ramirez* Agrigentini Episcopi auctoritate sunt congesti; qui *Mariam Crucifixam* eximiis æstimationis officiis non immeritò prosequutus est. Jam Hieronymus Turanus Agrigentinus Canonicus ejus vitam eleganter scriptam typis consignavit Agrigenti anno 1704.

4. Hoc unum breviter addam, an- ad cælites migravit A. 1699. 16. Oct. gelicam potiùs, quàm humanam traduxisse vitam: ideóque cùm ejus sanctimoniæ fama longè latéque excurrisset, prænuntiato mortis suæ tempore, ad cœlestes nuptias evolavit in memorato Palmæ Cœnobio 16. Octobris anno 1699. Triduo corpus inhumatum expositum est, ut confluentium pietati fieret satis. Multa admiranda patravit, quibus sanctitatis opinio confirmata est. Sepulchro jam condita, pluries ex sepulturæ loco à nonnullis, multorum velut instrumentorum modulantium armonia prosilire audita, supra omnes modos musicos dulcissima: odor verò in cella, ubi animam efflavit purissimam, adhuc servatur suavissimus. Ejus effigies Romæ & Panormi ære insculpta est, ut communem populorum devotionem expleret. Ipsam laudant Antonius Natalis in libro inscripto: *Glorie del Sacerdotio*, recuso an. 1701. *part. 3. cap. 1. pag. 196.* & in libro: *La Spada del dolore della Regina de' Martiri* cap. 6. pag. 30. juxta editionem anni 1701. Monumenta Gallica Trevoltiana an. 1702. tom. 5.

5. Multa ex Confessariorum obe- Ejus ingenii fœtus. dientia scripsit ascetica, quæ forsan lucem videbunt; & horum aliqua circumferuntur. Solùm prodiêre Italicè

Della orribile bruttezza dell' Anima d' un Sacerdote, chi celebra il divino Sacrificio in peccato mortale. id est: *Horribilis brutalitas animæ Sacerdotis, qui celebrat divinum Sacrificium in statu peccati mortalis.* Romæ 1672. in 24. & Panormi apud Petrum de Isola 1675. in 24. Prodiit suppresso nomine, ipsa adhuc superstite. Inde in libro inscripto: *Glorie del Sacerdotio*, auctore P. *Antonio Natale* Panormitano Soc. Jesu. Panormi apud Coppulam 1693. in 24. cap. 3. à pag. 144. & iterùm in eodem libro recuso Panormi apud Constantium 1701. *in 24. part. 3. cap. 2. à pag.* 198. ubi nostræ *Mariæ Crucifixæ* nomen apposuit.

Le salutazioni del SS. Rosario, e delli segnalati cinque Gaudii di Maria Vergine Nostra Signora. id est: *Salutationes SS.mi Rosarii* & insignium quinque *Gaudiorum Virginis Mariæ Dominæ Nostræ.* Panormi apud Constantium. 1700. in 16.

Scielta di Lettere spirituali, raccolte frà le molti, che scrisse, per saggio del di lei spirito, e per edificazione dell' Anime divote. id est, *Ecloga literarum spiritualium è multis collectarum, quas scripsit in speciem ejusdem spiritûs & pro ædificatione animarum devotarum.* Agrigenti apud Felicem Marinum anno 1704. in 4.

In ejus vita edita à Hieronymo Turano, ibidem apud eundem 1704. in 4. extant nonnulla ejusdem Mariæ Crucifixæ; præcipuè verò in lib. 1. cap. 16. à pag. 99. & seq. Tractatus inscriptus:

Stato dell' unione perfetta dell' Anima con Dio distinto in tre gradi, ed ogn' un di questi in altri tre gradini. id est: *Status unionis perfectæ animæ cum Deo, distinctæ in tres gradus, quorum singuli in alios tres minores gradus distinguuntur.* Et lib. 3. cap. 1. à p. 3. 16. alius Tractatus, cujus titulus est:

Stato d' altissima unione con Dio: id est: *Status altissimæ unionis cum Deo.*

6. Hæc transscripsimus ex ANTONII MONGITORE *Bibliotheca Sicula Tomo II. pag. 38. col. 2.* Effigiem verò Venerabilis hujus Virginis vidimus æri incisam in Augusta Bibliotheca Vindobonensi cum hac epigraphe: *Effigies corporis exanimis Servæ Dei Sororis Mariæ Crucifixæ à Conceptione, Sanctimonialis Ordinis S. Benedicti, in seculo appellatæ D. Isabellæ Thomasiæ: quæ crucifixa mundo, & cum Christo affixa Cruci mortificationis ac tolerantiæ cruciatuum, summa animi humilitate, puritate atque charitate Deo vixit: cui extremo spiritu magna cum devotione dicens:* Sanctus, Sanctus, Sanctus, *animam reddidit.* & effigies.

Nata & baptizata Agrigenti die 29. Maji anno 1645. obiit Palmæ, diœcesis Agrigentinæ in monasterio SS. Rosarii, feriâ 6. d. 16. Octob. an. 1699.

XV.

MARIA DE BLEMUR † 1696.
Sanctimonialis è Congregatione 24. Marc.
perpetuæ adorationis SS. Sacramenti.

1. NObili loco in Galliis nata sexto Idus Januarii añ MDCXVIII. parentes habuit genere ac pietate præclaros, qui quo amore ac timore Numinis imbuti erant, filiam à teneris cum cura instituerunt. Nobili loco nata, Priùs è mundo quàm infantiâ exiit. Quo tempore patris, an matris? cognata eam ad se transmitti petiit, annos haud ampliùs quinque compleverat: agebat verò hæc Cadomi in regia Abbatia SS.mæ Trinitatis. à teneris in pietate enutrita, Cùm è complexu parentum avelleretur, non ipsa cum iis gemitus ciere, aut lacrymas fundere, sed ex eisdem potiùs sciscitari, ecquid felicem hanc suam sortem deflerent? Id ætatis cùm esset, vitam S. P. N. Benedicti assiduâ versare manu summo habebat oblectamento: quam ita memoriæ impresserat, ut eam fidelissimè reddere posset. Tum operam dedit, ut ad cantandum Martyrologium, Versus, & Gradualia, quà in sacra Missa, quà divino Officio idoneam se redderet: id quod septimo ætatis anno effecit. Annos vix undecim nata, ut sacrâ veste donaretur, supplex petiit: eo autem ardore ac contentione id fecerat, ut repulsa ei dari necquid quam potuerit. juvenis admodùm sacram vestem induit, Exinde sanctioris vitæ munia ita obivit, ut ejus fervor in dies augeri, atque cum annis incrementa sumere videretur. Festis ac Dominicis diebus ut prima Matutinis interesset, nocte præcedente vestes nunquam exuit. Solenni votorum nuncupatione se Deo incredibili, tantáque animi lætitia dicavit, quantâ non alio unquam vitæ suæ tempore delibuta fuerat. votisque solen̄ibus Deo sese obstrinxit, Ab eo momento nova illi regularis observantiæ cura, quam tam exactam gessit, maximè in divino persolvendo officio, ut ab ejus celebratione nec per operum lucubrationes, nec

nec corporis ægrotationes se unquam avocari sit passa.

Paulò pòst Novitiarum Magistra, 2. Quæ causa erat, ut post quartum Professionis annum Novitiarum magisterium ei impositum fuerit. Hanc provinciam ita feliciter administravit, eámque animos ab humanis avellendi & trahendi ad æterna artem atque dexteritatem ostendit, ut ejus Abbatissa dicere consueverit, quòd quæ Novitiæ vocationem non habuissent, ab ipsa accepturæ fuissent. Haud minori in pretio quàm amore apud omnes erat, cùm primùm in sociam Abbatissæ, non regularis, sed Comendatariæ, Dominæ secularis, tum in Monasterii Priorissam electa fuit. Utcunq; suæ Abbatissæ devincta esset, pro bono tamen quà Comunitatis, quà singularum Monialium vigiles oculos circumferebat, à quibus etiam sæpenumerò stetit, seu pio compatientis animi affectu, seu æquitate causæ comota. Quâ re omnium corda & amores in se convertit, adeò quidem, ut quo tempore atros illos colores, quibus Abbatissa, quò Abbatiam sibi commutare liceret, Conventum Monialium in Regia curia depinxerat, abstergere atque delere laborabat, haud concessum illi fuerit, ut instrumento Defensionis suum nomen subscriberet, eoquòd Moniales pertimescerent, ne Abbatissa exinde occasionem alterius in ejus locum subrogandæ arriperet.

dein Priorissa effecta

omnium in se convertit corda.

conscribendo anno Benedictino manum admovet, 3. Circa hoc tempus *Anno Benedictino* conscribendo primam manum admovit, Operi, quod tanti in sacro Ordine habitum fuit, ut Cisterciensis in Belgio Asceta illud in patrium sermonem pro usu Monialium convertere secum animo constituerit. An effectum dederit, me præterit. Occasionem elucubrandi Operis sibi datam pia Mater existimavit, cùm quadam die tabellas pro festo Sanctorum Ordinis prælegeret, neque tamen, quod excitandæ communi devotioni idoneum esset, occurreret: tunc enim ea de re sermonem instituit, qui in *Anno Benedictino* typis exscriptus habetur. Atque hoc potissimùm est, quòd ansam ei præbuit, nonnullas Sanctorum Vitas compendiario stylo perscribendi, quæ subinde in unum corpus congestæ haud magnæ molis volumen efficerent. Initia laboris cùm in Præsulis cujusdam oculos incurrissent, Abbatissæ author fuit, ut ea continuari juberet. Quare limites, quibus sat angustis opus initiô circumscripsit, extendere constituit. Quemadmodùm divina providentia ad hoc opus concinnandum eam destinaverat, ita ejus animum Latinæ linguæ pernoscendæ desiderio à prima pueritia succendit.

Opúsque cum plausu perficit.

4. Si magna scribendi facilitate utebatur, ejus in frequentando divino Officio assiduitas majorem movet admirationem. Ut primùm æs campanum pro choro sonuit, illa & calamum ponere, & cogitatis nuntium mittere, quæ Deus subinde cum fœnore restituit, mentem ejus novis luminibus collustrando. Eo autem ardore suum urgebat opus, ut finitis nocturnis vigiliis reliquum noctis non somno indulgeret, sed scriptioni impenderet: quo eodem tamen tempore ab omni scribendi cacoëthe ita aliena erat, ut in familiari congressu operis sui mentionem nunquam fecerit, nisi de eo priùs sermo injectus fuisset. Illud verò emolumenti ex Operis hujus compositione ad eam rediit, quòd perscribendis Sanctorum Actis majorem in notitiam sui officii atque obligationis pervenerit. In ruborem dari consueverat, cùm ea laudibus afficeret, quæ minùs in praxin ipsa deducebat; nec sine ratione pertimescebat, à Deo sibi olim exprobratum iri, quòd, quorum vitas literis consignabat, perfectione atque sanctimonia eos non adæquaret. Ejus in divinis Officiis assiduitas,

5. Religiosæ perfectionis cupida, ad monasterium, in quo disciplina regularis juxtà præscriptum sancti Patris Nostri Benedicti observaretur, magnis desideriis aspirabat. Denique Superi ejus votis annuerunt. Id verò hunc in modum contigit. Ducissa *de Mecklenburg*, Deo inspirante, pro Benedictinis Vestalibus novum monasterium severioris observantiæ Castellione construxerat. Abbatissa haud ignara, quo perfectioris vitæ desiderio *Maria de Blemur* teneretur, eam certiorem reddidit, patere ei ingressum, si modò stabilitatem in recèns condito Parthenone emittere vellet. Annuit illa toto capite, tametsi jam nata esset annos sexaginta. At enim cùm vasa colligere, suáque ex Abbatia discedere pararet, è brachiis Monialium eripienda erat, quæ incredibilem ex ejus discessu ceperant dolorem. Quædam illarum majori dolore percita: *Quid agis ô mea Mater!* inquiebat, *id ætatis fœmina? Hoccine est prudens factum? vide nequid temerè agas. Hoc iter sine duce prudentia te arripere haud decet.* Cui illa: *Etsi vitam ultra duos dies in strictiore observantia haud pro-* & regularis observantiæ amor, quo succensa, ad rigidioris in-

stituti Congregationem migrat, *traherem, mortem tamen æquo animo ferrem.* Admissa igitur in Congregationem perpetuæ adorationis SS. Sacramenti ex dignitate Priorissæ se ad infimum Novitiæ statum repentè devolutam vidit, & eâ quidem ætate provectam, in qua ab oneribus monasticis qui dispensari petunt, id jure postulare vulgò existimantur. Nulli Novitiarum utcunque pietatis studio succensæ cedebat fervore; nec is exacto tyrocinii anno finem accepit. Post nuncupata sacra vota, quæ incredibili animi sui lætitiâ nuncupavit, ignis divini amoris in dies crescebat; quo exæstuans elegit potiùs esse ultimi subsellii monialis, quàm celebris cujusdam Abbatiæ gubernacula moderari, quæ ipsi ultrò fuerant oblata.

ubi ex Magistra fit Novitia;

& varia elucubrat Opera.

6. Posteaquàm vitas Sanctorum Ordinis nostri, qui anteactis seculis floruerunt, publicam in lucem emisit, sui officii existimavit, ut eorum etiam elogia, qui suo ac superiore ævo eximiæ pietatis laude claruerunt, duobus voluminibus adornaret. His subinde alia plura opuscula accesserunt, quæ vel ipsa composuit, vel ab aliis scripta Gallicè reddidit. Quod verò fidem superare videtur, eô animô, vita ad finem properante, fuit, ut illum ad scribenda Acta Sanctorum omnium, magis in Ecclesia celebrium, appelleret. Opus sanè demirandum; quo author indefessæ industriæ nec minoris doctrinæ per totius vitæ suæ decursum occupari potuisset. Illud verò non magis impigrè auspicata fuit, quàm feliciter duobus magnis comprehensum voluminibus ad calcem perduxit.

nec priùs benè merendi, quàm vitæ finem fecit,

7. Post hæc variis morbis, quos patientissimè toleravit, tentata, & oculis ferè capta fuit. Cùm igitur aliorum piè gesta scribere haud ampliùs ei liceret, scribenda fecit & tulit, quæ *Mabillonius* non sine insigni ejus elogio in epistolam encyclicam de morte ipsius retulit. Hanc verò in magna eximiæ pietatis ac virtutis opinione oppetiit die 24. Martii an. 1696. cùm vitæ annos octo & septuaginta numerâsset. Desiderium sui apud suos tantum reliquit, ut ejus memoria in perenni sit benedictione. Ejus verò scripta sunt sequentia:

denata 24. Mart. 1696.

Scripta

8. *L'Année Benedictine,* id est, *Annus Benedictinus* Tomi VII. in 4. Parisiis.

La Legende de tous les Saints, qui sont les plus connus dans toute l'Eglise, id est, *Legenda Sanctorum omnium, quorum memoria magis celebris est per universam Ecclesiam.* Tomi IV. 1679. Lugduni.

Les Grandeurs de la Mére de Dieu, ou la triple Couroñe de la S.te Vierge, i.e. *Excellentiæ Matris Dei, seu triplex Corona B. Virginis,* Lugduni. 1681.

Menologe historique, ou Abrégé de la Vie des Saints pour tous les jours, i. e. *Menologium historicum* seu *Compendium vitæ Sanctorum pro omnibus diebus.* Lugduni 1682.

Eloges de plusieurs Personnes illustres en piété de l'Ordre de St. Benoît: i. e. *Elogia cùm Virorum tum Fœminarum pietate illustrium ex Ordine S. Benedicti.* Lugduni.

La Vie du Pere Fourier de Matincourt, id est, *Vita Patris Fourier de Matincourt.*

Les Exercices de la Mort, i. e. *Exercitia spiritualia pro præparatione ad felicem ex hac vita discessum.* Lugduni 1682.

9. Elogium *Mariæ de Blemur* contexuit, ut dicebam, Johannes Mabillonius in Epistola encyclica de morte ipsius: quod magni faciendum est; Is enim fuit Mabillonius, eóque animi candore, ac veritatis studio, ut neminem in vita, nedum post mortem, alienis laudibus ornârit. Ejus etiam meminit *R. P. Philippus le Cerf in Bibliotheca Historico-Critica pag.* 278. ubi in discernendis historicis monumentis, quæ ab aliis accepta in lucem publicam emisit, criticam sagacitatem juxtà ac limatum judicium eidem defuisse scribit. Forsan autem Illustris hæc Monialis utroque non caruit, sed piis magis ac devotis hominibus, quàm criticæ artis studiosis scripsit. Nostrâ ætate majus studium impenditur, ut Acta Sanctorum ad criticas regulas expendantur, quàm mores ad eorum vitam componantur. *Theodericus Ruinartus,* & *Renatus Massuetus,* viri doctrinâ & eruditione clarissimi è Congregatione S. Mauri in historia vitæ Mabillonianæ non sine eximia laude *V. Mariæ de Blemur* meminerunt. Et quidem quod ad ejus lucubrationes attinet, *egregiis Ordinem simul & Ecclesiam illustravit Operibus,* inquit *Ruinartus;* Massuetus verò, *pluribus libris pietatem & scientiam suam posteris commendavit.* Utriusque hujus Scriptoris, rei criticæ peritissimi, censuræ ac judicio, tutò acquiescere posse mihi videor, neque ipse enim Opera eruditæ hujus Sanctimonialis evolvere merui.

ejus elogium,

& operum crisis.

XVI, MA-

XVI.

MARIA STELLA SCUTELLARI.

† 1702. 15. Sept.

MOnialis Ordinis & Congregationis Casinensis in Monasterio S. Alexandri Urbis Parmensis, evasit anno 1673. die 30. Sept. Exemplum sequuta aliarum Illustrium mulierum, quæ acu, vel colo tempus terere dedignantes, libros, ac literas haud infelici conatu tractare maluerunt, optimis studiis, suóque instituto dignissimis, sacris videlicet ac piis operam suam dicavit, suarúmque lucubrationum fructum in lucem emisit, è Latino in Italicum sermonem conversas.

Monialis effecta, sacris studiis operas dicavit, & varia SS. Patrum opuscula italicè vertit,

Le Meditazioni, e Soliloquj, e Manuale di S. Agostino Vescovo, e Dottore. Le Meditazioni di S. Anselmo Vescovo Cantuariense. Le Meditazioni di S. Bernardo Abbate. Le Contemplazioni del' Amor Divino del' Idiota Sapiente: omnia unico libro comprehensa Mutinæ impresso apud Capponum anno 1694. in 8.

Librum ipsum *D. Augustino* dicavit Epistola nuncupatoria admodùm pia; Addidit aliam Epistolam ad Lectorem, in qua susceptæ à se hujusce translationis rationem reddens, & cupiditatem sciendi nobiliorem hominis appetitionem esse demonstrans, acriter mox conqueritur de fœminei sexûs infortunio, qui ob durum ac improvidum virorum in ipsum sexum imperium, in inscitia, & cœcitate educatur, cum Mulieribus perinde, ac Viris rerum omnium sapientissimus conditor Deus liberaliter & affluenter ad scientias addiscendas ingenium accomodatum, aptúmque benignè tribuerit. Quod ergò mulieres, ut plurimùm, vanitatibus, vestiúmque ac vultûs ornatui potiùs, quàm virtutibus, ac studiis vacent, parentum maxima est culpa, qui vix ablactatis, nihil aliud, quàm specula & calamistra, aliáque pomparum instrumenta iisdem offerunt pertractanda, nihílque aliud docent componendum, quàm *Cerussam, & Minium & mille venena colorum*, ac ad exteriorem corporis pulchritudinem ostentandam, imò & fucandam, cogitationes omnes conferre jubent, nihil de interno animi ornatu per morales virtutes, ac nobiles scientias, quas facillimè addiscere utique possent, solliciti &c. Deinde modestè profitetur, se literarium hunc laborem subiisse, eo tantùm consilio, ut honestè, ac utiliter tempus insumeret, non autem ut publici juris faceret, sed ad summum, ut aliæ Cœnobii sui Moniales eo uti, ac frui possent; at doctissimi Viri (*Benedicti Bacchini*), qui librum ipsum correxit, auctoritate se victam, tandem consensisse, ut typis committeretur, quamvis id ipsum proprio suppresso nomine (*si licuisset*) fieri postulâsset &c. Obiit *Maria Stella* anno 1702. die 15. Septembris, ætatis suæ anno 55. *Ex* ARMELLINI *Bibliotheca Benedictino-Casinensi part. 2. pag. 94.*

in quorū præfatione sexûs infortunium, vanitatem, & malam educationem deplorat, suíque consilii rationes exponit.

XVII.

MARIA MAGDALENA GABRIELIS DE ROCHECHOUARD

Abbatissa Fontebraldensis.

† 1704. 15. Aug.

FOns *Ebraldi* nobile est virginum archicœnobium secundùm Regulam S. Benedicti militantium in Gallia, Ordinis caput, celeberrimæ religionis titulo inclytum. *Maria Magdalena Gabrielis de Rochechouard* filia erat Ducis *de Mortemar*, & *Dianæ de Grandseigne*. A primis pueritiæ annis mira nobilioris ingenii indoles in ea eluxit. Memoriæ tenacissimæ erat. Accessit tanta discendi facilitas, ut linguam Latinam, Græcam, Italicam, & Hispanicam nullo ferè negotio addisceret. In rebus theologicis, earúmque controversiis, supra quàm de fœmina credi potest, versata erat. Postquàm non exiguo tempore S. Scripturæ, ejúsque sensui literali intelligendo operam addixerat, SS. Patrum Opera evolvere cœpit. Cursu non minùs secundo Philosophiæ stadium percurrit; nec ullus ferè Philosophorum cùm veterum tum recentiorum celebrioris nominis fuit, cujus Scripta non perlegerit. Pari quoque diligentia veteres cultioris literaturæ authores contrivit. *Homeri Iliada* magnam partem ex Græco in Gallicum sermonem convertit. Mundanis rebus nuntium misit in Libera Abbatia, vulgò *l' Abbaye aux Bois* Ordinis Cisterciensis. Quo in Parthenone cùm religiosissimæ monialis famâ frueretur, facta est Abbatissa Fontis-Ebraldi, schedulâ regiâ datâ 18. Aug. 1670. Bullâque Pontificia VI. cal. Novemb. ejusdem anni; cujus etiam die 24. Decemb. possessionem accepit, Parisiis benedicta 8. Febr. 1671. ab Archiepiscopo Parisiensi. Sorores suas, quibus virtutum splendore præluxit, ad

Ejus parentes, educatio, & discendi studium, ac etiam Philosophiæ, & cultiori literaturæ præcipuè incubuit. facta Abbatissa, sorores ad studia, maximè excitavit,

ad capessenda optimarum literarum studia non mediocri cupiditate succendit. Monasterii rebus cùm optimè consuluisset, è vita excessit anno 1704. d. 15. Augusti; cujus elogium funebre ex Fontebraldensi Necrologio hîc adscribere non gravabor.

Denascitur 15. Aug. 1704.

„ Migravit à seculo reverendissima „ mater nostra, Maria Magdalena Ga„ briela de Rochechouart Mortemart, „ ex patre Duces inter & Franciæ Pa„ res, ac supremis in aula dignitatibus „ cumulato perillustris filia. Hæc à „ tenero, virtutis non modicæ mo„ nimentum posteritati exhibuit; ob„ lectamentorum seculi junior contem„ ptrix, jam religioni matura apud „ Abbatiam à nemore in urbe regia „ professionem edidit. Ibi quantò „ naturæ donis erat pulchrior, tantò „ fuit pietatis operibus Deo gratior; „ quibuslibet monasterii religiosis ex„ emplo, Ludovico magno, apud „ quem gratiæ conciliatrix unica pie„ tas, admirationi. Majori theatro „ digna ad Abbatissæ Fonte-Bralden„ sis authoritatem, increpans anno„ rum moras brevì fuit provecta. Sed „ verò post consecutam dignitatem „ quot & quanta fecerit, quis recen„ seat? Ministerio suo pervigil, re„ formationis cupiens, Abbatissa mu„ nere, Abbatissa negotiorum ponde„ re, monasteriorum suorum discipli„ næ semper intenta, dies noctésque „ hanc partem curis, alteram studiis „ adhibens, insomnes ducebat. *Hinc in scientiâ fructus fecit adeò uberes, ut in omni eruditionis genere prodigium eruditis non minùs videretur, quàm oraculum. Quidquid fuit apud Græcos salis, apud Romanos urbanitatis, vivens jucundè sapuit.* Quæ sancivit, plura loquuntur, quàm effari possim; plura sapientissimè ordinavit, quàm hominis etiam sublime ingenium capiat. Hæc tamen, quantacunque sint, nondum sunt singula. Totius monasterii ornamento studens, sacras ædes, & collabentes refecit, & cultû multiplici ditavit. Tabernaculum majus auro fulgens, & ostensorium aliud margaritis gemmísque radians condidit: altare columnis decoratum marmoreis cancellis clausit, multáque supellectili auxit. Vermiculato miræ magnitudinis opere chorum exornavit, dormitorium majus ex parte construxit: unum & aliud suis impensis unâ cum novitiarum domo à fundamentis ædificavit, superiùs lapideis cellis distinxit. Quid insuper? domum abbatialem priùs cœptam, additis pluribus ædificiis, hortísque immensa testudine adjunctis, sumptû proprio complevit. Hæc sunt, quæ in nos liberali manu beneficia contulit vivens. Mortalibus adhuc nobis etiam moriens proderit precibus apud Deum, ad quem viatico & aliis Sacramentis munita, cœlo gaudente, Fontebraldo lugente, inter propinquarum & utriusque sexûs personarum acerbos dolores evolavit, anno ætatis suæ LVIII. suscepti regiminis XXXIV. Christi nati MDCCIV. die verò Augusti XV. ut quo die Virgo Maria in cœlum assumpta est, Maria Magdalena de Rochechouard in cœlum ascenderet, &c.

Funebre ipsius elogium.

Uberes in scientiis fructus,

& alia ejus merita,

Multa literis consignavit, quorum maximam tamen partem pro insigni sua modestia, qua ingenii dotes, doctrinæque thesauros abscondere consueverat, flammis absumpsit; quæ etiamnum superant, ad doctrinam morum & Criticam pertinent. Vid. Dionys. Sammarth. Gall. Chr. Tom. 2. pag. 1328. Memoires de Trevoux Decemb. 1704. Oraison funebre per l' Abbate *Anselme*.

ac ingenii monumenta.

CAPUT

CAPUT VI.

Recensentur nomina aliorum utriusque sexûs Scriptorum, qui variis ingenii sui monumentis Rempublicam Literariam locupletârunt.

Ex collectione R. D. P. Oliverii Legipontii.

SPicilegium messe majus hoc capite continetur. Etsi enim in præcedentibus quinque Capitibus vitas Virorum ac Fœminarum Illustrium non paucas attulerim, plures tamen extra omnem comparationis rationem supersunt, quas aliis Sodalibus nostris hanc Sciagraphiam nostram ad majorem adducturis perfectionem scribendas relinquo. Nunquam industria mea in eum collineavit scopum, ut omnium Scriptorum Ord. S. Benedicti vitas perscriberem literarias, atque eorum pangerem elogia; quòd id decumani fore laboris, ac voluminis non unius opus existimarem. *Nomenclatorem* igitur, non *Biographum* hîc sum acturus; quamvis fatendum mihi sit, quòd nec nomina omnium Familiæ nostræ Scriptorum cognita habeam. Ex antiquioribus enim quindecim extitisse millia ARNOLDUS WION (g) testatur. Qui verò recentioris ætatis Scriptoribus annumerantur, ii sunt, qui à seculo XVI. (*quò bonas literas esse renatas dicunt*) Rempublicam literariam Scriptis suis in Italia, Germania, Gallia, Hispania, Anglia, aliísque Regnis ac Provinciis locupletârunt. Nec istorum quidem (quid enim veritatem dissimulem?) notitiam tam accuratam assecutus sum, ut non quàm plurimos me silentio involvisse verear. Ut enim e. g. de Hispanis solùm loquar Benedictinis, (h) tametsi amicorum interventû R.mus Procurator Generalis, qui Romæ Congregationis Vallisoletanæ negotia procurat, in literis ad me datis pollicitus fuerit, se omnem daturum operam, ut Scriptorum Ordinis in Hispania notitiam adipiscar, belli tamen incendio Austriacam inter & Borbonicam Domum nondum extincto, quin acriùs resuscitato, nihil hactenus missum, nihil impetratum. Sed quid Hispanos in exemplum adduco, cùm mediâ in Germania, quod mireris, atque Scythiam esse credas, non vitas tantùm non obtinuerim, sed vel ipsa nuda tantùm nomina mecum communicari, frustra sæpiùs rogaverim, frustra literas eapropter exaraverim. Quicunque igitur nomen suum, vel Sodalium Congregationis aut Monasterii sui à me prætermissum intuebitur, non idcircò malevolentiæ aut negligentiæ id continuò tribuat; sed quidquid hujus est culpæ, vel nescienti, vel quandoque etiam in acquirendâ Scriptorum notitia irrito conatû sudanti facilis condonet. Fecissem ejus optatis satis, si meis in viribus positum fuisset; sed cùm hoc illas excesserit, moneo Lectores studiosos, & Emptores operis hujus, ut inter singulas plagulas chartam Virginem compingi curent, quâ eorum nomina, quæ tacita præterivimus vel non satis explorata habuimus, suo loco reponi possint. Metuo etiam, ne non semel tantùm atque iterum falsus fuerim in consignando vel ævo, quo quique Scriptores floruerunt; vel anno emortuali, quo diem supremum obierunt; vel monasterio, cui tum regendo præfecti, tum incolendo per professionem religiosam aggregati fuerunt; quod confiteri eò minùs verecundor, quò & fallere & falli hoc in argumento magis pronum esse eruditi non nesciunt. Et me, & V.C. OLIVERIUM LEGIPONT, qui pro singulari suâ cùm facilitate, tum humanitate id genus Scriptorum Ordinis nostri Indicem multo labore ac studio à se priùs cognominum ordine concinnatum (i) ultrò mecum communicavit, sæpiùs errores errâsse deprehendi, quos deinde, quoad potui, quòd correxerim, Vir eruditus à me per literas monitus æqui boníque consuluit. (k) *Sed quæcunque minus erunt ex sententia, ea quæso alter alteri, uterque authoribus, quos frequentavit, condonet.* Quemadmodùm etiam benevolus Lector ignoscet, si qui diem suum nostrâ ætate atque hisce

(g) Libr. 2. Ligni vitæ cap. 61. initio.
(h) De his consuli debet *Bibliographia Fr. Michaëlis à S. Josepho Ord. Redempt. Captivor. Matriti* recens edita.
(i) Quem tamen ceu ad digerendum & requirendum aptiorem, hic inversum dolet *Oliverius.*
(k) *Hanc veniam dedimus, petimúsque vicissim.*

ſce annis, atque adeò diebus, quibus in calamum incumbo, expleverunt, eos ego in vivis adhuc eſſe ſcribam: ſingulorum enim fata quis cognita habeat? mortales ſumus, hodie tantisper floremus, cras in tumulo jacemus. In eorum gratiam, qui uberiorem de Viris hiſce Illuſtribus cognitionem habere exoptant, aliquando libros, aliquando Scriptores allegavi, qui eam ſi non ſemper ſuppeditant, certè quidem faciunt illorum mentionem. Quod ut facerem, ſeriùs in mentem venit, quàm oportuiſſet; multo enim labore, inquiſitione atque eruditione opus eſt, ùt tantæ támque obſcuræ vetuſtatis non raró Scriptores vel ipſe in lucem proferas, vel alios indigites authores, qui facem ipſis accendant. Aliorum etiam complurium nomina in ſeparatas conjeceram ſchedulas, prout lectio vel occaſio ferebat, ea poſtmodùm huic elencho ſuis locis inſerturus; ſed ea annotatio tametſi improbo labore conſtiterit, maximam partem periit, quo tempore Galli Bavaris juncti Viennæ imminebant. Quorundam nomina chartæ non inſcripſeram, tenaci confiſus memoria, quæ tamen progreſſû annorum, ut fit, me deſeruit. Non igitur Catalogum Scriptorum Ordinis noſtri hîc exhibeo, qui non augeri non emendari poſſit, ſed qui multorum manus deſideret, quas etiam à non paucis admotum iri non deſpero.

A.

AARON S. Pantaleonis & S. Martini Coloniæ Abbas anno 1052. Ex Mariano Scoto, Chronica Regiâ, Trithemio in Chron. Hirſaug. (*ubi tamen* Aaron *an.* 1055. *devixiſſe perperàm dicitur*) Gelenio & Catalogo MSs. Codd. Bibliothecæ S. Martini Maj. Coloniæ, quem *V. C. Oliverius Legipont* mecum communicavit. *Confer. Hartzheimii Bibl. Colonienſis.*

ABAILARDUS, Gallorum Socrates. Vide *Petrus Abælardus.*

ABBÆVILLANUS, ſive de *Abbatisvilla.* Vide *Johan. Algrinus.*

ABBAS *Panormitanus,* infrà NICOLAUS *de Tudeſcis.*

ABBAUDUS Abbas circa an. Chr. 1130. *Vid. Mabill. Analect. Tom.* 3. *pag.* 442. *& edit. novæ in fol. pag.* 52.

ABBO Monachus primùm Altiſiodorenſis, tum ejus loci Epiſcopus, cujus meminit Trithem. in Chron. Hirſaug. ad an. 854. Bulæus *in Hiſtoriâ Univerſ. Pariſienſis, tom.* 1. *p.* 71. *&* 543.

ABBO Floriacenſis Abbas & Martyr. A. C. 1004. *Aimoinus in vitâ*, Joan. à Boſco *in Bibl. Flor.* Bulæus *tom.* 1. *Hiſtor. Univerſ. Pariſ. p.* 543. Mabill. *in Annal. Ben. Sec.* VI. *& tomo* 2. *Analect.*

ABBO CERNUUS, Monachus S. Germani à Pratis anno 892. *Vid. Pet. Pithœi XII. Scriptores Rer. Franc. pag.* 435. Joan. Bouchet *in Origin. primæ & ſecundæ ſtirpis Regum Francorum Pariſ.* 1642. *fol.* Barthius *Adverſar. XXXIII.* 14. *XXXVI.* 19. Duſcheſnius *tom.* 2. *in Normannicis pag.* 499. Bulæus *in Hiſt. Univerſ. Pariſ. p.* 542.

S. ACCA Haguſtaldenſis in Anglia Epiſcopus. Obiit anno 740. *Vid.* Leland. *de Scriptor. Britan. cap.* 76. Warthon *Angl. Sac. tom.* 1. *p.* 696. Pitſ. *de Scriptor. Angl. pag.* 141. *Beda, Yepes &c.*

ACHERIUS. Vide *Lucas Acherius.*

ACTO ex Monacho Caſin. Epiſcopus cl. an. 1070. *Vid. Ughell. tom.* 6. *col.* 652.

S. ADALHARDUS, ſive *Adelhardus*, Abbas Corbeiæ Veteris. Ob. an. 825. Carolus le Cointe *Tom. VII. Annal.* Pagius *A. C.* 826. *num.* 22. Mabillonius *in Annal. Benedict. & Actis Sanctorum O. S. B.*

ADALARDUS Monachus Blandinienſis ſub an. 1000. *Vid. Annal. Ben. tom. IV. pag.* 190. *Acta SS. Bolland. Maji tom.* 4. *pag.* 344. ubi Sec. 12. vixiſſe, & vitam S. Dunſtani ſcripſiſſe fertur.

ADALBERO, ſeu ADELBERUS *à Dilingen,* Abbas primùm Elvacenſis, tum Epiſcopus Auguſtanus. Deceſſit an. 909. *Vide Molanum in addit. ad Uſuardi Martyrologium* 13. *Auguſti. Annales & Acta Sanctorum Ord. S. B.*

ADALBERTUS *Levita*, ſive Monachus, idem cum *Spaldingenſi* auctore *Speculi* ex Moralibus S. Gregorii, claruit circa an. 1160. *Vid.* Pitſeus *de Scriptor. Angl.* Edmundus Martene *Nov. Teſ. Annecdot. tom.* 84.

ADALBERTUS Floriac. Monachus ſcripſit de Translatione Corporis S. Benedicti in Gallias. *V. Bolland. tom.* 3. *Martii pag.* 300.

Adalbertus GRUNDEMAN, Gottwicenſis an. 1632. cujus uberiorem notitiam dabit Chronicon Gottwicenſe. Edidit an. 1632. *Aſylum afflictorum ex Promptuario Corneri Abbatis Gottwicenſis.*

ADALBERTUS *de Medelo*, Abbas Diſſertinenſis. . . .

ADALGARDUS, Monachus Gallus Sec. IX. incompertum nobis cujus monaſterii; ad eum extat *Lupi Ferrarienſis* epiſtola VIII. in quâ ipſi gratias habet pro labore adhibito in corrigendo *Macrobio.*

ADALGISUS Monachus S. Theoderici montis Or apud Remos cl. an. 1150. *Vid. Mabill. Acta SS. O. S. B. tom.* 1. *p.* 614. *& Annal. Ben. tom.* 1. *p.* 681.

Adal-

Adalricus SCHWARZ, Einsidlensis Sec. XVII. *V. Pezius in Catalogo Scriptor. German. O. S. B. qui ab an.* 1600. *usque ad an.* 1715. *floruerunt.*

ADAMANNUS, Hyensis in Scotia Abbas, Scriptor Itinerarii Terræ sanctæ. Ob. 704. *Vid. Ven. Beda de Gestis Anglorum lib.* 5. *c.* 16. Sigebertus *de S. E. Trithem. Usser. Voss. Mabillon.*

Adamus ADAMI Monachus Brauweilleranus propè Coloniam, postea verò Episcopus Hierapolitanus. Ob. 1663. *Vid. Jo. Godofredus de Mejeren*, qui vitam concinnavit, eámque Historiæ de Pacificatione Westphalicâ præmisit. *Confer Acta Eruditor. Lips. Mens. Aug. an.* 1737. *pag.* 359. *& suprà C. IV. num. XII.*

Adamus BARCHINGENSIS, Schirbornensis sive Clarofontanus in Anglia Monachus circ. an. 1217. *Vid. Leland. cap.* 208. *Pits. æt.* 13. *pag.* 289.

Adamus de DOMERSHAM, Monachus Glastoniensis in Anglia circ. an. 1217. *Vid. Leland. cap.* 208. *Pits. æt.* 13. *pag.* 289.

Adamus EOVESHAMENSIS in Anglia Monasterii Abbas an. 1160. *Vid. Leland.* 193. *Pits. ætate* 12. *pag.* 225.

Adamus ESTHONUS S. R. E. Cardinalis c. an. 1390. *Vide supra cap.* 3.

Adamus FORMANUS Prior Monasterii Dunfermelensis in Scotia vixit circ. an. 1524. Vid. Acta S. Colomanni authore R. P. Godefrido Deppisch. p. 22.

Adamus VILLICUS, germanicè *Mayr*, Abbas S. Martini Coloniæ Agrippinæ. Ob. 1490. *Vide suprà vitam cap.* 3. Hontheim *Hist. Trev. Tom. II. pag.* 334.

Adamus WAFFENSCHMIDT San-Blasianus in Nigra Sylva. De hoc, ejus ævo, scriptísque notitiam dabit Monasticon San-Blasianum prelo paratum.

ADASTO Monachus Corbeiæ Novæ c. an. 901. Vid. Annales Monasterii, & Leibnitii Introduct. ad tom. 2. Scriptor. Rer. Brunsvic. n. XXV. pag. 27. Annal. Bened. tom. 3.

ADELA, Guilielmi I. Angliæ Regis filia, Monialis Marcianensis an. 1130. *Vide vitam suprà cap. V.*

ADELBALDUS Monachus Cluniac. Scriptor vitæ S. Majoli Abbatis, an. 994. *Vid. Annal Benedict. tom. IV. p.* 86. *Acta Sanctorum Bollandiana* 11. *Maji Tom. II. pag.* 668.

ADELBERO ex Monacho Hirsaugiæ in Bleidenstatt, an. 910. Vid. Trith. in Chron. Hirsaug. Georg. Helwich in Chron. Monasterii S. Albani Mogunt. *P. Ziegelbauer Hist. P. III.*

ADELBERTUS sive *Adilbertus* (Possevino in Appart. Sac. perperàm *Agilbertus*) Prior SS. Udalrici & Afræ Augustæ Vindel. c. an. 1240. Vid. Bern. Pezii Dissert. Isagog. in tom. 2. Thes. Anecd. pag. LXI. Bibl. Mag. Eccl. pag. 142. Acta SS. Bolland. tom. 6. Maji p. 548. ubi seculo XIII. claruisse dicitur.

ADELBERTUS Abbas Heidenheimensis c. an. 1150. *Vide Jacob. Gretserum* in præfatione ad vitam S. Wilibaldi ab Adelberto scriptam, & Ingolstadii an. 1617. impressam. *Mabill. Annal. Ben. tom.* 2. *p.* 276.

S. ADELBERTUS, seu *Adalbertus*, Pragensis Episcopus II. multarum gentium Apostolus ac Martyr anno 997. *Vide Acta Sanctor. Bollandiana die* 17. *Julii pag.* 257. *seq. Adde Annales & Acta Sanctorum O. S. B. Boleluczky in Rosa Bohemica.*

ADELBERTUS S. Mathiæ Trevirensis Scholasticus. Ob. 980. Vide ad hunc annum Trithemium in Chron. Hirsaug. & lib. de Vir. Ill. O. S. B.

Adelbertus HEUFFLER Abbas Admontensis in Styria. E vitâ migravit an. 1696. Vide Histor. Salisburg. lib. 2. cap. 7. p. 284. Quæ in manuscriptis reliquit, typis nondum edita fuerunt.

ADELBOLDUS Lobiensis Monachus & postea Episcopus Ultrajectinus, vir magnæ prudentiæ ac doctrinæ. Fatis concessit an. 1027. Vide Leibnitium Tomo I. Scriptor. R. B. Trithem. de Vir. Ill. Ben. & in Chron. Hirsaug. Acta Sanctorum Bolland. Commentar. prævio in vitam S. Henrici Imper. quam Adelboldus magnâ cum laude scripsit. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 5. Foppens p. 6.

ADELBOLDUS S. Dunstani Archiepiscopus...

ADELELMUS Mon. Flaviniacensis, an. 1107. *Annal. Ben. Tom. V. pag.* 504.

ADELERIUS Monachus Floriacensis, de quo vide *Duchesne Tom.* 3. *Scriptor. Rer. Franc.* Mabill. *Annal. Ben. tom.* I. *p.* 642. *& tom.* 3. *pag.* 214.

ADELHARDUS suprà *Adalardus*, Abbas Corbeiensis.

ADELHARIUS Epternacensis Scholasticus, postea Abbas an. 990. Vid. Annal. Ben. tom. IV. pag. 67. Chron. Hirs. àd an. 990.

ADELHELMUS, sive *Adahelinus*, aut *Adalinus* ex Monacho Anisolensi, sive S. Carilephi in agro Cenomanico Episcopus Sagiensis anno 880. Vide Sammarthanos Tom. 3. Gall. Christ. pag. 962. Mabill. Annal. & Act. Sanctor. O. S. B. nec non Acta SS. Bolland. April. tom. 3. p. 61.

ADELHELMUS *à Liliis* Engelbergensis, seu Montis Angelorum in Helvetia, Sec. XVII. Pez. in Catal. S. B. G.

ADELMANNUS Stabulensis c. an. 973. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug.

ADELMUS, sive *Adelinus*, infrà *Ademarus*.

ADELMUS, infrà *Aldhelmus*.

ADELPHUS Abbas c. an. 1180. Trithem. de S. E. c. 383. & Ill. Ben. II. 16. Eysengren in Catal. Test. Verit. pag. 195.

ADEMARUS, Papyrio Massono & aliis *Adelmus*, claruit ætate Caroli M. éstque juxta Petrum Pithœum & Marquardum Freherum auctor *Annalium Carolinorum*, seu *Laurishamensium*. Utcunque sit, ei Aimoinus ad calcem lib. IV. in acceptis se referre dicit, *quæ scripserit usque ad tempora Imperii Francorum*. Vid. Fabricius Bibl. med. & inf. Lat. lib. I. p. 33.

ADEMARUS Monachus in S. Eparchii Cœnobio, Engolismensis, an. 1029. auctor *Chronici Aquitani*. Vid. Fabric. loco mox citato pag. 35. Dupin. Bibl. Eccl. Sec. XI. Tom. VIII. Labbe Bibl. Nov. Mss. tom. 2. p. 271. Mabill. Analect. Tom. I. & alios plures.

ADEODATUS ab A. C. 672. ad 677. Pontif. Max. de quo vide Mag. Bibl. Eccl. pag. 114. Fabric. Bibl. med. Lat. pag. 37. Annal. Ben.

S. ADO Viennensis in Gallia Archiepiscopus. Ad superos abiit an. 874. Vide vitam cap. II. hujus libri datam.

Adolphus OVERHAM, Werthinensis, Sec. XVII. laudatur Leibnitio Introduct. ad Scriptores R. B. & Mabillonio Tom. I. Præfat. II. in Sec. III. Benedictin. nec non Sociis Bollandianis tom. 3. Aug. pag. 139.

ADRALDUS Abbas Auriliacensis cl. c. a. 950. Vide Chronicon Auriliacense apud Mabill. Analect. tom. 2. p. 239.

ADREVALDUS Floriacensis claruit sub Ludovico Pio. Vid. Mabillonii Analecta tom. 3. Ruinart in Apologia missionis S. Mauri in Galliam. Labbe Bibl. Mss. pag. 22.

Adrianus AMALTHEA, Monachus S. Severini Neapoli. Naturæ concessit an. 1592. Wion Ligni vitæ part. 1. lib. 2. c. 62. Possevin. in Apparatu, Armell. in Bibl. Scriptor. Congr. Casin. part. 1. p. 1.

Adrianus GALTERUS, Monachus majoris Monasterii in Gallia Sec. XVI. Vid. Luc. Acher. in edit. Opp. Venerab. Guiberti Abbatis Novigenti pag. 595.

ADRIANUS Monachus Gemeticensis.....

Adrianus LANGLOIS è Congr. S. Mauri, Magnus Prior Abbatiæ... Decessit an. 1627. *Vid. Philip. Cerfius in Hist. Bibl. Crit. pag. 197.*

Adrianus PLIEMEL Abbas Mellic. Ob. 1745. Vid. Bibl. Mellic.

ADRIANUS Schönaugiensis Abbas, anno 1482. Vid. Wolfgang. Treffler in Syllabo MS.to Virorum Illustrium Monasterii ad S. Jacobum Moguntiæ.

Adrianus de VETERI BUSCO Monachus S. Laurentii Leodiensis, de quo Edm. Martene & Ursinus Durand Thes. Anecd. tom. IV. Andr. Valer. Bibl. Belg. p. 19. Foppens Bibl. Belg. p. 22.

ADSO ex Monacho Luxoviensi Abbas Dervensis, & ut alii volunt, etiam Luxoviensis, ac S. Mansueti Tullensis, *Hermenricus* à se ipso vocatus. Ob. an. 992. Mabillonius verò tom. 1. & 3. Annalium *Adsonem* Abbatem Dervensem ab *Adsone* Abbate Luxovii distinguit. Vide etiam tomum 4. eorundem Annalium.

ADTO Monachus Casinas, Agnetis Imperatricis Capellanus, vixit anno 1070. Vid. Pet. Diac. de Scriptor. Casin. cap. 24.

Adulphus HAPPART, Monachus Andaginensis sub an. 1535. Vid. Martene & Durand Collect. Ampliss. tom. IV. in præfat. Foppens Bibl. Belg. pag. 25.

ÆDILWULPHUS, vide *Ethelwolphus*.

ÆGIDIUS Aureæ Vallis monachus clar. an. 1251. Vide Joan. Chapeavillii Sylloge tom. 2. Calmet in syllabo Scriptor. Historiæ Lotharingicæ. Launoius de Schol. celebr. cap. 33. p. mihi 40.

ÆGIDIUS *Corbeiensis*, sive *Corboliensis*, Archiater Philippi Augusti, qui regnavit ad an. 1314. Vid. Trithem. de S. E. c. 241. & II. 2. Illustrium Benedictinorum; Bulæus Histor. Academ. Paris. tom. 2. pag. 718. Naudæus de antiquitate Scholæ Medicæ pag. 3. Jo. Alb. Fabric. Bibl. Lat. lib. 4. cap. 12. §. 12.

Ægidius GUNDERMAN an. 1672. vixit; sed quid scripserit, nos fugit.

Ægidius KIBLER Andecensis in Bavaria Monachus Sec. XVII. edidit an. 1707. Literas spirituales & alia.

Ægidius MUCIDUS, Gallicè *Muisis*, Abbas Tornacensis c. a. 1352. autor *Chronici de Gestis Comitum Flandrensium*. Vid. Sanderus, Miræus, Vossius, Valerius Andr. & Foppenius in Bibl. Belg.

Ægidius RANBECK, Schyrensis in Bavaria. Ob. 1692. Sacrorum Canonum, quos in Universitate Salisburgensi docuit, scientiâ præprimis excelluit; nec literæ politiores ei defuerunt. Vid. historia ejusdem Universit. lib. 2. cap. 7. pag. 285.

Ægidius SARNICULUS Montis Caveosi Monachus, Abbas Casinensis an. 1590. Vid. Armell. Bibl. Scriptor. Congr. Casinens. pag. 1. Arnol. Wion Lig. vit.

part.

part. 1. pag. 32. Petr. Ricord. Hist. Monast. Dial. 4. pag. 465.

ÆIGIL sive *Eigil* Abbas Fuldensis. Ob. 822. Vide vitam à Candido Fuldensi Monacho scriptam apud Browerum in Sider. Ill. Sanct. per Germaniam, Acta Abbatum Fuldensium per eundem Browerum; Historiam Fuldensem, auctore V. C. Joan. Frid. Schannat. Mabill. Sec. IV. Benedict. part. 1. pag. 266.

ÆLFRICUS, seu *Alfricus* ex Abbate Abendoniensi Archiepiscopus Cantuariensis. Ob. 1006.

ÆLFRICUS, seu *Alfricus*, cognomento *Grammaticus*, & posteà ex Abbate Malmesburiensi Archiepiscopus Eboracensis. Vitam exuit an. 1051. De hoc & præcedente *Ælfrico* vide Henrici Warthoni Dissertationem de duobus *Ælfricis* Tom. I. Angliæ sacræ pag. 125. seqq.

ÆLFRICUS Croylandensis Monachus c. a. 740. Vide Leland. Balæ. Pits. aliósque Biographos Scriptorum Angliæ.

ÆLNOTHUS Monachus Cantuariensis an. 1120. Vid. Jo. Bapt. Solerii Commentarius prævius in vitam S. Canuti Regis, quæ habetur in Actis Sanctorum die 10. Julii Tom. III.

Æmilianus de LA BIGNE è Congr. S. Mauri. Vid. le Long Bibl. Histor. Eccl. Franciæ.

Æmilianus HOENNINGER Neostadii in Franconia professus, edidit plura Opera Musica ab anno 1734.

Æmilianus KAZI Gottwicensis, paucis ante annis animam exhalavit. Ex ejus concionibus Oratio de SS. Trinitate typis vulgata ab acumine ingenii multùm laudatur.

Æmilianus NEISSEL Weichenstephanensis in Bavaria hoc seculo multa edidit Opera Ascetica, quæ virum in obscuro esse minimè sinunt, licèt obscurè vivat. Natus verò est Fridburgi in Bojoaria A. 1670. die XI. Jan. professus 1693. 3. Octobr. Sacerdotio initiatus 1696. 24. Aprilis.

Æmilianus PICHLER, aliis *Büechler*, Benedicto - Buranus in Bavaria. Sec. XVII. medio clarus, vir perquam eruditus & facundus, Vitam, seu Martyrium & Translationem S. Anastasiæ, non sine laude in publicam lucem protulit. *Chron. loci p.* 316.

Æmilianus PIRCK è S. Petro Salisburgi, an. 1636. Vid. Histor. Univers. Salisburg. lib. 2. cap. 7. pag. 286.

Æmilianus TRATZICHER, Tegernseensis Theologus vivit & scribit A. 1751.

ÆNGUSSIUS KELEDEUS Abbas & Episcopus Hiberniæ an. 824. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. pag. 652. & in Præf. II. ad Sec. VI. Benedictinum.

AGATHO Papa ab an. Ch. 679. ad 681. Vide Mongitore Bibl. Sicul. pag. 19. col. 2. Baronium, Pagium, Mabillonium in Actis SS. O. S. B. Sec. 2. & Annal. Ben. tom. 1. p. 544.

AGINULPHUS Monachus . . . . . cujus meminit *S. Benno* in suo *Dictamine*. Vid. Leibnit. in Introduct. in Collect. Scriptor. Rer. Brunsv. n. XXXII. pag. 34.

AGIUS Monachus, Presbyter, & Medicus Corbeiæ Novæ Sec. X. Vid. Joan. Georg. Eccard, & Bern. Pez in vita S. Hathumodæ ab Agio scripta. Dissert. Isagog. in Tom. I. Thes. Anecd. p. 83.

AGIUS Abbas Vabrensis c. a. 922. Vid. Annal. Ben. tom. 3. p. 373.

AHYTO, aliis *Haito*, *Hatto*, Abbas Augiensis & Episcopus Basileensis an. 824. Vid. Joan. Egon de Vir. Ill. Aug. Div. part. 2. cap. 5. Mabill. Annal. tom. 2. pag. 397.

AIGRADUS Monachus Fontanellensis c. a. 700. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 1. pag. 602. Jo. Ger. Vossius de Histor. Lat. Fabricius Bibl. med. Lat. vol. 1. lib. 1. p. 80.

AILMERUS, seu *Elmerus* Mon. Cantuar. anno 1130. Vid. Leland. Bal. Pits. &c.

Æimericus de PEIRACO Abbas Moissiacensis an. 1440. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. lib. 3. pag. 967. scripsit de Gestis Caroli M. ad Johannem Ducem Bituricensem.

AIMOINUS, sive *Haimo*, Floriacensis Monachus ab anno 970. Vide Labbei Diatribam de Aimoino tom. 1. de S. E. pag. 829. Sigebert. de S. E. Bibl. Floriac. Bulæum in Hist. Universit. Paris. tom. 1. p. 549. Annal. Ben. tom. 3.

AIMOINUS, sive *Aymoinus*, Monachus S. Germani à Pratis an. 871. Vide historiam monasterii authore D. Bouillart. Mabill. in Actis Sanctor. O. S. B. tom. 2. & 5. Annalium verò tom. 3. Bulæum l. c. tom. 1. p. 548.

AINARDUS monasterii S. Petri ad Divam primus Abbas. Ob. 1073. scripsit vitam S. Kiliani. Mabill. Annal. Ben. tom. 1. pag. 587. & tom. 5. pag. 69.

AINARDUS, *Agenardus*, infrà EGINHARDUS.

AIO Croylandensis in Anglia Monachus, Ob. 974. Vid. Pitseum in Append. p. 981. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. vol. 1. lib. 1. Oudin. de S. E. tom. 2. col. 472.

Alanus ALBRETUS Abbas Teukesburiensis. Ob. 1201. Vid. Leland. cap. 191. Balæ III. 46. Pits. æt. 12. pag. 272.

Alanus PFEIFFER Admontensis Theologus, qui, quod sciam, adhuc in vivis est. Vid. Histor. Univers. Salisburg. lib. 2. cap. 7. pag. 287.

Alanus RITTER Wessofontanus Monachus ac Theologus. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 288. Ob. hoc sec.

ALANUS Abbas S. Mariæ, cujus Homiliarium Msf. memorat Pezius tom. III. Thes. Anecdot. part. 3. p. 630.

Alardus GAZÆUS Præpositus ad S. Michaëlem juxtà Atrebatem an. 1626. Vide Benedictum Hæftenum Disquis. Monast. lib. 2. tr. 5. Andr. Valer, & Foppens in Bibl. Belg. pag. 36.

ALBANUS cognomento *Vates*, monachus ad S. Albanum in Anglia, incertæ ætatis. Vid. Pitseus in Append. p. 822.

ALBERICUS Monachus, mihi notus *ex Dictamine* S. Bennonis Episcopi. Vid. Leibnit. de Scriptor. R. B. loco suprà citato.

ALBERICUS Casinensis, S. R. E. Cardinalis. Ob. 1088. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Casin. cap. 21. Erasm. Gattola in Historia Monasterii Casin. Sec. VI. p. 185.

ALBERICUS Monachus Casinas c. a. 1120. Vide Jo. Bapt. Marum in notis ad Pet. Diac. pag. 180. editionis à Fabricio accuratæ. Item Jo. Bern. Tafuri in Serie Chronol. Script. Neapol. Part. I. Continuat.

ALBERICUS ex Abbate Vizeliacensi S. R. E. Card. vitam cum morte an. 1147. commutavit. Vid. Bibl. Mag. Eccles. Eggs Purp. Doct. lib. 1. pag. 66.

ALBERTUS, seu *Olbertus* ex Monacho Lobiensi Abbas Gemblac. c. a. 980. Vid. Sigebert. Gemblac. de S. E. Trithem. de S. E. c. 208. & de Ill. Ben. lib. 2. cap. 71.

Albertus BAUMGARTNER Mellicensis, Sec. 17. Vid. Bern. Pez in Catal. S. B. G.

Albertus BEMSTATT Einsidlensis Decanus an. 1404. Ex Catalogo Mss. Codd. Bibliothecæ Augiæ Maj. Brigantinæ, in qua ejus epistolæ asservantur. Confer Acta SS. tom. 2. April. p. 628. Fuit Maximiliano Cæsari à Confessionibus. Ab aliis vocatur de Bonstetten.

ALBERTUS Monachus SS. Facundi & Primitivi in Hispania Monasterii. Ad plures an. 1108. abiit. Vid. Nic. Ant. Bibl. Vet. Hisp. tom. 2. p. 8. n. 40. ubi Hier. Romani de la Higuera fidem habet suspectam.

Albertus KREZ Ottoburanus post an. 1650. vid. Felix Egger in Idea Ord. Hier. Ben. l. 2. p. 554. Uti plura piè scripsit, ita piè etiam vixit.

ALBERTUS, Leodiensis Monachus vixit an. 880. juxta Cangium, sed, teste Vossio, cui accedit Fabricius Bibl. med. Lat. vol. 1. lib. 1. pag. 112. haud alius est ab *Alberto*, seu *Olberto* Leodiensi, de quo suprà.

Albertus MAZZOLENUS Abbas Congreg. Casin. Numismatum illustrator doctissimus A. 1744.

ALBERTUS Monachus Mettensis S. Symphoriani c. a. 1030. Vid. Sigebertus de S. E. cap. 143. Trithem. de S. E. cap. 329. & de Ill. Ben. II. 78.

ALBERTUS Oberaltahensis Scriptor vitæ S. Alberti Oberaltahensis. Vid. Bibl. Mag. Eccles. Pez Dissert. Isag. ad Thes. Anecd. tom. 1. part. 3.

ALBERTUS Montis Vinearum Patavii Prior c. a. 1230. Vid. Possevin. in Appar. Sac. Tom. I. pag. 33. Fabric. Bibl. med. Lat. vol. 1. lib. 1. p. 125.

Albertus KEUSLIN Abbas S. Petri Salisburgi. Ob. 1657. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 288. de qua optimè meritus fuit.

Albertus REICHARD Abbas S. Pauli in Carinthia electus an. 1677. Vid. Histor. Univers. Salisburg. lib. 2. c. 4. p. 245. ubi ejus Opera recensentur.

ALBERTUS S. Remigii Monachus in Diœcesi Remensi memoratur Vossio ex auctore inedito Hierarchiæ subcœlestis lib. IV. sed apud Marlottum in Chronico Archicœnobii Remensis nullus *Albertus* scriptor occurrit. Forsan loco *Alberti* reponendus est *Robertus*, de quo infrà.

ALBERTUS Sigebergensis apud Coloniam Agrippinam Monachus an. 1450. Vid. Possev. Appar. Sac. tom. 1. p. 35. Oudin de S. E. tom. 3. Magna Bibl. Eccles. pag. 222.

ALBERTUS Abbas Stadensis 1256. de quo vid. Fabricii Bibl. med. Lat. vol. 1. pag. 128. & quos allegat Caspar Sagittar. & Tobiam Eckardum. Et quia *Albertus* ex Benedictino factus est Franciscanus, videri etiam meretur Lucas Wadingus in Bibliotheca Ord. Minorum pag. 6.

ALBERTUS Monachus Stadensis an. 1454.

Albertus TURNER Monachus Altenburgensis in Infer. Austria scripsit hoc seculo volumen meditationum, quod typis in 4.to vulgatum est.

ALBINUS Cantuariensis Abbas an. 732. Vid. Beda] Eccles. Hist. Gent. Angl. l. 5. c. 21. Leland. Bal. Pits. Cav. Oudin. Fabric. &c.

Albinus FEINHALS ad S. Pantaleonem Coloniæ Agripp. Cœnobita claruit an. 1707. Vide Felix Egger in Idea O. S. B. part. 2. lib. 2. pag. 564.

ALCUINUS, seu *Flaccus Albinus*. Ob. 804. Vide vitam suprà cap. 2.

ALDE-

celebris. Vid. Armell. Bibl. Casin. part. 1. pag. 68.

Aloysius CARAFFA domi suæ Nobilissimus, Abbas è Congr. Casin. vitam in opinione sanctitatis conclusit an. 1664. Vig. Angelum Perfectum in vitâ. Armell. l. c. part. 1. pag. 9. Bucelin. in Benedicto Redivivo.

Aloysius ALVAREZ Hispanus Monachus. 1720.

Aloysius à LYMBORGH ad S Ægidium Leodii Abbas, de quo vide Andr. Valer. in Bibl. Belg.

ALPHANUS I. ex Monacho Casin. Archiepiscopus Salernitanus. Ob. 1085. Pet. Diac. de Vir. Ill. Caf. pag. mihi 135. Trithem. de S. E. c. 323. & lib. 2. cap. 87. de Vir. Ill. O. S. B. Ughellus Italiæ Sac. tom. VII.

Alphonsus de CINCHILLA Pincianus in Hispaniâ Monachus anno 1612. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 15.

Alphonsus HEYDENFELD Benedictoburani in Bavariâ monasterii Professus. Obiit an. 1751. 22. Jan. ætat. 39.

Alphonsus HUEBER Tegernseensis. Obiit paucis ante annis. Edidit ascetica, & vetera sui monasterii sanè antiquissimi monumenta illustravit. Vid. Pez. Thes. Anecd. tom. 3. part. 3.

Alphonsus de LEON Abbas Hispalensis an. 1637. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. p. 25.

Alphonsus de MADRID Monachus S. Salvatoris de Onna. Vid. Nic. Ant. l. c. p. 257. deinde Magna Bibl. Eccl. p. 317.

Alphonsus MARICONDA è Congr. Casin. Episcopus Triventinus an. 1717. de quo plura Armell. part. 1. p. 10.

Alphonsus SAGREDO Monserratensis Sec. 17. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. p. 35.

Alphonsus SEPP Mariæmontanus Tyrol. sec. 18. vertit Germanicè fratris sui germani Antonii Sepp è Soc. Jesu Missionarii in Paraquaria literas Latinè scriptas, lectúque dignas, & jucundas.

Alphonsus STADELMAYR Abbas Weingartensis in Suevia. Ob. an. 1683. Vid. Hist. Univers. Salisburg. p. 261. & 290.

Alphonsus de TRUXILLO Procurator Generalis Congr. Hisp. Vid. Nicolai Antonii Bibl. Hisp. Nov.

Alphonsus VASQUEZ de Miranda. 1661.

Alphonsus de SAN - VICTORES Episcopus Armeliensis an. 1645. Vid. Nic. Ant. l. c. pag. 38.

Alphonsus VILLAGUT Congr. Casin. Præses an. 1623. Vid. Armell. part. 1. p. 12. Wion Lig. Vit. lib. 2. c. 62. p. 41. Possevin. in Appar. tom. 1. p. 47. Pucinell. in Nomenclatura Abbatum part. 2.

Alphonsus de VIRUES, Hispanus, Caroli V. Imp. Ecclesiastes an. 1541. Vid. Nic. Ant. B. H. N. tom. 1. pag. 43.

Alphonsus WENZEL Mallerstorphensis è Congr. Bavar. edidit anno 1723. Controversias selectas ex Universâ Theologiâ, quibus postmodùm Ascetica superaddidit. Ob. anno, nisi fallor 1742.

ALREDUS Monachus & Presbyter Lindisfarnensis c. an. 730. Vide Thomæ Smithi Historiam Bibliothecæ Cottonianæ.

ALTFRIDUS, seu ALFRIDUS Episcopus Monasteriensis. Ob. 8.9. Vid. Leibniz Introduct. ad Scriptor. Rer. Brunsv. tom. 1. Brower. Bolland. Mabill. Voss.

ALTMANNUS suprà *Alemannus*.

ALTWINUS Monachus Senonensis, Lupi Ferrariensis discipulus clar. Sæc. IX. Vid. Histor. Univers. Paris. tom. 1. p. 555.

Alvarus de HINOISA & CARAVIAL Hispanus Benedictinus an. 1611. de quo vide Nicolai Antonii Bibl. Hisp. Nov.

ALULFUS Monachus S. Martini Tornacensis c. an. 1096. Vid. Trithem. de Vir. Ill. Ben. Sixt. Sen. Bibl. San. Mabill. Annal. tom. 1. & 5. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 44.

AMALARIUS Abbas Metensis cl. c. an. 816. de quo Sigebertus Gemblac. cap. 87. ubi pro *Attulario* lege *Amularius*. Vid. etiam Mabill. præfat 11. in Sec. IV. Act. O. S. B. §. 11. pag. 325.

AMALARIUS *Fortunatus* Archiep. Trevirensis, an. 810. vitam scripsit Constantinus Cajetanus Romæ editam an. 1612. in 4. Baluzius in Capitul. Mabillonius in Analect. Bulæ. in Histor. Univers. Paris. tom. 1. p. 556.

AMALRICUS ex Weissenburgensi Monacho Episcopus Spirensis an. 893. Vid. Eysengren in Catal. Test. verit. p. 71.

S. AMANDUS Trajectensis Episcopus an. 662. Vid. Baron. ad Martyrol. Bolland. in Actis Sanctorum die 6. Jan. Aubert. Miræ. in Fastis Belgicis, Mabillon. in Annal. & Actis Sanctorum Ord. S. B.

Amandus de CASTELLO, Prior Aquicinctinus an. 1120. Vide Arnoldum Baissium in Belgica Christiana. Andr. Valer. Bibl. Belg. Mabillon. Annal. Ben. tom. 5.

Amandus EISENBERNER B. M. ad Scotos Viennæ in Austria sec. XVII. Vid. Pez in Catal. Scriptor. Germ. Bened.

Amandus KAYSER ex Altenburgensi in Austria infer. Monacho Abbas Tihanensis in Ungaria. Ob. an. ... Ediderat jam anno 1690. *Methodum meditandi* &c. *Meditationes* in 4. an. 1701.

Amandus KRENNER Lambacensis in super. Austria edidit an. 1678. *Compendium disciplinæ monasticæ*.

Aman-

tom. 6. pag. 57. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. vol. 1. lib. 1. pag. 237. Andr. Val. Bibl. Belg. Sander &c. Bolland. in Act. SS. die 12. Maji in historia vitæ S. Ri-ctrudis.

Andreas MAZZEI Abbas Castrovillarum è Congr. Casin. an. 1717. Vid. Armell. l. c. part. 1. p. 17.

Andreas MAROQUINUS, Belga, Monachus S. Gisleni in Hannonia clar. circ. an. 1606. Vid. Miræus de Script. Eccles. Sec. 16. & 17. pag. 182. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 51. Foppens B. B. pag. 54.

ANDREAS Monasterii S. Michaëlis propè Bambergam Abbas c. an. 1489. Vid. Bibl. Mag. Eccles. pag. 440. Jo. Pet. Ludewig Tom. I. Scriptor. Rer. Bamberg.

ANDREAS ejusdem loci monachus, scriptor vitæ Hermanni ex Episcopo Babenbergensi Monachi Schwarzachensis. Vide Ludewig loc. cit.

ANDREAS Abbas tertius Monasterii Palatioli scripsit vitam S. Walafredi Abbatis ejusdem loci, quam edidit Mabillonius Sec. III. Bened. Part. II.

Andreas de la MONEDA Abbas Hieraciensis Sec. XVIII. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 316.

Andreas RAYNERUS Abbas S. Mariæ Cæsenatis. Ob. 1714. Vid. Mabill. Itin. Ital. tom. 2. pag. 208. Armell. part. 1. pag. 18.

Andreas Franciscus ROZE è Congr. S. Mauri. Ob. 1703. Vide Bibliothecas Pezii & Cersii.

Andreas SALAZAR S. Æmiliani in Hispania monachus an. 1638.

Andreas de SUESSA Casinensis Abbas an. 1590. Vid. Plac. Diac. in Supplem. de Vir. Ill. Casin. cap. 30. Armell. l. c. part. 1. pag. 19.

Andreas de TRAJECTO Spanheimensis Monachus. Ob. 1483. Vid. Trithem. Chron. Hirsaug. tom. 2. p. 462. de S. E. cap. 801. & lib. 11. cap. 141. illustr. Benedictin. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 57.

Andreas VALLADIER Abbas Regularis S. Arnulphi Mettensis. Ejus meminit Mabillon. Annal. Ben. tom. v. Calmet in Catalogo Scriptor. Histor. Lothar.

Andreas VOGT Ottoburanus, de quo vid. Histor. Univers. Salisburg. lib. 1. cap. 7.

Andreas WITHEMANN, suprà *Andreas Leucander*.

Androinus de ROCCA S. R. E. Cardinalis & Innocentii VI. Avenione residentis in Italia legatus. Sedit Innocentius ab an. 1352. ad an. 1362. Vid. Eggs Purp. Doct. lib. 2. pag. 408. Eysengren in Catal. Test. Verit. pag. 145. ubi *Andoinum* vocat.

Angela BAITELLI Monialis S. Juliæ in urbe Brixia claruit c. a. 1657. Vide infrà vitam cap. 6.

ANGELOMUS Luxoviensis Monachus an. 835. Trithem. de Vir. Ill. O. S. B. & in Chron. Hirsaug. Sixtus Senensis in Biblioth. Sanct. Eysengren l. c. & plures alii.

ANGELRANNUS, sive *Ingelrannus*, Abbas Centulensis an. 1045. Vid. Mabill. in Actis SS. O. S. B. in prolegom. ad vitam S. Richarii Presbyteri. Bolland. in Comment. præv. ad vitam ejudem S. Abbatis die 26. April. tom. 3. p. 459. Annal. Ben. tom. 4. p. 1045.

Angelus Maria ARCIONUS, Præf. Congr. Casin. an. 1688. Vid. Armell. l. c. part. 1. p. 20. Mabill. Itin. Ital. p. 208. Cinell. Bibl. vol. plut. 4.

Angelus Maria CHERUBINUS è Congr. Casin. Ob. 1652. Armell. l. c. part. 1. p. 22. Prosper Mandosus in Bibl. Rom. vol. 1. cent. 3. p. 192.

Angelus de FAGGIIS, aliàs *Sangrinus*, Abbas Casinensis, excellens Poëta, an. 1593. Vid. Armell. Biblioth. Casin. part. 1. p. 24. Marus in annot. ad Placidi Diac. Supplementum. Possev. in Apparatu.

Angelus GRISELLI è Congr. Casin. Ob. 1581. Armell. l. c. p. 36. Petrus Ricord. in Historia Monastica Dial. 2. p. 245.

Angelus GRYLLUS plurium successivè monasteriorum Congr. Casin. Abbas poëticâ facultate eximius. Vitam deseruit an. 1629. Vid. Jan. Nic. Eryhræ. Pinacoth. 1. imagine 131. Armell. loc. cit. pag. 30.

Angelus de NUCE ex Abbate Casinensi Archiepiscopus Rossanensis. Inter vivos esse desiit an. 1691. Vide vitam suprà cap. 4.

Angelus PERFECTUS Abbas Titularis è Congr. Casin. an. 1672. Armell. l. c. p. 42. Toppius Bibl. Neapol. pag. 19.

Angelus PETRA, vulgò *Pria*, Monachus S. Benigni Genuæ an. 1590. Possevin. in Appar. Sac. tom. 1. Armell. l. c. pag. 43.

ANGELUS MARIA QUIRINUS S. R. E. Cardinalis, & Bibliothecarius. Vivit, ac post multa Opera insignia in lucem emissa, aliis identidem Rempublicam literariam locupletare non cessat. *Vid. Armell. Bibl. Scriptor. Congr. Casin. part. 1. p. 44. & rerum ipsius Commentarii.*

Angelus RUMPLERUS Abbas Fornbacensis in Bavaria. Ob. an. 1513. Vide Bruschii Centur. 2. pag. 108. Bern. Pezii

ALDE-

Differt. Ifag. in Tom. I. Thef. Anecd. Part. III. n. VII. p. LXXXVII.

Angelus SINESIUS Monafterii S. Martini de Scalis in Sicilia Inftaurator & Abbas, doctrinâ & vitæ fanctimoniâ infignis. Piè in Domino obdormivit an. 1386. Vid. Pirrus lib. 4. Siciliæ facræ p. 168. Antonius Mongitore Bibl. Sicul. pag. 36. col. 2.

ANGILBERTUS Abbas Centulenfis. Ob. 814. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. n. 410. Analect. tom. 2. pag. 657. edit. nov. pag. 425.

ANGRADUS Monachus Fontanellenfis circa an. 695. Vide Bolland. in Coment. præv. ad vitam S. Ansberti d. 9. Febr.

Anianus COUSSERE, Flander, Abbas S. Petri Oudenburgenfis an. 1457. Vid. Arnold. Wion. in Lig. Vit. Poffev. in Appar. Sander, Valer. & Foppens in Bibl. Belg. part. 1. p. 63.

Anna PFERINGERIN Abbatiffa Monafterii Neuburgenfis ad Danubium, nunc in Collegium Soc. Jefu converfi, ordine XIma. Vitam abfolvit an. 1451. Vid. Poffev. in Appar. tom. I. Carol. Stengel. in Mantiffa ad Coment. Rer. Auguftan. cap. XL. pag. 81.

S. ANSCHARIUS Archiepifcopus Hamburgenfis an. 865. Vid. Añales Corb. Nov. ab an. 1215. Leibnitz Introduct. ad Scriptor. Rer. Brunfvic. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. pag. 291. & tom. 3. pag. 87. Acta SS. Ord. S. B. & à Bollando edita 3. Febr. tom. 1. p. 391.

ANSCHERUS Abbas Centulenfis, five S. Richarii c. a. 1110. Scriptor vitæ S. Angilberti Abbatis. Vid. Mabillonii Prolegomena ad vitam S. Angilberti Tom. IV. Act. SS. O. S. B. Bolland. in Coméntar. prævio ad eandem vitam d. 18. Febr.

ANSEGISUS primùm Lobienfis, tum Fontanellenfis Abbas morte fublatus an. 834. Vide ejus Gefta defcripta in Chronico Fontanellenfi apud Luc. Acher. tom. 2. Spicilegii novæ edit. Carolum Molinæum de Monarchia Francorum pag. 72. feqq. editionis primæ. Acta Sanctorum Bolland. die 20. Julii Tom. V. pag. 90. feqq. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 60.

Anfelmus AMBLING Schwarzachenfis, exquifitâ rerum philofophicarum peritiâ infignis, claruit c. a. 1673. Vid. Hiftor. Univerf. Salisburg. pag. 295.

S. ANSELMUS BADAGIUS, Epifcopus Lucenfis ab an. 1071. ad 1086. Vide Acta Sanctorum die 18. Martii tom. 2. pag. 647. Georgius Serpilius de Scriptoribus Biblicis part. 8. pag. 86.

Anfelmus BANDURI è Congr. Melitenfi. Deceffit Parifiis. Author præter alia Collectionis de *Imperio Orientali*, five *Antiquitatibus Conftantinopolitanis*. Vid. Armell. Bibl. Scriptor. è Congr. Cafin. part. 1. p. 48. Card. Quirin. in Commentar. vitæ fuæ part. 1. p. 94.

Anfelmus de BICKELNHEIM, Cœnobita S. Jacobi Moguntiæ tum Prior Spanheimenfis. Ob. 1179. Vid. Trithem. in Chron. Spanheim. p. 256.

Anfelmus BISLING Einfidlenfis Afceta clar. c. a. 1671. Author inter alia *Montis Thabor*, Operis Afcetici perquàm præftantis.

S. ANSELMUS Archiepifcopus Cantuarienfis. Ob. 1109. Vide vitam fuprà cap. 2.

Anfelmus CAPELLER fcripfit, atque edidit Salisburgi Tractatum de quatuor hominis Noviffimis, an. 1718.

Anfelmus DESING Ensdorffienfis in Palatinatu fuperiori Cœnobita benè doctus, natus Ambergæ an. 1699. 15. Martii, profeffus 1718. edidit plura melioris metalli opufcula in ufum maximè tyronum... Vivit 1753. nováque fæcundi ingenii monumenta indies publici facit juris, de quibus in Parte IV. fusiùs.

Anfelmus ERB, Ottoburanus, primus SS. Canonum in Univerfitate Fuldenfi Profeffor doctiffimus, nunc Imperialis, Liberi, & Exempti fui Monafterii Abbas digniffimus. De ejus Scriptis publicæ luci datis vide Hiftoriam Univerf. Salisburg. pag. 296.

Anfelmus FISCHER Ochfenhufanus Prior diem fupremum hoc feculo claufit. Afceta inter paucos eximius, quo nemo meliùs de Paupertate Religiofa Benedictina fcripfit.

Anfelmus FLAVIUS Monachus Beccenfis c. a. 1093. de quo vide Commentar. præv. ad vitam S. Berengarii in Actis Sanctorum Bolland. 2. Maji tom. 6.

Anfelmus de FORCADA Monteferrat. Hifp. cujus meminit Pez in Catal. Scriptor. Ben. qui Seculo 17. extra Germaniam claruerunt.

ANSELMUS Abbas Gemblacenfis in Brabantia, finem vivendi fecit an. 1137. de quo vide Sanderum in Chorograph. Aubert. Miræ. Andr. Valer. Foppenium in Bibl. Belg. pag. 66.

Anfelmus GOUDIN, Abbas & Princeps San-Emmeramenfis edidit an. 1708. Devotionis Obfequia erga S. V. & Abbatiffam Walburgam. Ob. 21. Sept. an. 1742.

Anfelmus HUEBER Publico dedit varia Opufcula afcetica fermone teutonico...

Anfelmus KRODT S. Pantaleonis Coloniæ an. 1697. Vid. Felix Egger in Idea O. S. B. pag. 582.

Anselmus MEILLER, Abbas Ensdorffensis in Palatinatû superiore. Vivit. Edidit Historiam sui Monasterii an. 1739. sub titulo: *Mundi miraculum* S. OTTO *Episcopus Bambergensis &c.*

Anselmus MUNOZ, sive *Nunoz* Hispanus cl. c. an. 1609. de quo vid. Nic. Ant. in Bibl. Hisp. Nov.

Anselmus Abbas Murensis...

Anselmus PAIOLI è Congr. Casin. Ob. 1711. Vid. Armell. Bibl. Scriptor. è Congr. Casin. part. 1. pag. 50. Jo. Cinelli. Bibl. vol. plut. 7. p. 6.

ANSELMUS Remensis c. an. 1058. Vid. Sigebert. de S. E. cap. 152. Trithem. de S. E. cap. 333. & de Vir. Ill. Ben. lib. 2. cap. 88. Nat. Alex. Hist. Eccl. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. Marlotti Metropol. Rem.

Anselmus ROTH à Schrökenstein Campidon. Sec. 17. Pez in Catal. S. B. G.

Anselmus SCHLAGER, Andecensis in Bavaria. Ob. 1678. vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 297.

Anselmus SCHNELL Weingartensis. Vivit, ab editâ hisce annis Philosophia & Theologia celebris.

Anselmus SCHRAMB Mellicensis Chronographus, devixit an. 1700. Ejus mentionem facit Mabillonius in Annal. Benedictin. tom. v. pag. 267. Vid. Bibl. Mellic. p. 524.

Anselmus à SYRACUSIS Abbas S. Nicolai de Arenis. Vid. Armell. part. 1. pag. 236.

Anselmus Franciscus THEVART è Congr. S. Mauri, cujus adhuc vivi meminerunt Pezius & Cerfius in suis Bibliothecis.

Anselmus WEISSENPACH Murensis Sec. 17. Pez in Catal. S. B. G.

ANSO, sive *Ansus* Lobiensis Abbas an. 800. Vid. Bolland. & Mabill. in Commentar. præv. ad vitas SS. Ursmari & Ermini. Annal. Ben. tom. 2. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 61.

Antonius de ALBARADO Abbas Monasterii S. Petri de Arlanza, an. 1600. Ejus Opera recenset Nicol. Antonius in Bibl. Hisp. Nov.

Antonius BARNEVO Abbas B. V. de Valvanera, Sec. XVII.

Antonius BATT è Congr. Angl. Pez in Catal. S. B. E. id est, qui extra Germaniam floruerunt.

Antonius BEAUGENDRE è Congr. S. Mauri. Vir provectæ ætatis adiit æternitatem anno 1708. postquàm in summâ senectute Opera Venerab. Hildeberti edidit. Vid. Pezii & Cerfii Bibliothecas.

Antonius de BERGHES Abbas S. Bertini, de quo vide Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 68.

Antonius BOYER Abbas Fiscanensis. Ob. 1519.

Antonius de CAULINCURTE Chronographus Corbeiæ Veteris Sec. XVI. Vid. Mabillon. in Actis Sanctorum O. S. B. Sec. IV. part. 2.

Antonius COLBERTUS è Congr. SS. Vitoni & Hidulphi.

Antonius Maria COTTONUS Congr. Casin. Ob. 1715. Vid. Armell. l.c. part. 1. pag. 51. Jo. Cinelli Bibl. vol. plut. 7. pag. 53.

Antonius FLORETTUS Pœnitentiarius Romæ anno Jubilæi 1700. quô è vita migravit. Vid. Armell. Bibl. Cas. part. 1. pag. 52. Prosper Mandosus in Bibl. Rom. vol. 2. Cent. 7.

Antonius Michaël FOUQUERE è Congr. S. Mauri. Ob. 1709. Vid. Cerfius in Bibl. Hist. Crit. pag. 130.

Antonius à FRACTIS Monachus Casinas an. 1546. Vid. Plac. Diac. in Supplem. cap. 21. Armell. part. 1. pag. 53.

Antonius Paulus LE GALLOIS è Congr. S. Mauri. Obiit 1695. Vid. Pezii & Cerfii Bibl.

Antonius GRIMBERTUS Elnonensis, an. 1602. Ejus meminit Baluzius in Notis ad Lupi Ferrar. Epist. CXXVIII.

Antonius HOVÆUS Abbas Epternacensis an. 1568. Vide Andr. Valer. Bibl. Belg. & ex eo Sander. de Clar. Author. Foppens Bibl. Belg. pag. 79.

Antonius de S. HUBERTO Monachus Lacensis. an. 1505.

Antonius KLUG, Amorbacensis Prior, Professor Theologiæ, & Parochus magnam rerum Amorbacensium Sylvam collegit, quæ Cl. Ignatio Kroppio in conscribenda hujus monasterii historiâ non minimo fuit usui, uti ipse pag. 157. fatetur.

Antonius KRAMMER Monasterii B. V. ad Scotos Prior emeritus. Ob. an. 1743.

Antonius LEVENIUS Abbas S. Mathiæ Trevirensis electus an. 1484. Habuit epistolarum commercium cum Erasmo Rotterodamo. Vide Yepes. Cent. 2. pag. 177.

Antonius Josephus MEGE è Congr. S. Mauri. Ob 1691. Vide Biblioth. Pezianam & Cerfianam.

Antonius MESENICH S. Mathiæ Trevir. Sec. XVII. Pez in Catal. S. B. G.

Antonius à NEAPOLI, an. 1519. Vide Gattolam Histor. Casin. Sec. XII. pag. 769. Armell. part. 1. p. 53.

Antonius NERLIUS, Abbas Mantuanus ad S. Andream an. 1393. Vid. Lud. Ant. Murat. Scriptor. Rer. Italic.

Anto-

nus, Joannes Fellus, & alii quàm multi.

ARNOLDUS Corbeiensis c. a. 1030. Vid. Trithem. Chron. Hirsaug. ad an. 982. Mabill. Annal. tom. 4. pag. 77. &c.

ARNOLDUS, sive *Arnolfus* San-Emmeramensis c. a. 1010. Vid. Canisius Antiq. Lect. tom. 2. Pez Dissert. Isag. ad Tom. IV. Anecd. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. Bibl. San-Emmeram. Præfatio ad Tom. 2. n. 22.

Arnoldus GANTOISIUS Abbas Marchianensis an. 1576. de quo Bucelinus & Brentano in Epitome chronologica.

ARNOLDUS Hirsaugiensis Monachus c. a. 983. Vid. Trithem. in Annal. Hirsaug. ad an. Chr. 983.

ARNOLDUS Lubecensis Abbas an. 1210. Vid. Joannis Molleri Dissertatio de Helmoldo §. 27. seq. Jo. Ger. Voss. de H. L. c. 55. Meibomius, qui ejus Chronici ultima quatuor Capitula edidit. Oudin. de S. E. Tom. 2. col. 1719.

Arnoldus MICHAEL Monachus S. Martini Maj. Coloniæ an. 1553. Vid. Catal. Mss. Codd. Bibliothecæ San-Martinianæ.

Arnoldus REES S. Martini Coloniæ an. 1480. Ex catalogo mox citato, quem V. C. Oliverius Legipont confecit, mecúmque communicavit.

ARNOLDUS S. Mathiæ Treviris Scholasticus, & author libri de *Computo Ecclesiastico*, quem Mariano Scoto nuncupavit. clar. c. a. 1063.

Arnoldus WION Belga, ex Congr. Casin. Author *Ligni vitæ.* claruit Sæculo XVI. exeunte. *Vid. Andr. Valer. Bibl. Belg. p. 89. Possev. Appar. Sac. tom. 1. Armell. l. c. part. 1. p. 54.*

ARNOLPHUS San-Emeramensis an. 1010. suprà *Arnoldus.*

ARNOLPHUS Hirsaugiensis Monachus, ac posteà Episcopus Paderbornensis an. 1036. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaugiensi.

ARNULFUS Monachus Andaonensis propè Avenionem scripsit Martyrologium, & alia, de quibus vide Mabillon. Annal. Ben. tom. 2. & 4. pag. 322.

ARNULFUS Monachus Cluniacensis Monasterii c. a. 1130.

ARNULFUS Gemblacensis Abbas continuavit Sec. XII. Chronicon Sigeberti. Vid. Sander. in Chronograph. Brabantiæ. Annal. Ben. tom. 5. p. 581.

ARNULFUS Abbas Latiniacensis, Ob. MCVI. Vid. Annal. Ord. S. B. tom. V. pag. 332.

Arnulphus GOETHALSIUS Monachus S. Andreæ propè Brugas scripsit Monasterii sui Chronicon c. a. 1525. Vid. Acta SS. Tom. I. Julii pag. 364.

ARNULPHUS, sive *Ernulphus* Roffensis Episcopus, an. 1124. Vid. Warthon Angl. Sac. tom. 1. pag. 329. Annal. Bened. tom. 5. adde Leland. Bale. Pits. Cav. Oud.

ARSENIUS Leodiensis, Abbas S. Pauli Romæ. Ob. 1457. Vid. Possevin. in Appar. tom. 1. p. 133. Andr. Valer. Bibl. Belg. p. 89. Armell. l. c. part. 1. p. 58.

Arsenius à MONELIA è Congr. Cas. Episcopus, cujus meminit Armellinus l. c. part. 1. pag. 61.

Arsenius SULGER Prior & Chronographus Zwifaltensis. Adiit æternitatem an. 1691. Vid. Annal. Zwifalt. part. 2.

ARVODOLPHUS Monachus ac Hagiographus Fuldensis circa an. 1160. Laudatur à Wicelio in præfat. Hagiolog. Bollando in Præfat. General. in vitas Sanctorum tom. 1. pag. XIX.

ASCELINUS Monachus Beccensis Sec. XI. Vid. Nat. Alex. Hist. Eccles. tom. 6. pag. 688. Lud. du Mesnil de Doct. & Discipl. Eccles. tom. IV. p. 87.

ASSERIUS ex Abbate Schireburnensis Episcopus. Ob. 909. Vid. Joan. Leland. de Scriptor. Angl. cap. 118. Balæus II. 25. Pitseus æt. 10. Speelman, Thomas Hearne, & Thomas Galeus, Annal. Ben. tom. 3. pag. 306.

Athanasius GUGGER San-Gallensis Sec. XVII. vulgavit sacras Odas typis sui Monasterii.

Athanasius de MONGIN è Congr. S. Mauri piissimus Asceta. Ob. 1633. Vide le Cerf pag. 362.

ATHELARDUS, seu *Adelardus*, Monachus Bathoniensis an. 1130. Vid. Balæ. II. 69. Pits. æt. 12. pag. 201. Oudin. de S. E. tom. 3. col. 1017. Fabric. Bibl. med. Lat. lib. 1. pag. 30.

ATHELNOTUS, Lelando *Æthelnothus*, Cantuar. Archiep. an. 1038. Vid. Lel. Bal. Pits. &c.

Attilius VIGNOLA Prior Titularis S. Justinæ Patavinæ. Vivit. Vid. Armell. part. 1. pag. 237.

AUDULPHUS Abbas S. Maxentii cl. c. a. 682. ac scripsit de Miraculis S. Leodegarii. Vid. Mabill. Annal. tom. 1. pag. 867.

AUDRADUS Monachus vixit sub Carolo Calvo. Vid. Bibl. Mss. Labbei pag. 57. Histor. Franc. tom. 2. p. 390.

S. AUGUSTINUS Angliæ Apostolus. Ob. 604. Vid. Annal. Ben. & Acta SS. O. S. B. Warthoni Angl. Sac. tom. 1. & Acta Sanctorum Bolland. die 26. Maji tom. VI.

Augu-

AUGUSTINUS Anglus Congreg. Casin. an. 1592. Ejus meminit Angelus de Nuce in Notis ad Chron. Casin. l. 4. marginal. 2013. Armell. l. c. part. 1. pag. 61.

Augustinus de BENAVENTE Pinziani in Hispania Monasterii alumnus an. 1628. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 136.

Augustinus BONTEMPS, Atrebas, Mon. Lobiensis panxit carmina. Vid. Andr. Valer. Bibl. Belg. p. 94. Foppens pag. 112.

Augustinus BRENDLIN, Weingartensis Sec. XVII. Pez in Catal. S. B. G.

Augustinus CALMET, Abbas Senoniensis, ac Congregationis SS. Vitoni & Hidulphi Præses dignissimus. Senex ac Præsul toto orbe literario famosus, annosus, probatus, coronatus. Vivat Nestoris annos!

Augustinus CÆSARIUS Congr. Casin. c. a. 1592. Vid. Armell. l. c. part. 1. p. 61.

Augustinus DORNBLUTH Gengenbacensis edidit Opus sacrarum Meditationum, aliáque plura. Vivit an. 1753.

AUGUSTINUS Einsidlensis Abbas vitam S. Menradi Martyris edidit an. 1603.

Augustinus ISEMBARDI è Congr. Casin. Episcopus Cremonensis an. 1681. Nicol. Coleti in Italiam Sacr. Ferd. Ughelli tom. 4. col. 622. Armell. l. c. part. 1. pag. 62.

Augustinus LAMPUGNANUS Abbas è Congreg. Casin. Ob. 1665. Vid. Armell. part. 1. pag. 62. Pucinell. in Athenæo Mediolan. pag. 3.

Augustinus LOSCHUS è Congreg. Casin. Theologus & Orator in Concilio Tridentino an. 1539. Vid. Armell. l. c. part. 1. pag. 65.

Augustinus MAGG à paucis annis defunctus, in Monasterio Weingartensi professus. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 299.

Augustinus MARCHUIUS Abbas Lacensis an. 1568. plura in Manuscriptis reliquit.

Augustinus OBERNNALIB Abbas Mellic. Ob. 1483. Vid. Bibl. Mellic. p. 445.

Augustinus PAPASIDERA è Congr. Casin. an. 1638. Vid. Mongitore Bibl. Sicul. pag. 90. Armell. part. 1. p. 66.

Augustinus PUEL, Garstensis, vulgavit Conciones an. 1714. Styræ in fol.

Augustinus REDING, Abbas & Princeps Einsidlensis celeberrimi nominis, annum habuit supremum 1692. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 300.

Augustinus STEGMÜLLER Abbas Zwifaltensis, devixit an. 1744. Edito scripto defendit Probabilismum, atque altero majoris momenti jura Monasterii sui contra Imperialem eámque acatholicam urbem Reutlingam in Circulo Sueviæ.

Augustinus STÖCKLINUS Abbas Fabariensis Sec. 17. Vid. Mabill. Itin. Germ. pag. 4. Annal. Ben. tom. 2. p. 46.

Augustinus STORCH è S. Paulo in Carinthia. *Vid. Pez in Catal. S. B. G.*

Augustinus TRÖSTER Sant-Emmeramensis professus, Eystadiensis Divæ Walburgæ Parthenonis præpositus, edidit libellum sub titulo: *Cultus Divæ Walburgæ Virginis.* Aug. Vindel. typis Pingizeri A. 1751. quo vivere desiit.

Augustinus TORANUS, Panormitanus, è Congr. Casin. Ob. an. 1638. Vid. Mongitore in Bibl. Sic. & Armell. Bibl. Cas.

Augustinus VENERIUS è Congr. Casinensi, Ob. an. 1638. Vid. Armell. l. c. p. 66.

AVIANUS S. Winoci in Belgio Monachus cl. 1456.

Augustinus ZIEGLER ad Quercum inferiorem professus, & in Universit. Salisburg. Philosophiæ Professor edidit A. 1752. Dissertationem philologicam *de Methodico mentis humanæ ratiocinio &c.*

AURELIANUS Monachus S. Joannis Reomensis scripsit Librum de Musica. Vid. Mabillon. Annal. Ben. tom. 6. pag. 480. & in Itinere Burgundico pag. 22.

Aurelius FISCHER Zwifaltensis, Henrici Boudon quædam Opuscula Ascetica è Gallico Germanicè reddidit. Devixit paucis ante annis.

AUTBERTUS Casinensis Abbas ab an. 834. ad an. 837. de quo Pet. Diac. in lib. de Vir. Ill. Casin. cap. 13. & ad eum Jo. Bapt. Marus in Notis. Combefis in Bibliotheca Concionatoria. Erasmus Gattola in Chron. Casin.

Aymericus de PEYRACO Abbas Moyssiacensis in Gallia circ. an. 1400. Vid. Annal. Bened. tom. 4. & 5. Cavei Histor. Liter. Fabric. Bibl. med. & inf. Latinitatis vol. 1. lib. 1. pag. 42.

Aymo de BORDIS, Monachus Antissiodorensis Sec. XIII. Vid. Labbeum Biblioth. Nov. Mss. Tom. 1. pag. 570.

AZO, sive *Aso* Monachus Dervensis. Ob. 992. Vid. Carol. le Cointe Annal. Franc. tom. 2. ad an. 612. pag 631. seq. Joan. Albert. Fabricius Bibl. med. & inf. Lat. vol. 1. pag. 428.

B.

BABOLENUS Abbas Fossatensis c. a. 661. plures codices scripsit. An. Ben. tom. 1. pag. 464.

BACHELARDUS, Gallus, Prior S. Juliani, an. 1669. Vide Pezii Epist. Apolog. pag. 213.

BALDEWINUS Mon. S. Remigii Remensis, an. 1150. Vid. Annal. Ben. tom. 6. pag. 394. Papebroch. in Act. SS. tom. 7. Maji de S. Gibriano, pag. 619.

BALDRICUS Burguliensis Abbas, Archiepiscopus Dolensis. Ob. an. 1131. Vide Acta SS. Tom. 1. April. p. 43. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. p. 504. Bongarsii Histor. Oriental.

Balduinus de GLEN, Atrebas, Henniacensis apud Artesios Monasterii Antistes clar. 1584. Vid. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 98.

Balduinus DIONYSIUS Cœnobita Elnonensis cl. 1592. Vid. Andr. Valer. l. c. pag. 98.

Balduinus MOREAU scripsit *Faculam* ad Regulam S. B. Sec. XVI.

BALTHARIUS, sive *Baltherius* Monachus Seckinganus, sive Saconiensis in Suevia c. a. 900. Vid. Carol. Coint. tom. 1. Annal. p. 272. Mabill. Annal. Ben. tom. 1. pag. 221. Goldast. Antiq. Alaman. tom. 2. pag. 195.

Balthasar à DERNBACH Abbas & Princeps Fuldensis an. 1606. Vid. Schannat in Histor. Fuldensi, Bucelin. in Annal. Ben. & Benedicto Redivivo. Brower. in Dedicat. Antiquit. Fuld.

Balthasar MORABITUS Abbas S. Nicolai de Arenis. V. Mongitore in Bibl. Sic. & Armell. Bibl. Cas. part. 1. pag. 70.

Balthasar Reinen à BREE S. Martini Coloniæ. An. 1621. Vid. Catal. Mss. Codd. Bibl. San-Martin.

Balthasar WEILER Banthensis in Francia Orientali. Vid. Pez in Catal. S. G. B. ab an. 1600. ad 1715.

BAPTISTA, Italus, Mantuanus, in Padolyronensi monasterio professus anno 1441. sui temporis eruditissimus Concionator. Vid. Cavacius in Historia Monasterii S. Justinæ, Armell. part. 1. pag. 70.

D. de BARADAT Monialis Jotrensis, quam laudibus celebrat Edmundus Martene in Itinere suo Literario Gallicè scripto part. 1. pag. 43.

BARDO Moguntinus Archiepiscopus ex Monacho Fuldensi, alter sui ævi Chrysostomus an. 980. Vid. Nicol. Serrar. & Jo. Georg. Christ. Scriptor. Rer. Moguntiac. tom. 1. Acta SS. tom. 2. Junii in vit. Mabill. in Annal. Bened. & Actis Sanctorum Ord. S. B.

BARNABAS Monachus Parmensis S. Joan. Evang. an. 1590. Armell. l. c. part. 1. pag. 70.

Bartholomæus AVEROLDUS è Congr. Casin. Archiepiscopus Spalatensis in Dalmatia an. 1479. Vid. Armell. l. c. part. 1. p. 70. Octavius de Rubeis in Elogiis Historicis Illustr. Brixiens. pag. 188. & seq.

Bartholomæus de COTTON Monachus Norwicensis c. a. 1300. Vid. Warthon Angl. Sac. tom. 1.

BARTHOLOMÆUS Cryptæ Ferratæ Abbas an. 1032.

BARTHOLOMÆUS Cluniacensis Abbas an. 1230. Vid. Bibl. Clun. Edm. Martene in Itin. Liter. p. 144. Oudin. Tom. 3. de S. E. p. 45.

Bartholomæus KRAFFT Mon. Blauburensis prope Ulmam in Suevia c. a. 1480. vixit, ac scripsit *Passionale Sanctorum.* Vid. Acta SS. Bolland. tom. 6. Maji pag. 548. col. 1.

Bartholomæus à PATERNIONE Monachus S. Nicolai de Arenis. Ob. 1719. Mongitore Bibl. Sic. & Armell. Bibl. Casin.

Bartholomæus PETIT DE LA CROIX Congreg. S. Mauri. hoc Sec. in nova Galliæ Christianæ editione accuranda cum Dionysio Sammarthano collaboravit, ut hic ipse in Præfatione ad Tomum I. testatur.

Bartholomæus de SEGURA Monachus Pincianus in Hispania clar. c. a. 1619. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 157.

Bartholomæus SENOQUE è Congr. SS. Vitoni & Hidulphi Sec. XVII. Vid. Calmet in Catalogo Scriptorum Hist. Lothar.

Bartholomæus STELLA Wiblingensis in Suevia Monachus c. a. 1546. Vid. Monasterii Annales.

Bartholomæus TABERNA Mon. S. Nicolai de Arenis an. 1541. Vid. Mongitore Bibl. Sic. pag. 99. Armell. l. c. part. 1. pag. 71.

BARTHOLOMÆUS Veronensis Abbas S. Nicolai de Litore c. a. 1440. Possev. Appar. Sac. tom. 1. p. 175. Voss. de Hist. Lat. lib. 3. c. 7. Armell. l. c. pag. 73.

Basilius de ARZE Monachus Hispanus clar. c. a. 1615. de quo vid. Nic. Ant. in B. H. N.

Basilius BALTHASAR Sangallensis Scriptor Marianus an. 1749. Ejusdem *Alveare Historicum* lucem exspectat.

Basilius FINCKENEIS è S. Lamberto Styriæ, Philosophus, Theologus, ac Asceta præclarus. Ob. 1693. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 302.

Basilius GRADI è Congr. Casin. Stagnensis Episcopus in Dalmatia an. 1585. Wion Lig. Vit. l. 2. c. 53. p. 358. Possev. in Appar. Sac. p. 197. Armell. l. c. part. 1. p. 73.

Basi-

Basilius ITTEN Abbas Rhenoviensis, de quo vid. Felix Egger in Idea Ord. S.B. lib. 2. pag. 262.

Basilius MILLANUS Congreg. Casin. c. a. 1557. Armell. l. c. p. 74. Nicolaus Antonius in Bibl. Hisp. *Melanium* vocat.

Basilius PARADISI Monachus S. Vitalis Ravēnæ. Ob. 1647. Vid. Prosper Mandosius, Seraphinus Pasolinus, Hieron. Fabri, Armell. & alii.

Basilius PEROTRICHIUS Abbas Congreg. Casin. Sec. XVI. *Armell. part. 1. pag. 76.*

Basilius VALENTINUS Monachus Erphordii ad S. Petrum, Sec. XV. Vide suprà cap. 3. vitam.

Basilius ZANCAROLLUS Abbas Congreg. Casin. Sec. XVII. *Armell. l. c. pag. 76.*

BASSATIUS Abbas Casinensis, vitâ functus an. 856. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Cas. cap. XI. Erasmus Gattola in Hist. Casinensi.

BAUDEMUNDUS Abbas Blandiniensis an. 690. Vid. Bolland. in Comment. præv. ad vitam S. Amandi 6. Febr. tom. 1. Mabill. Annal. Ben. tom. 1. Andr. Valer. Bibl. Belg.

BAVO, *Bovo*, seu *Bono* Abb. Corbeiæ Saxonicæ an. 899. Vid. Annal. Corb. Adam Brem. Histor. Ecclesf. c. 35. Henric. Meibom. in notis ad Chronicon Corbeiense. Christ. Franc. Paullini in Theat. Vir. Ill. Corb. Nov.

S. BEATUS Levanensis Astur, Abbas 785. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Vet. pag. 325. Nat. Alex. Hist. Eccles. Sec. VIII. Mabill. in Annal. Ben. tom. 2. Acta Sanctorum Bolland. tom. 2. Junii pag. 39.

BEDA Venerabilis, supremum Anglorum Doctorum decus, Animam Creatori reddidit an. 735. Vide suprà cap. 2. vitam.

Beda BIERMAN Ringelheimensis Scriptis theologicis an. 1728. inclaruit.

Beda BLOEM Cœnobita S. Martini Maj. Coloniæ. Ob. 1730.

BEDA *junior* D. Bervigni in Italia monasterii Monachus cùm humanarum, tum Divinarum scientiâ Literarum præstantissimus ad annum 819. clarus. De quo *Yepes*, *Wion*, *Bucelinus & alii.* Crisis tamen desideratur.

Beda SEEAUER ex Domo S. Petri Salisburgi Pœnitentiarius ad Thavmaturgam Virginem Plainensem edidit Sacra Exercitia an. 1743. & alia ascetica.

Beda SCHWALER Einsidlensis, Sec. 17. *Petz. in Catal. S. B. G.*

BELHOMMEUS Mediani in Vogaso Monasterii Abbas... *Vid. Bolland. Tom. III. Julii. p. 221.*

S. BENEDICTUS Patriarcha anno ætatis 63. deferri voluit in ecclesiam: ubi sumpta Eucharistia, sublatis in cœlum oculis orans, inter manus discipulorum efflavit animam, an. 543. scripsit Regulam discretione præcipuam. Vide vitam suprà cap. 1.

BENEDICTUS III. Pont. Max. mortali vitâ functus an. 858. 26. Febr. de quo Eggsius in Pontificio docto p. 220.

Benedictus ABELZHAUSER Abbas Seittenstettensis an. 1717. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 207. & 303.

Benedictus ALVAREZ Hispanus ex Monasterio S. Facundi c. a. 1636. Vid. Nic. Ant. in B. H. N.

S. BENEDICTUS Ananiæ Abbas. Ob. 821. Vid. Annal. Ben. & Acta Sanctorum Ord. S. B.

Benedictus BACCHINUS Abbas plurium successivè in Congr. Casin. Monasteriorum longè doctissimus. Mortem oppetiit an. 1721. Vid. Armell. in Bibl. Casin. Nizronii Memorias Tom. XII. pag. 258. Vitam à se ipso scriptam, aliam suprà cap. 4.

Benedictus de BAVARIA, Monachus Ettalensis Sec. XV. Vid. Kropff in Bibl. Mellic. pag. 51.

Benedictus BEHAMSTEIN Garstensis in Austria superiore. Ob. 1715. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 303.

S. BENEDICTUS BISCOPUS Abbas Wiremuthensis. Ob. an. 703. Vid. Ven. Beda in Histor. Eccl. Gent. Angl. Leland. cap. 82. Pits. æt. 8. p. 113.

Benedictus van der BORCHT, Prior Abbatiæ S. Trudonis hoc Sec.....

Benedictus BONSIGNORIUS Abbas S. Mariæ de Florentia claruit c. a. 1568. Vid. Armell. l. c. part. 1. pag. 89. Pucinell. in Chron. Abb. Florent. Julius Negri in Histor. Scriptor. Florent.

Benedictus BUECHER Obernaltacensis. Edidit Prima Philosophiæ Experimentalis Principia Salisburgi an. 1742. in 4. Dissert. de facto Honorii Papæ 1748. &c. Vivit an. 1752. natus Ratisbonæ 1706. professus an. 1729.

Benedictus CANOPHILUS Juris utriusque scientiâ clarissimus Abbas è Congr. Casin. claruit an. 1550. Vid. Plac. Diac. in Supplem. cap. XI. Arnod. Wion Lig. Vit. l. 2. c. 63. Bucel. in Annal. Ben. an. 1550. Armell. l. c. part. 1. p. 92.

Benedictus CHELIDONIUS, è Monasterio S. Ægidii Norimbergæ postulatus in Abbatem Cœnobii B. V. ad Scotos Viennæ, melior Poëta, quàm Oeconomus. Decessit an. 1533. Vid. Supplem. Bruschii, seu Centur. 2. p. 208.

Benedictus CHERLE Abbas Thierhauptensis in Bavaria edidit Menologium Benedictinum sermone patrio anno 1714.

BENEDICTUS *Glocestriensis* Anglus clar. post an. 1120. Vid. Pitf. æt. 12. Henric. Warthon tom. 2. Ang. Sac. in Præfat. n. 22. pag. XXVI.

Benedictus du CLOU è Congr. S. Mauri hoc Sec. *Dionysio Sammarthano* in nova Galliæ Christianæ editione concinnandâ auxilio fuit.

BENEDICTUS aliàs *Chrysanthus de Monasterio Eifsliæ* Monachus S. Martini Maj. Coloniæ c. a. 1487. Plura ejus ingenii monumenta extant in Lacensi Bibliotheca. *Vid. Hartzheim Bibl. Colon.*

Benedictus EISELIN San-Blasianus Sec. 17. Pez in Catal. S. B. G.

BENEDICTUS Engelbergensis Abbas Sec. 17. Pez l. c.

BENEDICTUS Floriacensis Abbas, Autor Glossarii Latino-Græci. Vid. Fabric. Bibl. Græc. vol. x. pag. 58.

BENEDICTUS Fossatensis Abbas, de quo vide Mabillonium in appendice ad Sec. IV. Benedictin.

Benedictus FRANCK Tegernseensis Concionator an. 1735.

Benedictus FREYPEIS Andecensis Subprior, de quo Pezius Dissert. Isag. in Tom. I. Thes. Anecdot. pag. XXII.

Benedictus GABAL San-Blasianus, Sec. XVII. Pez in Catal. S. B. G.

Benedictus GEBHART S. Jacobi Moguntiæ. Ob. 1738. relicto in MSc. sui cœnobii Chronico &c.

BENEDICTUS *à S. Germano* Casinas clar. an. 1570. Vid. Plac. Diac. Cas. in Supplemento ad Pet. Diac. cap. XIX. Erasmus Gattola in Historia Monasterii Casin. Armell. part. 1. p. 100.

Benedictus GUAIFERIUS Mon. Casin. cl. c. a. 1060. Vide Ughellum tom. 1. Ital. Sac. pag. 1336. 1341. & Acta SS. die XI. Febr. in Comment. præv. ad vitam S. Secundini.

Benedictus GUIDI Abbas S. Nicolai de Litore. Ob. 1590. Vid. Armell. l. c. part. 1. pag. 97. Franc. Sansovin. *Venetia* lib. 13. pag. 284.

Benedictus HARDTER docuit Jus Canonicum Frisingæ an. 1720.

Benedictus HÆFTENUS Præpositus Affligemiensis, à doctrina, pietate, prudentia, morúmque elegantia commendatissimus. Animam efflavit an. 1648. Vid. vitam suprà cap. 4.

Benedictus Hieronymus FEIJOO Hispanus vivit 1752.

BENEDICTUS *à S. Joanne* è Congr. SS. Vit. & Hid. an. 1629. Vid. Hæften. Disquis. Monast. lib. 2. tr. 5. pag. 163.

Benedictus JUNCKERSDORFF S. Martini Colon. an. 1669. Vid. Catal. Mss. Codd. Bibl. S. Martin.

Benedictus KOFFER San-Blasianus, Sec. 17. Pez Catal. S. R. B.

Benedictus LASPO Monachus in Reinhausen, an. 1268. Vide Leuckfeldii Antiquitates Bursfeldenses cap. 3. p. 129.

Benedictus LAUDATI Abbas Monasterii Aversani in Italia. Ob. 1724. Vid. Armel. l. c. part. 1. pag. 99.

Benedictus LUCCHINIUS Abbas Mantuanus. Ob. 1599. Wion Lig. Vit. in additamentis part. 2. l. 5. p. 518. Pet. Ricord. Hist. Monast. Dial. 4. p. 467. Armell. l. c. part. 1. pag. 100.

Benedictus MAILLARDI Saviniacensis Monasterii Prior major circa finem Sec. XV. Vid. Mabill. Annal. tom. 2. p. 386. & tom. 5. pag. 598.

BENEDICTUS Majoracensis, seu ex Insulâ Majorica Monachus S. Pauli in Urbe Congr. Casin. an. 1530. Vid. Nic. Ant. B. H. N. Wion in Ligno Vitæ l. 2. c. 63. Armell. part. 1. p. 101.

BENEDICTUS Abbas Massiliensis recensetur à Dufresnio in Indice Scriptorum, quem suo Glossario præmisit. Ego verò in Catalogo Abbatum Massiliensium apud Dion. Sammarthanum in Nova Gallia Christiana nullum invenio, qui hoc nomine vocetur.

Benedictus Abbas Mediolacensis. Vid. Mabillon. appendice ad Sec. IV. Ben. de tribus Abbatibus Benedictinis, Ananiensi, Fossatensi, & Mediolanensi.

Benedictus MEYDING Schyrensis in Bojoaria Monasterii Abbas an. 1709. electus, vir in omni scibili versatus, Historicus, Orator, Philosophus, Jurista, Theologus insignis, verus librorum helluo, quibus evolvendis omnem ferè consumpsit vitam, denatus an. 1722. die IX. Junii ætatis 50. In MSs. reliquit multa præclari ingenii monumenta, videlicet Orationes capitulares Vol. I. in 4. Tractatus Polemicos contra Quesnellum Vol. X. & alia omninò digna quæ publici Juris fiant.

Benedictus MEYENSCHEIN Ringelheimensis Asceta. Vivit. An. 1729. Regulam S. P. B. cum notis succinctis, sed eruditis vulgavit.

Benedictus MORELLUS Abbas SS. Floræ & Lucillæ Aretii. Ob. 1623. Vid. Armell. l. c. part. 1. pag. 101.

Benedictus de PENNALOSA MONDRAGON ex Monte Serrato in Hispania, Cœnobii Pragæ in Bohemia & Viennæ in Austria Abbas clar. an. 1633. Vid. Conspectum Histor. Univers. Vienn. ad an. 1641. part. 2. pag. 225.

BENEDICTUS Abbas Petroburgensis in Anglia, an. 1199. Vid. Leland. cap. 189. Pits. æt. 12. pag. 271. Possev. in

Appar.

Appar. Voss. de Hist. Lat. & Nikelson de S. A.

Benedictus PETTSCHACHER è S. Lamberto Styriæ, Theologus & Rector Universitatis Salisburgensis. Ob. 1701. Vid. Histor. ejusd. Univers. pag. 304.

Benedictus PISO Monachus Calmensis, an. 1539. Annal. Ben. tom. 2. pag. 165. Act. SS. Bolland. tom. VII. Maji pag. 271.

Benedictus ROLLE, Gallus cl. an. 1594. Edidit Regulam S. P. B. & alia quædam sub ejus nomine Opuscula. Vid. Hæften. Disquis. Monast.

Benedictus RUTTEAU Hanno-Montensis Monasterii S. Dionysii Religiosus claruit c. a. 1637. Foppens Bibl. Belg. p. 134.

Benedictus SCHMIER, Ottoburanus. Vivit. Multis annis superiores Facultates in Universitate Salisburgensi docuit, eámque variis libris in lucem emissis locupletavit.

Benedictus de la SERNA Theologiæ Professor in Collegio S. Vincentii Salmanticæ cl. c. a. 1652. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 166.

BENEDICTUS Monachus Soractensis Sec. X. Vid. Mabill. Annal. tom. 2. p. 132.

BENEDICTUS S. Sequani Abbas. Sec. XI.....

Benedictus SETTALA, Mediolanensis è Congr. Casin. Sec. 17. Vid. Armell. l. c. part. 1. p. 101.

Benedictus SPIES Abbas ad S. Stephanum Herbipoli clar. an. 1667. quô edita ab eo fuit *Solitudo Spiritualis*.

Benedictus STOLTE ad S. Michaëlem Hildesiæ Professus SS. Theol. & SS. Canonum Professor perdoctus, edidit Tractatum de præcedentia... Plura prælo parata habet. Vivit 1753.

Benedictus SUTOR Andecensis, ab ipso publicæ luci datus est an. 1702. *Hospes Benedictinus*, i. e. *S. Zeno Veronensis Episcopus*.

BENEDICTUS Tegernseensis cl. 848. Vid. Mabill. tom. 4. Analect. pag. 633.

Benedictus de TANNEBERG Monachus Divitis Augiæ, humana absolvit an. 1659.

Benedictus THIEBAUT, Supprior Luxoviensis, vivit, scribit, novúmque Ordinis nostri Chronicon molitur.

Benedictus de TOCO Hispanus ex Monte Serrato an. 1585. Vid. Felix Egger Ideæ O. S. B. Lib. 2. pag. 267.

Benedictus VERNIER, Gallus, Monachus Sulpitianus. Ob. 1557. Bibl. Mss. Codd. pag. 3. Mabill. vet. Analect. tom. 2. pag. 655.

Benedictus de VILLA Monserratensis, Sec. XVI. Arnold. Wion in Ligno Vitæ lib. 2. c. 63. Nic. Ant. B. H. N. pag. 166.

Benedictus de UVA Casinensis, floruit an. 1570. Vid. Armell. part. 1. p. 102.

Benedictus WIDEL è S. Emmeramo clar. c. a. 1683. de quo vide Histor. Univers. Salisburg. pag. 307.

Benedictus ZISEL Wiblinganus in Suevia. Ob. anno 1517. Vid. Annales Monasterii.

Benno LOBELIUS, Abbas Brevnoviensis, & Congr. Benedictino-Bohemicæ Visitator Generalis Perpetuus edidit an. 1743. *Disquisitionem sacram de Cruce seu Numismate S. P. B.* Vivit.

S. BENNO Episcopus Misnensis ab anno 1066. ad 1106. Vide Leibnit. Introduct. ad Scriptor. Rer. Brunsvic. Cochlæus in Commentar. de actis & scriptis Lutheri.

BENNO è Comitibus *de Ruepp & Falckenstein* Imper. Monasterii ad Ss. Udalricum & Afram Augustæ Professus, Ss. Theol. Doctor & ejusdem ac Philosophiæ Professor emeritus, publico dedit *Fasciculum Florum in Viridario Thomistico collectum*, i. e. *Quæstiones selectas ex Philosophia*. Frisingæ 1724. Part. III. in 8. Plura prælo parata habet. Septuagenario major vivit an. 1753.

BERCHTOLDUS Abbas II. Engelbergensis in Helvetia cl. Sec. XII. Vid. Annal. Einsidl.

Berchtoldus HOCHBERGERUS Campidonensis Abbas & Princeps c. a. 1181. Vid. Eisengren in Catal. Test. Verit. pag. 106.

BERENGAUDUS Commentator in Apocalypsim, de quo Jac. Frische in Appendice ad Opera S. Ambrosii p. 498.

BERENGOSUS, seu *Berengozus* Abbas S. Maximini Treviris an. 1112. Vid. Annal. Ben. tom. 3. pag. 130. & tom. 5. pag. 516. Bellarminus de Script. Eccl. sed non editione primâ, ubi erratum.

Bernardinus GROSS Tegernseensis anno 1714.

Bernardus AYGLERIUS S. R. E. Card. an. 1282. *Vide vitam suprà cap. 3.* & infrà, *Bernardus Casinensis Abbas.*

Bernardus de BACCHING, infrà *de Waging.*

Bernardus BAPTISATI de Gasconia Abbas, an. 1420. *Vid. Herman. van der Hardt in Historia Concilii Constant. Tom. I. Part. XVIII. pag.* 870.

Bernardus BIERMAN, Ringelherniensis in Saxonia Inferiori. Vivit.

Bernardus BISSUS Genuæ in monasterio S. Catharinæ Professus an. 1668. Vid. Armell. Bibl. Casin. part. 1. p. 105. Jo. Mabill. Itin. Ital. p. 226.

BERNARDUS Monachus è S. Blasio vix. an. 1066. *Eisengren. in Catal. Test. Verit.*

Bernardus de BRAGA, Lusitanus ex monasterio S. Martini de Tibaes, Sec. xvi. *Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. p.* 173.

Bernardus CAMPANARI Mon. Casinas an. 1636. *Armell. part.* 1. *pag.* 104.

BERNARDUS Monachus Casæ Dei, an. 1160. *Vide le Long in Bibl. Hist. Franc. Annal. Ben. tom.* 5.

BERNARDUS Abbas Casin. vixit c.a. 1350. juxta *du Fresne in Indice Scriptorum.* Est verò idem cum *Bernardo Ayglerio* suprà. *Vid. Marus in Notis ad Supplem. Plac. Diac.*

BERNARDUS *Casin. Mon.* c. a. 1120. Vide Pet. Diac. de Vir. Ill. Caf. cap. 37. & Marum in Notis.

Bernardus CASTILLONIUS Congr. Casin. an. 1489. Vid. Armell. Bibl. Caf. part. 1. pag. 105.

Bernardus CLAVELLUS Mon. S. Severini Neapoli an. 1582. Vid. Philippus Rondininus in libro de Monasterio Casæmarii impresso Romæ an. 1707. p. 39. Armell. l. c. part. 1. pag. 105.

BERNARDUS ex Monacho Cluniacensi Episcopus vixit an. 1050. *du Fresne* l. c.

BERNARDUS Cluniacensis Monachus. Ob. 1109. Vid. Bibl. Clun. Henr. Gandaven. cap. 2.

BERNARDUS Corbeiensis, vulgò *Saxo*, clar. sub an. 1100. Vid. Trithem. de S. E. cap. 348. & Ill. Ben. II. cap. 3. Vide infrà *Bernardus Saxo.*

Bernardus DAPIFER, Monachus Mellicensis. Ob. a. 1338. Vid. Hier. Pez Tom. I. Scriptor. Austriac. Chronicon Mellicense. Lambec. Comment. de Bibl. Cæs. Vindobon. tom. 2. pag. 618.

BERNARDUS Floriac. Mon. Sec. xi. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. vol. 1. lib. 2. pag. 625.

Bernardus FRANCK, Sangallensis Bibliothecarius, tum Officialis, nunc Abbas & Princeps Dissertinensis.

Bernardus HAMM Schutterensis Monasterii Cœnobita, vivit, sacrásque edit meditationes, quarum Pars I. an. 1746. impressa fuit.

Bernardus HERTFELDER Abbas ad SS. Udalricum & Afram Augustæ Vindel. Gemma Ordinis, ac Disciplinæ speculum transiit ad vitam immortalem an. 1664. Vid. Corbinian. Kham Hierarch. August. part. III. regul. cap. 1. sect. 38.

Bernardus HIPPER Reflexiones Historico-Morales super Vitas Sanctorum O.S.B. ex Italico Germanicè vertit an. 1748.

BERNARDUS Abbas San-Gallensis c. a. 883. Vid. Henr. Canis. Lect. antiq. Tom. v. part. 2. pag. 728.

BERNARDUS Messanensis c. a. 1595. Vid. Mongitore Bibl. Sicul. pag. 108.

Bernardus ITHERIUS Monachus & Armarius S. Martialis Lemovic. cl. c. a. 1220. Vid. Jac. le Long Bibl. Histor. Gall.

Bernardus LIDL Lunælacensis Abbas, Scriptor Chronici Lunælac. Vivit 1751.

Bernardus de MONTFAUCON è Congr. S. Mauri ad nonaginta jam annos propiùs accedens humana absolvit anno 1741. Amisit in eo homine Benedictinus Ordo noster decus eximium, Gallia virum toto orbe celeberrimum, literaria omnis Respublica ingenium præstantissimum, ætas ista Scriptorem omnium seculorum memoria dignissimum. Ita Em. Card. Quirinus in Epistola ad Superiorem Generalem Congr. S. Mauri.

BERNARDUS Morlacensis Anglus Congr. Clun. an. 1140. Vid. Pits. æt. 12. pag. 205. Possevin. in Appar. Guil. Cave. Casim. Oudin.

Bernardus MORLIN Wiblingensis Sec. 17. Vid. Annales Monasterii.

Bernardus NORICUS, Cremisanensis an. 1320. Vid. Hier. Pezii tom. 1. Scriptor Rer. Austriac.

Bernardus OBERHAUSER Abbas Ettalensis. Ob. 1740. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 309.

Bernardus de ONTIVEROS Hispanus, Calagurritanus Episcopus, an. 1644. Obiit 1662. Vid. Card. de Agvirre in Prolegom. ad Theologiam S. Anselmi. Felix Egger Idea O. S. B. lib. 2. p. 277.

Bernardus PEZ, Mellicensis Bibliothecarius an. 1735. morte interceptus *Bibliothecam Benedictinam Generalem* ad fastigium perducere haud potuit, quod dolendum; erat enim ad hanc spartam scitè adornandam præprimis aptus, idoneus, accomodatus.

Bernardus PLACENTINUS dictus, Abbas Congr. S. Justinæ de Padua. Ob. 1486. Vid. Armell. Bibl. Caf. part. 1. p. 106.

Bernardus RUEDORFFER, Seonensis. Ob. 1679. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 309.

Bernardus SCHALLHAMMER, Tegernseensis Sec. 17. Pez in Catal. S. B. G.

Bernardus SAXO circa A. 1110. suprà *Bern. Corb.* Vid. Sigebert. de S. E. cap. 165.

Bernardus TERZI sex vicibus Præses totius Congr. S. Justinæ de Padua. Ob. 1486. Vid. Armell. part. 1. pag. 106.

Bernardus de WAGING, al. *de Baching*, *Baging*, ex Canonico Regulari Prior Tegernseensis. Ob. 1472. Vid. Bern. Pez in præfat. ad tom. vii. Bibl. Ascet. & Thes. Anecd. tom. 3. part. 3.

Bernardus WEIBEL Eremitanus in Helvetia. Ob. 1699. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 311.

Bernar-

Bernardus WENZEL Abbas Tegernseensis. Ob. 1714. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 311.

BERNEREDUS Abbas SS. Crispini & Crispiniani. an. 1182.

BERNERUS Abbas Humolariensis in Veromanduis c. a. 964. Vid. Mabill. in Prolegom. ad vitam S. Hunegundis Act. Sanctor. O.S. B. Sec. 2. p. 1018. cum historia translationis Sec. 5. p. 275.

BERNHELMUS S. Albani Moguntiæ Monachus & Magister Scholarum, tum Abbas Spanheimensis. Ob. 1150. Vid. Trith. in Chron. Spanheim. p. 242.

BERNO Augiensis Abbas. 1048. Vid. Joan. Egon. de Vir. Ill. Aug. Div. part. 2. c. 27. Trithem. de S. E. cap. 31. & de Ill. Ben. II. 77. & in Chron. Hirsaug. Mabill. Annal. tom. 3. p. 618.

BERTHA, sive *Berthrada*, Monialis Vilecensis c. a. 1090. Vide vitam infrà cap. 6.

S. BERTHARIUS Abbas Casinensis an. 883. Vid. Jo. Bapt. Marus in annot. ad Pet. Diac. de Vir. Ill. Cas. cap. 12. Leo Ostiensis Chron. Casin. lib. 1. cap. 32. Gattola in Hist. Casin. Sec. IV. pag. 70.

BERTHOLDUS Monachus Sangallensis an. 1292. Vid. Mezler de Vir. Ill. Sangall. Goldast. Tom. I. Scriptor. Rer. Aleman. pag. 92.

BERTHOLDUS Monachus Miciacensis Sec. IX. Vid. Mabill. in Prolegom. ad vitam S. Maximini Abbatis Actor. Ben. tom. 1. pag. 590. Jac. le Long in Bibl. Histor. Gall.

Bertholdus de PAAR Gottwicensis 1643. quô anno edidit *Nucleum Catholicæ Devotionis* Viennæ in 8.

Bertholdus RIZELIUS Mellicensis Philosophus & Hagiographus, protulit Opus splendidum quidem, sed necdum plenè exasciatum sub titulo: *Sancta & Beata Austria*... Augustæ Vindel. 1751. in fol. cum fig... Superi annos & vires adaugeant, ut reliqua compleat.

Bertholdus VOGEL Cremifanensis, Rector Universitatis Salisburg. Vir exquisitè doctus vivit, & scribit Opera Dogmaticæ Theologiæ plurimùm lucis allatura.

BERTHOLDUS Abbas Zwifaltensis. Ob. 1170. Vid. Annales Monasterii, & Crusium in Annalibus Sueviæ, ubi sæpiùs in testimonium vocatur.

BERTOLFUS Abbas Mediolacensis, tum Episc. Trevir. 870.

BERTOGARIUS Monachus Remensis S. Remigii Sec. IX. Vid. Hensch. in Commentar. prævio ad vitam S. Wilfridi die 24. April. pag. 292.

BERTHOWALDUS ex Monacho Glasconiensi Archiepiscopus Cantuar. an. 692. Vid. Leland. de Scriptor. Angl. cap. 62.

BERTRAMUS, seu rectiùs *Ratramus* Corbeiæ veteris Monachus an. 840. Vid. Sigebert. Gemblac. de S. E. cap. 95. Trithem. de S. E. c. 274. & de Ill. Ben. l. 2. cap. 48.

BERTRANDUS Casæ Dei Monachus Sec. 12. c. a. 1160. Vid. Acta Sanctorum Bolland. in Commentar. præv. ad vitam B. Roberti Abbatis Casæ Dei c. 24. April.

BILFRIDUS ex Monacho Lindisfarnensi Anachoreta c. a. 736. Vid. Thomas Smith in Historia Bibliothecæ Cottonianæ pag. XXXIII.

BOBOLENUS, Monachus Grandivallensis in diœcesi Basileensi. an. 690. Vid. Mabill. prolegom. ad vitam S. Germani Abbatis Grandivall. Act. Ben. Sec. 2. p. 5.

S. BOIFILIUS Anglus, Mailrosensis Abbas vix. an. 702. Cujus libellum *de Fide quæ per charitatem operatur*, laudat Pitseus æt. 8. pag. 113.

Bonaventura FINARDI, Præses Congr. Casin. Vivit. Vid. Armellinum, qui eidem suam Bibliothecam Scriptorum è Congreg. Casin. nuncupavit.

Bonaventura LEO, Prior Engelbergensis. Vid. Pez in Catal. S. B. G.

Bonaventura PITER Brevnoviensis scribit de B. V. M. & de Monasteriis O. S. B. in Bohemia &c.

Bonifacius à DANCKERSWEIL Campidonensis, scripsit Historiam sui Archisterii ab anno 1639. usque ad 1670. Collegit etiam rariora quædam & memorabilia ex diversis Authoribus Vol. I. in fol. claruit ad an. 1698. ætatis 72.

S. BONIFACIUS Germaniæ Apostolus. Vide vitam suprà cap. 2.

BONIFACIUS Senior scriptor vitæ S. Livini, c. a. 680 Vide Mabill. Sec. 2. Actor. Sanctor. O.S.B. pag. 448.

BONIFACIUS IV. Pontifex Max. Ob. an. 615. Monachis Benedictinis impensè favit. An verò Monachus ipse fuerit, non satis clarum Mabillonio videtur Annal. tom. 1. pag. 186. Alii tamen Biographi, Hugo Menardus, Arnoldus Wion, Constant. Cajet. Gabriel Bucelinus &c. indubitanter Benedictinis accensent.

Bonifacius GALLNER Mellic. Ob. 1727. Vid. Bibl. Mell. p. 540.

Bonifacius à GOLDBURCH Abbas S. Joannis Rupensis. Vid. Pez in Catal. S.B.G.

Bonifacius PFAFFENZELLER Thierhauptensis in Bavaria vulgavit *Apes Benedictinas* an. 1716. recusas, & subinde alia plura Ascetica.

Bonifacius SANFTEL Nideraltachensis. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 435.
Bonifacius STRAHANUS S. Jacobi Scotorum Herbipoli Monachus clar. Sec. XVII.
S. BONITUS ex Episcopo Arvernensi Monachus Magnilocensis clar. 699. Vid. Mabill. Annal. tom. 1. pag. 620.
BONNO vide suprà *Bavo*.
BOSO Abbas Beccensis. Ob. an. 1136. Vide Gerberon in Notis ad Opera S. Anselmi Cantuar.
BOSO ex Monacho S. Albani in Anglia Cardinalis an. 1155. Pits. in Append. pag. 827.
BOVO suprà *Bavo* Abbas Corbeiæ Novæ.
BOVO Abbas Sithivensis in Morinis c. a. 1060. Vid. Mabill. Sec. III. Act. SS. Ben. pag. 153. Annal. Ben. tom. 2. p. 23.
BRAVONIUS *Senatus* Prior Vigorniensis c. a. 1060. Vid. Warthon præfat. ad tom. 2. Angl. Sac. pag. XIV. Lel. Bal. Pits. &c.
BRIDFERTUS Monachus Ramesiensis in Anglia c. a. 1000. Vid. Leland. cap. 136. Balæ. II. 35. Pits. æt. 10. p. 177.
BRISTANUS, seu *Bricksamus* Monachus Croylandensis c. a. 870. Annal. Ben. tom. 3. pag. 168. Pits. æt. 9. p. 167.
Brunellus VIGELLI, seu potiùs *Nigelli* Mon. Cantuar. c. a. 1200. Vid. Polycarp. Leyser in historia Poëtarum medii ævi, adde Leland, Balæ. Pits. & alios. Vide rectiùs infrà *Nigellus Wirecker*: neque enim *Brunellus* est nomen Authoris, sed Operis quod scripsit.
BRUNO primùm Mon. Astensis, tum Abbas Casin. & ex hoc Episcopus Signiensis. Vita præfixa est illius Operibus junctim editis 1651. Venetiis.
BRUNO Gladbacensis sub an. 986. Vid. Chron. Hirsaug. tom. 1. p. 128. Annal. Ben. tom. 4. pag. 3.
BRUNO Monachus, Scriptor de Bello Saxonico ab an. 1073. ad 1082. Vid. Marquard. Freher tom. 1. Scriptor. Rer. Germ. Oudin. tom. 2. p. 731. Fabric. Bibl. med. Lat. lib. 1. p. 795.
S. BRUNO Comes ab Aurach in Suevia.
S. BRUNO, seu *Bonifacius* Ruthenorum Archiepiscopus, Prussorúmque Apostolus & Martyr Christi an. 1008. Vid. Acta SS. tom. VI. Junii pag. 217. Trithem. de Vir. Ill. Ben. 185. Wion in Ligno Vitæ &c.
Bruno CHARMANS Abbas Gladbacensis 1661. quo anno edidit Coloniæ *Enchiridion pietatis*.
Bruno FEHLER, Schyrensis. . . . . Vid. Pezius Dissert. Isag. in tom. 1. Thes. Anecd. pag. XXXI.
Bruno FABRICIUS Abbas Abdinkhofensis, cujus Chronicon edidit Antonius Matthæus in Analectis.
Bruno SCHLIBBNIG è S. Paulo in Carinthia. Ob. 1705. Vid. Histor. Univers. Salisburg. cap. 313.
BRUNO Tullensis vide LEO IX.
BUNTWIDUS Mon. Augiensis c. a. 900. Vid. Egon part. 2. c. 16.
BURCHARDUS Dorcestrius, Monachus Giribennensis in Anglia c. a. 870. Vid. Balæ. II. 22. Pits. æt. 9. pag. 266.
S. BURCHARDUS Herbipol. Episcopus an. 791. Vide Acta SS. Ord. S. B. & Annales Benedictinos. Lel. Bal. Pits. &c.
BURCHARDUS Monachus S. Galli c. a. 1204. Vid. Goldastus in Alemañicis tom. 1. p. 110. Annal. Ben. tom. 3. & 5. Mezler de Vir. Ill. lib. 1. cap. 49.
BURCHARDUS Augiæ Divitis Monachus c. a. 990. Vid. Egon de Vir. Ill. part. 2. cap. 24.
BURCHARDUS Mon. Mellic. Fl. 1230. Vid. Bibl. Mellic. pag. 119.
BURCHARDUS Wormatiensis Episcopus an. 1025. Vid. Sigebertus ad an. 1008. Trithem. de Vir. Ill. Ben. II. 73. Christianus Thomasius de Brocardico *causa fatua excusat à dolo*. Baluzius præfat. ad Ant. Augustin. §. XVIII. Ludewig de Scriptor. Wirceburg. tom. 1. pag. 388. seq.
B. Abbas Fundanus scripsit memorabilem epistolam de propagatione Regulæ Benedictinæ ad Simplicium Abbatem Casinensem. Ejus nomen incipit à litera *B.* quod verò fuerit, incompertum est. Vid. Mabill. Disquis. de Monastica vita S. Greg. M. Annalect. tom. 2. p. 199. Annal. tom. 1. p. 668. præfat. ad Sec. I. Act. Sanctorum O. S. B.

C.

CÆDMON, seu *Cedmon* Monachus Anglus, admirabilis Poëta. Ob. 676. De hoc Vener. Beda Histor. Angl. lib. IV. cap. 22. & ex eo Mabill. Annal. tom. 1. aliique plures.
CÆSAR GOTHO Messanæ in Monasterio S. Placidi Professus. Ob. 1706. Vid. Mongitore Bibl. Sic. pag. 119. Armell. part. 1.
Cæsarius FUNETTI, Abbas S. Vitalis Ravennæ, an. 1664. Vid. Armell. part. 1. pag. 148.
CÆSARIUS Abbas Prumiensis, cujus Browerus & Cangius meminerunt. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. l. 3. p. 881. *Hontheim in Hist. Trevir. Dipl. Tom. I. pag.* 640. *&* 660.
Cajetanus KOLBERER, Montis Andecensis alum-

alumnus, an. 1710. Author Operis Musici.

Calcidonius KLAIN San-Emmeramensis an. 1702.

Camillus AFFAROSUS è Congreg. Casin. Chronographus Monasterii S. Prosperi Regii Lepidi. Vid. Ephemer. Albritian. d. 2. Aug. an. 1734. Vivit & scribit Mutinæ Abbas an. 1751. designatus.

Camillus MANCINI Abbas S. Nicolai de Arenis. Ob. an. 1709. Armell. l. c. part. 1. pag. 110.

Camillus MASSARUS, Monachus Cavensis, an. 1624. Armell. l. c. Camillus Peregrinus in Hist. Princ. Longobard.

CANDIDUS per antiphrasin BRUUN Monachus Fuldensis Sec. IX. Vid. Broweri Sidera Germaniæ, Acta Sanctor. O. S. B. Sec. IV. p. 226. Schannati Histor. Fuld.

Candidus HUGO, sive *Whyte* Monachus Burgensis in Anglia. Sec. XII. Vid. infrà *Hugo Candidus.*

Candidus MADTER Ebersheimensis edidit an. 1712. *Zodiacum cœlestem*, Conciones &c.

Candidus ROTENHEUSLER Prior S. Pauli in Carinthia. Edidit Tractatum de Consuetudine. An. 1707. in 8.

CARADOCUS Lancarovanensis Monachus c. a. 1150. Vid. Leland. collectan. vol. 4. c. 116. Bal. II. 84. Pitf. æt. 12. Lambec. Tom. 2. Bibl. Vind. c. 8. pag. 705. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 51.

Carolomannus HUEBER Mellicensis edidit Engelberti Admontensis *Libros VII. de regimine Principum.*. & alia.

Carolomannus VIERHOLZ Admontensis an. 1710. Vertit ex Latino Germanicè Kalendarium Benedictinum, seu Vitas SS. Ord. S. B.

Carolus de BACCIS Abbas Monasterii S. Crucis in Polonia. Ob. 1683. Vid. Armell. in Bibl. Casin. part. 1. p. 112.

Carolus BLENDEQUE Atrebas Mon. Marchianensis. c. a. 1582. Vid. Bucel. in Ben. Rediv. atque 121. item Añal. Ben. ad an. 1582. Valer. And. Bibl. Belg. pag. 118.

Carolus CANDA, Prior Cœnobii S. Martini apud Belgas. Vid. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 118.

Carolus de COURTINS Dissertinensis Sec. 17. Pez. Catal. S. B. G.

Carolus FERNANDUS Monachus piissimus juxtà ac doctissimus ad S. Vincentium apud Cenomannos. Ob. 1496. Vide vitam suprà cap. 4.

Carolus GEORGE è Congr. SS. Vit. & Hidulphi Chronographus Sec. 17. Vid. Calmet in Catal. Scriptor. Histor. Lothar.

Carolus GRUEBER, Cremifanensis. Ob. 1696. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 313.

Carolus GSWANDTNER, Seittenstettensis docuit anno 1719. Philosophiam Salisburgi. De ejus scriptis vid. H. U. S. pag. 316.

CAROLUS JACOBUS Andecensis Theologicam facultatem Salisburgi annis 28. apprimè illustravit, mortuus an. 1661. Vid. H. U. S. pag. 314.

Carolus Josephus LEHNER ad S. Pantaleon. Colon. ab ipso elucubratus est *Turtur sacer* (Conciones) an. 1720.

Carolus MEICHELBECK Benedicto-Buranus celebris ab Historia Frisingensi an. 1724. typis vulgatâ. Vitæ periodum clausit an. 1734. Vide suprà Cap. 4.

Carolus Maria MILLIARIUS Monachus D. Justinæ Patavinæ an. 1717. Vid. Armell. part. 1. p. 112.

Carolus de PISPORT Principalis Abbatiæ Fuldensis Cœnobita Capitularis, Ss. Theol. Doctor, editâ in 4. anno 1749. Dissertatione Theologicâ *de Dolore ad Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ necessario*, nominatissimus, plura prelo parat melioris metalli.

Carolus RAMIUS ad S. Petrum in monte Blandinio Gandavi Abbas An. ... Vid. Andr. Valer. in Bibl. Belg.

Carolus de la RUE è Congr. S. M. vivit. Autor novæ editionis Operum Origenis. Vide le Cerf pag. 433. Card. Quirinus in Comment. vitæ suæ part. 1. pag. 93.

Carolus SCHRENCK Abbas S. Petri Salisburgi. Ob. 1704. Vid. H. U. S. p. 315.

Carolus SCHULTHAIS Ottoburanus, hoc Sec. Vid. Pez Catal. S. B. G.

Carolus STENGELIUS, Abbas Anhusanus è Monasterio SS. Udalrici & Afræ postulatus, de cujus insigni eruditione, doctrinâ, atque incredibili industriâ libri undecentum diversi argumenti luculentum perhibent testimonium. Vide vitam suprà cap. 4.

Carolus VASSIMONT Prior Flaviacensis super Mosam Sec. XVII. Vid. Calmet in Catal. Scriptor. de Domo Lotharingicâ.

Carolus ZIEGLER Petrhusanus, cujus venam poëticam laudat Felix Egger in Idea O. S. B. lib. 2. part. 3. p. 586. sed quo anno vixerit, non exprimit.

Casimirus Vincentius CHRANOVIUS, Polonus an. 1677. cujus meminit Abbas Armellinus Bibl. Cas. part. 1. p. 112.

Casimirus FRESCHOTT, Burgundus Congreg. Casin. clar. an. 1689. Vid. Armell. part. 1. pag. 114. Jo. Cinell. Bibl. Vol. plut. 9. pag. 26.

Casimirus MOLL Lunælacensis in super. Austria.

Austria. Ob. 1741. multa proprio marte elaboravit, aliqua è Gallico Germanicè vertit, prælo subjecta.

Caspar AINDORFFER Abbas Tegernseensis an. 1461. Vid. Bern. Pez. in præfat. ad tom. VII. Bibl. Ascet. & tom. 8. pag. 588.

Caspar de BAVINCOURT Abbas Aquicinctinus. Ob. 1576. Vid. Possev. Appar. Sac. tom. 1. pag. 529. Foppens Bibl. Belg.

Caspar CARDOSO, Potentinus in Regno Neapol. Episcopus an. 1615. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 400.

Caspar ERHARD San - Emmeramensis. Vixit 1728.

Caspar FRASIUS Abbas Weichenstephanensis cl. an. 1600. Eisengren. in Catal. Test. Verit. Possev. in Appar. Pez. Tom. II. Scriptor. Rer. Austriac.

Caspar de MARHOLT Monachus Corbeiæ Novæ. Vid. Viselbeccius in Chron. Huxariensi ad an. 1336.

CASPAR Papiensis Abbas S. Justinæ de Padua an. 1487. Vid. Armell. part. 1. pag. 179.

Caspar PLAUTIUS Abbas Seittenstadiensis sub nomine *Honorii Philoponi* Historiam Americanæ Missionis D. Buellii Abbatis Montis Serrati an. 1621. in lucem emisit.

Caspar RUITZ DE MONTIANO, Monachus S. Dominici de Silos. Hunc Ruizium Nicolaus Antonius in sua Bibl. Hisp. in duos, eósque diversos distraxit authores, alium faciendo chronographum Monasterii S. Dominici de Silos, alium interpretem Senecæ Libri de Beneficiis, cùm utrumque Opus ab uno eodémque authore sit profectum. Forsan nomine *Montiano* in errorem inductus est. Vide *Ernesti de Franckenau Bibl. Hisp.* Geneal. Heraldicam p. 161.

Caspar UMBHOFFER Wiblinganus. Sec. 17. Pez. in Catal. S. B. G.

CASSIODORUS *Magnus Aurelius* ab an. 534. Monachus. Vid. Joannis Garetii è Congr. S. Mauri Dissertationem de Cassiodori vita Monastico-Benedictina, ejus Operibus præmissam. Et novissimè Lud. Ant. Muratorii Historiam Italiæ ad an. 556. ubi Benedictinæ annumeratur Familiæ.

CASTERTONUS, seu *Castrodunus*, Norwicensis Mon. c. a. 1382. Vid. Leland. c. 371. Pitf. æt. 14. pag. 537.

CASTOR, sive *Castorius* JOANNES aliàs *Bever*, sive *Fiber*. an. 1306. Vid. infrà *Johannes Bever*.

CATWALLONUS Abbas Rothonensis an. 1026. Vid. Anal. Ben. tom. 4. pag. 321. &c.

Celsus à FALCIBUS Veronensis an. 1477. Vid. Armell. Bibl. Cas. part. 1. p. 114.

CELSUS Veronensis Congreg. Casin. an. 1536. Vid. Armell. Bibl. Cas. part. 1. pag. 115.

CEOLFRIDUS Abbas Wiremuthensis & Girovicensis. Ob. an. 716. Vid. Ven. Beda in Hist. Eccl. Gent. Angl. Sigebert. de S. E. cap. 67. Trithem. Ill. Ben. l. 2. c. 20. Leland. c. 81. & 82. Annal. Ben. tom. 2. p. 42. Pitf. æt. 8. p. 123.

Cherubinus MYRTIUS, Sublacensis anno 1592. Armell. l. c. p. 115.

CHILIANUS infrà *Kilianus*.

CHILIENUS Monachus Iniskeltrahensis, sive Kiltdariensis in Hibernia cœnobii c. a. 740. Vid. Bolland. in Comment. præv. ad vitam S. Brigittæ Scoticæ Tom. I. Actor. Sanctor. Febr. p. 141.

CHRISTANNUS, frater germanus Boleslai Pii Bohemiæ Ducis, Monachus Brevnoviensis c. a. 997. primus & omnium antiquissimus Bohemiæ Scriptor. Vid. Balbinus in Epitome historica Rer. Bohem. lib. 1. cap. 10. p. 66.

CHRISTIANUS Abbas Altahæ Superioris in Bavaria. Vid. Bern. Pezii Dissert. Isag. in Tom. I. Thes. Anecdot. pag. XLV.

CHRISTIANUS Abbas S. Petri Carnutensis, ævi incomperti. Ejus Sermones & Flores Scripturarum asservantur in Bibliotheca S. Germani Paris. Vid. Montfauc. in Bibl. Mss. Codd. Annal. Ben. tom. 2. & 5.

Christianus DRUTHMARUS Mon. Corb. Vet. Sec. IX. Six. Sen. Bibl. San. lib. VI. Trithem. Chron. Hirsaug. Mabill. in Annal. Ben. tom. 2. pag. 660. Anonymus Mellicensis cap. 102. sed qui fallitur, à cujus errore non satis sibi cavit Vir cæteroquin in his sacris eruditissimus Jo. Alb. Fabricius Bibl. med. & inf. Latinit. l. 3. pag. 1043.

Christianus EUBENSTEINER Abbas Mellic. Ob. 1451. Vid. B. Mell. p. 230.

Christianus FRANZIUS Ottoburanus. Pez in Catal. S. B. G.

CHRISTIANUS Abbas I. S. Pantaleonis Coloniæ an. 961. Vid. Trithem. Chron. Hirsaug. tom. 1. p. 104.

CHRISTIANUS Monachus & Presbyter Parisiensis, c. a. 1544. editionem sacræ Regulæ accuravit.

Christianus de SALZBURGA Abbas Oberaltaichensis cl. an. 1493.

CHRISTIANUS Sylvæ majoris in Aquitania monachus an. 1195. Vid. Acta Sanctor. Bolland. in Comment. prævio ad vitam S. Gerhardi Tom. I. April. 4. pag. 423.

Christophorus EMHARTUS Weingartensis Sec. XVII. Petz in Catal. S. B. G.

Christo-

Clemens ARCELLI S. Sixti Placentiæ Monachus cl. c. an. 1626. Vid. Armell. Bibl. Casin. part. 1. p. 120.

Clemens REINERUS, Abbas Lamspringensis, Author præclari Operis *Apostolatus Benedictinorum in Anglia*. Ob. 1651. Vid. vit. suprà cap. 4.

Clemens de RODULPHIS S. Benedicti de Mantua Monachus Sec. 17. Vid. Armell. part. 1. p. 120.

Clemens SÜNDER vel SENDER Monachus San-Udalricanus, Augustæ Vindel. an. 1540. Vid. Pezii Differt. Isag. in Tom. I. Thes. Noviss. Anecd. p. 33.

S. COELESTINUS V. Pont. Max. Vid. Baron. ad Martyrol. Rom. 19. Maji. Odoric. Raynald. ad an. 1313. Bibl. Patrum edit. Lugdun. Tom. xxv. ubi ejus Scripta habentur.

COELESTINUS Arimensis Monachus an. 1009. Vid. Annal. Ben. tom. 4. pag. 209.

Cœlestinus VOGL Abbas San-Emmeramensis an. 1661. edidit Mausolæum S. Emmerami. Ob. 14. Octob. 1691.

Cœlestinus Hamelius, Amorbacensis. an. 1734.

Cœlestinus HERMAN ad S. Trutberti Professus, à quo extat *Theologia Selecta Scotistica*. Aug. Vind. 1720. III. part. in 4.

Cœlestinus LEUTHNER Wessofontanus, Rethorices per annos xi. Professor Salisburg. & Frisingæ edidit an. 1723. *Mysteria vitæ Christi*, magno plausu excepta: Bibliorum Concordantiam, Chronicon Wessofontanum, & alia. Vivit. 1752. natus an. 1695. 23. Novemb. Professus 1717. 7. Nov.

Cœlestinus LOMBARDUS S. Laurentii Leodii Bibliothecarius. Vivit. Adversaria sua cum *Bern. Pezio* comunicavit, quæ is Thesauri sui Anecd. Tomo IV. inseruit. Plura alia conscripsit, quæ lucem publicam exspectant.

COELESTINUS Abbas Lunælacensis. Ob. 1683. Vid. Histor. Univers. Salisburg. l. 2. c. 2. pag. 201. In ultima mortis hora aspectabiles habuit B. Virginem, & S. Wolfgangum. Vide Chronicon Lunælac.

Cœlestinus MAYER Rector Univers. Salisburg. nunc Abbas Imperial. Monasterii SS. Udalrici & Afræ Aug. Vindel. Vid. Hist. U. S. p. 320.

Cœlestinus PESTALUZI Cremifanensis Sec. 17. Pez Catal. S. B. G.

Cœlestinus PFEIFFER è domo S. Petri Constantiæ. Vivit. Polyglossus, lucubravit Dictionarium Hebraicum.

Cœlestinus PLEY Seittenstettensis Theologiæ Professor in Universitate Salisburg. Ob. ---- Vid. H. U. S. pag. 320.

Cœlestinus PROBST Andecensis. Obiit an. 1666. Vid. H. U. S. pag. 322.

Cœlestinus REITMAYR Mallerstorffensis. Sec. 17. Pez Catal. S. B. G.

Cœlestinus ROMOSER, Admontensis. Ob. 1720. H. U. S. pag. 323.

Cœlestinus SFONDRATUS, Abbas & Princeps San-Gallensis. S. R. E. Cardinalis. Ob. 1696. Vide vitam suprà cap. 4.

Cœlestinus TURNER San-Udalricanus, Aug. Vind. Scripsit de Sacrificio Missæ. Alia...

COELHO, sive *Cœlius*, Abbas S. Georgii Conimbr. Sec. xvi.

S. COLUMBANUS Abbas Luxoviensis. Ob. an. 615. Vid. Mabill. Sec. 2. Bened. ejúsque Annales O. S. B.

Columbanus à BOBIO Congr. Casin. Sec. xvi. Armell. part. 1. pag. 120.

Columbanus BORDONUS Papiæ Mon. S. Salvatoris. an. 1605. Armell. l. c. p. 120.

Columbanus de BRESSANINIS Padolyronensis anno 1569. Armell. l. c. p. 121.

Columbanus HABISREUTTINGER, Zwifaltensis, typis an. 1740. vulgavit Dialogos xvii. inter Monialem & Confessarium.

Columbanus LUZ Wessofontanus, à quo plura circumferuntur opuscula ascetica idiomate teutonico edita...

CONRADUS *Abbas*, de quo vid. Possevinus Appar. Sac. tom. 1. pag. 346. & Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. lib. 3. p. 1150.

CONRADUS *Brunwilerensis* clar. Sec. xi. exeunte a. 1091. Vid. Henschen. in Comment. præv. ad vitam S. Wolphelmi die 22. April.

Conradus de CIMBERN, Aug. Div. Monachus c. an. 1430. Vid. Jo. Egon de Vir. Ill. Aug. Div. part. 2. c. 30.

Conradus DEMELMAYR Schyrensis edidit *Chronicon Philosophicum* an. 1737. item descriptionem particulæ Crucis Schyræ adservatæ &c. Obiit 1740. 27. Jan.

Conradus de FABARIA, Scriptor Libri de Casibus Monasterii S. Galli c. a. 1442. juxta Mezlerum fuit Monachus San-Gallensis, teste autem Stumphio fuit Presbyter secularis. Vid. Goldast. Tom. I. Alemannicorum.

Conradus FONTANUS, Monachus Helmwardeshusanus in Saxonia infer. Seculi incerti. Vid. Leuckfeldii Antiquitates Bursfeldenses cap. 3. pag. 88.

Conradus de GEISSENFELD Mellicensis. Ob. 1460. Vid. Bibl. Mellic. p. 298.

CONRADUS Hirsaugiensis, quem Trithem. in Chron. Hirsaug. Tom. I. pag.

393.

deliſſimum ac diligentiſſimum. Foppens pag. 217.

Coſmas KNAUFF Prior Prumienſis. Edidit anno 1716. *Defenſionem* Imperialis ſuæ Abbatiæ in fol. Unde evenit, ut is ab Archiepiſcopo Trevirenſi abductus vitam in arce Ehrenbreitſteiniana an. 1740. finierit.

COZROHUS Cathedralis Eccleſiæ Friſingenſis Presbyter & Monachus vixit ſeculo IX. Scripſit Librum Traditionum Friſingenſium, juſſu Hittonis ſexti Epiſcopi Friſingenſis. Vid. Meichelbeck Hiſt. Friſing. Diſſert. IV. pag. XXI.

Crato de HARTENBERG, Prior Corbeiæ Novæ. Vid. Viſſelbecc. in Chron. Huxar. ad an. 1336.

CUMMIANUS, ſive *Cumminus*, Abbas in Hibernia. Ob. c. a. 661. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 1. pag. 249. Analect. p. 17. 18. edit. nov. in fol. & præfat. ad Acta Sanctor. O. S. B. Sec. III. part. 1. 1§. 1. n. 8.

CUTHBERTUS Girwenſis Ven. Bedæ diſcipulus, Sec. VIII. Vid. Leland. cap. 90. Bal. Piſſ. Annal. Benedictin. tom. 2. pag. 99.

CUTHBERTUS Lindisfarn. Epiſc. 687. Ejus vitam ſcripſit Ven. Beda.

Cuthbertus MAGESETUS Epiſc. primùm Hereford. tum Archiep. Cantuar. an. 760. Vid. Guil. Malmesbur. Lib. IV. de Geſtis Pontif. Angl. Leland. Bal. Piſſ.

Cyprianus BENAGLI Profeſſor SS. Canonum in Academia Patavina an. 1699. hodie Abbas S. Mariæ de Pratalea, ac totius Sac. Congr. Caſin. Præſes. Vid. Papadoli in Hiſt. Gymnaſii Patav. tom. 1. pag. 155. Armell. part. 1. pag. 145.

CYPRIANUS Monachus Caſinas c. a. 750. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Caſ. cap. 7. Annal. Ben. tom. 2. p. 151.

Cyprianus PREZ Monſerratenſis in Hiſpania. c. a. 1670.

Cyrinus de SANCTIS Abbas è Congr. Caſ. an. 1679. *Vide Armell. part.* 1. *pag.* 146.

CYRINUS Monachus O. S. B. dein Abbas, denique quartus Epiſcopus Friſingenſis, Scriptor vitæ S. Emmerami. Ob. 783. *Vide Baſnag. in nov. edit. Antiqq. Lect. Caniſii tom.* 3. *pag.* 86.

D.

DAMIANUS HEMBRIUS, Monachus S. Georg. Maj. Venetiis an. 1602. *Vid. Armell. Bibl. Caſ. part.* 1. *pag.* 149.

DAMPORTUS Pontfretenſis, ſive Pontisfracti in Anglia, ævi incerti. *Vid. Lel. Bal. & Piſſ. in append. pag.* 831.

DANIEL *Adelphonſus*, Abbas ad S. Procopium cis Sazavam in Bohemia an. 1666. *Ex liter. monumentis Bibliothecæ Brevnovienſis.*

DANIEL Monachus Lirinenſis c. a. 1056. *Vid. le Long Bibl. Sac. pag.* 694. *Annal. Bened. tom.* 5.

Daniel MOLITOR, Monachus Rotenſis in Bavaria c. a. 1688. *Vid. Pezii Diſſert. Iſag. in Tom. I. Theſ. Anecdotorū pag. XI.*

DANIEL Abbas Schönaugienſis, anno 1209.

Daniel Georg. VIOLE è Congr. S. Mauri. Ob. 1671. Præter typis vulgata ſcripſit hiſtoriam Monaſterii S. Germani Autiſiodorenſis Latinè voluminibus quinque in folio. *Vide le Cerf. pag.* 492.

David AICHELER Ottoburanus ſummi vir ingenii & laboris multa conſcripſit volumina, & inter alia catalogum Bibliothecæ Ottoburanæ an. 1574. condidit, præfixâ eleganti, prolixâ & eruditâ diſſertatione, dignâ omninò luce publicâ. Factus Abbas in Monte ſancto Andecks obiit 1596. æt. 51.

David BOYS Monachus Gloceſtrienſis in Anglia an. 1455. *Vid. Eyſengren in Catal. Teſt. Verit. pag.* 167.

David Gregorius CORNERUS Abbas Gottwicenſis. Ob. 1640. *Vide vitam ſuprà.*

DAVID ex Cæſareo Hiſtoriographo Monachus ad S. Jacobum Herbipoli an. 1109. Vid. Trith. Chron. Hirſaug. pag. 349. Annal. Ben. tom. 5. pag. 558. & tom. 6. pag. 294.

DAVID Monachus S. Laurentii Leodienſis c. a. 1200. *Vide Chronicon Monaſterii apud* Martene & Durand *Tom. IV. Veter. Scriptor. & Monument.*

David Placidus PORCHERON è Congreg. S. Maur. Ob. 1694. *Vid. Bibl. Pezii & Cerfii, atque Moreri Dictionar.*

DAVID *Scotus*, Ratisbonæ Monachus ad S. Jacobum exeunte Seculo XI. ſcripſit libellum de Compoſitione hominis exterioris. *Ex liter. monum. Monaſterii.*

David CODNERUS, Anglus, Congr. Caſin. an. 1650. Vid. Armell. l. c. part. 1. pag. 237. Defenſor Monachus Locociagenſis apud Pictones Sec. VII. Autor libri *Scintillarum.* Vid. Sixt. Sen. Bibl. San. l. 4. p. 356. Mabill. Annal. tom. 1. & 3. atque Muſæo Italico.

Deicola à LIGRIZ Sangallenſis hoc ſeculo. Scripſit vitam Card. Sfondrati.

Deodatus BARTHOLINUS Monachus Florentiæ in Monaſterio S. Mariæ an. 1722. Vid. Armell. l. c. part. 1. pag. 48.

DESIDERIUS Abbas Caſin. Vid. Victor III.

Deſiderius à CURIA Congr. SS. Vitoni & Hidulphi Præſes. Ob. an. 1623. Vide vitam

vitam à Pezio præmissam Historiæ de Ortu & Progressu Congr. S. Mauri.
Desiderius PETRONIUS Casin. Abbas clar. circa medium Sec. XVII. Vid. Armell. l. c. part. 1. pag. 149.
Desiderius SCHAPPERGER, Seonensis, Theologiæ Professor in Univers. Salisburg. Ob. 1698. Vid. H. U. S. pag. 234.
DEUSDEDIT Cardinalis, de quo Mabillonius Annal. Bened. tom. 5. p. 154.
Didacus MALO DE ARDUEZA Congr. Vallisolet. in Hispania Concionator generalis. 1663. Vid. Nic. Ant. B. H. N.
DIDACUS in Bohemia, incompertum mihi cujus monasterii alumnus. 1029.
Didacus CAN-VERO, Abbas Pragensis Emautinus, an. 1700. author *Orphei Sacri*, & *Colossi Benedictino - Seraphici*.
Didacus de HAEDO, Hispanus, edidit Pinciæ anno 1612. Opus Topographicum & Historicum.
DIDACUS *à S. Josepho*, Monachus ex Monte Serrato, & Collegii Hieraciensis Professor. Ob. 1633. Vid. Nic. Ant. B. H. N.
Didacus de SYLVA PACHECO Salmanticæ in Collegio S. Vincentii Theologiæ Professor, ac posteà Episcopus Accitanus. Ob. 1688. Vid. Nic. Ant. l. c. p. 321.
DIEDERICUS Mon. Hersfeld. infrà *Theodericus Hersfeld.*
DIEMO Monachus Breittenawiæ in Dœc. Spirensi. c. a. 1140. Eysengren. in Catal. Test. Verit. pag. 95.
DIEMUDIS Wessofontana Monialis vivebat sub an. 1073. Vide vitam suprà cap. 5.
DIETGERUS, aliis *Theogerus*, ex Abbate S. Georgii in Hercynia Sylva Episcopus Metensis an. 1118. Vid. Trithem. Chron. Hirsaug. tom. 1. p. 282.
DIETHELMUS S. Mathiæ Treviris Scholasticus, *mirabili docendi gratia præditus* docuit ac scripsit c. a. 932. Vid. Trith. in Chron. Hirsaug. tom. 1. Annal. Bened. tom. 3. pag. 419.
DIETHMARUS Helmwardensis Abbas, Scriptor vitæ S. Modoaldi. Vix. an. 1107. Vid. Dufresne in Indice Auctorum.
DIETHMARUS Abbas Hirsaug. an. 952. Vide Trith. in Chron. Hirsaug.
DIETLEBUS, Spanheimensis Abbas 1298. Vid. Trithem. in Chron. Spanheim.
DIETRICHUS Norwegiensis, infrà *Theodericus.*
DIONYSIUS *Exiguus*, Abbas Romanus, quem Trithemius, Wionius, Yepesius, Cajetanus, Bucelinus, aliique Benedictinis accensent. Vix annum attigit 540. juxtà Mabillonium Analect. tom. 2. pag. 9.
Dionysius BRICONNETUS Abbas D. Pauli apud Cormœriacum, atque Episcopus Macloviensis.
DIONYSIUS Mon. Casin. seculo XII. ni fallor, scripsit vitam S. Ligdani. Vid. Annal. Ben. tom. 6. p. 31. Baron. tom. XII. Annal. ad an. 1109.
Dionysius FAUCHERIUS, Insulæ Leriensis Prior, pius juxtà ac doctus intermortuas apud Moniales literas in Gallia resuscitavit. Ob. 1652. Vid. Armell. part. 1. p. 150. Vincent. Barralis Salerna in Chron. Lerin.
Dionysius de S. MARTHA, Præpositus Generalis Congr. S. Mauri. Ob. 1725. Vide Pezium, Cersium, Nizronium, & vitam suprà cap. 4.
DITHMARUS, Abbas Corbeiæ Novæ an. 1206. Vid. Annales Monasterii, & Paulin. in Theatro Vir. Ill. Corb. Saxon.
DITHMARUS, Episcopus Merseburg. Author Chronici Imperatorum quinque Saxonicorum, insignis Operis. Ob. 1018. Vide vitam à Reinero Reineccio ejus Chronico præfixam.
DODECHINUS, Abbas S. Disibodi an. 1200. Vid. Trith. in Chron. Hirsaug. Pistorius Scriptor. Rer. Germ. tom. 1. Mabill. Annal. Bened. tom. 4. p. 569.
Dominicus ab ASULA, Monachus S. Georgii Venetiis. Ob. 1592. Vid. Armell. l. c. p. 152.
Dominicus CABALZAR, Majoris Augiæ Brigantinæ alumnus. Ob. 1736. Ascetis annumerandus venit ob edita quædam opuscula vernaculo idiomate, videlicet *Algemeines Weltfeuer*...
Dominicus de CASTRO, Hisp. Abbas Monasterii B. V. de Valvanera cl. c. an. 1429.
Dominicus, CÆSAR, Abbas Altachæ Superioris, electus anno, ni fallor, 1653. quo Philosophiæ Professor in Universitate Salisburgensi Dialecticam docuit, ac in lucem emisit *Ariadnen Logicam.* Vid. Hist. U. S. p. 335.
Dominicus CARROQUET è Congr. S. M. Sec. 17. *Vide le Long.* Bibl. Hist. de France.
Dominicus de CINQUINIS, Perusinus, Congr. Casin. An. 1677. Vid. Armell. part. 1. p. 152.
Dominicus FISCHERUS, Wiblingensis, in Suevia, insignis antiquarius, confecit Catalogum MSs. Codd. Bibliothecæ sui monasterii. Ob. 1632. Vid. Annal. Wibling.
Dominicus FLEISCHMAN Blanckstettensis, edidit Vindicias Immaculatæ. 1752. & alia.

Dominicus FOURNIER è Congr. S. Mauri, vivebat adhuc 1726. Vid. Cerfii Bibl. Histor. Crit. pag. 135.
Dominicus GALLI è S. Paulo de Urbe an. 1650. Vid. Armell. l. c. 153.
Dominicus QUESADA, Abbas Casin. cl. 1650. Vid. Jul. Ambros. Lucenti in Ital. Sac. restaur. & auct. pag. 1052.
Dominicus SCHÖNIG, Amorbacensis an. 1639. Edidit Opuscula Philosophici & Theologici argumenti. Vid. Ignat. Gropp. in Hist. Amorbac. p. 157.
Dominicus TSCUDIUS, Abbas Murensis in Helvetia. Edidit anno 1651. *Originem & Genealogiam Comitum de Habsburg.* Vid Dion. Sammarth. Gall. Chr. tom. 5. pag. 1043. Joan. Pet. Ludwig. Tom. 2. Scriptor. Rer. Bamberg.
DOMNIZO, Monachus Canusinus, Sec. XII. Vide Leibnitz in Introduct. ad Scriptor. Rer. Brunsv. tom. 1. pag. IV. Annal. Bened. tom. 5. p. 609. Voss. de Hist. Lat.
DOMSONUS, Chronographus, Lamspringensis, cujus meminit Leuckfeldius in Antiq. Gandersheim. c. 25. pag. 282.
DONALDUS Abbas ad Scotos Viennæ an. 1383. Vid. Catal. Scriptor. Univers. Vien. Part. I. in procem.
S. DONATUS, Episcopus Vesontionensis c. an. 624. Mabill. Annal. tom. 1. pag. 325.
DONATUS Diaconus & Monachus ad S. Trudonem c. an. 1300. Vid. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 194. & Molanum ad Usuardum 23. Nov. in vita S. Trudonis.
DROGO, sive *Drago* S. R. E. Cardinalis & Episcopus Ostiensis, an. 1138. Vide vitam suprà cap. 3.
DROGO, Monachus Winnobergensis in Belgio, scripsit translationem S. Lewinæ, & vitam S. Winnoci. Obiisse dicitur anno 1070.
DROGO, Monachus ad S. Andreæ propè Burgas scripsit vitam S. Godolevæ c. an. 1098. Vide Acta Sanctorum Tom. II. Julii pag. 362. ubi de hoc & priori *Drogone* erudita Crisis. Item tom. V. Julii d. 24. p. 612. n. 24.
DRUTHMARUS suprà *Christianus.*
DUMAS auctor *Viridarii humilitatis* an. 1714.
DUNGALUS, natione Scotus, Monachus in Francia Sec. IX. scripsit librum de cultu imaginum &c. Joan Mabill. Annal. Ben. tom. 2. Natal. Alex. Histor. Eccl. tom. 5. pag. 799. Muratorius in Annal. Italiæ ad A. 827. & 829.
DURANDUS, Abbas Troarnensis. Ob. 1088. Vid. Baron. in Annal. Eccl. ad an. 1087. Pag. in Crit. tom. 5. pag. 302. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. & 5.
S. DUNSTANUS, Archiepiscopus Cantuar. an. 988. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. pag. 51. & tom. 5. p. 37. Clem. Reyner. in Apostol. Benedictin. Balæ. Cent. 2. Pits. æt. 10. p. 179.
DURANDUS, Abbas Troarnensis. Ob. 1088. Vid. Baron. in Annal. Eccl. ad an. 1087. Pagius in Crit. tom. IV. pag. 302. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. & 5.
D. DUSSOT è Congr. S. Mauri, vivit, & prælo parat novam Operum Eusebii editionem.

E.

EADBURGA S. Liobæ Magistra Monialis an. 724.
EADFRIDUS, aliis *Ecbertus*, seu *Egbertus*, Episcopus Lindisfarnensis. Ob. 721. Vid. Thomæ Smith Historia Bibliothecæ Cottonianæ pag. XXXIII. Warthon Angl. Sac. Tom. I.
EADMERUS, seu *Edmerus*, Anglus, S. Anselmi Archiep. Cantuar. Achates. Ob. 1137. Vide vitam suprà cap. 3.
EADMERUS, sive *Ealmerus*, Prior Monasterii S. Albani. Ob. an. 980.
EADWINUS, Monachus Anglus, Sec. XI. Vid. Annal. Benedictin. tom. 6. p. 90. le Long Bibl. Sac. tom. 1. cap. 1. p. 7.
EATA ex Abbate Mailrosensi Episcopus Hagustaldensis an. 686. Pitseus in appendice pag. 834.
EBBO Monachus S. Michaëlis Bambergæ an. 1150. Scriptor vitæ S. Ottonis Episcopi Bamberg. Vid. Annal. Ben. tom. 6. pag. 323. Acta Sanctorum Bolland. tom. 1. Julii pag. 351.
EBBO Wormatiensis Episcopus anno 1115.
EBERHARDUS, Lunælacensis Monachus Sec. XII. Mysteria Redemptionis humanæ versibus leoninis exposuit. Vid. Catal. Bibl. Lunælac. Class. 5. p. 376.
EBERHARDUS Altahæ Inferioris Cœnobita 1305. Vid. Canis. & Freherus, qui ejus Annales de Ducibus Austriæ Juris publici fecerunt.
EBERHARDUS, sive *Ebirhardus*, Mon. Fuldensis. Vide Schanat Corp. Trad. Fuld. p. 280. Pistorium in Dedicat. Tomi III. Scriptor. Rer. Germ.
EBERHARDUS S. Mathiæ Treviris Scholasticus an. 885. ad 909. *Vid. Tritbem. in Chron. Hirsaug.* Mabill. *Annal. Ben. tom. 3. pag.* 329. Hontheim *Hist. Dipl. Trevir.* Tom. I. *pag. XVII.*
Eberhardus RUEDORFER San - Petrensis Salisburgi 1732.

EBER-

EGGE-

EGGEHARDUS seu *Eccardus* Uragiensis, suprà *Eccardus.*
EIGIL, suprà *Ægil*, Abbas Fuldensis.
EGILWALDUS seu *Egilwardus* Monachus S. Burchardi Herbipol. c. an. 980. Vid. Annal. Ben. tom. 2. pag. 149. & tom 4. p. 60. Possevin. in Appar. tom 1. Canis. Lect. Antiq. tom. 4. pag. 628. & editionis novæ Tom. 3. p. 171.
EGINHARTUS, in aulâ primùm Caroli M. Secretarius Statûs, & Regiorum ædificiorum Præfectus, tum Monachus & Abbas Seligenstadiensis, defunctus post annum 840. Vide præter alios quàm plures *Joannis Weinkens* Prioris Seligenstad. *Eginhartum Illustratum & Vindicatum.*
EGINUS Monachus c. an. 840. vel 963. Vid. Bolland. tom. 7. pag. 322.
EGWINUS seu *Eugenius* Vigorniensis in Anglia Episcopus. Ob. 716. Vid. Leland. cap. 68. Pits. æt. 8. p. 121.
Einhardus de CATZENELEBOGEN, Abbas Limburgensis, & ex hoc Nemetum Episc. an. 1067. Possev. in Appar. tom. 1. Eysengren C. T. V. pag. 83.
EKKEHARDI San-Gallenses Monachi & Scriptores quinque à Goldasto Tom. de Scriptor. Rer. Aleman. part. 1. pag. 3. numerantur, videlicet:
EKKEARDUS Senior & Decanus S. Galli. Ob. 977.
EKKEARDUS *minor* vel *junior*, & *Palatinus* nuncupatus, *Senioris* ex sorore nepos. Ob. 996.
EKKEARDUS Senioris ex altera sorore nepos claruit circa eadem tempora.
EKKEARDUS *Junior*, auctor libri de Casibus Monasterii S. Galli. Ob. c. a. 1070.
EKKEARDUS *Minimus*, Decanus Monasterii S. Galli, Scriptor vitæ B. Notkeri. c. a. 1214. Vide etiam Mezler de Vir. Ill. San-Gall. Adde Henschen. Act. SS. tom. 1. April. pag. 577.
ELBODUS S. Augustini Anglorum Apostoli discipulus, an. 610.
D. N. ELEMENECT è Congr. S. Mauri novam Operum Photii editionem prælo parat.
ELEMON Commentator in Sac. Regulam, de quo vid. Hæften. Disquis. Monast. lib. 2. tr. 5. p. 163. & Possev. in Appar. Sac. tom. 1.
ELERIUS Abbas in Cambria an. 660. Du Fresne in Indice Auctor.
ELEUTHERIUS *Dorcestrius* Malmesbur. an. 678.
Elias de EVESHAM, Wigorniensis, anno 1270. Vid. Leland. in Collectan. de Rebus Angl. c. 34. Pits. æt. 13. p. 351.
ELIAS Panormitanus Siliac. Sec. XVI. Vid. Mongitore in Bibl. Sicula.
Elias de TRICKINGHAM Mon. Petriburg. an. 1268. Vid. Lel. Bal. Pits. & Wilhelm. Nichols. in Bibl. Histor. Angliæ pag. 63.
Elilandus BAUR, aliis *Bayr*, Benedicto-Buranus edidit Opus Asceticum an. 1721.
Eliphius KLEIN S. Martini Coloniæ an. 1693. Vid. Catal. Mss. Codd. Bibl. San-Martin. *Hartzheim in Bibl. Colon.*
Eliphius VUCHTEN S. Martini Coloniæ 1506. *Vid. Hartzheim Bibl. Col.*
S. ELISABETHA, Schönaugiæ Abbatissa. *Vid. vit. suprà cap. 5.*
ELMERUS, aliter *Edmerus*, *Eadmerus*, Monachus Cantuar. añо circiter 1130. *Vide Warthon Angl. Sac. tom. 2.*
EMENRICUS, seu *Ermenricus* Augiæ Divitis Monachus 849. Vid. Jo. Egon de Vir. Ill. Div. Aug. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. & 3.
EMICHO, Abbas Schœnaugiæ c. a. 1190. Vid. Possevin. in Appar. tom. 1. Eysengren p. 107. Acta SS. Bolland. tom. 3. Junii p. 35.
Emmanuel VILLAROEL, Hispanus anno 1705. Vid. le Long Bibl. Sac. tom. 1. pag. 1004.
Emmeramus BAUMGARTNER Seonensis Sec. 17. Pez in Catal. Scriptor. Germ. Bened.
ENGELBERTUS, Abbas Admontensis, in Styria. Ob. 1331. Vide suprà cap. 3. vitam.
ENGELBERTUS, Monachus Leodiensis S. Laurentii Sec. XIII. Vide Monasterii Chronicon.
Engelbertus HEINDEL Scotensis Viennæ in Austria. Ob. 1730.
Engelbertus KIRCHSTETTER Mellic. Ob. 1742. Vid. Bibl. Mellic. p. 657.
ENGILBERTUS, seu *Agilbertus* Centulensis S. Richarii an. 792.
Erardus NIGGELIUS, Schyrensis in Bavaria, scripsit Opera Pia Ludovici IV. Imperat. Ob. 1640. *Vid. Hist. U. S. pag.* 339.
Erasmus GATTOLA, Abbas S. Mathæi Servorum Dei. Obiit post an. 1733. quô Historiam Monasterii Casinensis duobus tomis in fol. publicam in lucem Venetiis emisit. Vid. Armell. part. 1. pag. 155.
ERCHANBALDUS, Abbas S. Trudperti in Brisgoia, de cujus ævo vide Bolland. in vit. S. Trudperti. Mabill. Annal. Ben. tom. 3. Pezii & Hansizii epistolas.
ERCHEMBERTUS, seu *Herembertus*, & *Erembertus*, Monachus Casinas, 889. Vid. Marus annot. ad Pet. Diac. de Scriptor. Casin. cap. 14. Leo Ostiensis in Chron. Baron. in Annal. Mabill. Annal. Ben. tom. 3.

ERCHIN-

EUTROPIUS, Abbas Servitanus, non diversus ab Episcopo Valentinæ Ecclesiæ c. an. 599. Mabill. Annal. tom. 1. pag. 184. Trithem. de S. E. & Vir. Ill. O. S. B.

S. EGWINUS ex Monacho Eveshamensi Episcopus Wigorniensis. Ob. 716. Vid. Pits. æt. 8.

EZILO Monachus Cluniac. claruit post an. 1109. Annal. Ben. tom. 5. pag. 528. Acta SS. Bolland. April. tom. 3. p. 633.

F.

FABIANUS *Columbus*, Siculus S. Martini de Scalis cœnobita, anno 1675. Vid. Mongitore Bibl. Sic. pag. 192. Armell. part. 1. p. 163.

FABIANUS *Cretensis* S. Georgii Maj. Venetiarum Monachus an. 1488. Possev. Appar. Sac. tom. 1. p. 562. Wion Lig. Vit. l. 2. c. 67. Armell. part. 1. p. 163.

Fabianus PINUS, Monachus Cavensis. Ob. 1675. Armell. part. 1. p. 164.

Facundus de TORRES, Hispanus, Philippi IV. Ecclesiastes. Ob. 1664. Nic. Ant. B. H. N. p. 277.

FALCO Monachus Trenorch. auctor Chronici Trenorchiensis Sec. xi. Vid. Petr. Franc. Chifflet. le Long. Hist. Eccl. de France. Acta SS. Bolland. tom. 4. Aug. pag. 72.

FALCHALINUS, Monachus & Scholarum Magister in Monasterio S. Laurentii Leodiensis circ. an. 1060. Vid Reiner. lib. de Vir. Ill. Monasterii S. Laurentii Leod.

FARICIUS, Abbas Abindonensis in Anglia an. 1110. Vid. Annal. Ben. tom. 6. p. 70. *Fabricium* vocat Possevinus in Apparatû, sed perperàm.

Faustinus OLIVA. Vid. Jo. Mar. Crescembin. in Hist. vulg. Poëf. l. 4. p. 292. Armell. part. 1. p. 164.

S. FAUSTUS S. P. Benedicti discipulus, an. 506. Vid. Joan. Bapt. Mar. in annot. ad Pet. Diac. de Scriptor. Casin. cap. 2. Mabill. Annal. tom. 1. Miræus in Auctario. Possev. in Appar. Leo Ostiensis Chron. Casin. l. 1. c. 3.

FAUSTUS, Parmensis Prior, Congr. Casin. an. 1660. Vid. Armell. part. 1. p. 164.

Felicia RASPONA ex Ravennatensi Parthenone S. Andreæ an. 1579. Armell. part. 1. pag. 165. Rubeus in Hist. Ravenn. l. 6. ad an. 1204.

Felicius Kobold, Monachus nescio cujus loci. Ejus mentio fit in Catal. S. B. E.

Felicianus STRADIVERTUS, Cremonensis, Congr. Casin. Vid. Armell. part. 1. pag. 167.

FELIX *Croylandensis* in Anglia. an. 749. Vid. Pits. æt. 8. pag. 126. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. pag. 39. Vossius de Hist. Lat.

Felix EGGER è Domo S. Petri Constantiæ ad Rhenum, Author *Ideæ Ordinis Hierarchico-Benedictini*. Ob. anno 1720. Vid. Histor. U. S. pag. 342.

Felix HOUDIN Congr. S. Mauri, vivit, & in nova Galliæ Christianæ editione ad fastigium perducenda collaborat.

Felix PFEFFER, Ottoburanus. Obiit 1663. Vid. Hist. U. S. p. 342.

Felix PASSERIUS, Casinensis, anno 1626. Vid. Armell. part. 1. p. 168.

Felix RENDA, Neapolitanus è Congreg. Casin. an. 1581. Armell. l. c.

Felix ROMA S. Pauli de Urbe Abbas an. 1607. Vid. Armell. part. 1. pag. 170. Prosper Mandosius in Bibl. Rom. vol. 2.

FERDINANDUS, Cœnobita Monasterii S. Æmiliani in Hispania circa an. 1150. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hispan. Vet. pag. 215.

FERDINANDUS, seu *Fernandus*, suprà *Carolus* Brugensis.

Ferdinandus PERETTI, Prior S. Vitalis Ravennæ. an. 1725. Vid. Armell. part. 1. pag. 171.

Ferdinandus WEZEL, Mariæmontanus in Tyroli. Ob. 1663. Vid. Hist. U. S. pag. 342.

FERIUS (aliis *Levinus*) Helpericus, Monachus Seligenstad. descripsit congressum Caroli M. & Leonis PP. Vid. du Fresne in Indice Auctor.

FERREUS, Italus, Monachus Casinas, cl. an. 1070. Vid. Possevin. in Appar. Sac.

FINGENIUS, Abbas S. Felicis. Ob. 1004. Vid. Annal. Ben. tom. 4. pag. 169.

Firminius RAINSSANT, Prior S. Germani à Pratis. Ob. 1651. Vid. Pezii & Cerfii Bibl. nec non *la table de Auteurs Ecclesiastiques.*

Flaminius PATE, Abbas & Visitator Congregationis Casinensis. Vid. Mongitore in Bibl. Sic. Armell. Bibl. Casin. pag. 198.

FLAVALDUS Remensis, de quo Trithem. c. 68. infrà *Flodoardus.*

FLAVIUS Ferrariensis, Monachus Casinas, an. 1553. Plac. Diac. in Supplem. cap. 13. Mar. in Notis.

FLODOARDUS, sive *Frodoardus* Remensis an. 966. Trithemio & Sigeberto *Flavaldus* vocatur. Vide Marlotti Historiam Metropolis Remensis. Mabillonii Annal. Ben. tom. 3. Bulæi Histor. Univers. Paris. tom. 1. p. 578.

FLODDARDUS Monachus S. Albani c. an. 1000.

FLOR-

Franciscus FAVEROLLIUS è Congreg. S. Mauri, vivit, de quo vide le Cerf pag. 156.

Franciscus GARDON, Monachus Casæ Dei, & Sacrista S. Baudilii Nemausensis, scripsit vitam S. Roberti Abbatis Casæ Dei. Vid. Dion. Sanmarth. Gall. Chr. tom. 2. c. 329.

Franciscus GEVRESIUS è Congr. S. Mauri Sacræ Theologiæ Professor. Ob. 1705. Vide le Cerf pag. 172.

Franciscus HAMILTON, Scotus, Prior ad S. Jacob. Herbipoli cl. 1595. *Vid. Groppii Tom. I. Script. Rer. Wirceburg. pag.* 516.

Franciscus HALL è Congr. Angl. Sec. 17. Pez in Catal. Script. O. S. B.

Franciscus IBANEZ, Hispanus Sec. 17. cujus meminit Nic. Ant. B. H. N. p. 331. Fabric. Bibl. med. Lat. lib. 2. pag. 546. Possev. in Appar. tom. 1. p. 515.

Franciscus LAMY è Congr. S. Mauri, celeberrimi nominis Philosophus. Ob. 1711. Vide Pezii & Cerfii Bibliothecas.

Franciscus de LEMOS Abbas S. Zoili in Hispania, cl. c. a. 1649. Vid. Nic. Ant. B. H. N.

Franciscus CHOREUS LEXOVEUS cl. c. a. 1162. de quo vid. Jac. le Long in Bibl. Histor. de France.

Franciscus LOUVART è Congr. S. Mauri an. 1708. Conspectum edidit novæ editionis Operum S. Gregorii Nazianzeni.

Franciscus MEZGER è S. Petro Salisburgi. Ob. an. 1701. Vide Hist. U. S. p. 348.

Franciscus PAPPUS, ex illustri Familia, Abbas Augiæ Majoris Brigantinæ. Vivit, librísque multùm utilibus in lucem editis Monasterii sui alumnis ad lucubrandum facem præfert.

Franciscus QUADRATUS, seu *Carreus*, Monachus Beccensis an. 1540.

Franciscus RADES de Andrada, Prior Cœnobii in urbe Giennensi cl. an. 1572. Vid. Ambros. Morales & Gerhard. de Franckenau Bibl. Hist. Geneal. Herald. pag. 140.

Franciscus RANSPERG, Prior Augiæ Majoris Brigantinæ. Ob. 1648. Vid. Dion. Sanmarth. Gall. Chr. Tom. V. col. 919.

Franciscus Maria RICCI, Monachus S. Pauli de Urbe. Vivit. Vid. Armell. part. 1. pag. 176.

Franciscus de RIVO, Prior Cluniac. anno 1485. Vid. Bibl. Cluniac. Jacobus le Long in Bibl. Histor. Franc. Oud. Tom. 3. col. 2331.

Franciscus ROSE è Congr. S. Mauri. Ob. 1702. Vide le Cerf. p. 430.

Franciscus ROTA SS. Felicis & Naboris in Urbe Vicentia alumnus an. 1710. Vid. Armell. part. 1. p. 175.

Franciscus RUIZ Abbas Pincianus clar. c. a. 1546. quo *Regulas intelligendi sacras Scripturas* edidit. Vid. Possevin. in Appar. Wion in Ligno Vitæ, Ant. Yepes in Chron. Nic. Ant. B. H. N. p. 359.

Franciscus SANCHEZ Olyssiponensis Congreg. Lusit. an. 1619. Vid. le Long Bibl. Sac. pag. 944.

Franciscus SCHMIER, Rector & magnum Ornamentum Universitatis Salisburgensis. Ob. 1728. Vid. H. U. S. pag. 349.

Franciscus SERRACINI, Sabaudus, Monasterii S. Mariæ Talveriarum Mon. 1689. Vid. Armell. part. 1. p. 175.

Franciscus SOTA, Hispanus, Regius Caroli II. Historiographus. Ob. 1681. Vid. Ernest. de Franckenau Bibl. Hisp. Geneal. Herald. p. 145.

Franciscus le TEXIER è Congr. S. Mauri, vixit hoc adhuc seculo. Vid. Pezii Bibl. Benedictino-Mauriana pag. 398.

Franciscus THOMAS, Abbatiæ S. Dionysii in Francia Monachus Sec. 17. Vide Historiam Monasterii authore D. Felibien.

Franciscus VALGRAVIUS è Congr. Angl. Sec. 17. asseruit Librum de Imitatione Christi Joanni Gerseni c. a. 1638.

Franciscus VAQUERO, Hispanus, Monachus S. Mariæ de Veruda an. 1616. Vid. Nic. Ant. B. H. N. p. 376.

Franciscus XIMENEZ Vallisoletanus anno 1607.

FRANCO Affligeniensis Monasterii Abbas clar. an. 1135. Sander. in Chronograph. Brabant. pag. 46. Annal. Ben. tom. 6. Trith. in Chron. Hirsaug. And. Valer. & Foppens in Bibl. Belg.

FRECULPHUS ex Fuldensi Monacho Lexoviensis Episcopus. Vid. Bellarm. de S. E. juxtà Mabilloniam verò non fuit Monachus Tract. de Stud. Mon. vol. 2. pag. edit. Venet. 142. & Tom. 2. Annal. Ben. pag. 535. hæc habet: *Freculphum monachum Ordinis nostri vocat cum Trithemio Bellarminus, quamquàm de monasticà ejus professione nihil certum hactenus nobis constat.* Cæsar Egassius Buleus Tomo I. Historiæ Univers. Paris. indubitanter pro Monacho habet pag. 581. Cujus etiam sententiæ est Jo. Ger. Vossius de Hist. Lat. l. 2. c. 28. p. 304. ubi *Freculphus*, inquit, *Monachus priùs Fuldensis, posteà Lexoviensis Ecclesiæ Episcopus.*

FRIDEGODUS monachus Cathedralis Ecclesiæ Cantuar. an. 960. Vid. Pits. æt. 10. p. 174. Annal. Ben. tom. 2. p. 24.

Fride-

Fridericus de AMELUNXEN, Monachus Corbeiæ Novæ. Vid. Paulin. Theat. Vir. Ill. Corb. Sax.

FRIDERICUS Abbas Casin. posteà Stephanus X. Pont. Max. 1057. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Casin. c. 12. & Mar. in Notis. Alii *Nonum* vocant.

Fridericus FALZEDER, Asceta Cremifanensis, Vitas Sanctorum ex Gallico in Germanicum sermonem conversas duobus tomis in fol. an. 1730. vulgavit.

Fridericus HUEDER edidit exercitia spirit. ex Reg. S. Bened. Viennæ. 1745.

Fridericus SCHUMIG, Admontensis, Sec. 17. Pez in Catal. S. B. G.

Fridericus de SELDENSTETE, Hospitalarius Corbeiæ Novæ. Ejus meminit Visselbeccius in Chron. Huxar. ad an. 1336.

Fridericus SCHWIZEN San-Lambertinus, Professor Philosophiæ Salisburgi anno 1741.

FRODOARDUS, suprà *Flodoardus.*

Frobenius FORSTER, Bojus an. 1709. 30. Augusti natus, p. t. Prior San-Emmeramensis, à quo, præter illa, quæ in lucem dedit, adhuc plura exspectamus melioris omninò metalli.

FROILANDUS Legionensis Episcopus doctrinâ conspicuus. an. 875.

FROUMONDUS Monachus Tegernseensis Sec. X. Vide Pezii Differt. Isag. in Tom. I. Thes. Anecd. pag. XVII. Palignesium in Monitis Genealogicis pag. 44.

FROWINUS Engelbergensis in Helvetia Abbas an. 1178. Vid. Annal. Einsidl. p. 189. Dion. Sanmarth. Gall. Chr. tom. 5. Annal. Ben. tom. 6. p. 657.

Fructuosus PERREIRA, Lusitanus. Pez in Catal. Scriptor. O. S. B.

FRUMENTARIUS, vide *Joan. Wethamsted.*

FRUTOLPHUS S. Michaëlis Bambergæ Monachus an. 1144. Vide Eysengren in Catal. Test. Verit. pag. 96.

FULBERTUS S. Audoëni Rotomagensis Monachus an. 1092. Vid. Mabill. Annal. tom. 1. p. 563. & tom. 4. p. 450. & Analect. tom. 2. p. 456.

FULBERTUS Carnotensis Episcopus, erat anteà Parisiis primùm, deinde apud S. Petrum Carnotensem Monachus 1004. Ita Cæsar Egassius Buleus in Histor. Academ. Paris. tom. 1. p. 584.

FULBERTUS, Abbas Lacensis an. 1104. Mabill. Annal. tom. 5. p. 320.

Fulbertus PECCATOR, Vossio Monachus Gemmeticensis an. 1100. Vid. Possev. in Appar. tom. 1.

FULCARDUS, suprà *Folcardus.*

FULCHERIUS, Monachus Carnotensis, c. a. 1024. Vid. Jac. Bongarsii Histor. Orient. tom. 1.

FULCO Archiep. Remensis an. 901. interemptus. Foppens Bibl. Belg. p. 323.

FULCUINUS, Abbas Lobiensis anno 990. Vid. Annal. Ben. tom. 2. & 3. Andr. Valer. in Bibl. Belg. p. 225.

FULDEBERTUS, aliis *Fulbertus*, Parshorensis Abbas. 980. Vid. Pits. æt. 10. pag. 174.

Fulgentius de OVIEDO & HEVIA, Pincianus Monachus, ac posteà Dragonensis Episcopus an. 1615. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 383.

G.

G*Abriel de* ADARZO, Hispanus Sec. XVII.

Gabriel BELLORDEAU, Prior è Congreg. S. Mauri Sec. 17. Vid. Acta Bolland. SS. April. tom. 1. p. 411. & 413.

Gabriel BREBBIA Mediolani apud S. Petrum in Glassiate Monachus an. 1479. Vide Sixt. Senens. in Bibl. San. Possev. in Appar. Armell. in Bibl. Casin. part. 1. pag. 178.

Gabriel CASTAGNONUS Monachus Casinas 1648. Armell. l. c. part. 1.

Gabriel GARBARINUS Abbas S. Nicolai de Buschetto. Flor. an. 1643. Armell. l. c. pag. 178.

Gabriel GERBERON è Congr. S. Mauri. Ob. 1711. Vide Pezii & Cerfii Bibliothecas, Card. Quirini Commentarium vitæ suæ part. 1. pag. 95. de quo ipsi ferebatur, præstantis virtutis exempla edidisse, postquàm ex Vincennarum Castro ad Sodales suos reditum à Rege impetravit.

Gabriel BUCELINUS, Weingartensis, Vir eruditissimus juxtà ac de Familia Benedictina benè merendi studiosissimus; sed dum ejus augendæ gloriæ nimiùm studet, eam apud exteros invidiæ facibus aliquando subjecit. Quædam singularia de eodem produnt *Pezius* in Epistolis Apologeticis, & Erasmus Gattola in Historia Casinensi de meditato ejus transitu à Suevis Benedictin. ad Casinensis Congregationis Sodales.

Gabriel LIEBHEIT Gente Suevus natus 1700. 16. Nov. in Weichenstephanensi monasterio Ordinem S. Benedicti anno 1725. die 28. Octobr. prof. Sacerdotio initiatus 1729. 24. Febr. edidit *Rudimenta eloquentiæ* anno 1739. Ejus quoque partus est *Gyges Gallus* A. 1736. editus.

Gabriel à RUBIS Monachus Montis Caveosi an. 1662. Armell. part. 1. p. 178.

Galfredus de ORATORIO, Archiepiscopus Burdegalensis. Ob. 1158. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. vol. 3. pag. 18.

GALFREDUS Burtonensis in Anglia Mon. c. a. 1216. Pitf. in Append. p. 840.

Galfredus de COLDINGHAM Sacrista Cathedralis monasterii Dunelmensis sub med. Sec. XIV. Warthon Angl. Sac. tom. I.

Galfredus de COLONE, Monachus S. Petri Senonensis an. 1295. Vid. Mabill. in Itin. Burgund. le Long. in Bibl. Histor. Franc.

Galfredus GROSSUS, Monachus Tironiensis in Gallia c. a. 1130. Oudin. de S. E. Tom. 2. c. 1113. Acta SS. tom. 2. April. pag. 220.

GALFREDUS Monachus Hispanus circa a. 1097. de quo Possevin. in Appar. tom. I. in Addit. pag. 39. Miræus in Mantissa. pag. 303.

Galfredus HEMLINGTONUS S. Albani in Anglia Monachus c. a. 1150. Vid. Voss. de Histor. Lat. Pitf. æt. 12. p. 215.

Galfredus de MALATERRA an. 1099. Vid. Jo. Bapt. Carrusius in sua Collectione Scriptor. Siculorum Mongitore Bibl. Sic. Annal. Ben. tom. 4. pag. 402.

Galfredus MARSHALLUS, Monachus Glasconiensis ævi incomperti. Vide Pitseum in Appendice pag. 824.

GALFREDUS Monachus primùm S. Martialis Lemovic. tum Prior Vosiensis. Vide Labbeum in Bibl. Mss. Codd. Annal. Bened. tom. 5. p. 440.

Galfredus WATERTONUS, Buriensis in Anglia Monachus c. a. 1350. Vid. Pitf. æt. 14. pag. 473.

GALLOFRIDUS Monachus S. Edmundi Buriensis. Vid. Leland. c. 330.

S. GALLUS Abbas apud Arbonam in Suevia. Ob. c. a. 645. Vide Jo. Mabill. in Annal. Ben. & in Actis Sanctorum O. S. Bened.

Gallus CARTIER Prior Monasterii Ettenheimmünster in Brisgoia post Opus suum Biblicum feliciter elaboratum, aliáque Opera magno numero in Mss.tis relicta, studiis prorsùs consumptus an. 1749. d. 18. Febr. Ob. ætatis suæ anno 59.no

Gallus LIETH, S. Theologiæ in Monasterio Scotorum ad S. Jacobum Ratisbonæ Professor, nunc Missionarius in Scotia. Romæ cùm esset, jussu Sac. Congr. Indicis Librum ex Anglico in Latinum convertit. Vivit an. 1752.

Gallus MÜLLER, Einsidlensis, cl. anno 1676. quo anno edidit *Alveare Sac. Meditationum &c.*

Gallus SANDHOLZER, Ottoburanus Sec. 17. Pez. in Catal. S. B. G.

Gallus ZEILER Musicus, à quo circumfertur Dulia harmoniaca & alia an. 1732. Augustæ edita.

GALTERIUS Monachus Miliduni c. a. 1150. Vid. Annal. Ben. tom. 4. p. 572.

GARNERIUS Monachus, Scriptor vitæ S. Valeriani. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Vol. III. pag. 58.

GARNERIUS Monachus S. Remigii Remensis, Sec. 13. Vide le Long Bibl. Sac. part. I. p. 239. & 246.

GASPAR *Papiensis* Abbas S. Justinæ Patavinæ cl. an. 1482. Armell. part. I. pag. 179.

GARSIAS Monachus Coxamensis in Hispania c. a. 1040. Vid. Annal. Ben. tom. 4. pag. 443.

GARZIAS Monachus Alveldensis in Hisp. Sec. X. exeunte.

Garzias de CISNEROS, Abbas Montis Serrati, magnus Asceseos magister, & primi nominis c. a. 1510. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 392.

Gaspar BONVINCURTIUS, sive ut eum Foppenius Bibl. Belg. part. I. p. 327. vocat *De Bavincourt*, Abbas Oudenburgensis. Ob. 1576.

GAUFREDUS, & *Gaufridus*, suprà *Galfredus.*

GAUNILO Monachus majoris Monasterii c. a. 1100. Vide Gerberonium in Censura Operum S. Anselmi.

GAUSBERTUS, Abbas...... Vid. Edm. Martene Tom. I. Anecd. p. 151.

GAUSBERTUS, sive *Gauzbertus*, Monachus Floriac. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Vol. III. p. 75.

GAUTERIUS Monachus Cluniacensis.... Vid. Philipp. Labbe in Bibl. Mss. tom. I.

GAUTERIUS *Compendiensis*, Majoris Monasterii Monachus. Annal. Ben. tom. 6. pag. 553.

GEBEHARDUS ex Abbate Elvacensi Episcopus Augustanus sub an. 990. scripsit vitam S. Udalrici Episc. Aug. Vid. Carol. Stengel. Coment. rer. Aug. part. 2. c. 23. p. 119.

GEBENO Monachus c. an. 1220. scripsit Commentarium in Revelationes S. Hildegardis. Vid. Oudin. Tom. 3. col. 51.

Gebhardus FRIZIUS, Augiæ Brigantinæ Supprior ac SS. Canonum Professor suo in monasterio edidit Theses ex Jure Canonico. Vixit paucis abhinc annis.

GELASIUS, antea *Joannes Cajetanus*, Pont. Max. an. 1119. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Casin. c. 45. Constant. Cajetan. in Notis amplissimis in vitam Gelasii apud Muratorium Scriptor. Rer. Italic. tom. 3.

GEORGIUS Altahensis in Bavaria Abbas. Vid. Arnold. Wion in Ligno Vitæ, Possevin.

Germa-

Germanus CARTIER, Monasterii Ettenheimmünster alumnus, edidit an. 1734. *Dilucidationem Psalmodiæ Ecclesiasticæ. Biblia Latino-Germanica cum Notis &c.*

Germanus Simon MILLET è Congr. S. Mauri. Ob. 1674. Vid. Bibl. Pezii & Cerfii. Locum sortitus est inter *Areopagitas.*

S. GERTRUDIS Magna, Abbatissa Monasterii Elpediani. Ob. 1290. Scriptum reliquit Amoris opus, librum, quem inscripsit, *Divinæ pietatis Legatum.* Vide *suprà cap.* 5.

GERTRUDIS Herfordiensis XI. Abbatissa.

Gertrudis MOORE Congr. Anglic. Monialis.

GERVASIUS Cantuariensis, aliàs *Gervasius Mekelaia* cl. an. 1109. Vid. Leland. c. 216. Pit. æt. 12. pag. 268. Bal. III. 48. Seldenus in Præfat. ad Scriptor. x. Histor. Angl.

Gervasius de PARCO Monachus Eboracensis, tum Abbas Parshensis. an. 1160. Vid. Pits. æt. 13. pag. 268.

GERVASIUS *à Neapoli.* Vid. Nic. Topp. in Bibl. Neapol. pag. 345. conferendus tamen Armell. part. 1. pag. 179.

GERUNGUS Cellæ Paulinæ apud Tungros Abbas I. sub initium seculi XII. de quo vide Trithem. in Hirsaug. Chron.

GERWICUS, Abbas Weingartensis an. 1587. Gabriel Bucelin in Bened. Rediv. pag. 102.

GEZO Abbas Derthonensis sub an. 950. Vid. Mabill. Annal. tom. 3. pag. 403. & Musæi Italici p. 89. Murator. Anecdot. tom. 3.

GILBERTUS, Monachus Antissiodorensis, c. an. 1048. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. vol. 3. p. 160.

GILBERTUS CRISPINUS, Abbas Westmonaster. 1117. Vid. Trithem. Chron. Hirsaug. tom. 1. pag. 262. Sixt. Sen. Bibl. San. l. 4. pag. 371. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. Pits. æt. 12. p. 196.

GILBERTUS, Elnonensis S. Andreæ Decanus. Obiit 1095. Valer. Bibl. Belg. pag. 288. Foppens p. 365.

GILBERTUS GENEBRARDUS Archiep. Aquensis. Ob. 1597. Vide vitam suprà cap. 4.

GILDAS monachus vel Abbas seculo IX. de Computo Epistolam ad Rabanum Maurum scripsit, quam Usserius inter Hibernicas vulgavit, juxtà Baluzium verò Miscell. tom. 1. ejus auctor est ipse *Rabanus.*

GILO monachus Cluniac. c. anno 1109. Vid. Annal. Ben. tom. 5. p. 476. Acta SS. tom. 3. April. p. 633.

GISLEBERTUS monachus Cluniac. Vid. Possev. in Appar.

GISLEBERTUS Monachus Elnonensis an. 1066. Vid. Annal. Ben. tom. 4. pag. 679. & tom. 5. p. 353.

GISLEBERTUS monachus S. Laurentii Leodiensis, Sec. XIII. Vid. Reiner. lib. 1. de Scriptor. monasterii Leodiensis.

GISLEBERTUS CRISPINUS, vide suprà *Gilbertus Crispinus.*

GISLEMARUS S. Germani à Pratis monachus c. an. 986. auctor vitæ S. Droctovæi. Vid. Mabill. Annal. tom. 1. pag. 134.

GISLEMARUS alter, monachus item S. Germani Pratensis Sec. 14. Mabillon. l. c. pag. 137.

GLABER *Radulphus.* Vide *Radulphus Glaber.*

GODEFRIDUS Abbas Admontensis. Ob. 1165. Vide vitam suprà cap. 3.

S. GODEFRIDUS ex monacho S. Quintini apud Peronam Abbas S. Mariæ de Novigento, ac postea Episcopus Ambianensis anno 1118. Vide Sanmarth. Galliæ Christianæ tom. 2. & 3.

Godefridus BEHM Schwazachensis. Ob. an. 1672. Pez Catal. de S. B. G.

Godefridus BESELIUS, Abbas Gotwicensis, Author celeberrimi Operis De Re Diplomatica Germanorum. Obiit an. 1749. 20. Jan. ætatis suæ 77.mo

Godefridus de BUSCIS sub an. 1490. Vid. Catal. Vir. Illust. monasterii ad S. Jacobum Moguntiæ.

Godefridus le COISPETIER Audomarensis cl. c. an. 1342. Vid. Foppens Bibl. Belg. pag. 370.

Godefridus DEPISCH, Mellicensis, vulgavit an. 1743. Acta Germanica S. Colomani Martyris, & Patroni Austriæ.

Godefridus de FEXA monachus Hispanus incertæ ætatis. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. tom. 2. p. 265.

GODEFRIDUS Hispanus monachus c. an. 1096. cujus Historiam Hier. Surita typis exscribendam curavit. Auberto Miræo in Mantissa p. mihi 303. vocatur *Gaufredus.*

Godefridus KEMPENS Gladbacensis Sec. 17. Pez Catal. S. B. G.

Godefridus KRÖLL è S. Petro Salisburgi, S. Scripturæ Professor in Universitate Salisburgensi, quam Scriptis in lucem editis illustravit, nunc Abbas dignissimus sui celeberrimi Monasterii, de quo Corbinianus Thomas *in Theol. Dogm.*

GODEFRIDUS S. Oventini monachus. 1118.

GODEFRIDUS S. Pantaleonis Colon. an. 1237. Aubert. Miræ. in Auctar. de S. E. Jo. Ger. Voss. de Histor. Lat. l. 2. c. 57.

Godefridus REDING, Weingartensis, Sec. 17. Pez Catal. S. B. G.

Gode-

Godefridus RICHMAN claruit 1721.
GODEFRIDUS ex Monacho Weissenburg. Episcopus Spirensis an. 960. Vid. Possev. in Appar. Sac. tom. 1. Eysengren in Catal. Test. Verit. p. 74.
GODEFRIDUS, seu *Goffridus*, Abbas Vindocin. c. an. 1110. Vide vitam suprà cap. 3.
GODEFRIDUS Monachus & Prior Wintoniensis an. 1107. Vide Smithum in Catal. Bibl. Cotton. Malmesbur. de Gestis Pontif. Angl. l. 2. pag. 140. Pits. æt. 12. pag. 192.
S. GODEHARDUS ex Abbate Tegernseensi Episcopus Hildesheimensis. Obiit 1038. Vid. Annal. Ben. tom. 4. pag. 181. Eysengren in Catal. Testium Verit.
GOLSCHERUS S. Mathiæ Treviris cl. an. 1130. Vid. Trith. in Chron. Hirsaug. tom. 1. pag. 155. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. pag. 423. & tom. 5. pag. 216. Tenzel Colloq. Menstr. an. 1698. in Febr. pag. 97.
GOMESANUS, Abbas Ildensis in finibus Pampeloniæ cl. an. 951.
GOMETIUS Abbas S. Mariæ Florentiæ an. 1442. Vid. Armell. Bibl. Scriptor. è Congr. Casin. part. 1. pag. 180. ubi plures de præstantissimo hoc Præsule Scriptores allegat.
Gonsalvus *de* ILLESCAS, Abbas S. Froues Hispanus. 1564. Vid. Possev. in Appar. Sac. tom. 1. Bucelin. in Annal. Bened. ad an. 1564.
GONSO Abbas IV. monasterii Florinensis in Diœcesi Leodiensi. Vid. Val. And. & Foppens in Bibl. Belg. juxtà hunc pag. 378. decessit c. an. 1060.
GORDIANUS Monachus Casinas à Petro Diac. Casin. dicitur edidisse vitam & passionem S. Placidi Martyris & discipuli S. P. Benedicti, tametsi ab ipso Petro in libro de Viris Illustr. Casin. non laudatur. Mirum certè est, *Gordianum*, si (ita ut Petrus asserit) Græcè eam elucubravit, in libro de Vir. Ill. Cas. fuisse prætermissum, nisi hoc ex negligentia, à qua Petrus non semper abfuit, factum dicamus. Mabillonius tom. 1. Actor. SS. Ord. S. B. in Indiculo Scriptorum & Auctorum præcipuorum, qui Annalium Ord. S. B. tom. 1. pag. 66. Gordianum pro personato habet auctore. Jo. Ger. Vossius de Hist. Lat. l. 2. c. 20. p. 244. dubius est, quid de *Gordiano* statuat.
GORDONUS monachus S. Germani à Pratis. Vide Historiam monasterii typis excusam Parisiis an. 1723. Ejus Commentarius in Evangelium S. Joannis asservatur in ejusdem monasterii Bibliotheca.
GOSCHERUS Monachus & Scholasticus Hirsaug. Obiit 1038. Vid. Trith. in Chron.
GOSSELINUS, sive *Gotecelinus*, vel *Gotselinus* Monachus Bertinianus c. an. 1058. Vid. Mabill. Annal. Bened. tom. 1. pag. 313. & 314. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 298.
GOSWINUS Monachus incerti Monasteri c. an. 1072.
GOSWINUS Monachus S. Albani Moguntiæ c. anno 1130. Vid. Helwich in Chron. Monasterii.
S. GOTTHARDUS, vide *Godehardus*.
Gotthardus HASLINGER, Abbas Lambacensis, paucis abhinc annis decessit. Vid. H. U. S. p. 352.
Gotthardus FREYD, Cremisanensis, cl. c. an. 1664.
Gotthardus VISCHEL, Cremisanensis docuit Philosophiam Salisburgi an. 1709. De Scriptis vide H. U. S. p. 353.
Gotthardus WAGNER, Wessofontanus, anno 1709. *Areolam Orationum* in publicam dedit lucem. Item *Urnam felicis æternitatis*, Frisingæ. 1715.
GOTSCHALCUS, sive *Jotsaldus* Mon. Clun. c. an. 1048. Vid. Possev. in Appar. Sac.
GOTSCHALCUS Benedictoburanus scripsit de Vita, Passione & Translatione S. Anastasiæ, opusculum in Chronico Benedictoburano editum an. 1751...
GOTSCHALCUS, Monachus Deggingæ, incertæ ætatis.
GOTSCHALCUS Monachus Orbacensis in Diœcesi Suessionensi. Ob. c. a. 870. Vide suprà Appendicem ad Cap. 2. ubi *Gotschalcum* & damnari & innocentem proclamari miraberis. Ita hodie adhuc in incerto, utrùm albus an niger fuerit.
GOZBERTUS, Abbas San-Gallensis, 815. scripsit de Miraculis S. Galli librum. Vid. Gall. Christ. tom. v. col. 950. Goldast. Alam. Antiqq. tom. 2. part. 2. p. 195.
GOZBERTUS, Abbas Tegernseensis c. an. 1000. V. Annal. Ben. tom. 4. p. 10.
GOZWINUS, Abbas Aquicinctinus, an. 1166. Vid. Pagius Crit. tom. 4. pag. 623.
GRATIANUS Abbas S. Mariæ in Alto cl. an. 1193. Vid. Tafuri in Serie Chronol. Scriptor. Neapol. part. 1. Continuat.
GRATIANUS Monachus S. Felicis Bononiensis, an. 1151. Auctor *Decreti* celeberrimus. Vid. Trithem. de Vir. Ill. O. S. B. Panciroll. de clar. Interpret. lib. III. c. 11. Pag. Crit. 1. tom. IV. pag. 568. & alios quàm plurimos.
Gratianus Julianus MORILLON è Congr. S. Mauri. Ob. 1694. Vid. Pezii & Cerfii Bibliothecas.

S. GREGORIUS I. cognomento *Magnus*, Benedictini Ordinis, ut Urbanus VIII. pronuntiavit, antiquum decus & ornamentum. Ob. an. 604. Vid. suprà cap. 2. vitam.

GREGORIUS II. ab anno 715. ad annum 731. Vide Acta SS. O. S. B. & Annales Benedictinos.

GREGORIUS IV. ex monacho Fossæ Novæ Pont. Max. ab an. 828. ad an. 844. Vide Baronium, Bzovium, Pagium, Mabillonium, Gregorium Kolb S. J. in vit. Summor. Pontif.

GREGORIUS V. ex Novæ Corbeiæ Monacho Pont. Max. ab an. 996. ad an. 999. Vid. Mabill. Annal. tom. 3. ad an. 996.

GREGORIUS VII. ex monacho Cluniac. Papa ab anno 1073. ad an. 1085. Vid. Card. Baron. Ant. Pagius, Jo. Mabill. in Annalibus & Actis SS. O. S. B.

GREGORIUS ex Abbate SS. Cosmi & Damiani Card. & Episc. Ob. 1044.

Gregorius de ALFARO Cordubensis Abbas S. M. de Bueslo an. 1609. Vid. Nicol. Ant. B. H. N. pag. 414.

Gregorius de ARGNEZ, Lucroniensis S. Salvatoris de Onna Mon. 1658. Nic. Ant. B. H. N. pag. 415. Gerhard Ernest. de Franckenau in Bibl. Hispan. Geneal. Heraldica pag. 166. ubi Gregorius vocatur fabularum, si quisquam alius, amantissimus, & Auctorum à Romano Higuera suppositorum parastates, ac hyperaspistes acerrimus. Confer, quæ libro præced. Cap. IV. §. I. ex Cardin. Aguirre diximus.

GREGORIUS BAPTISTA Lusitanus anno 1621. Vide le Long. Bibl. Sac. pag. 624. Felix Egger Ideæ O. S. B. lib. 2. pag. 558.

Gregorius BORNATUS Mon. S. Euphemiæ in Urbe Brixia cl. c. an. 1571. Vid. Armell. part. 1. pag. 183.

Gregorius BRAVO de SOTO MAJOR, Hispanus clar. an. 1610. Vid. Nic. Ant. B. H. N.

GREGORIUS ex Mon. Casin. Episcopus Tarracinensis. Ob. c. an. 1126. Vid. Marus in notis ad Pet. Diac. de Vir. Ill. Casin. cap. 32.

GREGORIUS ex Monacho Casin. Episcopus Sinuessanus c. an. 1120. Vide Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. vol. III. p. 285.

Gregorius de VITERBIO, Mon. Casin. flor. temporibus Caroli V. & Maximil. I. Vide Plac. Diac. in Supplem. cap. 10.

GREGORIUS Catinensis, vulgò *Poggio Catino*, Mon. Farfensis Sec. XI. Vide Mabill. Annal. tom. V. p. 266.

Gregorius CAIRQUENT, seu de Wintonia, Mon. Glocestriensis an. 1291. Vid. Pits. æt. 13. pag. 375.

Gregorius CORTESIUS S. R. E. Card. Ob. 1648. Vide suprà c. 3. vitam.

Gregorius DIETEL, Prunveningensis docuit Philosophiam Salisburgi an. 1661. De Scriptis vide Hist. U. S. p. 354.

Gregorius DREHER, Prior monasterii Prunveningensis c. an. 1670. notus mihi solùm ex edito *Directorio Clericorum.*

Gregorius DUCCUS Brixiæ Mon. SS. Faustini & Jovitæ an. 1567. Vid. Armell. part. 1. p. 187.

Gregorius FLEISCHLINUS, Engelbergensis, Sec. 17. Pez. Catal. S. B. G.

Gregorius FUCHS, Therensis Abbas, edidit Conciones anno 1701. & seqq.

Gregorius le GRAND è Congreg. S. Mauri clar. c. an. 1640. Ejus Encomium Adonicum Basilicæ S. Nicasii Remis extat tomo 2. Metrop. Rem. p. 663.

Gregorius HELLER, Abbas Gottwicensis, doctrina, virtute, ac fidei Catholicæ zelo clarissimus. Ob. 1669. Vid. Hist. U. S. pag. 355.

Gregorius HORNER, Abbas Glunicensis, doctrina & humanitate illustris, vivit. Vide Historiam Universſ. Salisburg. in qua Mathesin magna cum laude docuit, pag. 357.

Gregorius HUNTINGTONUS, Mon. Ramesiensis, rei literariæ studiosissimus, an. 1255. Pits. æt. 13. pag. 333. Leland. c. 332.

Geegorius KURZ, Montis Monachorum Bambergæ Prior, edidit an. 1748. Theologiam Sophisticam, & alia quædam ascetica probæ notæ.

Gregorius ILLEMBERGER, Tegernseensis, Sec. 17. Pez Catal. S. B. G.

Gregorius KIMPFLER, Abbas Schyrensis in Bavaria perdoctus. Ob. 1693. Vid. Hist. U. S. p. 357.

Gregorius MARSALA, Siculus, monachus S. Martini de Scalis an. 1655. Vid. Mongitore Bibl. Sic. pag. 264. Armell. part. 1. p. 187.

Gregorius MATINA, Abbas S. Martini de Scalis, an. 1474. Vide Mongitore l. c. Abbatem Pyrrhum l. 4. de Abbat. Sicil. p. 185.

Gregorius à MERZENFELD, Schwartzachensis ad Mænum Professus, juris utriusque peritissimus, scribebat circa an. 1714. Vid. Part. II. p. 253.

Gregorius MORELLUS Mon. S. Martini de Scalis, an. 1578. Vid. Mongitore l. c.

GREGORIUS Nurenbergæ Abbas ad S. Ægidium cl. c. an. 1465.

Gregorius OVERHAM, frater Adolphi.

Gregorius à PAPPIA Congr. Casin. Sec. 17. Vid. Armell. part. 1. p. 189.

Gregorius PATAVINUS S. Justinæ Monachus. 1544. Armell. l. c. p. 189.

Gre-

GUIBERTUS, cognomento *Martinus*, Abbas Gemblacensis. Ob. 1208. Pet. Lambec. Comment. Bibl. Vindobon. l. 2. c. 8. pag. 269. *Du Fresnius* in Indice Autorum præter hunc recenset alium GUIBERTUM Abbatem Gemblac. de quo tamen in Catalogo Abbatum Gemblac. apud Sanderum in Chorograph. Brabant. altum silentium.

GUIBERTUS, Abbas Novigentinus. Ob. 1124. de quo videndus est Lucas Acherius, qui ejus Opera edidit, ubi vitam Guiberti ab ipso Guiberto scriptam legere licet. Vid. etiam Mabill. in Annal. Benedict. Bongarsii Histor. Oriental. seu Gesta Dei per Francos tom. 1.

GUIBERTUS Somersetensis, Abbas Bristollensis, Sec. XIII. Du Fresnius Philosophum & Historicum vocat, Pitseus omnino prætermisit.

GUICARDUS, Abbas S. Trudonis, Scriptórque vitæ ejusdem Divi. Arnoldus Wion in Ligno Vitæ, & Andr. Valer. Bibl. Belg. p. 304.

GUIDO *Aretinus* c. a. 1028. Vid. Trithem. de Vir. Ill. O. S. B. cap. 34. & Chron. Hirsaug. tom. 1. pag. 162. Annal. Ben. tom. 4. pag. 324.

GUIDO Abbas Farfensis c. a. 1093. Vide Chronicon Monasterii, quod publici juris fecit Em. Card. Quirinus.

Guido Alexius LOBINEAU è Congreg. S. Mauri, edidit an. 1707. Historiam Minoris Britanniæ. de cæteris ejus Scriptis vide Pezium & Cersium in Bibl.

GUIDO Casinensis c. a. 1110. Vid. Pet. Cas. de Vir. Ill. Cas. c. 41.

Guido de CASTRIS, Abbas S. Dionysii in Francia. 1310. Vide Felibien in Historia Monasterii San-Dionysiani. Gall. Christian.

GUIDO *Juvenalis*, Abbas S. Sulpitii Bituricensis circa annum 1490.

Guido de MIMO, Abbas Monasterii Antissiodorensis an. 1313. Vide vitam apud Labbeum in Bibliotheca Nova Mss. Tom. I. pag. 570.

GUIDO Molismensis Abbas anno 1109.

GUIDO Abbas Pomposiæ. Ob. 1047. Vid. Eysengren Catal. Test. Verit. pag. 81.

GUILIELMUS, Affligemensis Monasterii in Brabantia Prior circ. an. 1260. Vid. Sanderus in Chorograph. Brabant. tom. 1. pag. 46. Andreas Valer. pag. 305. Foppens tom. 1. pag. 388. Annal. Ben. tom. 6.

GUILIELMUS S. Albani Monachus, cujus vitam literis consignavit an. 1170.

GUILIELMUS, Andrensis Abbas in Gallia. an. 1234. Vid. Raphael de Beauchamp. tom. 2. Synopsis Histor. Meroving. Annal. Ben. tom. 6.

GUILIELMUS Blesensis, Abbas Miniacensis, frater Petri Blesensis, qui Guilielmi Scripta laudat Ep. 92. Vid. Bullæ. Hist. Universſ. Pariſ. tom. 2. pag. 745.

S. GUILIELMUS Abbas Divionensis S. Benigni. Ob. 1031. Vid. Hug. Menard. Martyrol. Benedictin. Observat. lib. 1. pag. 166. Annal. Ben. tom. 4. pag. 303.

Guilielmus BESIN è Congr. S. Mauri vulgavit an. 1717. novam editionem Conciliorum Normanniæ.

Guilielmus CALCULUS, Monachus Gemmeticensis c. a. 1066. Vid. Oudin. de S. E. Tom. 2. pag. 1111. & Scriptores de Rebus Normannicis. Item Cambden. & Duschen. uterque in prologo editionis suæ.

Guilielmus CELLINGUS, Abbas Cantuar. an. 1490. Pits. æt. 15. pag. 852. Bucellin. in Annal. Ben. an. 1483.

GUILIELMUS Monachus Cestriensis in Anglia. c. a. 1109. Vid. Pits. æt. 12. pag. 194.

GUILIELMUS Monachus S. Dionysii in Francia an. 1240. Vid. Felibien in Histor. Monasterii Dionysiani. Wion in Ligno vitæ l. 2. c. 68. pag. 422.

Guillelmus EDDIUS, sive *Edys*, Abbas Burtonensis in Anglia. c. a. 1216. Pits. æt. 13. Vossius de Hist. Lat. l. 3. c. 7.

GUILLELMUS Egmundanus Monachus, cognomento *Procurator*. Vide infrà *Wilhelmus*.

Guillelmus l' EVESQUE, Episcopi, Abbas S. Germani à Pratis. Ob. 1418. Vid. Bouillart in Historia ejusdem monasterii pag. 365.

Guillelmus FILLATRE ex Abbate S. Bertini Episcopus Virdunensis, Tullensis, Tornacensis. Ob. 1473. Foppens p. 402.

Guillelmus FILLATRE è Congr. S. Mauri, Mabillonio ab eruditione, atque eleganti scribendi genere laudatus. Ob. 1719. Vide Cersii Bibl. p. 103.

Guillelmus FORRESTIER, Monachus Montis S. Catharinæ an. 1304. Vid. Mabill. tom. V. Annal. Ben. in appendice p. 630.

Guillelmus GIFFORD, Archiep. Remensis clar. c. a. 1612. Vide Pits. de illustr. Angl. Scriptor. æt. 17. pag. 809. Marlotti Histor. Metrop. Rem. tom. 2. pag. 802. & 837.

Guillelmus GILLINGHAMUS, Cantuariensis Monachus, vir eruditione & meritis præstans, qui inter alia *Bibliothecam Benedictinam insignem composuit.* h. e. Omnium O. S. B. Scriptorum & Librorum nomina collegit, & magno labore descripsit, illis ipsis pro insigni studio jure merito adscribendus. Claruit circa an. 1387. *Leland. c. 182. Pitseus æt. 14. p. 552. Bucelinus in Annal. Bened. &c.*

Guil-

DE GUIOT de Provins Moine Benedictin au commencement du 13. Siecle. Vid. Claud. Fauchet des anciens Poëtes & Rimeurs François lib. 2. fol. 555. Adrian Baillet Jugement des Sçavans part. 7. pag. 36. Ego in isto Autore incertus hæreo.

GUITMUNDUS Archiepiscopus Aversanus an. 1080. Vid. Order. Vital. Histor. Eccl. Ughellii Ital. Sac. Mabill. Annal. tom. 4. & 5.

GUNDAKER Seittenstadiensis Abbas an. 1330. Vid. Hier. Pez Tom. 2. Scriptor. Rer. Austriac. pag. 304.

Gundisalvus de BERSEO Hispan. mon. S. Æmiliani c. a. 1080. Nic. Ant. Bibl. Vet. Hisp.

Gundisalvus de ARREDONDO & ALVARADO Abbas S. Petri de Arlanza circa an. MD. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 422.

Gundisalvus ILLESCAS S. Fontonis Abbas 1580. Vid. Miræi Bibl. Eccl. part. 2. pag. 115.

Gundisalvus de SOIO Hisp. Monserratensis. Sec. XVI. Nicolaus Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 428.

GUNDOINUS, Monachus antiquarius in Gallia c. a. 589. Mabill. Annal. Bened. tom. 1. pag. 204.

GUNDRAMUS, Cœnobita Fuldensis, c. a. 840. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. 3. pag. 518.

GUNDULPHUS ex Monacho Beccensi Episcopus Roffensis an. 1100. Vide vitam tom. 2. Angliæ Sacræ pag. 273.

GUNTHERUS, Monachus S. Amandi Elnonensis c. a. 1160. Vid. Rittershusium in præfatione ad *Guntheri Ligurinum.*

Guntherus JACOB ad S. Nicolaum Vetero-Pragæ professus, devixit paucis ante annis. Non in Musica modò, sed literis etiam egregiè fuit versatus. Argumento sunt literaria monumenta ab ipso relicta.

GURDESTINUS, Monachus Landevenecensis in Britannia minore, incerti ævi. Vid. Bolland. tom. 6. p. 256.

GURHEDINUS Monachus, Historiæ Kemperlegii Scriptor. Annal. Ben. tom. 4. pag. 355.

H.

HADAMARUS Fuldensis, S. R. E. Cardinalis, an. 946. Vid. Historiam Fuldensem.

HADEMARUS Abbas Cluniacensis anno 940. Vide Martini Marrier Bibl. Clun.

HADERICUS, *Hædericus*, seu *Hedericus* Monachus Romanus c. a. 640. Trithem. de Vir. Ill. O. S. Ben. Oldoinus in addit. ad Ciacon. tom. 1. p. 413. Extant ejus excerpta de Moralibus in Job S. Gregorii M. in Bibliotheca Lacensi.

HAIMO Monachus & Archidiaconus Cantuar. c. a. 1054. Vid. Pits. æt. 11. pag. 186. Bulæ. Hist. Univers. Paris. tom. 1. pag. 598.

HAIMO Monachus Eboracensis c. a. 1010. Vid. Pits. æt. 11. p. 181.

HAIMO Monachus Fuldensis, tum Episcopus Halberstad. an. 841. Vid. Brower. Antiq. Fuld. lib. 1. c. 54.

HAIMO Monachus Hirsaug. circa an. 1091. Vid. Trithem. in Chron. ad an. 1087. Annal. Ben. tom. 5. p. 286. Acta Sanctorum Tom. I. Julii in vita S. Wilhelmi Abb. Hirsaug. quam literis mandavit.

HAIMO Abbas S. Petri ad Divam cl. post an. 1145. Vid. Annal. Ben. tom. 6. pag. 393.

HAIMINIUS Monachus S. Vedasti, Alcuini discipulus c. a. 840. Vid. Henschen. in Comment. ad vitam S. Vedasti. tomo 1. Febr. die 6. p. 801.

HAISTULPHUS Archiepiscopus Moguntinus ex Monacho Fuld. Vid. Georg. Christ. Joannis in Scriptor. rer. Moguntiac.

HALDOINUS Abbas Monasterii Altivillarensis. c. a. 852.

HALINARDUS Abbas S. Benigni Divione.

HAMELINUS S. Albani in Anglia Prior, c. a. 1089. scripsit Librum de Monachatu. Excerpta vide apud Marthene Thes. Anecd. Tom. V. p. 1454.

HARIGERUS, infrà *Herigerus.*

HARIULFUS, Monachus primùm Centulensis, tum Abbas S. Petri Aldenburgensis. Rebus humanis finem fecit an. 1142. juxta Mabillonium floruit sub finem Sec. XI. Vid. Valer. Andr. & Foppen.

HARIULFUS Chronographus Centulensis c. a. 1105. Vid. Annal. Ben. tom. 4. p. 464. le Long Bibl. Hist. de France. Est idem cum priore, qui ex monacho Centulensi factus est Abbas Aldemborgensis in Belgio.

HARLINDIS Abbatissa Eichensis in Belgio. Vid. Mabill. Act. SS. O. S. B. Sec. III. part. 1. p. 659 & suprà cap. 5.

HARTMANNUS *Senior* San-Gallensis c. a. 850. Vid. Ekkard. lib. de Cas. Monast. S. Galli cap. 4. Goldast. Antiq. Alemañ. tom. 2. pag. 195.

HARTMANNUS *Junior* San-Gallensis, continuator vitæ S. Wiboradæ Sec. x. Mezler de Vir. Ill. San-Gall. Mabill. Act. SS.

O. S. B. Sec. v. Goldast. loc. cit. Acta SS. Bolland. m. Jun. tom. 1. p. 283.

HARTMOTUS, seu *Hartmutus*, Abbas San-Gallensis. Ob. an. 883. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug. tom. 1. p. 30. Mezler de Vir. Ill. S. Galli c. 22. Lambec. Commentar. in Bibl. Cæs. l. 2. c. 5. p. 449.

HARTWICUS, Abbas S. Emmerami an. 982. Vid. Annal. Ben. tom. 4. p. 9.

HASMONIUS Monachus Anglus incerti ævi. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. 3. pag. 573.

HATTO, seu *Hetto* ex Augiensi Abbate anno 891. Archiep. Moguntinus. Vid. Jo. Egon de Vir. Ill. Aug. Div. part. 2. c. 5.

HAYMINIUS, suprà *Haiminius*.

HAYMO, suprà *Haimo*.

HEBERNUS, sive *Herbernus*, ex Abbate majoris Monasterii S. Martini Turonensis Archiepiscopus ad an. 887. ad 917.

HEBRETHMUS, sive *Hebrelmus* Monachus Cluniac. an. 1084. Annal. Ben. tom. v. p. 211. Acta SS. tom. 3. April. p. 727.

HECTUS aliis *Hetto* ex Abbate Epternacensi Archiepiscopus Trevirensis. 850. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. l. 3. p. 579.

HEDDA Monachus Glastoniensis, tum Dorcestriæ Episcopus. Ob. c. a. 704. Vid. Leland. cap. 69. Pits. æt. 8. p. 115. ubi Episcopum Wintoniensem vocat. Cave Hist. Lit. p. 409.

HEDDIUS, cognomento *Stephanus*, Mon. Cantuar. c. a. 720. Vid. Mabill. tom. 1. p. 425. & 494. Jo. Ger. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 28. Leland, Bal. Pits. Cave.

HEDERICUS, suprà *Hædericus*.

HEDERICUS Weissenburgensis Monachus an. 967. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug. tom. 1. pag. 110.

HEITTO, suprà *Hatto*.

HELENA *Lucretia* (quæ & *Scholastica*) *Piscopia*. an. 1684. Vid. vitam suprà cap. 5.

HELFRIDUS Monachus Hirsaug. Vide Trithem. in Annal. Hirsaug. tom. 1. pag. 33.

HELGALDUS, seu *Helgaudus* Floriac. an. 1052. Vide Mabill. Annal. tom. v. pag. 368.

Helias de ROSIACO Monachus S. Martialis Lemovicensis c. a. 1160. Vid. Fabricii Bibl. med. Lat. Vol. III. pag. 589.

HELOISSA Paracletensis Abbatissa. Ob. 1162. Vide vitam suprà cap. 5.

HELPERICUS Monachus S. Galli, quo anno vixerit, variant sententiæ, nec satis ejus professionis locus certus habetur. Trithemius in Catalogo Illustrium Virorum Germaniæ scribit, fuisse Monachum San-Gallensem, scripsisse præter alia *de Computo Ecclesiastico* librum, ac claruisse eodem tempore, quo Hermanus Contractus, anno Domini MXL. In Chronico autem Hirsaugiensi Helpericum circa annum DCCCCXLI. claruisse testatur. Quàm hæc sibi non concordant? Jodocus Mezlerus, Bibliothecarius San-Gallensis Lib. I. de Viris Illustribus S. Galli cap. 45. hæc habet: *Helpericus, natione Teutonicus, Rabani Mauri auditor, Vir divinarum Scripturarum studiosus, & in secularibus nobiliter eruditus, Philosophus, Poëta, Musicus, Astronomus, & Calculator, scripsit & multa & præclara, ut ferunt, Opuscula. De quibus legisse se Trithemius ait de Computo Lib. I. De Musica Lib. I. & quædam Carmina. Floruit circa annum Domini MXX. vel ut alii, MXL. vel denique, ut adhuc alii, MLXX. sub Congregatione, utì Wion ait, Cluniacensi.* Quærere liceat ex Mezlero, si Helpericus his temporibus claruit, quî fieri potuit, ut operam Rabano Mauro anno 856. rebus humanis exempto dederit? Juxtà Casimirum Oudinum de S. E. tom. 2. col. 480. fuit Helpericus Monachus S. Galli, ac *de Computo Ecclesiastico ad Asprum* anno 975. librum exaravit. Ex Mabillonii sententia Annal. Benedictin. tomo 2. pag. 659. Helpericus floruit sub annum 980. & fuit Grandivallensis in superiori Alsatia monachus. Scripsit Librum *de Computo* an. 980. ut probat Codex Germanensis. En quanta sit de hujus Scriptoris ætate & loco Professionis sententiarum varietas, ut vix quicquam certi definiri queat. Mihi videtur Helpericus fuisse monachus San-Gallensis, sed suum monasterium, quòd in eo turbæ suis temporibus essent, cum Grandivallensi mutâsse. Huic meæ opinioni epistolam Helperici, Libro de Computo præfixam, nonnihil favere existimo. Sed hanc controversiam viris eruditis magis discutiendam relinquo.

HELPERICUS, Monachus Grandivallensis an. 980. Annal. Ben. tom. 3. p. 659. nisi idem sit cum *San-Gallensi*.

HEMMINGUS, Monachus Wigorniensis in Anglia c. a. 1095. Vide Warthon in Præfat. ad Tom. I. Angl. Sac. pag. XXXVII

Henningius HAGEN, Monachus S. Ludgeri propè Helmsteden. Vide Leibnitium Introduct. ad Scriptor. Rerum Brunsv. Tom. III.

HENRICUS Abbas Altahensis Sec. XIII. scripsit Chronicon *Henrico Steroni* tributum. Vid. Cl. Hansiz in syllabo Auctorum, qui ipsi usum in scribenda Germania Sacra præstiterunt.

HEN-

HENRICUS *Comes à Kalwe* Abbas Augiæ Divitis an.1237. Vid. Jo. Egon de Vir. Ill. Aug. Div. part. 2. c. 29. Vossium de S. L. l. 2. 57. p. 458.

HENRICUS Abbas Monasterii S. Ægidii Brunsuicensis ac demùm Episcopus Lubecensis. Ob. 1183. Vid. Arnoldi Abbatis Chron. Slavor. Lib. III.

HENRICUS Abbas Affligemiensis Sec. XII. inclinante. Vid. Trithemii Chron. Hirsaug. tom. 2. pag. 81.

Henricus Joannes AGRICOLA, Lunælacensis cl. c. a. 1584. Vid. Bibl. Lunælac. Catalog. pag. 564.

Henricus de AMBERGA, Monachus Lunælacensis in superiore Austria, tribus annis ante V. Thomam à Kempis aureum libellum de Imitatione Christi propriâ manu descripsit, prout Somalius S. J. in prædicti libelli Monacensi editione candidè profitetur. Vide Catalogum Mss. Codd. Bibliothecæ Lunælac. anno 1748. typis vulgatum.

HENRICUS, Abbas Banzensis cl. an. 1123. Vid. Jo. Pet. Ludewig Tom. 2. Scriptor. Rer. Bambergensium.

Henricus BASSE, Prior Ballenstadiensis, an. 1519. Beckmannus in Historia Anhaltina. Vogtius in Catal. Libr. rariorum pag. 74.

Henricus BLAUFORDIUS, Mon. S. Albani in Anglia incertæ ætatis; vixit tamen ante annum 1323. Vide Pitseum de Scriptor. Angl. in Append. p. 861.

Henricus BODO, Monachus in Clusensi Monasterio, cl. c. an. 1531. Vide Meibomium Tom. III. Scriptor. Rer. Germ. Leibnit. in Introduct. ad Scriptor. Rer. Brunsv. tom. 2.

Henricus BRADDHASAIIUS, Monachus Anglus apud S. Werburgam in Civitate Cestriensi. Ob. 1513. Pits. æt. 16. pag. 690. ubi corrigit Wionum, qui eum an. 1346. floruisse perperàm scripsit. Wionii errorem du Fresne in Indice Autorum retinuit. Vossius de Script. Lat. l. 3. c. 13. p. 686. *Henricum Bradhaus* vocat, & Possevinum corrigit, à quo *Brundshavv* vocatur, atque c. an. 1346. claruisse erroneè dicitur.

Henricus de BRUXELLIS Monachus Affligemensis sub Seculi XIV. initia. Vid. Sander in Chorograph. Brabant. pag. 46. tom. 1. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 344. Foppens tom. 1. p. 435.

Henricus de CARNIOLA Mellicensis. Ob. an. 1456. Vid. Bibl. Mellic. p. 253.

Henricus CLAUSIUS, Abbas Wiblingensis. Ob. 1551. Vid. Annal. Wiblingen. Sec. V. cap. 2. pag. 73. Bucelin. in Annal. Ben. ad an. 1551.

HENRICUS Monachus Corbeiæ Novæ c. an. 1136. de quo vid. Pez. Dissert. Isag. in Tom. I. Thes. Anecdot. p. XL.

Henricus CRIXTEDUS, Anglus incertæ ætatis. Vide Possevin. in Appar. Sac. Pits. pag. 862.

Henricus ERSMERS Mon. S. Pantaleonis cl. c. an. 1650. Foppens Bibl. Belg. pag. 443.

Henricus de ESTRIA, Prior Ecclesiæ Cantuar. an. 1313. Vid. Thom. Smith in Catal. Bibl. Cotton. Henr. Warthon Angl. Sac. tom. 1.

HENRICUS Abbas & Princeps Fuldensis. an. 1253. Vid. Schannat in Hist. Fuld.

Henricus de FAUTERIIS Abbas Cluniac. Vid. Bul. Hist. Univers. Paris. tom. 4. pag. 122. Bibl. Cluniac. p. 1542.

Henricus GARGAS Neresheimensis Sec. 17. Pez in Catal. S. B. G.

Henricus de GEILNHUSEN Monachus Spanheimensis. Ob. 1488. Vid. Eysengren in Catal. T. V. p. 173.

HENRICUS Abbas Gladbacensis. Ob. 1066.

Henricus GODEFRIDUS Monachus S. Dionysii in Francia cl. c. an. 1519. Vid. Felibien in Historia Monasterii San-Dionysiani.

Henricus GRAVIUS, Oudino, *Henrico Ersmers* Graviensis Monachus S. Pantaleonis Coloniæ. Ob. 1591. Edidit *Wolberonis* Abbatis S. Pantaleonis Commentarium in Cantica. Vid. le Long. Bibl. Sac. pag. 750. Oudin. Tom. 2. col. 1423.

Henricus GULPEN Abbas S. Ægidii Norimbergæ Sec. XV. Vid. Trith. Chron. Hirsaug. tom. 2. pag. 417. & de S. E. & Vir. Ill. O. S. Ben. Eysengren in Catal. Test. Verit. p. 162.

Henricus HARDTER S. Emmerami Ratisbonæ clar. ineunte hoc sæculo, atque anno 1701. edidit Controversias Philosophicas.

Henricus HEINLEIN, Therensis in Francia Orientali claruit multa eruditione & doctrina c. an. 1673. Vid. Histor. U. S. pag. 361.

Henricus HENNEZON, Abbas Regularis S. Michaëlis in Diœcesi Virdun. c. an. 1679. hujus meminit Calmet in Historiæ Lotharing. Scriptorum Catalogo.

Henricus HOLZEMACHER S. Jacobi Moguntiæ anno 1476. Vid. Wolffgangi Treffler Syllabum Vir. Ill. monasterii ejusdem.

HENRICUS Abbas Isnensis in Suevia an. 1350. cum toto suo Conventû incuriâ coci extinctus. Eysengren in Catal. Test. Ver. pag. 140.

Henricus à KLINGENBERG, Episcopus Con-

Constantiensis an. 1287. Vid. Possev. in Appar. Sac. tom. 1. pag. 19. Mihi videtur non fuisse Monachus, sed tantùm Administrator Divitis Augiæ.

Henricus LIBLERUS, Abbas S. Martini Coloniæ a. 1625. Vide Catal. Mss. Codd. S. Martini, & Joseph. Hartzheim de Scriptoribus Coloniens.

Henricus LEDERMAN, San-Emmeramensis, Frisingæ natus anno 1704. die 21. Decembr. Professus 1721. 23. Novembr. Scripsit de præsentatione & institutione Parochi, aliáque multa & erudita. Vivit an. 1752.

HENRICUS, Luxoviensis monachus vivebat Caroli Calvi temp. Possev. in Appar. Sac. penes quem sit fides.

Henricus MOLITOR Schyrensis Antiquarius solertissimus, ad an. 1458. conspicuus varia conscripsit volumina, inter quæ excellit liber in forma athlantica, qui *Catholicon* seu *Prosodia* nominatur, cujus operis author ipse habetur. *Vita Christi*, in duobus magnæ molis voluminibus &c.

HENRICUS *Northeimensis*. Vid. Trithem. de S. E. pag. 396. & in Catal. Ill. Vir. Ord. S. B. pag. 179.

Henricus PLANT Monachus Divitis Augiæ Sec. XVI.

HENRICUS Abbas Riddaghusianus anno 1170. Vid. Andr. Valer. Bibl. Belg. p. 368.

Henricus de SOLIACO, Episcopus Wintoniensis c. an. 1190. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. vol. 3. pag. 680.

Henricus STERO, Monachus Altahæ inferioris c. an. 1300. Vid. Warthon in Supplem. Histor. Liter. Cavei p. 5.

Henricus SUINESIUS, Abbas Glasconiensis c. an. 1190. Vid. Pits. æt. XII. pag. 258.

Henricus STUDELER Monachus Corbeiæ Novæ. Vid. Visselbecc. in Chron. Huxar. ad an. 1336.

Henricus VALLE Pedemontanus, Prior Ecclesiæ S. Michaëlis Archangeli Novalitii, cl. c. an. 1624. Annal. part. 1. pag. 101.

Henricus WOODHIL Wicleffi insectator acerrimus 1383.

Henricus ZONSBECK, S. Martini Coloniæ an 1490. immensorum Operum tersissimus Scriptor, cujus indefesso labore Bibliotheca San-Martiniana magna accepit incrementa. Ex Catal. Mss. Codd. quem Cl. *Oliverius Legipont* Bibliothecæ Præfectus multo studio ac labore confecit.

Henricus ZYPÆUS, Abbas S. Andreæ Brugis clar. an. 1577. Ex epitaphio apud Foppens in Bibl. Belg. tom. 1. p. 469.

Ob. an 1659. Hæsten. Disquisit. Monast. pag. 163. Andr. Valer. p. 375.

HEPIDANNUS Monachus S. Galli c. an. 1072. Vid. Mezler de Vir. Ill. San-Gall. lib. 1. c. 48. Annal. Ben. tom. 3. pag. 383. & tom. 5. pag. 52. Voss. de Scriptor. Latin. lib. 3. Confer tamen Goldastum, qui Tomo de Rebus Alemannicis *Hepidannum* etiam *Juniorem* habet.

HERBERNUS Abbas, de quo vid. Mabillon. Annal. Ben. tom. 3. ad an. 853. pag. 32.

HERBERTUS Monachus Sec. XII.

Herebertus LOSINGA, Episcopus Totfordiensis. Ob. an. 1120. Vid. Guilelmus Malmesbur. lib. IV. Pits. æt. 12. pag. 198.

Herboldus WESTHEMIUS, Monachus Eresburgensis, cl. an. 1341. Vid. Petr. Visselbecc. in Chron. Huxar. p. 83.

HERBORDUS Hirsaugiensis an. 938.

HENRICUS Monachus Hirsaugiensis, cujus meminit Trithemius in Chronico ad an. 894.

HEREMBERTUS, v. suprà *Erchembertus*.

HERIBERTUS Magister Scholarum Monasterii S. Wilibrordi Epternac. Ob. 970. Trithem. Chron. Hirsaug. tom. 1. pag. 112. Annal. Ben. tom. 3. p. 605.

HERIBALDUS ex Monacho S. Germani Episcopus Altisiodorensis. Trithem. in Chron. Hirsaug. tom. 1.

HERIBRANDUS Abbas quintus S. Laurentii Leodiensis. Vid. Annal. Ben. tom. 6. pag. 277.

HERICUS Autissiodorensis, suprà *Ericus*.

HERICUS Monachus Corbeiæ Novæ. Vide Johannem Legatium in Chronico Monasterii S. Godehardi Hildesheim.

HERICUS, aliis *Udalricus Herlinger à Wurmberg* Abbas Campidonensis. Obiit an. 1268. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. lib. 8. pag. 702.

HERIGERUS, Abbas Lobiensis. Obiit 1007. Andr. Val. Bibl. Belg. pag. 377. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. pag. 3. & tom. 4. pag. 192. Nat. Alex. Histor. Eccles. tom. 6. pag. 75. Acta SS. Bolland. tom. 3. Maji. p. 215.

HERIMANNUS, seu *Hermannus*, Abbas Altahæ inferioris ab an. 1242. ad 1273. Chronographus sui Monasterii. Vid. Bruschii Centur. 2. pag. 40.

HERMANNUS *Contractus*, Comes à Veringen, Augiæ Divitis Monachus Professus. Obiit anno 1054. Ita Honorius Augustodunensis de S. E. cui præ omnibus fides habenda est, ut qui Hermañi ævo omnium proximus fuit. Claruit enim ab anno circiter 1090. usque ad an. 1120. Trithemium quatuor post

seculis natum, ducem habent, qui ex *Hermanno* Monachum San-Gallensem faciunt, at Trithemium falsum fuisse alio loco ostendimus.

HERMANNUS Abbas Corbeiæ Novæ an. 1250. Vide Annales monasterii ad hunc annum.

Hermannus HERTANIUS, Belga Sec. XVII. Vid. Egger Ideæ Ord. S. B. lib. 2. pag. 528. Foppens part. 1. p. 475.

Hermannus PISCATOR S. Jacobi Moguntiæ an. 1526.

HERMANNUS Monachus Laudunensis circa annum 1150. Vide Annal. Ben. tom. 5. & 6. pag. 461.

HERMANNUS Monachus Mellic. flor. an. 1230. Vid. Bibl. Mellic. pag. 120.

HERMANNUS Abbas Northeimensis anno 1203. Vid. Leuckfeld Antiquit. Northeim. pag. 239.

Hermannus SCHENCK, Bibliothecarius San-Gallensis, multarum gnarus linguarum, ac in vertendis libris magnæ peritiæ, nec minoris diligentiæ, clar. Sec. XVII. Vid. Felix Egger in Idea O. S. B. lib. 1. part. 3.

Hermannus SCHOLLINER Frisingæ natus 1722. 15. Jan. in Superiori Quercu Ordinem S. Bened. an. 1738. professus. Sacerdotio initiatus 1745. 19. Martii, cujus eruditæ circumferuntur Dissertationes juridicæ, Historico-criticæ *de Magistratuum Ecclesiasticorum creatione*... Straubingæ an. 1751. & 1752. in 4. editæ.

HERMANNUS Abbas in Schuttera Vitam S. Benedicti versibus & iconibus complexus est. Extat opusculum in Bibl. S. Udalrici August. Vind. Commentario Stephani Parisiensis in Regulam S. Benedicti annexum, ubi hæc legas:

In Schutt' Hermannus Abbas Pater hoc tibi munus
Offert, quem merita tua ditent perpete vita.

Hermannus SÆTTELIN, Ochsenhusanus in Suevia, librorum interpres c. anno 1605.

HERMANNUS, al. *Herimannus*, Abbas Tornacensis ab an. 1127. usque ad an. 1137. Vid. Annal. Ben. tom. 5. & 6. pag. 157. Andr. Valer p. 378.

Hermannus de WENNINGEN S. Martini Maj. Colon. 1482.

HEROLDUS Monachus primùm Hirsaug. tum S. Michaëlis Bambergæ cl. anno 1149. Eysengren. pag. 98.

HERRADIS, Abbatissa Hochenburgensis c. an. 1170. Vide suprà cap. 5.

HERRANDUS, Abbas Ilsenburgensis, tandémque Episcopus Halberstadiensis. Ob. 1107. Vide Leibnitz in Introductione Scriptorum Rerum Brunsv. tom. 2. num. 25. p. 27.

HERVEUS Burgidolensis, sive Dolensis anno 1130. Vide suprà cap. 3. vitam.

Heymo, suprà *Haimo*.

Hiacynthus MORICE Congreg. S. Mauri Monachus.

HIDULPHUS, infrà *Hildulphus*.

HIERONYMUS Abbas Altaichii Superioris in Bavaria cl. circa an. 1656.

Hieronymus ALLIOTUS, Abbas Aretinus SS. Floræ & Lucillæ, an. 1480. Vid. Armell. Bibl. Caf. part. 1. p. 206.

Hieronymus BARDI S. Mariæ Florentiæ an. 1594. Armell. l. c. pag. 209.

Hieronymus BENDANDUS, Abbas S. Vitalis Ravennæ an. 1659. Armell. l. c. p. 208.

Hieronymus CATHANEUS, S. Justinæ Patavinæ Cœnobita, an. 1554. Armell. l. c. pag. 210.

Hieronymus Joachimus le CONTAT è Congreg. S. Mauri Asceta insignis. Obiit 1690. Vide Pezii & Cersii Bibl.

Hieronymus GATTA, Prior Cœnobii ad S. Michaëlem Montis Caveosi, anno 1644. Vid. Armell. l. c p. 216.

Hieronymus GIUNGI, San-Emmeramensis cl. an. 1702. quo labente *Exercitia X. dierum Ratisbonæ* in lucem emisit.

Hieronymus LAPI, Casinensis Monachus ævi incomperti. Vid. Armell. part. 1. pag. 218.

Hieronymus LAURETUS, Abbas S. Felicis Guixolensis, Autor *Sylvæ Allegoriarum* totius sacræ Scripturæ, clar. 1514. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 445.

Hieronymus MARTHON, Princiani in Hispaniâ Monasterii Abbas. Ob. 1640. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 446.

HIERONYMUS, Mediolanensis, Congr. Casin. Monachus circ. an. 1424. teste Armellino part. 1. pag. 218.

Hieronymus MINIATI, Abbatiæ Florentinæ Monachus, an. 1428. ibid. l. c.

Hieronymus PEROTTUS, Abbas Titularis Monasterii Aversani. Ob. 1643. Vid. Armell. part. 1. p. 218.

Hieronymus PHARAONIUS, Siculus, Panormitanus in Monasterio S. Placidi an. 1581. Vid. Mongitore in Bibl. Sicul. part. 1. pag. 283.

Hieronymus à POTENTIA, Abbas è Congreg. Casin. anno 1619. vitâ functus. Vid. Armell. part. 1. p. 219.

Hieronymus PANTON Erphordiæ in monte S. Petri Religiosus. an. 1719.

HIERONYMUS, Abbas S. Pauli in Carinthia.

Hieronymus PEZ, frater germanus *Bernardi*, doctrina ac eruditione geminus. Vivit,

HONORIUS Auguſtodunenſis Eccleſiæ Presbyter, & tandem Monachus Ord. S. B. juxtà Wionium in Ligno vitæ lib. 2. c. 69. & Bernardum Pezium Diſſert. Iſagog. in Tom. 2. Theſaur. Anecdot. pag. IV. claruit ab an. circiter 1090. usque 1120. Mihi verò utriusque argumenta expendenti, ea tanti non videntur, ut iisdem *Honorium* Familiæ Benedictinæ vindicare vel velim, vel auſim. Utinam prodeat Abbatis *Le Bœuff* promiſſa Diſſertatio, in qua operam daturus eſt, ut Honorius, cui patria Auguſtodunum nomen ſuum tribuiſſe credebatur, Germaniæ potiùs vindicetur, ut Auguſta vel Vindelicorum, vel Rauracorum eum ſibi adſcribere queat.

Honorius de JORLANDA, Prior S. Martini de Scalis. 1532. Mongitore Bibl. Sic. & Armell. part. 1. p. 234.

Honorius KOBALTER Mellicenſis vivit.

Honorius THOTUS, Monachus Cavenſis è Congr. Caſin. an. 1609. Vid. Armell part. 1. pag. 235.

HROSWITA, ſeu *Roswida*, Sanctimonialis Gandersheim. c. an. 974. Vide ſuprà cap. 5. vitam.

Hubertus ab ASSONVILLE, Belga, Altimontenſis Monaſterii Prior. Ob. 1633. Vid. Andr. Valer. & Foppens in Bibl. Belg.

HUBERTUS, Egmondenſis Abbas, & Vicecancellarius ſcripſit Acta Wilhelmi Cæſaris. Vid. Author anonymus de ſeſſione & ſuffragio Electorali Regis Bohemiæ pag. 755.

Hubertus PHALESIUS, Affligemienſis Supprior c. a. 1642. Vid. Sanderus in Chronograph. Brabant. tom. 1. le Long. Bibl. Sac. pag. 458. Foppens Bibl. Belg. tom. 1. pag. 489. Humanis exceſſit an. 1638. ipſa Aſſumptionis B. Virg. quam eximiè coluerat, feſtivitate.

HUCBALDUS, ſeu *Hugbaldus*, Monachus S. Amandi Elnonenſis. Ob. 930. Vid. Sigebert de S. E. cap. 108. Trithem. in Chron. Hirſ. De S. E. & Vir. Ill. O. S. B. Annal. Ben. tom. 1. pag. 582. & tom. 6. p. 589. Marlotti Metrop. Remenſ. tom. 1. pag. 520. Andr. Valer. in Bibl. Belg. Franc. Swert. Athen. Belg. Foppens part. 1. p. 490.

HUGBERTUS Bleidenſtadenſis Mogunt. Diœceſis. p. 1313. Vid. Trith. Chron. Hirſ. ad an. 1313. edit. San-Gall. part. 2. pag. 135.

HUGO *Candidus*, Anglicè *Withe*, Abbas Petroburgenſis c. an. 1216. Vid. Leland. Bal. Pitſ. Sparck. Oudin. Tom. 3. pag. 9.

S. HUGO Abbas Cluniac. ab an. 1048. ad an. 1109. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. lib. 3. pag. 853. Quòd ſi Petro Pictavienſi in Epiſtola ad Petrum Venerab. Abb. Clun. aſſentimur, nec *Hugo* I. nec *Hugo* II. ſcripſerunt: *quibus videlicet illa eruditionis perfectio defuit.* At enim cùm S. *Hugonis* Opuſcula quædam impreſſa habeantur in Bibliotheca Cluniacenſi, in Scriptorum O. S. Bened. albo nomen meretur.

HUGO III. Abbas Cluniac. ab an. 1157. ad 1163. Scripſit vitam S. Hugonis I. Abb. Cluniac. Vid. Dufreſne in Indice Authorum. Ger. Jo. Voſſ. de Hiſt. Lat. l. 2. c. 46. Oud. Tom. 2. col. 1484. qui omnes falluntur; *Hugo* enim, qui vitam *S. Hugonis* Abbatis ſcripſit, non fuit Abbas, ſed Monachus Cluniacenſis; cujus etiam extat epiſtola de Memorandis quibusdam S. Hugonis ad Pontium Abbatem, Bibl. Clun. col. 462.

HUGO IV. Abbas Cluniac. ab anno 1176. ad 1199. Vid. Bibl. Clun. pag. 1624. ubi tamen nihil eum literis tradidiſſe invenio; quare non eſt, ut huc Lectorem Fabricius loc. cit. remittat.

HUGO V. Abbas Cluniac. ab anno 1199. ad 1236. Fabric. loc. cit. p. 855. Condidit Statuta. Vid. Bibl. Clun. p. 1440.

HUGO Abbas Engoliſmenſis ſcripſit & claruit Sec. XI. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. Lib. 1. p. 36.

HUGO Abbas Farfenſis. Ob. 1039. Vid. Annal. Ben. tom. 4. p. 699.

HUGO *Flaviniacenſis* Abbas in Burgundia ab anno 1097. Vid. Annal. Ben. tom. 5. Labbei Bibl. Mſs. tom. 1. Oud. de S. E. Tom. 2. p. 886.

HUGO Monachus *Floriacenſis* c. a. 1120. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. V. p. 545. ad an. 1110. Labb. tom. 2. Diſſert. de S. E.

Hugo de FOLIETO, ſeu probabiliùs, du *Fouloy*, fuit Monachus Veteris Corbeiæ, ut Dupinius, & Oudinus perhibent, quos ſequitur Bernardus Pezius præfat. ad Tom. IV. Bibl. Aſcet. ubi eum pro Benedictino & Authore *Clauſtri animæ* venditat; ſed perperàm, fuit enim Canonicus Regularis Ord. S. Aug. ut è Mſ.to Corbeienſi *Eligius le Doux* è Congr. S. Mauri Presbyter, & Theologiæ Profeſſor eruditè probavit, teſte Antonio Beaugendre ex eadem Congreg. Presbytero in præfat. ad Opéra Venerabilis Hildeberti. Quod Edmundus Martene Tomo VI. Annalium Ord. S. B. pluribus, iisque ſolidis confirmat argumentis.

Hugo

I.

Jacobus Cornelius LUMENÆUS à Marcha, Mon. Blandiniensis an. 1622. Vid. Ant. Sander de Scriptor. Gandav. lib. 2. pag. 60.

Jacobus LATIMERUS Batymænus, Monachus Abdinckoffensis cl. an. 1559. Vid. Chronicon Monasterii in Analectis Math. Ant. edit. nov. tom. 3. pag. 528.

Jacobus MAJORICA, Neapoli in S. Severini Cœnobio Professus, an. 1605. Vid. Armell. part. 2. pag. 8.

Jacobus MARQUAJIS, Abbas S. Martini Tornac. an. 1584. Andr. Valer. p. 420. Jacobus le Long in Bibl. Sac. Gall. Chr. tom. 3. p. 282.

Jacobus MOLITOR, Ottoburanus. Ob. 1676. Vid. H. U. S. p. 366.

Jacobus MUEVIN, Abbas Tornacensis S. Martini. Extinctus an. 1367. Vid. Andr. Valer. p. 423.

Jacobus de OPPENHEIM, S. Jacobi Moguntiæ an. 1493. Vid. Trithem. Chron. Hirsaug. tom. 2. p. 553. ubi monachum vocat Hirsaugiensem; Wolfgangus verò Trefflerus in Syllabo Vir. Ill. Monasterii ad S. Jacobum Moguntiæ reponit.

Jacobus PÆSSELER Reichenbacensis Palatinus an. 1705. die 4. Febr. natus, ad S. Emmeramum Ratisbonæ 1723. Professus, Sacerdotio initiatus 1729. die 25. Julii, egregia quàm plurima conscripsit, quæ ut in lucem brevì proferat optamus.

Jacobus PLAZIUS Weingartensis Sec. XVII. *Pez in Catal. S. B. G.*

Jacobus Maria RAIMONDI Monachus S. Georgii Venetiarum, an. 1664. Vid. Armell. part. 2. pag. 9.

Jacobus SERGENT è Congr. S. Mauri c. a. 1668. Vid. Mabill. Sec. I. Actor. O. S. Ben. p. 373.

Jacobus STEYRER, San-Petrensis in Sylva Hercynia edidit an. 1742. *Favum mellis.*

Jacobus SYBERTI Lacensis in Euphalia monachus cl. c. a. 1516. Vide vitam Trithemii à Cl. Oliverio Legipont scriptam, nec non Catal. Mss. Codd. Bibliothecæ Lacensis.

Jacobus TRAMONTANA Prior Montis Regalis in Sicilia. Ob. 1605. Vid. Mongitore in Bibl. Sicul. & Armell. l. c.

Jacobus de URATISLAVIA Lunælacensis Monachus. Ob. 1480. Vid. Pezii Dissertatio Isag. ad Tom. I. Thes. Anecd. pag. IV.

Jacobus du VALL è Congr. S. Mauri, vivit. Edidit Genealogica. Nunc occupatur in adornanda nova Britanniæ Historia.

IDUNGUS Cœnobita Emmeramensis c. a. 1190. Vid. Pezii Dissert. Isag. in Tom. 2. Thes. Anecdot. p. XXXI.

Jeremias KARCK Monachus Corbeiæ Novæ. Vid. Visselbecc. in Chron. Huxar. ad an. 1336.

Jeremias REBSTOCK Abbas Blaubeyræ in Suevia.

IGLACUS Monachus & Prælector in schola Monasterii S. Petri in finibus Berniciorum c. a. 704. Vid. Pits. æt. 8. pag. 143.

Ignatius BETSCHART Abbas Engelbergensis.

Ignatius BRENDANUS CIMAROLLA Banthensis, vivit, & scribit post plura jam in lucem edita.

Ignatius CLAVENAU Asceta Admontensis Vitæ Venerabilis. Ob. 1701. Vid. Vit. suprà.

Ignatius GALEANUS, Decanus S. Martini de Scalis. Ob. an. 1681. Vid. Mongitore in Bibl. Sic. part. 1. pag. 309.

IGNATIUS Casinensis Monachus, de quo Placidus Diaconus in Supplem. c. 3. & Marus in Notis. Ejus etiam meminit Oldoinus in Addit. ad Ciacon. tom. 1. col. 413.

Ignatius GROPP S. Stephani Herbipol. vivit. Author Historiæ Monasterii Amborbacensis, & Antiquitatum Wirceburgensium.

Ignatius PHILIBERT è Congr. SS. Vitoni & Hidulphi Sec. 17. Cujus meminit Calmet in Histor. Lothar. Scriptorum Catalogo.

IGNATIUS Abbas Schyrensis, magnæ doctrinæ & eruditionis clar. c. a. 1626.

Ignatius SQUARCIALUPI Congreg. Casin. quinquies Præses. Ob. 1526. Vid. Armell. part. 2. pag. 11. Jul. Negri in Histor. Scriptor. Florent. pag. 336.

Ignatius TRAUNER, Abbas San-Emmeramensis seculo proximè præterito Concionum volumina plura cum laude edidit. Ob. die 21. Octob. an. 1694.

S. ILDEPHONSUS, Agaliensis monachus, Archiepiscopus Toletanus an. 667. Vide vitam suprà cap. 2.

Ildephonsus CHATELINOT è Congr. SS. Vitoni & Hidulphi, vivit.

Ildephonsus GOETGEBUER, Elnonensis Bibliothecarius cl. a. 1645. Foppens Bibl. Belg.

Ildephonsus KENDLMAYR S. Pauli Carinth. Sec. 17. Pez in Catal. S. G. B.

Ildephonsus LEHRER, Admontensis, Sec. 17. Pez l. c.

Ildephonsus de MIER, Congr. S. Benedicti Hispaniarum Procurator Generalis, SS. Congr. S. R. universalis Inquisitionis

Quali-

Qualificator & SS. Rituum Consultor, claruit 1693.

Ildephonsus SEIDEL Weichensteph. vixit & scripsit an. 1733.

IMARUS Episcopus Tusculanus, & S. R. E. Cardinalis. Ob. 1169. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Vol. IV. p. 86.

INGELBERTUS, Monachus Salmuriensis c. a. 974. Mabill. Annal. Ben. tom. 3. pag. 628.

INGELRAMNUS, vide *Angelramnus*.

INGULPHUS, Abbas Croylandensis. Ob. 1109. Vide Lelandum, Baleum, Pitseum, Savilium, Fellum, qui duo postremi historiam Ingulphi vulgârunt. Adde Pagium tom. IV. pag. 369. Mabill. Annal. Ben. tom. 5.

INNOCENTIUS II. Rom. Pont. ab an. 1130. ad. an. 1143. Baron. in Annal. Eccl. ad an. 1061.

INNOCENTIUS IV, aliàs *Sinibaldus*, quem Wion, Bucelinus, Desingius, aliique Benedictinis annumerant.

Innocentius de NOVARIA, Abbas Casin. Ob. 1557. Vide Plac. Diac. in Supplem. c. 7. Mar. in notis.

Innocentius CÆSIUS Abbas Congr. Casin. Ob. 1704. Vid. Armell. part. 2. pag. 14.

JOACHIMUS, Abbas Fischingensis in Helvetia, piissimus Asceticæ vitæ Magister. Ob. 1688. Felix Egger Ideæ Ord. Hier. Ben. lib. 2. part. 3. pag. 435.

JOACHIMUS Florensis Coratii Abbas, prophetiæ spiritu inclytus claruit ad an. 1201. de cujus operibus Wion, Eisengrein, Scaliger, Bucelinus & alii.

Joachimus MORSAK Zwifaltensis. Ob. 1686. Vid. Annales Monasterii, & Historiam Univers. Salisburg. pag. 368.

Joachimus de NOUELLES *de Guisia*, vulgò nuncupatus Abbas S. Vincentii Laudun. Ob. 1396.

Joachimus OPSERUS Abbas San-Gallensis LXII. Vid. Gall. Christ. tom. 5.

Joachimus PERIONIUS, Cormæriacensis, Universitatis Parisiensis Theologus, politioris literaturæ instaurator non postremus. Ob. 1559. Vide vitam suprà cap. 3.

Joachimus PRIESTERSPERGER, Mellicensis, de quo Pez. Anecd. tom. 3.

Joachimus REICHART, Asceta Augiæ Majoris Brigantinæ, alia proprio ingenio lucubravit, alia è Gallico Germanicè reddidit. Vivit.

Joachimus STICH, Prior Altahæ inferioris an. 1716.

Jocelinus BRAKELONDE, seu *Braclandus*, Monachus Buriensis c. a. 1214. Vide Thom. Smith in Catal. Bibl. Cotton. p. 94. col. 1. Pits. æt. 13. ad an. 1214.

Jodocus MEZLERUS, San-Gallensis, an. 1604. Vid. Dissert. Isag. Bern. Pezii in Tom. I. Thes. Anecd. Part III. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. 5. p. 221.

Jodocus WAGNER - - anno 1740. edidit Viam brevissimam dirimendi omnes fidei controversias.

JOEL Monachus S. Petri ad Culturam apud Cenomanos an. 1080. Vid. Annal. Ben. tom. 5. p. 159.

JOFFRIDUS, seu *Gauffridus*, vel *Galfridus* S. Mathiæ Treviris an. 1090.

Johanna Maria BONHOMIA eruditionis etiam latinæ, non minùs quàm sanctitatis famâ celebris obiit 1670.

JOHANNES Abbas, incertum cujus monasterii, autor aurei libelli de Professione Monachorum, quem Bern. Pezius edidit Parte II. Tom. I. Thesauri Anecdotorum, nisi illud Opus, ut vult, Jacobus Echard in Bibliotheca PP. Prædicatorum, sit Guillelmi Peraldi, Dominicani, quod se aliàs accuratiùs examinaturum laudatus Pezius promisit ad Tom. IV. Bibl. Ascet.

Johannes AGRICOLA, Amorbacensis, ad an. 1592. duo volumina concionum scripsit. Vid. Histor. Monasterii Amorbac. pag. 157.

JOHANNES Abbas S. Arnulfi Metis anno 980. Vid. Calmet in Histor. Lotharing.

JOHANNES *S. Albani* Moguntiæ, an. 925. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug. ad hunc annum.

Joannes Franciscus ALBERCOMBIUS Anglus è Congr. Casin. Ob. 1693. *Vid. Armell. part. 2. p. 37. Machenzius &c.*

Johannes ALGRINUS, Monachus Cluniac. Abbas S. Petri de Abbatisvilla ex Archiep. Bisuntino Episcopus Cardinalis Sabinus. Vid. Bucell. Annal. Ben. ad an. 1235. p. 29. Henr. Gandav. c. 38. Trithem. de S. E. c. 441. Wion, Possevin. Eysengren.

Johannes Jacobus ALBUS, vulgò *White*, Abbas Scotorum Ratisbonæ. Ob. 1629. Ex monumentis monasterii ejusdem.

JOHANNES *Altvillariensis*, seu de *Altavilla*, cl. an. 1200. juxtà Pitseum Oxoniæ natus, fuit Monachus S. Albani, quod Oudinus negat, ac natione Normannum in Gallia editum in lucem fuisse contendit Tom. 2. de S. E. col. 1621.

JOHANNES S. Amandi Monachus, & Poëta insignis clar. an. 1000.

Johannes de ANDERNACO, Lacensis Cœnobita. Obiit an. 1530. relictis aliquot pietatis & eruditionis speciminibus. *Vid. Hontheim Tom. II. p. 552.*

JOHANNES Monachus diœcesis Ambianensis, inde Episcopus & Cardinalis an. 1294.

Johannes d' ARNAL, Monachus Monaste-

rii

rii S. Crucis in Urbe Burdigal. *Vid. Menard. in Menol. pag.* 294.

Johannes AMUNDISHAM, Monachus ad S. Albanum in Anglia cl. an. 1450. Vide Smith in Catal. Bibl. Cotton. pag. 42.

Johannes de AREVALO, Monachus S. Petri de Cardena. Ob. 1646. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 483.

Johannes Andreas ASTEZATI, Monachus Placentiæ apud S. Xystum, vivit insignis Mathematicus. Vid. Armell. part. 2.

Johannes Augustinus MATHUIS, Abbas Lacensis. Ob. 1587. Vid. Bucel. in Bened. Rediv. pag. 104.

JOHANNES *Evangelista ab* AVERSA Abbas Neapoli ad S. Severinum c.a. 1545. Vid. Ant. Mongitore in Bibl. Sic.

JOHANNES IX. Pont. Rom. ab an. 901. ad 905. Vid. Baron. Pag. Mabill.

JOHANNES X. ab an. 912. ad 928. Vid. Lud. Jacob Bibl. Pontif. pag. 133.

Johannes BARNES, Anglus Benedictinus an. 1641. Vid. Pitf. append. p. 868.

Johannes BASTONIER è Monacho S. Martini Tornac. & Priore Gemblac. Carthusianus, scripsit quædam adhuc Benedictinus. Vide Foppens Bibl. Belg. pag. 576.

JOHANNES Abbas ad S. Bavonem Gandavi an. 1390. Vid. And. Valer. pag. 447.

Johannes Baptista BECCIUS è Congr. Casin. c. an. 1668. Vid. Armell. part. 2. pag. 21.

S. Johannes BEVERLACIUS, Archiepiscopus Eboracensis, de quo Baleus *Cent. I. cap.* 94. *Pitf. pag.* 122. Fatis cessit an. 721.

JOHANNES *Christophorus* Abbas Lunælacensis scripsit vitam S. Wolfgangi Episcopi an. 1594.

Johannes Joachimus à BEROLDINGEN, Decanus Einsidlensis, author *Hortuli Rosarum* an. 1602. typis mandati.

Johannes Stephanus BADIER è Congreg. S. Mauri. Ob. 1719. Vid. Pezii & Cerfii Epistol.

Johannes de BELORADO, Abbas S. Petri de Cardena. Floruit c. an. 1593. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 499.

Johannes BERARDI, Monachus Casin. an. 1082. Vid. Murator. Tom. 2. Scriptor. Rer. Ital. part. 2. pag. 767. Annal. Ben. tom. 3.

Johannes Caspar BERRETA, Mediolani in Monasterio S. Petri in Glassiate Cœnobita, perinde doctrina, ac modestia insignis, Lector Ticinensis, atque auctor *Dissertationis Chorographicæ de Italia medii ævi.* Vivit. Armell. part. 2. pag. 38.

JOHANNES Abbas Bertinianus, scriptor vitæ S. Bernardi Pœnitentis an. 1183. ad Superos translati. Vid. And. Valer. Bibl. Belg. pag. 447. Swert. Athen. Belg. pag. 387. Foppens Bibl. Belg. p. 580.

Johannes BERTELIUS, Abbas Monasterii B. M. V. de Münster propè Luxemburgum, dein Epternacensis obiit 1607. 19. Julii. Andr. Valer. l. c. pag. 459. Swertius l. c. pag. 396. Calmet in Syllabo Abbatum Epternac. *tom.* 3. *Histor. Lotharing.* Foppens *p.* 579. Hontheim. *Histor. Trev. Tom. II. pag.* 552.

Johannes BIRCHINGTON Monach. Cantuar. Sec. XIV. de quo vide Henr. Warthon tom. 1. Angl. Sac.

Johannes BISCHOFF San-Gallensis c. an. 1480. Vid. Mezler de Vir. Ill. San-Gall. lib. 1. c. 54.

Johannes BLENCKER *de Babenhausen*, Abbas Amorbacensis an. 1466. ad an. 1484. de quo vide hujus Monasterii historiam pag. 157.

Johannes BLOERUS Diesthemius, Prior S. Jacobi Leodii, de quo vide And. Val. l. c. pag. 461. Franc. Swert. l. c. pag. 397. Foppens p. 581.

Johannes BOCKINGHAMUS, Monachus Cantuar. cl. an. 1398. Pitf. æt. 14. pag. 564.

Johannes BONDONETUS, cujus scripta recenset & le Long. Bibl. Histor. de France lib. 2. cap. 1. p. 944.

Johannes BONNEL è Congr. S. Mauri. Ob. 1692. Vide le Cerf. p. 42.

Johannes BOSTONUS, Anglus, Buriensis, Auctor *Speculi Cœnobitarum*, an. 1410. Vid. Leland. Bal. Pitf. æt. xv. pag. 593. & Thom. Gal. Warthon in Continuat Cavei Hist. Liter.

Johañes BOUZBACHIUS Piemontanus, Lacensis Prior, obiit an. 1526. Ejus elogium historicum vide suprà cap. III.

Johannes BRIS MARTINEZ, Abbas S. Joannis de Cardenna cl. c. an. 1620. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 304.

Johannes Franciscus à BRIXIA, Congreg. Casin. an. 1500. Vid. Wion Lig. vit. part. 2. Possev. in Appar. Sac. part. 1. pag. 872.

Johannes BURCHARD, Monachus Schwarzachensis Sec. 17.

Johannes CALCEATI, Gallus, è Congr. Casalis Benedicti. Ejus ætas mihi incomperta. Vid. le Long Bibl. Sac. p. 660.

Johannes de CAMPIDONA, Monachus Mariæcellensis in Austria c. an. 1450.

Joan-

Johannes CARAMUEL *de Lobkowitz* Hispanus, Cisterciensis primùm, dein Abbas Benedictinorum Montserratensium Viennæ, inde etiam Pragæ, pòst Episcopus Vigevitanus. Miri Vir ingenii, nulliúsque doctrinæ expers, sed dialecticâ præcipuè subactus disciplinâ claruit sub an. 1648. *Vid. Ughellus in Ital. sacra*; *Vischius in Bibl. Cisterc.*

Johannes de CARNIOLA, Mellic. Ob. 1456. Vid. Bibl. Mellic. pag. 256.

Johannes CARON monachus in Gallo-Flandria exeunte seculo XV. Vid. And. Valer. pag. 477. Foppens Bibl. Belg. pag. 605.

JOHANNES Abbas Casinensis. Ob. 934. Vid. Camill. Peregrin. Murator. Tom. II. Scriptor. Rer. Ital. pag. 272. Annal. Ben. tom. 5. p. 238.

JOHANNES Monachus Casinensis, Medicus, c. an. 1090. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Casin. cap. 25.

JOHANNES *Cellensis*, Monach. Mellic. Ob. 1651. Vid. Bibl. Mellic. pag. 500.

JOHANNES, Castellensis Monachus, 1390. Trithem. de Vir. Ill. Ord. S. B. l. 2. c. 135. & Chron. Hirsaug. tom. 2. ad an. 1430. pag. 365. Eysengren. Cat. Test. Verit. p. 153.

Johannes CASTANIZA, Hispanus, Author verus præstantissimi Operis Ascetici *De perfectione Vitæ Christianæ*, seu *Pugnæ Spiritualis.* Nicol. Ant. B. H. N. pag. 512. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. pag. 387.

Johannes CASTOR, vulgò *Bæver* sive *Fiber*, Monach. Westmonast. Vid. Voss. de S. L.

Johannes Benedictus della CAVA, Casinensis cl. c. an. 1642. Vid. Pez Epist. Apol. pag. 202.

Johannes CHARTIER, Monachus S. Dionysii in Francia sub med. Sec. XV. Vid. Claud. Robert. Chris. Sand. Jo. Ger. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 57.

Johannes du - CHENE è Congr. S. Mauri. Vide le Cerf. pag. 398.

Johannes Chrysostomus HIRSPECK, Abbas Schyrensis anno 1548. electus, claruit ad an. 1558. quo in lucem dedit *Axiomata contra Scripturæ divinæ abusum.*

Johannes de CISNEROS, Abbas B. V. dell' Espino, Hisp. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 519. Pet. Alva in Militia Conceptionis.

Johannes Josephus CLADIERE è Congr. S. Mauri c. an. 1690. Vid. le Cerf. Bibl. Hist. Crit. p. 60.

Johannes COULON è Congr. S. Mauri, vivit, & in Historia Literaria Franciæ perscribenda cum Domno *Rivet* impigrè desudat. Deus utriusque doctissimi Scriptoris vires in longum ævum integras conservet, ne tam vasto & erudito opere frangantur.

Johannes Alphonsus CURIEL, Hispanus. Ob. 1569. Vide le Long Bibl. Sac. p. 692.

Johannes DAMIUS CURTENSIUS, Mon. Spanheim. an. 1496. Vide Chronicon Spanheim.

JOHANNES *Diaconus* Casinensis, cujus meminit Pet. Diac. de Vir. Ill. Cas. cap. 38.

JOHANNES *Diaconus*, S. R. E. Cardinalis c. an. 874. Vid. Mabillon Annal. O. S. B. tom. 3. pag. 36.

Johannes DOCÆUS ex Abbate S. Dionysii Episcopus Laudun. c. an. 1518. Vide Sammarth. in Gall. Chr. Possev. in Appar. Sac. Nat. Alex. Hist. Eccl. Felibien. in Hist. Monasterii San-Dionysiani.

Johannes de D'ORSTEN S. Martini Colon. an. 1420. Ex Catal. Bibl. San-Martin.

Johannes Bapt. EBBERTH SS. Canonum Professor in Univers. Salisburg. anno 1706. De ejus scriptis vide H. U. S. pag. 371.

Johannes EGONIUS, Prior Augiæ Divitis, Ob. 1643. Vid. Bern. Pezii Dissert. Isag. in Tom. I. Thes. Anecd. part. 3. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Vol. IV. p. 206.

JOHANNES Monachus Elnonensis Sec. X. Mabill. Annal. Ben. tom. 1. p. 582.

Johannes ELIE, Monachus Abbatiæ S. Crispini an. 1689. Vid. Jac. le Long. Bibl. Hist. de France.

Johannes d' ESPIERES, Monasterii Aquicinctini Magnus Prior 1651. Vide le Long Bibl. Sac. Foppens Bibl. Belg. p. 628.

Johannes EVERISDEN, Monachus Buriensis in Anglia an. 1336. Vid. Pits. æt. 14. pag. 435. Voss. de Histor. Lat. l. 2. c. 65.

Johannes FABER, Carnotensis Episcopus an. 1390. Vid. Bulæus in Histor. Acad. Paris.

Johannes FAYTA, seu FAIUS, Abbas ad S. Bavonem Gandavi. Resignavit Prælaturam an. 1394. Vid. And. Valer. p. 500. Swertius pag. 387. Foppens pag. 636. Sanderus de Scriptor. Gandav.

Johannes Evangel. FEDERICI Congr. Casin. Ob. 1670. Vid. Armell. part. 2. pag. 36.

Johannes Baptista FERRETI è Congr. Casin. Ob. 1682. Vid. Armell. part. 2. pag. 22.

JOHANNES, Abbas Fiscanensis, de quo Mabillonius in Annal. tom. 4. & in Analectis tom. 1. pag. 165. Ob. anno 1078.

Johannes FLETUS, Monachus Westmonasteriensis, de quo vid. Pitſ. p. 875.

Johannes Bapt. FOLENGUS, Abbas S. Mariæ de Pyro in Marchia Tarvisina, Author insignis Commentarii in Psalmos. Ob. 1559. Vid. Armell. in Bibl. Scriptor. Congr. Casin. part. 2. pag. 24. Aug. Thuan. Lud. Moreri, Elias Dupin &c.

S. JOHANNES *Laudensis*, Monachus Fontis Avellanæ, discipulus B. Petri Damiani, ac Episcopus Eugubinus. Vide Ughellmum tom. 1. Ital. Sac. in Episcopis Eugubinis.

Johannes FRUMENTARIUS, aliàs WETHAMPSTEDE, Abbas S. Albani in Anglia c. an. 1440. Vide vitam suprà cap. 4.

Johannes GARETIUS è Cong. S. M. edidit Opera M. Cassiodori anno 1679. Obiit 1694. Vid. Pezii & Cerfii Bibl.

Johannes GELÉ è Congr. S. Mauri anno 1705. edidit Dictionarium Baudrandi Geographicum novis accessionibus locupletatum; habuit etiam prælo parata *Johannis Carnotensis Episcopi* Opera. Vide le Cerf. pag. 156.

Johannes GANS - - - - edidit an. 1726. Exercitia Spiritualia S. Gertrudis.

JOHANNES *Maria*, Genuensis, Abbas è Congr. Casin. Sec. XVI. c. an. 1550. Vid. Armell. part. 2. p. 44.

Johannes GERSEN, Abbas Vercellensis, autor libri *de Imitatione Christi*. Ita Dufresne in Indice Scriptorum, quem Golssario suo præfixit. Deus mihi det gratiam, ut quod in hoc aureo libello docetur, magis faciam & opere compleam, quàm ut quis illius verus sit autor, verbis disputem, atque non sine convitiis, parùm ex imitatione Christi, ut à nonnullis factum, lites instaurem. *Vide dicta Part. II. pag.* 211. *Vincentii Thuillerii Historia Concertationis de authore libelli de Imit.*

JOHANNES Confrater & Mon. Glastoniensis c. an. 1400. Smith. in Catal. Bibl. Coton. p. 20.

Johannes Angelus GODIN è Congr. S. Mauri. Ob. 1665. Vide Cerfii Bibl. p. 174.

Johannes GODOFRIDI, aliis *Goffridi*, S. R. E. Card. an. 1468. Vid. Acherii Spicileg. ult. edit. in fol. tom. 3. p. 825. & 835.

JOHANNES, Abbas Gorziensis Sec. X. Mabill. Act. Sanctor. Ord. S. Ben. Sec. IV. part. 1. p. 417.

Johannes GRANIER ex Monacho Abbatiæ San-Dionyſ. Doctor in Sorbona, Henrici IV. Theologus, Concionator, ac ejus favore Episcopus Monspeliensis an. 1607. Vid. Gall. Chr. tom. 6. pag. 816.

Johannes GRIESHERR, Monachus San-Udalricanus Aug. Vind. de quo vide Pet. Lambec. Bibl. Vindobon. tom. 2. pag. 933.

Johannes GRUNDEMANN, Monachus S. Thomæ Lipsiensis an. 1460.

Johannes GUALBERT, Abbas Weissenhoensis, vulgavit an. 1691. Conciones.

Johannes Benedictus de GUARDIOLA, Hispan. Mon. S. Facundi an. 1591. Vid. Nic. Ant. B. H. N. pag. 500.

JOHANNES, Hagustaldensis in Anglia Prior clar. an. 1133. Vid. Pitſ. æt. 12. pag. 255. Annal. Ben. tom. 6. p. 413.

Johannes Bapt. HADRIANUS, Mon. Casin. Sec. 16. Toppius in Bibl. Neapol. p. 219. & ex eo Armell. part. 2. p. 26.

Johannes Evangel. HAIGEL, Michelfeldensis an. 1724.

Johannes HAUSER, Mon. Lunælac. Vide Catal. Biblioth. hujus Monasterii pag. 412.

JOHANNES *Hautivillensis*, suprà *Altivillariensis*, ab Opere suo celebri vocatur Architrenius. Vid. Pitſ. æt. 13. p. 266.

Johannes HEIMBERT, Abbas Brunsfeldensis, exeunte seculo XIII. vel ineunte XIV. claruit. Vid. Leuckfeld Antiquit. Bursfeld. pag. 18.

Johannes Baptista HEMM, Abbas San-Emmeramensis. Ob. 1719. Vid. Hist. Univerſ. Salisburg. p. 371.

Johannes HERVINUS è Congr. S. Mauri. Vivit. Ejus meminit Cl. Montfauconius in Mſ.to Catalogo Scriptorum Congr. S. Mauri, quem mecum comunicavit, atque adeò propriâ manu exaratum Parisiis Viennam dono transmisit.

Johannes de HIDA, sive *Hyda*, Monachus Wintoniensis c. an. 1284. Vid. Pitſ. æt. 14. p. 365.

Johannes HUGNES S. Florentii propè Salmurium Prior cl. an. 1647. Vide le Long Bibl. Hist. de France.

Johannes Bapt. HUTSCHENREITTER, Prifligensis Monasterii propè Ratisbonam Professus edidit Sacra Exercitia Octiduana an. 1741.

Johannes de INDAGINE, ex Canonico Hildesheimensi Monachus & Abbas Bursfeldensis, præcipuus Reformationis Ordinis Benedictini in Germania promotor, vel potiùs auctor. Obiit an. 1479. Vide Leuckfeldii Antiqq. Bursfeld. cap. 1. pag. 22. ubi plures allegat Scriptores, qui de *Johanne* agunt.

Johannes JESSENET, è Congr. S. Mauri, discipulus Mabillonii, in flore ætatis decessit an. 1688. Vid. le Cerf. Bibl. p. 182.

Johan-

Johannes le MAISTRE è Congr. S. Mauri, de quo vid. Bern. Montfaucon in præfat. ad Bibl. Mss. Codd.

JOHANNES *Marchianensis* in Gallo-Flandria ævi incerti. Vid. Foppens Bibl. B. pag. 687.

Johannes MARENEUS è Congr. Casin. Abbas. Ob. 1705. Vid. Armell. part. 2. pag. 44.

Johannes de MARQUAIS Cœnobii Vedastini Magnus Priòr. Ob. 1604. Vid. le Long in Hist. Eccl. de France.

Johannes de MARE, Candomiensis Episcopus. Ob. 1521. Vide vitam cap. 3.

Johannes MARTIANAY è Congr. S. Mauri novam Operum S. Hieronymi editionem dedit. Ob. 1717. Vid. Nizronius, Pezius, Cerfius, Card. Quirinus in Coment. Hist. de rebus ad se pertinentibus part. 1. p. 88.

JOHANNES S. Mathiæ Trevirensis floruit an. 1047. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug. pag. 184.

Johannes MEARUS, Nordvicensis, Sec. xv. juxtà Pits. p. 879. incertæ ætatis.

Johannes de MEDINA, Monachus S. Vincentii Salmanticæ clar. an. 1545. Vid. Nic. Ant. B. H. N.

Johannes de MEGIES, Mellicensis. Ob. circa finem seculi xv. Vid. Bibl. Mellic.

JOHANNES, Abbas Metensis Sec. x. descripsit vitam S. Joannis Abbatis Gorziensis. Vid. Mabill. Acta SS. O. S. B. Sec. 5. p. 363.

Johannes MERYLINCK, Monachus Glastoniensis, c. a. 1325. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Vol. 5. p. 218.

Johannes Bapt. de MIRO Congr. Cas. Præses. Ob. 1731. Vid. Armell. part. 2. pag. 27.

Johannes de Monte NORICO, Monachus S. Burchardi Herbipol. Trith. in Chron. Hirsaug. ad an. 1072.

Johannes Antonius à Monte RUBRO, Mon. Casin. ævi incomperti, de quo Augustinus Oldoinus in Athenæo Ligustico.

Johannes Bapt. à NEAPOLI, Monachus S. Mich. Archang. Montis Caveosi. An. 1610. Vid. Armell. part. 2. p. 31.

Johannes Evangelista à NEAPOLI, Mon. Casinas an. 1609. Vid. Armell. part. 2. pag. 36.

JOHANNES *Nivicellensis*, Mon. & Abbas Congr. Clun. c. a. 1460. Vid. Wion in Ligno Vitæ pag. 797. Eysengren in Catal. Test. Ver.

Johannes de NICÆA, Mon. Lerinensis & Prior S. Stephani de Bargiamono an. 1364. scripsit Psalterium. Vid. Act. SS. Bolland. tom. 7. Maji p. 240.

Johannes NOVATUS, Abbas Pontidæ in agro Bergomensi, vivit. Vid. Armell. part. 2. p. 15.

Johannes de NOÜELLES, vulgò de Guisia nuncupatus, Abbas S. Vincentii Laudunensis an. 1376. Vid. Luc. Acher. in edit. Operum Ven. Guiberti Abbatis de Novigento.

Johannes de OBERNBERG, Mellic. flor. 1436. Vid. Bibl. Mellic. pag. 217.

Johannes Antonius ORSATI, Abbas S. Justinæ Patavinæ à doctrina & eruditione percelebris. In vivis, ut conjicimus, adhuc est. De eo Papadoli in Histor. Gymnasii Patavini tom. 1. l. 2. Armell. Bibl. Casin. part. 2. p. 19.

Johannes de OXOMEDES, Monachus S. Benedicti de Ulmo c. a. 1290. Oud. Tom. 3. col. 969.

Johannes OLIVIER, Abbas S. Medardi, & subinde Episc. Andegav. an. 1532. Vide Felibien in Historia Monasterii S. Dionysii pag. 380. & Philippum le Cerf. p. 119.

Johannes Evangelista à PANORMO, Abbas S. Martini de Scalis. Ob. 1694. Vid. Mongitore Bibl. Sic. p. 344.

Johannes à PASTURA, Prior Gemblacensis, an. 1560. Vide Bibliographos Belgas, Valer. Swert. Foppen. Sixt. Sen. Bibl. San. l. 4. p. 22.

Johannes PECKIUS, Abbas S. Laurentii Leodic. Ob. 1516. Foppens Bibl. Belg. pag. 710.

Johannes de PEDROSA Congr. Hisp. Procurator Generalis Romæ. Sec. xvi. Vid. Nic. Ant. B. H. N. p. 579.

Johannes PERUSINI ad D. Petrum Cœnobii alumnus. Cl. c. a. 1500. Vid. Armell. part. 2. p. 16.

Johannes PEYSSERUS, Monachus Altachii inferioris. Ob. 1424. Vid. Bruschii Cent. 2. p. 42.

Johannes PIGNEWARTUS, Belga, Bonessiensis, Monasterii in Comitatu Namurcensi Religiosus, cl. 1624. Vid. Andr. Valer. p. 548.

Johannes Bernardus PLANCHETTE è Congreg. S. Mauri. Ob. 1687. Vide Pezii & Cerfii Bibl.

Johannes Franciscus POMMERAYE è Congreg. S. Mauri. Ob. 1687. Vide Pez & le Cerf. l. c.

Johannes PRÆCOPIUS, Abbas S. Martini de Schalis, Panormi. Ob. 1418. Vid. Mongitore Bibl. Sic.

Johannes de PRECIS, Abbas S. Germani à Pratis. Vid. Histor. Monasterii.

Johannes Jacobus, Comes à PREYSING, Monachus Tegernseensis. Ob. 1645. Vide Hist. U. S. p. 374.

Johannes Jacobus RAVERDY è Congr. S. Mauri,

Sodalibus prosequitur. Vid. le Cerf pag. 472.

Johannes TIBURTINUS, Mon. Casinas, vixit an. 1120. Vid. Petr. Diac. de Vir. Ill. c. 46.

Johannes TINMOUTHENSIS, Monachus S. Albani in Anglia, Scriptor & Hagiographus Anglus, qui Vitas Sanctorum collegit. Ex hoc Capgravius novam Legendam suorum Sanctorum collegit. Vid. Acta Bolland. SS. mense Aug. pag. 634.

Johannes TOWNSON, Anglus, Lambspringensis Monasterii in Saxonia alumnus, vixit & scripsit an. 1703.

JOHANNES *S. Mathiæ* Trevirensis, Scholasticus, de quo Trithem. in Chron. Hirsaug.

Johannes TRITHEMIUS, Abbas Spanheimensis. Ob. 1516. Vide vitam suprà cap. 3.

Johannes TURBEITUS, Abbas Schyrensis, cujus ductu & auspicio Joannes Aventinus Annales scripsit Schyrenses. Vide Palignesii Monita Genealogica pag. 332. & 338.

JOHANNES *S. Vincentii* ad Vulturnum in Campania Monachus c. an. 1410. Vid. Annal. Ben. tom. 5. pag. 517.

JOHANNES Virdunensis Monachus. Vid. Possev. tom. 2. pag. 264.

Johannes de VISBACH, Abbas ad SS. Udal. & Afr. Aug. Vindel. vivebat an. 1335. Vid. Brusch. in Monasteriol. Germ. tom. 1.

JOHANNES ex Remensi Scholastico Monachus Uticensis, Sec. XI.

Johannes ab UBITARD, Cœnobita S. Martini Coloniensis, cujus meminit Catalogus Mss. Codd. Bibliothecæ S. Martini.

Johannes OLDENSTAD, i. e. veteris Civitatis, Abbas; de quo vid. Legatius in Chronico apud Leibnitz S. R. B. tom. 2. pag. 407. Acta SS. Bolland. m. Jul. tom. v. p. 104.

Johannes UTONUS, Monachus Anglus, de quo Pitseus in append. p. 883.

Johannes WALLINGFORDUS, Abbas S. Albani in Anglia. Ob. 1214. Vid. Mathæus Paris in vita 23. Abbatum S. Albani. Thomas Galeus Operum editor. Thom. Smith in Catal. Bibl. Cotton.

Johannes, WEINCKENS, Prior Seligenstadiensis, clarus Poëta, edidit præter alia Navarchiam Seligenstadianam anno 1714.

Johannes de WELLIS, Monachus Ramesiensis c. a. 1382. Vid. Pits. æt. 14. pag. 540.

Johannes WETHAMSTEDUS, suprà *Johan. Frumentarius.*

Johannes de WELLMING, Abbas Mellicensis, c. an. 1460. Vid. Chron. Mell. Bern. Pez. Bibl. Ascet. tom. 8. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. IV. p. 490.

Johannes WERLINUS, Seonensis c. an. 1646.

Johannes WESSINGTON, Prior Cathedralis Monásterii Dunelmensis. Ob. 1446. Vid. Henr. Warthon Angl. Sac. tom. 1. p. 789.

Johannes WESTPHAL, Abbas Bursfeldensis, ab an. 1495. ad 1502. Vid. Trith. Chron. Spanheim. p. 351. 415.

Johannes WILTONUS, Monachus Westmonasteriensis c. a. 1360. Vid. Pits. æt. 14. p. 496.

Johannes WISCHER, Prior Mellicensis. Ob. c. a. 1456. Vid. Chronicon Mellic. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. IV. pag. 427.

Johannes Antonius WITLICHIUS S. Jacobi Moguntiæ an. 1628. Vid. Christ. Joannis Tom. 2. Rer. Mogunt.

Johannes WENTIUS, seu *Weentius*, Abbas Egmondanus in Hollandia. Ob. 1404. Swert. in Athen. Belg. p. 485. Foppens p. 753.

Johannes de YSENHUT, Mellicensis fl. circa an. 1471. Vid. Bibl. Mellic.

Johannes YONGUS, Monachus Ramesiensis in Anglia cl. an. 1350. Pits. in Append. pag. 876.

Johannes ZERDANUS, Barcinonensis Episcopus, an. 1467.

Johannes Benedictus ZITELLI, Monachus Cavensis. Ob. 1648. Toppius in Bibl. Neapol. p. 141. Armell. part. 2. p. 33.

JOHEL, suprà *Joel.*

JONAS Bobiensis, aliis Luxoviensis, Abbas cl. c. a. 664. Vid. Mabill. Annal. tom. 1. pag. 451.

JONAS Fontanellensis Monachus c. an. 729. Vid. Sigebert. de S. E. Possev. in Appar. Miræ. in Auctar.

Josephus BONZANELLUS à Cæsena, Monachus Casin. an. 1591. Vid. Armell. part. 2. pag. 46.

Josephus BURGER, Mon. Ottoburanus. Ob. 1721. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 377.

Josephus CARELL, ex Augia Majore Brigantina, Conciones Gallicas Germanicè vertit Tom. II. vivit.

Josephus de la CERDA, Episcopus Pacensis. Ob. 1645. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. pag. 624.

Josephus du CLOU è Congr. S. Mauri, vivit, adjunctus viris eruditis, qui ex eadem

Julia-

Julianus de JANUA, Congr. S. Justinæ de Padua Monachus, scripsit vitam B. Nicolai de Prussia, eámque nuncupavit Placido Veronensi Congregationis suæ Præsidi an. 1500. Vid. Pezii Differt. Isag. in Tom. 2. Thes. Anecd. p. LX.

Julianus MAYALIS, Visitator Monasteriorum Siciliæ. Ob. 1470. Mongitore Bibl. Sic. pag. 411. Armell. part. 2. pag. 62.

Julianus VERNATIA, Monachus S. Nicolai de Buschetto an. 1463. Vid. Armell. part. 2. pag. 62.

Julianus VARNERIUS, cujus meminit Edm. Marthene in Comment. in S. Reg. c. 55.

Julianus MOZARINI S. Arnulphi Metis, an. 1661.

Julius Maria ODESCALCUS è Congreg. Casin. frater Innocentii XI. P. M. Episcopus Novarensis. Ob. 1666. Vide Armell. part. 2. pag. 63.

JULIUS *Prunianus de Ferraria.* an. 1595.

IVO Cluniacensis Prior vel Abbas c. an. 1270. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. pag. 440.

K.

KELEDEUS, suprà *Ænguffius.*

KENULPHUS ex Abbate Petroburgensi Episcopus Wintoniensis. Obiit 1006. Vid. Pits. de Ill. Britan. Scriptoribus.

KERARDUS, Scholæ Augiensis Magister, Sec. IX. Vid. Egon Lib. de Vir. Ill. Aug. Div. part. 2. cap. 12. Schilteri Thesaur. Antiquit. Teuton. tom. 1.

KERO sive *Gero* Monachus S. Galli. c. an. 720. Vid. Jodoci Mezler de Vir. Ill. San-Gall. lib. 1. c. 6. Annal. Ben. tom. 2. pag. 197. Goldast. Rer. Alemann. tom. 2. pag. 71. Et Eccard. tom. 2. de Reb. Orient. Franc. pag. 326. ubi eum seculo nono & post S. Benedicti Anianensis tempora floruisse autumat.

S. KILIANUS Episcopus Wirtzburgensis & Martyr An. 689. Vid. Possev. in Appar. tom. 1. pag. 314.

Kilianus HALMSCHMIDT, Lambacensis. Ob. 1683. Vid. Histor. U. S. p. 380.

Kilianus WERLIN è S. Lamberto in Styria, Continuator Historiæ B. V. Cellensis ab anno 1710. ad 1719.

Kilianus WEYBECK, Abbas Nideraltaichensis cl. 1529.

KIMBERTUS, suprà *Cimbertus.*

L.

LActantius STELLA Abbas monasterii SS. Faustini & Jovitæ Brixiæ. Obiit 1582. Vid. Octavius de Rubeis in Elogiis illustr. Brixin. Armell. part. 2. pag. 65.

LAMBERTUS, Monachus S. Agarici Virdunensis c. an. 1312. Calmet in Catalogo Scriptor. Histor. Lotharing.

LAMBERTUS Abbas Bertinianus, Sec. XII. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. IV. pag. 697.

Lambertus .... Abbas S. Josephi ad pedem montis S. Georgii Tyrol. edidit *Annum Ecclesiastico - Politico - Asceticum* . Aug. Vind. 1750. in 4.

Lambertus CATAN Ottoburanus, Sec. XVII. Vid. Pez in Epist. Apolog.

Lambertus GRIENMELT, Andecensis, edidit an. 1721. *Annum Sanctum Benedictinum*, & an. 1709. *Annum Columbinum* &c.

LAMBERTUS *Hirsfeldensis*, infrà Lambertus *Schaffnaburgensis.*

LAMBERTUS, Abbas Hasungensis. Trithem. in compendio apud Possevinum.

Lambertus de LEGIA, vulgò *de Petra*, Monachus & Scholasticus Trevir. an. 1067. Annal. Ben. tom. 4. pag. 423. Trithem. in Chron. de Vir. Ill. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 615.

LAMBERTUS *Leodiensis* Abbas II. S. Laurentii c. an. 1061. Vid. Reiner. Leod. de Scriptoribus sui monasterii. Annal. Ben. tom. 4. pag. 697. Fisen. Flores Leod. p. 55. And. Val. p. 614.

Lambertus MOLL, monachus S. Martini Maj. Coloniæ Agrippinæ. Ob. 1622. Ex Catal. Mss. Codd. Biblioth. hujus monasterii.

Lambertus PARVUS Monachus S. Jacobi in urbe Leodii. Ob. 1194. Vid. And. Valer. Bibl. Belg. pag. 615. Foppens pag. 801.

LAMBERTUS *Pultariensis* monachus, cujus meminit Mabill. Annal. Ord. S. B. Tom. 2. Append. pag. 744.

LAMBERTUS *Schaffnaburgensis* an. 1077. de quo videndi sunt, qui ejus Historiam ediderunt, præprimis *Joannes Pistorius.* Vide etiam Annal. Ben. tom. 4. pag. 617.

Lambertus de STIPITE, Legatus Concilii Constantiensis an. 1417. Vid. Herman. van der Hardt in Histor. Concil. Constant. Tom. IV. col. 1124. Foppens p. 801.

LAMBERTUS, monachus Trevirensis, scripsit post annum 1127. de Invent. Corp. S. Mathiæ tom. 5. Bolland. pag. 448.

KAMBERTUS, seu *Lantpertus* circ. an. 1040. scripsit vitam S. Heriberti, Archiep. Colon. Annal. Bened. tom. 4. pag. 279.

LAM-

S. LEANDER Hispal. Archiep. an. 600. Vide Mabillon. in Actis SS. Ord. S. B.

Leander de GRANADA MANRIQUE, Abbas Hispalensis, an. 1614. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov.

Leander JONES è S. Martino, Præses Congreg. Angl. an. 1260. Vid. Bucelin. in Ben. Rediv. le Long in Bibl. Sac. Foppens Bibl. Belg. pag. 813.

LEBUINUS *Ripensis* in Anglia Mon. Ob. 740. Pits. pag. 142.

LEIDRADUS ex Archiepiscopo Lugdun. Monachus S. Medardi Suession. vixit an. 800. Vid. Gall. Chr. tom. I. in Archiep. Lugdun.

S. LEO IV. Pont. Max. ab anno 847. ad 855. Præter Wionum, Menardum, Bucelinum, Desingium, Gregorius Kolb & Christophorus Ott è S. J. pro Benedictino habent, non verò alii, quòd Anastasius Bibliothecarius eum monasticâ institutum disciplinâ fuisse non quidem neget, non perinde tamen ejus professionem emisisse asserat. Mabillonius inter Sanctos Benedictinos illum non collocavit.

S. LEO VII. Papa ab anno 936. ad 955. Mabill. Annal. tom. 3. pag. 397. cujus sententiam tuetur, qui annotationes in Muratorii Historiam Italiæ scripsit Part. V. ad an. 936.

S. LEO IX. ab anno 1049. ad 1054. Vid. Acta SS. Ord. S. B. & Annal. Ben. Mabillonius contra Hagiographos Antverpienses, prætermissis aliorum testimoniis, *Leonem* fuisse Benedictinum, ex ipsius verbis demonstrat, qui ultimæ admotus lineæ se Monachum extitisse, disertim affirmat: *Cellam, quam monachus incolui &c.* Quòd si dicti Hagiographi S. Leonis testimonium de sua monastica vita ferenti fidem habere nolint, nec ipsis fides de veritatis studio, quô se Acta Sanctorum Commentariis illustrata in lucem edere præferunt, habenda est.

LEO, Monachus Hæcmundensis, an. 1203. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. lib. XI. pag. 769.

Leo MARSICANUS Mon. Casin. S. R. E. Card. Ostiensis. Ob. 1115. Pet. Diac. c. 30. & Marus in Notis. Muratorius in præfat. ad Chron. Leon. Marf. Tom. IV. Scriptor. Rer. Ital.

LEO Card. Diac. Monachus Casinas, cum priore non confundendus; cl. circa finem Sec. XI. Vid. Annal. Ben. tom. 5. pag. 570. Petr. Diac. de Scriptor. Ill. Caf. c. 31. Fabric. Bibl. med. Lat. vol. 4. p. 773.

Leo MATINA, Abbas è Congr. Casin. Sacræ Paginæ Professor in Academia Patavina. Vide Papadoli in Histor. Gymnasii Patavini.

LEO *à S. Thoma*, monachus Tibianensis in Lusitania. Ob. 1651. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Nov. p. 23.

LEODEGARIUS Agathocromius Divionensis Sec. XVI.

S. LEODEGARIUS Episcopus Æduæ & Martyr an. 678. Vide Acta SS. Ord. S. B. & Annal. Ben. tom. I.

Leodegarius MAYER, Murensis in Helvetia, an. 1743. edidit Explicationem ceremoniarum Ecclesiasticarum, earum præcipuè, quæ ad S. Lyturgiam spectant. Alia...

Leodegarius MARTINI, Weingartensis in Helvetia, an. 1737. vivit.

Leonardus de BORGIANIS, Abbatiæ Florentinæ Mon. c. an. 1537. Armell. part. 2. pag. 76.

Leonardus de FELDORFF, Mellic. fl. c. an. 1485. Vide Bibl. Mellic.

Leonardus KLOZ, Wessofontanus, de quo vide Hist. Univers. Salisburg. pag. 380. Ejus cumprimis laudantur Orationes ad Sodales Academicos Salisburgi dictæ. Aug. Vind. 1742.

Leonardus MASSIOT è Congr. S. Mauri. Vivere desiit hoc seculo, quo autem anno, mihi incognitum. Vide Pezii & Cerfii Bibl.

LEONARDUS Mellicensis Abbas. Ob. 1433. Vid. Bibl. Mellic. pag. 203.

LEONARDUS Ottoburanus Abbas, magni vir nominis, clar. an. 1509.

Leonardus à PERUSIA, è Congr. Casin. cl. c. an. 1550. Armell. part. 2. p. 76.

Leonardus PEUGER, Conversus Mellic. fl. circ. 1425. Vid. Bibl. Mellic.

Leonardus de PURCKHAUSEN, Mellic. fl. 1497. Vid. Bibl. Mellic. pag. 476.

LEONARDUS *de Buremunda* S. Martini Colon. c. an. 1458.

Leonardus RUBENUS, ex Jesuita Benedictinus, & postea Abbas Abdinckhoffensis an. 1609. Vide vitam suprà cap. 4.

Leonardus SCHILLING Lunælacensis cl. Sec. XV. Vid. Catal. Bibl. Lunælac. p. 366.

Leonardus SEEMAN, monachus Bursfeldensis c. an. 1115. Vid. Leuckfeld in Antiquit. Bursfeld. cap. 1. pag. 16.

Leonardus VAIRUS, Beneventanus, an. 1583. Vid. Possevin. Appar. tom. 2. pag. 342.

Leonardus WÜRSTLINUS, aliàs Hamaxurgus, vulgò *Wagner*, Mon. San-Udalricanus Aug. Vindel. Obiit 1522. kal. Januarii. Vid. Brusch. in Catal. Monast. Germ. *Kham in Hierarchiâ Augustanâ*...

Leonel-

interpretatus. Vid. Guid. Panzriolla de C. I. lib. 3. c. 33. p. 357.

Ludovicus MALUMBRA, Monachus S. Georgii Major. Venetiarum c. an. 1585. Vide Armell. part. 2. p. 88.

Ludovicus MAYNERIUS, Abbas Lerinensis, Sec. XVII. Armellinus Bibl. Casin. part. 2. pag. 88.

Ludovicus de MENDOZA, Monachus S. Mariæ de Spina an. 1612.

Ludovicus Morini, S. Petri Mutinensis alumnus. Ob. 1713.

Ludovicus PELLETIER è Congr. S. Mauri, vivit. Vide le Cerf. p. 405. augmentavit Glossarium Cangii. Vide le Cerf. pag. 180.

Ludovicus Pisant è Congr. S. Mauri. Ob. hoc Sec. Vide le Cerf. p. 406.

Ludovicus SEROUX è Congr. S. Mauri. Ob. 1702. Vide Pezii & Cerfii Bibl.

Ludovicus SOMBECK, Abbas Gladbac. an. 1629. Vide Bucelin. in Bened. Rediv. pag. 166. Andr. Valer. in Bibl. Belg. p. 637. Foppens B. B.

LUDOVICUS, Wessofontanus, cujus meminit Pezius in Itinere Bavarico.

LUITOLDUS suprà *Liutoldus* Lunælacensis.

S. LULLUS, Moguntinus Archiep. Ob. 787. Vid. Pits. pag. 156.

LUPUS *Servatus*, Abbas Ferrariensis an. 861. Vide vitam suprà cap. 2.

LUTGERUS Monasterii S. Michaëlis Luneburgi Scholasticus. Ob. 1028. Vid. Trithem. Chron. Hirsaug. pag. 167.

LUTHBERTUS, Monachus Fuldensis, & Abbas I. Hirsaug. Ob. 853. Vid. Trithemii Chron. Hirsaug. Tom. 1. p. 11.

S. LUTWINUS, primus Dux Lotharingiæ circa initium Sec. VIII. tum fundator & Abbas I.mus Monasterii Mediolacensis, ac denique Archiepiscopus Trevirensis. Vid. Trith. l. 3. de Vir. Ill. Ben. cap. 188.

M.

S. MACARIUS, primus Scotorum apud Herbipolim Abbas c. a. 1139. de laude Martyrum elegans scripsit volumen. Vid. Eysengren in Catal. Test. Verit. pag. 96.

MACARIUS, Monachus Fuldensis, natione Scotus Sec. IX.

MACARIUS, Monachus Pinnatensis in Arragonia Sec. XIV. scripsit vitam SS. Voti & Felicis. Vid. Acta SS. Bolland. Maji tom. 7. pag. 61. & 63.

D. N. MACARTIE è Congr. S. Mauri, vivit. Ejus est *Traduction du Baronage d'Angleterre*. Ex Montfauconii Catalogo Mf.to Scriptorum è Congreg. S. Mauri.

Magnus AGRICOLA è SS. Udalr. & Afra Aug. Vind. Ob. 1688. Vid. Hist. U. S. pag. 384.

MAGNUS, Cluniacensis Prior Sec. XVII.

Magnus GRAMBLICH, Amorbacensis. Ob. 1707. Vid. Hist. Amorbac. p. 157.

Magnus STER, Neresheimensis hoc Seculo.

Magnus SCHLEYR, Elchinganus. Ob. hoc Seculo. Vid. Hist. U. S. pag. 442.

Magnus STRAUB, Encomiastes S. P. B. an. 1735.

Magnus ZIEGELBAUER in Zwifaltensi Imperiali Monasterio Ordinem S. B. professus an. 1707. Author præsentis Historiæ Literariæ O. S. B. Obiit an. 1750. XIV. Junii. Ejus elogium historicum vide Part. I.

MAGO, Fuldensis Monachus c. a. 780. Vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Tom. V. p. 17. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 35. p. 316.

MAINARDUS S. R. E. Cardinalis cl. c. a. 1063. Vide Tafuri in Serie Chronol. Scriptor. Neapol. & quos citat.

MANEGAUDUS, Abbas S. Michaëlis ad Mosam c. a. 1150. Fabric. l. c. p. 36.

Manfredus de CRUCE, Abbas S. Ambrosii Mediolan. an. 1415. Vide Herman. van der Hardt in Histor. Concil. Constant. Tom. V. p. 109.

MANGOLDUS ex Abbate Cremifanensi Episcopus Passaviensis. Ob. an. 1215. Vid. Annal. Cremifan.

MANNIUS, Abbas Eveshamensis in Anglia c. a. 1043. Vide Monasticon Anglic. tom. 1. pag. 151. col. 1.

MARBODUS ex Episcopo Redonensi Monachus an. 1123. Vide Ant. Beaugendre, qui ejusdem Opera vulgavit ad calcem Operum V. Hildeberti. Item Pits. de Illustr. Angl. Scriptor. ad an. 1650. Cæs. Egass. Bullæ. Histor. Univers. Paris. tom. 1. p. 761.

MARCELLINUS, Monachus Eboracensis, an. 720. Vid. Pits. ad an 761. p. 152.

Marcellinus REICHEL, Ettalensis, anno 1734.

MARCELLUS, Monachus San-Gallensis Sec. IX. Vid. Mezler de Vir. Ill. lib. 1. cap. 15.

MARCULPHUS, Benedictinus Gallus, incertum cujus monasterii, an. 660. Mabill. in Annal. Bened. Tom. I. Nicol. Alex. in Hist. Eccl.

Marcus à BRIXIA, Abbas S. Vitalis à Ravenna, anno 1551. Vid. Arnold. Wion in Ligno Vitæ, & Armell. part. 2. pag. 89. Possev. Appar. Sac. tom. 2. Wion Lig. Vit. lib. 2. c. 27.

MARCUS alter *à Brixia* Monachus S. Euphemiæ, an. 1592. Armell. l. c. p. 90.

MAR-

in Bibl. Sicul. Armell. in Bibl. Casin. part. 2. p. 95.

Martinus BOUQUET è Congr. S. Mauri Collectionem novam Scriptorum Rerum Francicarum tomis 20. comprehensam adornat, quorum jam plures publico exhibuit.

Martinus le BRUN, Abbas in Gerardi Montibus ad S. Adrianum, de quo vide Andr. Val. p. 648. Foppens p. 851.

Martinus de CLIVO, Cantuariensis, Sec. xv. Vide Pitseum in appendice pag. 887.

S. MARTINUS ex Abbate Dumiensi Braccarensis Episcopus sub an. 572. Vid. Mabill. in Actis Sanctor. O. S. B. & in Annal. Ben.

MARTINUS Fiessensis Abbas Sec. 17. Pez. in Epist. Apolog.

Martinus FRIDLINUS, Cladrubensis in Bohemia Monachus, Seculo, ni fallor, XV. de quo vide Balbinum in Epit. Histor. Rer. Bohem. pag. 67.

Martinus GUTWILLIG, SS. Udalrici & Afræ Professus, Scriptor asceticus vivit an. 1752.

Martinus HATTINGER, Abbas S. Petri Salisburgi.

Martinus KELLER, Engelbergensis, Scriptor asceticus claruit Sec. 17. Vid. Pez. l. c.

Martinus KROPFIUS, Mellicensis Bibliothecæ Subpræfectus. Anno 1747. in lucem dedit *Bibliothecam Mellicensem.* Plura ab eo exspectamus.

MARTINUS *Jacobus* è Congr. S. Mauri, vivit, scribit, & floret magnâ nominis sui celebritate.

Martinus MARRIER, Prior religiosissimus S. Martini à Campis 1614. Vid. vitam à Germano Cheval Parisiis an. 1644. vulgatam.

Martinus MARTINEZ, Hispanus, è domo S. Æmiliani. Ob. 1633. Vid. Nic. Ant. B. H. N.

Martinus PRUNNER, Murensis. Sec. 17. Vid. Pez. l. c.

Martinus RETELLIUS è Congr. S. Vitoni, seculo proximè præterito Chronicon Antonii Yepesii Gallicè reddere, novisque accessionibus locupletare studuit.

Martinus RHEBOCK, Monachus Corbeiæ Novæ. Vide Leibnitz Introduct. Scriptor. Rer. Brunsv. Tom. 2. p. 15.

Martinus RESCH, Cremifanensis Abbas. Ob. 1709. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 388.

Martinus SARMIENTO S. Martini Madriti Theologiæ Professor, vivit 1752.

Martinus de SENGING, Prior Mellicensis, Sec. xv. Ob. post an. 1485. Vid. Chron. Mellic. Bern. Pezii Præfat. in Tom. IV. Bibl. Ascet. Martini Kropfii Biblioth. Mellic.

Martinus de ZIPS B.V. ad Scotos Viennæ in Austria Abbas. Ob. ante annum 1470. Vide vitam suprà cap. 3.

Martinus STOCK S. Martini Coloniæ, an. 1555. Ex Catalogo Mss. Codd. Bibl. San-Martin.

Martinus ZETLIZ Emautinus Pragæ, Meditationes S. Anselmi Cantuar. Archiep. à se Germanicè redditas prælo subjecit an. 1695.

Mathæus à BILENBERG, Brevnoviensis, Archiepiscopus Pragensis. Ob. 1675. Vid. Histor. Epit. Monasterii Brevnov. in fol. an. 1740. pag. 116.

Mathæus HUEFNAGEL, Oberaltahensis, Sec. xv. Vid. Pez. in Epist. Apolog.

Mathæus LAMBERT, Prior Monasterii Alnensis, cl. Sec. xvi. Vid. Hæfteni Disquis. Monast. Lib. 2. Tract. 5.

Mathæus LAURETUS, Abbas S. Salvatoris de Castellis an. 1620. Nic. Ant. & Armell. in suis Bibliothecis.

Mathæus MOULLART, ex Abbate S. Gisleni Episcopus Atrebatensis. Ob. 1600. Ejus Statuta Synodi Atrebat. edita fuerunt an. 1585. Vid. Foppens Bibl. Belg. pag. 868.

Mathæus PARISIUS, Mon. S. Albani in Anglia. Ob. a. 1259. Vid. vitam suprà cap. 3.

Mathæus PETITDIDIER, Præses Generalis Congr. SS. Vitoni & Hidulphi. Ob. 1728. Vide vitam suprà Cap. 4.

Mathæus PRANDT è S. Paulo Carinthiæ. Vid. Pez Catal. S. B. G. in Epistolis Apolog.

Mathæus STAINHAUSER, Mellicensis. Vid. Pez l. c. & Kropf. in Bibl. Mellic.

MATHÆUS *Vidocinensis* Monachus, author *Metaphrasis Libri Tobiæ*, Poëtæ Seculo XIII. celebris, quem multi cum Mathæo Abbate S. Dionysii in Francia confundunt.

Mathæus VOLKERUS, Weingartensis, Sec. 17. Pez l. c.

Mathæus WEISS, Andecensis, Author *Lycæi Benedictini*. Ob. 1638. Vid. Histor. Univers. Salisburg. p. 388.

MATHÆUS Westmonasteriensis an. 1377. Vid. Pitf. ætate 14. pag. 518. Aubert. Miræ. Warthon. Nikelson. in Scriptor. Angl.

Mathias DALEN Cœnobita S. Martini Colon. an. 1555. Vid. Bibl. San-Martin. Catal. Mss. Codd. Hartzheim *Bibl. Colon.*

Mathias DIEFFENBACH, S. Jacobi Moguntiæ an. 1635. de quo vide Georg. Christ. Joannis Præfat. ad Vol. I. Rer. Mogunt. p. 4.

Mathias ABELIN, patriâ Auguſtanus, Weltenburgenſis O. S. B. Diœceſis Ratisbonenſis in Bavaria inferiori ad Danubium, per medium milliare ſupra oppidum Khelheim Monaſterii Abbas anno 1626. die 25. Maji electus, inter ſui temporis injurias, hoſtium extremas perpeſſus moleſtias, primus Mitram cum aliis Pontificalibus inſigniis ab *Urbano VIII.* P.M. obtinuit. *Alberti* verò Ratisbonenſis Epiſcopi hortatu, annoſi ſui Monaſterii temporum anteactorum circulos fluxúſque connectere, & in unius libelli anguſtias redigere adgreſſus eſt, conſcriptâ *Inſtructione Chronographicâ de fundatione Weltenburgici Monaſterii*, quam *Straubingæ* excudebat Simon Gallus anno 1743. in 8.

Mathias BRENNUS, Weingartenſis, cujus Poëſis de Paſſione Domini, Opus poſthumum, typis impreſſum fuit anno 1746.

MATHIAS Prior S. Martini Tornac. Ob. 1511. Vid. du Freſne in Indice Autor. Fabric. Bibl. med. Lat. l. 12. tom. 5. pag. 169.

Mathias GRENET, Prior S. Martini Tornacenſis. Ob. 1502. Vid. Foppens Bibl. Belg. pag. 874.

Mathias MATHALEA, Congr. Caſin. Præſes, an. 1575. Ob. 1582. Vid. Armell. part. 2. pag. 97.

Mathias de RUREMUNDA S. Jacobi Moguntiæ an. 1500.

MATHIAS Monachus S. Mathiæ Trevirenſis.

MATHIAS B. M. Luxemburgi Abbas, Suffraganeus Trevirenſis, literis & pietate clarus ſub an. 1365... *Vid. Hontheim Tom. II. pag.* 11.

Mathias VENUSINUS, Monachus Caſinas an. 1672. Vid. Armell. part. 2. p. 97.

D. MAURICE è Congr. Caſin. vivit. Ejus Opera ſunt *Genealogie de la Maiſon de Rohan. Nouvelle Hiſtoire de Bretagne.*

Mauritius BOG, Zwifaltenſis. Ob. c. a. 1730. Inter alia Sequentiam *Dies iræ* carmine elegiaco ad animi compunctionem aptiſſimo complexus eſt.

MAURITIUS ex Abbate Cœnobii & Cathedralis Eccleſiæ Cathedralis, ejusdem Epiſcopus. Ob. 1126. Vid. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. pag. 61.

MAURITIUS N. Monachus S. Severini Neapoli an. 1562. de quo vide Toppium in Bibl. Neapol.

Mauritius ENK San-Gallenſis. Ob. 1575. Mezler de Vir. Ill. San-Gallenſ. lib. 1. c. 55.

Mauritius GEIGER, San-Gallenſis, edidit Catecheſes an. 1722.

Mauritius HOCHENBAUM edidit Ethicam Religioſam *Lucernæ* 1748.

Mauritius MÜLLER, Bibliothecarius San-Gallenſis, in vivis, ut credo, etiamnum eſt. Scripſit brevem Hiſtoriam Monaſteriorum Congr. Helvetiæ: Orationem de Immac. Conceptione B. V. & fors quædam alia.

Mauritius PONCETRA, Gallus, an. 1586. Vide le Long Bibl. Sac. pag. 910.

Mauritius ZAPATA, Monachus Parmenſis, S. Jo. Evangel. an. 1657. Vid. Armell. Bibl. Caſin. part. 2.

Maurus ALZINGER, Weingartenſis, Sec. 17. Vid. Pez. l. c.

Maurus BALDUNG, Weingartenſis, Scriptor vitæ S. Pirminii, quæ extat in Bavaria Sancta Mathæi Raderi.

Maurus de CAMBIIS, Abbas S. Pauli de Urbe. Ob. 1637. Armell. part. 2. pag. 99.

Maurus CATHARINUS, Diſſertinenſis, Sec. 17. Pez l. c.

Maurus CHIAULA, Monachus S. Martini de Scalis. Ob. 1600. Vid. Ant. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. pag. 62. Armell. part. 2. pag. 99.

Maurus DANTINE è Congr. S. Mauri, vivit, & ampliſſimam Collectionem Hiſtoriographorum Galliæ cum Domno *Bouquet* adornat.

MAURUS, Hirſaugienſis Monachus. Ob. an. 865. Vid. Chron. Hirſaug.

Maurus KREMP, Elchinganus. Ob. 1721. Vid. Hiſt. U. S pag 391.

Maurus LAPIUS, Monachus S. Mariæ de Murano. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. 3. pag. 719.

Maurus Alexander LAZARELLI, Prior Cæſenæ. Ob. 1729. Vid. Armell. part. 2. pag. 98.

Maurus LIECHTENHEIM Abbas ad S. Lambertum in Styria. Ob. 1709. Vid. Hiſt. Univerſ. Salisburg. p. 391.

MAURUS, Lunælacenſis Abbas, continuavit miracula per interceſſionem S. Wolfgangi edita Lincii an 1687.

Maurus de SALAZAR, Theologiæ Doctor, & Congreg. Valliſoletanæ Generalis, ſcripſit Apologiam pro Revelationibus S. Gertrudis M. cl. Sec. XVI.

Maurus LUZ, Weſſofontanus, vivit, de quo Pez. Diſſert. Iſag. in Theſ. I. Anecdot. pag. XIX.

Maurus Marcheſius è Congr. Caſin. Ob. 1650. Edidit Opera S. Brunonis Epiſcopi Signienſis. Vid. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. pag. 63. Armell. part. 2. pag. 101.

Maurus à MUTINA è Congr. Caſin. clar. c. a. 1595. Armell. part. 2. pag. 103.

Maurus

Maurus OBERASCHER, Abbas Lunælacensis. Ob. 1697. Vid. Hist. U. S. lib. 2. cap. 7. pag. 373.

Maurus ORBINI, Abbas S. Mariæ de Backe c. an. 1555. Vid. Armell. part. 2. pag. 103.

Maurus PANDULPHINUS, Monachus Abbatiæ Florentinæ. Ob. 1574. Vid. Armell. & Wion in Ligno Vitæ cap. 72.

S. MAURUS Quinqueecclesiensis in Hungaria Episcopus c. an. 1070. Vide David Czuttinger in Specim. Hungar. Liter. pag. 252.

MAURUS hujus nominis Abbas I. Andecensis. Ob. 1655. Vid. Histor. U. S. pag. 217.

Maurus RANBECK, Abbas Andecensis hujus nominis secundus. Ob. 1686. Vid. Hist. U. S. pag. 223.

Maurus ROSTIUS Abbas Iburgensis, de quo vid. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. vol. 5. p. 178.

Maurus REIMAN, Prior Brevnov. Ob. 1667. Ex Monument. literar. Brevnov.

Maurus RUOSHIUS, Zwifaltensis Sec. 17. reliquit mf.tum volumen Concionum.

Maurus SELLORI, Monachus S. Pauli de Urbe. Ob. 1718. Armell. l. c.

Maurus SPINAZZI, Monachus S. Pauli de Urbe. Ob. an. 1639. Vid. Armell. l. c.

Maurus TANTUCCIUS S. Mariæ Florent. Mon. an. 1656. Vid. Histor. Univers. Salisburg. ex qua corrigendus Armellinus Bibl. Casin. part. 2. p. 106.

Maurus de TOBAR, Vallisoletanus. 1659.

Maurus WENGER, Garstensis, Sec. 17. Vid. Pez. l. c.

MAWORINUS, Monachus Glaston. inde Episcopus c. an. 620. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. vol. 5. p. 178.

Maximilianus FRENDEL è S. Lamberto Styriæ, Sec. 17. Pez. l. c.

Maximilianus REST, Schyrensis Abbas an. 1722. electus literis consignavit *Monasteriologiam Universalem Ord. S. B.* Ob. 1734.

Maximilianus SANVIS è S. Lamberto Styriæ, edidit an. 1707. librum de virtute Prudentiæ.

Maximilianus THIEULAINE, Atrebas, Belga, Monachus Vedastinus, de quo vide Foppens Bibl. Belg. p. 884.

Maximus ab ARETIO, Abbas S. Mariæ Florentiæ. Ob. 1587. Vide Armell. part. 2. pag. 107.

Maximus MASI, Abbas Sublacensis. Ob. 1587. Vid. Armell. part. 2. pag. 107.

Maximus SEREGNO, Monachus Congr. Casin. Sec. 17. Armell. part. 2. p. 109.

B. MECHTILDIS, Soror S. Gertrudis, Monialis Elpediana. Ob. circa an. 1284. Scripsit & ipsa *de spirituali gratiâ* planè cœlestem librum, mirorum omnium, quæ in ipsâ divinus amor fecit, synopsin. *Vide vitam suprà cap. 5. §. X.*

MEGINFRIDUS, Fuldensis Scholasticus, c. an. 986. Vid. Joan. Latom. & Joan. Trithem. apud Mencken. Tom. III. Scriptor. Rer. Germ. Canis. Antiq. Lect. tom. 2.

MEGINFRIDUS S. Burchardi Herbipoli 1017.

MEGINGAUDUS, aliis Megingus, seu Megingozus Herbipol. Episcopus 775.

MEGINHARDUS, seu *Maginhardus* Fuldensis c. an. 880. Vid. Annal. Ben. tom. 2. pag. 286. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 26.

MEGINHARDUS, seu *Meginradus* Hirsaug. anno 965. Vid. Annal. Ben. tom. 3. pag. 578.

S. MEINRADUS, seu *Meginradus*, Monachus Augiensis, & Martyr an. 861. Vid. Egon de Vir. Ill. part. 2. c. 17.

Meinradus HEUCHLINGER, Wiblingensis Monasterii sui Chronographus. Ob. 1716.

Meinradus ROUSSEAU Benedictoburanus cl. an. 1734.

MEINRADUS San-Gallensis Monachus, cujus meminit Mezler de Vir. Ill. San-Gall. lib. 1. c. 52.

Meinradus SPIES Ursinensis Sub-Prior, Musomotheta, à quo extat Tractatus Musicus compositorio-practicus. Aug. Vind. 1745. in. fol. ubi alia ejus Opera recensentur. Vivit 1752.

Meinradus STEINEGGER, Einsidlensis, an. 1681.

Meinradus STEIGENTESCH San-Blasianus. Sec. 17.

Meinradus TROGER, San-Blasianus. Vid. Histor. Univers. Salisburg. p. 395.

Melchior ALBERTI, Theresensis in Francia Orientali, edidit Conciones 1722.

MELCHIOR Abbas Schœnaugiæ. Ob. 1492. *Vid.* Trithem. *Chron. Hirsaug.* tom. 2. pag. 551. Hontheim *Tom. II. pag.* 334.

Melchior STAMHEIM, Abbas SS. Udal. & Afræ Aug. Vindel. an. 1465. Vide Basilicam seu Historiam ejusdem Asceterii, deinde Bibl. Ascet. Bern. Pezii tom. 8. pag. 612. Bibl. Mellic. p. 341. ubi obiisse an. 1471. dicitur.

Melchior WAGNER, San-Emmeramensis, edidit vitam S. Wendelini Abbatis an. 1724.

Melchior WEIXER, Prunveningensis prope Ratisbonam cl. an. 1626. Author *Fontilegii Sacri.*

MENGOR, incerti ævi Monachus, scripsit *de Proprietate rerum.* Vide Barthium Advers. l. 32. p. 1499.

Nicolaus ALEXANDRE è Congr. S. Mauri cl. an. 1714. Vide le Cerf. pag. 5.

NICOLAUS *Antonius Justinianus*, Prior è Congr. Casin. vivit.

Nicolaus BARPTOLOMÆUS Mon. Bened. circa an. 1532. denatus, de quo *Niceronius Tom.* 38.

Nicolaus BASELIUS Mon. Hirsaug. claruit ineunte Sec. XVI. ac scripsit Auctarium in Chronograph. *Joannis Naucleri* ab anno MDI. in annum MDXIIII. item *Cryphiographiam libr. IV. &c.*

NICOLAUS Beccensis Monachus Sec. XI. Vid. Annal. Ben. tom. 5. p. 230.

Nicolaus CANTELEU è Congr. S. Mauri. Ob. piissimè an. 1662. Vide le Cerf l. c. pag. 57.

Nicolaus CHRISTELLIUS, Andecensis, Sec. XVII. Pez Catal. S. B. G.

NICOLAUS in monasterio Suessionensi SS. Crispini & Crispiniani monachus an. 1115. Molan. in Natal. SS. Belgii 8. Novemb. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. pag. 603.

Nicolaus DONATI apud S. Eugenium Urbis Senarum Monachus clar. c. an. 1591. Vid. Wion Lign. Vit. part. 1. l. 2. c. 75. Pet. Ricord. Histor. Monast. Dial. l. 4. pag. 463. Armell. part. 2. p. 113. Fabric. Bibl. med. Lat. vol. 5. pag. 331.

Nicolaus de DORSTEN, Monachus ad S. Jacobum Moguntiæ anno 1468. Vid. Treffler in Syllabo Vir. Illustr. hujus Abbatiæ.

NICOLAUS *Dunelmensis*, Anglus 1170. Vid. Pits. æt. 12. pag. 231. Leland. Collectan. vol. 4. cap. 112. Jo. Ger. Voss. de Histor. Lat. lib. 2. c. 52.

Nicolaus ELLENBOGEN, Ottoburanus, cl. an. 1543. Vid. Petr. Franc. in Suevia Ecclesiastica, Jo. Georg. Schellhorn in Amœn. Liter. Bern. Pez Dissert. Isag. in Tom. I. Thes. Anecd.

Nicolaus de FRACTURA, Abbas S. Vincentii ad Vulturnum c. an. 1299. Arnol. Wion Lig. Vit. Edm. Martene in præfat. ad Comment. in Reg. S. B. Gattola in Chron. Casin.

Nicolaus de GORLIZ, Mellic. fl. circa an. 1411. Vid. Bibl. Mellic.

Nicolaus HABERTUS, Gallus, Prior Claustralis Mosomensis cir. an. 1628.

Nicolaus HÖPNER, Monachus Ballenstedensis, Sec. XV. scripsit *Coronam Monachorum*. Vide Leuckfeld Antiq. Bursfeld. cap. 3. p. 60.

Nicolaus KOLYN, Monachus Egmondanus, inter præcipuos rerum Hollandicarum Scriptores locum sortitus claruit c. an. 1170. Foppens Bibl. Belg. pag. 913.

Nicolaus de LAINE, Abbas S. Gerardi in Comitatû Namurcensi. Ob. 1448. Vid. And. Valer. pag. 689. Foppens pag. 913.

Nicolaus de Larisvilla, Monachus S. Remigii Remensis sub an. 1394. Vid. Marlott. Hist. Metrop. Rem. tom. 1. pag. 360.

Nicolaus de MAZEN, Abbas Mellicensis magni nominis. Ob. 1425. Vid. vitam suprà cap. 3.

Nicolaus Hugo MENARD è Congr. S. Mauri. Ob. an. 1640. Vide vitam Sacramentario S. Gregorii M. quod Notis illustravit, præfixam Tom. 3. novæ edit. Opp. S. Greg. M.

Nicolaus MINI, Abbatiæ Florentinæ Monachus fl. anno 1586. Vid. Armell. part. 2. pag. 113.

Nicolaus NOVILLANIUS S. Maximini Treviris Chronographus. Obiit an. 1618. die 3. Martii.

Nicolaus le NOURRY è Congr. S. Mauri. Ob. 1724. æt. 77. Vid. Nizronii Memorias. Card. Quirini in Comment. Histor. de rebus ad se pertinentibus part. 1. p. 91.

Nicolaus OLERY, Prior Cluniac. anno 1538. scripsit Chronicon Cluniacense. Vid. Bibl. Clun. col. 1685.

NICOLAUS Monachus S. Quintini c. an. 1057. Scriptor vitæ S. Godefridi Episcopi Ambian. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. p. 576.

Nicolaus RADELIFFUS, Monachus Anglus ad S. Albanum, & ibidem Archidiaconus, c. an. 1390. Vid. Bzov. in Annal. Eccles. ad an. 1415. n. 58. p. 489. Leland cap. 453. Pits. æt. 14. p. 545.

Nicolaus RICCIOLI, Institutor & Abbas Perpetuus Castro-Casinensis in Polonia. Ob. 1693. Vid. Armell. part. 2. pag. 114.

Nicolaus à SALODIO, Monachus Cœnobii S. Benedicti de Padolyrone cl. Sec. XVI. Wion Lign. Vitæ. l. 2. c. 78.

Nicolaus SPECKLIN, Abbas Novienti, seu Apri Monasterii. Ob. 1657. Vid. Dion. Sanmarth. Gall. Chr. tomo. V.

NICOLAUS Suessionensis Monachus S. Medardi c. an. 1110. Scriptor vitæ S. Godefrid. Ep. Ambian. qui ad Superos migravit an. 1118. Vid. Fabr. Bibl. med. Lat. vol. 5. pag. 340.

Nicolaus de SYGHEN, Monachus San-Petrensis Erphordiæ, an. 1490. Verum nomen illius fuit *Nicolaus de Hottenbach*. Schœtgenius lib. 18. Bibl. med. Lat. pag. 605.

Nicolaus TEDESCUS, vulgò Abbas Panormitanus. Ob. 1445. Vide vitam suprà cap. 3.

Nico-

Nicolaus Maria de TEDESCIS, Archiep. Apamienſis, vixit aliquamdiu, dimiſſis honoribus, in Sublacenſi monaſterio, ex quo à Benedicto XIV. Romam revocatus fuit, purpureum, ut multi augurabantur, accepturus galerum, niſi ante Cardinalium promotionem, naturæ debitum ſolviſſet.

Nicolaus TOURNOIS è Congr. S. Mauri, vivit, Auctor Dictionarii Hiſtorici.

Nicolaus TOUTAIN è Congr. S. Mauri, præfuit novæ editioni Gloſſarii de Mr du Cange à Sodalibus Congr. S. Mauri accuratæ. Vide le Cerf pag. 477.

Nicolaus VALLE, Monachus Bellolocenſis c. an. 1640. Calmet in Catal. Scriptor. Hiſtor. Lotharing.

Nicoſtratus BARA è Congr. S. Mauri, cujus precibus & labore ſe adjutum fatetur Joannes Martianay in nova editione Operum S. Hieronymi. Vid. le Cerf, pag. 310.

Nigellus WIRECKER, al. *de Wettekre*, Monachus & Præcentor Cantuar. an. 1200. Vid. Pitſ. æt. 13. pag. 270. Jac. Thomaſii Diſſertationem de hoc Scriptore Lipſiæ 1679. editam; Mabillon. Annal. Ben. tom. 6. p. 486.

NICOLAUS, Prior Wigornienſis in Anglia Sec. XII. cujus Epiſtolam de primatu Sedis Eboracenſis in Scotia affert Warthonus tom. 2. p. 234.

NINIANUS, Monachus Cantuarienſis an. 1360. Vid. Oudin. tom. 3. col. 1089.

Ninianus WINZETUS *Renfrous*, Abbas ad S. Jacobum apud Scotos Ratisbonæ. Ob. 1592. Vide vitam ſuprà cap. 3. §. XLII.

NITHARDUS, Abbas S. Richarii, filius S. Angilberti, nepos Caroli M. ex filia, an. 853. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. pag. 635. &c.

Niverius LANGIUS, Prior S. Bavonis Gandavenſis cl. an. 1441. Vid. Ant. Sander. de Scriptor. Gandav. lib. 3. pag. 104. Andr. Valer. pag. 701. Foppens pag. 926. qui *Nivernium* cum *Oliverio Longo* confundi exiſtimat.

NIZO, ſeu *Nithardus*, Mediolacenſis Abbas circa an. 1070. ſcripſit vitam S. Baſini Trevir. Archiep. *Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. vol. 5. pag. 420. Antuerp. Hagiographi ad IV. Martii...*

NOBOAS, ſive *Roboas*, Diaconus Caſinenſis c. an. 1120. *Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Caſ. cap.* 42.

NOCHERUS, aliàs NOTGERUS & *Notcherus*, Abbas Altivillarenſis, ſcripſit de Miraculis S. Helenæ. *Vid. Annal. Ben. tom. 5. p. 349.*

NONNOSUS Abbas Attilenſis in Bavaria edidit an. 1741. Comentarium in Pſalmos omnibus laudatum. vol. 4. in 4.

Nonnoſus HÄCKEL San-Emmeramenſis edidit hoc ſeculo Opus Theologicum patrio ſermone de virtute Fidei Theologicæ, ejúſque regulis. Vivit natus an. 1691. die 6. Sept. profeſſus 1713. 8. Decembr. Sacerd. 1716. 1. Nov.

NONNOSUS, Monachus in Monte S. Michaëlis Bambergæ claruit Sec. XVI. ac ſcripſit Germanicè vitam S. Henrici II. Imp. Ob. 1529. *Vid. Acta SS. Bolland. Tom. 3. Julii pag. 225.*

NORBERTUS Iburgenſis Abbas II. a. 1118. *Vid. Joan. Eccard Tom. 2. Corp. Hiſtor. med. ævi in præfat. Num. XIX.*

NOTGERUS, ſive *Notkerus*, Medicus S. Galli an. 975. *Vid. Caniſii antiq. Lect. tom. 5.*

B. NOTGERUS *Balbulus* S. Galli Monachus. *Vid. Acta Sanctor. O. S. Ben. & Acta Sanctor. Bollandiana die VI. April.* Mezler *de Vir. Ill. San-Gall.*

NOTGERUS ex Monacho San-Gallenſi Leodienſis Epiſc. ab an. 972. ad 1007. ſcripſit vitam S. Remacli. *Vid. Tritbem. in Chron. Hirſ. pag. 22. Annal. Ben. tom. 1. pag. 478. tom. 2. pag. 662. Bulæus tom. 1. p. 624.*

NOTGERUS, ſeu *Notkerus Labeo* ejusdem Aſceterii. Ob. 1022. *Vid. Bernardi Franckii de hoc ſcriptore Diſſertationem Hiſtorico-Criticam in Theſauro Schilteriano Antiq. Teuton.*

NOTHELMUS Archiepiſcopus Cantuar. an. 739. *Vid. Pitſeus æt. 8. pag.* 141.

NOTKERUS San-Emmeramenſis Monachus, de quo *Bern. Pezius Tom. 3. Anecd. part. 3. pag.* 22.

NOTINGUS Monachus S. Galli, ac poſtea Epiſcopus Conſtant. Ob. 935. *Tritbem. Chron. Hirſaug. tom. 1. pag. 72. Eyſſengren. C. T. V. pag. 73.*

O.

ODdo COPTICK è S. Lamberto Styriæ à R.mo *D. Benedicto*, Archiabbate S. Martini in Hungaria, ad dignitatem Abbatialem evectus, vivit an. 1752.

Oddo GALNER, Garſtenſis, Sec. 17. *Pez. in Epiſt. Apolog.*

Oddo KAMPERGER S. Pauli Carinth. Sec. 17. *Pez. l. c.*

ODENDUNUS, Monachus Eweshamenſis Sec. 13. Vid. Leland c. 309. pag. 314. Pitſ. æt. 13. p. 362.

ODERISIUS, Abbas Caſin. S. R. E. Card. an. 1105. Pet. Diac. c. 28. & Marus in

in Notis. Angelus Nucc. in Not. ad Chron. Casin. Gattola in Hist. Casin.

Oderisius Maria PIERIUS ex Monacho Casin. Visitator Apostolicus in Insula Corsica, ac postea Paoniæ ibidem Episcopus. Ob. 1704. Vid. vitam suprà cap. 4. §. XXIII.

S. ODILO Abbas Cluniac. an. 1048. Vide Acta SS. Ord. S. B. Annal. Bened. Joannis Mabillonii, Martini Marrier Bibl. Cluniac. Acta SS. Bolland. Jan. tom. 1.

Odilo GUETHART S. Michaëlis in Beuren Diœcef. Salisburg. Cœnobita. Ob. 1731. notus solùm ex libris editis.

ODILO Monachus S. Medardi an. 930. Vid. Annal. Ben. tom. 2. pag. 503. & 512. item Sec. IV. Acta SS. O. S. B. part. 1.

ODILO Abbas S. Remigii, vix. an. 1125. Vid. Mabill. Annalect. tom. 1. p. 334.

Odilo NEUMANN, Ochsenhusanus. Ob. 1720. Vid. Histor. Universf. Salisburg. pag. 398.

Odilo SCHREGER, Ensdorffensis natus an. 1697. 2. Nov. profess. 1720. An. 1730. vulgavit *Calendarium Ascetico-Biblicum*, & an. 1734. *Diurnale Asceticum Religiosorum*, & anno 1740. alium denuò Libellum Asceticum... Auxilia ad jocosè & honestè discurrendum, *Monachii* an. 1751. in 8. Alia.

ODINGTONUS, suprà *Odendunus*.

ODO, seu *Oddo* Astensis Monachus c. a. 1120. Vide Catalogum Scriptorum in Bibl. Patrum Lugdun. edit. Tom. XX. p. 1816.

ODO Belluacensis Episcopus ab an. 866. ad an. 880. Fabric. Bibl. med. Lat. tom. 5. p. 453.

Odo CAMBERIUS, Affligeniensis Chronographus. Ob. 1651. Vide Cornelii van Gestel Histor. Archiep. Mech. in. tom. 2. p. 176. Foppens Bibl. Belg. tom. 2. p. 929. quo teste ob. an. 1651.

ODO, sive *Odardus*, Cameracensis Episcopus an. 1113. Vide vitam suprà Cap. 3.

S. ODO, Cluniacensis Abbas 942. Vid. Bibl. Cluniac. & Annales Bened. atque Acta SS. O. S. B. Bulæ. Histor. Universf. Parif. tom. 1. p. 625. Trithem. de Vir. Ill. O. S. B. lib. 2. c. 53. & lib. 3. c. 215. & lib. de S. E.

Odo de DIOGILO, seu DUEIL, Abbas primùm S. Cornelii Compendiensis, deinde S. Dionysii in Francia an. 1160. Vide Franc. Chiflet. qui Odonis historiam de Ludovici VII. expeditione in Terram sanctam Divione in 4. an. 1660. edidit. Item Annal. Ben. tom. 6. pag. 475.

ODO Fossatensis Monachus, Scriptor vitæ S. Burchardi Comitis Melodunensis vix. 1058. Vid. Jac. Brol. in Supplem. Antiq. Parisiens. Bulæ. Hist. Universf. Parif. Tom. I. pag. 626.

ODO Abbas Ferrariensis an. 842. exauthoratus.

ODO primùm Glannofoliensis, tum Fossatensis Abbas an. 870. Vid. Annal. Ben. tom. 2. p. 176. & tom. 3. p. 87. &c. Vitam S. Mauri ab eo interpolatam vide apud Mabill. in Actis SS. O. S. B.

ODO Abbas S. Martini de Bello in Anglia an. 1181. Vid. Leland. de Scriptor. Angl. c. 180. Bal. II. 97. Pitf. æt. XII. p. 226. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 52. Mabill. Annalect. tom. 1. p. 359.

ODO Monachus Molismensis c. a. 1197.

ODO SEVERUS, Archiepiscopus Cantuar. ab an. 933. ad 958. Vid. Pitf. æt. 10. pag. 174.

Odo de VAUCEMANI, Prior S. Germani Autisiodorensis Sec. XIII. Vid. Labbei Bibl. Nov. Mss. pag. 589.

Odoardus BISSONI Mon. Parmensis S. Joan. Evangelistæ, insignis Polyglossus, atque Ecclesiastes. Ob. 1717. Vid. Armell. part. 2. p. 117.

ODORANNUS, Monachus S. Petri Vivi Senonensis. An. 1045. Vid. Andr. du Chesne tom. 2. Rer. Franc. Annal. Ben. tom. 4. p. 285. & 346.

OLBERTUS, sive *Obbertus*, al. *Albertus*, Abbas Gemblacensis an. 1048. Sigebert. de S. E. cap. 142. Miræus ad Sigebert. Andr. Valer. Bibl. Belg. p. 706. Swert. in Athen. Belg. Foppens p. 931. Trith. in Chron. Hirsaug. Gall. Christ. tom. 3. pag. 557.

OLDOINUS, infrà *Ordonius*.

OLIVA Monachus Rivipulli, de quo vide Baluzium in Marca Hisp. pag. 446. Mabill. Annal. tom. 4. p. 489.

Oliverius de LANGHE, vulgò *Longus*, Prior ad S. Bavonem prope Gandavum an. 1450. Vide Andr. Valer. Swert. Foppens, item Voss. de Hist. Lat. l. 2. cap. 6.

Oliverius LEGIPONT, Belga, Limburgensis, natus 1698. 2. Decembr. S. Martini Maj. Coloniæ Cœnobita, professus 1720. die 20. Martii. Vir indefessæ diligentiæ, ac in rebus Coloniensibus magnæ peritiæ, cujus documenta brevì daturus est.

OLIVERIUS, Monachus Malmesbur. in Anglia c. a. 1060. Vid. Bal. II. 51. & Pitf. æt. XI. p. 187. *Dufresnio Elmerus* scribitur.

ONULFUS, Monachus Stabulensis, c. a. 1048. Scripsit vitam B. Popponis. *Vid. Annal. Ben. tom. 4. p.* 491.

ORDE-

P.

PANDULPHUS Casinas S. R. E. Cardinalis, an. 1134. Vid. Pet. Diac. l. c. cap. 25. & Mar. in Notis. Fabric. l. c.

PANORMITANUS, suprà *Nicolaus Tedeschi.*

PARIS-GILLE, Michaëlburanus in Diœcesi Salisburgensi Orator & Poëta insignis docuit literas politiores in Univers. Salisburg. Ob. 1701. Vid. Hist. U. S. pag. 401.

PACHALIS I. Pont. Max. ab. an. 817. ad an. 824. Vid. Baron. Pagius, Mabillon in Actis SS. O. S. B. Sec. IV. part. 2. & Annal. Ben. tom. 2. p. 428. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. 5. pag. 581.

PASCHALIS II. Rom. Pont. ab an. 1099. ad 1118. Vid. Baron. Bzov. Mabillon. in Annal. Ben. Fabric. l. c. p. 582.

S. PASCHASIUS *Radbertus*, Abbas Corbeiæ veteris an. 851. Vide vitam suprà cap. 2.

Paschasius BERSELIUS Mon. ad S. Laurentium Leodici claruit ævo Erasmi Rotterodami. Vid. Foppens B. B. p. 938.

PASCHASIUS Dumiensis Monachus inclinante Sec. VI. jussu S. Martini Abbatis sui, dein Archiepiscopi Braccarensis Interrogata & Responsa Patrum Eremi ex Græco Latinè vertit. Vid. Sigebert. de S. E. c. 118. D'Andily in Vitis Patrum pag. 277. col. 2.

Paulus ANNICOLA Cellæ veteris Abbas, de quo Bucelinus in Bened. Rediv. pag. 62.

Paulus BACCIUS, Monachus S. Pauli de Urbe. An. 1605. Vid. Armell. part. 2. pag. 119.

PAULUS, Belga, Brugensis, cognomine MALASSUS, Monachus S. Justinæ Patavinæ, Polyglossus ac Poëta non vulgaris. Ob. 1598. Armell. l. c. p. 120.

Paulus BETSCHART, Einsidlensis claruit an. 1665.

Paulus BOTTBACHIUS S. Maximini Trevir. Sec. 17. Ab eo habemus insigne Opus Concionum, quod anno 1634. typis vulgavit.

Paulus CATANIA, Siculus, Abbas Titularis S. Petri de Massa an. 1610. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. pag. 121. & ex eo Armell. part. 2. p. 121.

PAULUS, Monachus S. Petri Carnotensis, Sec. 13. Vid. Jo. Lironis Bibl. Carnot. pag. 181. & Sammarth. tom. IV. p. 720.

Paulus Augustinus de FERRARIIS, Casinas cl. c. a. 1659. Vid. Oldoin. in Theat. Ligustico p. 453. Top. in Bibl. Neapol. Gattola in Histor. Casin. Armell. part. 2. p. 119.

Paulus COECUS, Genuensis Casinas c. a. 1100. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Casin. cap. 36. & Mar. in Notis.

Paulus Baptista USODEMARE, Monachus Genuensis in Cœnobio S. Catharinæ, Theologus Collegialis, ac celebris Concionator cl. an. 1652. *Armell. part. 2. pag.* 120.

Paulus GINNANIUS Abbas Monasterii S. Pauli Romæ. Vivit. Sumo studio collegit & exscripsit antiqua monumenta sui cœnobii.

Paulus GRAVINA, Abbas Catanensis apud S. Nicolaum. Ob. 1626. Armell. part. 2. p. 121.

Paulus Andreas GUALTERIUS, Monachus Casinensis an. 1650. Vid. Erasm. Gattola Histor. Casin. Sec. XII. §. IV. pag. 773.

Paulus HABERSTOCK è S. Paulo Carinth. Sec. 17. Pez in Ep. Apol.

Paulus JUDÆUS, Monachus Fuldensis incertæ ætatis. Scripsit Vitas Sanctorum. Vide Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Vol. 5. p. 638. Kropf. in Bibl. Mellic.

Paulus LANGIUS, Monachus Zwicaviensis, Trithemii discipulus, an. 1515. Possev. in Appar. Sac. tom. 3. p. 25. Pistorius R. G. Scriptor. Tom. I. pag. 1117.

Paulus MEZGER è S. Petro Salisburgi, Author *Theologiæ Salisburgensis*, atque aliorum præstantium Operum. Ob. 1702. Vid. Hist. U. S. pag. 402.

Paulus PETSCHART, vide suprà *Paulus Betschart.*

Paulus PRIEFER, Garstensis, docuit adhuc an. 1715. Mathesin in Univers. Salisburg. *Vid. Hist. U. S. p.* 403.

Paulus de PRAUNAU, Mellic. fl. an. 1479. *Vid. Bibl. Mellic. p.* 366.

Paulus RABUSSON, Magnus Prior Cluniac. Ob. 1717. *Vide vitam suprà Cap. IV. & Nizeronii Memorias.*

PAULUS *Isuardus*, Abbas Monasterii Ferrariensis in Italia, floruit sacra Poësi, ac Musica facultate c. a. 1578. *Vid. Wion Lig. Vit. lib. 2. Armell. part. 2. pag.* 122.

Paulus RACCHI, Abbas Titularis S. Vitalis de Ravenna. Ob. 1671. *Armell. l. c. pag.* 122.

Paulus SCHELLHAMER, Tegernseensis, edidit Scripta Philosophica, an. 1699.

Paulus STOCKER è S. Paulo Carinth. docuit Philosophiam an. 1707. in Univers. Salisburg. *Vide ejus Historiam l. 2. c. 7. pag.* 403.

Paulus VOLSIUS, Abbas in Alsatia anno 1539.

PAULUS *Warnefridus*, Mon. & Diac. Casin. an. 785. Vid. Pet. Diac. c. 8. & Mar. in Notis, Mabill. Annal. Ben. tom. 1. p. 284. Bulæ. in Hist. Univers. Paris. tom. 1. p. 628. Fabric. Bibl. med.

Lat.

Lat. Vol. 5. p. 620. & quos alios citat Recentiores.

PELAGIUS *de S. Benedicto*, Hisp. Abbas Arlanzanus. Sec. 17. Pez in Catal. S.B. E.

PETRUS *Abœlardus*, Mon. S. Dionysii in Francia, *Gallorum Socrates*. Fabulam humanæ vitæ absolvit an. 1142. Vid. Franc. Ambœsius, qui Opera Abœlardi typis vulgavit Parisiis anno 1616. in 4.

PETRUS *Alberti*, Magnus Prior Cluniac. an. 1426. Vide Bibl. Clun. Fabricium Bibl. med. Lat. Vol. 1. Lib. 1. pag. 125. ubi virum eruditissimum memoria reliquit, remittendo Lectorem ad *Albertum Cluniacensem*, cujus tamen nulla mentio in antecedentibus.

Petrus de ALCAMO, Siculus S.Martini de Arenis Monachus, Polyglossus c. an. 1550. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. pag. 127.

Petrus Aloysius GALLETUS in Abbatia B. Mariæ Florentiæ Professus, nunc Philosophiæ & Matheseos Professor, Archivio ac Bibliothecæ præfectus, variis scriptis iisque doctissimis indies inclarescit an. 1752. ætatis 30.

PETRUS *Alphonsus*, Monserratensis, Sec. XVI. *Vid. Ant. de Yepes in Chron. General. O. S. B. Tom. IV. Cent. V. p. 245. Bucelin. in Annal. Ben. ad an. 1552. Nicol. Ant. Bibl. Hisp.*

PETRUS *Arnaldus*, Abbas S. Crucis Burdigal. an. 1316.

Petrus BAILLET, Congr. SS. Vitoni & Hidulphi Chronographus plurium Monasteriorum seculo superiore. *Vide Calmet in Catal. Scriptor. Histor. Lothar.*

Petrus de BELLANTINIS, Monachus Congr. Casin. cl. c. a. 1666. Armell. part. 2. p. 133.

Petrus Paulus BENNALI, Abbas Farfensis, ac Visitator Apostolicus Monasteriorum Ordinis nostri in Germania, Polyglossus, Vir bonis literis instructissimus cl. an. 1606. Vid. Wion l. 3. c. 10. Pucinell. in Chron. Abbatiæ Florent. Armell. part. 2. p. 131.

PETRUS *Berchorius*, Prior S. Eligii Parisiensis. Ob. 1362. Vide vitam suprà Cap. 4.

PETRUS *Boërius* ex Abbate Anianensi Episcopus Urbevetanus. Ob. 1380. Trithem. lib. de Vir. Ill. O. S. B. c. 134. & lib. de S.E. ad an. 1360. sed fusiùs Hæftenus Disquis. Mon. l. 2. tr. 5. Disquis. 3. circa medium. Marthene in Comment. ad Sac. Reg. Gall. Chr. tom. 6. p. 260.

Petrus CARPENTIER è Congr. S. Mauri, vivit; ab eo novam Operum Tertulliani editionem exspectamus.

PETRUS *Castellensis*, cognomento *Magister* circa an. 1401. Vid. Pezii Dissert. Isagog. in Tom. IV. Thes. Anecd. pag. XXIV.

PETRUS *Senior*, Diaconus Casinensis, Præceptor Petri Diaconi Bibliothecarii, cl. circa an. MLXXX. Vid. Pet. Diac. c. 39. & Marum in Notis.

PETRUS *Junior*, Diaconus & Bibliothecarius Cas. a. 1141. Vid. vitam suprà Cap. 3.

PETRUS *Subdiaconus* Casinensis c. a. 1120. Vid. Pet. Diac. c. 43. Mar. in Not.

Petrus CANALES, Monasterii S. Cucufatis, floruit tempore Joannis Regis Aragoniæ. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. Vet.

Petrus CATANIA, vide *Paulus Catania*. Mongitorius vocat *Petrum*, Armellinus *Paulum*, forsan utrumque nomen *Petri Pauli* tulit, ut quidam alii.

PETRUS *Cellensis* Abbas, tum Episcopus Carnotensis an. 1187. Vid. suprà Cap. 3. Vitam.

Petrus CEREBROSUS scripsit contra consuetudinem se flagellandi, ad quem propterea extat *Petri Damiani* Epistola 27. & 28. lib. 6.

Petrus CHRISTIAVILLANUS, Monachus Beccensis an. 1483.

Petrus CLAVARINUS, Abbas plurium successivè Monasteriorum in Congr. Casin. cl. c. a. 1643. Vid. Mandos. in Bibl. Rom. Armell. in Bibl. Cas. part. 2. p. 133.

PETRUS *Cluniacensis* Abbas clar. an. 1201. Vid. Bibl. Clun.

Petrus CORAL, Abbas S. Martini Lemovicensis, Author Chronici Lemovic. an. 1247. Vid. Annal. Ben. tom. 4. p. 225. le Long Bibl. Histor. de France.

Petrus COURPALAY, Abbas Monasterii S. Germani à Pratis. Ob. 1334. Vid. Bouillart in Historia ejusdem Monasterii.

Petrus COUSTANT è Congr. S. Mauri ab editione Operum S. Hilarii, & Epistolarum Decretalium Summorum Pontificum commendatissimus. Ob. 1720. Vide Pezii & Cersii Bibl. Cardinal. Quirini Comentar. vitæ part. 1. p. 92.

S. PETRUS *Damiani*, S. R. E. Cardinalis. Ob. 1072. Vid. vitam suprà.

Petrus DISCORDANUS, sive CALZOLARIUS, videtur Abbati Armellino haud esse diversus à *Petro Ricordato*, de quo infrà.

Petrus le DUC, Monachus S. Sergii Andegavensis. Vid. Jac. le Long. Bibl. Histor. de France.

Petrus FRIDERICUS, Monachus Erfurtensis ad S. Petrum scripsit circa initium hujus seculi XVIII. historiam sui Mona-

Monasterii. Vid. Daniel Eberhard Baring de Scriptor. Rei Diplom. pag. 23. vel potiùs continuationem Chronici à *Nicolao de Syghen* cœptam continuavit. Schötgenius l. 18. pag. 605.

Petrus de GAZATA, Abbas Regiensis in Italia, mortuus an. 1414. Vid. Scriptores Rer. Italic. tom. 18. & Acta Erud. Lips. an. 1732. pag. 559.

Petrus Paulus della GATTA, Monachus S. Severini Neapoli, honorum fugitans, *Conscientiarum Magister* ob summam in rebus moralibus peritiam dictus. Ob. 1644. Vid. Benedictus Laudati in Chron. S. Severini part. 2. pag. 335. Armell. part. 2. p. 132.

Petrus Paulus GINANI, Monachus S. Vitalis Ravennæ docuit ab an. 1720. ad an. 1732. & forsan ultra in celebrioribus suæ Congr. monasteriis Theologiam, & Jus Pontificium. Vid. Armell. part. 2. p. 131.

Petrus de GRANNON, Hispanus è monasterio S. Æmiliani c. an. 1000. *Leges Gothorum* in duo volumina congessit. Vid. Nic. Ant. B. H. V. pag. 380.

Petrus GUARINUS è Congr. S. Mauri, Author *novæ Grammaticæ Hebraicæ*, majorem in modum laudatæ, cl. an. 1724. Vide le Cerf. p. 176.

Petrus GISCHEL Ottoburanus edidit an. 1740. Rhetoricam majorem & minorem.

Petrus GOHATZ, Monachus S. Martini Colon. an. 1559. Ex Catal. Mss. Codd. Bibl. Sancti Martini Maj. Coloniæ.

Petrus GUETRATHER, Abbas Tegernseensis an. 1715. electus, cùm antea per annos XIV. Jus Pontificium in Universitate Salisburgensi tradidisset. Ob. 1725. Vid. H. U. S. lib. 2. c. 3. p. 230.

PETRUS *Guillelmus* S. Ægidii Monachus in Septimania. Ob. 1116. de quo vide Mabillon. Annal. tom. 2. & tom. 5. pag. 623.

Petrus HENHAMUS, Waldenensis Monachus in Anglia an. 1244. Pits. æt. 13. pag. 297.

Petrus de ICHAM, Cantuariensis, anno 1290. Vid. Oudin. Tom. 3. de S. E. col. 611. Jo. Gerhard. Vossius de Hist. Lat. l. 2. c. 61.

Petrus Benedictus de JUMILLAC è Congr. S. Mauri. Ob. 1682. Vid. le Cerf p. 183.

PETRUS *Maria Justinianus*, ex Monacho Casinate Episcopus Sagonensis in Corsica, an. 1726. creatus, plura scripsit. Vid. Armell. l. c. part. 2. pag. 126.

Petrus KEMMERICH Mon. S. Martini Maj. Coloniæ. Ob. 1695. Ex Catal. Mss. Codd. Bibl. S. Martini.

V. PETRUS *Mauritius*, Abbas Cluniac. Ob. 1156. Vid. Bibl. Cluniac. Annal. Bened. & Acta SS. Ord. S. B. Pagium in Critica tom. IV.

PETRUS *Malleacensis* Sec. XI. Author Chronici Malleacensis. Vid. Annal. Ben. tom. IV. pag. 223. 468. 601. In humanis etiam seculo adhuc XII. egisse, argumento est epistola Baldrici Archiepiscopi ad eum data.

Petrus Vincentius MARZILLA, Hispanus clar. c. an. 1613. Vid. Nic. Ant. B. H. N.

PETRUS S. Martialis apud Lemovicas Abbas. Ob. 1156. Vid. Annal. Ben. tom. 6. pag. 560.

Petrus MASIUS Abbas Casalis Benedicti.

Petrus MIRANDA, Hispanus, Sec. 17. Pez in Epist. Apolog.

Petrus MURGA, Hispanus, Prior S. Æmiliani, celebris Canonista an. 1658. Vid. Nic. Ant. B. H. N.

Petrus MUSNIER è Congr. SS. Viti & Hidulphi cl. 1720. Vid. Calmet in Catal. Scriptor. Histor. Lothar.

Petrus MUTI, Benedictinus Italus cl. initio Seculi XV. continuator *Historiæ Regiensis*. De loco professionis disputat Armell. part. 2. pag. 135.

Petrus ORDELAPHUS è Congreg. Casin. monasterii incomperti, verosimiliter tamen D. Benedicti in agro Mantuano monachus cl. 1626. Armell. l. c.

Petrus OWER è Domo S. Petri Constantiæ ad Rhenum, clar. c. an. 1646. Vid. Felix Egger in Idea Ord. S. B. l. 2. pag. 555.

Petrus PARISELLUS, monachus S. Germani à Pratis.

Petrus PESSELIRÆUS, monachus S. Germani Antissiodorensis cl. c. an. 1542. de quo Mabill. Annal. Ben. tom. 3. pag. 147.

PETRUS *de S. Joanne*, Pictaviensis, Monachus & Prior Monasterii Cluniac. an. 1140. Vid. Bibl. Clun. Annal. Bened. tom. 6.

Petrus PONCE, Monachus S. Facundi in Hispania Sec. XVI. Invenit artem docendi mutos proferre verba, literas, Latinámque linguam callere, & scribere. Vid. Ambrosius Morales in Descriptione Hispaniæ pag. 38. & ex eo Nicol. Ant. in Bibl. Hisp. Nov.

PETRUS, Abbas Posaviensis in Misnia. an. 1507. Vid. Possev. Appar. tom. 3.

Petrus RAYMUNDI, Abbas Malleacensis, an. 1140. Annal. Ben. tom. 6. p. 552.

Petrus REGNIER, Prior S. Joannis Ipris clar. c. an. 1629. Vid. Foppens p. 1004.

PETRUS Monachus Castellensis monasterii in Reichenbach an. 1401.

Pe-

Petrus RICORDATUS, Decanus S. Mariæ Florentiæ, Auctor *Historiæ Monasticæ*. Ob. 1580. Armellino l. c. part. 2. pag. 135. vocatur etiam *Calzolarius*.
Petrus ROGERII, postea Clemens VI. suprà.
Petrus de ROSENHEIM, Prior Mellicensis an. 1464. Vide præter Trithemium, Oudinum, Eysengren, plurésque alios Anselmum Schramb in Chronico Mellic. & Kropf in Bibl. Mellic.
Petrus le ROY, Abbas S. Michaëlis de Monte Tumba in Normannia cl. Sec. XV. Vid. Luc. Acher. in Notis ad Opera B. Lanfranci pag. 351.
Petrus SABBATHIER è Congr. S. Mauri pro prælo parat *Bibliorum Sacrorum Latinas versiones antiquas*. Vide le Cerf pag. 457.
Petrus SALVIA è Congr. Anglicana. Pez. in Epist. Apolog.
Petrus SORBILLO, S. Joannis Ringavienfis. an. 1513.
Petrus Franciscus le SUEUR è Congr. S. Mauri, laudatus Mabillonio in Præfat. ad Sec. I. Benedictin. Ob. 1667. Vide le Cerf. p. 468.
Petrus SYBENIUS, Abbas Gladbacensis.
PETRUS *Theanensis*, Diac. & Mon. Casinas, vixit an. 1080. Vid. Pet. Diac. cap. 39.
Petrus Antonius TORNAMIRA, Asceta S. Martini de Scalis, diligens multorum Operum Scriptor. Ob. 1681. Vid. Armell. part. 2. pag. 123. Mongitorius Bibl. Sic. pag. 128.
Petrus TRELIUS è Congr. S. Mauri, Sec. XVII. laudatus Mabillonio in Analectis.
PETRUS *Tuitiensis*, Monachus S. Martini Coloniæ. Ob. 1598. Ex Catal. Mss. Codd. Bibl. San-Martin.
Petrus Aloysius à TURRE, S. Mariæ Florentiæ Monachus, SS. Canonum Professor Romæ in Collegio S. Anselmi, anno 1728. electus Prior S. Pauli de Urbe. Vid. Armell. part. 2. pag. 123.
PETRUS Abbas Vangadiciæ c. an. 1066. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. pag. 681.
Petrus de VECCHIA ex Monacho & Abbate S. Justinæ Episcopus Melphictensis. Ob. an. 1694. Vid. Armell. part. 2. pag. 138.
Petrus de VERSAILLES, Monachus S. Dionysii in Francia. Vid. Felibien in historia ejusdem Monasterii. Edm. Martene Thes. Anecd. tom. 1. p. 1123.
Petrus VISSELBECCIUS, Monachus Eresburgensis in Saxonia, auctor Chronici Huxariensis cl. an. 1390. de quo Franc. Paullini, qui ejusdem Chronicon edidit an. 1698. in 4.
Petrus URSINUS, Casinas, eruditus antiquarius, qui anno 1732. adhuc in vivis agebat. Armell. part. 2. p. 140. Julius Ambrosius Lucenti in Additionibus ad Ughellum in Marino Ursino, Episcopo Cannensi, ubi etiam de Petro Ursino.
Petrus WAGNER, Monachus San-Udalricanus Augustæ Vindelic. an. 1490. Vid. Pezii Dissert. Isag. in Thes. Anecd. Fabric. Bibl. med. Lat. l. 2. pag. 547.
Petrus WALLONCAPELLUS, aliàs à S. Audomaro, Monachus S. Winoci in Belgio cl. 1585. Vid. Possevin Appar. Sac. tom. 3. pag. 37. Hæften. Disquis. Monast. l. 2. tr. 5. Foppens pag. 1020.
Phalesius WELSONUS, edidit an. 1735. Viridarium Sacrarum Meditationum.
Philibertus HUEBER Mellicensis Archivarius. Ob. 1725. Vide Hier. Pez. in Observ. præv. ad Chronicon Mellic. monasterii Tom. I. Scriptor. Rer. Austr. p. 166. Bibl. Mellic. p. 530.
Philibertus UTZ, Mellicensis, docuit Philosophiam ac Mathesin in Univers. Salisburgensi. Ob. 1680. Vid. Hist. U. S. pag. 405.
Philippus ALLEGRET Monachus S. Nicolai de Litore Venetiarum an. 1543. Armell. part. 2. p. 141.
Philippus BASTIDE è Congr. S. Mauri non minimas turbas Mabillonio dedit *ob Sanctos Prætermissos* in Actis Sanctorum O. S. B. Ob. 1690. Vide le Cerf. pag. 7.
Philippus de BERGAMO, Prior Cœnobii S. Mariæ de Avantia, an. 1350. Vid. Trithem. de Vir. Ill. Ord. S. B. lib. 2. cap. 129.
Philippus BILLOUET è Congr. S. Mauri Professor Linguæ Habraicæ, & Bibliothecæ, quam Aureliani locupletissimam habent Benedictini, Præfectus, imaturâ morte decessit an. 1720. Vid. le Cerf. pag. 22.
Philippus CAVARELLUS, Abbas Vedastinus. Ob. 1636. Vid. Andr. Valer. Bibl. Belg. pag. 771. Foppens B. B. pag. 1026.
Philippus le CERF è Congr. S. Mauri, Autor *Bibliothecæ Historico-Criticæ* Autorum ejusdem celeberrimæ Congregationis an. 1726. typis exscriptæ.
Philippus COURAULT, Abbas S. Petri juxta Gandavum Sec. XV.
PHILIPPUS *Elnonensis* Abbas, de quo vid. Meierum an. 1161. Possev. Appar. tom. 3. Fabric. Bibl. med. Lat. vol. 5. pag. 862.
Philippus FRANCOIS è Congr. SS. Vitoni & Hidulphi,

Philippus FROMONT, Prior Altimontensis apud Hannones. Ob. 1636. Foppens pag. 1032.

PHILIPPUS Abbas & Princeps Fuldensis. Ob. 1550. Vid. Schannati Histor. Fuld. Bruschii Monaster. Germ. Chronolog. pag. 66.

Philippus de LATTRE, Subprior Cœnobii Vedastini. Vid. Hæfteni Disquis. Monast. lib. 2. tract. 5. Foppens B. B. pag. 1036.

Philippus Maria de PACE, Abbas Cavensis cl. an. 1700. Vid. Annal. Ben. tom. 4. pag. 317. Armell. part. 2. p. 143.

Philippus ROMAGNY è Congr. S. Mauri, Synchronus Lucæ Acherii, de quo hunc vide in fine procemii ad Opera Ven. Abbatis Guiberti de Novigento.

Philippus ROTTENHÄUSLER, Abbas ad S. Paulum in Carinthia. Ob. 1677. Vid. Hist. Univers. Salisburg. l. 2. p. 241.

Philippus Jacobus STEYRER edidit sententias ex operibus Ludovici Blosii collectas Ulmæ 1742.

Philippus TANUS, Abbas Titularis è Congr. Casin. postquàm in eadem diu scholasticas disciplinas cum laude docuit. Ob. 1712. Armell. l. c. p. 141.

Philippus VIBIUS, Perusinus Abbas, Monasterii S. Petri. Ob. 1382. Vid. Augustini Oldoin. in Athenæo Perusino, & Pompeius Pellini in Historia, nec omittendus Armell. part. 2. p. 142.

Philippus de VILLETA, Abbas S. Dionysii in Francia anno 1390. Vid. Yepes Chron. Gener. Ord. S. B. Cent. II. p. 197. Fratres Sammarth. Gall. Christ. tom. IV. pag. 338. Felibien in Historia Monasterii San-Dionysiani.

S. PIRMINIUS, celebris Monasteriorum Ordinis sui per Germaniam Fundator c. an. 724. & seq. Vid. Annal. Ben. Acta SS. Ord. S. B. Jo. Egon de Viris Illustribus Augiæ Divitis, quæ an. 724. ab eo fundata est.

Pirminius NEUREYTTER Professor Salisburgi an. 1744.

Piso monachus - - - Vid. Fabric. Bibl. inf. Lat. vol. 5. pag. 878.

Pius COSTA, Abbas S. Martini de Scalis. Ob. 1697. Vid. Ant. Mongitore Bibl. Sicul. part. 2. pag. 183. Armell. part. 2. p. 144.

PIUS Abbas & Princeps San-Gallensis. Ob. 1654. Vid. Dionys. Sammarth. Gall. Chr. tom. 5. pag. 968.

Pius de MARRA, Abbas Titularis Magnæ Crucis in Cypro ab Urbano VIII. nominatus, cùm esset Neapoli Monachus in S. Severini Cœnobio. Ob. 1648. Nicol. Toppius in Bibl. Neapol. pag. 253. Ben. Laudati in Brevi Chron. S. Severini msf. pag. 337. Marian. Armell. part. 2. p. 144.

Pius MUTIUS, Abbas S. Pauli de Urbe, & aliorum deinceps monasteriorum in Congr. Casin. Ob. 1659. Vid. Plac. Puccinel. in Chron. Glass. pag. 365. Hier. Ghil. in Theat. Vir. Ill. part. 1. pag. 199. Armell. l. c. part. 2. pag. 145.

PLACIDUS, Monachus Altivillarensis, Sec. x. Vid. Mabill. de Re Diplomat. Supplem. cap. XI. p. 51.

Placidus AMMON, Mellicensis, rei antiquariæ studiosus, characterum lectû difficilium apprimè peritus, vetera monumenta à se eruta, Notisque illustrata prælo parata habet.

Placidus ANGERMAYR, Wessofontanus, an. 1727.

Placidus BÖCKN, San-Petrensis Salisburgi SS. Canonum Professor emeritus, Commentarium in Jus Universum Canonicum edidit. Obiit die 9. Februarii 1752. ætatis 62. Vide suprà cap. IV. §. XXXIX.

Placidus BRIDLER è S. Gallo docuit Jus Pontificium in Univers. Salisburg. Ob. 1679. Vid. Hist. U. S. pag. 406.

Placidus BUCHAUER, Abbas Cremifanensis, magnus literarum amator. Ob. 1669. Vide Rettenpacher in Annal. Cremifan. & Histor. U. S. pag. 199. & 407.

Placidus CAMPULUS, Abbas Monasterii Messanensis S. Placidi. Ob. 1455. magna sanctitatis fama. Vid. Roch. Pirh. lib. 4. Sic. Sac. pag. 264. Plac. Samper in Iconolog. M. V. lib. 2. pag. 165. &c. Ant. Mongitore Bibl. Sic. tom. 2. pag. 184.

Placidus CAPARELLI, Prior S. Mariæ de Plaga, Neapoli an. 1727. Armell part. 2. pag. 151.

Placidus CICADA, Abbas S. Catharinæ Genuæ cl. c. an. 1660. Armell. l. c.

Placidus ERKENS S. Mathiæ Trevirensis an. 1727. notus solùm ex scriptis editis.

Placidus FALCONIUS, Brixiæ apud S. Euphemiam Monachus, an. 1549. Vid. Armell. part. 2. pag. 151.

Placidus FLECKEN, Abbas Monasterii Amorbacensis ab an. 1630. ad an. 1674. scripsit *Librum Statutorum* & alium pro Novitiis, variis & selectis refertum doctrinis. Vid. Ignat. Gropp. in Hist. Amorbac. p. 157.

Placidus FRANCK, à quo extant Conciones tripartitæ. Aug. 1726.

Pla-

POTHO Prumiensis Monachus ac Presbyter cl. c. a. 1152. & scripsit *de Statu Domûs Dei libros quinque.* Item *de magna Domo Sapientiæ Librum I.* Vid. Bibl. PP. edit. Lugdun. Tom. 21. f. 489. Nova verò est, & ante hunc diem inaudita sententia, quam V. C. Bernardus Pezius de hoc *Pothone* statuit. Eum enim non esse diversum ab eo *Pothone*, qui Prunveningensis Monachus Librum de Miraculis B. V. conscripsit [cujus editionem ipse Pezius anno 1731. accuravit] non perfunctoriè contendit. Non igitur, si Pezium audimus, duo sunt *Pothones*, unus Prunveningensis, alter Prumiensis, sed unus tantùm, viz. Prunveningensis, qui & libros de Domo Dei, & librum de Miraculis B.V. scripsit. Pezio etsi in his sacris plurimùm tribuamus, hîc tamen vix possumus assentiri, sed veremur potiùs, ut Vir Clariss. hominibus eruditis, atque in utriusque Pothonis librorum lectione subactis suam probare assertionem possit. Audiamus tamen, quibus rationibus Pezius sit adductus, ut ita statuerit. „ Certissima, „inquit, gloria hoc Monasterium [*Prun„veningense*] spoliavit Alexander Bras„sicanus, qui *Pothonis Prunveningensis „Monachi Libros de Statu Domûs Dei, & „de Domo Sapientiæ* cuidam Pothoni „*Prumiensi* Cœnobitæ, qualis nullus „unquam fuit, adscripsit, eóque lapsu „suo omnes eruditos viros in errorem „induxit. Porrò in eam opinionem „Brassicanum nihil aliud induxit, quàm „nominis utriusque Ordinis nostri Mo„nasterii affinitas, & quædam in ve„teribus Codicibus scripturæ similitu„do, dum pro Monasterio *Prunvenin„gensi* legit *Prumiensi.* Jam verò hæc „ita se habere constat ex citato Cata„logo librorum Prunveningensis Bi„bliothecæ, in quo inter libros *diverso„rum Doctorum* etiam numerantur *Qua„tuor Libri de Domo Domini, & de no„vem Ordinibus Angelorum,* quos fecit „*P. Monachus loci,* id est *Potho.* Ubi „vides *libros de Domo Domini &c.* Po„thoni Prunveningensi certissimè attri„bui.„ Nititur præterea Pezius authoritate *Joannis Lapilli*, seu *Staindel*, qui de eodem *Pothone Prunveningensi* agit in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis his verbis: „ Botho Presbyter & Mo„nachus de Cœnobio *Brunviningensi* „(adeò enim diversè nomen hujus Mo„nasterii effertur) *ab adolescentia sua in „scribendo & dictando occupatus scripsit „de Domo Domini Lib. I.* „ Atque in duplici hac authoritate, viz. Joannis Lapilli & Catalogi Bibliothecæ Prunveningensis Pezius conquiescens rem confecisse sibi videtur.

At vereor ego, ut Vir Clariss. *Pothonem* novæ suæ sententiæ adversantem sustinere queat. Cui enim major fides præstanda est, atque *Pothoni* de se ipso testimonium ferenti? Quæro ex Pezio, num *Potho Prunveningensis* inter se pugnantia scripserit? In libro de Miraculis B. V. non modò decantatam illam, ast à peritis Criticis dudum explosam historiam de Elsino Abbate refert, sed approbat etiam, & Lectores ad colendam Conceptionis illibatæ festivitatem his verbis hortatur: *Et nos Fratres dilectissimi, si portum salutis volumus apprehendere, Dei Genitricis Conceptionem dignis obsequiis celebremus.* Quid verò dicit libro tertio *de Statu Domûs Dei*? Sub finem hujus libri novitatem celebrandi festi Immaculatæ Conceptionis carpit, improbat, & conqueritur, quod *vita monastica, quæ erat columna & firmamentum religionis in ecclesiasticis Officiis, repentinis visa est novitatibus acquiescere*, nempe admittendo festa S. Trinitatis, & Transfigurationis, atque quod magis absurdum ipsi videbatur, *festum quoque S. Mariæ Conceptionis.* Et credat quisquam utriusque hujus Operis eundem esse authorem? Utique Cl. Pezius ipsum Pothonem & arbitrum non defugiet? Sit *Potho Prunveningensis* author libri fabulis & anilibus figmentis respersi de Miraculis B.V. nos *Pothonem Prumiensem* pro auctore inclyti Operis *de Statu Domûs Dei* habebimus. Nec moramur verba Catalogi Prunveningensis, *Quos fecit P. monachus loci*, facilè enim exponi possunt, quos fieri vel scribi curavit, vel ipse scripsit Potho: quæ interpretatio non est nova & insolens, sed quàm sæpè apud Veterum Codicum transcriptores occurrit, uti nemo, nisi qui sit in his sacris hospes, ignorat. Quod idem dicendum est de authoritate *Joannis Lapilli*, Bibliographi satis obscuri & paucis cogniti, cui ne quidem numerus librorum *de Domo Domini* compertus fuit, quem uno unico definit, cùm *Potho* quinque scripserit. Minor error est in Catalogo Prunveningensis Bibliothecæ, in quo Libri *de Domo Dei* ad quatuor rediguntur.

POTHO Monachus Prunveningensis, nunc Priflingensis propè Ratisbonam Monasterii cl. Sec. XII. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. 6. pag. 25.

PROBUS S. Albani Moguntiæ an. 836. Vid. Annal. Ben. tom. 2. p. 582. Trith. in Chron. Hirsaug. Annal. Fuld. ad an. 859.

859. Baluz. in Not. ad Lup. Ferrar. Epist. xx.

Prosdocimus PIGNOLATUS, Monachus S. Justinæ Patavinæ. Ob. 1552. De eo Arnold Wion Lig. Vit. l. 2. c. 75. Armell. part. 2. p. 157.

Prosper ILGER Elchingensis in Suevia monasterii Professus, publico dedit *Quæstiones Theologicas.* Ulmæ an. 1751. in 8.

Prosper MARTINENGUS è Comitibus de Barco Monachus Brixiæ ad S. Euphemiam, magnum Congregationis Casinensis ornamentum. Ob. 1595. De eo plurimi honorificè agunt, quos vide apud Armell. part. 2. pag. 159.

Prosper MAZZI, Mutinensis Prior Titularis Congr. Casin. an. 1680. Armell. l. c. pag. 161.

Prosper PHANELLUS Neapoli ad S. Severinum Monachus an. 1542. Armell. l. c. p. 161.

Prosper QUARAGNA, Monachus S. Laurentii de Aversa an. 1609. Armell. l. c.

Prosper VALLISNIERI, Abbas S. Pauli de Urbe an. 1550. Armell. l. c. p. 162.

Prudentius MARAN è Congr. S. Mauri vivit, operúmque S. Justini editionem adornat.

Prudentius de SANDOVAL, Hispanus, ex Monacho Naxerensi Episcopus primùm Tudensis, tum Pampilonensis. Ob. 1621. Vid. Nic. Ant. B. H. N. Franckenau Bibl. Hisp. Geneal. Herald. p. 369. n. 1327.

Q.

QUINETUS è Congr. S. Mauri, Sec. XVII. Bernardo Pezio in Epist. Apolog. vocatur *Quesnetus.*

Quintinus DURETIUS, Gerardimontensis Collegii Rector cl. c. a. 1651. Vid. Foppens pag. 1050.

QUINTINUS *Kennedy* Abbas Crucis Regalis in Scotia, cujus quædam extant opuscula contra Calvinistas in appendice ad *Historiam mutatæ religionis in Scotia; Vita autem apud Georg. Machenzium, de Scriptoribus Scotiæ.*

Quirinus METELLUS, Monachus Tegernseensis, clar. c. a. 1060. uti existimat Canisius in præludiis ad Quirinalia à se vulgata; Possevin. in Appar. Sac. Voss. de Histor. Lat. Mabill. in Actis SS. O. S. B. Sec. 3. pag. 616. & Annal. Ben. tom. 2. pag. 129. Oudinus tom. 2. col. 1446. ubi non anno 1060. sed 1160. claruisse Metellum nixus Bruschii authoritate, cujus tamen errores & fœdæ in chronologia hallucinationes quàm multæ à viris eruditis annotatæ fuerunt. Cum Oudino facit Basnagius, qui Canisii antiquas Lectiones iterato subjecit prælo: ad calcem tamen Quirinalium infra ad oram hæc verba leges: *Ex Scholio pag. 42. corrigendum MLX. nisi numerum MCLX. ad Scriptorem, non Autorem referas. Metellus* verò nomen *Quirini* tulit à *Quirinalibus*, quamquàm hoc nomine raròvocetur.

Quirinus REST, Abbas Tegernseensis, anno 1585. edidit *Rosetum B. V.* Vid. Monumenta Tegernseensia apud Pezium Tomo III. Thes. Anecdot.

Quirinus MILLON, Abbas Tegernseensis, electus anno 1700. multa, ut erat vir magnæ industriæ & laboris, in Mss.tis reliquit. Vid. l. c.

Quirinus STOCKHAMMER, Schyrensis in Bavaria Monasterii Cœnobita, edidit anno 1712. Ratisbonæ Opus Philosophicum.

R.

B. RABANUS *Maurus*, Abbas Fuldensis, & Archiepiscopus Moguntinus, quem Cardinalis *Baronius* ex merito vocat *fulgentissimum Germaniæ Sidus.* Vide vitam suprà cap. 42. Eggs. in Pontif. docto pag. 210.

RADIMILIUS Abbas Clatoviensis ad S. Laurentium in Bohemia cl. an. 1149. Vid. Balbin. Epitom. Histor. Rer. Bohem. pag. 155. & 227.

RADO Abbas S. Vedasti Atrebatensis, an. 795. Vid. Pet. Lambec. Comentar. de Bibl. Vindobon. l. 2. c. 5. p. 402.

RADULPHUS, Monachus, deinde Abbas S. Albani in Anglia, claruit ex opinione Lelandi cap. 314. post tempora Mathæi Parisii, qui anno 1259. obiisse fertur. Vid. Pits. æt. 12. pag. 213. Oud. de S. E. tom. 2. p. 1441.

RADULPHUS Cluniacensis Monachus an. 1150. nisi sit idem cum sequenti.

RADULPHUS *Eleemosynarius*, Westmonasteriensis an. 1150. ex Congreg. Cluniac. Leland. c. 233. p. 246. Pits. æt. 12. p. 223.

RADULPHUS vel *Raculphus* Flaviniacensis. Ob. c. a. 1157. Vid. Alberic. in Chron. Labbei Dissertat. contra Maresium tom. 2. pag. 273. & in Addend. pag. 799. Calmet in Supplem. ad B S. pag. 314. col. 1.

RADULPHUS Fontanellensis Abbas c. a. 1031. de quo vide non prætereundo Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. VI. p. 93.

Radulphus GLABER, sive *Rodulphus* S. Germani Cœnobii Autissiodorensis primùm, posteà Cluniac. Mon. clar. 1046. Vide

Annal. Ben. tom. 4. p. 463. Nat. Alex. Hist. Eccl. tom. vi. p. 501.

RADULPHUS Roffensis Episcopus, deinde Archiepiscopus Cantuariensis. Ob. an. 1121. Vid. Bale. Cent. x. 43.

RADULPHUS, Monachus S.Sepulchri Cameraci. Vid. Acta SS. d. 23. Junii, ubi habetur vita S. Lietberti, Episcopi Cameracensis, ab eo scripta. Cl. c. an. 1290.

RADULPHUS Tudonensis Abbas vivebat c. a. 1078. Vid. Acherii Spicileg. tom. 7. Marthene Collect. tom. 9. præfat. pag. 11.

RAIMBERTUS S. Andreæ propè Avenionem monachus, & Scriptor vitæ S. Pontii Abbatis & æqualis sui, cl. Sec. xi. Vid. Mabill. Sec. vi. Benedictino, & Hugo Menardus l. 2. Observat. in Martyrolog. Benedictin.

RAIMBERTUS, seu *Raginbertus*, Abbas Leuconanensis c. a. 622. scripsit vitam S. Walarici coævi. Vid. Annal. Bened. tom. 1. p. 318.

Raimundus GIBBONIUS, Monachus S. Germani à Pratis, de quo Montfaucon in Bibl. Mss. Codd. tom. 2. p. 1125. & Du Fresne in Indice Autorum, ubi malè *Rainaudus* vocatur.

RAINALDUS *Calementanus*, seu *Colimentanus* dictus, ex Comitibus *Marsorum*, Monachus primùm Casinas, tum S.R.E. Cardinalis. Ob. 1165. Vid. Oldoinus in Athenæo Romano. p. 574.

RAINALDUS Subdiaconus Casinensis, Scriptor Seculi incerti. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Casin. c. 44.

RAINALDUS Prior S. Eligii Parisiensis, cujus Commentarios in plures Sac. Scripturæ libros commemorat Montfauconius Bibl. MSs. pag. 1278.

RAINALDUS de SEMUR an. 1108. Monachus primùm Cluniacensis, tum Abbas Vezeliacensis, ac demùm Archiepiscopus Lugdunensis. Vid. Montfaucon l. c. p. 74. 76. Annal. Ben. tom. 5. p. 829. Possevin. tom. 2. Appar. pag. 311. 312.

RAINALDUS presbyter & monachus Tutelensis vixit sub Carolo Simplice. Baluzius in Notis ad Capitularia tom. 2. pag. 1214.

RANIERIUS Monachus Cellensis in Hannonia, vulgò *S. Guislani* cl. Seculo circiter XI. de quo Mabill. Seculo II. Benedictino p. 796.

RAINERIUS, Diaconus & Monachus Pomposiæ vixit an. 1200. & Collectionem primam Decretalium Innocentii III. adornavit, editore Stephano Baluzio. Vid. dicti Pontificis Ep. lib. 2. n. 22.

RAMOLDUS Sant-Emmeramensis Ratisbonæ Abbas, rei literariæ & librariæ Promotor solertissimus, claruit ad an. 1001.

RANDULPHUS, Abbas Eveshamensis. Vid. Smith in Catal. Bibl. Coton.

Ranulphus HYGDENUS, Cicestrensis Monachus. Ob. 1363. Pitf. æt. 14. p. 517. Leland. c. 354. Wharton in Supplem. pag. 38.

RAPHAEL Abbas Altahæ Superioris 1574. Vid. Possev. in Appar. Sac. tom. 3.

Raphael de BEAUCHAMPS, Monachus Marcianensis c. a. 1633. edidit Chronicon *Andreæ Sylvii* Prioris Marcianensis in Historia Merovingica. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. vol. 1. lib. 1. p. 237. Foppens Bibl. Belg. p. 1054.

Raphael CASTRUCCIUS, Abbas de Aleppia. Ob. 1574. Vid. Wion Lign. Vit. lib. 2. cap. 76. p. 455. Michaël Pocc. in Catal. Script. Florent. p. 155. Armell. part. 2. p. 164.

RAPHAEL *Placentinus* Monachus Divi Benedicti de Mantua anno 1477. Agunt de eo Wion in Ligno Vitæ l. 2. c. 76. Armell. part. 2. p. 164.

RATBERTUS Monachus S. Stephani Bononiæ Sec. xi. scripsit vitam S. Bononij Abbatis, quam typis vulgavit Cl. Calogiera Opusc. Scientif. Tom. 21. pag. 205. anno 1740.

RATBODO S. Maximini Treviris Scholiarcha Sec. X. *de quo Trith.*

RATBODUS, Trajectensis Episcopus. Ob. 917. Vid. Eysengren. p. 72.

RATHERIUS ex Monacho Lobiensi Episcopus Veronensis an. 974. aliis 972. Ejus vita habetur manuscripta in Bibl. Gemblac. Agunt prætereà de eo Sigebert. in Chron. & de S. E. c. 127. Mabill. in Annal. tom. 3. tum in Actis SS. O. S. B. tom. 5. p. 478. Acher. in Spicileg. Marthene & Durand ampl. Collect. tom. 9. Foppens B. B. pag. 1055. Barth. Fisen Hist. Eccl. Leod. ad an. Chr. 951. n. 25.

RATLEICUS, Abbas Seligenstadiensis, & Ludovici Germaniæ Regis Archi-Cancellarius mortuus an. 852. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. Vol. 6. pag. 150.

RATPERTUS San-Gallensis an. 883. obiisse fertur. Mezler de Vir. Ill. San-Gall. lib. 1. c. 23. Ger. Voss. de Hist. Lat. Oud. tom. 2. de S. E. Basnag. tom. 3. Antiq. Lect. Canisii.

RATPERTUS, alter ejus loci monachus 900. Vid. Mezler l. c.

RATRAMNUS rectiùs quàm *Bertramus* Monachus Corbeiæ veteris Sec. ix. temporibus Caroli Calvi, an. 850. De illo Catholici & Protestantes magno numero.

RAY-

viris Abbate Seculo XI. inter alios viros doctos floruit, de quo vetus Scriptor rerum D. Luotwini: *E quibus,* inquit, *Remigius, prioris Remigii sororis filius, dulcore ejus sapientiæ repletus, Promiensium, Metensium, Trevirensium doctissimus scholarum fuit &c.*

RENATUS, Monachus Vindocin. Poëta, in Cod. Reg. 1069. Vid. du Fresne in Ind. Auct.

Renatus du CHER è Congr. S. Mauri c. an. 1680. Vid. le Long. Bibl. Histor. Franc. Noscitur ex Claudio Stephanotio, cujus in colligendis veteribus monumentis socius erat.

Renatus MASSUET è Congr. S. Mauri. Ob. 1716. Locum inter celebrioris nominis Autores Congregationis S. Mauri promeritus est. Vid. Cerfii & Pezii Bibliothecas.

Richardus de S. ANGELO, Monachus Casinas, an. 1290. Vid. Gattola in Histor. Casin. Sec. X. §. VIII. pag. 558.

Richardus ANGUILLARIANUS, Monachus Anglus. an. 1349. Leland. c. 221. Pits. æt. 14. pag. 467. Wharton Angl. Sac.

RICHARDUS Bardeniensis Anglus c. an. 1260. Vid. Oud. Tom. 3. col. 488.

RICHARDUS, Abbas Beccensis a. 1219. Schœttgenius l. 17. Bibl. med. Lat. pag. 209.

Richardus BEERE, Abbas Glastoniensis an. 1503. Vid. Wharton Angl. Sac. tom. 2. p. 230. Fabric. Bibl. med. Lat. l. 17. pag. 208.

RICHARDUS *Cicestrius*, Anglus, Westmonast. Monachus anno 1348. Vid. æt. 14. pag. 463.

RICHARDUS Cluniac. patriâ Pictaviensis an. 1180. de quo vide Muratorium in Præfat. ad ejus Historiam, quam edidit Antiqq. Italic. tom. 1. pag. 1075.

RICHARDUS *Diviensis*, Monachus Wintoniensis cl. 1190. Vid. Pits. æt. 12. pag. 255. Voss. de Histor. Lat. l. 2. c. 52.

RICHARDUS Monachus, tum Archiepiscopus Cantuar. an. 1184. Vid. Pits. æt. 12. pag. 250.

RICHARDUS *Eliensis* Prior a. 1220. Wharton. Angl. Sac. tom. 1. pag. 678. Annal. Ben. tom. 6. pag. 325. & tom. 5. pag. 251. Pits. æt. 13. p. 226.

Richardus FOLSHAMUS, Nordovicensis Monachus an. 1410. Vid. Pits. æt. 15. pag. 590.

RICHARDUS *à S. Germano*, Monachus Casinas, Sec. XIII. sui Monasterii Chronicon scripsit.

RICHARDUS Hagustaldensis an. 1192. Pits. æt. 12. pag. 258.

Richardus HODLESTON, Congr. Angl. Vid. Pez in Catal. S. B. E.

Richardus KEDERMINSTER, Anglus, Abbas Winchelcombensis Sec. XVI. Vid. Thomas Hearne Præfat. ad Chronicon Joannis Glastoniensis.

Richardus PLUTO, Cantuariensis an. 1180. Vid. Leland. c. 212. Pits. æt. 12. pag. 246.

RICHARDUS Abbas II. Monasterii ad S. Jacobum Moguntiæ. Vid. Treffler. in Syllabo Vir. Ill. hujus Monasterii.

RICHARDUS, Abbas de Pratellis in Normannia, an. 1230. Vid. Mabill. Annal. tom. 5. pag. 437. Oudin. de S. E. pag. 158.

RICHARDUS Abbas S. Vitoni, scripsit vitas S. Rodingi & S. Vitoni. Ob. 1046. Mabill. Annal. tom. 4. pag. 475.

Richardus SORPLEY, Monachus Westmonasteriensis, scripsit fundationem sui Monasterii. Vid. Monasticon Anglic. tom. 1. pag. 55.

Richardus WALLINGFORD Angl. anno 1326. Vid. Leland. c. 470. Pits. æt. 14. pag. 419. Bucel. in Annal. Ben. ad an. 1326. pag. 52.

S. RICHARIUS Abbas Centulensis scripsit Tractatum de *Constructione Ecclesiæ ejus loci* quem Ms.tum conservat Bibl. Vaticana, ut Bern. de Montfaucon perhibet in Bibl. Mss. Codd. p. 181.

RICHARDUS Monachus Gemblacensis clar. c. an. 950. Vid. Dacherii Spicileg. tom. 2. pag. 759.

RICHERIUS Abbas S. Martini Metensis vixit & scripsit circa med. Sec. 12. Calmet in Catal. Script. Histor. Lothar.

RICHERIUS, Monachus Senoniensis in Vosago, cl. an. 1260. & ulterius. Ejus meminêre Luc. Acher. in Prolegom. ad tom. 3. Spicileg. Mabill. Añal. Ben. tom. 6. pag. 418. & 428. Calmet in Catal. Scriptor. Hist. Lothar.

RICHERIUS Walcidorn. Monachus, an. 1102. Vid. Martene Collect. ampl. tom. 4. in Præfat. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. pag. 459.

RICHERIUS, seu *Richerus*, Monachus Remensis anno 992. Vid. Trith. in Chron. Hirsaug. tom. 1. pag. 136. & 137.

RIGORDUS Monachus S. Dionysii in Francia, & Philippi Augusti Archiater, qui ad an. 1223. regnavit. Vid. Mabill. Annal. tom. IV. pag. 538. Jo. Ger. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 57. Possev. in Appar. tom. 2.

RILINDIS, aliis *Regillindis*, seu *Regilla*, Abbatissa Hohenburgensis in Alsatia. Ob. 1169. Vide vitam suprà cap. 5.

RIS-

RISWICHIUS Gladbacensis Auctarium scripsit ad librum Trithemii de Viris illustribus Ord. S. B.

RITFRIDUS, aliis *Rixfridus*, Monachus in Monasterio S. Salvatoris Trajecti, dein Episcopus Trajectensis an. 828. Vid. Schœtgenius Bibl. med. Lat. lib. 17. pag. 265.

ROBOAS, vide suprà *Noboas*.

ROBERTUS Casinensis Abbas vix. an. 1045. Vid. du Fresne in Ind. Possev. Apparatus tom. 2. p. 341.

Robertus DODEFORDIUS, Mon. Ramesiensis an. 1270. Vid. Pits. æt. 13. pag. 350.

Robertus, sive *Radulphus de* DUNSTABLE, sive de *Dunstaplia* Mon. S. Albani. Ob. 1151. Vid. Voss. de Hist. Lat. lib. 2. c. 51. Oudin. tom. 2. c. 1416.

ROBERTUS Fiscanensis Mon. & Chronographus c. an. 1180. Labbe in Bibl. nova Mss. tom. 1. p. 325.

Robertus de GABETS è Congr. SS. Vit. & Hid. Sec. XVII. Philosophus Cartesianus, de quo Petrus Bælius Epist. de Scriptis Adespotis.

Robertus GENTILLUS, Monachus Anglus in Cœnobio Pontis fracti, ævi incomperti. Leland. & Pits. in append. pag. 912.

Robertus de GRAYSTANES, Episcopus Dunelmensis. Ob. 1334. Vid. Hist. Dunelm. in Whartoni Anglia Sacra. Item Wharton in Supplem. Histor. Liter. Cavei.

Robertus GRYNÆUS, Monachus Berdenigiæ in agro Lincolniensi. Vid. Leland cap. 297. Pits. æt. 14. p. 409.

Robertus GUERARD è Congr. S. Mauri. Obiit 1715. Vide le Cerf l. c. pag. 178.

Robertus HARDI è Congr. S. Mauri. Vide le Long Bibl. Hist. de France.

Robertus KÖNIG, Garstensis, celebris SS. Canonum Professor in Universitate Salisburgensi. Vid. H. U. S. pag. 411.

ROBERTUS *de Monte*, aliàs de THORIGNY, Monachus Beccensis. an. 1150. De eo Lucas Acherius in editione Operum Guiberti Novigentini pag. 715. & in Notis ad Epist. B. Lanfranci pag. 351. Mabill. Annal. Ben. tom. 6. pag. 318. & 541.

ROBERTUS S. Mariani Altisiodorensis Monachus, cujus Chronicon editum à Camusato. Ob. an. 1212. du Fresne in Ind. Aut.

S. ROBERTUS Abbas Molismensis exeunte seculo XII. Vid. Gallia Christ. tom. 4.

Robertus MOREL è Congr. S. Mauri piissimus Asceta, plura eàque præclara Ascetica Opuscula publicam in lucem edidit. Vivebat adhuc an. 1726. Vide le Cerf. p. 394.

Robertus QUATREMAIRES è Congreg. S. Mauri. Ob. 1671. Vide Pezii & Cersii Bibl.

ROBERTUS S. Remigii Remensis Abbas c. an. 1090. Vide Marlotti Metrop. Remens. Bongarsii Histor. Oriental. Tom. I. Pagium in Critica tom. 4. p. 447.

ROBERTUS Abbas Salopiensis, sive de Schreswisbury in Anglia c. an. 1138. Vid. Pits. æt. 12. p. 206.

Robertus STEWARDE, Prior ultimus Ecclesiæ Cathedralis Eliensis in Anglia c. an. 1539. Vid. Henric. Wharton Angl. Sac. tom. 1. p. 685.

Robertus de SWAPHAN, Monachus Burgensis in Anglia. Ob. c. an. 1273. Vide Joseph Sparke, qui Collectionem Chronographorum dicti Monasterii typis Londini an. 1723. mandavit.

Robertus de SYRESTON, Mon. Dunelmensis Sec. 14. Vid. Willelm. de Chambre in Histor. Dunelmensi apud Wharton Angl. Sac. pag. 769.

Robertus TOMBLÆUS, seu *Tumbleus*, Monachus Croylandensis. Vid. Pits. in append. pag. 904.

Robertus de TUMBALENIA, Abbas S. Vigoris ad muros urbis Bajocensis in Normannia, an. 1080. Vid. Mabill. Analect. tom. 1. Annal. Ben. tom. 4. & 5. Hommey Supplem. Bibl. P.P.

Robertus VEYSE, Anglus, Sec. XIII. Pits. in append. pag. 904.

ROBERTUS Abbas Walciodorensis, vita functus an. 1174. Vid. And. Valer. Bibl. Belg. pag. 796. Annal. Ben. tom. 6. p. 370. Acta SS. Boll. tom. 3. April. pag. 807. Foppens. p. 1077.

ROBERTUS Monachus Walciodorensis c. an. 1158. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. pag. 9.

Robertus WANTHAMUS, Monachus Cermeliensis monasterii in Anglia, de quo vid. Leland. & Pits. in append. pag. 905.

Rochus STROZ, Admontensis Sec. 17. Pez in Epist. Apolog.

RODULPHUS Casæ Dei monachus, an. 1097. Vid. Mabill. Annal. Bened. tom. 5. pag. 379.

RODULPHUS Cluniac. Mon. Petri Venerabilis discipulus, qui ejus vitam in literas retulit. Vid. Schœtgenius lib. 17. Bibl. med. Lat. p. 325.

RODULPHUS, Fuldensis Scholasticus, Ludovici Germaniæ Regis Confessarius & Ecclesiastes. Ob. 865. Vid. Annal. Ben. tom. 5. pag. 142. Annal. Fuld. apud du Fresne. Bulæ. Histor. Univers. Paris. tom. 1. pag. 639. Brower. Schannat. &c.

Rodulphus TORTARIUS, Floriacensis, an. 1144. Vid. Annal. Ben. tom. 4. pag. 174. &c. tom. 6. pag. 383. & 384. Bolland. ad diem 21. Martii tom. 3. pag. 336. Bibl. Floriac. Voss. de Histor. Lat. l. 3. c. 11.

RODULPHUS Abbas S. Trudonis an. 1110. Vid. Acher. in Spicileg. tom. 7. Mabill. Analect. tom. 2. Voss. de Hist. Lat. Nat. Alex. Hist. Eccl. Annal. Ben. tom. 6. & tom. 5. p. 169. & 284.

ROFFRIDUS Abbas Casin. & S. R. E. Card. an. 1189. Vid. Angel. à Nuce in annotat. ad vitam S. Benedicti c. 18.

ROGERIUS Casæ Novæ Monachus, Scriptor vitæ S. Placidi Rhodiensis, qui ob. an. 1248. Ughell. Ital. Sac. tom. 6. pag. 898.

Rogerius CADOMIUS, Monachus Beccensis, vixit sub S. Herluino Abbate c. a. 1078. Vid. Annal. Bened. tom. 5. pag. 134.

ROGERIUS *Cicestrensis*, Monachus Westmonasterii, an. 1340. Vid. Lel. Bal. Pits. Possev. Voss. & qui hos corrigit, Oudinus tom. 3. col. 938.

ROGERIUS, Monachus Corbeiæ Novæ, clar. & scripsit c. an. 1024. de quo Trithem. in Annal. Hirsaug.

Rogerius COMPOT, sive *Computista*, Monachus S. Edmundi an. 1360. Vid. Pits. æt. 14. p. 488.

ROGERIUS, Monachus Croylandensis, postea Prior Frisoniensis, anno 1210. Vid. Jo. Leland. Collect. vol. 4. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 56. Oudin. tom. 3. pag. 17.

ROGERIUS, seu *Routgerus*, Crucis S. Leufredi Abbas an. 960. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug. 1042. Leibniz de Scriptor. Brunsv. Voss. de Hist. Lat. &c.

ROGERIUS *Vacarius*, Abbas Beccensis an. 1149. subinde in Archiepiscopum Cantuariensem electus, *Paratitla* conscripsit, quod à Justiniano permissum fuerat. Ob. 1180.

Rogerius de VENDOVERA, Monachus S. Albani in Anglia cl. c. an. 1235. Vid. Pits. æt. 13. pag. 308. & præ hoc Mathæum Westmonaster.

ROGERUS, Monachus Fuldensis, Hagiographus c. an. 1156. Vide Wicel. in Præfat. Hagiologii, Joan. Bolland. in Præfat. Gener. ad Acta SS. tom. 1. p. 19.

ROGERIUS Abbas Uticensis an. 1120. Schœtgenius Lib. 17. Bibl. med. Lat. pag. 340.

ROLANDINUS, Monachus Patavinus, de quo vide Muratorium Tomo VIII. Scriptor. Rer. Italic.

Romanus CHRISTMANN, Garstensis, Sec. 17. Pez in Epist. Apolog.

Romanus ENDEL, San - Blasianus Ss. Theologiæ Professor in Univers. Salisburg. vivit & scribit.

Romanus EFFINGER, Theologus, vulgavit 1634. Concordiam Thomisticam.

Romanus FEHLER, Monachus Schyrensis, de quo Bern. Pez Dissert. Isag. in Tom. 1. Thes. Anecd. p. 31.

Romanus HAY, Ochsenhusanus in Suevia Cœnobita, Antiquorum Ordinum doctissimus & invictus vindex contra Laymannum, Crusium, aliósque Jesuitas. Ob. 1653.

Romanus HÜTTER, Brevnoviensis. Sec. 17. Pez. l. c.

Romanus KRINNER, Tegernseensis, an. 1716.

Romanus KISTLER è SS. Udal. & Afræ monasterio Aug. Vindel. clar. an. 1712. Vid. Dissert. Isag. Pezii in Tom. I. Thes. Anecd. pag. XXXI.

Romanus MÜLLER, Abbas Seonensis perdoctus, an. 1675. Vid. Hist. U. S. pag. 412.

Romanus RAUSCHER, Abbas Garstensis, Ob. 1683. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 413.

Romanus SCHELL, Cœnobita Atilensis in Bavaria. Ob. 1696. Vid. Bern. Pez Thes. Noviss. Anecd. tom. 1. Dissert. Isag. pag. x.

Romanus SEDELMAYR, San - Blasianus. Ob. 1722. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 413.

Romanus SINCERUS, Abbas S. Martini de Scalis. Ob. 1590. Arnold. Wion Lig. vit. part. 1. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. pag. 204. Armell. part. 2. pag. 166.

Romanus STEGER, Rottensis Abbas. Ob. 1661. Vid. Hist. U. S. pag. 416.

Romanus WEIXER, Ettalensis, edidit an. 1730. Theses Philosophicas.

Romualdus DREYER, Ettalensis. Vid. Histor. U. S. pag. 417.

Romualdus HAIMBLINGER, Abbas Ettalensis. Ob. 1708. Vid. Hist. U. S. pag. 227.

Romualdus RIBERA, Monachus S. Severini Neapoli. Ob. an. 1707. Vid. Armell. part. 2. pag. 166.

Romualdus SERRA, Cæsenas, ibidem in Monasterio S. Mariæ de Monte Bibliothecarius. Vivebat adhuc 1731. Vid. Armell. l. c. pag. 167.

RORICO, Monachus, Gesta Francorum à gentis origine ad Clodovæi obitum deduxit. Vide du Fresne tom. 1. Scriptor. Rer. Franc.

ROSTAGNUS, Monachus Cluniac. vixit & scripsit tempore Hugonis Abbatis

XI.

xi. Cluniac. Vid. Bibl. Cluniac. p. 1481. Carol. à S. Jacobo in Bibl. Pontif. lib. 1. Hugo autem Abbas rexit ab an. 1180. ad an. 1199.

ROTGERUS S. Pantaleonis Colon. Monachus clar. an. 970. Scripsit vitam Brunonis Archiep. Ottonis M. Imp. fratris. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. pag. 573. Oudin. tom. 2. pag. 472.

ROTHOMANUS primus Abbas Klatoviensis in Bohemia Sec. xii. scripsit *Origines Klatovianas.* Vid. Berghauer in vit. S. Jo. Nepomuc. lib. 1. c. 1. pag. 3. col. 1. à Balbino vocatur *Radimilus.* Vid. suprà *Radimilius.*

Rudesindus BARLO è Congr. Angl. Sec. 17. Vid. Pez in Catal. Script. B. quem in Epistolis Apologeticis exhibet.

RUDIGERUS Epternacensis Scholasticus an. 990. Vid. Mabillon. Annal. O. S. B. tom. 4. pag. 67. ex Trithemio, Chron. Hirsaug. ad an. 990. pag. 135.

RUDOLPERTUS Augiensis 1006. Vid. Annal. Ben. tom. 4. pag. 188.

RUDOLPHUS *Casæ Dei* in Arvernia Monachus, & Scriptor vitæ S. Adelelmi cl. Sec. xii. Vid. Mabill. Sec. vi. Bened. part. 2. pag. 895. Bolland. tom. 2. Jan. pag. 1056.

RUDOLPHUS Flaviniacensis cl. 925. Trithem. in Chron. Hirs. pag. 66.

RUDOLPHUS Fuldensis, suprà *Rodulphus.*

Rudolphus GLABER, suprà *Radulphus.* Vide Nizeronii Memorias Tom. 28.

RUDOLPHUS Hirsaugiensis Monachus, de quo Trithem. in Chron. tom. 1. pag. 46.

RUDOLPHUS, Abbas S. Trudonis, suprà *Rodulphus.*

Rudolphus WISER è S. Lamberto. Ob. 1667. Vid. Hist. U. S. p. 417.

RUFFINUS, Monachus S. Sabini Placentiæ c. an. 1250. Vid. Annal. Bened. tom. 2. pag. 105.

RUGERUS, an *Rutgerus*? Vide Leibnitium Tom. 2. Scriptor. Rer. Brunsv. n. 25. pag. 27.

RUGGERUS, seu *Rogerius* Fuldensis, suprà *Rogerus.*

RUODPERTUS Monachus S. Galli Sec. viii. Vita S. Theodori Episc. Sedunensis ab ipso scripta, extat in Cod. Thuan. 275. Vid. du Fresne in Indice Autor. Goldast. Rer. Alem. tom. 2. p. 66.

RUPERTUS, Augiensis Monachus c. an. 996. Vid. Egon. part. 2. cap. 25. de Vir. Ill. Aug. Div.

RUPERTUS S. Albani Moguntiæ an. 991. Vid. Trithem. Chron. Hirsaug. Nicol. Serrar. Rer. Mogunt. Laun. de Schol. celebr. Georg. Helwich in Chronico S. Albani. Scripsit teste Trith. ab anno 892. vitam S. Albani Moguntini, judice verò Janningo in Actis SS. tom. iv. Junii pag. 89. ejus vitæ author est Rupertus Junior, qui metricè illam reddidit Sec. xiii. vel etiam seriùs.

RUPERTUS Casinensis Abbas, de quo vid. Trithem. cap. 59.

Rupertus CARL, Prior Weichenstephanensis, Mappis Geographicis Historiam Benedictinã illustravit, denatus a. 1750.

RUPERTUS Abbas Gottwicensis ab an. 1173. - 1199. Vid. Hieronymii Pezii Observationes prævias ad vitam B. Altmanni à Ruperto scriptam tom. 1. Script. Rer. Austr.

Rupertus GANSLER San - Udalricanus Aug. Vindel. 1706. notus solùm ex libris Germanicè scriptis in lucem editis.

Rupertus HAUSDORF, Brevnoviensis. Ob. hujus seculi anno - - - - Scripsit inter cætera *Sacram Eloquentiam*, quæ à me in Ms.to lecta fuit; Vitam S. P. Benedicti, Germanicè, & quædam alia.

Rupertus KIMPFLER, Abbas Glunicensis. Ob. hujus seculi anno - - - - Vid. Histor. U. S. pag. 418.

Rupertus KOBLITZ, Brevnoviensis in Ms.to quædam reliquit, ante quinquennium è vita sublatus.

S. RUPERTUS, Abbas Limburgensis, an. 1124. Trithem. in Chron. Hirsaug. Sixt. Sen. Bibl. San. lib. 4. Bulæ. tom. 2. pag. 774.

Rupertus LUDWIG, Ottoburanus Sec. 17. Pez. in Ep. Apol.

Rupertus NESS, Abbas Ottoburanus. Ob. 1740. Vid. H. U. S. pag. 272.

Rupertus PRESSINGER, Prior ad S. Petrum Salisburgi, Ascesis Benedictinæ insignis Scriptor. Obiit piissimè, uti vixerat, anno 1741.

Rupertus STARCH Admontensis J. U. D. & SS. Canonum in Universit. Salisburg. Professor, edito Tractatu juridico ad tit. xxxi. libr. 1. Decretal. Judicis Ecclesiastici jura, dignitatem & amplitudinem eâ styli puritate, doctrinæ præstantiâ, ac sacræ eruditionis copiâ propugnavit, ut & in Canonicis & polemicis verè *virum se fortem* probârit. Alii ejus ingenii partus in usum & robur aliorum desiderantur. Vivebat an. 1752.

Rupertus SUTOR anno 1719. vitam S. Benedicti edidit.

RUPERTUS Abbas Tuitiensis an. 1135. Vide vitam ejus Operibus præmissam. Mabill. in Annal. Ben. Pagium Crit. tom. 4. pag. 374. & alios quàm plures, præcipuè Bibliographos Belgas. Ejus Opera nuper recusa sunt Venetiis cum *Gerberonii* Apologeticis &c.

RUPERTUS, Monachus Weissemburg. Episcopus Spirensis an. 996.

RUTHARDUS, Hersfeldensis Abbas 1059. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug. ad an. 1059. Annal. Ben. tom. 5. p. 73.

RUTHARDUS, Hirsaugiensis, 845. Trith. in Chron. tom. 1. p. 26. Scriptor vitæ S. Bonifacii fuisse dicitur. Vid. Schöttgen. in Bibl. med. Lat. lib. 17. pag. 393. & quos plures citat.

RUTHARDUS S. Jacobi Moguntiæ, Sec. XI. de quo vid. Mabill. in Annal. Ben. tom. 4. pag. 527. Scripsit Ordinarium Divinorum, & Regulas vivendi Monachorum; quod opus MS. in membranis extat in ejus loci Bibliotheca. Incipit: *Kal. Octobris post mensam sedeant fratres in Conventu cum libris suis, puerique legant, vel cantent apertè in scholis...*

S.

SALOMON ex Monacho San-Gallensi Episcopus Constant. hujus nominis tertius. Ob. 919. Vid. Mezler de Vir. Ill. San-Gall. l. 2. c. 16. Crusius in Annal. Suev. l. 3. c. 3. Hartman. in Annal. Eremit. p. 22. Joseph. Pichler S. J. in Histor. Imperat. Tract. 8. p. mihi 47.

SALVATOR patriâ Cremensis, Monachus Parmæ ad S. Joan. Evang. an. 1560. Vid. Armell. part. 2. pag. 168.

SALVATOR Cremonensis, unus è primis Monachis Congr. S. Justinæ Patav. de quo vid. Armell. part. 2. pag. 168.

Salvator-Maria BLASI, Monachus Casin. Lector & Bibliothecarius, ac Præfectus Musæi monasterii Gregoriani S. Martini Panormitani, publico dedit Dissertationem valdè eruditam *supra picturam vasculi antiqui Græco-Siculi* in symbolis Florentinis Vol. V. recensitam an. 1749. Alia...

SALVIUS, Abbas Alveldensis propè Locronium in finibus Navarræ & Castellæ Veteris. Ob. 962. Vid. Nic. Ant. in Bibl. Hisp. Vet. Mabill. Annal. tom. 3. p. 562. Ant. Pagi in Crit. 963. tom. IV. p. 3. Miræ. de S. E.

SAMSON, Abbas Monasterii S. Zoili in Hispania. Ob. 890. Vid. Nic. Ant. Bibl. Hisp. vet. Mabill. Annal. Ben. tom. 3. p. 108.

SAMSON, Monachus Cantuariensis, c. an. 1170. Vid. Leland. de Scriptor. Britan. cap. 219. Pits. æt. 12. p. 232.

SAMUEL Fuldensis, Rabani Mauri in schola Collector, tum Vangionum Episcopus an. 840.

Sanderadus BREUNIG, Amorbacensis Abbas ab an. 1713. ad an. 1725. à R.mo D. Volusio, Suffraganeo Moguntino *Laureatus Poëta* creatus.

SARRACINUS, Monachus Alveldensis in Hispania Sec. X. exeunte.

SAXOWALDUS, Centulensis Chronographus, an. 1095. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. pag. 358.

S. SCHOLASTICA Soror S. P. Benedicti inter Familiæ Benedictinæ Scriptores à Prospero Mandosio Bibl. Rom. Cent. VII. 65. refertur, quòd *Regulam pro suis Monialibus*, & *Epistolas* scripserit. Credidit hoc V. C. Schöttgenius Bibl. med. Lat. lib. 18. pag. 430. ubi etiam illi inter Scriptores medii ævi locum dedit.

SEBASTIANUS, Monachus Casin. Scriptor vitæ S. Hieronymi clar. an. 560. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Cas. C. 3. Mar. in Not. Gattola Histor. Casin. Sec. 1. pag. 12. Schöttgenius l. c. pag. 434.

Sebastianus MARCAILLE è Congr. Cluniac. an. 1616.

Sebastianus MAYRLECHNER, Prior Cremifanensis. Edidit Salisburgi Professor Apparatum Philosophicum an. 1721. in 4.

Sebastianus à PLACENTIA ad S. Sixtum ibidem Professus an. 1592. Vid. Armell. part. 2. p. 168.

Sebastianus RÖHR, Ottoburanus, magnæ virtutis Asceta. Ejus vitam scripsit *Albertus Krez.* Vid. etiam Hist. U. S. pag. 410.

Sebastianus TEXTOR, Ottoburanus, Archiepiscopi Salisburgensis Confessarius, & celebris Ecclesiastes, qui plures suarum Concionum tomos typo vulgavit. Vid. Hist. U. S. p. 421.

SEGENIUS, quartus Cœnobii Huensis in Hibernia Abbas, cujus Beda meminit Hist. Eccl. III. 5. Ob. a. 651. Waræus de Scriptor. Hiberniæ p. 23. Schœttgenius l. 18. Bibl. med. Latin. p. 444.

SEGFRIDUS seu *Seyfridus*, Monachus S. Michaëlis Bambergæ scripsit vitam S. Ottonis Ep. Bamberg. Vid. Acta SS. Bolland. tom. 1. Julii p. 351.

SEGFRIDUS Abbas Tegernseensis ab an. 1048. Schœttgenius l. 18. p. 444.

SENATUS, suprà *Bravonius.* Pits. æt. 12. pag. 237.

Seraphinus CANTONUS è Congr. Casin. Monachus Mediol. in S. Simplicii Cœnobio an. 1580. Vid. Armell. part. 2. pag. 168.

Seraphinus CASULANUS, Abbas S. Mariæ Florentiæ quàm doctus, tam benè de suo monasterio meritus. Ob. 1645. Vid. Armell. l. c. p. 170.

Seraphinus CERASOLI, Abbas Titularis Mo-

Simon BOUGIS, Præpositus Generalis Congr. S. Mauri. Ob. 1714. le Cerf pag. 43.
Simon de CAMPIDONA, Mellicensis, fl. an. 1248. Vid. Bibl. Mellic.
Simon FIRBAS, Schyrensis. Ob. 1639. Vid. Hist. U. S. p. 422.
Simon GENOUX, Subprior Casæ Dei scripsit vitam S. Roberti Abbatis Casæ Dei. Vid. Gall. Christ. tom. 2. c. 329.
Simon GEIGER, Wiblingensis. Ob. 1547. Vid. Annal. Wibling. p. 76.
Simon GRAB, Wiblingensis. Ob. 1636. Vid. Annal. cit. & Histor. Univers. Salisburg. p. 422.
Simon GUILLEMOT, S. Gisleni in Belgio Subprior, pleraque Belgicorum Cœnobiorum Chronica manu sua descripsit, & ad Mabillonium misit, ut hic grato animo profitetur in Præfat. Generali ad Annal. Ben. n. 29.
Simon HUEBMAN, Admontensis, cl. 1662. Vide Felix Egger in Idea O. S. B. lib. 2. pag. 552.
Simon LANGHAM, Archiep. Cantuar. Ob. 1376. Vid. Pits. æt. 14. p. 517.
SIMON, Lunælacensis in Austria superiore Abbas edidit vitam S. Wolfgangi Ep. an. 1655.
Simon Germanus MILLET è Congreg. S. Mauri. Ob. 1674. Vid. Felibien in Historia Monasterii S. Dionysii, & le Cerf in Bibl. Histor. Crit. p. 360.
Simon MOPINOT è Congr. S. Mauri. Ob. 1724. Vide le Cerf p. 393.
Simon REBISER, Abbas Lunælacensis. Ob. 1668. Vid. Hist. U. S. p. 423. Pez tom. 3. Thes. Anecdot.
Simon RETTENPACHER, Cremisanensis Chronographus. Ob. 1706. Vid. Hist. U. S. p. 424. Mabill. Annal. Ben. tom. 2. pag. 242.
SIMON, Abbas Sithiensis. Ob. 1148. Vide le Long Bibl. Histor. de France.
Simon SOUTHRAY, Monachus S. Albani in Anglia an. 1382. Vid. Bucelin. in Annal. Ben. pag. 28.
Simon de AMPACH Mellic. flor. an. 1493. Vid. Bibl. Mellic.
Simpertus NIGGELIUS, Abbas Neresheimensis in Suevia. Erat Prælatus Domesticus Cæs. Legati ad Ottomanicam Portam. Edidit Itinerarium Constantinopolitanum patrio conscriptum sermone.
Simplicianus GODY, strictæ Observantiæ Cluniac. Vid. Gabr. Bucel. in Benedicto Rediv. Adrian Baillet Jugemens de Savans.
S. SIMPLICIUS tertius post S. P. Benedictum Abbas Casinensis. Vid. Gattol. in Hist. Cas. Sec. I. part. IV. p. 12.
Simplicius CAFFARELLA, Abbas Casinensis, & totius Congr. Præses. Ob. 1635. Vid. Cæsar Engennius Caracciolus in Neapoli Sacra pag. 322. Jul. Ambros. Lucenti in Ital. restr. & auct. p. 1034. Armell. part. 2. p. 178.
SIMPLICIUS, Monachus S. Sulpitii Bituricensis, de quo le Long Bibl. Hist. Eccl. l. 2.
SINAUDUS, Abbas S. Simphoriani Metensis. c. a. 1005. Scripsit vitam Adalberonis II. Episcopi Metensis, coævi. Vid. Calmet in Catal. Scriptor. Histor. Lothar.
D. SINSART (prænomen me fugit) Abbas Monasterii in Valle S. Gregorii annis proximè præteritis insignia edidit Opera Polemica...
B. SIVIARDUS, Abbas Anisolensis, Sec. VIII. ineunte claruit. Vid. Mabill. tom. 1. Actor. Ord. S. B. pag. 642.
Smaragdus ARDO, Monachus Anianensis. Ob. 843. Bulæ. Hist. Univers. Paris. tom. 1. p. 641. multa scripsit, de quibus consule Catalogum Mss. Codd. Bibl. S. Germani à Pratis. Mabill. Tract. de Stud. Mon. Vol. 2. p. mihi 610. Marthene præfat. in Comment. in Reg. S. P. B.
SMARAGDUS, Monachus & Presbyter S. Maximini Trevirensis circa an. 800. Schœttgenius l. XVIII. p. 561.
SMARAGDUS, Abbas S. Michaëlis in agro Virdunensi an. 819. Vid. Honor. Augustodun. de S. E. lib. 4. Trith. Chron. Hirs. tom. 1. p. 68. Sixt. Sen. Bibl. San. pag. 470. Mabill. Tract. de Stud. Mon. cap. 16. pag. mihi 84.
Stanislaus SCZYGIELSCHI, Polonus, Monachus Tinecensis, Author *Aquilæ Polono-Benedictinæ*, cl. an. 1668.
Stanislaus WILBERTS San-Blasianus vivit. Edidit, & à V. C. Romano Sedelmayr incœptam Historiam Universitatis Salisburg. ad fastigium perduxit. Alia prælo parata habet.
STEPELINUS, Monachus Casæ Dei Sec. XI. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. p. 555. & tom. 5. p. 235.
STEPHANUS II. Pont. Max. nonnullis III.
STEPHANUS III. aliis IV. P. M.
STEPHANUS IV. aliis V. P. M. de his tribus Papis vide Baron. Pag. Mabill. &c.
STEPHANUS IX. suprà *Fridericus* Abbas Casin.
STEPHANUS I. Æduensis Episcopus, ac subinde Monachus Cluniac. Sec. XII. Vid. Nat. Alex. Hist. Eccl. Sec. 12. tom. 6. pag. 518.
STEPHANUS Abbas S. Agerici an. 1062. Vid.

an. 776. vel 779. Histoire literaire de la France tom. IV. pag. 161.

SUGERIUS Abbas S. Dionysii in Francia, & Regens Franciæ. Ob. 1152. Vid. vitam suprà Cap. 3.

SULCARDUS, Monachus Westmonasteriensis c. an. 1090. Vid. Jo. Ger. Voss. de Hist. Lat. lib. 2. pag. 385. Pits. æt. 11. pag. 188.

S. SWIBERTUS Episcopus an. 717. Vid. Pits. in append. pag. 911.

S. SWITHUNUS, Wintoniensis Episcopus, an. 862. Vide Capgrav. Leland. Pits. append. pag. 912.

SYLVESTER II. Papa, suprà *Gerbertus* Floriacensis.

Sylvester LANGHAYDER, Cremisanensis J. U. Professor, edidit an. 1751. Specimen juris de piis dispositionibus & alia.

Sylvius STELLA, Abbas, Visitator, & Præses Congr. Casin. Ob. 1646. Vid. Octav. de Rubeis in Elogiis Illustr. Brixinensium, Armell. l. c. p. 183.

Sympertus BERCKMÜLLER è Monacho S. Udal. Aug. Vind. Franciscanus c. an. 1622. Vid. Hist. U.S. p. 424.

Sympertus REITTER, Monachus Andecensis. Ob. 1711. Vide Hist. U.S. pag. 425.

Sympertus VISCHER è SS. Afræ & Udal. Monasterio Aug. Vindel. Ob. 1666. Vid. Hist. U.S. pag. 425.

SYNTRAMMUS San-Gallensis Scriba excellens. Vid. Mezler. lib. 1. c. 28.

SYRUS Cluniacensis scripsit vitam S. Majoli Abb. Clun. an. 994. defuncti. Vide Acta Sanctorum 11. Maji tom. 2. pag. 668. Annal. Ben. tom. 4. p. 86.

T.

TASO Abbas Monasterii Vulturnensis scripsit Decreta pro regimine Monachorum circa an. 732. Vide Tafuri in Serie Chronol. Scriptor. Regni Neapol.

TASSAIN (prænomen me latet) è Congr. S. Mauri, vivit, ac in nova Operum Theodori Studitæ editione adornanda laborat.

TATWINUS, Archiepiscopus Cantuariensis, Ob. 735. Vide Leland. cap. 96. Pits. æt. 8. p. 129.

TECLANUS Scotus natione & cognomento, Abbas S. Jacobi majoris Wirceburgi. Obiit an. 1217. Hippolytus Maraccius in Bibl. Mariana Tomo II. pag. 387. Schöttgenius Bibl. med. & inf. Lat. lib. 18. pag. 614.

TEUTCARIUS monachus S. Galli de *Computo Ecclesiastico* MS. in Bibl. Vaticana. Bern. de Montfaucon Bibl. Mss. Codd. pag. 58. Schöttgenius l. c. p. 618.

TEODINUS S. R. E. Card. cl. c. an. 1066. Vid. Tafuri in Serie Chronol. Scriptorum Neapolit.

TEULFUS, aliis Theodericus, & *Tholdus* S. Crispini Abbas, auctor Chronici Mauriniacensis. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. & 6.

TEUZO, Monachus Florentiæ c. a. 1038. Vid. Mabill. Annal. tom. IV. pag. 421. Julius Niger de Scriptor. Florent. pag. 510.

THADDÆUS, Abbas Scotorum ad S. Jacobum Ratisbonæ vixit an. 1457. Vid. Canis. antiq. Lect. tom. 4. in vitâ S. Virgilii Archiep. Salisburg.

Thaddæus SCHWALER claruit. an. 1700.

THEGANUS, Monachus Augiensis 815.

Theobaldus de WIENA Mellicensis flor. 1458. Vid. Bibl. Mellic. pag. 298.

THEOBAUDUS, al. *Thebaudus*, Besuensis in Burgundia Monachus, 1120. Vid. Annal. Ben. tom. 3. pag. 244. & tom. 5. pag. 617.

THEODEMARUS, nescio cujus Monasterii Monachus, vixit sub Carolo M. edit. à Brolio cum Chronico Casinensi. Vid. du Fresne in Indice Autorum. Mabill. Præfat. ad Sec. IV. Bened. part. 1. pag. 60.

THEODEMIRUS, & *Theudomirus*, Abbas II. Psalmodiensis in Gallia monasterii Sec. IX. Scripsit contra Iconomachiam Claudii Taurinensis. Vid. Carol. le Cointe ad an. 823. tom. 8. Annal. pag. 33. Annal. Ben. tom. 2. Gall. Chr. tom. 6. col. 472.

THEODERICUS S. Albani Moguntiæ. 985. Vid. Georg. Helwich in Chron. S. Albani cap. IX. Trithem. Chron. Hirs. tom. 1. pag. 117. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. pag. 31.

THEODERICUS *alter* ibidem an. 1040. Trithem. in Catal. Vir. Ill. Germ. part. 1. pag. 135.

THEODERICUS S. Audoeni Monachus scripsit vitam metricam ejusdem S. Audoeni. Vid. Mabill. Analect. tom. 2. pag. 456.

THEODERICUS, Casinensis, vixit an. 1012. Vid. Pet. Diac. c. 16. Mar. in Notis. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. pag. 274.

THEODERICUS Monachus Dunelmensis, Scriptor vitæ S. Margaritæ, Scotorum Reginæ, cui à confessionibus fuit. Vid. Acta SS. Junii tom. 2. pag. 320.

THEODERICUS, Weissenburgensis Abbas, Congr. Clun. Scriptor vitæ Hildegardis c. an. 1210. Jo. Simler in Epitome Bibl. Gesner. Eysengren in Catal. Test. Verit. pag. 109. Oud. tom. 2. col. 1695.

THEO-

THEODERICUS Monachus Cluniac. cl. an. 1040.

THEODERICUS *Danus*, incerti monasterii anno 1180. an tamen Benedictinus? nullus, quem scio, inquit Oudinus tom. 2. col. 1595. meminit hujus Scriptoris hucusque incogniti.

THEODERICUS Epternacensis, an. 1194. Vide Martene & Durand Collect. ampliss. tom. IV. p. 453.

THEODERICUS Floriacensis sub an. 989. Vid. Trithem. in Annal. Hirsaug. ad an. Chr. 1125.

THEODERICUS Fuldensis, discipulus Trithemii. Vid. Epistol. familiares hujus Abbatis.

Theodericus GHISBERTI, Supprior Monasterii S. Salvii, claruit ineunte Sec. 17. Vid. Annal. Ben. tom. 6. p. 57.

THEODERICUS Hersfeldensis cl. 1030. Vid. Annal. Bened. tom. 3. pag. 215. Ignat. Gropp. Histor. Amorbac. pag. 156.

THEODERICUS Hirsaugiensis, de quo Trithemius de Vir. Ill. Ord. S. Ben. lib. 2. c. 27.

Theodericus ab HOMBORCH, Abbas Bursfeldensis. Ob. 1487. Vid. Leuckfeldii Antiquit. Bursfeld. pag. 25. Henr. Bodo in Chron. Clusin. tom. 2. Scriptor. Brunsv. p. 352.

Theodericus à NIHAUSEN S. Martini Colon. an. 1679. Ex Catal. Bibl. mſ.

THEODERICUS Norwegiensis anno 1137. suprà *Dietrichus*.

THEODERICUS, Monachus Rotomagi, in Cœnobio S. Audoeni an. 1092. Vid. Mabill. Annal. tom. 5. pag. 296. Pomeray in Hist. Monasterii S. Audoeni. Acta Bolland. SS. tom. 4. Aug. p. 795. Scripsit Theodericus an. 1044. versibus Leoninis vitam S. Audoeni.

Theodericus RUINART è Congr. S. Mauri, illustris discipulus Mabillonii. Obiit 1709. Vid. Nizeron in Memoriis tom. 2. Pez & le Cerf in Bibl.

THEODERICUS Monachus Theologiensis an. 1066. Scriptor vitæ S. Conradi Archiep. Trevir. Vid. Bolland. tom. 1. Junii p. 126.

THEODERICUS, Monachus S. Mathiæ Trevirensis vix. c. an. 1012. Vid. Calmet in Histor. Lothar. Mabill. Annal. Ben. tom. 3. pag. 658. & tom. 5. pag. 216. Trithem. Eysengren. Oudin &c.

THEODERICUS Abbas S. Trudonis in Episcopatû Leodiensi. An. 1100. And. Val. Bibl. Belg. pag. 822. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 48. Cav. Histor. Lit. pag. 558.

THEODINUS, Monachus Casinas, aliis Farfensis, & juxtà Wionem Cardinalis ab Alexandro II. creatus. *Mabillon Annal. Bened.* Tom. V. pag. 266.

Theodorus à CRUCE è Congr. SS. Vitonis & Hidulphi an. 1628. Vid. Bellhome in Historia Mediani Monasterii pag. 428.

THEODORUS San-Gallensis an. 670. nisi sit larvatus ille Scriptor vitæ S. Magni Abbatis, de quo Mezler de Vir. Ill. San-Gall. lib. 1. cap. 3. Schöttgenius Bibl. med. Lat. l. 19. p. 645.

Theodorus GANGELT S. Pantaleon. Colon. an. 1663.

THEODORUS S. Mathiæ Trevirensis Scholasticus Sec. XI. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug. tom. 1. pag. 154. Mabill. Annal. Bened. tom. 4. pag. 230.

Theodorus THIER, Werdinensis, scripsit de cognitione & amore Jesu an. 1716.

THEOFRIDUS, Abbas Epternacensis, an. 1160. Vid. Annal. Bened. tom. 2. pag. 115. & tom. 4. pag. 371. 596. tom. 5. pag. 136. & 498. Andr. Valer. Bibl. Belg. p. 832. Bibl. PP. edit. Lugdun. tom. 12. pag. 412. Hontheim *Histor. Trev. Tom. III. p.* 979.

THEOGERUS, vid. *Dietgerus*.

THEOPHANIUS, Diac. Monachus Casinas, vixit an. 855. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Caſ. cap. X.

Theophilus BONA, Brixiæ in S. Euphemiæ monasterio professus an. 1492. Vid. Armell. Bibl. Caſ. part. 2. p. 184.

THEOPHILUS Casinensis scripsit Sumam Moralem. Vid. Armell. Bibl. Caſ. part. 2. pag. 197.

THEOPHILUS alter Casinensis. Vid. Armell. l. c.

Theophilus FOLENGUS, Monachus è Congreg. Caſ. Brixiæ in S. Euphemiæ Cœnobio, Poëta celebris. Ob. 1544. De eo Wion in Ling. Vit. tom. 1. lib. 2. c. 78. pag. 463. Possev. in Appar. Sac. tom. 3. pag. 293. Armell. part. 2. p. 191.

Theophilus MARTIUS, Monachus Casinas. Ob. 1586. Vid. Plac. Diac. in Supplem. c. 24. Wion Lig. Vit. l. 2. c. 78. pag. 467. Armell. l. c. p. 194.

Theophilus MICHAELIS, Præses Congregationis S. Justinæ Patavinæ, an. 1430. Vid. Armell. part. 2. pag. 197.

THEUDUS S. Pauli de Radiolo Abbas. Ob. an. 1095. Scripsit vitam S. Benedicti, & in ejus Regulam. *du Fresne in Indice Autor.*

THEULFUS, suprà *Teulfus*.

THIMO, seu *Thiemo*, Monachus S. Michaëlis Bambergæ an. 1146. Vid. Eysengren in Catal. Test. Verit. pag. 97. Acta SS. Bolland. tom. 1. & alii pag. 351. Scripsit Dialogum de S. Ottone Bamberg. Episc.

THIETLANDUS, Abbas Monasterii Einsidlensis, an. 845. Vid. Annal. Einsidl. & Hermannum Contractum in Chronico ad an. 847.

THINREDUS, Cantuariensis Monachus Anglus. Ob. 1371. Pits. æt. 14. pag. 510. Balæus Cent. VI. 47.

THOMAS, Abbas S. Albani in Anglia edidit an. 1531. Constitutiones in Capitulo Generali.

Thomas de BADEN, Prior Mellicensis, fl. c. an. 1475. Vid. Bibl. Mellic. p. 363.

S. Thomas cognomento BECKET, Archiep. Cantuar. & Martyr Sec. XII. Vid. Oud. Tom. II. p. 1474.

Thomas BLAMPINUS è Congr. S. Mauri. Ob. 1710. Huic nova Operum S. Augustini editio immortalem gloriam conciliavit. Vid. Pezii & Cersii Biblioth.

Thomas BONNET, cujus meminit le Long Histor. Bibl. n. 13972.

Thomas BRINTONUS ex Nordwicensi Monacho Episcopus Roffensis. Ob. 1389. Pitseus in append. pag. 913. Plura leges apud Monachum Eveshamensem in vita Richardi, quam Thomas Heame edidit Oxon. 1728. Wharton Angl. Sac. tom. 1. p. 379.

Thomas CÆSARANUS, Abbas S. Severini Neapoli. Ob. 1667. Vid. Armell. part. 2. pag. 198.

Thomas CASTELFORDIUS, Pontisfracti in Anglia Monachus 1326. Pits. æt. 14. pag. 410. Leland cap. 340.

Thomas CAWSTON, Monachus Cantuariensis, an. 1486.

Thomas CHILLENDENUS, Mon. Cantuar. incertæ ætatis. Vid. Pits. in append. de Ill. Angl. Scriptor. pag. 914.

Thomas ab EBULO, Casinensis, an. 1566. Vid. Plac. Diac. in Supplem. Vir. Illust. Casin. cap. 27.

THOMAS, Monachus Eliensis in Anglia, an. 1190. Vid. Henr. Wharton Ang. Sac. tom. 1. Annal. Ben. tom. 5. pag. 521. & tom. 6. pag. 235. Acta Sanctorum Boll. m. Jun. tom. 4. pag. 489.

THOMAS, Abbas Erfurtensis in Turingia c. an. 1481. Scripsit de utilitate, dignitate, & necessitate Studii Historici Sermonem egregium ad Abbates & Monachos Congregationis Bursfeldensis.

Thomas ERHARD, Wessofontanus, quem hoc seculo scribentem commendant *Biblia Latino-Germanica* sæpiùs recusa. Ob. an. ....

Thomas du FOUR è Congr. S. Mauri. Ob. 1687. Vid. Pezii & Cersii Biblioth.

Thomas le FOURNIER è Congr. S. Mauri, de quo vide Cangium in præfat. ad Glossarium.

Tohmas GUALTERIUS, Abbas S. Andreæ Vercellarum, cujus Opera notis illustravit Constant. Cajetanus. Vid. Armell. Bibl. Casin. Congr. part. 1. p. 131.

Thomas LANGLÆUS, Hulmensis, an. 1430. Vid. Pits. æt. 14. pag. 622.

Thomas de LAA, Mellic. flor. c. an. 1452. Vid. Bibl. Mellic. pag. 246.

Thomas LUYTENS Abbas Lœtiensis an. 1637. Vide vitam Lud. Blosii.

Thomas MANNARINUS, Siculus, Congreg. Casin. Ob. 1636. Vid. Armell. Bibl. part. 2. pag. 199. & Hist. Univers. Salisburg. pag. 426. ubi *Thomas Marianus* vocatur. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. pag. 161.

Thomas MELLINGUS, Abbas Westmonaster. tum Episcopus Hersford. an. 1495. Vid. Pits. in append. Cent. 4. pag. 416. Leland. cap. 591.

THOMAS Monimetensis, seu Monemuthensis, an. 1160. Vid. Leland. c. 288. Pits. æt. 12. pag. 226.

Thomas MEZLER, Zwifaltensis, quem Bern. Pezius in Epist. Apolog. Sueviæ Pindarum vocat, ob. an. 1655. Vid. Annales Monasterii part. 2. Hist. U. S. pag. 437.

Thomas à NEAPOLI, Monachus S. Angeli de Cajeta cl. c. an. 1650. Vid. Armell. part. 2. p. 195.

Thomas PONTIUS, Abbas Cantuar. an. 1332. Vid. Leland. cap. 344. Pits. æt. 14. p. 427.

Thomas PRÆSTONUS, Anglus, Monachus Casinas, Theologus & Missionarius. Obiit Londini an 1647. pro fide Catholica incarceratus per 40. annos. Confer tamen Armellinum l. c. p. 200. Ejus Commentarios Theologicos Mss. laudat Angelus à Nuce in Notis ad Chron. Casin. l. 4. c. 108.

Thomas RINGMAYR, Wessofontanus. Ob. 1625. Vid. Histor. Univers. Salisburg. pag. 427.

Thomas le ROY, Prior ad S. Martinum Tornaci, de quo Andr. Valer. in Bibl. Belg. p. 838.

Thomas RUDBURNUS, Ecclesiæ Cathed. S. Swithuni Monachus an. 1460. Vid. Henr. Wharton Angl. Sac. tom. 1. Præfat. pag. XXVII. & in Supplem. Hist. Lit. Cavei Leland. c. 583. Pits. æt 15. pag. 668. Schöttgenio *Radburnus* vocatur.

Thomas SCHMITZ, Brauwellerianus propè Coloniam an. 1735. edidit Theologiam Scholasticam ad mentem Divi Thomæ Aquin. Item Medullam Juris Canonici an. 1740. Est hodie Regens Collegii Coloniensis.

Thomas SPOTTUS, aliis *Spottæus*, seu *Sprottus*, Monachus Cantuar, an. 1274. Vid.

Udalricus STAUDIGEL, Andecensis, Tractatum Mabillonii de Studiis Monasticis Latinè reddidit. Ob. an. ----

UDALRICUS Abbas Tegernseensis ab an. 1041. Schöttgenius Bibl. med. Lat. l. 20. pag. 802.

UDALRICUS Monachus *San-Udalricanus*, Augustæ Vindel. de quo vide Possevin. in Appar. Sac. tom. 3.

Udalricus WEIS, Ursinensis in Suevia Monasterii insignis Philosophus, edidit Opus præclarum *de Emendatione intellectûs*; plura prælo parat.

Udalricus WITMEILER, Monachus Einsidlensis scripsit vitam B. Nicolai à Rupe, Eremitæ.

UDALSCALCUS, Abbas ad SS. Udalr. & Afr. Aug. Vind. an. 1120. Vid. Henr. Canis. tom. 2. Lect. antiq. Brusch. in Monast. Germ. Chronolog. pag. 137. Goldast. tom. 2. de Scriptor. Rer. Alemann.

Udiscalcus HUEBER, Seittenstettensis, docuit Philosophiam 12. Salisburgi.

Venantius GALVAGNI è Congr. Casin. incertæ ætatis. Vid. Armell. part. 2. pag. 8.

Venustus MÜLLER, Asceta Augiæ Majoris Brigantinæ. Edidit præclarum de Sacrificio Missæ Tractatum. Ob. 1733.

Veremundus BADER San-Emmeramensis, an. 1742.

Veremundus EISVOGEL, Wessofontanus, Novitiorum in Congregatione Bavaricâ subinde Magister, multa hoc seculo ascetica vulgavit. Natus verò Weilhemii an. 1687. die 17. April. professus an. 1707. 23. Octobr.

Veremundus GUFL, Prunveningensis, SS. Canonum & Theol. Moralis Professor, vivit, & præclarè scribit. Ejus Philosophia prodiit Ratisbonæ an. 1750. Tom. 4. in 4.

UFFINGUS, sive UFFO, Werthinensis anno 1000. Scripsit vitam S. Ludgeri Episcopi. Vid. Valer. Andr. pag. 843. Bolland. in Actis Sanctorum, Surium 4. Sept. Leibnit. Introd. ad Scriptor. Rer. Brunsv. tom. 1. Foppens pag. 250.

VICTOR III. Pont. Max. an. 1087. Vid. Pet. Diac. de Vir. Ill. Cas. c. 18. Baron. & Mabillon. in Anal. Gattol. in Chron. Casin. & antè eum Leo Ostiensis; Jo. Bapt. Marus in Not. ad Pet. Diac. Acta SS. Bolland. April. tom. 2. pag. 97.

Victor COTTRONIUS è Congr. S. Mauri plurium Monasteriorum historias scripsit. Ob. 1673. Vid. le Long Bibl. Histor. de France. Annal. Ben. tom. 6. p. 207. Acher. præfat. tom. 2. Spicileg. n. 5.

Victor PERRIN Subprior Luxoviensis.

Victorinus AURELLUS, vel *Aucellus*, Prior Claustralis S. Martini de Scalis, propè Panormum in Sicilia. Ob. 1642. Ant. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. pag. 272. Armell. part. 2. p. 8. Lit. V.

Victorinus MANSO, Monachus Cavensis, summus Theologus, & Episcopus Arianensis. Ob. 1611. De eo Wion Lig. Vit. part. 1. l. 2. c. 79. pag. 468. Possev. in Appar. Sac. tom. 3. p. 145. Ughell. Ital. Sac. tom. 3. col. 813. Pet. Ricord. Hist. Mon. dial. 4. pag. 466. Armell. part. 2. pag. 11. Lit. V.

Victorinus HAAN, Mellicensis, Sec. 17. Pez in Epist. Apolog.

Victorinus à MESSANA, Prior Monasterii S. Placidi, ejusdem urbis cl. 1610. Vid. Armell. l. c. part. 2. p. 13. Lit. V.

Victorinus à PARMA, Monachus ibidem S. Jo. Evang. cl. 1633. Armell. l. c.

Victorinus SIRI, Monachus Parmensis S. Jo. Evang. Ludovici XIV. Galliarum Regis Historiographus longè celeberrimus. Ob. 1685. Vid. Armell. l. c.

VIDERICUS, aliis *Vindricus*, Abbas S. Apri Tullensis, cl. an. 994. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. Calmet in Catal. Scriptor. Histor. Lothar.

VIGILA, Monachus Alveldensis in Hispania Sec. X. exeunte. Mabill. Annal. tom. 3. pag. 366.

VILIANUS, Monachus Elyensis in Anglia, dictus *Rhetor*. Vid. Act. SS. m. Jun. tom. 4. pag. 566.

Vincentius Barralis SALERNA, Monachus Lirinensis & Abbas Titularis in Sicilia cl. an. 1609. Vid. Philip. Labbe Bibliotheca Bibliothecarum pag. 349. Bucel. in Bened. Rediv. ad an. 1515. Armell. loc. cit. pag. 16. Lit. V.

Vincentius BORGHINUS, Monachus S. Mariæ Florentiæ Prior, sive Hospitalarius magnæ domûs Innocentium. Ob. 1580. De eo Wion Lign. Vit. part. 1. l. 2. c. 79. pag. 468. Possev. in Appar. Sac. tom. 2. pag. 527. Marian. Armell. l. c. & alii quàm plures.

Vincentius CAMPANUS, Monachus S. Severini Neapoli an. 1508. Vid. Armell. l. c. pag. 24. Lit. V. Pet. Ricord. Hist. Mon. Dial. 4. p. 461.

Vincentius à MEDIOLANO, Monachus S. Salvatoris Papiæ, an. 1524. Armell. l. c.

Vincentius SADLER è Congr. Angl. Sec. 17. Pez Catal. in Epist. Apolog.

Vincentius SEILER, S. Martini Colon. 1688. Ex Catal. Bibl. San. Mart.

Vincentius SQUALDUS, Monachus apud S. Xistum Placentiæ, tum Abbas, rerum Politicarum Scriptor elegantissimus flor. c. a. 1640. Vid. Armell. l. c. ubi plures, qui de eo honorificè agunt.

Vin-

Vincentius de TUCCIS, Monachus Cavensis an. 1609. Armell. l. c. p. 24.

Vincentius THUILLIER è Congr. S.Mauri adornavit præter alia versionem Gallicam Historiæ Polybii. Ob. an. 17... Vid. le Cerf p. 473.

Virgilius FABER, Garstensis. Ob. 1704. Vid. Hist. U. S. pag. 431.

Virgilius GLEISSENBERGER, Ossiacensis in Carinthia vulgavit an. 1722. Boleslaidos libros VI. Poëma. Fuit Professor Poëseos in Universſ. Salisburg. deinde Monasterii sui Abbas.

Virgilius SEDELMAYR, Wessofontanus, edidit Catalogum hæreseos an. 1733. Defensionem Immaculatæ 1731. in fol. &c. Reflexiones Criticas in Ideam divini amoris Aug. 1749. &c.

Virgilius VALSECHIUS, Monachus S.Mariæ Florentiæ in Academia Pisana S. Scripturæ Professor. Laudatur Armellino part. 2. p. 28. Lit. V. & Card. Quirino in Commentario suæ Vitæ.

Virginius ALVISET, Monachus Sublacensis è Congr. Casin. clar. c. a. 1661. de quo vid. Armell. l. c. p. 28. Lit. V.

Vitalis MATARELLUS, Monachus S. Vitalis Raveñæ an. 1627. Vid. Seraphin. Passolinus de Vir. Illustr. Raveñat. l. 3. c. 3. pag. 64. Armell. l. c. p. 32.

Vitalis ORDERICUS, Monachus Uticensis in Normannia c. a. 1140. De quo nemo meliùs, atque ipse ad calcem suæ Historiæ Ecclesiasticæ.

Vitalis ROTHALLER è domo S. Petri Salisburgi. Vixit circa an. 1519. Vide Catalog. Bibl. Sant-Emmer. p. 114.

Vitalis TERRA-RUBRA, Parmensis, S. Jo. Evang. Ob. 1692. Vid. vitam suprà cap. 4.

Vitus de AMICO, Monachus S. Nicolai de Arenis, rei antiquariæ perquàm studiosus. Vivebat adhuc anno 1732.

Vitus ARENPECKIUS, Prior Eberspergensis in Bavaria an. 1460. Vid. Bern. Pezii Observ. præv. in Part. III. Tom. III. Thes. Anecd. p. XXII.

Vitus BILDIUS, San-Udalricanus Aug. Vind. cl. c a. 1518. Vid. Bern. Pez Dissert. Isag. Tom. I. Thes. Noviss. Anecd. pag. XXXIII.

VITUS, Abbas Superioris Quercus in Bavaria claruit circ. an. 1627.

Vitus SEIDEL, è monasterio S. Jacobi Moguntiæ 1730. à quo extant Conciones & alia.

ULMARIUS, Cœnobita Vedastinus c. an. 873. Mabill. Annal. Bened. tom. 3. p. 20. & 182.

Ulricus MANTWIN, Bursfeldensis Cœnobita an. 1404. Vid. Paulini Syntagma Antiqq. German. pag. 117.

UMBERTUS, Abbas Sublacensis Sec. XI.

URBANUS II. Pont. Max. ab an. 1088. ad 1099. Vide vitam à Theoderico Ruinarto conscriptam, Labbeum, Harduinum, aliósque Conciliorum Collectores

URBANUS V. Pont. Max. ab an. 1362. ad 1370. cujus Epistolæ & Oratio de expeditione Terræ sanctæ ubi extent, te docebit Schöttgenius Bibl. med. Lat. lib. 20. p. 255.

Urbanus PLANCHER, è Congr. S. Mauri, vivit. Ex novissima (an. 1740.) editione Historiæ Burgundiæ celebris.

Urbanus PICKELIUS, è S. Lamberto Styriæ. Sec. 17. Pez in Epist. Apolog.

Ursinus DURAND, è Congr. S.Mauri, doctissimus Achates & collaborator Edmundi Marthene. Vivit.

URSINUS, Loceciagensis monachus, an. 690. Vid. Mabill. in præfat. ad vitam S. Leodegarii ab Ursino scriptam. Item ejusdem Annal. tom. 1. p. 567.

URSIO, Altimontis Abbas propè Malbodium in Hannonia, an. 1070. scripsit vitam S. Marcelli. Vid. And. Valer. in Bibl. Belg. pag. 848. Bolland. in Actis Sanctor. tom. 2. p. 9. Foppens part. 2. pag. 1159.

USUARDUS, Monachus S. Germani Parisiensis 850. Vid. D. Bouillart in Historia Monasterii S. Germani à Pratis, & in præfat. ad novam editionem Usuardini Martyrologii. Mabill. Annal. Ben. tom. 1. & 2. p. 631. Bulæ. in Hist. Universſ. Paris. pag. 446.

UTDREDUS, *Boltonius*, Dunelmensis Monachus, ac gravis Theologus, docuit Oxonii, cl. 1380. Vid. Leland. cap. 449. pag. 392. Pits. æt. 14. p. 528.

W.

WALAFRIDUS *Strabo*, Abbas Augiæ Divit. Ob. an. 849. Vide, quæ scribat Jo. Egon de Vir. Ill. Aug. Divit. part. 2. c. 13. ex quibus, teste Bernardo Pezio, fabella de duobus *Strabis*, Augiensi & Fuldensi evanescit. Fuit igitur Walafridus Monachus Augiensis, sed Fuldæ edoctus sub Rabano Mauro, cui omnem suam eruditionem & doctrinam in acceptis referre debet. Confer etiam Mabillonium in Observ. præv. ad vitam S. Galli Act. SS. Sec. 2. p. 227. Annal. Bened. tom. 2. Canis. Antiqq. Lect. tom. 6. p. 331. 546. 672. Goldast. in Alemann. tom. 1. pag. 229. tom. 2. p. 195. Bulæ. Histor. Universſ. Paris. tom. 1. pag. 446.

S. WALBURGIS, Abbatissa Heidenheimensis in Suevia, an. 780. fertur scri-

psisse Hodeporicon S. Wilibaldi sui fratris atque Episcopi Aichstadiani. *Du Fresne* in Indice Autorum,& alii plures, quos vide apud Schœttgenium Bibl. med. Lat. l. 21. p. 870.

WALDRAMUS ex Monacho San-Gallensi factus fuit Episcopus Argentoratensis an. 895. Vid. Schöttgenium, & quos citat Bibl. med. Lat. l. 21. p. 873.

WALRAMUS, Monachus Hirsfeldensis Sec. XII.

Walterus de MONITOUN Glastoniensis in Anglia Monachus.

WALTERUS sancti Sepulchri primus Abbas, Scriptor vitæ S. Vindiciani. Vid. Annal. Ben. tom. 5. p. 109. 159.

WALTHERUS, Prior Ecclesiæ Wintoniensis ad Abbatiam Westmonasteriensem translatus, an. 1175. Vid. Wharton in successione Priorum Ecclesiæ Winton. Angl. Sac. part. 1. p. 325.

Walterus de WITLESEY, Chronographus Buriensis in Anglia, circ. an. 1321.

WALTMANNUS, San-Gallensis Cœnobita Sec. IX. Vid. Mezler de Vir. Ill. San-Gall. lib. 1. c. 25.

WANDELBERTUS, Monachus & Scholarcha Prumiensis, claruit Sec. IX. anno 840. Vid. Sigebert. & Trithem. de S. E. Andr. Val. *Bibl. Belg. p.* 848. Mabill. *Annal. Ben. tom.* 2. Hontheim *Hist. Trevir. Tom. I. p.* 151.

WARINUS, Abbas Metensis S. Arnulfi c. a. 998. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 4. pag. 124. & in Analect. tom. 1. pag. 225. &c.

WARINUS, Abbas Corbeiæ Novæ Sec. IX. de quo vide du Chesne Tom. 2. Scriptor. Rer. Franc.

WARMANNUS, Comes à Dilingen, ex Augiensi Monacho Episcopus Constantiensis. Ob. 1034. Vid. Annal. Ben. tom. 2. pag. 188. Egon de Vir. Ill. Aug. Div. part. 2. c. 26.

WARNERUS *Homiliarius* Westmonasteriensis, an. 1092. Vid. Pits. de Scriptor. Brit. æt. 11. pag. 191.

WASSELINUS, cognomento *Momalius*, S. Laurentii Leodii Abbas cl. an. 1130. Mabill. Annal. Ben. tom. 6. pag. 426. & Analect. tom. 1. pag. 339. Foppens Bibl. Belg. pag. 1161.

WASSELINUS II. Abbas S. Laurentii, ab obitu prioris electus, scripsit lib. de Concord. Evang. Vid. Mabill. Annal. Bened.

WEICHARDUS, Prior Monseensis scripsit Collationes an. ---- Vid. Catal. Bibl. Lunælac. Class. V. pag. 376.

WENZESLAUS, Abbas Altahæ inferioris an. 1055. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. IV. p. 510. Hund. in Metrop. Salisburg.

WEREMBERTUS, Monachus San Gallensis, an. 862. Vid. Mezler de Vir. Ill. San-Gall. l. 1. c. 16. Mabill. Annal. Ben. tom. 3. pag. 246.

WERENBALDUS, Hirsaugiensis Cœnobita scripsit de laude Martyrum, ac obiit an. 991. Eysengren C. T. V. p. 77.

Werignandus KÖGLER, Michaëlburanus Diœces. Salisburg. Ob. 1736. Edidit Poëmata, quibus me anno 1731. donavit.

WERLINUS, Monachus Seonensis c. an. 1646. de quo Pezius Differt. Isag. in Tom. I. Thes. Anecd.

WERNERUS, Abbas San-Blasianus in Nigra Sylva an. 1210. Trithem. in Chron. Hirsaug. Tom. I. pag. 502. Orig. San-Blas. Mss.

WERNERUS, Abbas Einsidlensis. Ob. 1210. Vid. Annal. Einsidl.

WERNERUS Sigebergensis, de quo vide Molani Bibl.

WERNHARUS, Abbas Altahensis in Bavaria. Ob. 1317. Schöttgenius l. 20. pag. 887.

WETTINUS, Monachus Divitis Augiæ. Ob. 824. Vid. Egon de Vir. Ill. Aug. Div. part. 2. c. 7.

WETTINUS, Monachus Divitis Augiæ scripsit de vita & miraculis S. Galli lib. 2. qui in monasterio San-Gallensi adhuc supersunt. Vid. Goldast. tom. 2. Antiquit. Alemann. Pagius ad an. 824. n. 20. Egon de Vir. Ill. Aug. II. 7.

WIBALDUS, Abbas Stabulensis & Corbeiensis. Ob. 1158. Vide vitam suprà cap. 3.

S. WICBERTUS, Anglus Wiremuthensis Abbas. Ob. an. 730. Pits. æt. 8. p. 125.

WIDBERTUS, Abbas S. Petri Carnotensis c. a. 965. Vid. Annal. Ben. tom. 3. pag. 576.

WIDRADUS Flaviniacensis Abbas an. 748. Vid. Acta Sanctor. O. S. B. tom. 3. pag. 683. Du Fresne in Ind. Autor.

WIDRICUS, suprà *Vidricus*.

WIDUS, Monachus, cujus extat Epistola ad Heribertum, Archiep. Colon. scripta c. a. 1000. in Balluzii Miscellaneis tom. 1. p. 412.

WIGBERTUS seu *Hunebertus* Anglus an. 757.

WIGO, Monachus & Decanus Feuchtwangensis Monasterii in Suevia dudum extincti, c. a. 983. cujus epistolas vulgavit Pezius Thes. Anecd. tom. 6.

S. WILFRIDUS, Ripensis Abbas, ac posteà Archiep. Eborac. an. 710. Vid. Leland. Balæ. Pits. Wharton, Clementem Reinerum in Apostolatu Benedictino.

Wilhelmus BIRCKMAN, Cœnobita S. Martini Coloniæ an. 1678. Mathematicus insi-

insignis; edidit Tractatum de Stereometria. Ex Catal. Mss. Codd. Bibl. San-Mart. & Hartzheimii Bibliotheca Coloniensi.

Wilhelmus BRICONNET, Abbas S. Germani an. 1540.

Wilhelmus BONGEVILLE, Monachus Beccensis an. 1288.

Wilhelmus CHARTAM, Monachus Cantuar.

WILHELMUS *Clusensis*, seu *Clusinus* Monachus apud Taurinos, an. 1091. Vid. Annal. Bened. tom. 3. p. 580. & tom. 5. pag. 288.

Wilhelmus CURTEYS, Abbas S. Edmundi in Anglia. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. pag. 18.

Wilhelmus FRANCIGENA, Monachus S. Bertini cl. c. a. 1137. Vid. Annal. Ben. tom. 6. pag. 291.

Wilhelmus GODELLIUS, Monachus S. Martialis Lemovicensis, scripsit Chronicon ab orbe condito ad an. 1172. quod extat MS. Parisiis in Bibl. Reg. Bern. de Montfaucon in Bibl. MSs. Codd. p. 946.

B. WILHELMUS, Abbas Hirsaug. Ob. an. 1037. de literis & disciplinæ monasticæ per Germaniam instauratione quàm optimè meritus. Vid. Annal. Bened. Chronicon Hirsaug. Acta Sanctor. O. S. B. & Bollandiana. Ejus Opera quædam Mss. extant in Bibliotheca Sant-Emmerami Ratisbonæ.

Wilhelmus HON, Tuitiensis cl. c. a. 1637. quo Orationes vocales & mentales sub epigraphe *Citharæ Spiritualis* in lucem dedit.

Wilhelmus MALVERNE, Abbas, scripsit fundationem Abbatiæ Glocestriensis.

WILHELMUS Montis aurei Remensis Sec. XII.

WILHELMUS Parisiensis S. Dionysii, de quo Trith.

WILHELMUS *Procurator*, Monachus Egmondanus clar. an. 1333. de quo videndus est Mathæus Antonius in Analectis, ubi tom. 4. editionis veteris, novæ autem tom. 2. ejus Chronicon edidit. *Andr. Valer.* ex cujus sententia claruit an. 1424.

Wilhelmus STADEN S. Martini Coloniæ. *In Catal. Mss. Codd. Bibl.* & *Hæfteno*, Author dicitur cujusdam *Commentarii in Regulam S. Benedicti*... Vide suprà *Guillelmus.*

Wilhelmus STUMPH, Amorbacensis c. a. 1415. Scripsit insignem Tractatum de Professione Monachorum. Vid. Groppius in Hist. Amorbac. pag. 157.

WILHELMUS S. Victoris propè Massiliam, an. 1343.

S. WILLEBALDUS, Episcopus Aichstettensis. Vid. Annal. Ben. tom. 2. pag. 172. & 276. Trith. Miræ. Canis. antiq. Lect. tom. 4. pag. 347.

Willebaldus KOBOLT, Weingartensis. Vulgavit an. 1737. Hortum Allegoriarum.

Willebaldus LENDING, Ochenhusanus. Ob. 1674. Vid. Hist. Univers. Salisburg. pag. 434.

WILLELMUS Merulensis Monachus, de quo vid. Mabill. tom. 3. p. 642.

WILLELMUS, Abbas Metensis, an. 1073. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. pag. 39. & Analect. tom. 1. p. 155. 163. 247. & seq.

WILLERAMUS ex Monacho Fuldensi Abbas Ebersspergensis in Bavaria an. 1085. Vid. Tom. I. Thes. Antiqq. Germ. authore Schiltero, & Acta SS. Bolland. tom. 6. Maji pag. 41. ubi vitam S. Aurelii Episcopi in Armenia scripsisse dicitur. Schöttgenius Willeramum non Ebersspergensis, sed Merseburgensis in Suevia Abbatem fuisse contendit. Sed ostendat Vir Cl. Merseburgense in Suevia Monasterium.

WILLELMUS, Monachus S. Martini Tornac. Sec. 13. Vid. Mabill. in præfat. ad nov. edit. Opp. S. Bernardi.

S. WILLIBRORDUS, Episcopus Ultrajectensis, Frisiorum & Danorum Apostolus an. 739. Vid. Leland. c. 72. Balæ. Cent. 1. Pits. æt. 8. pag. 140. Voss. de Hist. Lat. l. 2. c. 28.

Willielmus CAPISACCHI, Mon. & Chronographus Sublacensis cl. c. an. 1573. Vid. Armell. part. 2. pag. 15. Lit. V.

WIMUNDUS, vide suprà *Guitmundus.*

WINDRICUS, vide *Vidricus*, seu *Vindricus* suprà.

WINFRIDUS, vide *Bonifacius*, Archiep. Mogunt.

S. WINNIBALDUS, seu *Wunibaldus*, Abbas Eichstadianus.

WINTOLFUS ex Monacho Corbeiæ Novæ Abbas in Bigau an. 1100. Vid. Mabill. Annal. Ben. tom. 5. pag. 426.

WITIKINDUS, Corbeiæ Saxonicæ Monachus anno 955. Vide Freherum, Reineccium, Meibomium, Leibnitium, qui celebres ejus Annales ediderunt. Consule etiam Annal. Ben. tom. 3.

WITMUNDUS Monachus Rotomagensis. 1063. Vid. Orderic. Vital. Histor. Eccles. lib. 3.

WITIUS, Monachus Lisbornensis Sec. XV. Scripsit Chronicon Lisbornense. Vide Schattenii Añales Paderbornenses. lib. 5. pag. 432.

WOLBERO, Abbas S. Pantaleonis Coloniæ 1167. Vid. Henr. Grævius, qui ejus Com-

Commentarium in Ecclesiasten edidit. Mabill. Annal. Ben. tom. 6. pag. 460.

WOLFERUS, Monachus Altahæ inferioris c. a. 1045.

S. WOLFGANGUS, Comes de Achalm, ex Monacho Einsidlensi Episcopus Ratisbonensis. Vid. Acta Sanctor. O.S.B. Pezium Dissert. Isag. in Tom. 2. Thes. Anecdot. Hartman in Annal. Eremit.

WOLFGANGUS, Monachus Altahæ superioris in Bavaria cl. Sec. XIV. Vid. Pezii Dissert. Isag. in Tom. I. Thes. Anecd. pag. XLV.

Wolfgangus FRISCHMAN de Emerstorff Mellicensis fl. c. an. 1474. Vid. Bibl. Mellic.

Wolfgangus HOFFMAN, San-Lambertinus in Styria edidit Res Philosophicas Styræ an. 1740.

Wolfgangus de NEUBURGA, Mellicensis fl. c. an. 1449. Vid. Bibl. Mellic. pag. 227.

Wolfgangus SCHMIDT, Abbas Zwifaltensis, sub quo vota Benedictina nuncupavi. Erat doctrinæ & eruditionis cultor, eámque in Monachis suis amavit. Mihi primos ad lucubrandum stimulos addidit. Edidit Theses Philosophicas, & quædam alia ad cultum D. Virginis attinentia contra Acatholicos. Obiit 1715.

Wolfgangus SEELENDER, Abbas Brevnoviensis. Ob. 1620. Vid. Epitom. Histor. Monasterii Brevnov. an. 1740. typis vulgatam.

WOLFGANGUS Seonensis, quem laudat Pezius Dissert. Isag. in Tom. I. Anecdot. pag. X.

Wolfgangus de STYRA, Mellicensis. Ob. c. an. 1490. Vid. Hier. Pez tom. 2. Script. Rer. Austr. Chron. Mellic. Item Bibl. Mellic.

Wolfgangus TREFFLERUS, S. Jacobi Moguntiæ an. 1521. De eo Trithem. ep. 35. Serrarius cap. 35. pag. 149. Catal. Vir. Ill. Monasterii S. Jacobi.

Wolfgangus WEISSHAUPT, Einsidlensis, an. 1680. Vid. Felix Egger in Idea O. S. B. l. 2. pag. 550.

Wolfhardus STRAUS Abbas Ratisbonæ ad S. Emmeram. c. an. 1450. Vid. Catal. Bibl. pag. 108.

WOLFHARDUS, seu *Wulfhardus*, Hasenriedanus, seu Haserensis, sub an. 894. Voss. de Script. Lat. l. 3. c. 4. pag. 761.

WOLFRANUS Monachus & præcentor Wintoniensis c. an. 984. Aliis *Wolfstannus* vocatur. Scripsit vitam S. Ethelwoldi &c. Mabill. Annal. Ben. tom. 3. pag. 98. & 662.

S. WOLPHELMUS, Abbas Brauwilleranus, an. 1068. Ejus vitam scripsit Conradus Monachus, quæ extat in Actis Sanctorum die 22. Aprilis.

S. WOLSTANUS, Wigorniensis Episcopus. Ob. 1095. Baron. in Notis ad Martyrol. Rom. ad diem 1. Aug Voss. de Hist. Lat. lib. 2. c. 41. Oud. de S. E. tom. 2. col. 500.

WOLSTANUS alter, Wintoniensis Monachus, cl. an. 1000. Pits. æt. 11. p. 181. nisi sit idem cum *Wolfrano*, de quo paulò suprà.

WORGESIUS, Glasconiensis Abbas sub annum 630. Vid. du Fresne in Ind. Autor.

WRDISTENUS, Abbas Landevenecensis cl. c. an. 870. Vid. Annal. Bened. tom. 3. pag. 249.

WRMONOCUS, monachus Landevenecensis, scripsit & vixit an. 884. Vid. Annal. Ben. tom. 3. pag. 249. & 504.

Wunibaldus REICHENBERGER, Prifflingensis an. 1739. librum Italicè scriptum, à se Germanicè versum edidit, & plura alia Ascetica.

Y.

YMARUS S. Martini de Campis Monachus, tum S. R. E. Cardinalis. 1164. Vide suprà *Imarus*.

YSO Scholasticus San-Gallensis. 871. Vid. Ekkehard. lib. de Casibus S. Galli.

Yso PHAW San-Gallensis seculo proximè præterito floruit, & de Privilegiis tum sui Monasterii, tum Congregationis scripsit. Vid. Felix Egger in Idea O.S.B. part. 2. p. 563.

YSO II. Abbas Cluniacensis an. 1276. Vid. Bibl. Cluniac. Baluz. Miscell. tom. 6.

Yso WALSER San-Gallensis edidit præludia Physicæ doctæ & jucundæ, &c. 1750. in 12.

Z.

ZACHARIAS Pont. Max. ab an. 741. ad an. 752. Vid. Baron. in Annal. Eccl. Mabill. in Annal. Bened. & Actis SS. O. S. Ben. Sec. 3. part. 1. p. 521.

Zacharias de ALOYSIIS, Abbas ad S. Petrum Perusii. Ob. 1647. Vid. Armell. part. 2. pag. 35. Lit. V. Eggs Purpura Docta l. 6. p. 375.

Zacharias de BASTARDIS, Mutinæ in monasterio S. Petri Cœnobita cl. an. 1639. Vid. Armell. l. c.

Zacharias FIRMATURA, Monachus S. Martini de Scalis an. 1645. tum Abbas & Visitator Congreg. Casin. Ob. an. --- Vid. Armell. l. c.

Zacha-

Zacharias SERSALIUS, Monachus S. Laurentii de Aversa anno 1658. ad quem verò annum vitam produxerit, non exprimit Armellinus loc. cit. qui ejus poëticam venam laudat.

Zacharias WITZENBERGER, Neresheimensis in Suevia, Linguæ Hebraicæ apprimè gnarus, plura eo idiomate conscripsit. Vid. Hist. Univers. Salisburg. pag. 445.

ZENOBIUS PROLOGUS, Monachus & Abbas S. Mariæ Florentiæ. Ob. 1579. Vid. Armell. l. c. pag. 36. Lit. V.

ZDISLAUS LADISLAUS ex Comitibus *de Berka*, Societate Jesu egressus ad Benedictinos transiit, atque Abbas deinde ad S. Nicolaum Vetero-Pragæ eligi meruit seculo proximè præterito. Ejus Scripta memorantur in monumentis literariis Monasterii Brevnovienfis an. 1740. à me pervolutatis.

Atque hæc est nostra Scriptorum utriusque sexûs notitia, hæc collectio & idea *generalis illius Bibliothecæ Benedictinæ*, quam sæpe laudatus Sodalis noster D. OLIVERIUS LEGIPONT adornandam in se recepit sub hoc titulo: BIBLIOGRAPHIA BENEDICTINA, sive *Novus rei literariæ Studiorúmque Monasticorum Apparatus, in quo Scriptorum cujuscunque Congregationis, Observantiæ, regionis, & ætatis, sub norma Divi Benedicti militantium, qui variis ingenii sui monumentis Rempublicam literariam condecorarunt, vitæ synopsis, fata, elogia, lucubrationes, earúmque editiones, alphabetico cognominum ordine tamquam faciliori, & ad digerendum requirendúmque aptissimo repræsentantur..* Ad quod quidem opus millenis difficultatibus & spinis obseptum, maximam verò partem jam elaboratum, feliciùs perficiendum, Author omnes & singulos Eruditos, cumprimis verò colendissimos Sodales nostros, quibus res literaria Benedictina cordi est, perhonorificè invitat, & impensissimè obtestatur, ut pro studio ac fervore, quo de rei literariæ augmento, & antiquissimi Ordinis ornamento, suóque decore sunt solliciti, minùs nota Bibliographis suorum Scriptorum nomina, unà cum vitæ synopsi, die & anno obitûs, operúmque tùm typis impressorum, cùm manuscriptorum designatione, additis loco, tempore, & formâ editionis, utì & Manuscriptorum ætate notísque diagnosticis, & quæ notatu digna, aut diligentiam ipsius effugere posse ipsis videbuntur, benevolè cum eo communicare dignentur. Hoc facto suos olim concellitas, defunctos manes, Ordinem nostrum, orbémque eruditum sibi demerebuntur, ipsúmque Bibliographum beneficii & subsidii sibi præstiti memorem habebunt & præconem gratissimum. Conatum Deus Sapientiæ parens & altor felicem faustúmque esse jubeat!

APPENDIX DE SCRIPTORIBUS ANONYMIS, & PSEUDONYMIS.

ANonymi sunt, qui nullô, *Pseudonymi*, qui alieno, personato, vel fictitio nomine ingenii sui monumenta evulgant. Priores, si ex Ordine sunt monastico, plerumque humilitatis studio, quod Monachos cumprimis commendat, nomen suum dissimulant: posteriores, adscito alieno, ut nomen proprium occultent (*), variæ causæ, quas referre longum esset, commovere possunt. Scriptoribus Pseudonymis etiam accenseri possunt, quibus aliorum opera supponuntur, vel qui ab impostoribus conficti pro Benedictinis venditantur. Cùm verò Authores Pseudonymi satis multi, Anonymi autem numero ingenti habeantur, ex utraque classe non omnes, sed aliquos tantùm more nostro recepto adducemus.

§. I. DE ANONYMIS.

ANONYMUS, qui scripsit *Exemplum meditandi de ratione fidei*, est *S. Anselmus*, qui illud opus ita inscripserat, nullo Auctoris nomine præposito, ut præfert MS. Sagiense, quod cæteris antiquius duxit Gerberonius. Hugone verò Lugdunensi Archiepiscopo jubente, ut nomen suum illi præscriberet,

(*) Legatur Jo. Alb. Fabricii præfatio ad Vincentii Placcii opus de Scriptor. Anonym. & Pseudonym. cui facem prætulit *Adrianus Baillet* Jugemens de Sçavans.

beret, ipse jam Abbas Beccensis, illud *Menologium*, id est, Soliloquium nominavit. *V. Gerberon* in Operum S. Anselmi censura, in Menologii censura.

ANONYMUS auctor libri *pro Insipiente* adversùs S. Anselmi in Proslogio ratiocinationem: *id quod majus cogitari nequit, est saltem in intellectu, ergo & necessariò reipsa existet.* non ratum esse putans, eam refellere gestiens, scriptum illud edidit, ut narrat Eadmerus lib. 1. de vit. S. Anselmi pag. 62. Hujusce *Respondentis* nomen, quod hactenus auditum non fuerat, detexit Gerberonius ex MS.torum fide, quæ Gaunilonem, Majoris Monasterii monachum, hujus responsionis auctorem proclamant. *In Censura Responsionis pro Insipiente.*

ANONYMUS Scriptor vitæ S. Bonifacii Germanorum Apostoli à *Laurentio Surio* editæ est *Othlonus*, Monachus San-Emmeramensis; nomen illius detexit Henr. Canisius. Scripsit etiam, tacito suo nomine, *Libellum de Tentationibus*, quod Mabillonius nobis manifestavit Analect. tom. IV.

ANONYMUS author esse volebat Venerabilis *Arnoldus* Abbas Bonævallis in Francia *Carnotensis*. Etsi enim præclarum Tractatum de *Cardinalibus Christi Operibus* scripserit ad Hadrianum IV. ab an. 1154. ad 1159. Pontificem Maximum; nomen tamen suum suppressit. Cujus suæ suppressionis etiam rationes attulit; licèt earum præcipua fuerit magna ipsius humilitas, quæ ipsum grassari ad famam prohibebat: *In capite*, inquit, *libri sui, quisque Auctorem se posuit, ut & stylus Auctori & stylo Auctor famularetur, & auctoritate altrinseca communis gloria muniretur. Hæc virorum illustrium præclara meruerunt ingenia, & per hæc vivax eorum fama & gloria indelebilis perseverat. Nos verò, qui vix intelligimus, quæ ab eis dicta sunt, sensu & eloquentia omnino iis impares, si quid aliquando indignum titulo judicamus, cujus explanationi studium adhibemus, decoloratam se potiùs quàm ornatam nostra præsumptione queratur.* Hæc tamen nominis reticentia illud incommodi habebat, quòd locum aliis fecerit, ut insignem hunc Tractatum sub nomine S. *Cypriani* in lucem miserint.

ANONYMUS Murensis Acta Monasterii sui, seu *Librum fundationis* conscripsit, vixitque antè annos sexcentos & plures.

ANONYMUS Mellicensis circa annum 1362. *Historiam de Particula S. Crucis Mellicensis* literis mandavit.

ANONYMUS Congregationis Casinensis paucis abhinc annis edidit: *Vita e miracoli di San Mauro Abbate &c. insieme coll' Istoria del Monasterio di Glannofolio, fondato dal medesimo Santo, e diverse traslazioni delle sue Reliquie fatte in più luoghi, divisa in due parti, descritta da NN. Monaco Benedettino della Congregazione Casinense in Lucca 1722. per Domenico Ciuffetti in 8. pag. 212.* id est: *Vita & Miracula S. Mauri Abbatis, unà cum historia Monasterii Glanofoliensis, fundati ab eodem Sancto; nec non diversæ translationes sacrarum ejus Reliquiarum in plura loca; divisa in duas partes; literis verò mandata à Monacho Benedictino Congr. Casin. Lucæ 1722. typis Dominici Ciuffeti.* Author est D. Deodatus Bartholini à Florentia Abbatiæ Florentinæ Alumnus.

ANONYMUS CELLOTIANUS, sic dictus, quia P. Cellotius S. J. libellum de Eucharistia edidit, cùm de vero authore non constaret; eum verò esse *Herigerum* Abbatem Laubiensem prolixè probat Mabillonius tom. I. Analect. pag. 211.

ANONYMUS collector *Florum S. Bernardi* fuit Willelmus seu Wilhelmus, Monachus S. Martini Tornacensis. Vid. Mabill. Annal. tom. I. pag. 318. & 319.

ANONYMUS, qui libellum in quendam Porphyrii locum lucubravit, est juxta Mabillonium *Gerbertus* Remensis Archiepiscopus, non verò Gebehardus Augustensis Episcopus. Mabill. Analect. tom. 2. p. 215.

ANONYMUS, sub cujus nomine prodiit Historia de Gestis & Reb. Franc. tempore Caroli M. scripta à cap. 54. libri IV. ad finem usque libri quinti, verus Auctor est Aimoinus, Monachus Floriacensis. Placc. de Anonym. cap. 5. pag. 29.

ANONYMUS auctor Chronici Aschafnaburgensis sine nomine illius primùm vulgati est *Lambertus* Monachus Aschafnaburgensis.

ANONYMUS Monachus S. Dionysii in Francia scripsit Gesta Dagoberti I. Vide du Chesne Tom. I. Scriptor. Rer. Franc.

ANONYMUS monachus Monasterii S. Sulpitii in suburbio Bituricensi conscripsit Historiam Archiepiscoporum Bituricensium.

ANONYMUS commentatus est in Quinque Libros Decretalium, qui Apparatum, seu Commentaria hæc Lugduni post Concilium ibi celebratum sine nominis sui inscriptione edidit; fuit verò

In-

Innocentius IV. ex Benedictino Monacho Romanus Pontifex.

ANONYMUS monachus est auctor Chronici Beneventani monasterii S. Sophiæ.

ANONYMUS Admontensis scriptor vitæ S. Eberhardi Archiepiscopi Salisburgensis.

ANONYMUS Andaginensis circa an. 1106. condidit sui monasterii historiam, quam Edmundus Martene vulgavit Tom. IV. Collect. ampliss. col. 915.

ANONYMUS Andaginensis scriptor vitæ S. Theoderici Abbatis. *Martene l. c. in præfatione.*

ANONYMUS Andaginensis scriptor vitæ S. Beregisi Abbatis primi Andagin.

ANONYMUS Walcidorensis Chronographus ejusdem monasterii gravis & accuratus editus ab Acherio Spicil. tom. VII.

ANONYMUS Admontensis edidit Opus Asceticum, cui titulus: *Lac Parvulorum*, Styræ in 8. an. 1724.

ANONYMUS Monachus Corbeiæ Novæ, quem P. Martene Annalistam Saxonem esse suspicatur.

ANONYMUS Weissenburgensis scripsit seculo IX. Catechesin Theotiscam.

ANONYMUS Brevnoviensis exposuit Canticum S. Adelberti Episcopi Pragensis.

ANONYMUS Blandiniensis Monachus scriptor vitæ Sancti Bertulfi.

ANONYMUS Gemmeticensis scriptor vitæ S. Filiberti. pag. 521.

ANONYMUS Stabulensis scriptor vitæ S. Remacli.

ANONYMUS Congregationis Bursfeldensis concinnavit historiam Monasterii Brauweillerensis propè Coloniam. Martene Præfat. in Tom. IX. Collect. ampliss.

ANONYMUS, qui Sec. XII. sub Friderico Barbarossa scripsit insignem librum de Pœnitentia & Tentationibus Religiosorum, ex cujus cap. XXXII. videtur auctor datâ operâ nomen suum celâsse, ubi contra obtrectatores suos id sibi solatio futurum existimat, quòd *personam auctoris ignorent.* Vulgavit Pezius Tom. II. Bibl. Ascet.

ANONYMUS Monachus auctor vitæ S. Augendi.

ANONYMI Fuldenses tres Annalistæ & Chronographi.

ANONYMUS Monachus Dunelmensis, quē de *Wicleffo* optimè impugnato laudat *Waldensis.* Vid. Ant. à Wood in Hist. Univers. Oxon. lib. 1. pag. 189.

ANONYMA Sanctimonialis scripsit Acta SS. Wilibaldi & Wunibaldi.

ANONYMUS scripsit de vita Bartholomæi Abbatis majoris Monasterii.

ANONYMUS Augiæ Majoris Brigantinæ scriptor vitæ B. Fidelis ex Ord. Capuc. quæ variis in locis excusa est. Verus auctor est *Placidus Viggelius*, ejusdem Asceterii Abbas anno 1651. Vitam hanc præfixo authoris nomine Bern. Pezius Tom. X. Bibl. Ascet. intexuit.

ANONYMUS monachus Corbeiæ Novæ scriptor translationis S. Viti.

ANONYMUS monachus Mediani monasterii scriptor vitæ S. Hidulphi.

ANONYMUS Werthinensis scriptor vitæ sancti Liudgeri.

ANONYMUS monachus literis mandavit Annales celebris monasterii Laureshemensis. Vid. Mabill. Anal. tom. 2. p. 228.

ANONYMUS Monachus lucubravit Chronicon Monasterii S. Michaëlis ad Mosam.

ANONYMUS Abbas in literas retulit vitam & Gesta S. Alferii.

ANONYMUS Gottwicensis, scriptor vitæ S. Altmanni Episcopi c. an. 1000. Vid. Pez. Scriptor. Rer. Austr. tom. 1. pag. 115.

ANONYMUS Affligeniensis in Brabantia sui monasterii Chronographus.

ANONYMUS S. Germani Pratensis monachus, qui Aimoini Floriacensis libro V. de Historia Francorum nonnulla additamenta subjecit.

ANONYMUS Altaichensis Monachus scripsit de vita S. Salomes Virginis & Judithæ Viduæ reclusarum apud Altaich in Bavaria Seculo IX. Vid. Acta Sanctorum 29. Junii Tom. V. p. 493.

ANONYMUS monachus memoriæ prodidit historiam discidii Rodulfum inter & majoris Monasterii monachos.

ANONYMUS Calmeliacensis omnes monasterii sui chartulas in unum redegit corpus, cui & breve chronicon adjunxit.

ANONYMUS monachus S. Galli libris duobus vitam Caroli M. complexus est. Vid. Mabill. Annal. tom. 3. p. 245.

ANONYMUS Monachus Cœnobii Engolismensis S. Eparchii vitam Caroli M. à Petro Pithœo editam consarcinavit.

ANONYMUS Monachus Paderbornensis, POETA SAXO, Annales Caroli M. libris V. complexus est.

ANONYMUS monachus Insulanus librum conscripsit de miraculis S. Quintini.

ANONYMUS monachus Jurensis scriptor vitæ S. Wandregisili.

ANONYMUS Autissiodorensis multos in S. Scripturam commentarios edidit, fuitque celebris ille REMIGIUS. *In omnibus autem nomen suum tacuit, ut cum sapientiæ culmen quoque humilitatis attingeret.*

ANONYMUS monachus Cantuariensis commentatus est in Apocalypsin S. Joannis. Vid. Pitf. in Append. p. 824.

ANONYMUS, Monachus in Cœnobio Cathedrali Dunelmensi edidit Chronica. Pitf. l. c.

ANONYMUS Malmesburiensis adornavit *Eulogium Historiarum.* Pitf. æt. 14. pag. 498.

ANONYMUS, Monachus Carnutensis librum scripsit de vita & miraculis S. Gilduini.

ANONYMUS, Monachus Lambacensis in superiore Austria Acta Adalberonis Wirzeburgensis Episcopi literis consignavit.

ANONYMUS Sigebergensis vitæ S. Annonis Archiepiscopi Coloniensis Auctor.

ANONYMUS Roffensis monachus vitam Gundulphi Episcopi lucubravit.

ANONYMUS Sylvæ majoris monachus vitam S. Geraldi Abbatis scripsit.

ANONYMUS Senonensis monachus auctor est libri de miraculis S. Romani.

ANONYMUS, Monachus Trajectensis scripsit vitam S. Ansfridi.

ANONYMUS Ochsenhusanus in literas retulit vitam B. Henrici Prioris sui monasterii, quæ habetur apud Henricum Canisium tom. 5. Antiqq. Lect.

ANONYMUS Benedictinus scripsit Tractatum insignem de Pœnitentia & tentationibus cujusdam juvenis monachi. Inc. *Dilecto filio senior salutem* &c. Auctor hic se dixit scripsisse carmen contra monachos, qui desiderio martyrii sub Friderico Imp. & Clemente Pontifice contra paganos ad Terram sanctam recuperandam proficisci voluêre: quos versus operi huic suo inseruit. Floruit ergò Seculo XII. Ejus tractatus inter Codd. Mss. Bibliothecæ Mellicensis asservatur. Vid. Hist. Bibl. Mell. pag. 62.

ANONYMUS Cœnobita Mellicensis c. a. 1362. composuit Historiam fundationis Cœnobii Mellicensis, quod Petrus Lambecius ex MSs. Bibliothecæ Vindobonensis L. 2. C. 8. à pag. 627. usque 633. primus typis excudendum curavit.

ANONYMUS Prüfflingensis propè Ratisbonam Monasterii scripsit libros duos de S. *Erminoldo* Abbate ejusdem Cœnobii, qui à Canisio editi fuerunt Tomo II. Antiqq. Lect. editionis novæ.

ANONYMUS è Congr. S. Mauri scripsit *de Divinitate D. N. Jesu Christi manifestata in Scripturis, & Traditione* anno 1749.

ANONYMUS Monachus Condomiensis, literis mandavit vitam *Joannis de Marre*, Condomiensis in Gallia Episcopi, anno 1519. in magna virtutis opinione defuncti.

ANONYMUS è Congr. S. Mauri artem scribendi aureis literis, dudum in deperditis habitam instauravit, teste Montfauconio in Palæographia Græca pag. 5.

ANONYMI Mediolacenses Monachi Vitam & miracula S. Adalberti Diaconi Egmondani literis consignârunt editam cum Notis Henschenii Tom. v. in Actis Sanctor. Junii p. 97 - 103.

ANONYMUS Nideraltahensis in Bavaria scripsit vitam B. *Alrunæ*, Marchionissæ Chambensis, quam publici juris fecit Pezius Tom. 2. Anecdotorum part. 3. p. 253 - 265.

ANONYMI Monachi S. Pantaleonis Coloniæ Agrippinæ *Chronicam Regiam* conscripserunt. Primus, qui Operi initium dedit, vixit Ottonum tempore seculo X. Egregium hoc cimelion extulit illustris Eccardus in Corp. Hist. med. ævi.

ANONYMUS Monachus collegit *Variorum Germaniæ Monasteriorum fundationes* à temporibus Henrici III. ad annum Christi 1212. quas edidit Joach. Joan. Maderus Helmstadii 1665. 4.

ANONYMUS Perusinus circa an. 1115. Monachus Ord. S. B. Scriptor Actorum & Miraculorum S. *Herculani*, sive *Herculiani* Episcopi Perusini & Martyris. Extant illa in Actis Sanctorum Tom. I. Martii 1. pag. 51. & in Tractatu præliminari ad Tom. 1. Julii cap. 1. atque integriora in Bernardi Pezii Anecdotis Tom. 2. part. 3. p. 125 - 144. Vid. Fabric. Bibl. med. Lat. l. 15. p. 672.

ANONYMUS è domo S. Petri Salisburgi edidit brevem Historiam de Origine, Consecratione, & Reparatione Speluncæ, seu Eremitorii, ejúsque Capellæ in Monte propè cœmeterium Monasterii S. Petri Salisburgi. ibid. anno 1661. in 4.

ANONYMUS Author *Dissertationis Chorographicæ de Italia medii ævi* est Joannes Caspar Barreta è Congr. Casin. de quo V. C. Lud. Ant. Muratorius in Monito prævio ad Tom. X. Script. Rer. Italic. perhibet, quòd sit vir non minùs antiqua eruditione, quàm judicio Critico summè commendandus, summè accuratus, & cui benè sanguis caleat in venis. Vix me compescere possum, inquit, quin ejus nomen prodam, sed mihi timeo, & præstat obtemperare homini famam spernenti, unúmque in ista lucubratione quærenti, hoc est, ut argumento sibi tradito satisfaciat, & Literariæ Reipublicæ prosit.

ANONYMUS San-Emeramensis scripsit Legendam

gendam S. Wolfgangi Ep. Ratisbon. quæ Mſ.ta aſſervatur in Bibliotheca Lunælacenſi cum Hieronymi de Werdea Prioris Lunælac. Commentario in hanc ipſam Legendam ſeu Vitam. Vid. Catal. Bibl. Lunælac. Claſſ. VI. p. 388.

ANONYMUS Garſtenſis edidit Germanicis typis vitam S. Bertholdi Abbatis.

ANONYMUS ad S. Petrum Salisburgi edidit Obſervationes Criticas in Tomũ II. Germaniæ Sacræ R. P. Marci Hanſizii S. J.

ANONYMUS Seculum ſeptimum Monaſterii S. Viti Ord. S. B. cis Rotam in lucem dedit Germanicè, Landishuti an. 1730. in 4.

ANONYMUS S. Dionyſii in Francia Monachus ſcipſit vitam Caroli VI. Francorum Regis Latinè. Plura libro ſequenti.

ANONYMUS Monaſterii S. Sophiæ in Urbe Benevento ſcripſit Chronicon Ducum & Principum Longobardorum.

ANONYMUS Monachus San-Gallenſis ſcripſit libros duos de vita Caroli M.

ANONYMUS Pegavienſis Monaſterii ſcripſit Hiſtoriam vitæ Fundatoris hujus Cœnobii, qui fuit Vipertus, Marchio Luſatiæ.

ANONYMUS Admontenſis ſcripſit vitam *Ignatii Clavenau*, Aſcetæ Admontenſis, viri vitæ venerabilis, & magni Servi Dei anno 1701. ad Superos, ut piè credere fas eſt, translati.

ANONYMUS ſcripſit de Origine & Abbatibus Monaſterii Ringavienſis ad S. Joannem, editus à Jo. Frid. Schannat in Vindemiis Literariis p. 154 - 159. Fuldæ 1723. in fol.

ANONYMUS Monachus ſcripſit *Breve Chronicon* rerum Neapolitanarum an. 1626. in 4. impreſſum.

ANONYMUS Monachus Dervenſis ſcriptis celebravit miracula S. Bercharii.

ANONYMUS Monachus Congr. Caſin. Poëma edidit ſatis prolixum in laudem S. P. Benedicti.

ANONYMUS Congreg. Caſin. Monachus *Concordiam duodecim Tribuum Iſraël, cum totidem Eccleſiis, nempe Hieroſolymitana, Antiochena, Alexandrina, Conſtantinopolitana, Romana, Epheſina, Smirnenſi, Pergamenſi, Tiatyrenſi, Sardicenſi, Philadelphienſi, Laodicenſi.* Vid. Armell. Bibl. Caſ. part. 1. pag. 47.

ANONYMUS Monachus Fontanellenſis ſcripſit de miraculis S. Wolframi.

ANONYMUS Monachus S. Vitoni literis tradidit vitam S. Arnulfi Epiſcopi Vaſpincenſis.

ANONYMUS Congr. Caſin. ſcripſit *Tractatum de Confeſſione, quæ Exhomologeſis* dicitur.

ANONYMUS monachus ſcriptor miraculorum S. Oricoli.

ANONYMUS monachus ſcripſit librum chartarum ſui monaſterii.

ANONYMI Monachi San-Gallenſes Theologiam Vol. X. comprehenſam ediderunt an. 1670.

ANONYMUS è Congr. Caſin. ſcripſit *de Jure & uſu Pontificalium Abbatum, & de poteſtate Abbatis circa collationem Ordinum minorum ſuis ſubditis ſecularibus intra fines propriæ Diœceſis commorantibus.* impreſſus liber anno 1629. Armell. l. c.

ANONYMUS Cantuarienſis literis mandavit Hiſtoriam controverſiæ inter Archiepiſcopos Cantuarienſes & Eboracenſes de Primatu, quam Whartonus Angliæ Sacr. Tomo I. pag. 65. vulgavit.

ANONYMUS Abendonienſis, qui additamenta attexuit ad Hiſtoriam Cœnobii Abendonienſis, quam Wharton tom. 1. pag. 163. edidit.

ANONYMI Monachi Wigornienſes, qui Florentii Monachi Wigornienſis Chronicon continuârunt. Vid. Wharton in præfat ad Angl. Sac. tom. 1. p. XXIV.

ANONYMUS Monachus Wintonienſis Annales condidit Eccleſiæ Wintonienſis ab anno 633. ad annum 1277. edidit Angl. Sac. Tom. I. p. 288.

ANONYMI Vedaſtini Sacræ Scripturæ interpretes.

ANONYMI duo Monachi Elienſes ſeſe invicem excipientes Hiſtoriam Epiſcoporum Elienſium conſcripſerunt.

ANONYMUS è Congr. Caſin. ſcripſit *de vita ſolitaria.*

ANONYMI Monachi Congr. Caſin. atque Abbates compoſuerunt librum magnum in folio Sermonum & Concionum linguâ Italicâ, quæ in ſacris ſolennitatibus haberi ſolent. Vid. Armell. l. c.

ANONYMUS Caſinenſis Academicus *Inquietus,* de quo Armell. l. c.

ANONYMUS Monachus Congreg. Caſin. ſcripſit librum Romæ de anno Jubilæi 1625.

ANONYMUS Monachus Congreg. Caſin. edidit *Vitam & miracula S. Mauri Abbatis* Italicè an. 1722.

ANONYMUS Monachus Petroburgenſis fecit deſcriptionem Norfolciæ.

ANONYMUS Monachus Nonantulenſis vitam Hadriani Papæ ſcripſit. Mabillonius edidit Muſæi Italici parte 2. p. 38.

ANONYMUS Monachus San-Udalricanus Auguſtæ Vindel. concinnavit Catalogum Epiſcoporum Auguſtanorum,

quem typis exscripsit Joannes Georgius Eccard in Corp. Hist. medii Ævi tom. 2.

ANONYMUS Rotensis in Bavaria scripsit breve Chronicon sui temporis.

ANONYMUS Cœnobita Divitis Augiæ Scriptor rerum ad Historiam Concilii Constantiensis pertinentium. Vide Pregizer apud Hermannum von der Hardt in prolegom. ad Histor. Concilii Constantiensis pag. 13.

ANONYMUS Scriptor de multiplici Berengarii damnatione.

ANONYMUS Dolensis de Miraculis B. Virginis MARIÆ.

ANONYMUS de Kaldeborne historiam duplicem de Landgraviis Thuringiæ conscripsit.

ANONYMUS Weingartensis historiam de Guelphis scripsit. Vid. Canis. Lect. Antiq. Leibnit. Scriptor. Rer. Brunsv. tom. 1.

ANONYMUS Monasterii S. Dionysii in Francia Historiam Caroli VI. Regis Francorum edidit.

ANONYMUS Monachus Benedicto-Buranus seculo XII. historiam thermarum Heilbrunensium scripsit.

ANONYMUS Casinensis historiam Longobardorum condidit.

ANONYMUS alius eandem tractavit historiam.

ANONYMUS Bendicto-Buranus Scriptor Historiæ Peregrinorum.

ANONYMUS, vulgò *Analista Saxo*, quem Joan. Georg. Eccard ab *Eggehardo* Uragiensi Abbate, insigni sui temporis *historiarum* magistro diversum non esse existimat.

ANONYMUS Monachus Possov. Annales Bosovienses ab anno 1125. usque in annum 1198. continuavit. Quam continuationem edidit Eccardus Tom. I. Corp. Hist. med. ævi.

ANONYMUS de Canales, Hispanus ex monasterio de Hirache dedit versibus antiquis Castellanis eo metri genere, quod *Coplas de arte major* illa ætas dixit: Item *Compendio de tota la Filosofia natural de Aristoteles*. Vid. Nicol. Ant. Bibl. Hisp.

ANONYMUS Monachus Sec. XI. commentarium in Ecclesiasten adornavit. Mabill. Annal. tom. 5. p. 261.

ANONYMUS, Monachus Brunswicensis circa annum 1460. fuit Chronographus.

ANONYMUS, Monachus Weingartensis Chronicon lucubravit, quod Canisius & Leibnitius ediderunt.

ANONYMUS Augiensis scripsit de vita S. Pirminii, primi Augiæ Divitis Abbate ac Fundatore librum unum, qui in ejus monasterii Bibliotheca adhuc extare perhibetur. Vid. Goldast. Antiq. Aleman. tom. 2. part. 2. p. 195.

ANONYMUS, Monachus Gemblacensis Sec. XII. continuavit Chronicon Sigeberti.

ANONYMUS, monachus Affligemensis Chronicon Sigeberti pariter continuavit.

ANONYMUS, Monachus Aquicinctinus continuator ejusdem Chronici.

ANONYMUS, Monachus Cantuariensis scripsit Annales à Nato Christo usque ad an. 1325.

ANONYMUS San-Petrensis Cœnobita scripsit Chronicon Salisburgense.

ANONYMUS, Monachus Altivillarensis cœnobii, vulgò Hautvilliers Hagiographus.

ANONYMUS Augiensis scripsit Historiam *de Translatione Sanguinis Christi.*

ANONYMUS Augiensis scripsit historiam Translationis Reliquiarum S. Marci Evangelistæ.

ANONYMUS, Monachus Patavinus Chronicon de Rebus Gestis in Lombardia conscripsit.

ANONYMI Admontenses Historiæ sui Monasterii Scriptores.

ANONYMUS è Congr. Casin. Historiam Rerum Laudunensium Tomo VI. inter Scriptores Rerum Italicarum an. 1725. luci publicæ exhibitam, doctissimis suis annotationibus magnam partem illustravit. Vide V. J. Joseph. Ant. Saxium Bibliothecæ Ambrosianæ Præfectum in suo ad Lectorem de Laudunensi historia proloquio.

ANONYMUS è Congregatione Casinensi scripsit libellum, cui titulus: *Dieci Meditazioni familiari sopra la Vita, & Miracoli del Glorioso Patriarca S. Benedetto per uso privato delle Signore Monache Benedettine, composte da una Religiosa del suo Sant' Ordine da doversi distribuire per li dieci Martedi nuovamente introdotti in onore dell' istesso Santo Fondatore da un altra divota Claustrale del medesimo Istituto.* id est: *Meditationes decem familiares super Vitam & Miracula Gloriosi Patriarchæ S. Benedicti pro usu privato Monialium Benedictinarum, compositæ ab una Familiæ Benedictinæ Sanctimoniali; distribuendæ in X. Dies Martis, noviter introductos in honorem hujus ipsius sancti Fundatoris ab alia devota Virgine Claustrali ejusdem Instituti. Neapoli per Felicem Mosca.* An. 1706. Verus Autor habetur Alphonsus Mariconda è Congr. Casin. Episcopus Triventinus. Vid. Armell. part. 1. p. 10.

ANONYMUS Brauwillerensis Monasterii scri-

scripsit fundationem loci, quæ complectitur vitam Fundatorum Erenfridi, seu Ezonis & Mathildis Comit. Palatin. Vid. Gelen. lib. de magnit. Coloniæ. Opusculum extulit Leibnitius Scriptor. Brunswic. Tom. I. completius extat Mſ. in Bibliotheca S. Martini Coloniæ...

ANONYMUS edidit Opusculum Parthenicum de conservanda castitate, Glazii typis Mathæi Schwab Regii typographi anno 1740. in 12. Germanicè. Author est R. P. Augustinus Forster, Brevnoviensis Asceta.

ANONYMUS, Monachus S. Michaëlis Bambergæ, scripsit vitam S. Henrici II. seu potius meram rerum varietatem ad ejus sanctitatem, & in ecclesias munificentiam compilationem. *Vid. Acta Sanctorum tom. 3. Julii p. 754. col. 2.*

ANONYMUS *Malmundariensis* scripsit vitam S. Agilolphi Episcopi & Martyris. *Vid. Acta SS. tom. 1. Julii pag. 719.*

ANONYMUS *Silviniacensis* scripsit jussu S. Odilonis miracula S. Majoli Abbatis Cluniacensis. *Vid. Acta SS. tom. 2. Maji pag. 690.*

ANONYMUS Imperial. Monasterii Werdinensis edidit an. 1722. insigne Opus, cui titulus: *Septendialis Recollectio septem Spiritûs S. Donis accomodata.*

ANONYMUS Usuardi San - Germanensis editor est Jacobus Bouillart è Congr. S. Mauri.

VOTUM ANONYMI pro Seminario Benedictino ex residuis desolatorum in Palatinatu Rheni Monasteriorum proventibus Heidelbergæ erigendo, *Cosmopoli* 1748. editum, Authorem habet R. P. *Oliverium Legipontium*, qui etiam tacito nomine edidit *Methodum Studiorum* &c.

ANONYMUS Mellicensis Monachus Chronographus Austriæ... Plures Anonymi Mellicenses recensentur in illius loci Bibliotheca an. 1747. editâ.

ANONYMUS Tegernseensis Monachus breve Chronicon Austriæ congessit.

ANONYMUS Monachus S. Medardi scripsit de devotione Ludovici Pii erga S. Sebastianum Martyrem.

ANONYMUS, Monachus S. Dionysii in Francia Gesta S. Ludovici IX. Francorum Regis literis mandavit.

ANONYMUS Monachus S. Medardi Suessionensis scripsit de Prosapia Regum Francorum.

ANONYMUS Wessofontanus in Bajoaria Monachus Collectaneum fecit de Viris illustribus.

ANONYMUS, Monachus San - Gallensis Ideam sacræ Congregationis Helveto-Benedictinæ adumbravit.

ANONYMUS, Monachus S. Michaëlis in Hildesheim sui monasterii Chronicon elaboravit.

ANONYMUS, Monachus Novientensis Cœnobii scripto ejusdem historiam complexus est.

ANONYMI Monachi & Theologi Duacenses, quorum studio & labore prodiit *Bibliotheca Mundi*, seu *Speculum Vincentii Beluacens. fol. IV. Tomi. Duaci. an.* 1624.

ANONYMUS Andecensis sui monasterii historiam literis consignavit.

ANONYMI Monachi Schwarzachenses sui monasterii historiam condiderunt.

ANONYMUS Monachus Casæ Dei historiam Abbatum ejusdem loci scriptam reliquit.

ANONYMUS perantiquus scripsit elegantem libellum *de Stabilitate animæ*, quem juris publici fecit Bern. Pezius Bibl. Ascet. Tom. IV.

ANONYMI è Congr. S. Mauri quàm plurimi, qui vel Opera SS. Patrum ad fidem Mſ.orum Codicum recognoverunt, vel in eadem Opera indices quàm diligentissimè contexuerunt. Homines multi & tœdiosi laboris, atque ad studia Ecclesiæ Catholicæ utilia juvanda indefessi, quorum nomina uti literatus orbis ignorat, ita in cœlo, ubi pro tam sancto labore merces æterna rependitur, scripta esse nullus dubito.

§. II.

DE PSEUDONYMIS.

GORDIANUS Monachus, qui S. Placido & sociis pro Fide Catholica à Barbaris in carcerem conjectis, fugâ clam se subduxerat, sanctorum Martyrum corpora sepulturæ mandâsse, totámque Martyrii historiam in literas Græcè retulisse fertur. *Mabillonio* Annal. tom. 1. p. 91. est author personatus, qui quòd non ante *Joannis VIII.* pontificatum vixerit, ex eo colligitur, quòd is Pontifices recensens, qui *Tertulli* donationes in Sicilia factas comprobarent, à *Vigilio* Papa numerat quadraginta novem; totidem enim à *Vigilio* ad *Johannem octavum* numerantur Romani

mani Pontifices. *Gordianum* tamen illius vitæ authorem genuinum agnoscit *Cave* cum aliis.

S. GREGORIUS M. Lib. IX. Epist. 68. ad EusebiumThessalonicensem Episcopum queritur, *Andream* Monachum inter diversa mala aliquos etiam Sermones (Græcè ut videtur) scripsisse, atque eos ex Gregorii nomine titulâsse: *Nos,* inquit, *nec Græcum novimus, nec aliquod opus Græcè aliquando conscripsimus.*

THEODORUS Monachus, S. Magni discipulus, ejus vitam libris II. conscripsisse ceu oculatus testis fertur, cùm tamen *Theodorus* ille larvatus sit auctor, & specioso *Theodori* nomine vitam illam consarcinârit, quæ tot viros doctrinâ insignes in errorem induxit. Vide Mabill. Sec. III. Bened. p. 505. Pagium ad an. 665. tom. 3. pag. 51. col. 1. Nulla igitur fides habenda Goldasto, qui Pseudo-Theodori libros ab Ermenrico Elewangensi Monacho emendatos & distinctos fuisse perhibet, quos ipse primùm in lucem protraxit Tom. I. Part. II. Rerum Alamannicarum.

JOANNIS TURPINI ex Monacho S. Dionysii in Francia Archiepiscopi Remensis *Liber de Gestis Caroli Magni ac Rolandi.* Qui fabulosum hoc Scriptum *Turpino* seu *Tilpino*, adscribunt, longè à vero aberrant, cùm in aperto sit, *Tilpinum* ante prædictum Imperatorem è vita discessisse. Vide Marlott in Historia Metrop. Remens. l. 3. pag. 315.

CALLIOPIUS, qui Terentianas Comœdias in calamo exaratis codicibus recensuisse notatur, judice Barthio Advers. lib. 6. cap. 20. pag. 291. 292. haud alius fuit, atque *Alcuinus*: is enim in Codice Mss. vitæ S. Wilibrordi appellatur *Dominus Albinus Magister optimus Calliopicus*, id est, totus fictus, factus, ac formatus à Calliope cæterisq; Musis. Mihi nullo modo credibile fit, quòd Alcuinus comœdiis Terentii, meretriciæ artis magistri, recensendis operam impenderit; cùm nec lectionem Virgilii, quem Parthenicum vocant Poëtam, suis in monachis ferre potuerit. Vide, quæ libro præcedenti cap. VI. diximus.

JULIANUS POMERIUS, confictus à Pseudo-Hauberto in Chronico ad annum 534. *Julianus cognomento Pomerius, Monachus Benedictinus, succedit in sede Toletana Montano. Fuit Historicus insignis natione Gallus. Cujus patruus cognomento Pomerius in modum dialogi librum composuit. Hic Julianus habuit amicitiam cum Vero presbytero, cujus alterius Juliani mutuis interrogationibus librum, quem suprà dixi, Julianus cognomento Pomerius natione Gallus composuit.* Commentitia hæc esse demonstrat. Nic. Ant. Tom. I. Bibl. vet. Hisp. lib. IV. cap. 5. pag. 229. & ex eo Fabric. tom. 4. p. 582.

QUOD VULT DEUS Abbatis, id est, Bernonis Abbatis Augiæ Divitis Epistolæ, quarum mentio fit apud Mabillonium Analect. tom. IV.

CONRADUS Hirsaugiensis Monachus claruit circa annum 1190. ac sub nomine *Peregrini* multa præclara opuscula nomen suum ex humilitate occultans conscripsit: *Matricularium*, *Didasculum*, *In Evangelia per annum*, *De vita spiritus & fructu mortis*, *De musica & tonis.* *Carmen de S. Benedicti laudibus. Speculum Virginũ libris octo Dialogorum in Peregrinum Presbyterum & Theodoram sacratam Deo virginem*, quod in Bibl. San-Germanensi Cod. 367. evolvit Cangius. Vid. Trithem. in Chron. Hirsaug. Tom. I. pag. 1166. & illustr. Benedictin. II. 103. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. Tom. I. pag. 1166. & Tom. V. pag. 669.

HAUBERTUS Hispalensis Scriptor fictitius, qui venditat se monachum Benedictinum Cœnobii Dumiensis, atque se *Chronicon* in monasterio suo absolvisse A. C. 919. ætatis suæ undeoctogesimo. Chronicon illud edidit & prolixis notis illustravit Gregorius Argaizius Benedictinus Madriti 1667. fol. Pars prior Chronici à creatione Mundi usque ad Gratianum; Pars posterior à Virginis partu usque ad annum Christi 919. cum additione nescio cujus Walambrosii Merii. Merum esse commentum hoc opus, sicut etiam Pseudo-Dextri & Pseudo-Liberati scripta, quæ Argaizius subjunxit, liquidò demonstratum dedit Nicolaus Antonius lib. VI. Bibl. vet. Hisp. c. 22. pag. 400. seq. Fabric. Bibl. med. & inf. Lat. p. 577. lib. 8. tom. 3. Fabulæ architectus fuit *Antonius Lupian* Hispanus.

LIBERATUS Gerundensis, Monachus Benedictinus & Abbas Pampilonensis an. 614. ut ajunt Pampilone defunctus, commentitius scriptor *Chronici*, ad Dextri, Maximi, Juliani, Hauberti commenta stipanda, ne perpluerent in lucem producti & Pseudo-Hauberto subjuncti à Gregorio Argaizio Benedictino. Madrit. 1667. fol. quod ab ipsis sagacioribus Hispanis exploditur, ut nomina-

tim

tim à Nic. Antonio Tomo I. Bibl. Hispan. vet. pag. 210. 316. 400. &c. Fabric. l. c. tomo IV. pag. 806.

GREGORII VII. DICTATUS Propositiones quædam, seu Effata nullatenus inter se cohærentia, nulláque temporis notâ consignata, Gregorii VII. Regesto inserta sunt inter Epistolam LV. libri secundi, & Epistolam LVI. cum quibus nullam etiam habent connexionem. Illam farraginem Gregorii VII. *Dictatum* inscriptam Baronius refert ad VII. Synodum Romanam ab eo, hoc anno celebratam, sed nullius auctoris testimonio, imò nec probabili ratione fultus. Quare Bellarminus & Labbeus in lib. de Script. Ecclesiast. Gregorii VII. Opera recensentes ejus tantùm Epistolarum mentionem faciunt, quòd viderint, utì existimo, nullum Auctorem coævum aut supparem hujus *Dictatûs* meminisse, aut eum ei adscripsisse; nullum ex ejus adversariis de illo quæstionem adversùs ipsum movisse, quod certè præstitissent, & imprimis *Benno* ille maledicentissimus Pseudo-Cardinalis, & atrocissimus calumniator: denique nusquam Gregorium ipsum in suis Epistolis *Dictatum* laudâsse aut vindicâsse, ut aliàs sua Decreta, ac Propositionum adeò singularium, plerumque nempe nullum in ejus Regesto vestigium extare. Articuli illi numero sunt XXVII, quos jam aliqui Viri docti confutârunt, & nuper Natalis Alexander in Parte II. Sec. XI. & XII. Dissert. III. In articulo XXIII, ut cæteros omittam, dicitur, *quòd Romanus Pontifex, si canonicè fuerit ordinatus, meritis B. Petri indubitanter efficitur sanctus testante sancto Ennodio Papiensi Episcopo, ei multis sanctis Patribus faventibus, sicut in Decretis B. Papæ Symmachi continetur.* De Pontificalis Officii sanctitate, non de personali sanctimonia loquitur Ennodius in Apologetico contra Symmachi Papæ adversarios, qui Donum etiam ac Privilegium impunè peccandi tribui ironicè dicebant. *Non nos*, inquit, *B. Petrum, sicut dicitis, à Domino cum Sedis Privilegiis, vel Successores ejus, peccandi judicamus licentiam suscepisse. Ille perennem meritorum dotem cum hæreditate innocentiæ misit ad posteros. Quod illi concessum est pro actuum luce, ad illos pertinet, quos par conversationis splendor illuminat. Quis enim Sanctum esse dubitet, quem apex tantæ dignitatis attollit? In quo si desint bona acquisita per meritum, sufficiunt, quæ à loci Decessore præstantur. Aut enim claros ad hæc fastigia erigit, aut qui eliguntur, illustrat.* Verùm Auctor Dictatûs de vitæ sanctitate loqui videtur, & Decretum illud inventum ab inimicis hujus sancti Pontificis, doctioris ac sapientioris, quàm ut similem propositionem, aliásque in eo Dictatu contentas literis mandârit. Hæc verbatim ex Antonii Pagii Critica Historico-Chronologica in Annales C. Baronii tomo IV. ad an. 1077. num. VIII. pag. 265. col. 1.

PSEUDO-ALCUINUS. Quis ille confictus Alcuinus? *Calvinus*, si nescis. Is enim exigua literarum metathesi *Alcuini* nomen initio per summam fraudem & imposturam usurpavit, & tractatulis quibusdam suis fallacissimè præscripsit. Vid. Henr. Canis. in antiq. lect. Possev. in Appar. Raynaud. de bon. & mal. libris.

LUDOVICUS BLOSIUS, Abbas Lœtiensis, *Speculum Monachorum* sub nomine *Dacryani* anno 1538. in 4. edidit Lovanii typis Bartholomæi Grævii. Nomen verò *Dacryanus* sonat *Lacrymatorem*, quia Blosius pius & verus Lacrymator, Jeremiam agens aut Heraclitum, sub larvato nomine *Dacryani*, corruptos monasticæ vitæ suo seculo mores religiosis viris non sine gemitu, tanquam in *Speculo* spectandos ad emendationem aut emundotionem exponit. Hujus verò substituendi nominis Blosium duas causas, humilitatem & prudentiam habuisse Operum ipsius editores testantur, quos vide art. VI. in Præfat. Sapienter Antonius Winghius Abbas Lœtiensis advertit, nec novum, neque mirum esse, ut insignes Auctores sub alieno nomine aliquando delitescant. Sic olim, inquit, eximius & pius Scriptor suo devotarum Contemplationum libro IDIOTÆ nomen imposuit. Sic illustris Ecclesiæ Pater SALVIANUS Massiliensis, aureis illis *ad Ecclesiam Catholicam libris Timothei* seu *divinæ gloriæ Zelatoris* nomen dedit: sic alii non pauci: ut temerarium sit illicò alienos fœtus credere, ubi alienum nomen aspexeris. Falsus est Antonius Possevinus in Appar. tom. 1. p. 378. ubi *Dacryanum* pro vero auctore habuit, cùm tamen sit personatus. Non minùs erravit Margarinus de la Bigne Dacryanum in suo Indice Chronologico referens ad Seculum VIII. Vid. Theoph. Rayn. de mal. & bon. lib. pag. 137. Guil. Cav. Cartophyl. Eccl. pag. 417. Card. Bona

na in Notitia Auctorum præmissa Psalmod. div. in *v* Lud. Blosius.

LUPI SERVATI PRESBYTERI MOGUNTINENSIS *Liber & collectaneum de tribus quæstionibus*, de libero arbitrio, de prædestinatione bonorum & malorum, & de sanguine Christi pro omnibus effuso, ut omnes vult salvos Deus, quamquàm culpa propria non omnes salventur. Titulus commentitius, quem Gilbertus Mauguinus Parif. 1650. 4. in parte altera tomi primi Scriptorum Seculi IX. de prædestinatione & gratia præfixit. Verus auctor habetur Lupus Servatus Abbas Monasterii S. Petri, quod Bethleem sive Ferrarias dicitur in diœcesi Galliæ Senonensi, qui an. 849. hoc Collectaneum scripsit.

DEMOSTHENES. Quis iste fuit *Demosthenes*? Epistolâ nona inter Gerberti, postea *Sylvestri II.* Pont. Max. epistolas hæc leguntur: *Demosthenes Philosophus librum edidit, qui inscribitur Ophtalmicus, ejus principium si habetis, habeamus, simúlque finem Ciceronis pro Deiotaro.* Postulat Gerbertus sibi mitti illud principium. *Demosthenis* meminit hujus etiam Epist. CXXX. suspicatur autem Barthius Adversf. lib. 42. col. 1889. fictum nomen esse Monachi alicujus temporum subruentium. Cùm enim, inquit, vetitum iis esset talibus studere, qui scribebant aliquid operosius, veterum cujuslibet nomen illi indebant, ut prodessent cupidis vel alieno nomine. Sic natos puto non paucos eorum scriptorum, qui antiquitatem altiorem mentiti deprehenduntur.

GUILHELMUS GIFFORDIUS sub nomine *Guilielmi Rossæi* Autor à Scavenio perhibetur esse Operis *De justa Reipublicæ Christianæ in Reges impios & hæreticos animadversione, justissimáque Catholicorum ad Henricum Navarræum, & quemcunque hæreticum à Regno Galliæ repellendum, confœderatione. Antwerp.* 1592. *in* 8. At enim Scavenium vero authori larvam non detraxisse, ex eo conspicuum fit, quòd alii hoc Opus *Genebrardo*, alii *Bouchero*, alii *Reginaldo* adscribant, cui ultimo etiam Pitseus adscribit, sed invitis Jesuitis, qui *Rossæum* sibi tanquam suum objici indignantur. Quid ergo Benedictini illum sibi adoptari ferant? Quis deinde prudens animum inducat, ut Gallos eo usque Giffordio, regiæ dignitatis hosti, favisse credat, ut illum ad sublimem Archiepiscopi Remensis dignitatem eveherent, primúmque Franciæ Parem crearent, qui tamen Genebrardum Aquensi Sede pepulerunt, quòd ex suggestu in Henricum Navarræum verbis invectus fuisset? Non hæc hujusmodi præmia Giffordio decreta fuissent, si dicti Operis author extitisset.

PIUS COSTA Cœnobii Panormitani S. Martini Abbas vitam religiosissimè actam cum morte comutavit an. 1697. Edidit sub nomine *D. Prudentii Amadaspi*: *Vita, e Miracoli di S. Christoforo Martire Apostolo della Licea, cavata da molti Scrittori, Greci, Latini, Caldei e Arabi.* id est: *Vita & Miracula S. Christophori Martyris Apostoli Lyciæ, deprompta ex multis Scriptoribus Græcis, Latinis, Caldæis, & Arabibus.* Venetiis apud Pezzanam an. 1680.

Item sub nomine PETRI PROPONI: *Vita e Miracoli del S. Onofrio Anacoreta, Rè di Persia, Potentissimo Principe tra l' eletti appo Dio.* id est: *Vita & Miracula S. Onuphrii Anachoretæ, Regis Persiæ, Potentissimi Principis intra electos apud Deum.* Panormi apud Carolum Adanum an. 1681. in 4.

Item sub nomine D. PETRI CORSARI PATAVINI: *Le Vittorie delle Fenici Penanti, ovverò l' Anime tormentate nel fuoco del Purgatorio, divise in cinque libri.* Id est: *Victoriæ Phœnicum pœnas luentium*, seu *Animæ afflictæ pœnis in igne purgatorio &c. divisæ in quinque libros.* Panormi apud Dominicum Anselmum an. 1684. in 4. Auctor vir erat doctrinâ & laude clarus; at morum integritate, immò monasticæ perfectionis longè clarissimus. Vid. Mongitore Bibl. Sic. part. 2. p. 183.

BERNARDUS ISIPONTANUS, qui Irruptionem Bavaricam in Tirolim an. 1703. à Gallis & Bavaris factam libris tribus in 12. vulgavit, est *Bernardus Pezius*, veteres enim *Ipsium*, Austriæ Inferioris civitatem, Bernardi patriam, *Pontem Isidis* vocare consueverant.

ORATIUS MELLITUS, qui Epistolas Apologeticas pro Ordine S. Benedicti à Bernardo Pezio scriptas notis & observationibus illustravit, est ipse Bernardus Pezius.

EULOGIUS ABBAS EUROPOLITANUS, cujus Epistola *de Autore Curæ Salutis* ad Bernardum Pezium scripta inter Epistolas Apologeticas pro Ord. S. B. legitur, est Benedictus Abelzhauser, Abbas Seittenstettensis in Austria Infer. an. 1717. in senectute bona ac meritis plenus defunctus.

Inco-

Incognitus Author Commentarii in Psalmos, qui vulgò *Michaëli de Ayguanis*, Carmelitæ, tribuitur, verus esse perhibetur *Petrus Berchorius*, scriptis vindiciis à *Michaële Ximenio Barancone*. Vide suprà vitam Berchorii.

HUNIBALDUS de FRANCIS est totus ex mendaciis compositus, cujus figmentorum Philippus Cluverius Trithemium auctorem immeritò facit, cùm eadem pene fabularum portenta apud complures antiquorum, Sigebertum Gemblacensem, Epitomatorem Gregorii Turonensis, aliósque magno consensu, etsi non eô ordine nec tanto verborum apparatu inveniantur. Vid. Herm. Conring. in Exercit. Academ. 7. Thes. 4. fin. pag. 329. Placc. de Scriptor. Pseudon. pag. 290.

JOANNES MABILLONIUS (*) de immodico cultu Sanctorum, qui è cœmeteriis Romanis in Galliæ partes suo tempore afferebantur, dissertatoriam Epistolam Cardinali Coloredo nuncupatam scripserat; sed antequam in publicum exire jusserat, à Cardinali eam legi voluit. Is licèt *plenam eruditionis ac pietatis Literam* dilaudâsset, in literis tamen ad Mabillonium datis eas difficultates proposuit, ex quibus huic facilè suboluit, Epistolam non omnibus Romæ esse placituram. Unde larvam *Eusebii Romani* assumsit, prout ipse nos his verbis docet: (**) „Huc spectat *Epistola Eusebii Romani ad Theophilum Gallum* ab an„nis sex edita, cujus quidem me au„ctorem esse haudquaquam diffiteor. „Hanc verò sub alieno nomine vul„gare mihi visum est, non quasi me „ejus auctorem profiteri suppuderet; „sed quia honestiùs & modestiùs vi„deretur nomen dissimulare meum, „ne aperta ac directa fronte eos im„petere viderer, quibus fortè hæc „epistola displicitura esset. Etsi enim „neminem lædere, aut convitiari „hac lucubratiuncula permaximè cu„perem; lubricum tamen & invidio„sum esse argumentum haud nescie„bam. Quod sanè tractandum mi„nimè unquam aggressus essem, nisi „me sincerum sanctioris disciplinæ stu„dium, & propensa in Romanam „Ecclesiam reverentia ad id auden„dum impulisset. Etsi verò huic epi„stolæ alienum præfixerim nomen, „nihil hac in re peccatum à me puto „contra regulas sacrosancti Concilii „Tridentini. Sufficit quippe, ut ve„rum auctorem agnoscat librorum „censor, vel magistratus, qui impri„mendi facultatem concedit, quod „quidem in hujus epistolæ editione „à me observatum est.„

MAUGUINUS Præses Curiæ Monetarum librum an. 1650. Parisiis in 4. vulgavit, cujus titulus *La defense de la Prédestination & de la grace*; ejus verus author dicitur esse *Robertus Quatremaires* è Congr. S. Mauri. Vide le Cerf in Bibl. Histor. Crit. pag. 422.

MERLINUS COCCAIUS, id est, THEOPHILUS FOLENGUS è Congr. Casin. Monachus & Theologus luci publicæ exhibuit Venet. 1564. in 8. *Opus Macoronicorum* cum epistolis & Epigrammatis. De ipso præter alios quàm plures Freherus in Theatro virorum eruditione clarorum pag. 449. „Ad „Latinas deinde Musas tunc reflore„scentes conversus, cùm assiduus „Virgilii concivis sui volveret opus, „ejúsque venustatem exprimere cona„retur, ruri intra solitudines aliquam„diu abditus, Opus novo dicendi „lepore jucundum condidit, quo a„mœno Carmine Romanis & Hetru„scis vocibus interdum rusticis varia„to, non neglectè metri harmonia „jocosè aliorum facta perstrinxit. „Poëma id tanquam rude & rusti„cum *Maccoroneam* appellavit: sunt „enim Macarones buccellæ ex farina, „ovis, & caseo factæ, quæ inter „mensæ delicias agrestibus habentur. „Edidit autem id Poëma sub nomine „*Merlini Coccai*.„ Poëma lepidum, festivum, ingeniosum, sed Monacho & Theologo haud satis dignum.

ALBERTUS CORBANTINUS vocari voluit *Benedictus Guidus* Abbas è Congr. Casin. complurium successivè monasteriorum, Orationem typis vulgando, quam habuit ad Justinianum Præfectum, classísque Venetæ Legatos, quæ incipit: *Magno meo dolore* &c. Vid. Possev. Appar. pag. 219.

BAPTISTA DE REVIERE personatus est auctor, à quo in lucem emissæ fuerunt Vindiciæ editionis Operum S. Augustini

(*) Vid. Opp. posth. lib. 3. pag. 305.
(**) l. c. pag. 210.

ftum à Benedictinis adornatæ; adversùs epistolam Abbatis Germani; Romæ 1699. & postmodùm in Gallia recusæ. Verus auctor est V. C. *Bernardus Montfauconius* è Congr. S. Mauri, qui Italico in itinere suo constitutus sub larvato nomine eas publico exhibuit. Benedictini in Gallia duce *Thoma Blampino* Opera S. Augustini typis exscribenda dederant. Qui verò eorundem gloriæ minùs favebant, iis doluit hæc editio. Unde in publicum protrusa fuit epistola, nescio cujus larvati Abbatis Germani, qui nulli religioni sibi duxit, Benedictinam editionem Jansenismi postulare. Hæc epistola multas dedit turbas, quæ paucis enarrari non possunt. Inter alios, qui eandem confutârunt, etiam fuit doctissimus Montfauconius, cui Eminentissimus Cardinalis Cantelmus animos addidit, quàm ægerrimè ferens illorum malignum livorem, qui laudatissimam hanc, numerísque omnibus perfectam editionem traducere non verecentur. Vide plura apud le Cerf in Bibl. Hist. Crit.

HONORIUS PHILOPONUS est CASPAR PLAUTIUS Abbas Seittenstadiensis in Austria, qui Historiam Americanæ Missionis D. Buellii Abbatis Montis Serrati, typis mandavit fol. an. 1621.

RIGBERIUS, sub quo nomine latere voluisse P. Gabrielem Gerberon notat Bailletus des Auteurs deguisez p. 438. & 449. & ex eo le Cerf Bibl. Hist. Crit. p. 259. Anno enim 1673. Bruxellis Acta *Marii Mercatoris* in vol. in 12. cum succinctis juxtà ac judiciosis notis vulgavit. Unde Bailletus dicit, quòd parvus *Rigberius* vastum P. Garnier Jesuitæ volumen, amplis quidem, sed inutilibus notis constipatum absumpserit. In parvo isto libello, quod P. Gerberon luci publicæ exposuit, continentur memorabilia contra Julianum, traductio seu versio sermonis Theodori Mopsuestini, unà cum ejusdem prologo, duæ literæ contra Nestorium, & Tractatus cujusdam Historici. Elias Dupinius notas Gerberonii Garnerianis præfert; etsi enim non sint tam prolixæ, utiles tamen & prudentes existunt. Nihilosecius utriusque editionem judicat esse defectuosam: nam illa Garnerii non tam Marii Mercatoris editio est, quàm grandis Commentarius in Historiam Pelagii & Nestorii: hæc verò Patris Gerberon exiguam tantùm partem Operum Marii Mercatoris exhibet: accedit, quòd neuter editorum ad fidem manuscriptorum Codicum editionem suam satis accurârit. V. Du Pin Nouvel. Bibl. des Auteurs Eccl. Tom. IV. p. 57. Melior editio est *Stephani Baluzii* Paris. anno. 1684. in 8.

JOANNES GASPAR BERRETA, Italus, Mediolanensis è Congr. Casin. publicus in Ticinensi Universitate Professor, plura Opera vel sub alienis, vel sub confictis nominibus evulgavit, in quibus nomen suum abscondit, obstinato nimium, sed tamen irrito latendi proposito, ubique servato. A Ludovico Antonio Muratorio, qui ejus *Dissertationem Chorographicam de Italia Medii Ævi* Tomo XII. Scriptorum Rerum Italicarum inseruit, vocatus Vir non minùs antiqua eruditione, quàm judicio critico summè commendandus, summè accuratus, & cui benè sanguis calet in venis. Vix me compescere possum, pergit Cl. Muratorius, quin ejus nomen prodam; sed mihi timeo, & præstat obtemperare homini famam spernenti, unúmque in ista lucubratione quærenti, hoc est, ut argumento sibi tradito satisfaciat, & Literariæ Reipublicæ prosit. Armell. Bibl. Casin. part. 2. p. 41.

COELESTINUS SFONDRATUS, Italus, Mediolanensis Marchio, Abbas, & Princeps San-Gallensis, ac S. R. E. Cardinalis authoritatem Innocentii XI. Summi Pontificis contra Ludovicum XIV. Regem Galliarum defendit, ac sub nomine EUGENII LOMBARDI Regale *Sacerdotium* typis vulgavit.

BARACHIÆ SCUTENSIS, id est, *Benedicti Bacchini* Dissertatio ad nodum Prædestinationis Cardinalis Sfondrati. Armell. part. 1. pag. 81.

ALEANDRI DESIDERII SICANENSIS, id est, *Alderani Desiderii Casinensis* Monachi, & insignis Mathematici Opera Astronomica, de quibus Armell. part. 1. pag. 2.

CLAUDIUS DE VERT, monachus Cluniacensis, antiquæ observantiæ sub nomine *F. Columbani* oppugnavit non modò Joannis Mabillonii Tractatum de Studiis Monasticis, sed in operis etiam autorem verbis inofficiosis, ac sodali parùm dignis invehi non erubuit.

GILBERTUS GENEBRARDUS dicitur author esse libri de justa Reipublicæ Christianæ in Reges impios & hæreticos animadversione, qui sub nomine *Gulielmi Rossæi* divulgatus fuit. Sed hanc fibulam hæretici Genebrardo pro

immani

immani odio, quo ipsum propter Catholicæ fidei studium prosecuti fuerunt, temerè affinxerunt.

EUSEBIUS CARLYMMÆSCIN est *Anselmus Schramb* Chronographus & Bibliothecarius Mellicensis, qui sub personato illo nomine *Antilogiam* pro Ordine S. B. contra *Augustinum Erath* Can. Reg. O. S. A. edidit an. 1715.

DOMINI DE BOISFRANC, *Abbas Commendatarius*; Pars 1.

DOMINI DE FROTMOND, *Abbas Comendatarius*, Pars 2. Coloniæ an. 1673. & 1674. Primæ partis author perhibetur esse *Franciscus Delfau*, secundæ *Gabriel Gerberon*, ambo è Congr. S. Mauri. *V. le Cerf p.* 93.

Il y a certains Livres Anonymes, dont il seroit bien agréable de savoir les Auteurs: par exemple, celui des *Avantures de Pomponius*, dont la Clef est imprimée en Hollande, & se vend sous le manteau. L'Auteur est *Benedictin*, comme l'a fort bien remarqué le Pere *Niceron*. On m'assure, que c'etoit D. F. D. P. Des Gens, au Fait de l'Histoire des Livres de cette Societé, en avoient soupçonné le P. L. mais je ne doute, que ce ne soit le premier indique. *V. Voyage Litteraire pag.* 168.

ROMUALDI RICCOBALDI Apologia Diarii Italici *P. Bernardi Montfauconii* contra Observationes *Francisci Ficoroni*. Italicè Venetiis an. 1710. *Riccobaldus* in fronte libri Monachus Casinensis fuisse dicitur; sed gratis: cùm revera hæc Apologia authorem habuerit *Paulum Alexandrum Maffeium*, Equitem S. Stephani, à singulari eruditione per omnium ora commendatum. Plura & explicatiùs Tomo sequenti.

§. III.

Alii Benedictini, qui in Eruditorum Societates adlecti varia nomina tulerunt.

NOtius est, quàm ut multis explicari debeat, nullam esse in Europa regionem aut provinciam, in qua plures Eruditorum Societates institutæ fuerint, atque Italiam. Paucæ verò sunt, in quibus non mira quædam nomina, atque adeò, si dicere fas est, nominum portenta Sociis imponantur. Quia verò etiam complures ex Congregatione Casinensi Benedictini propter singularem ingenii ac doctrinæ excellentiam in varias id genus Societates ab Eruditis Italis cooptati fuerunt, eorum nomina non nescire juvat.

ANGELUS GRYLLUS, Abbas Parmæ, ac totius Sacræ Congregationis quater Præses præter aliarum virtutum copiam nobilissimis etiam optimarum literarum studiis emicabat. Unde Academiæ omnes per Italiam florentissimæ, eruditionis ejus famâ compulsæ, ut refert Janus Nicius Erithreus Pinacotheca 1. imagin. 131. pag. 237. gloriosum sibi fore putabant, si Gryllum sibi possent adjungere, Romana præsertim *Humoristarum* (quam ipse Gryllus, dum esset Abbas S. Pauli unà cum Paulo Mancino Patritio Romano, aliisque doctissimis viris instituerat) tantum homini tribuit, ut eum Principem sibi delegerit, ac deinde mortuum celeberrimo funere ac lugubri pompa prosequuta sit, ejúsque imaginem manu egregii Pictoris, Equitis nempe Josephi Arpinatis in tabula expressam, aureóque serto redimitam, inter illustrium Academicorum Icones in magna Aula collocaverit.

ANGELUS à NUCE Abbas Casinensis & Archiepiscopus Rossanensis in Calabria, fuit in limine ipsiusmet Fundationis celebris Academiæ *Arcadum* Romæ, anno scilicet 1691. omnium votis inter ipsos cooptatus, attributo nomine *Hismenii Langiani*, eique paulò post defuncto solemniter parentârunt, erecto scilicet, publico decreto, in ejus honorem lapide à Cl. Prælato Marcello Severoli, & in nemore Palatino (quò convenire ad literarias exercitationes tunc solebant) pulcherrimâ ecloga è Leonardo Gerardo in ejus laudem recitatâ, in qua plurimum commendatur, non solùm à doctrina & eruditione, sed etiam pietate in Deum, cultu Religionis, exacta custodia Monastici Instituti, amore evangelicæ paupertatis, charitate erga egenos, aliisque virtutibus regulari Præsule, & Episcopo dignis. Vid. Armell. l. c. pag. 38.

ANTONIUS MARIA COTONIUS, celeberrimùs Ecclesiastes insigniores totâ Italiâ suggestus ascendit, nempe Genuæ, Parmæ, Bononiæ, Venetiis, Romæ, Melitæ, aliisque in locis. Fuit variis Academiis Senis, Romæ, alibíque adscriptus. In Academia Senensi *Intronatorum* cognominari meruit *il Fecondo*. Vid. Armell. l. c. p. 52.

AUGUSTINUS LAMPUGNANIUS, nobilis Mediolanensis, atque alumnus Mona-

sterii S. Simpliciani ejusdem urbis ad dignitatem Abbatis in Congregatione Casinensi evectus fuit. Eum celebriores per Italiam Academiæ, Veneta *Incognitorum*, Brixiensis *Errantium*, Bononiensis *Indomitorum*, Genuensis *Dormitantium*, aliæque inter socios certatim cooptârunt, cùm præter doctrinam, morum etiam comitate, candore, & affabilitate omnes in sui amorem & benevolentiam alliceret. In Academia *Indomitorum* nomen *Fugitivi* obtinuit. Vid. Armell. l. c. p. 62.

HIERONYMUS RAYNERIUS Monachus Parmensis in cœnobio S. Jo. Evangelistæ Poëticam artem coluit circa finem elapsi Seculi XVII. quamobrem Romanæ Academiæ, ea tempestate florentes, *Infœcundorum* nimirùm, ubi cognomen sibi sumpsit *l' Inaridito*, & *degl' Intrecciati*, suorum albo eum adjunxerunt, in quibus Raynerius ingenii sui haud semel specimen dedit. Vid. Armell. l. c. p. 220.

HIPPOLYTUS A' VIGILIIS in Appulia, familia de Berarduccis Monachus in S. Severini Monasterio Neapoli, tum Abbas, ac postremò Episcopus Casertanus, anno 1695. rebus humanis exemptus. Vir fœcundo ac prompto ingenio præditus, non modò scholasticis, sed humanioribus etiam literis excultus, Philosophiam ac Theologiam plures annos docuit, ac *Otiosorum* Academiam, aliàs Neapoli valdè celebrem insigniter promovit, auxítque. Quòd verò nomen sibi asciverit, non lego apud Armellinum l. c. p. 229.

LACTANTIUS STELLA nobilis Brixianus, monachus primùm ac tum Abbas Monasterii SS. Faustini & Jovitæ, Vir fuit in literarum studiis egregius, celebrísque Academiæ *Errantium* in Brixiana Urbe institutor, multa prosa ac versu composuit, quæ ab Armellino part. 2. pag. 64. recensentur. In laudata verò *Errantium* Academia Academicus *Fissus* vocari volebat.

ANONYMUS *Casinensis*, nescio in quam Academiam cooptatus, nomen tulit Academici *Inquieti*. Recognovit verò, & auxit librum utilissimum, & eruditissimum, cui titulus: *Tesoro delle gioie &c. raccolto dall' Academico Ardente etereo, rivisto & accresciuto dall' Academico Casinense* Inquieto. id est: *Thesaurus gemmarum &c. collectus ab Academico Ardente, Ethereo, recognitus verò & locupletatus ab Academico Casinense Inquieto.*

Idem Academicus INQUIETUS hoc aliud opusculum edidit: *Discorso nuovo in Materia del gran Cometa, che si vede dal principio del Novembre di quest' anno* 1618. *composto per l' Academico Cassinense*, *detto* l' Inquieto, *con la dichiarazione della Grandezza, e sue qualità, è delli suoi prodigj in* 4. *Venezia appresso Antonio Turini.* 1619. id est: *Discursus novus in materia magni Cometæ, qui se ineunte mense Novembri hujus anni* 1618. *videndum præbuit, compositus per Academicum Cassinensem, dictum Inquietum, cum declaratione magnitudinis, qualitatis, ejúsque prodigiorum in* 4.to *Venetiis apud Antonium Turinum an.* 1619.

ANSELMUS PAIOLUS, Ferrariensis, in Monasterio S. Benedicti ipsius urbis Ferrariæ Professus, omnibus doctrinarum disciplinis instructissimus fuit. Unde Academici *Infœcundi*, qui Romæ floruerunt, eum sibi sodalem adlegerunt; quod nomen verò ipsi imposuerint, me fugit. Fuit verò per antiphrasin *infœcundus*, ut qui & multos & præstantes ingenii sui fœtus in lucem edidit, de quibus vid. Abbas Armell. part. 1. pag. 50.

HIERONYMUS BENDANDUS, Abbas S. Benedicti Ferrariæ, & S. Vitalis Ravennæ, in Bononiensi Gymnasio annis omninò duodecim Theologiam publicè docuit, eo sanè plausu, ut insigni Elogio, marmoreis tabulis consignato, ejus virtus celebraretur, ibíque sacræ Inquisitionis Consultor, & Librorum Censor, rem Catholicam egregiè promovit. Ab Academicis *Indomitis* in societatem adlectus *Assicurato* vocatus fuit. Vide plura apud Armell. part. 1. pag. 209.

JOANNES BAPTISTA BECCIUS, Abbas Monasterii Aretini in concinnandis Anagrammatibus mirè excelluit. In Academia Romana, vulgò *degl' Intrecciati*, quæ præcedenti seculo decimo septimo ibidem floruit, cuíque Beccius adscriptus fuit, quod nomen sortitus fuerit, non reticerem, si in promptu esset liber, cui titulus: *Fasti dell' Academia degl' Intrecciati* &c. in Roma 1673. Fuit etiam aggregatus inter Academicos *Concordes Ravennates*; sed nomen ei impositum pariter me fugit, cùm ad manum non sit horum Academicorum Catalogus, cujus meminit Armellinus part. 2. pag. 21.

JOAN-

JOANNES BAPTISTA DE MIRO, Præses Sac. Congreg. Casinensis, omni scientiarum genere ornatissimus, in Romana Arcadum Academia, in quam erat cooptatus, *Meonis Lasionii* nomine censebatur. Scripsit Eclogam Græcam in laudem *Alnani Mellei*, Academici Arcadis, id est, *Joannis Francisci* Cardinalis Albani, qui posteà in Pontificem Maximum electus Clemens XI. vocatus fuit. Vid. Armell. l. c. p. 29.

PETRUS PAULUS GINANNI, nobilis Ravennas, Theologiæ ac Juris Pontificii Professor perdoctus, de Musis æquè, ac de Historiis benè mereri sategit, adscriptus proinde in Patria Academicis *Concordibus*, *Informibus*, & *Excitatis*. Nomen expressum non lego in Bibliotheca Benedictino-Casinensi part. 2. pag. 131.

PIUS MUTIUS postquam varias in Congregatione Casin. Abbatias administravit, iis se abdicavit, ut privatus Deo, ac studiis deinceps viveret. Puerili adhuc ætate præmaturam studiis operam dedit, & vix quinquennis Grammaticam, septennis autem Rhetoricam artem ita callebat, ut Orationes, Carmina, & alia id genus cunctis admirantibus, ac plaudentibus publicè recitaret. Mediolani, & Patavii scholasticis Facultatibus operam dedit; Papiæ deinde in Academia *Affidatorum*, & in aliis Italiæ celebrioribus, quibus certatim adscriptus fuit, doctis ingenii fœtibus, omnium commendationem promeruit. Nomina ab Academicis ipsi imposita silentio involvit Armellinus part. 2. pag. 145.

PLACIDUS PUCINELLUS sanctæ Mariæ de Florentia alumnus, Mediolani plures annos commoratus, Principísque Trivultii amicitia, ac familiaritate usus, & inter Academicos *Faticosos*, sub nomine *Insatiabilis* admissus, multa composuit, typísque tradidit, de quibus vid. Armell. l. c. part. 2. pag. 153. seqq.

F I N I S.

JOANNES BAPTISTA DE MIRO, Præses Sac. Congreg. Casinensis, omni scientiarum genere ornatissimus in Romana Arcadum Academia, in quam erat cooptatus, *Meonis Lasionii* nomine censebatur. Scripsit Eclogam Græcam in laudem *Alnani Mellei*, Academici Arcadis, id est, *Joannis Francisci* Cardinalis Albani, qui postea in Pontificem Maximum electus Clemens XI. vocatus fuit. Vid. Armell. l. c. pag. 29.

PETRUS PAULUS GINANNI, nobilis Ravennas, Theologiæ ac Juris Pontificii Professor perdoctus, de Musis æquè, ac de Historiis benè mereri sategit, adscriptus proinde in Patria Academicis *Concordibus*, *Informibus*, & *Excitatis*. Nomen expressum non lego in Bibliotheca Benedictino-Casinensi part. 2. pag. 131.

PIUS MUTIUS postquam varias in Congregatione Casin. Abbatias administravit, iis se abdicavit, ut privatus Deo, ac studiis deinceps viveret. Puerili adhuc ætate præmaturam studiis operam dedit, & vix quinquennis Grammaticam, septennis autem Rhetoricam artem ita callebat, ut Orationes, Carmina, & alia id genus cunctis admirantibus, ac plaudentibus publicè recitaret. Mediolani, & Patavii scholasticis Facultatibus operam dedit; Papiæ deinde in Academia *Affidatorum*, & in aliis Italiæ celebrioribus, quibus certatim adscriptus fuit, doctis ingenii fœtibus, omnium comendationem promeruit. Nomina ab Academicis ipsi imposita silentio involvit Armellinus part. 2. pag. 145.

PLACIDUS PUCINELLUS sanctæ Mariæ de Florentia Alumnus, Mediolani plures annos commoratus, Principísque Trivultii amicitia, ac familiaritate usus, & inter Academicos *Faticosos* sub nomine *Insatiabilis* admissus, multa composuit, typísque tradidit, de quibus vid. Armell. l. c. part. 2. pag. 153. seqq.

F I N I S.

APPENDIX

Scriptorum in nostro Catalogo Capite VI. omissorum, cum quibusdam additamentis & correcturis.

HOc Volumine tumultuariâ, quam tanto Operi satis expoliendo longè impar angusti temporis brevitas permisit, curâ retractato typísque exscripto, ad manus meas venit insigne Opus Doctissimi Abbatis CALMETI sub tit. *Bibiotheque Lorraine, ou Histoire des hommes illustres, qui ont fleuri en Lorraine dans les trois Evechés, dans l' Archeveché de Treves; dans le Duché de Luxembourg &c.* Nanceii A. 1751. editum, in quo cùm plures ex Ordine Benedictino compareant Scriptores, quorum nulla priùs nobis suppetebat notitia, supplementi loco hanc Appendicem eorum, qui in nostro Indice desiderantur alphabeticâ Prænominum serie ibidem observatâ digestam placuit subnectere, non quòd Lectori velim eatenùs adblandiri, ut existimet omnia, quæ hanc in rem cogi possunt, me coacervâsse, lacunásque omnes & hiatus implevisse, sed ut aliquale saltem Viris studiosis commodum adferrem, atque novi & accuratioris Operis fundamenta substernerē, quibus deinde liceat Erudito cuipiam pinquiori otio utenti ampliorem superstruere molem, cœptísque nostris colophonem addere. Tu interim, *Lector candide!* hunc qualemcunque laborem æqui boníque consule, atque ad Opus magis exornandum tuas symbolas & suppetias benevolè submitte.

A.

ADALBERTUS seu *Adelbertus* S. Vincentii Metensis Cœnobita & Scholarum Præfectus *in omni scientiarum genere doctissimus* effulsit circa A. 968. Scripsit *Chronicon Metense*, & alia quædam. *Vid. Trithemius Chron. Hirsaug. Tom. I. pag.* 100. Calmet *Bibl. Lor. col. 6.*

Albericus SORLET S. Michaëlis Lotharingiæ Cœnobii Monachus 19. Decembris 1630. Professus, mortales exuvias posuit in Bellilocensi Asceterio 3. Maji 1678. Historiam scripsit Abbatiæ vulgò dictæ, *Nesle la Reposte*; quam Franciæ antiquissimam, atque ab ipsomet *Clodovæo* primo Rege Christiano fundatam esse contendit. Vid. *Calmet cit. loc. pag.* 906.

Albertus aliàs *Johannes* BELIN ortu Vesontionensis, in Faverneiensi Cœnobio 29. Decembr. 1629. Professus, post absoluta studia in Galliam missus, apud Cluniacenses aliquamdiu substitit, factus deinde Prior Collegii Parisiensis, variisq; alibi functus officiis, demùm Bellinensis Episcopus anno 1666. à Rege renunciatus, vivere desiit A. 1677. Scripsit Gallicè 1. *De Lapide Philosophico.* 2. *De Iconibus Talismannicis*, quas à superstitione vindicat. 3. *De Pulvere Sympathetico.* 4. *De ejusdem Projectione.* 5. *Iter Philosophi incogniti.* Quæ Opuscula Parisiis impressa prodière A. 1653... 6. *Principia fidei per rationem demonstrata*, Parisiis 1658. & 1667. in 4... 6. *Emblemata Eucharistica in* 12. 1647. & 1660... 8. *Cogitationes animæ ad benè agendum.* Paris. 1668. in 12. Et alia quædam gallico idiomate... *Calmet pag.* 102. *seq.*

ALBERTUS de quo Calmet pag. 31. Vide *Adelbertus* S.ti Mathiæ Treviris in nostro Indice pag. 537.

ALEXANDER S. Bartholomæi de Carpineto in Episcopatu Pinnensi Monachus circa A. 1192. clarus, Posteris consignavit *Chronicon sui Cœnobii*, quod in Ughelli Italia sacrâ legitur Tom. X. pag. 350. editionis secundæ.

Alexius la PIED ortu Metensis, in S. Agarici Verodunensi Cœnobio 24. Junii 1636. Professus, vitæ periodum clausit 26. Sept. 1661. Posteris reliquit *Tractatum de Usu Passionum*, cujus autographum in Altivillariensi Monasterio adservatur. *Calmet suppl. Bibl. Lorr. pag.* 73.

Ambrosius COLLIN Barroducæus in S. Leopoldi Nanceiensi Cœnobio 15. Maji 1729. Professus, Theologiam in S. Michaëlis ad Mosam aliquamdiu docuit, variásque animadversiones & collectiones in SS. Patres, præsertim in *Epiphanium* adornavit. A *Calmeto* sub A. 1745. ad Senonense Monasterium accitus, ut præsideret Academiæ Religiosorum à se erectæ, Jus Canonicum, & Theologiam Dogmaticam ibidem junioribus tradidit, & comentarios in quinque Libros Decretalium composuit. Varia etiam condidit Poëmata, videlicet:

1. *In*

1. *In nuptias Francisci à Lotharingia & Theresiæ Austriacæ Epigrammata* 1736... 2. *Serenissimi Principis Eugenii à Sabaudia Tumulus.* 1736... 3. *In Barroducatûs cessionem, Distycha.* 4. *Caroli VI. Tumulus.* 5. *Genethliacon Ser.mi Principis Josephi à Lotharingia Archiducis Austriæ.* 6. *Carolus Alexander à Lotharingia prœmaturus & invictus Heros*, heroico carmine. 7. *In nuptias Caroli à Lotharingia & Mariæ Austriacæ.* 8. *Epitre presentée à Madame la Princesse Charlotte sur son depart de Lorraine.* 9. *Ode sur le retablissement de la santé du Roy, imprimée a Toul* 1744. 10. *Fable & Epigramme sur l'election de l'Empereur Francois* I... 11. *Francisco à Lotharingia Romanorum Imperatori electo, Epigrammata.* 12. *Vers sur la mort de Madame de Châtelet*, 1749... *Calmet Bibl. Lor. p.* 296.

Ambrosius MENGIN S. Vitoni Veroduni Cœnobita A. 1660. die 26. Augusti Professus, variis deinceps admotus muniis, studio tuendi Ordinis decus & Benedictini nominis gloriam maximè enituit. Dum Metis in S. Symphoriano Prioris officium gereret, prolixum quoddam scriptum juridicum protulit, quo inflatam Abbatissarum S. Petri & S. Mariæ Mediomatricum præsumptionem, ob assumptum *Canonissarum* titulum, suppresso nomine *Benedictino*, egregiè revincit. Multa hac in causa cum laude præstitit, & conscripsit, inter quæ eminet Opus hoc titulo insignitum. *Inventaire des Titres & autres documens, qui servent a prouver, que les Abbesses de sainte Marie & de S. Piere de Metz sont fondées pour l'Ordre de S. Benoit, & que l'Abbaye de S. Symphorien de la même ville & du même Ordre, a droit de juridiction spirituelle sur l'une & sur l'autre.* Evictâ denique causâ in pace quievit in S. Arnulphi Monasterio die 16. April. 1714... *Calmet Bibl. Lor. col.* 654. *& in suppl. col.* 52.

Ambrosius MERCIER Dolensis, Luxovii 27. Maji A. 1653. O. S. B. Professus, Virtute & Doctrinâ magnum sibi peperit nomen. Philosophiam & Theologiam aliquamdiu docuit, primásque functiones in sua Congregatione exercuit, denatus Prior Luxoviensis 29. Januarii 1702. In scriptis reliquit *Theologiam ad mentem SS. Gregorii, Anselmi & Bernardi à se concinnatam*, quæ Luxovii MS. adservatur, publicâ luce digna. *Calmet in Suppl. Bibl. col.* 54.

Ambrosius PELLETIER Lotharingus 7. Sept. A. 1703. natus, Ordinem S. Benedicti in S. Vitoni Congregatione amplexus est 22. Sept. A. 1721. factus deinde Senonensis Parochus A. 1740. Artem pictoriam ipse suo genio didicit, hodiéque inter illustres ejus Provinciæ Miniculatores & Pictores efflorescit, *Eleemosinarii* titulo à Rege *Stanislao* honoratus. Ingentem ille Iconum copiam confecit, è quibus eminet *Stemmatographia nobilitatis Lotharingicæ à Seculo XIV.* ad nostram usque ætatem diducta. Quædam è suis artefactis *Carolo à Lotharingia*, & *Stanislao* Regi, aliísque Magnatibus dicavit, apud Artis peritos plausum promeritus. *Vid. Calmet Bibl. Lor. pag.* 721.

ANDREAS S. Emmerami Ratisbonæ Monachus, quem *Tritbemius* inter Scriptores Historicos, quos in condendo Hirsaugiensi Chronico secutus est, commemorat in Præfatione.

Andreas ROYER in S. Michaëlis Lotharingiæ Cœnobio 30. Novembris Professus, Parisiis studia in Cluniacensi Collegio sub *Athanasio Mongin* absolvit, variis deinceps tum in Congregatione Lotharingica, cùm in Sant-Mauriana admotus Officiis. Plurima subinde ab iis, qui strictiori Observantiæ obluctabantur, indigna perpessus, obiit 13. Octobris 1662. Opuscula quædam ascetica publico dedit, è quibus maximè probatur: *Animénes*, ubi sub veræ historiæ allegoria, Divini erga animam Christianam amoris effectus repræsentantur... *Remis* 1627. in 12. Ejus quædam Epistolæ adservantur in Archivo Senonensi... *Calmet Bibl. pag.* 847. *seq.*

Anselmus ROLLE in S. Vitoni Monasterio Veroduni 23. Maji 1612. Professus, deinde strictioris Observantiæ studio Congregationem S. Mauri ingressus, varia cum laude munia obivit, vitâ functus Burdigalæ 14. Aug. 1627. Primus est è Scriptoribus Congregationis S. Mauri, qui aliquid publico dedit. Ipsus nonulla evulgavit Opuscula S. P. *Benedicto* perperàm adscripta, cum notis & animadversionibus à se adnexis. *Calmet cit. loc. pag.* 835.

ANSTÆUS Gorziensis in Lotharingia Abbas circa an. 945. electus, vir in Scripturis oppidò versatus & eloquens, ac cumprimis in architectura excellens vivere desiit anno 960. relictis, ut fertur, aliquot ingenii monumentis, quæ interciderunt, aut latent incognita. *Calmet Bibl. pag.* 55.

Antoninus JACQUET in S. Mansueti Tulli Leucorum Cœnobio 5. Octobr. 1616. O. S. B. amplexus, magnæ vir prudentiæ & pietatis, per omnes superioritatis gradus cum honore transiit, Præsidens generalis electus anno 1635, introductâ in Gandensi S. Petri apud Belgas Cœnobio reformatione maximè comendatus, Opusculum conscripsit asceticum sub tit. *Solitudo Gandensis.* Inde

redux ad S. Michaëlis Monasterium, vitæ periodum clausit A. 1659. In literas præterea retulit *Acta Domni Petri Freminet* ejusdem loci Monachi 1628. die 21. Novembris denati. *Calmet pag.* 538.

Antonius L'ARCHER in S. Agarici Verodunensis Monasterio O. S. B. Professus, Philosophiam & Theologiam cum plausu docuit, variis deinceps admotus officiis, Præses obiit in Argonnia 26. Octobris 1737. Posteris duo reliquit Opuscula oppido docta his titulis: 1. *Critique du livre de la Promotion Physique.* 2. *Les Caracteres de la Charité...* Cit. pag. 561.

Antonius L'ESCAILLE ortu Barroducæus, in Mediano Monasterio O. S. B. die 7. Novembr. 1617. Professus, quùm insigni disciplinæ servandæ ferveret studio, rerúmque gerundarum peritiâ excelleret, Romam aliquoties in arduis quibusdam negotiis missus fuit. Strenuam ille navavit operam pro Libris *de Imitatione* Abbati *Gersonio* vindicandis, utì fusiùs enarrat *Calmetus* in Bibl. Lothar. pluribus hanc in causam additis documentis à pag. 572. ad 582.

ANTONIUS Senonensis Abbas ineunte Seculo XII. percelebris, cujus summa laudatur doctrina, & augendæ rei librariæ cura, sed avara vetustas nihil ab eo ad nos transmisit, præter narrationem eorum, quæ in Dedicatione Ecclesiæ Senonensis Monasterii anno 1124. peracta sunt. *Vid. Calmet Hist. Lothar. Tom. II. pag.* 292. *& Bibl. col.* 56.

Arsenius ALVIZET Vesontionensis Favernei 21. Maji 1644 O. S. B. Professus, vivere desiit 19. Martii 1698. *Commentarium in Regulam S. Benedicti* MS. reliquit, in quo nimiam ipsius acrimoniam reprehendit *Calmetus Bibliothecæ Lothar. pag.* 42.

Augustinus DORNBLÜET Gengenbacensis, indefessi vir laboris, cujus hi sunt fructus: 1. *Historiæ Universalis Augustini Calmet in linguam Germanicam versio*, quæ prelum exspectat. 2. *Ejusdem Commentarii in Reg. S. Bened. translatio vernacula, Tom. II. in 4...* 3. *Observationes pro bona versione, unà cum Criticâ* Gottschedii, *quem linguæ teutonicæ corruptorem esse contendit.* 4. *Translatio novi Martyrologii Romani Benedicti XIV.* in qua enormes Hesseri errores correxit. 5. Opusculi *R. P. Morel* è Congregatione S. Mauri sub titulo: *Bonheur d'un simple religieux qui aime son etat*, versio teutonica... 6. *Opus Sermonum* P. Segaud S. J. Concionatoris regii vernacule redditum, *Augustæ* sub Jesuitarum gemit censura. 7. *Sermones Quadragesimales* D.^{ni} Lafitau *Episcopi Sciterensis*, *cum ejusdem Exercitiis pro secularibus.* 8. *Versio insignis Operis* P. Felicis à S. Josepho *Carmelitæ discalc.* sub tit: *Science du Chretien.* 9. *Concionum* R. P. Bretonneau S. J. *Germanica versio.* 10. *Meditationes P. Neveu* 1736. *editæ.* 11. *Bossueti elucidationes orationum Missæ, vernaculè*, Augustæ 1739. 12. Meditationes P. Neuville S. J. sub tit. *Sittenlebre des neuen Testaments*, cum Libris *de Imitatione Christi* noviter à se translatis, *Francofurti* 1748... 13. *Praxis Regulæ S. Benedicti*, ibidem 1749... 14. *Vita Abbatis de Rancè Trappensis Reformatoris. Augustæ* 1752... 15. Ejusdem *Tractatus de Sanctitate & obligationibus vitæ Monasticæ* ibidem 1750... 16. *Ejusdem Exhortationes*, Augustæ 1750... 17. *Commentarius ejusdem in Regulam S. Benedicti*, ibidem 1753... 18. R. P. Bougeant S. J. *Catechismus triplex, Historicus, dogmaticus & practicus...* 19. Calmet *von Geistern und Vampirn* cujus tertia jam facta editio... 20. *Seelig sterbender Geist. P. Belecii S. J.* Augustæ 1750... 21. *Hæfteni via regia Crucis* vernaculè ibid. 1752... 22. *Anleuthung zum Christlichen Leben*, à se compositum ibidem 1751... 23. *Nothwendige Vernunffs-Schluß von der wahren Religion* ibid. 1751. Et alia quædam nobis ignota... Vivit in suo Monasterio continuis laboribus literariis intentus A. 1754. Faxit diu!

Augustinus FANGE Lotharingus doctissimi Abbatis Calmeti nepos, & ejus in Senonensi Abbatia Coadjutor anno 1728. Professus Theologiam & Philosophiam cum laude docuit, & *Tractatum conscripsit de Sacramentis in genere & in specie* prelo paratum. Iter suum Helveticum de an. 1748. typis Einsidlensibus exscribendum dedit. Nunc *Vindobonense* seu *Danubianum* anni 1753. describit... *Calmet Bibl. Lor. pag.* 360.

B.

Bartholomæus CLAUDON Belliloci in Argonnia XI. Martii 1639. O. S. B. Professus, variis in Congregatione S. Vitoni functus officiis, in odore Sanctitatis obiit 2. Maji 1693. Posteris consignavit: 1. *Historiam Senonensis Monasterii monumentis & Diplomatibus stipatam.* 2. *Dissertationem quandam de juribus ejusdem Abbatiæ.* 3. *Epistolas ad diversos in gravibus causis.* 4. Alia quædam Bosonis villæ incendio anno 1683. absumpta... *Calmet Bibl. pag.* 281.

Bar-

Bartholomæus REMION in Michaëlis Lotharingiæ Cœnobio die 2. Januarii 1663. vitam amplexus monasticam, rebus gerendis maximè idoneus, magnis negotiis deinceps est adhibitus. Domina de Guise ei curam sui chartophylacii concredidit, & honorificam pensionem ob merita eidem testamento addixit. Prioris munus in S. Michaëlis Monasterio ab A. 1690. summa cum laude nec minori fructu sustinuit: Varia etiam conscripsit synthemata circa negotia sibi demandata. In extremis surditate afflictus obiit 18. Sept. 1708... *Cit. pag.* 800.

Basilius PAYEN Luxovii 29. Julii 1697. O. S. B. Professus, Philosophiam & Theologiam diversis in Cœnobiis docuit, variáque munia cum laude sustinuit, ac erudita quædam ingenii monumenta Posteris consignavit, videlicet: 1. *Apparatum in omnes Auctores sacros veteris & novi Testamenti.* 2. *Apparatum in Scriptores Ecclesiasticos quatuor priorum Ecclesiæ Seculorum.* 3. *Antidotum salutiferum adversùs Quesnelianam doctrinam.* 4. *Bibliothecam Sequanam.* 5. *Commentarios ad Historiam Virorum illustrium Comitatûs Burgundiæ*, & alia MSS. *Calmet pag.* 719.

Benedicta à Passione, aliàs *Bresmia* Rembervillerensis Abbatissa, rebus gestis & scriptis inclyta, cum fama sanctitatis ad Superos evocata migravit 24. Octobr. A. 1668. Ejus elogium historicum edidit *Maria de Blemur* Parisiis 1679. Plura in ejus laudem commemorat Calmetus in Bibl. Lothar. pag. 712.

Benedictus ALVIZET, de quo Calmet ibidem pag. 42. Vide *Virginius Alvizet* in nostro Indice p. 635.

Benedictus DARD Vesontionensis ortu, Luxovii die 20. Januarii 1658. vitam amplexus monasticam, plures Novitios Magistri munere clarus docuit & formavit, Scriptis quibusdam Opusculis asceticis in usum Tyronum, & Instructorum, qui uberes inde fructus hodiéque colligunt. Vitæ periodum clausit 9. Maji 1707... *Calmet Bibl. pag.* 321.

Benedictus DEHM Divi Ethonis in Brisgoja Monasterii Cœnobita benè doctus, in Philosophicis & Mathematicis disciplinis potissimùm versatus, aliquot ejus commatis Tractatus ad prelum elucubravit, plurésque promittit,

queis se quoque possit
Tollere humo, victórque Virûm volitare per ora.

Benedictus HENRIET Verodunensis Mediani in Vogeso Monasterii Alumnus anno 1617. die 15. Augusti Professus, diversas in Congregatione functiones honorificè explevit, denatus in S. Mansueti Asceterio 25. Decembris 1657. In scriptis reliquit. 1. *Insignem Apparatum ad Historiam Congregationis Lotharingicæ.* 2. *Rhetoricam Latinam.* 3. *Scripta quædam Theologica*, & alia in Altivillariensi Monasterio adservata... *Calmet Bibl. Lor. pag.* 488. *seq.*

Benedictus D'ORGAIN seu *Organi* Lotharingus, in Dei custodiæ Monasterio inter Anglos Ord. S. B. amplexus, apud S. Maclovium Prioris officium anno 1624. cum laude sustinuit, scripsítque Gallicè pios quosdam libellos, videlicet: 1. *Breviarium devotionis.* 2. *Diurnale precationum.* 3. *Instructiones Christianas.* 4. *Vitas Sanctorum O. S. B.* &c... *Mathew in Trophæis Bened. tab.* 3. *pag.* 386.

Benedictus SINSART Senonensi in Cœnobio die 7. Septembr. A. 1716. Professus, nunc Mauri, Monasterii in Alsatia Abbas dignissimus ab anno 1745. præfectus, inter alia suæ eruditionis specimina edidit: *Tractatum de gratia*, sub tit: *Les veritables de S. Augustin sur la grace, & son accord. avec la liberté*, Rotomagi 1739. 2. *Defensedu dogme chatolique sur E'ternite des peines*... Ibidem 1748... 3. *La verité de la religion Catholique*... Argentinæ an. 1746... 4. *Essai sur l'accord de la foy & de la raison touchant l'Eucharistie* Coloniæ an. 1748... *Calmet Bibl. Lor. p.* 900. & *in nostro Indice p.* 628.

BENEDICTUS Wessofontanus Abbas, Grammaticus, Poëta, Mathematicus & Scriptor insignis, *Adelberonis* nepotis S. Udalrici Augustani Episcopi instructor, obiit A. 943. V. Idus Novembr. Superest ejus Calendarium à *Cœlestino Leuthner* in Append. ad Chronicon Wessofontanum editum, ubi plura de Authore pag. 64.

BENNO Abbas incerti nobis Loci & temporis, scripsit quamdam Suevorum Historiam, quâ usus est Trithemius in concinnando Hirsaugiensi Chronico, ut ipse fatetur in Præfatione.

Bernardus GRANT S. Jacobi Scotorum Ratisbonæ Professus, & in Erfurtensi Academia Philosophiæ Professor, vestigiis *Andreæ Gordon* inhærens Tomum secundum Physicæ experimentalis ab eo conscriptum, sed ob prœmaturam mortem imperfectum, retractavit, perfecit, & edidit A. 1753. plura pollicetur præclari ingenii Vir.

Bernardus MARECHAL Veroduni in S. Agarici Monasterio die 26. Junii 1721.

1721. Professus, publico dedit insigne Opus de Concordantia Patrum Græcorum & Latinorum in rebus fidei, morum & disciplinæ hoc rubro: *Concordance de saints Peres de l'Eglise grecque & latine sur le dogme, la Morale & la discipline..* Parif. 1739. Vol.II. in 4. *Calmet Bibl. pag.* 631.

BERTRANDUS Hirsfeldensis Monachus incertæ ætatis, cujus scriptis in adornando Hirsaugiensi Chronico se usum fuisse gratus agnoscit *Trithemius* in Præfatione Operi præfixâ sub finem.

C.

Carolus CHARDON in S. Vitoni Cœnobio 3. Julii 1712. Professus, Vir in linguis Orientalibus, solidioribúsque studiis versatissimus, edidit Tractatum insignem de Origine & usu rituum in administratione Sacramentorum hoc tit: *Histoire des Sacremens, ou de la maniere dont ils etoient celebrés & administrés dans l'Eglise, & de l'usage, qu'on en a fait depuis les Apôtres jusqu' a present...* Parisiis 1745... *Calmet Bibl. pag.* 263.

Carolus CRETOT Veroduni in S. Vitoni Asceterio die 29. Aug. 1685. Professus Philosophiam & Theologiam docuit, primásque functiones in sua Congregatione cum laude exercuit, observantiæ studio, & morum concinnitate oppidò commendatus, obiit in Mussonensi B. Mariæ Cœnobio 30. Junii 1743. Latinè composuit *Historicam relationem funesti illius incendii*, quod Monasterium S. Vincentii Metis A. 1705. die 28. & 29. Augusti absumpsit. Alia ejus ingenii monumenta manserunt inedita. Unius fragmentum satis prolixum attulit D. P. *Munier* in Hist. reform. Lothar. pag. 795. Tom. IV. *Calmet Suppl. Bibl. Lor. pag.* 14.

Carolus de GONDRECOURT ex nobili genere satus in S. Michaëlis Asceterio Monachum induit 20. Martii 1623. Variis deinceps admotus officiis, dierum & meritorum satur mortales exuvias posuit 10. Jan. 1678. Typis dedit Acta D. Caroli de Durre hoc tit: *Remarques sur la vie, & la conduite de Messire Charles durre, Chevalier Seigneur de Thessieres, & Conseiller de son Altesse Charles III. duc de Lorraine, & de Madame Marie de Marcossey son épouse, Jeanne & Mahaut Durre ses sœurs, Dames D'Epinal, & de sainte Glossinde de Metz. Tulli Leucorum* 1690. in 8. Insignes quoque Commentarios de rebus & Statu Senonensis Abbatiæ an. 1653. literis consignavit. *Vid. Calmet pag.* 425.

Carolus de BAR Barroducæus in S. Apri Tullensi Monasterio 28. Maji 1683. Professus, in Mediani Monasterii Academia studiis operam dedit, dein Philosophiæ & Theologiæ Professuras in Senonensi Cœnobio cum laude sustinuit. Abbas demùm Longævillæ an. 1710. electus, omnibus charus vivere desiit 9. Aug. 1718. Varia elucubravit Opuscula, quæ manserunt inedita, videlicet: *Vindiciæ Diplomatum Abbatiæ Remirici Montis à Francisco de Rozieres editorum, & ab Abbate Riguet falsi postulatorum.* 2. *Dissertatio de Antiquitate punctorum vocalium.* 3. *Lettres sur des pierres Canelées, qui se trouvent dans les champs & les vignes auxenvirons de l'Abbaye de Longeville, & que quelquesuns ont pries pour d'anciennes Monnoyes.* 4. *Eloge funebre de Messire Dom Matthieu Galliot Abbaté de S. Avold*, editum 1709. in 4... *Calmet pag.* 78.

Claudius FRANÇOIS Parisiensis, in S. Vitoni Lotharingiæ Monasterio 21. Martii an. 1589. Professus, primas in sua Congregatione dignitates cum laude tenuit, duodecies Præsidis munere functus, & ad Casinenses pro discenda regulari eorum praxi deputatus, ac etiam in Gallias ad disciplinæ reformationem invehendam missus, meritorum gloriâ inclytus, obiit in S. Michaëlis Monasterio die x. August. 1632. ætatis 73. Statuta ipse condidit Congregationis Lotharingicæ, in quibus Articulus de studiis oppidò memorabilis occurrit: *On erigera, aux frais de la Congregation, un Monastere dans la ville de Pont-a-Mousson, pour entretenir les jeunes Religieux propres a l'Etude; sous des superieurs, qui prendront soin de leur conduite, tant pour les mœurs, que pour ce qui regarde les etudes* &c. Exortâ A. 1625. controversiâ de quinquennali Superiorum regimine, duo ipse scripta hac de re composuit, quibus contendit *Quinquennium* posse prorogari, ubi necessitas vel utilitas id exigit. Multas quidem oppositiones in suis moliminibus sustinuit, sed patientiâ & morum integritate victor adversa quæquæ superavit. *Vide Calmet Bibl. pag.* 386. *seqq.*

Claudius Hydulphus BRENIER Faverneiensis Abbas XXVII. cui Luxovium esse naturæ, Faverneium gratiæ dedit A. 1608. Ex vix novitio Magister, sed magnus, quia potens opere & sermone, verbo & exemplo, suis imò omnibus

bus præfuit & profuit semper. Ex Magistro Prior, sed major, quia prodesse maluit quàm præesse. Ex Priore Coadjutor, sed maximus, quia unus sustinuit onus, & feliciter ex Coadjutore Abbas meritissimus, re & nomine Monachorum pauperúmque Pater; qui primus, imò solus inter plures reformationem suscepit, auxit, fovit Seculo æquè ac Claustro venerandus; Huic Religionis speculum, illi Sanctitatis exemplum. Utilis omnibus, vivere debuisset semper; sed Parca nemini parcens, nec huic pepercit, qui in Capitulo generali generalis Præses electus, rediens in Sant-Michaëli obiit anno MDCLXII. die 18. Maji sacrâ Christo ascendenti, cui comitem dedit animam, sicut in cruce dederat patienti, ætatis 73. Scripta quædam Theologica & Ascetica Posteris reliquit. *Ex ejus Epitaphio & Calmeto Bibl. Lor. pag.* 499.

Claudius PAQUIN è Congregatione S. Vitoni Monachus perdiligens nostra ætate conspicuus, vitam conscripsit *R. P. Nicolai Maillot* Avunculi sui, ejúsque Opera in unum sedulò comportavit, propitiore lucinâ typis exscribenda. *Vid. Calmet Suppl. p.* 47.

Claudius RICQUECHIER Doctor Sorbonnicus, Commerciaci natus, Divi Benedicti leges in S. Apri Tullensi Monasterio amplexus est, servando gregi Prioris nomine A. 1595. Præfectus; quo in munere strenuè laboravit pro regularis disciplinæ reformatione, & studiorum Monasticorum instauratione, variis hunc in finem conscriptis libellis. Claruit ad A. 1620. *Calmet Bibl. Suppl. pag.* 86. *seq.*

Claudius SENOQUE Veroduni natus à teneris vitæ annis Religionem in Altivillariensi Monasterio die 2. Junii 1636. Professus, zelo pietatis ac salutis animarum maximè enituit; Monasterium S. Mauri Virdunensis diu sum̃a cum prudentia & sedulitate rexit; disciplinæ regularis illibatæ conservandæ ac rei literariæ provehendæ zelantissimus, omnibus amabilis, in suis oculis semper humilis, & nesciri cupidus, tandem rebus bene gestis in odore sanctitatis ad plures abiit 12. Aug. 1669. relictis aliquot sui ingenii monumentis.. *Calmet Bibl. Suppl. pag.* 91.

CONON Abbas S. Vitoni Veroduni præfuit ab anno circiter 1146. ad 1178. Ejus rogatu Eugenius III. Pont. Max. Verodunum profectus, Monasterium S. Vitoni invisit, hujusque Episcopi sacrum Corpus in novo sarcophago reposuit. Celebrato deinde Remis concilio A. 1147. præsente *Eugenio* interfuit Conon, singulari à summo Pontifice affectus honore. Ab eo superat Epistola ad *Bertham* Lotharingiæ Ducissam Matthæi 1. conjugem... *Calmet Bibl. Lor. pag.* 299. *seq.*

Conradus POZZO Monachus & Chronographus Wessofontanus ineunte Seculo XIII. sub *Conrado* II. Abbate XX. clarus, supra modum allaborâsse dicitur, *ut literarum cultui existimationem conciliaret, eumque inter Sodales suos propagaret.* Ipsus *Epitomen Chronicam* ab anno 1195. usque ad 1227. pertexuit. Leguntur in hac epitome, quæ per Imperium Romanum eo tempore gesta sunt. *Stephanus Leopolder* ejusdem loci Monachus eam in antiquo lectionario pulcherrimè descripsit. *Vid. Cælestini Leuthner Hist. Monast. Wessofont. pag.* 253. *§. VII.*

CONSTANTINUS S. Symphoriani Metensis Abbas, cui *Albertus* ejus loci Monachus suum Opus *de diversitate temporum* inscripsit. Benedictione Abbatiali ab *Alberone II.* donatus, hujus Præsulis Acta in literas retulit, edita à *Labbeo* in Bibliotheca manuscriptorum pag. 970. Rexit Abbatiam per annos ferè viginti, denatus 1024... *Calmet Bibl. Lor. pag.* 300.

CONSTANTINUS Herivallensis in vogesis Monasterii è Remirico monte milliario dissiti Prior circa A. 1228. clarus, scripsit *Historiam fundationis hujus Cœnobii, & de Regula ibidem primitùs observatâ.* Vide Calmeti *Hist. Lor. Tom.* 3. *pag.* 270. & *Bibl. pag.* 300.

Constantinus GUILLOT in S. Vincentii Vesontionensi Abbatia 10. Junii Professus, Visitatoris munere alisque functus officiis, obiit Favernei die 26. Januarii 1730. Condidit *Chronicon Monasterii S. Vincentii Vesontionensis*, quod manuscriptum ibidem adservatur... *Calmet Bibl. Lor. pag.* 34.

D.

DANIEL Wintoniensis Episcopus, apud Anglosaxones natus, splendorem generis alioqui illustrem doctrinæ & pietatis lumine illustriorem reddidit. *Maidulphi* Hiberni, & S. *Aldelmi* discipulus extitit, absolutóque studiorum cursu, *Aldelmo* conterraneo suo inseparabiliter adhæsit, & cum eo propter morum similitudinem, & omnium disciplinarum æqualitatem indissolubile contraxit amicitiæ vinculum, ita quidem, ut Episcopatus Wintoniensis, qui usque ad id temporis nonnisi unicum

agno-

agnoverat Episcopum, jam in duas sedes divisus hos duos, tamquam animis unum, simul susceperit Episcopos. Defuncto *Adelmo* multo tempore superstes fuit, atque ut vivacem senectam sancto consummaret otio, Episcopatu abdicato *Melduni* seu *Malmesburiæ* Monasticen, quam in juventute cum *Aldelmo* amplexus fuerat, ad extremum exercuit, denatus A. 746. Ejus Opera sunt: 1. *De Rebus gestis Australium Saxonum Liber unus.* 2. *Historia suæ Provinciæ.* 3. *De Insula Veeta Liber unus.* 4. *Vita S. Ceddæ Episcopi.* 5. *De Obitu S. Aldelmi Liber unus.* 6. *Epistolæ ad Sanctimoniales.* 7. *Catechesis pro instituendis infidelibus ad S. Bonifacium Germaniæ Apostolum*, edita à Baronio Tom. 9. ad A. 724... 8. *Epistolæ ad eundem, & Commendatitiæ in favorem ipsius ad Gregorium II. Pap. &c.* de quibus *Pitseus*, *Harpesfeldus* & *Eduardus Maihew in Trophæis tab. 3. pag. 105. seqq.*

DEUSDEDIT aliis *Theodatus* & *Adeodatus* Cantuariensis Archiepiscopus ad A. 665. conspicuus, quem Benedictinis Scriptoribus accensent *Pitseus* & *Eduarduardus Maihew*, eúmque multa eruditè scripsisse tradunt, quæ vetustas obliteravit. In confesso tamen est Opus Posteris reliquisse, *de suis Prædecessoribus Archiepiscopis Cantuariensibus.* Fusiùs de eo agit Maihew 14. Julii, & tab. 3. pag. 38.

DIEDERICUS aliis *Theodericus* Hersfeldensis Monasterii Cœnobita doctissimus, qui nonnulla ingenii sui monumenta *de S. Benedicto* elaborata *Richardo* Abbati Fuldensi Amerbacensis Monasterii Fundatori inscripta voluit, vitâ functus circa A. 1039. *Vid. Bollandistæ ad diem XXI. Martii pag. 300.* & in nostro Indice pag. 631. art. *Theodericus Hersfeldensis.*

E.

EBERWINUS Sigebergensis Historicus, cujus scriptis se usum fuisse in condendo Hirsaugiensi Chronico perhibet Trithemius in Præfatione, sed quo tempore vixerit, non indicat: *Auctorum verò*, inquit, *de quibus auxilium habui, ista sunt nomina: --- Eberwinus Monachus Segenbergensis &c.*

Edwardus MAIHEW gente Anglus, Dintonii in Comitatu Wiltoniensi non longè à Sarisberia è nobilibus ortus Parentibus, Catholicè & piè educatus, duodennis à Patre Remos, inde Verodunum, ac denique Romam ad studia missus est. Factus Sacerdos A. ætatis 24. in Angliam rediit. Ubi postquam in vinea Domini xii. annis magnâ diligentiâ, nec minore cum fructu desudâsset, habitum S. Benedicti in Westmonasteriensi Monasterio suscepit, & Congregationi Anglicanæ à R.do P. *Seberto* unico ejus Cœnobii superstite Monacho A. 1607. die 21. Novembris solito ritu aggregatus est. Exacto in Anglia Sexennio A. 1613. in Lotharingiam ad Monasterium S. Laurentii *de Dei custodia* vulgò *Dieulward* se contulit, eíque *Prioris* munere per octo circiter annos magno cum fructu præfuit. Vivebat adhuc A. 1625. ætatis 54. Scripsit Anglicè, 1. *Tractatum de Fundamentis veteris & novæ Religionis*; qui in lucem prodiit 1608... 2. *Tractatui Guillielmi Crashaw* de Romanis Scriptorum adulterationibus, *Responsum opposuit priori Operi annexum.* 3. *Manuale sive ritum baptizandi, aliáque Sacramenta administrandi*, notis illustravit & edidit. 4. *Librum Precum & Meditationum* typis dedit Duaci 1613. 5. *Trophæa Congregationis Anglicanæ O. S. B. tribus tabulis seu potiùs Libris comprehensa* edidit Remis apud *Nicolaum Constant.* A. 1625. in 4. Prelo autem parata tunc temporis habebat, *Replicam ad Richardum Fieldum de fundamentis veteris & novæ Religionis... Responsionem ad Concionem Guillielmi Crashaw, quâ viginti vulnera Romanæ Ecclesiæ imputavit... Responsum ad ejusdem libellum:* Evangelium Jesuitarum... *Tractatum de Definitione & notis Ecclesiæ... Summam doctrinæ de Symbolo Apostolorum & de Sacramentis...* Ex ipsomet Authore Tab. III. pag. 387. vide supra in Indice pag. 565. & Part. IV. pag. 605. ubi Author noster corrigendus.

Elias PEREULE in S. Vincentii Vesontionensi Cœnobio O. S. B. 22. Julii 1615. amplexus, obiit 19. April. 1667. Opusculum publico dedit asceticum sub Tit: *Mariage de l' Agneau celeste avec sainte Gertrude* 1641. in 8... *Calmet Bibl. Lor. pag. 722.*

ENGELBERTUS S. Mathiæ Treviris Monachus & Scholasticus, ac demùm Abbas, *Vir*, Trithemii elogio, *tam in Divinis Scripturis, quàm in seculari Philosophia doctissimus, ingenio promptus & dissertus eloquio, metro simul exercitatus & prosâ*, scripsit inter alia, *Vitam & Passiones XII. Apostolorum* metricè Libris XII... *De Musica & proportionibus Libr. I... De Compositione Monochordi Libr. I. &c.* Obiit xii. Cal. Maji circa A. 987. Ejus Epitaphium exhibet Calmetus ex Trithemii Chronico Hirsaug. Tom. I. pag. 130.

ENGELHARDUS incerti nobis loci Abbas, à quo vita B. Mæthildis in Dyezzen conscripta extat in Wessofontana Bavariæ Bibliotheca, *Stephani Leopolder* manu elegantissimè descripta, uti memorat *Cœlestinus Leuthner* in Hist. Wessof. pag. 389.

F.

FAustus LABBE' in S. Vincentii apud Vesontionenses Cœnobio 2. Febr. 1673. Professus, vivere desiit Luxovii 8. Junii 1727. Conscripsit *Historiam Abbatiæ Luxoviensis Libr. X.* Illustrandis quoque aliorum Ord. S. Bened. Monasteriorum Comitatûs Burgundiæ Historiis plurimùm insudavit. *Dictionarium Biblicum* duobus Voluminibus complexus est... *Calmet Bibl. Lorr. pag.* 553.

Fiacrius de REY S. Michaëlis ad Mosam A. 1624. Professus, Novitiorum Magistri & Parochi functus muniis, zelo Apostolico maximè commendatus obiit xi. Maji 1644. Opusculum reliquit asceticum sub Tit: *Traité de l' exacte observance des petites choses en la Religion...* *Cit. Suppl. pag.* 86.

Franciscus GEORGE Lunævillæ A. 1717. natus, in Senonensi Cœnobio vitam amplexus est monasticam die 14. Decembr. 1734. Philosophiam & Mathesin actu docebat A. 1750. in valle S. Gregorii, novâ planè & insolitâ utens methodo, quam ipse propitiori Luciná publico exponet. Naturæ curiosa quædam jam aliquot Dissertaionibus summo cum plausu illustravit, de quibus fusè *Calmetus* in Supplemento ad Bibliothecam Lotharingiæ, pag. 27. Sed enim,

Magna licèt laus sit, naturæ inquirere vires;
Major in hoc ipsum munere nôsse Deum.

Franciscus JOBAL Lotharingus O. S. B. in S. Michaëlis Asceterio A. 1661. Professus; Prioris officium cum laude gessit in Metensi S. Vincentii Cœnobio, ubi mortales exuvias posuit 28. Januarii 1723. In scriptis reliquit: 1. *Commentarium literalem in Psalmos.* 2. *Reflexiones in vitam S. Benedicti.* 3. *Animadversiones in Epistolas & Evangelia per annum.* 4. *Exhortationes pias*, & alia. *Calmet pag.* 546.

Franciscus MASSU Congregationis S. Vitoni Cœnobita benè doctus A. 1696. Professus vivere desiit in animarum cura distentus 7. Martii 1739. Edidit *Meditationes in singulos anni dies* Nanceii 1717. Tom. II. in 8. Ingentem quoque Adversariorum congeriem comportaverat ad aliud grande Opus inscriptum: *Lotharingia Christiana &c.* Cit. pag. 645.

Fridolinus KOPP Murensis Abbatiæ Monachus literis nostro ævo clarus, protulit *Vindicias Actorum Murensium pro & contra R. P. Marquardum Hergott* San-Blasianum... *Muri* 1750. in 4.

FROTARIUS Tullensis Episcopus, in Gorziensi Monasterio à teneris educatus, in S. Apri Cœnobio Ord. S. B. amplexus, ibique pro meritis Abbas electus, ad Episcopalem denique Cathedram evectus est A. 813. Interfuit Thionisvillæ Synodo A. 821. Vivere desiit 22. Maji 848. Ab eo superant Epistolæ quædam ad diversos in *Quercetani* Historia Franciæ Tom. II. p. 712. & seqq. relatæ... *Vid. Calmet Bibl. p.* 394.

Fulgentius CAMUS Dolensis ortu, nobilis viri *Marini Camus* in suprema Sequanorum Curia Senatoris Filius; Ordinem S. Bened. amplexus est in Vesontionensi S. Vincentii Cœnobio 23. Decembr. 1661. Inde ad Cluniacenses digressus, negotiorum tractandorum solertiâ, observantiæque regularis zelo maximè enituit in diversis superioratuum gradibus etiam eminentioribus, quibus in ista Congregatione insignitus est. Varios ipse conscripsit Libellos pro unione Congregationis S. Vitoni cum Cluniacensi. Tandem gravi infirmitatum pondere pressus obiit 1707. ætatis 64... *Calmet pag.* 217.

G.

GAbriel BIGOT S. Vitoni Veroduni Professus 25. Martii 1608. Prioris, Abbatis, Visitatoris, & Definitoris munere in sua Congregatione functus, obiit 4. Julii 1695. Scripta quædam Eristica & Amæbæa in sui defensionem edidit. *Calmet Bibl. Lorr. p.* 118.

Gabriel THOMASSIN in S. Apri Monasterio 30. Novembr. 1674. O. S. B. amplexus, composuit *Grammaticam Gallico-Teutonicam & Teutonico-Gallicam.* Dictionarium item Germano-Gallicum. Quædam Sanctorum Officia. Nonnulla Musicalia, in quibus excellebat. Diversis admotus muniis splendidè enituit, denatus 7. Octobr. 1741. *Cit. in Suppl. pag.* 103.

GARAMANNUS Gorziensis B. *Joannis* Abbatis in itinere hispanico Comes, hujus legationis relationem literis consigna-

signavit, quæ legitur in Actis laudati *Joannis* Gorziensis. Claruit circa A. 955. *Vide Calmet pag.* 405. & 542.

Georgius TOUSSAINT in Congreg. S. Vitoni O.S.B. anno 1734. die 26. Septembris Professus, Theologiam actu docet in Apri Monasterio. Publico dedit Tractatum Dogmatico-practicum *de Sacramento Matrimonii* 1739. Tom. II. in 8. Tractatum *de Pœnitentia*; quem excipiet alius *de Censuris Ecclesiasticis*. Vivebat anno 1753... *Calmet p.* 947.

Geraldus ZÜRCHER San-Gallensis Theologiæ Professor, typis dedit, *Historiam Pœnitentiæ publicæ notis & animadversionibus illustratum*, cum gemina dissertatione, unâ prævia *de eruditionis præstantia* ad Neo-Theologos, alterâ ad calcem *de satisfactione* contra Novatores. 1752. in 8.

Germanus CARTIER D. Ethonis in Brisgoia Monasterii Professus, vir planè eximius à morum integritate, eruditionis præstantiâ, & editorum Operum copiâ summè commendabilis, studiis propè consumptus & exhaustus, placidè obdormivit in Domino die 18. Febr. 1749. ætatis 59. Unde corrigendus error, qui in nostro Indice irrepsit pag. 572. art. *Gallus Cartier*, ubi hic defuncti Frater per inadvertentiam ab Authore nostro inter mortuos vivus est repositus. *Vid. Index p.* 574. *lin.* 1. & *Part. IV. Sect. VI. pag.* 705.

GEZO Derthonensis in Italia Cœnobii S. Martiani Abbas circa A. 980. clarus scripsit Librum *de Corpore & Sanguine Christi*, qui Muratorii judicio, *etsi nihil aliud præstare posset, quàm confirmare Ecclesiasticam Seculi X. traditionem de Veritate Corporis & Sanguinis Christi in augusto Sacramento negatam, libenti animo à Catholicis amplectendus foret*. Extulit illum Muratorius Tom. III. Anecdotor. pag. 239.

GIRALDUS Floriacensis Poëta eximius, elegiaco carmine *Translationem S. Corporis Divi Benedicti in Gallias* descripsit. Poëma hoc constans ducentis & quinquaginta septem distichis Romæ in Bibliotheca Reginæ Suecïæ repertum curârunt describi Bollandi Socii, ejúsque initium dedêre ad diem XXI. Martii pag. 300. Scripsit idem *Giraldus* Poëma in laudem S. Benedicti ad 70. extentum disticha. Aliud *de Deipara Virgine* versibus ferè centum. *Vide Citatos*.

GISLA & *Richtruda* Sanctimoniales B. *Alcuini* discipulæ, quas *Pitsius* & *Eduardus Maihew* inter Scriptores Ecclesiasticos reponunt, & quasdam scripsisse Epistolas, aliáque Opuscula spiritualia elaborâsse commemorant ad A. 780.

Godefridus ARMEINE in S. Michaëlis Lotharingiæ Monasterio die 6. Sept. A. 1625. O. S. B. amplexus, obiit in Altivillariensi Cœnobio 22. Febr. 1679. Condidit Historiam Abbatiæ S. Agarici Verodunensis hoc Tit: *Recueils autentiques de la Fondation de l'Abbaye de S. Airy de Verdun, & des Abbés, qui l'ont gouvernée, avec les divers succés & evenemens arrivés en icelles, tirés trés-fidelement de ses Archives... Calmet pag.* 59.

Gregorius BERTHELET in Alsatiæ Monasterio, quod vulgus *Münster* nuncupat, O. S. B. 16. Junii 1697. Professus ætatis 17. Varia varii comatis Opera, & Dissertationes composuit, videlicet: 1. *Tractatum historicum de abstinentia &c.* Gallicè *Rotomagi* 1731. in 4. 2. *De Scriptura Sacra & Religionibus antiquis & modernis*. 3. *De Habitu monastico*. 4. *Supplementum ad Comentarium Calmeti in Regulam S. Bened.* 5. *De Benedictione Abbatum & horum Prærogativis*. 6. *De Exemptione Monasteriorum à jurisdictione Episcopali*. 7. *De Abbatibus commendatariis, & abusibus inde emergentibus*. 8. *De diversis Monachorum generibus*. 9. *De Clericatu Religiosorum*. 10. *De Decimis Ecclesiarum parochialium Monasteriis unitarum*. 11. *De Superiorum Claustralium & aliorum Officialium muniis*. 12. *De Paupertate Monachorum*. 13. *De Religiosis mendicantibus, & eorum à primæva observantia recessu*. 14. *De Ecclesiis Monasteriorum, earúmque ornamentis, fundationibus &c.* 15. *De Vitio paupertatis in Abbatibus Monachis*. 16. *De Testamentis, Sepulturis, & Epitaphiis Abbatum*. 17. *De Hierothecis in brachii formam factis*. 18. *De Manu justitiæ, & Benedictione Episcopali*. 19. *De Origine & usu Pallii Ecclesiastici*. 20. *Paraphrases in S. Scripturam*. Vivebat A. 1743... *Calmet Bibl. Lor. p.* 110.

Guillelmus SIMONIN S. Vincentii Vesontionensis Monachus, per varios Officiorum gradus Abbatis dignitatem adeptus, factúsque Vesontionensis Archiepiscopi Suffraganeus, & Corinthiorum *in Partibus* Archiepiscopus, sanctitate, doctrinâ & zelo Religionis splendidè enituit, vitâ functus 26. Augusti A. 1630.

1630. Strenuè laboravit pro invehenda in suum S. Vincentii Monasterium regulari Observantiâ Congregationis S. Vitoni; quem in finem nonnulla evulgavit synthemata. *Cit. in Suppl. p.* 91.

H.

HEnricus BAGARD in S. Michaëlis Congreg. S. Vitoni Monasterio 8. Junii 1663. O. S. B. Professus obiit 26. Martii 1709. Succinctam conscripsit Domûs Lotharingicæ Historiam *Vignierii* systema secutus. Item, *Traité des alliances de la Maison d' Autriche; & des alliances de la Maison de Lorraine. Calmet cit. loc. pag.* 71.

Henricus FAULQUES Abbas Longævillæ Congr. S. Vitoni, O. S. B. an. 1700. amplexus, plura ingenii sui specimina edidit, 1. *Dissertationē de Baptismo.* 2. *De Verbo* Logos *in S. Joannis Evangelio contra Soncinianos.* 3. *E Græco* in Gallicum sermonem *vertit Librum Josephi, qui inscribitur*, Les Machabées, *Calmeti Commentariis insertus.* 4. *Epistolas tres ad Abbatem Hugonem de editione* HERCULANI 1725. & alia quædam Opuscula metro & prosâ. *Cit. pag.* 360.

Henricus HENNEZON in Montis-Rolandi Burgundiæ Monasterio anno 1635. Professus, variis functus officiis, in omnibus commendatus, Concionator eximius, doctrinâ excellens affabilis & humanus, in dignitate modestus, Abbas primùm S. Naboris, deinde Sanmiellanus, totius Congregationis septies Præsidens generalis, sæpiùs Visitator, omnibus charus & honoratus, Vir supra titulos Reverendus, Abbatialem Sedem tenuit annis XXIII. pretiosâ per id tempus & sacrâ inprimis supellectile, egregiâ Bibliothecâ, magnis ædificiis Monasterium ditavit, ornavit, amplificavit, tum probis omnibus ipsísque Principibus juxta & pauperibus triste sui desiderium relinquens, obiit A. ætatis 72. Monast. Prof. 55. Dom. Incarn. 1689. XI. kal. Octobr. Acerrimo cum polleret ingenio, perfectâ eruditione, & insigni eloquentiâ, lucubrationes quamplurimas Posteris consignavit: 1. *Historiam Abbatiæ Sanmiellanæ* Tulli Leucor. A. 1684. in Chron. Bened. p. 651. impressam. 2. *Cōmentarios & adversaria ad Historiam Lotharingiæ MS.* 3. *Conspectum Ethicæ naturalis & Christianæ.* 4. *Le zele justifié contre la Censure du Directeur prétendu de certaines Religieuses.* 5. *Historiam Controversiarum circa gratiam MS.* 6. *Præfationem ad Constitutiones Montis-Martis.* 7. *Explicationem gratiæ juxta Cartesii principia.* 8. *De Statu Abbatiæ Sanmiellanæ Libr. I. editum* 1684. in 12. Et alia quædam minuta, de quibus *Calmet Bibl. Lorraine pag.* 484. *seqq.*

Hermannus D'OGE'VILLER ex illustri Principum de Salm & Blamont Stemmate satus, misso mundi illecebris nuncio, seipso major Divi Benedicti legibus cervicem flexit in S. Apri-Tullorum Monasterio, ubi per varios Officiorum gradus virtutis & doctrinæ laude inclarescens, Abbas electus fuit. Inde ad Concilium Constantiense Orator à Tullensi Clero missus, disciplinæ regularis instaurationem egregiè ursit, eamque indefesso labore inter suos reduxit, docuit verbis, illustravit exemplis, stabilivit scriptis, omni laude superior, vitâ functus VIII. kal. Febr. 1433. *Calmet Hist. Loth. Tom. III. pag.* 585. *Bibl. pag.* 697.

Hidulphus JOBART Mediani Monasterii Cœnobita die 7. Sept. 1605. Professus, in S. Michaëlis Monasterio mortales exuvias posuit 20. Sept. A. 1632. Præcipua in sua Congregatione munia cum laude obivit, rerum humanarum divinarúmque scientiâ publicis etiam scriptis consignatâ commendatus. Edidit elogium funebre Henrici II. Lotharingiæ Ducis hoc Tit: *L'honneur du Prince regretté sur la vie & le trepas de Henri. II. Duc de Lorraine* A. 1625. in 8. Condidit etiam Abbatiæ S. Michaëlis Historiam Voll. 2. in fol. &c. *Calmet Bibl. pag.* 546.

HIBERGRINUS O. S. B. in Italia Monachus ad Imolensis seu Corneliensis Ecclesiæ Cathedram circa A. 1045. evectus, antiqua jura, bona universa ac singula prædia suis distincta limitibus ad S. Mariæ in regula Monasterium (è quo assumptus fuerat) spectantia, publicis jussit describi tabulis, denatus circa A. 1055. *Ex Ughelli Italia sacr. Tom. X. col.* 272.

Hieronymus PICHON Metensis, Vitoniano A. 1660. addictus Sodalitio, Socios omnigena virtute & doctrinâ superavit, scientiarum in limine factus Sodalium Pædagogus. Omnes ille Apostoli Epistolas memoriæ ad verbum commendavit: Augustiniani Dogmatis, imò Pauli, imò Christi inde futurus procul dubio Assertor acerrimus. Philosophicos Theologicósque nodos probè edoctus aliis extricavit. Verbi Divini Præco verè Apostolicus, verbis, factis, scriptis noxios à peccatis innocens de-

terruit. In annosa juventute senex, Prior, Abbas, Visitator, Præsidens factus, omnes gravi comitate devinxit, Divi Benedicti mentem assecutus, eâdem alios imbuit, Monachos, Clericos, Ecclesiæ Præsules, scriptis & consiliis juvans. In regendo providus, nulli, nisi invitus, asper, de omnibus benè mereri cupidus, ad virtutis studium suis calcar tacitus subdebat. Difficillimis bellorum tumultibus, disceptationum scissuris, pacem in spinea pace continuit. Hunc fecêre, in calculi morbo patientia *Martyrem*, fidei zelus *Confessorem*, pudor *Virginem*, pietas *Sanctum*. Octogenarius piâ morte occubuit in S. Vincentii Metensis Monasterio XIV. Cal. April. 1722. Ejus Scripta Philosophica & Theologica magno habentur in pretio. Insignem quoque Bibliothecam Monasterio S. Petri Catalauni ad Matronam comparavit... *Calmet Bibl. Lor. pag.* 744.

Hilarion MONNIER in S. Vincentii Vesontionensis Cœnobio 2. Aug. 1651. Professus, toto virtutis nisu ad majora surrexit, Prioris, Visitatoris, Definitoris aliísque functus officiis, animi candore & doctrinâ maximè commendatus, obiit 17. Maji 1707. relictis pluribus præclari ingenii monumentis videlicet: *Reflexions sur le Traité de la grace. Eclaircissemens des droits de la Congregation de S. Vanne, sur les Monasteres qu'elle possede en Franche-Comté* &c. *Cit. p.* 667. *seq.*

Hilarius RUTANT S. Michaëlis ad Mosam Familiæ 25. Maji 1685. adscriptus, Nanceii obiit in S. Leopoldi Monasterio 13. Octobr. 1724. Composuit *Breviarium monasticum* summa cum cura, Voll. II. in 4. *Calmet pag.* 854. *& in Suppl. p.* 89.

S. HILDA Abbatissa natione Angla clarissimis orta Parentibus, scripsit *pro Observatione rituum Britañicorum*, Libr. I. *Meditationes pias*, *& Epistolas ad diversos*. Obiit 680. *Maihew. tab.* 3. *p.* 42.

Hippolytus BONNIER aliàs *Bouter*, S. Vincentii apud Vesontionenses A. 1667. Professus, Vir operosus & in optica, artibúsque Mathematicis versatissimus, varia hujus argumenti elucubravit Opuscula valdè æstimata. Obiit Faverneii 8. Martii 1690. *Calmet p.* 166.

Hugo SCHMITFELD Sancti Blasii in Hercinia Sylva Monachus anno 1742. laborabat in condenda *Bibliotheca Benedictina Viton-Hidulphiana* ad normam *Maurianæ* per Pezium evulgatæ. *Calmet in Præf. ad Bibl. Lothar. pag.* XXVIII.

Humbertus BARROIS Mediani Monasterii A. 1711. Professus, Philosophiam & Theologiam aliquamdiu docuit; Abbas renuntiatus A. 1727. primas in Congregat. S. Vitoni functiones cum laude sustinuit, Scriptísque variis ejusdem Congr. Jura, Privilegia & Statuta egregiè vindicavit. *Vid. cit. pag.* 84.

Humbertus ROLLET Magnum Ordinis & Seculi sui Decus, Sant-Vitonianæ Familiæ A. 1600. 20. Jan. adscriptus, præcipuorum muniorum sapienti administratione, veteris disciplinæ restaurationis procurandæ, ac etiam in Germaniæ Monasteria *Campidonense, Fuldense, Murense* &c. invehendæ studio commendatus, post exactos in terris 80. años extinctus est, ut in cœlo fulgeret 12. Maji 1666. Conscripsit Vitam R. P. *Desiderii à Curia*, Congregationis S. Vitoni Instauratoris, cujus ipse discipulus & in labore Socius fuerat. Varia etiam Scripta elucubravit juridica, Apologetica, & Amæbæa; de quibus *Calmet pag.* 836. *seqq.*

Hyacinthus ALLIOT Barroducæus, studiis humanioribus, Philosophiæ & Medicinæ operam dedit in Patria; Monasticen Professus in S. Michaëlis ad Mosam Cœnobio 4. Maji 1656. Parisiis Cartesianæ Philosophiæ incubuit, eamque progressu temporis Sodalibus suis tradidit. Tùm negotiis adhibitus, primùm Procurator generalis, dein variis in locis Prior & Visitator, ac demùm *Coadjutor* factus R. P. *Philippi Galavaux* Mediani Monasterii Abbatis, eidem A. 1676. in dignitate successit. Res Monasterii per diutinas bellorum procellas valdè attritas restituit, studiorum Fautor eximius literarum cultum ubique promovit; Sublectus Vitonianæ Congregationis Præses obiit 22. April. 1705. ætatis 70. Varias ille symbolas Mabillonio submisit. Academiam Religiosorum in suo Cœnobio erexit, in qua *Calmetus* Ss. literis imbutus fuit. In Ephemeridibus sapientûm 16. Febr. 1693. comparet Epistolica quædam ejus dissertatio *de Framontanis Antiquitatibus*. *Vid. Calmet p.* 36. *seq.*

Hyacinthus ALLIOT Prioris Nepos O. S. B. Professus est in eodem Mediano Monasterio 25. Julii 1681. conscripsit. *Prolegomena in S. Scripturam.* 2. *In linguas Hebraïcam, Chaldaïcam, Arabicam* &c. 3. Dis-

3. Dissertationem *de inspiratione Librorum Moysis.* 4. Dissertationem *de ultimo Christi Paschate.* 5. *De barba figuræ cujusdam Mercurii.* 6. *Tractatum de Cancro, & alia quædam Opuscula medica.* Obiit in S. Mansueti Tullensis Cœnobio Prioris ornatus munere, die 5. Febr. 1701. ætatis 37... *Calmet p. 38.*

I.

Jacobus de TAVAGNII Apri - Tullorum Abbas Regularis 15. Martii 1559. electus, disciplinæ restaurationis procurandæ studio inclytus, obiit 4. Martii 1596. ætatis 68. varia condidit Statuta tum pro bono regimine Monasterii S. Apri; tùm etiam pro reformatione Cœnobiorum Lotharingiæ. *Calmet p. 916.*

Joachimus la ROCHE in Senonensi Monasterio O.S.B. A. 1685. Professus, obiit 18. Jan. 1738. Eruditas quasdam Dissertationes conscripsit, *de quibusdam Nummis* Tulli leucorum A. 1712. repertis; *Notas & animadversiones in Librum Genesis*; Epistolas plures *de Religiosorum habilitate ad beneficia perpetua seu ad vitam*, & alia, de quibus cit. pag. 833.

JOHANNES *Bursfeldensis* Abbas in reformatione quartus, magnæ vir modestiæ & humilitatis, ingenio subtilis & disertus eloquio, scripsit 1. *de Profectu Claustralium Opusculum in tres partes divisum*, eruditionis ac totius ædificationis plenum. 2. *De Novitiorum institutione*, & alia. Obiit 21. Maji 1502... *Trithemius Chron. Hirsaug. Tom. 2.* 588.

Johannes Claudius PETITOT in S. Vincentii Vesontionensi Monasterio 23. Decembr. 1619. Professus in Faverveiensi. Obiit 29. Junii 1690. ætatis 92. Magnalia Dei extulit in Libro *dolæ* 1656. edito hoc rubro: *La Divine Providence reconnue... Calmet p. 736.*

Johannes RHIBAUCOURT Mediani Monast. Sodalitio 6. Junii 1698. adscriptus, Parochi munere in Domartino prope Remiricum Montem functus, obiit 10. Jan. 1743. *Commentarios in Jus Canonicum*, selectu & methodo insignes Posteris consignavit. *Cit. p.* 810.

Josephus CAILLET in S. Petri Catalauni Cœnobio Congr. S. Vitoni 7. Septembr. 1670. Professus elucubrandis Opusculis asceticis præsertim incubuit, cujusmodi sunt. 1. *Exercitium diurnum* in 4. pag. 400. 2. *Scholia & Reflexiones in Epistolas S. Pauli & Canonicas.* in 12. 3. *Commentarii in Psalmos Voll. III.* Obiit 3. Maji 1707. *Cit. pag.* 178.

Josephus HOMASSEL S. Vincentii Metis A. 1651. Professus, per varias in sua Congregatione functiones, eam virtutis & doctrinæ laudem promeritus est, ut aliis in exemplum proponatur. Diversas conscripsit dissertationes & Epistolas in sui Sodalitii negotiis, ac etiam in rebus Philosophicis & Theologicis adversus Systema *Roberti Gabets* de Eucharistia &c. Obiit 12. April. 1695. *Calmet p.* 504.

Josephus de L'ISLE nobili stemmate satus, ex milite Monachus in Mediano Monasterio 28. Juni 1711. effectus, Philosophiam & Theologiam in diversis suæ Congregationis Cœnobiis docuit. Ad varias functiones claustrales deinceps evocatus, scripsit. 1. *Tractatum Dogmatico - Historicum de eleemosyna*, Neocomi in 8. editum 1736... 2. *Vitam M. Heigui è Calvinismo Conversi*, Nanceii 1731... 3. *Defensionem veritatis Martyrii Thebæorum.* ibidem 1737... 4. *Historiam jejunii.* Paris. 1741. in 12. 5. *Vitam S. Nicolai.* Nanceii 1745. 6. *Dissertationem de Episcopis.* 7. Aliam *de Scholis Monasticis.* 8. *Historiam Abbatiæ S. Michaëlis ad Mosam actu elucidat... Calmet p.* 588.

Josephus SAULNIER Regulæ Benedictinæ in S. Vincentii Vesontionensi Cœnobio addictus, ejusdem Monasterii Abbas A. 1631. electus est, Andrevilli *in partibus* Episcopus, & Vesontionensis Archipræsulis Suffraganeus A. 1639. renuntiatus. Consummatæ vir eruditionis & prudentiæ inter honores modestus, vitam vitæ austeritatem morum suavitate lenivit, suorum pariter ac exterorum spes & amor. Tres ille sacravit Archiepiscopos, & Ecclesiæ ministros creavit, Pater Cleri sequanici vulgo dictus. Vixit annos octoginta quinque, & *qVasI Vas aVrI, qVasI soL refVLsIt In teMpLo DeI*, denatus 26. Aprilis 1681. Scripsit ipse *sui Episcopatus*, & rerum in hac Provincia gestarum Historiam &c, *Calmet* pag. 867.

L.

LAURENTIUS S. Vitoni Veroduni Abbas ab an. 1098. ad 1140. vir ingenio, pietate, & rerum prudentia, usuque commendatus, continuis prope agitatus procellis tempore Schismatis *Henrici IV.* Imp. & *Richardi* Virdunensis Epi-

scopi, Epistolam hac de causa scripsit ad Canonicos Verodunenses, quæ extat Tom. V. Annalium Bened. Mabillonii. *Calmet Suppl. Bibl. p.* 39.

Laurentius MAJORET in Mediano Monasterio 6. Maji 1612. Professus, deinde S. Vitoni Verodunensis Prior, vitæ periodum clausit Metis in S. Arnulphi Cœnobio 2. Novembr. 1657. Edidit elogium funebre Catharinæ à Lotharingia hoc Tit. *Monument & parfum, ou discours funebre des vertus de trés-haute, trés-illustre & trés-vertueuse Princesse, Madame Catherine de Lorraine, Abbesse de Remiremont..*, à Nancy 1648. *cit. p.* 623.

Leopoldus DURAND in Santmielis vico natus 29. Novembris 1666. octennis S. Gangulphum Tulli Canonicatum accepit, quo in Fratrem suum resignato, Mussiponti jurisprudentiæ operam dedit, Metis deinde & Parisiis inter causidicos receptus. Sanctiori demùm actus consilio monasticem in Valle S. Gregorii Alsatiæ Monasterio induit xi. Febr. 1701. ætatis 37. indefessi vir laboris, summæque industriæ, ob sua merita pensione annua 300. libr. à Duce Leopoldo aggratiatus, mortales exuvias posuit in S. Avoldi Monasterio 5. Novembr. 1749. Innumera propè præclari ingenii monumenta Posteris consignavit videlicet. 1. *Traité des Bains & des Eaux de Plombieres, accompagné de figures dessinées de sa main*, quod Opusculum Calmetus edi curavit *Nanceii* 1748. in 8. 2. *Le plan du Chateau de Commercy.* 3. *Dessein de l' Abbaye de S. Evre de Toul, d' Epternach, de Moyenmoutier &c.* 4. *Carte Geographique des environs de S. Avold.* 5. *Carte des districts des Abbayes de Voges.* 6. *Recueil sur l' Architecture, sur la Peinture, Sculpture & sur les Theatres des Anciens.* 7. *Recueil sur les forces mouvantes, sur les Orgues, sur la Musique, & ses instrumens.* 8. *Descriptions & plans de diverses Eglises.* 9. *Relations des gouts sur les anciennes Eglises.* 10. *Desseins de Tabernacles portails, elevations & autres ornemens d' Eglise.* 11. *Description des Temples de la Chine, avec une Dissertation sur les Cimetieres & les honneurs rendus aux morts.* 12. *Explication du compas de proportion, & de son usage.* 13. *Traités de Geometrie, & d' Arithmetique.* 14. *Dictionnaire de Marine.* 15. *Termes de l' Art & Architecture militaire.* 16. *Dictionnaire des Arts.* 17. *Description de l' Allemagne & des Pays-Bas.* 18. *Description des Pieces d' Artillerie, Armes à feu, Feux d' Artifices; & quelsques Additions au Dictionnaire des Arts &c.* 19. *Description de Verreries, des Verres, de la Vitrerie & dependances.* 20. *De Moulins à eaux, à vent, à bras &c.* 21. *De Labyrinthes, de Grottes, du Nivellement, du Rez de chaussées, des Cours, des chambres, &c. avec un plan du Labyrinthe de Versailles.* 22. *Desseins & figures de Cloîtres.* 23. *De la construction des Voutes.* 24. *Memoire sur la construction & conduite des Forges.* 25. *Traité du mouvement des Eaux & des autres corps fluides.* 26. *Memoires pour servir à un traité des Eaux, Fontaines &c.* 27. *Traité des papetries & du papier.* 28. *Description particuliere du canal de Languedoc.* 29. *Description de la machine de Marly avec deux cayers contenans l'elevation & profil d' un chateau d'eau.* 30. *Traité des machines hydrauliques, de Tuilleries & Briqueteries.* 31. *Traité des Fours, & de la Boulangerie.* 32. *Du jardin & du jardinage.* 33. *Descriptions & elevations des portes, des cheminées tant anciennes que nouvelles, des fenêtres en general, tant des Eglises que des Maisons.* 34 *Cayer sur les Caisses & sur les Glacieres.* 35. *Traité des Metaux en general, or, argent, cuivre &c.* 36. *Des Voitures, du charonnage, & des lieux communs.* 37. *Traités des Tanneries, jeux de combats des Grecs, des places publiques, de la Limace, ou Vis d' Archiméde, de diverses sortes de couvertures pour les combles, des Machines à applatir le plomb; des Niches, des Ponts de l' Orbite annuel de la terre autour du soleil; du labourage, de la Mer, des Vignes, du vin & autres boissons.* 38. *Recueil des mots, & memoires pour le Dictionnaire d' Architecture, des Arts & des Metiers.* 39. *Des Causes de la fumée des cheminées, & des moyens d'y remedier.* 40. *Remarques sur le son & la suspension des cloches.* 41. *Differens plans & formes de chœurs & de Sieges; des Consoles, & autres ornemens de Colonnes & pilastres.* 42. *Remarques sur Vignole, & descriptions des Tireries ou Filieres.* 43. *Traité sur la Manuiserie, & la Serrurerie avec des desseins.* 44. *Explication de la Sphere, Mappemonde, & de differentes parties de la terre.* 45. *Abregé de l' Histoire universelle avec l' Histoire abregée des differentes cours de l' Europe & Genealogies d'icelles.* 46. *Description de la nouvelle Chapelle du chateau de Versaille, du Louvre, du Palais d' Orleans, de Marly &c. avec differens plans des mêmes, & dependances, de diverses*

mai-

maisons & châteaux. 47. *Description & Representation de differentes sortes d' Horloges.* 48. *Traité des mesures & des poids.* 49. *Anatomie du Corps humain.* 50. *Traité des Escailliers & de la Charpente. &c.* Calmet pag. 338.

Ludovicus le PELLETIER è Congregatione S. Mauri de quo le Cerf pag. 405. obiit A. 1733. Ejus Vocabularium prodiit *Parisiis* A. 1753. in fol. hoc Tit. *Dictionnaire de la Langue Bretonne, ou l'on voit son antiquité, son affinité avec les anciennes langues, l'explication de plusieurs passages de l'Ecriture sainte & des Auteurs profanes, avec l'Etymologie de plusieurs mots des autres langues &c.*

Ludovicus RICLOS S. Vitoni Veroduni 28. Maji 1679. Professus, diem explevit suum Metis in S. Vincentii Cœnobio 19. Martii 1738. Edidit *Paraphrases in Epistolas S. Pauli, & in Canonicas*, Parisiis 1709. & 1718. Metis 1727. Voll. IV. in 8. . . *Calmet pag.* 816.

M.

Marcus d' ABONCOURT in S. Mansueti Tullensi Cœnobio A. 1613. Ord. S. B. Professus, strenuè stetit à partibus *Philippi Francois* S. Agarici Veroduni Abbatis, qui contendebat Superiores Congregationis S. Vitoni post quinquennale regimen debere biennio vacare; qua de causa varios conscripsit Libellos, vitâ functus 13. Novembr. 1651... *Calmet Bibl. Lor. pag.* 1.

Marcus COUCHE Luxovii in Comitatu Burgundiæ O. S. B. amplexus 10. Junii 1683. sequentia conscripsit Opera: 1. *Principia Gramaticæ præceptis Philosophiæ accommodata.* 2. *Rhetoricæ Religiosæ præcepta.* 3. *Logicæ, Metaphysicæ & Physicæ præcepta ex veteribus & novis Philosophis excerpta.* 4. *Commentaria Theologica Benedictino-Thomistica in Summam divi Thomæ.* 5. *Defensio Decretorum Pontificiorum circa Regulas morum.* 6. *Philosophiæ cum Theologia Christiana connexio.* 7. *Brevis ad Prolegomena S. Scripturæ manuductio.* 8. *Apologia Doctrinæ S. Thomæ.* 9. *Le vrai Centon Theologique opposé au faux.* 10. *Essais de Conferences ou Exhortations monastiques pour les fêtes & dimanches.* 11. *L'art de vivre heureux dans une Communauté religieuse.* 12. *Opuscula quædam de occurrentibus p. 1. materiis.* Omnia prelo parata. *Vid. Calmet. pag.* 305.

Martinus GERBERT inter Cœnobitas Principalis Abbatiæ B. Blasii in Hercinia sylva eruditionis laude insigniter florens, ac SS. Theologiæ Professor optimè meritus, nuper protulit *Apparatum ad eruditionem Theologicam*, de meliori nota commendatum. Alia præclari ejus ingenii specimina me latent.

Matthæus DUCHESNE Luxoviensis Cœnobii Professus 10. Junii 1683. Philosophiam & Theologiam aliquandiu docuit, Religiosorum Academus etiam præfuit, & Superioris munia diversis in locis cum laude obivit; Opuscula quædam Philosophica, & *tres Hymnos de S. P.* BENEDICTO composuit, quos extulit *Calmetus* in Bibl. Lothar. pag. 277. seq. vivebat adhuc A. 1750.

Matthæus JAQUESSON è Congregatione S. Vitoni Monachus Veroduni ad S. Vitonem 21. Sept. A. 1618. Professus, Vir pius & eruditus, Abbas S. Agarici A. 1635. & Præses Congregationis 1644. & 1660. electus, in Bellilocensi Argoniæ Monasterio diem explevit suum 3. Sept. 1661. *Scholia in compendium Privilegiorum Congregationis S. Vitoni* literis consignavit Lib. uno satis spisso. *Calmet pag.* 538.

Matthæus POTHIER Semurensis ortu, in S. Vitoni Monasterio die 27. Februarii 1611. Professus, Vir pietate in Deum, & observantiæ regularis studio, æquè ac doctrinâ commendatus, varias in Congregatione functiones cum laude exercuit, vitâ functus in Mussonensi Cœnobio 1. Aug. 1645. Ejus ingenii monumenta sunt. 1. *Adversariorum sanctæ Reformationis Monasticæ argumenta & objectiones contra abstinentiam à carnibus & usum ipsarum, non esse absolutè contrarium Reformationi.* 2. *Vindiciæ Reformationis Huberto - Benedictinæ, sive Responsio brevis, ac dissolutio argumentorum ab Adversariis positorum contra abstinentiam à carnibus...* 3. *Compendium Epistolæ Pareneticæ* F. Caroli Ferdinandi, *ad Sagienses Monachos O.S.B.* MSS. in Agarici Bibliotheca. *Calmet Suppl. pag.* 75.

Maurus HILLART S. Matthiæ Treviris Cœnobita Ss. Theologiæ Doctor & Professor optimè meritus, edidit *Historiam Abbatiæ S. Matthiæ cum descriptione Vitæ & Miraculorum ejusdem*

Apo-

Apostoli, adjunctis institutionibus Christianè vivendi, meditandi & moriendi 1747. 2. *Libellum Confraternitatis S. Matthiæ Apost.* 3. *Librum Exercitiorum spiritualium*. Plura comite vitâ & sanitate typis dabit Vir doctus suâ forte meliorem meruisse contentus. *Calmet in Suppl. Bibl. Lothar. pag.* 21.

Meinradus SCHWICKARDT Ottoburani in Suevia Monasterii Alumnus, Ss. Theologiæ & Juris utriùsque Licentiatus, p. t. Theol. & Canonum Professor, *Sacramentum Baptismi juxta doctrinam & disciplinam Ecclesiæ dogmaticè expositum* publico dedit *Ottoburæ* 1753. in 4.

N.

NANTHERUS Abbas S. Michaëlis ad Mosam immortalis memoriæ vir, cujus acta in literas retulit Anonymus ejus Cœnobii Monachus Synchronus. Rexit Abbatiam ab anno 1020. ad 1044. Fautor ille literarum & Literatorum extitit maximus, curavítque conscribi Chronicon sui Monasterii, à *Calmeto* insertum Historiæ Lotharingiæ. Alia ejus ingenii monumenta interciderunt. *Cit. Bibl. Lorr. pag.* 683.

Nicolaus DESBORDES Regulam S. Benedicti in S. Agarici Veroduni Cœnobio 4. Junii 1673. Professus, vivere desiit die 25. Octobr. 1713. Egregius erat Metaphysicus, cujus commatis aliquos discursus sat prolixos & doctos composuit; Scripsit etiam adversus *Francisci Lamy* è Congr. S. Mauri Librum *de Cognitione sui ipsius*, & alia quædam. *Calmet pag.* 326.

Nicolaus CHRETIEN O. S. B. in S. Vitoni Veroduni Monasterio 28. Maji 1679. Professus, obiit Metis in S. Arnulphi Cœnobio 16. Novembr. 1747. Literis consignavit *Mussonensem Historiam* MS. in 4. *Calmet pag.* 279.

Nicolaus ERNAULT Rhemensis in Mussonensi Monasterio 28. Maji 1702. Professus, Vir in Geometricis ita versatus, ut excellat; cujus scientiæ publica dedit specimina *in solutione problematis duplicationis Circuli*, Ephemeridibus Luxemburgicis A. 1722. inserta. Alia ejusdem argumenti synthemata prelo parata habet. *Cit. pag.* 346.

Nicolaus HASTIFRAGUS Anglicè *Breakspeare*, aliis *de Malmesberia* dictus, in S. Albani Monasterio O. S. B. amplexus, factus deinde Cardinalis, & Pontifex Maximus, diem clausit suum Anagniæ Cal. Sept. 1159. Scripsit *ad Petrum Pontiniacum de sua Legatione. Homilias item & decretales Epistolas* unam *ad Fridericum I. Imperatorem*, alteram *ad Angliæ Regem Henricum II. pro expeditione Hiberniæ*... Pitseus p. 219.

Nicolaus LOUVANT O.S.B. in S. Michaëlis ad Mosam Monasterio circa A. 1532. amplexus, obiit 15. Junii 1550. Literis mandavit *Itineris sui in Palæstinam Relationem historicam*. Poëma inscriptum: *Les trois journées du jeu & Mystere de S. Etienne Pape & Martyr.* Alia MSS. *Calmet pag.* 604.

Nicolaus MAILLOT in S. Avoldi Lotharingiæ Monasterio O. S. B. Cal. Novembr. 1669. Professus, Philosophiæ sub *Roberto Gabets* operam dedit, atque ab eo Cartesii principia hausit, quæ deinde suis discipulis in vallis Gregorianæ Monasterio cum plausu tradidit. Inde ad S. Mansueti Cœnobium translatus, novum prorsùs vitæ genus iniit, totus deinceps rebus divinis & austeritati deditus, in fama Sanctitatis obiit 3. Octobris 1722. ætatis 73. *Claudius Paquin* ejus Nepos Acta ipsius in literas retulit, & Scripta collegit; ea verò sunt: 1. *Epistolæ quædam morales ad diversos plus quàm ducentæ.* 2. *Tractatus nonnulli de Humilitate, aliisque Virtutibus.* 3. *Directorium Conscientiæ.* 4. *Animadversiones in prætensas Mariæ de Agreda visiones,* hoc Tit: *Difficultés sur les Visions de Marie d'Agreda, dans son Histoire de la sainte Vierge.* Plures ille propositiones ab Agreda allatas solidè confutat. *Vide Calmet Suppl. Bibl. pag.* 47.

Nicolaus VAILLANT in Mussonensi Lotharingiæ Cœnobio vitam amplexus monasticam die 9. Novembris 1708. Philosophiam & Theologiam cum laude aliquamdiu docuit, factus deinde Prior & Visitator in sua Congregatione. Sedecim Volumina in fol. ipse conscripsit, quæ exactam & judiciosam Authorum Librorúmque Bellilocensis in Argonia Bibliothecæ analysin exhibent. *Calmet Suppl. pag.* 104.

O.

ODilo BEBIN Favernæi 3. Januarii 1635. Regulam S. Benedicti Professus, variis deinceps admotus officiis, pieta-

pietate & doctrinâ ac regularis observantiæ studio maximè enituit, fatis functus ibidem 4. Octobris 1676. Posteris consignavit *Historiam Faverneiensis Monasterii* Vol. 1. in 4. *Calmet Bibl. Lor. pag.* 91.

P.

PAulinus de LISLE Catalauni ad Matronam in S. Petri Monasterio Congreg. S. Vitoni Professus, post exactos in hoc Sodalitio 25. annos, ad Trappenses transiit, ubi in odore sanctitatis obiit 22. Maji 1698. Epistolarum ipsius asceticarum collectio edita est Cabillonii in Campania A. 1723. hoc Tit: *Idée d'un vrai Religieux dans le Recueil des Lettres de Dom Paulin de Lisle.* Calmet *Suppl. Bibl. Lor. pag.* 43.

Paulus CACHET in Mediano Monasterio 10. Julii 1605. O. S. B. amplexus, munia Prioris, Visitatoris & Definitoris in Congregatione S. Vitoni cum honore exercuit, subinde electus Abbas S. Michaëlis, sed exclusus per Cardinalem *Bichi*, scriptum vulgavit hoc Tit: *De l'état & qualité de l'Abbaye de S. Michel*, quo probat suam electionem fuisse Canonicam. Alia ejus Opuscula nos latent. Obiit in S. Mansueti Tullensi Cœnobio 17. Sept. A. 1652... *Calmet pag.* 174. *seq.*

Paulus JUSSY in S. Mauritii Belliloci Cœnobio 27. Maji 1664. Professus, doctrinâ, pietate & rerum gerundarum usu clarus enituit, Procuratoris generalis ac Præsidis in Congregatione S. Vitoni functus officiis, obiit in Sant-Vitoni Monasterio 29. Junii 1729. Ab eo superant Epistolæ magno numero de rebus Congregationis. Factum aliquod A. 1680. editum. Collectio instrumentorum in lite Vitonianos inter & Cluniacenses agitatâ &c. *Calmet pag.* 552.

Paulus WILLAUME in S. Michaëlis ad Mosam Monasterio Regulæ Benedictinæ se addixit 20. Octobr. 1625. Obiit 7. Julii 1673. Scripsit adversus Jesuitas pro revendicandis Prioratibus S. Valentini de Rufach, S. Jacobi de Volsbach, & S. Morandi O. S. B. rémque feliciter in tribunali regio evicit, sed praxi Jesuiticâ sententiæ executio fuit elusa. *Vid. Tom. I. de la Morale-Pratique des Jésuites ed.* 1689. *p.* 127. *Petri Munier Historia Reform. Vitonianæ Tom.* 5. *p.* 324. & 461. *Calmet Bibl. Lorraine pag.* 1043.

Petrus COURT S. Vitoni Veroduni 1. Junii 1685. Professus, dein Prior S. Agarici, semper pro sua & aliorum ædificatione laboravit. Anno 1712. *Parisiis* edidit vitam R.mi *Domini de Aligre* Abbatis Canonicorum Regularium S. Jacobi *de Provins.* In compendium redegit Commentarios Calmeti in S. Scripturam Voll. septem vel octo in 4. Collegit in unum *Sequentias seu Prosas veteres & Cantica* Vol. I. in 4. Pontifici inscriptum. Opus aliud conscript sub Tit: *Concordia discordantium Theologorum circa gratiam Christi Salvatoris & meritum hominis* MS. in 4. *Paraphrasin* elucubravit in Cantica Canticorum, & in Prosam *Dies iræ &c.* Denique condidit *Historiam Abbatiæ S. Vitoni Verodunensis tripartitam...* *Calmet pag.* 308. *seq.*

Petrus des CROCHETS nobili prosapiâ natus, in S. Apri Tullensi Monasterio die 25. Juni 1624. vitam amplexus monasticam, primos in sua Congregatione honores cum laude sustinuit, atque lucem literis, nomen libris, Ordini gloriam, sibi famam peperit, denatus Metis in S. Arnulpho 14. Junii 1672. Erat is in re Diplomatica versatissimus, curásque suas & studia illustrandis Monasteriorum Metensium historiis potissimùm applicuit: Insignes quoque suppetias tulit Santmarthanis ad *Galliam Christianam* perampliùs elucidandam... *Calmet pag.* 312.

Petrus GUILLEMIN Barroducæus vota emisit Monastica in S Michaëlis ad Mosam Monasterio 9. Junii 1703. ac summâ morum integritate & eruditione sacrâ deinceps effulsit, vitâ functus 9. Septembr. 1747. Edidit Parisiis A. 1721. *Commentarium literalem in S. Scripturam*, cum reflexionibus quibusdam moralibus, Voll. 3. in 8. Operis Continuatio desideratur. *Vid. Calmet pag.* 456.

Petrus ROZET in S. Vitoni Ascetério 21. Martii 1601. receptus, quùm ingenio, prudentiâ, judicio, & doctrinâ insignis emineret, nascentis Congregationis negotia ei demandata sunt provehenda; quam ob rem ter Romam profectus, varia à Summis Pontificibus rescripta in favorem hujus reformationis obtinuit, totúmque negotium feliciter perfecit. Scriptis hac de re pluribus Epistolis & Libellis, omni laude superior tandem ad beatarum mentium sedem migravit Romæ 1622. hoc à Cal-

à *Calmeto* mactatus elogio: *Dom Rozet étoit un homme d'un grand merite, bon Théologien, profond Canoniste, habile dans le maniement des affaires, d'un air majestueux, d'une conversation douce & aisée; il a rendu de grands services à sa Congregation & en a rempli avec honneur les prémiers emplois...* *Cit. Bibl. Lor. pag.* 850. *seqq.*

Petrus STROHOL in S. Michaëlis Lotharingiæ Monasterio 23. Octobr. 1714. Professus, prolixum & doctum composuit *Tractatum de Pœnitentia.* Jam verò à pluribus annis *concinnandæ Scriptorum Ecclesiasticorum Bibliothecæ*, sub directione R.P. *Remigii Cellier* Prioris Flavigniacensis collaborat. *Cit. pag.* 910.

Philibertus BOULANGER in S. Vitoni Verodunensi Cœnobio 8. Sept. 1636. Professus, exuvias posuit 24. Octobr. 1707. Dissertationem oppido eruditam publico dedit, in qua probat *Corpus S. Urbani I. Papæ & Martyris*, quiescere in S. Urbani Campaniæ Monasterio, à *Nicolao I.* Pont. Max. A. 862. illuc translatum... *Calmet p.*138.

Philibertus IGNACE in S. Vitoni Congregatione 13. Aprilis 1621. Professus, inde ad Cluniacensem, tum ad Sant-Maurianam translatus, variis utrobique functus officiis in S. Dionysii Franciæ Monasterio mortalitatem exuit A. 1667. Insigne Opus condidit de *B. Columbani* & discipulorum ejus monachatu Benedictino hoc Tit: *Histoire de la sacrée Colombe Benedictine.* Quo in Opere *Joannis Marnavicii* Zagrabiensis in Hungaria Archidiaconi Librum confutat A. 1629. editum hoc rubro: *Sacra Columba Venerabilis Capituli RR. DD. Canonicorum S. Petri Romarici montis...* Calmet *pag.* 544.

Philippus TEINTRUX Mediani Monasterii in Lotharingia Monachus ante reformationem Professus, scripsit *Acta & miracula S. Hydulphi* & alia quædam deperdita. *Vid. Hist. Med. Monast. pag.* 146. Calmet *Suppl. pag.* 99.

Placidus OUDENOT in Mediano Monasterio 12. Maji 1705. Professus, insignis Orator, Philosophus & Theologus evasit. Parisios missus Calmeto in editione Commentariorum in S. Scripturam suppetias tulit. Inde redux concinnandis novis Sanctorum legendis operas & studia addixit, sed opus imperfectum reliquit. Breviarium ille composuit regalis Abbatiæ S. Glossindæ Metis. Elogium funebre *Matthæi Petit-Didier* edidit A. 1728. Orationes item funebres *Leopoldi I.* Lotharingiæ Ducis, & Domini de Gondrecourt, Nanceiensis Curiæ Præsidis. Composuit præterea varias Panegyres, & alia eloquentiæ ac pietatis Opuscula... *Calmet pag.* 704.

Placidus TROTOT in S. Mansueti apud Tullenses Monasterio 10. Augusti A. 1658. vitam amplexus monasticam, Metis in S. Arnulphi Cœnobio obiit 15. Octobr. 1716. In ritibus & Cæremoniis Ecclesiasticis maximè excelluit, edidítque *Cæremoniale*, quo utitur Congregatio S. Vitoni, *Tulli Leucorum* 1695. in 8. cum fig. Composuit etiam Lectiones in festis Sanctorum ejusdem Congregationis, & alia quædam. *Cit. pag.* 951.

Placidus de VILIERS patriâ Vesulanus, piis & honestis parentibus natus, adolescens in Luxoviensi Abbatia habitum S.mi P. Benedicti die 5. Aug. 1656. suscepit, in quo per 33. annos maxima cum omnium ædificatione enituit. Studium literarum cum pietate tanto profectu conjunxit, ut omnes ferè scientias & artes assiduâ exercitatione sit adeptus. Philosophiâ, Theologiâ, Historiæ Scientiâ, Musicâ, Organorum constructione, & mirâ modulatione cumprimis excelluit. Verbi Divini prædicatione, ingenii vivacitate & facilitate, junctâ morum honestate, apud omnes singularem sui existimationem promeruit. Tot egregias animi dotes unus epilepsiæ morbus ferè inutiles reddidit: quo ingravescente tandem A. 1689. die XI. Martii suffocatus interiit. Elogium ejus historicum literis consignavit Domnus *Leander Vincent* ejusdem Sodalitii Monachus, quod præfixum legitur Chronico Luxoviensi ab ipso Domno *de Villiers* conscripto hoc Tit: *Luxovium è tenebris, seu ex vetustis illius monumentis tamquam ex pulvere eductum A.* 1684. Præter hanc lucubrationem, concinnavit etiam *Psalterium Afflictorum* ex diversis Psalmis selectum, & multis refertum SS. Patrum sententiis... *Calmet Bibl. Lorr. Suppl. p.* 111.

Placidus WATRINELLE Belliloci in Argonnia Ordinem S. Benedicti 22. Junii 1722. amplexus, Sacrarum Literarum studiis tantâ animi contentione incu-

incubuit, & antilogias, quæ hinc inde in S. Scriptura apparent, congruâ expositione conciliare nisus est, insigni condito Opere hoc Tit: *Accord Literal de plusieurs contradictions apparentes, qui se trouvent entre les passages de l' Ecriture sainte.* Quod Opus ceu publicâ luce dignissimum deprædicat *Calmetus* in Supplemento Bibliothecæ Lotharingicæ pag. 112.

S. PLEGMUNDUS Cantuariensis Archiepiscopus, anno 889. assumptus, *Vir*, Godwini elogio, *omnium sui temporis doctissimus, in Mercia natus, adolescens Monasticam amplexus vitam, aliquamdiu Eremita vixit in Insula Cestria. Inde ut* Alfredum *posteà Anglorum Regem institueret evocatus, cujus operâ Archiepiscopus Cantuariæ designatus, Romam profectus, à* Formoso *Papa* Pallium accepit, ac summa cum laude præfuit ad A. 915. De insigni ejus eruditione fusiùs agit Pitseus, Scriptorum tamen ipsius nulla est apud Posteros mentio, nisi quòd *Alfredus* Rex Præf. in Pastorale S. Gregorii, insinuat hunc *Plegmundum* in translatione ejusdem Libri in linguam Anglicam, præcipuam præstitisse operam. *Vid. Eduard. Maihew Troph. Bened. Tab. III. pag. 172.*

Prosper LEVESQUE Congregationis S. Mauri in Gallia Monachus, Luxovii 29. Septembr. A. 1729. Professus, aliquamdiu Vesontionensis S. Vincentii Bibliothecæ curam gessit, ubi Epistolas aliáque monumenta ad Historiam Cardinalis *de Granvelle* spectantia solerter collegit, è quibus Opus condidit in Mercurio Franciæ mense Majo 1750. his verbis annunciatum: *Memoires pour servir à l' histoire du Cardinal de Granvelle, Premier Ministre de Philippe II. Roi d' Espagne, dans lesquels on donne une idée du caractere & du genie des differents Princes, qui régnerent du tems de ce Cardinal, & des grands Hommes, qui eurent quelque part au gouvernement sous son Ministere.* Vol. I. in 4. *Calmet Bibl. Lorr. pag.* 584.

Pulchronius l' AVIGNON Veroduni in S.Vitoni Monasterio 17. Febr. 1607. Professus, S. Avoldi Abbas A. 1624. die 16. Septembris canonicè electus, per decennium graves sustinuit antidixes ex parte D.ni de *Bourlemont*, qui Romæ Abbatiam pro suo filio subreptitiè *tamquam vacantem* impetraverat. Qua de causa suam *Pulcronius* edidit Apologiam *Lugduni* 1630. in 8. hoc Tit. *Apologie pour le R. P. Dom Pulcrone l' Avignon Abbé de S. Avold & autres Religieux de l' Ordre de S. Benoît en la Congregation de Lorraine.* Multis deinceps ab adversario lacessitus molestiis, tandem auspiciis Serenissimi Lotharingiæ Ducis, & Tullensis Episcopi Abbatiæ restitutus. Obiit 19. Febr. 1660... *Calmet Bibl. Bibl. Lor. pag.* 565.

R.

Remigius DESMONT in S. Mauritii Belliloci Cœnobio Ord. S. B. die 9. Junii 1722. Professus, edidit Tractatum ad Atheismum & Deismum, authoritate & testimoniis ipsorummet Ethnicorum confutandum... *Calmet pag.* 327.

Remigius MICHEL in Belliloci Abbatia 5. Junii 1664. vitam amplexus monasticam, pluribus annis Theologiam & Sacram Scripturam Religiosos in S. Petri Catalaunensi Cœnobio docuit; dein ad Cathedralis Ecclesiæ Metensis suggestum evocatus, polemicas conciones aliquamdiu ad populum habuit, ac illustre nomen suâ eruditione & facundiâ sibi peperit, denatus Catalauni in S. Petri Monasterio die 29. Septembr. 1706. Ejus relicta ingenii monumenta sunt: 1. *Conferentiæ*, seu *Dissertationes* in XXXVI. Capita Libri Genesis, *de Diluvio*, *de Promissis Dei*, *de Præcepto Abrahæ dato &c.* 2. *Quæstiones Criticæ, Historicæ, & Dogmatico - Politicæ in primo Ecclesiæ Seculo.* 3. *Remarques tirées du livre des Ceremonies de l' Eglise de M. Devert.* 4. *Abregé Chronologique de l'Histoire universelle*; &alia quædam Opera, quæ ob præmaturum ipsius obitum manserunt inedita. *Calmet Bibl. Lor. Pag.* 661.

RICHERIUS S. Symphoriani Metis Abbas, claruit ad annum 1056. vitam scripsit *Adalberonis II.* Mediomatricum Episcopi, quæ extat Tomo II. Bibliothecæ Manuscriptorum Labbeanæ pag. 670... *Calmet Bibl. pag.* 820.

Robertus GANOT in S. Agarici Veroduni Monasterio 24. Aug. 1677. Professus doctrinâ & pietate spectabilis enituit ad A. 1722. quo obiit 7. Januarii. Ejus Opera sunt. 1. *Histoire generale de l' Ordre de S. Benoît, contenant tout ce qui y est arrivé depuis son etablissement.* Voll. IV. in fol... *Exercices spirituels* des

des Novices, avec des Reflexions d' un Pere-Maître. 3. *La pénitence, ou les raisons, qui empêchent les gens du monde de faire pénitence.* 4. *Reflexions morales sur la profession chrêtienne & religieuse.* &c. prelo parata. *Calmet pag.* 404.

Romanus CALAME in Tullensi S. Apri Cœnobio 3. Junii 1644. Professus, ingenii vivacitate, assiduóque studio commendatus, humaniores literas, Philosophiam & Theologiam aliquamdiu docuit; inde ad sublimiores scientias conversus, difficillimas quasque materias suscepit elucidandas, præpropero abreptus fato 4. Sept. 1707. Ejus ingenii monumenta sunt: 1. *Summa temporum ab Orbe condito ad Christi in Cælos Ascensionem deducta, & in tres partes Methodicam, Demonstraticam, & Historicam distributa* 1698. Voll. V. 2. *Opuscula tria Chronologica*, de Natali Christi; de Die Passionis Christi; & de Die obitûs S. Benedicti. 3. *Studiorum cursus in septem Tomos distributus, quibus Grammatica, Rhetorica, Philosophia, & utraque Theologia* Scholastica *nimirum &* Thetica *breviter & perspicuè traduntur.* 4. *Anti-Sfondratus sive nodus Prædestinationis ab Emin. Cardinali Sfondrato, neque ex sacris Scripturis, neque ex doctrina SS. Augustini & Thomæ dissolutus.* Eo in Opere contendit doctrinam Cardinalis de Prædestinatione, esse ex præjudicatis legitimè suspectam, convenire cum Massiliensibus in eo, quòd Prædestinatio una Dei Præscientia nitatur &c. 5. *Disquisitio an Ordo Diaconatûs sit Sacramentum?* 6. *An Maria Magdalena sit unica vel non?* 7. *Tractatus de Potestate Ecclesiastica.* 8. *De Factorum doctrinalium decisione.* 9. Opuscula quædam *de Tabernaculo Moysis, de Templo Salomonis ejúsque ornamentis, de Ezechielis & Zorobabelis Templis; de Sacrificiis Hebræorum, de Ministris, Ritibus* &c. *Calmet Bibl. Lor. pag.* 179. *seq...*

Romanus COLSON in S. Apri Tullorum Monasterio 15. Junii 1664. Professus, Philosophiam & Theologiam cum laude docuit, vitâ functus 28. Sept. 1712. Poëta cùm esset insignis Opusculum contexuit 450. versibus constans hoc Tit: *L' Ombre de Louis V. Roy de France, apparoissant à Louis XIV. en dialogue entre Louis XIV. & l' ombre MS... Calmet pag.* 297.

Romualdus SPERLETTE in Congregatione S. Vitoni 28. Maji 1679. Regulam S. Benedicti amplexus eam deseruit A. 1687. in Borussiam evocatus, ut profugam è Gallia juventutem Berolini instrueret, quo in loco edidit A. 1703. *Opera in quatuor partes distributa.* in 4... *Calmet pag.* 907.

Rupertus RENAUT in S. Petri Catalaunensi Monasterio VI. Julii 1645. Professus, politiori literaturæ potissimùm incubuit, in linguis Orientalibus, in arte Poëtica ita versatus, ut excelleret. Obiit in Altivillariensi Cœnobio 16. Febr. 1710. Fœcundi ipsius ingenii partus sunt: 1. *Dictionarium Rithmicum, in quo ad Scholasticorum juvamen elegantiores phrases reperiuntur.* 2. *Rudimenta nova concinnandi versibus Gallicis accommodata.* 3. *Methodus Hebraica*, quæ tamen peritis minùs expedita videtur. 4. *Lexicon Rithmicum, Tetragloton Hebraïcum, Chaldaicum, Syriacum & Rabinicum.* 5. *Vita B. Virginis Mariæ.* 6. *Hymnodia sacra*, & alia quædam Manuscripta... *Calmet pag.* 805.

Rustenus HEER Principalis ad S. Blasium in Hercinia Sylva Monasterii Cœnobita, Bibliothecæ & Numiphylacii Præfectus, in edendis Domûs Austriacæ monumentis cum Cl. Viro P. *Marquardo Hergott* strenuè collaborat 1754. Titulus Operis sanè splendidi jam tribus Tomis cum figuris, numis &c. editi sic habet: *Monumenta Augustæ Domûs Austriacæ, sigilla vetera & insignia, cum Numotheca Principum Austriæ, ex Gazis Aulæ Cæsareæ potissimùm instructa, & aliundè aucta à prima ætate, quâ in Austria cusa fuit moneta sub Babenbergicæ stirpis Marchionibus ad usque Habspurgicæ gentis Principes &c...* in fol. maj.

S.

SEbastianus MOUROT in S. Mansueti Cœnobio vitam amplexus monasticam 10. Febr. 1691. Orator extitit præcipuus, ac principales suggestus Tulli Leucorum & Veroduni cum laude occupavit. Copiosam ille Concionum congeriem manuscriptis reliquit, sed unam duntaxat orationem funebrem R. D. *Hilarionis* Abbatis Longevillani typis exscribendam dedit... *Calmet pag.* 673.

SIGELAUS Abbas S. Martini prope Metas claruit anno 841. sub *Lothario* Imperatore, cujus jussu ordinatissimè describi curavit *Librum Evange-*

lio-

liorum, ut testantur sequentes versus in fronte præfixi:

Sed Sigilaus parens jussu Regis Studiosè,
Hoc Evangelium illic totum scribere jussit.

Paucos post annos Monachi ejusdem loci sub *Viviano* Abbate integra exarârunt Biblia, quæ *Carolo Calvo* obtulerunt. Hujus operis oppidò pretiosi frontispicium æri insculptum dedit *Baluzius* Tomo 2. Capitularium pag. 1276. *Calmet Bibl. Lor. pag.* 895.

Simon OLRY Lotharingus à militia mundi ad militiam Christi, sub Regula S. Benedicti evocatus, in Catalaunensi S. Petri primùm A. 1656. die 15. Decembris, tùm in S. Arnulphi Metensis Monasterio receptus, zelo propagandæ fidei maximè enituit; quo ipse studio, Missionísque in Americam desiderio pulsus, Ordinem Prædicatorum illi facilitatem ad tale opus Charitatis concedentem respexit, & post repetitas preces apud Superiores pro arctiori vita amplectenda, votis tandem damnatus est A. 1667. atque peracto Novitiatu professionem apud Prædicatores emisit 7. Julii 1668. *Urbanus* deinceps nuncupatus. Inde acceptâ Cruce Benedicta A. 1670. Massiliam profectus, triremibus Gallicis se commisit, atque in Candiam, tum in Americanas insulas zelo animarum fervens penetravit, multósque ad fidem convertit denatus A. 167[illegible]. *Gratias verò in extremis agebat Sacro Benedictinorum Ordini, quòd eum susceperat in militiam Christi, gratias Ordini Prædicatorum, quòd in militiam fidei & Missionis Apostolicæ; in illo attendebat ad petram unde excisus fuerat; in isto ad honorem Missionis in qua feliciter consummabatur; Luctare non fecit* Dominicum *cum* Benedicto, *sed utriusque sanctitatem complexus ambobus se indignum protestatus est*, Benedicto, *qui eum genuerat*, Dominico, *qui eum ablactârat, laudes pronuntiabat, contestans se non Ordinem S. Benedicti contempsisse nec tædio aliquo reliquisse, sed vitam contemplativam in activam & Apostolicam commutâsse.* Ex literis *Hugonis Noë Marchand*, & *Calmeti* Bibl. Lotharing. pag. 699. seq.

Stephanus LEOPOLDER Monachus & Chronographus Wessofontanus *A.* 1502. professus, variis deinceps functus officiis, nulli se ita impendit, sicut muneri Bibliothecarii & Archivarii, id quod multiplicia ejus scripta luculenter produnt, videlicet: 1. *Chronicon Wessofontanum ad A.* 1498. 2. *Catalogus Abbatum Wessofontanorum perductus ad A.* 1525. 3. *Alius Catalogus cum historia Ecclesiastica & profana Imperii ad A.* 1254. 4. *Duplex Catalogus instrumentorum & diplomatum Archivi Wessofontani.* 5. *Rhapsodia tabularum, rerúmque notabilium ad Historiam ejusdem Monasterii pertinentium.* 6. *Chronica fundationum plurium Episcopatuum & Monasteriorum præsertim verò in Bavaria extantium.* 7. *Catalogi Episcoporum Salisburgensium & Augustensium.* 8. *Catalogi Abbatum in Tegernsee, & Ss. Udalrici & Afræ.* 9. *De fundatione Monasterii S. Michaëlis in Staffelsee, & Diessensis.* 10. *Chronici Hersfeldensis compendim ex Lamberto Schaffnaburgensi.* 11. *Collectanea de Historia S. R. Imperii, & Bavariæ.* 12. *De Inventione Corporis Christi juxta Memmingam Sueviæ oppidum.* Et alia quædam. Obiit Vir optimè meritus A. 1532. cùm triginta annos à professione religiosa Monasterio & patriæ egregiè laborâsset. *Vid. Leuthner in Chronico Wessofontano pag.* 389.

Stephanus Abbas S. Michaëlis in Lotharingia, dein Lobiensis, ac simul Episcopus Tungrensis sive Leodiensis, *Vir tam in divinis Scripturis, quàm in secularibus literis egregiè doctus, nec minùs Sanctitate, quàm eruditione Clarissimus.* Ad Episcopatum evectus est anno 901. vel 903. ut vult Trithemius, vixítque ad annum 920. Scripsit verò ad *Hermannum* Colon. Archiep. *Vitam & Passionem S. Lamberti Ep. & Mart. elegantiore Stylo.* Ex libro *Albini* seu *Alcuini* Abbatis Turonensis ordinavit Cantus varios, *de Ss. Trinitate, de S. Stephano, aliísque Sanctis.* MABILLON *Annal. Bened. Tom.* 3. *pag.* 267. 296. 304. & 367. CALMET *Bibl. Lor. pag.* 352. *seq.* Trithem. *in Chron. Hirsaug. p.* 51.

Stephanus PIERRE in B. Mariæ Mussonensi Abbatia Congr. S. Vitoni 1. Novembr. A. 1724. Professus Philosophiam & Theologiam docuit, primaque in Congr. munia cum honore obivit. Servando Gregi *Prioris* nomine in S. Arnulpho Metis præfectus, tres, quatuórve dissertationes epistolicas scripsit ad *Tossanum duplessis* Congr. S. Mauri Monachum, *de Translatione Reliquiarum S. Santini in Ecclesiam S. Vitoni Veroduni.* Calmet *Suppl. Bibl. Lor. pag.* 74.

T.

Theodorus MOY Veroduni in S. Vitoni Cœnobio monasticen amplexus 23. Novembris anno 1613. mortales exuvias posuit Nanceii 1635. 26. Decembris. Labores ejus literarii sunt: 1. *Vita S. Hydulphi Trevirensis Archiepiscopi Gallicè edita Tulli Leucorum in* 8... 2. *Essay sur aucunes guérisons miraculeuses operées à Moyenmoutier es années 1626. & 1627. MS.* 3. *Pharmacie spirituelle remplie de bons remédes contre toutes sortes de foiblesses & langueurs d'esprit. MS... Calmet pag. 677.*

Thomas MANGEART in S. Apri Tullensi Cœnobio 21. Decembris anno 1713. professus, ut erat facundus & velut ad suggestum natus, statim à suis Superioribus concionandi officio admotus est, quod ille munus in præcipuis Lotharingiæ Urbibus summa cum Laude exercuit, atque etiam ut publico magis prodesset, *Sermones de purgatorio* à se habitos, Tullensis Episcopi hortatu, typis exscribendos dedit Nanceii 1739. vol. 2. in 8. addito Tractatu dogmatico & critico ejusdem argumenti. Anno 1747. in Austriam accitus, Ser.mi Principis *Caroli Alexandri à Lotharingia* Eleëmosynarius, Antiquarius, Historiographus & Consiliarius effectus est. Totus in eo jam distinetur, ut Principis Numiphylacium augeat & exornet: quæ res adeo feliciter ipsi succedit, ut anno 1750. cimeliarchium plusquam 15000. numismatibus ex ære, auro & argento cusis locupletatum ostentaret. *Calmet Bibl. Lor. pag. 627.*

V.

Veremundus GUFL Prifflingensis prope Ratisbonam Cœnobita, natione Tyrolensis, in generali studio Congregationis Bavaricæ Ss. Canonum & Theologiæ moralis Professor emeritus, publico dedit *Philosophiam Scholasticam contra neotericos præcipuè defensam, experimentorum quoque Matheseos tùm puræ, tùm mixtæ accessionibus auctam.* Ratisbonæ typis & sumptibus Seiffarti 1750. Tom. IV. in 4. cum figuris. Finis Authori propositus fuit, *Neotericorum*, ut vocat, Systemata à Scholis removere, Scholasticam verò Philosophiam superfluis subtilitatibus exonerare; vicissim illis, quæ pulchra, quæ utilia novi Philosophi attulissent, relicta spatia implere. Atque hinc quæstiones omittendas aut arctandas deduxit Scholastico quidem calamo, sed in fine, reflexionibus Criticis illarũ nuditatẽ ostendit. Tum verò congruis sedibus interseruit Arithmeticam, Geometriam, Trigonometriam, Geo- & Hidro - Staticam, Opticam, Catoptricam, Dioptricam, & quædam experimenta, cum suis tabellis æri incisis. Quæ omnia in præliminari Dissertatione *de selectu Philosophiæ* latè explicuit; adeo ut opus ipsum plus in recessu, quàm in fronte exhibeat. Publicæ insuper Crisi in communi suæ Congr. Studio finaliter exposuit *Crimen Simoniæ* A. 1752. in 4. Hodiernos bonorum Ecclesiasticorum impugnatores nuper sibi præsumsit ex jure naturæ & divino potissimùm confutandos. Faxit feliciter! *Vid. Ind. pag. 634.*

Vincentius DUCHESNE Vesontionensis è Lotharingica S. Vitoni Congregatione Monachus in Architecturâ & artibus mechanicis versatissimus, varias ædificiorum ichnographias dedit, nováque inventa ad secandum marmor, & ad lapides Salinarum urnis adhibitos magis indurandos, retexit. Ipsus anno 1716. *Ludovicum XV.* Galliæ Regem trium horarum spatio scribere docuit, ostendendo omnem literarum formam in duobus ferè ductibus C. & I. consistere. Hac occasione icon æreis formis expressa est, in qua Domnus *Vincentius* Regi in tabula scribenti adstans conspicitur, additâ in basi hâc epigraphâ:

D. VINCENT DVCHESNE PRÈS DV ROY.
En trois heures de tems le Roy sçait bien écrire,
Par un secret nouveau, que tout le monde admire,
Le seul Dom Duchesne, enfant de Besançon,
Sçut faire ce prodige, en moins de six leçons.
Calmet Bibl. Lor. pag. 278.

I. O. G. D.

INDEX

INDEX

SCRIPTORUM ET RERUM MEMORABILIUM In tertia parte occurrentium.

Numerus paginam indicat.

A.

B

D.

E.

F.

N.

O.

P.

S.

con-

FINIS.